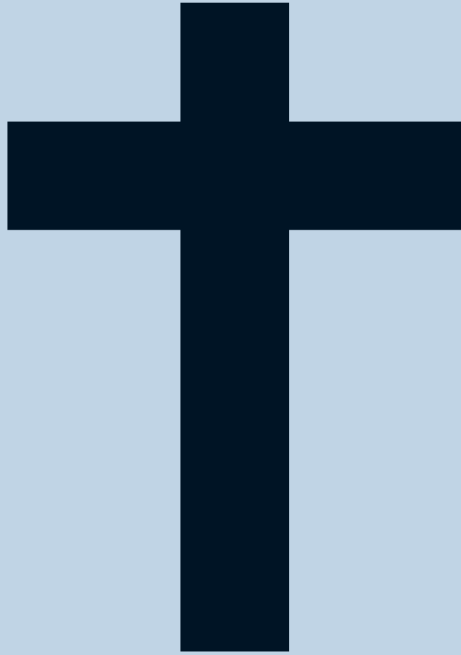

KILE JWUMPE SEMEHI
JWUMPE NINTANMPE

New Testament in Senoufo, Supyire Farakala; spp

KILE JWUMPE SEMEŋI JWUMPE NINTANMPE
New Testament in Senoufo, Supyire Farakala; spp

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Supyire Sénoufo (Sénoufo, Supyire)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Senoufo, Supyire

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

9c94658e-b59d-5cd7-bd2e-4e0770667d41

Contents

ZIINɪ	1
URUTI	62
MACWO	66
MARIKA	115
LUKA	145
YUHANA	198
KAPYIIN ^{KII}	233
ƆRƆMU SHIINBII	280
1 Kɔrenti Shiinbii	300
2 KƆRENTI SHIINBII	321
GALATI SHIINBII	334
EFESE SHIINBII	342
FILIPi SHIINBII	349
KƆLƆSI SHIINBII	355
1 TESALONIKI SHIINBII	360
2 TESALONIKI SHIINBII	365
1 TIMƆTI	368
2 TIMƆTI	375
TITI	380
FILEMƆ	383
EBURU SHIINBII	385
YAKUBA	401
1 PIYƐRI	407
2 PIYƐRI	413
1 YUHANA	417
2 YUHANA	422
3 YUHANA	423
ZHUDE	424
KACYEEN ^{KII}	426

Dinyɛni sìɲkanni sémeni pi maha u pyi Zhenɛzi **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeni funɲo jwumpe e ke**

Nge sémeni u nyɛ Kile Jwumpe Sémpii puni nɲɔyɛni. U mege nyɛ Zhenɛzi, kuru mege ɲwɔhɔ ku nyɛ: «tasɪge». Uru sémeni meɣ'á le tasɪge, ɲaha na yɛ u na yu dinyɛni tasɪge ná sùpyaɲi nɲɔyɛni ná *Izirayeli shiimbii sìɲkanni kyaa na.

Uru sémeni na yu kabwɔhii shuunni kyaa na. Mà lwɔ kuni 1 na mà sà nɔ 11 wuuni na, kuru cyage na yu dinyɛni ná u funɲo yaayi puni sìɲkanni kyaa na, mu à jwo sùpyaɲi nɲɔyɛni kani ná kapiini jyenɲani dinyɛni i. Sùpyire kapegigii nyahaɲi kurugo, Kile à jwo na uru sí múnayaayi puni shi bò ná lùbwɔh'e. Nka u à Nuhu shwɔ lire lùbwooni kakyaare na, ɲaha na yɛ u mpyi a tíi.

Mà lwɔ kuni 12 wuuni na mà sà nɔ sémeni takwɔge na, kuru cyage na yu *Ibirayima ná u tɔluge shiimbii kyaa na, ná pire pi nyɛ Izirayeli shiimbii, pire mpiimu cye kurugo, Kile à jwo na uru sí jwɔ le ɲɲke sùpyishiɲi pun'á ke. Uru sémeni mú à lí cyêe na Kile u nyɛ Kafooni, u nyii wuuni li nyɛ sùpyire shiɲi puni si dá uru na Ibirayima fiige. U à dá Kile na, ka Kile si u pyi u cevoo maa tunmbyaara le ná u ná u tɔluge e.

TUNMBYAARE na nyɛ mu à jwo kàaga, ti maha jà a pyi kànyi shuunni, lire nyɛ me cevee shuunni shwɔhɔl'e; yii maha nkâa yi'y'á na yii à pyi cɪmɲyɪi, lire nyɛ me shɪnnuu, na yii wà sì kapii pyi u sanɲi na me, fɔ kacɛnɲkii kanni.

Kile dinyɛ yaanɲkanni

¹ Dinyɛ tasɪge e, Kile à ɲɲɔyɛni ná ɲɲke dá. ² ɲɲke yyaha baa woge ɲɲɲage ku mpyi. Lùbwɔhɔ ná numpini mpyi ku cyeyi puni i. *Kile Munaani sí mpyi na mpéele kuru lùbwɔhe ɲɲɔyɛni na.

³ Ka Kile si jwo: «Bèenmpe pu fworɔ» ka bèenmpe si fworɔ. ⁴ Kile à bèenmpe ɲya p'à ɲwɔ, ka u u pu ná numpini láha yiye na. ⁵ Maa bèenmpe mege le canɲke, maa numpini mege le numpilage. Ka numpilage si wwɔ, ka ɲyège si múgo, ka kuru si mpyi canɲɔyɛni.

⁶ Nyɛ ka Kile si núr'a jwo: «Lwɔhe ku táa, laaga ku pyi ku shwɔhɔl'e.» ⁷ Maa kuru laage yaa, mà tɛg'a ɲɲke lwɔhe ná ɲɲɔyɛni lwɔhe láha yiye na. Ka lire si mpyi li jwunɲkanni na.

⁸ Ka Kile si kuru laage mege le ɲɲɔyɛni. Ka numpilage si wwɔ, ka ɲyège si múgo, ka kuru si mpyi canzhɔnwoge.

⁹ Nyɛ ka Kile si núr'a jwo: «ɲɲɔyɛni ɲwɔhɔ lwɔhe ku bínni cyaga ɲɲkin i, cyage sanɲke ku pyi tawaga.» Ka lire si mpyi li jwunɲkanni na. ¹⁰ Ka u u tawage mege le ɲɲke, lwɔh'á bínni cyage ɲkemu i ke, maa kuru mege le suumpe lwɔhe. Maa lire ɲya l'à ɲwɔ.

¹¹ Nyɛ ka Kile si jwo na yaayi shiɲi puni yi fyɪn ɲɲke na, sùmaɲi ná cire, yi i yasɛɛ pyi yi tàanna ná yi shiɲi i. Ka lire si mpyi li jwunɲkanni na. ¹² Ka yaayi shiɲi puni si fyɪn ɲɲke na, sùmaɲi ná cire, maa yasɛɛ pyi mà tàanna ná yi shiɲi i. Ka Kile si lire ɲya l'à ɲwɔ. ¹³ Ka numpilage si wwɔ, ka ɲyège si múgo, ka kuru si mpyi canntanrawoge.

¹⁴ Nyɛ ka Kile si núr'a jwo na bèenmpe yaayi yi pyi ɲɲɔyɛni na, yi i canɲke ná numpilage tɛɛni láha. Yire yi pyi tàafyee mpiimu pi sí raa katáangii ná canyi ná yyeegii cyêe ke.

¹⁵ Yire yaayi yi pyi ɲɲɔyɛni na, yi raa bèenmpe tɪrige ɲɲke na. Ka lire si mpyi li jwunɲkanni na. ¹⁶ Ka Kile si bèenmpe yaaya nimbwoyo shuunni yaa. Maa yi puni nimbwɔhe yaha canɲke ɲɲɔ na, maa nimbileni yaha numpilage ɲɲɔ na. Maa wɔrigii mú yaa. ¹⁷ Kile à yire yaayi yaha ɲɲɔyɛni na, bà yi si mpyi s'a bèenmpe kaan ɲɲke na me. ¹⁸ Maa yi tɪɲɛ canɲke ná numpilage ɲɲɔ na, bà yi si mpyi si numpini ná bèenmpe tɛɛni láha yiye na me. Ka Kile si lire ɲya l'à ɲwɔ. ¹⁹ Ka numpilage si wwɔ, ka ɲyège si múgo, ka kuru si mpyi cansicyere woge.

²⁰ Nye ka Kile si núr'a jwo: «Nyii yaayi yi nyaha teetee lwøhe e, sañcyεenre mú ti yîri t'a mpéele njaampe e.» ²¹ Maa lwøhe nyii yaayi nimbwoyi ná lwøhe nyii yaayi shini sanji puni yaa teetee, maa yi pyi yi nyaha yi tàanna ná yi shini puni i. Maa sañcyεenre yaa mú mà tàanna ná ti shini i. Maa lire nya l'à jwø. ²² Kile à jwó le y'á, maa jwo yi si teetee yi i suumpe lwøhe jî. Maa jwo na sañcyεenre mú ti nyaha jîñke na. ²³ Ka numpilage si wwò, ka jyège si múgo, ka kuru si mpyi canñkanjuro woge.

²⁴ Nye ka Kile si núr'a jwo jîñke ku jî nyii yaayi shini puni na, mu à jwo yatøore, jîñke yafiliyi, ná sige yaare, yi puni ná yi shini. Ka lire si mpyi li jwunñkanni na. ²⁵ Ka Kile si sige yaare yaa ti shini puni, maa yatøore yaa ti shini puni, maa jîñke yafiliyi yaa yi shini puni mú. Ka u u lire nya l'à jwø.

²⁶ Cyire puni jwøhø na, Kile à jwo: «Nye numε, wuu sùpyanji yaa wuye fiige, u u mpyi wuu málwørø. Bà u si mpyi si mpyi fyaabii puni jùñgø na, si mpyi sañcyεenre jùñgø na, si mpyi yatøore jùñgø na, si mpyi jîñke ná ku jùñgø yafiliyi puni jùñgø na mε.»

²⁷ Ka Kile si sùpyanji yaa uye málwørø.

U à u yaa u yabilinji fiige.

Maa u yaa nò ná ceewe.

²⁸ Ka Kile si jwó le pi na, maa jwo: «Yii si, yii jîñke jî, yii i ntéen ku jùñgø na. Yii i mpyi fyaabii ná sañcyεenre ná nyii yaaga maha nyii yaaga ku jyε jîñke na ke, yire jùñgø na.»

²⁹ Nye ka Kile si núr'a jwo: «Yii wíi. Mii à jîñke sùmanji shini puni ná cire shini puni yasεere kan yii á, yi pyi yii yalyîre. ³⁰ Mii à jyεpuruge (jyapuruge)* ná wyempuruyi puni kan sige yaare ná yatøore ná sañcyεenr'á, yire si mpyi ti yalyîre.» Ka lire si mpyi li jwunñkanni na. ³¹ Ka Kile si li nya na uru kapyiinñkii pun'à jwø sèe sèl'e. Ka numpilage si wwò, ka jyège si múgo, ka kuru si mpyi canbaani woge.

2

¹ Nye ninyinji ná jîñke ná yi funñgø yaayi pun'à yal'a kwò amuni. ² Kile à kwò u báaranji puni na ke, ka u u jò canñke baashønwoge e. ³ Puru ñømpe kurugo, u à báraga le canñke baashønwoge e, maa kuru pyi u wogo, ka kuru canñke si kuye wwû canyi sanjiyi i.

⁴ Nye ninyinji ná jîñke yaanñkanni l'à pyi lire.

Adama ná Awa kani

Nye tēni i Kafoonji Kile à ninyinji ná jîñke yaa ke, ⁵ cige mpyi na sàha ñkwò a fyîn jîñke na mε, sùma mú mpyi na sàha ñkwò a fyîn mε, jaha na ye Kafoonji Kile mpyi na sàha zànha cyán mε. Sùpya mú mpyi jîñke na si ñkwò raa ku fàa mε. ⁶ Kànñkurañgø* mpyi maha fwore jîñke e, maha mpyi lwøhø na ku puni lwúu.

⁷ Ka Kafoonji Kile si jîñke pwoore tà lwó mà tég'a nòñi* cyeere yaa. Lire kàntugo, ka u u shini kafεεge fwø a le u múnawyiini i, ka tire cyeere si mpyi nyii yaaga.

⁸ Ka Kafoonji Kile si cikøøgø yaa Eðeni kini canña fworompe e, nàñi u à yaa ke, maa uru yaha wani. ⁹ Maa ciyi shini puni pyi y'à fyîn jîñke na, cire nisìnante ntemu yasεere t'à táan ke. Maa shini cige yaha cire puni jîñke e, ná cige ñkemu ku maha sùpyanji pyi u à kacenni cè a wwû kapiini i ke.

¹⁰ Banji wà lwøhø mpyi na fwu na fwore Eðeni kini i, kuru ku mpyi na fwu cire jwøh'i, wani u mpyi a táa banñkenyi sicyεere. ¹¹ Banñkenke ninyiige mεge jyε Pishøn, kuru na fwu na ntùuli Kyavila kini puni funñke e. Sεenñi na jyε lire kini i. ¹² Uru sεenñi jyε sεenñi yabili bilinji. Sìnme nùguntanga wumø mú na ntaa wani, pu mεge jyε bideliyømu, ná lulushinji wà, u mεge jyε onikisi. ¹³ Banñkenke shønwoge mεge jyε Gikyøn, kuru na fwu na ntùuli Kushi kini puni funñke e. ¹⁴ Banñkenke tanrawoge mεge jyε Tigiri. Kuru na fwu Asiri kini canñafyinmpe e. Sicyεrewoge mεge jyε Efirati.

¹⁵ Nye ka Kafoonji Kile si sùpyanji yaha Edeni cikɔɔge e, ur'à ku fàa, u s'a ku kàanmucaa.
¹⁶ Maa yi jwo u á: «Mu sí n-jà raa nte cire puni yasɛɛre lyí, ¹⁷ nka mu aha bú kapiini ná kacɛnni jɛɛni cige yasɛɛre tà lyí canjke nkemu i ke, mu sí n-sìi n-kwù.»

¹⁸ Nye lire kàntugo, ka Kafoonji Kile si jwo: «Nàni u kwôro uye ninjin, lire nye a jwɔ mɛ. Mii sí tɛgɛfoo yaa u á ngemu u sí n-yaa ná u e ke.» ¹⁹ Kafoonji Kile mpyi a pwoore tà lwɔ mà tɛg'a sige yaare ná sanjyɛnre puni yaa, nye, maa ti puni yaha sùpyanji taan, maa u kàanmucya, pyinjanni na u sí ti mɛyi le ke, mɛgɛ maha mɛgɛ u à le ti mú ninjin ninjin na ke, yire mɛyi y'à pyi ti mɛyi. ²⁰ Nàni mpyi a mɛyi le yatɔɔre puni na, maa mɛyi le sanjyɛnre puni na, maa mɛyi le sige yaare puni na, mà li ta yire yaayi puni i u mpyi a tɛgɛfoo ta uye na, ngemu u sí n-yaa ná u e mɛ.

²¹ Nye ka Kafoonji Kile si nàni nɔn'a cùnno. Mà u yaha puru nɔmpe na, ka u u u bèncibileni là ninjin wwù, maa kyambyimpe pà tɛg'a lire wyiini tò. ²² Lire bèncibileni, Kafoonji Kile à yaa ceewe, mà kan nànj'á. ²³ Tèni i nànj'á ceenji nya ke, ka u funntangawunji si jwo

«Anhaan, numɛ sa, mii shiji u nge.

U kaciiy'à fworro mii kaciiyi i.

U cyeer'à fworro mii cyeere e.

U mɛge sí n-le ceewe,

Naha na ye u à fworro nàni i*.»

²⁴ Lire kurugo nàni sí u tunji ná u nunji yaha si mpwɔ u cwonji na, pi mú shuunni si mpyi shin ninjin†. ²⁵ Nàni ná ceenji cípyire wuu pi mpyi. Nka wà nye a mpyi a cwônro ná w'e mɛ.

3

Nàni ná u cwonj'à Kile jwɔmɛɛni yaha

¹ Nye Kafoonji Kile mpyi a sige yaare ntemu yaa ke, wwòni u mpyi a cyíge tire puni na. Canjka, ka wwòni si jwo ceenj'á: «Sèe wi na Kile à jwo, yii àha nkɔɔ cikɔɔge cire yasɛɛre tà lyí mà?» ² Ka ceenji si jwo: «Wuu sí n-jà cikɔɔge cire yasɛɛre lyí yoo!» ³ Nka cige ku nye cikɔɔge ninjke e ke, Kile à jwo wuu àha kuru woore lyí mɛ, na wuu bá ká n-sìi n-bwòn ti na mɛ, na lire ká mpyi, wuu sí n-kwù!» ⁴ Ka wwòni si jwo ceenj'á: «Sèe bà mɛ, yii sì n-sìi n-kwù mɛ!» ⁵ Kile à yire jwo, naha na ye u à cè yii aha kure cige yasɛɛre tà lyí canjke nkemu i ke, yii sí n-pyi uru Kile yabilinji fiige, yii nyiigii sí múgo, yii sí kacɛnni cè n-wwù kapiini i.»

⁶ Nye ka ceenji si li nya na njke cige yasɛɛre sí n-táan sèl'e, ti lem'à jwɔ, ti mú sí n-jà sùpya yákili múgo, si mu pyi kacɛnɛ. Ka u u tà kwòn a lyí, maa tà kan u poonj'á, u à lyí, uru na mpyi wani ná u e. ⁷ Pi à tire lyí ke, ka pi i piye pyinjanni nya, maa jɛɛ na pire cípyire wuu pi nye. Ka pi i ntashan cige wenji yà kwòn a tutu mà le piye na.

Kile à lanjanke nkemu cyán nàni ná u cwonji ná wwòni na ke

⁸ Nye yàkonjke, nàni ná ceenj'à Kafoonji Kile tònmpɛ lógo, u u uye jaare cikɔɔge e ke, ka pi i fɛ a njwɔhɔ u yyaha na cire shwɔhɔl'e. ⁹ Ka Kafoonji Kile si nàni yyere: «Taa mu de?» ¹⁰ Ka u u Kile pyi: «Mii à mu tònmpɛ lógo cikɔɔge funjke e ke, ka mii i fyá, naha na ye mii cípyire wu u nye, lire l'à mii pyi mii à njwɔhɔ.» ¹¹ Ka Kile si jwo: «Jofoo u à mu pyi na mu cípyire wunji u nye ye? Mii à mu sige cige nkemu yasɛɛre na ke, tire tà bà mu à lyí mà?» ¹² Ka nàni si jwo: «Ceenji mu à kan mii á ke, uru u à tà kan mii à lyí dɛ!»

¹³ Ka Kafoonji Kile si ceenji yíbe: «Naha shi mu à pyi amɛ ye?» Ka ceenji si jwo: «Wwònj'à mii jwɔfaanɔ, ka mii i tà lyí.»

¹⁴ Ka Kafoonji Kile si jwo wwònj'á:

* **2:23** *Eburubii shɛnre e, nàni ná ceenji jwunjanni mpyi na njko si mpyi ninjin. † **2:24** Pii maha jwo: Lire kurugo nàni ná u cwonji sí n-wwò si mpyi shin ninjin, nàni ná u cwonji shwɔhɔn'á yaa u jwɔ mà tòro nàni ná u sifeebii wunji na.

«Ná mu s'à jɛn'a lire pyi,
mii à mu láŋa
yatɔɔre ná síge yaare sannte puni shwɔhɔl'e,
mu sí raa filili ma yaceni na
s'a nticyɛnni mûre
ma shìŋi canmpyaagii puni i.

¹⁵ Mii sí pege le mu ná ceenji shwɔhɔl'e,
si kuru pege ninuge le mu yasege ná ceenji woge shwɔhɔl'e.
U aha mu ta, u sí mu jùŋke bwòn n-jya,
mu mú ká u ta, maa u nɔ nintaani na.»

¹⁶ Maa jwo ceen'á
«Mii sí là bâre mu laani njyàŋi na.
Mu lahigii zini sí n-waha sèl'e.
Mu la si mpyi si ma poonji já,
ŋka uru u sí n-pyi mu jùŋɔ na.»

¹⁷ Maa jwo nàŋ'á
«Mu à jɛn'a taha ma cwonji jwɔmɛɛni fye e,
mii à yi jwo mu á ma hà cige ŋkemu yasɛɛre lyi mɛ,
tire mu à lyi.

Nye jùŋk'á kèɛge mu kurugo,
mu sí raa ŋkànre sèl'e s'a ma jwɔlyini taa jùŋke e
ma shìŋi canmpyaagii puni funŋke e.

¹⁸ Ngure ná nyɛpege sí n-fyìn jùŋke na,
mu njyini sí raa fwororo mu yafaanyi i.

¹⁹ Mu sí raa lyi ma byɛɛni fùnmpe e,
fo zà mu nùruŋɔ jùŋke e,
jaha na ye pwororo ti nyɛ mu,
mu sí nùru n-pa n-pyi tire pwoore ninure.»

Kile à Adama ná Awa kòr'a yige cikɔɔge e

²⁰ Nye cyire karigii puni kàntugo, Adama à u cwonji mɛge le Awa, jaha na ye uru u à pyi sùpyire puni nuŋi. (Awa mɛge jwɔhe ku nyɛ shìŋi.)

²¹ Ka Kafoonji Kile si yatɔɔre tà seeyi pyi vàanya mà le Adama ná u cwonji na. ²² Maa jwo «Numɛ, sùpyani nyɛ wuu fiige, u à kacɛnni ná kapiini cè a wwû yiye e. Wuu u sige u àha ŋkwò shìŋi cige yasɛɛre tà kwòn njyí si ŋkwôro shì na fo tèekwombaa mɛ.» ²³ Amuni l'à pyi, ka Kafoonji Kile si u kòr'a yige Edɛni kìnì cikɔɔge e, maa u pyi u sà a jùŋke fàa, Kile à u yaa ná jùŋke ŋkemu pwoore e ke.

²⁴ Nye amuni Kile à Adama ná Awa kòrɔ. Maa sherubenbii* pìi yaha cikɔɔge canja fworompe e pi a ku kàanmucaa. Maa jwɔtɔɔngɔ nawogo yaha ku u fyíŋge, maa sùpyire tɛɛlɛ kwòn shìŋi cige na.

4

Kaŋɛ ná Abeli à sárayi wwû Kile á

¹ Nye Adama à wwò ná u cwonji Awa e, ka u u laa lwó maa Kaŋɛ si, maa jwo: «Ei! Mii à pùnambile si Kafoonji Kile barag'e.» ² Lire jwɔhɔ na, ka u u nùr'a laa lwó, maa Kaŋɛ cɔɔnni *Abeli si. Ka Abeli si mpa mpyi mpàbyi, ka Kaŋɛ si mpa mpyi faapyi.

³ Tèni là à tòro ke, ka Kaŋɛ si u kɛɛge yasɛɛre tà pyi sáraga Kafoonji á. ⁴ Ka Abeli mú si u mpàbilini là cù mpàpyire njncyiire e mà bò, maa li sìnmpɛ kyaare pyi sáraga Kafoonji á. Ka

* **3:24** Sherubenbii na nyɛ Kile mɛlɛkɛbii shìŋi wà, fukanyi maha mpyi pi na, pi maha mpyi Kile jwɔ kurugo.

Abeli ná u sárage kyaa si ntáan Kafoonji á. ⁵ Nka Kaɲe ná u woge kyaa ɲye a mpyi a táan u á mɛ. Ka lire si Kaɲe lùuni yîrige sèl'e, ka u u yyaha tanha.

⁶ ɲye ka Kafoonji si Kaɲe yîbe: «Naha k'à mu lùuni yîrige fo mu à yyahe tanha amɛ yɛ? ⁷ Mu kapyiinkii ká ɲwɔ, tá mu ɲìŋke si n-yîrige mii yyaha taan mà? Nka mu kapyiinkii ká mpi, kapiini mpyiŋi lage sí n-pyi mu na bà nanjyaaga maha mpyi ná kyaare lage e, maa yatɔɔge pɛr'a sige si ku ta ɲcû mɛ. Nka mu s'à yaa mu u ɲcû maye na.»

⁸ ɲye canɲka, ka Kaɲe si u cɔɔnɲi pyi na pi shà sige e. Mà pi yaha wani, ka Kaɲe si ɲcwo u cɔɔnɲi Abeli na a bò.

⁹ Lire kàntugo, ka Kafoonji si Kaɲe yîbe: «Taa mu cɔɔnɲi, Abeli ɲye ke?» Ka Kaɲe si u pyi: «Mii à cè la? Taha mii u ɲye na cɔɔnɲi saɲcwɔnsigini la?» ¹⁰ Ka Kafoonji si jwo: «Naha kafiile mu à pyi amɛ yɛ? Mu à ma cɔɔnɲi bò ke? Mii à u sìshange ɲya ɲìŋke na ke, l'à pyi mu à jwo u na ɲkwùuli na mii u uru ɲkooni wwû. ¹¹ ɲye ɲìŋke k'à mu cɔɔnɲi sìshange bya mu cye kurugo ke, kur'à mu láŋa. ¹² Mà lwó numɛ na, mu aha nùr'a ɲìŋke fâa, mu saha si raa nta pyi k'e mɛ. Mu sí raa faɬafaha raa ntùuli ɲìŋke na.»

¹³ Ka Kaɲe si jwo Kafoonji á: «Mu à mii lùbyage pyi wɛɛge lwɔhɔ, mii si n-jà ku bya mɛ. ¹⁴ ɲye mu à mii kòr'a yîrige faanji tapyige e. Mii sí n-sà ɲwɔhɔ mu yyaha na tatɔɔnge e, s'a faɬafaha raa ntùuli ɲìŋke na. Shin maha shin u à mii ta ke, uru sí mii bò.» ¹⁵ Ka Kafoonji si jwo Kaɲe á: «Lire mpyi ɲye mɛ, shin maha shin u à mu bò ke, lire kapiini fwooni sí n-tò urufoo na fo tooyi baashuunni.» Ka u u fyè bwɔn Kaɲe na, shin maha shin u á círe ná u e ke, urufoo kà ɲkwɔ u bò mɛ. ¹⁶ Ka Kaɲe si yîri Kafoonji taan, maa ɲkàr'a sà ntɛɛn Nɔdi kɪni i Edeni canɲa fworompe e. *

Kaɲe tùluge kani

¹⁷ Lire ɲwɔhɔ na, ka Kaɲe si ceewe lèŋɛ, maa pùnambile si u na, maa li mɛge le Enɔki. Ka u u kàŋha faanra maa u jyanji Enɔki mɛge le kuru na. ¹⁸ ɲye Enɔki à Iradi si, ka Iradi si Mɛkwuyayeli si, ka Mɛkwuyayeli si Mɛtushayeli si, ka uru si Lemɛki si.

¹⁹ Lemɛki mpyi ná cyee shuunni i. Wà mɛge na mpyi Ada, u saanɲi woge sí mpyi Zila. ²⁰ Ada à pùnambile si, lire mɛge ɲye Yabali. Uru tùluge shiinbii pi na yatɔɔre byii, marii ɲaare na ntùuli. ²¹ Yabali cɔɔnɲi u mpyi Yubali, uru u mpyi ɲkɔnɔbwɔnbii ná tìmpirewyiibii tulyage. ²² Zila mú a pùnambile si, lire mɛge mpyi Tubali Kaɲe. Ur'à pyi tunntun. U mpyi maha dàɲyanji ná tɔɔntire yaayi yaa. Tubali Kaɲe cɔɔnɲi mpyi pùceebile, u mɛge mpyi Naama.

²³ Canɲka, Lemɛki à jwo u cyeebil'á:

«Ada ná Zila, yii lógo na ɲwɔ na.

Yii ɲìŋgyiigii múgo.

Nò maha nò cyɛge ká nɔ mii na ke, mii sí n-sii urufoo bò.

Nàɲjiibile maha nàɲjiibile l'à kampee tìri mii na ke, mii sí n-sii urufoo bò.»

²⁴ L'à cyèe na Kaɲe mbòŋi fwooni sí n-tò urufoo na fo tooyi baashuunni.

ɲka, mii, Lemɛki, mii mbòŋi fwooni sí n-tò urufoo na fo tooyi beetaanre ná ke ná baashuunni.»

²⁵ ɲye ka Adama si nùr'a pùnambile si u cwonji na maa lire mɛge le Seti. Ka Awa si jwo: «Kaɲe à *Abeli bò. Lire e, Kile à pùnambilini labɛɛ kan mii á Abeli cyaga.» ²⁶ ɲye ka Seti mú si pùnambile si, maa li mɛge le Enɔshi.

Lire tɛni i, ka sùpyire si nta a li ɲwɔ cû na Kile père maa u pyi Kafoonji Kile.

5

Adama tùluge

¹ Adama tùluge shiinbii mɛyi yi ɲye ɲje.

* **4:16** Nɔdi mɛge ɲwɔhe ku ɲye: «tukanha baa», Edeni woge sí ɲye: «kìre nisinaŋa».

Canɛke Kile à sùpyanɔ yaa ke, u à u yaa uye fiige. ² U à u yaa nò ná ceewe, maa jwó le pi á, maa pi mege le sùpya.

³ Adama à yye ɛkɔu ná beɛjaaga ná ke ta, maa pùnambile si uye málwɔɔ. Maa u mege le Seti. ⁴ Seti sinɛkwɔni jwɔhɔ na, Adama à yye ɛkwuu baataanre pyi sahanɛi. Cyire funɛke e u à pyibii piibɛrii si. ⁵ U shɛɛi canmpyaagil'à pyi yye ɛkwuu baaricyɛɛre ná beɛjaaga ná ke, ka u u ɛkwú.

⁶ Seti à yye ɛkɔu ná kanɛkuro ta maa Enɔsi si. ⁷ Enɔsi sinɛkwɔni kàntugo na, Seti à yye ɛkwuu baataanre ná yye baashuunni ta. Cyire funɛke e u à pyibii piibɛrii si. ⁸ Seti shɛɛi canmpyaagii pun'à pyi yye ɛkwuu baaricyɛɛre ná yye ke ná shuunni, ka u u ɛkwú.

⁹ Enɔsi à yye beecyɛɛre ná ke ta, maa u jyanɔ Kena si. ¹⁰ Kena sinɛkwɔni kàntugo na, Enɔsi à yye ɛkwuu baataanre ná ke ná kanɛkuro ta. Cyire funɛke e u à pyibii piibɛrii si. ¹¹ Enɔsi shɛɛi canmpyaagil'à pyi yye ɛkwuu baaricyɛɛre ná kanɛkuro, ka u u ɛkwú.

¹² Kena à yye beetaanre ná ke ta, maa u jyanɔ Malalɛli si. ¹³ Malalɛli sinɛkwɔni kàntugo na, Kena à yye ɛkwuu baataanre ná beeshuunni ta. Cyire funɛke e, u à pyibii piibɛrii si.

¹⁴ Kena shɛɛi canmpyaagil'à pyi yye ɛkwuu baaricyɛɛre ná ke, ka u u ɛkwú.

¹⁵ Malalɛli à yye beetaanre ná kanɛkuro ta, maa u jyanɔ Yɛɛɛdi si. ¹⁶ Yɛɛɛdi sinɛkwɔni kàntugo, Malalɛli à yye ɛkwuu baataanre ná beɛjaaga ná ke ta. Cyire funɛke e u à pyibii piibɛrii si. ¹⁷ Malalɛli shɛɛi canmpyaagil'à pyi yye ɛkwuu baataanre ná yye beecyɛɛre ná yye ke ná kanɛkuro, ka u u ɛkwú.

¹⁸ Zherɛdi à yye ɛkɔu ná beetaanre ná shuunni ta, maa u jyanɔ Enɔki si. ¹⁹ Enɔki sinɛkwɔni kàntugo na, Zherɛdi à yye ɛkwuu baataanre ta. Cyire funɛke e u à pùnampyire ná pùceepyire si. ²⁰ Zherɛdi shɛɛi canmpyaagil'à pyi yye ɛkwuu baaricyɛɛre ná yye beetaanre ná shuunni, ka u u ɛkwú.

²¹ Enɔki à yye beetaanre ná kanɛkuro ta, maa u jyanɔ Metushala si. ²² Metushala sinɛkwɔni kàntugo, Enɔki à jaare Kile kuni i yye ɛkwuu taanre funɛ'i. Cyire funɛke e u à pyibii piibɛrii si. ²³ Enɔki shɛɛi canmpyaagil'à pyi yye ɛkwuu taanre ná yye beetaanre ná yye kanɛkuro. ²⁴ Enɔki à u shɛɛi puni pyi Kile kuni i. Lire kàntugo, u saha jye a kwôro naha diɛɛɛɛi i mɛ, jaha na ye Kile à u lwó a kàr'a sà yaha uye taan.

²⁵ Metushala à yye ɛkɔu ná beecyɛɛre ná baashuunni ta, maa u jyanɔ Lemɛki si. ²⁶ Lemɛki sinɛkwɔni kàntugo na, Metushala à yye ɛkwuu baashuunni ná beecyɛɛre ná shuunni pyi. Cyire funɛke e u à pyibii piibɛrii si. ²⁷ Metushala shɛɛi canmpyaagil'à pyi yye ɛkwuu baaricyɛɛre ná beetaanre ná baaricyɛɛre, ka u u ɛkwú.

²⁸ Tɛni i Lemɛki shɛɛi mpyi yye ɛkɔu ná beecyɛɛre ná shuunni ke, u cwɔɛ' à pùnambile si u á. ²⁹ U à li mege le Nuhu, maa jwo: «Kafoonɔ Kile à jɛɛke kɛɛge, maa wuu yaha báarawayi njemu na ke, nge pyanɔ u sí n-pa wuu funɛɛi jɛɛ, si wuu yige tire kanhare e.»*

³⁰ Nuhu sinɛkwɔni kàntugo na, Lemɛki à yye ɛkwuu kanɛkuro ná beecyɛɛre ná yye ke ná yye kanɛkuro pyi. Cyire funɛke e u à pyibii piibɛrii si. ³¹ Lemɛki shɛɛi canmpyaagil'à pyi yye ɛkwuu baashuunni ná yye beetaanre ná yye ke ná yye baashuunni, ka u u ɛkwú.

³² Tɛni i Nuhu shɛɛi mpyi yye ɛkwuu kanɛkuro ke, u cwɔɛ' à pùnampyire taanre si a taha tiye na. Tire ti jye Shemu ná Kyamu ná Zhafeti.

6

Kile à jwo na uru sí múnayaayi shi bò

¹⁻² Tɛni i sùpyir'à li jwɔ cù na nyahage jɛɛke na ke, Kile à jyii yaayi njemu dá nɛɛɛɛi na ke, ka yire si li nya na pùceepyire t'à si jɛɛke na ke, tire lem'à jwɔ, maa tire tà cwɔɛnrɔ mà pyi pi cyee. ³ Lire e, Kafoonɔ Kile à jwo: «Mii sì jɛɛ sùpyire ti kwôro shi na mɛ, jaha na ye pi à cyé mii jwumpe na*. Mii sí pi yaha pi yye ɛkɔu ná beɛjaaga ta, si nta pi shi bò. ⁴ Mà

* **5:29** Nuhu mege jwɔhe ku jye: «funɛɛɛ». * **6:3** «pi à cyé mii na», lire jye mɛ: «pi jye kwɛɛɛi tɛɛre e»

lwó lire tènei i, yire Kile yaday'à wwò ná sùpyiibii pworibil'e, maa pyi si pi na, pire pyiibii na mpyi sùpyibwoyo nintɔnyo. Pire pi mpyi tèecyiini nàntefeebii, pi mege mpyi a fwordo sèl'e.

⁵ Nye Kafoonji à li nya na sùpyire peg'à pèl'a tòro jìŋke na, na pi funŋò sònŋore nye a sii yaaga me, fo kapiini kanni canja maha canja. ⁶ Lire kurugo, u à nùr'a li ta sùpyire njaambaan'à pwóro ti njaani na. Ka u u yyaha tanha sèl'e. ⁷ Maa jwo: «Mii à sùpyire yaa, ŋka mii sí ti shi bò jìŋke na, mà bàra yatɔore ná sige yaare ná yafiliiyi ná saŋcyɛnre na, naha na ye nume mii nyin'à fwordo yi njaambaani na.» ⁸ Nka Nuhu wi ke, u kyaa mpyi a táan Kafoonji Kile á.

Kile à jwo uru sí Nuhu ná u pyenge shiimbii shwò

⁹ Nuhu tanjaani u nye ŋge: Nuhu mpyi a tíi, tìgire cyaga mpyi u na u tiŋi sùpyire shwòhòl'e me. Kile kuni kanni i u mpyi na jaare. ¹⁰ Pùnampyire taanrenji u à ta ke, pire pi nye Shemu ná Kyamu ná Zhafeti.

¹¹ Lire tènei i, diŋyɛŋ'à kèege Kile nyii na. Sùpyire mpyi a pi tiye na, cyeyi puni i. ¹² Kile à pa li nya na diŋyɛŋ'à kèege, sùpyire puni kapyiŋkil'à pyi kapegii, ¹³ kuru cyage e, ka Kile si jwo Nuhu á: «Ná jìŋke kàmpaŋyi pun'à jì pege na, lire kurugo, mii à li yaha si sùpyire puni shi bò. Mii sí n-sii ti ná jìŋke kèege siŋcyan. ¹⁴ Lire e, mu sí batobwòhò yaa ná cige shìwoge e ná nyege e† maa u funŋke ná u kàntuge wògo ná mánalwòhe e.

¹⁵ U yaanƙanni li nde, u tɔnmpe nye meterii ŋkuu ná beeshuunni ná ke, u yyeparampe nye meterii bejaaga ná kanƙuro, u yerempe nye meterii ke ná kanƙuro. ¹⁶ Yapwògo yaa u na, maa meterɛ taaga yaha yapwòge ná batonji ŋkèrenkii shwòhòl'e. Maa tajyìge yaa u ŋkère na, maa u yaa sankazuu: jwòhòbaga, ninibaga ná nìibaga.

¹⁷ Mii wi ke, mii sí n-pa zànbwòhò cyán jìŋke na, yaaga maha yaaga ku na òni ke, si yire puni shi bò. Yafyin sì n-kwòro nyii na me. ¹⁸ Mii sí tunmbyaara‡ le ná mu i. Jyè batonji i ná ma jyaabii ná ma cwonji ná ma napworibil'e.

¹⁹⁻²⁰ Nyii yaayi shiŋi puni sí n-pa mu á, saŋcyɛnre ná yatɔore ná sige yaare ná yafiliiyi, bà yire si mpyi si ŋkwòro nyii na me. Ma a yi shiŋi puni shuunni shuunni nò ná ceewe le bakwòge e. ²¹ Ma a yalyíre shiŋi puni lwó a le k'e, yii ná yir'á.»

²² Nye lire Nuhu à pyi. Kile à kyaa maha kyaa jwo u á ke, u à lire pyi.

7

Nuhu à jyè batonji i

¹ Lire kàntugo, ka Kafoonji Kile si yi jwo Nuhu á: «Numɛ, yii jyè uru batonji i, mu ná ma pyenge shiimbii, naha na ye mii à li nya mu kanni u à tíi mii yyahe taan sùpyire puni shwòhòl'e. ² Múnayaayi shiŋi puni yi sí n-jà n-kan sáraga Kile á ke, mu sí yire nàmbaa baashuunni ná cyee baashuunni lèŋe batonji i. Múnayaayi shiŋi puni yi nye yi sí n-jà n-kan sáraga Kile á me, ma a yire nò nìŋkin ná ceewe nìŋkin lèŋe. ³ Ma a saŋcyɛnre shiŋi puni nàmbaa baashuunni ná cyee baashuunni lèŋe, bà ti shiŋi si mpyi t'àha mpîni me. ⁴ Naha na ye ku sanja nye cibilaaga nìŋkin, mii sí zàŋhe cyán jìŋke na, si nta canmpyaa beeshuunni ná numpiliyi beeshuunni. Mii à múnayaaga maha múnayaaga yaa ke, mii sí yire puni shi bò jìŋke na.»

⁵ Kafoonji à kyaa maha kyaa jwo Nuhu á ke, u à lire pyi.

⁶ Nye canŋke zànbwòh'à pa jìŋke na ke, lir'à pyi mà Nuhu shìŋi ta yyee ŋkwuu baani. ⁷ Ka Nuhu ná u jyaabii ná u cwonji ná u napworibii si jyè batonji i, si shwò zànbwòhe na. ⁸⁻⁹ Múnayaayi yi sí n-jà n-pyi sáraga Kile á, ná nje yi nye yi sí n-jà n-pyi sáraga Kile á me, ná saŋcyɛnre ná jìŋke yafiliiyi pun'à pa jyè Nuhu fye e batonji i, shuunni shuunni, nò ná ceewe, bà Kile yabilinji mpyi a yi jwo Nuhu á me.

† 6:14 «ná nyege e» lire nye me «maa bakwòge taa taa bapya fiige» ‡ 6:18 TUNMBYAARE na nye mu à jwo kàaga, ti maha ja a pyi kanyi shuunni, lire nye me cevee shuunni shwòhòl'e;

¹⁰ Cibilaaga à tòro ke, ka zànbwòhò si jɔcwo jìŋke na.

Lubwooni kani

¹¹ Lir'à pyi mà Nuhu shìŋi ta yyee ñkwuu baani. Lire yyeeni yìŋke shònwoḡe, canmbilini kɛ ná baashònwuuni, kuru canŋke jìŋke lùbilibii ná nìnyìŋi wuubii pun'à múgo, ka lwòhe si fworò mà jìŋke cù.

¹² Nyɛ ka zànhe si jɔcwo jìŋke na, canmpyaa beeshuunni ná numpiliyi beeshuunni.

¹³ Kuru canŋke yabiliŋi, Nuhu ná u cwoŋi ná u napworibii ná u jyaabii taanreni, Shemu, Kyamu, ná Zhafeti à jyè batonji i, ¹⁴ ná sige yaare ná yatòore shìŋi puni, ná jìŋke jyiyaare puni ná saŋcyɛnre shìŋi puni. ¹⁵ Yire múnayaayi pun'à jyè batonji i Nuhu fye e, yaaga maha yaaga ku na ñòni ke, yire puni shuunni shuunn'à jyè. ¹⁶ Múnayaayi puni, yi puni shuunni shuunn'à jyè batonji i, nò ná ceewe, mu à jwo bà Kile à yi jwo Nuhu á mɛ. Lire kàntugo, ka Kafoonji si ku jwòge tò.

¹⁷ Nyɛ zànbwòh'à cwo jìŋke na, maa mpa canmpyaa beeshuunni. Lwòh'à jyahà fo mà batonji yìrig'a taha, marii ñkèege ná u e. ¹⁸ Lwòh'à pa jyahà mà dùgo sèl'e jìŋke nìnyìŋi na, ka batonji si yìr'a taha. ¹⁹ Ka lwòhe si wá na jyahage fo mà janyì nintòonyi puni jùŋò jò. ²⁰ Lwòh'à janyì tò, mà dùg'a nò mɛtɛrii baashuunni na. ²¹ Múnayaayi puni yi mpyi jìŋke na ke, yire pun'à kwù: saŋcyɛnre ná yatòore ná sige yaare ná yafilii ná sùpyire. ²² Múnayaaga maha múnayaaga ku mpyi jìŋke na ke, yire pun'à kwù, lwòhe wuyi kanni y'à kwòro jyi na. ²³ Kile à yi puni shi tò, mà lwò sùpyire na mà kàre yatòore na, mà sà nò yafilii ná saŋcyɛnre na. Nuhu ná múnayaayi yi mpyi ná u e batonji i ke, yire kanni y'à kwòro jyi na.

²⁴ Ka lwòhe si jìŋke jùŋò jò mà ta canmpyaa ñkuu ná beeshuunni ná kɛ.

8

Kile à zànbwòhe yyéŋe

¹ Nka Kile jye a funŋò wwò Nuhu ná sige yaare ná yatòore na batonji funŋke e mɛ. U à kafɛge pyi ku u fwu jìŋke na, ka lwòhe si wá na ntìre. ² Ka jìŋke lùbilibii ná nìnyìŋi zànhe wyigigii si ntò, ka ku u yyére. ³ Ka lwòhe si wá na fwu na ñkèege, canmpyaa ñkuu ná beeshuunni ná kɛŋ'à ta cyi tòro ke, ka lwòhe fànhe si jcyèrɛ.

⁴ Yìŋke baashònwoḡe, canmpyike ná baashònwuuni, ka batonji si ntìg'a tɛɛn Arara kìnì janyì kà juy'i. ⁵ Ka lwòhe si ñkwòro na ntìre fo mà sà nò yìŋke kɛ woge na, kuru canmpyicyiini janyì jùny'à fworò.

⁶ Canmpyaa beeshuunni kàntugo, Nuhu mpyi a jwòge ñkemu yaa batonji na ke, ka u u ku múgo. ⁷ Ka u u fwònròḡo yaha a fworò, ka kuru si wá na sì, marii ma, fo ka jìŋke lwòh'à sà ñkwò. ⁸ Ka u u mpánmpòròḡo yaha k'à fworò, ku sà wíi kampyi lwòh'a kwò. ⁹ Nka mpánmpòròḡo à fworò ke, ku jye a tatɛnge ta mɛ, lwòhe mpyi jìŋke cyeyi puni i, ka ku u nùr'a kàre Nuhu yyére. Ka u u cyege yige mà tèg'a ku cù a lɛŋe batonji i.

¹⁰ Maa canmpyaa baashuunni yaha cyi à tòro, maa nùr'a mpánmpòròḡe yaha k'à fworò.

¹¹ Yàkòŋke, ka mpánmpòròḡe si láha a jyè batonji i ná olive cige wyempurug'e jwòge e. Lire e, Nuhu à cè na pà a fworò lwòhe e sèl'e. ¹² Maa canmpyaa baashuunni yaha cyi à tòro sahanji, maa nùr'a mpánmpòròḡe yige. K'à fworò kuru tòḡe e ke, ku saha jye a nùr'a pa u yyére mɛ.

¹³ Yyeeni Nuhu shìŋ'à pyi yyee ñkwuu baani ná yyee nìŋkin ke, lire yyeeni canmpyicyiini, jìŋke mpyi a li jwò cù na lwòhe byii. Ka Nuhu si batonji nìnjìjwòge múgo maa wíi, maa li jya na lwòhe mpyi na ñkwùu jìŋke na. ¹⁴ Lire yyeeni yizhwònwoḡe canmpyibeenjaaga ná baashònwuuni, lwòh'à kwò jìŋke na feefee.

¹⁵ Lire tɛni i, ka Kile si jwo Nuhu á ¹⁶ «Fworò batonji i, mu ná ma cwoŋi, ná ma jyaabii ná ma napworibii. ¹⁷ Sige yaare ná yatòore ti jye ná mu i ke, ti shìŋi puni ná jìŋke yafilii ná saŋcyɛnre, yi puni yige, yi raa sì jìŋke cyeyi puni i, yi raa sini yi raa jyahage.»

¹⁸ Nye Nuhu à fworo batonji i ná u jyaabii ná u cwonji ná u napworibil'e. ¹⁹ Sige yaare ná yatõore ná jìŋke yafiliyi ná saŋcyɛɛnre pun'à fworo batonji i, yi shiŋi pun'à fworo yiye nìŋkin nìŋkin.

²⁰ Ka Nuhu si sáraya tawwûgo yaa Kafoonji Kile mɛge na. Sige yaare ná yatõore ná saŋcyɛɛnre ti sí n-jà n-kan sáraga Kile á ke, u à tire tà pyi sáraya nizógoyo Kile á. ²¹ Ka yire *sárayi nùgutaangawuyi si Kafoonji Kile lùuni bò. Ka u u jwo uye funŋ'i: «Mii saha si jɛɛ jìŋke kèɛge sùpyire kurugo mɛ, sùpyaŋi múnanyi mée ká ntaha kapegigii mpyiŋi na, fo u nimbilere wunji. Mii saha si jɛɛ múnayaayi puni shi bò, bà mii à li pyi mɛ.

²² Mà jìŋke yaha wani,
jɛɛmpe ná sùmakwɔngigii si n-kwò mɛ,
weere ná kafwuge si n-kwò mɛ,
nùŋgwòhe ná bènge si n-kwò mɛ,
numpilage ná canŋke mú si n-kwò mɛ.»

9

Kile à tunmbyara le ná Nuhu i

¹ Nye Kile à jwó le Nuhu ná u jyaabil'á, maa jwo pi á: «Sege ku táan yii na, yii pyi nìnyahamii si, yii i jìŋke jì.» ² Yii sí n-sii n-pyi fyagara yaaga jìŋke múnayaayi pun'á, sige yaare ná yatõore ná saŋcyɛɛnre ná jìŋke yafiliyi ná fyaabii. Mii sí yi yaha yire puni jùŋo na. ³ Mii sí yire múnayaayi puni kan yii á yi pyi kyara, bà mii à fyànha a sùmaŋi kan yii á mɛ.

⁴ Nka yii àha múnayaage kà pyi kyara si ku múnanyi yaha k'e mɛ, lire jwòho ku jye, yii àha ku sìshange yaha k'e si ku pyi kyara mɛ. ⁵ Yii sìshange ku jye yii múnanyi ke, yaaga maha yaaga k'à ku pyi k'à wu ke, mii sí yibige pyi ku kyaa na. Nanjyaaga ká sùpya bò, mii sí uru múnanyi kyaa yibe kuru nanjyaag'á, sùpya ká u supyiŋɛ bò, mii sí uru múnanyi kyaa yibe urufol'á.

⁶ Kile à sùpyaŋi yaa uye málwòro.
Lire e, sùpya ká u supyiŋɛ múnanyi kwòn,
urufoo wun'à yaa li kwòn sùpya cye kurugo mú.

⁷ Nye yii pi ke, sege ku táan yii na, yii pyi nìnyahamii si, yii tɛg'a jìŋke jì.»

⁸ Lire kàntugo, Kile à nùr'a jwo Nuhu ná u pyilibil'á ⁹ «Numɛ, mii yabiliŋi sí *tunmbyara le mii ná yii shwòhòl'e si ti le ná yii tùluge e, ¹⁰ si ti le ná múnayaayi puni i, mu à jwo saŋcyɛɛnre, yatõore, sige yaare ná yaaga maha yaaga k'á fworo batonji i ná yii e ke. ¹¹ Tire tunmbyaare ti jye: zànbwòho saha si múnayaayi shi tò jìŋke na mɛ, zànbwòho saha si jìŋke kèɛge mɛ.

¹²⁻¹³ Nye mii à zàhanjwòge yaa. Kuru ku sí n-pyi mii ná yii ná múnayaayi puni tunmbyaare tàfyɛŋi. Tire tunmbyaare sí n-kwòro n-yaha fo mu tùluge tɛɛni. ¹⁴ Mii aha jahanyi bínni jìŋke nìnyini na, zàhanjwòge sí n-fworo. ¹⁵ Lire tɛni i, tunmbyaare mii à le mii ná yii ná múnayaayi puni shwòhòl'e ke, tire sí n-kwòro mii funŋ'i. Mii saha si zànbwòho cyán ku kwò a múnayaayi puni shi tò mɛ. ¹⁶ Zàhanjwòge sí raa n-fworo jahanyi i. Mii aha kuru jya tère o tère e ke, mii funŋo sí n-cwo na tunmbyaare na, nte mii Kile à le mii ná jìŋke múnayaayi puni shwòhòl'e ke.»

¹⁷ Nye lire pyiŋkanni na, tunmbyaare Kile à le ná jìŋke múnayaayi puni i ke, Kile à jwo Nuhu á na tire tafyɛŋi u jye zàhanjwòge.

Nuhu ná u jyaabii

¹⁸ Nye Nuhu jyaabii pi jye Shɛmu ná Kyamu ná Zhafɛti, u ná pire pi à fworo batonji i. Kyamu u jye *Kana tunji. ¹⁹ Pire pi jye Nuhu jyaabii taanrenji. Jìŋke sùpyishiŋi pun'à fworo pire tùluyi i.

²⁰ Nye Nuhu na mpyi faapyi. Uru u nye shincyiiwe mà *erezenŋi fàa. ²¹ Canŋka, Nuhu à erezenŋi sinmpe pà bya, ka pu u u cyán, ka u u ŋkàr'a sà sínŋi vāanŋke bage e u cípyire wuŋi i. ²² Nye Kana tuŋi Kyamu, ur'a kàr'a sà u tuŋi Nuhu cípyire wuŋi ta u à sínŋi. Ka u u fwor'a kàr'a sà yi jwo u sìŋeɛbii sanmpii shuunnin'á, cyíinŋi na. ²³ Ka Shemu ná Zhafeti si vāanntinmbwōhe kà lwó a yaha pi fukanyi na, maa jyè kàntugo mà sà pi tuŋi cípyire wuŋi tò. Pi à kàntugo wà pi tuŋ'á, lire e pi nye a u vāanpyibaawuŋi nya mɛ. ²⁴ Sinmp'á pa Nuhu yaha ke, ka u yyahe si ŋcwo, nde u pyìibii puni kàntugowuŋ'á pyi ke, ka u u lire cè. ²⁵ Maa jwo

«Mii à Kana lánja, u pyi u sìŋeɛbii bilibii kàntugowuŋi.»

²⁶ Maa núr'a jwo

«Mii à Kafoonŋi Kile metanga yyere, uru u nye Shemu u Kilenŋi.

Kana u pyi Shemu biliwe.

²⁷ Kile u Zhafeti cyeyaayi nyaha, u u u yaha u sà ntèen u sìŋeɛŋi Shemu yyére.

U u Kana yaha u pyi pi bilinŋi.»

²⁸ Nye zànbwōhe paŋkwooni kàntugo, Nuhu à yyee ŋkwuu taanre ná beeshuunni ná ke pyi sahanŋi. ²⁹ U à kwú mà u shìŋi yaha yyee ŋkwuu baaricyɛere ná beeshuunni ná ke.

10

Nuhu pyìibii tùluge.

¹ Nye zànbwōhe toronŋkwooni kàntugo na, Nuhu pùnampyire taanrenŋi, Shemu, Kyamu ná Zhafeti, pir'a pùnampyire tà ta. Pire tùluge ku nye ŋke. ² Zhafeti u pùnampyire ti nye, Gomɛri, ná Magɔgi, ná Madayi, ná Yavani, ná Tubali, ná Mesheki, ná Tirasi. ³ Nye Asikenazi, ná Irifati, ná Togarama tùluy'à fworɔ Gomɛri i. ⁴ Elisiya, ná Tarisisi, ná Kitimu, ná Dodanimu tùluyi s'à fworɔ Zhavani i. ⁵ Pire pi à kàr'a sà ntèen suumpe lwōhe ŋwōge taare e, pimu ná pi cyaga, pimu ná pi shɛenɛ, pimu ná pi tubaya, pimu ná pi shi.

⁶ Kyamu u pùnampyire ti nye Kushi, ná Misirayimu, ná Puti, ná Kana. ⁷ Kushi u pùnampyire ti nye Seba, ná Kyavila, ná Sabita, ná Arayema, ná Sabiteka. Nye Sheba ná Dedan tùluy'à fworɔ Arayema e.

⁸ Kushi u pyànŋi wà mú u nye Nimirɔdu. Uru u à pyi shincyiiwe ñŋke na mà fàŋhe pyi. ⁹ Maa mpyi lùuzupege. Lire kurugo, pi mpyi maha ŋko na mucyiin'à pyi lùuzupege Nimirɔdu fiige. ¹⁰ Nimirɔdu à fyànha a tèn fàŋhe na Shiniyari kìnŋi kànyi juŋ'i, yire yi nye: Babeli ná Ereki ná Akadi ná Kaline. ¹¹ U à pa yîri lire kìnŋi i, mà kàre Asiri wuuni i, maa kànya ñnyahaya faanra wani: Ninive ná Erobɔti Iri ná Kalaka ¹² ná Ereseni, Ninive kànhe ná Kalaka kànbwōhe shwòhɔŋi i.

¹³ Misirayimu, u à pyi Ludi shiimbii, ná Anami shiimbii, ná Lehabi shiimbii, ná Nafitu shiimbii, ¹⁴ ná Paturusi shiimbii, ná Kasiluki shiimbii, ná Kafitori shiimbii tuŋi. Nye Filisiti shiimbil'à fworɔ Kasiluhi shiimbil'e.

¹⁵ Kana à Sidon ta u pyànŋi ñŋcyiinŋi. Lire kàntugo, u à Kyeti ta. ¹⁶ Yebusi shiimbii, ná Amɛri shiimbii, ná Girigashi shiimbii mú à fworɔ Kana e, ¹⁷ ná Kyivi shiimbii, ná Ariki shiimbii, ná Sini shiimbii, ¹⁸ ná Arivadi shiimbii, ná Zimari shiimbii, ná Kyamati shiimbii. Nye lire kàntugo, Kana bagashiimbil'à caala. ¹⁹ Kana shiimbii kìn'à sà Sidon na, mà kàre Gerari kànmpaŋke na, Gaza taan, maa ŋkàre Sodomu kànmpaŋke na, ná Gɔmɛri, ná Adima, ná Zeboyimu, mà sà nò fo Lesha na.

²⁰ Nye Kyamu tùluyi yi mpyi wani, yi puni ná yi tubaya, ná yi shɛenɛ, ná yi cyaga, ná yi shi.

²¹ Shemu mú à pùnampyire si. Uru Shemu u à pyi Eberi shiimbii tulyage. Zhafeti yyahawuŋi u mpyi u wi. ²² Shemu pùnampyire t'à pyi Elamu, ná Ashuri, ná Arifasadi, ná Ludi, ná Aramu. ²³ Aramu pùnampyire t'à pyi, Uzi, ná Uli, ná Gɛteri, ná Masi.

²⁴ Arifasadi, ur'à Shelaki si, ka Shelaki si Eberi si. ²⁵ Eberi à pùnampyire shuunni si. Wà mege na mpyi Pelegi* naha kurugo ye uru tiñi i jìnk'à táa. U sìñeñi mege na mpyi Yokitan. ²⁶ Ur'à Alimədadi si, ná Shelifu, ná Kyazamaweti, ná Yeraki, ²⁷ ná Adoramu, ná Uzali, ná Dikila, ²⁸ ná Obali, ná Abimayeli, ná Seba, ²⁹ ná Ofiri, ná Kyavila, ná Yobabu. Nye pire puni pi nye Yokitan tüluyi. ³⁰ Pi mpyi a tēen Mēsha ná Sefari nanyi shwòhōñi canja fworompe e.

³¹ Nye Shemu tüluyi yi mpyi wani, yi ná yi tubaga, ná yi shēenre, ná yi cyaga, ná yi shi.

³² Nye Nuhu pyilibii bayi y'à pyi yire, yi mú ná yi tüluyo, ná yi shi. Sùpyire shìñi u à caala cyeyi puni i jìñke na, zànbwòhe panjwooni kàntugo na ke, uru pun'à fwooro Nuhu pyilibil'e.

11

Babeli etazhìñi kani

¹ Tēecyiini i, dīnyēñi sùpyire puni mpyi na shēenre nīñkin yu, pi njirigii kēēñkanni mú mpyi nīñkin. ² Pi à yīri canja fworompe e mà kār'a sà kaceebwòhe kà ta Shiniyari kīni i, maa ntēen kuru cyage e. ³ Canjka, pi à yi jwo piy'á: «Yii a wá, wuu làfa wu, wuu u u fwò a waha.» Uru làfani u pyi bage kafaayi, mánalwòhe sí mpyi pwoore cyaga. ⁴ Ka pi i jwo: «Yii a ma, wuu u kànha faanra, wuu u etazhi faanra, nge u sí raa bwùn kileni na ke. Lire pyiñkanni na, wuu mege sí n-pêe, wuu sí n-wwò, yaaga sì n-jà wuu caala jìñke na mē.

⁵ Nye ka Kafoonji Kile si ntīge mà pa kànhe ná etazhìñi wíi, nje sùpyire mpyi na faanre ke.

⁶ Maa jwo: «Nye yii pi wíi, pi pun'à pyi mu à jwo kīre nīñkin sùpyire ti, pi puni na jwumò nīñkin yu mú. Numē, pi à báarañi sii. Pi aha ñkwôro amē, pi aha yīri sí kyaa maha kyaa pyi ke, yaaga sì n-jà pi sige lire na mē. ⁷ Wuu tīge, wuu u sà shēenre nīnyahara tīrige bà pi si mpyi pi àha raa piye jwumpe nūru mē.» ⁸ Lire Kafoonji à pyi, maa pi caala a láha piye na, mà tūugo jìñke cyeyi puni i. Ka pi i kànhe vāanreni jwò yyérenē.

⁹ Lire kurugo, kuru cyage mēg'à le Babeli, naha na ye wani Kafoonji à dīnyēñi sùpyire puni jwumpe wūrugo, wani Kile à sùpyire kār'a caala jìñke cyeyi puni i. (Babeli jwòge ku nye nyàhanjurgunji.)

Burama tulyeyi

¹⁰ Nye Shemu tūluge ku nye ñke. Mà Shemu shìñi yaha yyee ñkuu, u à Arifasadi si. Zànbwòh'à tòro yyee shuunni ka lire si mpyi. ¹¹ Arifasadi zìñi kàntugo, Shemu à yyee ñkwuu kanjuro ta sahanji. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

¹² Mà Arifasadi shìñi yaha yyee benjaaga ná kē ná kanjuro, u à Shelaki si. ¹³ Shelaki zìñi kàntugo, Arifasadi à nūr'a yyee ñkwuu sicyēere ná yyee taanre ta sahanji. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

¹⁴ Mà Shelaki shìñi yaha yyee benjaaga ná kē, u à Eberi si. ¹⁵ Eberi zìñi kàntugo Shelaki à yyee ñkwuu sicyēere ná yyee taanre pyi sahanji. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

¹⁶ Mà Eberi shìñi yaha yyee benjaaga ná kē ná sicyēere, u à Pelegi si. ¹⁷ Pelegi zìñi kàntugo na, Eberi à yyee ñkwuu sicyēere ná yyee benjaaga ná kē pyi sahanji. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

¹⁸ Mà Pelegi shìñi yaha yyee benjaaga ná kē, u à Erehu si. ¹⁹ Erehu zìñi kàntugo Pelegi à yyee ñkwuu shuunni ná baaricyēere pyi sahanji. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

²⁰ Mà Erehu shìñi yaha yyee benjaaga ná kē ná shuunni, u à Serugi si. ²¹ Serugi zìñi kàntugo, Erehu à yyee ñkwuu shuunni ná baashuunni pyi sahanji. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

²² Mà Serugi shìñi yaha yyee benjaaga ná kē, u à Nakwōri si. ²³ Nakwōri zìñi kàntugo, Serugi à yyee ñkwuu shuunni pyi sahanji. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

* **10:25** Pelegi mege jwòhe ku nye: «k'à táa».

²⁴ Mà Nakwəri shìŋi yaha yyee beŋjaaga ná baaricyɛɛre u à Teraka si. ²⁵ Teraka zìŋi kàntugo, Nakwəri à yyee ŋkuu ná yyee kɛ ná baaricyɛɛre pyi. Cyire funŋke e u à pylibii piibɛɛ ta.

²⁶ Mà Teraka shìŋi yaha yyee beetaanre ná kɛ, u à Burama ná Nakwəri ná Aran si.

Teraka ná Burama kani

²⁷ Teraka u tùluge ku ɲye ŋke. U à Burama ná Nakwəri ná Aran si, ka Aran si Loti si. ²⁸ Aran à kwû mà tufoonŋi yaha ɲyii na. U mpyi a si Kalide kìnì i, wani u mú à kwû, Uri kànhe e. ²⁹ Burama ná Nakwəri, ka pire si cyee lèŋɛ. Burama cwoŋi mɛge mpyi Sarayi, Nakwəri wuŋi mɛge sí mpyi Milika, uru na mpyi Aran pworɔ. U pworonŋi wabɛɛ mɛge na mpyi Yisika. ³⁰ Sarayi na mpyi cijirinɛ, lire e ur'à pyi pyà baa.

³¹ ɲye ka Teraka si Burama, ná Loti, ná Burama cwoŋi, Sarayi lwó a fworɔ Uri kànhe e, Kalide kìnì i. Burama na mpyi Teraka jya, Loti sí ɲye u ɲampyige, Sarayi sí ɲye u napworɔ. Ka pi i yîri na ŋkɛɛge zà ntɛɛn *Kana kìnì i. ɲka pi à nɔ Kyaran kànhe e ke, ka pi i ŋkwôro wani. ³² Teraka shìŋi canmpyaagil'à pyi yyee ŋkwuu shuunni ná kanjkuro, maa ŋkwû Kyaran kànhe e.

12

Kile à Burama yyere maa u pyi u a sì Kana kìnì i

¹ ɲye Kafoonŋi Kile mpyi a jwo Burama á: «Burama, fworɔ ma tupyɛnge e, fworɔ ma kànhe e, fworɔ ma kìnì i; kìnì mii sí n-cyêe mu na ke, ma a sà ntɛɛn lire e.

² Mii sí mu pyi sùpyishi nɲyahawa tu,
si jwó le mu á,
si mu mɛge pɛe,
si sùpyire sannte pyi ti jwó ta mu cye kurugo.

³ Shin maha shin u à jwó le mu á ke,
mii sí jwó le urufol'á.
ɲka shin maha shin u à mu cùmɔ lemɛ pi ke,
mii sí urufɔo láŋa.
Mii sí jwó le ɲɲŋke sùpyishinŋi pun'á,
mu cye kurugo.»

⁴⁻⁵ Ka Burama si ŋkàre bà Kafoonŋi à yi jwo u á mɛ. U yyahafoonŋi jyanŋi Loti mú à kàre ná u e. Burama à yîri Kyaran kìnì i mà u shìŋi ta yyee beetaanre ná kɛ ná kanjkuro, maa u cwoŋi Sarayi ná Loti ná pi cyeyaayi puni lwó, ná pi báarapyibii puni, ná yaaga maha yaaga pi à ta Kyaran kìnì i ke, maa fwor'a kàre ná y'e *Kana kìnì i.

⁶ Pi à nɔ Kana kìnì i ke, maa ŋkàre fo Sikɛmu kànhe e, fo Mɔri cibwɔhe cyage e. Lire tɛni i, Kana shiinbii na mpyi kìnì i. ⁷ Ka Kafoonŋi si uye cyêe Burama na, maa yi jwo u á: «Mii sí nde kìnì kan mu tùlug'á.» Ka Burama si sáraya tawwûgo yaa wani Kafoonŋi á, ŋge u à uye cyêe u na ke. ⁸ Maa yîri kuru cyage e mà kàre ɲàɲyi woge e, Beteli canɲafyinmpe e. Maa vaaŋa baya kwôro Beteli kànhe ná Ayi woge shwɔhɔŋi i. Beteli à pyi canɲacwumpe e, Ayi sí ɲye canɲafyinmpe e. Ka u u núr'a sáraya tawwûgo yaa wani Kafoonŋi Kile á, maa u mɛge pɛe. ⁹ Maa yîri kuru cyage e mà kàre yyaha na, na ntɛn na wá Nɛgevi síwage kànmpanŋke na.

Burama à kàre Misira kìnì i

¹⁰ ɲye lire tɛni i, katibwɔh'à cwo kìnì na. Ka Burama si ŋkàre *Misira kìnì i, si sà tɛɛnɛ pyi wani, ɲaha na yɛ katege mpyi a pɛe kìnì i sɛl'e. ¹¹ Pi nɲjyibii Misira e, ka Burama si jwo u cwoŋi Sarayi á: «Mii à cɛ na mu lem'à ɲwɔ sɛl'e. ¹² Misira shiinbii ká mu ɲya, pi sí n-jwo na mii cwoŋi u ɲye mu, si mii bò, si mu yaha ɲyii na. ¹³ Lire e, mii na mu ɲáare, wuu aha nɔ wani, maa jwo na mu na ɲye mii cɔɔn, bà pi si mpyi si mii cùmɔ lemɛ ɲwɔ mu kurugo, pi àha bú ŋkwò na bò mɛ.»

¹⁴ Burama ná u cwon'á nò Misira e ke, ka Misira shiimbii si li nya na u cwonji lem'á jwò sèl'e. ¹⁵ Misira saanji, Faròn fyèjwòhòshiimbii mú à u nya, maa u kyaa jwo u á ke, ka pi i u lwó a kàre Faròn bage e. ¹⁶ Lire e, ka Faròn si Burama* cùmò lemè jwò Sarayi kurugo, maa mpàa ná sikyaa, ná nìyi, ná dùfaanya, ná bilinambaa, ná bilicyee, ná dùfanjcyee ná jwòhònya mú kan u á.

¹⁷ Nka Kafoonji Kile à pa yampime wá Faròn ná u pyenge shiimbii na, Burama cwonji Sarayi kurugo. ¹⁸ Faròn à li nya amuni ke, ka u u Burama yyere, maa yi jwo u á: «Naha mu à pyi mii na amè ye? Naha na mu nye a sèenji jwo mii á na mu cwonji wi mà ye? ¹⁹ Naha na mu à mii pyi na mu còonji wi ye, maa mii yaha mii à u lwó a pyi na cwo ye? Ma cwonji we, u lwó a yiri naha!»

²⁰ Maa u shiimbii pyi na pi Burama ná u cwonji yige Misira kini i, pi ná pi cyeyaayi puni.

13

Pyinkanni na Loti ná Burama à tèen tèen piye piye ke

¹ Ka Burama si yiri *Misira kini i maa nta a kàre Nègèvi síwage e ná u cwonji ná u cyeyaayi puni i. Loti mú mpyi ná u e. ² Yatòore ná wyérfyinnji ná sèenji mpyi a nyaha Burama á. ³ Lire kàntugo, ka u u yiri Nègèvi síwage e na ntèn na nkèege fo Beteli kànmpanjke na, fo cyage e u mpyi a fyànha a u väänjke bayi kwòro ke, Beteli ná Ayi kànyi shwòhòl'e. ⁴ Cyage e u mpyi a fyànha a *sàrayi tawwùge yaa ke, u à nò wani ke, maa Kafoonji Kile mège pèe.

⁵ Loti u mpyi ná Burama e ke, u yatoore ná u pyenge shiimbii mpyi a nyaha mú. ⁶ Lire na, tatèeng'á cyère pi mú shuunni i, naha na ye pi cyeyaayi mpyi a nyaha sèl'e, pi mú shuunni mpyi na si n-jà n-kwú cyage ninjin i mè. ⁷ Mà bàra lire na, *Kana shiimbii ná Perezì shiimbii mú na mpyi kuru cyage e. Canjka, ka yogo si mpa yiri Burama yatonahabii ná Loti wuubii shwòhòl'e, tatèenge kurugo.

⁸ Burama à lire nya ke, ka u u jwo Loti á: «Maye sanja yaha, Loti, wuu àha yogo yaha ku yiri mii ná mu shwòhòl'e mè, lire nye mè mii yatonahabii ná mu wuubii shwòhòl'e mè, naha na ye wuu na nye cìnmpii. ⁹ Kin'á pèe. Nke puni nye tatèenge mà? Ta wá wuu u ntèn tèen wuu mège cyeyi i. Kampyi kàmenì kànmpanjke k'à mu táan, ta si wani, mii sí raa si kàniye woge na. Kàniye kànmpanjke sí ká nta kuru k'à táan mu á, ta si wani, mii sí raa si kàmenì woge na.»

¹⁰ Ka Loti si jùnjke yìrig'a Zhurudèn bafage wíi, lwòhe mpyi a nyaha kuru cyage e. Lire tèni i Kafoonji mpyi na sàha nkòwò a Sòdòmu kànhe ná Gòmòri kànhe jyà mè, kuru cyage lemè mpyi a jwò fo mà sà nò Zowari kànhe na. K'à pyi mu à jwo Kafoonji cikòoge nisìnanjke ki, mu à jwo Misira kini li. ¹¹ Loti à kuru nya ke, ka u u Zhurudèn bafage puni lwó a pyi u wogo, maa nkàr'a sà ntèn kuru cyage e Beteli canjafyinnmpe e. Lire pyinkanni na, Burama ná Loti à tèen tèen piye piye. ¹² Ka Burama si ntèn Kana kini i. Ka Loti si nkàr'a sà ntèn kuru bafage kànyi yà shwòhòl'e, maa u väänjke bayi kwòro kwòro fo mà sà nò Sòdòmu kànhe byanhampe e, ¹³ Sòdòmu kànhe shiimbii mpyi shinmpii. Pi mpyi na kapegigii ninyahagii pyi Kafoonji yyahe taan.

¹⁴ Loti ná Burama tènjkwooni kàntugo piye, ka Kafoonji Kile si jwo Burama á: «Burama, ma nyiigii yìrige ninyinji na, cyage e mu nye ke, tèen wani ma a wíi suumòkulo ná wòrokulo yyère, canjafyinnmpe ná canjacwumò yyère. ¹⁵ Mu nyii wá kini ndemu na ke, mii sí lire kan mu ná ma tùlug'á tèekwòmbaa. ¹⁶ Mii sí mu tùluge nyaha bà njnke nticènnji nye mè. Kàmpyi sùpya sí n-jà njnke nticènnji tòrò, nye, sùpya mú sí n-jà mu tùluge sùpyire tòrò. ¹⁷ Yiri ma a kini jaare, ma a li tònmpè ná li pèempe wíi, naha na ye mu á mii sí li kan.»

¹⁸ Ka Burama si väänjji bayi kòongò, ma a sà ntèn Mamire cibwòyi cyage e, kuru cyage na nye Eburòn taan. Ka u u nùr'a sàraya tawwùgo yaa wani Kafoonji mège na.

* **12:16** Faròn: kuru mège na mpyi pèene mège nkemu ku mpyi na leni Misira kini saanbii puni na ke

14

Burama à saanbii pìi tòn maa Loti shwə pi na

¹ Nye lire tēni i, Amurafeli à pyi Shiniyari kīni saanŋi, ka Ariyoki si mpyi Elasari kànhe saanŋi, ka Kidolamēri si mpyi Elami kīni saanŋi, ka Tideli si mpyi Golimi kùligii saanŋi, ² pire saanbii shiin sicyērenj' à wwə maa sà saanli kan̄kuro tòn. Pire saanbii mēyi yi nyē nje: Səḍəmu saanŋi Bera, ná Gəməri saanŋi Birisa, ná Adima saanŋi Shinyabi, ná Zeboyimi saanŋi Shēmēberi, ná Bela kànhe saanŋi, Bela mēge ku nyē Zowari ninjaa ke.

³⁻⁴ Kuru kàshige nūŋke ku mpyi: yye ke ná shuunni funŋ'i, saanŋi Kedolamēri na mpyi pire saanbii kan̄kurunji nūŋə na. Nka yyeeni ke ná taanre wuuni i, pi à nūŋə kyán u na, maa piye ta Sidimi bafage e. (Suumpe Lwəhe Nyii Yaaga Baa Woge ku nyē kuru cyage e ninjaa.)

⁵ Lir' à pyi ke, yyeeni ke ná sicyēre wuuni i, ka Kedolamēri ná u saanŋēbii si yīri, maa sí ta Arafayiti shiimbii na, lir' à pyi Asiteroti Karinayimu kànhe e, maa sí ta Zuzi shiimbii na mú, lir' à pyi Amu kànhe e, maa sí ta Emi shiimbii na mú, Shave Kiriyaamu kànhe e.

⁶ Maa sí ta Kwori shiimbii na mú, pi nanyi shwəhəle, na pi maha yire nanyi pyi Seyiri; maa pi kər'a sà nə fo *Eli Paran taan, síwage ŋkère na. ⁷ Lire kàntugo, ka pi i mähana a kàre Enimishipati kànhe e, pi maha kuru pyi Kadēshi mú, maa Amaleki shiimbii tòn mú, maa sí ta pi kùligii puni na, ná Aməri shiimbii, pire mpyi a tēn Kyazazən Tamari kànhe e.

⁸ Nye Səḍəmu saanŋi, ná Gəməri saanŋi, ná Adima saanŋi, ná Zeboyimu saanŋi, ná Bela kànhe wunji ná pi maha kuru kànhe pyi Zowari ke; pire saanbil' à bégel'a pa yyé kàshige mē na, Sidimi bafage e, ⁹ maa jwo na pire sí Elami saanŋi Kedolamēri, ná Goyimi saanŋi Tideli, ná Shiniyari saanŋi Amurafeli, ná Elasari saanŋi Ariyoki tòn. Ka pire saanbii sicyērenji, ná pire saanbii kan̄kurunji si ntūyi taha piye na kàshige e.

¹⁰ Nye Sidimi bafage mpyi a jī mána lwəhe kacýewyi yi na. Mà pi yaha kàshige na, ka Səḍəmu saanŋi ná Gəməri wunji si fē, maa ntīg'a ŋwəhə yire kacýewyi yi i, ka pi sanmpii si fē a kàre nanyi nūŋ'i. ¹¹ Tēni i Kedolamēri ná u fyəŋwəhəshiinbil' à jà pi na ke, ka pi i Səḍəmu ná Gəməri shiimbii nəfuunji ná pi n̄wəlyinji puni kul'a kàre.

¹² Burama yyahawunji jyanji, Loti u mpyi a tēn Səḍəmu kànhe e ke, ka pi i uru ná u cyeyaayi puni kul'a kàre piye cye e mú. ¹³ Ka nāŋi wà si fē a shwə kàshige na, maa sà yire yyaha jwo Burama á. (Burama mpyi *Eburu shiŋi nāŋi wà.) Lir' à u ta u à tēn Mamire cire cyage e. Mamire à pyi Aməri u tūluge shinŋi wà. Esikəli ná Anəri mpyi u sīŋē. Pire mpīi ná Mamire mpyi Burama wwəŋē. ¹⁴ Tēni i Burama à lógo na u cīmpworonji Loti na nyē cye e ke, ka u u u nāmbaabii pii ŋkwuu taanre ná ke ná baataanre bégele kàshige mē na, mpīi pi à si u yabilinji pyēnge e ke. Ka pi i pire saanbii fyè tərə fo Dan kùluni i. ¹⁵ Ka u u u kàshikwənbii táa kuruyo kuruyo, maa pire saanbii tòn numpilag'e, maa sí ta pi na, maa pi kər'a sà nə Kwoba kànhe na, kuru kànhe na nyē Damasi suumə kùlo kànmpan̄ke na. ¹⁶ Maa mpa ná pire saanbii nəfuunji nin̄kuunji i ná u cīmpworonji Loti ná u cyeyaayi puni ná cyeebii ná sūpyire puni pi mpyi a cū a kàre ke.

Melikisedeki à jwó le Burama á

¹⁷ Nye Burama à kər'a sà Kedolamēri ná u saanŋēbii tòn maa sí ta pi na ke, u nimpanji ka Səḍəmu saanŋi si fwor'a u nūŋə bē Shava bafage e. Pi mpyi a kuru ŋke mēge le Saanŋi Bafage.

¹⁸ Nye ka Saləmu saanŋi Melikisedeki si mpa ná bwúuru ná *erēzen sinm'e Burama á, uru ŋge sí na mpyi Kile nīnyi wunji sáragawwunji wà. ¹⁹ Ka u u jwó le Burama á, maa jwo «Kile nīnyi wunji

ná uru u nyē nīnyiŋi ná nūŋke yaafoonji ke,
uru u jwó le mu á, Burama.

²⁰ Kile nīnyi wunji u kēe,
ŋgemu u à mu zāmpēnbii le mu cye e ke.»

Ka Burama si u cyeyaayi puni yahaŋi wwû mà kan Melikisedeki á.

²¹ Lire kântugo, ka Sôdômu saanŋi sí jwo Burama á: «Nye na shiimbii kan na á, ma a ŋkwôro ná na nâfuunŋi i.» ²² Ka Burama si u pyi: «Mii sí n-kâa Kafoonŋi Kile na, Kile nĩnyi wunŋi, nĩnyiŋi ná nĩŋke yaafoonŋi, ²³ na mii sí yafyin shwô mu na mē, ali diizi mē, lire nĩyē mē tanhaŋa mēere, naha na yē ma hà bú ŋkwô nĩjwo na mu à mii Burama pyi yaarafoo mē. ²⁴ Mii sí yafyin shwô mu na mē, mii nĩyē a jwo nânjiibil'á nĩyĩŋi ŋgemu lyĩ wani, ná mp̄ii pi à kàre ná mii i kàshige takwòŋge e ke, Aneri, ná Èsikoli, ná Mamire, pire mp̄ii kōni sí pi nàzhannŋi lwó.

15

Kile à tunmbyaara le ná Burama e*

¹ Nye nĩyĩ karigii puni kântugo na, ka Kafoonŋi Kile si uye cyêe Burama na, maa jwo u á: «Burama, ma hà vyá mē, mii u nĩyē mu sancwənsiginŋi, mii sí kacənnŋi nĩnyahagii pyi mu á.» ²⁻³ Ka Burama si u pyi: «Kafoonŋi, mii Kilenŋi, pyà nĩyē mii á mē. Naha mu sí n-si n-jà n-kan mii á, ŋkemu ku sí n-jà là n̄wô mii na yē? Mu nĩyē a tũlugo kan mii á mē. Mii bilinaŋi, Eliyezəri, u à si mii pyenge e, ná u tun'á yĩri Damasi i ke, uru u sí n-pyi mii koolyĩŋi.» ⁴ Ka Kafoonŋi si Burama pyi: «Uru ŋge bà u sì n-pyi mu koolyĩŋi mē, mu yabilinŋi sí pyàŋi ŋgemu si ke, uru u sí mu kōoge lyĩ.»

⁵ Lire kântugo, ka Kile si Burama yige ntàani na, maa yi jwo u á: «Burama, ma nũŋke yĩrige ma a worigii tòrô kàmpyi mu sí n-jà, naha na yē mu tũluge mú sí nyaha amuni.» ⁶ Nye ka Burama si dá Kafoonŋi Kile n̄wə mugure na, ka Kafoonŋi Kile si jwo na u à tĩi u dāniyaŋi cye kurugo.

⁷ Lire kântugo ka Kafoonŋi si jwo u á sahaŋki: «Mii u nĩyē Kafoonŋi, ŋge u à mu yige Uri kànhe e, Kalide k̄ini i, maa nde k̄ini kan mu á ke.» ⁸ Ka Burama si u pyi: «Kafoonŋi, mii Kilenŋi, naha ku sí li cyêe mii na, si mii pyi mii u dá li na, na nde k̄ini sí n-pa n-pyi mii wuu yē?» ⁹ Ka u u jwo u á: «Yee taanre n̄ucwo, ná yee taanre sikacwo, ná yee taanre mp̄apoo cū, ná kuumpaan nĩŋkin ná mp̄anmp̄or̄oḡo nĩnjaaga nĩŋkin.» ¹⁰ Ka Burama si yire yaayi puni cū maa yi puni nĩŋkin nĩŋkinŋi taa nĩŋke e, maa yi kwənyi yaha yaha yiye sicama na. Saŋcyəenre ti ke, u nĩyē a tire kwòŋ kwòŋ mē. ¹¹ Saŋcyəenre ti maha tiye n̄wô caa ná kyaare e ke, ka tire si wá na ntĩre yatōre nimbonte kurugo, ka Burama si wá na ti kōre.

¹² Nye canŋanyiin'á pa a ŋkēge tacwuge e ke, ka Burama si ŋón'a cūnnu. Ka numpini si u m̄ahana ka u u fyá sèl'e. ¹³ Ka Kafoonŋi si jwo u á: «Burama, li cè na canŋka, mu tũluge sí n-kàre k̄ini laber'e si sà mpyi nàmpwuun. Pi sí n-pyi bilii lire k̄ini i, pi sí kànha fo si nō yee ŋkwuu sicyəere (400) na. ¹⁴ Nka k̄ini li sí pi le tire bilere e ke, lire k̄ini sí n-kyaala mii cye e, lire kântugo, mu tũluge sí n-yĩri lire k̄ini i ná n̄afuubwəhe e. ¹⁵ Mu wĩ ke, mu sí n-kwũ yyeŋĩŋke e. Mu sí lyēge lage kwò si nta ŋkwũ. ¹⁶ Mu tũluge bage sicyəere woge, ku sí n̄uru n-pa naha, naha na yē k̄ini sũpyire ti nĩyē Am̄ori shiimbii ke, pi kapegigii ká nō tēgeni na, mii sí pi kōrō.»

¹⁷ Nye canŋa n̄yĩn'á cwo mà numpini lēŋe tēni ndemu i ke, ka Kile si nanŋkanyhii pyi cyi i n̄anguruge yige marii n̄i na ntũuli yatōre kyaare nintāare ná tiye shwəhəl'e. ¹⁸ Kuru canŋke yabilinŋi i, ka Kafoonŋi si tunmbyaara le ná Burama e, maa yi jwo u á: «Mii sí nde k̄ini kan mu tũlug'á, mà lwó *Misira baŋi na, mà kàre babwəhe na, ná pi maha kuru pyi Efirati. ¹⁹ Keni shiimbii ná Kenizi shiimbii, ná Kadim̄oni shiimbii, ²⁰ ná Kyeti shiimbii, ná Perezi shiimbii, ná Arafayi shiimbii, ²¹ ná Am̄ori shiimbii, ná *Kana shiimbii, ná Girigashi shiimbii, ná Zhebusi shiimbii, pi à tēen kuru cyage e.»

16

Sumayila zini kani

* ¹⁵: TUNMBYƏERE na nĩyē mu à jwo kàaga, ti maha jà a pyi kànyi shuunni, lire nĩyē mē cevee shuunni shwəhəl'e;

1-3 Nyε Burama à nɔ yyee kε na *Kana kɪni i, mà u cwɔni Sarayi ta u sàha nkɔwò a pyà si u á mε. Nyε bilicwɔni wà na mpyi Sarayi á, u mεge mpyi Agari, *Misira shin u mpyi u wi. Ka Sarayi si jwo Burama á: «Wíi, Kafoonji Kile à mii pyi cijirinε. Maye sannji yaha, ma a wwò ná mii báarapyini i, li sí n-jà n-ta uru sí pyà si mii á.» Ka u u nyε Sarayi jwumpe na. Nyε Sarayi à u báarapyini Misira shinji lwó lire pyinkanni na, mà kan u poonji Burama á, u pyi u cwo. 4 Ka Burama si wwò ná Agari e, ka u u yyére. Tèni i u à li ta na ur'à yyére ke, ka u u wá na yyejyeere pyi ná u kàfɛncwɔni i.

5 Sarayi à lire nya ke, ka u u yi jwo Burama á: «Nde Agari à pyi mii na numε ke, lir'à fworu mu i. Mii à na bilicwɔni kan mu á. U à uye nya u à yyére ke, ka u yyahe si jyè mii woge e. Nyε Kafoonji Kile u wuu láha wuye na!» 6 Ka Burama si Sarayi pyi: «Mu bilicwɔni na nyε mu yahare e, nde l'à táan mu á ke, lire mu sí n-pyi u na.» Yir'à jwo ke, ka Sarayi si kyaayi shini puni tégε Agari jun'i, fo ka u u fê a fworu pyenge e mà kàre tatɔnge e.

7 Ka Kafoonji Kile Melekɛni si Agari nya síwage e lùbiliɲi wà taan, uru lùbiliɲi na nyε Shuri síwage kuni taan. 8 Maa jwo Agari á: «Agari, Sarayi bilicwɔni, taa mu à yiri ke, taa mu sí ke?» Ka u u jwo: «Mii na fí na kafeɲcwɔni Sarayi yyaha na.» 9 Ka Kafoonji Kile Melekɛni si jwo: «Núru ma a sì ma kafeɲcwɔni yyére, ma a sà maye kan u á. 10 Mii sí mu tùluge nyaha, fo ku sí n-jà n-tòrɔ mε.

11 Wíi, mu yacerewu u nyε,
mu sí n-si pùnambile,

ma a u mεge le Sumayila*

ɲaha na yε Kafoonji à mu nàvunɲɔ parage lógo.

12 Uru pyàni sí n-pyi sige dùfaanɲa fiige,

U sí n-pyi sùpyire puni kàshifoo,

sùpyire puni mú sí n-pyi u kàshifoo.

U sí n-láha u cɪnmpyiibii na.»

13 Ka Agari si jwo: «Ei! Sèe wi na nge u nyε na mii ɲaa ke, mii à uru nya la?» Maa kuru mεge le Kile na: «Kilenji u nyε na mii ɲaa ke». 14 Lire kurugo, Agari mpyi lùbiliɲi ngemu taan ke, uru mεg'à le Lakyayi Ɔrɔyi (kuru mεge ɲwòhe ku nyε: «Ngemu u nyε nyii na ke, uru na mii ɲaa.») Uru lùbiliɲi na nyε Kadɛshi kàhe ná Bɛɛdi kàhe shwòhòl'e.

15 Nyε puru ɲwòhò na, Agari à pùnambile si Burama á. Ka u u li mεge le Sumayila.

16 Agari à Sumayila si Burama á, mà Burama shini yaha yyee beecyεere ná baani.

17

Burama mεg'à kɛɛnɲ'a pyi Ibirayima.

1 Nyε mà Burama shini yaha yyee beecyεere ná kε ná baaricyεere, ka Kafoonji Kile si núr'a uye cyèe u na, maa u pyi: «Mii u nyε Kile síni puni foo. Ta mii nyii wogigii kanni pyi tigire cyaga baa. 2 Lire e, mà tàanna ná wuu *tunmbyaare e, mii sí mu tùluge nyaha sèl'e.»

3 Burama à yire lógo ke, ka u u niɲkure sín, maa ɲùɲke sôgo maa Kile pèe. Ka Kile si núr'a jwo u á sahanɲi 4 «Nyε wíi, tunmbyaare mii à le ná mu i ke, tire ti nyε nte: mu sí n-pyi sùpyishi niɲyahawa tu. 5 Mu mεge saha si n-pyi Burama mε. Ku sí n-kɛɛnɲε n-pyi *Ibirayima (Ibirayima mεge ɲwòhe ku nyε sùpyishi niɲyahawa tu), ɲaha na yε sùpyishi niɲyahawa sí n-fworu mu i. 6 Mii sí mu pyiibii nyaha sèl'e. Mu pyiibii sí n-pyi sùpyishini niɲyahawa, saanlii niɲyahamii sí n-fworu mu tùluyi i. 7 Tire tunmbyaare sí n-kwôro mii ná mu shwòhòl'e, ti sí n-pyi mii ná mu tùluyi shwòhòl'e tɛrigii puni i mú. Ti sí n-kwò mε. Lire kurugo, mii sí n-pyi mu ná ma tùluyi u Kilenji. 8 *Kana kɪni i mu nyε niɲjaa nàmparantɛnre ke, mii sí lire kan mu ná ma tùluy'á. Li sí n-pyi pi wuu tɛrigii puni i, mii sí n-pyi pi Kilenji.»

Kile à pùnampyire nkɔwòni shɛɛnre jwo Ibirayima á

* 16:11 Sumayila mεge ɲwòhe ku nyε: «Kile à lógo»

⁹ Ka Kile si núr'a jwo *Ibirayima á sahan̄ki: «Mu ná ma tùluyi nimpány'a yaa yii yákili yaha mii *tunmbyaare na, mà tàanna ná pi lyejwəyi i. ¹⁰ Nde yii à yaa yii pyi mà yyaha tí ná tire tunmbyaare e ke, lire li jye nde: mu ná ma tùluyi nimpány'a yaa yii a pùnampyire puni kwùun. ¹¹ Yii à yaa yii a ñkwùun, lire li sí n-pyi mii ná yii tunmbyaare tafyeen̄ji. ¹²⁻¹³ Pùnampyire pun'à yaa ti kwòn ti canzege canmpyibataanre wuuni na mà tàanna ná pi lyejwəyi i. Bilibii pi à si mu pyenge e ná mp̄ii mu à shwə ke, pire pun'à yaa pi *kwòn. Lire e, tunmbyaare tafyeen̄ji sí n-pyi yii sɛɛge na si li cyêe na ti sí n-pyi nin̄kwombaara. ¹⁴ Pùnambilini ndemu ká mpyi li jye a kwòn, maa uru fyè̄ni yaha u sɛɛge na mɛ, ur'à yaa u kòr'a láha u k̄ini shiin̄bii na, jaha na ye u jye a yákili yaha mii tunmbyaare na mɛ.»

Kile à Ishaka ziji kyaa jwo

¹⁵ Jye puru jwəhə na, Kile à yi jwo *Ibirayima á sahan̄ki: «Ma hà núru raa ma cwon̄ji Sarayi yiri sahan̄ki Sarayi mɛ. Numɛ u mɛge sí n-kɛ̄nn̄ɛ n-pyi Sara* ¹⁶ Mii sí jwó le u á, si pyà kan u á mu á. Mii sí jwó le u á si u pyi sùpyishi nin̄yahawa nu. Saanlii sí n-fworo u e mú.»

¹⁷ Ibirayima à puru lógo ke, ka u u nin̄kure sín maa jùn̄ke sôgo, maa Kile p̄êe. Maa jcyàha maa jwo uye fun̄i: «Sùpyan̄i u à yyee ñkuu ta ke, di uru sí pyà ta n-jwo ye? Sara sh̄n̄ji na jye yyee beecyɛ̄ere ná kɛ, di uru sí n-jà pyà ta n-jwo sahan̄ki ye?» ¹⁸ Maa jwo Kile á: «Sumayila yaha u sh̄i ta, ma a jwó le u á.» ¹⁹ Ka Kile si u pyi: «Mii à lógo mu jwə na, ñka mu cwon̄ji Sara sí n-sii pùnambile si. Ma a li mɛge le Ishaka. Mii sí n-kwôro na *tunmbyaare na ná u e, ná u tùluge e. Tire tunmbyaare si n-kwò mɛ. ²⁰ Sumayila wi ke, nde mu à jáare u kyaa na ke, mii sí lire pyi mu á. Mii si jwó le á, si u pyi libii jyaha, si u tùluge jyaha sèe sèl'e. U sí jùn̄ufee kɛ ná shuun̄ni si, mii sí u pyi tùlubwəhə tu. ²¹ Ñka nde li jye mii tùn̄mbyɛ̄ere e ke, pyàn̄ji Sara sí n-si mu á yyeeela numɛ cyiin̄ ke, tire sí n-pyi mii ná ure shwəhəl'e mú.»

Ibirayima ñkwòn̄ni kani

²² Jye Kile à puru jwumpe jwo a kwò *Ibirayima á ke, ka u u yîri u taan maa dùgo nin̄yini na.

²³ Jye kuru can̄ke, Ibirayima à Sumayila *kwòn, bilibii pi à si u pyenge e ná mp̄ii u à shwə ke, maa pire kwòn. Pùnambile maha pùnambile li jye u pyenge e ke, Ibirayima à pire puni kwòn, bà Kile à yi jwo u á mɛ. ²⁴ Ibirayima yabilin̄'a kwòn mà u sh̄n̄ji yaha yyee beecyɛ̄ere ná kɛ ná baaricyɛ̄ere. ²⁵ U jyan̄i Sumayila à kwòn mà u sh̄n̄ji yaha yyee kɛ ná taanre. ²⁶ Jye lire pyin̄kanni na, Ibirayima ná u jyan̄i Sumayila à kwòn cannugo. ²⁷ Bilinambaabii pi à si u pyenge e ná mp̄ii u à shwə ke, u à pire puni kwòn mú.

18

Sarayi mpyi a dá na uru si pyà ta mɛ

¹ Jcyii karigii puni kàntugo na, Kafoon̄ji Kile à uye cyêe *Ibirayima na sahan̄ki Mamire cibwoyi taan. Pyin̄kanni na u à uye cyêe Ibirayima na ke, lire li jye nde. Can̄ka, mà u nintɛ̄nn̄i yaha u vāan̄ke bage jwəge na canvwuge t̄eni i, ² u à pa u jùn̄ke yîrige, maa wíl'a nàmbaa taanre jya pi à yyé̄re u yyetiimpe na. T̄eni i u à pi jya ke; ka u u fê a pi jùn̄gə b̄ê, maa nin̄kure sín pi taan maa jùn̄ke sôgo, maa pi sh̄é̄ere, ³ maa jwo pi wà nin̄kin á: «Mii jùn̄gəfoon̄ji, kampyi mii kyal'a táan mu á, mii na mu jáare, mii u jye mu bilinan̄i ke, ma hà ntòro na pyenge taan mɛ. ⁴ Yii yyé̄re, pi i mpa ná lwəhe e, yii tooyi si jyé. Yii i ñə naha ñke cige jwəh'i. ⁵ Mii sí n-sà yalyîre cya mpa ñkan yii á, bà yii si mpyi si fànha ta si nta yii kuni lwó mɛ. Naha kurugo ye yii à tòro yii bilinan̄i yyé̄re.» Ka pi i jwo: «Li pyi amuni.»

⁶ Ka Ibirayima si fyâl'a jyè Sara fye e u vāan̄ke bage e, maa yi jwo u á: «Ta fyāa, maa mbyimɛ yanyeyi taanre súma, maa t̄antɛ̄nn̄jye te.» ⁷ U à puru jwo ke, maa fê a k̄are u k̄acwəge na, maa u ninage s̄in̄mɛ woge kà cū mà kan u báarapyin̄i wà á. Ka u u kuru b̄ò,

* **17:15** Sara mɛge ku jye saann̄i pworon̄ji

maa ku yal'a shwəhə fwəfwə. ⁸ Puru jwəhə na, ka Ibirayima si mpa ná nùjirintanhaga ná nimpuruge e, ná nùkyaare nizhwəhəre e, mà pa yaha nàmbaabii taanrenji taan, maa yyére pi taan cige mbyimpe e, njyini ká nkũũŋə si wà kan pi á. Ka pi taanrenji si wà na lyi.

⁹ Ka pi i Ibirayima yíbe: «Taa mu cwonji Sara jye ke?» Ka u u pi pyi: «U na jye naha vāanŋke bage e.» ¹⁰ Ka pi wà ninŋin si jwo: «Nàkaana jye mɛ, mii sí núru n-pa naha mu yyére yyeela numɛ cyiin. Lire sí mu cwonji ta u à pùnambile si.»

Sara mpyi u poonji kàntugo, vāanŋke bage e, marii puru jwumpe núru. ¹¹ Lire tɛni i, Ibirayima ná Sara mpyi a lyɛ sɛɛ sɛl'e. Sara pyitaani tɛni mpyi a tòro. ¹² Jye Sara à yire lógo ke, ka u u jcyàha uye funŋ'i. Maa jwo: «Tatange nkire mii ninjyenkwonji saha sí n-ta nànkwi i fo si zà nɔ pyà nta na yɛ? Mii pyengefoo mú à lyɛ.» ¹³ Ka Kafoonji si jwo Ibirayima á: «Naha kurugo Sara à cyàha uye funŋ'i, maa jwo na uru ninjyenkwonji saha sì n-jà pyà ta sɛɛni na mà yɛ? ¹⁴ Kani ndire li sí n-jà n-waha fo si Kafoonji, mii Kile jà yɛ? Yyeela numɛ cyiin, mii sí n-pa mu yyére. Lire sí mu cwonji Sara ta u à pyà ta.» ¹⁵ Puru jwump'à jwo ke, ka Sara fyagara wunji si yi kyáala maa jwo: «Mii jye a cyàha a dɛ!» Ka Kafoonji Kile si jwo: «Mu à sàa cyàha.»

Ibirayima à Kile jáare Sɔdɔmu kànhe zhwonji kyaa na

¹⁶ Jye lire kàntugo, ka pire nàmbaabii taanrenji si yíri na nkèege maa dùgo nanke kà na maa Sɔdɔmu kànhe kànmpañke wíi. Ka *Ibirayima si pi tùugo. ¹⁷ Ka Kafoonji Kile si uye yíbe: «Nde mii sí n-pyi Sɔdɔmu ná Gɔmɔri kanyi na ke, tá mii à yaa mii u lire njwəhə Ibirayima na bɛ? ¹⁸ Naha na yɛ nàkaana jye sì mɛ, Ibirayima sí n-pyi tɔlubwəhə tu, kuru tɔluge fànhe sí n-pêe. Dinye tɔluyi sanji si jwó ta u cye kurugo. ¹⁹ Mii à u cwənrɔ bà u si mpyi si yi jwo u pyiibii ná u pyenge shiinbil'á mpii pi na ma u kàntugo ke, na pi à Kafoonji, mii Kile kuni jaare li jaarenkanni na, pi à li jaare ntini ná sɛɛni jun'i. Lire ká mpyi, mii à kyaa maha kyaa jwəmɛɛ lwó Ibirayima á ke, mii sí lire pyi u á.» ²⁰ Lire kurugo, Kafoonji à jwo Ibirayima á: «Sɔdɔmu kànhe ná Gɔmɔri kànhe shiinbil'á lawwuge nkemu ta ke, kur'à pɛe fo mà tòro, pi kapegil'á nyaha sɛɛ sɛl'e. ²¹ Lire na, mii sí n-tige n-sà wíi, l'aha nta nje pi na yu pi na ke, yire na ntùuli yi jwunŋkanni na, sɛɛni na, si jɛɛ.»

²² Ka nàmbaabii shuunniŋi sanmpii si yíri Ibirayima taan mà kàre Sɔdɔmu kànha kànmpañke na. Nka Ibirayima ninjyéren'á kwôro Kafoonji yyaha taan. ²³ Maa file u na maa jwo: «Mu sí jɛɛ shiincɛɛnmpii ná shiinmpiibii shi bò sijcyan la? ²⁴ Li sí n-jà n-ta shiincɛɛnmii beeshuunni ná ke na jye kànhe e. Mu sí jɛɛ pire shi bò mú la? Mu sì kànhe yaha wani pire mpii kurugo mà? ²⁵ Mà shiincɛɛnmpii ná shiinmpiibii puni shi bò sijcyan, lire jye mɛ mà pi sàranji tàanna, mii à cɛ na mu sì n-si jɛɛ lire shini i mɛ. Mu u jye dinyenji sùpyire puni sàrafooni mà tàanna ná pi kapyiŋkil'e ke, mu sí n-jà n-pyi na mu jye a kacɛnni cɛ a wwû kapiini i mà?» ²⁶ Ka Kafoonji si u pyi: «Mii aha shiincɛɛnmii beeshuunni ná ke ta Sɔdɔmu i, mii sí kànhe puni yaha wani pire mpii kurugo.»

²⁷ Ka Ibirayima si u pyi: «Mii kàfoonji, mii à cɛ na mii jye yafyin mu taan mɛ, nka mii na mu jáare ma a na yaha si jwo sahanŋi. ²⁸ Li sí n-jà n-ta kànhe shiincɛɛnmpii jye a beeshuunni ná ke kwò mɛ. Shiin kanŋkuro sí n-jà n-fô. Jye kanŋkuro kanna ká fô shiin beeshuunni ná kenji i, pire kanŋkuruŋi kurugo mu sí kànhe puni shi bò la?» Ka u u jwo: «Mii aha beeshuunni ná kanŋkuro ta, mii sí kànhe yaha wani pire mpii kurugo.»

²⁹ Ka Ibirayima si núr'a jwo: «Li sí n-jà n-ta kànhe shiincɛɛnmpii jye a tòro beeshuunni na mɛ.» Ka Kafoonji Kile si jwo: «Pire mpii kurugo mii sì yaaga pyi kànhe na mɛ.»

³⁰ Ka Ibirayima si núr'a jwo: «Mii kàfoonji, ma hà lùuni yírigɛ na taan mɛ. Mii sí n-jwo sahanŋi, l'aha nta kànhe shiincɛɛnmpii pun'à bɛ bejaaga ná ke na dɛ?» Ka u u jwo: «Mii aha bejaaga ná ke ta wani, mii sì yaaga pyi kànhe na mɛ.»

³¹ Ka Ibirayima si jwo: «Mii kàfoonji, mii na mu jáare si jwo sahanŋi, li sí n-jà n-ta kànhe shiincɛɛnmpii pun'à bɛ bejaaga na?» Ka u u jwo: «Pire bejaaganji kurugo, mii sì kànhe shi bò mɛ.»

³² Ka u u núr'a jwo: «Mii kàfoonji, ma hà lùuni yîrige na taan mε, mii jwumpe sí n-yyére nke cyage e. Nye kànhe shiincēenmpii puni ká mpyi kε de?» Ka u u jwo: «Pire kenji kurugo, mii si kànhe shi bò mε.»

³³ Kafoonji Kile à jwo a kwò ná Ibirayima e ke, maa yîri u taan. Ka Ibirayima si núr'a kàre u pyenge.

19

Kile à Loti shwə maa Sədomu ná Gəməri shi bò

¹ Nye pire *Kile melekεebii shuunniŋi pi à yîri *Ibirayima yyére ke, pir'à nɔ Sədomu i kuru canŋke yàkɔŋke. Maa Loti nintēenŋi ta kànhe shiimbii piyetabenke e. U à pi nɔ ke, ka u u yîr'a pi nùŋɔ bē. Maa ninŋkure sín, maa nùŋke sôgo, maa pi shéere. ² Maa jwo: «Mii nùŋufeebii, mii na yii náare, yii sumbage lèŋe mii, yii bilinani, pyenge e, si lwəhe kan yii á, yii i yii tooyi jyé, yii i shwòn naha. Nùmpañja nyεsɔge na, yii i ntòro ná yii kùsheeni i.» Ka Kile melekεebii si u pyi: «Ōnhə, wuu sí n-shwòn naha cyíinŋi na.» ³ Ka Loti si yî jwo a waha pi á, fo pi à kàr'a sà shwòn u pyenge e. Maa njyî nintan shwəhə, maa bwúurunŋi ninjîrimbaanŋi wà yaa, ka pi i lyî.

⁴ Mā nāmpwuunbii yaha sínimbaa, ka Sədomu kànhe shiimbii si mpa pyenge kwûulo. Nānjiibii ná nāŋkolyeebii puni na mpyi wani. ⁵ Ka pi i Loti yyere maa yî jwo u á: «Nāmpwuunbii pi à sumbage lèŋe mu pyenge e nke numpilage e ke, taa pi de? Pi yige naha, wuu u pi shwòn!» ⁶ Ka Loti si fwor'a pa pi fye e cyíinŋi na, maa tajyige nɔwəge shwəhə nāmpwuunbii na. ⁷ Maa jwo sùpyir'á: «Mii cīnmpyiibii, mii à yii náare, yii àha kapii pyi pi na mε. ⁸ Mii pùcerii shuunni na nyε naha, pi sàha nāmbaa cē mε, mii sí pire yige yii á, nde l'à táan yii á ke, yii i lire pyi pi na. Yii àha yaaga pyi mii nāmpwuunbii na mà dε!» ⁹ Ka kànhe shiin si jwo Loti á: «Mu u yîr'ani dε!» Ka pi si jwo: «Yii pi nge nāŋi wíi dε, uru nāmpōnŋi u à núr'a kēenŋe na *saliyanŋi cyêre wuu na numε!» Ka pi i jwo Loti á: «Mu aha mpyi mu nyε a yîri wuu yyaha na numε mε, nde wuu sí n-pyi mu na ke, lire sí n-pi mà tòro nāmpwuunbii wuuni na.» Pi à yire jwo ke, maa Loti nɔŋ'a lwó wani fānhe e, maa file na pire na si pyenge nɔwəge kebe.

¹⁰ Lire tēni i, ka Kile melekεebii mú shuunniŋi si pyenge múgo, maa Loti cū a lèŋe ku funŋke e, maa ku shwəhə. ¹¹ Sùpyire puni ti mpyi pyenge nɔwəge na ke, melekεebil'à tire puni pyi fyinmii, nānjii bāra nāŋkolyee na. Pi à pyi fyinmii ke, ka pi i pyenge nɔwəge cya a kànha.

¹² Ka Kile melekεebii mú shuunniŋi si jwo Loti á: «Mu nafeebii, mu pūnampyire, mu pūceepyire, shin maha shin u nyε mu sùpya ke, pi puni yige nke kànhe e. ¹³ Wuu sí nke kànhe shi bò, naha na yε tīgire pi na ncyáan ku shiimbii na ke, tire tigr'à pē sèl'e Kafoonji Kile yyahe taan. Lire e, u à wuu tun wuu u pa ku shi bò.» ¹⁴ Nye ka Loti si fworo mà kàr'a sà jwo ná u pùceribii tanambaabil'e, maa jwo pi á: «Yii fworo nke kànhe e, naha na yε Kafoonji Kile sí n-pa ku shi bò!» Nka pire mpyi a li yaha bàhaga na u nyε.

¹⁵ Nye nyèkwəŋg'à nɔ ke, ka Kile melekεebii si li jwo a waha Loti á sahanŋi: «Yîri wahawaha, ma a ma cwonŋi ná ma pūceepyire mú shuunniŋi cū cyεge na, bà pi si mpyi pi àha bú nkwû ná kànhe e tasógoge e mε.»

¹⁶ Nye Kile melekεebil'à li nɔ pi à nɔŋe karigii tapyige e ke, ka pi i Loti cū cyεge na, ná u cwonŋi ná u pūceepyire mú shuunniŋi, maa fworo ná pi e mà sà yaha kànhe kántugo, naha na yε Kafoonji Kile la mpyi si pi shwə kwùŋi na. ¹⁷ Pi à fwor'a kwò kànhe e ke, ka Kile melekεenŋi wà si jwo: «Yii a fī shwomə. Yii àha raa wíi kántugo mε. Yii mú sí kà n-yyére nke bafage cyage k'e mε. Yii a fī, yii a sì nanyi cyage e, bà yii si mpyi si shwə kwùŋi na mε.»

¹⁸ Ka Loti si jwo: «Aa! mii nùŋufoonji, wuu sí n-jà kuru cyage ta la? ¹⁹ Mu à nɔwə wuu na, maa wuu nùnaara ta mà nɔ fò naha, nka wuu si n-jà n-fē nɔ nanyi cyage e mε, naha na yε mà jwo wuu nɔ wani ke, kakyaare sí n-pyi, wuu sí n-kwû. ²⁰ Kànhe kà ku nke, kuru laage nyε a tōon mε. Wuu sí n-jà n-fē nɔ wani, si sà nɔwəhə, kuru kànhe mú nyε a pē mε. Yii yiye

sanmii yaha, yii kuni kan wuu á, wuu sà ñwòhò wani lire kànbileni na. Kànbwòhò bà mo. Yii wuu yaha wuu sà wuye shwò wani.» ²¹ Ka Kile mēlēkēñi si jwo Loti á: «Nyē mii sí nde kani nínkin pyi mu á sahañki. Kàñhe kyaa mu à jwo ke, mii sì yaaga pyi ku na mē. ²² Yii a fyáa, yii sà ñwòhò wani, ñaha na yē ná yii nyē a nò wani mē, kuni nyē a kan mii á mii i jà a yafyin pyi mē. Loti à kuru kàñhe yyere nimbilere, lire e, kuru kàñhe mēg'à le Zowari. (Zowari mēge ñwòhe ku nyē nimbilere.)

²³ Loti tēenñi Zowari kàñhe e, lir'à bē ná canñanyiiñi tēefworoni i. ²⁴ Lire tēni i, ka Kafoonji Kile si nage ná ñkiriginji tīrige Sòdomu ná Gómari ñun'i zànpya fiige. Kafoonji yabilinji u à lire pyi. ²⁵ Maa yire kànyi puni shi tò, ná bafage, ná ku kànyi shiinbii puni, ná yaaga maha yaaga ku mpyi a fyín kuru ññke na ke, yire pun'á súugo kuru nage cye kurugo.

²⁶ Nyē pi nínkàribii na, Loti cwoñ'à yyaha kēēññ'a wíi kàntugo. Ka u u ñkēēññ'a pyi suunñkununñ sùpya fiige.

²⁷ Nyē kuru canñke nyēsòoge na, cyage e Ibirayima à jwo ná Kafoonji i ke, ka u u yír'a kàre wani kuru tanuge e. ²⁸ Maa ññke yír'ig'a wíi Sòdomu ná Gómari kànyi ná kuru bafage kànmpanñke puni i. Maa nañgurugo ñya ku u yíri ññke na, mu à jwo maan nañgurugo.

²⁹ Canñke Kile mpyi na kuru bafage kànyi súuge ke, u funñk'à cwo Ibirayima na, maa Loti shwò nage na. Lire pyinñkanni na, kànyi na Loti mpyi a tēen ke, nag'à yire puni shi tò.

Loti ná u pworibii shuunninji kani

³⁰ Nyē Loti nyē a ñen'a kwôro Zowari kàñhe e mē, maa ñkàr'a sà ntēen ñanñke kànmpanñke na, ñaha na yē u mpyi na fyáge. U ná u pworibii mú shuunnin'á sà ntēen ñanñke wyige k'e.

³¹ Canñka, Loti pworonji nínjyēñ'á jwo nimbilen'á: «Wuu tun'á lyē, nò mú sì nyē ñaha ñgemu u sí wuu lēñe nàmbaga na, bà li nyē cyeyi puni i mē. ³² Wuu *ēēzen sinmē kan u bya, bà u funñke si mpyi si wùrugo mē. Lire ká mpyi, wuu u wwò ná u e, bà wuu si mpyi si pyi ta wuu tunji tùluge kà mpîni mē.» ³³ Kuru canñke numpilage e, ka pi i sinmpe kan pi tun'á. P'à u cyán ke, ka pworofoonji nínjyēñi si sà sínni ná u e. Nka tufoonji nyē a u tēesinnini ná u tēeyirini cè mē. ³⁴ Nyēg'à múgo ke, ka mucwofoonji si cōonfoonji pyi: «Pílaga mii à sínni ná wuu tunji i. Nínjaa numpilage e, wuu sinmpe pà kan u á, u àha bya a wùrugo, mu sí n-sà sínni ná u e, bà mu mú si mpyi si pyànji wà ta, wuu tunji tùluge kà mpîni mē. ³⁵ Kuru canñke numpilage e, ka pi i sinmē kan tufoon'á sahañki, ka u u bya fo mà wùrugo. Ka pworofoonji nimbileni si sínni ná u e. Tufoonji nyē a u tēesinnini ná u tēeyirini cè mú mē.

³⁶ Nyē amuni Loti pworibii mú shuunnin'á lahigii lwó u á. ³⁷ Ka pworofoonji nínjyēñi si si pùnambile na, maa u mēge le Mwabi. (Mwabi mēge ñwòhe ku nyē: «Tufoon'á laa tēge u na.») Uru u nyē Mwabi shinji tulyage fo mà pa nò nínjaa na. ³⁸ Ka cōonfoonji si si pùnambile na mú, maa u mēge le Bēni Ami*. Uru u nyē Amōni shinji tulyage fo mà pa nò nínjaa na.

20

Abimēlēki à Ibirayima cwoñi Sara kwòñ a lwó si mpyi u cwo

¹ Nyē ka *Ibirayima si yíri u tatēenñjyēge e, mà sà ntēen Nēgevi síwage yyéere, Kadēshi kàñhe ná Shuri kùluni shwòhòl'e. Puru ñwòhò na, u à tēenle pyi Gerari i mú.

² Nyē u à nò wani ke, maa yi jwo sùpyir'á na Sara na nyē uru cōon. Canñka, ka Gerari saanñi Abimēlēki si Sara ñya maa u lwó si mpyi u cwo. ³ Numpilage k'e, ka Kile si uye cyēe Abimēlēki ná ñòoge k'e, maa yi jwo u á: «Abimēlēki, mu sí n-kwú, ceenji mu à lwó ke, nò na nyē u á.»

⁴ Nyē lir'à ta Abimēlēki sàha ñkwò a wwò ná Sara e mē. Ka u u jwo Kile á ñòoge e: «Kafoonji, mu sí ñēē mii ná na tùluge shi bò mà li ta wuu nyē a kapii pyi mà? ⁵ Nàñji yabilinji bà u à mii pyi na uru cōon wi mà? Ka ceenji mú si jwo na uru yyahafoo wi mà? Mii à nde kani pyi ná funvyinge e, mii nyē a kapii pyi mà dē!» ⁶ Ka Kile si yi jwo Abimēlēki á kuru ñòoge

* 19:38 Bēni Ami mēge ñwòhe ku nyē: «Mii cìnmppyiibii pyànji».

nin̄kin̄ji i: «Mii à cè na mu à nde kani pyi ná funvyinge e, na mu nyɛ a kapii pyi mɛ, lire na mii nyɛ a nyɛn'a mu yaha mu u wwò ná ceɛni i, si nkɔwò kapii pyi mɛ. ⁷ Numɛ, nàni cwonji kan u á. U sí jwó le mu á bà mu si mpyi si shwò kwùni na mɛ, naha na yɛ Kile sùpya u nyɛ u wi. Nka mu aha mpyi mu nyɛ a u cwonji kan u á mɛ, li cè na mu ná ma pyɛnge shiinbii puni sí n-kwù.»

⁸ Ka Abimɛlɛki si yîri kuru nyɛsɔɔge na, maa u bilibii puni yyere, maa yi yyahe jwo pi á. Pir'à yi lógo ke, ka pi i fyá sèl'e. ⁹ Ka Abimɛlɛki si Ibirayima mú yyere, maa u pyi: «Naha shi mu à pyi wuu na amɛ yɛ? Lire tɛni i ke, kapiini ndire mii à pyi mu na, fo mà pa nɔ mu u nke lawwuge fiige nɔ mii ná na kɔni shiinbii na yɛ? Nde mu à sà a pyi amɛ ke, li nyɛ a sɔi kapyii mɛ. ¹⁰ Naha na mu à nde pyi yɛ?» ¹¹ Ka Ibirayima si jwo: «Mii mpyi na sɔn̄ni na sùpya nyɛ a sɔi nde kɔni i ngemu u na Kile pɛre mɛ. Maa li yaha naye fun̄i, na pi sí mii bò na cwonji kurugo. Lire na, mii à jwo na mii cɔn wi. ¹² Lire na li wuuni mú i, mii cɔn mú wi dɛ! Wuu na nyɛ tu na, nka wuu nyɛ nu na mɛ. Mii cwo mú sí u nyɛ u wi. ¹³ Lire kurugo, can̄ke Kile à mii yige na tupyɛnge e ke, mii à yi jwo Sara á: «Nde mii na jáare mu á ke, wuu aha nɔ cyaga maha cyag'e, ma a yi jwo sùpyir'á na mii na nyɛ mu yyahafoo.»

¹⁴ Ka Abimɛlɛki si sikyaa ná mpàa ná n̄iye, ná bilinambaa ná bilicyee kan Ibirayima á, maa u cwonji Sara n̄urun'a kan u á. ¹⁵ Maa jwo Ibirayima á: «Mii kɔni li nde mu taan, cyage k'à mu táan ke, sà ntɛɛn wani.» ¹⁶ Maa jwo Sara á mú: «Mii sí wyɛɛfyin̄ni darashii kampwoo kan mu yyahafoon'á, lire li sí li cyêe na mu zòvyinre wu u nyɛ nde kani i, mu shiinbii puni nyii na.»

¹⁷ Ka Ibirayima si jwó le Abimɛlɛki á, ka Kile si u cùun̄ɔ, maa u cwonji ná u bilicyeebii puni cùun̄ɔ, ka pi i já a pyi si sahan̄ki, ¹⁸ naha na yɛ Kafoonji Kile mpyi a zimbaa yama yaha u pyɛnge shiinbii na, Ibirayima cwonji Sara nkɔwò njwonji kurugo.

21

Ishaka zini kani

¹ Nyɛ Kafoonji Kile mpyi a jwumpe mpemu jwo Sara á ke, u fun̄ɔ mpyi a wwò puru na mɛ. Pyàni jwɔmɛɛni u mpyi a lwó Sara á ke, u à lire fun̄ɔ. ² Tɛni kyaa Kile mpyi à jwo *Ibirayima á ke, lir'à nɔ ke, ka Sara si laa lwó maa pùnambile si Ibirayima nin̄jyen̄kwon'á.

³ Nyɛ lire pùnambilini Sara à si ke, ka Ibirayima si li mɛge le Ishaka. ⁴ Ishaka zini can̄mpyibaataanrewuni na, ka Ibirayima si u *kwòɔn, bà Kile mpyi a fyânha a yi jwo u á mɛ. ⁵ Ibirayima na mpyi yyee nkoo u jyan̄i Ishaka tɛsiini i. ⁶ Ka Sara si jwo: «Ei! Kile à funntanga ná katanra kyaa pyi mii á nde dɛ!» Shin maha shin ká li lógo, urufoo fun̄ke sí n-táan sèl'e.» ⁷ Ka Sara si n̄ur'a jwo: «Jofoo u mpyi si nyɛ njwo Ibirayima á na Sara na sí pùnambile si fo si jirini kan u njwòrɔ yɛ? Nka kuru can̄ke ku nyɛ nin̄jaa, mii à pùnambile si u nin̄jyen̄kwon'á.»

Ibirayima à u cwonji Agari ná u jyan̄i Sumayila yaha

⁸ Nyɛ pyàn'á pa lyɛ a nɔ láhama jirimɛ na ke, ka *Ibirayima si njyì nin̄yahawa shwòhɔ maa kátáan nimbwoo pyi. ⁹ Pùnambilini *Misira shiinbii pworonji Agari à si Ibirayima á ke, ka Sara si lire nya li i Ishaka fwòhɔre. ¹⁰ Maa jwo Ibirayima á: «Nge bilicwonji ná u jyan̄i kòrɔ, naha na yɛ u ná mii jyan̄i Ishaka nyɛ a yaa pi wwò kɔɔge na mɛ.» ¹¹ Puru jwump'à waha Ibirayima na sèl'e, naha na yɛ Sumayila mú nyɛ u pyàn̄i wà. ¹² Nka Kile à jwo Ibirayima á: «Ma hà mpe jwumpe waha maye na mɛ. Sara ká yaaga maha yaaga cya mu á mà yyaha tí ná bilicwonji ná u jyan̄i i ke, ma a lire pyi u á. Naha na yɛ tɔluge jwɔmɛɛni mii à lwó mu á ke, Ishaka e kuru sí n-fworo ¹³ Nka mu bilicwonji jyan̄i wi ke, mii sí supyishini wà yige u e mú, naha na yɛ mu jya wi.»

¹⁴ Kuru can̄ke nùmpann̄a nyɛsɔɔge na, Ibirayima à yîri maa yalyîre kan Agari á, maa lwòhe le bùl'i mà kan u á mú, maa pyàn̄i kan u á, maa u kòrɔ, ka u u nkàr'a sà a jaare na

* **21:6** Ishaka mɛge jwòhe ku nyɛ: «katanra».

mâre Berisheba síwage e. ¹⁵ Lwòh'à kwò ke, ka Agari si pyàñi yaha tahe kà jwòh'i. ¹⁶ Maa ntèen u yyetiimpe na mà laaga wwù mèterii lada fiige, naha na ye u la mpyi sì u jyanj nja takwùge e mē. U à tèen wani ke, maa wá na mē sùu fo na ñkwùuli.

¹⁷ Ka Kile sí pyàñi mēni lógo. Ka Kile Mēlēkenj si ntèen ninyiñi na, maa Agari yyere maa yi jwo u á: «Agari, naha k'à pyi ye? Ma hà vyá mē, naha na ye Kile à pyàñi mēni lógo mà u yaha tahe jwòh'i. ¹⁸ Yiri, ma a ma jyanj lwó, ma a u cù ná cyeyi shuunniñi i. Mii sí sùpyishi ninyahawa yige u e.» ¹⁹ Ka Kile si Agari nyiigii múgo, ka u u lùbilinj wà nja maa kuru lwòhe kà kwó a le u bùlunj i mà pa ñkan pyàñ'á, u a bya.

²⁰⁻²¹ Ka Kile si pyàñi jwòhò tò, ka u u mpa lyē maa ntèen Paran síwage e, maa mpa mpyi lùuzu njcēñjē ná sintaage e. Ka u nunj si u pyi u à Misira kinni shiimbii pworonj wà lēñjē.

Ibirayima ná Gerari saanji Abimēleki kàage

²² Canjka, Abimēleki à pa ná u kàshikwòñbii jùñufoonj Pikòli i, si jwo ná *Ibirayima i. Maa jwo u á: «Mii à li nja na Kile jyē ná mu i ma karigii puni i. ²³ Nyē numē, mii la jyē ma a ñkàa Kile na mii á na mu sì jē mii Abimēleki, lire jyē mē mii tùluge jwòhò yaha, si kapii pyi wuu wà na mē, na mu sí raa kacēñkii kanni pyi mii na, s'a cyi pyi kinni i mu jyē nàmpantēñre e ke, bà mii à fyànha a cyi pyi mu á mē.» ²⁴ Ka Ibirayima si jwo: «Mii sí n-kàa lire na.»

²⁵ Njka bēññjē Abimēleki báarapyiibil'á shwò Ibirayima na ke, u à Abimēleki cēēge lire na. ²⁶ Ka Abimēleki si Ibirayima pyi: «Mii báarapyiñj u à lire pyi ke, mii jyē a u cē mē, mu sí jyē a yi jwo mii á mē. Nijjaa mii à yi lógo. ²⁷ Ka Ibirayima si mpàa ná sikyaa ná nìyi kan Abimēleki á, ka pi i wwōñjēge le piye shwòhòl'e.

²⁸ Lire jwòhò na, ka Ibirayima si mpàayaali baashuunni wwù u mpàabil'e mà yaha piyē. ²⁹ Ka Abimēleki si u yíbe: «Naha na mu à mpìi mpàabii baashuunniñj wwù mà yaha ñkèrē na ye?» ³⁰ Ka u u jwo: «Mu aha jēn'a mpìi mpàabii shwò mii cye e, lire li sí li cyēe na mii u à ñke bēññjē tūgo.»

³¹ Lire e, pi à kuru cyage mēge le Berisheba, naha na ye kuru cyage e Ibirayima ná Abimēleki à kàa piy'á.†

³² Tèni i pi à kàa piy'á mà kwò ke, ka Abimēleki ná u kàshikwòñbii jùñufoonj Pikòli si núr'a kàre Filisiti shiimbii kinni i. ³³ Ka Ibirayima si támara cige cēñmē Berisheba i, maa Teekwombaa Kafoonj Kile mēge pēe.

³⁴ Lire kàntugo, ka u u ntèen nàmpantēñre e mà mō Filisiti shiimbii kinni i.

22

Kile à Ibirayima kàanmucya a wíi

¹ Nyē jcyii karigii puni kàntugo, Kile à *Ibirayima kàanmucya mà wíi. Pyiñkanni na u à u kàanmucya ke, lire li nde.

Canjka Kile à u yyere: «Ibirayima!» ka u u jwo: «Yo! Mii u ñge.» ² Ka Kile si yi jwo u á: «Mu jyanj ninyiñj, Ishaka kyaa l'á táan mu á ke, ta sì ná u e Mōriya kinni i. Mii sí jnanjē kà cyēe mu na, mu aha nò wani, ma a u pyi sárage nizógogo kuru cyage e.»

³ Ka Ibirayima si sòl'a yíri, maa u dūfaanñjē kà cù, maa u báarapyiibii pìi shuunni yyere ná u jyanj Ishaka. Maa kàñciyi yà jya maa yire lwó na ñkēēge sárage tawwùge e, cyage kyaa Kile à jwo u á ke. ⁴ Canmpyaa taanre jara pi à pyi. Canntanrawoge, ka Ibirayima si jùñjē dūrūg'a wíl'a kuru cyage nja tatōnge e. ⁵ Maa jwo u báarapyiibil'á: «Yii tèen naha ná dūfaanñjē e. Mii ná na pyàñi sí n-kàre jnanjē jnūñ'i zà Kile pēe. Wuu aha ñkwò, wuu si nūru n-pa.»

⁶ U à yire jwo ke, maa ntíl'a u jyanj tugo sárage súugo súugo kàñciyi na, maa na ná ñwò lwó, ka pi i wá na jaare na ñkēēge sīñcyan kuru cyage e. ⁷ Ka Ishaka si jwo u tunj'á: «Baba!»

† 21:31 Berisheba mēge jwòhe ku jyē: «kàaga bēññjē» lire jyē mē: «baashuunni bēññjē».

ka Ibirayima si jwo: «Yo, na jya.» Ka Ishaka si jwo: «Nage nyε wuu á, kànciiyi mú nyε wuu á, nka mpàbilini li sí n-pyi sárage ke, taa lire si nyε ke?» ⁸ Ka Ibirayima si jwo: «Mpàbilini li sí n-pyi sárage ke, Kile yabiliñi u sí yire cwònrò.» Ka pi mú shuunni si wá na nkèege.

⁹ Cyage Kile mpyi a cyêe pi na ke, pi à nò wani ke, ka Ibirayima si sárage tawwûge yaa, maa kànciiyi dùrugo ku ñuñ'i. U à kwò ke, maa u jyanj Ishaka cù a pwò, mà dùrugo ku ñuñ'i kànciiyi na. ¹⁰ Maa ñwòni wwû si ntège raa u jyanj kònrè. Tèni i u à jwo u sí li taha jyafoonj yacige e ke, ¹¹ lire tènuuni i, ka Kafoonj Kile Mèlèkèñi si ntèen nìnyinji na maa sêe: «Ibirayima! Ibirayima!» Ka u u jwo: «Yo!» ¹² Ka Kafoonj Mèlèkèñi si jwo: «Ma hà ma cyege yaha ku nò pyànji na mε! Ma hà yaaga pyi u na mε! Numε, mii à li cè, sèenji na, mu na Kile pèrè, naha na yε mu nyε a cyé mà ma jyanj tàange wunji pyi sárage mà kan mii á mε.»

¹³ Ka Ibirayima si yyahe kèenn'a wíi wíi, maa mpâl'a mpàpoo nya, u ñenkil'à sùr'a yyére tahe k'e. Ka u u sà uru mpàpooñi cù a pyi sárage nizógogo u jyanj cyaga. ¹⁴ Maa kuru cyage mεge le Yawe-Jire. (Yawe-Jire mεge ñwòhò ku nyε: «Kafoonj Kile sí yi yyaha cwònrò.») Lire kurugo, sùpyire puni maha nko nijnjaa: «Wuu aha nò Kafoonj Kile ñanke ñuñ'i, Kafoonj Kile yabiliñi sí yi yyahe cwònrè.»

¹⁵ Nyε ka Kafoonj Kile Mèlèkèñi si ntèen nìnyinji na, maa Ibirayima yyére tozhònwogo, ¹⁶ maa yi jwo u á: «Kafoonj Kile jwumpe pu nyε mpe: «Mii sí n-kâa naye mεge na, nde mu à pyi amε ke, mu nyε a cyé mà ma jyanj tàange wunji kan sárage mii á mε, ¹⁷ lire kurugo, mii sí jwó le mu á, si mu tùluge nyaha wòrigii fiige, ná suumpe lwòhe nticènnji fiige mú. Mu tùluge sí raa jini ku zàmpeennbii na. ¹⁸ Dinyenji sùpyishinji puni sí raa jwónji taa mu tùluge cye kurugo, naha na yε mu à ñen'a mii ñwòmèenni cù.»

¹⁹ Puru ñwòhò na, ka Ibirayima ná u jyanj si nùr'a kàrè báarapyiibii taan. Ka pi i kuni lwó a nùru na nkèege Berisheba e, Ibirayima tatèenge e.

Erebeka tulyeyi

²⁰ Nyε cyire karigii puni kàntugo, y'à pa jwo *Ibirayima á. na u yyahafoonj Nakwòri cwòñi Milika mú à pùnampyire ta. ²¹ Jyafoonj nìncyiinji mεge nyε Uzi, shònwunji mεge sí nyε Buzi, tanrawunji mεge nyε Kemuyeli. Kemuyeli u à Aramu si. ²² Milika jyanj sicyerewun'á pyi Kesedi, maa Kyazo taha uru na, maa Pidilashi taha uru na, maa Yidilafi taha uru na, maa nta a Betuyeli taha uru na. ²³ Ka Betuyeli si mpa Erebeka si. Nyε tire pùnampyire baataanrenji Milika à si Ibirayima yyahafoonj Nakwòri á. ²⁴ Nakwòri cwonji shònwunji mεge na mpyi Ereyuma, uru mú à pùnampyire si. Tire pùnampyire ti nyε nte: Tebaki ná Gakyamu ná Takyashi ná Maaka.

23

Sara kwùñi kani

¹ Sara à yyee ñkuu ná benjaaga ná baashuunni pyi ke, ² maa ñkwû Kiriyaati Ariba kànhe e *Kana kini i. Kuru kànhe mεge mú ku nyε Eburòñ. Ka *Ibirayima si mpa ntèen u cwonji buwunji taan marii yamèeni súu. ³ Maa ñkwò a pa yîri u taan, mà sà jwo ná Kyiti tùluge shiinbil'e. ⁴ Maa jwo pi á: «Mii na nyε nàmpòññò naha yii yyére. Yii taare cyage kà pèrè na á, si na cwonji buwunji lwó naye yyaha taan zà ntò.» ⁵ Ka Kyiti shiinbii si Ibirayima pyi: ⁶ «Wuu ñuñufoonj, mu nyε shinbwo wuu shwòhòl'e. Wuu fanjyi cyaga maha cyaga k'à mu táan ke, sà ma cwonji tò wani. Wuu wà sì jcyé si u kwùubii tatonke yaha mu á, mu u ma cwonji tò mε.»

⁷ Ka Ibirayima si lyéele, maa Kyiti shiinbii shéere. ⁸ Maa yi jwo pi á: «Nyε yii aha mpyi a ñεε mii u na cwonji tò, lire e mii à yii náare yii Zokyari jyanj Efuròñ náare na á. ⁹ Nangyige ku nyε u á Makipela e, u kεrege tēgeni na ke, na u kuru kan na á. Mii sí ku wyérenji puni kan u á mà tàanna ná ku lwòrre e, bà kuru cyage si mpyi mii u kwùubii tatonke naha yii shwòhòl'e mε.»

¹⁰ Nye mà pi yaha puru jwumpe na kàhe shiimbii piyetabenke e, Efuron yabiliŋi na mpyi wani ná Kyiti shiimbii sanmpil'e. Ka u u Ibirayima pyi pi puni nyii na: ¹¹ «Ɔɔn, mii nɔ̃ɔfooni, wíi, mii sí nangyige kan mu á, si kerege kan mu á si ntaha. Mii sí yire puni kan mu á na kàhe shiimbii puni nyii na. Sà ma bunjì tò.»

¹² Ka Ibirayima si lyêele kàhe shiimbii nyii na, maa u shêere. ¹³ Maa jwo Efuron á pi puni nyii na: «Mii á mu jáare, maa kerege lwɔɔre shwɔ si nta zà na cwoŋi tò wani.»

¹⁴ Ka Efuron si jwo Ibirayima á: ¹⁵ «Mii nɔ̃ɔfooni, nke kerege lwɔɔre si n-tòro wyérefyinni darashii nkɔuu sicyere (400) na mɛ. Naha shi lire sí n-jà n-kêere mii ná mu shwɔhɔ'e yɛ? Sà mà cwoŋi tò.» ¹⁶ Efuron á wyéreni jwɔge nkemu jwo ke, kur'à bɛ Ibirayima á, ka u u uru wyéreni tòro Kyiti shiimbii nyii na mà kan Efuron á wyérefyinni darashii nkɔuu sicyere mà tàanna ná cwɔhɔmpii tɔrɔmpe e. ¹⁷ K'à ta amuni ke, Efuron kerege ku mpyi Makipela e, Mamire cyage canja fworompe e ke, kerege ná nangyige ku mpyi kuru cyage e ke, ná cige maha cige ku nyɛ kerege e ke, ¹⁸ yire pun'à pyi Ibirayima wuyo. Kyiti shiimbii puni, pi mpyi kàhe shiimbii piye tabenke e ke, l'à pyi pire puni nyii na.

¹⁹ Lire kàntugo, ka Ibirayima si u cwoŋi Sara tò Makipela kerege nangyige e, kuru cyage nyɛ Mamire cyage canja fworompe e. Kuru cyage mɛge mú ku nyɛ Eburon, maa mpyi Kana kɔni i. ²⁰ Lire pyinkanni na, kerege ná nangyige ku mpyi wani ke, yire pun'à pyi Ibirayima wuyo, k'à pyi u kwùubii tatonke. Kyiti shiimbil'á u á ku shwɔ.

24

Ishaka ná Erebeke nàmbage

¹ Nye Kafooni Kile mpyi a jwó le *Ibirayima á u karigii puni i fo u à pa lyɛ sèl'e. ² Nye canjka, Ibirayima á jwo u báarapyiibii puni ninjyen'á, nge u mpyi na u karigii puni cwɔɔnre ke: «Mii à mu jáare, ma cyage le na cyiini jwɔh'i*, ³ maa nkâa Kafooni Kile na, nɔ̃ɔyini ná nɔ̃ɔke foo, na *Kana kɔni i mii à tɛɛn ke, na mu si jɛɛ lire kɔni pùceebilini là lwó nkan mii jyanj Ishaka á u cwo mɛ, ⁴ nka mu sí n-kàre mii kɔni i, mii cɔ̃mppyiibii yyére zà ceewe cya u á.»

⁵ Ka báarapyiini si u jwɔ shwɔ: «Ceenj ká mpyi u nyɛ a jɛn'a taha mii fye e lire kɔni i mɛ, lire sanni i ke, tá mii à yaa mii u kàre ná mu jyanj i mu cɔ̃mppyiibii yyére u sà ntɛɛn wani ná ceenji i la? ⁶ Ka Ibirayima si jwo: «Ɔnho dɛ! ma hà zii nkàre ná na jyanj i wani mɛ. ⁷ Kafooni Kile, nɔ̃ɔyini foo, u à mii yige na tupyenge e ná mii kɔni i bà mii si mpyi si mpa naha nde kɔni i mɛ, uru u à jwo ná mii i, maa nkâa na uru sí nde kɔni kan mii tɔlug'á. Uru yabiliŋi Kile, u sí u mɛlɛkenj yaha mu yyaha na bà mu si mpyi si sà ceewe lwó na tupyenge e mii jyanj mɛɛ na mɛ. ⁸ Ceenj ká jcyé paŋa ná mu i, mii kàage tugure sí n-láha mu na, nka mii na li caa mu á, ma hà nkàre ná na jyanj i wani mɛ!» ⁹ Ka báarapyiini si cyage le u nɔ̃ɔfooni Ibirayima cyiini jwɔh'i, maa nkâa, na nde u à jwo ke, na lire uru sí n-pyi.

¹⁰ U à yire jwo ke, maa jwɔhɔnyɔ ke cù u nɔ̃ɔfooni, Ibirayima jwɔhɔnyi i, maa u nɔ̃ɔfooni yacenpyi shini puni yà lwó a kàre, Mesopotami kɔni i, Nakwari kàhe na.

¹¹ U à nɔ wani ke, ka u u jwɔhɔnyi pyi y'á sínni kàhe kàntugo jcwɔɔni là jwɔ na. Lir'á bɛ ná cyeebii yàkɔŋ jwɔ lùkwuuni i. ¹² Maa jwo: «Kafooni Kile, mu u nyɛ mii nɔ̃ɔfooni, Ibirayima u Kilenj ke, mii na mu jáare, maa na ninjaa karigii cwɔɔnrɔ na á, maa jwɔ na nɔ̃ɔfooni na. ¹³ Nye mii ninjyerenj u nge, nde jcwɔɔni taan. Kàhe shiimbii pùcyaabii sí n-pa a lwɔhe kwóre. ¹⁴ Mii aha bú pùcwoŋi ngemu pyi: «Mii à mu jáare ma lùkwoyaage fɛɛn, si bya» ka u u jɛn'a mii jwɔ shwɔ: «Bya, si ma jwɔhɔnyi kan yi bya mú» ke, uru u pyi mu bilinanj Ishaka cwoŋi, ngemu mu yabiliŋ'a cyêe mii na ke. Lire e, mii sí n-cè na mu à jwɔ mii nɔ̃ɔfooni, Ibirayima na.»

¹⁵ Mà u yaha puru jwumpe na, ka Betuyeli pworonj Erebeke si mpa ná u lùkwoyaage e fukange na, lwɔhe takwóge e. Betuyeli tunj sí mpyi Ibirayima cɔ̃nɔni Nakwari, u nunj sí

* **24:2** Tèecyiini i, kuru cyage sùpyire n'a mpyi na sí raa nkàre yaage kà na, amuni pi mpyi maha li pyi.

mpyi Milika. ¹⁶ Pùceebile nisìnana li mpyi lili. Li mpyi a nò shi cè mε. Ka u u ntîge jcwòdoni i maa u lùkwoyaage jî a fworó. ¹⁷ Ka Ibirayima báarapyi si fyâl'a file u na, maa u pyi: «Mii à mu jáare, ma lùkwoyaage tîrige, si bya.» ¹⁸ Ka pùcwoŋi si jwo: «Pa bya, Baba!» maa fyâl'a lwòhe tîrige, maa u kan u a bya. ¹⁹ U à bya a kwò ke, ka pùcwoŋi si jwo: «Mii sí mu jwòhònyi kan yi bya mú.» ²⁰ Maa fyâl'a lwòhe kēenne yatòre yabyage e, maa nùr'a kàre fwòfwò mà sà kabere kwó. Amuni u à lwòhò ninyahaga kwó a kan jwòhòny'á y'à bya. ²¹ Ka nàŋi si yyére na wíi jwumòbaa, si jwò kàmpyi Kafoonjì sí n-sìi jee uru kùsheeni táan uru na.

²² Jwòhòny'á bya a kwò ke, ka nàŋi si múnafegewe seenwu wwû uye jwòny'i, u mpyi a garamu baani kwò, ná seen kanjcyinnjii shuunni, cyire ninjkin ninjkinjii mpyi a nyaha garamu njuu na. Maa yire kan Erebeke á. ²³ Maa u yíbe: «Jofoo pworó u nyε mu yε? Na jwòhò, tá wuu sí tashwòngò ta mu tunj pyenge e be?» ²⁴ Ka Erebeke si jwo: «Nakwòri ná Milika jyanj Betuyeli pworó u nyε mii.» ²⁵ Maa nùr'a jwo: «Yatòrò yalyíre ninyahara sí n-ta wani, yii tashwòngò mú sí n-ta wuu yyére.»

²⁶ Nàŋ'a yire lógo ke, ka u u ninjzure sín, maa Kafoonjì shéere. ²⁷ Maa jwo: «Mii à Kafoonjì Kile kēe, mii jwòhòny'á, Ibirayima u Kilenjì, jaha na yε u à kacene pyi u na ma u jwòmεefente cyēe mii jwòhòny'á na sèl'e. Kafoonjì yabilinj u à kàre ná mii i, mii jwòhòny'á cinnjyibii yyére.»

²⁸ Ka pùcwoŋi si fē a kàr'a sà yire yyahe jwo u nún'á. ²⁹⁻³⁰ U yyahafoonjì wà mεge na mpyi Laban. Tēni i ur'á múnafegenjì ná kanjciinnjii jya u cōonjì cyεge na, maa u jwumpe lógo nàŋi kànmpañjke na ke, ka u u yír'a fē a kàre jcwòdoni na, nàŋi fye e mà sà u ninjyerenjì ta jwòhòny'á taan. ³¹ U à nò u na ke, maa jwo: «Yír'a jyε pyenge e. Kafoonjì Kile à jwò le mu á. Naha na mu à tēn ntàani na yε? Mii à cyage kà bégele mu ná ma yatòre mεe na.»

³² Ka pi i yír'a kàre sijcyan Laban pyenge e. Pi à nò ke, ka pi i jwòhòny'á tugure tîrige, maa yatòrò njyì kan y'á, wyere ná nyε, maa lwòhe kan nàŋi ná u fyējwòhòshinbil'á pi à pi tooyi jyé. ³³ Puru jwòhò na, pi à pa ná njyì i pi á, ka nàŋi si jwo: «Ná mii nyε a na kapani jwo mε, mii sì n-lyi mε. Ka Laban si jwo: «Mpe pu nyε mu á ke, pu jwo sá.»

³⁴ Ka nàŋi si jwo: «Mii na nyε Ibirayima báarapyi. ³⁵ Kafoonjì Kile à jwò le mii jwòhòny'á sèl'e, maa u pyi yaarafoo, u à mpàa ná sikyaa ná nùye kan u á, ná wyérefyin ná seen, ná báarapyii, nàmbaa bàra cyee na, ná jwòhòny'á ná dùfaanya. ³⁶ Mii jwòhòny'á cwonjì Sara ninjyenkwonj'á pùnambile si u á. Lire pùnambilin'á, u à u cyeyaayi puni kan.

³⁷ Canjka, u à jwo mii á na mii u kâa uru jyi na, na Kana kìnì i ur'á tēn ke, na mii sì ceewe lwó uru jyanj'á lire kìnì i mε, ³⁸ na mii u kàre uru tukanhe na, uru shiinbii yyére, si ceewe cya wani uru jyanj'á. ³⁹ Ka mii i u pyi: «Ceenjì ká mpyi u nyε a jwòhòny'á pa ná mii i mà de?» ⁴⁰ Ka u u jwo: «Kafoonjì Kile jwòmεeni mii à cū tērigii puni i ke, uru yabilinj u sí u mēlēkenjì wà le ná mu i, bà mu kuni si mpyi si ntáan, maa ceewe lwó mii tukanhe na ma kan na jyanj'á mε. ⁴¹ Mu aha shà ceenjì jáare mii pyenge shiinbil'á, pi mēe ká jcyé si u kan mu á, lire tēni i mu kàage tugure sí n-láha mu na.»

⁴² Nyε lire e mii à pa yyére nde jcwòdoni jwòge na, maa jwo: «Kafoonjì Kile, mii jwòhòny'á Ibirayima u Kilenjì, kàmpyi mu la nyε mii kùsheeni si ntáan, ⁴³ lire tēni i ke, mii sí n-yyére naha nde jcwòdoni jwòge na, pùcwoŋi u sí n-pa lwòhe kwó ke, mii aha bú jwo u á: «Na jwòhò, si bya ma lwòhe e.» ⁴⁴ ka u u mii jwò shwò: «Bya, mii sí n-kwò kà kan mu jwòhòny'á mú» ke, uru u sí n-pyi mii jwòhòny'á jyanj cwonjì, Kafoonjì Kile yabilinj'á ngemu cyēe ke.»

⁴⁵ Nyε mà mii yaha puru jwumpe na, ka Erebeke si nò ná u lùkwoyaage e, fukange na, maa ntíg'a lwòhe kà kwó jcwòdoni i. Ka mii u u pyi: «Na jwòhò, si bya.» ⁴⁶ Ka u u ntíl'a lwòhe tîrige na mii u bya, maa jwo na uru sí kà yige njkan jwòhòny'á. Nyε ka mii i bya. Puru jwòhò na, ka u u kà kwó a kan mii jwòhòny'á y'a bya. ⁴⁷ Ka mii i u yíbe: «Jofoo pworó u nyε mu yε?» Ka u u jwo: «Nakwòri ná Milika jyanj Betuyeli pworó u nyε mii.» Ka mii i fēgewe le u múnaani na, maa kanjcinjii le u cyeyi na. ⁴⁸ Lire kàntugo, ka mii i ninjzure

sín Kafoonji Kile yyahe taan mii jùñufoonji Ibirayima u Kilenji, maa u shéere, jaha na ye uru u à kuni njicenni le mii taan, maa mii pyi mii à ceewe ta na jùñufoonji jyanji mɛɛ na, u cìmpyiibii shwòhòl'e.

⁴⁹ Kampyi yii la nye si kacenne pyi mii jùñufoon'á si li cyêe na yii na nye u cìmpyii, lire tɛni i, yii lire jwo na á, yii aha nta yii mú si n-jà lire pyi mɛ, yii yire jwo mú, bà mii si mpyi si na takàrege cè mɛ.»

⁵⁰ Nye ka Laban ná Betuyeli si Ibirayima báarapyini jwò shwò: «Nde kan'à fworò Kafoonji e. Wuu si n-jà n-cyé mɛ. ⁵¹ Erebeke u nge, u lwó ma a si, u u sà mpyi mu jùñufoonji jyanji cwonji, bà Kafoonji à li yaa mɛ.» ⁵² Ibirayima báarapyin'á yire lógo ke, ka u u njikure sín maa yyahe cyígile, maa Kafoonji pɛe. ⁵³ Maa pùcyaga yaaya wwù uye nun'i mà kan Erebeke á, wyéefyinwuyo, ná sɛenwuyo ná vàanɲya, maa yacɛɲye mú kan pùcwɔnji yyahawunji ná u nun'á. ⁵⁴ Puru jwòhò na, ka u ná u fyèjwòhòshiinbii si lyí maa bya, maa sínii.

Nyèg'á múgo ke, ka Ibirayima báarapyini si jwo Erebeke yyahawunji ná u nun'á: «Yii kuni yaha, mii sí núru na jùñufoonji yyé.» ⁵⁵ Ka pi i jwo: «Pùcwɔnji yaha u tère nimbilere pyi ná wuu e, canmpyaa kɛ fiige. Cyire ká ntòro, yii raa si ná u e.» ⁵⁶ Ka nàni si jwo: «Kafoonji à mii kuni táan mà kwò, yii àha núru na cù n-yaha mɛ. Yii na yaha s'a nkèege na jùñufoonji yyé.» ⁵⁷ Ka Erebeke shiinbii si jwo: «Nye wuu pùcwɔnji yyere, wuu u u yíbe.»

⁵⁸ Ka pi i u yyer'a yíbe: «Mu la nye si nkàre ná nge nàni i numɛ la?» Ka u u jwo: «Mii kèege.»

⁵⁹ Lire pyinjanni na, pi à pi cìmpworocwonji Erebeke yaha a kàre ná Ibirayima báarapyini ná u fyèjwòhòshiinbil'e. Báarapyicwonji u mpyi a Erebeke byé ke, uru mú a kàre ná pi e. ⁶⁰ Mà jwo pi kuni lwó ke, pi à jwó le Erebeke á maa jwo «Wuu cìmpworocwonji,

Kile u pyii njyahajyahamii kan ma á,

Kile u pi yaha pi jà pi zàmpɛɛnbii na.» ⁶¹ Ka Erebeke ná u báarapyicyebii si yîr'a kàr'a sà dùgo jwòhònyí nun'i, maa ntaha nàni fye e.

amuni pi à kàre ná Erebeke e.

⁶² Lir'á ta Ishaka á yîri Lakyayi Ɔrɔyi lùbilingi cyage e maa mpa ntèen Nɛgevi síwage kànmpañke na. ⁶³ Canñka yàkonɔ, Ishaka à fwor'a kàr'a sà a uye jaare sige e, marii funñke caa. U à ta u jùñke yîrige si wíi ke, ka u u jwòhònyí nya yi i ma. ⁶⁴ Tèni i Erebeke nimpañ'á jùñke yîrig'a Ishaka nya ke, ka u u ntîge jwòhòñke nun'i. ⁶⁵ Maa jwo Ibirayima báarapyin'á: «Nàni ngire u na wuu bɛni amɛ sige e ye?» Ka u u jwo: «Mii jùñufoonji Ishaka wi.» Erebeke á yire lógo ke, ka u u u vàanñke kà tèg'a yyahe tò. ⁶⁶ Nye ka nàni si karigii toronkanni yyaha jwo Ishaka á.

⁶⁷ Nye ka Ishaka si nkàr'a sà Erebeke yaha u nunji Sara bage e, maa u pyi u cwo, maa u kyaa táan uy'á. Ka lire si Ishaka funñke jínɛ u nunji kwùni woge na.

25

Ibirayima canmpyaagii sanñkii toronkanni.

¹ Nye njeyii karigii puni kàntugo, ka *Ibirayima si ceenji wabɛɛ lèñɛ, uru mɛge na mpyi Ketura. ² Pùnampyire u à si Ibirayima á ke, tire mɛyi yi nye nje: Zimíran, ná Yokishan, ná Mɛdan, ná Madiyan ná Yishibaki, ná Shukya. ³ Yokishan mú à pùnampyire shuunni si: Sheba ná Dedan. Uru u tùluyi yi nye Ashuri shiinbii ná Letushi shiinbii ná Lemi shiinbii. ⁴ Madiyan u pùnampyire ti mpyi Efa, ná Eferi, ná Kyanòki, ná Abida, ná Elida. Nye pire pun'á pyi Ketura pyiibii ná u nampyire.

⁵ Nye Ibirayima á u kòoge puni kan Ishaka á ⁶ Nka mà jwo u kwù ke, u à bùnye pyi cyeebii sanmpii pyiibil'á maa pi tùugo canña fworompe kîrigil'e mà laage tɔɔn u jyanji Ishaka na.

⁷ Nye Ibirayima shinji canmpyaagil'á pyi yyee nkuu ná beetaanre ná ke ná kanñkuro. ⁸ U à lyɛ fo mà lyɛge la kwò. Puru jwòhò na, u à kwù maa sà bàra u tulyeyi na. ⁹⁻¹⁰ Ka u jyaabii mú shuunni, Ishaka ná Sumayila, si u buwunji tò Makipela nanjyige e. Kuru nanjyige na

mpyi Kyiti shiinbii kerege k'e Mamire canja fworompe e. Kuru cyage Ibirayima mpyi a shwə Kyiti shinji Zokiyari jyanji Efurən á. Nye wani Ibirayima ná u cwonji Sara à tò.

¹¹ Ibirayima kwùji kántugo, Kile à jwó le u jyanji Ishaka á sèl'e. Ishaka mpyi a tèn Lakayai Jroyi lùbiliñi cyage e.

Sumayila tùluge

¹² *Ibirayima jyanji Sumayila u tùluge ku nye nke: *Misira shiinbii pworonji Agari, Sara bilicwon'á ngemu si Ibirayima á ke, ¹³ u pùnampyire meyi yi nye nje mà tàanna ná pi tèsiini i: pùnambilini nijcyiini mege ku nye Nebayoti, uru kántugo Kedari ná Adibeli ná Mibisamu ¹⁴ ná Mishima ná Duma ná Masa ¹⁵ ná Kyadadi ná Tema ná Yeturi ná Nafishi ná Kedima á si.

¹⁶ Sumayila pùnampyire ti nye tire. Pi meyi yi nye nje mà tàanna ná pi kanyi i. Pi à pyi jùñufee ke ná shuunni mà tàanna ná pi tatèñnyi i. ¹⁷ Yyee nkuu ná benjaaga ná ke ná baashuunni Sumayila à pyi maa nkwi maa sà bàra u tulyeyi na. ¹⁸ U pyilibii mpyi a tèn mà lwó Kyavila kànhe na, mà kàre fo Shuri woge na, kuru cyage nye *Misira kini nkere na, mà kàre Asiri kini kànmpañke na; pi à tèn wani pi cìmpyiibii puni nkere na.

Ishaka ñampii: Ezawu ná Yakuba kani

¹⁹ *Ibirayima jyanji Ishaka tanjaani u nye nge.

Nye Ibirayima jya u mpyi Ishaka. ²⁰ Mà Ishaka shìji yaha yyee beeshuunni na, u à Betuyeli pworonji Erebeke lènje mà pyi u cwo. Erebeke na mpyi Laban cəən. Aramu tùluge shiin pi mpyi pi pi, Mesopotami kini i. ²¹ Ishaka cwonji Erebeke na mpyi cijirinj, ka u u Kafoonji Kile jáare u na, ka Kile si u jaarage shwə, ka u u yyere ñamii laa na. ²² Yacen'à pa lyé ke, ka pyilibii si wá na piye fuuli nufoonji funjke e, ka u u jwo: «Kampyi amé li nye, tá jùñj saha na nye mii u kwôro shì na be?» Maa nkàr'a sà Kafoonji Kile yíbe. ²³ Ka Kafoonji Kile si jwo:

«Sùpyishi shuunni u nye mu funjke e,
mu aha pi si, pi si n-bé ninjin na me, pi sí n-láhala.
Pi mú shuunni i, wà fànha sí nyaha wà wogo na.
Yyahawunji sí n-pyi cəənfoonji biliwe.»

²⁴ Nye Erebeke canzeg'à nə, ka u u si ñamii. ²⁵ Ka pyàñi nijcyiñi si si maa mpyi bòmbeewe, maa mpyi ná shire e, mu à jwo shire yaaga. Ka pi i u mege le Ezawu. ²⁶ Lire kántugo, ka cəənfoonji si si, uru nimpañ'à yyahafoonji nintaani cù, ka pi i uru mege le *Yakuba*. Pire ñampil'à si mà Ishaka shìji ta yyee beetaanre na.

²⁷ Nye pi à pa yyaha cwo, ka Ezawu si wá na lùuzoge pyi fo mà pa mpyi lùuzupege. Nka Yakuba sí wi ke, uru jùñke mpyi a jínje, ka uru si ntèn pyenge e. ²⁸ Ezawu kyaa li mpyi a táan Ishaka á, uru cye kurugo u mpyi maha kyaare taa na nkyàa. Nka Yakuba kyaa li mpyi a táan Erebeke á.

²⁹⁻³⁰ Cannka, Yakuba mpyi na jàhii sore, cyire yyaha mpyi a jáaña. Ka Ezawu kategewunji si yîri sige e mà pa. Maa Yakuba pyi: «Katege naha na nko si mii bò, ma jàhigii nijyegii cyi kan na á jyi.» Lire kurugo, Ezawu meg'a le Edamu (kuru mege jwəhə ku nye ku yyah'à jáaña.) ³¹ Ka Yakuba si jwo: «Mu aha jən'a ma lyege tònñi fáa mii á jàhigii na fəl, lire e mii sí cyi kan mu á.» ³² Ka Ezawu si jwo: «Ei! Katege na nko si mii bò, naha lyege tònñi sí jwə mii á ye?» ³³ Ka Yakuba si jwo: «Kâa na nyii na» ka Ezawu si nkâa, maa u lyege tònñi fáa Yakuba á jàhigii na. ³⁴ Ka Yakuba si nta a jàhigii cyi ná bwuurunji wà kan u á. Ka u u yire lyi maa bya, maa yîr'a tòro.

Lire pyinjanni na, Ezawu à u lyege njini faha.

* ^{25:26} Yakuba mege jwəhə ku nye u à nintaani cù, lire nye me u à u nàñwəhə

26

Ishaka ná Abimeleki à wwoɲɛɛgɛ le

¹ Nye lire kàntugo, ka katege si mpa jyè lire kɪni i. Kuru katege ná *Ibirayima tiɲi woge nyɛ a núr'a pyi niɲkin mɛ.

Ka Ishaka si yîri mà kàre Filisiti shiimbii saanɲi Abimeleki yyére, Gerari kànhe e. ² Ka Kafoonɲi Kile si uye cyêe Ishaka na, maa yi jwo u á: «Ma hà ɲkàre *Misira kɪni i mà dɛ! Kɪni mii sí n-cyêe mu na ke, maa ntɛɛn wani. ³ Tɛɛn naha nde kɪni i. Mii sí n-pyi ná mu i si jwó le mu á, si nde kɪni puni kan mu ná ma tɔlug'á. Lire pyiɲkanni na, ɲwɔmɛɛni mii à lwó mu tunɲi Ibirayima á ke, lire sí n-fûnɲɔ. ⁴ Mii sí mu tɔluge ɲyaha, bà wɔrigil'á á ɲyaha mɛ, si ɲke cyage puni kan k'á. Niɲke sùpyishini puni si jwóni ta mu tɔluge cye kurugo, ⁵ ɲaha na ye Ibirayima á mii ɲwɔmɛɛni cû, nde mii à jwo u á ke, lire u à pyi, u à mii tɔnniture ná mii *saliyaɲi kurigii ɲaara.»

⁶ Nye ka Ishaka si ɲkwôro Gerari i. ⁷ Pi n'a mpyi a Ishaka yíbe u cwonɲi kyaa na, u mpyi maha jwo na uru cɔɔn wi. U mpyi na fyáge na uru ká jwo uru cwonɲi wi, pi sí uru bò, ɲaha na ye Erebeke lemɛ mpyi a ɲwɔ sèl'e.

⁸ Pi à pa mɔ Gerari i ke, canɲka Filisiti shiimbii saanɲi Abimeleki à wí finɛtiriɲi i, mà Ishaka ná u cwonɲi Erebeke ɲya, pi i bâhare siɲcyan mu à jwo wà ná u cwo, ⁹ ka u u Ishaka yyere maa yi jwo u á: «Nàkaana baa, mu ná ɲge ceenɲi baharaɲkann'á li cyêe na mu cwonɲi wi, ɲaha na mu à jwo mii á na mu cɔɔn u nyɛ wi ye?» Ka Ishaka si jwo: «Mii à yi jwo ɲaha na ye mii mpyi na fyáge na yii sí mii bò u kurugo.» ¹⁰ Ka Abimeleki si jwo: «Naha kafiile mu à pyi amɛ ye? L'à kwôro ɲcyɛɛ, mii shinɲi wà mpyi na sí n-wwò ná mu cwonɲi i, mu mpyi na sí wuu pyi wuu lawwuugo ta.» ¹¹ Maa li jwo a waha u shiimbii pun'á: «Shinɲi ɲgemu ká bwòn Ishaka na, lire nyɛ mɛ u cwonɲi na ke, urufoo sí n-bò.»

¹² Nye ka Ishaka si ɲkwôro Gerari i na faanɲi pyi. Ka Kile si jwó le u á, ka faanɲi si ntáan u na sêe sèl'e. ¹³ Ka u cyeyaayi si wá na ɲyahage, fo u à pa mpyi nàfuufembwôhɔ. ¹⁴ Yatonɲkurujwô shi niɲyahaya na mpyi u á, ná báarapyii niɲyahamii. Ka u ɲyipeɛnni si jyè Filisiti shiimbil'e. ¹⁵ Lire e, u tunɲi Ibirayima báarapyiibil'á bèɛnɲɛ maha bèɛnɲɛ tùgo u tiɲi i ke, ka pi i yire puni tò.

¹⁶ Puru ɲwôhɔ na, ka Abimeleki si jwo Ishaka á: «Ta sì, maa yîri wuu taan, ɲaha na ye mu à fànha tò wuu na. ¹⁷ Ka Ishaka si yîri kuru kànhe e, maa ɲkàre Gerari bafage e. Maa ntɛɛn kuru cyage e.

¹⁸ Nye bèɛnɲyi Ishaka tunɲi Ibirayima mpyi a tùgo, ka Filisiti shiimbii si yi tò Ibirayima kwùɲkwooni kàntugo ke, nyɛ, Ishaka á núr'a yire bèɛnɲyi pwoore wwû. Mɛyi Ibirayima mpyi a le yi na ke, maa yire mɛyi ninuyi le yi na sahanɲi.

¹⁹ Nye canɲka, Ishaka báarapyiibil'á bèɛnɲke kà tùgo kuru bafage e mà nɔ lwôhe na. ²⁰ Gerari yatoɔnahabil'á lire ɲya ke, ka pi i Ishaka wuubii tòn, maa jwo: «ɲke lwôhe nyɛ wuu wogo.» Ka Ishaka si kuru bèɛnɲke mɛge le Yogo. ²¹ Ka Ishaka báarapyiibii sí núr'a bèɛnɲke kabɛɛ tùgo, ka pi i núr'a tòn kuru kurugo. Ka Ishaka si kuru cyage mɛge le Mbembaanɲi. ²² Ka pi i yîri wani, maa sà bèɛnɲke kabɛɛ tùgo. Sùpya nyɛ a yogo *kwòn pi na kuru kurugo mɛ. Ka u u kuru mɛge le Tafabwôhɔ maa jwo: «Numɛ Kafoonɲi Kile à wuu funɲke ɲiɲɛ maa tafabwôhɔ kan wuu á, wuu sí n-jà ɲyaha numɛ kuru cyage e.»

²³ Puru ɲwôhɔ na, ka Ishaka si yîri kuru cyage e, maa ɲkàre Berisheba kànhe e. ²⁴ U canɲkarege numpilage e, Kafoonɲi Kile à uye cyêe u na, maa u pyi: «Mii u nyɛ mu tunɲi Ibirayima u Kilenɲi, ma hà raa fyáge mɛ, ɲaha na ye mii nyɛ ná mu i. Mii sí jwó le mu á, si mu tɔluge ɲyaha, mii báarapyiɲi Ibirayima kurugo.» ²⁵ Ka Ishaka si sáraya tawwûgo yaa kuru cyage e, maa Kafoonɲi Kile mɛge pêe. Maa u vâanɲke bage kwôro wani, ka u báarapyiibii sí bèɛnɲke kà wwû.

²⁶ Canɲka, Abimeleki ná u ceevoonɲi Ahusati ná u kàshikwôonbii ɲùɲufoonɲi Pikɔli à yîri Gerari i mà kàre Ishaka yyére. ²⁷ Ka Ishaka si pi pyi: «Naha kurugo yii à pa mii yyére

sahan̄ki mà li ta mii kyal'à p̄en yii á, yii mú s'a mii kàr'a yîrige yii cyage e ye?» ²⁸ Ka pi i jwo: «Wuu à li jya na Kafoon̄i Kile jye ná mu i, lire kurugo wuu à pa mu yyére, wuu u mpa nkâa, wuu u wwoñeēge le wuye shwòhòl'e. ²⁹ Mii la jye maa nkâa, na mu sì kawaa pyi wuu wà na m̄e, mu à jwo bà wuu jye wuu jye a kapii pyi mu na m̄e, kac̄en̄kii kanni wuu à pyi mu na. Wuu à mu yaha a yîri wuu yyére yyeñ̄ke e. Jye num̄e Kafoon̄i Kile mú à jwó le mu á.»

³⁰ Ka Ishaka si lyìmbwoo shwòhò pi á, ka pi i lyì maa bya. ³¹ Kuru can̄ke nùmpañ̄a jyesòoge na, ka pi i yîri maa wwoñeēge le ná Ishaka e, maa jwòm̄e lwó piye shwòhòl'e. Lire jwòhò na, ka Ishaka si kuni kan pi á, ka pi i nkàre yyeñ̄ke e.

³² Jye kuru can̄ke yabilin̄i, Ishaka báarapyiibii mpyi na bèen̄ke tûru, maa mpa kuru bèen̄ke kyaa jwo Ishaka á na pir'à ku tûg'a nò lwòhe na. ³³ Ka Ishaka si kuru bèen̄ke m̄ege le Sheba*. Lire kurugo, kuru kànhe m̄eg'a pa le Berisheba. Kuru m̄ege ku na yîri fo nin̄jaa.

Ezawu à Kana k̄ini cyeebii p̄i shuunni l̄eñ̄e.

³⁴ Mà Ezawu sh̄in̄i yaha yye beeshuunni na, u à Kyiti t̄uluge cyeebii p̄i shuunni l̄eñ̄e nàmbaga na, B̄eri p̄woron̄i Yuditi ná El̄on p̄woron̄i Basimati. ³⁵ Pire cyeebii shuun̄in̄i kan'à Ishaka ná u cwon̄i Erebeke l̄ugigii yîrige s̄èl'e.

27

Yakuba à u yyahafoon̄i jwóni ta nan̄wòhòre cye kurugo

¹ T̄eni i lȳeg'a pa nò Ishaka na ke, ka u nyin̄yaanni si li jwò cù na jcȳeēge fo u à pa mpyi u sàha jye na jaa na j̄cúu m̄e. Can̄ka, ka u u jyan̄i nin̄jyen̄i Ezawu yye, ka u u shwò: «Yo!» ² Ka Ishaka si jwo: «Na jya, ku ke, mii à lȳe a kwò, n̄ka mii jye a naye tèekwûu c̄e m̄e. ³ Jye mii à mu jáare, maa ma l̄ùuzoge yaayi lwó, sintaage ná taan̄pyaagii, maa sà kyara cya maa ma na á. ⁴ Kyaare shwòhònkanni l'à táan mii á ke, maa ti shwòhò amuni ma kan na á nk̄yà, bà mii si mpyi si jwó le mu á si yaa ná na tèekwûuni i m̄e.

⁵ Jye puru jwumpe Ishaka á jwo u jyan̄i Ezawu á ke, Erebeke mpyi a puru l̄ogo. Jye Ezawu à pa nkàre sige e kyaare tacyag'e ke, ⁶ ka Erebeke si jwo u jyan̄i *Yakuba á: «Mii à mu tun̄i jwumpe l̄ogo, mpemu u à jwo mu yyahafoon̄i Ezawu á ke. ⁷ U à jwo u á: “Sà kyaare cya na á, kyaare shwòhònkanni l'à táan mii á ke, maa ti shwòhò amuni, ma kan na á, lire ká mpyi, mii sí jwó le mu á Kafoon̄i Kile yyahe taan, si nta nk̄wû.”»

⁸ Jye Yakuba, jje mii sí n-jwo mu á ke, yire l̄óg'a tàra, maa li pyi li jwun̄kanni na. ⁹ Sà sikyaa nin̄cen̄mii shuunni cù maa ma. Kyaare shwòhònkanni l'à táan mu tun̄'á ke, mii sí ti shwòhò amuni, ¹⁰ ma sà n̄kan u á u kyà, u u jwó le ma á, mà jwo u kwû ke.»

¹¹ Ka Yakuba si jwo u nun̄'á: «Nàa, mii tun̄'á c̄e na shire na jye Ezawu na, shire sí jye mii na m̄e. ¹² Mii tun̄i ká bú mpa jwo u sí n-bwòn̄ mii na, u sí n-c̄e na Ezawu bà u jye mii m̄e, mii sí n-pyi kafiniviniwe. Lire t̄eni i ke, mà jwo mii u jwó ta ke, lan̄aga mii sí n-ta.»

¹³ Ka nufoon̄i si jwo: «Lire ká bú mpyi, na jya, Kile u kuru lan̄an̄ke yaha ku cwo na na. Nje mii à jwo ke, lire pyi kanna, sà sikaabii cù a pa.»

¹⁴ Ka Yakuba si nt̄il'a kàr'a sà pire sikyaabii shuun̄in̄i cù a pa n̄kan u á. Kyaare shwòhònkanni l'à táan u tun̄'á ke, ka nufoon̄i si ti shwòhò amuni. ¹⁵ Maa u jyan̄i nin̄cyiin̄i Ezawu v̄aan̄pyi nis̄in̄pyi yà lwó bage e mà le Yakuba na. ¹⁶ Maa pire sikyaabii seeyi t̄èg'a Yakuba cyeyi ná u yacige tò. ¹⁷ Bwurun̄i ná kyaare nint̄aan̄re u à shwòhò ke, maa yire kan Yakuba á.

¹⁸ Ka Yakuba si nkàre ná y'e, u tun̄i yyére. Maa u yye: «Baba.» Ka Ishaka si jwo: «Yo! Mii jyan̄i n̄gi u jye mu ye?» ¹⁹ Ka Yakuba si u tun̄i jwò shwò: «Mii u jye mu jyan̄i nin̄cyiin̄i Ezawu. Nde mu mpyi a jwo mii á ke, lire mii à pyi. Mii à mu jáare, maa yîr'a t̄èn, maa

* **26:33** Sheba m̄ege jwòhe ku jye kàaga

na kyaare tà kyà, maa jwó le na á.» ²⁰ Ka Ishaka si jwo u jyan'á: «Ei! mu à kwò a kyaare ta la?» Ka Yakuba si jwo: «Mu Kafoonji Kile yabilinji u à sige táan mii na.»

²¹ Ka Ishaka si jwo: «Na jya, file na na, si bwòn ma na, si ncè kampyi sèe mii jyanji Ezawu u nyε mu.» ²² Ka Yakuba si file u tunji na, ka u u taala a wíi, maa jwo: «Ei! Yakuba mejwuuni li nyε nde de! Nka u cyeyi nyε Ezawu wuyi fiige.» ²³ Ishaka mpyi a cè na Yakuba wi mε, naha na yε shire mpyi u cyeyi na, u yyahafoonji Ezawu fiige. Ka u u wá na bégele si jwónji le u á. ²⁴ Nka mà jwo u jwónji le u á ke, u à u yíbe: «Sèe wi, mu u nyε mii jyanji, Ezawu la?» Ka Yakuba si jwo: «Mii wi.» ²⁵ Ka Ishaka si jwo: «Na jya, lire tènì i, kyaare tîrige na taan si tà kyà si nta jwónji le ma á.» Ka Yakuba si kyaare tîrige u taan, ka u u tà kyà. Ka Yakuba si mpa ná *ερεzen sinm'e, ka u u puru bya mú. ²⁶ Maa jwo: «Na jya, file na na, maa na pur'a cû, maa na shéere.» ²⁷ Ka Yakuba si file u na, maa u shéere amuni. Ishaka à u vâannyi nùge ta ke, ka u u jwó le u á, maa jwo:

«Sèenji na, kεεge na Kafoonji à jwó le? ke,
mii jyanji nùg'à táan kuru kεεge fiige.

²⁸ Na jya, Kile u nînyinji kameŋke kan ma á,
u u nîŋke nàfuunji kan ma á mú,
u u sùmanji ná ερεzenji nînyahawa kan ma á.

²⁹ Kile u ma yaha kîrigii nùŋo na,
sùpyishi nînyahawa s'a nîŋkure sínni mu taan.
Kile u ma yaha mà pyi ma sîŋεbii saanwa,
mu sîŋεbii pi a nîŋkure sínni mu taan.
Shin maha shin u à mu cùmò lemε pi ke,
Kile u urufoo lãja.

Shin maha shin sí u à mu cùmò lemε jwò ke,
Kile u jwó le urufol'á.»

³⁰ Nyε tènì i Ishaka á kwò jwónji ndenji na Yakuba á, Yakuba mú s'à yîri u taan mà kwò ke, ka lire si bê ná Ezawu e, u à yîri sige e mú. ³¹ Ka uru mú si kyaare tà shwòhò a tîrige tufoonji Ishaka taan. Maa jwo tufoon'á: «Baba, yîri maa ma jyanji kyaare nizhwòhòre tà kyà maa jwó le u á.» ³² Ka tufoonji si jwo: «Jofoo u nyε mu yε?» Ka u u jwo: «Mii u nyε mu jyanji nîncyiinji Ezawu.»

³³ Tènì i Ezawu à yire jwo ke, ka Ishaka si fyá fo na jcyêenni sèl'e. Maa jwo: «Jofoo sí u à kyaare bò a shwòh'a pa ŋkan mii á, mà mu ta mu sàha mpa mà yε? Wà a pa ná kyaare e naha, ka mii i tà kyà maa jwó le u á, u mú sí uru jwónji ta.»

³⁴ Nyε Ezawu à puru lógo u tunji jwò na ke, ka u lùuni si yîri, ka u u ŋkyáala fànha na, maa tufoonji jáare: «Baba, jwónji wà le mii á mú kε!» ³⁵ Ka Ishaka si jwo: «Mu cònnji u à fini maa wwû mu jwòh'i, maa mu jwónji nàjwòhòrò de!» ³⁶ Ka Ezawu si jwo: «Ei! Mεge k'à le u na Yakuba*, kur'à u cû ke, lire kurugo u à mii nàjwòhòrò tooyi shuunni kε? U à mii lyεge tònnji shwò a ta, numε maa núr'a mii jwónji nàŋkaaga mú.» Maa núr'a jwo tufoon'á: «Lire tènì i ke, mu nyε a sà a jwónji wà yaha mii á mà?» ³⁷ Ka Ishaka si jwo Ezawu á: «Na jya, sèenji na, mii à jwónji le u á na u pyi mu nùŋo na, maa jwónji le u á, bà u cìmpyiibii puni si mpyi u bilii mε, maa sùmanji ná ερεzenji jwónji le u á. Jwónji ŋgire mii sí nùru n-le mu á yε?» ³⁸ Ka Ezawu si jwo: «Baba, lire tènì i ke, uru jwónji kanni u nyε mu á la? Jwónji wà le na á mú!» U à puru jwo ke, maa mεε le na súu. ³⁹ Ka tufoonji si jwo:

«Mu sî nîŋke nàfuunji ta mε,
mu taare sí n-pyi kameŋε baa.

⁴⁰ Mu kàshikwòŋŋwòŋni li sí raa mu jwò caa.
Mu sí n-pyi ma kàntugowunji biliwe,
mu sí raa báare u á mu à jwo faapyinupee,

* 27:36 Yakuba mεge jwòhò ku nyε nàjwòhòrò

ɲka canŋka, mu sí tire bilere zhwúŋi kebe n-láha ma yacige e si mpyi may'á.

⁴¹ «Nyɛ Ishaka à jwóobii mpiimu le Yakuba á ke, pir'à u ɲyipeɛnni le Ezawu e. L'à pa nɔ cyage k'e fo Ezawu na yu uye funŋ'i: «Mii tunji tɛekwûun'á byanhara, u àha ɲkwû, ka wuu u kwùge pyi a kwò, mii sí na cɔɔnni Yakuba bò.» ⁴² Ka wà si ɲkàre Erebeke yyére, maa sà u jyanji Ezawu funzɔnnɔre jwo u á. Ka Erebeke si u jyanji Yakuba yyere maa yi jwo u á: «Wíi, mu yyahafoonji Ezawu à jwo uru sí mu bò, bà uru funŋke si mpyi si ɲíŋe mɛ. ⁴³ Lire e, nde mii sí n-jwo mu á ke, yire lóg'a tàra, mu à yaa mu u fê a kàre Kyaran kɪni i, mii yyahafoonji Laban yyére. ⁴⁴ Maa ntɛɛn uru yyére mà tère pyi, mà jwo mu yyahafoonji lùuni li tɛɛn ke. ⁴⁵ Sà ntɛɛn wani fo mu yyahawunji lùuni ká ntɛɛn, nde mu à pyi ke, fo u funŋ ká wwò lire na. U funŋ ká mpa wwò, mii sí n-jà mu nùruŋɔ n-pa naha. Ná lire bà mɛ, mii sí n-pɔɔn yii mú shuunni i cannugo.»

Yakuba à fê Ezawu yyaha na mà kàre Laban yyére, Mesopotami kɪni i.

⁴⁶ Nyɛ ka Erebeke si ɲkàr'a sà yi jwo Ishaka á na Kyiti shiinbii pworibii Esawu à lɛŋe ke, na pire cyeebil'à uru tɛgele ta fo mà dɲyɛ la wwú uru na. Maa nùr'a jwo na *Yakuba mú ká uru ceenji wà lɛŋe, lire tɛni i ke, ur'à ɲyii yige kwùŋi kurugo mà tòro lire na.

28

¹ Ka Ishaka si *Yakuba yyere maa jwó le u á, maa u pyi: «Ma hà ɲkwò ma cwonji lwó *Kana kɪni pùceepyire e mà dɛ! ² Ta si fo Mesopotami kɪni i, ma nunji tunji Betuyɛli yyére, maa sà ma nunji yyahafoonji Laban pwɔrɔŋi wà lwó a pyi ma cwo kuru cyage e. ³ Kile Sinji Punifoo u jwó le ma á, u u pyi ɲɲyahamii kan ma á, u ma pyi tɔlubwɔhɔ tu. ⁴ Jwóni Kile à le *Ibirayima á ke, u u uru fiige le mu ná ma tɔlug'á, kɪni i mu à tɛɛn nàmpɔnnɛ e, ná l'à kan Ibirayima á ke, bà mu si mpyi si lire ta mɛ.»

⁵ Lire e, Ishaka á Yakuba yaha a kàre Mesopotami kɪni i, Aramu shinŋi Betuyɛli jyanji Laban yyére. Laban sí u mpyi Yakuba ná Ezawu nunji Erebeke yyahafoonji.

Ezawu à ceenji wabɛrɛ lɛŋe nàmbaga na.

⁶ Nyɛ Ezawu à pa li ɲya na Ishaka á jwó le *Yakuba á, maa u pyi u sà u cwonji lwó Mesopotami kɪni i ke, maa li ɲya mú na u à jwó le u á, maa yi jwo u á na u àha ceewe lwó *Kana shiinbii pùceepyire e mɛ. ⁷ Maa li ɲya mú na Yakuba á u tunji ná u nunji ɲwɔmɛɛni cû, maa ɲkàre Mesopotami kɪni i ke, ⁸ lire e Ezawu à cè na Kana pùcyaaabil'à pɛn u tunji Ishaka á. ⁹ U à li ɲya amuni ke, ka u u yîr'a kàre *Ibirayima jyanji Sumayila yyére, maa u pwɔrɔŋi wà lwó nàmbaga na, mà bàra u cyeebii na. Uru pùcwɔŋi mɛge na mpyi Makyalati, u munjcwɔŋi mɛge sí ɲyɛ Nɛbayɔti.

Yakuba ɲɔɔge

¹⁰ Nyɛ *Yakuba á yîri Berisheba kànhe e na ɲkɛɛge Kyaran kànhe e. ¹¹ U ɲɲkàriŋ'à sà nɔ cyage k'e, numpilag'à wwò ke, ka u u shwòn wani, maa kafaage kà lwó a pyi ɲùntahaga, maa sínni.

¹² U à ɲɔɔ, mà katannanŋcyiin ɲya l'à sín ɲɲŋke na, fo ɲɲyini na, ka *Kile mɛlɛkɛɛbii si wà na dùru, marii ntîre li na. ¹³ Kafoonji Kile yabilini mpyi a yyere Yakuba taan, maa yi jwo u á: «Mii u ɲyɛ Kafoonji Kile, mu tulyage *Ibirayima ná mu tunji Ishaka u Kilenji. Cyage e mu à sínni amɛ ke, mii sí kuru cyage kan mu ná ma tɔlug'á. ¹⁴ Mu tɔluge sí ɲyaha ɲɲŋke nticyɛnni fiige. Mu sí n-pili canŋafyinmpe ná canŋacwumpe e, si mpili suumɔkulo ná wòrokul'e. ɲɲŋke supyishini puni sí jwó ta mu ná ma pyɛnge shiinbii cye kurugo. ¹⁵ Ma ɲɲgyiini táan maa lógo, mii sí n-pyi ná mu i ma tashèyi puni i, s'a mu kàanmucaa, si nùru ná mu i nde kɪni i sahanŋi. Mii sí n-sii mu yyaha maye ɲɲŋkin mɛ, ɲwɔmɛɛ maha ɲwɔmɛɛ mii à lwó mu á ke, mii sí cyire puni fûnnɔ.»

¹⁶ Puru jwəhə na, ka Yakuba si jɛɛl'a jɛ, maa jwo: «Nàkaana baa, Kafoonji na jye nke cyage e, mii sí jye a mpyi a li cè mɛ.» ¹⁷ Ka u fyagarawunji si jwo: «Nke cyage jye fyagara cyaga dɛ! Numɛ mii à cè na Kile pyenge ná ninyinji tajyige ku jye naha.»

¹⁸ Nye u à yiri kuru jyesəoge na ke, kafaage u mpyi a tɛg'a u jù nke taha ke, maa kuru yirig'a yyéne mà pyi funjcwogoyaaga, maa sɛmpe pà wu ku na, maa ku pyi Kile wogo.

¹⁹ Maa kuru cyage mɛge le Beteli, (kuru jwəhə ku jye Kile pyenge) mà li ta tèecyiini i, kuru cyage mɛge na mpyi Luzi.

²⁰⁻²¹ Ka Yakuba si jwəfaaga fáa Kile á maa jwo: «Kafoonji Kile, mu aha jɛn'a mii tɛge, maa mii shwə kawagigii na, nde jani i, maa yalyire ná vāanji nindeyi kan mii á, maa mii pyi mii à núr'a pa yyeninke e na tpyenge e, maa mpyi mii u Kilenji*, ²² lire ká mpyi, nke kafaage mii à yyéne amɛ, mà pyi funjcwogoyaaga ke, kuru cyage ku sí n-pyi Kile pyenge. Mii aha yaaga maha yaage ta ke, mii sí kuru yáhanji wwú nkan mu, Kile á.»

29

Yakuba à Leya ná Araseli lèye mà pyi u cyee

¹ Lire kàntugo, ka *Yakuba si kuni lwə a kàre canjafyinmpe kìrigii kànmpañke na. ² Mà u ninjàrini yaha, u à sà nò bèenke kà na sige funke e. Mpàkuruyo taanre ná sikyaa mpyi a sínni sínni ku jwəge na. Yatəre tabyage ku mpyi ku ki, kuru bèenke jwəge mpyi maha ntùni ná kafaabwəh'e. ³ Yatəre puni n'a mpyi a pa bínni, pi mpyi maha kuru kafaage kùnkul'a láha bèenke jwəge na maa ti kan t'a bya, maa nkəwə maa kuru fáage tɛg'a ku jwə tò. ⁴ Ka Yakuba si pire yatonahabii yíbe: «Mii cìmpyiibii, taa yii à yiri ke?» Ka pi i u pyi: «Wuu à yiri Kyaran kànhe e.» ⁵ Ka u u jwo: «Ta yii à Nakwəri jambilini, Laban cè bɛ?» ka pi i jwo: «Dɔn.» ⁶ Ka u u jwo: «U à cùunə la?» Ka pi i jwo: «Dɔn, u à cùunə, u pworonji Araseli nimpāni u nge ná mpāabil'e.»

⁷ Nye ka Yakuba si jwo yatonahabil'á: «Yatəre tèebínini sàha nò mà dɛ! Yii jye a cè na canjke saha a nyaha mà? Yii yatəre yaha ti i bya, lire kàntugo yii sà a ti nàha.» ⁸ Ka yatonahabii si jwo: «Ná yatəre puni jye a bín'a kwə mɛ, wuu jye na lire pyi mɛ. T'aha bín'a kwə, wuu maha nta a kafaage láha bèenke jwəge na, maa ti kan t'a bya.»

⁹ Mà Yakuba yaha u u yu ná pi e, ka Araseli si nò wani ná u tunji yatəre e. Uru u mpyi na ti nàha. ¹⁰ Tèni i Yakuba à u yalwonji Laban pworonji Araseli nya ná yatəre e ke, ka u u njàr'a sà kafaage láha bèenke jwəge na, maa ti kan t'a bya. ¹¹ Maa Araseli púr'a cù maa u yal'a shéere sèl'e, ka u nyanji funntange si nyilwəhe pyi ku u ntiri u nyiigil'e. ¹² Maa jwo Araseli á na u tunji cìmpworo u jye ure, na uru na jye Erebeka jya. Ka Araseli si fê a kàre pyenge maa sà yi jwo u tunj'á. ¹³ Tèni i Laban à u cənnji jyanji Yakuba kyaa lógo ke, ka u u fê a kàre u fye e, maa sà u púr'a cù, maa u shéere, maa nkàre ná u e pyenge. Kyaa maha kyaa l'á pyi ke, ka Yakuba sí cyire puni jwo u á. ¹⁴ Laban à yire lógo ke, ka u u jwo: «Mà sèenji jwo, mii ná mu na jye cìmpyii. Ka Yakuba si nkəwəro na báaranji pyi Laban yyére mà nò yinje ninjin na.

¹⁵ Nye ka Laban si jwo u á canjka: «Mii sùpya u jye mu, nka lire ná li wuuni mu i, mu jye a yaa mu u a báare mii á mana mɛ. Ma sàranji jwo na á, s'a uru kaan ma á.»

¹⁶ Nye lir'à ta pworii shuunni na jye Laban á. Ninjyeni mɛge mpyi Leya, nimbileni woge sí jye Araseli. ¹⁷ Leya lemɛ mpyi a jwə mà Araseli kwə mɛ. ¹⁸ Ka Araseli kyaa si ntáan Yakuba á. Ka u u jwo Laban á: «Mii sí báaranji pyi yyee baashuunni i mu pworonji nimbileni, Araseli kurugo.» ¹⁹ Ka Laban si jwo: «Mii u u kan mu á, lir'à pwórə mii u u kan wabər'á. Tèen naha ná mii i.» ²⁰ amuni Yakuba à kwəro Laban yyére, maa báaranji pyi yyee baashuunni Araseli kurugo. Bà Araseli kyal'à táan Yakuba á sèl'e mɛ, jcyii yyeeegii baashuunni'á pyi u á canmpyaa fiige.

* **28:20-21** maa mpyi mii u Kilenji: JWUNKANNI LABERE: lire ká mpyi, Kafoonji sí n-pyi mii Kilenji

²¹ Cyire yyeegil'à tòro ke, ka Yakuba si jwo Laban á: «Na cwonji kan na á, tèn'à fûnɲɔ. Mii la nyɛ si u lɛɲɛ numɛ.» ²² Ka Laban si kuru cyage sùpyire puni bínni, maa katáan nimbwoo pyi.

²³ Nyɛ kuru canɲke numpilage e, ka Laban si u pworonji Leya lwó a kàre Yakuba yyére. Ka Yakuba si shwòn ná u e kuru numpilage e. ²⁴ Laban mpyi a u báarapyipucwonji wà kan Leya á, uru mɛge mpyi Zilipa.

²⁵ Nyèg'à pa múgo ke, ka Yakuba si li ta na Araseli bà mɛ, ɲka Leya wi. Maa jwo Laban á: «Naha mu à pyi ná mii i amɛ yɛ?» Lire tɛni i ke, Araseli kurugo bà mii à báaranji pyi mu á mà? Naha na mu à mii naɲwɔhɔrɔ yɛ?» ²⁶ Ka Laban si jwo u á: «Mà tàanna ná wuu tɛɛnni i, cɔɔnfoonji nyɛ na jà a kan nàmbage e muɲcwɔfoonji yyaha na mɛ. ²⁷ Cikwɔɔnre cibilaage sanɲke pyi ná Leya e. K'aha ɲkwò, wuu sí cɔɔnfoonji kan mu á mú, maa núr'a yyee baashuunni wabɛrɛ báara pyi mii á.» ²⁸ Ka Yakuba si kuru cibilaage sanɲke pyi ná Leya e, ka Laban si u pworonji Araseli kan u á. ²⁹ Laban mpyi a u báarapyipucwonji wà kan Araseli á, uru mɛge mpyi Bila.

³⁰ Nyɛ ka Yakuba si shwòn ná Araseli e mú. Ka u kyaa si ntáan u á mà tòro Leya na. Ka Yakuba si núr'a báaranji pyi Laban á sahanɲi fo yyee baashuunni.

Yakuba pyìbii kani

³¹ Ka Kafoonji Kile si li ɲya na Leya kyaa nyɛ a táan *Yakuba á mɛ, ka u u sege táan u na. Maa sege pɛn Araseli na. ³² Ka Leya si yyére maa si pùnambile, maa li mɛge le Urubɛn: «Kafoonji Kile à mii nàvunɲke ɲya, numɛ mii kyaa sí n-táan na poonj'á*.»

³³ Ka u u núr'a yyére, maa si pùnambile, maa jwo: «Kafoonji Kile à lógo na mii kyaa nyɛ a táan na poonj'á mɛ, lire kurugo u à nde pùnambilini kan mii á mú.» Maa li mɛge le Simiyɔn†.

³⁴ Ka Leya si núr'a yyére maa si pùnambile, maa jwo: «Numɛ kɔni, mii poonji sí mii mâra, ɲaha na yɛ mii à pùnampyire taanre si u á.» Maa li mɛge le Levi†.

³⁵ Ka u u núr'a yyére, maa pùnambile sicyɛrewu si, maa jwo: «Numɛ, mii sí Kafoonji kêe.» Lire kurugo, u à lire mɛge le *Zhuda§. Lire kàntugo, ka u sege si yyére mà tère pyi.

30

¹ Nyɛ Araseli à pa li ɲya na uru sàha ɲkwò a pyà ta *Yakuba á mɛ, ka u muɲcwonji yɲɲcyɛge si jyè u e. Ka u u jwo Yakuba á: «Pyìibii pìi kan mii á mú. Fo lire bà mɛ, mii sí n-kwû.» ² Ka Yakuba lùuni si yìri Araseli taan, maa jwo: «Lire tɛni i ke, mii u nyɛ Kile la? Kile bà u à mu sige pyìsini na mà?» ³ Ka Araseli si jwo: «Mii báarapyipucwonji Bila u ɲge, u lwó a pyi ma cwo, bà u si mpyi si pyi ta mii á mɛ. Lire ká mpyi, pire pyìibii sí n-pyi mii wuu.» ⁴ Lire pyiɲkanni na, Araseli à u báarapyipucwonji Bila kan Yakuba á, u à pyi u cwo.

Ka Yakuba si u lɛɲɛ. ⁵ Ka Bila si mpa laa ta, maa pùnambile si Yakuba á. ⁶ Ka Araseli si jwo: «Kile à mii tanga kan. Nde mii à jwo u á ke, u à lire lógo, maa pùnambile kan mii á. Lire kurugo, Araseli à li mɛge le Dan*.

⁷ Ka Araseli báarapyipucwonji Bila si núr'a laa lwó maa pùnambile shɔnwuu si Yakuba á.

⁸ Ka Araseli si jwo: «Sèenji na, mii à zhɲi le ná na muɲcwonji i, maa jà u na.» Lire kurugo, u à lire pùnambilini mɛge le Nɛfitali†.

⁹ Nyɛ Leya à pa li ɲya na uru seg'a *kwòn mà tère pyi ke, ka u u u báarapyipucwonji Zilipa kan Yakuba á, u à pyi u cwo.

¹⁰ Ka Zilipa si laa lwó, maa pùnambile si Yakuba á. ¹¹ Ka Leya si jwo: «Mii nùɲk'à táan dɛ!» Lire kurugo, u à li mɛge le Gadi†.

* **29:32** Urubɛn mɛge ɲwɔhe ku nyɛ «Pùnambile li nde», lire nyɛ mɛ «U à mii nàvunɲke ɲya.» † **29:33** Simiyɔn ɲwɔhe ku nyɛ U à lógo ‡ **29:34** Levi ɲwɔhe ku nyɛ U à mii mâra § **29:35** Zhuda ɲwɔhe ku nyɛ U à kêe * **30:6** Dan mɛge ɲwɔhe ku nyɛ U à mii tanga kan † **30:8** Nɛfitali ɲwɔhe ku nyɛ «Mii à jà» ‡ **30:11** Gadi ɲwɔhe ku nyɛ ɲùntanga

¹² Ka Zilipa si núr'a pùnambile si Yakuba á. ¹³ Ka Leya si jwo: «Ei! funntange kyaa li nyɛ nde dɛ! Cyeebii sí n-jwo na mii wuun'à jwɔ.» Maa lire pùnambilini mege le Asherí§

¹⁴ Nyɛ canŋka, sùmakwɔŋgii tɛni i, Urubɛn à fwor'a kàr'a sà mandaragɔri cige* kà jya kɛɛge e. Ka u u kuru cige fwuugii cyi tũgo a pa ŋkan u nunj Leya á. Ka Araseli si jwo Leya á: «Na pwɔhɔ, maa ma jyanj mandaragɔri cige fwuugii cyi kan na á.» ¹⁵ Ka Leya si jwo: «Na jaha? Mu à mii poonj shwɔ mii na, lire nyɛ a mu funŋke jɛŋe mɛ, fo mu sàha na ŋko mii u na jyanj fwuugii kan mu á si ntaha lire na kɛ?» Ka Araseli si jwo: «Nyɛ kampyi lire li, u sí n-pa ninjaa numpilage pyi ná mu i. Lire sí n-pyi mu jyanj fwuugii cyaga.» Ka Leya si jɛɛ.

¹⁶ Nyɛ yàkonke Yakuba ninjĩrɛŋi kɛɛge e, ka Leya si ŋkàr'a sà u jũŋɔ bɛ, maa yi jwo u á: «Mu sí n-shwɔn mii yyére ninjaa. Mii à na jyanj fwuugii tɛg'a mu fáa Araseli á ninjaa kàzhwɔnni mɛɛ na.» Ka Yakuba si ŋkàr'a sà shwɔn Leya yyére kuru canŋke numpilage e.

¹⁷ Ka Kile si Leya jaarage shwɔ. Ka u u laa lwɔ maa pùnambilini kan kurowuuni si Yakuba á.

¹⁸ Maa jwo: «Mii à na báarapyipucwonj kan na poonj'á ke, lire sàranj Kile à kan mii á amɛ.» Lire kurugo, u à lire pùnambilini mege le Isakari†.

¹⁹ Ka u u núr'a pa laa lwɔ maa pùnambilini baaniwuuni si Yakuba á. ²⁰ Maa jwo: «Kile à bũnyɛbwɔhɔ pyi mii á. Numɛ, mii poonj sí mii le njire e, jaha na yɛ mii à pùnampyire baani si u á.» Ka u u lire pùnambilini mege le Zabulɔn‡.

²¹ Lire kàntugo, ka u u pùceebile si, maa lire mege le Dina.

²² Nyɛ ka Kile si funŋɔ cwo Araseli na, maa u jaarayi shwɔ, ka u sege si jwɔ cù. ²³ Ka u u laa lwɔ maa si pùnambile. Maa jwo: «Kile à silege láha mii na numɛ.» ²⁴ Maa lire pùnambile mege le Yusufu. Maa jwo: «Kile u pùnambilini labɛɛ bàra nde na mii á§.»

Yakuba á pa mpyi yaarafoo

²⁵ Nyɛ Yusufu sinjwooni kàntugo Araseli á, ka *Yakuba si jwo canŋka Laban á: «Kuni kan na á, mii sí nùru n-kàre na tupyɛnge e. ²⁶ Na cyeebii ná na pyibii kan na á, pire kurugo mii à báaranj pyi mu á. Pi kan na á, mii kɛɛge na tupyɛnge e. Nde mii à pyi mu á ke, mu yabilin'á li cè.» ²⁷ Ka Laban si u pyi: «Kampyi mii kyal'à táan mu á, mii la nyɛ maa ntɛɛn naha. Naha kurugo yɛ mii à cɛɛre pyi mà li jya na Kafoonj Kile à jwɔ le mii á mu cye kurugo. ²⁸ Mu sàranj nyɛ yaage ŋkemu ke, kuru jwo na á, si kuru kan ma á.» ²⁹ Ka Yakuba si jwo: «Báarenkanni na mii à báara mu á, ná nyahan'kanni na mu yatɔɔr'à nyaha mii cye e ke, mu à li cè. ³⁰ Yatɔɔre nimpyigire ti mpyi mu á, mà mii ta mii sàha mpa mɛ, tir'à púgo a pyi kurumbwɔhɔ. Kafoonj Kile à jwɔ le mu á mii cye kurugo. Numɛ, mà mii yaha naha, tɛni ndire mii sí n-ta si mbáare na pyɛnge shiinbil'á yɛ?»

³¹ Ka Laban si jwo: «Naha mu la nyɛ mii u kan mu á ma sàranj yɛ?» Ka Yakuba si jwo: «Mii nyɛ a tige yaage kabɛɛ kurugo mɛ, nje mii sí n-jwo mu á ke, mu aha ntɛɛn yire taan, mii sí nùru raa mu yatɔɔre náha. ³² Nyɛ ninjaa, mii sí n-jyɛ mu yatɔɔre shwɔhɔl'e si ti wíi ninjin ninjin. Mpàabii puni pi nyɛ pi nyɛ a fininɛ mɛ, ná sikaabii puni pi à jɛnɛ ke, pire pi sí n-pyi mii sàranj. ³³ Mu aha mpa mii yatɔɔre kàanmucya canŋke ŋkemu i ke, kampyi mii à tíi, mu sí n-cè. Mu aha bú mpa sika maha sika ta ti shwɔhɔl'e ŋgemu u nyɛ u nyɛ a jɛnɛ mɛ, lire nyɛ mɛ mpà maha mpà u à fininɛ ke, mu kú n-cè n-jwo na mii à uru yú.

³⁴ Nyɛ ka Laban si jwo: «Bà mu à yi jwo mɛ, wuu yi pyi amuni.» ³⁵ Nka kuru canŋke yabilin'j i, Laban à yĩri maa sikaabii ninjɛnbii, ná mpàabii ningwɔobii cwɔɔnr'a yaha piye kanni na, ³⁶ maa pire kan u pyibil'á pi sà a pire náha cyage kabɛɛ'e, bà pi laage si mpyi si ntɔɔn Yakuba na mɛ. Canmpyaa taanre jara pi à pyi, maa nɔ kuru cyage e. Ka Yakuba si ŋkwôro na Laban yatɔɔre sannte náha.

§ 30:13 Asherijwɔhe ku nyɛ funntange. * 30:14 Tire sũpyire mpyi na sɔnnj na kuru cige fwuugii na nyɛ pyitawyerɛ

† 30:18 Isakarijwɔhe ku nyɛ sàra wi ‡ 30:20 Zabulɔnjwɔhe ku nyɛ bũnyɛ, lire nyɛ mɛ njire § 30:24 Yusufu jwɔhe ku nyɛ «U à wà bàra

³⁷ Nye ka Yakuba si kabiipuruyo *kwòñ, pepiliye cige na, ná amandiye cige na, ná pilatani cige na. Maa cyire kàbigigii kwooyi nimpuruyi yà láhala láhala maa yire tafyinyi yige yig'a yaha. ³⁸ Maa cyi le le yatòore yabyayi i, bà yatòore si mpyi t'aha a ma tabyage e ti raa cyi naa me.

Nye yatòore tiye tèekòròñ'á nò ke, ³⁹ ka ti i wá na tiye dùru tabyage e, marii cyire kàbigigii naa, ka li i mpyi amuni, yatòor'á pa a sini ke, ka ti pyìre si jénè.

⁴⁰ Yakuba mpyi a mpàñεbii cwòñr'a yaha piye kanni na. Mpàpeebii n'a mpyi na ñkor'a pi dùru tēni ndemu i ke, u mpyi maha pi yaha pi i Laban yatòore niñèñere ná niñgwòore naa, bà pi si mpyi pi aha si, pi pyìbii si jénè me. Amuni Yakuba á pyi maa yatòorò niñyahara ta, maa ti yaha tiye kanni na. ⁴¹ Mâ bâra lire na, yatòore sèewoore n'a mpyi na ñkòr'a tiye dùru tabyage e, Yakuba mpyi maha cyire kàbigigii ñempe wogigii le lùbyayaayi i, ti i naa. ⁴² Nka niñcwògore n'a mpyi na ma tabyage e, u mpyi maha ñen'a kàbigigii le lwòhe e me. Nye lire pyiñkanni na, mpàpyire ná sikapyire niñcwògòr'á pyi Laban woro, ka nintubuunte si mpyi Yakuba woro.

⁴³ Nye amuni Yakuba à pa mpyi nàfuufeembwòhò, u à sikyaa ná mpàa niñyahamii ta. Báarapyicyee ná báarapyinambaa na mpyi u á, ná ñwòhòñyi ná dùfaanya.

31

Yakuba vèñi kani

¹ Nye l'á pa nò cyage k'e, fo Laban pyìbil'á jwo na: «*Yakuba à wuu tunji cyeyaayi puni lwó a pyi u wuyo. Lire pyiñkanni na, u à uye pyi yaarafoo.» Ka puru jwumpe si nò Yakuba na. ² Ka Yakuba mú si li ñya na yyetange ku mpyi Laban á mà yyaha tíi ná ur'e ke, na u sàha ñye ná kur'e me.

³ Nye canñka Kafoonji Kile à jwo Yakuba á: «Núru ma tupyenge e, cyage e mu à si ke. Mii sí n-pyi ná mu i.» ⁴ Pur'á jwo ke, ka Yakuba si ntēen u yatòore cyage e sige e, maa wà tun u à Araseli ná Leya yyere. ⁵ Pi à pa ke, ka u u yi jwo pi á: «Mii à li ñya yii tunji yyahe e, cùñkanni na u mpyi a fyànha a mii cù ke, u sàha ñye amuni ná mii i me. Nka mii tunji u Kilenji à kwòro ná mii i. ⁶ Yii yabilimpil'á cè na mii à báare yii tun'á ná na fànhe puni i. ⁷ Lire ná li wuuni mú i, yii tun'á mii nañwòhòrò, maa mii sàranji kēenñe fo tooyo ke. Nka Kile ñye a ñee u kapii pyi mii na me. ⁸ U n'a mpyi a jwo na mii sàranji u sí n-pyi yatòore t'á jénè sèe sèl'e ke, ti puni pyìbii mpyi maha jénè sèl'e. Nye u n'a mpyi a núr'a yi kēenñe, maa jwo mii sàranji u sí n-pyi ntemu ti ñye ti ñye a jénè sèe sèl'e me, yatòore pyìre puni mpyi maha sini amuni. ⁹ Kile u à yii tunji yatòore shwò u na mà kan mii á. ¹⁰ Naha kurugo ye tēni i yatòore mpyi na tiye dùru ke, mii à ñwògò ñóó, mà li ñya sikaperigii cyi mpyi na sikacyeebii dùru ke, cyire pun'á jénè. ¹¹ Lire tēni i, Kile Melekenji à mii yyere ñwòge e: «Yakuba» ka mii i shwò. ¹² Ka u u jwo: «Ma yyahe yîrige maa wíi: Sikaperigii cyi wá na dùru sikacyeebii na ke, cyire pun'á jénè jénè.» Maa jwo: «Mii à lire pyi, ñaha na ye ñcyii puni Laban à pyi mu na ke, mii à cyire ñya. ¹³ Kilenji u à uye cyêe mu na Beteli i ke, mii u ñye ure. Kuru cyage e, mu à sinmpe wu kafaage na, maa ku pyi funñcwoyaaga, maa ñwò fáa mii, Kile á. Nye nume yîr'a fworò nde kîni i maraa si ma tasege e.»

¹⁴ Nye Araseli ná Leya á puru jwumpe lógo ke, ka pi i jwo: «Wuu nàzhan yaaga sàha ñye naha me, wuu mú si kògò ta wuu tunji pyenge e me. ¹⁵ Wuu tun'á wuu cù nàmpwuun fiige nume, u à wuu pére maa uru wyérenji lyí a kwò.» ¹⁶ Maa jwo Yakuba á sahanñki: «Kile à nàfuunji ñgemu shwò u na, mà kan mu á ke, uru na ñye wuu ná wuu pyìbii wuu nume. Lire e ke, Kile à ndemu jwo mu á ke, lire pyi.»

¹⁷⁻¹⁸ Ka Yakuba si yîri, maa u cyeebii ná u pyìbii dùrugo ñwòhòñyi ñun'i, maa kuni lwó na ñkēege u tunji Ishaka yyére, *Kana kîni i. Maa ñkàre ná u yatòore ná u cyeyaayi puni i, ñje u à ta Mesopotami kîni i ke.

¹⁹ Tèni i Yakuba a fê ke, lir'à Laban ta u à kàre u mpàabii shire takwònge e. Nye pi ninjàribii na, ka Araseli si u tunji kacyanhigii yû. ²⁰ Lire pyin'kanni na, Yakuba á wwû Aramu shin'ni Laban jwòh'i, maa fwor'a kàre, u nye a jwo ná u e mε. ²¹ Yaaga maha yaaga ku mpyi u woge ke, u à fyâl'a yire puni lwó a kàre. U à Efirati banji *kwòn, maa nkàre Galadi jany'i kàmpañke na.

Laban à Yakuba fyè tòrò

²² *Yakuba á canmpyaa taanre jaara, ka pi i nta a yi jwo Laban á na u à fê. ²³ Ka Laban ná u shiinbii pii si yîri, maa Yakuba fyè tòrò canmpyaa baashuunni i, mà sà u ta Galadi jany'i shwòhòl'e. ²⁴ Nka kuru can'ke numpilage e, Kile à uye cyêe Aramu shin'ni Laban na njòg'e, maa yi jwo u á: «Maye kànmucya. Ma hà yaaga pyi Yakuba na mà dε!»

²⁵ Nye tèni i Laban a Yakuba kòr'a ta ke, lir'à u ta u à u vāan'ke bayi kwòro kwòro Galadi jany'i shwòhòl'e. Ka Laban ná u fyèjwòhòshiinbii mú si pi wuyi kwòro wani cyage kabèr'e. ²⁶ Kàntugo, ka Laban si nkàr'a sà Yakuba yíbe: «Naha mu à pyi amε yε? Naha na mu à mii jwòhò yaha maa mii pùcèribii cû a fworò, mu à jwo bilii pi à cû kàshige takwònge e yε? ²⁷ Naha na mu à wwû mii jwòh'i maa jwòh'a fworò, mu nye a yi jwo mii á mà yε? Kàmpyi mu mpyi a yi jwo mii á, mii mpyi na sí kàtāan nimbwo pyi mu nkàranj mεge na, ná myahigil'e, ná bàribii ná kònòbil'e. ²⁸ Mu bà nye a yyére mii u pishεere kan na pyibii ná na jampyir'á mε! Naha fun'jo baara mu à pyi amε yε? ²⁹ Cyage e mu nye numε ke, mii sí n-jà kapii pyi mu na. Nka tanjaa, mu tunji u Kilenji à jwo ná mii i. U à jwo: «Maye kànmucya, ma hà yaaga pyi Yakuba na mε.» ³⁰ Nye mii à cè na mu fun'k'a wyèrε, mu la nye si nkàre ma tukanha na. Nka naha kurugo mu ninjàrin'á mii kacyanhigii yû yε?»

³¹ Ka Yakuba si u jwò shwò: «Mii mpyi na fyáge na mu sí ma pwòribii shwò mii na, lire kurugo mii à jwòh'a fê a yîri mu taan. ³² Nka mu aha ma kacyanhigii ta naha shin maha shin á, urufòó sí n-bò. Cìmpyiibii puni pi mpìi naha, kàmpyi mu wá ma yaaga nya, ku lwó.» Lir'à ta Yakuba mpyi a cè na Araseli u à u tunji kacyanhigii yû mε.

³³ Nye ka Laban si sà jyè Yakuba vāan'ke bage e, maa cyeyi puni wíi, maa sà jyè báarapyicyebii mú shuunni wuyi i, maa wíi mú, maa jyè Leya woge e, maa kuru wíi. Puru jwòhò na, maa sà jyè Araseli woge e. ³⁴ Taa Araseli u mpyi a u tunji kacyanhigii jwòhò a lwó a le jwòhò'ke yatènn'ke jwòh'i, maa ntèen ku jwòh'i. Ka Laban si cyeyi puni wíi, u nye a yaaga nya mε. ³⁵ Ka Araseli si jwo: «Baba, maye san'ja yaha, cyebii lādanj u naha mii na njjaa, lire kurugo mii naha na si n-jà n-yîri mε.» Ka Laban si u kacyanhigii cya shinj puni, u nye a cyi nya mε.

³⁶ Ka Yakuba lūuni si yîri u taan, fo ka ku pyi kàshi maa jwo u á: «Kapiini ndire mii à pyi yε? Naha kafile mii à pyi, ka mu u wá na mii fyè tòrò amε yε? ³⁷ Mu à mii yaayi puni wíi ke, mu à ma yaaga nya la? Mu aha nta mu à kà nya, ku cyêe ma shiinbii ná mii wuubii na, pire sí mii ná mu láha wuye na. ³⁸ Yee benjaaga mii à pyi mu á báaranj na. Mu mpàacyebii ná mu sikacyebil'á pyà maha pyà si ke, pire puni nyii wuubii pi à si. Can'ja nin'kin mii nye a mu mpàpoonj wà bò a kyà mε. ³⁹ Nan'jaaga n'a mpyi a mu yatòoge kà cû, mii mpyi maha ntèenn'a yi jwo mu á mε, mii yabilinj mpyi maha kuru faare cya. Yatòoge kà n'a mpyi a yû, l'à pyi can'ke e yoo, l'à pyi numpilage e yoo, mu mpyi maha jwo na mii u ku cyage cya. ⁴⁰ Can'ke e, kafwuge mpyi maha mii sore, numpilage e, wyeere mpyi maha mii ndiri, fo mii si n-jà njò mε. ⁴¹ Cyii yee benjaaga u nye nge, mii nye mu pyenge e. Mii à báara mu á yee ke ná sicyεere, mu pworibii mú shuunni kurugo. Puru jwòhò na, mii à yee baani pyi báaranj na sahan'ki si nta yatòore tà ta. Nka mu à mii sàranj kēennε fo tooyi ke. ⁴² Mii tulyage *Ibirayima u Kilenji, ngemu yyaha fyagare e mii tunji Ishaka na jaare ke, kàmpyi uru Kilenji mpyi ná mii i mε, mu mpyi na sí mii cyengayi wun'ja yaha, mii u kàre. Kile à mii kanhare ná mii báaranj nya, lire kurugo u à tange kan mii á tanjaa mu njòoge e.

Laban ná Yakuba à wwònnεge le

⁴³ Nye ka Laban si *Yakuba jwə shwə: «Mii pyii pi nye mu cyeebii, pi pyilibii mú na nye mii pyii. Nte yatəore nye mii woro, yaaga maha yaaga na mu nyii nya ke, yire puni nye mii wuyo. Naha mii sí n-jà n-pyi na pworibii ná pi pyilibil'á njnjaa yé?» ⁴⁴ Maa núr'a jwo Yakuba á: «Wuu wwojεεge le, wuu u yaaga yaa mu à jwo shéere wuu ná wuye shwəhəl'e, bà kuru si mpyi s'a wuu funjə cwo tərīgii puni i mε.»

⁴⁵ Ka Yakuba si kafaage kà lwó a yyéεε mǎ pyi funjcwogoyaaga, ⁴⁶ maa jwo u shiinbil'á na pi kafaayi yà bíl'a bínni. Y'à bíl'a bín'a kwò ke, ka pi puni si wwò maa lyí yire kafaayi nkère na. ⁴⁷ Ka pi i yire kafaayi mεge le Shéere. Kuru mεge ku nye Laban shεenre e Yegari Sahaduta maa mpyi Yakuba woore e Galēdi.

⁴⁸ Ka Laban si jwo: «Ŋke kafaajanke ku pyi mu à jwo shéere mii ná mu shwəhəl'e njnjaa. Lire kurugo, kuru cyage mεg'à le Galeedi.» ⁴⁹ Nka kuru cyage mεg'a pa le Mizipa mú, naha na yε Laban à jwo Yakuba á: «Wuu aha mpa mpyi wuu saha nye na wuye jaa mε, Kafoonji Kile u pyi wuu kàanmucyafoo.» ⁵⁰ Ka Laban si jwo Yakuba á sahanji: «Mu aha mii pùcεribii cùmǎ lemε pi, maa cyeebii piibεrii lwó, sùpya nye wuu shèrefoo mǎ dε! Ta maye kàanmucaa, naha na yε Kile u nye wuu shèrefoo.» ⁵¹ Maa jwo sahanji: «Ŋke kafaajanke wíi, na kafaage mii à yyéεε mǎ pyi funjcwogoyaaga ke, ⁵² yire yi pyi wuu shèrefoo, mii nye a yaa mii u tòro yire kafaayi taan ná funmpege e si nkàre mu yyére mε, mu mú sí nye a yaa mu u tòro yi taan si mpa mii fye e ná funmpege e mε. ⁵³ *Ibirayima u Kilenji ná Nakwəri u kilenji, pire pi pyi wuu yukyaabii.» Ka Yakuba si nkàa Kile na, uru ŋgemu yyahafyagare e u tunj Ishaka na jaare ke.

⁵⁴ Lire kàntugo, ka Yakuba si yatəoge kà pyi sáraga kuru kafaajanke cyage e. Maa pi yyer'a pa, ka pi i lyí sijcyan maa shwòn wani.

32

Yakuba á bǔnye tùugo u yyahafoonji Ezawu á

¹ Kuru canjke nùmpañja nyèsəoge na, Laban à yíri maa pishεere kan u pucεεbii ná u jampyir'á, maa jwó le pi á. Puru jwəhə na, maa núr'a kàre u pyεεge. ² Nye ka *Yakuba si ntòro ná jaani i. Mǎ u yaha u u nkεεge u à círi ná *Kile mǎlekεεbii píl'e. ³ Tèni i u à pi nya ke, ka u u jwo: «Kile tatεenge kà ku nye ŋkel!» Lire kurugo, pi à kuru cyage mεge le Tatεenyi Shuunni.

⁴ Lire kàntugo, ka Yakuba si u shiinbii pìi tun u yyahafoonji Ezawu yyére Seyiri janyí i, Edəmu kùluni i. ⁵ Maa yi jwo pi á na pi sà yi jwo uru jùŋufoonji Ezawu á na u bilinanjí Yakuba u à pire tun, na uru na mpyi Laban yyére fo mǎ pa nǎ njnjaa na. ⁶ Maa núr'a jwo pi á sahanji na pi yi jwo u á na nǎiyi na nye ur'á, mǎ bàra dùfaanyi na, ná sikyaa ná báarapyinambaa ná báarapyicyee, na ur'á yire nje jwo u jùŋufoon'á, bà u si mpyi si uru cùmǎ lemε jwə mε.

⁷ Nye ka tùnntunmpii si nkàr'a sà tire tùnnture jwo Ezawu á maa núr'a pa yi jwo Yakuba á: «Wuu à shà mu yyahafoonji yyére. Nàmbaa ŋkwuu sicyεere na wá u fye e na mu bēni.»

⁸ Tèni i Yakuba á yire lógo ke, ka u u fyá fo na jcyēnni. Sùpyire ti mpyi u á ke, ná sikaabii ná mpàabii ná nǎiyi, ná jwəhənyi, u à yire puni táa mǎ pyi kuruyə shuunni. ⁹ Maa jwo uye funj'i: «Ezawu ká bú jcwə kurunke kà na, ku sanjke sí tashwəgə ta.»

¹⁰ Maa Kile jáare maa jwo: «Kafoonji Kile, mii tulyage *Ibirayima ná mii tunj Ishaka u Kilenji, mu à jwo mii á na mii u nùru na kǎni i, na tasege e, na mu sí jwə mii na. ¹¹ Mu à kacεnnji pyi mii á, maa ma jwəməεfente cyēe mii na, mii u nye mu bilinanjí ke, mǎ li ta mii mpyi a yaa ná lire e mε. Mii njnkàrɛnjí Laban yyére, tèni i mii à Zhurudən banj jyiile ke, yafyin mpyi mii cye e mε, fo kábii kanna. Nka njnjaa, mii à na sùpyire ná na yatəore táa táa kuruyi shuunni. ¹² Mii à mu jáare maa na shwə na yyahafoonji Ezawu na, naha na yε mii na fyáge u aha ŋkwò mii ná na cyeebii ná na pyilibii bò mε. ¹³ Kafoonji Kile, mu

yabilinji u à jwo na mu sí jwɔ mii á, si mii tɔluge nyaha bà suumpe lwɔhe nticyɛnni nyɛ mɛ, fo wà sɪ n-jà ku tɔrɔ mɛ.»

¹⁴ Nyɛ Yakuba á Kile jáara a kwò ke, maa shwòn wani. Maa yà wwù u cyeyaayi i mà tũugo u yyahafoonji Ezawu á mà pyi bũnyɛ. ¹⁵ Sikacyee ŋkwuu shuunni ná sikaperii benjaaga ná mpacyee ŋkwuu shuunni ná mpàpee benjaaga, ¹⁶ ná jwɔhɔncyee benjaaga ná kɛ ná yi pyi, ná nũcyee beeshuunni ná nũpyahahii kɛ ná dũfaanncyee benjaaga ná dũfaanmpee kɛ, ¹⁷ maa yire kan u báarapyiibii pi màra, pi puni ná pi mɛge yatonkurunjo. Maa yi jwo pi á: «Yii yaha na yyaha na, yii i laaga le le yatonkuruyi ná yiye shwɔhɔl'e» ¹⁸ Maa yi jwo yatonkurunke niŋcyiige foon'á: «Mii yyahafoonji Ezawu ká bê ná mu i, maa mu yibe: «Taa mu sɪ ke? Jofoo u báarapyi u nyɛ mu yɛ? Yatokurunke ku ŋke mu yyaha na ke, jofoo wogo ki yɛ?» ¹⁹ Maa u jwɔ shwɔ: «Mu bilinaŋi Yakuba woge ki, u jũnũfoonji Ezawu u bũnyɛ u nyɛ u wi. Uru yabilinji mú sí nyɛ kàntugo na ma. ²⁰ Puru ninumpe Yakuba á jwo yatonkuruyi sanjyi feebii niŋkin niŋkin á. Maa yi jwo pi á na pi aha jɔcɪri ná Ezawu i, pi i puru jwumpe ninumpe taha u á. ²¹ Maa núr'a jwo pi á: «Yii yi jwo u á na u bilinaŋi Yakuba sí n-pa kàntugo yyére.» Yakuba mpyi na yu uye funŋ'i: «Yatɔɔre nte mii à yaha a kàre naye yyaha na ke, tire ká ŋkan u á, u funŋke sí jínɛ. Lire e, wuu aha bá wuye nya tɛni ndemu i ke, lire kú n-jà u pyi u mii bê ná funntange e.

Yakuba á zhì le ná Kile e

²² Nyɛ *Yakuba á yire bũnyɛyaayi yaha a kàre uye yyaha na ke, ka u yabilinji si ntɛɛn wani kuru canŋke numpilage e. Numpilag'á nɔ cyage e ke, ²³⁻²⁴ ka u u u cyeebii mú shuunniŋi ná u báarapyicyeebii shuunniŋi, ná u pyiibii kɛ ná niŋkinŋi pyi pi à Yabɔki banji jyiile ná u cyeyaayi puni i.

²⁵ Puru jwɔhɔ na, maa ntɛɛn uye niŋkin wani, ka nàŋi wà si mpa zhì le ná u e mà nɔ fo nyɛkwɔnge na. ²⁶ Nàŋ'á pa li nya na uru sɪ n-jà Yakuba cyán mɛ, ka u u u bwòn dɪshige na, ka ku u ŋwɔhɔrɔ. ²⁷ Maa jwo Yakuba á: «Na yaha s'a ŋkɛɛge, jaha na yɛ nyɛg'á múgo.» Ka Yakuba si jwo: «Ná mu nyɛ a jwó le mii á mɛ, mii sɪ mu yaha mu u ŋkàre mà dɛ!» ²⁸ Ka u u jwo: «Di mu mɛge nyɛ yɛ?» Ka u u jwo: «Yakuba.» ²⁹ Ka nàŋi si jwo: «Mu mɛge saha sɪ n-pyi Yakuba mɛ, ku sɪ n-pyi *Izirayeli, jaha na yɛ mu à zhì le ná Kile e, mà bàra lire na, mu à sí ta sũpyire na*.» ³⁰ Ka Yakuba si u pyi: «Mii na mu jáare, maa ma mɛge jwo na á.» Ka nàŋi si jwo: «Jaha na mu na mii mɛge yíbili yɛ?» U à yire jwo ke, maa jwó le Yakuba á. ³¹ Ka Yakuba si kuru cyage mɛge le Peniyeli†, maa jwo: «Mii yábilinji nyiigil'á Kile nya, lire na li wuuni mú i, mii à kwôro nyii na.»

³² Tɛni i Yakuba à yíri Peniyeli i, mà banji *kwòn ke, lir'á canŋa nyiini ta li i fwore. Dɪshige njàŋi mpyi a u pyi u u sɛgere tajaarege e. ³³ Mà lwó kuru canŋke na, fo mà pa nɔ niŋjaa na, Izirayeli shiinbii nyɛ na yatɔɔgo dɪshige kapaanre tasogoge kyaare kyàa mɛ, jaha na yɛ kuru cyage kapaanre tasogoge e Kile à Yakuba bwòn.

33

Yakuba ná u yyahafoonji Ezawu à piye jũnɔ bê

¹ Nyɛ tɛni i *Yakuba à pa jũnke yírig'a wíi mà Ezawu nya u u u bɛni ná nàmbaa ŋkwuu sicyɛere ke, ka u u u pyiibii táa Leya ná Araseli, ná báarapyicyeebii shuunniŋi shwɔhɔl'e. ² Maa báarapyicyeebii yaha yyaha yyére ná pi pyiibil'e, maa Leya ná u pyiibii taha pire na. Maa nta a Araseli ná Yusufu yaha pi puni kàntugo. ³ Ka u yabilinji sɪ ntòro pi yyaha na, maa niŋkure sín sín fo tooyi baashuunni, mà jwo u jaar'a nɔ u yyahafoonji Ezawu na ke. ⁴ Ka Ezawu si fɛ a u jũnɔ bê, maa u pur'a cù, maa u shéere. Ka pi mú shuunni si wá na myahii súu funntange na.

* 32:29 Izirayeli jwɔhe ku nyɛ Kile u nyɛ na cyi cwɔɔnre † 32:31 Peniyeli jwɔhe ku nyɛ Kile yyahe

⁵ Tèni i Ezawu à jùŋke yîrig'a cyeebii ná pyîbii nya ke, ka u u jwo: «Nte sùpyire ti nte mu fye e ke, mpirefee pi ye?» Ka Yakuba si jwo: «Mii, u nye mu bilinaŋi ke, Kile à jwò mii na, maa pyîbii mpiimu kan mii á ke, pire pi.» ⁶ Ka báarapyicyeebii ná pi pyîbii si file maa ninjûre sín. ⁷ Ka Leya ná u pyîbii mú si file, maa ninjûre sín. Kàntugo, ka Yusufu ná u nunj Araseli si file maa ninjûre sín.

⁸ Pi à kwò ke, ka Ezawu si Yakuba yíbe: «Ná yatokurunke e mu à pa ke, jaha wogo ki ye?» Ka Yakuba si u jwò shwò: «Mii la nye si ti kan na jùŋufoon'á bà mii kyaa si mpyi si ntáan u á me.» ⁹ Ka Ezawu si jwo: «Mii còonŋi, yatòro ninyahara na nye mii á mà kwò, tèen ná ma woore e.» ¹⁰ Ka Yakuba si jwo: «Mii na mu jáare, kampyi yog'à kwò mii ná mu shwòhòl'e, maa ŋge bùnyenŋi shwò. Mu mii benjann'á jwò mu à jwo Kile u à mii jùŋò bê. ¹¹ Mii na mu jáare maa ŋge bùnyenŋi shwò, jaha na ye Kile à jwò le mii á sèl'e, yaaga kuu nye mii na me.» Yakuba á pu jwo a waha amuni ke, ka Ezawu si nta a jee uru bùnyenŋi na.

¹² Puru jwòhò na, ka Ezawu si jwo: «Nye wuu kuni lwò, wuu a si sijcyan.» ¹³ Ka Yakuba si jwo: «Mii jùŋufoonŋi, nàŋkopyire karigil'á waha, mpàpyire mú na nye mii á, nùnaare tà na ŋwore. Wuu aha jani pèe yi fànhe na, canŋa ninjin kanna, yatòre sí n-kwù. ¹⁴ Lire e, mii jùŋufoonŋi, yaha ma bilinaŋi yyaha na. Mii sí raa ŋkèege lùtaan na, yatòre kàntugo ná nàŋkopyire e, fo zà nò na jùŋufoonŋi yyé Seyiri kùluni i.» ¹⁵ Ka Ezawu si jwo: «Lire tèni i, mii sí na sùpyire tà le ná mu i kuni i.» Ka Yakuba si jwo: «Mii jùŋufoonŋi, jùŋò nye lire na me, mii kyaa ká já a táan mu á mà kwò, lire kanni sí mii tìn.»

¹⁶ Nye kuru canŋke yabiliŋi, Ezawu à nùr'a kàre Seyiri kùluni i. ¹⁷ Nka Yakuba nye a jèn'a kàre Ezawu fye e me, maa ŋkàre cyage kabè'e, maa бага faanra wani, maa kàcwògo yaa u yatòr'á. Lire kurugo, pi à kuru cyage mege le Kàcwògo.

¹⁸ Yakuba à fworò Mesopotami kini i, ka u njicennŋe wuu si nò fo Sikemu kànhe e *Kana kini i. Ka u u u vāannke bayi kwòro kànhe yyaha yyé. ¹⁹ Cyage e u mpyi a u vāannke bayi kwòro ke, u à pa kuru cyage shwò Kyamòri shiinbil'á ná wyérfyinnŋi darashii ŋkul'e. Kyamòri u mpyi Sikemu tunj. ²⁰ Ka Yakuba si sàraga tawwùgo faanra wani, maa ku mege le Eli Elohe *Izirayeli*.

34

Sikemu à Yakuba pworonŋi Dina njini láha u na

¹ Nye Leya mpyi a pùceebileni ndemu si *Yakuba á, ná li mege nye Dina ke, canŋka lire pùceebilin'á kàr'a sà fworò kuru kànhe pùcyepyire tà na*. ² Tèni i Kyivi kùlunifoo, Kyamòri jyanŋi, Sikemu à Dina nya ke, ka u u u cyán a cù maa wwò ná u e. Amuni, Sikemu à Dina njini láha u na.

³ Nye lir'à pyi ke, ka Yakuba pworonŋi Dina kani si ŋòomò para Sikemu yyahe e, ka u u wá na u fòonŋi si u ta ndènŋe mpyi u cwo. ⁴ Li nye a pa jwò me, fo Sikemu à kàr'a sà yi jwo u tunj Amòri á, na u Dina cya a kan ur'á, uru u pyi u cwo.

⁵ Nye ka Yakuba si mpa lógo na Sikemu à uru pworonŋi Dina njini láha u na. Lir'à Yakuba jyaabii ta sige e ná yatòre e, ka u u fyáha, u nye a yaaga jwo me, fo tèni i pi à pa yîri sige e ke.

⁶ Nye lire jwòhò na, ka Kyamòri ná u jyanŋi Sikemu si ŋkàre Yakuba yyé mà sà jwo ná u e. ⁷ Lir'à Yakuba jyaabii ta pi à pa mà yîri sige e, ka pi i puru jwumpe lógo, ka li i waha pi na sèl'e, ka pi lùgigii si yîri sèl'e, jaha na ye Sikemu à kyaa pyi, ndemu *Izirayeli shiinbii na fún ke, u à wwò ná pi còonŋi Dina e fànhe e, kapyii sí bà me.

⁸ Ka Kyamòri si yi jwo Yakuba ná u jyaabil'á, na pi pworonŋi kyal'á táan uru jyanŋi Sikemu á, na ur'á pi jáare pi u kan u á u pyi u cwo. ⁹ Maa nùr'a jwo pi á: «Yii wwòŋege le ná wuu e, yii sí raa yii pùceepyire kaan wuu á nàmbaga na, yii raa wuu wubii lenj mú. ¹⁰ Yii sí

* 33:20 kuru mege jwòhe ku nye Kile, Izirayeli u Kilenŋi zà pùcyage kwònd kuru kànhe pùcyepyire shwòhòl'e.

* 34:1 Jwunŋanni labère: lire pùceebilin'á yîri na lire kèege

n-kwôro naha ná wuu e. Kìni sí n-yaha yii á, ndemu ká yii táan ke, yii a lire pyi. Yii kwôro naha, yii raa sì yii nyii cyeyi puni i, yii jènke kà shwô yiy'á.»

¹¹ Ka Sikemu mú si jwo Dina sìɲɛbii ná pi tuɲ'á: «Yii ɲɛ, yii i nde ɲɪŋkinɲi pyi na á sa! Yii aha yaaga maha yaaga ɲáare mii á, mii sí kuru kan yii á. ¹² L'aha yii táan, yii cikwɔɲwyɛɲi ɲyaha sèè sèl'e, mii sí uru kan yii á, li tɛɣeni li ɲyɛ, yii i pùcwɔɲi kan mii á.»

¹³ Ka Yakuba jyaabii si Sikemu ná u tunji Kyaməri nwa shwa ná cwàore e, pi nye a n'en'a tii u á me, naha na ye Sikemu mpyi a pi sìneeni Dina njini láha u na. ¹⁴ Maa yi jwo Sikemu á: «Mà wuu cònni kan nò á, ngemu u nye u nye a *kwòn me, lire na nye kyaa wuu sì ne ndemu pyi me. Kuru mú sí n-pyi silege wuu á. ¹⁵ Nje yii à jwo ke, wuu sì ne yire e me, fo yii aha mpyi wuu fiige. Lire nwa ho ku nye, yii pùnampyire pun'à yaa ti kwòn.

¹⁶ Nye yii aha nye lire e, lire tɛni i wuu sɪ raa wuu pworibii kaan yii á, s'a yii wuubii lwúu mú. Wuu sɪ n-kwôro yii yyére, wuu puni sɪ n-pyi ninjin. ¹⁷ Nka yii aha mpyi yii nye a nye wuu jwumpe na, maa yii pùnampyire kwɛn mɛ, wuu sɪ wuu pworonji kan yii á mɛ, wuu mú sɪ n-kàre.»

¹⁸ Nye ka puru jwumpe si bê Kyamōri ná u jyaŋi Sikemu á. ¹⁹ Ka Sikemu si lire kani cû ná sèl'e, naha na ye Yakuba pworonji kyaa mpyi a táan u á. Pi pyenge shiinbii puni mpyi a cyege taha Sikemu na.

²⁰ Ka Kyaməri ná u jyanj Sikemu si nkàre kàhe shiinbii piyetabenke e, maa sà jwo ná kàhe shiinbil'e, maa jwo: ²¹ «Nte sùpyir'à pa ná funɲɛnn'i wuu yyére, wuu pi yaha pi i n-tèen wuu kini i, pi raa jaare pi a sì pi nyii cyeyi puni i. Wuu kìn'à pèe, pi tatɛnge si n-cya n-kànha mɛ. Wuu sí raa pi pworibii lèngɛ, s'a wuu wuubii kaan pi á mú. ²² Nka, wuu nambaabii puni ninjin ninjinji, kà mpyi pi nyɛ a kwòn, bà pi à li pyi mɛ, pi sì jɛɛ ntèen ná wuu e, wuu u mpyi shin ninjin mɛ. ²³ Pi aha ntèen wuu á, lire tɛni i ke, pi yatɔɔre, ná pi cyeyaayi puni si n-pyi wuu wuyo mà? Pi aha njemu jwo ke, wuu jɛɛ yire e.» ²⁴ Shin maha shin u à pa kàhe shiinbii piyetabenke e ke, pire pun'à jɛɛ Kyaməri ná u jyanj Sikemu njɔjwumpe na, ka kàhe nambaabii puni si nkàwòn.

²⁵ Nyɛ pi kwɔnɔkwooni canmpyitanrawuuni na, mà pi yaha ná nɔɔyi i, li síŋi mpyi pi na mà já a kàshi súulo mɛ, ka Yakuba jyaabii pìi shuunni, Dina yyahawuubii, Simiyɔn ná Levi, si pi nɔwɔhɔgii lwó a kàr'a sà ncwo kànhe shiimbii na, maa nàmbaabii puni bò. ²⁶ Maa Kyamɔri ná u jyanɔ Sikɛmu bò mú, maa pi cɔnnɔi Dina yige Sikɛmu bage e mà kàre.

²⁷ Lire kàntugo, ka pi ná Yakuba jyaabii sanmpii si mpa kwùubii yaayi nijcɛnnyi wwù pi na, maa kuru kàñhe nàfuunji puni tugo, òaha na yɛ Síkɛmu mpyi a pi cɔnnji njini láha u na. ²⁸ Yatɔɔre puni ti mpyi kàñhe ná keriyi i ke, pi à tire puni lwó, mu à jwo sikaabii ná mpàabii ná ñiyyi ná dùfaanyi. ²⁹ Maa kàñhe nàfuunji puni ná pyìibii, ná cyeebii, ná yaaga maha yaaga ku mpyi kàñhe e ke, maa yire puni lwó.

³⁰ Lire kántugo, ka Yakuba si sêe maa jwo Simiyôn ná *Levi á: «Yii à mii mege kèege, maa mii la wwû *Kana shiinbii ná Perezi shiinbii ná kîni shiinbii sanmpii puni na. Mii shiinbii nyɛ a nyaha mɛ, pi sí n-wwò, si mpa mii ná na pyenge shiinbii puni bò. ³¹ Ka Simiyôn ná Levi si u jwò shwò: «Naha na pi mú à wuu cɔnnɔi pyi mu à jwo fworobacwo yɛ?»

35

Kile à Yakuba pyi u sà ntèen Beteli i

¹ Nye canŋka Kile à jwo *Yakuba á: «Yîri, mà sà ntɛɛn Beteli i. Mu aha nɔ wani, maa *sárayi tawwûgo faanra, mii, Kile á. Mii u à naye cyêe mu na, mu nivêŋi ma yyahawuŋi Ezawu yyaha na ke.» ² Ka Yakuba si yi jwo u pyɛngɛ shiinbii ná u fyèŋwəhəshiinbii pun'á: «Yii kacyanhigii puni yige yii shwəhəl'e. Mesopotami kɛni yii à cyi ta. Yii yiye jyè a fínɛŋɛ, yii vâanpyi yabɛɛ le bà yii kyaa si mpyi si ntáan Kile á mɛ. ³ Naha na yɛ wuu sí n-kàre

Beteli i, mii sí sárayi tawwûgo yaa Kile á wani, uru ngemu u à mii jaariyi lógo maa mii tège na kanhare tèrigil'e, maa ñkwôro ná mii i na jaani i ke.»

⁴ Nye ka Yakuba shiinbii si pi kacyanhigii puni kan u á, ná pi sáraga fègempii. Ka Yakuba si wyige tûgo cibwôhe kà ñwôh'i Sikemu taan maa yi le wani. ⁵ Lire kântugo, ka pi i ñkàre. Ka Kile si kuru cyage kànyi shiinbii fùguro sèl'e. Pi sùpya nye a ñen'a taha Yakuba shiinbii fye e, si kàshi *kwôn pi na me.

⁶ Nye Yakuba ná u fyèñwôhâshiinbil'à kàre, mà sà nò Luzi i, kuru kànhe mege mú na nye Beteli, ku na nye *Kana kîni i. ⁷ Ka Yakuba si sárayi tawwûgo yaa wani, maa ku mege le *Eli Beteli, ñaha na ye Kile à uye cyêe uru na kuru cyage e tènì i uru mpyi na fî u yyahafoonji yyaha na ke*.

⁸ Nye lire tènì i, ceenji u mpyi a Erebeke byé ke, ur'à kwû. Ka pi i u tò Beteli taan, cige kà ñwôh'i, kuru cige mege k'à pa le: «Meesuuni Cige».

⁹ Nye ka Kile si nûr'a uye cyêe Yakuba na, maa jwó le u á, lir'à u ta u à yîri Mesopotami kîni i. ¹⁰ Maa jwo u á: «Mu mege nye Yakuba, ñka mu mege saha si n-pyi Yakuba me, ku si n-pyi *Izirayeli.» Lire pyin'kanni na, Kile à Yakuba mege le Izirayeli. ¹¹ Maa nûr'a jwo u á: «Mii u nye Kile Sinji Punifoo.

Mii sí pyîi ñinyahamii kan mu á,
si mu pyi sùpyishinji wà tulyaga,
sùpyishi ñinyahawa ná saanlii sí n-fworo mu tûluge e.

¹² Kîni mii à kan Ibirayima ná Ishaka á ke,
mii sí lire kîni kan mu ná ma tûlug'á.»

¹³ Nye Kile à yîri cyage e u à jwo ná Yakuba e ke. ¹⁴ Ka Yakuba si kafaabwôhâ yyéenge kuru cyage e mà pyi funñcwogoyaaga, maa *erezen sinmpe pà pyi sáraga mà wu ku na, lire kântugo maa sinmpe pà wu ku na, maa ku pyi Kile wogo. ¹⁵ Nye cyage Kile à jwo ná Yakuba e ke, ka u u kuru mege le Beteli.

Benzhama zinjì ná Araseli kwùñji kani

¹⁶ Nye ka Yakuba ná u shiinbii si mpa yîri Beteli i na ñkèege Efirata kànhe kànmpañke na. Mà pi laage sanñke yaha ku nye a tòn Efirata na me, ka Araseli laani si yîri, ka u zinjì si waha sèl'e. ¹⁷ Mà u yaha u u laani yà, tènì i pyàn'à pa li ñwô cû na fwore ke, ka lashwonji si jwo u á: «Ma hà vyá me, mu à pùnambilini labere ta.»

¹⁸ Nye Araseli mpyi na kuro caa. Tènì i u múnaani mpyi na ñko si fworo u e ke, ka u u pyànji mege le Beni Oni† Ñka kântugo, tufoon'à pa pyànji mege le Benzhama†.

¹⁹ Nye kuru cyage e Araseli à kwû. Ka pi i u tò Efirata kànhe kuni na. Kuru kànhe mege k'à pa le Betilehemu. ²⁰ Ka Yakuba si kafaabwôhâ yyéenge Araseli kwùnni ñun'i. Ali ñin'jaa kuru kafaage na nye wani na Araseli kwùnni cyêe.

Uruben à wwò ná u nubileni l'e

²¹ Ka *Yakuba si yîri wani mà kàre Migidali Ederi wòrokulo kànmpañke na, maa u vâanñke bayi kwòro wani, ²² Mà Yakuba yaha kuru cyage e, Uruben à wwò ná u nubileni Bila e. Yakuba à pa yire cè ke, ka li i waha u na sèl'e.

Yakuba jyaabii meyi yi nye nje

*Yakuba pùnampyire na mpyi ke ná shuunni. ²³ Mpii u cwonji Leya à si ke, pire pi nye Uruben, jyafoonji ñincyinji, ná Simiyon, ná Levi, ná *Zhuda, ná Isakari, ná Zabulon. ²⁴ U cwonji Araseli wuubii pi mpyi Yusufu ná Benzhama ²⁵ U cwonji Araseli u báarapyicwonji Bila wuubii pi mpyi Dan ná Neftali. ²⁶ U cwonji Leya u báarapyicwonji Zilipa wuubii pi mpyi Gadi ná Asheri. Pire pi nye Yakuba jyaabii. Mesopotami kîni i pi à si.

Ishaka kwùñji kani

* 35:7 Eli Beteli mege ñwôhe ku nye Kilenji u à uye cyêe Beteli i ke † 35:18 Beni Oni mege ñwôhâ ku nye: Pyànji mii à ta yyefuge e ke ‡ 35:18 Benzhama mege ñwôhâ ku nye pyànji u nye mii kànñe cyêe na ke, lire nye me nò nyii cwo pyà

²⁷ Nye *Yakuba à kàr'a sà nò Mamire cyage e, Kiriya Ariba kànhe taan, cyage e u tulyage Ibirayima mpyi ke, ná u tunji Ishaka mú sí nye ke. Kuru kànhe ku nye Eburon mú.

²⁸⁻²⁹ Nye Ishaka à pa ñkwû mà u shìñi yaha yyee ñkuu ná beecyere, ka u jyaabii Ezawu ná Yakuba si u tò. Ka u u sà bàra u tulyeyi na. U mpyi a lyé fo mà lyége la kwò.

36

Ezawu tùluge

¹ Ezawu ná pi maha u yiri Edomu mú ke, u tùluge ku nye ñke.

² Ezawu mpyi a u cyeebii lwó *Kana kini pùcyaabii shwòhòl'e. U cwonji wà mege na mpyi Ada, Kyiti shinji Elon pworu u mpyi uru ñge. Wà mege na mpyi Olibama, uru na mpyi Ana pworu, Ana yabilinji tunji u mpyi Zibeyon. Zibeyon na nye Kyivi shin. ³ Ezawu cwonji tanrawunji mege mpyi Basimati. Uru na mpyi Sumayila pworu, Nebayoti cwon u mpyi uru ñge. ⁴ Ezawu cwonji Ada u à Elifazi si. Ka u cwonji Basimati si Ereweli si. ⁵ Ka u cwonji Olibama si Yeshe ná Yalamu, ná Kora si. Ezawu pùnampyire ti mpyi tire, Kana kini i t'à si.

⁶ Nye canjka Ezawu à yiri ná u cyeebii ná u pyibii ná u shiimbii sanmpii puni i, ná u yatòre puni, ná yaaga maha yaaga u mpyi a ta Kana kini i ke, maa ñkàre kini laber'e mà laaga tòn u cwonji *Yakuba na. ⁷ Pi cyeyaayi nyahanji kurugo pi mpyi si n-jà ntèn piye taan me. Kuru cyage mpyi a cyère pi yatòre e. ⁸ Lire l'à pyi kanunò, ka Ezawu si ñkàr'a sà ntèn Seyiri ñanyi i. Ezawu mege kà mú ku nye Edomu.

⁹ Nye Ezawu u mpyi a tèn Seyiri ñanyi i ke, uru u nye Edomu shiimbii tulyage. U tùluge ku nye ñke. ¹⁰ U yabilinji jyaabii meyi yi nye nje: Elifazi, u cwonji Ada jya u nye ure, Reweli, u cwonji Basimati jya u nye ure.

¹¹ Elifazi yabilinji pyibii pi nye: Temani ná Omaru, ná Zefo, ná Gatamu, ná Kenazi.

¹² Elifazi mpyi a bilicwonji ngemu lèñe ná u mege nye Timina ke, uru u à Amaleki si. Pire pi nye Ezawu cwonji Ada ñampyire.

¹³ Nye Ezawu jyanji Ewelele jyaabii pi mpyi Nakyati, Yeraki, Shama ná Miza.

Pire pi nye Ezawu cwonji Basimati ñampyire.

¹⁴ Ezawu cwonji wà mege na mpyi Olibama, Ana pworu u mpyi u wi, u tulyage ku nye Zibeyon. Pùnampyire u à si Ezawu á ke, tire ti nye Yeshe, ná Yalamu ná Kora.

¹⁵ Nye tùluyi y'à fworu Ezawu e ke, yire yi nye nje. U jyanji ñincyinji Elifazi u tùluyi yi nye nje: Temana shiimbii ná Omaru wuubii ná Zefo wuubii ná Kenazi wuubii, ¹⁶ ná Kora wuubii, ná Gatamu wuubii, ná Amaleki wuubii. Pire puni pi à pyi Ezawu cwonji Ada u ñampyire.

¹⁷ Ezawu jyanji Ewelele u tùluyi yi mpyi a tèn Edomu kini i ke, yire yi nye nje: Nakyati shiimbii ná Yeraki wuubii ná Shama wuubii ná Miza wuubii. Ezawu cwonji Basimati ñampyire ti nye tire.

¹⁸ Tùluyi y'à fworu Ezawu ná u cwonji Olibama e ke, yire yi nye nje: Yeshe shiimbii ná Yalamu wuubii ná Kora wuubii. Olibama sí na mpyi Ana pworu.

¹⁹ Nye yire tùluyi pun'à fworu Ezawu e, pire pi nye Edomu shiimbii.

Edomu kìniféebii

²⁰⁻²¹ Nye Ezawu ná u jyaabil'à sà sùpyire ntemu ta Edomu kini i ke, pire pi mpyi Seyiri jyaabii. Seyiri sí mpyi Ori tùluge shin. Nye tùluyi y'à fworu Seyiri i ke, yire yi nye nje: Lotan shiimbii, ná Shobali wuubii, ná Zibeyon wuubii, ná Ana wuubii, ná Dishon wuubii, ná Ezeri wuubii, ná Dishan wuubii.

²² Tùluyi y'à fworu Lotan e ke, yire yi nye nje Ori shiimbii ná Emanu wuubii. U cìmpworocwonji mege na mpyi Timina.

²³ Tùluyi y'à fworu Shobali i ke, yire yi nye nje Alivan shiimbii ná Manakyati wuubii ná Ebali wuubii ná Shefo wuubii ná Onami wuubii.

²⁴ Zibeyon jyaabii pi mpyi: Aya, ná Ana. Uru Anani u à kàr'a sà fworó síwage e lùbilibii pìi na, pire mpyi na lùfwuge yige, mà u ta u u u tunji Zibeyon dùfaanyi nâha. ²⁵ Ana jyanji mege mpyi Dishon, u pworonji mege sí mpyi Olibama. ²⁶ Tùluyi y'à fworó Dishon e ke, yire yi nyε nje Emadan shiimbii, ná Esibon wuubii, ná Yitiran wuubii, ná Keran wuubii.

²⁷ Tùluyi y'à fworó Ezéri e ke, yire yi nyε nje: Bilan shiimbii, ná Zaavan wuubii, ná Akan wuubii.

²⁸ Tùluyi y'à fworó Dishan e ke, yire yi nyε nje: Uzi shiimbii, ná Aran wuubii.

²⁹ Nùñufeebii pi à fworó Ori tùluge e ke, pire pi nyε mpii: Lotan, ná Shobali, ná Zibeyon, ná Ana, ³⁰ ná Dishon, Ezéri, ná Dishan. Pire pi à nùñufente pyi Seyiri kini i.

Edomu kini saanbii

³¹ Saanbii pi à *saanre pyi Edomu kini i, mà *Izirayeli kini ta li saha ñkwò a saanwa ta me, pire meyi yi nyε nje: uru saanji ³² niñcyiñji u nyε Beyori jyanji Bela, u kàñhe mege na mpyi Dinaba. ³³ Bela à kwû ke, ka Yeraki jyanji Yobabu si ntéen saanre tatéenge e, Bozura kàñha shin u mpyi ure. ³⁴ Yobabu à pa ñkwû ke, ka Kwushamu si ntéen saanre tatéenge e. Uru mpyi na yîri Temani shiimbii kini i. ³⁵ Kwushamu à pa ñkwû ke, ka Bedadi jyanji Kyadadi si ntéen u tatéenge e. Ur'à Madiyan shiimbii bò Mwabi kini i. U kàñhe mege na mpyi Aviti. ³⁶ Kyadadi à pa ñkwû ke, ka Samula si ntéen saanre e u tatéenge e. Uru mpyi na yîri Masireka e. ³⁷ Samula à pa ñkwû ke, ka Shawuli si ntéen saanre e u tatéenge e. Uru mpyi na yîri Ereboti kàñhe e banji ñwoge na. ³⁸ Shawuli à pa ñkwû ke, ka Akibori jyanji Bala Kyanani sí ntéen saanre e u tatéenge e. ³⁹ Ur'à pa ñkwû ke, ka Kyadari si ntéen saanre tatéenge e. U kàñhe mege na mpyi Pawu. U cwonji mege na mpyi Mahatabeli. Mahatabeli nunji u nyε Matiredi, Matiredi tunji u mpyi Mezahabu.

⁴⁰⁻⁴³ Nyε nùñufeebii pi à fworó Ezawu pyilibil'e ke, pire meyi yi nyε nje: Timina, ná Aliva, ná Yekyeti, ná Olibama, ná Ela, ná Pinò, ná Kenazi, ná Temana, ná Mibizari, ná Magadiyeli, ná Iramu. Pire pi à nùñufente pyi Edomu kini i. Pi puni mpyi a téen pi mege kùligil'e. Ezawu u à pyi Edomu shiimbii tulyage.

37

Yusufu ñooyi

¹ Nyε Yakuba á téen *Kana kini i. U tunji Ishaka mú mpyi a téenle pyi wani.

² Yakuba tùluge tanjaanji u nyε ñge.*

Mà Yusufu yaha yyee ke ná baashuunni na, u ná u sìñeebii, Bila jyaabii ná Zilipa wuubii, mpyi maha mpàabii ná sikyaabii nâha sìñcyan. Yusufu mpyi maha mpaa pire kakuuyi yu pi tunji Yakuba á.

³ Nyε Yusufu kyaa li mpyi a táan Yakuba* á mà tòro u jyaabii sanmpii na, ñaha na yε u niñjyewunji u à Yusufu ta. Lire e, Yakuba mpyi a vāanntinmbwòhò nisinaña jwool'a kan u á. ⁴ Yusufu yyahafeebil'à li ñya na pi tunjà u kyaa táan uy'á mà tòro pire na ke, ka Yusufu kyaa si ntíl'a pen pi á. Ali pi sàha mpyi na jwuñcenme yu ná u e me.

⁵ Canñka, ka Yusufu si ñoogo ñóó, maa kuru yyaha jwo u yyahafeebil'á, ka lire si là bâra pi shwòhòñji mpennji na. ⁶ U à yi jwo pi á «Yi na ñooge lógo! ⁷ Mii à ñóó mà wuu ñya kerege e, wuu u sùmanji kwùun, marii u pwu kàmpahii. Ka mii u kàmpaani là si mpa yîr'a yyéere, ka yii wogigii si wá na ñcwò na búruli na yyérelì na mii wuuni kwùuli, mu à jwo cyi na mii wuuni pèere.» ⁸ Ka u yyahawuubii si jwo «Lire tènei i, mu na sòññji si ntéen wuu nùñjo na si mpyi wuu fànhafoo be?» Ka pi i là bâra pi shwòhòñji mpennji na, u ñooge kurugo.

⁹ Lire kàntugo, Yusufu à nùr'a ñooge kabere ñóó, maa kuru mú yyaha jwo u yyahafeebil'á. U à jwo «Mii à ñooge kabere ñóó sahanñki, mii à canñ ñyiini, ná yinñke, ná wòrii ke ná niñkin ñya cyi à pa cyiye tîrige mii taan.» ¹⁰ Maa kuru ñooge yyaha jwo u tunji ñyii na mú.

* **37:3** Yakuba mege kà mú nyε Izirayeli

Ka tufoonji si yogo jwo u na, maa u pyi «Naha ñɔɔgɔ fiige mu à ñɔɔ amɛ yɛ? Lire tɛni i ke, mu la ku nyɛ mii ná mu nunji ná mu sìɲɛɛbii, wuu puni s'a ñɲkure sínni mu taan kɛ?»

¹¹ Nyɛ ka Yusufu nyipɛɛnni si jyɛ u yyahawuubil'e u ñɔɔyi kurugo, ñka u tunj'a puru jwumpe yaha uye funɲ'i, marii sɔnnji pu na.

Yusufu yyahawuubil'à u pɛɛ

¹² Nyɛ Yusufu yyahawuubil'à pa ñkàre Sikemu kùluni i ná pi tunji yatɔɔre e zàa nàha.

¹³ Canɲka, Yusufu tunji Yakuba à u yyer'a tun, maa jwo u á «Mu yyahawuubil'à kàre ná yatɔɔre e Sikemu i, ta ma si ma tun pi yyé.» Ka Yusufu si u pyi «ɔɔn.» ¹⁴ Ka u u jwo «Sà wíi, kampyi mu yyahawuubii ná yatɔɔre wá cùuɲɔ, maa mpa ná yyaha wwû kur'e.» Ka Yusufu si yîri Eburɔn bafage e u tunji taan mà kàre Sikemu kùluni i.

¹⁵ Ka nàɲi wà si sà bɛ ná u e sige e u u jaare na u yyahawuubii caa, ka u u yíbe «Naha mu na ɲcaa yɛ?» ¹⁶ Ka u u jwo «Mii na na yyahawuubii caa. Taa pi maha yatɔɔre nàha kɛ? Na pwɔhɔ, maa pi saha cyêe na na.» ¹⁷ Ka nàɲi si jwo «Pi à yîri naha, mii à lógo pi ɲwɔ na, na pire na ñkɛɛge Dotan e.»

Ka Yusufu si ñkàre pi fye e mà sà pi ta wani kuru cyage e. ¹⁸ Ka u yyahawuubii si u ɲya tatɔɔnge e u u ma, maa ɲwɔ li na, na pi u bò. ¹⁹ Maa jwo piye shwɔhɔl'e «Wuu ñɔɔyifoo nimpanji u ɲge! ²⁰ Yii a wá, wuu u bò a cyán wyikuunke k'e, wuu u sà yi jwo na sige yaage kà k'à u bò a kyà. Wuu fyâha, wuu raa wíi u ñɔɔyi ká bú jà a pyi sèe.»

²¹ Nyɛ pi puni ñɲjyenji, Urubɛn à u cɛɛnbii jwumpe lógo ke, ka u la si mpyi si Yusufu shwɔ pi na, maa jwo «Wuu àha u bò mɛ! ²² Yii àha ɲɛɛ sùpya bò mɛ! Yii u wà ɲke wyige e, naha sige e, yii àha kapii pyi u na mɛ.» Urubɛn à puru jwo, ɲaha na yɛ u la mpyi si Yusufu yige pi kàntugo, si nùru ná u e zà ñkan pi tunj'a.

²³ Nyɛ Yusufu à pa nɔ pi na ke, ka pi i vâanttinmbwɔhe nisinaɲke ðir'a wwû u na. ²⁴ Maa u ñɔɔɲ'a cyán wyige e, lwɔhe mpyi k'e mɛ. ²⁵ Puru ɲwɔhɔ na, maa ntɛɛn na lyí.

Mà pi yaha ɲjyɲi na, ka pi i mpa ɲùɲyi yîrig'a wíi mà Sumayila tùluge cwɔhɔmpii pìi nimpamii ɲya ná ɲwɔhɔ kurunji mà yîri Galadi kùluni i, yire ɲwɔhɔɲyi mpyi a tugo sɲmpe nùgontaanwumpe ná làtikolonji na, na ñkɛɛge *Misira kɪni i. ²⁶ Tɛni i Zhuda à pi ɲya ke, ka u u yi jwo u sìɲɛɛbil'á «Wuu aha wuu cɔɔnnji bò maa li ɲwɔhɔ, ɲaha lire sí ɲwɔ wuu na yɛ? ²⁷ Yii a wá, wuu u u pɛɛ mpyi cwɔhɔmpil'á. Wuu àha u bò mɛ. Ñka wuu li cɛ a jwo wuu cɔɔnnji wí, wuu wà wí.» Ka pi sanmpii si ɲɛɛ u jwumpe na.

²⁸ Nyɛ pire Sumayila tùluge cwɔhɔmpil'á† nɔ wani ke, ka pi i Yusufu yige wyige e, mà pɛɛ pi á wyɛɛfɲɲi darashii benjaaga na. Ka pi i ñkàre ná u e Misira kɪni i.

²⁹ Nyɛ lire kàntugo, Urubɛn à nùr'a pa wyige ɲwɔge na, na uru sí Yusufu yige. U à nɔ wani ke, ka u u fô Yusufu i wyige e. Ka u nàvunɲɔ wunji si u vâanttinɲke cù na ɲcwuun.

³⁰ Maa ñkàre u cɛɛnbii cyage e, maa yi jwo pi á «Ei! Pyàɲi sàha wá bèɛnnke e mà de! Di mii sí nde kani pyi yɛ?»

³¹ Ka pi i Yusufu vâanttinmbwɔhe lwɔ, maa sikapeni là bò, maa ku le kuru sishange e. ³² Puru ɲwɔhɔ na, maa kuru vâanttinɲke tùugo pi tunj'a maa yi jwo u á «Wuu à ɲke vâanttinɲke ta sige e, ku wíi, kampyi mu jyanji woge ki.» ³³ Ka *Yakuba si ku wíi mà ku ta u jyanji Yusufu woge ki. Maa jwo «Ei! mii jyanji vâanttinɲke ku nyɛ ɲke! Sige yaage kà k'à u cù maa u sulugo sulugo amɛ.» ³⁴ Ka nàvunɲke si Yakuba pyi u u u vâanttinɲke cwuun, maa kwùɲi vâanɲyi le, marii mɛɛ sùu u jyanji kwùɲi na, canmpyaa ñɲyahagii funɲ'i. ³⁵ Ka u jyaabii ná u pworibii puni si mpa si u fɔɔnnɲɔ, ñka u la ɲye a mpyi wà si uru fɔɔnnɲɔ mɛ. U mpyi na ɲko «Mii sí n-kwôro mɛɛsuuni na fo sí n-kwû si ñkàre kwùu kànha na, na jyanji fye e.» Maa ñkwôro mɛɛsuuni na.

³⁶ Nyɛ pire cwɔhɔmpil'á nɔ Misira kɪni i ke, ka pi i Yusufu pɛɛ Potifara á. Uru u mpyi Misira kɪni saannji Farɔn sòrolashiibii ɲùɲufoonji.

† 37:28 Sumayila shiimbii mɛge kà ku ɲye Madiyan shiimbii mú.

38

Pyinkanni na lenkwucwoŋi Tamari à pyi maa pyà ta ke

¹ Nye nyii karigii puni kàntugo na, *Zhuda à yîri u sìŋɛɛbii taan mà sà ntèen Adulamu kànhe shinŋi wà yyére; uru mege na mpyi Kyira. ² Mà u yaha wani kuru cyage e, ka u u nyii yige *Kana kini pùcwoŋi wà kurugo maa uru lèŋɛ nàmbaga na, uru pùcwoŋi mege na mpyi Shuwa. ³ Ka u u laa lwó maa si pùnambile, ka Zhuda si li mege le Eri. ⁴ Ka u u núr'a yyére sahanŋi maa si pùnambile, maa lire mege le Ona.

⁵ Lire kàntugo, ka u u núr'a yyére, maa Ona tahare si pùnambile maa lire mege le Shela, lir'à Zhuda ta u à tèn Kezibi kànhe e.

⁶ Nye Zhuda jyanj ninyiŋi Eri à pa nɔ cipɛɛre na ke, ka u u ceewe kan u á, uru ceenji mege mpyi Tamari. ⁷ Nka Eri mpyi shinpi Kafoonji Kile nyii na. Lire kurugo, u à u múnaani wwû u e, u nyɛ a jà a shì ta mɛ.

⁸ Ka Zhuda si yi jwo Eri cɔnnji Ona á: «Ma yyahafoonji cwoŋi lèŋɛ zàbanngara na, bà mu si mpyi si pyii si u na, mu yyahawunji si mpyi ná tùluge e mɛ. ⁹ Nka Ona mpyi a cè na uru ká pyà ta u na, kuru tùluge si n-pyi uru wogo mɛ, lire e tère o tère u à wwò ná u e ke, ka u u li pyi, bà u si mpyi u àha pyà ta u na mɛ. ¹⁰ Nye bà u à pyi u nyɛ a jɛɛ si pyii ta u na mɛ, ka lire si mpɛn Kafoonji Kile e, ka u u u múnaani wwû u e, uru mú nyɛ a jà a shì ta mɛ.

¹¹ Ka Zhuda si yi jwo u napworonji Tamari á: «Ta si ma tupyenge e, maa ntèen wani lenkwucwɔgɔre e nò baa, fo mii jyanj sanji Shela ká lyɛ a nɔ cipɛɛre na. Zhuda à yire jwo, jaha na yɛ u mpyi na fyáge Shela kà ŋkwò ŋkwû u yyahawuubii fiige mɛ, ka Tamari si ŋkàr'a sà ntèen u tunji pyenge.

¹² Nye canmpyal'à tòro ke, ka Zhuda cwoŋi si ŋkwû, uru na mpyi Shuwa pworo. U à u cwoŋi kwûŋi yamɛɛni sú a kwò, ka u funŋke si jínɛ tɛni ndemu i ke, ka u ná u cevoonji Kyira, Adulamu shinŋi si ŋkàre Tima e u mpàabii shire takwònge e. ¹³ Mà pi yaha pi sàha ŋkwò a kuni lwó mɛ, ka wà si sà yire yyaha jwo Tamari á na u natunji wá na ŋko raa ŋkɛɛge Tima e, u mpàabii shire takwònge e. ¹⁴ Tèni i Tamari à yire lógo ke, ka u u u lenkwucwɔgɔre vɔanpyi wwûl'a yaha, maa vɔanŋke kà tɛg'a u jùŋke tò, maa uye sanji puni tò mú, maa ŋkàr'a sà ntèen Enayimu kànhe tajyijwɔge na, Tima kànhe kuni mpyi a tòro kuru kànhe funŋke e. U à nɔ wani ke, maa uye pyi mu à jwo fworobacwo. Nye Tamari à lire pyi, jaha na yɛ Shela á pa lyɛ a nɔ cipɛɛre na, ŋka Zhuda nyɛ a u pyi u a uru lèŋɛ mɛ.

¹⁵⁻¹⁶ Nye Zhuda ninjàriŋ'à sà nɔ wani, maa u nya ke, ka u u wá na sônŋi na fworobacwoŋi wà u nyɛ u wì, jaha na yɛ u mpyi a yyahe tò ná vɔanŋ'i, u mpyi a cè na uru napworonji wì mɛ. Ka u u file u na, maa u pyi: «Ceewe, na pwɔhɔ, mu kyaa na naha mii na» ka Tamari si u natunji pyi: «Mii aha jɛɛ mu na, jaha mu sí n-kan mii á yɛ?» ¹⁷ Ka u natunji si jwo: «Mu aha jɛɛ, mii sí sika kan mu á.» Ka u napworonji si jwo: «Mu à mii nya mii à jɛɛ mu na, mu sí ma cyeyaage kà kan mii á, mà jwo sikanji u nɔ mii na ke.» ¹⁸ Ka Zhuda si jwo: «Na cyeyaage ŋkire mii sí n-kan mu á yɛ?» Ka ceenji si u jwɔ shwɔ: «Mu mege tafyen'à séme yaage ŋkemu na ke, ná ku mɛɛre, ná kàbiini li nde mu cye e ke. Ka Zhuda si yire puni kan u napworonj'á, maa sà wwò ná u e, ka u u laa lwó. ¹⁹ Lire kàntugo, ka napworonji si yîri kuru cyage e maa ŋkàre u tupyenge e. Vɔanpyi yi mpyi u na ke, maa yire wwûl'a yaha, maa núr'a u lenkwucwɔgɔre vɔanpyi lwó a le sahanŋi.

²⁰ Nye lire jwɔhɔ na, ka Zhuda si uru sikanji kan u cevoonji, Adulamu shinŋ'á, u sà ŋkan ceenj'á, u u uru cyeyaayi shwɔ, u à ma. Nka uru nyɛ a sà ceenji cya a nya mɛ. ²¹ Maa kuru cyage shiinbii yíbe: «Fworobaacwoŋi u mpyi naha ke, taa u nyɛ ke? U mpyi naha kuni jwɔge na.» Ka pi i u pyi: «Fworobaacwo nyɛ a tɛl'a pyi naha mà nya mɛ.» ²² Ka u u núr'a kàre Zhuda yyére, maa yi jwo u á: «Mii nyɛ a jà a u cya a nya mɛ. Mpii mii à ta wani kuru cyage e ke, pir'à jwo na fworobacwo sàha ntɛl'a pyi wani mɛ.» ²³ Ka Zhuda si jwo: «Ceenji u kwôro ná y'e kɛ! Wuu àha silege cya njaha wuye jɔŋ'i mɛ, mii nò, mii kɔn'à sika tùugo u á. Mu aha mpyi mu nyɛ a u nya mɛ, y'á kwò.»

²⁴ Nye yiñyi taanre tatòroge e, ka pi i sà yi jwo Zhuda á, na u napworonji Tamari, na u à pyi fworobacwo, na u laa wu bá u nye. Ka Zhuda si jwo: «Yii u yige kànha kàntugo, yii i u bò, yii u súugol!» ²⁵ Tèni i pi à jwo na pi sí raa u cwôre ke, ka u u wà tun u natun'á, maa jwo: «Nàñi ngemu u à laani tège mii na ke, uru mege tafyenji nye yaage nkemu na ke, ná ku meere ná u kàbiini yi nye nje, yi kàanmucya kampyi mu à yifoonji cè.» ²⁶ Ka Zhuda si ntèen li taan na uru wuyo yi, maa jwo na nge ceen'á à tanga ta uru na. U à nde kani pyi uru na, jaha na ye uru nye a ñen'a u kan u jyanji, Shela á, zàbangara na me.

Nye mà láha lire tèni na, Zhuda saha nye a sínni ná u e me.

²⁷ Ceenji tètigin'á pa nò ke, ka li i nta ñamii laa li nye u á. ²⁸ Tèni i laan'á pa yîri ke, ka pyànji wà si cyege yige, ka lashwonji si ku cû, maa dizimèe niñyaa pwò ku na, maa jwo na nge u nye niñcyiñji. ²⁹ Ka pyànji si núr'a cyege lèñe wani, ka shonwunji si fworu, ka lashwonji si jwo na u à kuni múgo, ka pi i uru mege le Perézi*. ³⁰ Lire kàntugo, ka u sanji si si, ná dizimèeni niñyaani i cyege na, ka pi i uru mege le Yeraki.

39

Potifara à Yusufu yaha u pyenge karigii puni jùñjo na

¹ Nye pire Sumayila tùluge cwòhòmpil'á kàre ná Yusufu i *Misira e, maa u péré Potifara á, Faròn sòrolashiibii jùñufeembwòh'á.

² Mà u yaha u jùñufoonji Potifara pyenge e, ka Kafoonji Kile si ñkwôro ná u e, maa u karigii puni jwò u á. ³ Ka Potifara si mpa li nya na Kafoonji Kile na nye ná Yusufu i, u àha cye le kyaa maha kyal'e ke, u maha lire jwò u cye e. ⁴ Ka Yusufu kyaa si ntàan u jùñufoon'á fo u à u yaha u pyenge karigii jùñjo na, maa u cyeyaayi puni le u cye e. ⁵ Potifara à Yusufu yaha u pyenge karigii ná u cyeyaayi jùñjo na ke, ka Kafoonji Kile si jwò le Potifara á, maa u pyenge ná u sige karigii puni jwò Yusufu cye kurugo. ⁶ Lire kurugo, ka Potifara si u karigii puni puni le Yusufu cye e. U sàha mpyi na bwùun u cyeyaage kà na sahanji me, fo u yalyîre kanni.

Yusufu jùñufoonji cwon'á nyii yige u kurugo

*Nye Yusufu na mpyi nàñjiwe nisinaña, u lempe mpyi a jwò sèe sèl'e. ⁷ Canñka, Yusufu jùñufoonji cwon'á nyii yige Yusufu kurugo. Maa jwo «Sini ná mii i.» ⁸ Ka u u ñcyé maa jwo u á «Onhò de! Mii jùñufoonji sàha nye na cye leni kyal'e pyenge e me. U à u cyeyaayi puni le mii cye e. ⁹ Mii ná uru mú à pyi niñkin ñke pyenge e. U nye a mii sige kyaa na me, fo muye niñkin, jaha na ye mu u nye u cwonji. Di mii sí ñee lire kapiini fiige pyi n-jwo Kile na ye?» ¹⁰ Canña maha canña, ceenji mpyi maha Yusufu yiri, ñka Yusufu nye a ñen'a sínni ná u e me.

¹¹ Nye canñka Yusufu à jyè bage e na báaranji pyi, lir'á pyenge shiinbii puni ta pi à fworu. ¹² Ka ceenji si Yusufu cû vāantinnke na, maa jwo na u sínni ná ur'e. Ka Yusufu si uye ñìr'a shwò u na, maa u vāantinnke fwôr'a yaha u cye e, maa fê a fworu ntàani na.

¹³ Nye ceen'á Yusufu nya u à vāantinnke yaha u cye e, maa fworu ntàani na ke, ¹⁴ ka u u u pyenge shiinbii puni yyere, maa yi jwo pi á «Yii wíi, ná *Eburu nàñi i mii poon'á pa ke, u à pa mpa wuu pyenge mege kèege. U à pa mii fye e si ñcwo mii na, ka mii i ñkwúulo fànha na. ¹⁵ U à mii nya mii i ñkwúuli ke, ka u u u vāantinnke wwûl'a yaha mii cye e, maa fê a fworu ntàani na.»

¹⁶ Nye ka ceenji si ntèen ná Yusufu vāantinnke e na u poonji sigili. ¹⁷ U poon'á pa ke, ka u u jwo «Wíi, Eburu bilinan'i mu à pa ke, u la mpyi si mii ñjini láha mii na. ¹⁸ Ka mii i ñkwúulo, ka u u u vāantinnke yaha mii cye e, maa fê a fworu ntàani na.»

¹⁹ Nye ceen'á yire jwo Yusufu na ke, ka u poonji lùuni si yîri sèl'e. ²⁰ Ka u u Yusufu cû a le kàsunj i ná saannji kàsujyiibil'e. U à mò wani.

* 38:29 Perézi mege jwòhe ku nye kun'á múgo

²¹ Nka lire ná li wuuni mu i, Kafoonji Kile à kwôro ná Yusufu i, maa jwô u na, ka Yusufu kyaa si ntáan kasubage jùñufoon'á. ²² Ka uru si Yusufu yaha kàsujyibii puni jùñô na, maa u pyi u a pi kàanmucaa. Nye lire pyinkanni na, Yusufu mpyi na karigii puni yyaha cwônre kasubage e. ²³ Kasubage kàanmucyafoon'á pa cyeyi láha karigii puni na, maa cyi kan Yusufu u u mpyi, jaha na ye Kafoonji mpyi ná u e, marii u karigii puni jwôge.

40

Yusufu à kàsujyibii pù shuunni ñwô jwô

¹ Nye jcyii karigii kàntugo, *Misira saanji Farôn* yabyaare kanfeebii jùñufoonji ná bwúurufwoobii jùñufoon'á kyaa pyi, ndemu lemε p'à pi Farôn jyii na ke.

² Ka u lùuni si yîri pire jùñufeebii mú shuunninji taan. ³ Maa jwo na pi pi cû a le kàsunji i. Kuru kasubage na mpyi sòrolashiibii jùñufembwôhe pyenge e, Yusufu mpyi kàsunji ngemu i ke. ⁴ Sòrolashiibii jùñufeembwôh'á pi lèñe ná Yusufu i, maa u pyi u a pi kàanmucaa. Yusufu u mpyi na pi karigii puni cwônre. Pi à tère pyi wani kasubage e.

⁵ Canñka, mà pi yaha kasubage e, yabyaare kanfeebii jùñufoonji ná bwúurufwôobii jùñufoon'á ñwô ñwô numpilage ninuge e. Pi shin maha shin ná u wogo, wà ná wà wogo jwôhò nye ninjin mε. ⁶ Nye nyεsôge na, Yusufu à pa pi kàanmucya ke, ka u u pi yyahayi nya y'á tanha. ⁷ Ka u u pi yîbe: «Naha na yii yyahay'á tanha ninjaa ye?» ⁸ Ka pi i jwo: «Wuu à ñwô ñwô, sùpya sí nàha naha ngemu u sí n-jà yi jwôhe cè njwo wuu á mε.» Ka Yusufu si jwo «Yii nyε a cè na Kile u sí n-jà ñwôyi jwôhe jwo mà? Yii yii ñwôyi jwo na á.»

⁹ Ka saanji yabyaare kanfeebii jùñufoonji si u u ñwôge jwo Yusufu á na «Mii ñwôge e, *ερεzen cige mii à nya naye yyaha na, ¹⁰ ñkényi taanre na mpyi ku na, ku mpyi a fyèn, maa se, yasεere s'á nò. ¹¹ Farôn lùbyaceni mpyi mii cye e, ka mii i ερεzenji nimpini lwó a yûg'a le lùbyaceni i mà kan u á.»

¹² Ka Yusufu si jwo u á «Mu ñwôge jwôhe ku nyε ñke: cige ñkényi taanrenji jwôhe ku nyε canmpyaa taanre. ¹³ Canmpyaa taanrenji ká fûñjô, Farôn sí mu yige kàsunji i si mu pée si mu le ma báaranji ninjyenji i. Mu sí raa yabyare kaan u á bà mu mpyi a fyânha na li pyi mε. ¹⁴ Nka mu aha fèremε ta tēni ndemu i ke, ma hà funjô wwò na na mε, maa jwô na na, maa na kyaa jwo Farôn á, bà u si mpyi si mii yige kàsunji i mε. ¹⁵ Naha kurugo ye pi à mii cû fânhe e mà yîri *Eburu shiinbii kini i mà kàre naha. Pi à mii le kàsunji i mà li ta mii nyε a kapii pyi mε.»

¹⁶ Nye bwúurufwoobii jùñufoon'á li nya na Yusufu à u shèrfoonji ñwôge jwôhe jwo a táan u na ke, ka uru mú si jwo «Mii ñwôge e, sàhagii taanre na mpyi mii a tugo jùñke e, bwúuru na mpyi cyi e. ¹⁷ Sàhani li mpyi cyi puni ninyinji na ke, Farôn jyii bwúurunji shini puni na mpyi lire e. Nye ka sañcyεenre tà si mpaa uru bwúurunji jòore sàhani i mii jwô'i.»

¹⁸ Ka Yusufu si jwo «Mu ñwôge jwôhe ku nyε ñke. Sàhagii taanrenji mú na nyε canmpyaa taanre. ¹⁹ Canmpyaaagii taanre ká fûñjô, Farôn sí mu yige kàsunji i si mu dūrugo cige k'e si mu bò. Sañcyεenre sí n-pa a mu jòore.»

²⁰ Nye canmpyaaagii taanren'á fûñjô ke, ka canmpyitanrewuuni si mpa bē Farôn canzege canmbilini na. Kuru canñke kátáanni mege na, u à jyi ninyahawa shwôhò kini shinbwoobii puni mε na. Maa yabyare kanfeebii jùñufoonji ná bwúurufwôobii jùñufoonji yige kàsunji i, u kini shiinbwobii puni jyii na. ²¹ Maa yabyare yaafeebii jùñufoonji le u báaranji ninjyenji i, ka uru si wá na yabyaare kaan u á. ²² Nka u à bwúurunji yaafeebii jùñufoonji pwo cige e, mà tàanna ná Yusufu jwumpe e.

²³ Lire ná li wuuni mú i, mà lwó yabyaare kanfeebii jùñufoon'á fworo kàsunji i ke, u nyε a sônñ'a nò Yusufu na mε, u à funjô wwò u na punò punò.

* 40:1 Farôn: kuru mege na mpyi pèene mege ñkemu ku mpyi na leni Misira kini saanbii puni na ke

41

Yusufu à saanŋi Farɔn ɲɔyi ɲwɔhɔ jwo

¹ ɲye yyee shuunni kàntugo, ka Farɔn yabiliŋi si ɲɔɔge kà ɲɔɔ. U à ɲɔɔ mà uye ɲya Nili baŋi ɲwɔge na. ² Maa ɲiye nimbwoyo baashuunni ɲya, yi lem'à ɲwɔ sèl'e, y'à fworolwɔhe e, mà paa lyi baŋi ɲwɔge na. ³ Maa ɲiye ɲiɲcwɔgɔrɔ baashuunni ɲya, yi lem'à pi sèl'e, yire mú à fworolwɔhe e, ɲiɲi ɲiɲcɛɲyi baashuunniŋi kàntugo, mà pa yyére yi taan baŋi ɲwɔge na. ⁴ Ka ɲiɲyi ɲiɲcwɔgɔre baashuunniŋi si ɲiɲyi nimbwoyi baashuunniŋi kyà. Puru ɲwɔhɔ na, ka Farɔn si ɲè ɲɔɔmpe na. ⁵ ɲye lire ɲwɔhe na, ka u u nùr'a ɲɔɔge kabɛɛ ɲɔɔ. Maa sùmaɲcahaya baashuunni ɲya y'à fworolwɔhe sùmacige ɲiɲkin na, yi puni pyàŋi mpyi a bùuɲɔ, u lemɛ mú s'à ɲwɔ. ⁶ Lire kàntugo, ka sùmaɲcahayi yabɛɛ baashuunni si fworolwɔhe kuru sùmacige ninuge na, yire sùmaɲcahayi mpyi a cyére cyére, síwage kafɛɛge mpyi a yi waha. ⁷ ɲye sùmaɲcahayi y'à waha waha ke, yir'à sùmaɲcahayi ɲiɲcɛɲyi lyi. Puru ɲwɔhɔ na, ka Farɔn si ɲè mà li ta na ɲɔɔgɔ ur'à ɲɔɔ. ⁸ ɲye kuru ɲyèsɔɔge na, ka Farɔn funŋke si mpɛn, ka u u *Misira kɪni céefebii ná ɲcèfeebii puni yyere, maa u ɲɔɔyi yyahe jwo pi á, ɲka pi wà ɲye a jà a ku kà yyaha cè a jwo u á mɛ. ⁹ Lire tɛni i ke, ka Farɔn yabyaare kanfeebii ɲùɲufooni si puru ɲwumpe lógo, maa jwo u á «ɲgurugoni u à mii ta ke, mii funŋ'á cwo uru na ɲiɲjaa.» ¹⁰ Maa jwo «Canŋka, mu, Farɔn lùuni mpyi a yíri ma kɪni shiinbwoobii pi taan. Mu mpyi a mii ná bwúurufwoobii ɲùɲufooni cù lire tɛni i, mà le sòrolashiibii ɲùɲufembwɔhe kàsuni i. ¹¹ Mà wuu yaha wani, wuu mú shuunniŋ'á ɲɔɔyɔ ɲɔɔ numpilage ninuge e, yi ɲɔɔyi ɲye a pyi ɲiɲkin mɛ, yi ɲwɔhe mú ɲye a pyi ɲiɲkin mɛ. ¹² *Eburu nàɲjiini wà u mpyi ná wuu e kàsuni i, sòrolashiibii ɲùɲufooni báaraɲiŋi wà u mpyi a fyànha a pyi u wi. Ur'à wuu à wuu ɲɔɔyi yyaha jwo, ka u u yi ɲwɔhe cè a jwo u á. ¹³ Pyiɲkanni na u à yi ɲwɔhe jwo wuu á ke, y'à tòro li ɲwɔkanni na. Mii à le na báaraɲi ɲiɲjyeni i, ka bwúurufwoobii ɲùɲufooni si mpwɔ cige e.»

¹⁴ ɲye Farɔn à puru lógo ke, ka u u wà tun u sà Yusufu yyere. Ka pi i fyâl'a sà u yige kàsuni i, maa u ɲùɲke ná u mahajwoni kùlu, maa vaaɲyi yabɛɛ le u na, maa ɲkàre ná u e Farɔn yyére. ¹⁵ Yusufu à nɔ wani ke, ka Farɔn si jwo u á «Mii à ɲɔɔgɔ ɲɔɔ, sùpya sí ɲye a jà a ku ɲwɔhe cè a jwo mii á mɛ. Mii s'à lógo na ɲɔɔgɔ ká jwo mu á, mu maha jà a ku ɲwɔhe jwo.» ¹⁶ Ka Yusufu si jwo saanŋ'á «Sèɛni na, Kile yabiliŋi u sí mu funŋke ɲiɲɛ si mu ɲɔɔge ɲwɔhe jwo mu á.» ¹⁷ Ka Farɔn si u pyi «Mii ɲɔɔge e, mii à naye ɲya Nili baŋi ɲwɔge na. ¹⁸ Maa ɲiye nimbwoyo baashuunni ɲya, yi lem'à ɲwɔ sèl'e, y'à fworolwɔhe e mà pa a lyi baŋi ɲwɔge na. ¹⁹ Lire ɲwɔhe na maa ɲiye ɲiɲcwɔgɔrɔ baashuunni ɲya, yi lem'à pi sèl'e, y'à fworolwɔhe e. Misira kɪni puni i, mii ɲye a yi ɲiɲi lempe piɲkanni fiige ɲya mɛ. ²⁰ ɲye ka ɲiɲi ɲiɲcɔgɔyi si mpa nimbwoyi kyà. ²¹ ɲka lire ná li wuuni mú i, l'à pyi mu à jwo yaaga ɲye yi funŋyi i mɛ. Ka yi i ɲkwôro bà yi mpyi mɛ. Lire kàntugo, mii à ɲè. ²² ɲye mii à nùr'a ɲɔɔge kabɛɛ ɲɔɔ. Kur'e, mii à sùmaɲcahaya baashuunni ɲya y'à fworolwɔhe sùmacige ɲiɲkin na, yi puni pyàŋ'á bùuɲɔ, u lemɛ mú s'à ɲwɔ. ²³ Sùmaɲcahayi yabɛɛ baashuunni'á fworolwɔhe yire kàntugo, yi mpyi a cyére cyére, maa waha síwage kafɛɛge cye kurugo. ²⁴ ɲye sùmaɲcahayi y'à cyére ke, ka yire si ɲiɲcɛɲyi jò. ɲye ɲje ɲɔɔyi mii à jwo na céefebil'á, ɲka pi wà ɲye a jà a yi ɲwɔhe cè a jwo mɛ.» ²⁵ Ka Yusufu si yi jwo Farɔn á «ɲɔɔyi shuunniŋi mu à ɲɔɔ ke, yi ɲye ɲiɲkin, nde Kile sí n-pa n-pyi ke, lire u à cyêe mu na. ²⁶ ɲiɲi ɲiɲcɛɲyi baashuunniŋi ɲye yyee baashuunni, sùmaɲcahayi ɲiɲcɛɲyi baashuunniŋi mú ɲye yyee baashuunni. Yire puni na ɲye ɲɔɔgɔ ɲiɲkin. ²⁷ ɲiɲi ɲiɲcwɔgɔyi baashuunniŋi (y'à fworolwɔhe ɲje sanŋi kàntugo ke), yire ɲye yyee baashuunni katege. Sùmaɲcahayi baashuunniŋi y'à cyére, kafɛɛge s'à yi waha ke, yire mú na ɲye yyee baashuunni katege. ²⁸ Bà mii à yi jwo mu Farɔn á numɛ mɛ, nde Kile sí n-pa n-pyi ke, lire u à cyêe mu na. ²⁹ ɲye yyeegii baashuunniŋi cyi na ma ke, sùmaɲi sí ɲwɔ Misira kɪni i sèe sèl'e. ³⁰ ɲka yyeegii cyiberii baashuunni sí n-pa kàntugo, cyire ɲye katege, li sí n-pyi fo sùpyire funŋɔ sí n-wwɔ yyeegii baashuunniŋi sùmataani na. Katege sí kɪni puni kèege. ³¹ Katege piɲkanni sí n-si sùpyire

funŋo pyi ku wwò yyeegii nintòrogii sùmatani na. ³² Kampyi mu à nje ŋɔɔyi ŋóŋkanagii shuunni ŋóó, lir'à li cyêe sèenji na, Kile kayaana li, li si mɔ si mpyi mɛ. ³³ Nyɛ numɛ, mu à yaa mu u wà cya, ŋgemu nyɛ yákilifoo maa mpyi kacɛnɛ ke, ma yaha Misira kɔni puni juŋo na. ³⁴ Maa sùpyire tà tɛnɛ kɔni juŋo na ná u e, bà li si mpyi sùmanji ŋgemu ká nta ke, uru u táa tatayi kan̄kuro, si taage nin̄kin yaha ŋkɛre na, Misira kɔni puni yyeegii nin̄cɛn̄kii baashuunniŋi fun̄ŋke e mɛ. ³⁵ Sùmanji ká jwò yyeegii jcyiimu i ke, pi i wà bégel'a yaha mu, Farɔn mɛge na, kànyi puni na, pi raa u kàanmucaa. ³⁶ Yyeegii baashuunniŋi katege ká nɔ Misira kɔni na tɛni ndemu i ke, sùmanji u à bégel'a yaha ke, uru u sí n-tɛɛ raa sùpyire jwò caa. Lire ká mpyi, katege saha si kɔni kɛɛge mɛ.»

Yusufu à pyi Misira kɔni kacwɔnrɔŋi nin̄cyiini

³⁷ Nyɛ nje Yusufu à jwo ke, yir'à táan Farɔn ná u kɔni yyaha yyére shiinbil'á. ³⁸ Ka Farɔn si jwo pi á «Sùpyanji ŋgi u sí n-jà n-ta, Kile à yákili nin̄cɛn̄ɛ le ŋgemu i nge nàŋi fiige yɛ?» ³⁹ Maa jwo Yusufu á «Bà Kile à jcyii karigii cyêe mu na mɛ, sùpya saha si nta ŋgemu u nyɛ yákilifoo, maa mpyi kacɛnɛ mà mu kwò mɛ.» ⁴⁰ Maa núr'a jwo: «Mii sí mu tɛnɛ na pyɛnge ná na kɔni shiinbii juŋo na. Mu aha ndemu jwo ke, lire pi sí n-pyi. Mii kanni u sí n-pyi mu juŋo na *saanre tatɛɛnge kurugo. ⁴¹ Mii à *Misira kɔni puni juŋufente le mu cye e nin̄jaa.» ⁴² U à puru jwo a kwò ke, maa u yabilinji fànhe kampefegenji wwú mà le Yusufu kampeeni na, maa v̄aan̄jɛn̄ji le u na, maa sɛɛn̄ ŋkɛncuro le u na. ⁴³ Maa Yusufu dùrugo shɔngò wòtoro juŋ'i mà taha u yabilinji wun̄i fye e. Sùpyire tà na mpyi pi yyaha yyére na ŋkwúuli, marii yu «Yabwòhe, yabwòhe na ma!» Nyɛ lire pyin̄kanni na, Farɔn à Misira kɔni juŋufente puni kan Yusufu á. ⁴⁴ Maa jwo Yusufu á sahan̄ki «Mii u nyɛ saan̄ji Farɔn. N̄ka sùpya saha nyɛ a yaa u kyaa pyi Misira kɔni puni fun̄ŋke e na mu bà u à kuni kan urufol'á mà yɛ.» ⁴⁵ Maa Yusufu mɛge le Zafinati Panekya. Maa ceewe kan u á, ceen̄ji mɛge na mpyi Asanati. Ceen̄ji tun̄ji mɛge mpyi Potifira, uru u mpyi Ōni kànhe sáragawwun̄i. Ka Yusufu si ntɛɛn lire pyin̄kanni na Misira kɔni puni juŋo na. ⁴⁶ U à báaran̄ji s̄i Misira saan̄ji Farɔn á, mà u sh̄in̄ji ta yyee ben̄jaaga ná kɛ. Puru jwòhɔ na, u à ȳiri Farɔn taan, mà sà Misira kɔni puni jaara. ⁴⁷ Nyɛ yyee baashuunni fun̄ŋ'i, sùman̄'á jwò sèl'e. ⁴⁸ Ka Yusufu si cyire yyeegii baashuunniŋi sùman̄i wà bégele mà yaha Misira kɔni cyeyi puni i. U à kànha maha kànha wu bégele kuru kànhe e uye kanna na. ⁴⁹ Sùman̄i u à bínni ke, uru mpyi a jyah̄a mu à jwo suumpe lwòhe jwòge nticyɛn̄ji fiige. Pi mpyi a li jwò cù na u peseli, ŋka pi à pa li jwò yyéɛn̄ɛ, jaha na yɛ u pɛrɛge mpyi na si n-jà n-cè mɛ.

⁵⁰ Nyɛ mà jwo katege tɛni li nɔ ke, Yusufu mpyi a pùnampyire shuunni si u cwon̄ji Asanati na, Ōni kànhe sáragawwun̄i Potifira pworon̄ji u mpyi u wi. ⁵¹ Ka Yusufu si u jyan̄ji nin̄cyiini mɛge le Manase, jaha na yɛ Kile à uru fun̄ŋo wwò u yyefuge karigii puni na, jcyii cyi à u ta mà u yaha u tupyɛnge e ke* ⁵² Maa u jyan̄ji shɔnwun̄i mɛge le Efirayimu, jaha na yɛ ur'à kyaala kɔni ndemu i ke, Kile à pyiibii kan ur'á lire kɔni i†. ⁵³ Nyɛ yyeegii baashuunniŋi sùman̄i u mpyi a jwò Misira kɔni i ke, cyir'à pa ŋkwò. ⁵⁴ Lire kàntugo, bà Yusufu mpyi a yi jwo mɛ, ka yyeegii baashuunniŋi katege si s̄i. Katege mpyi k̄irigii sann̄kii puni i, ŋka yalȳire na mpyi Misira kɔni cyeyi puni i. ⁵⁵ Nyɛ katege mú a pa nɔ Misira kɔni puni na tɛni ndemu i ke, sùpyir'à paa ŋkwúuli Farɔn taan na u yalȳire kan pir'á. Ka u u pi pyi «Yii a si Yusufu yyére, u àha njemu jwo yii á ke, yii i lire pyi.» ⁵⁶ Kuru kateg'á cwo Misira kɔni puni na. Ka Yusufu si sùman̄i tayahay jwò múgo, marii u pɛrɛli Misira shiinbil'á, jaha na yɛ katege mpyi a p̄e sèl'e kɔni i.

⁵⁷ Mà bàra lire na, katege mpyi a jyè diɲɛn̄ji puni i. Ka sùpyire si wá na ȳiri k̄irigii puni i, na ma na sùman̄i shuu Yusufu á, Misira kɔni i.

* **41:51** Manase mɛge jwòhe ku nyɛ: «U à mii fun̄ŋke pyi k'à wwò.» † **41:52** Efirayimu mɛge jwòhe ku nyɛ: «U à pùnampyire kan»

42

Yusufu yyahawuubil'à ninjkure sín u á Misira kìnì i

¹ Ka *Yakuba si mpa lógo na sùmanjì na ntaa *Misira e. Ka u u yi jwo u jyaabil'á «Naha kurugo yii à tèen naha na yiye wíi ye? ² Mii à lógo na sùmanjì na ntaa Misira e. Yii a sì, yii sà wà shwò wani wuu á, bà wuu si mpyi si shwò katege na mε.» ³ Ka Yusufu yyahawuubii kɛɛɛ si yîr'a kâr'a sà sùmanjì wà shwò Misira e. ⁴ Nka Yakuba nyε a Yusufu cɔɔnnji Benzhamayaaha u à kàre ná pi e mε, u mpyi na fyáge na kapii kà nkwo u ta wani mε. ⁵ Nyε Yakuba jyaabii kanni bà pi mpyi na sùmanjì shuu mε, jaha na ye katege mpyi a jyè *Kana kìnì puni i.

⁶ Lir'à ta Yusufu u nyε Misira kìnì puni jwɔ na, uru u mpyi na sùmanjì péréli sùpyir'á. Yusufu yyahawuubil'à pa nɔ wani ke, ka pi i ninjkure sín, maa yyahayì sôgo u taan. ⁷ Yusufu à u yyahawuubii jya tɛni ndemu i ke, maa ntíl'a pi cè, nka u à uye yaha mu à jwo u nyε a pi cè mε. Maa yu ná pi e, mu à jwo u lùun'à yîri pi taan. Maa jwo «Taa yii à yîri ke?» Ka pi i u pyi «Wuu à yîri Kana kìnì i mpa sùma shwò naha.»

⁸ Yusufu mée mpyi a u yyahawuubii cè ke, nka pire mpyi a u cè mε. ⁹ Njɔyi Yusufu mpyi a njó u yyahawuubii kyaa na ke, ka u funnje si jɔcwo yire na. Maa jwo pi á «Yii à pa mpa kìnì njwòhò ngíi, cyeyi yii sí n-jà n-tùn l'e ke, si yire cè.» ¹⁰ Ka u yyahawuubii si jwo «Wuu jùnufooni, lire bà mε! Mu bilibil'à pa mpa sùma shwò kanna. ¹¹ Wuu puni nyε tu ninjkin pyii. Sèenji wuu na yu. Wuu nyε a pa mpa kìnì njwòhò ngíi mε.» ¹² Ka Yusufu si núr'a jwo «Sèe bà mε! Yii à pa kìnì tawlige e, cyeyi yii sí n-jà n-tùn ke, si yire cè.» ¹³ Ka pi i jwo «Wuu na nyε mu bilii. Wuu na mpyi sìnjεe kε ná shuunni, wuu puni na nyε tu ninjkin pyii, wuu à tèen Kana kìnì i. Wuu puni kàntugo wunji nyε ná wuu tunji i pyenge, wà ninjkin à pînni.» ¹⁴ Ka Yusufu si jwo «Nje mii à jwo ke, yire yi nyε sèenji. Yii à pa mpa wuu kìnì njwòhò ngíi kanna. ¹⁵ Mii sí yii kàanmucya, ná yii puni nimbileni nyε a pa mε, mii à kâa Farɔn mεge na, yii sì n-yîri naha mε. ¹⁶ Yii wà ninjkin u nûru u a sì yii cɔɔnnji fye e, u raa ma ná u e. Yii sanmpii sí n-kwôro naha kàsuni i. Mii sí yii jwumpe kàanmucya si jɔcè kampyi sèe yii à jwo. Yii aha mpyi yii nyε a lire pyi mε, lire tɛni i ke, mii à kâa Farɔn mεge na, na yii à pa kìnì njwòh'a wíi.» ¹⁷ Yusufu à yire jwo ke, maa pi le kàsuni i canmpyaa taanre.

¹⁸ Canntanrawoge, ka u u jwo pi á «Numε, nde mii sí n-jwo yii á ke, yii aha lire pyi, lire tɛni i ke, mii saha si yaage pyi yii na mε, jaha na ye mii na fyáge Kile na. ¹⁹ L'aha nta yii na sèenji yu, lire tɛni i ke, yii wà ninjkin u tèen naha kàsuni i, yii sanmpii s'a sì ná sùmanjì i, yii sà nkan yii pyenge shiimbii katege wuubil'á. ²⁰ Puru njwòhò na, yii ninúrubbii yii raa ma ná yii cɔɔnnji nimbileni i naha, lire ká mpyi, mii sí n-cè na yii à sèe jwo. Lire e, mii sì yii bò mε.» Ka u yyahawuubii si ntèen lire taan.

²¹ Ka pi i wá na yu piy'á «Sèenji na, wuu à kapii pyi wuu cɔɔnnji Yusufu na, u kyaaga wun'á wuu jáare na wuu uru jùjaare ta, nka wuu nyε a jεε mε. Lire kurugo, nke yyefuge pun'á wuu ta ninjaa.» ²² Ka Uruben si jwumpe lwó maa jwo «Mii ná yi jwo yii á na wuu áha kapii pyi nge pyàni na mà? Yii nyε a jɛn'a mii jwumpe lógo mε. Ku ke numε, kuru kyaage fwooni Kile na ntùni wuu na amε.»

²³ Nyε pi nyε a mpyi a cè na Yusufu na pire jwumpe nûru mε, jaha na ye wà u mpyi na Yusufu jwumpe kèenji pi á. ²⁴ Yusufu à puru jwumpe lógo pi jwò na ke, ka u u yîri pi taan mà sà mεε sú. Maa núr'a pa jwo ná pi e. Lire kàntugo, maa Simiyon cù pi nyii na, mà le kàsuni i.

²⁵ Maa u báarapyiibii pyi na pi pi borigii jî sùmanjì na, pi i pi puni sùmanjì lwòore le pi borigil'e, pi i pi kuni njyèni kan pi á. Ka báarapyiibii si li pyi amuni. ²⁶ Ka pi i pi borigii dùrugo dùfaanyi jwɔ na nkèege.

²⁷ Pi à sà nɔ cyage k'e, lir'à numpilage ta k'à wwò, ka pi i shwòn wani. Ka pi wà ninjkin si u boni jwò múgo si yalyîre kan u dùfaanjik'á, maa u sùmanjì lwòore ta wani. ²⁸ Maa jwo pi sanmpil'á «Ei! pi naha mii sùmanjì lwòore nûrun'á le mii boni i, u we.» Pi sanmpil'à lire

jya ke, ka li i mpen pi e. Ka pi i fyá fo na jcyêenni, maa jwo «Naha Kile à pyi wuu na ame ye?»

²⁹ Nye pi à pa nɔ pi tunji Yakuba yyére, Kana kɪni i ke, nde l'à pi ta ke, ka pi i lire puni jwo u á, maa jwo ³⁰ «Misira jùṅufooṅi jye a jwo ná wuu e tɛɛnmɛ na mɛ. U à jwo na wuu à kàr'a sà pire kɪni ṅwɔhɔ ṅgí kanna. ³¹ Wuu à yi jwo na sèeshiin pi jye wuu, na wuu jye a pa mpa kɪni ṅwɔhɔ ṅgí mɛ. ³² Wuu à yi jwo u á na wuu na mpyi sìṅɛɛ ke ná shuunni wuu tunji na, wà nɪṅkin sàha jye mɛ, wuu puni kàntugo wuṅi na jye ná wuu tunji i, Kana kɪni i.

³³ Nye ka u u jwo «Kani li sí mii pyi mii u dá na yii na jye sèeshiin ke, lire li nde. Yii yii sìṅɛɛni wà nɪṅkin yaha naha, yii sanmpii sí sùmanji lwó a sà ṅkan yii pyenge shiinbii katege wuubil'á. ³⁴ Yii aha ṅkàre, yii núr'a pa ná yii puni kàntugo wuṅi i naha mii yyére. Lire e, mii sí n-cè na yii jye a pa mpa kɪni ṅwɔhɔ ṅgí mɛ, na yii na jye sèeshiin. Lire ká mpyi, mii sí yii sìṅɛɛni yaha. Lire kàntugo, yii sí n-jà raa sì kɪni cyeyi puni i s'a pɛɛmpe ná zhwoṅi pyi yiy'á.»

³⁵ Nye tɛni i pi à pa sùmanji wwû pi bɔrigil'e ke, ka pi puni si pi wyéɛni ta wani. Pi à u jya ke, ka pi ná pi tunji si fyá sèe sèl'e. ³⁶ Ka pi tunji Yakuba si jwo «Ei! yii sí mii pyi mii u pɔɔn ná pyiibil'e dɛ! Yusufu sàha jye mɛ, Simiyɔn mú sàha jye mɛ, ka yii la si núr'a pyi si Benzhamah shwɔ mii na la? Naha na yii à tire tugure puni tɛge mii juy'i ye?» ³⁷ Ka Uruben si jwo tufooṅ'á «Mii aha mpyi mii jye a núr'a pa ná Benzhamah e mu yyére mɛ, maa na jyaabii mú shuunni bò! Benzhamah yaha na cye e, l'aha fwordo cyaga maha cyag'e, mii sí nuru n-pa ná u e mu yyére.» ³⁸ Ka Yakuba si jwo «ɔnhɔ, mii jyanji sì n-si n-kàre ná yii e Misira e mɛ, naha na ye u ná ṅge u jye jirini na ke, ur'à kwû, maa uye nɪṅkin yaha. Kyaa ká bú u kùshewuṅi ta, yii sí mii nɪṅjyenkwonji nàvunṅɔ wuṅi yaha mii u kàre kwûu kànha na.»

43

Yusufu yyahawuubil'à nuru na ṅkɛge Misira e ná Benzhamah e.

¹ Nye katege mpyi na nâare *Kana kɪni i. ² *Yakuba jyaabii mpyi a pa ná sùmanji ṅgemu i, mà yîri *Misira e ke, uru mpyi a kwò, ka Yakuba si yi jwo pi á «Yii nuru, yii a sì Misira e, yii sà sùmanji wà cya.» ³ Ka u jyanji *Zhuda si u pyi «Misira nàṅ'à yi jwo a waha, na wuu aha mpyi wuu jye a núr'a shà ná wuu cɔɔnṅi i mɛ, na uru sì wuu cumɔ lemɛ jwɔ mɛ. ⁴ Lire e, kampyi mu sí jɛɛ wuu cɔɔnṅi yaha u kàre ná wuu e, wuu sí sà sùmanji shwɔ mpa mu á. ⁵ Nka mu aha mpyi mu sì jɛɛ u yaha u kàre ná wuu e mɛ, wuu sì mɛ, naha na ye nàṅ'à jwo na wuu cɔɔnṅi ká mpyi u jye ná wuu e mɛ, na uru sì wuu cumɔ lemɛ pi.»

⁶ Ka tufooṅi Yakuba si jwo «Yii à kapii pyi mii na dɛ! Naha na yii à yi jwo ṅge nàṅ'à na cɔɔnfooṅi wabɛɛ na jye yii á ye?» ⁷ Ka u pyiibii si u pyi «Nàṅi u à wuu yyahayi fwɔhɔɔ ná yibi yi i, wuu ná wuu pyenge shiinbii kyaa na, u à jwo «Yii tunji na jye shi na la? Sìṅɛɛni wabɛɛ na jye yii á la?» Ka wuu mú si u jwɔ shwɔ: «ɔɔn.» Di wuu mpyi na sí n-jà n-cè, na u sí n-jwo, wuu a ma ná wuu cɔɔnṅi i ye?»

⁸ Ka Zhuda si jwo «Baba, pyàṅi yaha na cye e, u raa sì ná wuu e, wuu yaha wuu yîri, wuu a sì, wuu sà yalyîre cya bà katege si mpyi k'aha wuu puni bò naha mɛ. ⁹ Mii sí n-yyére ná pyàṅi jùṅɔ karigil'e. Kyaa ká u ta, maa na yíbe. Mii aha mpyi mii jye a núr'a pa ná u e mu yyére mɛ, lire tɛni i, mii jɛɛge wuu u sí n-pyi tɛrigii puni i mu yyahe taan. ¹⁰ Kàmpyi wuu mpyi a cwùunnɔ mɛ, numɛ mpyi a wuu ta wuu à tooyi shuunni pyi mà kwò.»

¹¹ Ka pi tunji Yakuba si jwo «Nye ná yii ṅkàrɪni sí naha pyi fànha, lire tɛni i, nde yii sí n-pyi. Yii wuu kɪni yacɛnyi yà le yii bɔrigil'e, yii a sì yii sà ṅkan Misira nàṅ'à: wyɛɛre tà ná nùḡuntanga yaayi yà ná sɛɛre tà, ná cire yasɛɛre tà mu à jwo pisitasi ná amandi woore tà. ¹² Yii yii wyéɛni figii shuunni lwó, lire e wyéɛni pi à le yii bɔrigil'e ke, yii nuru ná u e, pi sí n-jà n-ta pi à wurugo.

¹³ Nye yii yii cɔɔnŋi lwó, yii i nùru yii a sì Misira nàŋi yyére. ¹⁴ Kile Sinji Punifoo u yii jùnaare le nàŋi i, bà u si mpyi si yii sìŋeŋi sanŋi ná Benzhama yaha pi a ma me. Nka kampyi mii à yaa mii u pɔɔn ná pyilibil'e, lire tɛni í sí n-pɔɔn pi e.»

¹⁵ Nye Yusufu yyahafeebil'à uru bùyenyi lwó, wyéŋeŋi i pi mpyi a yaa pi à nkèege ke, maa uru figii shuunni lwó. Ka pi ná Benzhama si yîri mà kàre Yusufu yyére Misira e. ¹⁶ Tèni i Yusufu à Benzhama nya ná pi e ke, ka u u jwo u báarapyiibii jùŋufoon'á «Mpii shiinbii lèŋe pyenge e, maa yatɔɔge kà bò a shwɔhɔ, pi sí canŋalyige lyî ná mii yabilinji i ninjaa.»

¹⁷ Ka nàŋi si lire pyi. Maa nkàre ná pi e Yusufu pyenge e. ¹⁸ Yusufu yyahafeebil'à pi nya pi à kàre ná pire e Yusufu pyenge e ke, ka pi i fyá, maa jwo «Wyéŋeŋi u à kwôro toŋcyiige e wuu borigil'e ke, mu sí n-ta lire kurugo, pi à pa ná wuu e naha nke cyage e. sí wwɔ wuu na jɔcú mpyi pi bilii, si wuu dùfaanyi ta mú.»

¹⁹ Tire fyagare funŋke e, pi à file Yusufu báarapyiibii jùŋufoonji na, pyenge jwɔge na, maa jwo ná u e. ²⁰ Pi a jwo: «Yàkenji yaha, wuu jùŋufoonji, wuu à tɛl'a pa sùma shwɔ naha. ²¹⁻²² Wuu sùmanji shwɔŋcyiini na, wuu à nùr'a nɔ wuu tashwɔnge e ke, wuu à borigii múgo mà sùmanji lwɔɔre ta wani, uye jwɔ na. Wuu jye a wyéŋeŋi lefoonji cɛ wuu borigil'e me. Numɛ wuu à nùru ná uru wyéŋeŋi i wuye cye e mpa nkan. Wuu à pa ná wyéŋeŋi waber'e mpa sùmanji wà shwɔ.» ²³ Ka báarapyiibii jùŋufoonji si jwo pi á «Tapege jye me, yii àha lire tɛge yiye funŋɔ pɛn me. Yii Kilenji, yii tunji u Kilenji, uru u à uru wyéŋeŋi yaha yii borigil'e. Ná lire bà me, sùmanji lwɔɔre yii à kan ke, ur'à nɔ mii na.» Nàŋ'à puru jwo a kwɔ ke, maa mpa ná Simiyɔn e mà pa nkan pi á.

²⁴ Maa pi lèŋe Yusufu bage e, maa lwɔhɔ kan pi à pi tooyi jyé, maa yalyîre kan pi dùfaanji'yá. ²⁵ Pi à pa ná bùyenyi yaayi njemu i Yusufu mɛɛ na ke, ka pi i yire bégel'a yaha, na u sigili canvwuge na. Yi mpyi a jwo pi á na pi ná Yusufu sí n-pa lyî sɔŋcyan u pyenge e.

²⁶ Yusufu à pa tɛni ndemu i ke, ka pi i yire yaayi kan u á, maa ninjkure sín u taan, maa fwù kan u á sɛl'e. ²⁷ Ka Yusufu si pi yíbe «Yii à cùŋɔ la? Yii tunji kyaa yii à jwo na u à lyɛ ke, u à cùŋɔ la? U saha na jye jyii na la?» ²⁸ Ka pi i u pyi «Mu bilinanji u jye wuu tunji ke, u jye jyii na, u à cùŋɔ.» Ka pi i nùr'a ninjkure sín Yusufu taan, maa u shéere.

²⁹ Tèni i Yusufu à u jirinwɔrɔŋeŋi Benzhama nya ke, maa jwo «Yii cɔɔnŋi kyaa yii à jwo ke, uru u jye nge la?» Ka pi i jwo «Uru wi.» Ka Yusufu si jwo Benzhama á «Mii jyanji, Kile u jwó le ma á.» ³⁰ Ka Benzhama nyanji funntange si Yusufu ta fo mà mɛɛsuu tîrige u funŋ'i. Ka u u fyál'a jyɛ u baashɔnge e, maa mɛɛ sú.

³¹ Puru jwɔhɔ na, u à u yyahe jyé, maa fworu u baashɔnge e. Mɛɛsuuni lage saha mpyi u na, nka u à jà a cù uye na. Maa jwo u báarapyiibil'á na pi a ma ná yalyîre e. ³² Ka pi i Yusufu njyɔŋi wwù uye kanni na, maa u sìŋeɛbii wunji wwù uye kanni na. Misira shiinbii pi mpyi ná pi e ke, maa pire wunji wwù uye kanni na, naha na ye Misira shiinbii mpyi na jɛɛg'a lyî ná *Eburu shiinbil'e me. Mà tàanna ná pi Kile kuni i, lire jye a tí me. ³³ Ka pi i Yusufu sìŋeɛbii tɛŋe u yyaha na, lyɛga lyɛga, mà lwó ninjyeni na mà kàre nimbileni na. Ka pi kàkyanhala wuubii si wá na piye wíi. ³⁴ Yalyîre ti mpyi Yusufu taan ke, ka u u tire tà kan pi á. Maa pi sanmpii nàzhannji figii kanjkuro kan Benzhama á. Ka pi i lyî maa bya, maa mùguro ná Yusufu i.

44

Yusufu à u yyahawuubii kàanmucya a wíi sahanŋi.

¹ Nye puru jwɔhɔ na, Yusufu à yi jwo u báarapyiibii jùŋufoon'á «Mpii shiinbii borigii jî jî sùmanji na, pi fàhe sí n-jà ngemu na ke, uru kan pi á. Maa pi puni wyéŋeŋi taha taha sùmanji na pi borigil'e. ² Maa nta a mii wyèrfyiinji fùŋɔcwokwuuni le pi puni nimbileni boni i, u wyéŋeŋi junŋ'i.» Nye bà Yusufu à yi jwo me, ka báarapyiibii jùŋufoonji si li pyi amuni.

³ Nyèg'à múgo ke, ka pi i kuni kan *Yakuba jyaabil'á. Ka pi i pi tugure taha pi dùfaanyi jun'i mà kàre. ⁴ Pi à fworò kànhe e ke, mà pi ta pi sàha ñkwò a laaga wwù mɛ, ka Yusufu si u báarapyiibii ñùñufoonji yyere, maa yi jwo u á na u yîr'a taha pi fye e wahawaha, na u aha nò pi na, u u yi jwo pi á «Naha na yii à kacenni fwooni tò ná kapiini i ye? ⁵ Ta yii ñye a mii ñùñufoonji fùñcwokwuuni lwó mɛ, ná nde e u maha cɛere pyi ke? Yii à kapii nimbwoo pyi amɛ dɛ!»

⁶ Nyè báarapyiibii ñùñufoonji'à pi kòr'a ta ke, maa yi jwo pi á amuni. ⁷ Ka pi i u pyi «Wuu ñùñufoonji, naha na mu na puru jwumpe shini yu ye? Kile u wuu shwò lire kani shini na. ⁸ Wyèrenji wuu à nya wuu borigil'e ke, wuu ñye a yîri ná u e *Kana kîni i mà pa ñkan mu á mà? Di wuu sí n-pyi si wyèrfyin, lire ñye mɛ sɛɛn yu mu ñùñufoonji bage e ye? ⁹ Nyè nde fùñcwokwuuni ká ñye wuu shin maha shin jun'i ke, yii urufoo bò, wuu sanmpii sí n-pyi yii bilii.» ¹⁰ Ka báarapyiibii ñùñufoonji si jwo «Nyè ñje yii à jwo ke, mii à ñɛɛ, ñka fùñcwokwuuni ká nta shinji ngemu jun'i ke, urufoo u sí n-pyi mii biliwe, yaaga sì n-pyi yii sanmpii na mɛ.»

¹¹ Ka pi puni si ntíl'a pi borigii tîrige, maa cyi múgo. ¹² Ka báarapyiibii ñùñufoonji si wá na borigii funji wíi. Maa ku sîi pi puni ninjyenji na, mà pa ñkwò nimbileni na. Ka fùñcwokwuuni si sà nta Benzhamá boni i. ¹³ L'à pyi amuni ke, ka li i tatɛnge fô pi na fo pi na pi vâantjinyi cwuun. Maa nûr'a pi tugure taha dùfaanyi na, maa nûru kànhe e.

Zhuda à Yusufu ñáare Benzhamá kyaa na

¹⁴ Ka *Zhuda ná u sîñɛebii si ñkàre Yusufu pyenge e, mà sà u ta wani sahanji, maa ninjûre sín u taan maa u shéere. ¹⁵ Ka u u jwo pi á «Naha kafiile yii à pyi amɛ ye? Yii ñye a cè na mii shini maha kanwòhoni naa mà?» ¹⁶ Ka Zhuda si jwo «Wuu ñùñufoonji, naha wuu sí n-jwo bɛ? Jwumò sàha ñye wuu á mɛ, di wuu sí wuye shwò n-jwo nde kani na ye? Kile à wuu ñwòhò múgo wuu kapyiinkil'e. Numɛ, wuu mpîi wuu à pyi wuu ñùñufoonji bilii, wuu ná nge u boni i fùñcwokwuun'à nya ke.» ¹⁷ Ka Yusufu si jwo: «Kile u na shwò nde kani shini mpyini na. Mii fùñcwokwuun'à nya ngemu u bor'e ke, uru kanni, u sí n-pyi mii biliwe. Yii sanmpii pi ke, yaaga ñye mii ná yii shwòhòl'e mɛ. Yii a sì yii tunji yyére.»

¹⁸ Ka Zhuda si file Yusufu na, maa yi jwo u á: «Mii ñùñufoonji, maye sanja yaha, maa ma bilinani yaha u jwo ná mu i. Ma hà lùuni yîrige na taan mɛ. Sèenji na, mu ná saanji Faròn tayîrige ñye ninjin fànhe e. ¹⁹ Mii ñùñufoonji, wuu pañcyiini naha, mu u ná wuu yîbe na wuu tunji saha na ñye wani la? Na cɔonfoonji wabere na ñye wuu á la? ²⁰ Ka wuu u mu pyi na wuu tunji na ñye wani, u à lyɛ, na wuu cɔonji wà na ñye wani mú, wuu tunj'à uru si, mà u ta u à lyɛ sèl'e mà kwò. Yyahafoo ná mpyi uru nge cɔonji'á mú, ñka ur'à kwù, pi shuunnini mpyi jirinwòrɔɔɛ. Nyè cɔonfoonji kanni u ñye wani numɛ, u kyal'à táan wuu tunj'à sèl'e. ²¹ Mu à jwo na wuu a ma ná u e mu yyére, bà mu si mpyi si u nya mɛ. ²² Ka wuu u mu pyi na pyàni sì n-jà n-yîri u tunji taan mɛ. Lire ká mpyi, tufoonji sí n-kwù. ²³ Ka mu u jwo wuu á na, wuu cɔonji ká mpyi u ñye a pa mɛ, na mu saha sì wuu cumu leme ñwò mɛ.

²⁴ Tèni i wuu à nûr'a kàre wuu tunji yyére ke, ka wuu u mu jwumpe ninjwumpe taha u á. ²⁵ Canñke wuu tunj'à jwo na wuu nûr'a pa sùmanji wà shwò ke, ²⁶ wuu à yi jwo u á, na wuu sì n-jà n-pa ná wuu cɔonji ñye ná wuu e mɛ, naha na ye *Misira nànj'à jwo na, wuu cɔonji ká mpyi u ñye ná wuu e mɛ, uru sì wuu cumu leme ñwò mɛ. ²⁷ Mu bilinani, wuu tunj'à jwo «Yii à cè na mii cwonji Araseli à pùnampyire shuunni si mii á, ²⁸ ninjin à wil'a fô, mii na sônji sige yaage kà ku si nta k'à uru cû. ²⁹ Yii aha mpa nge lwó mú, yaaga ká u ta wani, yii sí mii ninjyekwòni yaha mii u kwù nàvunñke e.»

³⁰ Nyè numɛ wuu aha nûr'a kàre mu bilinani, wuu tunji yyére, mà li ta pyàni u ñye u karigii puni ke, uru ñye ná wuu e mɛ, ³¹ nàvunñke sí u ninjyekwòni bò. Lire tèni i, wuu pi ñye mu bilibii ke, wuu pi sí n-pyi lire ñùñke. ³² Mii ñùñufoonji, mii u à jwo na mii sí n-yyére ná pyàni ñùñò karigii puni i. Mii aha mpyi mii ñye a nûru ná u e u tunji yyére mɛ, lire tèni i,

mii n̄ɛɛgɛ wuu, u sɪ n-pyi t̄erigii puni i u yyahe taan. ³³ Lire kurugo, mii n̄ũũfooni, maye san̄a yaha, maa na yaha si n̄kwôro naha pȳāni cyaga, si mpyi mu biliwe, maa pȳāni yaha u a sɪ ná u yyahafeebil'e pȳɛ̄gɛ. ³⁴ Di mii sɪ n-kàre n-jwo na tun̄i yyé̄re mà li ta pȳāni nyɛ ná mii i mà yɛ? Ei! Mii sɪ n-jà n-kàre zà na tun̄i kyaaga wun̄i n̄ya mɛ!»

45

Yusufu à uye cyêe u sîneebii na

¹ Nyɛ *Zhuda à kwɔ̀ puru jwumpe na ke, Yusufu nyɛ a jà a cù uye na sùpyire shwɔ̀hɔ̀l'e mɛ, ka u u sêe maa jwo sùpyire puni ti fworɔ bage e. Tèni i Yusufu à uye cyêe u sɪɲɛbii na ke, sùpyanɪ wabɛɛ mpyi ná pi e mɛ. ² Yusufu à mɛɛ sú, fo *Misira shiɪnbii pi mpyi ntaani na ke, pir'à u mɛɛni lógo, ka pure jwumpe si nɔ Farɔn pyɛngɛ.

³ Ka Yusufu si yi jwò u sìnjɛɛbil'á «Mii ù nyɛ Yusufu! Mii tunji saha na nyɛ shì na la?» ka pi i fyá fo pi nyɛ a jà a u jwò shwò mɛ. ⁴ Ka u u yi jwò pi á lùtaan na «Yii file na na.» Pi à file u na ke, ka u u jwò «Mii u nyɛ yii sìnjɛɛni Yusufu, nge yii à pére cwòhɔmpil'á pi i nkɛɛge Misira e ke. ⁵ Yii wà nyɛ a yaa u funɲke pɛn u u uye la wwù na yii à mii pére naha mɛ. Kile u à mii tùugo naha yii yyaha na, bà mii si mpyi si sùpyire tà shwò kwùni na mɛ. ⁶ Katege yyee shuunni cyi nyɛ ɲcyii kɪni i. Nyɛ faanji saha sì n-jà n-pyi mɛ, sùmanji mú sì n-kwòn mɛ, fo yyee kanjuro ká ntòro sahanji ⁷ Kile u à mii tùugo yii yyaha na naha, bà yii tùluge si mpyi si ɲkwòro ɲɲke na si nyaha mɛ. ⁸ Yii bà pi à mii tun naha mɛ, Kile yabilɲi wi. U à mii tɲɛ naha, maa mii pyi Farɔn kacwònrɔɲi nɲncyiɲi, maa mii yaha u bage puni ɲɲɲke na, maa mii pyi Misira kɪni puni ɲɲɲufembwòhe.

⁹ Nye yii a fyâa, yii a sì mii tunji yyére, yii i sà yi jwo u á na u jyanji Yusufu à jwo na Kile à uru pyi Misira kini puni n̄n̄ufooji. Na u a fyâa, u a ma naha uru yyére. ¹⁰ Na u sí n-pa n-t̄en uru taan Gozheni i, u ná u pyiibii ná u nampyi, ná u yat̄ore ná u cyeyaayi puni. ¹¹ Na uru sí n-pa yalyîre kan u á, naha na ye katege sí n-pyi yyee kan̄kuro fun̄'i sahan̄ki. U aha mpa naha u ná u pyenge shiinbii ná u yat̄ore sì n-fô yaag'e m̄e. ¹² Yii yabilimp̄ii nyii wà li na, mii k̄antugo wun̄ji Benzham̄a yabilin̄ji nyii nȳe li na, na mii Yusufu u nȳe na yu ná yii e. ¹³ P̄eente ti nȳe mii i naha Misira kini i ke, ná yii yabilimp̄ii mu à ndemu nya ke, yii a sì, yii sà li jwo mii tun̄'á. Lire k̄antugo, yii i nta, yii a ma ná na tun̄ji i naha fw̄fw̄o.»

¹⁴ Nye Yusufu à puru jwo ke, maa cyeyi mígine u cɔnni Benzham a yacige e maa mɛ sù, ka Benzham mú si u wuyi mígine Yusufu yacige e, maa mɛ sù. ¹⁵ Ka Yusufu mɛsuwunji si u cyeyi mígine u yyahawuubii puni nin'kin nin'kin yacy'e. Ka pi i nta a jwo ná u e.

Farɔn à Yakuba yyere na u pa ntèen Misira k̀ini i

¹⁶ Nyɛ tɛni i Yusufu siɲɛbii mpaŋ'á nɔ Farɔn ná u kɪni yyaha yyére shiimbii na ke, ka lire si ntáan pi e. ¹⁷ Ka Farɔn si Yusufu yyere, maa yi jwo u á «Yi jwo ma siɲɛbil'á na pi pi dùfaanyi tugo sùmaŋi na, pi núru pi a si *Kana kɪni i. ¹⁸ Na pi aha nɔ wani, pi pi tunj ná pi pyɛngɛ shiimbii puni lwó, pi a ma, pi pa ntɛen naha na taan. Mii sí *Misira kɪni tacɛnnɛkɛ kà kan pi á. Pi sí n-pa a kɪni njyɛŋi niɲɛnnɛi lyí.» ¹⁹ Maa jwo Yusufu á sahaŋki «Yi jwo ma siɲɛbil'á na mii á jwo pi shɔnyi wòtorobii pìi lwó naha Misira e, pi i sà pi pyìibii ná pi cyeebii ná pi tunj lwó, pi a ma. ²⁰ Pi aha mpyi pi nyɛ a já a pa ná yaayi y'e mɛ, lire kà pi funɲɔ pɛn mɛ, naha na yɛ Misira kɪni tacɛnyi puni niɲɛnnɛkɛ ku sí n-kan pi á.»

²¹ Nyɛ Farɔn à ndemu jwo ke, ka *Yakuba jyaabii si lire pyi. Ka Yusufu si shɔnyi wòtorobii pii kan pi á, mà tàanna ná Farɔn jwumpe e. Maa njyɛni wà kan pi á na pi a uru lyi kuni na. ²² Maa vaaɔvɔnyɔ kan pi puni ninjin ninjinn'á, maa wyɛrefyini darashii nkɔuu taanre ná vaaɔvɔnyɔ kan kuro kan Benzhamá á. ²³ Maa dùfaanmpeeye ke tugo Misira njyɛni njicɛnni na, maa dùfaancyaa ke tugo sùmapyanjɛ ná bwúurunjɛ ná njyɛni shini wabɛɛ na, pi i sà yire puni kan uru tun'á, bà pi si mpyi pi aha ma, pi uru pyi kuni njyɛni mɛ. ²⁴ Lire jwɔhɔ na, u à kuni kan u si jɛɛbil'á na pi a si. Maa jwo pi á «Yii àha nkɔwò ntùn kuni na mà dɛ!»

²⁵ Ka pi i yîri Misira e, mà kàr'a sà nɔ Kana kîni i, pi tunj Yakuba yyére. ²⁶ Pi à nɔ ke, ka pi i yi jwo pi tunj'á «Yusufu na wá shì na! Uru yabilinji u à tèn Misira kîni nùhɔ na.» Ka li i Yakuba pâa maa u yákilinji wurugo fo u à fyâha fyiii, naha na ye u nyɛ a dá pi jwumpe na mɛ. ²⁷ Nka jyafeebil'á pa a Yusufu jwumpe puni yu u á tɛni ndemu i ke, shɔnyi wòtorobii Yusufu mpyi a yaha a pa u talwóge e, ka u u pire nya ke, ka u yákilinji si nta a tèn. ²⁸ Maa jwo «Mii jyanji Yusufu na nyɛ shì na la? Mii saha nyɛ na yaaga caa mà tòro lire na mɛ. Mii kèege zà na nyiini tège u na mà jwo mii u kwû ke.»

46

Yakuba kàrenjanni Misira kîni i.

¹ *Yakuba ninjàrinji *Misira e, u à kàre ná u cyeyaayi puni i. U à sà nɔ Bèrisheba e ke, maa sáraya wwû u tunj Ishaka u Kilenji á. ² Ka Kile si uye cyêe u na kuru numpilage e, maa u yyere «Yakuba, Yakuba!» Ka u u jwo «Yo!» ³ Ka Kile si jwo «Mii u nyɛ Kile, mu tunj u Kilenji. Ma hà raa fyáge si njàre Misira e mɛ, naha na ye mii sí mu tûluge nyaha wani kuru cyage e. ⁴ Mii, Kile yabilinji u sí n-kàre ná mu i Misira e, mii yabilinji mú u sí n-pa mu yige wani si nûru mpa naha. Yusufu yyére, mu sí n-kwû, uru mú u sí mu nyiigii tò.»

⁵ Nyɛ Yakuba à yîri Bèrisheba kànhe e. Farɔn mpyi a wòtorobii mpiimu yaha pi sà u lwó ke, ka u jyaabii si u lèhɛ pire wòtorobil'e, ná pi cyeebii ná pi pyilibii. ⁶ Maa pi yatɔɔre mú lwó, ná yaayi puni pi mpyi a ta *Kana kîni i ke. Ka Yakuba ná u pyenge shiimbii puni si njàre Misira e ⁷ Lire pyinjanni na Yakuba à kàre Misira kîni i ná u pyenge shiimbii puni i: u jyaabii, ná u pùcɛribii, ná u jampyire.

Yakuba pyenge shiimbii meyi

⁸ Nyɛ *Yakuba pyilibii ná u jampyire pi à kàre *Misira e ke, pire meyi yi nyɛ nje. U jyanji ninjyiinji mege ku nyɛ Urubɛn. ⁹ Urubɛn jyaabii pi mpyi, Kyanɔki, Palu, Kyezirɔn, ná Karimi. ¹⁰ Simiyɔn wuubii pi mpyi Yemuwoli, Yamini, Owadi, Yaken, Zokyari, Shawuli. *Kana shin u mpyi Shawuli nunji. ¹¹ *Levi wuubii pi mpyi Gerishɔn, Kehati, Mɛrari. ¹² *Zhuda wuubii pi mpyi Eri, Ona, Shela, Pɛɛzi, ná Yeraki. Nka Eri ná Ona mpyi a kwû Kana kîni i. Pɛɛsi u jyaabii pi mpyi Kyezirɔn ná Kyamuli. ¹³ Isakari wuubii pi mpyi Tola, Puva, Yobo ná Shimirɔn. ¹⁴ Zabulɔn wuubii pi mpyi Sɛɛdi, Elɔn, ná Yalɛli. ¹⁵ Tire pùnampyire Leya à si Yakuba á, mà pi yaha Mɛsopotami kîni i, ná u pworonji Dina. Leya pyilibii ná u jampyire na mpyi shiin benjaaga ná ke ná taanre. ¹⁶⁻¹⁸ Nyɛ bilicwonji Laban mpyi a kan u pworonji Leya á ke, uru mege mpyi Zilipa, u à Gadi ná Ashɛri si Yakuba á. Gadi jyaabii pi mpyi Sifiyɔn, Kyagi, Shuni, Ezibɔn, Eri, Arɔdi, ná Arɛli. Ashɛri wuubii pi mpyi Yimina, Yishiva, Yishiwi, Beriya ná pi pùcɛɛnji Serakyi. Beriya wuubii pi mpyi Kyɛɛri, ná Malikiyeli. Zilipa pyilibii ná jampyire mpyi shiin ke ná baani. ¹⁹ Yakuba cwonji Araseli u jyaabii mpyi Yusufu ná Benzhami. ²⁰ Yusufu à jyaa shuunni ta Misira e, pire pi mpyi Manase ná Efirayimu. U cwonji Asanati, u à pire si u á. Asanati na mpyi Potifira pworonji wà. Potifera na mpyi Oni kànhe sáragawwunji wà. ²¹ Benzhami jyaabii pi mpyi Bela, Bɛkɛri, Ashibeli, Gera, Naamani, Eki, Orɔshi, Mupimi, Kwupimi ná Aridi. ²² Araseli pyilibii ná jampyire mpyi shiin ke ná sicyɛɛre.

²³⁻²⁵ Nyɛ bilicwonji Laban mpyi a kan u pworonji Araseli á, na u mege mpyi Bila ke, u à Dan ná Nɛfitali si Yakuba á. Dan jyanji u mpyi Kwushima. Nɛfitali jyaabii pi mpyi Yazeli, ná Guni, Yɛɛri, ná Shilemu. Zilipa pyilibii ná u jampyire na mpyi shiin baashuunni. ²⁶ Sùpyire t'á kàre Misira e ná Yakuba e ke, u yabilinji jyaabii ná u jampyire, pi puni mpyi shiin beetaanre ná baani. U napworibii nyɛ a tòro mɛ.

²⁷ Nyɛ jyaa shuunni mú à si Yusufu á Misira e, lire pyinjanni na, Yakuba ná u shiimbii pun'á bɛ shiin beetaanre ná ke na Misira e.

Yakuba ná u pyenge shiimbil'á nɔ Misira e

²⁸ Nye mà jwo *Yakuba u kuni lwó u a nkèege *Misira kini i ke, u à *Zhuda yaha a kàre uye yyaha na, Yusufu yyére, u sà yi jwo u á na uru wá na ma Misira e, Gozheni kùluni i.

²⁹ Yusufu à yire lógo ke, ka u u shonge wòtoronji wà bégel'a kàr'a sà u tunji Yakuba nùño bε? Gozheni i. U à nò u tunji na ke, maa u cyeyi mígine u tunji yacige e, maa mεε sú sèl'e.

³⁰ Ka Yakuba si jwo Yusufu á «Numε, mii mée ká nkú, lire nye a waha mii na mε, naha na ye mii à mu nya a kwò, mà cè na mu saha na nye shì na.» ³¹ Ka Yusufu si yi jwo u sìñebii ná u pyenge shiimbii sanmpil'á «Mii sí sà yi jwo Faron á na mii sìñebii ná mii tunji shiimbii pi mpyi *Kana kini i ke, na pi à pa. ³² Mii sí yi jwo u á na mii shiimbii na nye yatombyii, si yi jwo u á na yii à pa ná yii sikyaabii, ná yii mpàabii, ná yii nìiyi, ná yii cyeyaayi puni i. ³³ Faron ká yii yyere, maa yii yíbe «Naha báara fiuwe yii na mpyi ye?» ³⁴ yii yi jwo u á «Mu bilibii na yatòre byí mà lwó pi nànkocyεere e fo numε, wuu ná wuu tiibii pun'à lire pyi.» Lire ká mpyi, u sí yii yaha yii pi tēen Gozheni kùluni i, naha na ye mà tàanna ná pi Kile kuni i, Misira shiimbii nye a yaa pi a wwúu kari na ná yatombyiibil'e mε.»

47

Yusufu à u pyenge shiimbii cyêe Faron na

¹⁻² Nye Yusufu à kàre ná u sìñebii pii kanjure e, maa sà yi jwo Faron á «Mii tunji ná mii sìñebii'á yíri *Kana kini i mà pa, ná pi mpàabii, ná sikyaabii, ná nìiyi, ná pi cyeyaayi puni i. Pi nye Gozheni kùluni i.» U à puru jwo a kwò ke, maa pire sìñebii kanjuruji cyêe u na.

³ Ka Faron si pi yíbe «Báaranji ngire yii na mpyi ye?» Ka pi i u pyi: «Wuu nùñufoonji, wuu na nye yatombyii, wuu tiibii fiige. ⁴ Wuu à pa nàmpantēenre na mu kini i. Wuu wuuni i, yalyíre sàha nye wuu yatòr'á mε. Kateg'á pēe Kana kini i. Wuu yaha wuu u ntēen Gozheni kùluni i.»

⁵ Ka Faron si jwo Yusufu á «Nye ná mu tunji ná mu sìñebii s'á pa mu yyére, ⁶ *Misira kini li nde mu taan, ma tunji ná ma sìñebii yaha kini tacenji puni njcēnke e, Gozheni kùluni i. Mu aha pii ta ma cìmpyibiil'e mpiimu pi à yatombyiini cè sèl'e ke, maa pire yaha pi a mii yabilinji yatòre nàha.»

⁷ Ka Yusufu si mpa ná u tunji *Yakuba e mà pa jcyêe Faron na. Ka Yakuba si jwó le Faron á. ⁸ Faron à Yakuba nya u à lyε ke, ka u u u yyeegii dānji yíbe. ⁹ Ka Yakuba si u pyi: «Mii yyee nkuu ná benjaaga ná ke u nye njnyee, cyire mii à pyi jani na. Mii nye a lyε sèl'e mε, mii tìinji mú s'á waha, mii si n-jà shì nintōnwō ta, na tiibii fiige mε.» ¹⁰ U à puru jwo ke, maa jwó le Faron á sahanji, maa nta a kàre.

¹¹ Ka Yusufu si cyage kà kan u tunji ná u sìñebii'á bà Faron mpyi a yi jwo mε, u à kini tacenke kà kan pi á, Gozheni kùluni i. ¹² Maa njyi kan pi á mà tàanna ná sùpyire dānji i.

Kateg'á nàara Misira e sahanji

¹³ Nye njyi yaaga sàha mpyi na ntaa *Misira kini puni i mε, katege mpyi a nàara sèl'e. Ka Misira ná *Kana kigirii sùpyire fānhe si nkòwò fo mà cwōgo katege cye e. ¹⁴ Ka Yusufu si sùmanji pére pi á, maa cyire kigirii wyérenji puni shwō mà yaha nàfuunji tamārage e Faron mε na.

¹⁵ Misira kini ná Kana kini wyéren'á pa nkòwò tēni ndemu i ke, ka Misira shiimbii si mpa Yusufu yyére maa yi jwo u á «Yalyíre kan wuu á, mà hà wuu yaha katege ku bò mε. Wyére saha nye a sii wuu á mε.» ¹⁶ Ka Yusufu si yi jwo pi á «Wyére ká mpyi u nye yii á mε, yii pa yii yatòre fáa sùmanji na.» ¹⁷ Ka pi i wá na mà ná pi yatòre e yyeeni puni i Yusufu yyére. Ka u u wá na pi shōnyi ná mpàabii ná sikyaabii ná nìiyi ná dùfaanyi fáre sùmanji na.

¹⁸ Lire yyeen'á pa nkòwò ke, ka pi i mpa Yusufu yyére sahanji, maa yi jwo u á «Wuu nùñufoonji, wuu wyéren'á kwò, wuu à pa ná wuu yatòre puni i mu yyére. Wuu si li nkwō mu na mε, yaaga sàha nye wuu pi kan mu á ná wuu yabilimpai ná wuu taare bà mε. ¹⁹ Mà hà nye wuu yaha wuu kwú mà taan mε, wuu taare kà nkōwōro sùpyiibaa mε. Wuu ná wuu taare shwō, yalyíre kan wuu á. Wuu ná wuu taare sí n-pyi Faron yahare e. Wuu la nye si nkòwò si wuu taare yaha sùpyiibaa mε, sùma kan wuu á, wuu nūgo. ²⁰ Ka Yusufu si Misira

taare puni shwə Farən mɛgɛ na, ɲaha na yɛ, kateg'à ta Misira shiinbil'e ke, ka pi i pi taare puni pɛrɛ Farən á.

Lire pyinŋkanni na taare pun'à pa mpyi Farən woro. ²¹ Ka Misira kɪni sùpyire puni si mpa mpyi Farən bilii, mà lwó kɪni ɲɔŋke kà na, ma sà fworo ku sannŋe na. ²² Taare t'à kwôro shwombaa ke, tir'à pyi sáragawwuubii woore. Farən mpyi a *saliyaŋi wà tɪŋɛ sáragawwuubii kurugo, nte u mpyi na ŋkaan pi á ke, tire mpyi a jà na pi ɲwə caa. Lire l'à pi ta pi ɲyɛ a pi taare pɛrɛ mɛ.

²³ Ka Yusufu si yi jwo sùpyir'á «Nyɛ numɛ, mii à yii ná yii taare shwə a kan Farən á ninjaa. Mii sí sùmashiŋi kan yii á yii nûgo. ²⁴ Ŋka sùmakwəŋgii ká nɔ, yii sí sùmaŋi táa tatáayi kanŋkuro, si taaga ninŋin kan Farən á. U sanŋi sí n-pyi shiŋi, ná yii pyɛngɛ shiinbii ɲwəlyiŋi.

²⁵ Ka pi i Yusufu pyi «Wuu ɲɔŋufooni, mu à wuu shwə katege na. Nyɛ ná mu s'à lire kacɛnni nimbwoni pyi wuu á, wuu sí n-pyi Farən bilii.» ²⁶ Ka Yusufu si to le Misira kɪni i: «Nùŋgwəhə maha nùŋgwəhə, yii sí yii sùmaŋi nintaŋi táa tatáayi kanŋkuro si taaga ninŋin kan Farən á.» Uru tonŋi ɲyɛ wani fo ninjaa. Sáragawwuubii u taare kanni t'à kwôro ti ɲyɛ a pyi Farən wooro mɛ.

²⁷ Nyɛ lire pyinŋkanni na, *Izirayeli shiinbil'à tɛɛn Gozheni kùluni i, Misira kɪni i. Ka pi cyeyaayi ná pi pyilibii si mpa ɲyaha.

²⁸ Lire kàntugo, *Yakuba à yyee kɛ ná baashuunni pyi Misira kɪni i. U shiŋi yyeegii pun'à bɛ yyee ŋkuu ná beeshuunni ná baashuunni na. ²⁹ U tɛɛkwûun'à nɔ ke, ka u u u jyaŋi Yusufu yyere, maa yi jwo u á «Kampyi mii kyal'à táan mu á, ma tàange ná ma ɲwəmfente cyêe na na. Mii aha ŋkwû ma hà na tò Misira e mɛ, mii la ɲyɛ maa ma cyege le na cyiini ɲwəh'i, maa ŋkâa, na mu sì ɲɛɛ mii tò Misira e mɛ. ³⁰ Mii aha ŋkwû, maa na buwuŋi lwó a yige Misira kɪni i, mà sà ntò na tulyeyi tatonŋe e.» Ka Yusufu si jwo ur'à yi lógo, na uru sí li pyi, bà u à yi jwo mɛ. ³¹ Ka Yakuba si jwo «Lire tɛni i, mu sí n-kâa mii á.» Ka Yusufu si ŋkâa. Lire kàntugo, ka Yakuba si ninŋure sín u yasínniŋke ɲùŋo yyére, maa Kile pɛe.

48

Yakuba à jwó le Yusufu jyaabil'á

¹ Lire kàntugo, ka pi i mpa yi jwo Yusufu á, na u tunŋi *Yakuba ɲyɛ a cùuŋo mɛ. Ka Yusufu ná u jyaabii shuunniŋi, Manase ná Efirayimu, si ŋkàre Yakuba taan. ² Tɛni i y'à jwo Yakuba á na u jyaŋi Yusufu wá na ma u yyére ke, ka u u ŋkàrama a yîr'a tɛɛn u yasínniŋke na.

³ Yusufu à pa ke, ka u u yi jwo u á «Kile Siŋi Punifol'à uye cyêe mii na Luzi kàhe e, *Kana kɪni i, maa jwó le mii á. ⁴ Maa jwo mii á «Mii sí pyi ɲiɲyahamii kan mu á, si mu shiinbii ɲyaha, si pi pyi sùpyishi ɲiɲyahawa, si nde kɪni kan mu tùlug'á, li sí n-pyi pi wuu tɛrigii puni i.» ⁵ Maa nûr'a yi jwo Yusufu á «Pùnampyire shuunniŋi mu à ta naha *Misira kɪni i, mà mii ta mii sàha mpa mu yyére naha mɛ, Efirayimu ná Manase, pire sí n-pyi mii pyi, bà Urubɛn ná Simiyɔn ɲyɛ mɛ. ⁶ Ŋka pyilibii mu sí n-ta pire kàntugo ke, pire sí n-pyi mu yabiliŋi wuu. Pi sí pi nàntan kəge ta Efirayimu ná Manase cye kurugo. ⁷ Mii na lire pyi Araseli kurugo, ɲaha na yɛ mii ninŋiriŋi Mɛsopotami kɪni i, mu nuŋi Araseli à kwû mii á Kana kɪni i, Efirata kàhe taan. Ka mii i u tò kuru cyage e Efirata kàhe kuni na.» (Efirata kàhe pi maha mpyi Bɛtilehemu numɛ.)

⁸ Yakuba à Yusufu pyilibii ɲya ke, ka u u jwo «Mpii pi ɲyɛ mpíi yɛ?» ⁹ Ka Yusufu si jwo «Kile à pùnampyire shuunniŋi ntemu kan mii á naha Misira e ke, tire ti.» Ka Yakuba si jwo «Maye sanŋa yaha, maa pi file na na, bà mii si mpyi si jwó le pi á mɛ.»

¹⁰ Nyɛ lyage mpyi a Yakuba ɲyiɲyaani cyéɛŋɛ. U sàha mpyi na ɲaa na ɲcúu mɛ. Ka Yusufu si u pyilibii file u na, ka u u pi lwó a taha u tooyi na, maa pi pur'a cù. ¹¹ Maa jwo Yusufu á «Mii mpyi a tɛɛn ná l'e na mii saha sí mu ɲya mɛ. Ŋka li le, Kile à li yaa mii à mu

pyilibii yabilimpïi nya.» ¹² Ka Yusufu si u pyilibii láha u tunji tooyi na, maa ninjkure sín jùŋke na u taan maa yyahe cyígile.

¹³ Lire kàntugo, maa u jyanji Efirayimu yaha u kàniŋe cyage na, maa Manase yaha u kàmene woge na. Maa file ná pi e u tunji na, maa Efirayimu yyérenŋe tufoonji kàmene na, maa Manase yyérenŋe u kàniŋke na. ¹⁴ Nka u tunji Yakuba à u cyeyi para a taha, maa u kàniŋe cyege taha Efirayimu jùŋke na, mà li ta uru u jye cɔɔnfoonji, maa u kàmene taha yyahafoonji Manase woge na. ¹⁵ Maa jwó le Yusufu á maa jwo «Mii tulyage *Ibirayima ná mii tunji Ishaka, pir'à Kilenji ŋgemu pêe ke, uru u jwó le mpïi pyilibil'á.

Uru Kilenji jye ná mii i, mà lwó mii canzege na, mà pa bwòn nume na.

¹⁶ Kile Mélékɛŋji u à mii shwɔ kawagii puni na ke,

Uru u jwó le mpïi pyilibil'á.

Mpii pyilibii pi mii mege pyi ku kwôro shi,

Mii tulyage Ibirayima ná mii tunji Ishaka mege kà mpîni me.

Pi tûluge ku jyahha jùŋke na.»

¹⁷ Jye Yusufu à li nya na u tunji'à u kàniŋe cyege taha cɔɔnfoonji Efirayimu jùŋke na ke, ka li i mpɛn u e, ka u u tufoonji kàniŋe cyege láha Efirayimu jùŋke na mà taha Manase woge na. ¹⁸ Maa jwo «Baba, mu à wurugo, ŋge u jye jyafoonji nijcyiinj ke, uru u jùŋke na mu mpyi a yaa mu u ma kàniŋe cyege taha.» ¹⁹ Nka tufoonji jye a jee me, maa jwo «Mii jyanji, mii à yi cè fo mà jwɔ. Manase u tûluge mú sí jyahha n-pyi shinj wà. U sí n-pyi shinbwo, ŋka u kàntugo wunji sí n-pêe u na. U cɔɔnŋi tûluge sí jyahha n-pyi shi nijyahawa.» ²⁰ Ka Yakuba si jwó le pi á kuru canŋke, maa jwo «*Izirayeli shiinbii sí raa jwónji leni ná yii mege e. Pi sí n-pa a ŋko «Kile u jwó le yii á, bà u à u le Efirayimu ná Manase á me.»» Lire pyinŋanni na, Yakuba à Efirayimu yaha Manase yyaha na.

²¹ Lire jwɔhɔ na, ka u u yi jwo Yusufu á «Mii à na tashàge byanhara, ŋka Kile sí n-pyi ná yii e. U sí yii pyi yii núru yii tulyeyi kîni i, Kana kîni i. ²² Mà bâra lire na, mii sí mu kɔɔge jyahha n-tôro mu sɛŋɛbii sanmpïi woge taan. Mii sí Sikemu kùluni kan mu á. Mii à kuru shwɔ Amori shiinbii na, ná na kàshikwɔnŋwɔni ná sintaage e.

49

Yakuba à nùmpañja jwumpe jwo mà yyaha tíi ná u pyilibil'e

¹ Lire kàntugo, ka *Yakuba si u jyaabii yyere maa jwo: «Yii a ma, yii i mpa bínni na taan, karigii nimpañkii cyi sí nɔ yii na ke, mii sí cyire jwo yii á. ² Yakuba jyaabii, yii a ma yii i mpa bínni, yii lógo yii tunji *Izirayeli* jwɔ na.

³ Uruben, mu u jye mii jyanji nijcyiinj,

Mu u jye mii nante yaage, mii à mu si mà mii ta nànjjiwe.

Pèente mu à ta ke, tir'a fànha tò mu sɛŋɛbii sanmpïi woore na.

Fànhe ku jye mu i ke, kur'à jyahha mu sɛŋɛbii sanmpïi woge na.

⁴ Nka mu na jye mu à jwo lwɔhɔ ŋkemu k'à dùgo jî a fworo na fwu ke, mu tɛnm'à pɛn.

Mu à dùgo ma tunji yasínnjke jùn'ji, maa wwò ná ma tunji cwonji w'e.

Lire kurugo, mu saha sì yyaha yyerenji ta me

⁵ Simiyɔn ná *Levi kapyiinjii jye ninŋin,

pi maha pi kàshikwɔnŋwɔhɔgii lwúu marii kakyaare pyi.

⁶ Mii jye a sii ná pi e pi ŋgwòŋi i me

Pi kapyiinjii mú sí jye a táan mii á me

Naha kurugo ye mà pi lùyiriwuubii yaha, pi à sùpyire tà bò, pi pege kurugo.

Mà pi yaha bàhage na, pi à nùpyahii cyi sirakapanya *kwòn.

* 49:2 Yakuba mege kà ku jye Izirayeli

7 Mii à pi láŋa pi lùyirini kurugo, naha na ye lùyirini l'à pi wà lire kapiini mpyiŋi na.
 Mii à pi láŋa pi lùyirintoroni kurugo, naha na ye lùyirintoroni l'à pi wà lire kapiini mpyiŋi
 na
 Mii sí pi tùluyi pyi yi láha yiye na Izirayeli kini i,
 Yi sí n-tèen n-tèen yiye Yakuba kini† puni yyaha kurugo.

8 *Zhuda, mu sìŋeɛbii sí raa mu pèrè,
 mu sí ma cyege taha ma zàmpeɛnbii kaɲekwuunni na,
 mu sìŋeɛbii sí raa nɲkure sínni mu á.

9 Mii jyaŋi, Zhuda, mu na nyɛ mu à jwo cànrage
 ku maha sà ɲaare maa sige yaare tà cù a kyà,
 maa núr'a pa sínni, maa tooyi sànhana.
 Mà ku yaha tasínage e, jofoo u sí ɲeɛ n-jwo na uru sí ku kòrò n-yîrige ye?

10 *Saandre kàbiini sì n-fworo Zhuda pyenge e mɛ,
 ɲùɲufente kàbiini sì n-kwôro u tùluge cyè e,
 *supyishiŋi sanŋi sí raa làampunŋi kaan u á,
 si ɲkúu u á.

11 Zhuda, mu *ɛɛɛɛɛ cikɔɔge sí ɲwɔ sèè sèl'e,
 fo si mpyi mu mée ká dùfaanŋke pɔw k'e, lire sì yaaga kèege mɛ.
 Mu sí raa ma vâanntinŋke jyíi ɛɛɛɛɛɛɛ lwɔh'e
 s'a ma vâanntinmbwɔhe jyíi ɛɛɛɛɛɛɛ sinmpe e.

12 Mu nyiigii sí raa ɲí ɛɛɛɛɛɛɛ lwɔhe cyè kurugo,
 nùjirimpe sí mu ɲkɔyanhagii pyi cyi fíniŋe.

13 Zabulon tatèenge sí n-pyi suumpe lwɔhe ɲwɔge na,
 batoo nimbwoo sí raa yyereli kuru cyage e,
 mu kini sí n-kàre sà nɔ fo Sidon kànha na.

14 Isakari fành'à ɲyaha dùfaanŋa fiige,
 u tatèeng'à bɛ yatɔɔre tabyige na,

15 u à tatèenge ɲya k'à ɲwɔ,
 kini mú s'à táan ke,
 ka u u wá na báaraŋi nɲgaŋi pyi
 mu à jwo biliwe.

16 Dan sí u kini shiinbii shwɔ u zàmpeɛnbii na,
 Izirayeli tùluyi sanŋyi fiige.

17 U na nyɛ mu à jwo wwò ɲgemu u à sínni kuni i ke,
 mu à jwo màcwɔn kuɲcwɔre e,
 u maha shɔnyi nɔni tooyi na, shɔndugubil'a sì wá na ɲcwɔ.

18 Kafoonŋi Kile, mii à tèen ná l'e na mu sí mii shwɔ.

19 Gadi wi ke, kakuumpyiibii pìi sí n-pa n-cwo u na, si u tun.
 Nka u sí pi kòrò n-caala.

20 Asheri wi ke, yafaayi sí raa ɲwɔge u kini i.
 Saanbii ɲjyòŋi nɲcɛnŋi sí raa ntaa l'e.

21 Nɛfitali na nyɛ mu à jwo cèŋe, ɲkemu ku nyɛ kuy'á ke, ku maha cèmpyire nisɛnante sini.

† 49:7 Yakuba kini ná Izirayeli kini nyɛ nɲkin

²² Yusufu fành'à nyaha mu à jwo sige dùfaanŋa ku nyɛ lwohɔ ɲwɔ na; mu à jwo sige dùfaanmbile kafaawaga ɲuŋ'i.

²³ Sintaayifeebil'à taha u fye e, maa u ɲwɔ ná tàanbil'e, maa u kànha sèl'e.

²⁴ Nka u sintaag'à kwôro u cye e, Yakuba u Kileni Siɲifol'à fànha kan u cyey'á. Uru Kileni u nyɛ Izirayeli kàanmucyafooni, uru mú u nyɛ Izirayeli taɲwɔhɔge.

²⁵ Mu tuɲi u Kileni u sí mu tɛge, Kile Siɲi Punifoo u sí jwó le mu á, si nɲyiɲi zànhe kan mu á, si jwó le mu á, si ɲɲke lùbilibii kan mu á, si mu pyilibii pyi pi nyaha; si mu yatɔɔre pyi ti púgo.

²⁶ Jwóobii Kile à le mu tuɲ'á ke, pir'à fànha tò ɲanyi nɲjyeyi yacɛnyi na, Kile u jwó le Yusufu á amuni, Kile u jwó le u á, uru ɲgemu u nyɛ u cɛnmpyiibii ɲùɲo na ke.

²⁷ Benzhamana na nyɛ mu à jwo sige pwun katege wu. Nyɛge na, u maha sige yaare tà cù a kyà, yàkonke u maha tà táa táa u pyilibii na.»

²⁸ Nyɛ Izirayeli tɔluyi kɛ ná shuunnɲi'à fwororo mpɛi shiin kɛ ná shuunnɲi i. Pi tuɲi Yakuba jwumpe nizanmpe pu mpyi mpe mà yyaha tí ná pi puni nɲkin nɲkinɲi i, wà ná wà wumɔ nyɛ a pyi nɲkin mɛ.

Yakuba kwùɲi kani

²⁹ Nyɛ lire kàntugo, ka *Yakuba si yi jwo a waha u jyaabil'á na: «Mii aha bú ɲkwù, yii i sà na tò na tulyeyi tatonke e, ɲaɲgyige ku nyɛ Kyiti shinɲi Efirɔn kɛɛge e ke, wani yii sí n-sà mii tò na tulyeyi taan. ³⁰ Kuru ɲaɲgyige na nyɛ Makipela kɛɛge e, Mamire cyage e, *Kana kɪni i. *Ibirayima u à kuru cyage shwɔ Kyiti tɔluge shinɲi Efurɔn á, mà pyi u kwùu tatòɲo. ³¹ Wani Ibirayima ná u cwonɲi Sara, ná Ishaka ná u cwonɲi Erebeke à tò, wani mii à na cwonɲi Leya tò mú. ³² Kuru kɛɛge ná ɲaɲgyige ku nyɛ k'e ke, yire pun'à shwɔ Kyiti shiinbil'á.»

³³ Nyɛ Yakuba à puru jwumpe jwo a kwò u jyaabil'á ke, maa tooyi dùrugo yasínnɲi ke na, maa sínɲi, ka u múnaani si fwororo u e.

50

¹ Tèni i Yusufu à cè na u tuɲ'á kwù ke, ka u u u yyahe bùru u woge na, maa mɛɛ sú.

² U à kwò mɛɛsuni na ke, maa u wyempyiibii pyi pi à u tuɲi buwunɲi yal'a yaa ná nùguntangayaayi i mà yaha. ³ Ka pi i ɲkwôro u ɲjaanɲi na fo mà sà nta canmpyaa beeshuunni, ɲaha na ye *Misira kɪni làda u mpyi ure. Ka Misira shiinbii si yamɛɛni sú fo canmpyaa beetaanre ná kɛ. ⁴ Cyire canmpyaaagil'à fùnnɔ ke, ka Yusufu si yi jwo Farɔn fyɛɲwɔhɔshiinbil'á «Kampyi sèe wi, mii kyal'à táan yii á, yii na pwɔhɔ yii sà yi jwo Farɔn á, ⁵ na mà mii tuɲi yaha u sàha ɲkwù mɛ, u à yi jwo mii á na uru ká ɲkwù, mii i sà uru tò u fanɲke nintùgoge e *Kana kɪni i, mii s'à kâa u á na mii sí li pyi. Lire kurugo, mii la nyɛ si sà na tuɲi tò si láha núru mpa.» ⁶ Nyɛ puru jwump'à nɔ Farɔn na ke, ka u u yi jwo Yusufu á «Sà ma tuɲi tò Kana kɪni i, maa núru, ɲaha na ye mu à kâa mà kwò u á na

mu sí lire pyi». ⁷ Yusufu nin̄kàr̄nji ná u tun̄ji buwuñi i, Far̄on k̄ini n̄n̄uf̄eebii pun'á sà u t̄ùgo, Far̄on n̄n̄kolyeebii ná Misira k̄ini n̄n̄kolyeebii sanmp̄ii puni, ⁸ ná Yusufu pȳenge shīinbii puni, ná u sì̄n̄eebii, ná u tun̄ji pȳenge shīinbii puni. Pȳibii ná yat̄ore kanni t'á kw̄oro Gozheni k̄ùluni i, Misira k̄ini i. ⁹ Sh̄onyi w̄otorobii ná sh̄ondugubii mú na mpyi ná pi e. S̄ùpȳinyahara ti mpyi tiye fye e na n̄k̄ēge.

¹⁰ Tafafyinge ku nȳe Zhurud̄en ban̄ji k̄antugo, ná ku m̄ege nȳe Atadi ke, pi à n̄o wani maa yam̄eni sú, maa kwuuyi wà s̄èl'e. Canmpyaa baashuunni pi à pyi kuru kw̄uge na wani.

¹¹ Kana shīinbii pi nȳe lire k̄ini i ke, pir'á kuru kw̄uge pȳin̄kanni nya Atadi tafafyinge e ke, maa jwo «Ŋke à pyi kw̄ubw̄oh̄ Misira shīinbil'á d̄e!» Lire kurugo, pi à kuru cyage m̄ege le na *Ab̄eli Misirayimu, kuru cyage na nȳe Zhurud̄en ban̄ji k̄antugo*

¹² Lire pȳin̄kanni na, *Yakuba mpyi a nj̄emu jwo u pȳibil'á u kw̄uge kyaa na ke, lire pi à pyi. ¹³ Pi à k̄are ná u buwuñi i Kana k̄ini i. Nan̄gyige ku nȳe Makipela k̄ēge e ke, mà sà nt̄o wani. *Ibirayima u mpyi a kuru cyage shw̄o Kyiti t̄uluge shin̄ji Efir̄on á, mà yaha kwuutaton̄o, kuru cyage laage nȳe a t̄oon Mamire woge na m̄e. ¹⁴ Yusufu à u tun̄ji tò a kw̄ò ke, ka u u n̄úr'a k̄are Misira k̄ini i. U sì̄n̄eebii ná shin maha shin u mpyi a k̄are ná u e tufoon̄ji taton̄ke e ke, ka pire puni si n̄úr'a pa Misira e.

Yusufu yyahafeebil'à yàfa cya u á

¹⁵ Nȳe Yusufu sì̄n̄eebil'à li nya na pire tun̄j'á kw̄u ke, ka pi i jwo: «Yusufu ká ȳiri wuu kurugo num̄e de! Wuu à kapiini ndemu pyi u na ke, u aha jwo u sí lire fwooni tò wuu na de!» ¹⁶ Ka pi i wà yaha a k̄ar'a sà yi jwo Yusufu á «Mà jwo mu tun̄ji u kw̄u ke, u mpyi a jwo na ¹⁷ wuu sà jwo ná mu i, wuu u mu n̄áare, maa náan̄ji maa yàfa ma sì̄n̄eebii na, n̄aha na ȳe pi à kapii pyi mu na.» Ka pi i jwo Yusufu á «Wuu na nȳe mu tun̄ji Kilen̄ji bilii, náan̄ji (maa yàfa*) maa ma sì̄n̄eebii kapiini yàfa pi na.» Yusufu à puru jwumpe lógo ke, ka u u m̄ēe sú.

¹⁸ Ka u yyahawuubii si n̄k̄ar'a sà nin̄kure sín u taan, maa jwo «Mu bilibii pi mp̄ii.» ¹⁹ Ka u u pi pyi «Yii àha vyá m̄e, mii u nȳe Kile la? ²⁰ Yii pi ke, yii la mpyi si kapii pyi mii na, n̄ka Kile à li k̄ēen̄j'a pyi kac̄enne, maa li k̄antugo pyi nde nin̄jaa, bà s̄ùpyire nin̄yahara si mpyi si shw̄o m̄e. ²¹ Lire e ke, yii àha raa fyáge m̄e, mii sí yii ná yii pȳibii puni le na kaloge n̄w̄oh'i.» Maa jwo ná pi e t̄ipoom'i, mà pi z̄om̄pii t̄īge.

Yusufu kw̄un̄ji

²² Lire k̄antugo, Yusufu ná u c̄in̄mpȳiibil'à kw̄oro *Misira e. Yusufu sh̄in̄ji t̄egen'à pyi yyee n̄kuu ná k̄e. ²³ U à u jyan̄ji Efirayimu pȳibii ná u n̄ampyire nya. Nȳe Manase n̄ampyir'à si ke, ka Yusufu si pire pyi u pȳi. Manase n̄ampyire na mpyi Makiri pȳi.

²⁴ Can̄jka Yusufu à jwo u sì̄n̄eebil'á «Li sì m̄o m̄e, mii sí n-kw̄u, n̄ka yii i dá li na na Kile sí yii le u kaloge n̄w̄oh'i, si yii yige nde k̄ini i. K̄ini n̄w̄om̄eni u à lw̄o wuu tulyeyi *Ibirayima ná Ishaka ná *Yakuba á ke, u sí n-k̄are ná yii e wani.» ²⁵ Lire k̄antugo, Yusufu à u sì̄n̄eebii pyi «Yii k̄aa na nȳii na, na Kile ká bú yii yige Misira e, yii nin̄k̄aribii, yii sí n-k̄are ná mii kacīiyi i.»

²⁶ Nȳe Yusufu à pa n̄kw̄u mà u sh̄in̄ji yaha yyee n̄kuu ná k̄e ke, ka pi i u buwuñi bégele ná latikol'e mà le keshu fun̄j'i mà tò Misira k̄ini i.

* **50:11** Ab̄eli Misirayimu, n̄w̄oh̄o ku nȳe Misira shīinbii yam̄eni tasúge.

Uruti

Elimileki ná u pyenge shiinbil'a kênne Mwabi kîni i

¹ Tèni i *Izirayeli fànhe mpyi yukyaabil'a ke, katibwəhə mpyi kîni i. Lire kurugo, nàŋi wà ná u cwo ná u jyaabii shuunniŋ'a fworō Betilehemu i, kuru nyɛ *Zhuda kîni kànhe kà, sà tɛɛnɛ pyi Mwabi kîni i. ² Nàŋi mɛge na mpyi Elimileki, ceɛŋi woge sí i mpyi Nahami, pyiibii wuyi sí i mpyi Makulɔn ná Kiliyɔn. Efirata tɔluge wuubii pìi pì, mà yîri Betilehemu kànhe e, Zhuda kîni i. Lire tɛɛnni funŋke e Mwabi i, ³ ka Elimileki si ŋkwû, maa Nahami ná u jyaabii yaha. ⁴ Ka pire si Mwabi kîni cyeebii pìi lèŋɛ, wà mɛge na mpyi Oripa, sanŋi woge sí nyɛ Uruti. Yyee kɛ fiige pi a pyi, ⁵ ka Makulɔn ná Kiliyɔn si ŋkwû mú. Ka Nahami si ŋkwôro nò ná pyi baa.

Uruti a taha Nahami jwəh'i na ŋkɛge Betilehemu i.

⁶ Ka Nahami si lógo na Kafoonji Kile na wá u kîni shiinbii tɛge ná yalyire e. Lire e, ka u u wá na bégele si yîri Mwabi kîni i, s'a wá u kîni i ná u napworibii mú shuunni i. ⁷ Ka u u yîri u tateenge e, u ná u napworibii mú shuunni i, mà kuni lwó a núru na ŋkɛge *Zhuda kîni i. ⁸ Ka Nahami si yi jwo pi a: «Yii núru, yii a sì yii nɛɛbii yyére. Tɛgeŋkanni na yii a mii ná ninŋwúbii tɛge ke, Kile u yii tɛge amuni. ⁹ Kile u yyeŋŋke kan yii mú ninŋin ninŋin a, yii nambayi i.» Maa tàange fwùu kan pi a, ka pi mú shuunni si mɛɛ le na súu. ¹⁰ Ka pi i u pyi: «Ŋnhə, wuu sí raa ŋkɛge ná mu i mu shiinbii yyére.»

¹¹ Ka Nahami si yi jwo pi a: «Mii napworibii, yii núru, yii a sì. Naha kurugo yii sí n-tɛɛn mii yyére yɛ? Mii yyeegil'a nɔ cyage ŋkemu i ke, mii saha sì n-jà pyii si, mpiimu pi sí n-jà n-pyi yii nambaa mɛ. ¹² Yii na yaha naha, yii núru yii a sì yii shiin pyenge, naha na yɛ mii a lyɛ a kwò, mii saha sì n-jà nambaga jyé mɛ. Mii mɛɛ n'a mpyi na sí nò ta ninjaa, si pùnampyire ta u a, ¹³ yii sì n-jà pire sige fo pi aha lyɛ mɛ. Yii sì n-jà nambaabii sanmpii cyé mɛ. Kafoonji Kile a yyefuge yaha mii na, yii s'aha ntaha mii fye e, yii sí n-ta kuru yyefuge e, lire laage sí i nyɛ mii na mɛ.» ¹⁴ Ka pi mú shuunni si myahii le na súu sahanŋi, ka Oripa si tàange fwùu kan, maa kàntugo wà pi nacwon'a, ka Uruti si jcyé, maa yyére u taan.

¹⁵ Ka Nahami si yi jwo u a: «Mu jyi wà ma na yyahafoonji cwonji na, u a núru na ŋkɛge u shiinbii ná u yasunŋy'a. Ma mú u núru u fiige mà sì ma shiinbii pyenge.» ¹⁶ Ka Uruti si yi jwo:

«Ma hà na kárama si jîri ma taan,
s'a ŋkɛge na shiinbii yyére mɛ.
Cyage maha cyage e mu a kàre ke,
mii mú sí n-kàre wani.
Cyage maha cyage e mu a tɛɛn ke,
mii mú sí n-tɛɛn wani.
Mu shiinbii mú sí n-pyi mii shiinbii,
mu Kilenji mú sí n-pyi mii Kilenji.
¹⁷ Mu aha ŋkwû cyage ŋkemu i ke,
kuru cyage e mii sí n-kwû.
Mii sí n-tɛɛn ná mu i,
fo mà sà nɔ kwùŋi na.
Cyage e mu sí n-tò ke,
wani mii mú sí n-tò.
Lire ká mpyi li nyɛ a pyi mɛ,
Kafoonji u kawaa pyi mii na!»

¹⁸ Nahami a pa ntɛɛn ná l'e na Uruti na sí n-sii n-kàre ná u e ke, ka u u puru jwumpe yyéŋɛ. ¹⁹ Ka pi mú shuunni si ŋkàre Betilehemi i. Pi a nɔ Betilehemu i ke, ka li i kànhe

shiinbii puni kàkyanhala, ka cyeebii si jwo: «Ei! Nahami u nyε ame la?» ²⁰ Ka Nahami si jwo: «Yii àha nùru na yyere Nahami mε (Nahami jwòhe nyε jùntangafoo), yii a na yire Mara (Mara jwòhe sí nyε jùmpengεfoo), jaha na yε Kafoonji Sijí Punifoo la mii lùbyage pyi wεge lwòhò mii shìnjí funnke e. ²¹ Mii ninjkarinjí cyeyi mpyi a jî, Kile s'a mii pyi mii a nùru ná cyengaayi i. Yii àha zì nùru na yyere Nahami mε. Kafoonji Sijí Punifoo u nyε kani jyafoo ná li cèvoò ke, uru u a pònñi nò mii na.»

²² Lire pyinjkanni na, Nahami a nùr'a pa, mà yîri Mwabi kîni i, ná u napworonji Uruti i, u nyε Mwabi kîni shin ke. Pi tèepani Bètílehemu i, lir'a bē ná sùmakwòngil'e.

2

Uruti a báare Bwazi kεεge e

¹ Nyε Nahami poonji Elimileki pyεngε shin maa mpyi u cévoò, ur'a pyi wani. U mεge na mpyi Bwazi, maa mpyi yaara ná mεgefoo.

² Canjka, Mwabi Uruti a yi jwo Nahami a: «Mii kεεge sige e. Ngemu ká bú sà mii jùñaara ta ke, mii sí sà sùma fùgo urufoo fye e. Ka Nahami si jwo: «Ta sì, mii pworonji.» ³ Ka Uruti si yîri, maa njàr'a sà sùmanj kòoge fûru sùmakwònbii fye e. U jùntancyage k'a pa mpyi, u a sà bē ná Bwazi kεεge e, Elimileki pyεngε shinji wà.

⁴ Canjk'a ta ku nò cyage e ke, ka Bwazi si yîri Bètílehemu i mà nò wani, maa pi shéere, maa jwo: «Kile u pyi ná yii e.» Ka pi i u jwò shwò: «Kile u jwó le ma a.» ⁵ Ka Bwazi si sùmakwònbii jùnjufonji yíbe na: «Jofoo wu u nyε nde cibileni yε?» ⁶ Ka u u jwò shwò mà jwo: «Mwabi kîni cibileni l'a pa ná Nahami i mà yîri Mwabi i ke, lire li. ⁷ U a kuni cya mii a, si ntaha sùmakwònbii fye e, s'a fûru pi kantugo. Mà lwó nyεge na, u na nyε u tooyi na, numε u a nè na tèen vùñke e si nò.»

⁸ Lire kantugo, ka Bwazi si yi jwo Uruti a na: «Ningyiini tège, mii pworonji, ma hà nùru njîri naha nke kεεge taan, s'a nkεεge kabεr'e s'a sùma fûru mε. Ma hà laaga tòn naha na mε, tèen mii sùmakwòncyeebii taan. ⁹ Ma wíi sèl'e, cyage e pi na ntùuli ke, maa ntaha pi fye e. Mii sí yi jwo nànjiiipyir'a pi àha raa bâhare ná mu i mε. Byage ká ma ta, maa sà bya pi kucwòhil'e. ¹⁰ Ka Uruti si ninjkure sín, maa yyahe cyígile, maa jwo: «Mii na nyε nàmpòñjò, ka jaha sí mu pyi mu a mii jaare ta yε?» ¹¹ Ka Bwazi si u jwò shwò: «Nde mu a pyi ma nacwon'a, mu poonji njkwùñji kantugo ke, pi a li jwo mii a. Mà bàre lire na, mu a yîri ma tunji ná ma nunji taan ma tasege e, maa mpa ntèen kîni labεr'e ná sùpyishinjí w'e, ngemu u nyε mu nyε a pyi a u cè a lyε mε. ¹² Nde mu a pyi ke, Kile u ma sàra lire na. Kafoonji, *Iziráyeli Kilenj nge fukanyi jwòh'i mu a maye njwòhò ke, u ma kan sée sèl'e.»

¹³ Ka Uruti si jwo: «Kàfoonji Bwazi, mu a sùpygire pyi ná mii i. Mu a màban le mii i, maa lùtaanjwumbo jwo ná mii i, mà li ta, mii bá nyε mu bilicwòñji wà kwò mε.»

¹⁴ Tèelyîin'a nò ke, ka Bwazi si Uruti yyere u pa lyî ná pire e, maa bwúurukwonga kan, u a níginí cyεnge e, u a lyî. Uruti a pa ntèen sùmakwònbii taan, ka Bwazi si u kan sùmakaaga na. Ka u u lyî a tìn fo mà u sanñi yaha. ¹⁵ Uruti a sà a fwooro sahanjki, ka Bwazi si yi jwo u sùmakwònbil'a: «Yii u yaha ba, u a yúu ninjkwònyahanj i jwunyahama baa.» ¹⁶ Yii a sùmanjcyahayii yà cyán, ur'a yire bílilí. Yii bà sàha yaaga jwo lire na mε. ¹⁷ Ka Uruti si sùmanj fùg'a canjke kwò Bwazi kεεge e. Yàkonjke, ka u u nintanj bwòn mà taha a sàhala jî. ¹⁸ U a yîri sige e mà pa, maa mpa u sùmanj nivugutanj cyée u nacwonj na. Maa u canja lyige sanñke wu mà kan u a.

Nahami a Kile mεtange yyere.

¹⁹ Ka nacwonj si u yíbe na: «Taa mu a nge sùmanj puni fùg'a ta njjaa ke? Taa mu a canjke pyi ke? Kile u jwó le ngemu u a jùñaara ta ma na ke, ur'a.» Ka u u nacwonj pyi na ur'a canjke pyi nànjí ngemu kεεge e ke, na u mεge na nyε Bwazi. ²⁰ Ka Nahami si jwo: «Bwazi mú na nyε wuu byanhama shin, u na nyε wuu kòoge lyífoonj wà, u sàha njkwò u cyεge láha wuu nyii wuubii ná ninjkwuubii na mε, Kile u jwó le u a.» ²¹ Ka Uruti si yi jwo

u a, na uru nge nàŋi bá a jwo, na uru u ntèen u kerege e sùmakwɔɔnbii kantugo, fo uru sùmaŋi ká *kwɔn a kwɔ. ²² Ka Nahami si yi jwo Uruti nyii na sahaŋki, na lire nde a táan ur'e, naha na ye u aha nkàre wabere u kerege e, u sí n-jà yyefugo ta wani. ²³ Ka Uruti si ntèen Bwazi kerege e ná u sùmakwɔɔnbil'e, fo ka pi i sà sùmaŋi kùuyi puni kwɔn mà kwɔ. Lire tɛni i, u mpyi na shùun nacwonji yyére.

3

Uruti a kàre Bwazi sùmaŋi fyiini na.

¹ Canŋka, Nahami a jwo Uruti a: «Mii pworonji, mii sí mu le nàmbage e, bà mu si mpyi sà fèrɛmɛ ná yyenɛ ta mɛ. ² Nge nàŋi, Bwazi u mpyi a mu yaha mu u sùmaŋi fûru u báarapyiibii jwɔh'i ke, mu a li cè wuu byanhamu shin u nyɛ u wi. Nke numpilage e, u sí n-sà u sùmaŋi pyàŋi wwû fyiini na. ³ Lire tɛni i, mu a yaa mu u wili, maa ntiri, maa ma vaaŋnyi nisinaŋyi lwó a le, maraa si fyiini na. Nka ma hà u yaha u ma cè mà u ta u sàha nkɔwò a lyi maa bya a kwɔ mɛ. ⁴ Mu aha shà, mu sí n-sà wii u tasínage e, cyage e u na uye njóni ke, maa wii u tooyi yyére, maa vaaŋntonji yirige, mu sí tasínage ta, maa sínni wani. Nde mu a yaa mu u mpyi ke, u sí lire jwo mu a.» ⁵ Ka Uruti si u jwɔ shwɔ na: «Mu aha ndemu jwo mii a ke, mii sí lire pyi.» ⁶ Maa nkàre sùmaŋi fyiini na. Bà u nacwon'a yi jwo u a mɛ, ka u u sà ntòro amuni. ⁷ Bwazi a lyi maa bya, u múguro wunji, maa nkàr'a sà sínni sùmapyaŋi nkɔwúnni taan. Tɛni i u a njó ke, ka Uruti si mpeel'a file u na, maa tasínaga ta u tooyi yyére, vaaŋntonji jwɔh'i, maa uye sànhana. ⁸ Numpilag'a lyɛ ke, ka Bwazi si jɛ, fo na jcyɛnni. L'a pàa u e sèl'e, u a yir'a ceewe ta u a sínni u tooyi yyére. ⁹ Ka u u yíbe: «Jo u nyɛ mu ye?»: «Mii u nyɛ Uruti, mu bilicwonji. Mii na li jáare mu a, maa vaaŋnke cyage kà tò na na, maa na lwó mà le ma màrampe e. Mu na nyɛ wuu pyenge kòolyibil'e.» ¹⁰ Ka Bwazi si yi jwo Uruti a: «Kile u jwó le ma a. Mu a li cyêe sahaŋki ma nacwonji pyenge shiimbii na, na mu na nyɛ ceewe njɛcɛnɛ. Mu numɛ kacenn'a jwɔ njɛcyiini na, naha na ye mu nyɛ a nyii yige si nàmbaga lɛŋe nànjiiw'a mɛ, fòŋɔfoo bàre ntafoo na mɛ. ¹¹ Lire tɛni i, mii pworonji, ma hà nùru raa fyáge mɛ, mu aha yaaga maha yaaga cya, mii sí lire pyi mu a, naha na ye nke kàhe shiimbii pun'a li cè na mu na nyɛ ceewe njɛcɛnɛ. ¹² Kuru cyage e, sèe u nyɛ u wi, mii na nyɛ mu pyenge kòolyiŋi wà, nka wà a nùr'a mu pyenge shiimbii byanhara mà tòro mii na. ¹³ Numpilage sanŋke pyi naha. Nyège na, mu kyaa ká mpyi u na, u a bú mu lwó, li sí n-pyi kacennɛ. Nka u aha mpyi u nyɛ a li pyi mɛ, mii s'a na jwɔmɛɛni kan mu a, Kafoonji Kile nyii wunji mɛge na, mii sí mu lwó. Síni fo nyɛnkɔwonge. ¹⁴ Ka Uruti si ntèen Bwazi tooyi yyére fo nyɛnkɔwonge, maa yiri. Bwazi la mpyi wà si jɛcè na nge ceen'a yiri uru yyére fyiini na mɛ. ¹⁵ Ka u u jwo na Uruti u u vaaŋnke sànhana u u ku cù sèl'e. U a ku sànhana ke, maa ku cù. Ka Bwazi si sùmaŋi yanyɛɛyi baani le k'e, maa u tɛge, ka u u ku tugo maa nùr'a kàre pyenge. ¹⁶ Uruti a nùr'a pa u nacwonji yyére ke, ka uru si u yíbe: «Di y'a tòr'a jwo ye, mii napworonji?» Nde Bwazi a pyi u a ke, ka u u jyè yi yyahe e mà jwo, ¹⁷ maa sùmaŋi cyêe mú, maa nùr'a jwo na li nyɛ a mpyi a táan Bwazi a uru cyengayi wunji si mpa Nahami yyére mɛ. ¹⁸ Ka Nahami si jwo: «Tèen naha, mii napworonji fo wuu aha nde tùgo mà nɔ li tɛgeni na. Ná Bwazi nyɛ a nde kani cwɔɔnrɔ mɛ, u sì taŋɔŋɔ ta wuu nyii na mɛ.»

4

Bwazi a Uruti lɛŋe nàmbaga na

¹ Ka Bwazi si nkàre kàhe bàanni i, maa sà ntèen, koolyiŋi shɛɛnre u a jwo ke, ka uru si mpaa ntùuli, ka Bwazi si u yyere: «Mucyiin pa naha, maa mpa ntèen» ka nàŋi si mpa maa ntèen. ² Ka Bwazi si kàhe yyecwugofeebii shiin ke yyere mà pa ntɛŋe ná piye e. Tɛni i pir'a pa ntèen ke, ³ ka u u yi jwo koolyiŋi nyii na: «Mu a li cè, Nahami, u a yiri Mwabi kini i mà pa, si mpaa lwófoo caa wuu cìmpworonji Elimɛlɛki kerege na. ⁴ Mii a li ta maa yi jwo mu njɛgyiigii taan, si yi cyêe mu na naha, mpai pi naha naha ná wuu shiimbii yyecwugofeebii

pi naha naha ke, pire nyii na. Mu u nyε koolyiŋi, kampyi mu sí kεεge lwó, maa ku lwó Nahami cye e. Kampyi mu sì ku lwó mε, maa yi jwo sí li cè, naha na yε wà nyε mu ná nke kεεge shwòhòl'e mε, mii u a taha mu na.» Ka u u jwo uru sí ku lwó. ⁵ Ka Bwazi si jwo: «Mu aha kεεge lwó, mu a yaa u lenkwucwɔŋi Uruti lwó mà pyi ma cwo bà kɔɔge si mpyi si nkwõro kufoonɔi ninkwũɔi pyenge e mε.» ⁶ Ka nàŋi si jwo: «L'aha mpyi amuni, mii a fworò kɔɔge e, naha na yε, mii na fyáge mii kɔɔge kà nkwõ mpĩni mε. Lire tɛni i, Bwazi, mu yabilinɔi u ku lwó, sɛɛnɔi na, mii sì n-jà ku lwó mε.» ⁷ Tèecyiini i, *Izirayeli shin n'a mpyi na sí li cyêe na nde kani cyiin na yal'a kwò, u mpyi maha u tanhanke wwû maha kan u shèrefoon'a. Lir'a pyi kalyee Izirayeli a ndemu l'a li cyêe na mbè a pyi nde kani na ke. ⁸ Kuru cyage e, koolyiŋi, ka uru si yi jwo Bwazi a: «Mu yabilinɔi mu u ku lwó.» Maa u tanhanke wwû mà kan u a. ⁹ Bwazi, ka uru si yi jwo yyecwugofeebii nyii na, na sùpyire ti mpyi wani u shiimbii ke: «Mii a ku lwó Nahami cye e, yii mú puni nyii na. Yaaga maha yaaga ku nyε Elimileki, Kilwɔn ná Makilwɔn wogo ke, ¹⁰ ninjaa mii a nge ceenɔi Mwabi shinɔi Uruti lwó mà pyi na cwo, Makilwɔn lenkwucwɔŋi, bà kɔɔgefoo mεge ku mpyi si nkwõro ku na mε.» ¹¹ Bàanni shiimbii puni, ka pire si jwo l'a pyi pire nyii na, maa jwo: «Kile u li pyi nge ceenɔi u nge u u nkɔr'a jyè mu pyenge e ke, u pyi Araseli ná Leya fiige, mpɔi mú shuunni pi a Izirayeli bage sìi ke. Ma nàfuunɔi u púgo, Efirata tùluge e, mu mεge ku táan, Kile u ma yaha mà pyà mεge le Betilehemu kànhe e. ¹² Kile u pyii ninnyahamii kan ma a, nde cibileni na. Ma pyenge sí n-pyi Perezɔi woge fiige, nge Tamara a si *Zhuda a ke.» ¹³ Ka Bwazi si Uruti lèŋe u cwo, maa wwò ná u e tasínage na. Ka Kafoonɔi Kile si mpa ná l'e, ka u u laa ta, maa mpa si pùnambile. ¹⁴ Ka cyeebii si jwo Nahami a: «Kafoonɔi Kile a yaa u kêe. Ninjaa, u sàha nyε mu yaha koolyi baa mε. Kile u yaha u pyi metangafoo Izirayeli. ¹⁵ Mu nyii na yal'a fworò ma napworonɔi na, mà tòro pùnampyire baashuunni na. U na ncáa mu na, ur'a si, pyà na ngemu u sí n-pa fànhe kabεε kan mu a, si mu tège ma canmpyaagii sanɔkil'e ke.» ¹⁶ Ka Nahami si pyànɔi lwó, maa u ta uye na, maa mpyi u byifoo. ¹⁷ Ka u cɔŋεebii si múguronɔi pyi ná u e sèl'e, maa pyànɔi mεge le Obedi. Nyε Obedi u a pa mpyi Zhese tunɔi, ka uru si mpyi saanrefoonɔi *Dawuda tunɔi. ¹⁸ Saanrefoonɔi Dawuda taslige ku nke: Perezɔi u a pyi Ezirɔn tunɔi, ¹⁹ ka uru si Aramu si, ka Aramu si Aminadabi si, ²⁰ ka uru si Nakisɔn si, ka Nakisɔn si Salamɔ si, ²¹ ka uru si Bwazi si, ka Bwazi si Obedi si, ²² ka uru si Zhese si, ka Zhese si Dawuda si.

Macwo Jwumpe Nintanmpe Jwun^{kanni} Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenⁱ fun^o jwumpe e ke

Yesu cyelempyaji Macwo pi maha u pyi Levi ke, uru u à nge sémenⁱ séme, múnalwǎre shwofoo u mpyi u wi. Nka mà jwo u pyi Yesu cyelempya ke, u à múnalwǎre shwoshwo báaraⁱ yaha. Yesu karenkwooni kántugo ninyiⁱ na, Macwo à Yesu kapyiinkii séme, si li cyêe sùpyaji shiⁱ u n^ye Yesu ke, si li cyêe mú na Shwofoonⁱ kyaa Kile mpyi a jwo na u sí n-pa ke, uru u n^ye Yesu.

Yyee nijyahagii fun^o i Yahutuubii mpyi na Kile Nijcwǎnrǎⁱ pi Shwofoonⁱ mpanⁱ sigili. Kile túnntunmpil'á jwo uru Shwofoonⁱ mpanⁱ kyaa na. Macwo sémenⁱ à li cyêe na pyàⁱ u à si Bétilehemu kànhe e, ná u mege n^ye Yesu ke, uru u n^ye uru Shwofoonⁱ. Karigii cyi à li cyêe na Yesu u n^ye uru Shwofoonⁱ ke, Macwo sémenⁱ à cyire puni kyaa jwo. Jwumpe Kile túnntunmpil'á jwo fo tèemǎni i ke, Macwo à nùru puru pà kurugo maa li cyêe na nde Yesu mpyi na mpyi ke, Kile túnntunmpil'á jwo lire kyaa na mà jwo u pa ke.

Macwo mú à li cyêe na Yesu u n^ye Yahutuubii saanⁱ ngemu u à Kile Saanre jwǎ cù jìⁿke na ke. Mpii pi à taha u fye e ke, pyiⁿkanni na Kile Saanre sùpyaⁿ à yaa u pyi ke, u maha pire kálali lire na. Ti n^ye saanre sannte fiige mǎ. Kile Saanre sùpyaⁿ à yaa u Kile kyaa táan uy'á u tǎro wyérenⁱ na, nde u la n^ye sùpyire sannte t'a mpyi ur'á ke, u raa lire pyi t'á (7.12) u u u zàmpeenbii kyaa táan uy'á mú (6.44).

N^ye sùpyir'á Yesu bò, nka Kile à u jè. Lire kántugo Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na, maa pi pyi na pi a Jwumpe Nintanmpe yu jìⁿke supyishiⁿ pun'á.

Mà jwo Yesu u si ke, Kile mpyi a jwo na u mege sí n-pyi: «Emanuweli». Kuru mege jwǎhe ku n^ye: «Kile na n^ye ná wuu e» (1.23). Yesu cye kurugo, Kile à pa sùpyire shwǎhǎl'e. Mpe jwumpe p'á tǎg'a sémenⁱ jùⁿgo kuu na: «Mii na n^ye ná yii e canⁿa maha canⁿa fo si sà nǎ dipyenⁱ tèekwooni na» (28.20).

*Yesu Kirisita à fworo mpiimu i ke, pire meyi
(Luka 3.23-38)*

¹ N^ye Yesu Kirisita à fworo mpiimu i ke, pire meyi yi n^ye jje: Yesu à fworo saanⁱ Dawuda e, Dawuda s'á fworo Ibirayima tǔluge e.

² N^ye Ibirayima à Ishaka si,
ka Ishaka si Yakuba si,
ka Yakuba si Zhuda ná u sìⁿgebii si,

³ Ka Zhuda si Pǎrezi ná Zera si. (Pire nunⁱ mege mpyi Tamari.)

Ka Pǎrezi si Esirǎn si,
ka Esirǎn si Aramu si,

⁴ ka Aramu si Aminadabu si,
ka Aminadabu si Nashǎni si,
ka Nashǎni si Salamani si,

⁵ ka Salamani si Bwazi si. (Uru nunⁱ mege mpyi Arahabu.)

Ka Bwazi si Obǎdi si. (Uru nunⁱ mege mpyi Uruti.)

Ka Obǎdi si Zhese si,

⁶ ka Zhese si saanⁱ Dawuda si.

Ka saanⁱ Dawuda si Solomani si. (Uru nunⁱ u mpyi Uri cwonⁱ.)

⁷ Ka Solomani si Oroboyamu si,

ka Oroboyamu si Abiya si,

ka Abiya si Azafu si.

⁸ Ka Azafu si Zhozafati si,

ka Zhozafati si Zhoramu si,

ka Zhoramu si Oziyasi si.

⁹ Ka Oziyasi si Zhoyatamu si,

ka Zhoyatamu si Akazi si,

ka Akazi si Ezekiyasi si,

¹⁰ ka Ezekiyasi si Manase si,

ka Manase si Amōni si,

ka Amōni si Zhoziyasi si,

¹¹ ka Zhoziyasi si Zhekoniya ná u sìñɛɛbii si. (Lire tēni i Babilōn shiinbil'à Izirayeli shiinbii kul'a kàre piye yyére.)

¹² Nyɛ pi à pi cye yaha Babilōn i, ka pi i núr'a pa ke,

ka Zhekoniya si Salatiyeli si,

ka Salatiyeli si Zorobabeli si,

ka Zorobabeli si Abiyudi si,

¹³ ka Abiyudi si Eliyakimu si,

ka Eliyakimu si Azori si,

ka Azori si Sadaki si,

¹⁴ ka Sadaki si Akimu si,

ka Akimu si Eliyudi si,

ka Eliyudi si Eliyazari si,

¹⁵ ka Eliyazari si Matan si,

ka Matan si Yakuba si,

¹⁶ ka Yakuba si Yusufu si.

Nyɛ Yusufu cwonji mege mpyi Mariyama. Uru u à Yesu si, ngemu pi maha yiri Kile Nijɛwɔnrɔnji ke.

¹⁷ Mà lwó Ibirayima tēni na mà pa nɔ saannji Dawuda wuuni na, tulyeye kɛ ná sicyɛɛr'à tòro. Mà lwó saannji Dawuda tēni na fo mà sà nɔ tēni i Babilōn shiinbil'à Izirayeli shiinbii kul'a kàre piye yyére ke, ka tulyeye kɛ ná sicyɛɛre si ntòro mú. Mà lwó Izirayeli shiinbii tècūni na Babilōn shiinbil'à, mà sà nɔ Kile Nijɛwɔnrɔnji tèesini na, ka tulyeye kɛ ná sicyɛɛre si ntòro mú.

Yesu ziŋi kani

(Luka 2.1-7)

¹⁸ Nyɛ Yesu Kirisita sinƙanni l'à pyi nde: Mariyama u nyɛ u nunji ke, uru na mpyi Yusufu tàcwo. Nka mà jwo Yusufu u u lèñe ke, u yacere wu u mpyi Kile Munaani sífente cye kurugo. ¹⁹ U tànɔnji Yusufu mpyi a tíi, u la nyɛ a mpyi si Mariyama mege kèege mɛ. U la mpyi si u nàmbage fyɛinne njwòhɔre e.

²⁰ Mà u yaha ná tire sònɔɔre e, ka Kafoonji Kile mèlɛkɛnji wà si uye cyêe u na nɔɔge k'e, maa jwo: «Dawuda tɔluge shinji Yusufu, ma hà raa fyáge si ma tàcwonji Mariyama lèñe mɛ, jahà na yɛ yaceni li nyɛ u á ke, Kile Munaani sífente cye kurugo u à li ta. ²¹ U sí n-pa si pùnambile, maa li mege le Yesu*, jahà na yɛ uru u sí n-pa u shiinbii kapegigii yàfa pi na, si pi shwɔ.» ²² Ncyii karigii pun'à pyi bà li si mpyi Kafoonji Kile à u túnntunji tun ná jwumpe mpemu i ke, puru si fúnɔ mɛ. U mpyi a jwo: ²³ «Yii lógo, pùcepyinɔcembaala sí n-pa laa lwó si pùnambile si, uru pyàñi mege sí n-le Emanuweli†» kuru mege njwòhe ku nyɛ: «Kile nyɛ ná wuu e.»

²⁴ Nyɛ Yusufu à pa jè ke, maa li pyi bà Kafoonji Kile mèlɛkɛnji mpyi a yi jwo mɛ, maa Mariyama lèñe mà pyi u cwo. ²⁵ Nka u nyɛ a sínni ná Mariyama i mɛ, fo mà sà nɔ u tètigeni na. U à tíge pùnambile, ka Yusufu si li mege le Yesu.

* **1:21** Yesu mege njwòhe ku nyɛ: «Kafoonji Kile u nyɛ Shwofoonji.» † **1:23** Ezayi 7.14

2

Ncèfeebii píl'à sà fworó Yesu na, maa u pèe

¹Nye Yesu à si Zhude kùluni i, Betilèhemu kànhe e. L'à pyi Saannji Eròdi tènì i. Ka ncèfeebii pìi si yîri canñafyinmpe e mà pa Zheruzalemu kànhe e, ²maa yíbe: «Yahutuubii saannji u à si nume ke, taa u nye ke? Wuu à u woni nya mà wuu yaha canñafyinmpe e. Lire e wuu à pa mpa u pèe.» ³Saannji Eròdi à puru jwumpe lógo ke, ka lire kani si u ná Zheruzalemu shiimbii puni funño wwòonño sèl'e. ⁴Ka u u Kile sáragawwuubii nùñufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii puni bínni maa pi yíbe na Kile Njncwónrónji kyaa l'à jwo ke, taa ur'à yaa u si ke? ⁵Ka pire si u pyi: «U à yaa u si Betilèhemu kànhe e, Zhude kùluni i. Yire Kile túnntunñ'à sème na

⁶«Betilèhemu u nye Zhude kùluni kànhe kà ke, kuru bà ku nye Zhude kùluni kànyi puni nimbileni mà dè! Naha kurugo ye nùñufoonji wà sí n-pa fworó k'e, ngemu u sí n-pyi mii sùpyire, Izirayeli shiimbii nùño na ke*.»

⁷Nye ka Eròdi si ncèfeebii njwòh'a yyere, maa pi yíbe na tènì ndire e won'à fworó ye. ⁸Nye lire kàntugo ka u u pi yaha a kàre Betilèhemu kànhe e, pi sà yíbe pyàni kyaa na sèl'e, pi aha u nya, pi i mpa yi jwo ur'à, uru sí n-sà u pèe mú. ⁹U à puru jwo ke, ka ncèfeebii si nkàre. Pi mpyi a fyànha a woni ndemu nya canñafyinmpe e ke, lire ninuun'à fworó pi yyaha na, maa pi yyaha cù. Cyage e pyàni mpyi ke, l'à nò wani ke, maa yyére kuru cyage nìnyi na. ¹⁰Ncèfeebii l'à li nya l'à yyére ke, ka pi funnyi si sàa táan. ¹¹Ka pi i jyè bage e, mà pyàni ná u nunji Mariyama nya, maa njnkure sín maa pyàni pèe. Lire kàntugo maa pi yaayi njwò múgo, maa sèen† ná wusuna‡ ná miri§ kan pyàn'á. ¹²Lire kàntugo ka Kile si yi jwo pi á njòge k'e, na pi àha nùru nkàre Eròdi yyére mē. Nye ka pi i kuni labere lwó a kàre pi kìnì i.

Yesu sifeebil'à fê a kàre ná u e Misira kìnì i

¹³Nye ncèfeebii karenkwooni kàntugo, Kafoonji Kile mèlekēni wà à uye cyēe Yusufu na njòge k'e, maa u pyi: «Yîri, maa pyàni ná u nunji lwó, maa fî maa sî Misira kìnì i, maa ntēen wani fo mii aha mu pyi ma nùru ma a ma tènì ndemu i ke, naha na ye Eròdi na pyàni caa raa bùu.» ¹⁴Nye ka Yusufu si yîri numpilage e, maa pyàni ná u nunji lwó mà kàre Misira kìnì i. ¹⁵U à kwôro wani fo saannji Eròdi à pa nkũ. Lire pyinƙanni na, nde Kafoonji Kile mpyi a jwo u túnntunñi cye kurugo ke, lir'à fũñño. U mpyi a jwo: «Mii à na Jyanji yyer'a yige Misira kìnì i*.»

¹⁶Nye saannji Eròdi à pa li kàanmucya mà li nya na ncèfeebii l'à uru njwòhò yaha ke, ka u lùuni si yîri sèe sèl'e. Maa jwo na pùnampyire ti nye Betilèhemu kànhe ná ku kwùumpe kànyi na, ná pi sàha ntòro yyee shuunni na mē, na pi pire puni bò, naha na ye mà tàanna ná ncèfeebii jwumpe e, uru pyàni mpyi a yaa u ta cyire yyeegii shuunniñi njwòhòntaan pùnampyire e. ¹⁷Nde Kile túnntunñi Zheremi mpyi a jwo ke, lir'à fũñño, u mpyi a jwo:

¹⁸«Mèjwul'à fworó Arama kànhe e, myahigil'à sú maa yamēni sú sèl'e. Araseli u nye na u pyilibii yamēni súu, u la nye wà sî uru fòonño mē, naha na ye u pyilibil'à wíl'a fô†.»

¹⁹Nye saannji Eròdi à pa nkũ ke, ka Kafoonji Kile mèlekēni wà si uye cyēe Yusufu na njòge k'e, mà u yaha Misira kìnì i. ²⁰U à jwo Yusufu á: «Yîri ma a pyàni ná u nunji lwó ma a nùru ma a sî Izirayeli kìnì i, naha na ye mpìi pi mpyi na pyàni caa raa bùu ke, pire saha nye mē.» ²¹Nye ka Yusufu si yîri maa pyàni ná u nunji lwó a nùr'a kàre Izirayeli kìnì i.

* **2:6** Mishe 5.1 † **2:11** Sèenji: uru na nye yaaga nkemu pi mpyi maha nkan saann'á ke. ‡ **2:11** Wusunani: uru na nye yaaga nkemu pi mpyi maha nkan Kile á ke. § **2:11** Miri: Uru na nye yaaga nkemu pi mpyi maha ntèg'a bunji bégele si u tò ke. * **2:15** Oze 11.1 † **2:18** Zheremi 31.15

²² Nka Yusufu à pa lógo na Arikilasi à tèn nùñufente na Zhude kùluni i u tunji Erōdi kwùñkwooni kàntugo ke, ka lire si u pyi u u fyáge takarege e wani. Nyε ka Kile si nùr'a jwo ná u e ñoge k'e. Ka u u yíri wani mà kàre Galile kùluni i, ²³ maa sà ntèn kànhe kà na, kuru mege nyε Nazarēti. Lire pyiñkanni na, Kile tūntunmpii jwump'à fūñño. Pi mpyi a jwo: «U sí raa yiri Nazarēti shinñi.»

3

*Yuhana Batizelipyiñi na kuni bégeli Yesu yyaha na
(Marika 1.1-8; Luka 3.1-20; Yuhana 1.19-28)*

¹ Nyε yyee niñyahagil'à tòro ke, ka Yuhana Batizelipyiñi si uye cyêe Zhude kùluni síwage e maa Kile jwumpe yu. ² U mpyi maha ñko: «Kile Saanre tèn'à byanhara, yii yii toronkanni kēññe.» ³ Yuhana kyaa Kile tūntunñi Ezayi mpyi a jwo, tēni i u à jwo na: «Sùpya mejwuu na fwore síwage e fànha na
“Yii kuni yaa Kafoonji mēe na,
yii kumpyere nintiire yaa u á*.”»

⁴ Nyε Yuhana vāanñtinñke mpyi a yaa ná jwōhōñi shire e, u mpyi a uye pwo ná seepwōge e. U njiñi mpyi kampēññi ná tuwyiyi sēere. ⁵ Zheruzalemu kànhe shiñbii ná Zhude kùluni kànyi sanñi shiñbii puni ná Zhurudēn banji taan shiñbii puni mpyi maha fwore na si u yyéere. ⁶ Maa ntèn li taan na pire kapyiñkii nyε a tí mē, Yuhana sí i pi batizeli Zhurudēn banji lwōhe e.

⁷ Farizhēñbii ná Sadusiibii niñyahara mpyi na ma si mpa piye batize u yyéere. Yuhana à pire nya pi i ma ke, maa jwo: «Yii màcwōñ fiige sùpyiibii, jofoo u à yii pyi na batizeliñi kanni sí n-jà yii shwō Kile lùyirini nimpani na ye? ⁸ Yii a katiigii pyi, lire sí li cyêe na yii zòompil'à kēññe. ⁹ Yii àha ñkwō raa sōññi na li tēgeni li nyε yii tulyage ku nyε Ibirayima mà dē! Naha na ye mii sí yi jwo yii á, Kile sí n-jà nje kafaayi kēññe n-pyi Ibirayima ñampyire†.

¹⁰ Yii li cē na kaciig'à cēl'a yaha cire ndire taan. Cige maha cige ku nyε ku nyε na yasere niñcēñne seni mē, kuru sí n-kwōn n-wà nage e. ¹¹ Mii wi ke, mii na yii batizeli lwōhe e si li cyêe na yii toronkann'à kēññe, ñka wà sí n-pa mii kàntugo, uru tayyēreg'à fànha tò mii woge na. Ali mà u tanhañi mēere sàñha, mii jùñk'à cyéere lire mpyiñi i. Uru u sí n-pa raa yii batizeli ná Kile Munaani ná nage e. ¹² U ntanhe nyε u cye e, u u u sùmanji nimbwōññi fwu. U sí u sùmapyanji le bwūnni i, si sùmwōhōñke súugo nafugombaage e.»

*Yuhana à Kile Jyanji Yesu batize
(Marika 1.9-11; Luka 3.21-22)*

¹³ Nyε ka Yesu si yíri Galile kùluni i, mà kàre Yuhana yyéere Zhurudēn banji jwōge na, si sà uye kan u batize. ¹⁴ Nka Yuhana la mpyi si jcyé maa u pyi: «Mu u à yaa mu u mii batize, ka mu u nùr'a pa mii á la?» ¹⁵ Ka Yesu si u pyi: «Bà mii à yi jwo mē, jēe wuu u yi pyi amuni numē, ñaha na ye lire cye kurugo wuu sí Kile jwumpe kuni ñaara si nō li tēgeni na.» Nyε ka Yuhana si jēe maa u batize. ¹⁶ Yesu à batize a kwō ke, maa ntíl'a fworo lwōhe e. Lire tēnuuni i, ka ñiñyiñi si múgo. Ka u u Kile Munaani nya li i ntíri mpánmpōrōgo fiige, mà pa ntèn u na, ¹⁷ ka mejwuu si fworo ñiñyiñi i na: «Ñge u nyε mii Jyanji, u kan'à waha mii na sēl'e, u kapyiñkil'à táan mii á mú.»

4

*Sitaanniñi na ñcaa si Yesu sòn u kapii pyi
(Marika 1.12-13; Luka 4.1-13)*

¹ Lire kàntugo ka Kile Munaani si Yesu yyaha cū mà kàre síwage e, bà Sitaanniñi si mpyi si u sòn ngii kampyi u sí jēe kapii pyi mē. ² Ka u u sùnñi le a ta canmpyaa beeshuunni ná

* **3:3** Ezayi 40.3 † **3:9** Yahutuubii mpyi na sōññi na Kile sí pire shwō, mà lire jùñke pyi pir'à fworo Ibirayima e. Yuhana 8.33, 37, 39: yii yire cyeyi kála.

numpiliyi beeshuunni, ka katege si nta a u ta. ³ Sitaanninji u maha zònnji pyi ke, ka uru si file u na maa jwo: «Ná Kile Jyanji sí u nyε mu, yi jwo nje kafaay'á na yi kêenn'a pyi bwúuru.»

⁴ Ka Yesu si u pyi: «Y'á séme Kile Jwumpe Semεnji i na

“Yalyire kanni bà ti nyε na sùpyanji jwɔ caa mε,

ηka jwumpe puni pu nyε na fwore Kile jwɔge e ke*.”»

⁵ Nyε lire kàntugo ka Sitaanninji si ηkàre ná Yesu i Kile kànhe ninjcwɔnrɔge Zheruzalemu i, maa sà dùgo ná u e Kilejaarebage jùncyage e, ⁶ maa jwo: «Ná Kile Jyanji sí u nyε mu, kwòn a cwo jìnke na, naha na yε y'á séme Kile Jwumpe Semεnji i na

“Kile sí u mèlekεebii pyi pi mu cwɔhɔ ná pi cyeyi i,

bà li si mpyi kafaaga kà ηkwò mu tɔɔge kà bânni mε†.”»

⁷ Ka Yesu si u pyi: «Y'á séme Kile Jwumpe Semεnji i mú na “Ma hà raa ma Kafoonji Kile jwɔ cwôre mε‡.”»

⁸ Lire kàntugo ka Sitaanninji si ηkàre ná Yesu i janke kà nintɔɔnntɔɔngɔ juŋ'i, maa diŋyεnji kîrigii puni nàfuunji cyêe u na, ⁹ maa jwo: «Mu aha jεn'a ninjkure sín mii á maa mii pêe, mii sí jcyii kîrigii jùŋufente puni kan mu á.» ¹⁰ Nyε ka Yesu si jwo «Sitaanna wà we, yîri na taan! Y'á séme Kile Jwumpe Semεnji i na “Ta ma ninjkure sínna ma Kafoonji Kile á, ma a uru kanni pêe§.”»

¹¹ Nyε lir'á pyi ke, ka Sitaanninji si láha Yesu na, ka Kile mèlekεebii pîi si file u na, yaayi kyaa li mpyi u na ke, maa yire kan u á.

Bèenmε nimbwom'à fworo

¹² Nyε Yesu à pa lógo na pi à Yuhana Batizelipyinji cû a le kàsunji i ke, ka u u núr'a kàre Galile kùluni i. ¹³ Nka u nyε a sà ntéen Nazareti kànhe e mε, maa ηkàr'a sà ntéen Kapεrenamu kànhe e. Kuru kànhe na nyε banj jwɔge na, Zabulɔn ná Nεfitali taare e. ¹⁴ Nyε lire pyin kanni na, ka Kile tûntunni Ezayi jwumpe si fûnnɔ. U mpyi a jwo:

¹⁵ «Zabulɔn tûluge taare ná Nεfitali tûluge taare,

ti nyε Galile kùluni i, banj jwɔge na,

Zhurudεn banj canjacwumpe e ke,

Yahutuubii ná supyishinji sannji shiimbii, pi à téen t'e ke,

¹⁶ pire mpyi numpini i,

bèenmε nimbwom'à fworo pi á,

pi mpyi a téen kùluni i, kwùŋi numpini i,

bèenmε nimbwom'à fworo pi á*.”»

¹⁷ Mà lwó lire tēni na, ka Yesu si li jwɔ cû na Kile jwumpe yu, maa yi yu sùpyir'á na: «Kile Saanre tēn'à byanhara, yii yii toronkanni kêennε.»

Yesu à fyacumii sicyεεre yyer'a pyi u cyelempyii

(Marika 1.16-20; Luka 5.1-11)

¹⁸ Canjka mà Yesu yaha u u jaare Galile banj jwɔge na, u à sijnεε shuunni nya, Simɔ pi maha mpyi Pyeri ke, ná Andire. Pi mpyi na cwòo wàa banj i. Fyácyaa pi mpyi pi pi. ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii taha na fye e. Bà yii na fyaabii caa mε, mii sí yii taanna, yii raa sùpyire caa t'a ma mii á.» ²⁰ Ka pi i ntíl'a pi cwòobii yaha, maa ntaha Yesu fye e.

²¹ Nyε pi à ta naha vili yyaha na sahanji ke, ka Yesu si núr'a sijnεε shuunni nya, pire pi mpyi Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana. Pi ná pi tunji Zebedi mpyi a téen bakwɔge funŋke e, na pi cwòobii takegeyi yaa. Ka Yesu si pi yyere, ²² ka pi i ntíl'a kàntugo wà bakwɔge ná pi tunji na, maa ntaha u fye e.

(Luka 6.17-19)

* 4:4 Duterenamu 8.3 † 4:6 Zaburu 91.11, 12 ‡ 4:7 Duterenamu 6.16 § 4:10 Duterenamu 6.13 * 4:16 Ezayi 8.23--9.1

²³ Yesu à Galile kùluni puni jaara, u mpyi maha sùpyire kâlali Kile Jwumpe kàlambayi i, maa Jwumpe Nintanmpe yu pi á mà yyaha tí ná Kile Saanre e. U mpyi maha yampii puni ná cwòhómáfeebii puni cùunji pi shwòhòl'e. ²⁴ Lire e u mēge mpyi a fworò Siri kini puni i. Pi mpyi maha sì ná yampii shinji puni i u yyére: cifwure feebii ná jínacyaanbii ná kìrikirisannji feebii ná supyimuruji. Yesu mpyi maha pire puni cùunji. ²⁵ Supyikuruṅò nimbwòhò mpyi maha ntaha u fye e, tire sùpyire na mpyi Galile shiin ná Dekapoli kùluni shiin ná Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni sanni shiin ná Zhuruden banji kàmpañke sannje shiin.

5

Jofoo wuu l'à jwò yé?

(Luka 6.20-23)

¹ Nyé Yesu à kuru supyikuruṅke nya ke, maa dùg'a tēen jañke kà na. Ka u cyelempyiibii si file u na. ² Ka u u jwumpe lwó maa sùpyire kâlali na:

³ «Mpii pi à pi fànhajncyere cè Kile kàmpañke na ke, pire wuun'à jwò, jaaha na yé Kile Saanre nyé pire woro.

⁴ Mpii pi nyé na myahii súu ke, pire wuun'à jwò, jaaha na yé Kile sí n-pa pi fònnṅò.

⁵ Mpii pi nyé nùmpinṅefee ke, pire wuun'à jwò, jaaha na yé jinṅke jwòmēni Kile à lwó ke, kuru sí n-kan pi á kòṅṅò.

⁶ Ntiṅji lage nyé mpiimu na bà njyṅji ná lwòhe lage maha mpyi wà na mē, pire wuun'à jwò,

jaaha na yé pi sí n-pa n-tìn.

⁷ Mpii pi nyé na jùjaara taa sùpyire sannte na ke, pire wuun'à jwò, jaaha na yé Kile sí n-pa jùjaara ta pi na.

⁸ Mpii pi nyé ná zòvynre e ke, pire wuun'à jwò, jaaha na yé pi sí n-pa Kile nya.

⁹ Mpii pi nyé na sìsure leni sùpyire shwòhòl'e ke, pire wuun'à jwò, jaaha na yé Kile sí n-pa raa pi yiri uru pyìibii.

¹⁰ Mpii sùpyire nyé na ṅkyérege pi Kile jwòmēcuni kurugo ke, pire wuun'à jwò, jaaha na yé Kile Saanre nyé pire woro.

¹¹ Sùpyire na yii mpiimu cyere, marii yii kyérege, marii kafinare ná jwumpimpe shinji puni yu yii na, mii mēge kurugo ke, yii wuun'à jwò.

¹² Lire ká mpyi, yii a yógore, yii i mpyi funntange e, jaaha na yé Kile à sàra nimbwo bégel'a yaha yii mē na nṅyṅji na. Kile tūnntunmpii pi à tòro yii yyaha na ke, amuni pi à pire kyérege.

Yesu wuubii nyé suumò ná bēenmē fiige

(Marika 9.50; Luka 14.34-35)

¹³ Yii pi nyé diṅyēni suumpe. Nyé suumpe tìpoompe ká fworò p'e, jaaha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahanṅi yé? Pu saha sì n-jà yafyṅ jwò mē, pu sí n-wà cyíṅji na, sùpyire s'a pu tánhàni.

¹⁴ Yii pi nyé diṅyēni bēenmpe. Kànhe k'à tēen jañja jūṅ'i ke, kuru sì n-jà ṅwòhò mē. ¹⁵ Wà nyé na fùkina mīni sì u le jcyígile cere jwòh'i mē. Nṅa u maha dùrugo yaage kà jūṅ'i, bà u bēenmpe si mpyi s'a nōni bage shiṅbii puni na mē. ¹⁶ Lire pyṅkanni na, yii bēenmp'a yaa p'a jñ sùpyire puni nyii na, pi raa yii kacēṅkii jaa, s'a yii Tūṅi nṅyṅi wuṅi pēre.

Yesu à jwo Musa Saliyaṅi kyaa na

¹⁷ Yii àha raa sônji na mii à pa mpa Kile tûntunji Musa Saliyanji ná Kile tûntunmpii sanmpii jwumpe fyinnε mε. Mii jye a pa mpa pu fyinnε mε, nka mii à pa mpa pu fûnjo. ¹⁸ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, fo mà sà ninyi ná njike kwò, Saliyanji sémengi gyanrampe pà, lire jye mε u sémebilini là sì n-si n-pînni mε, fo mà sà nò karigii puni tēgeni na. ¹⁹ Lire e ke shin maha shin ká nge Saliyanji tabilere ninjin kēge, maa sūpyire sannte leni lire kumpiini i ke, urufoo u sí n-pyi Kile Saanre shiinbii puni nimbileni. Nka shinji u jye na uru Saliyanji kurigii jaare marii sūpyire sannte taanni u na ke, urufoo sí n-pyi shinbwo Kile Saanre e. ²⁰ Mii sí yi jwo yii á, yii aha mpyi yii jye na Kile Saliyanji kurigii jaare mà tòro Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizhēnbii na mε, yii sì n-jà n-jyε Kile Saanre e mε.

Yesu à pi sônjo luyirini kyaa na

²¹ Yii à yi lógo na y'à jwo yii tulyey'á na “Ma hà sūpya bò mε. Shin maha shin u à sūpya bò ke, urufoo sí n-yíbe lire na*.” ²² Mii wi ke, mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u lùu yirige u shinjεε taan ke, urufoo sí n-yíbe lire na. Ngemu ká u shinjεε pyi “Sijnconjo!” ke, yukyaala kurunke sí urufoo yíbe. Ngemu ká u shinjεε pyi “Sicyerefoo!” ke, urufol'à yaa u wà nafugombaage e.

²³ Lire e ke mu aha a si sárage wwû Kile á, ka li i ntige mu funji'i na mu shinjεε wà à mu la wwû, ²⁴ tìl'a sárage yaayi yaha sárayi tawwuge taan ma a núr'a sà jwo a bē ná urufol'e, ma a nta a pa ma sárage wwû.

²⁵ Wà ha mu yyere fànhe e, ka yii i wá na nkēge wani, mu à yaa mu u jwumabenε cya fwəfwə ná urufol'e kuni na, bà u si mpyi u àha ma le yukyaanji cye e, uru si ma le u báarapyinji cye e, pi i ma le kàsunji i mε. ²⁶ Sèenji na mii sí yi jwo mu á, mu aha mpyi mu jye a lire pyi mε, mu sì n-si n-fworo wani ná mu jye a urufoo fwooni tò feefee mà ye!

Yesu à jwo jacwəre ná cýahani kyaa na

²⁷ Yii à yi lógo na y'à jwo “Ma hà zínna ná wabεε cwo e mε†.” ²⁸ Mii wi ke, mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à ceewe wíi fo ká tasinnage wuuni si sà ntige urufoo funji'i ke, urufol'à jacwəro pyi a kwò ná u e u zòmbilini na. ²⁹ Mu kàniε nyibilini ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwûl'a wà tatōnge e. Naha na ye mu u mpōon ma cyeere cyage kà ninjin i, lire sí n-pwóro mu á pi mu cyeere puni wà nafugombaage e. ³⁰ Mu kàniε cyεge ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwò a wà tatōnge e. Naha na ye mu u mpōon ma cyeere cyage kà ninjin i, lire sí n-pwóro, mu cyeere puni ti nkwo a sà jyε nafugombaage e.

³¹ Y'à jwo mú na “Ngemu ká u cwonji nàmbage kwò ke, urufol'à yaa u cýaha sémε kan u á†.” ³² Nka mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u cwonji nàmbage kwò, mà li ta jacwəro njūn taan bà u à ku kwò mε, li maha mpyi mu à jwo urufol'à kuni kan u á, u a jacwəre pyi. Shin maha shin u à cýahawa lēge ke, urufoo mú à jacwəro pyi.

Yesu à pi sônjo kàage kyaa na

³³ Yii mú à yi lógo na y'à jwo yii tulyey'á na “Ma hà raa nkāre tawage e mε, nka mu aha jwəfaaga fáa Kafoonji Kile á, mu à yaa mu u ku wwû.” ³⁴ Nka mii sí yi jwo yii á, yii jye a yaa yii a nkāre puno puno mε. Yii àha raa nkāre ninyi na mε, naha na ye uru u jye Kile fànhe tatēnge. ³⁵ Yii àha raa nkāre njike na mú mε, naha na ye kuru ku jye u tooyi tatahage. Yii àha nkwo nkāa Zheruzalemu kànhe na mε, naha na ye kuru ku jye “Saanbwəhe kànhe.” ³⁶ Yii àha raa nkāre yii njūnyi na mε, naha na ye yii wà sì n-jà u njūnjūke kà ninjin kēenε mpyi nivyinge, lire jye mε ningwəho mε. ³⁷ Kani ndemu ká mpyi “Ōon” kyaa ke, yii jwo “Ōon” ndemu sí ká mpyi “Ōnhə” wuu ke, yii jwo “Ōnhə” kàaga baa. Mpemu ká ntaha puru na ke, pur'à fworo Sitaanninji i.

Yesu à jwo na wuu àha raa nkoonjwuure pyi mε (Luka 6.29-30)

* 5:21 Ekizodi 20.13 † 5:27 Ekizodi 20.14 ‡ 5:31 Duterenomu 24.1

³⁸ Yii à yi lógo na y'à jwo “Wà ha wà nyii jya, urufuo wuuni mú à yaa li jya, wà ha wà ñkyàan wwû, urufuo wuuni mú à yaa li wwûš.” ³⁹ Nka mii sí yi jwo yii á, wà ha kawaa pyi yii na, yii àha li ñkoonji wwû u na mε. Wà ha kantawaa bwòn mu mùmpenge k'e, ku sanñke kēenñe urufol'á*. ⁴⁰ Wà la ká mpyi si mu yyere fànhe yyére si mu vāanntinmbileni shwō mu na, ma vāanntinmbwōhe kan u á mú†. ⁴¹ Wà ha tuguro kárama a tēge mu ñun'i mà sà yaha culumetiri nínkin na‡, ti tugo mà sà yaha culumetirii shuunni na, ná urufol'e. ⁴² Wà ha mu ñáare, urufuo kan. Wà ha mu cyeyaaga ñáare si là pyi ná k'e si nūru mpa ku kan mu á, ma hà ñcyé mε.

Yesu à jwo na wuu wuu zàmpēenbii kyaa táan wuy'á
(Luka 6.27-28, 32-36)

⁴³ Yii à yi lógo na y'à jwo “Mu kyal'à táan ñgemu á ke, na ma uru kyaa táan may'á, mu kyal'à pēn ñgemu á ke, maa uru kyaa pēn may'á.” ⁴⁴ Nka mii sí yi jwo yii á, yii yii zàmpēenbii kyaa táan yiy'á, yii raa Kile ñáare yii kyéregēfeebil'á. ⁴⁵ Lire e yii sí n-pyi yii Tunji ñnyii wunji pyii. Naha na ye uru u maha canñanyii pyi li i fwore shinpiibii ná shincēmpil'á, maa zānhe kaan shintiibii ná shintiimbaabil'á. ⁴⁶ Yii kyal'à táan mpiimu á ke, yii aha pire kanni kyaa táan yiy'á, sàranji ñgire yii sí n-ta lire e Kile yyére ye? Múnalwōre shwofeebii mú ñye na lire pyi mà? ⁴⁷ Yii aha a yii cñmpyibii kanni shéere, lire ñye kakyanhala kyaa la? Kilecembaabii mú ñye na lire pyi mà? ⁴⁸ Lire e ke yii pyi tigare cyaga baa, yii Tunji ñnyii wunji fiige.

6

Yesu à jwo fòñfoebii tēgenkanni kyaa na

¹ Yii a yiye kàanmucaa, yii àha raa kacēñkii pyi sùpyire ñyinyage na mε. Lire baare e yii si sàra ta yii Tunji ñnyii wun'á mε.

² Lire e mu aha a si bùnyē pyi fòñfoonji wà na, mpìi pi à fyìnme tò wwomō na ke, ma hà li pyi pire fiige mε. Pi maha tūnmpe pyi maa piye cyēre Kile Jwumpe kàlambayi ná kànhe kanğwōrō tatēenyi i, bà sùpyire si mpyi s'a pi mētange yiri mε. Nka sēenji na mii sí yi jwo yii á, pìr'à pi sàranji ta a kwò. ³ Nka mu aha si bùnyē pyi wà na, mu kāmēne cyēge ñye a yaa ku mu kàññe cyēge kapyiini cè mε, ⁴ bà mu bùnyēni si mpyi si ñwōhō mε. L'aha mpyi amuni, mu Tunji u ñye na kanğwōhigii ñaa ke, uru sí mu sàra.

Yesu à pi taanna Kileñarege pyiñkanni na
(Luka 11.2-4)

⁵ Yii aha a si raa Kile ñáare, mpìi pi à fyìnme tò wwomō na ke, yii àha raa li pyi pire fiige mε. Na yyérelì Kile Jwumpe kàlambayi ná kuñgarigil'e maa Kile ñáare, bà sùpyire si mpyi s'a pi ñaa mε, lire l'à táan pi á. Nka sēenji na mii sí yi jwo yii á, pìr'à pi sàranji ta a kwò. ⁶ Mu wi ke, mu aha a si raa Kile ñáare, jyè ma bage funñke e maa ku tò, maa ma Tunji Kile ñáare kuru tanğwōhōge e. Lire ká mpyi, mu Tunji u ñye tanğwōhōge e, maa karigii ññwōhigii puni ñaa ke, uru sí mu sàra. ⁷ Mu aha a Kile ñáare, ma hà raa nūruli jwumpe kurugo, bà Kilecembaabii maha li pyi mε. Naha na ye pi maha sōññi na pire jwunyahampe pu sí Kile yaha u pire ñarege shwō. ⁸ Lire e yii àha mpyi pi fiige mε. Yii li cè na yaage ñkemu kyaa ku ñye yii na ke, mà jwo yii pi ku ñáare ke, yii Tunji Kile maha ku cè. ⁹ Lire e ke yii aha a Kile ñáare, yii jwo
“Wuu Tunji u ñye ñnyini na ke,

§ 5:38 Ekizodi 21.24; Levitiki 24.20; Duterēnōmu 19.21 * 5:39 Yahutuubil'á, mà kantawaa bwòn sùpya e, lire mpyi mu à jwo mu à urufuo cyahala sèe sèl'e. † 5:40 Yahutuubii yyére, vāanntinñke pi mpyi maha le a taha ñwōhō woge na ke, kuru pi mpyi maha ntēg'a piye tò numpilage e. Lire kurugo canñke kanni i pi mpyi maha jà a kuru ñnyii vāanntinñke kan wà á, ñka numpilage e bà mε (Ekizodi 22.26; Duterēnōmu 24.13). ‡ 5:41 Kuni mpyi a kan Ōrōmu sòrolashiibil'á pi pi yaayi tugure tēge sùpya ñun'i pi i u pyi u culumetiri nínkin ná taaga ñaara ná t'e.

mu mege ku táan.

¹⁰ Ma pyi saanwa sùpyire puni jùṅṅ na.

Mu jyi wuuni li pyi jùṅke na,
bà li jye na mpyi nìjyini na me.

¹¹ Wuu nìnjaa jyiṅi kan wuu á.

¹² Wuu kapegigii yàfa wuu na,
bà wuu maha wuu shinjebii wogigii yàfani pi na me.

¹³ Ma hà yaaga yaha ku wuu yyaha kènnṅe kapegil'á me,
maa wuu shwà Sitaannini na.

[Naha na ye mu u jye fànhe ná síni ná pèentefoo,
fo tèekwombaa.

Amiina.]”

¹⁴ Yii li cè na sùpyir'á kapegigii jcyiimu pyi yii na ke, yii aha cyire yàfa ti na, yii Tunji nìjyi wuṅi mú sí yii wogigii yàfa yii na. ¹⁵ Nka yii aha mpyi yii jye na jεεg'a sùpyire kapegigii yàfa ti na me, yii Tunji mú sí yii wogigii yàfa yii na me.

Yesu à jwo súnṅi kyaa na

¹⁶ Yii aha súnṅi le, mpìi pi à fyìnme tò wwomà na ke, yii àha yyahayi tanha pire fiḡe me, pire maha li pyi sùpyire sí jcé na pi à súnṅi le. Nka sèenji na mii sí yi jwo yii á, pìr'à pì sàranj ta a kwà. ¹⁷ Mu wi ke, mu aha súnṅi le, ma yyahe jyé, maa làtikolo le ma jùṅke e, ¹⁸ bà sùpyire si mpyi t'àha ṅkwà mu súnleni cè me, fo mu Tunji u jye tanṅwàhoyi i ke, uru kanni. Lire ká mpyi, mu Tunji u jye na kanṅwàhigii jaa ke, uru sí mu sàra.

Nàfuṅji sèe wuṅi kani ná karigii cyi jye cyi jye a yaa cyi sùpyanji funṅ pèn me

(Luka 12.22-34)

¹⁹ Yii àha raa nàfuṅji caa raa bégeli yiye mεε na jùṅke na me. Ntòonṅi ná zúnṅi maha u kèeḡe, nàṅkaabii maha bayi fúruḡe marii u lwúu. ²⁰ Nka yii nàfuṅji tabegege nìjcenṅe yaa yiye mεε na nìjyini na. Wani ntòonṅi ná zúnṅi jye na nàfuṅji kèeḡe me, nàṅkaabii mú jye na u lwúu me. ²¹ Naha na ye cyage e sùpyanji nàfuṅji jye ke, wani u sòṅṅore maha mpyi.

²² Sùpyanji jyiigii cyi jye u bènmpε. Ngemu u jyi cyi à jwà ke, urufoo puni maha mpyi bènmpε e mú. ²³ Ngemu wogigii sí cyi à kèeḡe ke, urufoo puni mú maha mpyi numpini i. Mu aha jwo na mu na jye bènmpε e, mà li ta numpini i mu jye, tahala maha ntaha lire numpini na!

²⁴ Yii li cè na báarapyini sì n-si n-jà raa báare jùṅufee shuunn'á me. Lire ká mpyi, u sí jùṅufooni wà kyaa táan uy'á, si u sanṅi kyaa pèn uy'á. U mú sí n-kúu wà na, si kàntugo wà u sanṅi na. Jye amuni li jye, nàfuṅji lag'à tatεεḡe fô yii mpiimu na ke, yii sì n-jà n-pyi Kile báarapyi me.

²⁵ Lire e mii sí yi jwo yii á, yalyire yii sí raa lyi, ná vāanpyi yii sí raa leni ke, yire tanṅkanni kà yii funṅ pèn me. Tá sùpyanji munaani tayyéreḡe jye a fànha tò yalyire na, ka u cyeere tayyéreḡe mú si fànha tò vāanpyi na me? ²⁶ Yii saṅcyεεnre wí ke! Ti jye na jεεme núru me, ti jye na sùma kwùun me, ti jye na sùma bégeli bwùunni i me. Nka yii Tunji u jye nìjyini na ke, uru na ti jwà caa. Tá yii jye a pwórà saṅcyεεnre na sèl'e me? ²⁷ Funmpεεnre sí n-jà yii jofoo pyi u jà a nimbilere bàra u shìṅi canmpyaagii na ye?

²⁸ Naha na yii à vāanpyi nindeyi kani tég'a yiye funṅ pèn ye? Yafwàḡfàwàḡy yi maha fyín sige e maa yafyεεnre nisinante yaa ke, yii sòṅṅo yire kyaa na ke! Yi jye na báara pyi me, yi mú jye na kdonò pìnni me. ²⁹ Nka saanṅi Solomani ná u nàfuufente puni i, u vāanndenke kà lemε jye a jà a jwà mà ṅke yafwàḡfàwàḡge kà nìṅkin yafyεεnre kwà me.

³⁰ Yafwàḡfàwàḡy yi jye sige e nìnjaa, ná numpannja yi sí n-le nage e ke, Kile ká yire lemε pyi p'à jwà amuni, yii jye a li cè na nàkaana baa Kile sí vāanya kan yii á mà? Yii dāniyan'á cyéε de! ³¹ Jye yii àha funṅ pèn s'a ṅko “Naha wuu sí n-lyi ye? Naha wuu sí n-bya ye? Taa wuu sí vāanya ta n-le ke?” me. ³² Kilecembaabii pi maha funṅ pèn ná yire yaayi

kani i tèrigii puni i. Yii sí pi ke, yaaga maha yaaga kyaa li nyɛ yii na ke, yii Tunji Kile à yire puni cè. ³³ Mǎ jwo yii a yire yaayi caa ke, yii yacyage nɛɛyɛg' à yaa ku pyi Kile Saanre ná ntɛɛɛ. Lire ká mpyi, Kile sí yire yaayi sanɛyɛ puni kan yii á. ³⁴ Yii àha karigii nimpaaɛkii tɛɛɛ yiye funɛɛ pɛn mɛ, ɲaha na yɛ nùmpaɛɛke sí raa sɔ̀nɛɛ kuye na. Canɲa maha canɲa ná ku kawaagii cyi nyɛ.

7

Yii àha raa pi sanmpii cêɛge mɛ (Luka 6.37-38, 41-42)

¹ Yii àha raa pi sanmpii cêɛge mɛ, lire ká mpyi Kile mú sì yii cêɛge mɛ. ² ɲaha na yɛ bà yii na sùpyire sannte cêɛge mɛ, amuni Kile mú sí yii cêɛge. Cùɲkanni na yii nyɛ na sùpyire sannte cwôre ke, amuni Kile mú sí yii cù. ³ ɲaha na mu nyɛ na nyɛsɛnni ɲaa ma cɛɛmpworɔɲi nyiini i, mà li ta bàɲnaɲi u nyɛ mu wuuni i ke, mu nyɛ na uru ɲaa mà yɛ? ⁴ Mǎ tàanna ná lire e, di mu sí n-jà n-jwo ma cɛɛmpworɔɲ'á na u yyére ma a nyɛsɛnni wwû u nyiini i, mà li ta bàɲnaɲi nyɛ mu wuuni i yɛ? ⁵ Mu u à fyɛnɛ tò wwomɔ na ke, fyâɲha a bàɲnaɲi wwû ma nyiini i, lire ká mpyi, mu sí raa ɲaa raa ɲcwûu nyɛsɛnni tawwuge e ma cɛɛmpworɔɲi nyiini i.

⁶ Yaayi yi nyɛ Kile wuyo ke, yii àha raa yire kaan pɛwunbil'á mɛ, lire baare e pi sí n-jà n-yîri yii kurugo si yii sulugo. Yii àha raa yii kóɔɲɛ longara wuɲi cyáan caabii taan mɛ, lire baare e pi sí raa u tánhani.

Kile maha u pyiibii ɲareyi shuu (Luka 11.9-13)

⁷ Yii a Kile ɲáare, u sí yii kan, yii a ɲcaa, yii sí n-ta, yii a bàrage kúuli, ku sí múgo yii á. ⁸ Yii li cè na shin maha shin u nyɛ na ɲáare ke, uru maha ntaa. Shin maha shin u nyɛ na ɲcaa ke, uru maha ɲaa. Shin maha shin ká bàrage kúu ke, ku sí múgo urufol'á. ⁹ Jofoo u nyɛ yii shwôhɔl'e, ɲgemu u sí ɲɛɛ kafaaga kan u pyàɲ'á, mà li ta bwúuru u à ɲáare u á yɛ? ¹⁰ Lire nyɛ mɛ, mà wwò kan u á mà li ta fya u à ɲáare yɛ? ¹¹ Nyɛ yii sùpyiibii pi à pi ke, cyage e yii maha já a yacɛɲnyɛ kan yii pyiibil'á ke, yii nyɛ a cè a jwo na yii Tunji u nyɛ nɛɛɲɛɲi na ke, ur'á bègel'a tòro yii taan si yacɛɲnyɛ kan u ɲáarafeebil'á mà?

¹² Lire e yaaga maha yaaga yii la nyɛ sùpyire sannte s'a mpyi yii á ke, yii lire pyi pi á mú. Yire Kile tũntunɲi Musa Saliyaɲi ná Kile tũntunmpii sanmpii sémebil'á jwo.

Kurigii shuunniɲi kani (Luka 13.24)

¹³ Yii jyè tajyɲwɔge nimbileni i. ɲaha kurugo yɛ kuni li maha kakyaare nɔ sùpyaɲi na ke, lire tajyɲwɔg'á pɛe, lire kùn'á pɛe, lire e shinɲahara nyɛ na ɲaare. ¹⁴ ɲka kuni li maha shɛɲi nɛɲkwombaaɲi kaan ke, lire tajyɲwɔg'á cyɛɛ, li ɲarama à pɛn, li ɲaarafeebii nyɛ a ɲyaha mɛ.

Cige maha ɲcè ku yasɛɛre e (Luka 6.43-44; 13.25-27)

¹⁵ Kafinivinibii pi maha piye pyi Kile tũntunmii fiige ke, yii a yiye kàanmucaa pire na. Pi aha a ma yii á, pi maha piye pyi mpàa fiige, mà li ta pi funɲy'á pi sige yaayi fiige. ¹⁶ Yii sí pi cè pi kapyiɛɲkii cye kurugo. Wà sí n-jà ɛɛɛɛ cige yasɛɛ kwòɲ ɲguro cige na la? Lire nyɛ mɛ, mà fizhiye cige yasɛɛ kwòɲ ɲguro cige na la? ¹⁷ Lire pyiɲkanni na, cɛɛɲɲke yasɛɛr'á ɲwò, cipege woore s'á pi. ¹⁸ Cɛɛɲɲɛ sì n-jà raa yasɛɛ nimpere seni mɛ. Cipege mú sì n-jà raa yasɛɛ nɛɲcɛɲɛ seni mɛ. ¹⁹ Cige maha cige ku nyɛ ku nyɛ na yasɛɛ nɛɲcɛɲɛ seni mɛ, ku sí n-kwòɲ n-wà nage e. ²⁰ Lire e ke yii sí pi cè pi kapyiɛɲkil'e, bà cige maha ɲcè ku yasɛɛre e mɛ.

²¹ Mpii puni pi nyɛ na mii pyi “Kafoonji, Kafoonji” ke, pire puni sì n-jyè Kile Saanre e mɛ, mii Tunji nɛnyɛ wunji nyii wuuni pyifeebii kanni pi nyɛ jyifeebii. ²² Kuru canŋke ká nɔ, shinnyahara sí n-pa mii pyi “Kafoonji, Kafoonji, wuu mpyi na Kile túnnture yu mu mɛge na, marii jínabii kàre na yige mu mɛge na, marii kabwɔhii ninyahagii pyi mu mɛge na mà?” ²³ Lire tɛni i, mii sí yi jwo tire sùpyir'á “Mii nyɛ a sàa yii cè mà nya mɛ. Yii yîri na taan, yii kapimpyiibii!”

Yákilifoonji ná funŋɔ baa shinŋi kani

(Luka 6.47-49)

²⁴ Shin maha shin ká mii jwumpe lógo, maa pu kurigii jaare ke, urufoo sí n-jà n-tàanna ná yákilifoonji w'e ngemu u à u bage faanra kafaafoge ŋun'i ke. ²⁵ Kuru bage faanranŋkwooni kàntugo, zànbwɔh'á cwo, ka dùyi si jî na fwu na fwore, ka kafɛɛge si wá na fwu sèe sèl'e na kuru bage ŋɔɔŋi, ŋka ku nyɛ a cwo mɛ, naha na yɛ ku nintaani na nyɛ kafaafogo ŋun'i.

²⁶ Nka shin maha shin ká mii jwumpe lógo, maa mpyi u nyɛ na pu kurigii jaare mɛ, urufoo na nyɛ mu à jwo funŋɔ baa shin, ngemu u à u bage faanra nticyɛnni ŋun'i ke. ²⁷ Kuru bage faanranŋkwooni kàntugo, zànbwɔh'á cwo, ka dùyi si jî na fwu na fwore, ka kafɛɛge si wá na fwu sèe sèl'e na kuru bage ŋɔɔŋi, ka ku puni si mpi a wu.»

²⁸ Yesu à puru jwumpe jwo a kwɔ ke, ka u kàlanji pyinŋkanni si sùpyire kàkyaanhala. ²⁹ Naha na yɛ u mpyi na pi kâlali ná Kile sífente e. U kàlanji pyinŋkanni ná Kile Saliyanji cyelentiibii wunji pyinŋkanni mpyi ninŋin mɛ.

8

Yesu à tògofoo cùuŋɔ

(Marika 1.40-45; Luka 5.12-16)

¹ Yesu à tige janke na ke, ka shinnyahara si ntaha u fye e. ² Ka tògofoonji wà si file u na maa ninŋkure sín u fere e maa jwo: «Kafoonji, mu aha jɛɛ, mu sí n-jà mii tòge láha mii na si mii fíniŋɛ.» ³ Nyɛ ka Yesu si u cyɛge sànhà maa bwɔn u na maa jwo: «Mii à jɛɛ, tòge ku láha ma na!» Ka tòge si ntíl'a láha u na. ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Cù ma jwɔge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mɛ, ŋka ta sì, maa sà maye cyêe sáragawwunji na u u ma kàanmucya, sárage kyaa Kile túnntunŋiMusa à jwo tògofeebii kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe na mu à cùuŋɔ*.»

Yesu à sòrolashiibii nùŋufoonji wà báarapyi cùuŋɔ

(Luka 7.1-10; Yuhana 4.43-54)

⁵ Mà Yesu yaha u u jyè Kapɛɛnamu kànhɛ e, Ɔɔɔmu sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi wà à file u na maa u jáare na: ⁶ «Kafoonji, mii báarapyiŋi nizinŋiŋi na wá bage e. U à mûruŋɔ, maa ŋkyaali sèl'e.» ⁷ Ka Yesu si u pyi: «Mii u sà u cùuŋɔ la†?» ⁸ Ka sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi si jwo: «Kafoonji, mii nùŋk'á cyéɛ mu u jyè mii pyɛnge e. Mu aha jwunŋanŋa ninŋin jwo, kuru sí mii báarapyiŋi cùuŋɔ. ⁹ Mii wi ke, sòrolashiibii pìi na nyɛ mii nùŋɔ na, mii sí nyɛ pìi nùŋɔ na. Mii aha wà pyi “Ta sì” u maha ŋkàre. Mii aha wabɛɛ pyi “Ta ma” u maha mpa. Mii aha na biliŋi pyi “Nde pyi” u maha lire pyi.»

¹⁰ Yesu à yire lógo ke, ka li i u kàkyaanhala. Mpii pi mpyi u fye e ke, ka u u jwo pir'á: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mii sàha ntél'a sùpya nya ná ŋge dányanji fiige e Izirayɛli shiinbii shwɔhɔl'e mɛ! ¹¹ Mii sí yi jwo yii á, shinnyahara sí raa yîri canŋafworompe ná canŋajyimpe e, si mpa lyí ná Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba e Kile Saanre e. ¹² Nka Izirayɛli shiinbii mɛɛ na Kile Saanre à bégele ke, pire pìi sí n-wà cyínni na numpini i. Wani pi sí raa myahigii súu s'a ŋkyaanhigii kùru.»

* **8:4** Tògofoonji ká jɛcùuŋɔ, sáragawwunji mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sèl'e si jɛcè kampyi u à cùuŋɔ, u u nta a uye cyêe sùpyire na. † **8:7** Mà tàanna ná Yahutuubii Kile kuni i, shinŋi u nyɛ u nyɛ pi Kile kuni i mɛ, Yahutu nyɛ a mpyi a yaa u jyè uru pyɛnge e mɛ. U aha lire pyi, u mpyi maha jwɔhɔ Kile yyahe taan.

¹³ Nye Yesu à puru jwo ke, maa sòrolashiibii yyaha yyére shinji pyi: «Ta sì pyenge. Ná mu à dá mii na, nde mu à cya ke, lire li pyi.» Ka u báarapyinji si ntíl'a cùunjo lire tèenuuni i.

Yesu à Pyeri nafencwonji cùunjo
(Marika 1.29-34; Luka 4.38-41)

¹⁴ Nye Yesu à kàre Pyeri pyenge mà sà Pyeri nafencwonji ta tasinnage e cifwuro cye e.
¹⁵ Ka Yesu si bwòn u cyege na, ka cifwure si láha u na. Ka u u yîri, maa njyì kan Yesu á.
¹⁶ Yàkonk'a nò ke, ka pi i wá na ma ná jínacyaanbii ninyahamil'e Yesu á. Ka u u jínabii kòr'a yige pi e ná u jwøjwumpe e, maa yampii puni cùunjo. ¹⁷ Nye lire pyinkanni na, ka Kile túnntunji Ezayi jwumpe si fúnjo, u mpyi a jwo: «U à jyè wuu ná wuu cwòhamppe shwòhòl'e, maa wuu yampe láha wuu na†.»

Mpii la ku nye si ntaha Yesu fye e ke
(Luka 9.57-62)

¹⁸ Nye shinnyahara mpyi a pa Yesu kwûulo, lire kurugo ka u u u cyelempyiibii pyi pi banji jyiile ná ur'e. ¹⁹ Ka Kile Saliyanji cyelentuji wà si file u na maa u pyi: «Cyelentuji, mii sí n-taha mu fye e ma tasheyi puni i.» ²⁰ Ka Yesu si u pyi: «Wyigii na nye sigepwuunbil'á, shèere mú sí nye sanicyeñr'á. Nka tashwóngo nye Supyanji Jyanji á mɛ.» ²¹ Ka u cyelempyanji wabere si u pyi: «Kafoonji, yyére, mii aha na tunji tò, mii sí n-ta n-pa n-taha mu fye e.» ²² Ka Yesu si u pyi: «Taha mii fye e, maa kwùubii yaha pi a piye tùni.»

Yesu à kafeebwòhe yyéñe banji jun'i
(Marika 4.35-41; Luka 8.22-25)

²³ Nye Yesu à jyè bakwòge e, ka u cyelempyiibii si jyè u fye e. ²⁴ Ka kafeebwòho si yîri na fwu banji jun'i, fo lwòhe na nko si bakwòge tò. Lir'à Yesu ta u u njwúuni. ²⁵ Ka pi i file u na, maa u jè maa jwo: «Kafoonji, yîri maa wuu shwò, lire baare e wuu sí n-kwòro lwòhe e.» ²⁶ Ka u u pi pyi: «Naha na yii na fyáge ye? Naha na yii daniyan'á cyére ye?» Maa yîr'a yyére maa fànha cyán kafége ná banji lwòhe na. Ka yi puni si yyére siu! ²⁷ Ka pi puni si wá na nkyáali u na, maa jwo: «Naha supyifiwe u nye nge nàni, fo ka kafége ná lwòhe si ntèen u wuuni taan ye?»

Yesu à jínacyaan shuunni cùunjo
(Marika 5.1-20; Luka 8.26-39)

²⁸ Nye ka Yesu si banji jyiil'a sà nò Gadara shiinbii kùluni i. Ka jínacyaan shuunni si fworò fanji iŝ mà u jùnjò bê. Pi mpyi a pi sèe sèl'e, fo wà sàha mpyi na jà a tòro kuru kuuge e mɛ. ²⁹ Ka pi i wá na yu fànha na: «Kile Jyanji, naha mu nye na jcaa wuu á ye? Mu à pa mpa kawaa pyi wuu na mà ta tènì sàha nò mà?»

³⁰ Nye lir'à caakurumbwòho ta ku u lyi pi byanhampe e. ³¹ Ka jínabii si Yesu jáare sèl'e na: «Mu aha wuu kòr'a yige mpii sùpyiibil'e, ma a wuu yaha wuu sà jyè mpii caabil'e.» ³² Ka u u pi pyi: «Yi a sì.» Ka pi i fworò pire nàmbaabii shuunni i, maa sà jyè pire caabil'e, ka caakurunke puni si sùrug'a yîri nanke numpenge na, mà cwo cwo banji i mà kwû. ³³ Ka cáanahabii si fê a kàre kànhe e, jcyii cyi à pyi ke, maa sà cyire yyaha jwo, mà cye cyán jínacyaanbii wogigii na. ³⁴ Ka kànhe shiinbii puni si ntíl'a fwor'a kàre Yesu jùnjò tabenji i. Pi à sà u jya ke, maa u jáare sèl'e na u fworò pire kùluni i.

9

Yesu à supyimurunjo cùunjo maa ku kapegigii yàfa ku na
(Marika 2.1-12; Luka 5.17-26)

† 8:17 Ezayi 53.4 § 8:28 Yahutuubii maha pi fanji wuw kafaayi jun'i. Pi maha ku jwòge yal'a yaa fo maha tatennò yaa mú.

¹ Nye ka Yesu si jyè bakwɔɔge e, maa baŋi jyiil'a kàre u yabilingi kànhe e. ² Ka pi i mpa u á ná yaŋi w'e u yasinninke e, u mpyi a múrunɔ. Yesu à pi nya pi à dá uru na ke, maa jwo supyimurunɔk'á: «Na jya, maban le maye e! Mu kapegigil'à yàfa mu na.»

³ Nye Kile Saliyaŋi cyelentiibii pi mpyi wani ke, ka pire pìi si wá na sɔnni piye funŋ'i na Yesu na Kile mege kɛɛge. ⁴ Ka Yesu si ntíl'a pi sɔnnɔre cè, maa jwo pi á: «Naha na yii nyɛ ná nte sɔnnɔpeere shiŋi i ye? ⁵ Mà jwo “Mu kapegigil'à yàfa mu na” ná “Yîri, ma a jaare” yii nyii na, cyire kapyaaagii mú shuunni i, ndire jwumɔ p'à táan ye? ⁶ Nka yii pi li cè na sɔŋi na nyɛ Supyaŋi Jyaŋi á naha ŋinke na, u wà kapegii yàfa u na.» Lire e u à jwo supyimurunɔk'á: «Yîri, maa ma yasinninke lwó, maa si pyenge.» ⁷ Ka u u ntíl'a yîr'a kàre pyenge. ⁸ Sùpyir'à lire nya ke, ka pi i fyá maa Kile pêe, uru ŋgemu u à ŋge sɔŋi fiiginɔ kan sùpyir'à ke.

Yesu à lyî ná mɛpɛnge shiinbil'e

(Marika 2.13-17; Luka 5.27-32)

⁹ Yesu à yîri wani ke, u à sà múnalwɔɔre shwofoonɔ wà nya u à tɛɛn u báaraŋi tapyige e, u mege mpyi Macwo. Ka Yesu si u pyi: «Yîr'a taha na fye e.» Ka u u yîr'a taha u fye e.

¹⁰ Nye lire kántugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si sà ntɛɛn na lyî Macwo bage e ná mɛpɛnge shiinbii nɔnyahamil'e mu à jwo múnalwɔɔre shwofeebii ná piiberii. ¹¹ Farizhɛɛnbii píl'à lire nya ke, maa Yesu cyelempyiibii pyi: «Naha na yii cyelentuŋi na lyî ná múnalwɔɔre shwofeebii ná mɛpɛnge shiinbii piiberil'e ye?» ¹² Yesu à yire lógo ke, maa jwo: «Mpii pi à cùunɔ ke, wempyiŋi kyaa nyɛ pire na mɛ, mpii pi na yà ke, pire na u kani nyɛ. ¹³ Kile à jwo u Jwumpe Semɛŋi i “Yii a nùjaara taa yii shiŋjɛebii na, lir'à táan mii á mà tòro sáragawwuuni ná*.” Nyɛ yii sɔnnɔ puru jwumpe jwɔhe na. Naha na ye mpii pi nyɛ na piye sɔnni na pir'à tíi ke, mii nyɛ a pa ŋinke na pire tayyerege e mɛ. Nka mpii pi à li cè na pire nyɛ a tíi mɛ, pire tayyerege e mii à pa.»

Jwumpe Nintanmpe fành'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na

(Marika 2.18-22; Luka 5.33-39)

¹⁴ Lire kántugo Yuhana Batizelipyiŋi cyelempyiibil'à pa Yesu yíbe na naha na pire ná Farizhɛɛnbii maha súnŋi leni, Yesu cyelempyiibii sí nyɛ na u leni mà ye? ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Cipooni ceveebii sí n-jà yyaha tanha, mà pi yaha ná cipooni i cikwɔɔnre na la? Nka tɛni là na ma, cipooni sí n-pa n-yige pi shwɔhɔl'e. Lire tɛni i pi sí n-ta raa súnŋi leni.

¹⁶ Wà nyɛ na v àanvɔnnɔ taha na v àanɔjyɛga tacwɔngɔ jwooli mɛ. Lire ká mpyi, v àanvɔnnɔke maha v àanɔjyɛge kɛɛge, tacwɔng'a sì nàara a pêe. ¹⁷ Wà mú sí nyɛ na sinmpurugo leni seeye boolyɛgil'e† mɛ. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a sì ŋkɛɛge. Pi maha sinmpuruge leni seeyi boofɔnnkil'e, yire mú shuunniŋi y'à bɛ.»

Yesu à ceenɔ wà cùunɔ, maa Zharusi pworonɔ buwunɔ jɛ

(Marika 5.21-43; Luka 8.40-56)

¹⁸ Nye mà Yesu yaha puru jwumpe na, Yahutuubii jùŋufoonɔ wà à pa nɔnkure sín u taan maa jwo: «Yesu! Mii pworonɔ à kwú numɛ. Maye sanŋa yaha, maa mpa ma cyeyi taha u na, u sí jɛ.» ¹⁹ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si yîri na ŋkɛɛge ná u e.

²⁰ Mà pi nɔŋkaribii yaha, ceenɔ wà à file Yesu na maa bwɔn u v àanntinɔke zhwɔɔre na. Lùwulinɔkwombaayi mpyi uru ceenɔ na yyee ke ná shuunni funŋ'i. ²¹ U mpyi na yu uye funŋ'i: «Mii aha bú já a bwɔn u v àanɔyi na, mii sí n-cùunɔ.» ²² Ka Yesu si yyaha kɛɛnŋ'a wíl'a u nya, maa jwo u á: «Na pworɔ, ma hà raa fyáge mɛ, naha na ye mu dányanɔ'á mu cùunɔ.» Ka ceenɔ si ntíl'a cùunɔ.

* 9:13 Oze 6.6 † 9:17 Seeyi boni na nyɛ boro, Yahutuubii maha ndemu jwoolo ná yatɔɔre seeyi i maa lwɔhe, lire nyɛ mɛ nùjirimpe, lire nyɛ mɛ ɛɛɛɛn sinmpe leni l'e ke.

²³ Yesu à sà nɔ uru nùñufoonji pyenge e, maa kwùge tìnpirigii wylfeebii ná supyinyahare nya ti i nyàha na wùruge tiye e ke, maa jwo pi á: ²⁴ «Yii caala a yîri naha, pùceebilini nye a kwù me, li na ñwúuni.» Ka pi i wá na ñcyàhali u na. ²⁵ Sùpyir'à fwor'a kwò pyenge e ke, ka Yesu si jyè bage e, maa pyàñi buwuñi cù cyege na, ka u u yîri. ²⁶ Ka lire kani si ñcaala lire kùluni puni i.

Yesu à fyinmii shuunni ná búbu cùñjɔ

²⁷ Yesu à fworɔ wani na ñkèege ke, ka fyinmii shuunni si ntaha u fye e maa wá na yu fànha na: «Dawuda Tuluge Shinñi, nùñaara ta wuu na!» ²⁸ U à sà jyè pyenge e ke, ka pire fyinmpii si file u na. Ka u u pi pyi: «Yii à dá na mii sí n-jà yii cùñjɔ la?» Ka pi i jwo: «Ɔñ, mu sí n-jà, kàfoonji.» ²⁹ Ka u u bwòn pi nyiigii na maa jwo: «Li sí n-pyi yii á mà tàanna ná yii daniyañi i.» ³⁰ Ka pi i ntii na ñaa. Ka u u yi jwo a waha pi á na pi a piye kàanmucaa, pi àha wà yaha u li cè me. ³¹ Ñka pi à yîri wani ke, pi à kàr'a sà a lire kani yu lire kùluni puni i.

³² Nye pir'à yîri Yesu taan ke, ka pii si mpa ná búbu e. Jínañi wà u mpyi u e. ³³ Yesu à jínañi kàr'a yige ke, ka búbuñi si ntii na yu. Supyinyahare ti mpyi wani ke, ka lire si tire kàkyañhala, ka ti i wá na ñko: «Wuu sàha ñkwò a nde kani fiige nya Izirayeli kinni i me!» ³⁴ Ñka Farizhèenbil'à jwo na jínañi nùñufoonji fànhe cye kurugo, Yesu nye na jínañi kòre na yige pifeebil'e.

Sùmakwɔg'à pèe, ñka sùmakwɔnbil'à cyère

³⁵ Nye Yesu mpyi na ñaare na màre kànbwoyi ná kànpýere puni na. U mpyi na sùpyire kàlali Kile Jwumpe kàlambayi i, maa Jwumpe Nintanmpe yu mà yyaha tíi ná Kile Saanre e, maa yampii puni ná cwòhómofeébii puni cùñjɔ. ³⁶ U à supyinyahare nya ke, ka pi nùñaare si u ta sèl'e, ñaha na ye ti mpyi a kànha maa ñcwônɔ, mu à jwo mpàa pi nye piye nùñjɔ kurugo. ³⁷ Ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Sùmakwɔg'à pèe, ñka sùmakwɔnbil'à cyère. ³⁸ Lire e ke yii kérége foo ñáare, u u pii bàra sùmakwɔnbi na.»

10

Yesu à u cyelempyiibii yyer'a tun

(Marika 3.13-19; Luka 6.12-16)

¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniñi yyere, maa fànhe kan pi á, pi ja pi a jínañi kòre pi a yige pifeebil'e, pi raa yampii puni ná cwòhómofeébii puni cùñjɔ. ² Tùntunmpii ke ná shuunniñi meyi yi nye ñje: ñiñcyiñi u nye Simo pi maha mpyi Pyeri ke, ná u sùñeñi Andire ná Zebede jyaabii Yakuba ná u còññi Yuhana ³ ná Filipi ná Baritelemi ná Tomasi ná Macwo ñge u mpyi na múnalwòore shuu ke, ná Alife jyañi Yakuba ná Taadi* ⁴ ná Simo pi maha mpyi Zeloti† ke, ná Zhudasi Isikariyoti ñge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

(Marika 6.7-13; Luka 9.1-6)

⁵ Pire shiin ke ná shuunniñi Yesu à yere maa nta a pi tun. U à jwo pi á: «Yii àha ñjyè Samari shiinbii kànyi ná supyishinji sanñi wuy'e me, ⁶ ñka yii a si Izirayeli shiinbii yyère, pire mpiimu pi nye mu à jwo mpàpinniyi ke. ⁷ Mà yii ñiñkaribii yaha, yii a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'à na Kile Saanre tèn'à byanhara. ⁸ Yii raa yampii cùñjɔ, yii raa kwùubii jèni, yii raa tògofeébii cùñjɔ, yii raa jínañi kòre yii a yige sùpyire e. Yii à ti ta mana, yii a ti kaan mana. ⁹ Yii àha sèen, lire nye me wyère, lire nye me wyérépya lwó si nde yii dufaaabil'e me. ¹⁰ Yii àha kùshebórii lwó me, yii àha vaañtintye shònwuyo lwó me, yii àha tanhañyi yabere lwó mbàra yii tooyi wuyi na me, yii àha kàbii lwó me. Yii li cè na báaraipyin'á yaa u a ñkaan u a lyí.

* **10:3** Taadi, kuru ku nye u mege shònwoge. Mege ñiñcyiige ku nye Zhudasi (Luka 6.16). † **10:4** Zeloti: kuru mege ñwòhe ku nye: «kinni kyal'à táan ñgemu á sèl'e ke».

¹¹ Yii aha jyè kànbwòh'e, lire nyé mɛ kànbilere e, yii sùpya cya ngemu u sí nyé yii sunmbage na ke. Yii aha uru sùpya ta, yii i nkwôro wani fo yii sà nɔ yii tèekani na. ¹² Yii aha jyè pyengɛ maha pyeng'e ke, yii pi shéere “Kile u yyejinke kan yii á.” ¹³ Kuru pyenge shiin ká yii fwùñi shwɔ, pi sí kuru yyejinke ta. Nka pi aha mpyi pi nyé a yii fwùñi shwɔ mɛ, pi sí kuru yyejinke ta mɛ.

¹⁴ Yii aha nkàre cyage k'e, ka pi i yii sunmbage cyé, maa mpyi pi nyé a jɛn'a yii jwumpe lógo mɛ, yii nivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambanji kwôro kwôr'a wu wani†. ¹⁵ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, canñke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiinñkil'e ke, nde li sí yire kànyi sùpyire ta ke, lire sí n-waha mà tòro Sòdumu kànhe ná Gòmòri kànhe shiinbii wuuni na.»

(Marika 13.9-13; Luka 21.12-17)

¹⁶ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Yii lógo! Mii sí yii tun, nka yii sí n-pyi sùpyire shwòhòl'e mu à jwo mpàa pi nyé sige yaaya shwòhòl'e. Yii a yiye kàanmucaa bà wwòo nyé mɛ, yii pyi tatènnugo sùpyii mpánmpòrɔyɔ§ fiige. ¹⁷ Yii a yiye kàanmucaa sùpyire na, naha na ye pi sí n-kwò n-pa raa yii yiri yukyaabii yyére, s'a yii bwùun ná kàsɔrigil'e pi Kile Jwumpe kàlambayi i. ¹⁸ Pi mú sí n-kwò raa yii cwôre raa sì fànhafeebii ná saanbii yyére, mà li jùñke pyi na yii na nyé mii cyelempyii. Lire cye kurugo yii sí mii kyaa jwo Yahutuubil'á, sí mii kyaa jwo supyishinji sanñ'á mú. ¹⁹ Nka tɛni i pi sí n-pa raa yii leni cye e ke, jwumpe yii sí n-jwo, ná pyinñkanni na yii sí pu jwo ke, yii àha lire tègɛ yiye funñɔ pɛn mɛ. Jwumpe yii à yaa yi jwo ke, lire tɛni yabilinji i, puru sí n-tìgɛ yii funñ'i. ²⁰ Yii li cè na yii yabilimpil'e bà puru jwumpe sí n-fworo mɛ, yii Tunji u nyé Kile ke, uru Munaani li sí raa yu yii cye kurugo.

²¹ Pii sí n-pa raa pi cìnmpyiibii kaan pi a bùu, tiibii pii sí n-pa raa pi pyiibii kaan pi a bùu, pyiibii pii mú sí n-pa n-yíri pi sifeebii kurugo si pi kan pi bò. ²² Yii kyaa sí n-pɛn sùpyire pun'á mii mɛge kurugo. Nka ngemu ká já a uye waha maa ntèen Kile kuni i fo mà sà nɔ tɛgɛni na ke, urufoo sí n-shwɔ. ²³ Pi aha yii kyérege kànhe k'e, yii fê a fworo kur'e, yii raa sì kabɛr'e. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mà jwo yii pi Izirayeli shiinbii kànyi puni jaara a kwò ke, Supyanji Jyanji sí nùru n-pa.

²⁴ Cyelempyanji sì n-jà n-pêe n-tòro u cyelentuñi na mɛ, biliwe mú nyé a pèe u kàfoonji na mɛ. ²⁵ Li tɛgɛni li nyé cyelempyanji u pa mpyi cyelentuñi fiige, bilinji mú sí mpa mpyi u kàfoonji fiige. Ná pi à já a pyengefoo tàanna ná jínabii jùñufoonji Belizebuli i, mpíi pi nyé pyengefoo shiinbii ke, pire wuuni sì n-tòro mà?

(Luka 12.2-9)

²⁶ Lire kurugo yii àha raa fyáge pi na mɛ. Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à nɔwòhò ke, cyire puni sí n-pa raa jaa. Kyaa maha kyaa li nyé numpini i ke, lire là mú sì n-kwôro jɛcèmbaa mɛ. ²⁷ Mii aha jwumpe mpemu jwo yii á numpini i ke, yii a puru yu canñke e. Mpe mii à jwo yii á katilwòhòre e ke, yii dùgo yii a puru jáare katanñyi jùn'i. ²⁸ Mpíi pi maha já a sùpyanji cyeere bò, ná pi sì n-jà u múnaani bò mɛ, yii àha raa fyáge pire na mɛ. Kilenji u maha já a sùpyanji múnaani ná u cyeere shi bò nafugombaage e ke, uru na yii à yaa yii a fyáge.

²⁹ Tá zíziiine shuunni maha mpére daashi ninñkin kanna mɛ? Nka lire zíziiini là ninñkin sì n-kwù yii Tunji Kile pàama mɛ. ³⁰ Yii pi ke, ali jùñjoore ti nyé yii jùñyi i ke, Kile à tire puni pèrɛgɛ cè. ³¹ Lire kurugo yii àha nùru kyaa tègɛ yii yiye funñɔ pɛn mɛ! Yii shin maha shin kan'à waha Kile na mà tòro tire zíziiine ninñyahara na.

³² Shin maha shin ká yyére li na sùpyire nyii na na uru na nyé mii wu ke, mii Tunji u nyé ninyinji na ke, mii mú sí n-yyére li na uru nyii na na urufoo na nyé mii wu. ³³ Nka ngemu

† 10:14 Mà tooyi bambanji kwôro kwôr'a wu kànha na: lire nɔwòhe ku nyé, wuu nàzhan à fworo yii karigil'e, yii jùñɔ tuguro ti. Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 wíi. § 10:16 Yahutuubii mpyi maha mpánmpòrɔyi wíi fɛynmɛ ná tatènnugo sajcyɛnɛ.

ká mii cyé sùpyire nyii na ke, mii Tunji u nyε n̄nyinji na ke, mii mú sí urufoo cyé uru nyii na.

(Luka 12.51-53; 14.26-27)

³⁴Yii àha raa sônji na mii à pa si mpa jwumabenke le sùpyire ná tiye shwòhòl'e j̄n̄ke na mà dε! Mii nyε a pa ná yyej̄n̄ke e mε, ná kàshige e mii à pa. ³⁵Naha kurugo yε mii à pa mpa “jyafoonji ná tufoonji láha piye na, si pworofoonji ná nufoonji láha piye na, si napworonji láha nacwonji na. ³⁶P̄i u zàmpenmii sí n-pa n-pyi pi pyenge shiinbii yabilimp̄i*.” ³⁷Shinji u à u tunji, lire nyε mε u nunji kyaa táan uy'á mà tòro mii na ke, urufoo nyε a yaa ná mii cyelempyigire e mε. Shinji u à u jyanji, lire nyε mε u pworonji kyaa táan uy'á mà tòro mii na ke, urufoo nyε a yaa ná mii cyelempyigire e mε. ³⁸Shinji la ku nyε si mpyi mii cyelempya ke, urufoo u taha mii fye e, pi m̄εε mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Lire baare e urufoo nyε a yaa ná mii cyelempyigire e mε. ³⁹Ngemu la ká mpyi si u ninjaanji yaa jwò ke, urufoo n̄mpan̄ke sí n-k̄εge, n̄ka ngemu ká k̄antugo wá u ninjaan'á mii kurugo ke, urufoo sí n̄mpan̄ja ta.

(Marika 9.41)

⁴⁰Shin maha shin ká yii cùmu lemε jwò ke, urufoo mú à mii cùmu lemε jwò, ngemu sí ká mii cùmu lemε jwò ke, urufoo mú à mii tunvoonji cùmu lemε jwò. ⁴¹Ngemu ká Kile t̄un̄tun̄ji wà cùmu lemε jwò, mà lire j̄n̄ke pyi na u na Kile t̄un̄ture yu ke, t̄on̄nji Kile sí n-pa n-kan Kile t̄un̄tumpil'á ke, uru t̄on̄nji Kile sí n-kan urufol'á. Sùpyire ti nyε na fyáge Kile na ke, wà ha tire tà cùmu lemε jwò, mà lire j̄n̄ke pyi na ti na fyáge Kile na, Kile sí urufoo sàra tire fiige. ⁴²Ngemu ká l̄un̄j̄e f̄un̄j̄cwokwunyaga kan n̄ge n̄n̄kocyaanji wà á, mà lire j̄n̄ke pyi na u na nyε mii cyelempya ke, s̄en̄ji na mii sí yi jwo yii á, urufoo sí n-si lire t̄on̄nji ta.»

11

¹Nyε Yesu à kwò yire yεȳyi n̄kan̄ji na u cyelempyiibii ke ná shuunn̄in'á ke, maa n̄kàr'a sà a sùpyire kálali, maa Jwumpe Nintanmpe yu pi á pi k̄anyi na.

Yuhana Batizelipyinji à t̄un̄tun̄mii tun Yesu á

(Luka 7.18-35)

²Nyε mà Yuhana Batizelipyinji yaha k̄asun̄ji i, u mpyi a Kile N̄j̄cwònr̄on̄ji kapyīn̄kii kyaa lógo. Ka u u u cyelempyiibii p̄i tun Yesu á ³pi sà ȳibe na: «N̄ge kyaa l'á jwo na u sí n-pa ke, mu u nyε u wi laa, wuu a wabεε sigili?»

⁴Ka Yesu si pi pyi: «Yii à ndemu lógo maa ndemu jya ke, yii a si, yii i sà lire yyaha jwo Yuhana á na ⁵“Fyinmp̄ii naha na jaa, ton̄kεgyifeebii sí i jaare, tògofeebii na j̄c̄un̄ji, j̄n̄c̄unn̄ibii sí i n̄uru, kw̄ub̄ii sí i j̄en̄i, Jwumpe Nintanmpe sí i yu f̄on̄j̄feeb̄il'á. ⁶Nyε mii kapyīn̄kii ká mpyi cyi nyε a ngemu pyi u à cye láha mii na mε, urufoo wuun'á jwò.”»

⁷Nyε Yuhana cyelempyiibil'á k̄are ke, ka Yesu si wá na Yuhana kyaa yu sùpyir'á, u à jwo: «Can̄ke yii ná n̄k̄are síwage e ke, taha nyεge yii mpyi a k̄ar'a sà w̄i kafeεge sí i ku j̄yàha la? ⁸Naha yii sí mpyi a k̄ar'a sà w̄i yε? V̄ansinayafoo la? Yii li cè na mp̄ii pi maha v̄ansinayi leni ke, pire maha mpyi saan̄bii bayi i. ⁹Lire sanni i ke, naha yii mpyi a sà w̄i yε? Kile t̄un̄tun̄j̄o la? Mii sí yi jwo yii á, u bá à f̄anha tò Kile t̄un̄tun̄j̄o na. ¹⁰Naha kurugo yε Kile Jwumpe Sem̄en̄ji à jwo ngemu kyaa na na

“W̄i, mii sí na t̄un̄tun̄ji tun

u sà mu kuni yaa mu yyaha na*” ke,

uru t̄un̄tun̄ji u nyε Yuhana. ¹¹S̄en̄ji na mii sí yi jwo yii á, sùpya sàha n̄kwò a si ngemu u à f̄anha tò Yuhana Batizelipyinji na mε, lire ná li wuuni mú i, Kile Saanre shiinbii puni nimbilen'á f̄anha tò Yuhana na.

¹²Mà lwó Yuhana Batizelipyinji Kile jwumpe tèejwuuni na, mà pa n̄o numε na, mp̄ii la ku nyε si j̄yè Kile Saanre e ke, shinpiibii na pire kyérege, pi s'á piye waha si j̄yè t'e. ¹³Kile

* 10:36 Mishe 7.6 * 11:10 Malaki 3.1

tùntunni MusaSaliyani ná Kile tùntunmpii sanmpil'à jwo Kile Saanre kyaa na, fo mà pa nò Yuhana tènì na. ¹⁴ Kampyi yii sí n-jà n-dá pu na, Elini mpani shɛɛnre Kile Jwumpe Semɛni a jwo ke, yii li cè uru u nyɛ Yuhana. ¹⁵ Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u ninyigigii cyán sèl'e.

¹⁶ Ná jaha shi i mii sí nte sùpyire shini tàanna yɛ? Ti na nyɛ mu à jwo nànkopyire, ntemu ti nyɛ na bàhare kàfuge na ke, tà na bàhare maa ŋko ti shɛɛfeebil'à ¹⁷ “Wuu à tinnmpini wyi yii á, yii nyɛ a jɛn'a kwôhɔ mɛ. Wuu à jáhampe myahigii cêe yii á, yii nyɛ a jɛn'a mɛɛ sú mɛ.” ¹⁸ Yii li cè, Yuhana à pa ke, u mpyi na njyitɔɔn wu lyi mɛ, u mú mpyi na sinmɛ byii mɛ, ka pi i jwo na jina u nyɛ u e. ¹⁹ Nyɛ Supyani Jyani à pa, maa lyi maa byii, ka pi i jwo na u sɔnnɔre nyɛ a taha yaage kabɛɛ na mɛ, fo njyini ná sinmbyaani kanni, maa núr'a pyi mɛpɛngɛ shiimbii cevoo mu à jwo múnalwɔɔre shwofeebii.

Ŋka yákilifente Kile maha ŋkaan ke, tire ká mpyi wà á, li maha jɛcè urufoo kapyiinkil'e.»

Yesu à kànyi yà faha
(Luka 10.13-15)

²⁰ Nyɛ kànyi na Yesu à tòro maa kakyanhala kariii ninyahagii pyi, ka yire kànyi shiin si mpyi pi nyɛ a jɛn'a pi toronkanni kɛɛnɛ mɛ, ka Yesu si wá na yire shiimbii fare. ²¹ U à jwo: «Yii Korazen kànhe shiimbii, yii wuun'à kɛɛge! Yii Betisayida kànhe shiimbii, yii wuun'à kɛɛge! Jaha na yɛ kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Tiri kànhe ná Sidon kànhe e†, cyire mpyi a pyi, numɛ mpyi na sí pi ta pi à pi toronkanni kɛɛnɛ maa láha kapegigii na fo tɛmɔni i, maa cafubɔrigii le mà pyi pi vaaɲpyi, maa cwɔɔnre wu piye na. ²² Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, canɲke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiinkil'e ke, nde li sí n-pyi yii na ke, lire sí n-waha mà tòro Tiri ná Sidon kànyi wuuni na.

²³ Yii Kapɛɛnamu kànhe shiimbii pi ke, yii na sɔnni na yii sí n-kàre Kile yyére ninyini na bɛ? Lire mpyi nyɛ mɛ, yii sí n-sii n-tîrige fo jɛnke jwôhɔ shiimbii cyage e. Jaha kurugo yɛ kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Sɔdɔmu kànhe e cyire mpyi a pyi, ku shiimbii mpyi na sí n-yyére pi kapegigii na. Ku mú mpyi na sí n-pyi wani fo mà sà nò ninjaa na. ²⁴ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, canɲke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiinkil'e ke, nde li sí yii Kapɛɛnamu kànhe shiimbii ta ke, lire sí n-waha n-tòro Sɔdɔmu kànhe shiimbii wuuni na.»

Yesu u maha taɲɲke kan sùpyan'á
(Luka 10.21-22)

²⁵ Nyɛ Yesu à kwò puru na ke, maa jwo: «Tufooni Kile, ninyini ná jɛnke Kafooni, mii fwù nyɛ mu na, jaha na yɛ kani mu à jwôhɔ yákilifeebii ná kaceempii na ke, mu à lire cyêe nànkopyire na. ²⁶ Sèe wi, Tufooni, mu à lire pyi mà tàanna ná ma nyii wuuni i.»

²⁷ Lire kàntugo maa jwo sùpyir'à: «Mii Tuɲi à karigii puni le mii cye e. Sùpya nyɛ a Jyafooni cè Tufooni baare e mɛ. Sùpya mú nyɛ a Tufooni cè Jyafooni baare e mɛ, fo Jyafooni la ká mpyi si u cyêe ngemu na ke.

²⁸ Yii a ma mii yyére, yii pi à kànha maa ntugo ke, mii sí taɲɲo kan yii á. ²⁹ Yii a báaraɲi pyi mii á, yii i na yaha s'a yii kɛɛnɛ. Lire ká mpyi, yii sí taɲɲo ta, jaha na yɛ mii nyɛ jùmpinɛfoo, mii karigii mú sí nyɛ a waha mɛ. ³⁰ Mii báaraɲi pyim'à táan, tugure mii sí n-tège yii nɲɲi ke, tir'à faha.»

12

Nje Yesu à jwo canɲɲke kyaa na ke
(Marika 2.23-28; Luka 6.1-5)

† 11:21 Tiri ná Sidon na mpyi kànbwoyo shuunni njemu y'à cè ná kapegigii mpyini i ke (Ezayi 23.1-18; Ezekiyeli 26; Zhoueli 3.4-8; Amosi 1.9-10).

¹ Nye canŋka, Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e, kuru canŋke na mpyi canŋŋo. Cyelempyiibii katege wuubii pi mpyi, ka pi i sùmancahayi yà kwòn na mínage na ŋkùru*. ² Farizheebii píl'à lire nya ke, maa Yesu pyi: «Wíi, mu cyelempyiibii na canŋŋke kafuunŋkii pyi†!»

³ Ka u u pi pyi: «Nde Saannji Dawuda à pyi ke, yii nye a lire kâla mà? Canŋka mà u ná u fyèŋwəhəshiinbii katege wuubii yaha, ⁴ u à jyè Kile bage e, maa sárage bwúuruŋi wà lwó a kyà, maa wà kan u fyèŋwəhəshiinbil'á. Mà li ta sárage wuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bwúuruŋi kyà.

⁵ Taha yii nye a li kâla Kile Jwumpe Seməŋi i na sárage wuubii ká báara pyi Kileŋaarebage e canŋŋke e, lire nye na ntòre kapegigil'e mɛ? ⁶ Mii sí yi jwo yii á, wà na nye naha ŋgemu u à pée Kileŋaarebage na ke. ⁷ Jwumpe Kile à jwo na yii aha a jùŋaara taa yiye na, na lir'à táan ur'á mà tòro sárage wuubii na‡ ke, kampyi yii mpyi a puru jwəhe cè, sùpyire ti nte yii à ti cêegɛ mà li ta ti nye a yaaga pyi mɛ, yii mpyi na si jɛɛ lire pyi mɛ. ⁸ Supyaŋi Jyaŋi ká kyaa maha kyaa jwo mà yyaha tíi ná canŋŋke e ke, li si n-jà n-tòro lire na mɛ.»

*Yesu à cyenkwugoofo cùŋŋo canŋŋke e
(Marika 3.1-6; Luka 6.6-11)*

⁹ Lire kàntugo Yesu à yíri wani, maa ŋkàre kuru cyage shiin Kile Jwumpe kàlambage e. ¹⁰ Lir'à nàŋi wà ta wani ná cyenkwuge e. Ka pi i Yesu pyi: «Mà sùpya cùŋŋo canŋŋke e, tá lir'à yaa ná mpyi i§?» Kaŋŋo pi mpyi na ŋcaa ná kuru yibige e, si nta tígire cyán Yesu na. ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Jofoo u nye yii shwəhəl'e, ná mpà ninŋin na nye u á, ka uru mpàŋi si jɛwo wyige e mà bɛ ná canŋŋke e, urufoo si jɛɛ u yaha wwùmbaa yɛ? ¹² Yii nye a li cè na sùpyaŋi tayyereg'a pée mpàŋi woge na sèe sèl'e mà? Yii li cè, mà tàanna ná Kile Saliyaŋi i, kacənni mpyiŋ'à jwə canŋŋke e.» ¹³ Nye u à kwə puru na ke, maa jwo cyenkwugefol'á: «Ma cyege sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u jɛcùŋŋo ku sanŋke fiige.

¹⁴ Nye Farizheebii pi mpyi wani ke, ka pire si fwor'a kàr'a sà piye taanna Yesu bonŋkanni na.

Kile báarapyiŋi nɛŋcwənrəŋi u nye Yesu

¹⁵ Yesu à pa yire cè ke, maa yíri kuru cyage e, u ninŋarenji, shinŋyahara mpyi a taha u fye e, ka u u yampii puni cùŋŋo. ¹⁶ Maa yi jwo a waha pi á na pi àha sùpya yaha u yi cè mɛ. ¹⁷ Lire pyiŋkanni na, Kile tūnntunŋi Ezayi jwump'à fūŋŋo, u mpyi a jwo: ¹⁸ «Kile à jwo: “Mii báarapyiŋi u nye ŋge, mii à u cwənrə.

U kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiŋkil'à táan mii á mú.

Mii sí na Munaani pyi li tɛɛn u e,
u sí raa supyishiŋi sanŋi leni kuni nintiini i.

¹⁹ U si raa jwumə dirili ná wà e mɛ, u si raa sêre wà na mɛ.

Wà si u jwunyahama lógo sùpyire tabinniŋi i mɛ.

²⁰ Ali kanŋyaange, u si ku kebe mɛ,
fùkinaŋi u nye na tafuguyo caa ke, u si uru fùgo mɛ.

U sí n-kwóro pur'e,
fo si ntiiŋi kuni le sùpyire puni taan.

²¹ Supyishiŋi puni sí n-pa pi sòŋŋore taha u na*.”»

*Pyiŋkanni na Yesu maha jínabii kòre ke
(Marika 3.22-30; Luka 11.14-23)*

* **12:1** Kile Jwumpe Seməŋi à li cyèe na wà katege wu ká a ntùuli kerege e, na u sí n-jà sùmanji wà kwòn ná cyèe e, si jnyí wani kerege e (Duterenəmu 23.25). † **12:2** Mà tàanna ná Farizheebii sòŋŋokanni i, mu aha sùma kwòn ná cyèe e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cêegɛ na pi à báara pyi canŋŋke (Ekizodi 34.21). ‡ **12:7** Oze 6.6 § **12:10** Farizheebii u sòŋŋokanni i, shinŋi u nye na múnaa tawwuyo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tège canŋŋke.

* **12:21** Ezayi 42.1-4

²² Nye lire kàntugo, ka pi i mpa ná jínacyanŋi w'e Yesu á. Uru nàŋi mpyi na naa me, maa mpyi búbu. Ka Yesu si u cùuŋo u à jà na yu maa naa. ²³ Ka li i sùpyire puni bilibili fo pi na piye yibili maa ŋko: «Taha Dawuda Tuluge Shin bà u nye ŋge nàŋi me?» ²⁴ Nye Farizheenbil'à yire lógo ke, ka pi i jwo: «Ŋge nàŋi nye a sii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná fànhe kabər'e, jínabii jùŋufooni Belizebuli woge kàntugo na me!»

²⁵ Ná Yesu sí mpyi a pi funzəŋŋore cè, ka u u jwo pi á: «Kìre maha kìre li nye na liye tùnni ke, lire maha mpa jya. Kànhe ŋkemu, lire nye me pyenge ŋkemu shiin ká yîri piye kurugo ke, kuru maha mpa jya mú. ²⁶ Sitaanniŋi ká a u báarapyiibii kòre, u na uye tùnni. Lire ká mpyi, u saanre si n-kwò mà? ²⁷ Yii aha jwo na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná jínabii jùŋufooni Belizebuli fànhe e, lire sanni i ke, yii shiinbii pi nye na pi kòre ke, ná jofoo u fànhe e pire maha pi kòre ye? Yii shiinbii yabilimpíi pi sí jwumpe pyi pu cwo yii jùŋ'i. ²⁸ Nka yii li cè na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Kile Munaani fànhe e, lir'à li cyêe na Kile Saanre à nò yii na mà kwò. ²⁹ Wà si n-jà n-yyè fàhanyahagafoo bage e, si u yaayi lwó, ná u nye a bage foo pwò a cyán maa nta a jyè mà ye. Urufu ká jà a u pwò a cyán, lire e u maha jà a bage yaayi pyi u jεempe.

Sùpyanŋi sí n-yíbe u jwəjwumpe kurugo

³⁰ Shinŋi u nye u nye ná mii i me, urufu nye mii zàmpen, ŋgemu u nye u nye na mii tère na sùpyire wàa tiye na me, urufu na ti jùŋo kyáŋge.

³¹ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á: kapegigii shiŋi puni ná Kile mekege jwumpe puni sí n-jà yàfa sùpyire na. Nka ŋgemu ká Kile Munaani mege kèege ke, lire si n-sii yàfa urufu na me. ³² Wà ha jwumpime jwo Supyanŋi Jyanŋi na, lire sí yàfa urufu na. Nka ŋgemu ká jwumpime jwo Kile Munaani na ke, lire kapiini si yàfa urufu na ŋge tiŋi i me, li mú si yàfa urufu na tiŋi nimpanŋi i me.

(Luka 6.43-45)

³³ Cige ká jwə, ku maha yasere niŋcenne pyi. Cige ká mpyi ku nye a jwə me, ku nye na yasere niŋcenne pyi me. Cige shiŋi maha jɔcè ku yasere cye kurugo. ³⁴ Yii màcwəŋ fiige sùpyiibii! Mà pege yaha yii funŋ'i, yii si n-sii n-jà jwɔcenne jwo me. Sùpyanŋi zòmbilin'à jî ndemu na ke, lire u jwəge maha yu. ³⁵ Ŋgemu u zò u à jwə ke, uru maha jwɔcenne pye yu. Ŋgemu u nye ná zòmpi i ke, uru maha jwumpime yu. ³⁶ Mii sí yi jwo yii á, canŋke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiŋkil'e ke, jwumə maha jwumə sùpyir'à jwo, ná pu nye laaga baa ke, Kile sí ti yíbe puru puni na. ³⁷ Shin maha shin jwəjwumə kurugo, Kile sí n-jwo na u à tíi, lire nye me u à cêege.»

Yesu tayyéreg'à fànha tò Zhonasi woge na, ŋka sùpyire nye a u jwəmɛni cù me *Marika 8.11-12; Luka 11.29-32*

³⁸ Nye ka Kile Saliyanŋi cyelentiibii pìi ná Farizheenbii pìi si jwumpe lwó maa jwo: «Cyelentuŋi, wuu la naha maa kani là pyi a cyêe wuu na, ndemu li sí li cyêe na mu à fworo Kile e ke.» ³⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Mpii pi à pi, maa kàntugo wà Kile na ke, pire maha jɔcaa si kakyanhala kani là nya tapyige e. Nka nde l'à pyi Kile tùntunŋi Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha si n-pyi n-cyêe pi na me. ⁴⁰ Yii li cè, bà Zhonasi a canmpyaa taanre ná numpiliyi taanre pyi fyabwəhe funŋke e me, amuni Supyanŋi Jyanŋi mú sí canmpyaa taanre ná numpiliyi taanre pyi fanŋke e. ⁴¹ Canŋke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiŋkil'e ke, Ninive kànhe shiinbii sí n-pa n-yîri n-yyére si pire kapimpyiibii cêege, naha na ye Zhonasi à sà Kile jwumpe jwo Ninive shiinbil'á ke, pi à pi toronkanni kèenne. Mà li ta wà na nye naha, ŋgemu u tayyérege k'à fànha tò Zhonasi woge na ke, pire kapimpyiibii sí nye a jɛn'a pi toronkanni kèenne me.

⁴² Kuru canŋke, saancwonŋi u mpyi Sheba kîni jùŋo na ke, uru mú sí n-pa n-yîri n-yyére si pire kapimpyiibii cêege, naha na ye uru saancwonŋi mpyi a yîri diŋyeni jùŋke kà na, mà

sà saanji Solomani yákilifente jwumpe lógo. Mà li ta wà na nyɛ naha, ngemu u yákili u à pɛɛ Solomani wunji na ke, pi sí nyɛ a ɲɛn'a lógo uru jwɔ na mɛ.

(Luka 11.24-26)

⁴³ Jína ká fworɔ sùpya e, u maha sà ɲaara síwage yyaha kurugo maa tatɛɛngɛ cya. U aha mpyi u nyɛ a kà ta mɛ, ⁴⁴ u maha jwɔ “Mii sí nùru raa wà na tayirige e.” Nyɛ u aha nùr'a pa urufɔo ta bawaga fiige, ɲkemu k'à pwó, maa ku funɲke bégel'a jwɔ ke, ⁴⁵ u maha nùr'a kàr'a sà jínahii baashuunni lwó a bâra uye na, mpíi pi à pi mà tòro u yabilinji na ke, maha mpa jyè urufol'e. Lire ká mpyi, urufɔo pyinɲkanni nìvɔnn'a sì nâar'a pi mà tòro nìnjyeeni na. Amuni pire kapimpyiibii wuuni mú sí n-pyi.»

Mpii pi nyɛ Yesu nunji ná Yesu cɛnmpyiibii ke

(Marika 3.31-35; Luka 8.19-21)

⁴⁶ Mà Yesu yaha puru jwumpe na ná sùpyire e, u nunji ná u cɛnmpyiibil'à pa yyére cyínnji na, maa ɲcaa si jwɔ ná u e. [⁴⁷ Ka wà si Yesu yyere maa jwɔ: «Mu nunji ná mu cɛnmpyiibii naha cyínnji na, pi naha na mu kyaa pyi.»] ⁴⁸ Ka Yesu si urufɔo pyi: «Mpire pi nyɛ mii nunji ná mii cɛnmpyiibii ye?» ⁴⁹ U à puru jwɔ ke, maa cyɛge sànhà u cyelempyiibii kàmpañke na, maa jwɔ: «Mii nunji ná mii cɛnmpyiibii pi nyɛ mpíi. ⁵⁰ Yii li cè na mii Tunji u nyɛ nìnjyinj na ke, ɲge u nyɛ na uru jyi wuuni pyi ke, uru u nyɛ mii cɛnmpworonji ná mii nunji.»

13

Ñɛɛnugunji bàtaage

(Marika 4.1-20; Luka 8.4-15)

¹ Kuru canɲke yabilinji i, Yesu à fworɔ bage e maa ɲkàr'a sà ntɛɛn banji jwɔge na. ² Ka shinɲyahara si mpa bínni u taan, li nyɛ a pa jwɔ mɛ, ka u u jyè a tɛɛn bakwɔge k'e lwɔhe ɲunji, ka sùpyire si yyére kùmpoge na. ³ Ka u u ti kâla kariii nìnyahagii na ná bàtaay'i. ⁴ U à jwɔ: «Ñɛɛnugunji wà u ná fwor'a kàre ɲɛɛmɛ tanuguge e. Mà u yaha u u sùmashinji wàa finii fiige, wà à cwo kuni jwɔge na, ka saɲcyɛɛnre si mpa uru jò.

⁵ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, pworo nìnyahara mpyi kuru cyage e mɛ. Ka uru si fyin wahawaha, ɲaha na ye u mpyi a jyè ɲinɲke e sèl'e mɛ. ⁶ Nyɛ canɲk'à pa fworɔ ke, ka yifyinre si fàan maa waha, ndìre kuunji na.

⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ɲgurotaha na, ka ɲgure si yîr'a uru cû.

⁸ ɲka wà tacwug'à pa bê ná ɲinɲke nìjɛɛnɲke e, maa fyin, maa lyɛ, maa se. Sùmacire tà à sùmapyanji se mà nɔ ɲkuu ɲkuu (100) na, tà mpyi beetaanre taanre (60) tà mpyi benjaaga ná kɛ kɛ.

⁹ Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufɔo u u nìngyigigii cyán sèl'e.»

¹⁰ Ka Yesu cyelempyiibii si file u na, maa u yíbe: «Naha na mu nyɛ na bàtaayi yu sùpyir'á ye?» ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Karigii cyi à yyaha tíi ná Kile Saanre e, ná cyi à ɲwɔhɔ ke, yii á cyire ɲcɛn'á kan, u sí nyɛ a kan sùpyire sannt'á mɛ. ¹² Naha kurugo ye ngemu u à yaaga cè ke, là sí n-bâra urufɔo u tacɛnɲke na sèl'e. ɲka ngemu u nyɛ u nyɛ a yaaga cè mɛ, urufɔo bá na sônɲi na ur'à nimbileni ndemu cè ke, lire sí n-shwɔ urufɔo na. ¹³ Lire kurugo mii na bàtaayi yu pi á, ɲaha na ye pi ɲyiigil'à cwôro, ɲka pi nyɛ na ɲaa mɛ, nìngyigigii na nyɛ pi á, ɲka pi nyɛ na nùru mɛ, pi nyɛ na kariii yyaha cini mɛ. ¹⁴ Kile tùnntunɲi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwɔ ke, pur'à fúnɲɔ pi kàmpañke na. U mpyi a jwɔ:

“Yii sí raa nùru, ɲka yii sì raa yafyin yyaha cini mɛ.

Yii ɲyiigii sí n-cwôro ɲka yii sì raa yafyin ɲaa mɛ.

¹⁵ Yii li cè, nte sùpyire nìngyigigil'à waha,

pi à pi nìngyigigii tò, maa pi ɲyiigii tò,

bà pi si mpyi pi àha raa ɲaa s'a nùru mɛ,

pi yákilibii mú ká raa kariii yyaha cini mɛ.

Naha kurugo ye pi la nyɛ sì nùru mpa mii yyére, mii i pi shwɔ mɛ*.”

* 13:15 Ezayi 6.9-10

¹⁶ Nka yii pi ke, yii wuun'à jwə, naha na ye yii na naa yii nyiigil'e, maa nūru yii niŋgyigigil'e. ¹⁷ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, nde yii à nya maa ndemu lógo ke, Kile túnntunmii niŋyahamii ná Kile jwəmɛɛcuvée niŋyahamii la mpyi si lire nya, si li lógo. Nka pi nyɛ a já a li nya, maa li lógo mɛ.

¹⁸ Nyɛ kuru bàtaage k'à jwo mà yyaha tí ná jɛɛnugunji i ke, yii ku jwəhe lógo. ¹⁹ Kuni jwəge na, sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo shinji u à Kile Saanre kani jwumpe lógo, maa mpyi u nyɛ a pu yyaha cè mɛ, ka Sitaanninji si mpa pu wwû u funŋ'i ke.

²⁰ Kafaafoge jwŋ'i sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa ntíl'a jɛɛ pu na ná funntange e ke. ²¹ Nka pu nyɛ a já a ndire le t'e mɛ, ti jwəmɛɛni kèngɛmɛ nyɛ a pɛn mɛ. Kawaa, lire nyɛ mɛ yyefugo kyaa ká ti ta Kile jwumpe kurugo, ti maha fworó Kile kuni i.

²² Ngure shwəhəl'e sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ka diŋyɛni karigii funmpɛɛnre ná nàfuunji lage si pu cwənrə, pu nyɛ a já a yasɛɛ pyi mɛ.

²³ Niŋke niŋcɛnŋke na sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire ti nyɛ na Kile jwumpe nūru maa pu yyaha cini ke. Tire sùpyire na nyɛ sùmasɛnɛ fiige, sùmacire tà à sùmanji se mà nɔ ŋkuu ŋkuu (100) na, ka tà si se mà nɔ beetaanre taanre (60) na, ka tà si se mà nɔ bejaaga ná kɛ kɛ na.»

Nyèpege bàtaage

²⁴ Nyɛ Yesu à nūr'a bàtaage kà jwo pi á na: «Kile Saanre à fworó nde kani kurugo: faapyinji wà à sùmasi niŋcɛnɛ nūgo u kɛɛge e. ²⁵ Mà sùpyire yaha ŋəmpɛ na numpilage e, u zàmpɛnŋi wà à pa nyèpege kà shi wà kɛɛge e maa nūr'a kàre. ²⁶ Nyɛ ka ku ná sùmanji si fyin maa lyɛ siŋcyan.

²⁷ Kɛɛge foo báarapyiibil'à sà kɛɛge ta amuni ke, ka pi i sà u pyi “Nūŋufoonji, sùmashinji mu mpyi a nūgo ma kɛɛge e ke, taha u bà mpyi a jwə mɛ? Nyèpege sí ku wá kɛɛge e ke, taa kur'à yiri ke?” ²⁸ Ka kɛɛge foo si jwə “Mii zàmpɛnŋi wà u à ŋke báaraŋge pyi amɛ.” Ka báarapyiibii si u pyi “Mu la nyɛ wuu u sà ku kəŋg'a wwû sùmanji shwəhəl'e la?”

²⁹ Ka kɛɛge foo si jwə “Yii ku yaha wani, lire baare e, ku takəŋge e yii sí raa sùmanji kəŋge ná k'e. ³⁰ Yii ku ná sùmanji yaha u a lyɛge siŋcyan, sùmakwəŋgigii ká nɔ, mii sí yi jwə sùmakwəŋbil'á pi i kuru nyèpege kwəŋ a yige sùmanji i, pi pwə pwə pi i ku súugo fəlo, pi i nta a sùmanji kwəŋ a le na bwūunni i.»

Kile Saanre maha sù nimbilere maa mpêre

(Marika 4.30-34; Luka 13.18-21)

³¹ Nyɛ Yesu à nūr'a bàtaage kà jwo pi á. U à jwə: «Kile Saanre na nyɛ mu à jwə mutaridi cige pyà nàŋi wà à ŋgemu nūgo u cikəŋge e ke. ³² Kuru cige pyàŋ'à yilege cire sannte puni wunji na. Nka u aha nūgo, u maha fyin maa mpyi cibwəhə mà tòro kaŋyɛge yawyɛɛre puni taan, fo saŋcyɛnre maha ti shèere yaa ku ŋkényi i.»

³³ U à nūr'a bàtaage kà jwo pi á na: «Kile Saanre na nyɛ mu à jwə bwūurunji yirigeyirige yaani. Ceewe ká li nimbilere le farini mbyimɛ niŋyaham'i mà cwənhə, li maha puru mbyimpe niŋcwənhəmpɛ puni yirige.»

³⁴ Nyɛ Yesu à puru jwumpe puni jwə bàtaay'i sùpyir'á. Bàtaayi jwumpe baare e, u mpyi na pabɛɛ yu ná t'e mɛ. ³⁵ Lire e jwumpe Kile túnntunŋi mpyi a jwə ke, pur'à fūnŋə, u mpyi a jwə:

«Bàtaayi mii sí raa yu pi á,

karigii cyi à ŋwəhə fo diŋyɛni tasiige e ke, cyire mii sí raa yu pi á†.»

Yesu à nyèpege bàtaage jwəhe jwə

† 13:35 Zaburu 78.2

³⁶ Nyɛ Yesu à kwò puru jwumpe na ke, maa jyè bage e, ka u cyelempyiibii si file u na, maa jwo: «Bàtaage mu à jwo mà yyaha tí ná nyèpege e sùmanj shwòhòl'e ke, kuru yyaha jwo wuu á.»

³⁷ Ka u u pi pyi: «Sùmashinji njncɛnnji nùgufoonji u nyɛ Supyanji Jyanji. ³⁸ Kεεge e sùmashinji njncɛnnji'à nùgo ke, kuru ku nyɛ diɲyɛni. Sùmashinji njncɛnnji u nyɛ mpii pi à jεε Kile Saanre na ke, nyèpege ku nyɛ Sitaanninji fyèɲwòhòshiinbii. ³⁹ Zàmpɛnnji u à nyèpege wà sùmanj shwòhòl'e ke, uru u nyɛ Sitaanninji. Sùmakwònnre ti nyɛ diɲyɛni tèekwooni, sùmakwònnbii pi nyɛ Kile mèlɛkɛɛbii. ⁴⁰ Pyinƙanni na nyèpege maha ɲkòong'a wwù sùmanj shwòhòl'e maa ku súugo ke, amuni li mú sí n-pyi diɲyɛni tèekwooni. ⁴¹ Kuru canƙke Supyanji Jyanji sí u mèlɛkɛɛbii tun. Yaaga maha yaaga ku nyɛ na sùpyire ɲùɲ kyáŋge Kile na, ná mpii pi maha Kile Saliyanji kεεge ke, pi sí pire puni cwònnrò n-yige Kile Saanre e, ⁴² si ɲgà nafugombaage e. Wani pi sí raa mεε súu s'a ɲkyànhigii kùru. ⁴³ Ɗka mpii pi à Kile ɲwòmɛɛni cù ke, pire sí raa bènnmpe yige canƙa ɲyii fiige pi Tunji Saanre e. Ɗgemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u ɲɲgyigigii cyán sèl'e.»

Nàfuunji ɲɲwòhòni ná kóonji kani

⁴⁴ Kile Saanre na nyɛ sahanƙi mu à jwo nàfuu ɲgemu u à ɲwòhò kεεge k'e ke. Nàni wà à sà fworu uru nàfuunji na taɲwòhòge e, maa u yal'a ɲwòhò sahanƙi. U funntanga wunji, maa ɲkàr'a sà u cyeyaayi puni pér'a tèg'a kuru kεεge shwò.

⁴⁵ Kile Saanre à fworu nde kani kurugo: cwòhòni wà u mpyi na kóon nisinanƙa caa. ⁴⁶ U à kóonbile lonƙara wu ɲya ke, maa ɲkàr'a sà u cyeyaayi puni pérɛ, maa li shwò.

Nde li sí n-pyi diɲyɛni tèekwooni i ke

⁴⁷ Kile Saanre à fworu nde kani kurugo: fyacuumpii pìi mpyi a cwò wà lwòhe e, ka uru cwòni si fyaabii shini puni cù. ⁴⁸ U à ɲi ke, ka pi i u ðir'a yige kùmpoge na, maa ntèen maa fyaabii njncɛnmpii cwònnr'a le yalenƙe e, maa tòon baa wuubii wà. ⁴⁹ Nyɛ amuni li mú sí n-pyi diɲyɛni tèekwooni i. Kile mèlɛkɛɛbii sí shinpiibii cwònnrò si ɲgwù shincɛnmpil'e, ⁵⁰ si pi wà nafugombaage e. Wani pi sí raa mεε súu s'a ɲkyànhigii kùru.

⁵¹ Yesu à puru jwo ke, maa u cyelempyiibii yíbe na pi à mpe jwumpe lógo la? Ka pi i jwo: «Ɖon, wuu à pu lógo.» ⁵² Ka Yesu si jwo: «Kile Saliyanji cyelentuɲi cye k'à le mà yyaha tí ná Kile Saanre e ke, uru maha kàla ɲivònnɲ ta maha bàra ɲɲjyenji na maha yaha uye e, mu à jwo nàfuunɲ na yige na ɲkaan.»

Yesu kàhe shiinbil'à cyé u na (Marika 6.1-6; Luka 4.16-30)

⁵³ Yesu à kwò puru jwumpe na ke, maa yîri wani, ⁵⁴ maa ɲkàre u tukanhe na. U à nò wani ke, maa jyè pi Kile Jwumpe kàlambage e, maa sùpyire kàlali. U kàlanji pyinƙanni mpyi a sùpyire kàkɲanhala fo pi na ɲko: «Di u à pyi maa mpyi yákilifoo yɛ? Di u à pyi maa kakyanhala karigii pyi yɛ? ⁵⁵ Taha cíkyanganji tooyo wunji bà u nyɛ u wi mɛ? Taha u nuɲi bà u nyɛ Mariyama mɛ? U cìnmpyiibii bà pi nyɛ Yakuba ná Yusufu ná Simò ná Zhude mà? ⁵⁶ U ná pùcɛribii pi nyɛ nu na ke, pire nyɛ naha ná wuu e mà? Di u s'à pyi maa jà na ɲcyii karigii pyi yɛ?» ⁵⁷ Nyɛ tire sònnɲr'a pi pyi pi à ɲùɲ tugo Yesu na. Ka Yesu si jwumpe lwò maa jwo pi á: «Kile tūnnɲnnɲ maha le ɲjire e cyeyi puni i fo u tukanhe ná u tupyɛnge yɛ!» ⁵⁸ Nyɛ pi dánabaare kurugo, Yesu nyɛ a kakyanhala kariii ɲɲyahagii pyi wani mɛ.

14

Yuhana Batizelipyinji kwùnkanni (Marika 6.14-29; Luka 9.7-9)

¹ Nyɛ saanji Eròdi à pa a Yesu shɛnre núru ke, ² maa jwo u báarapyiibil'á: «Yuhana Batizelipyinji wi, u à ɲè à fworu kwùni i, lire kurugo u à jà na kakyanhala karigii pyi amɛ.»

³⁻⁴ Yii li cè na Erōdi mpyi a u sìɲɛɛɲi Filipi cwoɲi kwòn a lwó mà pyi u cwo. Uru ceenji mege na mpyi Erōdiyadi. Lire e ka Yuhana si yi jwo Erōdi á na u nyɛ a yaa u u sìɲɛɛɲi cwoɲi shwò u na mɛ. Ka puru jwumpe si waha Erōdi na, ka u u pi pyi pi à Yuhana cû a pwò a le kàsuni i. ⁵ Erōdi la mpyi si Yuhana bò, ɲka u mpyi na fyáge Yahutuubii yyaha na, ɲaha na ye pi puni mpyi a li cè na Yuhana na nyɛ Kile túnntunɲò.

⁶ Nye Erōdi canzeg'à pa mâhana a nɔ lire yyeeni ke, ka u u pìi yyere maa kataan pyi. Nye mà pì yaha lire kataanni na, Erōdiyadi pworon'à pa a ñkwôhɔli shinyyerebii shwôhɔl'e, ka lire si ntáan Erōdi e, ⁷ fo u à kâa pùcwon'à na u aha yaaga maha yaaga jáare ur'á ke, kuru sí n-kan u á. ⁸ Ka pùcwon'i nunjì si jwo a kan pùcwon'à na u sà jwo saann'á na u Yuhana Batizelipyinjì nùñke kwòn a le ñkunan'i, u pa ñkan ur'á. ⁹ Ka puru jwumpe si saannjì yyahe pyi k'à tanha. Nka u mpyi na sà n-jà n-cyé mɛ, ñaha na ye u mpyi a kâa u shinyyerebii nyii na. Nye ka u u pìi pyi pì sà Yuhana nùñke kwòn kàsunjì i pì pa ñkan pùcwon'à. ¹⁰ Nye ka pì i Yuhana nùñke kwòn ¹¹ mà le ñkunan'i, mà kan pùcwon'à, ka u u ku kan u nun'á.

¹² Nye lir'à pyi ke, ka Yuhana cyelempyiibii si mpa u buwunji lwó mà sà ntò, maa sà u sànge wylì Yesu á.

Yesu à shiin kampwɔhii kanjuro nwɔ cya

(Marika 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14)

¹³ Nye Yesu à puru jwumpe lógo ke, maa yíri kuru cyage e, maa jyè bakwáage k'e, mà kàre sige funnke e. Sùpyir' à pa u saha cè ke, maa fworó pí kànyi i, maa ñkàre u fye e tóore na. ¹⁴ Yesu à fworó bakwáage e mà pí nya pí à nyaha sèl'e ke, ka pí ñùnaare si u ta sèl'e, yampii pí mpyi tire sùpyire shwáhol'e ke, ka u u pire cùunɔ.

¹⁵ Nyɛ yàkɔŋk'à pa nɔ ke, ka u cyelempyiibii si file u na maa jwo: «Cyelemtunji! Sige funŋke e wuu nyɛ, canŋke s'à kwɔ̃ a kwɔ̃. Sùpyire cye yaha bà ti si mpyi si sà njyì shwɔ ɲwɔkurugo kànyi i mɛ.» ¹⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Lire nyɛ a pi kakarala kwɔ̃ mɛ, yii yabilimpìi pi pi kan pi lyì.» ¹⁷ Ka pi i u pyi: «Bwúuru ɲùnyɔ kanjkuro ná fyapyaa shuunni kannna cyi naha wuu ɲun'i.» ¹⁸ Ka u u pi pyi: «Yii a ma ná y'e.»

¹⁹ Nye pi à pa ná y'e ke, ka u u sùpyire pyi t'à tèn nyege nún'i. Pi à tèn'n'a kwò ke, ka u u bwúuru nún'yi kan'kuru'ni ná cyire fyapyaagii shuunni'ni lwò, maa yyahe yírigé nún'yi'ni i, maa fwù kan Kile á yi kyaa na. Maa bwúuru'ni kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á, pi à kan sùpyir'á. ²⁰ Sùpyire ti mpyi wani ke, tire pun'à lyí a tìn. Ka pi i ñkwò maa shàhii ke ná shuunni jî nji'paanyi na. ²¹ Pire lyilyibil'e, nàmbaabii kanni mpyi a shiin kampwòhii kan'kuro (5.000) kwò, cyeebii ná nànkopyire nye a tòrò mē.

Yesu à naara lwohe nun'i

(Marika 6.45-52; Yuhana 6.16-21)

²² Nye lire njwôh na, mà Yesu yaha u u sûpyire cye yare, u à u cyelempyiibii pyi pi à jyè bakwôoge e, maa banj jyiile u yyaha na. ²³ Nye Yesu à ti cye yaha ke, maa njàr'a sà Kile njàare nanke kà na, u kanni. U à kwôro wani fo mà pa nò yàkonke na.

²⁴ Nye bakwɔɔge e cyelempyiibii mpyi na bani jyiili ke, lir'à kuru ta ku u byanhare lwɔhe ninke na. Ka kafɛɛge si wá na fwu na lwɔhe tère na bakwɔɔge nɔɔni na wàa kàmpanɔyi puni na. ²⁵ Nye numpilag'à pa lyɛ ke, ka Yesu si yîri na jaare na nkɛɛge pi fye e lwɔhe nun'i. ²⁶ Cyelempyiibil'à u nimpani nya lwɔhe nun'i ke, maa fyá sèl'e fo na jcyɛenni maa jwo: «Bani wà fwɔɔngɔ ku nye nke!» Mà pi fyagara wuubii yaha, pi mpyi na kwuuyi wàa. ²⁷ Mà pi yaha pur'e, ka Yesu si ntíl'a jwumpe lwó maa pi pyi: «Yii yákilibii tɛɛ, yii àha vyá mɛ, mi wi.»

²⁸ Ka Pyeri si jwo: «Kampyi mu u nye u wi, na yaha si naara lwohe nun'i, si ma nùno bê.»

²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Ta ma.» Ka u u fwo ro bakwāge e na naare na Yesu nūhō bēni lwāhe nūh'i. ³⁰ Nka u ā pa kafεεge nya k'à pēe maa fyā ke, ka u u li jwō cū na ntīri lwāhe jwōh'i, maa nk wūuli: «Kafooni, na shwā!» ³¹ Ka Yesu si ntīl'a cyεge sānha, maa u cū maa jwō: «Mu

dániyan' à cyére de! Naha na mu nyé a funnke pyi ninjin mà yé?» ³² Ka Yesu ná Pyeri si jyé bakwóoge e, ka kaféoge si ntíl'a yyére. ³³ Nyé lir' à pyi ke, mpíi pi mpyi bakwóoge e ke, ka pire si ninjüre sín Yesu á maa jwo: «Nàkaana baa, Kile Jyanji u nyé mu.»

Yesu à yamii cùunjo Zhenzaréti kàmpañyi na
(Marika 6.53-56)

³⁴ Nyé Yesu ná u cyelempyiibil' à banji jyiile ke, maa jyé Zhenzaréti kùluni i. ³⁵ Kuru cyage shiinbii mpyi a Yesu cè, lire e pi à Yesu mpanji jwo puru màhampe puni i. Ka sùpyire si wá na ma ná yampii shinji puni i Yesu á. ³⁶ Pi mpyi na Yesu jáare na u pire yaha pi i bwòn u vāantinnjke zhwòore na kanna. Yampii pi mpyi maha bwùn u na ke, pire puni mpyi maha ncùunji.

15

Karigii cyi nyé na wuu jwóre Kile yyahe taan ke
(Marika 7.1-23)

¹ Nyé canjka Farizheenbii pìi ná Kile Saliyanji cyelentiibii pìl' à yíri Zheruzalemu kànhe e mà pa Yesu yyére, maa u yíbe: ² «Naha na mu cyelempyiibii nyé na wuu tulyeyi làdaabii karigii leni njire e mà yé? Naha na pi aha a si raa lyí, pi nyé na pi cyeyi jyíi mà tàanna ná pire làdaabil'e mà yé*?»

³ Ka Yesu si pi pyi: «Naha na yíi à kàntugo wà Kile ton' á, maa ntaha làdaabii fye e yé? ⁴ Yíi li cè na Kile à jwo “Ma tunji ná ma nunji pèe†. Ngemu ká jwumpime jwo a wà u tunji, lire nyé me u nunji na ke, urufoo sí n-bò‡.” ⁵ Nka yíi pi ke, yíi maha yi yu sùpyir' á na “Wà ha já a jwo u sifeebil' á na yaayi uru mpyi a yaa u tég'a pi tégé ke, na ur' à yire kan Kile á mà kwò, ⁶ na urufoo méé ká mpyi u nyé na yaaga kaan u sifeebil' á sahanji me, na tapege nyé yire e me.” Mà tàanna ná lire e, yíi à kàntugo wà Kile jwump' á, maa ntaha yíi làdaabii fye e. ⁷ Yíi pi à fyinme tò wwomò na ke! Kile túnntunji Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yíi kyaa na ke, pur' à sàa pyi sèe. U mpyi a jwo na

⁸ “Kile à jwo ‘Nte sùpyire na mii père jwòyi i kanna, mà li ta pi zòompíi laag' à tòn mii na.

⁹ Pi na mii père tawage e, naha na yé kàlanji pi nyé na nkaan ke, ur' à lwó a pwò sùpyire làdaabii kanni na Š. ' »»

¹⁰ Puru jwóhò na, Yesu à sùpyire yyere maa jwo t' á: «Yíi ninjyigigii pèrè, yíi raa núru sèl' e. ¹¹ Yaaga maha yaaga ku nyé na jyé sùpyanji jwóge e ke, kuru ká nyé na já a u jwóhò me. Nka nje yi nyé na fwore sùpyanji jwóge e ke, yire yi maha já a u jwóhò.»

¹² Nyé Yesu à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii si file u na maa jwo: «Mu nyé a cè na mu jwump' à waha Farizheenbii na mà?» ¹³ Ka Yesu si pi pyi: «Cige maha cige ku nyé ku nyé a cenme mii Tunji nñyi wunji cye kurugo me, yire puni sí n-kò n-wà. ¹⁴ Yíi Farizheenbii yaha wani, fyinmii pi à fyinmii yyaha cù. Fyín ká u fyinje kábii cù, pi mú shuunninji sí n-tíge wyige k' e.»

¹⁵ Ka Pyeri si jwo: «Puru jwumpe jwóhe jwo wuu á.» ¹⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yíi yabilimpíi, ali nume yákilitan nyé yíi á mà? Mpe mii na yu ke, yíi nyé na puru núru mà? ¹⁷ Yíi nyé a li cè na yaaga maha yaaga ku maha jyé sùpyanji jwóge e ke, na u yaceni i kuru maha nkàre, u aha shà yaare e, k' a sì fworo mà? ¹⁸ Nka nje yi nyé na fwore sùpyanji jwóge e ke, u zòni i yire maha fwore, yire mú sí yi maha u jwóhò Kile á. ¹⁹ Yíi li cè na sùpyanji zòni i sònnjopeere maha fwore, mu à jwo: supyibuuni ná jacwóore ná silege baa karigii

* **15:2** Yahutuubii n'a mpyi na sí raa lyí, pi mpyi maha pi cyeyi jyé jyinjanni là na maa sònni na lire jyinjanni maha pire fínnje Kile á. Mà tàanna ná Ekizodi 30.18-21 i, Kile sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi a lire pyi, nka Farizheenbil' à jwo na shin maha shin u nyé na Kilejarege pyi ke, na pire pun' à yaa ná l' e. † **15:4** Ekizodi 20.12; Duterennu 5.16

‡ **15:4** Ekizodi 21.17; Levitiki 20.9 § **15:9** Ezayi 29.13

ná nànkāage ná kafinare ná jwoore. ²⁰ Cyire karigii cyi maha sùpyanji n̄wóre Kile á. Lire baare e mà yalyige lyí cyeyi n̄jyìmbaa, lire n̄ye na jìn'a sùpya n̄wóhō m̄e.»

Supyishinji sanji cwoŋi wà à dá Yesu na
(Marika 7.24-30)

²¹ Ka Yesu si yíri wani mà kàre Tiri ná Sidon kànyi kàmpañke na. ²² Mà pi yaha wani, Kana shiinbii cwoŋi* wà à pa Yesu á, maa jwo fànha na: «Kafoonji! Dawuda Tuluge Shinji! Nùnaara ta na na, maa sà na pworonji kàanmucya. Jínanji wà u wá a u t̄enm̄e p̄en.» ²³ Yesu n̄ye a n̄en'a u n̄wó shwó m̄e. Ka cyelempyiibii si jwo Yesu á: «Ŋge ceenji cye yaha, naha na ȳe u na n̄kwúuli wuu n̄wóh'i.» ²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Izirayeli shiinbii kanni m̄e na Kile à mii tun, pire mpiimu pi n̄ye mpàa nimpinnimii fiige ke.»

²⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, ceen'á pa n̄j̄kure sín Yesu taan maa jwo: «Kafoonji! Cye le na á.» ²⁶ Ka Yesu si jwo: «Mà nànkopyire yalyire lwó a wà pwunmpyir'á†, lire n̄ye a n̄wó m̄e.» ²⁷ Ka ceenji si jwo: «Kafoonji, yire n̄ye s̄e, n̄ka pyengefoo ká a lyí, n̄jyìpaanre ti maha n̄cwo n̄j̄ke na ke, pwunmpyire maha tire lyí.» ²⁸ N̄ye ceen'á yire jwo ke, ka Yesu si jwo: «Ceewe, n̄ka mu naha a dá mii na d̄e! Nde mu à cya mii á ke, lire sí n-pyi mu á.» N̄ye ka u pworonji si ntíl'a cùuŋo.

Yesu à shiin kampwóhii sicyeere n̄wó cya
(Marika 8.1-10)

²⁹ N̄ye lire kántugo Yesu à yíri kuru cyage e maa n̄kàre Galile banji n̄wóge na, maa d̄ug'a t̄en n̄an̄ke kà n̄un'i. ³⁰ Ka supyikurumbwóhō si mpa u á. Kuru supyikurun̄ke e, p̄i mpyi a pa ná d̄ishiyifel'e, p̄i s'á pa ná fyinmil'e, p̄i sí n̄ye ná yatann̄kegeyefel'e, p̄i sí n̄ye ná búbul'e, p̄i sí n̄ye ná yampii shi n̄j̄yahamil'e. Pi mpyi na ma ná pire yampil'e Yesu á, ka u u pi cùuŋo. ³¹ Li mpyi a sùpyire bilibili mà búbuubii n̄ya pi à jà na yu, yatann̄kegeyifeebii sí i n̄cùuŋi, d̄ishiyifeebii sí i n̄aare, fyinmpii sí i n̄aa, lire kurugo pi à Izirayeli shiinbii u Kilenji k̄e.

³² N̄ye ka Yesu si u cyelempyiibii ȳere maa jwo: «Ŋke supyikurun̄ke nùnaare naha mii na, naha na ȳe pi can̄ke taanre woge ku n̄ye naha mii taan, yalyire n̄ye pi á m̄e. Mii la n̄ye si pi cye yaha n̄jyìmbaa m̄e, lire baare e katege sí pi fànha kwó kuni na.» ³³ Ka cyelempyiibii si jwo: «Di wuu si n-jà n̄jyì ta naha n̄ke síwage e, si nt̄ege n̄ke supyikurun̄ke fiige n̄wó cya ȳe?» ³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Bwúuru n̄nyo jùuli yì wá yii n̄un'i ȳe?» Ka pi i jwo: «Bwúuru n̄nyo baashuunni ná fyapyire ti naha wuu n̄un'i.» ³⁵ Ka u u sùpyire pyi t'á t̄en n̄j̄ke na, ³⁶ maa bwúuru n̄nyo baashuunni ná tire fyapyire lwó, maa fwù kan Kile á yì kyaa na, maa yì kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á, ka pire si yì t̄aa ti na. ³⁷ Kuru supyikurun̄ke pun'á lyí a t̄in, ka pi i n̄kwó maa saanya baashuunni n̄j̄ n̄jyìpaanyi na. ³⁸ Pire lyilyibil'e, nambaabii kanni mpyi kampwóhii sicyeere (4.000) cyeebii ná nànkopyire n̄ye a t̄o m̄e.

³⁹ N̄ye lire n̄wóhō na, u à ta a sùpyire cye yaha, maa j̄yè bakwóge k'e, mà kàre Magadan kùluni i.

16

Farizh̄enbii ná Sadusiibil'á jwo na Yesu u kyaa pyi, nde l'á li cȳe na u à fworo Kile e ke
(Marika 8.11-21; Luka 12.54-56)

¹ N̄ye can̄ka Farizh̄enbii ná Sadusiibil'á file Yesu na, si u p̄ere n̄cù, maa u pyi na u kani là pyi ndemu l'á li cȳe na u à fworo Kile e ke.

[² Ka Yesu si pi pyi: «Yii aha kilenji yyahe n̄ya k'á n̄áana yàkon̄ke, yii maha jwo na zànhe sí n-pa n̄njaa m̄e. ³ Nȳege na, yii aha kilenji yyahe n̄ya k'á wwò, yii maha jwo na zànhe sí n-pa n̄njaa. N̄ye yii à jà a cyire karigii puni t̄eepyin̄kii c̄e, ka naha si li ta n̄cyii cyi n̄ye

* **15:22** N̄ge ceen'á fworo supyishinji w'e, n̄gemu u mpyi a fyànha a pyi Izirayeli shiinbii zàmpenmii ke. † **15:26** Sùpyiibii pi n̄ye pi n̄ye Yahutuu m̄e, Yahutuubii mpyi maha pire wíi p̄wuun fiige.

na mpyi yii shwòhòl'e numε ke, yii nyε a ja a cyire cè mà yε?] ⁴ Mpii pi à pi, maa kàntugo wà Kile na ke, pire maha jcaa si kacyele nyà tapyige e. Nka nde l'à pyi Kile tūntunni Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha si n-pyi n-cyêe pi na mε.» Nyε u à puru jwo ke, maa yiri pi taan mà kàre.

⁵ Lire kàntugo ka Yesu cyelempyiibii si bani jyiil'a kàre kùmpoge sanke na. Pi à sà nò ke, ka pi i li kàanmucya mà li ta pi funn'a wwò, pi nyε a bwúuru lwó mε. ⁶ Ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii a yiye kàanmucya Farizheenbii ná Sadusiibii bwúuru yi yirigeyirige yaani na.» ⁷ Ka u cyelempyiibii si pi funnyi cya puru jwumpe na, maa jwo piye shwòhòl'e: «Bà wuu à pyi wuu nyε a pa ná bwúuru i mε, lire e u à mpe jwo bε?»

⁸ Nyε Yesu à pa pi kununke jwòhe cè ke, maa jwo: «Yii daniyan'a cyére de! Naha kurugo bwúuru wuun'à yii funnò wwòonò yε? ⁹ Ali numε yii yákilibii sàha nkò a múgo mà? Canke mii à bwúuru jūnyi kanjurun tég'a nàmbaa kampwòhii kanjurun (5.000) jwò cya, ka shàhigii dāni ngemu si jī njyipaanyi na pi lyinkwooni kàntugo ke, yii funn'a wwò lire na la? ¹⁰ Canke mii à bwúuru jūnyi baashuunnin tég'a nàmbaa kampwòhii sicyeereni (4.000) jwò cya, ka yii i nkò maa saanyi jī njyipaanyi na pi lyinkwooni kàntugo ke, taha yii funn'a wwò lire na mú? ¹¹ Ná yii funnò nyε a wwò lire na mε, mii à yii pyi na yii a yiye kàanmucya Farizheenbii ná Sadusiibii bwúuru yi yirigeyirige yaani na, ka yii i wá na sōnni na bwúuru kyaa mii nyε na yu ke, naha na yii nyε a ja a puru jwumpe jwòhò cè mà yε?»

¹² Nyε ka cyelempyiibii si li cè na bwúuru yi yirigeyirige yaani na bà Yesu à jwo pi a piye kàanmucya mε, nka Farizheenbii ná Sadusiibii kàlani kyaa li.

*Pyeri à jwo na Kile Njncwōnrōni u nyε Yesu
(Marika 8.27-30; Luka 9.18-21)*

¹³ Nyε Yesu à kār'a sà nò Sezare Filipi kùluni na ke, maa u cyelempyiibii yibe: «Jofoo sūpyire nyε na Supyanj Jyanj sōnni yε?» ¹⁴ Ka pi i u pyi: «Pii wá na nko na Yuhana Batizelipyin u nyε mu, pii sí i nko na Kile tūntunni Eli u nyε mu, pii sí i nko na Kile tūntunni Zheremi u nyε mu, pii mú sí i nko na Kile tūntunmpii sanmpii pi à tòro ke, na uru wà u nyε mu.» ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii nyε na mii sōnni yε?» ¹⁶ Ka Simò Pyeri si jwo: «Kile Njncwōnrōni u nyε mu, Kilenj nyii wunj Jyanj.»

¹⁷ Ka Yesu si u pyi: «Zhonasi jyanj Simò! Mu wuun'à jwò. Naha na yε sūpya bà u à nge sēen cyêe mu na mε, mii Tunj u nyε njnyin na ke, uru u à u cyêe mu na. ¹⁸ Mii sí jwo mu á, mii sí mu mēge le Pyeri (kuru jwòhe ku nyε kafaaga.) Mii sí kuru kafaage tēge na dānafēebii kurunke jwòhò cyán, kwūnī mú bà sī n-jà yaaga pyi kuru nkemu na mε. ¹⁹ Mii sí Kile Saanre tirikyanhigii kan mu á. Mu aha jcyé kyaa maha kyaa na njnke na ke, lire mú sí jcyé ta u à pyi lire na njnyin na. Mu aha jεε kyaa maha kyaa na njnke na ke, lire mú sí jεε ta u à pyi lire na njnyin na.» ²⁰ Nyε ka Yesu si yi jwo a waha cyelempyiibil'á na pi àha nkò yi jwo sūpya á na uru u nyε Kile Njncwōnrōni mε.

*Kyaage Yesu sí n-ta ke, u à kuru kyaa jwo
(Marika 8.31-33; Luka 9.22)*

²¹ Nyε mà lwó fo lire tēni na, ka Yesu si wá na u cyelempyiibii kálali na fānha ki uru u kàre Zheruzalemu kànhe e, si nkyaala sēl'e kacwōnribii ná Kile sáragawwuubii jūnjufēebii ná Kile Saliyanj cyelentiibii cye e. Pi sí uru bò, nka uru kwūnī canmpyitanrewuuni, uru sí jē. ²² Nyε Yesu à puru jwo ke, ka Pyeri si u fēen nkere na maa u cēēge na: «Ma hà puru jwo mε, Kafoonj! Kile u ma shwò lire na, lire fiige kà zì ma ta mε.» ²³ Ka Yesu si Pyeri wí ná njynkeni i maa jwo: «Yiri na taan, Sitaanna wà we! Mu na mii jūnò kyānge. Mu nyε na sōnni Kile nyii wuuni na mε, fo sūpyire nyii wuuni!»

*Pyinkanni na wuu à yaa wuu taha Supyanj Jyanj Yesu fye e ke
(Marika 8.34-9.1; Luka 9.23-27)*

²⁴ Nyε ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Ngemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabilinj nyii karigii na, u u ntēen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi mēε ká

mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ²⁵ Naha na ye ngemu la ká mpyi si u ninjaanji yaa jwò ke, urufoo sì nùmpañja ta me, ñka ngemu ká kàntugo wà u ninjaanji'á mii kurugo ke, urufoo sí nùmpañja ta. ²⁶ Naha li sí jwò sùpyañ'á mà ma nyii yaayi puni ta nge diñyeñi i ninjaa, mu nùmpañke si sà ñkèege ye? Sùpya sì n-jà yafyin tège u múnaani jùñgò wwû nùmpañja me. ²⁷ Yii li cè na canñka, Supyañi Jyañi sí núru n-pa ná u Tuñi sìnampe ná u mèlèkèbil'e. Kuru canñke, u sí shin maha shin sàra si ntàanna ná u kapyiñkil'e. ²⁸ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii mpii pi nyé naha ke, pìi na nyé yii e, pire sì n-kwû ná pi nyé a Supyañi Jyañi saanra wunji nimpañi nya mà ye.»

17

Yesu pyiñkann'à kèenñe

(Marika 9.2-13; Luka 9.28-36)

¹ Nyé canmpyaa baani kàntugo, ka Yesu si Pyeri ná Yakuba ná u còonji Yuhana lwó, maa ñkàre ná pire kanni i ñañke kà nintòongò jùn'i. ² Mà pi yaha wani, Yesu pyiñkann'à pa ñkèenñe pi nyii na. U yyahe mpyi na jì canña nyiini fiige, ka u vaañyi si fíniñe bèenmpe fiige. ³ Kuru tanuge e, ka tèecyiini Kile tùnntunmpii Musa ná Eli si mpa Yesu cyelempyiibii mú taanre nyii na, mà pa a yu ná u e. ⁴ Ka Pyeri si jwo Yesu á: «Kafoonji, wuu à pa naha ke, lir'à jwò. Mu aha jee, mii sí vùnyò taanre kwòro naha, ninjin sí n-pyi mu wogo, ninjin sí n-pyi Musa wogo, ninjin sí n-pyi Eli wogo.»

⁵ Mà Pyeri yaha puru jwumpe na, ka ñahaña si mpa pi tò, kuru ñahanke mpyi na bèenmpe yige. Ka mejwu u si fworò kuru ñahanke e na: «Mii Jyañi u nyé nge, u kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiñkil'à táan mii á mú, yii a núru u jwò na.» ⁶ Nyé cyelempyiibil'à lire mejwuuni lógo ke, ka fyagare si pi ta fo pi à cwo cwo jñke na maa yyahayi cyígile. ⁷ Ka Yesu si file maa bwòn pi na maa jwo: «Yii yíri, yii àha raa fyáge me.» ⁸ Nyé pi à ta naha yyahayi yírigé ke, pi saha nyé a wà nya me fo Yesu kanni.

⁹ Mà pi yaha pi i ntíri ñañke na, ka Yesu si yi jwo a waha pi á: «Nde yii à nya ke, yii àha ñkwò li jwo sùpya á me, fo Supyañi Jyañi ká jè a fworò kwùñi i.»

¹⁰ Nyé ka cyelempyiibii si u pyi: «Ko Kile Saliyañi cyelentiibii s'à jwo na Kile tùnntunñi Eli u à yaa u fyànha a pa Kile Njncwónrñi yyaha na.» ¹¹ Ka u u pi pyi: «Sèe wi, Eli à yaa u fyànha a pa si karigii puni kurigii tí. ¹² Ñka mii sí yi jwo yii á, Eli à pa a kwò, sùpyire nyé a u cè me, maa u pyi pi nyii pyiñkanni na. Lire pyiñkanni ninuuni na, pi sí Supyañi Jyañi kyérege mú.» ¹³ Nyé u à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii si li cè na Yuhana Batizelipyiñi kyaa u nyé na yu.

Yesu à pyàñi wà jína kàr'a yige u e

(Marika 9.14-29; Luka 9.37-43a)

¹⁴ Nyé pi à kàr'a sà nò sùpyire cyage e ke, ka nàñi wà si mpa ninkure sín Yesu fere e maa jwo: ¹⁵ «Kafoonji, mii na mu jáare maa jwò na jyañi na, kirikirisannji u nyé u e na u kànre sèl'e, u maha u cyáan nage e tèrigii cýl'e, maa u cyáan lwòhe e tèrigii cýl'e. ¹⁶ Mii à pa ná u e mu cyelempyiibii yyéere, ñka pire nyé a jà a u cùuñgò me.»

¹⁷ Ka Yesu si jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpaiibii, fo ñaha tère e mii sí n-kwòro ná yii e ye? Mii sí yii kapyiñkii kwú naye e n-sà nò fo ñaha tère na ye? Yii a ma ná pyàñi i na á.»

¹⁸ Nyé pi à pa ná pyàñi i ke, ka Yesu si fànha cyán jinañi na, ka u u fworò pyàñi i, ka pyàñi si jncùuñgò lire tèenuuni i.

¹⁹ Nyé lire kàntugo, ka cyelempyiibii si file Yesu na pi mege cyage e maa u yíbe na ñaha na pire nyé a jà a nge jinañi kàr'a yige pyàñi i mà ye? ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii daniyañi jcyèrenji u à pa ná l'e. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii daniyañi mée n'a mpyi a cyére mutaridi bile fiige, yii mpyi na sí n-jà ñke ñañke pyi “Kò a yíri naha ñke cyage e” ku mú mpyi na sí lire pyi. Yaaga mpyi na sì n-jà yii jà pyige me. [²¹ Kilejarege ná súnnji baare e, nge jinañi shiñi nyé na fwore sùpya e me.]»

*Yesu à u kwùnjí ná u jènjí kyaa jwo sahanjki
(Marika 9.30-32; Luka 9.43b-45)*

²² Canjka mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha sijcyan Galile kùluni i, u à jwo pi á: «Pi sí n-pa Supyanj Jyanj le sùpyire cye e pi bò, ²³ njka u kwùnjí canmpyitanrewuuni, u sí jè.» Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e.

Yesu ná Pyeri à Kileñaarebage wyérenj sâra

²⁴ Nyé Yesu ná u cyelempyiibil'á sà nò Kapere namu kànhe e ke, mpíi pi maha Kileñaarebage wyérenj shuu ke, ka pire si file Pyeri na maa u pyi: «Taha yíi cyelentunj bà nyé na Kileñaarebage wyérenj sârali mɛ*?» ²⁵ Ka Pyeri si pi pyi: «U maha u sârali kɛ!» U à jyè bage e ke, ka Yesu si jwumpe lwó yyecyiige na, maa jwo: «Simò, jaha mu nyé na sônñj yɛ? Jofoo na nge dijnyenj saanbii maha múnalwòore shuu, lire nyé mɛ na wyérewwuuge cyáan yɛ? Pi pyiibii na laa, nàmpwuunbii na?» ²⁶ Ka Pyeri si jwo: «Nàmpwuunbii.» Ka Yesu si jwo: «Pi pyiibii kóni nyé a yaa pi a u sârali mɛ. ²⁷ Njka ná wuu la sí nyé sì jcyé u sâraga pi lùgigii cyi kwò a yîri mɛ, lire e, ta sì banj jwòge na, maa ma myàhani wà lwòhe e. L'aha fyanj njncyiinj ngemu cù ke, maa uru jwòge múgo, mu sí wyére ta wani, uru sí n-bê mii ná mu wunj na.»

18

*Sùpyanj u nyé shinbwonj Kile Saanre e ke
(Marika 9.33-37; Luka 9.46-48)*

¹ Nyé lire tènì i, ka cyelempyiibii si file Yesu na, maa u pyi: «Jofoo u nyé shinbwonj Kile Saanre e yɛ?»

² Nyé ka Yesu si pyànì wà yyere, maa u yyéne pi shwòhol'e, maa jwo: ³ «Sèenj na mii sí yi jwo yíi á, ná yíi nyé a kèenne mà pyi nànkopyire fiige mɛ, yíi sì n-sì n-jà n-jyè Kile Saanre e mɛ. ⁴ Lire e shinñj u à uye tîrige nge pyànì fiige ke, uru u sí n-pyi Kile Saanre shinbwonj.

⁵ Shin maha shin u à jèn'a nge pyànì fiige cùmu leme jwò mii kurugo ke, urufol'á mii cùmò leme jwò mú.

*Karigii cyi maha sùpyanj yaha kapiini na ke, u à yaa u láha cyire na
(Marika 9.42-48; Luka 17.1-2)*

⁶ Nte nànkopyire t'á dá mii na mà kwò ke, shin maha shin ká lire là njnkin jùnjò kyán, l'á pwórò urufol'á pi kafaabwòhò pwò u yacige e, pi i u wà banj i.

⁷ Dijnyenj sùpyire wuun'á kèege pi jùnjkan karigii kurugo. Karigii cyi nyé na sùpyire jùnjò kyángé ke, cyire mpyimbaa nyé mɛ. Njka ngemu ká mpyi kanjò maa sùpya jùnjò kyán Kile na ke, urufol'á wuun'á kèege!

⁸ Mu cyége kà njnkin, lire nyé mɛ mu tóoge kà njnkin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwòn a wà tatòonge e, jaha na yɛ mu cye njnkin wunj, lire nyé mɛ mu tóogo njnkin wunj u jyè shìnj njnkwombaanj i, lir'á pwórò pi mu wà nafugombaage e ná ma tooyi shuunninj ná ma cyeyi shuunninj i.

⁹ Mu jyiini là ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwùl'a wà tatòonge e, jaha na yɛ mu jyii njnkin wunj u shìnj njnkwombaanj ta, lir'á pwórò pi mu wà nafugombaage e ná ma jyiigii shuunninj i.»

*Mpànj nimpinninj bàtaage
(Luka 15.3-7)*

* **17:24** Yahutuubil'á, shin maha shin u mpyi a nò yyee bejjaaga ná kàntugo na ke, yyee maha yyee uru mpyi maha yaa u wyérewwòge kà sâra Kileñaarebage e (Ekizodi 30.11-16).

¹⁰ Ka Yesu si núr'a jwo u cyelempyiibil'á: «Yii a yiye kàanmucaa de! Yii àha jcwô nge nànkocyaanji w'e mε. Naha na ye mii sí yi jwo yii á, pi mèlekεεbii* jye nìnyinji na mii Tunji Kile yyahe taan tèrigii puni i. [¹¹ Mpii pi à pìnni ke, Supyanji Jyanji à pa mpa pire shwô.]

¹² Naha yii jye na sônji ye? L'aha mpyi mu à jwo mpàa nkūu (100) na jye wà á, ka nìnkini si mpìnni pire e, tá urufoo sì pi sanmpii beecyεere ná kε ná baacyεerenji (99) yaha waber'á janke jwñ'i, si sà a nimpinninji caa mε? ¹³ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, u aha jà a u cya a nya, u nyanji funntange sí n-pée u á mà tòro pi sanmpii beecyεere ná kε ná baacyεerenji (99) woge na, pire mpiimu pi jye pi jye a pìnni mε.

¹⁴ Amuni li mú jye, yii Tunji u jye nìnyinji na ke, li jye a táan ur'á nge pyànji wà nìnkini si mpìnni mε.»

Wurugofoonji lenkanni kuntiini i

¹⁵ «Mu cìmpworō ká wurugo mu á, sà u yyer'a fêen, mu ná uru kanni, maa u kapyiini cyêe u na. U aha jwñ'a lógo mu á, yii cìmpworoge sí n-tèen ku lyempe e. ¹⁶ Nka u aha mpyi u jye a jwñ'a lógo mu á mε, shin nìnkini, lire jye mε shiin shuunni yyer'a bâra maye na, maa jwo ná u e, bà y'à sémε na “Karigii pun'à yaa cyi cwōnro shiin shuunni taanre jyi na†” mε. ¹⁷ U aha jcyé lógogo pir'á, sà yi yyaha jwo dānafēebii kurun'k'á. U aha mpyi u jye a lógo dānafēebii kurun'k'á mε, ma hà nūru raa u leni Kile kuni jaarafēebil'e mε, ta u wíi mu à jwo múnalwōre shwofoo.

¹⁸ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii aha jcyé kyaa maha kyaa na jñke na ke, lire mú sí jcyé ta u à pyi lire na nìnyinji na. Yii aha jwñ kyaa maha kyaa na jñke na ke, lire sí jwñ ta u à pyi lire na nìnyinji na mú.

¹⁹ Mii sí yi jwo yii á mú, sèenji na, yii shiin shuunni ká bê li na, maa yaaga maha yaaga jáare mii Tunji á, uru u jye nìnyinji na ke, u sí kuru kan yii á. ²⁰ Naha kurugo ye cyaga maha cyag'e shiin shuunni taanr'à bínni mii mεge na ke, mii jye pi shwōhól'e.»

Yāfambaanji kani

²¹ Jye ka Pyeri si file Yesu na, maa jwo: «Kafoonji! Mii cìmpworō ká nkōwōro na wuruge mii á, tooyi jūuli i mii à yaa mii u yàfa u na ye? Fo tooyo baashuunni la?» ²² Ka Yesu si u pyi: «Mii sì n-jwo mu á tooyo baashuunni mε. Nka mii sí n-jwo mu á tooyo beetaanre ná kε (70) tatēnye baashuunni†!

²³ Lire kurugo Kile Saanre à fworō nde kani kurugo: saannji wà u ná mpyi a li lwó uye funñ'i si u báarapyiibii fwōhigii pèrege cè, bà pi si mpyi si cyi sàra mε. ²⁴ Mà u yaha cyire fwōhigii kataanmpe na, pi à pa ná báarapyinji w'e u yyére, saannji miliyoo nìnyahamii fwoō mpyi uru nàñi na. ²⁵ Ná lire fwooní sàrasara sí mpyi uru báarapyinji na mε, ka u jñufoonji si jwo na pi u ná u cwōñi ná u pyiibii ná u cyeyaayi puni péré, bà lire fwooní si mpyi si ntò mε. ²⁶ Jye báarapyin'á yire lógo ke, maa nìnkure sín u jñufoonji fere e maa jwo “Mii jñufoonji! Maye sanña yaha, maa na tàanna, mii sí mu fwooní puni tò mu á.”

²⁷ Jye u jñuñar'à jyé jñufoonji i ke, ka u u lire fwooní puni yaha a cyán, maa u cye yaha.

²⁸ Jye ka uru báarapyinji si fworō na nkēge mà sà bê ná u báarapyinjenji w'e. U wyéebilere fwoō mpyi uru na, ka u u uru cyán a cwōro yacige e, maa u pyi “Na fwooní sàra!” ²⁹ Ka u báarapyinjenji si nìnkure sín u fere e, maa u jáare sèl'e “Maye sanña yaha maa na tàanna, mii sí mu fwooní tò.” ³⁰ Nka u jye a jwñ mε, maa nàñi tò kàsunji i, fo u aha uru fwooní tò.

³¹ Jye u báarapyinjenbii sanmpil'à lire nya ke, ka li i mpēn pi e sèl'e, ka pi i nkār'a sà yire paara jñufoon'á. ³² Ka jñufoonji si pi pyi pi à u yyere. U à pa ke, ka jñufoonji si u pyi “Shinpi wà we! Mii à mu fwooní puni yaha a cyán, naha na ye mu à mii jáare. ³³ Mii à

* **18:10** Yahutuubii mpyi na sônji na shin maha shin ná u mèleke u jye nìnyinji i, ngemu u jye na u kàanmucaa ke, na sūpyire ti jye ná tayyérege e ke, tire u mèlekeεbii kanni pi mpyi na sí n-jà nō Kile cyage e. † **18:16** Duterēnōmu 17.6; 19.15 † **18:22** Pli maha jwo: «tooyo beetaanre ná kε ná baashuunni (77).»

mu nùnaara ta tanjanni ndemu na ke, mu mpyi na sì n-jà nùnaara ta ma báarapyinjɛɛni na amuni mà?» ³⁴ Nyɛ ka nùɲufooni lùɲiri wuɲi sì uru báarapyiɲi pyi pi à le kàsuni i u a ɲkyaali fo u aha uru fwooni puni tò.

³⁵ Nyɛ lire pyiɲkanni na li mú nyɛ, yii shin maha shin u nyɛ u nyɛ na yàfani u cɛɛmpworonji na ná u zòmbilini puni i mɛ, amuni Kile sí urufoo cû.»

19

*Nòɲi nyɛ à yaa u u cwonji nàmbage kwò mɛ
(Marika 10.1-12)*

¹ Nyɛ Yesu à kwò puru jwumpe na ke, maa yîri Galile kùluni i, mà kàre Zhude kùluni i, Zhurudɛn baɲi kàntugo. ² Shinɲyahara mpyi a taha u fye e, mpii pi mpyi na yà ke, ka u u pire cùɲɔ wani.

³ Ka Farizhɛɛnbii pìi sì file si u pɛɛ ɲcû ná jwumpe e, maa u yíbe: «Mà tàanna ná wuu Saliyaɲi i, tá nòɲ'á yaa u jà a u cwonji nàmbage kwò nùɲyi puni na bɛ?» ⁴ Ka Yesu sì pi pyi: «Nje y'á sémɛ Kile Jwumpe Sémɛni i ke, yii nyɛ a yire kála mà? Dɲnyɛni tasiige e, dɲnyɛni Davooni à “sùpyaɲi yaa nò ná ceewe*.” ⁵ “Lire kurugo nòɲi sí u tuni ná u nuɲi yaha si mpwò u cwonji na, pi mú shuunni si mpyi shin nɲɲkin†.” ⁶ Lire e pi saha sì n-pyi shiɲn shuunni mɛ, ɲka pi sí n-pyi shin nɲɲkin. Lire kurugo Kile à mpiimu pyi nɲɲkin ke, sùpya nyɛ a yaa u pire láha piye na mɛ.»

⁷ Nyɛ ka Farizhɛɛnbii si nùr'a jwo: «Lire sanni i ke, ɲaha na Kile tùnntunɲiMusa s'á jwo na nò ká a ɲko raa u cwonji nàmbage kwòu, u nàmbage kwòkwò sémɛni kan ceɛɲ'á, u u nta a ku kwò yɛ?» ⁸ Ka Yesu sì pi pyi: «Yii ɲjɲɲage kurugo, Musa à cyeebii nàmbakwooni kuni kan yii á. Lire baare e dɲnyɛni téesiini i, amuni bà li mpyi mɛ. ⁹ ɲka mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u cwonji nàmbage kwò nùɲke kabɛɛ na, mà ta jacwòrò bà mɛ, maa ceɛɲi wabɛɛ lɛɲɛ ke, urufol'á jacwòrò pyi.»

¹⁰ Nyɛ ka cyelempyiibii si jwumpe lwó maa jwo: «Kampyi nòɲi tayyérege ku nyɛ kure mà yyaha tí ná u cwonji i, nùɲɔ mú bá naha cilenɲeni na mɛ.» ¹¹ Ka Yesu sì pi pyi: «Sùpyire puni sì n-jà cilenɲembaani na mɛ, fo Kile ká li pyimɛ táan mpiimu á ke. ¹² Karii nɲnyahagii na nyɛ wani ɲcyiimu cyi maha jà a nòɲi sige cilenɲeni na ke. Pìi na nyɛ wani, pi sì n-jà ceewe lɛɲɛ mɛ, ɲaha na yɛ pi à si amuni. Pìi u cilenɲembaani nùɲk'á fworò sùpyire e, ɲaha na yɛ pi à pi nànte kèɛge. Pìi mú maha ɲcyé cilenɲeni na Kile Saanre kurugo. Ngemu u sí n-jà ɲɛɛ puru jwumpe na ke, urufoo u ɲɛɛ pu na.»

*Yesu à jwó le nàɲkopyire tà á
(Marika 10.13-16; Luka 18.15-17)*

¹³ Nyɛ lire kàntugo, sùpyiibii pìl'á pa ná nàɲkopyire t'e Yesu yyére, bà u si mpyi si u cyeyi taha ti na, si Kile ɲáare t'á mɛ. Ka cyelempyiibii si pi faha. ¹⁴ Ka Yesu sì jwo: «Yii nàɲkopyire yaha t'a ma mii yyére, yii àha ti sige na na mɛ. Naha kurugo yɛ sùpyire t'á tiye pyi nte nàɲkopyire fiige ke, Kile Saanre nyɛ pire woro.» ¹⁵ Nyɛ u à puru jwo ke, maa u cyeyi taha ti nùɲyi na maa jwó le t'á, maa nta a yîri kuru cyage e mà kàre.

*Nàfuufooni kani
(Marika 10.17-31; Luka 18.18-30)*

¹⁶ Nyɛ mà Yesu nɲkarenji yaha, nàɲi wà à file u na maa jwo: «Cyelentuɲi! Kacɛnni ndire mii à yaa mii u pyi sì shɲɲi nɲkwombaani ta yɛ?» ¹⁷ Ka Yesu sì u pyi: «Naha na mu nyɛ na mii yíbili kacɛnni kyaa na yɛ? Shin nɲɲkin kanna u à ɲwò. Mu la ká mpyi sì shɲɲi sèe wuɲi ta, ta Kile toni kurigii ɲaare.» ¹⁸ Ka nàɲi sì Yesu yíbe: «Kurigii ɲcyire yɛ?» Ka Yesu sì jwo: «“Ma hà sùpya bò mɛ, ma hà zínni ná wabɛɛ cwo e mɛ, ma hà nàɲkaaga pyi mɛ, ma hà

* 19:4 Zhenɛzi 1.27 † 19:5 Zhenɛzi 2.24. Lire ɲwòhe ku nyɛ: «Lire kurugo nòɲi ná u cwonji sí n-wwò si mpyi shin nɲɲkin, nòɲi ná u cwonji shwòhɔɲ'á yaa u ɲwò mà tòrò nòɲi ná u sifeebii wuɲi na.»

vini ntaha wà na mε, ¹⁹ ma tuni ná ma nunji pêe†. “Ma supyiñeeñi kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mε§.” ²⁰ Ka nàñjiñi si Yesu pyi: «Mii na cyire karigii puni pyi. Naha shi saha k'à mii fô ye?» ²¹ Ka Yesu si u pyi: «Kampyi mu la ñye si mpyi tigirecyaga baa, ta si maa sà ma cyeyaayi puni péré, maa uru wyéñi kan fòñfeebil'á. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Maa nta a pa ntaha na fye e.»

²² Ñye uru nàñjiñ'á puru lógo ke, ka u yyetanha wunji si ñkàre, naha na ye nàfuubwòho foo u mpyi u wi.

²³ Ñye ka Yesu si yi jwo u cyelempyiibil'á: «Sèñi na mii sí yi jwo yii á, nàfuufoonji jyìm'à pën Kile Saanre e. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á sahan̄ki, ñwòhòñi jyìm'à táan mūsennēñi wyiini i, mà tòro nàfuufoonji u jyè Kile Saanre e.» ²⁵ Ka puru si u cyelempyiibii kàkyanhala fo mà tòro, ka pi i jwo: «Lire sanni i ke, jofoo u sí n-jà nùmpañja ta be?» ²⁶ Ka Yesu si pi wíi wíi maa jwo: «Lir'à sùpyire jà, ñka kyaa ñye na Kile jìni mε.»

²⁷ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa Yesu pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e! Wuu nàzhann̄i u ñye ñgire ye?» ²⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Sèñi na mii sí yi jwo yii á, yaayi puni ká mpa mpyi nìvònyò tēni ndemu i ke, Supyan̄i Jyan̄i ká mpa ntēn u fànhe tateenge nisinan̄ke e tēni ndemu i ke, yii pi ñye mii fyèñwòhòshiinbii ke, yii sí n-pa n-tēn fànhe tateenyē ke ná shuunni i, s'a Izirayeli tùluyi ke ná shuunniñi shiinbii kēññi. ²⁹ Ñye shin maha shin ká ñen'à kàntugo wà u bayi, lire ñye mε u sìñēbii, lire ñye mε u sifeebii, lire ñye mε u pyiibii, lire ñye mε u kereyi na mii mēge kurugo ke, urufoo sí yire figii ñkuu (100) ta, si sh̄ñi ñin̄kwombaan̄i ta. ³⁰ Ñka yyahe yyére shiin ñinyahamii sí n-pyi kàntugo yyére shiin, kàntugo yyére wuu ñinyahamii mú sí n-pyi yyahe yyére wuu.»

20

Báarapyiibii sàran̄i kani Kile saanre e

¹ «Ñye Kile Saanre à fworò nde kani kurugo: kerege foonji wà à yîri ñyèsòoge na maa ñkàr'à sà a báarapyii caa u erēzen cikòoge báaran̄i mēe na. ² Báarapyiibii kerege fol'à ta ke, u ná pir'à bē canmpun̄ke sàran̄i na. Ñye ka u u pi yaha a kàre cikòoge e. ³ Can̄k'a pa nò cyage e ke, ka kerege foo si sà sùpyire tà ta káfuge na pi à tēn là mpyimbāa. ⁴ Ka u u pi pyi “Yii yîri mú, yii a sì na erēzen cikòoge e, yii i sà a báaran̄i pyi, yii ná sàran̄i u à yaa ke, mii sí uru kan yii á.” ⁵ Ka pire si ñkàre cikòoge e. Ñye ka cikòoge foo si núr'a fworò canvwuge na, maa pìi ta. Canvyinge laage e, maa núr'a pìi ta, maa pire puni pyi pi à kàre kerege e. ⁶ Yàkon̄ke laage e u à pa fworò sahan̄ki, mà sà pìi ta pi i yyérel̄i cyage k'e, ka u u jwo pir'à “Naha na yii à yyérel'a can̄ke kwò là mpyimbāa ye?” ⁷ Ka pire si u pyi “Mu aha li ñya amuni, wà ñye a wuu lwó báaran̄i na ñin̄jaa mε.” Ka u u jwo “Yii a sì na erēzen cikòoge e.”

⁸ Ñye yàkon̄k'a pa nò ke, ka cikòoge foo si jwo u pyenge kacwònròñ'á “Báarapyiibii yyere ma a pì sàran̄i kan pi á, ñka báarapyiibii pi à pa kàntugo ke, ku sìi pire na, ma a sì ñin̄cyiibil'á.” ⁹ Mp̄ii pi à pa yàkon̄ke ke, pir'à canmpun̄ke sàran̄i ta. ¹⁰ Ñye ka báarapyiibii ñin̄cyiibii si file, maa sònn̄i na pire u nintan̄i si ñyaha, ñka yaaga ñye a bâra u na mε, pi shin maha shin à canmpun̄ke sàran̄i ta mú.

¹¹ Ñye wyéñi kan̄kwooni kàntugo pi á, ka pi i wá na cikòoge foo ñun̄ke tare maa ñko ¹² “Mp̄ii pi à pa yàkon̄ke ke, tère nimbilere kanna báara pir'à pyi, ka mu u wuu ná pire u sàran̄i pyi ñin̄kin, mà li ta wuu à canmpuni pyi báaran̄i na, can̄ke káfuge e.” ¹³ Ka cikòoge foo si jwumpe lwó maa jwo pi wà ñin̄kin á “Na cevoo, mii ñye a cwo mu na mε. Taha canmpun̄ke sàran̄i na bà mii ná mu mpyi a bē mε? ¹⁴ Ma sàran̄i shwò maa yîri naha. Nge u à kan mu á ke, l'à táan mii á mii i uru ñin̄un̄i kan kàntugo yyére shinpan̄'á. ¹⁵ Lire sanni i, taha mii wu bà u ñye na wyéñi mε? Kacēnni mii à pyi ke, taha lire yin̄cyēge ku ñye mu i?”

† 19:19 Ekizodi 20.12-16; Duterēnōmu 5.16-20 § 19:19 Levitiki 19.18

¹⁶ Amuni li mú nyɛ, kàntugo yyére shiin ninyahamii sí n-pyi yyahe yyére shiin, yyahe yyére shiin ninyahamii mú sí n-pyi kàntugo yyére shiin.»

Yesu saha à jwo u kwùni ná u nɛni kyaa na
(Marika 10.32-34; Luka 18.31-34)

¹⁷ Nyɛ mà Yesu nin̄kareni yaha Zheruzalemu kànhɛ e, u à u cyelempyiibii kɛ ná shuun-nini yyere pi mɛgɛ cyage e kuni na maa jwo: ¹⁸ «Wuu nin̄karibii pi mp̄ii Zheruzalemu i, wani pi sí Supyani Jyani le Kile sàragawwuubii n̄n̄ufeebii ná Kile Saliyani cyelentiibii cye e. Pire sí n-jwo na u à yaa u bò, ¹⁹ si u le Kilecembaabii cye e, pire sí u fwóhɔrɔ, si u bwòn ná tiripaanni i, si u kwòro cige na si mbò. Nka u kwùni canmpyitanrewuuni, u sí nɛ.»

Zebede jyaabii yacyage
(Marika 10.35-45)

²⁰ Nyɛ ka Zebede cwonji si file Yesu na ná u jyaabil'e, maa nin̄kure sín, maa u jáare. ²¹ Ka Yesu si u yíbe: «Naha shi la ku wá mu na yɛ?» Ka u u jwo: «Mii jyaabii pi mp̄ii ke, mu aha mpa ntɛn ma saanre e tɛni ndemu i ke, ma a wà yaha u tɛn ma kàniŋke na, ma a u san̄ni yaha ma kàmeni na.» ²² Ka Yesu si pi pyi: «Yaage yii na jáare mii á ke, yii nyɛ a ku shi cè mɛ. Kyaage lwòhe mii sí n-bya ke, yii sí n-jà kuru bya la?» Ka pi i u pyi: «Ɔn, wuu sí n-jà.» ²³ Ka u u pi pyi: «Yii sí kyaage lwòhe bya mii fiige. Nka mà tɛn mii kàniŋke ná mii kàmeni na, mii bà u nyɛ yire kanvooni mɛ. Mii Tunji à yire tatɛnyi bégele sùpyire ntemu mɛɛ na ke, u sí yi kan tir'á.»

²⁴ Nyɛ Yesu cyelempyiibii kɛni san̄n'à puru jwumpe lógo ke, ka pire lùgigii si yîri mp̄ii c̄n̄mpyiibii shuunni taan. ²⁵ Yesu à pa kuru cyage wíl'a nya ke, maa yi jwo u cyelempyiibii pun'á: «Yii a núru, yii à cè naha n̄n̄ke na, k̄ini n̄n̄ufeebii maha ntɛn k̄ini sùpyire n̄n̄'i fànhɛ e, k̄ini shinbwoobil'a sì wá na pi fànhɛ cyáan k̄ini sùpyire na. ²⁶ Li nyɛ a yaa li pyi amuni yii shwòhɔl'e mɛ. Ngemu la ku nyɛ si mpyi shinbwo yii shwòhɔl'e ke, urufol'à yaa u uye pyi yii san̄mpii báarapyi. ²⁷ Ngemu la ku nyɛ si mpyi yii yyaha yyére shin̄ni ke, urufol'à yaa u uye pyi yii san̄mpii biliwe. ²⁸ Naha kurugo yɛ Supyani Jyani nyɛ a pa d̄inyɛni i sùpyire si mpa mpyi u báarapyi mɛ. U à pa si mpa uye pyi sùpyire báarapyi, si uye kan pi bò, si mpyi shin̄nyahara kapegigii shwòshwò lwòrɔ.»

Yesu à fyinmii shuunni nyii múgo
(Marika 10.46-52; Luka 18.35-43)

²⁹ Yesu ná u cyelempyiibii nivworobii Zheriko kànhɛ e, supyikurumbwòhɔ mpyi a taha u fye e. ³⁰ Fyini mii shuunni mpyi a tɛn kuni jwòge na, pir'à pa lógo na Yesu u nyɛ na ntùuli ke, ka pi i wá na yu fànhɛ na: «Kafooni! Dawuda Tuluge Shin̄ni! Nùnaara ta wuu na.» ³¹ Ka sùpyire si pi faha na pi fyâha. Nka pi nyɛ a jɛn'a fyâha mɛ, maa là bâra pi sège na: «Kafooni! Dawuda Tuluge Shin̄ni! Nùnaara ta wuu na!»

³² Ka Yesu si yyére maa pi yyere maa pi yíbe: «Naha yii la nyɛ mii u pyi yii á yɛ?» ³³ Ka pi i jwo: «Kafooni, wuu nyiigii múgo, wuu raa naa.» ³⁴ Nyɛ ka pi nùnaare si u ta sèl'e, ka u u bwòn pi nyiigii na. Lire tɛni mujye e, ka pi i nt̄i na naa, maa ntaha u fye e.

21

Saan̄ni Yesu à jyè Zheruzalemu kànhɛ e
(Marika 11.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19)

¹ Mà pi yaha pi i byanhare Zheruzalemu kànhɛ na, pi mpyi a nɔ Betifajye kànhɛ na, Olivye cire nan̄ke kàmpan̄ke na. Ka Yesu si u cyelempyiibii p̄ii shuunni tun, ² maa pi pyi: «Kànhɛ ku nyɛ yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii aha sà nɔ wani, yii sí n-tí pi ta pi à dùfaan̄cwo ná u pyà pwò wani. Yii i yi sànhɛ, yii pa n̄kan na á. ³ Wà ha yà jwo yii na, yii i urufoo pyi “Yi kyaa li nyɛ Kafooni na, u aha n̄kwò yi na, yi sí n-pa.”»

⁴ Yesu à yire dùfaan̄nyi cya, bà tèecyiini Kile t̄un̄ntun̄ni jwumpe si mpyi si f̄un̄nɔ mɛ. U mpyi a jwo: ⁵ «Yii yi jwo Siyɔn kànhɛ shiinbil'á na:

“Yii wíi! Yii saannji wá na ma yii yyére,
u n̄n̄k'á pi sèl'e,
u à dùg'a t̄en dùfaannja n̄n̄i*,
dùfaannunji pyìge kà n̄n̄i†.”»

⁶ Nye ka cyelempyiibii mú shuunni si nkàre, nde Yesu mpyi a jwo ke, maa sà lire pyi.
⁷ Pi à pa ná dùfaannunji ná u pyìge e ke, maa pi v̄aann̄yi yà taha ku na, ka Yesu si dùg'a t̄en na nk̄ege.

⁸ Sùpyire n̄nyahara mpyi kuni n̄w̄oge na, ka ti n̄nyahara si ti v̄aanntin̄yi yà ww̄u mà p̄li p̄li Yesu yyaha na kuni i, ka p̄li si weyi kw̄on kw̄on a p̄li kuni i†. ⁹ Sùpyire ti mpyi Yesu yyaha na ná nte ti mpyi u k̄antugo ke, tire puni mpyi na nk̄w̄uli maa nk̄o:
«Yabw̄he! Dawuda Tuluge Shin̄ji wi!

Ngemu u n̄ye na ma Kafoon̄ji Kile m̄ge na ke, Kile u jwó le u á§!
P̄ente ti taha Kile na n̄nyicyeyi puni i.»

¹⁰ Nye Yesu à pa jyè Zheruzalemu k̄anhe e ke, ka k̄anhe puni si ȳr'a taha, fo pi na piye ȳbili: «Taha jofoo u wà urufoo ye?» ¹¹ Ka sùpyire si pi pyi: «Yesu wi, Kile t̄unntun̄ji u à ȳri Nazareti i, Galile k̄uluni i ke.»

*Yesu à cw̄h̄mpii k̄òr'a yige Kileñaarebage nt̄ani na
(Marika 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22)*

¹² Nye ka Yesu si nk̄are Kileñaarebage nt̄ani na. Mpii pi mpyi na p̄erempe ná zhwon̄ji pyi wani ke, maa pire k̄ore, maa wȳérefaabii t̄abalibii ná sanmpanmp̄erebii yat̄en̄yi n̄w̄n̄'a cyán cyán*. ¹³ Maa pi pyi: «“Mii bage sí n-pa a yiri Kileñaarebaga†.” Yire y'à séme Kile Jwumpe Sem̄nji i. Nka yii pi ke, yii à ku k̄en̄n̄'a pyi “n̄n̄kaalii tabinniga†.”»

¹⁴ Ka fyinmpii p̄li ná d̄ishiyifeebii p̄li si file u na Kileñaarebage e, ka u u pire c̄uun̄o. ¹⁵ Nye Kile s̄aragawwuubii n̄n̄ufeebii ná Kile Saliyan̄ji cyelentiibil'á cyire kakyanhala karigii n̄ya tapyige e, maa n̄n̄kopyire n̄ya ti i yu f̄anha na: «Yabw̄he! Dawuda Tuluge Shin̄ji wi!» ke, ka pire l̄uuni si ȳri§, ¹⁶ maa Yesu pyi: «Nje pi n̄ye na yu ke, taha mu wá na yi núru m̄?» Ka Yesu si pi pyi: «Mii naha na yi núru. Taha yii s̄aha nk̄w̄o a mpe jwumpe k̄ala Kile Jwumpe Sem̄nji i na “Kile à u p̄ente jwumpe le n̄n̄kopyire ná jirin̄w̄o pȳibii n̄w̄oyi i*” m̄?»

¹⁷ Ka Yesu si ȳri pi taan, maa f̄woro k̄anhe e, mà k̄are Betani k̄anhe e, maa shw̄on wani.

*Yesu à fizhiye cige lája
(Marika 11.12-14, 20-24)*

¹⁸ Kuru can̄ja n̄umpan̄ja, Yesu ninurun̄ji na nk̄ege Zheruzalemu i, ka katege si u ta.
¹⁹ Ka u u fizhiye cige n̄ya kuni na, maa file ku na. Wȳere baare e, u n̄ye a yas̄e ta ku na m̄†, maa jwo ku na: «Ma hà z̄i núru yas̄e se n̄ya m̄!» Ka cige si nt̄il'a waha.

²⁰ Cyelempyiibil'á lire n̄ya ke, ka li i pi bilibili fo pi à ȳbe na: «Di n̄ke fizhiye cig'á pyi maa waha t̄enuuni i ye?» ²¹ Ka Yesu si pi pyi: «S̄en̄ji na mii sí yi jwo yii á, yii aha nta yii à d̄aniyan̄ji pyi ná fun̄n̄o n̄in̄kin i, nde mii à pyi n̄ke fizhiye cige na ke, yii sí lire fiige pyi, lire kanni bà m̄, yii aha jwo n̄ke n̄anke ku k̄o a ȳri ku tat̄enge e ku s̄a n̄cwo ban̄ji i, lire sí n-pyi. ²² Yii aha Kile n̄áare yaaga maha yaaga kurugo ná d̄aniyan̄ji i ke, yii sí kuru ta.»

* **21:5** Saanwa ká dùgo dùfaannja na, lire li mpyi yyejin̄ke ná maye nt̄irigen̄ji san̄cȳenni. † **21:5** Zakari 9.9 ‡ **21:8** Saann̄ji pi n̄ye na mp̄ere ke, pi maha n̄cyii karigii pyi si u b̄e (2 Saanbii 9.13). § **21:9** Zaburu 118.26 * **21:12** Yahutuubii pi mpyi maha ȳri cyeyi yabere e ke, wȳérefaabii mpyi maha pire wȳen̄ji fare Kileñaarebage wun̄ji na. Lire pyin̄kanni na, wȳen̄n̄w̄oge ku mpyi a yaa k'a s̄arali Kileñaarebage e ke, pi mpyi maha jà a kuru s̄ara, maa n̄ur'a jà a nt̄ege pyi. Yat̄ore ti maha yaa ti jà a pyi s̄araga ke, p̄erempyiibii mpyi maha tire p̄ereli pir'á. Pi mpyi maha ti lw̄ore dùrugo. † **21:13** Ezayi 56.7 ‡ **21:13** Zheremi 7.11 § **21:15** «Nde l'á pi l̄uuni ȳrige ke»: lire bà li n̄ye na Yesu à p̄erempyiibii k̄òrò kanna m̄, nka u à fyinmpii ná d̄ishiyifeebii yaha pi à jyè Kileñaarebage e. Lire na mpyi kafuun Yahutuubil'á. * **21:16** Zaburu 8.3 † **21:19** N̄ke fizhiye cige ku n̄ye ná wejyahayi i yas̄e baa ke, kuru na n̄ye Yahutuubii n̄n̄ufeebii fiige, mpiimu pi à fyin̄me tò ww̄om̄ na ke.

*Pi à Yesu yíbe u fànhe tatage kyaa na
(Marika 11.27-33; Luka 20.1-8)*

²³ Ka Yesu si jyè Kileñaarebage e, maa sùpyire kâlali. Mà u yaha lire na, ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwónribii si shà u yyére, maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na jcyii karigii pyi ye? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi ye?»

²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yíbe kyaa ninjin na, yíi aha mii jwə shwə, lire tēni i, nge u à kuni kan mii á, mii u a jcyii karigii pyi ke, mii sí n-ta urufoo cyēe yíi na. ²⁵ Mii à jwo yo, jofoo u mpyi a Yuhana Batizelipyiñi tun u pa a sùpyire batizeli ye? Kile laa, sùpyire?»

Nye ka pi i nkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na jaha na wuu sí nye a jēn'a dá u na mà ye? ²⁶ Wuu sí ká jwo na sùpya u mpyi a u tun, sùpyire si li yaha wuu na mē, jaha na ye pi pun'à tēen ná l'e na Yuhana na mpyi Kile tūntunñə.» ²⁷ Pi à piye taanna a kwə ke, maa nūr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinñi u mpyi a u tun ke, wuu nye a cē mē.»

Ka Yesu si pi pyi: «Nye l'aha mpyi amuni, nge u à kuni kan mii á, mii u a jcyii karigii pyi ke, mii mú si uru cyēe yíi na mē.»

Jyafeebii shuunniñi kani

²⁸ Ka Yesu si nūr'a jwo: «Naha shi yíi nye na sōññi mpe e ye? Nāñi wà u ná mpyi ná jyafee shuunni i, maa jwo ninjyiñ'á “Na jya, sà báara na ɛɛɛɛɛ cikəɛge e ninjaa.” ²⁹ Ka jyafooni si jwo “Mii nàha na sì mē.” Nka kàntugo yyére, u à pa ntêr'a nūru, maa nkàre cikəɛge e. ³⁰ Ka tufoonji si puru ninumpe taha jyafoonji shənwun'á, ka uru si jwo “Baa, mii sí n-kàre” nka u nye a pa nkàre mē. ³¹ Pire shiñ shuunniñi i, u ngire u à tufoonji jyíi wuuni pyi ye?»

Ka pi i jwo: «Jyafoonji ninjyiñi.» Ka Yesu si pi pyi: «Sēñi na mii sí yi jwo yíi á, múnalwəre shwofeebii ná fwòrobacyeebii sí n-jyè Kile Saanre e yíi yyaha na. ³² Naha kurugo ye Yuhana Batizelipyiñi à pa ntīñi kuni cyēe yíi na, yíi nye a jēn'a dá u na mē. Nka múnalwəre shwofeebii ná fwòrobacyeebil'à jēn'a dá u na. Yíi sí pi à lire nya ke, yíi nye a jēn'a tēr'a nūru maa dá u na mē.»

*Ɛɛɛɛɛ kəɛge faafeebii bàtaage
(Marika 12.1-12; Luka 20.9-19)*

³³ Ka Yesu si nūr'a jwo: «Yíi bàtaage kà lógo sahanñi. Pyengefoonji wà u ná ɛɛɛɛɛ cikəɛgo yaa, maa ku kwūulo, ɛɛɛɛɛ lwəhe maha wwū wyige nkemu i ke, maa kuru tūgo, maa nkubaga yaa cikəɛge kàanmucyafoonji mē na. Lire kàntugo maa faafee lwə a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasere táali piye na, maa nta a kàre kùlutənl'e. ³⁴ Nye ɛɛɛɛɛni yasere tèekwənn'à pa nə ke, ka u u u báarapyiibii pì tun u cikəɛge faafeebil'á pi sà uru nàzhan yasere shwə pi a ma. ³⁵ Ka faafeebii si pire báarapyiibii cyán a cū, maa wà bwəñ, maa wà bò, maa u sanñi wà ná kafaayi i. ³⁶ Ka cikəɛge foo si nūr'a báarapyiibii piiberē tun pi á, pire mpyi a nyaha mà tòro ninjyiibii na, ka faafeebii si pire pyi ninjyiibii fiige. ³⁷ Ka cikəɛge foo si nkànha a u yabilñi jyanji tun pi á, maa jwo “Pi sí n-sílege mii jyanji na.” ³⁸ Nka faafeebil'à cikəɛge foo jyanji nya ke, maa wá na yu piy'á “Cikəɛge foo koolyiñi u nye nge. Yíi a wá, wuu u bò, kəɛge sí n-pyi wuu wogo.” ³⁹ Ka pi i jyafoonji cyán a cū mà wà cikəɛge kàntugo, maa u bò.»

⁴⁰ Nye Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire yíbe: «Numē, cikəɛge foo ká mpa, jaha u sí n-pyi ku faafeebii na bē?» ⁴¹ Ka pi i u pyi: «Cikəɛge foo sí pire shinpiibii puni bompere bò, si cikəɛge kan piiberil'á, mpiimu pi sí raa ku yasere kaan u á ti tèewwuuni i ke.» ⁴² Ka Yesu si jwo: «Nje y'à sémē Kile Jwumpe Semēni i ke, taha yíi nye a yire kàla mē? Y'à sémē: “Bafaanribil'à cyé kafaage nkemu na ke, kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbiini na. Kafoonji Kile u à lire pyi,

l'à pyi kakyanhala wuu nyii na†.»

⁴³ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á: yii sí n-yige Kile Saanre e, si supyishini wabere lèñe t'e, mpiimu pi sí raa Kile nyii wuuni pyi ke. [⁴⁴ Nye shin maha shin u à cwo kuru kafaage jwɔŋ'i ke, urufoo sí n-kyege n-kyege, kuru kafaage sí ká jcwɔ shin maha shin jwɔŋ'i ke, ku sí urufoo cwɔnhɔnɔ.]»

⁴⁵ Nye Kile sáragawwuubii jwɔfueebii ná Farizheebii'à Yesu bàtaayi lógo ke, ka pi i nta a cè na pire kyaa na u mpyi. ⁴⁶ Ka pi i wá na jcaa si u cû, nka pi mpyi na fyáge sùpyire yyaha na, naha na ye sùpyire mpyi a tèn ná l'e na u na nye Kile túnntunɔ.

22

Cikwɔnre lyimbwooni bàtaage

(Luka 14.15-24)

¹ Ka Yesu si núr'a bàtaage jwo pi á, u à jwo: ² «Kile Saanre à fworɔ nde kani kurugo: saanji wá à kataan nimbwoo bégele u jyanji cikwɔnre tooy'e. ³ U à bégel'a kwɔ ke, mpii pi mpyi a yyere ke, ka u u u báarapyiibii tun pi sà pire pyi pi a ma, ka pi i jcyé paŋa. ⁴ Ka u u núr'a báarapyiibii pi tun, maa pire pyi “Yii sà yi jwo shinyyerebil'á na mii naha a lyimbwoo yaa, na mii naha a na nupyahigii cyi ná yatɔɔre sɛnme woore tà bò, na mii naha a bégel'a kwɔ, na pi a ma cikwɔnre zànnεg'á.”

⁵ Nka pi wá nye a saanji yini lwɔ a wíi mε. Ka wá bá si yîr'a kàre u kεεge e, ka wá si nkàre u cwɔhɔnt'á, ⁶ ka pi sanmpii si saanji báarapyiibii cyán a cû, maa pi kyéree, maa pi bò. ⁷ Ka saanji lùuni si yîri, ka u u u kàshikwɔnbii yîrige pi à sà pire shinbompɔi bò, maa pi kànhe súgo.

⁸ Nye ka u u núr'a jwo u báarapyiibil'á “Cikwɔnre jyiŋ'á à bégele, nka shinyyerebii ná uru jyiŋi mpyi a yaa mε. ⁹ Yii a si kɔnɔnyi na, yii aha shin maha shin nya ke, yii uru yyere cikwɔnre zànnεge na.” ¹⁰ Ka báarapyiibii si yîr'a kàre kurigii jwɔyi na. Shin maha shin pi à ta wani ke, maa pire puni yyer'a pa ntég'a cikwɔnre bage jî, shinpɔi bàra shincɛnmii na.

¹¹ Ka saanji si jyè si shinyyerebii wíi, mà nàni wá ta pi shwɔhɔl'e, cikwɔnvaanɔyi baa. ¹² Ka saanji si u pyi “Na cevoo! Di mu à pyi maa jyè naha mà ta cikwɔnvaanɔyi nye mu na mà ye?” Uru nàni nye a yà ta a jwo mε. ¹³ Ka saanji si u báarapyiibii pyi “Yii u tooyi ná u cyeyi pwɔ, yii i u wá cyínɔi na numpini i, wani sùpyire maha myahigii súu marii nkɔhɔnɔ kùru.”»

¹⁴ Yesu à bàtaage jwo a kwɔ ke, maa núr'a jwo: «Yii li cè na Kile à shinnyahara yyere, nka shinnyahara nye a cwɔnɔ mε.»

Pi à Yesu yibe múnalwɔɔre nkanji kyaa na

(Marika 12.13-17; Luka 20.19-26)

¹⁵ Nye ka Farizheebii si nkàr'a sà piye taanna, si kànhaŋa cyán Yesu na, bà pi si mpyi si u ta jcwɔ ná u yabilini jwɔjwumpe e mε. ¹⁶ Maa pi cyelempyiibii pi ná Erɔdi tonkuni shiimbii pi tun Yesu á*, ka pire si sà u pyi: «Cyelentuŋi! Wuu à li cè na mu nye na fyáge sèenji tajwuge e mε. Jwumpe mu sí nye na yu mà yyaha tí ná Kile kuni i ke, puru na nye sèe, mu nye na fyáge sùpya na mε, mu nye a sùpya pwɔhɔ sùpya na mε. ¹⁷ Lire e ke ma tanyage jwo wuu á: wuu à yaa wuu a múnalwɔɔre kaan Jɔmu saanbwɔhe Sezari á la?»

¹⁸ Nka Yesu mpyi a fworɔ pire cwofeebii cwɔɔre jwɔhɔ na, ka u u pi pyi: «Yii pi à fyinme tò wwomɔ na ke, naha na yii na mii pere si jcwɔ ye? ¹⁹ Wyérenji yii nye na ntège na múnalwɔɔre sàrali ke, yii uru wá cyèe na na wee.» Nye ka pi i uru wyérenji tɔonɔke kà cyèe u na. ²⁰ Ka u u pi pyi: «Jofoo nàŋja ná u mεge ku nye nge wyérenji na ye?» ²¹ Ka pi i u

† 21:42 Zaburu 118.22,23 * 22:16 Erɔdi shiimbii ná Farizheebii mpyi na bēni mε. Jɔmu shiimbii fānhe mpyi a táan Erɔdi shiimbil'á, ka pi i wá na sɔnɔi na múnalwɔɔre ngwɔŋ'á yaa. Farizheebii mpyi na sɔnɔi Kafoonji Kile u nye pire jwɔ na: lire e, mà múnalwɔɔre kan Jɔmu saanbwɔhe Sezari á, lir'á li cyèe na mu à jɛ u fānhe na maa jcyé Kafoonji Kile na.

pyi: «Saانبwàhe Sezari.» Ka Yesu si pi pyi: «Nye yii a Sezari wunji kaan Sezari á, yii raa Kile wunji kaan Kile á.» ²² Pi à Yesu jwòshwòore lógo ke, ka li i pi kàkyanhala, ka pi i yíri u taan mà kàre.

Sadusiibil'à Yesu yíbe kwùubii jèñi kyaa na
(Marika 12.18-27; Luka 20.27-40)

²³ Kuru cannuge e, Sadusiibii pi maha jwo na kwupɛnɛ nyɛ nùmpañja mɛ, pire pìl'à file Yesu na maa jwo: ²⁴ «Cyelentunji! Kile tùnntunjiMusa à jwo “Nò ká ceewe lèñɛ maa ñkwù mà ta u nyɛ a pyà si u na mɛ, u còññ'á yaa u ceenji lèñɛ zànbangara na, u u pyii si u na, u yyahafooni ninjkwunji mɛge na.” ²⁵ Nyɛ sɛñɛ baashuunni na mpyi naha wuu yyére. Pi puni ninjyɛñ'á ceewe lèñɛ maa ñkwù, u nyɛ a pyà ta u na mɛ. Ngemu u à taha u na ke, ka uru si ceenji lèñɛ. ²⁶ Ka uru mú si mpa ñkwù, u nyɛ a pyà ta u na mɛ. Ka tanrewunji wuuni mú si mpyi amuni fo mà sà ñkwò pi baashuunniñi na. ²⁷ Pire puni kàntugo, ka ceenji mú si mpa ñkwù. ²⁸ Nyɛ ná pire nàmbaa baashuunniñi puni s'á uru ceenji lèñ'á círi, kwùubii jèñi ká bú nta sèe, pi aha bú jè cannjke ñkemu i ke, pi ñgir'á ceenji sí n-kan yɛ?»

²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à wurugo, lir'à ta yii nyɛ a Kile Jwumpe Semɛñi yyahe cè, si nta njyére Kile sífente na mɛ. ³⁰ Yii li cè, Kile yyére, sùpyire ká jè a fworò kwùñi i, nò si ceewe lèñɛ mɛ, ceewe mú si n-kan nò á mɛ. Ti sí n-pyi Kile mèlɛkɛɛbii fiige. ³¹ Nje y'á sémɛ Kile Jwumpe Semɛñi i kwupɛni kyaa na ke, yii nyɛ a yire kála mà? Kile à jwo ³² “Mii u nyɛ Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u Kilenji†.” Nyɛ puru jwump'à li cyêe na pire mpíi nyii wuu pi nyɛ wani Kile yyére. Sùpyire nyii woore ti maha Kile pèrɛ, kwùubii kyaa bà mɛ.»

³³ Sùpyire ti mpyi na núru Yesu jwò na ke, u kàlan'á pire puni kàkyanhala.

Kile Saliyanj kabilini l'à fànha tò cyi sannkii na ke
(Marika 12.28-34; Luka 10.25-28)

³⁴ Nyɛ Farizhɛɛnbil'à pa lógo na Yesu à jwumpe cyán Sadusiibii na ke, ka pi i ñkàr'a sà bínni Yesu taan. ³⁵ Kile Saliyanj cyelentunji wà na mpyi pi e, ka uru la si mpyi si Yesu pɛrɛ jɛcú maa u yíbe: ³⁶ «Cyelentunji! Saliyanj kabilini ndi l'à fànha tò cyi sannkii na yɛ?»

³⁷ Ka Yesu si u pyi: «“Ma Kafooni Kile kyaa táan may'á ná ma zòmbilini ná ma múnaani ná ma sòññore puni i‡.” ³⁸ Saliyanj kabilini ninjcyiini li nyɛ lire, lire l'à fànha tò cyi sannkii puni na. ³⁹ Shònwuuni l'à taha lire na ke, lire tayyéreg'á pèe ninjcyiini fiige. Lire li nyɛ “ma supyiñɛñi kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mɛ§.” ⁴⁰ Kile Saliyanj kapyaaagii sannkii puni ná Kile tùnntunmpii jwump'à lwó a pwò jɛyii kapyaaagii shuunniñi na.»

Kile Njɛcwənrəñi nyɛ Dawuda Tuluge Shin kannna mɛ
(Marika 12.35-37; Luka 20.41-44)

⁴¹ Mà Farizhɛɛnbii nimbinnibii yaha, Yesu à pi yíbe. ⁴² U à jwo: «Kile Njɛcwənrəñi kyaa l'à jwo ke, ñaha yii nyɛ na sòññi mà yyaha tíi ná u e yɛ? Jofoo tùluge e u sí n-fworò yɛ?» Ka pi i Yesu pyi: «Dawuda Tuluge Shin wi.» ⁴³ Ka Yesu si pi pyi: «Mà Kile Munaani yaha l'à Dawuda yyaha cù, ñaha kurugo u à u yyere uru Kafooni yɛ? ⁴⁴ Yii li cè na Dawuda à jwo “Kafooni Kile à jwo mii Kafooni á ‘Ta ma a pa ntèen na kàniñɛ cyɛge na, fo mii aha mu zàmpɛɛnbii le mu tooyi jwòh'i*.’ »

⁴⁵ Ná Dawuda na Kile Njɛcwənrəñi yiri “Kafooni” lir'à li cyêe na Dawuda Tuluge Shin kannna bà mɛ, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

⁴⁶ Pi wà nyɛ a jà a Yesu jwò shwò mɛ. Mà láha kuru cannjke na, wà saha nyɛ a jɛn'a u yíbe mɛ.

† 22:32 Ekizodi 3.6 ‡ 22:37 Duterɛnəmu 6.5 § 22:39 Levitiki 19.18 * 22:44 Zaburu 110.1

23

*Yesu à Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii cêɛge
(Marika 12.38-40; Luka 11.39-52; 20.45-47)*

¹ Nye supyiŋyahare ti mpyi a taha Yesu fye e ke, ka u u tire ná u cyelempyiibii pyi:
² «Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii nye ndemu laage e ke, lire li nye: na Musa Saliyaŋi yyaha yu sùpyir'á. ³ Karigii pi nye na yu yii á ke, yii cyire le barag'e yii raa cyi kurigii jaare, ŋka nde pi yabilimpii nye na mpyi ke, yii àha raa lire pyi mɛ. Naha kurugo ye nde pi maha yu ke, lire bà pi maha mpyi mɛ. ⁴ Pi maha Kile Saliyaŋi pyi tuguro sùpyire juŋ'i, ti sì n-jà ntemu lwó mɛ, pi yabilimpii sí nye na jɛɛg'a sùpyire tɛɛge ti njwòŋi na, ali nimbilere mɛ.

⁵ Pi kapyiŋkii puni nye sùpyire nyiŋyaga karigii. Lire kurugo yaayi i pi maha Kile Jwumpe sémɛ maha le a pwó pi byahigii ná pi cyeyi na ke, pi maha yire pyi nitabaaya. Mà bàra lire na, pi maha pi vaaŋntinmbwoyi zhwòŋre tɔŋ*. ⁶ Wà ha pi yyere kataan nyi na, lire nye mɛ pi aha shà Kile Jwumpe kàlambayi i, bwompe tateɛnyi pi maha jcaa. ⁷ Sùpyire tabinni i, pi la maha mpyi sùpyire s'a pire pèrɛ s'a pi shéere, s'a pi yiri “Cyelentuŋi”.

⁸ Ŋka yii pi ke, yii àha jɛɛ sùpya u a yii pyi “Cyelentuŋi” mɛ, naha na ye yii mú puni na nye cìŋmpyii, Cyelentu niŋkin u nye yii á. ⁹ Yii àha raa sùpyaŋi wà tufige yiri “Tufooŋi” jìŋke na mɛ, naha na ye Tufoo niŋkin u nye yii á, uru u nye nìnyin na. ¹⁰ Yii àha sùpyire yaha t'a yii pyi “Nùŋufooŋi” mɛ, naha na ye Nùŋufoo niŋkin u nye yii á, uru u nye Kile Nìŋcwòŋròŋi. ¹¹ Ngemu u nye yii shwòhòl'e shinbwòŋi ke, urufoo u pyi yii sanmpii báarapyi. ¹² Shin maha shin u à uye dùrugo ke, urufoo sí n-tìrige, ŋka shin maha shin u à uye tìrige ke, urufoo sí n-dùrugo.

¹³ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii, yii pi à fyinmɛ tò wwomò na ke, yii wuun'à kèɛge! Naha na ye yii na Kile Saanre tajyiŋwòge tùni, yii sì n-jiyè mɛ, mpii la ku nye si jiyè ke, maa pire tɛɛge kwòŋ.

[¹⁴ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii, yii pi à fyinmɛ tò wwomò na ke, yii wuun'à kèɛge! Naha na ye yii maha lenkwucyeebii cyeyaayi shuu pi na ná yii jwòtanyi i. Yii maha Kile jaare na mɔni sùpyire nyiŋyaga na. Lire kurugo nde li sí n-pa yii ta ke, lire sí n-waha sèl'e.]

¹⁵ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii, yii pi à fyinmɛ tò wwomò na ke, yii wuun'à kèɛge! Naha na ye yii maha jaare jìŋke ná lwòhe cyeyi puni juŋ'i, maa sùpyire caa na lèŋi yii Kile kuni i. Ŋka yii aha wà ta, nde li sí urufoo pyi u yaa ná nafugombaage jyiŋi i fo tooyi shuunni mà tòro yii yabilimpii taan ke, lire kuni yii maha le urufoo taan.

¹⁶ Yii wuun'à kèɛge! Naha na ye yii fyinmii wubii pi à sùpyire yyaha cù, maa ŋko pi á na sùpya ká ŋkàa Kilejaarebage na, kuru ŋgwùŋi nye fànha urufoo na mɛ, ŋka wà ha ŋkàa Kilejaarebage funŋke sɛɛŋi na, kuru ŋgwùŋi na nye fànha urufoo na. ¹⁷ Yii na nye funŋò baa shiin maa mpyi fyinmii, sɛɛŋi u à fànha tò laa, Kilejaarebage k'à sɛɛŋi le njire e ke, kuru k'à fànha tò? ¹⁸ Yii à jwo mú na sùpya ká ŋkàa sàrayi tawwuge na, na yafyin sì urufoo ta mɛ, ŋka sàrage yaage k'à wwùl'a yaha sàrayi tawwuge juŋ'i ke, na sùpya ká ŋkàa kuru na, na urufol'à yaa u kuru kàage wwù. ¹⁹ Fyinnmii pi pi! Sàrage yaage k'à fànha tò laa, sàrayi tawwuge ku maha sàrage le njire e ke, kuru ki? ²⁰ Shinŋi u à kàa sàrayi tawwuge na ke, urufoo mú à kàa ku jùŋò yaayi puni na. ²¹ Shinŋi u à kàa Kilejaarebage na ke, urufol'à kàa Kilejaarebage ná ku fooŋi Kile na. ²² Shinŋi u à kàa nìnyin na ke, urufol'à kàa Kile saanre yateɛŋke ná ku tɛɛfooŋi Kile na.

²³ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii, yii pi à fyinmɛ tò wwomò na ke, yii wuun'à kèɛge! Naha na ye yii maha yii nànyenji ná kanyeyi yafwòhòfwòhòre sannte puni

* **23:5** Yahutuubii mpyi maha Kile Saliyaŋi jwumpe pà sémɛ maha le yatòre seeyi i, maha mpwó pi byahigii na, lire nye mɛ kàmɛne cyege na (Ekizodi 13.9; 16; Duterɛnɔmu 6.8). Pi maha zhwòre le pi vaaŋntinpyi jwòŋkuny na, s'a piye funŋò cwo pi Saliyaŋi na (Nòmburu 15.37-41; Duterɛnɔmu 22.12). Farizhɛɛnbil'à cyire karigii cù ná sèl'e si li cyèe na pire na Kile jaare mà tòro sùpyire sannte na.

yáhaŋi wwû, mà li ta karigii cyi à fàŋha tò Saliyaŋi kapyaaŋi puni na ke, yii à cyire fênn'a yaha ŋkere na. Cyire cyi nyɛ: ntîŋi ná jùŋaare ná jwómɛfente. Cyire yii sí mpyi a yaa yii a mpyi, yii i cyi sanŋkii bâra cyire na. ²⁴ Fyinnmii pi pi! Yii à sùpyire yyaha cú mà li ta yii yabilimpîi nyɛ na jaa mɛ. Yii maha yii lùbyage fyiinne si sisonŋi wwû k'e, mà li ta yii na jwôhoyi jwoore k'e†!

²⁵ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii, yii pi à fyinnmɛ tò wwomɔ na ke, yii wuun'à kɛɛge! Naha na yɛ yii maha yii yajigiŋi kântuyi jyíi na fininŋi, mà li ta yi funŋy'à jî nânkaage ná sônŋopeere na. ²⁶ Yii Farizhɛɛnbii, yii na nyɛ fyinnmii! Yajigiŋi funŋy'i yii à yaa yii fyânha a jyé, lire ká mpyi, kântugo yyérenŋi mú maha fininŋe.

²⁷ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii, yii pi à fyinnmɛ tò wwomɔ na ke, yii wuun'à kɛɛge! Naha na yɛ yii na nyɛ mu à jwo fanŋjyeye, pi à njemu fininŋe ke, mu aha yi kântuge wíi, mu a sì yi lemɛ ta p'à jwô, yi funŋke s'à jî kaciiŋi ná kàkyayi na‡. ²⁸ Amuni yii nyɛ, yii maha yiye pyi mu à jwo yii à tíi sùpyire sannte jyíi na, mà li ta yii à fyinnmɛ tò wwomɔ na, yii funŋy'i s'à jî pege na.

²⁹ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii, yii pi à fyinnmɛ tò wwomɔ na ke, yii wuun'à kɛɛge! Naha na yɛ yii maha Kile túnntunmpii kwònhigii yaa na faanre, sùpyire t'à tíi ke, maa kacɛnŋkuure yaa tire kwònhigii na, ³⁰ maa ŋko “Kampyi wuu mpyi wuu tulyeyi tiŋi i, wuu mpyi na sì jɛɛ n-bâra pi na si Kile túnntunmpii bò mɛ.”

³¹ Lire pyinŋkanni na, yii yabilimpil'à li cyêe na mpîi pi à Kile túnntunmpii bò ke, yii mú à pi pire fiige. ³² Nyɛ sônke yii tulyey'a lyêele ke, yii yyaha le yii i ku fâl'a nɔ ku tɛɛni na! ³³ Wwòpiŋi yà ye! Yii màcwôn tûlugo sùpyiibii! Di yii sí n-jà n-shwô n-jwo nùmpañja nage na yɛ?

³⁴ Lire e ke yii lógo, mii sí raa Kile túnntunmpii pîi ná yákilifeebii pîi ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii pîi tunni yii á. Yii sí n-bò pi e, si pîi kwòro cige na, si pîi bwòn Kile Jwumpe kàlambayi i, si pîi kyérege kànyi yyaha kurugo. ³⁵ Lire e Kile sí n-tíge yii na pire shintiibii puni mbòŋi i: Abeli u à tíi ke, mà lwó uru tèeboni na, fo mà sà nɔ Baraki jyaŋi Zakari mbòŋi na, Zakari pi à bò Kilejaarebage sèecyage ná sárayi tawwuge shwôhól'e ke. ³⁶ Sèenŋi na mii sí yi jwo yii á, Kile sí yii ná yii tulyeyi cêɛge tire boore puni kurugo.»

*Yesu à jwo Zheruzalemu kànhe kyaa na
(Luka 13.34-35)*

³⁷ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Ei! Zheruzalemu shiinbii, yii Zheruzalemu kànhe shiinbii, yii pi maha Kile túnntunmpii búu, maa Kile jwumpe jwufeebii wàa ná kafaay'i maha búu ke, y'à tooyo ninyahaya kwò mii la mpyi si yii bínni yiye e s'a yii kàanmucaa, bà ŋkùnuŋi maha u pyire bínni tiye e, maa búru ti jwôŋ'i mɛ. Nka yii nyɛ a jɛɛ lire e mɛ. ³⁸ Ku ke numɛ! Kile sí cye wwû yii kànhe taan si yii yaha yiye kanna na. ³⁹ Yii li cè, mà lwó numɛ na, yii nyiini saha sì n-tège mii na mɛ, fo canŋke yii sí n-pa raa ŋko “Ngemu u nyɛ na ma Kafoonŋi Kile mɛge na ke, Kile u jwó le ur'áŠ.”»

24

*Yesu à jwo na Kilejaarebage sí n-jya
(Marika 13.1-23; Luka 21.5-24)*

¹ Nyɛ mà Yesu yaha u u si raa fwore Kilejaarebage e, ka u cyelempyiibii si file u na maa u pyi na u Kilejaarebage jwôŋkanni wíi. ² Ka u u pi pyi: «Ŋke basinaŋke yii nyɛ na jan'amɛ ke, sèenŋi na mii sí yi jwo yii á, canŋa na ma, ku puni sí n-sìi n-pwòn n-cyán, si ku ŋkunuyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

† 23:24 Yahutuubil'á, sisonmpii ná jwôhoy'á jwôhó. ‡ 23:27 Yyee maha yyee, bilereŋkwonŋi kataanni ká byanhara, sùpyire maha kwònhigii fininŋe, bà shinparantorobii si mpyi s'a cyi jaa raa jcwúu, pi áha ŋkwò ntòro mbwòn cyi na mɛ. Naha na yɛ pi aha bwòn cyi na, pi saha nyɛ a fininŋe Kile á mɛ fo mà cibilaage máhana, pi mú saha sì n-jà n-pyi bilereŋkwonŋi kataanni i mɛ. § 23:39 Zaburu 118.26

³ Nye ka Yesu sí n-kàr'a sà ntèen Olivye cire ñan̄ke ñun̄'i. Ka u cyelempyiibii kanni si file u na, maa u pyi: «Wuu cyelentun̄i, ñaha tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Nde li sí mu tènuruni ná ñinyen̄i tèekwooni cyêe wuu na ke, lire jwo wuu á.»

⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmuca! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo m̄e. ⁵ Yii li cè na shin̄yahara sí mii m̄ege le piye na, si mpa jwo yii á na Kile N̄jcw̄nr̄n̄i kyaa l'à jwo ke, na pire pi ñye ure. Pi sí raa shin̄yahara ñw̄ fáann̄i s'a wuruge. ⁶ Yii sí raa kàshiyi sh̄en̄re n̄uru yiye táan, s'a yi sh̄en̄re n̄uru laat̄onyi i, lire kà yii fun̄ñ p̄en m̄e. Yii li cè na cyire karigii mpyim̄baa ñye m̄e, ñka lire bà li ñye ñinyen̄i tèekwooni m̄e. ⁷ Supyishin̄i wà sí n-pa n-ȳiri n-sà n-cwo wà na, k̄ini là sí n-pa n-ȳiri n-sà n-cwo là na. Katibw̄he ná ñ̄ñke ñcyènn̄en̄i sí n-pyi cyeye ñ̄nyahay'e. ⁸ Ncyii karigii puni na ñye kanhare tasiige, bà laani maha ȳiri maa nta a yaa ná li zin̄i i m̄e.

⁹ Pi sí n-pa raa yii leni cye e, pi raa yii kyérege, s'a yii bùu, yii kyaa sí n-p̄en supyishin̄i pun'á mii m̄ege kurugo. ¹⁰ Lire sí shin̄yahara pyi ti fworò Kile kuni i, s'a tiye leni z̄amp̄een̄bii cye e, si tiye kyaa p̄en tiy'á. ¹¹ Kafinivinibii p̄i sí n-pa piye pyi Kile t̄un̄ntun̄m̄ii, si shin̄yahara wurugo. ¹² Pege mp̄en̄i kurugo, tàange sí n-pa n-cȳere shin̄yahara á. ¹³ N̄ka ñgemu ká jà a uye waha maa ntèen Kile kuni i fo mà sà n̄o t̄egeni na ke, urufoo sí n-shw̄o.

¹⁴ Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná Kile Saanre e ke, puru sí n-jwo ñinyen̄i supyishin̄i pun'á, bà pi si mpyi si s̄en̄i lógo m̄e. Lire k̄antugo ñinyen̄i tèekwooni sí n-ta n̄o.

¹⁵ Nye yapege k'à sàa p̄en Kile á, ná Kile t̄un̄ntun̄n̄i Daniȳeli à ku kyaa jwo ke*, yii aha kuru ñya Kile ñaarebage s̄eeyage e t̄eni ndemu i ke, ñgemu ká mpe jwumpe lógo ke, urufoo u yyaha le u u pu ñw̄he cya a c̄e! ¹⁶ Nye lire t̄eni ká n̄o mà shin̄ maha shin̄ ta Zhude k̄uluni i ke, p̄irefee pi a f̄i pi a wá ñ̄nȳi k̄ampan̄ke na. ¹⁷ L'aha ñgemu ta u bage k̄at̄an̄ke ñun̄'i ke, urufoo kà n̄uru nt̄ige si yaaga lw̄ó bage e m̄e, u u nt̄il'a t̄ige u a f̄i. ¹⁸ L'aha ñgemu ta k̄erege e ke, urufoo kà n̄uru raa ma pȳenge si mpa u v̄aant̄in̄mbw̄he lw̄ó m̄e. ¹⁹ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiif̄ee ná pȳin̄ēbii na s̄el'e. ²⁰ Yii a Kile ñáare, bà yii canv̄en̄ke si mpyi k'àha mb̄e ná wyeere t̄eni i, lire ñye m̄e ná canñ̄en̄ke e m̄e. ²¹ Yire can̄nȳi sí n-waha s̄el'e. Mà lw̄ó ñinye tasiige e, mà pa bw̄on̄ ñ̄njaa na, uru ñgahan̄i fiige saha mpyi a ñya m̄e, fo mà sà ñinye kw̄ò, uru ñgahan̄i fiige s̄aha mú si n-pyi m̄e. ²² K̄am̄pyi Kafoon̄i Kile mpyi a uru ñgahan̄i t̄eni bere m̄e, sùpya mpyi na si n-shw̄o m̄e. N̄ka u à u t̄eni bere u ñ̄jcw̄nr̄ibii kurugo, bà pire si mpyi si shw̄o m̄e.

²³ Nye shin̄ ká jwo yii á na Kile N̄jcw̄nr̄n̄i na wá naha, lire ñye m̄e u wá m̄en̄i i, yii àha ndá urufoo na m̄e. ²⁴ Naha kurugo ye kafinivinibii p̄i sí n-ȳiri na pire pi ñye Kile N̄jcw̄nr̄n̄i, p̄i sí raa ñko na pire na ñye Kile t̄un̄ntun̄m̄ii. Pi sí raa kacyeen̄kii cyêre, s'a kakyanhala karigii pyi, bà pi si mpyi, k̄am̄pyi pi sí n-jà, s'a Kile ñ̄jcw̄nr̄ibii mú bá wuruge m̄e. ²⁵ Yii lógo! Mii à ñcyii karigii jwo yii á, mà jwo cyi t̄eni li n̄o ke.»

*Yesu sí n̄uru n-ȳiri ñ̄nȳin̄i na si mpa
(Marika 13.24-27; Luka 21.25-28)*

²⁶ Ka Yesu si n̄ur'a jwo: «Nye wà ha jwo yii á na Kile N̄jcw̄nr̄n̄i na wá síwage e, yii àha ñk̄are wani m̄e. Wà ha yii pyi na u na wá bage k'e, yii àha ndá yire na m̄e. ²⁷ Bà sùpyire puni maha kileñini ñya l'à ȳiri ñinyen̄i ñ̄ñke kà na, maha sà fworò ñ̄ñke san̄ke na m̄e, amuni Supyan̄i Jyan̄i sí ñya u cannuruge. ²⁸ Cyage e yakwugo ñye ke, wani cinmpun̄nȳi ñye na b̄inn̄ini.

²⁹ Cyire canmpyaagii yyefuge ká nt̄oro,
“Can̄ñ̄nȳiini sí n-t̄i n-pyi numpire,
ȳin̄ke s̄aha mú si raa b̄ènm̄e yige m̄e.
W̄origii sí raa n-cwu,
yire kakyanhala yaayi yi ñye ñ̄nȳin̄i na ke,

* 24:15 Daniyeli 9.27; 11.31; 12.11

yire sí n-cúnṅo n-cúnṅo n-yîri yi tatɛɛnyi i†.»

³⁰ Nye lire tɛni i, Supyaŋi Jyaŋi fyɛni sí n-ta nya nɛnyɛni na, nɛnke supyishini puni sí raa mɛɛ súu, pi puni sí u nimpaŋi nya nahanyi i ná fɛnhe ná sinampe nimbwompe e. ³¹ Lire kántugo mpurubwɔhɔ mɛɛ sí n-fworo fɛnha na, u sí u mɛlɛkɛɛbii tun diɲyɛni kàmpaŋyi sicyɛɛreni puni na, pi i Kile niɲcwɔnribii wà piye na, mà lwó diɲyɛni nɛnke kà na mà sà nɔ ku sanɲke na.»

Yii a kacyeenḱii kàanmucaa

(Marika 13.28-31; Luka 21.29-33)

³² Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii fizhiye cige kàanmucya a wíi kɛ! K'aha nḱéɲye nivɔnyɔ yige, maa fũn tɛni ndemu i ke, yii maha jwo na nũngwɔh'á byanhara. ³³ Lire pyiŋkanni na, yii aha mpa cyire karigii puni nya cyi i mpyi, yii i ntɛɛn ná l'e na tɛn'á byanhara, li bá a nɔ.

³⁴ Sɛɛni na mii sí yi jwo yii á, mpíi pi á dá mii na ke, pire sí cyire karigii nya tapyige e‡.

³⁵ Niɲyɛni ná nɛnke sí n-pa n-tôro, nka mii jwumpe sí n-kwôro fo tɛekwombaa.»

Kile kanni u à Supyaŋi Jyaŋi Yesu tɛɛnuruni cɛ

(Marika 13.32-37; Luka 17.26-30, 34-36)

³⁶⁻³⁷ Ka Yesu si núr'a jwo: «Nde li ɲye Supyaŋi Jyaŋi nũruŋi ke, shin niŋkin ɲye a sìi ngemu u à u tɛɛnuruni ná u cannuruge cɛ mɛ. Ali Kile mɛlɛkɛɛbii ná Jyafooni ɲye a kuru canɲke cɛ mɛ. Tufooni Kile kanni u à ku cɛ. Karigii cyi mpyi na mpyi Nuhu tiŋi i ke, cyire shiŋi sí raa n-pyi. ³⁸ Nuhu tiŋi i, mà jwo lùbwooni li pa ke, sùpyire mpyi na lyí marii byii, cyeebii mpyi na nkaan nàmbaabil'á, nàmbaabii sí i cyeebii lèŋi fo mà sà nɔ canɲke Nuhu à jyè bakwɔge e ke, ³⁹ pi mpyi na sɔnni yafyin na mɛ, ka lùbwooni si mpa pi puni shi bò. Nye amuni Supyaŋi Jyaŋi tɛɛnuruni mú sí n-pa n-pyi.

⁴⁰ Nye lire tɛni ká shiin shuunni ta kɛɛge e, wà sí n-lwó si u sanɲi yaha. ⁴¹ L'aha cyee shuunni ta pi i sùmaŋi tirili tirage na, wà sí n-lwó si u sanɲi yaha.

⁴² Lire e ke yii bégele tɛrigii puni i, naha na ye yii ɲye a yii Kafooni cannuruge cɛ mɛ. ⁴³ Yii lógo! Kàmpyi bage foo mpyi maha nàŋkaani tɛepani cɛ numpilage e, u mpyi maha sì ɲɛɛ zínni nɔ si u yaha u kakyaare pyi mɛ. ⁴⁴ Lire kurugo yii mú à yaa yii bégel'a kwôro, naha na ye canɲke ku ɲye yii ɲye a tɛɛn ná k'e mɛ, kur'e Supyaŋi Jyaŋi sí n-pa.

⁴⁵ Nye báarapyiŋi na nũŋufooni'á dá pi sanmpii shwɔhɔl'e, u yákiŋi mú s'á pɛe ke, uru báarapyiŋi shiŋi nũŋufooni maha yaha u u pyenge karigii cwɔɔnre, maa ɲjyɛni kaan báarapyiibii sanmpil'á u tɛekanl'e. ⁴⁶ Lire e báarapyi maha báarapyi nũŋufoo, u à pa u ta u u báaraŋi niɲcɛnɲi pyi amuni ke, uru wuuni sí ɲwɔ. ⁴⁷ Sɛɛni na mii sí yi jwo yii á, uru báarapyiŋi nũŋufooni sí u pyenge karigii puni nũŋufente le u cye e. ⁴⁸ Nka báarapyiibii kacwɔnrɔŋi ngemu ká mpyi shiŋpi maa sɔnni uye funŋ'i na uru nũŋufooni sí mɔ lire kùluni i, ⁴⁹ maa wá na u báarapyiɲɛbii bwùun, maa uye yaha ɲjyɛni ná sinmbyaani laage e ná sinmbyampiye i ke, ⁵⁰ canɲke ku ɲye uru báarapyiŋi ɲye a tɛɛn ná k'e mɛ, ná tɛni li ɲye u ɲye a sɔnni ná l'e mɛ, u nũŋufooni sí n-páa n-pa. ⁵¹ U sí uru báarapyiŋi kyéɛge sɛe sɛl'e, mpíi pi á fyinmɛ tò wwomɔ na ke, si u ná pire sàraŋi pyi niŋkin. Wani u sí raa mɛɛ súu s'a nḱyànhiḱii kùru.»

25

Pùceepyire kɛŋi bàtaage

¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Kile Saanre ɲjyɛni sí n-fworo nde kani kurugo: pùceepyire kɛ ti ná fùkinabii lwó a kàre cipooni nũŋɔ tabɛnke e. ² Pi shiin kanḱuro na mpyi funŋɔ baa, pi sanmpii kanḱuruŋi sí mpyi yákiŋifee. ³ Mpíi pi mpyi funŋɔ baa ke, pir'á pi fùkinabii lwó a kàre, pi ɲye a sinmɛ lwó piye cye e mɛ. ⁴ Nka yákiŋifeebil'á pi fùkinabii lwó maa sinmpe pà lwó piye cye e.

† 24:29 Ezayi 13.10; 34.4 ‡ 24:34 Pii maha jwo: «nde tɛni shiinbii sí cyire karigii nya tapyige e.»

⁵ Nyɛ cipoon' à mɔ u nyɛ a pa mɛ, ka ɲɔmpe si pi puni jà, ka pi i ɲɔ. ⁶ Nyɛ ɲɪŋk' à pa ɲɪ ke, ka mɛjwuu si fworɔ fànha na “Cipooni u ɲɛ! Yii fworɔ, yii i u ɲɪŋɔ bɛ!” ⁷ Ka tire pùcepyire kɛɲi si ɲɛ ɲɔmpe na, maa pi fùkinabii bégele. ⁸ Ka funɲɔ baa wuubii si wá na yákili wuubii pyi “Yii sɪnmpe pà kan wuu á, ɲaha na yɛ wuu fùkinabii naha na sí raa fùre sɪŋkuuɲi na!” ⁹ Ka pire si pi pyi “Ná sɪnmpe e wuu naha a pa ke, puru naha na sɪ n-jà wuu ná yii ta mɛ. Yii a sɪ sɪmperɛbii yyére, yii i sà pà shwɔ.”

¹⁰ Nyɛ mà pi yaha pi i ɲkɛge sɪnmpe tashwɔge e, ka cipooni si mpa. Mpii pi mpyi a bégele ke, ka pire si jyè ná u e cikwɔɔnre bage e, ka pi i ku shwɔhɔ.

¹¹ Nyɛ tɛr' à pyi ke, ka pùcepyire kanɲurunji sannji mú si mpa maa jwo “Nùɲufoonji, ɲùɲufoonji! Nwɔge múgo wuu á.” ¹² Ka u u pi pyi “Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mii nyɛ a yii cɛ mɛ.”»

¹³ Nyɛ ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Yii bégele tèrigii puni i, ɲaha na yɛ yii nyɛ a Kafoonji cannuruge ná u tèepani cɛ mɛ.»

Báarapyiibii taanrenji bàtaage
(Luka 19.11-27)

¹⁴ Ka Yesu si núr'a jwo: «Li sí n-pyi mu à jwo nàɲi wà kùshe wu u à u báarapyiibii yyere, maa u náfuunji le pi cye e. ¹⁵ U à wyérefyinɲi tɔɔnyɔ ɲkwuu kanɲuro (500) kan wà ɲɪŋkin á, maa ɲkwuu shuunni (200) kan wà á, maa ɲkuu (100) kan tanrewun' á. U à wyérefyinɲi kan pi á mà tàanna ná pi shin maha shin pèrege e, pi raa tɔɔn caa u na, maa ɲkàre. ¹⁶ Wyérefyinɲi ɲkwuu kanɲurun' à kan ɲgemu á ke, ka uru si ntíl'a kàr'a sà a cwɔhɔnte pyi, maa ɲkwuu kanɲuro tɔɔn ta mà bàra u wyérefyɲunke na. ¹⁷ ɲkwuu shuunniɲ' à kan ɲgemu á ke, ka uru mú si li pyi amuni, maa ɲkwuu shuunni tɔɔn ta mà bàra u wyérefyɲunke na. ¹⁸ ɲkuun' à kan ɲgemu á ke, ka uru si ɲkàr'a sà wyii kwɔn ɲɪŋke na, maa u ɲùɲufoonji wyérefyɲi le a ɲwɔhɔ.

¹⁹ Tère nimbwol' à tòro ke, ka pire báarapyiibii ɲùɲufoonji si núr'a pa, maa pi puni yíbe pi wyérefyinɲi báaraɲkanni na. ²⁰ Wyérefyinɲi ɲkwuu kanɲurunji mpyi a kan ɲgemu á, ka u u ɲkwuu kanɲuro tɔɔn ta mà bàra u na ke, ka uru si file maa jwo “Nùɲufoonji, wyérefyinɲi tɔɔnyɔ ɲkwuu kanɲuro mu mpyi a kan mii á, mii à u báara mà ɲkwuu kanɲurunji wabere ta. U we.” ²¹ Ka ɲùɲufoonji si jwo “L' à ɲwɔ, mu na nyɛ báarapyi ɲɪɲcɛnɲɛ maa mpyi dánasupya. Mu à pyi dánasupya kapyɛere e, lire e mii sí kabwɔhii le mu cye e. Ta ma, wuu u múguro sɪɲcyan.”

²² Nyɛ wyérefyinɲi ɲkwuu shuunniɲi mpyi a kan ɲgemu á ke, ka uru si file maa jwo “Nùɲufoonji, wyérefyinɲi tɔɔnyɔ ɲkwuu shuunni mu mpyi a kan mii á, mii à u báara mà ɲkwuu shuunniɲi wabere ta. U we.” ²³ Ka ɲùɲufoonji si u pyi “L' à ɲwɔ, mu na nyɛ báarapyi ɲɪɲcɛnɲɛ maa mpyi dánasupya. Mu à pyi dánasupya kapyɛere e, lire e mii sí kabwɔhii le mu cye e. Ta ma, wuu u múguro sɪɲcyan.”

²⁴ Nyɛ wyérefyinɲi ɲkuunji mpyi a kan ɲgemu á ke, ka uru si file maa jwo “Nùɲufoonji, mii mpyi a li cɛ na mu kataanmp' à waha, mu nyɛ a kɛrege ɲkemu núgo mɛ, mu maha kuru sùmaɲi kwɔn, mu nyɛ a sùmashi wà cyage ɲkemu i mɛ, mu maha kuru sùmaɲi bégele. ²⁵ Lire kurugo mii à fyá, maa sà wyige tùgo, maa mu wyérefyɲi le a ɲwɔhɔ ɲɪŋke e. Mu wyérefyɲi u ɲge, u shwɔ.” ²⁶ Ka ɲùɲufoonji si u pyi “Mu nyɛ báarapyi ɲɪɲcɛnɲɛ mɛ, kayamafoo u nyɛ mu. Taha mu mpyi a cɛ na mii nyɛ a kɛrege ɲkemu núgo mɛ, na mii maha kuru sùmaɲi kwɔn, na mii nyɛ a sùmashi wà cyage ɲkemu i mɛ, na mii maha kuru sùmaɲi bégele la? ²⁷ Nyɛ mu à yire puni cɛ, ɲaha na mu sí nyɛ a mpyi a jà a mii wyérefyɲi yaha wyérefyɲi bwùunni na mà yɛ? Kampyi mu mpyi a lire pyi, mii à núr'a pa ke, mii mpyi na sí u ná u tɔɔnɲi ta.

²⁸ Yii wyérefyinɲi ɲkuunji shwɔ u na, yii kan kampwooni (1.000) fol' á. ²⁹ Yii li cɛ, shin maha shin u nyɛ ná yaage e ke, kà sí n-bàra urufoo woge na, ku u ɲyaha. ɲka shin maha shin cyɛɲgayi wu u nyɛ ke, yaaga sɪ n-kan urufol' á mɛ. Nimbileni urufoo bá na sɔnɲi uye

cye e ke, lire sí n-shwə u na. ³⁰ Yii nge báarapyiŋi laaga baa wuŋi wà cyínni na numpini i, kuru cyage e sùpyire maha mɛɛ sùu maa ŋkɔ̀higii kùru.”»

Nùmpaŋŋa karigii cwə̀nrəŋkanni

³¹ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Supyaŋi Jyaŋi ká mpa ná u sɪnampe ná u mèlɛkɛɛbii puni i tɛni ndemu i ke, u sí n-tɛn u fàhe tateɛnge nisinaŋke e. ³² Supyishiŋi puni sí n-pa bínni u taan, u sí pi cwə̀nrə si ŋwû piye e, bà yatonahaŋi maha mpàabii cwə̀nr'a wwû sikyaabil'e mɛ*. ³³ U sí mpàabii yaha u kàniŋe cyɛge na, si sikyaabil'e yaha u kàmɛnɛ woge na. ³⁴ Nyɛ mpɛpi pi nyɛ kàniŋe cyɛge na ke, saanŋi sí n-jwo pir'á “Yii a ma naha, mii Tuŋi à jwó le yii á. Yii pa jyɛ u Saanre e, u à tire ntemu bɛgel'a yaha yii mɛɛ na fo diŋyɛŋi tɛɛsiini i ke. ³⁵ Naha kurugo yɛ tɛni i katege mpyi mii na ke, yii à mii kan mii à lyí, byag'à mii ta ka yii i mii kan mii à bya. Mii mpyi nàmpɔ̀nnɛ e, ka yii i mii sunmbage lɛŋɛ. ³⁶ Vàanŋkuuŋi mpyi mii na, ka yii i vɔ̀anya kan mii á. Mii mpyi na yà, ka yii i sà mii kàanmucya. Mii mpyi kàsuni i, ka yii i sà fworɔ mii na.”

³⁷ Nyɛ pire shintiibii sí n-jwo “Kafoonj, jaha tère e wuu à mu katege wuŋi jya, maa mu kan mu à lyí, lire nyɛ mɛ mà mu byaga wuŋi jya, maa mu kan mu à bya yɛ? ³⁸ Naha tère e wuu à mu nàmpɔ̀nnɔ wuŋi jya, maa mu sunmbage tìrige, lire nyɛ mɛ mà mu jya vɔ̀anŋkuuŋi i, maa vɔ̀anya kan mu á yɛ? ³⁹ Naha tère e wuu à mu yangwuŋi, lire nyɛ mɛ mu kàsujye wuŋi jya, maa sà fworɔ mu na yɛ?” ⁴⁰ Saanŋi sí pi pyi “Sɛɛŋi na mii sí yi jwo yii á, yii aha jcyii kacɛnŋkii pyi mii cɪnmpyiibii puni nimbileni là na, yii li cè na mii na yii à cyi pyi.”

⁴¹ Lire kàntugo mpɛpi pi nyɛ u kàmɛnɛ cyɛge na ke, u sí pire pyi “Yii à láŋa, yii laaga tɔ̀on na na, yii raa si nafugombaage e, kuru ŋkemu k'à bɛgel'a yaha Sitaanniŋi ná u mèlɛkɛɛbii mɛɛ na ke. ⁴² Naha kurugo yɛ katege mpyi mii na, yii nyɛ a mii kan mii a lyí mɛ, byage mpyi mii na, yii nyɛ a mii kan mii a bya mɛ. ⁴³ Mii mpyi nàmpɔ̀nnɛ e, yii nyɛ a jɛn'a mii sunmbage lɛŋɛ mɛ, vɔ̀anŋkuuŋi mpyi mii na, yii nyɛ a jɛn'a vɔ̀anya kan mii á mɛ. Tɛni i mii mpyi na yà, ná tɛni i mii mpyi kàsuni i ke, yii nyɛ a jɛn'a sà fworɔ mii na mɛ.”

⁴⁴ Nyɛ pire mú sí u yíbe “Kafoonj, jaha tère e wuu à mu katege wuŋi ná mu byaga wuŋi ná mu nàmpɔ̀nnɔ wuŋi ná mu vɔ̀anŋkuu wuŋi ná mu yangwuŋi ná kàsujye wuŋi jya, maa mpyi wuu nyɛ a mu tɛge mà yɛ?” ⁴⁵ U sí pi pyi “Sɛɛŋi na mii sí yi jwo yii á, ná yii nyɛ a cyire kacɛnŋkii pyi mii cɪnmpyiibii puni nimbileni là na mɛ, yii mú nyɛ a cyi pyi mii na mɛ.” ⁴⁶ Nyɛ pire sí n-pyi yyefuge nɪŋkwombaage e, ŋka mpɛpi à tí ke, pire sí n-pyi shɪŋi nɪŋkwombaani i.»

26

Pi à vùŋŋə pwə Yesu na, si u bə

(Marika 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53)

¹ Nyɛ Yesu à kwɔ̀ puru jwumpe puni na, maa jwo u cyɛlempyiibil'á: ² «Yii à li cè na cyi sanŋkii nyɛ canmpyaa shuunni bilɛrɛŋkwɔ̀ŋi kataanni sí nɔ̀, pi sí Supyaŋi Jyaŋi le cye e, si u kwòro cige na si mbò.»

³ Nyɛ ka Kile sáragawwuubii jùŋufɛɛbii ná Yahutuubii kacwə̀nribii si sà piye bínni Kile sáragawwuubii jùŋufɛmbwəhe Kayifu pyɛnge e, ⁴ maa bɛ li na si Yesu cya jɔ̀cú ná cwòre e, si u bə. ⁵ Pi mpyi na yi yu piy'á: «Li nyɛ a yaa li pyi kataanni tooy'e mɛ, lire baare e sùpyire sí n-cânra.»

Cɛɛŋi wà à sɪnɛ nùguntanga wumə wu Yesu nùŋke na

(Marika 14.3-9)

⁶ Yesu na mpyi Bɛtani kànhe e tògofoonj* Simɔ bage e. ⁷ Mà pi yaha talyige e, cɛɛŋi wà à

* **25:32** Yahutuubii yyére, yatonahampii maha mpàabii ná sikyaabil'e nàhe siŋcyan. Numpilage e, mpàabii la maha mpyi si sínni ntàani na, bage zɪnniŋi sí u à táan sikyaabil'á. Nyɛ yatonahampii maha pi cwə̀nr'a wwû piye e. * **26:6** Pi na sɔ̀nŋi na tɛni i Yesu à kàre ŋge nàŋi yyére ke, u mpyi a cùuŋ'a kwò.

file u na ná lonḡaracwol'e†, li mpyi a jî sînmpe nùḡuntanga wumpe lonḡara wumpe pà na, maa puru sînmpe wu Yesu jùḡke na. ⁸ Nye u cyelempyiibil'à lire nya ke, ka li i mpen pi e fo pi na ŋko: «Ḥge ḡkèḡḡḡni jùḡke ku nye naha ye? ⁹ Mpe sînmpe mpyi na sí n-jà n-père wyéḡnyahaga na, si ntaha fòḡḡfeebii tèḡe.»

¹⁰ Nye mpe pi mpyi na yu ke, ka Yesu si mpa puru cè, maa pi pyi: «Naha na yii nye na ḡge ceenji cêḡge ye? Kacenne u à pyi mii na. ¹¹ Fòḡḡfeebii nye naha ná yii e tèḡḡii puni i, ḡka mii wi ke, mii sî n-pyi ná yii e tèḡḡii puni i mà de! ¹² U à mpe sînmpe wu mii na, si mii cyeere béḡele njaha fanḡke mēē na. ¹³ Sēenji na mii sí yi jwo yii á, Jwumpe Nintanmpe ká nò cyaga maha cyag'e ke, nde ḡge ceen'á pyi ninjaa ke, lire sí n-jwo wani bà li si mpyi si ḡkwôro sùpyire funḡ'i mē.»

Zhudasi à béḡele si Yesu le cye e

(Marika 14.10-11; Luka 22.3-6)

¹⁴ Nye wà na mpyi cyelempyiibii ke ná shuunninji i, pi mpyi maha uru pyi Zhudasi Isikariyoti, ka uru si ḡkàre Kile sáragawwuubii jùḡufeebii yyére, ¹⁵ maa pi pyi: «Mii aha yii tèḡe, ka yii i Yesu cû, naha yii sí n-kan mii á ye?» Ka pire si wyéḡfyinḡi benjaaga ná ke kan u á. ¹⁶ Mà lwó lire tēni na, ka Zhudasi si wá na pyinḡanna caa si Yesu le pi cye e.

Kataanni njyḡni karigii ḡcwōnrōni kani

(Marika 14.12-21; Luka 22.7-14, 21-23; Yuhana 13.21-30)

¹⁷ Nye bwúurunji ninjirigembaanji kataanni canḡcyiḡe, ka Yesu cyelempyiibii si mpa u pyi: «Taa mu la nye wuu u sà bilereḡkwonji kataanni njyḡni karigii cwōnrō ke?» ¹⁸ Ka u u pi pyi: «Yii shà mucyinn'á kànhe funḡke e, na cyelentuḡ'á jwo na uru tēn'á byanhara, na uru la nye si mpa kataanni njyḡni lyí ná u cyelempyiibil'e u yyére.» ¹⁹ Nye ka cyelempyiibii si li pyi bà Yesu mpyi a yi jwo mē, maa kataanni njyḡni karigii cwōnrō wani.

Yesu à jwo na uru cyelempyanji wà sí uru le cye e

²⁰ Nye yàkonḡ'á pa nò ke, ka Yesu si mpa ntēen na lyí ná u cyelempyiibii ke ná shuunninji i. ²¹ Mà pi yaha njyḡni na, ka u u pi pyi: «Sēenji na mii sí yi jwo yii á, shin ninḡin na naha yii shwōhōl'e, ḡge u sí n-pa mii le cye e ke.»

²² Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e fo pi shin maha shin na u yíbili: «Mii la, Kafoonji?» «Mii la, Kafoonji?»

²³ Ka u u pi pyi: «Ḥḡemu cyḡge ku naha ná mii woge e yalyire yaage e ke, urufoo kyaa li.

²⁴ Supyanji Jyanji ḡkwūmbaa nye mē, bà l'á sémē u kyaa na Kile Jwumpe Semḡni i mē. Ḥka ḡḡemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'á kēḡge! Urufoo zimbaanji mpyi na sí n-pwōrō u zinji na.»

²⁵ Zhudasi u mpyi na sí n-pa u le cye e ke, ka uru si u yíbe: «Cyelentuḡi, mii wi la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu yabilinji u à yi jwo!»

Wwōḡḡḡḡ njyḡni

(Marika 14.22-26; Luka 22.14-20; 1 Kōrenti Shiinbii 11.23-25)

²⁶ Mà pi yaha pi i lyí, Yesu à bwúurunji lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á maa jwo: «Yii ḡge shwō a lyí, mii cyeere ti.»

²⁷ Lire kántugo maa fūḡḡcwokwuuni lwó, ēḡḡḡḡḡ sinmē mpyi l'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa pu kan pi á maa jwo: «Yii puni pi pà bya. ²⁸ Naha na ye puru pu nye mii sishange, tunmbyaare nivōnnḡe Kile à le ke, tire sishange ki, k'á wu shinnyahara kapeḡḡḡ yàfanji kurugo. ²⁹ Mii sí yi jwo yii á, mii saha si ēḡḡḡḡḡ sinmē bya mē, fo canḡke mii sí nūru pu bya ná yii e mii Tunji Saanre e ke.»

³⁰ Nye ka pi i Kile pēente myahigii cēe maa nta a fworō bage e, maa ḡkàre Olivye cire nanḡke jūḡ'i.

† 26:7 Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mēḡ nye: «alibatiri».

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nyε a uru cè mε
(Marika 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38)

³¹ Pi à nɔ wani ke, ka Yesu si pi pyi: «Ninjaa numpilage yabilinji i, yii puni sí n-fê si mii kanni yaha, naha na yε y'à sémε Kile Jwumpe Semεnji i: “Mii sí mpànahanji bò, mpàkurunke puni sí n-caala†.”»

³² Ka Yesu si núr'a pi pyi: «Ŋka mii aha jè a fworò kwùnji i tènì ndemu i ke, mii sí n-sà yii sige Galile kùluni i.» ³³ Ka Pyeri si u pyi: «Pi sanmpii puni mée ká fê, maa mu yaha, mii kyaa bà mε!» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo mu á, ninjaa numpilage yabilinji i, ŋkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na mu nyε a mii cè mε.» ³⁵ Ka Pyeri si jwo: «Pi mée ká mpyi na sí mii bò ná mu i, mii sì n-si n-jwo na mii nyε a mu cè mε.» Ka cyelempyiibii sanmpii puni si yire ninuyi taha.

Yesu à Kile jáare Zhetisemani cikɔge e
(Marika 14.32-42; Luka 22.39-46)

³⁶ Nyε ka Yesu ná u cyelempyiibii si ŋkàr'a sà nɔ cyage k'e, kuru mεge na nyε Zhetisemani, ka u u pi pyi: «Yii tèn naha mà jwo mii u sà Kile jáare mεyyere ke.» ³⁷ Ka u ninKarenji si ŋkàrè ná Pyeri ná Zebede jyaabii shuunniŋi i. Ka yyetanhare ná funmpεenre si si u á. ³⁸ Ka u u pi pyi: «Mii funŋke naha a pεn fo na ŋko si mii bò. Yii tèn naha, yii i ŋkwôro jyii na ná mii i.»

³⁹ Ka u u ŋkàrè yyaha yyére, maa uye wà jìnke na, maa yyaha cyígile, maa Kile jáare na: «Tufoonji, kampyi mu sí jεε, na shwɔ ŋke kyaage lwɔhe mbyanji na. Ŋka ma hà na jyii wuuni pyi mε, ma jyii wuuni pyi.» ⁴⁰ Lire kàntugo maa núr'a pa u cyelempyiibii yyére, mà sà pi ta pi i ŋwúuni. Ka u u Pyeri jè, maa u pyi: «Yii nyε a jà a nde tènì ninŋinŋi pyi jyii na ná mii i mà? ⁴¹ Yii tèn jyii na, yii raa Kile jáare, bà yii si mpyi si fànha ta Sitaanniŋi na, u àha ŋkwɔ yii sòn ŋgà kapii na mε. Nàkaana baa, sùpyan' à bégel'a yaha kacεnŋkii mε na, ŋka u fàn' à cyére.»

⁴² Lire kàntugo ka u u núr'a yîri pi taan tozhɔnwogo mà sà Kile jáare na: «Mii Tunji, kampyi mii sì n-jà n-shwɔ ŋke kyaage na mε, mu jyii wuuni li pyi.» ⁴³ Ka u u núr'a pa u cyelempyiibii yyére mà pa pi ta pi à ŋɔɔ, pi mpyi na sì n-jà jyiiigii múgo n-yaha mε.

⁴⁴ Ka Yesu si núr'a yîri pi taan mà kàrè Kile tɔnarege e tontanrewogo, maa nùru jwumpe ninumpe kurugo. ⁴⁵ U à kwɔ ke, maa núr'a pa u cyelempyiibii cyage e maa pi pyi: «Yii saha na ŋwúuni la? Yii yîri, tèn'à nɔ, Supyanji Jyanji sí n-le kapimpyiibii cye e. ⁴⁶ Yii yîri, wuu a sì, ŋge u sí mii le cye e ke, uru naha a nɔ naha.»

Yesu ncùnji kani
(Marika 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12)

⁴⁷ Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Zhudasí si nɔ wani, uru na nyε cyelempyiibii kε ná shuunniŋi wà. U mpyi a pa ná shinpyahar'e, kàshikwɔnŋwɔyi ná kàbiiyi mpyi pire cye e. Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Yahutuubii kacwɔnribii pi mpyi a pi tun.

⁴⁸ Zhudasí u mpyi na sí Yesu le cye e ke, uru mpyi a jwo a kan u cùveebil' á na: «Yii aha mii nya mii à sùpyanji ŋgemu púr'a cù maa u shéere ke, uru wi. Yii i u cù.» ⁴⁹ Pi à nɔ ke, ka Zhudasí si file Yesu na, maa jwo: «Fwù pilaga na, wuu cyelentunji» maa u púr'a cù. ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Na cevoo, ndemu tapyige e mu à pa ke, lire pyi.» Nyε ka sùpyire sannte si file maa Yesu cù.

⁵¹ Ka Yesu cyelempyanji wà si u kàshikwɔnŋwɔge dir'a wwù mà taha a sáragawwuubii jùŋufembwɔhe báarapyinji ninŋenke kà kwɔn a cyán. ⁵² Ka Yesu si cyelempyanji pyi: «Ma ŋwɔni le li fwuuni i, naha na yε ŋgemu u nyε na kàshige kwùun ná ŋwɔni i ke, ŋwɔni li sí n-tègε urufoo bò mú. ⁵³ Taha mu na sònŋi na mii sì n-jà na Tunji pyi u mèlekeε kàshicyeye kε ná shuunni tùugo naha mii á numε, pi i nte sùpyire tun mε? ⁵⁴ Ŋka lire ká mpyi, jje y'à jwo Kile Jwumpe Semεnji i ke, di yire sí n-fùnnɔ n-jwo yε?»

† 26:31 Zakari 13.7

⁵⁵ Ka Yesu si jwo sùpyir'á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwònṅwòyi ná kàbiiyi i mpa ṅcû, mu à jwo kakuumpyi u ṅye mii. Mii mpyi maha sùpyire kâlali Kileṅaarebage e canṅa maha canṅa, yii sí ṅye a mii cû mε. ⁵⁶ Nka nde mpyiṅi sí Kile tũntunmpii jwumpe fũṅṅo.»

ṅye ka Yesu cyelempyiibii puni si fê, maa u yaha.

Yesu na ṅye yukyaabii cye e

(Marika 14.53-65; Luka 22.54-55, 63-71; Yuhana 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Mpii pi à Yesu cû ke, ka pire si ṅkàre ná u e Kile sáragawwuubii ṅũṅufembwòhe Kayifu yyére. Kile Saliyaṅi cyelentiibii ná Yahutuubii kacwònribii mpyi a bínni wani. ⁵⁸ Mā pi yaha pi i ṅkèege ná Yesu i, Pyeri à tēn laage e, marii si pi fye e fo mà sà ṅyè sáragawwuubii ṅũṅufembwòhe pyenge e, maa sà ntēn pyenge saṅcwònsigibii shwòhòl'e, si karigii sanṅkii toronṅanni ṅya. ⁵⁹ Kile sáragawwuubii ṅũṅufeebii ná yukyaala kurunṅke shiinbii puni mpyi na pyinṅanna caa si Yesu cēege ná kafinare e, si u ta mbòš. ⁶⁰ Ali mà li ta shinṅyahara mpyi a yà jwo, ṅka pi ṅye a ṅũṅò sèe wogo ta ṅkemu ku sí mpa ná l'e u bò mε. Ka shiin shuunni si ṅkwò a pa jwo: ⁶¹ «Ṃge nàṅ'á jwo na uru sí n-jà Kileṅaarebage jya, si nùru ku faanra canmpyaa taanre funṅ'i.»

⁶² Ka sáragawwuubii ṅũṅufembwòhe si yîri maa Yesu pyi: «Mpe jwumpe puni p'à jwo mà yyaha tíi ná mu i ke, ṅaha mu u à cè p'e ye?» ⁶³ Ka Yesu si fyâha. Ka sáragawwuubii ṅũṅufembwòhe si u pyi: «Kile ṅyii wuṅi mēge na, kâa wuu á, maa yi jwo wuu á kampyi mu u ṅye Kile Nṅcwònrōṅi, maa mpyi Kile Jyaṅi?»

⁶⁴ Ka Yesu si u pyi: «Nje mu à jwo ke, yire yi. Nka mii sí yi jwo yii á, mà lwó numε na, yii sí Supyaṅi Jyaṅi nintēnṅi ṅya Kile Siṅi Punifoo kàniṅe cyege na. Yii mú sí u nimpaṅi ṅya ṅahanyi i mà yîri nṅyini na.»

⁶⁵ Yesu à puru jwo ke, ka sáragawwuubii ṅũṅufembwòhe lùyiri wuṅi si u yabilinṅi vāanṅtinṅke cwòn*, maa jwo: «U à Kile mēge kēege, wuu saha ṅye a tige wà ṅwòjwumò kurugo mε. Yii à u Kile mēkēege jwumpe lógo. ⁶⁶ Naha yii ṅye na sōnṅi ye?» Ka pi i u pyi: «U à yaa u bò.» ⁶⁷ Lire kàntugo ka pi i ntilwòhe wà u yyahe e, maa kanṅkuruyo cyán u e, ka pìi si kantawahii bwòn u e, ⁶⁸ maa jwo: «Kile Nṅcwònrōṅi, mu ṅye a jwo na mu na ṅye Kile tũntunṅi mà? Nge u à mu bwòn ke, uru mēge yyere wuu á!»

Pyeri à jwo na uru ṅye a Yesu cè mε

(Marika 14.66-72; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyeri nintēnṅi mpyi pyenge e ntàani na, ka báarapyicwōṅi wà si file u na maa jwo: «Mu mú mpyi ná Galile kùluni shinṅi Yesu e!» ⁷⁰ Ka Pyeri si yi kyáala sùpyire puni ṅyii na, na: «Mii nàha à mu jwumpe yyaha cè mε.»

⁷¹ Lire kàntugo ka Pyeri si yîr'a kàre pyenge tajyṅwòge yyére. Ka báarapyicwōṅi wabere si u ṅya, mpii pi mpyi wani ke, maa jwo pîr'á: «Ṃge nàṅi mpyi ná Nazareti kànhe shinṅi Yesu e.» ⁷² Ka Pyeri si nùr'a yi kyáala na: «Mii à kâa na mii ṅye a ṅge nàṅi cè mε!»

⁷³ Tère nimbiler'à tòro ke, mpii pi mpyi wani ke, ka pire si file Pyeri na, maa jwo: «Nàkaana baa, mu na ṅye pi wà, mu ṅjini lwòṅkanni naha a li cyêe.» ⁷⁴ ṅye ka Pyeri si jwo: «Kampyi mii à ṅge nàṅi cè, Kile kà na yaha mε!» Ka ṅkùpoṅi si ntíl'a mēε sú.

⁷⁵ Ka Pyeri funṅke si ṅcwo Yesu jwumpe nṅjwumpe na na: «Ṃkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na mu ṅye a mii cè mε.»

ṅye ka Pyeri si fworò pyenge e maa sà mēε sú sèe sèl'e.

§ 26:59 Mà tàanna ná Yahutuubii saliyaṅi i, li mpyi a ṅwò mà kyaa cwònrò numpilage e mε. Mà bàra lire na, kani li mpyi na sí n-jà n-pa ná kwù i ke, lire mpyi maha yaha canmpyaa shuunni si ntòro. Tèni i pi à Yesu yíbe ke, pi ṅye a tòro cyire kurigil'e mε. * 26:65 Yahutuubil'á, sùpya ká jwumò jwo Kile na, mpemu ṅye a yaa pu jwo u na mε, mpii pi a puru jwumpe lógo ke, pire maha yîri maa pi vāanṅyi cwòn.

27

*Pi à kàre ná Yesu i fànhafooni Pilati yyére
(Marika 15.1; Luka 23.1-2; Yuhana 18.28-32)*

¹ Nyèsòoge na, Kile sáragawwuubii jùñufeebii puni ná Yahutuubii kacwónribil'à sà piye nya, maa jwo a bê Yesu mbòni na, ² maa u pwò maa ñkàre ná u e fànhafooni Pilati yyére*.

*Zhudasi kwùni kani
(Kapyiinkii 1.18-19)*

³ Zhudasi u nyé Yesu lefoonni pi cye e ke, u à pa li nya na pi à jwo na pi sí Yesu bò ke, ka li i mpén u e, ka u u wyérefyinñi benjaaga ná keni núrunjo Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwónribii na, ⁴ maa jwo: «Mii à kapii pyi, mii à sùpya kan kwùñ'á, ñgemu u nyé u nyé a kapii pyi mē.»

Ka pi i u jwò shwò: «Wuu naha nyé pur'e mē, mu wuyo yi nyé yire.» ⁵ Ka Zhudasi si wyérefyinñi wà Kileñaarebage e, maa yîri pi taan mà sà uye pwò a bò. ⁶ Ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii si uru wyérefyinñi kuu maa jwo: «Mà tàanna ná wuu Saliyanñi i, wuu nyé a yaa wuu u le Kileñaarebage wyéreni yalenke e mē, naha na ye supyibowyerē wi.» ⁷ Ka pi i jwo a bê li na si sà coge faanrafoonni wà kerege shwò ná uru wyéreni i, si mpyi nàmpwuunbii fanña. ⁸ Lire na, pi à kuru kerege mēge le: «Sishange Kerege» mà pa nò ná ninjal'e.

⁹ Lire pyinñi na, jwumpe Kile tūntunñi Zheremi mpyi a jwo ke, pur'à fūñjo. U mpyi a jwo: «Pi à wyérefyinñi tōnmpyara benjaaga ná ke lwó. Izirayeli shiinbil'à uru tòrò mà yaha supyibowyerē, ¹⁰ maa sà coge faanrafoonni kerege shwò ná ur'e, bà Kafoonni Kile à yi jwo mii á mē†.»

*Pilati à Yesu yíbe
(Marika 15.2-5; Luka 23.3-5; Yuhana 18.33-38)*

¹¹ Ka pi i Yesu yyéenñe fànhafooni Pilati yyaha na, ka u u yíbe na: «Yahutuubii saannñi u nyé mu la?» Ka Yesu si jwo: «Mu aha jwo amuni yo.» ¹² Ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwónribii si ntíge Yesu na kariii ninyahagil'e, ñka u nyé a yafyin jwo mē.

¹³ Ka Pilati si jwo: «Ncyii karigii pi na yu na ntare mu na ke, mu nyé na cyi núru mà?»

¹⁴ Yesu nyé a sàa yafyin jwo u á mē, ka lire si fànhafooni kakyanhala sèl'e.

*Yesu kataanmp'à cwònr'a yaha u mbòni na
(Marika 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhana 18.39-19.16)*

¹⁵ Nyé li mpyi kalyee fànhafoonñ'á, bilereñkwoñi kataanni n'a mpyi a nò, sùpyire ká kàsujyinjì ñgemu jáare u á ke, u maha uru yaha u à fworò. ¹⁶ Lire tēni i, wà mpyi kàsujì i, sùpyire puni mpyi a u cè. U mēge mpyi Barabasi. ¹⁷⁻¹⁸ Pilati mpyi a cè na yincyēge kurugo, Kile sáragawwuubii jùñufeebil'à Yesu Kirisita le uru cye e. Lire e sùpyir'à bínni ke, ka Pilati si pi pyi: «Jofoo yii la nyé mii i yige yē? Barabasi laa, Yesu pi maha mpyi Kirisita ke?»

¹⁹ Nyé mà Pilati yaha yukyaalabage e, ka u cwonñi si tūnturo yaha a shà u á, na ñge nàñi u nyé ñcēge cyaga baa ke, na u àha ñkwò u jwòge le u kyal'e mē, naha na ye kariii ninyahagil'à uru kànha ñòoge e pilaga u kyaa na.

²⁰ Nyé ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwónribii si sùpyire fòonñ'a ta na ti Barabasi jáare, ti i Yesu yaha pi bò. ²¹ Ka fànhafoonni si núr'a pi yíbe: «Mpii shiinbii shuunnñi i, jofoo yii la nyé mii i yige yē?» Ka pi i jwo: «Barabasi!» ²² Ka Pilati si pi yíbe: «Yesu pi maha mpyi Kirisita ke, naha mii sí n-pyi uru na yē?» Ka pi puni si jwo: «U kwòro cige na!» ²³ Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «Kapiini ndire u à pyi mà sà nò u bò yē?» Ka pi i wá na ñkwúuli fànha na: «U kwòro kworokworocige na!»

* 27:2 Fànhafoonni Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujyinjì wà bò. † 27:10 Zakari 11.12,13; Zheremi 19.1-13; 32.6-9

²⁴ Pilati à li jya na uru jwumpe fành'à cyére, tùmpe sí i nyahage na ma ke, ka u u lwòhò lwò a u cyeyi jyé sùpyire nyii na, maa jwo: «Mii à na cyeyi jyé a yige nge nàni kani i. Yii á li jye nume.» ²⁵ Ka sùpyire puni si u jwò shwò: «U kwùni nùmpañke tugure ti pyi wuu ná wuu pyilibii woro.»

²⁶ Lire tène i ka Pilati si Barabasi yige mà tàanna ná sùpyire nyii wuuni i, maa pi pyi pi à Yesu bwòn ná kàsorigil'e, maa u kan pi sà ñkwòro kworokworocige na.

Sòrolashiibil'à cyàha Yesu na

(Marika 15.16-20; Yuhana 19.2-3)

²⁷ Nyé ka Pilati sòrolashiibii pìi si ñkàre ná Yesu i pi tateenge e, maa sòrolashiibii piiberii yyér'a pa u kwùulo, ²⁸ maa u vāanpyi wwù u na, maa vāanntinmbwòhò ninyega le u na, ²⁹ maa nguro cín mà pyi saanra jùntonjò mà tò u na, maa kàbii le u kàniñe cyege e, marii ninjure sínni u taan, marii u fwóhòre marii ñko: «Yahutuubii Saanji, wuu à mu shéere!» ³⁰ Marii ntilwòhe wàa u na, maa kàbiini shwò u na mà taha na u bwùun jùñke e. ³¹ Pi à u fwóhòr'a kwò ke, maa vāanntinmbwòhe ninyega wwù u na, maa u yabilinji vāanpyi le u na, maa ñkàre ná u e si sà ñkwòro kworokworocige na.

Pi à Yesu kwòro cige na

(Marika 15.21-32; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27)

³² Nyé mà sòrolashiibii yaha pi i ñkèege ná Yesu i tabonke e, pi à círi ná Siréni kànhe shinji w'e, u mege mpyi Simò. Nyé ka pi i u kàrama u à Yesu kworokworocige tugo. ³³ Nyé pi à sà nò cyage k'e, pi maha kuru cyage mege pyi: «Nunkwòge Cyage» ³⁴ maa yasorogo le sinm'e mà kan Yesu á, u bya bà u sege si mpyi si jínge me. U à ku néen'a wíi ke, u jye a jén'a ku bya me.

³⁵ Sòrolashiibil'à u kwòr'a kwò ke, maa ñkyaanlwooni tèg'a u vāanpyi táa piye na, bà pi puni si mpyi si pi nàzhanji cè me. ³⁶ Lire kàntugo maa ntèen wani na u kàanmucaa.

³⁷ Nyé ka wà si u mbòni jùñke sém'a taha kworokworocige na u jùñke ninyinji na. Y'à séme: «NGE U NYE YESU, YAHUTUUBII SAANJI.»

³⁸ Nyé pi mpyi a nàñkaalii shuunni kwòro kworokworociye na Yesu taan. Wà mpyi u kàniñke na, u sanji sí jye u kàmeni na. ³⁹ Sùpyire nintorore mpyi maha u fwóhòre, marii jùnyi kwòre, ⁴⁰ marii ñko: «Mu u mpyi maha jwo na mu sí Kilejaarebage cyán si ku faanre canmpyaa taanre e ke, mu u jye ame la? Mu yabilinji u maye shwò. Kampyi Kile Jyanji u jye mu, tige kworokworocige na may'á!»

⁴¹ Nyé ka Kile sàragawwuubii jùñfueebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii ná Yahutuubii kacwónribii mú si wá na u fare marii ñko: ⁴² «U à pìi shwò, maa mpyi u jye a jà a uye shwò me. Kampyi uru u jye Izirayeli saanji, u tige cige na nume, lire ká mpyi, wuu sí n-dá u na. ⁴³ U à u cyege taha Kile na, maa jwo na uru jye Kile Jyanji. Kampyi u kyal'à táan Kile á, Kile à yaa u u shwò nume.» ⁴⁴ Nàñkaabii pi mpyi a kwòro u taan ke, ka pire mú si wá na u fare amuni.

Yesu kwùni

(Marika 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30)

⁴⁵ Nyé canñke mpyi a nò jùñjò ninji i, ka numpini si mpâl'a jyè kìnì cyeyi puni i, mà tère pyi fò mà sà byanhara yàkonke na. ⁴⁶ Lire tène i, ka Yesu si jwo fànha na: «Eli, Eli, lama sabakatani†?» Lire jwòhe ku jye: «Mii Kilenji, mii Kilenji, naha na mu à kàntugo wà mii á yéſ?» ⁴⁷ Mpii pi mpyi wani ke, ka pire pìi si yire lógo, maa jwo: «Yii lógo! U naha na Kile tūntunji Eli yiri, na u pa uru tégé.»

† 27:46 Yesu na ñkwùuli Arameni shéenre e. Tire shéenre e, Eli jwòhe ku jye: «Mii Kilenji». Mpii pi jye pi jye na tire shéenre nùru me, pire mpyi na sònni na Kile tūntunji Eli Yesu jye na yiri. Yahutuubii pìi na sònni na ná Eli jye a kwù me, na sùpya ká mpyi kyaage e, na u sí n-pa urufoo shwò (2 Saanbii 2.1-12). § 27:46 Zaburu 22.2

⁴⁸ Lire tènuuni i, ka pi wà si fê a sà sìcogo fyinme lùtanhage k'e, maa ku nórɔ kàbii na, mà yaha Yesu jwɔge taan, u u ku ta a shwɔnrɔ. ⁴⁹ Ka pi sanmpii si jwo: «Wuu a u wíi kampyi Eli sí n-pa u shwɔ.»

⁵⁰ Ka Yesu si núr'a jwo fànha na, maa u múnaani kan Kile á. ⁵¹ Lire tèni i, ka Kilepaarebage táataa vǎanŋke si ntíl'a cwɔn nɪŋke e, mà lwó nɪnyɪŋi na fo jwɔh'i. Ka nɪŋke si jcyɛnnɛ, ka kafaabwoyi si jya. ⁵² Ka fanŋyi si múgo. Kile wuubii pi mpyi a kwú ke, ka pire pìi nɪnyahara si jɛ, ⁵³ maa fworɔ fanŋyi i. (Nyɛ Yesu à pa jɛ ke, ka pi i jyɛ Zheruzalɛmu kànhe e mà piye cyêe shinnyahara na.) ⁵⁴ Nyɛ Ɔrɔmu sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi ná mpìi pi mpyi na Yesu kàanmucaa ná u e ke, tèni i pir'à nɪŋke jya k'à cyɛnnɛ, karigii cyi à pyi ke, maa cyire jya ke, ka pi i fyá sèe sèl'e, maa jwo: «Nàkaana baa, ŋge nàŋi mpyi Kile Jyanj.»

⁵⁵ Cyee nɪnyahamii mpyi a yyére tatɔnge e marii wíi. Pire cyeebii mpyi a taha Yesu fye e mà yíri Galile kùluni i, marii u tère. ⁵⁶ Mariyama u mpyi na yíri Magidala kànhe e ke, ná Mariyama u jye Yakuba ná Yusufu nunji ke, ná Zebede jyaabii nunji mpyi pi e.

Yesu ntòŋi kani

(Marika 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42)

⁵⁷ Yàkoŋk'à nɔ ke, ka nàfuufoonji wà si mpa, u mɛge mpyi Yusufu, Arimati kànhe shin u mpyi u wí. U mú na mpyi Yesu cyelempya. ⁵⁸ Ka u u nɔ Pilati na, maa sà Yesu buwuŋi jàare u á. Ka Pilati si pi pyi pi u kan u á. ⁵⁹ Ka Yusufu si Yesu buwuŋi lwó a sà mpwɔ vǎanntofonŋi w'e, ⁶⁰ maa u le fanŋke e, kuru mpyi a tùgo kafaaga jɔŋ'i, u mpyi a ku kwòn a yaha uye mɛ na, bu mpyi na sàha ŋkwò a tò k'e mà jya mɛ. Ka u u kafaabwɔhɔ kùuŋkul'a pa ntò fanŋke jwɔge na, maa ŋkàre. ⁶¹ Nyɛ Magidala Mariyama ná Mariyamanji sanŋi mpyi a tɛnn'a yyaha kan fanŋk'á.

Fanŋke kàanmucyaŋi

⁶² Kuru canŋa nùmpaŋa mpyi canŋonke, ka Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Farizhɛnbii si ŋkàre siŋcyan Pilati yyére ⁶³ maa jwo: «Nùŋufoonji, l'à tige wuu funŋ'i na ŋge kafiniviniŋi, mà u yaha jyii na, u mpyi maha jwo uru ká ŋkwú, canmpyaa taanre uru sí jɛ. ⁶⁴ Kuru cyage e, mu à yaa mu u pìi yaha pi a fanŋke kàanmucaa fo canŋyi taanrenji ká mpa fùŋŋɔ. Lire ká mpyi li jye a pyi mɛ, u cyelempyiibii sí n-jà n-pa u buŋi yú, si jwo na u à jɛ a fworɔ kwùŋi i. Tire kafinare kàntuge sí n-waha si ntòro nɪŋcyiire na.»

⁶⁵ Ka Pilati si pi jwɔ shwɔ: «Kàanmucyafeebii na jye wani, yii a sì, yii i sà pi pyi, pi a ku kàanmucaa pyiŋkanni l'à táan yii á ke.» ⁶⁶ Ka pi i ŋkàr'a sà fanŋke yal'a tò, maa fyè bwòn kafaage na, maa kàanmucyafeebii tɪŋe wani.

28

Yesu à jɛ a fworɔ kwùŋi i

(Marika 16.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10)

¹ Nyɛ canŋonk'à tòro ke, cibilaage canŋcyiige* jyèsɔge na, Magidala Mariyama ná Mariyamanji sanŋ'a pa mpa fanŋke wíi. ² Ka nɪŋke si mpâl'a cyɛnnɛ sèe sèl'e. Kafoonji Kile mèlekenji wà mpyi a yíri nɪnyɪŋi na, maa ntíg'a pa kafaabwɔhe kùuŋkul'a láha a yaha ŋkere na, maa ntèen ku na. ³ U mpyi na jì kileŋini bèenmpe fiige, u vǎanŋyi mú s'à fɪniŋe weewee. ⁴ Ka saŋcwɔnsigibii si fyá na jcyɛnni, fo mà sà jɔríge.

⁵ Ka mèlekenji si jwo cyeebil'á: «Yii àha raa fyáge mɛ. Yesu pi à kwòro cige na ke, mii à li cè na uru yii na jcaa. ⁶ U jye naha mɛ, u à jɛ bà u mpyi a yi jwo mɛ! Yii u buwuŋi tasinnage wíi! ⁷ Numɛ, yii a sì fwɔfwɔ, yii i sà yi jwo u cyelempyiibil'á na “U à jɛ a fworɔ kwùŋi i. U à kàr'a sà yii sige Galile kùluni i. Yii sí sà u jya wani.” Yire yi mpyi mii á, mii u jwo yii á.»

* 28:1 Yahutibil'á cibilaage canŋcyiige ku jye kárinji.

⁸ Ka pi fyagara wuubii ná funntanga wuubii si fê a yîri fanŋke na, na fî na ŋkèege fwɔfwɔ si sà yi jwo Yesu cyelempyiibil'á. ⁹ Ka Yesu si mpâl'a pi jùŋɔ bê mà pi yaha kuni na, maa pi shéere. Ka pi i file u na, maa ninŋkure sín, maa u cú tooyi na, maa u pêe. ¹⁰ Ka Yesu si jwo: «Yii àha raa fyáge mɛ. Yii a sì, yii sà mii cìmpyiibii pyi na pi a sì Galile kùluni i. Wani pi sí sà mii nya.»

Sòrolashiibii ná sáragawwuubii kafinare kani

¹¹ Mà cyeebii yaha kuni na, sòrolashiibii pi mpyi na fanŋke kàanmucaa ke, ka pire pì si jyè kànhe e, mà sà yi puni yyaha jwo Kile sáragawwuubii jùŋufeebil'á. ¹² Ka sáragawwuubii jùŋufeebii si wwò ná Yahutuubii kacwɔnribil'e, maa jwo a bê li na, maa wyérényahaga kan sòrolashiibil'á, ¹³ maa jwo: «Yii a yi yu yii a ntùuli na u cyelempyiibil'á pa numpilage e, mà pa u buwuŋi yû, mà yii yaha ŋɔmpe na. ¹⁴ Fànhafooni ká yire lógo, wuu sí n-jà yi cwɔɔnrɔ ná u e, bà yii si mpyi si shwɔ kyaage na mɛ.» ¹⁵ Ka pi i wyéréni lwó, maa li pyi bà pi à yi jwo pi á mɛ. Ka puru jwumpe si jcaala Yahutuubii shwɔhɔl'e fo mà pa nɔ ninjaa na.

Yii sà supyishini puni pyi mii cyelempyii

(Marika 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhana 20.19-23; Kapyiŋkii 1.6-8)

¹⁶ Ka cyelempyiibii ke ná ninŋinŋi si ŋkàre Galile kùluni i. Yesu mpyi a nàŋke ŋkemu kyaa jwo pi á ke, ka pi i sà dùgo kuru na, mà u ta wani. ¹⁷ Pi à sà u nya ke, maa u pêe, ŋka pi pì funyɔ mpyi na pi kyáli. ¹⁸ Ka Yesu si file pi na, maa pi pyi: «Nìnyini ná jìŋke sɔŋi pun'á kan mii á. ¹⁹ Lire e yii a sì yii sà supyishini puni pyi mii cyelempyii, yii s'a pi batizeli Tufooni ná Jyafooni ná Kile Munaani mege na, ²⁰ yii raa pi taanni karigii puni mii à jwo a waha yii á ke, cyire na. Mii na nyɛ ná yii e canŋa maha canŋa fo si sà nɔ diŋyɛni tèekwooni na.»

Marika Jwumpe Nintanmpe Jwun^{kanni} Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sé^{mɛɲi} fun^{ɲɔ} jwumpe e ke

Marika na mpyi Yesu cyelempyaŋi Py^ɛri wwo^{ɲɛɛ}. Kakyanhala karigii Yesu mpyi a pyi maa kàlanj ɲgemu kaan ke, mà bàra lire na, pyiŋkanni na pi à u kwòr'a bò cige na ná pyiŋkanni na Kile à u jè a yige kwùŋi i ke, Marika à cyire karigii puni lógo Py^ɛri jwò na. Cyi lógon^{kwooni} kàntugo u à cyi sé^m'a kan dánafeebil'á, pire mpyi yyefuge e.

Tèni i Yesu à jwo u yabilin^j kyaa na ke, u à li cyêe na uru u jye Supyaŋi Jyaŋi. Lir'à li cyêe na ur'á Kile à sínj puni kan. Puru fun^ɲke e, sùpyire sàranj sínj ná kapegigii yàfanj sínj'à kan ur'á. Cyire pun'à li cyêe na sùpyaŋi u à fworò Kile e ke, Yesu wi. Marika à li cyêe na Kile Jyaŋi u jye Yesu. U na jye Kile, maa mpyi sùpya.

Ná Yesu à kwòro kworokworocige na wuu kurugo, mpⁱⁱ pi maha ntaha u fye e ke, pi à yaa pi kyaala mú u kurugo. Dánafeebil'á Marika à jwumpe jwo ke, wuu ná pire, wuu pun'à yaa wuu bégel'a yaha kyaage m^{ɛɛ} na Yesu kurugo. Yesu à jwo: «ɲgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabilin^j jyii karigii na, u u ntèen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi m^{ɛɛ} ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Naha na ye ɲgemu la ká mpyi si u nijnjaan^j yaa jwò ke, urufoo sì nùmpañja ta m^ɛ, ɲka ɲgemu ká kàntugo wà u nijnjaan^j'á mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, urufoo sí nùmpañja ta.» (8.34-35).

*Yuhana Batizelipyin^j na kuni bégeli Yesu yyaha na
(Macwo 3.1-12; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28)*

¹ Jwumpe Nintanmpe pu jye na Kile Jyaŋi Yesu Kirisita kyaa yu ke, puru jwòkwò^{nre} ti jye nte. ² Kile à fyànha a jwo u tùnntun^{ɲi} Ezayi sé^{mɛɲi} i:

«Wíi, mii sí na tùnntun^{ɲi} tun mu yyaha na,

u sà kuni yaa mu m^{ɛɛ} na*,

³ sùpya mejwuu sí n-pa raa fwore síwage e fànha na

“Yii kuni yaa Kafoon^j m^{ɛɛ} na,

yii kumpy^{ɛɛ} nintiire yaa u á†.”»

⁴ Lire pyiŋkanni na, Yuhana Batizelipyin^j à kàre síwage e mà sà uye cyêe, marii sùpyire batizeli, marii yi yu pi á na: «Yii yii toron^{kanni} kèen^{ɲɛ}, yii i batize, bà Kile si mpyi si yii kapegigii yàfa yii na m^ɛ.» ⁵ Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni shiinbii nijnyahamii mpyi na sì u yyére, maa ntèn li taan na pire kapyiin^{kii} jye a tíi m^ɛ, Yuhana sí i pi batizeli Zhurud^{ɛn} banj lwòhe e. ⁶ Jye Yuhana v^àanntin^ɲke mpyi a yaa ná jwòh^ɔŋi shire e, u mpyi maha uye p^{wu} ná seepwòge e, maa uye jwò caa ná kamp^{ɛɛ}nyⁱ ná tuwyiyi seere e. ⁷ U mpyi na yi yu sùpyir'á: «ɲge u na ma mii kàntugo ke, uru tayyéreg'à fànha tò mii woge na. Ali mà naye tìrige si nta mpyi u tanh^ɔnyⁱ m^{ɛɛ}re sànhaf^{oo}, mii jùŋk'á cyére lire mpyin^j i. ⁸ Mii wi ke, mii à yii batize lwòhe e, ɲka uru wi ke, uru sí yii batize ná Kile Munaani i.»

*Yuhana à Kile Jyaŋi Yesu batize
(Macwo 3.13-17; Luka 3.21-22)*

⁹ Cyire canmpyaagil'e, Yesu à yíri Nazar^ɛti kànhe e Galile kùluni i mà kàre Yuhana yyére. Ka Yuhana si u batize Zhurud^{ɛn} banj lwòhe e. ¹⁰ Yesu nivworon^j lwòhe e, ka u u nijn^{yin}j jya u u múru, ka Kile Munaani si ntíg'a t^ɛen u na mpánmp^ɔròg^o fiige. ¹¹ Ka mejwuu si fworò nijn^{yin}j i na: «Mii Jyaŋi u jye mu, mu kan'à waha mii na sèl'e. Mu kapyiin^{kil}'à táan mii á mú.»

*Sitaannin^j na jcaa si Yesu sòn u kapii pyi
(Macwo 4.1-11; Luka 4.1-13)*

* 1:2 Malaki 3.1 † 1:3 Ezayi 40.3

¹² Lire kàntugo ka Kile Munaani si nkàre ná Yesu e síwage e. ¹³ U à canmpyaa beeshuunni pyi wani sige yaare shwòhòl'e. Cyire canmpyaagii funŋke e, ka Sitaanninji si file u na, maa jcaa si u sòn ngà kapii na. Kile mèlɛkɛɛbii mpyi ná u e, marii u tère.

Yesu à fyaacumii sicyɛɛre yyer'a pyi u cyelempyii
(Macwo 4.12-25; Luka 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Nyɛ Yuhana Batizelipyinji lenkwooni kàntugo na kàsuni i, ka Yesu si nkàre Galile kùluni i, marii Kile Jwumpe Nintanmpe yu, na ntùuli. ¹⁵ U mpyi na yi yu sùpyir'á: «Tèn'à nɔ, Kile Saanre tèn'à byanhara. Yii yii toronkanni kɛɛnnɛ, yii dá Jwumpe Nintanmpe na.»

¹⁶ Canŋka Yesu nɔnaraŋi Galile baŋi jwòge na, u à fyácyaa shuunni nya, Simɔ ná u sìɲɛɛŋi Andire, pi mpyi na cwòò wàa baŋi i. ¹⁷ Ka u u yi jwo pi á: «Yii taha na fye e. Bà yii na fyaabii caa mɛ, mii sí yii taanna yii raa sùpyire caa t'a ma mii á.» ¹⁸ Ka pi i ntíl'a pi cwòobii yaha, maa ntaha Yesu fye e. ¹⁹ Nyɛ pi à ta naha vili yyaha na sahanŋi ke, ka Yesu si núr'a sìɲɛɛ shuunni nya, pire pi mpyi Zebede jyaabii, Yakuba ná Yuhana. Pi ná pi tunji Zebede mpyi a tɛɛn pi bakwòoge funŋke e, na pi cwòobii takegeyi yaa. ²⁰ Ka Yesu si ntíl'a pi yyere, ka pi i pi tunji Zebede ná u báarapyiibii yaha wani bakwòoge e, maa ntaha u fye e.

Yesu à jínanji wà kòr'a yige nàŋi w'e
(Luka 4.31-37)

²¹ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si nkàre Kapɛɛnamu kànhe e. Canŋonke, ka u u jyè Kile Jwumpe kàlambage e, na sùpyire kálali. ²² Mpii pi mpyi wani na nùru u jwò na ke, u kàlanji pyinŋkanni mpyi a pire kàkyanhala, naha na yɛ u nyɛ a mpyi na pi kálali Kile Saliyanji cyelentiibii fiige mɛ, ŋka ná Kile sífente e u mpyi na pi kálali.

²³ Lire tènì i, jínacyanŋi wà mpyi wani Kile Jwumpe kàlambage e, ka uru si jwo fànha na: ²⁴ «Nazareti kànhe shinŋi Yesu, naha shi ku nyɛ wuu ná mu shwòhòl'e yɛ? Mu à pa mpa wuu shi bò la? Mii à mu cè, ŋge u à fworò Kile e ke, uru u nyɛ mu!» ²⁵ Ka Yesu si fànha cyán jínanji na: «Ma jwòge tò! Maa fworò ŋge nàŋi i!» ²⁶ Ka jínanji si nàŋi cúnŋò cúnŋò, maa ŋkwúulo fànha na, maa fworò u e. ²⁷ Ka lire si sùpyire puni kàkyanhala fo ti na yu tiy'á: «Naha ku ŋkire yɛ? Kàlavonŋò ŋge nàŋ'a kan ná Kile fànhe e, u maha fànhe cyáan jínabii mú na pi i nùru u jwò na!» ²⁸ Ka Yesu mɛge si fworò Galile kùluni puni i.

Yesu à yamii nɔnyahamii cùuŋò
(Macwo 8.14-17; Luka 4.38-41)

²⁹ Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si fworò Kile Jwumpe kàlambage e, maa nkàre ná Yakuba ná Yuhana e, Simɔ ná Andire yyére. ³⁰ Pi à sà Simɔ nafɛncwonji ta u à sínni cifwuro cye e, ka pi i u kyaa jwo Yesu á. ³¹ Ka Yesu si file u na tasinnage e, maa u cù cyɛge na a yírigɛ. Ka cifwure si ŋkwò, ka u u yíri na sore pi á.

³² Yàkonke, canŋa nyiin'à cwo ke, ka pi i nkàre ná yampii puni ná jínacyaanbil'e Yesu yyére. ³³ Kànhe shinnyahara mpyi a bínni bage jwòge na. ³⁴ Ka u u yampe shinji nɔnyahamafee cùuŋò, maa jínacyaanbii nɔnyahamii jínahii kòr'a yige pi e, maa jwumpe kwòn jínabii na, naha na yɛ pi mpyi a u cè Kile wunji wà.

Yesu kapani
(Luka 4.42-44)

³⁵ Kuru canŋa nùmpañña nyèsòoge na, ka Yesu si yír'a fworò, maa nkàre sige funŋke e si sà Kile jáare. ³⁶ Simɔ ná u shɛɛfeebil'à yír'a fô u e ke, maa nkàr'a sà a u caa. ³⁷ Pi à u nya ke, maa u pyi: «Sùpyire puni wá na mu caa.» ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Wuu a sì wuu taan kànyi na. Mii à yaa mii i Jwumpe Nintanmpe jwo wani mú, naha na yɛ mii kapani li.» ³⁹ Lire e ka u u wá na jáare Galile kùluni puni i, maa Jwumpe Nintanmpe yu Kile Jwumpe kàlambayi i, maa jínabii kòre na yige pifeebil'e.

Yesu à tògofoo cùuŋò
(Macwo 8.1-4; Luka 5.12-16)

⁴⁰ Ka tògofoonji wà si file Yesu na, maa ninjkure sín u fere e, maa u jáare fànha na, maa jwo: «Mu aha jɛɛ, mu sí n-jà mii tòge láha mii na, si mii fíniɛ.» ⁴¹ Nàni jùnaar'à Yesu ta ke, ka u u u cyege sànhà maa bwòn u na, maa jwo: «Mii à jɛɛ, tòge ku láha ma na!» ⁴² Ka tòge si ntíl'a láha u na, ka u u jɛùuɔ. ⁴³ Ka Yesu si u cye yaha, maa li jwo a waha u á: ⁴⁴ «Cû ma jwɔge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mɛ, ɲka ta sì, maa sà maye cyêe sàragawwuɲi na u u ma kàanmucya, sàrage kyaa Kile tùnntunɲi Musa à jwo tògofeebii jɛùuɔɲi kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe na mu à cùuɔɔ†.» ⁴⁵ ɲka nàni jɲɛ a já a cû u jwɔge na mɛ. U à kàr'a sà a yi yu cyeyi puni i, ka li i mpyi Yesu saha sì n-jà n-tíi n-jyè kànha na mɛ. U mpyi sige funɲke e, ɲka lire ná li wuuni mú i, sùpyire mpyi na yíri cyeyi puni i, na u taa wani.

2

Yesu à supyimiruɲo cùuɲo maa ku kapegigii yàfa ku na
(Macwo 9.1-8; Luka 5.17-26)

¹ Canmpyal'à tòro ke, ka Yesu si nùr'a kàre Kapɛɛnamu kànhe e. Ka sùpyire si lógo na u jɲɛ wani bage k'e, ² maa mpa bínni mà bage jɲí. Tatɛɛngɛ sàha mpyi mɛ, bage jwɔge mpyi a jɲí. Ka Yesu si wá na Kile jwumpe yu pi á. ³ Lire na u jɲɛ, ka pi i mpa ná yaɲi w'e, u mpyi a mûruɲo. Nàmbaa sicyɛɛre mpyi a u tugo. ⁴ ɲka sùpyire jɲahaɲi kurugo, pi jɲɛ a já a nɔ ná u e Yesu na mɛ. Ka pi i dùgo bage kàtanɲke na, maa kuru fûru, maa yaɲi ná u yasinnɲke le a tîrige kuru wyige e Yesu fere e sùpyire shwɔhɔl'e. ⁵ Yesu à li jɲa na mpíi nàmpil'à dá uru na ke, ka u u jwo supyimiruɲk'á: «Na jya, mu kapegigil'à yàfa mu na.»

⁶ Kile Saliyaɲi cyelentiibii pi mpyi a tɛɛn wani kuru cyage e ke, ka pire si wá na yu piye funɲ'i: ⁷ «Naha na ɲge nàni jɲɛ na mpe jwumpe shiɲi yu yɛ? U na Kile mɛge kɛɛge. Fo Kile kanni bà mɛ, wà sì n-jà sùpya kapegii yàfa u na mɛ!» ⁸ Ka Yesu si ntíl'a pi funɲo sònɲore cè, maa yi jwo pi á: «Naha na yíi jɲɛ ná nte sònɲore shiɲi i yɛ? ⁹ Mà jwo “Mu kapegigil'à yàfa mu na” ná “Yíri, ma a ma yasinnɲke lwó ma a jaare” yíi jɲii na cyire kapyaaɲi mú shuunni i ndire jwumɔ p'à táan yɛ? ¹⁰ ɲka yíi pi li cè na li síɲi na jɲɛ Supyaɲi Jyaɲi na, naha jɲɲke na, u wà kapegii yàfa u na.» ¹¹ Lire e u à jwo supyimiruɲk'á: «Ta nùru na jwɔ na, yíri ma a ma yasinnɲke lwó, ma a sì pyɛngɛ.» ¹² Ka nàni si ntíl'a yíri, maa u yasinnɲke lwó mà fworò sùpyire puni jɲii na, ka li i pi puni kàkyaanhala, ka pi i Kile pɛe sèl'e, maa jwo: «Wuu sàha nde fiige jɲa mɛ!»

Yesu à lyí ná mɛpɛngɛ shiinbil'e
(Macwo 9.9-13; Luka 5.27-32)

¹³ Yesu à nùr'a kàre Galile baɲi jwɔge na. Ka shinɲyahara si wá na ma u yyére, ka u u wá na pi kálali. ¹⁴ U nintoron'à Alife jyaɲi Levi jɲa u à tɛɛn múnalwɔɔre tashwɔge e. Ka u u yi jwo u á: «Yír'a taha na fye e». Ka Levi si yír'a taha u fye e. ¹⁵ Canɲka Levi à Yesu ná u cyelempyiibii yyere pi sà lyí. Múnalwɔɔre shwofeebii ná mɛpɛngɛ shiinbii piiberii mpyi a jɲaha Yesu fyèjwɔhɔshiinbil'e, ka Levi si pi nɲyahamii yyere pi sà lyí mú. ¹⁶ Kile Saliyaɲi cyelentiibii pi mpyi Farizhɛɛnbii tonjkuni i ke, pire píl'à lire jɲa ke, maa Yesu cyelempyiibii pyi: «Naha na yíi cyelentuɲi na lyí ná múnalwɔɔre shwofeebii ná mɛpɛngɛ shiinbii piiberil'e yɛ?» ¹⁷ Yesu à yire lógo ke, maa jwo: «Mpíi pi à cùuɲo ke, wempyiɲi kyaa jɲɛ pire na mɛ, mpíi pi na yà ke, pire na u kani jɲɛ. Mpíi pi jɲɛ na piye sònɲi na pir'à tíi ke, mii jɲɛ a pa jɲɲke na pire tayyerege e mɛ. ɲka mpíi pi à li cè na pire jɲɛ a tíi mɛ, pire tayyerege e mii à pa.»

Jwumpe Nintanmpe fành'à jɲaha Yahutuubii làdaabii woge na
(Macwo 9.14-17; Luka 5.33-39)

¹⁸ Jɲɛ Yuhana Batizelipyiɲi cyelempyiibii ná Farizhɛɛnbii mpyi maha súnni leni, ka sùpyire tà si mpa Yesu pyi: «Naha na Yuhana Batizelipyiɲi cyelempyiibii ná Farizhɛɛnbii

† **1:44** Tògofoonji ká jɛùuɲo, sàragawwuɲi mpyi maha yaa u u cyee kàanmucya sèl'e si jɛcè kampyi u à cùuɲo, u u nta a uye cyêe sùpyire na (Levitiki 14.2-32).

wuubii maha súnŋi leni, mu cyelempyiibii sí nyɛ na u leni mà yɛ?» ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Cipooni ká mpyi ná cikwɔnbil'e, pi sí n-jà n-pyi lyìmbaa lire tɛni i la? Mà pi ná uru yaha sɪncyan pi sí n-si n-jà n-kwôro lyìmbaa mɛ. ²⁰ Nka tɛni là na ma, cipooni sí n-pa n-yige pi shwɔhɔl'e. Lire tɛni i pi sí n-ta raa súnŋi leni.»

²¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Wà nyɛ na vɔ̀anvɔ̀nŋɔ̀ tɛɛ na vɔ̀anŋyɛga tacwɔngɔ̀ jwooli mɛ. Lire ká mpyi, vɔ̀anvɔ̀nŋke maha vɔ̀anŋyɛge kɛɛge, tacwɔng'a sì nâara a pɛe. ²² Wà mú sí nyɛ na sinmpurugo leni seeye boolyɛgil'e* mɛ. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a sì n-kɛɛge. Sinmpurug'à yaa k'a leni seeyi boofɔ̀nŋkil'e!»

Nje Yesu à jwo canŋɔ̀ŋke kyaa na ke
(Macwo 12.1-8; Luka 6.1-5)

²³ Nyɛ canŋka Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e. Kuru canŋke na mpyi canŋɔ̀ŋɔ̀. Ka u cyelempyiibii si cye le sùmaŋi i na nkwùun na mínage na nkwùu†. ²⁴ Farizhɛɛnbii pìl'à lire nya ke, maa Yesu pyi: «Wíi, ɲaha na mu cyelempyiibii na canŋɔ̀ŋke kafuunŋkii pyi yɛ†?» ²⁵ Ka u u pi pyi: «Nde saanŋi Dawuda à pyi ke, yíi nyɛ a lire kâla mà? Canŋka mà u ná u fyɛɲwɔ̀hɔ̀shiinbii katege wuubii yaha, ²⁶ u à jyɛ Kile bage e, lire tɛni i Abyatari u mpyi Kile sáragawwuubii ɲùɲufembwɔ̀he, maa sárage bwúuruŋi wà lwɔ̀ a kyà, maa wà kan u fyɛɲwɔ̀hɔ̀shiinbil'á. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bwúuruŋi kyà.»

²⁷ Lire kàntugo ka Yesu si yi jwo pi á: «Canŋɔ̀ŋk'à yaa sùpyire mɛɛ na, ku nyɛ a yaa ku pyi tuguro pi á mɛ. Sùpyire nyɛ a yaa canŋɔ̀ŋke mɛɛ na mɛ. ²⁸ Lire l'à li ta Supyanŋi Jyanŋi ká kyaa maha kyaa jwo ali mà yyaha tíi ná canŋɔ̀ŋke e ke, li sì n-jà n-tôro lire na mɛ.»

3

Yesu à cyɛɲkwugofoo cùuŋɔ̀ canŋɔ̀ŋke
(Macwo 12.9-14; Luka 6.6-11)

¹ Canŋka Yesu à núr'a jyɛ Kile Jwumpe kàlambage e, mà sà nàŋi wà ta wani ná cyɛɲkwuge e. ² Ka pi i wá na u kàanmucaa, kampyi u sí uru nàŋi cùuŋɔ̀ canŋɔ̀ŋke e, si nta tìgire cyán u na. ³ Ka u u jwo cyɛɲkwugefoon'á na u yír'a yyére sùpyire shwɔ̀hɔ̀l'e, pi raa u ɲaa, ⁴ maa pi yíbe: «Mà tàanna ná Kile Saliyanŋi i, kacɛnni mpyiŋi u à ɲwɔ̀ canŋɔ̀ŋke e laa, kapiini mpyiŋi? Mà sùpya múnaa shwɔ̀ laa, mà sùpya múnaa wwû*?» Ka pi puni si fyâha. ⁵ Ka Yesu si nyiŋkeni le pi e, maa yyahe tanha pi na, u à li ta pi nyɛ a cyɛɲkwugefoo ɲùɲaare ta mɛ. Maa jwo cyɛɲkwugefol'á: «Ma cyɛge sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u ɲcùuŋɔ̀. ⁶ Nyɛ Farizhɛɛnbii pi mpyi wani ke, ka pire si fworro Kile Jwumpe kàlambage e, maa ntíl'a kàr'a sà wwò ná Erɔ̀di tonkuni shiinbil'e Yesu bonkanni kyaa na.

Shinŋyahara la nyɛ si Yesu ɲya

⁷ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si fwor'a kàre Galile banŋi kàmpannke na. Supyikuruŋo nimbwɔ̀hɔ̀ mpyi a taha u fye e. Tire sùpyire mpyi a yíri Galile kùluni ná Zhude wuuni ⁸ ná Zheruzalemu kànhɛ ná Iduma kùluni ná Zhurudɛn banŋi kàntugo yyére kùluni ná Tiri ná Sidɔ̀n kànyi na. U kapyiŋkii kyaa sùpyire mpyi na nùru, maa ntaha u fye e. ⁹⁻¹⁰ U mpyi na shinŋyahara cùuŋi, lire e yampii puni la mpyi si bwɔ̀n u na. Ka u u li ɲáare u cyelempyiibil'á na pi bakwɔ̀ge kà bégel'a yaha ur'á, uru ká bú nkwɔ̀ a jà laaga wwû sùpyire na, t'àha bú uru fɛnrɛ mɛ. ¹¹ Jínacyaan n'a mpyi a u ɲya, pi mpyi maha ɲcwɔ̀ u fere

* **2:22** Seeyi boni na nyɛ boro, Yahutuubii maha ndemu jwooli ná yatɔ̀re seeyi i maa lwɔ̀he, lire nyɛ mɛ nùjirimpe, lire nyɛ mɛ ɛrɛzɛn sinmpe leni l'e ke. † **2:23** Kile Jwumpe Semɛŋi à li cyɛe na wà katege wu ká a ntùuli kɛrɛg'e, na u sí n-jà sùmaŋi wà kwɔ̀n ná cyɛge e, si ɲyí wani kɛrɛge e (Duterenɔ̀mu 23.25). ‡ **2:24** Mà tàanna ná Farizhɛɛnbii sɔ̀nŋɔ̀ŋkanni i, mu aha sùma kwɔ̀n ná cyɛge e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cɛɛge na pi à báara pyi canŋɔ̀ŋke (Ekizodi 34.21). * **3:4** Farizhɛɛnbii u sɔ̀nŋɔ̀ŋkanni i, shinŋi u nyɛ na múnaa tawwuyo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tɛge canŋɔ̀ŋke.

e, maa ñkwúulo, maa jwo: «Kile Jyanji u nyɛ mu!» ¹² Nka Yesu mpyi maha yi jwo a waha pi á na pi áha sùpya yaha u yi cè mè.

Yesu túnntunmpii kɛ ná shuunniɲi ɲcwɔɔnrɔɲi kani
(Macwo 10.1-4; Luka 6.12-16)

¹³ Lire kàntugo ka Yesu si dùgo ɲanɲe kà na. Mpii kyaa li nyɛ u na ke, maa pire yyer'a yige pi sanmpii shwɔhɔl'e, ka pire si n-kàre u fye e. ¹⁴ Shiin kɛ ná shuunni u à cwɔɔnr'a pyi u túnntunmpii pi i mpyi ná u e tɛrigii puni i, u s'a pi tunni pi raa Kile jwumpe yu, ¹⁵ maa fànhe kan pi á, pi jà pi a jínabii kòre pi a yige pifeebil'e. ¹⁶ Shiin kɛ ná shuunni u à cwɔɔnrɔ ke, pire mɛyí yí nyɛ: Simɔ ná Yesu à u mɛge le Pyɛri ke, ¹⁷ ná Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana, Yesu mpyi maha pire yiri Bwonɛrizhe, lire ɲwɔhe ku nyɛ pi fàn'h'à ɲyaha kiletinni fiige, ¹⁸ ná Andire ná Filipi ná Baritelemi ná Macwo ná Tomasi ná Alife jyanji Yakuba ná Taadi† ná Simɔ, pi maha mpyi Zeloti‡ ke, ¹⁹ ná Zhudasi Isikariyoti, ɲge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

Pyiɲkanni na Yesu maha jínabii kòre ke
(Macwo 12.22-32; Luka 11.14-23; 12.10)

²⁰ Lire kàntugo Yesu ná u cyelempyiibil'à núr'a pa pyɛngɛ, ka shinɲyahara si núr'a pa pi ɲwɔ tò sahanɲi ná pi funmpɛn karigil'e, fo mà u ná u cyelempyiibii pyi pi nyɛ a talyige ta mè. ²¹ Yesu cìnmpyiibil'à u kapyiɲkii kyaa lógo ke, maa wá na sônɲi na u ɲùmbwuun'à kèɛɛ, maa shà zà u cù.

²² Kile Saliyanji cyelentiibii pi à yíri Zheruzalɛmu kànhe e ke, ka pire si wá na ɲko na jínabii ɲùɲufoonji Belizebuli u nyɛ Yesu i, na ná uru fànhe e u na jínabii kòre na yige pifeebil'e.

²³ Nyɛ ka Yesu si pi yyere, maa bàtaaya jwo pi á. U à jwo: «Sitaanniɲi sí n-jà uye kòrɔ la? ²⁴ Kìre maha kìre li nyɛ na liye túnni ke, lire kɲi fànhe maha ñkwò. ²⁵ Pyɛngɛ maha pyɛngɛ shiin ká yíri piye kurugo ke, kuru pyɛngɛ fànhe maha ɲcyérɛ. ²⁶ Sitaanniɲi ká a u báarapyiibii kòre, u na uye túnni. Lire ká mpyi, u fànhe sí n-cyérɛ si mpa ñkwò. ²⁷ Wà sì n-jà n-ɲyè fànhanɲahagafoo bage e si u yaayi lwó, ná u nyɛ a bage foo pwɔ a cyán maa nta a ɲyè mà yɛ. Urufu ká jà a u pwɔ a cyán, lire e u maha jà a bage yaayi pyi u ɲɛmpe. ²⁸ Sèɛɲi na mii sí yi jwo yii á, sùpyire kapegigii ná ti Kile mèkɛɛɛ ke, karegii puni sí yàfa ti na, ²⁹ ɲka ɲgemu ká Kile Munaani mɛge kèɛɛ ke, lire sì n-si yàfa urufu na mè, urufu sí lire kapiini tugure lwó fo tèekwombaa.»

³⁰ Yesu à yire jwo amuni, ɲaha na yɛ pi mpyi na ɲko na jínanji wà u nyɛ u e.

Mpii pi nyɛ Yesu nunji ná Yesu cìnmpyiibii ke
(Macwo 12.46-50; Luka 8.19-21)

³¹ Mà Yesu yaha kuru cyage e, u nunji ná u cìnmpyiibil'à pa yyére cyínni na, maa wà tun u u yyere. ³² Shinɲyahara mpyi a tɛnn'a u kwúulo, ka pi i mpa yi jwo u á: «Mu nunji ná mu cìnmpyiibii naha cyínni na, pi naha na mu kyaa pyi.» ³³ Ka u u pi pyi: «Mpire pi nyɛ mii nunji ná mii cìnmpyiibii yɛ?» ³⁴ Ka u u ɲyiigii yírig'a le sùpyire e, maa jwo: «Mpii nintɛɛnbii pi nyɛ mii nunji ná mii cìnmpyiibii. ³⁵ Yii li cè, ɲge u nyɛ na Kile ɲyii wuuni pyi ke, uru u nyɛ mii cìmpworonji ná mii nunji.»

4

Ñɛɛnugunji bàtaage
(Macwo 13.1-23; Luka 8.4-15)

¹ Puru ɲwɔhɔ na, Yesu à kàre Galile banji ɲwɔge na, ka shinɲyahara si mpa bínni u taan, ka u u wá na ti kálali sahanɲi. Sùpyir'à pa ɲyaha sèl'e ke, li nyɛ a pa ɲwɔ mè, ka u u ɲyè a tɛn

† 3:18 Taadi, kuru ku nyɛ u mɛge shɔnwoge. Mɛge ɲiɲcyiige ku nyɛ Zhudasi (Luka 6.16). ‡ 3:18 Zeloti: kuru mɛge ɲwɔhe ku nyɛ: «kɲi kyal'à táan ɲgemu á sèl'e ke.»

bakwɔɔge k'e lwɔhe ɲuŋ'i. Ka ti i yyére kùmpoge na, ² ka u u ti kâla karigii niɲyahagii na ná bàtaay'i. U à jwo: ³ «Yii a nûru, ɲɛnugunji wà u ná fwor'a kàre ɲɛmɛ tanuguge e. ⁴ Mà u yaha u u sùmapyanji wàa fini fiige, sùmashinji wà à cwo kuni ɲwɔge na, ka sanɲyɛnre si mpa uru jò.

⁵ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, pworu niɲyahara mpyi kuru cyage e mɛ. Ka uru si fyîn wahawaha, ɲaha na ye u mpyi a jyè ɲìŋke e sèl'e mɛ. ⁶ ɲye canɲk'à pa fworu ke, ka yifyinre si fàan maa waha, ndìre kuunji na.

⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ɲgurotaha na, ka ɲgure si uru cû, u ɲye a jà a yasɛere pyi mɛ.

⁸ ɲka wà tacwug'à pa bê ɲìŋke tacɛnɲke na, maa fyîn maa yîri fwɔfwɔ. Sùmacire tà à sùmapyanji se mà nɔ ɲkuu ɲkuu (100) na, tà mpyi beetaanre taanre (60) tà mpyi benjaaga ná kɛ kɛ.

⁹ ɲgemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u niɲgyigigii cyán sèl'e.»

¹⁰ Yesu à puru jwumpe jwo a kwɔ ke, ka u ná u cyelempyiibii kɛ ná shuunninji ná shiin niɲkin niɲkin si yîri sùpyire sannte taan. Ka pire si sà a u yibili u bàtaayi ɲwɔhe na. ¹¹ Ka u u pi pyi: «Kani l'à yyaha tíi ná Kile Saanre e ná l'à ɲwɔhɔ ke, yii á lire ɲcɛŋ'à kan. ɲka mpe jwumpe puni ɲwɔh'a ɲwɔhɔ sùpyire sannte na. ¹² Lire kurugo

“pi na Kile kapyiinɲkii wíi maa ɲcyé cyi ɲyaga,

pi na Kile jwumpe nûru maa ɲcyé pu lógogo,

ɲaha na ye nde pi la ɲye si zìi vyìnnɛ ke,

lire li ɲye, mà nûr'a sà piye kan Kile á,

bà pi kapegigii si mpyi si yàfa pi na mɛ*.”»

¹³ Ka Yesu si yi jwo pi á sahaŋki: «Yii aha mpyi yii ɲye a ɲke bàtaage yyahe cè mɛ, di yii sí yi sanɲyi yyahe cè n-jwo ye? ¹⁴ ɲɛnugunji u ɲye Kile jwumpe jwufoonji. ¹⁵ Kuni ɲwɔge na sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku ɲye mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, kuru tanuge e, ka Sitaanninji si pu wwû pi funɲ'i ke. ¹⁶ Kafaafoge ɲuŋ'i sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku ɲye mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, maa ntíl'a ɲɛ pu na ná funntange e ke. ¹⁷ ɲka pu ɲye a jà a ndìre le t'e mɛ, tire ɲwɔmɛni kɛngɛmɛ ɲye a pɛn mɛ. Kawaa, lire ɲye mɛ yyefugo ká ti ta Kile jwumpe kurugo, ti maha fworu Kile kuni i. ¹⁸ ɲgure shwɔhɔl'e sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku ɲye mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ¹⁹ ka diɲyɛni karigii funmpɛnre ná nàfuunji lage ná yaayi shinji puni lage si ti ta, ka tire sònɲɔre si pu cwônɔ, pu ɲye a jà a yasɛere pyi mɛ. ²⁰ ɲìŋke niɲcɛnɲke na sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku ɲye mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa ɲɛ pu na ke, tire sùpyire ti maha Kile ɲyii wuuni pyi. Tire sùpyire na ɲye sùmasɛnɛ fiige, sùmacire tà à sùmanji se mà nɔ benjaaga ná kɛ kɛ na, tà à yasɛere pyi mà nɔ beetaanre taanre (60) na, tà à yasɛere pyi mà nɔ ɲkuu ɲkuu (100) na.»

Kile jwumpe na ɲye fùkina fiige

(Luka 8.16-18)

²¹ Ka Yesu si nûr'a jwo pi á: «Wà ɲye na fùkina mîni si u le ɲcyígile yaaga ɲwɔh'i mɛ, ɲka u maha dùrugo yaage kà ɲuŋ'i. ²² Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à ɲwɔhɔ ke, cyire puni sí n-pa raa ɲaa. Kyaa maha kyaa l'à yaa numpini i ke, lire là mú si n-kwôro ɲcɛmbaa mɛ. ²³ ɲgemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u niɲgyigigii cyán sèl'e.»

²⁴ Maa nûr'a jwo pi á: «Kile jwumpe yii na nûru ke, yii pu yaha yiye funɲ'i, ɲaha na ye Kile sí yii kan n-tàanna ná yii lógonkanni i. Puru ɲwɔhɔ na, u sí n-pa tà bàra yii niɲcente na. ²⁵ Lire tèni i, shin maha shin u na ɲcaa si Kile jwumpe yyahe cè ke, Kile sí là taha uru u niɲcempe na. ɲka shin maha shin u ɲye u ɲye na pu nûru mɛ, nimbileni u à cè ke, lire sí n-pînni.»

Kile Saanre na ɲye sùmapya fiige

* 4:12 Ezayi 6.9, 10

²⁶ Ka Yesu si núr'a jwo: «Kile Saanre à fwororo nde kani kurugo: nàñi wà u maha sùmachì nùru u kerege e. ²⁷ Uru nàñi'á ñóó numpilage e yo, u nyé nyii na canñke e yo, sùmapyañi sí n-fyîn, sùmacire sí raa lyége. Nka nàñi si pà cè lire pyiñkanni i mē. ²⁸ Nñke maha sùmañi pyi u à fyîn, sùmacige ku maha fyânha a fwororo, lire kàntugo sùmañcyahanñk'a si nta a fwororo sùmacige na, kàsanrage na sùmapyañi maha mpa fwororo sùmañcyahanñke na. ²⁹ Sùmapyañi ká lyé a nò u tēgeni na, nàñi maha ntíl'a kòonñjañi lwó na u kwùun, ñaha na ye sùmakwongigii tèn'a nò.»

*Kile Saanre maha sù nimbilere maa mpêre
(Macwo 13.31-32, 34; Luka 13.18-19)*

³⁰ Ka Yesu si núr'a jwo: «Ná ñaha shi i mii sí n-jà Kile Saanre tàanna ye? Ti nyé mu à jwo ñaha bē? ³¹ Ti na nyé mu à jwo mutaridi cige yasere, nàñi wà à sà ntemu nùgo u cikóoge e ke. Kuru cige pyàn'á yílege cire sannte puni wunji na. ³² Nka u aha nùgo, u maha fyîn, maa yîri maha ntóro kanyége yawyēere puni taan. Ku maha ñkényii yige, yire maha mpêe fo sañcyēenre maha ti shēere yaa yi mbyimpe e.» ³³ Nyé yire bàtaayi shiñi ñinyahaya Yesu mpyi maha yu sùpyir'á mà tàanna ná ti yi cenñkanni i. ³⁴ Puru jwumpe shiñi baare e, u mpyi na pabere yu ná t'e mē. Nka u ná u cyelempyiibii kanni ká mpyi tēni ndemu i ke, u mpyi maha pu puni jwòhe yu pi á.

*Yesu à kafeebwòhe yyéñe banji ñun'i
(Macwo 8.23-27; Luka 8.22-25)*

³⁵ Kuru canñke yàkonñke, ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Wuu a si banji kùñke na.» ³⁶ Ka pi i sùpyire cye yaha, maa ñkàre ná Yesu i banji ñun'i, bakwooyi yabere mpyi pi jwòh'i. ³⁷ Ka kafeebwòhò si yîri na fwu, ka lwòhe si wá na ñcyânre na jyè bakwòoge e fo na ñko si ku jî. ³⁸ Yesu mpyi bakwòoge kàntugo yyére mà jùñke taha jùntahaga na, na ñwúuni. Ka pi i u jè maa jwo: «Cyelentuñi, wuu na ñko si ñkwôro lwòhe e, lire nyé a mu funñò pēn mà?» ³⁹ U à jè ke, maa yîr'a fânha cyán kafēge na, maa lwòhe pyi ku tēen. Ka kafēge si yyére, ka lwòhe si ntēen siu! ⁴⁰ Lire kàntugo ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii na fyáge amē ye? Naha na yii sàha ñkwò a dá mii na mà ye?» ⁴¹ Ka u cyelempyiibii si fyá sèl'e, marii yi yu piy'á: «Jofoo u nyé ñge nàñi fo ka kafēge ná lwòhe si ntēen u wuuni taan ye?»

5

*Yesu à jínahii ñinyahamii kòr'a yige nàñi w'e
(Macwo 8.28-34; Luka 8.26-39)*

¹ Nyé ka Yesu ná u cyelempyiibii si nò banji kùñke na, wani Gadara shiinbii nyé. ² Yesu à tîg'a fwororo bakwòoge e ke, ka jínacyanñi wà si ntíl'a fwororo fanñyi i*, maa mpa u jùñò bē. ³ Uru nàñi mpyi na shùun fanñyi i. Sùpya sàha mpyi na si n-jà u pwò mē, u mpyi maha u yapwoyi puni kwùun, ali yòròyi. ⁴ Tooyi ñinyahay'e, pi mpyi maha u cwôre, marii u tooyi ná u cyeyi pwu ná yòròy'e. Nka u mpyi maha yire puni kyēge. Sùpyire puni fânha'á pa ñcyéere u e, maa u ñya, maa u yaha wani. ⁵ Pìlaga bàra canña na, nàñi mpyi maha ñaare fanñyi i, marii dùru ñanyii ñun'i, marii ñkwúuli, marii uye kúuli na fwóroge kafaayi na.

⁶ Mà u yaha puru na, u à tēen tatōnge e maa Yesu ñya, maa fē a pa ñiñkure sín u taan. ⁷ Maa jwo fânha na: «Yesu, Kileni ñiñyi wunji jyañi, ñaha shi ku nyé wuu ná mu shwòhòl'e ye? Mii na mu ñáare, Kile kurugo, ma hà kawaa pyi na na mà dē!» ⁸ U à puru jwo, ñaha kurugo ye Yesu mpyi a jínanyi pyi na u fwororo u e. ⁹ Ka Yesu si nàñi yíbe u mēge na, ka u u jwo: «Mii mēge nyé Shinnyahara, ñaha na ye wuu à ñyaha.» ¹⁰ Nyé ka jínacyanñi si Yesu ñáare fânha na na u àha pire kòre njige lire kùluni i mē.

¹¹ Nyé lir'á caakurumbwòhò ta ku u lyí ñanñke kà numpenge na wani. ¹² Ka jínabii si Yesu ñáare sèl'e, na u pire yaha pire pi sà jyè kuru caakurunñke e. ¹³ Ka u u jēē. Ka pi i fwororo

* 5:2 Yahutuubii maha pi fanñyi wwù kafaayi ñun'i. Pi maha ku jwòge yal'a yaa fo maha tatēenñò yaa mú.

nàŋi i maa sà jyè caabil'e. Lir'à pyi ke, ka caabii si sùrug'a yîri ñan̄ke numpenge na mà cwo cwo ban̄i i. Pi mpyi a caalii kampwòhii shuunni (2.000) kwò, ka pi puni si ñkwôro lwòhe e.

¹⁴ Ka caabii kàanmucyafeebii si fê a kàr'a sà a yi yu kànhe ná sishwónbugure puni i. Ka sùpyire si mpa lire kani wíi. ¹⁵ Pi à nò Yesu na ke, ka pi i nàŋi ñya, ñge e jínabii mpyi ke, u à tèn u taan. Vàan̄nyi na mpyi u na, u mpyi a tèn tanuge e, ka pi i fyá.

¹⁶ Nde l'à jínacyan̄ni ná caabii ta ke, mpiimu pi à lire ñya ke, ka pire si sà a li yu na ntùuli sùpyir'á, fworon̄kanni na jínabil'à fworò nàŋi i maa jyè caabil'e ke. ¹⁷ Sùpyir'à puru jwumpe lógo ke, ka pi i wá na Yesu jáare sèl'e na u fworò pire kùluni i.

¹⁸ Yesu ñin̄jyini bakwòoge e, nàŋi i jínabii mpyi ke, ka uru si u jáare sèl'e s'a ñkèege ná u e. ¹⁹ Ñka Yesu ñye a ñee m̄e, maa jwo: «Núru, ma a si pyenge, kabwooni Kafoon̄i Kile ññaare wun̄'à pyi mu á ke, ma a sà lire yyaha jwo ma pyenge shiinbil'á.» ²⁰ Ka nàŋi si ñkàre, nde Yesu à pyi u á ke, mà sà a yire yu na màre Dekapoli kùluni i. Lir'à sùpyire puni kàkyanhala.

*Yesu à ceen̄i wà cùuñò, maa Zharusi pworon̄i buwun̄i ñè
(Macwo 9.18-26; Luka 8.40-56)*

²¹ Yesu à nùr'a ban̄i jyiil'a kèenn̄e kùñke san̄ke na ná bakwòoge e. U à fworò ke, ka shin̄nyahara si mpa u kwùulo. Mà u yaha kuru cyage e, ²² ka Kile Jwumpe kàlambage ñuñufoon̄i wà si nò wani, u m̄e mpyi Zharusi. U à Yesu ñya ke, maa ñin̄kure sín u taan, ²³ maa u jáare sèl'e: «Maye san̄i yaha, mii pworon̄i wá na kuro caa, pa ma cyeyi taha u na, bà u si mpyi si ñcùuñò m̄e.» ²⁴ Ka Yesu si yîr'a kàre ná u e, ka shin̄nyahara si ntaha u fye e fo na u fwòon̄i.

²⁵ Tire sùpyire shwòhòl'e ceen̄i wà mpyi wani, yyee ke ná shuunni fun̄i, lùwulin̄kwombaayi mpyi u na. ²⁶ U mpyi a kànha wem̄pyiini taan, u cyeyaare mpyi a kwò, u à shà wem̄pyii ñin̄yahamii yyére, ñka pà ñye a sàa fworò yampe e m̄e, fo pu na nàare. ²⁷ U à Yesu kyaa lógo ke, ka u u mpa sùpyire shwòhòl'e Yesu kántugo yyére, maa bwòn u vāan̄nyi na.

²⁸ U mpyi na yu uye fun̄i'i: «Mii aha bú jà a bwòn u vāan̄nyi na, mii sí n-cùuñò.» ²⁹ U à bwòn Yesu vāan̄nyi na ke, ka lùwulin̄kwombaayi si ntíl'a kwò, ka u u li cè uye e na ur'à cùuñò. ³⁰ Ka Yesu si ntíl'a li cè uye e na fànhe kà à fworò ur'e, maa yyaha kèenn̄'a le sùpyire e, maa jwo: «Jofoo u à bwòn mii vāan̄nyi na ye?» ³¹ Ka u cyelempyibii si u pyi: «Mu ñyii na ñye nte sùpyire puni na, t'à mu fenn̄e kāmpan̄nyi puni na, maa núru na yíbili na jo u à bwòn mu na ye?» ³² Lire ná li wuuni mú i, ka Yesu si wá na wíi na màre sùpyire shwòhòl'e, ñge u à bwòn u na ke, si uru cè. ³³ Ceen̄i u mpyi a bwòn u na ke, ur'à fyá fo na ñcyèenni, nde l'à u ta ke, u à lire cè, ka u u mpa ñin̄kure sín Yesu yyaha na, maa sèen̄i puni jwo u á. ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Na pworò, mu dāniyan̄'à mu shwò mpe yampe na, ta si yyen̄in̄ke ná ferempe e.»

³⁵ Mà u yaha puru jwumpe na, píl'à yîri ñuñufoon̄i Zharusi pyenge e mà pa yi jwo Zharusi á: «Kile wuuni na wá à nò mu pworon̄i na. Ma hà núru cyelentun̄i yaha u uye kànha u a ma m̄e.» ³⁶ Ñka Yesu ñye a puru jwumpe lwó a wíi m̄e, maa yi jwo nàŋ'á: «Ma hà raa fyáge m̄e, dá mii na kann̄a.» ³⁷ Ka pi i yîri na ñkèege Kile Jwumpe kàlambage ñuñufoon̄i yyére. Yesu ñye a ñee sùpyan̄i wabere u kuni bínni ná ur'e m̄e, fo Pyeri ná Yakuba ná u cìmpworon̄an̄i Yuhana. ³⁸ Pi à nò ñuñufoon̄i pyenge e ke, ka Yesu si shin̄nyahara ñya ti i ñyàha na wùruge tiye e, marii myahigii súu marii kwuuyi wàa. ³⁹ U à jyè ke, ka u u pi pyi: «Naha kurugo yii na tùpyaagii wàa marii myahigii súu ye? Pyàn̄i ñye a kwù m̄e, u na ñwúuni!» ⁴⁰ Ka pi i wá na ñcyàhali u na. Ka u u pi yige ntàani na. Bage e pyàn̄i mpyi a sínni ke, ka u u jyè wani ná pyàn̄i sifeebii ná u cyelempyibii taanren̄i i.

⁴¹ Maa pyàn̄i buwun̄i cù u cyege na, maa yi jwo u á pi shèen̄e e: «Talita kumi!» Lire ñwòhe ku ñye: «Mii pworon̄i, ta núru, yîri!» ⁴² Kuru cyage mujye e, ka pùcwon̄i si yîri na

naare, u mpyi yyee ke ná shuunni. Ka lire si sàa pi puni kàkyanhala. ⁴³ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á na pi àha ñkwò wà yaha u nde kani cè mɛ, maa pi pyi na pi ñjyì kan u á.

6

Yesu kàñhe shiinbil'à cyé u na

(Macwo 13.53-58; Luka 4.16-30)

¹ Lire kàntugo Yesu à nùr'a kàre u tukanhe Nazareti i, u cyelempyiibii mpyi u fye e. ² Canñonk'à pa nò ke, ka u u wá na sùpyire kâlali Kile Jwumpe kàlambage e. Lir'à u lógofeebii ñinyahamii kàkyanhala, ka pi i wá na ñko: «Nte yákilifente ti ñye u á ke, ná ñcyii kakyanhala karigii u na mpyi ke, taa u à jà a cyire puni ta ke? ³ Taha cíkyanganjì bà u ñye u wi mɛ? Mariyama pyiibii pi ñye Yakuba ná Zhoze ná Zhude ná Simo ná pùceribii pi ñye naha kàñhe e ke, pire mpìi yyaha wunji bàl'à?» Ñye tire sònñor'à nàara a pi pyi pi a ñùñò tugo Yesu na.

⁴ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo pi á: «Kile tùnntunñò maha le ñjire e cyeyi puni i, fo u cìnmnyiibii ná u tukanhe ná u tupyenge ye.» ⁵ Pi ñye a dá Yesu na mɛ, lir'à u sige u ñye a kakyanhala kariii ñinyahagii pyi wani mɛ. U à u cyeyi taha yamii ñinjin ñinjin na, maa pire cùñò. ⁶ Pi dánabaare Yesu na, lir'à u kàkyanhala. Ka u u wá na kàlanjì pyi na ntùuli kuru kàmpañke kànyi na.

Yesu à u cyelempyiibii tun pi sà a Kile jwumpe yu

(Macwo 10.5-15; Luka 9.1-6)

⁷ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniñi yyere na ntunni shuunni shuunni pi sà a Kile jwumpe yu. Maa fànhe kan pi á mú, pi a jínabii kòre pi a yige pifeebil'e. ⁸ Maa yi jwo pi á: «Fo kàbii bà mɛ, yii àha yaage kabere lwó raa ñkèege kuni i mɛ, yii àha yalyire lwó mɛ, yii àha boro lwó mɛ, yii àha wyéere lwó nde dufaabil'e mɛ. ⁹ Yii tanhanya lwó, ñka yii àha vāanntinñyi shuunni lwó mɛ.»

¹⁰ U à kwò maa pi pyi: «Yii aha ñkàre kàñha maha kàñha na, ka wà si ñee yii sunmbage na ke, yii à yaa yii pi tēen wani fo mà sà yaa ná yii tèekani i. ¹¹ Ñka yii aha ñkàre cyage k'e, ka pi i yii sunmbage cyé, maa mpyi pi ñye a ñen'a yii jwumpe lógo mɛ, yii nivworobii kuru kàñhe e, yii yii tooyi bambanjì kwòro kwòr'a wu wani, lir'à kajwuu kwò kuru kàñhe shiin na.»

¹² Ka pi i ñkàr'a sà a Kile jwumpe yu sùpyir'á, na pi pi toronkanni kēenñe. ¹³ Marii jínacyaanbii ñinyahamii jínahii kòre na yige pi e, marii yamii ñinyahamii tìri ná sìnmpɛ e marii Kile ñáare, ka pi i wá na ñcùñjì.

Yuhana Batizelipyinji kwùñkanni

(Macwo 14.1-12; Luka 9.7-9)

¹⁴ Lire tēni i, Yesu mɛg'à fworò cyeyi puni i, ka saannjì Eròdi si u kyaa lógo. Pìi mpyi na ñko: «Yuhana Batizelipyinji u à ñè a fworò kwùñjì i, lire kurugo u à jà na kakyanhala karigii pyi amɛ.» ¹⁵ Pìi sí i ñko na Kile tùnntunñjì Eli u à nùr'a pa, pìi mú sí i ñko na tèecyiini Kile tùnntunñjì wà u à ñè a fworò kwùñjì i.

¹⁶ Eròdi à cyire karigii lógo ke, maa jwo: «Yuhana Batizelipyinji ñùñke mii à pyi pi à kwòn ke, uru u à ñè a fworò kwùñjì i.»

¹⁷⁻¹⁸ Yii li cè na Eròdi mpyi a u sìnñeñjì Filipi cwonjì kwòn a lwó mà pyi u cwo. Uru ceenjì mɛge na mpyi Eròdiyadi. Lire e ka Yuhana si yi jwo Eròdi á na u ñye a yaa u u sìnñeñjì cwonjì shwò u na mɛ. Ka puru jwumpe si waha Eròdi na, ka u u pi pyi pi à Yuhana cù a le kàsùñjì i.

¹⁹ Ka Eròdiyadi lùuni mú si yìri, maa wá na bonkanni caa Yuhana na. Ñka u yabilinji mpyi na sì n-jà mɛ. ²⁰ Eròdi mpyi na fyáge Yuhana na, ñaha na ye u mpyi a cè na Yuhana à tíi maa mpyi Kile sùpya. Lire kurugo u mpyi a yaha u na. Eròdi n'a mpyi a u mɛjwuuni

lómo, u funŋke mpyi maha mpen. Lire ná li wuuni mú i, Yuhana jwumpe mpyi maha ntáan u á.

²¹ Nyɛ Erɔdi canzeg'à pa mâhana a nɔ lire yyeeni ke, ka u u kataan bégele u wwoɲɛɛbii ná sòrolashiibii jùɲufeebii ná Galile kùluni shinbwoobii mɛɛ na. Kuru canŋke Erɔdiyadi sí u nimpyiini pyi Yuhana na. ²² Erɔdiyadi mpyi a nàmbage lɛɲɛ saanŋ'á ná pùceebilini ndemu i ke, mà sùpyire yaha kataanni na, lir'à jyè na ɲkwôhɔli, ka li kyaa si ntíl'a táan Erɔdi ná u shinyyerebil'á. Ka saanŋi si jwo pùceebilin'á: «Yaage na mu na ɲcáa ke, ku cyêe, mii sí ku kan mu á.» ²³ Maa ɲkâa pùceebilin'á, na u aha yaaga maha yaaga jáare ur'á ke, uru sí ku kan u á, ali u ɲɲarege mɛɛ k'à bê uru kɪni taaga ɲɲɪkin na. ²⁴ Ka pùceebilini si fworon tãani na, maa u nunji yíbe: «Naha mii à yaa mii u jáare yɛ?» Ka nufoonji si u pyi: «Yi jwo u á na u Yuhana Batizelipyiɲi jùɲke kan ma á.»

²⁵ Kuru cyage mujye e, pùceebilin'à fyâl'a jyè saanŋi yyére maa yi jwo u á: «Mii la ɲyɛ mà Yuhana Batizelipyiɲi jùɲke kwòn a le ɲkunan'i mà kan na á numɛ.» ²⁶ Puru jwump'à saanŋi yyahe tanha sèl'e, ɲka mà u yaha u à kâa pùcwɔŋ'á u shinyyerebii ɲyii na, u la sàha mpyi si ɲcyé mɛ. ²⁷ Kuru tanuge e, ka u u sòrolashiɲi wà tun u sà Yuhana jùɲke kwòn, u a ma. Ka uru si ɲkàre kasubage e mà sà Yuhana jùɲke kwòn, ²⁸ mà le ɲkunan'i mà pa ɲkan pùceebilin'á, ka uru sà ɲkan u nun'á.

²⁹ U cyelempyiibil'à u mbòɲi kyaa lómo ke, maa mpa u lwó a sà ntò.

*Yesu à shiin kampwɔhii kanɲkuro ɲwɔ cya
(Macwo 14.13-21; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14)*

³⁰ Nyɛ Yesu tũntunmpil'à piye bínni u taan, maa pi kapyiɲkii puni ná pi kàlanji nimpyiɲi puni jwo u á. ³¹ Sùpyiibii nimpaaɲpii ná ɲɲkaribii mpyi a ɲyaha a tòro, fo mà Yesu ná u cyelempyiibii sige yalyire na, ka u u yi jwo pi á: «Yii a wá wuu yîri naha, wuu raa si wuu mɛge cyage sige e, yii i sà ɲè wani.»

³² Ka pi i bakwɔɔge lwó mà kàre pi mɛge cyage e sige e. ³³ Shinɲyahara à pi ɲɲkaribii ɲya mà pi cè. Ka kuru cyage kàmpaɲyi kànyi shinɲyahara si fê à núr'a sà pi caanra sige e.

³⁴ Yesu à fworon bakwɔɔge e mà pi ɲya pi à ɲyaha sèl'e ke, ka pi jùɲaare si u ta sèl'e, naha na yɛ pi mpyi mu à jwo mpàa pi ɲyɛ piye jùɲɔ kurugo. Ka u u wá na pi kálali karii ɲɲyahagii na. ³⁵ U cyelempyiibil'à tɛni ɲya li i ntùuli ke, ka pi i file u na maa jwo: «Cyelentuɲi! Sige funŋke e wuu ɲyɛ, canŋke s'à kwò a kwò. ³⁶ Sùpyire cyɛ yaha t'a si sishwɔnbugure ná kànyi na, ti sà yalyire cya a shwɔ.» ³⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpíi pi pi kan pi lyí.» Ka pi i u pyi: «Wuu mɛɛ ká ɲkàr'a sà shin ɲɲɪkin canmpyaa ɲkwuu shuunni (200) báara sàra tɛg'a bwúuru shwɔ mà pa ɲkan pi á, uru sí n-jà pi ta la?» ³⁸ Ka Yesu si núr'a pi yíbe: «Yii sà wíi! Bwúuru jùɲyi jùuli yi wá yii á yɛ?» Ka pi i sà kàanmucyaga pyi, maa mpa Yesu pyi na bwúuru jùɲyɔ kanɲkuro ná fyapya shuunni yi wá wani.

³⁹ Nyɛ ka Yesu si u cyelempyiibii pyi na pi sùpyire tɪɲɛ tɪɲɛ, kuruyo kuruyo ɲyèpuruge ɲun'í. ⁴⁰ Ka pi i ntɛɛn shiin ɲkuu ɲkuu (100) ná shiin beeshuunni ná kɛ kɛ kuruyi i. ⁴¹ Ka Yesu si bwúuru jùɲyi kanɲkuruyi ná fyapyaagii shuunniɲi lwó u cyeyi i, maa yyahe yîrige ɲɲyiɲi i maa fwù kan Kile á yi kyaa na. U à kwò ke, maa bwúuruɲi ná fyapyaagii kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á pi à táa sùpyire na. ⁴² Sùpyire ti mpyi wani ke, tire pun'à lyí a tɪn. ⁴³ Bwúuruɲi ná fyaabii paanyi y'à kwôro ke, yire mpyi a shàhii kɛ ná shuunni jî. ⁴⁴ Mpii pi à lyí ke, pire nàmbaabii kanni mpyi shiin kampwɔhii kanɲkuro (5.000).

*Yesu à ɲaara lwɔhe ɲun'í
(Macwo 14.22-23; Yuhana 6.16-21)*

⁴⁵ Nyɛ lire ɲwɔhɔ na, mà Yesu yaha u u sùpyire cyɛ yare, u à u cyelempyiibii pyi pi à jyè bakwɔɔge e, maa baɲi jyiile u yyaha na, Betisayida kàhe yyére. ⁴⁶ Yesu à ti cyɛ yaha ke, maa ɲkàr'a sà Kile jáare ɲanŋke kà na. ⁴⁷ Numpilag'à wwò mà u cyelempyiibii ta bakwɔɔge e baɲi ɲɲke e, uru kanni u mpyi jùɲke na. ⁴⁸ Numpilyage na, kafɛɛge mpyi na pi bêni, ka

Yesu si li nya na pi à kànha bakwɔɔge mpuruŋi taan. Pi sàha mpyi na jìn'a ku pyi ku u ñkèege fwɔfwɔ mɛ. Ka Yesu si yîri na jaare na ñkèege pi fye e lwɔhe ɲuŋ'i. U à byanhara pi na ke, ka u la si mpyi s'a ntùuli pi ñkere na. ⁴⁹ Nka pi à u nimpani nya lwɔhe ɲuŋ'i ke, pi mpyi na sônŋi na buŋi wà fwɔɔngɔ ki, ka pi i yîri na kwuugii wàa, ⁵⁰ ɲaha na ye pi puni ɲyii mpyi u na, pi puni zòompîi mpyi a kwòn. Ka Yesu si ntíl'a jwumpe lwó maa pi pyi: «Yii yákilibii tìŋe, yii àha vyá mɛ, mii wi.»

⁵¹ Ka u u jyè bakwɔɔge e pi fye e, ka kafɛege si ntíl'a yyére. Lir'à pi puni kàkyaanhala fo pi funŋɔ jwump'à kwò. ⁵² Pi ɲye a mpyi a cè supyishinji u ɲye Yesu mɛ. Kakyanhani u à pyi mà bwúuruɲyahage kan sùpyir'á ke, lir'à pyi pi ɲyii na, ɲka pi funɲyi mpyi a múgo mɛ.

Yesu à yamii cùuŋɔ Zhenɛzarɛti kàmpaɲyi na
(Macwo 14.34-36)

⁵³ ɲye Yesu ná u cyelempyiibil'à baŋi jyiile ke, maa nɔ Zhenɛzarɛti kùluni i, maa bakwɔɔge yyéɛŋe baŋi ɲwɔge na. ⁵⁴ Pi à fworɔ bakwɔɔge e ke, ka sùpyire si Yesu ɲya a cè, ⁵⁵ maa ñkàre cyeyi puni i mà sà a Yesu mpani kyaa yu. Cyaga maha cyag'e pi mpyi a u kyaa lógo ke, pi mpyi maha ma ná yampil'e na yîri kàmpaɲyi puni na, pi yasinninji ɲuŋ'i. ⁵⁶ Yesu n'a mpyi a nɔ cyaga maha cyag'e ke, kànbwɔhɔ yo, kànbilere yo, sishwɔn bùguro yo, sùpyire mpyi maha mpa ná yampil'e maha mpa yaha tafage e, marii u ɲáare na u pi yaha pi a bwùun u vàanntinŋke zhwɔɔre na kanna. Yampîi pi mpyi maha bwùun u na ke, pire puni mpyi maha ɲcùuŋi.

7

Karigii cyi ɲye na wuu ɲwɔre Kile yyahe taan ke
(Macwo 15.1-20)

¹ Kile Saliyaŋi cyelentiibii pîi mpyi a yîri Zheruzalemu kànhe e, ka pi ná Farizhɛɛnbii si sà bínni Yesu taan. ² Maa li kàanmucya mà li ɲya na u cyelempyiibii mpyi na lyî ná cyeyi ɲiɲwɔhɔyi i Kile yyahe taan, ɲaha na ye pi ɲye a yi jyè mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e mɛ.

³ Farizhɛɛnbii ná Yahutuubii sanmpîi n'a mpyi na sí raa lyî, pi mpyi maha cyeyi yal'a jyè a fininje Kile yyahe taan mà tàanna ná pi tulyeyi làdaabil'e. ⁴ Lire pyinŋanni na, pi n'a mpyi a yîri caange na, pi mpyi maha wîli maha piye fininje Kile yyahe taan mà tàanna ná làdaabil'e, maa nta a lyî. Làdaabii pîi saha na mpyi yaayi ɲjyŋi kyaa na, mu à jwo: fùɲɲcwoyi ná pwoore cwɔhigii ná dàɲyeŋi yaayi ná yatɛɛɲyi.

⁵ Ka Farizhɛɛnbii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii si Yesu yíbe: «Naha na mu cyelempyiibii ɲye na wuu tulyeyi làdaabii* kurigii jaare mà ye? Naha na pi ɲye na cyeyi jyí mà tàanna ná làdaabil'e maa nta na lyî mà ye†?» ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii pi à fyinme tò wwomɔ na ke! Kile tûnntunŋi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii kyaa na ke, pur'à sàa pyi sèe. L'à sème Ezayi sémɛŋi i na Kile à jwo:

“Nte sùpyire na mii père ɲwɔyi i kanna,
mà li ta pi zòompîi laag'à tɔn mii na.

⁷ Pi na mii père tawage e,
ɲaha na ye kàlaŋi pi ɲye na ɲkaan ke,
ur'à lwó a pwɔ sùpyire làdaabii karigii na‡.»

⁸ Ka Yesu si nùr'a yi jwo pi á: «Yii à cyé Kile tonji na, maa ntaha sùpyire làdaabii fye e. ⁹ Yii na sônŋi na yii tànga na ɲye mà cyé Kile tonji na, maa ntaha yii yabilimpîi làdaabii fye e.

* **7:5** wuu tulyeyi làdaabii: Saliyaŋi Kile mpyi a kan Musa á ke, Kile Saliyaŋi cyelentiibii mpyi a wà bâra uru na. Saliyaŋi pi à bâra Musa wuŋi na ke, uru ná Musa wuŋi puni mpyi a tàanna pi ɲyii na. † **7:5** Yahutuubii n'a mpyi na sí raa lyî, pi mpyi maha pi cyeyi jyè jyinŋanni là na maa sônŋi na lire jyinŋanni maha pire fininje Kile á. Mà tàanna ná Ekizodi 30.18-21 i, Kile sàragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi a lire pyi, ɲka Farizhɛɛnbil'à jwo na shin maha shin u ɲye na Kile père ke, na pire pun'à yaa ná l'e. ‡ **7:7** Ezayi 29.13

¹⁰ Kile tũntunŋi Musa à jwo na “Ma tunji ná ma nunji p̄e, ŋgemu ká jwumpime jwo a wà u tunji, lire nȳe m̄e u nunji na ke, uruf̄oo sí n-bòš.” ¹¹⁻¹² Ŋka yii pi ke, yii na sùpyire kâlali ŋge làdanji na, u mege nȳe K̄or̄oban. Sùpya ká jwo na uru nàfuunji na nȳe K̄or̄oban, lire jwòhe ku nȳe na ur'à u kan Kile á, na fànhe saha nȳe uru na u u sifeebii t̄eḡe m̄e. ¹³ Lire pyĩkanni na, yii làdaabii kurugo, Kile jwump'à pyi kanwò baa sùpyire nyii na, ŋka lire kanni bà m̄e, yii na cyire jcyii karigii shĩji nĩnyahagii pyi.»

¹⁴ Puru jwòh̄o na, Yesu à nùr'a sùpyire yyere, maa yi jwo t'á: «Yii puni, yii ñĩgyigigii múgo, yii i na jwumpe lógo, yii i pu yyaha c̄e s̄èl'e. ¹⁵ Yaayi yi na jyì sùpyanji funŋke e ke, kuru kà nȳe a s̄i na j̄in'a u jwòh̄o m̄e. Ŋka njemu yi na fwore sùpyanji funŋke e ke, yire yi maha sùpyanji jwòh̄o Kile yyahe taan. [¹⁶ Ŋgemu la ká mpyi si kariii yyaha c̄e ke, uruf̄oo u u ñĩgyigigii cyán s̄èl'e.]]»

¹⁷ T̄eni i Yesu à ȳiri sùpyire taan mà jȳe bage e ke, ka u cyelempyiibii si u ȳibe lire t̄aanlini jwòhe na. ¹⁸ Ka u u pi pyi: «Yii yabilimp̄ii, ali num̄e yákilitan nȳe yii á mà? Mpe mii na yu ke, yii nȳe na puru nùru mà? Yaaga maha yaaga k'à ȳiri cyíĩn̄ji na mà jȳe sùpyanji funŋke e ke, kuru si n-jà u jwòh̄o m̄e. ¹⁹ Tire nte yalyire nȳe na jȳe sùpyanji zòmbilini funŋke e m̄e, lage e ti maha jȳe, lire k̄antugo, uruf̄oo ká shà yaare e, ti maha fworo.» Pure jwumpe cȳe kurugo, Yesu à li cȳe na yalyire pun'à f̄in̄j̄e.

²⁰ U a jwo: «Ncyii cyi nȳe sùpyanji zòni na ke, cyire cyi maha u jwòh̄o Kile yyahe taan. ²¹ Naha kurugo ȳe s̄on̄j̄opeere maha fwore sùpyanji zòmbilini i, mu à jwo tasinnage keḡem̄e karigii ná n̄an̄kaage ná supyibuuni ná ²² jacwòore ná n̄tiimbaan̄ji ná pege ná n̄anjwòh̄ore ná silegebaare ná j̄yip̄eenni ná jwoore ná ȳampeente ná funŋbaare. ²³ Cyire jcyii kapegigii cyi nȳe na fwore zòmbilini i ke, cyire cyi maha sùpyanji jwòh̄o Kile yyahe taan.»

Supyishinji sanji cwonji wà à dá Yesu na (Macwo 15.21-28)

²⁴ Ka Yesu si ȳiri wani mà k̄are Tiri ná Sid̄on k̄anyi k̄ampan̄j̄e na. U à n̄o wani ke, maa jȳe bage k'e. U la nȳe a mpyi wà si uru kyaa c̄e m̄e. Ŋka u nȳe a jà a jwòh̄o m̄e. ²⁵⁻²⁶ Ka ceenji wà si u kyaa lógo, maa nt̄il'a pa ñĩkure sín u fere e. Uru ceenji mpyi Yahutu m̄e, u mpyi na ȳiri Sirof̄enisi k̄uluni i*. J̄inan̄ji wà mpyi u pworon̄ji i, ka u u Yesu j̄áare na u u k̄ar'a yige u e. ²⁷ Ka Yesu si ceenji pyi: «Ȳȳere n̄an̄kopyire si lȳi a t̄in̄ f̄ol̄o, naha na ȳe mà n̄an̄kopyire yalyire lw̄o a wà pwunmpyir'á, lire nȳe a jwò m̄e.» ²⁸ Ka ceenji si u pyi: «Kafoon̄ji, yire nȳe s̄e, ŋka p̄wuunbii pi maha nt̄en̄ t̄abal̄an̄ji jwòh̄'i ke, pire maha n̄an̄kopyire yalyire paanre lȳi.» ²⁹ Ka Yesu si yi jwo u á: «Mu jwòshwòr'a jwò, mu sí n-jà nùru pȳenge, mii à j̄inan̄ji yige mu pworon̄ji i.» ³⁰ Ka u u nùr'a k̄are pȳenge mà sà pȳan̄ji ta u à s̄inni yasinn̄j̄e na, j̄inan̄ji mpyi a fworo u e.

Yesu à n̄an̄ji wà ñĩgyigii múgo

³¹ Ka Yesu si ȳiri Tiri ná Sid̄on k̄anyi k̄ampan̄j̄e na, maa ŋk̄are Galile ban̄ji k̄ampan̄j̄e na, maa sà jȳe Dekapoli k̄uluni i. ³² Ka pi i shà ná n̄an̄ji w'e u ȳȳere. Uru n̄an̄ji mpyi j̄ũncun̄n̄o, jwumpe s'à waha u á mú s̄èl'e. Ka pi i Yesu j̄áare na u u cȳege taha u na, bà u si mpyi si j̄cũun̄j̄o m̄e.

³³ Ka Yesu si n̄an̄ji c̄ũ mà ȳiri sùpyire taan mà k̄are tat̄oonge e. Kuru cyage e, u à kampeeni le u ñĩgyigigil'e, maa nt̄ilwòhe ta u nj̄ini na. ³⁴ Maa j̄ũn̄j̄e dùrugo kilen̄ji i, maa ñ̄o a k̄ũun̄j̄o, maa jwo: «Efata» lire jwòhe ku nȳe: «Yii múgo!» ³⁵ Lire t̄eni muj̄ye e, ka ñĩgyigigii mú shuun̄ni si múgo, ka nj̄ini mú si s̄anha. Ka u u wá na nt̄ili na yu.

³⁶ Yesu à nùr'a pa sùpyire cyage e ke, maa yi jwo a waha pi á, na pi àha sùpyanji wab̄ere yaha u yi c̄e m̄e. Ŋka u jwump'à pyi kee p'à pi n̄àara, ka pi i nt̄il'a sà a pu yu na nt̄uuli.

§ 7:10 Ekizodi 20.12; Duter̄en̄amu 5.16 Ekizodi 21.17; Levitiki 20.9 * 7:25-26 Ŋge ceen̄ji à fworo supyishin̄ji w'e, ŋgemu u mpyi a fȳanha a pyi Izirayeli shīin̄bii z̄amp̄en̄mii ke.

³⁷ Sùpyire ti mpyi wani ke, li mpyi a pire puni kàkyanhala sèl'e, ka pi i wá na ŋko: «Karigii nɛncɛnɛkii kanni u na mpyi. U maha jùncunnibii pyi pi i núru, maa búbuubii pyi pi i yu!»

8

*Yesu à shiin kampwɔhii sicyɛɛre jwɔ cya
(Macwo 15.32-39)*

¹ Canŋka shinnyahara à pa bínni Yesu taan sahanŋi, yalyire sí jye a mpyi pi á mɛ, ka Yesu si u cyelempyiibii yere maa jwo: ² «Ŋke supyikurunke jùnaare naha mii na sèe sèl'e, pi canŋke taanre woge ku jye naha mii taan, yalyire jye pi á mɛ. ³ Mii aha pi katege wuubii yaha a kàre pi kànyi na, pi fànhe sí n-kwɔ kuni na, naha na ye pi pìi tayiri'y' à tɔɔn.» ⁴ Ka u cyelempyiibii si u yíbe: «Taa nte sùpyire puni tintin yalyire sí n-ta naha ŋke síwage e ke?» ⁵ Ka Yesu si pi yíbe: «Bwúuru jùnyɔ jùuli yi wá yii á ye?» Ka pi i jwo: «Baashuunni.»

⁶ Ka u u sùpyire pyi t' à tɛɛn jùŋke na. Maa bwúuru jùnyi baashuunniŋi lwɔ, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwɔn kwɔn mà kan u cyelempyiibil' á pi táa sùpyire na, ka pire si u táa pi na. ⁷ Fyapyire mú na mpyi wani, ka Yesu si tire lwɔ, maa fwù kan Kile á ti kyaa na, maa tire mú kan u cyelempyiibil' á pi táa sùpyire na. ⁸ Kuru supyikurunŋ' à lyí a tìn, ka pi i ŋkwɔ maa saanya baashuunni jì njyìpaanyi na. ⁹ Pi mpyi a shiin kampwɔhii sicyɛɛre (4.000) kwɔ. Lire kàntugo ka Yesu si pi yaha a kàre.

*Farizhɛɛnbil' à jwo na Yesu u kyaa pyi, nde l' à li cyêe na u à fworo Kile e ke
(Macwo 16.1-12)*

¹⁰ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si ntíl'a jye bakwɔɔge k'e mà kàre Dalimanuta kùluni i. ¹¹ Pi à nɔ ke, ka Farizhɛɛnbii pìi si mpa Yesu jwɔge waha. Pi à jwo na u kani là pyi u cyêe pire na ndemu l' à li cyêe u à fworo Kile e ke. Kànhaŋa pi mpyi a cyán Yesu na. ¹² Lir' à pɛn u e ke, ka u u ŋɔ a kùuŋɔ fànhe na, maa jwo: «Naha na nte sùpyire jye na kacyele caa mii á ye? Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, là sì n-cyêe ti na mɛ.» ¹³ Ka u ná u cyelempyiibii si yíri pi taan mà jye bakwɔɔge e, maa baŋi jyiile.

¹⁴ Ka u cyelempyiibii funŋɔ si wwɔ yalyire na, bwúuru jùŋɔ ninŋin kanna ku mpyi pi á bakwɔɔge e. ¹⁵ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á: «Yii a yiye kàanmucaa Farizhɛɛnbii ná Erɔdi bwúuruŋi yírigeyirige yaani na.» ¹⁶ Ka u cyelempyiibii si pi funnyi cya puru jwumpe na, maa jwo piye shwɔhɔl'e: «Bà wuu à pyi wuu jye a pa ná bwúuru i mɛ, lire e u à mpe jwo bɛ?»

¹⁷ Jye Yesu à pa pi kununke jwɔhe cè ke, maa jwo: «Naha kurugo bwúuruŋi wuun' à yii funŋɔ wwɔɔŋɔ ye? Ali numɛ yii yákilibii sàha ŋkwɔ a múgo mà? Yii funnyi saha à tò la? ¹⁸ Nyiigii na jye yii á, yii jye na jaa mà? Ninyigigii na jye yii á, yii jye na núru mà? Yii funnyi jye na jcwu kyaa na mà? ¹⁹ Canŋke mii à bwúuru jùnyi kanŋkuruŋi kwɔn kwɔn mà kan shiin kampwɔhii kanŋkuruŋ' á (5.000) ke, pi lyìŋkwooni kàntugo, shàhigii jùuli yii à jì bwúuru kwɔɔnre na ye?» Ka pi i jwo: «Kɛ ná shuunni.» ²⁰ «Lire kàntugo canŋke mii à bwúuru jùnyi baashuunniŋi tɛg' a shiin kampwɔhii sicyɛɛreni (4.000) jwɔ cya à de? Pi lyìŋkwooni kàntugo, saanyi jùuli yii à jì bwúuru kwɔɔnre na ye?» Ka pi i jwo: «Baashuunni.» ²¹ Ka Yesu si pi pyi: «Ali numɛ, yii funnyi sàha ŋkwɔ a múgo mà?»

Yesu à fyinni wà cùuŋɔ

²² Puru jwɔhɔ na, Yesu ná u cyelempyiibil' à kàre Betisayida kànhe e. Pi à nɔ wani ke, ka pi i mpa ná fyinnani w'e, maa Yesu jáare na u bwɔn u na. ²³ Ka Yesu si u cù cyɛge na, maa ŋkàre kànhe kàntugo, maa sà u ntìlwɔhe tɛg' a u nyiigii cwuugo, maa cyeyi cyígile cyi na. U à pa cyeyi láha tɛni ndemu i ke, maa u yíbe: «Mu wá na yaaga jaa la?» ²⁴ Ka nàŋi si nyiigii múgo maa jwo: «Mii naha na sùpyire jaa, ŋka ti naha mu à jwo cire ti jaare.»

²⁵ Ka Yesu si nùr' a cyeyi cyígile u nyiigii na, tɛni i u à pa yi láha ke, ka nàŋi si uye ta u à cùuŋɔ, fo u na jaa na jcwúu. ²⁶ Ka Yesu si u pyi u núru, u a sì pyɛnge, u sàha bú ntòro kànhe e mɛ.

*Pyeri à jwo na Kile Nijcwənrəŋi u nyε Yesu
(Macwo 16.13-20; Luka 9.18-21)*

²⁷ Yesu ná u cyelempyiibil'á wá na ŋkèεge Sezare Filipi kùluni kànyi na. Mà pi yaha kuni na, ka u u pi yíbe: «Sùpyire na mii sônŋi jofoo yε?» ²⁸ Ka pi i u pyi: «Pìi wá na ŋko Yuhana Batizelipyiŋi u nyε mu, pìi sí i ŋko na Kile tūnntunŋi Eli u nyε mu, pìi mú sí i ŋko na Kile tūnntunmpii sanmpii pi à tòro ke, na uru wà u nyε mu.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii nyε na mii sônŋi yε?» Ka Pyeri si u pyi: «Kile Nijcwənrəŋi u nyε mu.» ³⁰ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á, na pi àha ŋkwò yire jwo sùpya á uru kyaa na mε.

*Kyaage Yesu sí n-ta ke, u à kuru kyaa jwo
(Macwo 16.21-23; Luka 9.22)*

³¹ Cyire karigii kàntugo, ka Yesu si wá na u cyelempyiibii kâlali, maa jwo: «L'à pyi fàha kyaa Supyaŋi Jyaŋi u kyaala sèl'e. Kacwənrəbii ná Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii sí n-cyé u na, si u bò. Nka u kwùŋi canmpyitanrewuuni u sí jè.» ³² Yesu à cyire karigii jwo a fíniŋe pi nyii na. Ka Pyeri si u yyer'a fēen ŋkere na, maa u cēεge u jwumpe kurugo. ³³ Ka Yesu si yyahe kēenŋ'a u cyelempyiibii wíi, maa Pyeri faha: «Yíri na taan, Sitaanna wà we! Mu nyε na sônŋi Kile nyii wuuni na mε, fo sùpyire nyii wuuni!»

*Pyiŋkanni na wuu à yaa wuu taha Supyaŋi Jyaŋi Yesu fye e ke
(Macwo 16.24-28; Luka 9.23-27)*

³⁴ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ná shinŋyahara yyere, maa yi jwo pi á: «ŋgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabilinŋi nyii karigii na, u u ntēen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi mēε ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ³⁵ Naha na yε ŋgemu la ká mpyi si u ninjaanŋi yaa jwò ke, urufoo si nùmpañña ta mε, ŋka ŋgemu ká kàntugo wà u ninjaanŋ'a mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, urufoo sí nùmpañña ta. ³⁶ Naha li sí jwò sùpyanŋ'a mà ma nyii yaayi puni ta nge diŋyēŋi i ninjaa, mu nùmpañŋke si sà ŋkèεge yε? ³⁷ Sùpya si n-jà yafyin tēεge u múnaani jùŋo wwù nùmpañña mε. ³⁸ Lire kurugo ŋgemu u na jcyíge Supyaŋi Jyaŋi ná u jwumpe na sùpyire nyii na, nte ti na kapegigii pyi maa kàntugo wà Kile á ke, Supyaŋi Jyaŋi ká bú mpa ná u Tunŋi sìnampe ná Kile mēlekeεbil'e canŋke ŋkemu i ke, u sí n-cyé urufoo na.

9

¹ Sēenŋi na mii sí yi jwo yii á, yii mpai pi nyε naha ke, pìi na nyε yii e, pire si n-kwù ná pi nyε a Kile Saanre jya, ti i ma ná sínŋi puni i mà yε.»

*Yesu pyiŋkann'à kēenŋe
(Macwo 17.1-13; Luka 9.28-36)*

² Canmpyaa baani kàntugo, ka Yesu si Pyeri ná Yakuba ná Yuhana lwó, maa ŋkàre ná pire kanni i ñanŋe kà nintəŋgə junŋ'i. Mà pi yaha wani, Yesu pyiŋkann'à pa ŋkēenŋe pi nyii na. ³ Ka u vāanŋyi si mpâl'a fíniŋe fo na jî. Yi mpyi a fíniŋe fíniŋiŋkanni ndemu na ke, sùpya nyε ñiŋke na ŋgemu u si n-jà yaaga pyi ku fíniŋe amuni mε. ⁴ Kuru tanuge e, ka tēcyiini Kile tūnntunmpii Eli ná Musa si mpa Yesu cyelempyiibii mú taanre nyii na, mà pa a yu ná u e. ⁵ Ka Pyeri si Yesu pyi: «Wuu cyelentunŋi, wuu à pa naha ke, l'à jwò sèl'e. Wuu yaha wuu u vūnyə taanre kwòro, niŋkin sí n-pyi mu wogo, niŋkin sí n-pyi Musa wogo, niŋkin sí n-pyi Eli wogo.» ⁶ Pyeri à puru jwumpe jwo uye jùŋo kurugo, naha na yε u ná u shèrefeebii shuunninŋi mpyi a fyá a tòro. ⁷ Mà pi yaha puru na, nahanja à tige mà pi tò, ka mejwuu si fworo kuru nahanké e: «Mii Jyaŋi u nyε nge, u kan'à waha mii na sèl'e. Yii a núru u jwò na.» ⁸ Ka Yesu cyelempyiibii si mpâl'a wíi wíl'a maha, pi saha nyε a sùpya jya mε, fo Yesu kanni.

⁹ Mà pi yaha pi i ntiri ñanŋe na, ka Yesu si yi jwo a waha pi á na nde pi à jya ke, na pi àha ŋkwò li jwo sùpya á mε, fo Supyaŋi Jyaŋi ká jè a fworo kwùŋi i. ¹⁰ Ka u cyelempyiibii si

puru jwumpe yaha piye funn'i, nka pi mpyi na piye yíbili: «Mà nè a fworò kwùni i jwòhe ku nyé naha yé?»

¹¹ Nyé ka cyelempyiibii si u pyi: «Ko Kile Saliyaní cyelentiibii s'à jwo na Kile túnntunni Eli u à yaa u fyànha a pa Kile Nijcwónróni yyaha na.» ¹² Ka u u pi pyi: «Sèe wi, Eli à yaa u fyànha a pa si karigii puni kurigii tíi. Nka li mú à sémé Kile Jwumpe Seméni i na “Supyaní Jyaní à yaa u kyaala sèl'e, sùpyire kuro mú sì mpyi u e mé.” Yii à sônno lire na la? ¹³ Mii sí yí jwo yii á, Eli à pa a kwò, pi à u pyi pi nyii pyinkanni na, bà l'à sémé u kyaa na Kile Jwumpe Seméni i mé.»

*Yesu à pyàni wà jína kòr'a yige u e
(Macwo 17.14-21; Luka 9.37-43a)*

¹⁴ Tèni i Yesu ná u cyelempyiibii taanren' à nò pi sanmpii cyage e ke, pi à sà shinnyahara ta t'à pi kwùlo, Kile Saliyaní cyelentiibii pii mpyi a nàkaana ta ná pi e. ¹⁵ Sùpyir'à pa Yesu nya ke, l'à pàa pi puni i sèl'e. Ka pi i fê a kàre u fye e maa u shéere. ¹⁶ Ka Yesu si u cyelempyiibii yíbe: «Naha shi na yii ná pire na yiye kyáali yé?»

¹⁷ Ka wà si Yesu pyi tire sùpyire shwòhòl'e: «Cyelentuní, mii à pa ná na jyaní i mu yyére. Jínaní wà u nyé u e, ur'à u pyi búbu. ¹⁸ Uru jínaní ká yíri ná u e cyaga maha cyag'e ke, u maha u cyán nínke na, u maha nkyànhighii kùru, u jwòge mú maha nkânji, fo u maha mpa shiile. Mii à mu cyelempyiibii jáare pi jínaní kòr'a yige u e, pi nyé a jà mé.» ¹⁹ Ka Yesu si jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpíibii, fo naha tère e mii sí n-kwòro ná yii e yé? Mii sí yii kapyiinkii kwú naye e sà nò fo naha tère na yé? Yii a ma ná pyàni i na á.»

²⁰ Ka pi i mpa ná u e. Tèni i jínaní'à Yesu nya ke, ka u u pyàni cyán na kúu nkúu nínke na, maa u jwòge pyi ku u nkânji. ²¹ Ka Yesu si pyàni tuni yíbe: «Fo naha tère e jínaní'à jyé u e yé?» Ka tufooní si u pyi: «Mà lwó fo u nimbilere wuní na. ²² Tèni l'e, jínaní maha u cyán nage e, tèni l'e maa u cyán lwòhe e si nta u bò. Kampyi mu sí n-jà cyaga pyi, wuu jùnaare ta, maa wuu tège.» ²³ Ka Yesu si u pyi: «Mu à jwo kampyi mii sí n-jà cyaga pyi. Nka mu aha jà a dá mii na, karigii puni sí n-jà n-pyi mu á.» ²⁴ Ka pyàni tuni si ntíl'a jwo fànha na: «Mii à dá, nka na tège, naha na yé mii dányanji fàn'h'à cyére.»

²⁵ Yesu à sùpyire nya t'à lwó a tò u na ke, ka u u fànha cyán jínaní na, maa u pyi: «Jínaní, mu u na jyé sùpyire e marii pi pyi búbuu ná jùncunnii ke, fworò nge pyàni i, ma sàha núru njyé u e mé.» ²⁶ Ka jínaní si kwuugo wà, maa pyàni cúnno cúnno fànha na, maa fworò u e. Pyàn'à pyi mu à jwo u à kwù, fo shinnyahara à jwo u à kwù. ²⁷ Ka Yesu si u cù cyége na a yírigé, ka pyàni si yyére.

²⁸ Yesu à jyé bage e ke, ka u cyelempyiibii si u njwòh'a yíbe: «Naha na wuu nyé a jà a nge jínaní kòr'a yige pyàni i mà yé?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Kileparege kanni ku nyé na jìn'a nge jínaní shíní kòr'a yige sùpya e.»

*Yesu à u kwùni ná u jèni kyaa jwo sahaníki
(Macwo 17.22-23; Luka 9.43b-45)*

³⁰ Yesu ná u cyelempyiibii ninjaribil'à Galile kùluni jyiile, nka u la nyé a mpyi sùpya si li cè mé, ³¹ naha na yé u mpyi na u cyelempyiibii kálali, marii yu pi á: «Pi sí n-pa Supyaní Jyaní le sùpyire cye e pi bò, nka u kwùni canmpyitanrewuuni, u sí nè.» ³² Pi nyé a pyi a puru jwumpe jwòhe cè mé, fyagare s'à pi sige pi nyé a jà a u yíbe mé.

*Sùpyaní u nyé jùnufoo Kile yyére ke
(Macwo 18.1-5; Luka 9.46-48)*

³³ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si nò Kapere namu kànhe e. Tèni i pi a jyé bage e ke, ka u u pi yíbe: «Naha nàkaana yii mpyi a ta kuni na yé?» ³⁴ Ka pi i fyàha, naha na yé nàkaante jùnké ku mpyi na pire puni i, joofo u nyé jùnufooní yé. ³⁵ Ka Yesu si ntèen, maa pi shiin ké ná shuunnini yyere, maa yi jwo pi á: «Ngemu la ká mpyi si mpyi jùnufoo ke, urufol'à yaa u uye pyi kàntugo yyére wuní, u raa báare pi sanmpil'à.»

³⁶ Ka Yesu si pyàŋi wà cû a pa pi shwòhòl'e, maa u lwó, maa yi jwo pi á na: ³⁷ «Shin maha shin u à òn'a nge pyàŋi fiige cùmu lemɛ jwò mii kurugo ke, urufol'à mii cùmò lemɛ jwò mú. Shin maha shin sí u à mii cùmò lemɛ jwò ke, urufoo mú à mii tunvoonji cùmò lemɛ jwò.»

Ngemu ká mpyi u nyɛ wuu zàmpɛn mɛ, uru na nyɛ ná wuu e
(Luka 9.49-50)

³⁸ Ka Yuhana si yi jwo Yesu á: «Cyelentuŋi, wuu à nàŋi wà nya u u jínabii kòre na yige sùpyire e ná mu mɛge e, ka wuu u u sige li na, òaha na yɛ wuu wà bà mɛ.» ³⁹ Ka Yesu si u pyi: «Yii àha u sige li na mɛ, sùpya sì n-jà raa kakyanhala pyi ná mii mɛge e, si ntíi núru mii mɛge kèɛge ntaha lire na mɛ. ⁴⁰ Ngemu u nyɛ u nyɛ wuu zàmpɛn mɛ, urufoo na nyɛ ná wuu e. ⁴¹ Amuni li mú nyɛ shin maha shin u à fùŋcwokwunyaga lwòhò kan yii á mà lire ònŋke pyi na yii na nyɛ Kile Njɛwònròŋi wuu ke, sèenji na mii sí yi jwo yii á, urufoo sí n-sii lire tònŋi ta.»

Karigii cyi maha sùpyaŋi yaha kapiini na ke, u à yaa u láha cyire na
(Macwo 18.6-9; Luka 17.1-2)

⁴² Ka Yesu si nùr'a pi pyi: «Nte nàŋkopyire t'à dá mii na mà kwò ke, shin maha shin ká lire là ònŋin ònŋò kyán, l'à pwórò urufol'á pi kafaabwòhò pwò u yacige e, pi i u wà baŋi i. ⁴³ Mu cyɛge kà ònŋin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwòŋ a wà, maa jyè ná ku sanŋke e shìŋi ònŋkwombaanji i. Lir'à pwórò mu á, mu ná ma cyeyi shuunninji u jyè nafugombaage e. [⁴⁴ “Fyɛɛnre ti maha sùpyire kyaare lyí kuru cyage e ke, tire nyɛ na ŋkwúu mɛ, kuru cyage nage mú nyɛ na fùru mɛ.”] ⁴⁵ Mu tɔɔge kà ònŋin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwòŋ a wà, maa jyè shìŋi ònŋkwombaanji i ná tɔɔgò ònŋin i. Lir'à pwórò mu á, mu ná ma tooyi shuunninji u jyè nafugombaage e. [⁴⁶ “Fyɛɛnre ti maha sùpyire kyaare lyí kuru cyage e ke, tire nyɛ na ŋkwúu mɛ, kuru cyage nage mú nyɛ na fùru mɛ.”] ⁴⁷ Mu jyiini là ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwúl'a wà, mu jyii ònŋin wuŋi u jyè Kile Saanre e. Lir'à pwórò mu á, mu ná ma jyiigii shuunninji u jyè nafugombaage e. ⁴⁸ “Fyɛɛnre ti maha sùpyire kyaare lyí kuru cyage e ke, tire nyɛ na ŋkwúu mɛ, kuru cyage nage mú nyɛ na fùru mɛ*.”

⁴⁹⁻⁵⁰ Kyaage k'à jáanja nage fiige ke, kuru kyaage Kile sí n-tèɛ u shiimbii toronkanni kèenŋe. Suump'à táan, suumpe tìpoompe ká fworò p'e, òaha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahanji yɛ? Yii pyi suumò ònŋcɛnmɛ, yyenŋke ku pyi yii shwòhòl'e.»

10

Yesu à jwo na nòŋi ná u cwonji nyɛ a yaa pi piye yaha mɛ
(Macwo 19.1-12; Luka 16.18)

¹ Yesu ná u cyelempyiibil'à kàre Zhude kùluni i, Zhurudɛn baŋi kàntugo. Wani sahanji, ka sùpyire si mpa bínni u taan. Ka u u nùr'a cye le u kapyinjeeŋi i, na ti kálali. ² Ka Farizhɛɛnbii pìi si file u na, si u pɛɛ òcû ná jwumpe e, maa u yíbe: «Mà tàanna ná Kile Jwumpe Semɛŋi i, nò sí n-jà u cwonji yaha la?» ³ Ka Yesu si pi pyi: «Naha Kile tùnntunŋi Musa à sémɛ lire nde kyaa na yɛ?» ⁴ Ka pi i u pyi: «Musa à jwo na mu aha ceenji nàmbage kwòkwò sémɛŋi kan u á, na mu sí n-jà u yaha*.»

⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii njíŋgage kurugo, lir'à sémɛ tonji i mà kan yii á. ⁶ Nka mà lwó ònyɛ tasiige e, Kile à “sùpyaŋi yaa nò ná ceewe†.” ⁷⁻⁸ “Lire kurugo nòŋi sí u tunji ná u nuŋi yaha si mpwò u cwonji na, pi mú shuunni si mpyi shin ònŋin†.” Lire e, pi saha sì n-pyi shiin shuunni mɛ, nka pi sí n-pyi shin ònŋin. ⁹ Lire kurugo Kile à mpiimu pyi ònŋin ke, sùpya nyɛ a yaa u pire láha piye na mɛ.»

* **9:48** Ezayi 66.24 * **10:4** Duterɛnɔmu 24.1-4 † **10:6** Zhenzi 1.27 ‡ **10:7-8** Zhenzi 2.24. Lire jwòhe ku nyɛ: «Lire kurugo nòŋi ná u cwonji sí n-wwò si mpyi shin ònŋin, nòŋi ná u cwonji shwòhòŋ'à yaa u jwò mà tòro nòŋi ná u sifeebii wuŋi na.»

¹⁰ Tèni i pi à núr'a jyè bage e ke, ka Yesu cyelempyiibii si núr'a u yíbe cyire karigii kyaa na. ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Shin maha shin u à u cwonji yaha maa ceenji wabere lèñe ke, urufol'à jacworo pyi mà yyaha tí ná ceenji ninjyini i. ¹² Ceewe mú ká nambaga fworó, maa nambaga lèñe nòñi waber'á, uru ceenji mú à jacworo pyi.»

Yesu à jwó le nànkopyir'á
(Macwo 19.13-15; Luka 18.15-17)

¹³ Nyé lire kántugo, sùpyiibii píl'à pa ná nànkopyire t'e Yesu yyére, bà u si mpyi si u cyeyi taha ti na, si jwó le t'á mē. Ka cyelempyiibii si pi faha. ¹⁴ Yesu à lire nya ke, ka li i mpēn u e, ka u u jwo u cyelempyiibil'á: «Yii nànkopyire yaha t'a ma mii yyére, yii àha ti sige mē, naha na yē sùpyiibii pi nyē nànkopyire fiige ke, Kile Saanre nyē pire woro. ¹⁵ Sēenji na mii sí yi jwo yii á, ngemu ká mpyi u nyē a jēn'a uye tīrige pyà fiige mē, urufoo si n-si n-jà n-jyē Kile Saanre e mē.» ¹⁶ Ka u u nànkopyire cū a ta uye na, maa jwó le t'á.

Nàfuufoonji kani
(Macwo 19.16-30; Luka 18.18-30)

¹⁷ Ncyii karigii puni kántugo, Yesu ná u cyelempyiibil'á kuni lwó sahanji. Mà pi yaha pi i nkēge, nāñi wà à fē a sà njnkure sín Yesu taan, maa jwo: «Cyelentuñi njncēñi, naha shi mii à yaa mii u pyi si shñi njnkwombaanji ta bē?» ¹⁸ Ka Yesu si u pyi: «Mu à jwo na mii à jwō wa? Kile kanni baare e, sùpya nyē a jwō mē. ¹⁹ Mu à Kile tonji kurigii cē mà kwō «Ma hà sùpya bō mē, ma hà zínni ná wabere cwo e mē, ma hà nàñkaaga pyi mē, ma hà vini ntaha wà na mē, ma hà jcwu sùpya na mē, ma tunji ná ma nunji pēē.» ²⁰ Ka nāñi si Yesu pyi: «Cyelentuñi, mii na cyire karigii puni pyi fo mà mii yaha nànkocyēere e.»

²¹ Ka Yesu si u wíi, maa u kyaa táan uy'á, maa u pyi: «Yaaga njnkin k'à mu fō, ta sì, maa sà ma cyeyaayi puni péré, maa uru wyéréñi kan fōñfēebil'á. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Maa nta a pa ntaha na fye e.» ²² Puru jwumpe nyē a u táan mē, ka u yyetanha wunji si nkāre, naha na yē nàfuubwōhō foo u mpyi u wí.

²³ Lir'á pyi ke, ka Yesu si yyahe kēēñe, maa sùpyire wíi wíi, maa yi jwo u cyelempyiibil'á: «Nàfuufoonji jyim'á pēn Kile Saanre e.» ²⁴ Lire jwōmēēn'á Yesu cyelempyiibii funñō wwōñō, ka u u núr'a pi pyi: «Mii pyiibii, li pyim'á sàa pēn, wà u jyē Kile Saanre e. ²⁵ Nwōhōñi jyim'á táan mūsēñēñi wyiini i mà tōro nàfuufoonji u jyē Kile Saanre e.» ²⁶ Ka puru sí nāara a u cyelempyiibii kákyanhala fo mà tōro, ka pi i wá na yu piy'á: «Lire sannii i ke, jofoo u sí n-jà nūmpanja ta bē?» ²⁷ Ka Yesu si pi wíi wíi, maa jwo: «Lir'á sùpyire jà, nka kyaa nyē na Kile jini mē, naha kurugo yē karigii puni sñi nyē u á.»

²⁸ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa u pyi: «Wuu de? Wuu à kántugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Sēenji na mii sí yi jwo yii á, shin maha shin ká jēn'a kántugo wà u bayi, lire nyē mē u sñēēbii, lire nyē mē u sifeebii, lire nyē mē u pyiibii, lire nyē mē u kēēy'á, mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, ³⁰ urufoo sí yire yaayi fiige nkuu (100) ta naha nge dñyēñi i. Urufoo sí baya ná sñēē ná nēē ná pyi ná kēēyē ta, nka sùpyire mú sí urufoo yyaha fwōhōrō mii mēge ná Jwumpe Nintanmpe kurugo. Dñyēñi nimpāñi i, urufoo sí shñi njnkwombaanji ta. ³¹ Nka yyaha yyére shiin njnyahamii sí n-pyi kántugo yyére shiin, kántugo yyére wuu njnyahamii mú sí n-pyi yyaha yyére wuu.»

Yesu saha à jwo u kwùñi ná u jēñi kyaa na
(Macwo 20.17-19; Luka 18.31-34)

³² Yesu ná u fyēñwōhōshiinbii mpyi kuni i na nkēge Zheruzalemu kànhe e, uru u mpyi yyaha na. Nka pi fyagara wuu pi mpyi a taha u fye e. Ka u u núr'a u cyelempyiibii kē ná shuunnini yyer'a file uye na, karigii cyi sí u le ke, maa jyē cyire yyahe e na yu pi á. ³³ Maa jwo: «Wuu njnkaribii pi mpīi Zheruzalemu kànhe e, Supyanji Jyanji sí n-le Kile sáragawwuubii jññufēebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii cyē e. Pire sí n-jwo na u à yaa u bō,

si u kan Kilecembaabil'á. ³⁴ Pire sí u fwóhə̀rə̀, si ntilwə̀he wà u na, si u bwòn ná kàsə̀rigil'e, si u bò. Nka u kwùni canmpyitanrewuuni u sí nè.»

Zebede jyaabii yacyage
(Macwo 20.20-28)

³⁵ Lire kàntugo ka Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana si file Yesu na, maa u pyi: «Wuu cyelentuji, nde wuu sí n-pa n-cya mu á ke, lire pyi wuu á.» ³⁶ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha yii la nyé mii u pyi yii á yé?» ³⁷ Ka pi i u pyi: «Mu aha mpa mpyi ma Saanre pèente e tēni ndemu i ke, ma a wuu wà ninjin yaha ma kàninke na, ma a u sanji yaha kàmeni na.» ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yaage yii na jáare mii á ke, yii nyé a ku shi cè mē. Kyaage lwə̀he mii sí n-bya ke, yii sí n-jà kuru bya la? Kyaage e mii sí mbyîgime ke, yii sí n-jà mbyîgime kur'e mii fiige la?» ³⁹ Ka pi i u pyi: «Ɔn, wuu sí n-jà.» Ka u u pi pyi: «Yii sí kyaage lwə̀he bya, sí mbyîgime kyaage e mii fiige. ⁴⁰ Nka mà tēn mii kàninke ná mii kàmeni na, mii bà u nyé yire kanvooni mē. Kile à yire tatēnyí bēgele sùpyire ntemu mē na ke, u sí yire kan pir'á.»

⁴¹ Nyé Yesu cyelempyiibii kēni sanj'á puru lógo ke, ka pire lùgigii si yíri Yakuba ná Yuhana taan. ⁴² Yesu á pa kuru cyage wíl'a nya ke, maa jwo u cyelempyiibii pun'á: «Yii a nūru, yii à cè naha njinke na, mpíi pi à yaha kīni jùnjufēebii ke, pire maha ntēn kīni sùpyire jūnj'i fànhe e, kīni shinbwoobil'a si wá na pi fànhe cyáan kīni sùpyire na. ⁴³ Nka li nyé a yaa li pyi amuni yii shwə̀həl'e mē. Ngemu la ku nyé si mpyi shinbwo yii shwə̀həl'e ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmpii báarapyi. ⁴⁴ Ngemu la ku nyé si mpyi yii yyaha yyére shinji ke, urufol' u pyi pi sanmpii puni biliwe. ⁴⁵ Naha kurugo yé Supyani Jyani nyé a pa dīnyēni i sùpyire si mpa mpyi u báarapyi mē. U à pa si mpa uye pyi sùpyire puni báarapyi, si uye kan pi bò, si mpyi shinjyahara kapegi shwə̀shwə̀ lwə̀rə̀.»

Yesu à fyinni wà nyii múgo
(Macwo 20.29-34; Luka 18.35-43)

⁴⁶ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si nɔ Zheriko kànhe na. Pi nivworobii kànhe e, shinjyahara na mpyi pi fye e, pi à Time jyani Baritime fyin wunji ta u à tēn kuni jwə̀ge na, na jáare. ⁴⁷ U à lógo na Nazareti kànhe shinji Yesu u wá na ntùuli ke, ka u u wá na yu fànha na: «Yesu, Dawuda Tuluge Shinji, jùñaara ta na na!» ⁴⁸ Ka shinjyahara si u faha na u fyāha. Nka u nyé a jēn'a fyāha mē, maa là bàra sēge na: «Dawuda Tuluge Shinji, jùñaara ta na na!» ⁴⁹ Ka Yesu si yyére maa jwo: «Yii u yyere.» Ka pi i sà u yyere, maa u pyi: «Funjke njē, ma a yákiliŋi tñē, Yesu na mu yiri. Yíri, ma a ma.»

⁵⁰ Fyinn'á puru lógo ke, maa u vāanntinŋke wwúl'a wà njinke na, maa búrug'a yíri na nkēge Yesu yyére. ⁵¹ U à nɔ u taan ke, ka Yesu si u yíbe: «Naha mu la nyé mii u pyi mu á yé?» Ka fyinni si u pyi: «Cyelentuji, mii la nyé si nūru s'a jaa.» ⁵² Ka Yesu si u pyi: «Ta sì, mu dāniyan'á mu cūnɔ.» Ka u nyiigii si ntíl'a múgo, ka u u ntaha Yesu fye e.

11

Saanji Yesu à jyè Zheruzalemu kànhe e
(Macwo 21.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19)

¹ Mà pi yaha pi i byanhare Zheruzalemu kànhe na, pi mpyi a nɔ Olivye cire janke nkere na, Betifajye ná Betani kanyi taan. Ka Yesu si u cyelempyiibii pii shuunni tun, ² maa pi pyi: «Kànhe ku nyé yii yyaha na ke, yii a si k'e. Yii aha nɔ wani, yii sí n-tí dùfaanŋjaaga ta k'à pwə̀, sùpya sàha nkwo a dùgo ku na mà nya mē. Yii i ku sàha, yii pa nkan na á. ³ Wà ha bú yii yíbe na “Naha na yii nyé na ku sàre yé?” yii urufol' u pyi na “Ku kyaa li nyé Kafoonji na. U aha nkwo ku na, ku sí n-pa.”»

⁴ Nyé ka cyelempyiibii mú shuunni si nkàr'a sà dùfaanŋjaage ta k'à pwə̀ pyenge jwə̀ge na, kuni taan. Ka pi i wá na ku sàre. ⁵ Sùpyire ti mpyi wani ke, ka tire tà si cyelempyiibii pyi: «Hēn! Naha yii na mpyi amē yé? Naha kurugo yii nyé na dùfaanŋke sàre yé?»

⁶ Ka cyelempyiibii si pi jwə shwə bà Yesu mpyi a yi jwo pi á mε. Ka tire sùpyire si dùfaanŋke yaha pi cye e na pi a sì ná k'e. ⁷ Cyelempyiibil'à pa ná dùfaanŋke e Yesu yyére ke, maa pi vāanŋyi yà taha ku na, ka Yesu si dūg'a tēen na ŋkēge. ⁸ Ka shinŋyahara si ti vāanntinŋyi yà wwū mà pili pili Yesu yyaha na kuni i, ka ninŋyahara si jyè kereyi i na wyere kwūun na jcyāan kuni i*. ⁹ Sùpyire ti mpyi Yesu yyaha na, ná nte ti mpyi u kàntugo ke, tire puni mpyi na ŋkwūuli na:

«Yabwəhe!

Ngemu u jye na ma Kafoonji Kile mege na ke,

Kile u jwó le u á†!

¹⁰ Yabwəhe! Yabwəhe!

Saanre ti jye na ma ke,

Kile u jwó le t'á.

Wuu tulyage Dawuda Saanre ti.

Pèente ti taha Kile na nìnyicyeyi puni i!»

¹¹ Yesu à nɔ Zheruzalemu i ke, maa ŋkàre Kileŋaarebage e. U à yaayi puni wíi wíi ke, maa fwor'a kàre Betani kànhe e ná u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi i, ŋaha na ye numpilage mpyi na wwūu.

Yesu à fizhiye cige láŋa

(Macwo 21.18-19)

¹² Kuru canŋa nùmpaŋa, pi ninjiribii Betani i, ka katege si Yesu ta. ¹³ Ka u u fizhiye cige kà ŋya tatəŋge e ná wyere e, maa file ku na a wíi, kampyi u sí yasere ta ku na. Ŋka u à nɔ ku jwəh'i ke, u jye a yasere ta k'e fo wyere bà mε†, ŋaha na ye ku tēseni mpyi sàha ŋkwə a nɔ mε. ¹⁴ Ka Yesu si jwo cig'á: «Sùpya saha sì n-sìi yasere ta mu na, si njyí mε.» Ka u cyelempyiibii si puru jwumpe lógo.

Yesu à cwəhəmpii kər'a yige Kileŋaarebage ntàani na

(Macwo 21.12-17; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22)

¹⁵ Kàntugo, Yesu ná u cyelempyiibil'à nɔ Zheruzalemu kànhe e, ka u u ŋkàre Kileŋaarebage ntàani na. Mpii pi mpyi na pɛrɛmpe ná zhwonji pyi wani ke, maa pire kòre, maa wyéréfaabii tàbalibii ná sanmpaŋmpɛrɛbii yateenŋyi ŋəŋ'a cyán cyán. ¹⁶ U jye a jee sùpya u à jyè ná yaperɛŋi i Kileŋaarebage ntàani na mεŠ. ¹⁷ Puru jwəhə na, ka u u wá na pi puni kálali, marii ŋko: «“Mii bage sí n-pa a yiri Kileŋaarebaga supyishinji pun'á*.” Yire y'à séme Kile Jwumpe Semenji i. Ŋka yii pi ke, yii à ku kēenŋ'a pyi “nāŋkaalii tabinniga†”.»

¹⁸ Kile sáragawwuubii jùŋufɛebii ná Kile Saliyanji cyelentiibil'à puru lógo ke, ka pi i wá na Yesu bonkanni caa. Pi mpyi na fyáge u na, ŋaha na ye u kàlanji mpyi a tateenge wwū shinŋyaha'e. ¹⁹ Yàkonk'a nɔ ke, ka Yesu ná u cyelempyiibii si fwooro kànhe e.

Yesu à jwo dányanji ná Kileŋarege ná kapegigii yàfani kyaa na

(Macwo 21.20-22)

²⁰ Kuru canŋke nùmpaŋa jyege na, pi nintorobil'à fizhiye cige ŋya k'à waha fo ndìre e.

²¹ Ka Pyeri funŋo si jcwə Yesu jwumpe ninjwumpe na, maa u pyi: «Wuu cyelentuŋi, wíi, fizhiye cige mu à láŋa tanjaa ke, ku naha a waha.»

²² Ka Yesu si u pyi: «Yii dá Kile na. ²³ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, sùpya ká dá Kile na ná u zòmbilini puni i, urufoo ká jwo na ŋke ŋanŋe ku yíri ku tateenge e, ku sà jcwə banji i,

* **11:8** Saanŋi pi jye na mpère ke, pi maha cyire karigii pyi si u bē (2 Saanbii 9.13). † **11:9** Zaburu 118.26 ‡ **11:13** Ŋke fizhiye cige ku jye ná weŋyahayi i yasere baa ke, kuru na jye Yahutuubii jùŋufɛebii fiige, mpiimu pi à fyɛnme tò wwomə na ke. § **11:16** Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyéréfaabii mpyi maha pire wyérenji fare Kileŋaarebage wunji na. Lire pyinŋkanni na, wyérenjwəge ku mpyi a yaa k'a sàrali Kileŋaarebage e ke, pi mpyi maha já a kuru sàra, maa núr'a já a ntège pyi. Yatoore ti maha yaa ti já a pyi sàraga ke, pɛrɛmpyiibii mpyi maha tire pɛrɛli pir'á. Pi mpyi maha ti lwəore dùrugo. * **11:17** Ezayi 56.7 † **11:17** Zheremi 7.11

urufuoo ká nta u à dá li na, nde u à jwo ke, lire sí n-pyi. ²⁴ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, yii aha Kile jáare yaaga maha yaaga kurugo ke, yii dá li na na yii à kuru yaage ta a kwò, lire ká mpyi, Kile sí kuru yaage kan yii á. ²⁵ Nka yii aha yîr'a yyére na Kile jáare, ka li i ntíge yii funŋ'i na yii à tíge shin na, yii tire tígire kwò, bà yii Tunji u nyé nìnyinji na ke, uru mú sí n-pyi si yii kapegigii yàfa yii na mε. [²⁶ Naha na yε yii aha mpyi yii nyé na yiye shwòhòlò wogigii yàfani yiye na mε, yii Tunji Kile u nyé nìnyinji na ke, uru sì n-pa yii kapegigii yàfa yii na mú mε.]»

*Pi à Yesu yíbe u fànhe tatage kyaa na
(Macwo 21.23-27; Luka 20.1-8)*

²⁷ Yesu ná u cyelempyiibil'à núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e, maa sà jyé Kilejaarebage e. Yesu nìjaraŋi ku funŋke e, Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Yahutuubii kacwònribil'à kàre u yyére. ²⁸ Maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na jcyii karigii pyi yε? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi yε?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe kyaa nìŋkin na, yii aha mii jwò shwò, lire tēni i nge u à kuni kan mii á mii u a jcyii karigii pyi ke, mii sí urufuoo cyēe yii na. ³⁰ Mii à jwo yo, jofoo u mpyi a Yuhana Batizelipyinji tun u pa a sùpyire batizeli yε? Kile wi laa, sùpyire ti? Yii na jwò shwò!» ³¹ Nyé ka pi i ŋkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na jaha na wuu sí nyé a jēn'a dá u na mà yε? ³² Nka wuu mú sì n-jà n-jwo na sùpya u à u tun mà dε!» Pi mpyi a fyá sùpyire na, jaha na yε tire sùpyire puni mpyi na sōnŋi na Yuhana na mpyi a sii Kile tūntunŋo. ³³ Pi à piye taanna a kwò ke, maa núr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinŋi u mpyi a u tun ke, wuu nyé a cè mε.» Ka Yesu si pi pyi: «Nyé l'aha mpyi amuni, nge u à kuni kan mii á, mii u a jcyii karigii pyi ke, mii mú sì uru cyēe yii na mε.»

12

*Érezén kǎoge faafeebii bàtaage
(Macwo 21.33-46; Luka 20.9-18)*

¹ Lire kàntugo Yesu à bàtaaga jwo sùpyir'á. U à jwo: «Nàŋi wà u ná érezén cikǎoge yaa, maa ku kwùulo, érezén lwòhe maha wwù wyige ŋkemu i ke, maa kuru tùgo, maa ŋkubaga yaa cikǎoge kàanmucyafoonji mεε na. Lire kàntugo maa faafee lwó a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasεere táali, maa nta a kàre kùlútònl'e. ² Nyé érezénŋi yasεere tèekwònn'à pa nò ke, ka u u báarayinji wà tun cikǎoge faafeebil'á u sà uru nàzhan érezénŋi shwò u a ma. ³ Nka uru tūntunŋ'á nò pi na ke, ka pi i u cù maa u bwòn, maa u cyengayi wunji kòr'a tùgo. ⁴ Ka cikǎoge foo si núr'a báarayi shònwu tun, ka pi i uru bwòn jùŋke e, maa u cyahala sèl'e. ⁵ Ka u u shin tanrewu tun, ka pi i uru cù a bò. Puru jwòhò na, u à shinjyahara tun, ka pi i pìi bwòn maa pìi bò. ⁶ U tūntunmpil'e, shin nìŋkin kanna u mpyi tunmbaa, u jyasege ku mpyi kure, u kyaa mpyi a táan u á sèl'e. Ka u u ŋkànha a uru tun pi á, maa jwo “Pi sí n-sílege mii jyaŋi na.” ⁷ Nka jyafoon'á nò wani ke, ka pi i yi jwo piy'á na: “Cikǎoge foo koolyinji u nyé nge. Yii a wá, wuu u bò, kǎoge sí n-pyi wuu wogo.” ⁸ Ka pi i u cù maa u bò, maa u wà cikǎoge kàntugo yyére.

⁹ Nyé jaha cikǎoge foo sí n-pyi yε? Nàkaana baa, u sí n-pa mpìi faafeebii bò si u cikǎoge le piibere cye e.

¹⁰ Nje y'à séme Kile Jwumpe Semēni i ke, taha yii nyé a yire kâla mε? Y'à séme “Bafaanribil'à cyé kafaage ŋkemu na ke, kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbìini na.

¹¹ Kafoonji Kile u à lire pyi, l'à pyi kakyanhala wuu jyii na*.”»

* 12:11 Zaburu 118.22,23

¹² Nye Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka Yahutuubii jùñufeebii si wá na u caa si u cû, naha na ye pi mpyi a cè na u à nke bàtaage jwo a wà pire na. Nka supyiñyahara na mpyi wani kuru cyage e, ka pi i fyá tire na, maa Yesu yaha u a kàre.

Pi à Yesu yíbe múnalwòore ñkanñi kyaa na
(Macwo 22.15-22; Luka 20.19-26)

¹³ Lire kàntugo Yahutuubii jùñufeebil'à Farizheenbii pìi ná Eròdi tonkuni shiinbii pìi yaha a kàre Yesu yyére, bà pi si mpyi si u ta jcw u jwóméeni kurugo mē†. ¹⁴ Ka pire si sà Yesu pyi: «Wuu cyelentuñi, wuu à li cè na mu jye na fyáge sèenji tajwuge e mē, mu jye na fyáge sùpya na mē, mu jye a sùpya pwóññò sùpya na mē, mu na sùpyire kálali ná sèenji i Kile kuni ñaarañkanni na. Lire na, wuu la jye si mu yíbe, wuu à yaa wuu a múnalwòore kaan Òromu saanbwòhe Sezari á la? ¹⁵ Naha mu na sòññi ye?» Nka Yesu mpyi a cè na pi à fyìnme tò wwomò na, maa pi pyi: «Naha na yii na mii pere si jcw ye? Yii wyérebile kan na á, si li wíi.» ¹⁶ Ka pi i mpa ná l'e, ka u u pi yíbe: «Jofoo nàñja ná u mēge ku jye nge wyérenji na ye?» Ka pi i jwo: «Saanbwòhe Sezari». ¹⁷ Ka u u pi pyi: «Yii a Sezari wuñi kaan Sezari á, yii raa Kile wuñi kaan Kile á.» Ka puru jwumpe si pi puni pâa.

Sadusiibil'à Yesu yíbe kwùubii jèñi kyaa na
(Macwo 22.23-33; Luka 20.27-40)

¹⁸ Nye Sadusiibii pi maha jwo na kwuñene jye nùmpañja mē, pire pìl'à file Yesu na maa u yíbe: ¹⁹ «Wuu cyelentuñi, Kile tùnntunñi Musa à mpe jwumpe sémē wuu Saliyañi i na “Nò ká ceewe lèñe, maa ñkwù, mà u ta u jye a pyà ta ceenji na mē, u còññ'a yaa u ceenji lèñe zànbangara na, u u pyi si u na, u yyahafoonji nínkwuñi mēge na†.” ²⁰ Nye sìnñee baashuunni na mpyi wani, pi puni nínjyeni mpyi a ceewe lèñe maa ñkwù, u jye a pyà ta u na mē. ²¹ Ka sìnñenji shonwuñi si ceenji lwó maa ñkwù, u jye a pyà ta u na mē. Ka tanrewuñi wuuni si mpyi amuni. ²² Ka pire nàmbaabii baashuunniñi puni si ceenji lèñe mà taha taha piye na, ñka pi wà jye a pyà ta u na mē. Pire puni kàntugo, ka ceenji mú si mpa ñkwù. ²³ Nye ná pire nàmbaa baashuunniñi puni s'à uru ceenji lèñ'a círi, kwùubii jèñi ká bú nta sèe, pi aha bú jè canñke ñkemu i ke, pi ñgir'á, ceenji sí n-kan ye?»

²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à wurugo sùpyire jèñi kyaa na, lir'à ta yii jye a Kile Jwumpe Semēñi yyaha cè, si nta njiyére Kile sífente na mē. ²⁵ Yii li cè, Kile yyére, sùpyire ká jè a fworò kwùñi i, nò si ceewe lèñe mē, ceewe mú si n-kan nò á mē. Ti sí n-pyi Kile mēlekēebii fiige.

²⁶ Nje Kile tùnntunñi Musa à sémē kwuñeni kyaa na ke, yii jye a yire kála mà? Kuru cyage e, l'à sémē na Kile à jwo ná Musa e tahe nage woge taan na “Mii u jye Ibirayima, ná Ishaka, ná Yakuba u KileniŠ.”

²⁷ Nye puru jwump'à li cyée na pire mpíi nyii wuu pi jye wani Kile yyére. Sùpyire nyii woore ti maha Kile père, kwùubii kyaa bà mē. Yii na sòññi na sùpyire si jè n-fworò kwùñi i mē, kuru cyage e yii à sàa wurugo.»

Kile Saliyañi kabilini l'à fànha tò cyi sanñkii na ke
(Macwo 22.34-40; Luka 10.25-28)

²⁸ Kile Saliyañi cyelentuñi wà à Yesu ná nte sùpyire jwumpe lógo, maa li jya na Yesu à pi jwò shwò a jwò ke, ka u u file Yesu na, maa u yíbe: «Saliyañi kabilini ndi l'à fànha tò cyi sanñkii na ye?» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Kile Saliyañi kabilini nínjyini li jye “Izirayeli shiinbii, yii lógo, wuu Kafoonji Kile kanni u jye Kafoonji. ³⁰ Ma Kafoonji Kile kyaa táan may'á, ná ma zòmbilini puni ná ma múnaani puni ná ma sòññore puni ná ma fànhe puni

† 12:13 Eròdi shiinbii ná Farizheenbii mpyi na bēni mē. Òromu shiinbii fànhe mpyi a táan Eròdi shiinbil'á, ka pi i wá na sòññi na múnalwòore ñgwùñ'a yaa. Farizheenbii mpyi na sòññi Kafoonji Kile u jye pire jùññò na: lire e, mà múnalwòore kan Òromu saanbwòhe Sezari á, lir'à li cyée na mu à jee u fànhe na maa jcyé Kafoonji Kile na. † 12:19 Duterēnōmu 25.5-6 § 12:26 Ekizodi 3.6

i*.” 31 Shonwuuni li nye “Ma supyiɲɛɲi kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mɛ.” Kile Saliyaɲi kapyaaɲi puni i, là nye a pêl'a cyire shuunniɲi kwò mɛ†.»

32 Ka uru Kile Saliyaɲi cyelentuɲi si Yesu pyi: «Wuu cyelentuɲi, mu à sèe jwo, Kile nye ninɲin, wà saha nye a bâra u na mɛ. 33 Bà mu à jwo, ma Kafoonɲi Kile kyaa táan may'á, ná ma zòmbilini puni ná ma yákiɲi puni ná ma fànhe puni i, maa ma supyiɲɛɲi kyaa taan may'á bà mu kyal'à táan may'á mɛ, lir'à pwórɔ sárayi nizogoyi ná sárayi kuuyi sanɲyi na.»

34 Yesu à li nya na Kile Saliyaɲi cyelentuɲ'à uru jwɔ shwɔ ná yákiɲɛɲɛ e ke, ka u u u pyi: «Mu laage nye a tɔɔn Kile Saanre na mɛ.» Lire kàntugo wà saha nye a ɲɛn'a Yesu yíbe mɛ.

*Kile Nɲɔwɔnrɔɲi nye Dawuda Tuluge Shin kanna mɛ
(Macwo 22.41-46; Luka 20.41-44)*

35 Mà Yesu yaha u u sùpyire kálali Kileɲaarebage e, u à pi yíbe: «Kile Saliyaɲi cyelentiibii maha jwo na Kile Nɲɔwɔnrɔɲi na nye Dawuda Tuluge Shin. Naha yíi na sɔnnɲi pur'e bɛ? 36 Jwumpe Dawuda à jwo mà Kile Munaani yaha l'à u yyaha cù ke, yíi sɔnnɔ puru na. U à jwo:

“Kafoonɲi Kile à jwo mii Kafoonɲi á,
‘Ta ma a pa ntɛɛn na kàniɲɛ cyɛge na,
fo mii aha mu zàmpeɛnbii le
mu tooyi jwɔh'i†.’ ”

37 Ná Dawuda na Kile Nɲɔwɔnrɔɲi yiri “Kafoonɲi” lir'à li cyêe na Dawuda Tuluge Shin kanna bà mɛ, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

Shinɲyahare ti mpyi wani na núru Yesu jwɔ na ke, puru jwumpe mpyi a táan t'á sèl'e.

*Yesu à Kile Saliyaɲi cyelentiibii cêɛge
(Macwo 23.1-36; Luka 20.45-47)*

38 Mà Yesu yaha u u sùpyire kálali, u à yi jwo t'á: «Yii a yiye kàanmucaa Kile Saliyaɲi cyelentiibii na, pi maha vâanntinmbwoyi leni na ɲaare. Sùpyire tabinniɲi i, pi la maha mpyi pi raa pire pêre s'a pire shéere. 39 Pi aha shà Kile Jwumpe kàlambayi i, lire nye mɛ wà ha pi yyere kataan ɲjyì na, bwompe tatɛɛnyi pi maha ɲcaa. 40 Mà bâra lire na, pi maha lenkwucyeebii cyeyaayi puni shuu pi na ná pi jwɔtanyi i. Pi maha Kile ɲáare na mɔni sùpyire ɲyinyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa pi ta ke, lire sí n-waha sèl'e.»

*Bùnyɛɲi lenkwucwoɲ'à pyi ke
(Luka 21.1-4)*

41 Kileɲaarebage e, Yesu mpyi a tɛnn'a yyaha kan bùnyɛɲi yalenk'á, maa shinɲyahara wyéɛɲi lenkanni wíi. Nàfuufeebii nɲnyahara mpyi na wyéɛɲi nɲnyahawa leni.

42 Lenkwucwoɲi kanhamafoonɲi wà mú mpyi a pa bùnye pyi, ná daashipyara shuunni i. 43 Ka Yesu si u cyelempyiibii yyere, maa yi jwo pi á: «Sèeɲi na mii sí yi jwo yíi á, nge lenkwucwo fòɲfoonɲ'à bùnyɛɲi ngemu pyi ke, ur'à fànha tò pi sanmpii puni wuɲi na.

44 Naha na ye pi sanmpii pun'à wwû pi cyeyaayi nɲnyahayi i, mà kan Kile á. Nka nge lenkwucwoɲi kanhamafoonɲi wi ke, u ɲùɲɔ wyéɛɲi puni u à kan Kile á, canɲke yalyire lwɔore mú bá nye u á mɛ.»

13

*Yesu à jwo na Kileɲaarebage sí n-ɲya
(Macwo 24.1-14; Luka 21.5-19)*

1 Yesu ná u cyelempyiibil'à fworɔ Kileɲaarebage e ke, ka pi wà ninɲin si Yesu pyi: «Wuu cyelentuɲi, mu u nke Kileɲaarebage jwɔɲkanni wíi! Kafaabwoyi y'à tèg'a ku faanra, ku faanranɲkanni s'à jwɔ sèl'e!» 2 Ka u u pi pyi: «Nke basinanɲke yíi nye na ɲan'amɛ ke, canɲa

* 12:30 Duterɛnɔmu 6.4, 5 † 12:31 Levitiki 19:18 ‡ 12:36 Zaburu 110.1

na ma, ku puni sí n-sìi n-pwòn n-cyán, si ku ñkununyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

³ Nye ka Yesu sí n-kàr'a sà ntèen Olivye cire ñanke ñun'i, maa yyaha kan Kileñaarebage á. Ka u cyelempyiibii pìi sicyere: Pyeri ná Yakuba ná Yuhana ná Andire si file u na. Mà pi kanni yaha ná Yesu i, ka pi i u yíbe: ⁴ «Wuu cyelentuñi, ñaha tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Cyi tèepyini ká nò, ñaha ku sí li cyêe wuu na ye?»

⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mē. ⁶ Yii li cè na shinnyahara sí mii mēge le piye na, si mpa jwo yii á na Kile Nijcwónrñi kyaa l'à jwo ke, na pire pi ñye ure. Pi sí raa shinnyahara ñwò fáanñi s'a wuruge. ⁷ Yii aha mpa a kàshiyi shenre núru yiye táan, maa yi shenre núru laatónyi i, lire kà yii funño pēn mē. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa ñye mē, ñka lire bà li ñye ñinyēñi tèekwooni mē. ⁸ Supyishinji wà sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo wà na, kñi là sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo là na. Nñke ñcyēññēñi ná katibwòhe sí n-pyi cyeye ñinyahay'e. Cyire ñcyii na ñye kanhare tasiige, bà laani maha yíri maa nta a yaa ná li zinj i mē.

⁹ Nye mii sí yii funño cwo li na si ñjaha na sùpyire sí raa yii yiri yukyaabii yyére, pi sí raa yii bwùn mú Kile Jwumpe kàlambayi i. Pi sí raa yii yiri fànhafeebii ná saanbii yyére. Cyire puni sí n-pyi yii na mà li ñunke pyi na yii na ñye mii cyelempyii. Cyire karigii ñunñ taan, yii sí mii kyaa jwo pi á. ¹⁰ Jwumpe Nintanmpe à yaa pu fyànha a jwo supyishinji pun'á. ¹¹ Nye sùpyire ká mpa a yii cwòre na ñkēge yukyaabii yyére, lire tēni i jwumpe yii sí n-jwo wani ke, yii àha puru kani tēge yiye funño pēn mē. Yii aha nò wani yukyaabii cyage e, Kile sí n-pa jwumpe mpemu kan yii á lire tēni i ke, yii puru jwo, ñaha na ye yii si raa yu ná yii funño sònñore e mē, Kile Munaani fànhe sí n-pyi yii e. ¹² Pìi sí n-pa raa pi cìmpyiibii kaan pi a bùu, tiibii pìi sí n-pa raa pi pyìibii kaan pi a bùu, pyìibii pìi mú sí n-pa raa yíri pi sifeebii kurugo s'a pi kaan pi a bùu. ¹³ Yii kyaa sí n-pēn sùpyire pun'á mii mēge kurugo. Nka ñgemu ká jà a uye waha maa ntēen Kile kuni i fo mà sà nò tēgeni na ke, urufoo sí n-shwò.

¹⁴ Yapege k'à sàa pēn Kile á ke, yii aha kuru ñya k'à jyè a tēen Kileñaarebage funñke e na ku ñwòre Kile yyahe taan tēni ndemu i ke, ñgemu ká mpe jwumpe lógo ke, urufoo u yyaha le u u pu ñwòhe cya a cè! Lire tēni ká nò, mà sùpyire ntemu ta Zhude kùluni i ke, pi a fì, pi a wá ñanyì kàmpañke na. ¹⁵ L'aha ñgemu ta u bage kàtanñke ñun'i ke, urufoo kà núru ntíge si yaaga lwó bage e mē, u u ntíl'a tige u a fì. ¹⁶ L'aha ñgemu ta kērege e ke, urufoo kà núru raa ma pyēnge si mpa u vāantnimbwòhe lwó mē. ¹⁷ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifēe ná pyìñēbii na sèl'e. ¹⁸ Yii a Kile ñáare, bà li tēni si mpyi l'àha mbê ná wyeere tēni i mē. ¹⁹ Cyire canmpyaagii sí n-waha sèl'e. Mà lwó ñinyē tasiige e, mà pa bwòn ñijnja na, uru ñgahanji fiige saha mpyi a ñya mē, fo mà sà ñinyē kwò, uru ñgahanji fiige saha mú si n-pyi mē. ²⁰ Kàmpyi Kafoonji Kile mpyi a uru ñgahanji tēni bere mē, sùpya mpyi na si n-shwò mē. Nka u à uru ñgahanji tēni bere u ñijcwónribii kurugo, bà pire si mpyi si shwò mē.

²¹ Nye shin ká jwo yii á na Kile Nijcwónrñi na wá naha, lire ñye mē u wá mēñi i, yii àha ndá urufoo na mē. ²² Naha kurugo ye kafinivinibii pìi sí n-yíri na pire pi ñye Kile Nijcwónrñi, pìi sí raa ñko na pire na ñye Kile túnntunmii. Pi sí raa kacyeenñkii cyêre, s'a kakyanhala karigii pyi, bà pi si mpyi s'a Kile ñijcwónribii wuruge, kàmpyi pi sí n-jà mē. ²³ Yii a yiye kàanmucaa cyire karigii puni na, mii à cyi puni jwo yii á mà jwo cyi tēni li nò ke.

*Supyani Jyani Yesu sí núru n-yíri ñinyiñi na si mpa
(Macwo 24.29-31; Luka 21.25-28)*

²⁴ Nye yyefuge kàntugo,
“Canña ñyiini sí n-pyi numpire,
yínke saha mú si raa bēñmē yige mē.

²⁵ Wòrigii sí raa ñcwu,

yire kakyanhala yaayi yi nyɛ nɛnyɛni na ke, yire sɛ n-cɔnnɔ n-cɔnnɔ n-yɛri yi tatɛɛnyi i*.”

²⁶ Nyɛ lire tɛni i, pi sɛ Supyani Jyani nya nahanyi i, u à yɛri nɛnyɛni na ná fɛnbwɔhe ná sɛnampe e. ²⁷ Lire kɔntugo u sɛ u mɛlɛkɛɛbii tun dɛnyɛni kɔmpɔnyɛi sicyɛɛɛɛni puni na, pi i Kile nɛncwɔnribii wà piye na, mà lwɔ dɛnyɛni nɔnke kà na mà sà nɔ ku sannke na.

Yii a kacyeɛnkii kàanmucaa

(Macwo 24.32-35; Luka 21.29-33)

²⁸ Yii fizhiye cige kàanmucya a wíi kɛ! K'aha nkɛnyɛ nivɔnyɔ yige, maa fɛn tɛni ndemu i ke, yii maha ncɛ na nɔngwɔh'à byanhara. ²⁹ Lire pyɛnkanni na, yii aha mpa cyire karigii nya cyi i mpyi, yii i li cɛ na tɛn'à byanhara, li bá à nɔ. ³⁰ Sɛɛni na mii sɛ yi jwo yii á, mpii pi a dá mii na ke, pire sɛ cyire karigii nya tapyige e†. ³¹ Nɛnyɛni ná nɔnke sɛ n-pa n-tòro, nka mii jwumpe sɛ n-kwôro fo tɛekwombaa.

Kile kanni u à Supyani Jyani Yesu tɛenuruni cɛ

(Macwo 24.36-44)

³² Nde li nyɛ Supyani Jyani nɔruni ke, shin ninƙin nyɛ a sɛi ngemu u à u tɛenuruni ná u cannuruge cɛ mɛ. Ali Kile mɛlɛkɛɛbii ná Jyafɔonɛ nyɛ a kuru cannke cɛ mɛ. Tufoonɛ Kile kanni u à ku cɛ. ³³ Yii a yiye kàanmucaa, yii i nkɔwôro nyii na, naha na yɛ yii nyɛ a u tɛepani cɛ mɛ. ³⁴ Li sɛ n-pyi mu à jwo nàni wà kúshe wu u à u pyɛnge karigii puni táa báarapyiibii na, maa yi jwo a waha pyɛnge jwɔge tɛɛnfoon'á, na u a ku kàanmucaa sɛl'e, maa nkàre. ³⁵⁻³⁶ Lire pyɛnkanni na, yii bɛgele tɛrigii puni i, yii i nkɔwôro nyii na, bà pyɛngefoo si mpyi u aha mpa, u àha mpa yii ta yii i nɔwúuni mɛ. Naha kurugo yɛ yàkoŋɔ u sɛ n-pa yo, nɛniɛ na yo, nkúuni mɛɛni na yo, nyɛge na yo, yii nyɛ a cɛ mɛ. ³⁷ Mpe mii sɛ n-jwo yii á ke, puru mii sɛ n-jwo pi sanmpii pun'á “Yii kwôro nyii na.”»

14

Pi à vùnnɔ pwɔ Yesu na, si u bò

(Macwo 26.1-5; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53)

¹ Cyi sannkii mpyi a kwôro canmpyaa shuunni, bilɛɛnkɔwɔni kataanni ná bwúurunɛ ninjirigembaanɛ kataanni sɛ nɔ. Kile sáragawwuubii nɔngufɛbii ná Kile Saliyanɛ cyɛlɛntiibii mpyi na Yesu caa ncú ná cwɔɔre e, si u bò. ² Pi mpyi na yi yu piy'á: «Li nyɛ a yaa li pyi kataanni tooy'e mɛ, lire baare e sùpyire sɛ n-cánra.»

Cɛɛni wà à sɛnme nɔnguntanga wumɔ wu Yesu nɔnke na

(Macwo 26.6-13)

³ Yesu ná u cyɛlɛmpyiibii na mpyi Betani kànhe e, tògofoonɛ* Simɔ bage e. Mà pi yaha talyige e, cɛɛni wà à file u na ná longaracwol'e†, li mpyi a nɛ sɛnme nɔnguntanga wumpe longara wumpe pà na‡. Maa cwooni jwɔge kebe, maa sɛnme nɔnguntanga wumpe wu Yesu nɔnke na. ⁴ Nyɛ sùpyire ti mpyi ná Yesu i ke, ka tire tà sɛ wá na nkunni tiye shwɔhɔl'e na: «Ngɛ nkɛɛɛni nɔnke ku nyɛ nkire yɛ? ⁵ Mpe sɛnme n'a mpyi a pɛɛ, pu mpyi na sɛ wyɛɛnyahaga ta, si ntaha fòŋɔfɛbii tɛge. Pu lwɔɔre mpyi na sɛ n-jà shin ninƙin yɛɛ ninƙin báara sàra kwɔ.» Ka pi i wá na cɛɛni fare. ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii láha cɛɛni na! Naha na yii nyɛ na u cɛge yɛ? Kacɛnnɛ u à pyi mii na. ⁷ Fòŋɔfɛbii nyɛ naha ná yii e tɛrigii puni i, tɛni ndemu ká yii táan ke, yii sɛ n-jà pi tɛge, nka mii wi ke, mii sɛ n-pyi ná yii e tɛrigii puni i mà dɛ! ⁸ Cɛɛni à u nimpyiini pyi. U à mii cyɛere bɛgel'a yaha na fannke sigili§.

* **13:25** Ezayi 13.10; 34.4 † **13:30** Pii maha jwo: «nde tɛni shiɛnbii sɛ cyire karigii nya tapyige e.» * **14:3** Pii na sɔnni na tɛni i Yesu à kàre nge nàni yyɛre ke, u mpyi a cùun'a kwɔ. † **14:3** Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mege nyɛ: «alibatiri». ‡ **14:3** Puru sɛnme mpyi a ta cige ngemu i ke, kuru mege na nyɛ «naridi». § **14:8** Yahutuubil'á, sùpya ká nkɔwô, pi mpyi maha nɔnguntanga wyɛɛ ná sɛnme nɔnguntanga wumɔ tɛg'a urufoo tiri. Lire kyaa na, Yesu nyɛ nke cyage e.

⁹ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Jwumpe Nintanmpe ká nò cyaga maha cyag'e ke, nde nge ceen'á pyi ninjaa ke, lire sí n-jwo wani bà li si mpyi si nkôro sùpyire funn'i mε.»

Zhudasi à bégele si Yesu le cye e

(Macwo 26.14-16; Luka 22.3-6)

¹⁰ Zhudasi Isikariyoti na mpyi cyelempyiibii ke ná shuunniñi i, ka uru si shà Kile sáragawwuubii nùñufeebii yyére, maa yi jwo pi á na uru sí Yesu le pi cye e. ¹¹ Ka puru jwumpe si pi funnyi táan sèl'e, ka pi i wyére jwò jya u á. Mà lwó lire tèni na, ka Zhudasi si wá na pyin'kanna caa si Yesu le pi cye e.

Kataanni njyñi karigii ncwónròñi kani

(Macwo 26.17-25; Luka 22.7-14, 21-23; Yuhana 13.21-30)

¹² Nyé bwúuruñi ninjirigembaanji kataanni canjcyiige, Yahutuubii mpyi maha ntêre na mpàbili pyi sáraga pi bilereñkwoñi kurugo. Kuru canj'á nò ke, ka Yesu cyelempyiibii si u yíbe: «Taa mu la nyé wuu u sà bilereñkwoñi kataanni njyñi shwòhò ke?» ¹³ Ka Yesu si pi pìi shuunni tun, maa yi jwo pi á: «Yii a sà kànhe e, yii sí n-bê ná nàñi w'e, u à lwòhò kucwoo tugo. Yii i ntaha u fye e fo u aha sà jyè pyenge nkemu i ke. ¹⁴ Yii aha sà nò wani, yii i yi jwo pyengefoon'á, na yii cyelentuñ'á jwo yii sà u yíbe, na bage nkire e uru ná u cyelempyiibii sí kataanni njyñi lyí yé. ¹⁵ Yii aha kuru yibige pyi, uru nàñi sí batònge ninyibabilini là cyèe yii na, l'á bégel'a jwò sèl'e. Lire babilini i, yii sí kataanni njyñi karigii cwónrò.»

¹⁶ Ka cyelempyiibii si nkàre, pi à sà nò kànhe e ke, ka pi i sà yi ta Yesu jwuñkanni na. Ka pi i kataanni njyñi karigii cwónrò wani.

Yesu à jwo na uru cyelempyanji wà sí uru le cye e

¹⁷ Nyé yàkonk'á pa nò ke, ka Yesu si mpa ntèen na lyí ná u cyelempyiibii ke ná shuunniñi i. ¹⁸ Mà pi yaha njyñi na sin'cyan, Yesu à pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii mpii pi naha na lyí ná mii i ke, yii wà nin'kin naha na sí n-pa mii le cye e.» ¹⁹ Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e fo pi shin maha shin na u yíbili: «Mii wí la? Mii wí la?» ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii shiin ke ná shuunniñi wà wí, nge cyége ku naha na mii woge e njyñi yaage e ke. ²¹ Supyanji Jyanji nkwùmbaa nyé mε, bà l'á sémε u kyaa na Kile Jwumpe Semeñi i mε. Nka ngemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'á kèége! Urufoo zimbaanji mpyi na sí n-pwóro u zini na.»

Wwonege njyñi

(Macwo 26.26-30; Luka 22.15-20; 1 Kòrenti Shiinbii 11.23-25)

²² Mà pi yaha pi i lyí, Yesu à bwúuruñi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á, maa jwo: «Yii nge shwò a lyí, mii cyeere ti.» ²³ Lire kántugo maa fùñcwokwuuni lwó, ézén sinmε mpyi l'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa pu kan pi á, ka pi puni si pu bya. ²⁴ Ka u u pi pyi: «Puru pu nyé mii sishange, tunmbyaare nivónnte Kile à le ke, tire sishange ki, nke k'á wu si ntaha shin'nyahara ná Kile shwòhòñi yaa ke. ²⁵ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mii saha sì ézén sinmε bya mε, fo canjke mii sí nùru pu bya Kile Saanre e ke.»

²⁶ Nyé ka pi i Kile pèente myahigii cêe maa nta a fworò bage e, maa nkàre Olivye cire nan'ke nun'i.

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nyé a uru cè mε

(Macwo 26.31-35; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38)

²⁷ Pi à nò wani ke, ka Yesu si pi pyi: «Yii puni sí n-fê si mii kanni yaha, naha na yé y'à sémε Kile Jwumpe Semeñi i “Mii sí mpànahani bò, mpàkurun'ke puni sí n-caala*.”»

²⁸ Ka Yesu si nùr'a pi pyi: «Nka mii aha jè a fworò kwùñi i tèni ndemu i ke, mii sí n-sà yii sige Galile kùluni i.» ²⁹ Ka Pyeri si u pyi: «Pi sanmpii puni mée ká fê, maa mu yaha, mii kyaa bà mε.» ³⁰ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo mu á, ninjaa numpilage yabilinji

* 14:27 Zakari 13.7

i, ñkùpooŋi mɛɛni shɔnwuuni sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na na mu nyɛ a mii cɛ mɛ.» ³¹ Ka Pyɛri si núr'a u ɲwɔmɛɛni taha maa yi jwo a waha: «Pi mɛɛ ká mpyi na sí mii bò ná mu i, mii sì n-sì n-jwo na mii nyɛ a mu cɛ mɛ.» Ka cyelempyiibii sanmpii puni si yire ninuyi jwo.

Yesu à Kile ɲáare Zhetisemani cikɔɔge e
(Macwo 26.36-46; Luka 22.39-46)

³² Nyɛ ka pi i nɔ cyage k'e, kuru mɛge nyɛ Zhetisemani. Ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Yii tɛɛn naha mà jwo mii u sà Kile ɲáare mɛyyere ke.»

³³ Ka u ɲɲkareŋi si ɲkàre ná Pyɛri ná Yakuba ná Yuhana i. Ka yyetanhare ná funmpɛɛnre si sìi u á. ³⁴ Ka u u pi pyi: «Mii funŋke naha a pɛn fo na ɲko si mii bò. Yii tɛɛn naha yii i ɲkwôro ɲyii na.»

³⁵ Ka u u ɲkàre yyaha yyére, maa uye wà ɲɲke na, maa Kile ɲáare, bà lire tɛni kyaage si mpyi si ɲjà ntòro u taan mɛ. ³⁶ U mpyi na ɲko: «Mii Tu Baba, li fàñhe nyɛ mu i mà jà a karigii puni pyi. Na shwɔ ɲke kyaage lwɔhe na. ɲka ma hà na ɲyii wuuni pyi mɛ, ma ɲyii wuuni pyi.»

³⁷ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a pa u cyelempyiibii yyére, mà sà pi ta pi i ɲwúuni. Ka u u Pyɛri ɲɛ, maa u pyi: «Simɔ, mu na ɲwúuni bɛ? Mu nyɛ a jà a nde tɛni ɲɲkinŋi pyi ɲyii na ná mii i mà? ³⁸ Yii tɛɛn ɲyii na, yii raa Kile ɲáare, bà yii si mpyi si fàñha ta Sitaanninŋi na, u àha ɲkwɔ yii sòn ɲgà kapii na mɛ. Nàkaana baa, sùpyanŋi zòmbilin'à bégel'a yaha kacɛnŋkii mɛɛ na, ɲka u fàñh'à cyére.»

³⁹ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a file yyaha yyére, maa wá na Kile ɲáare ná puru jwunumpe e. ⁴⁰ Ka u u núr'a pa u cyelempyiibii yyére mà pa pi ta pi à ɲóó, pi mpyi na si n-jà ɲyiiigii múgo n-yaha mɛ. Nje pi sí n-jwo Yesu á ke, pi saha nyɛ a cɛ mɛ.

⁴¹ Ka Yesu si núr'a kàre yyaha na, maa núr'a pa nɔ u cyelempyiibii na tontanrawoge e, maa pi pyi: «Yii saha na ɲwúuni la? ɲɔmp'à ta, tɛn'à nɔ. Numɛ, Supyanŋi Jyanŋi sí n-le kapimpyiibii cye e. ⁴² Yii yíri, wuu raa sì, ɲaha na ye ɲge u sí mii le cye e ke, uru na naha naha.»

Yesu ɲcùŋi kani
(Macwo 26.47-56; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12)

⁴³ Nyɛ mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Zhudasi si nɔ wani, uru na nyɛ cyelempyiibii kɛ ná shuunninŋi wà. U mpyi a pa ná shinŋyahar'e, kàshikwɔnŋwɔɔyi ná kàbiiyi mpyi pire cye e. Kile sàragawwuubii ɲùŋufɛebii ná Kile Saliyanŋi cyelentiibii ná Yahutuubii kacwɔnribii pi mpyi a pire tun. ⁴⁴ Zhudasi u mpyi na sí u le pi cye e ke, uru mpyi a jwo a kan u cùveebil'á: «Yii aha mii ɲya mii à sùpyanŋi ɲgemu pûr'a cù maa u shéere ke, urufoo wi. Yii i u cù, yii a sì, yii raa u kàanmucaa sèl'e.» ⁴⁵ Pi à nɔ ke, ka Zhudasi si ntíl'a file Yesu na, maa jwo: «Wuu cyelentuŋi» maa u pûr'a cù.

⁴⁶ Nyɛ ka sùpyire si cye taha Yesu na, maa u cù. ⁴⁷ Ka Yesu cyelempyanŋi wà ɲɲkin si u kàshikwɔnŋwɔɔge wwù mà taha a Kile sàragawwuubii ɲùŋufembwɔhe báarapyinŋi ɲɲgenŋke kà kwòn a cyán. ⁴⁸ Ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwɔnŋwɔɔyi ná kàbiiyi i mpa ɲcù, mu à jwo kakuumpyi u nyɛ mii. ⁴⁹ Mii mpyi ná yii e canŋa maha canŋa. Mii mpyi maha sùpyire kálali Kilejaarebage e, yii sí nyɛ a mii cù mɛ. ɲka nde mpyinŋi sí Kile tùntunmpii jwumpe fùŋŋ.»

⁵⁰ Ka u cyelempyiibii puni si fê, maa u yaha. ⁵¹ Nànjiinŋi wà u mpyi a taha u fye e, vaaŋnto kanna u mpyi a taha a uye míginɛ. Ka pi i u cù vaaŋntonŋi na. ⁵² Ka u u láha u na, maa wá na fí u cípyire wunŋi.

Yesu na nyɛ yukyaabii cye e
(Macwo 26.57-68; Luka 22.54-55, 63-71; Yuhana 18.13-14, 19-24)

⁵³ Mpíi pi à Yesu cù ke, ka pire si ɲkàre ná u e Kile sàragawwuubii ɲùŋufembwɔhe yyére. Kile sàragawwuubii ɲùŋufɛebii puni ná Yahutuubii kacwɔnribii ná Kile Saliyanŋi

cyelentiibii mpyi a piye bínni wani. ⁵⁴ Mà pi yaha pi i ñkèege ná Yesu i, Pyeri à tèn laage e, marii si pi fye e fo sáragawwuubii ñuñufembwøhe pyenge e. U à sà nò ke, maa jyè pyenge e, maa ntèn sañcwønsigibii taan na uye ware.

⁵⁵ Sáragawwuubii ñuñufeebii ná yukyaala kurunke shiinbii puni mpyi na kañuñɔ caa si Yesu bò. Nka pi nyɛ a yaaga ta mɛ. ⁵⁶ Shinnyahara mpyi na fini Yesu na, nka pi jwumpe nyɛ a bê nin̄kin na mɛ. ⁵⁷ Pìl'à pa yîri, maa fini na pir'à lógo na u à jwo: ⁵⁸ «Mii sí sùpyire Kileñaarebage nivanrage cyán, sí núru ku faanra canmpyaa taanre funñ'i sùpya baa.» ⁵⁹ Puru mpe ñuñɔ taan sahañki, pi jwumpe nyɛ a jà a pyi nin̄kin mɛ.

⁶⁰ Ka sáragawwuubii ñuñufembwøhe si yîri sùpyire shwøhø'l'e, maa Yesu yíbe: «Mpe jwumpe puni p'à jwo mà yyaha tíi ná mu i ke, naha mu à cè p'e yɛ?» ⁶¹ Ka Yesu si fyâha fyii, u nyɛ a yaaga jwo mɛ. Ka sáragawwuubii ñuñufembwøhe si núr'a u yíbe: «Kile Njncwønrøñi u nyɛ mu la? Kileni Njncenn̄i Jyan̄i u nyɛ mu la?» ⁶² Ka Yesu si u pyi: «Ɔɔn, mii wi! Yii sí Supyan̄i Jyan̄i nya u à tèn Sin̄i Punifoo Kile kàniñe cyege na, lire kàntugo yii mú sí u nimpan̄i nya nahanyi i, mà yîri n̄nyini na.»

⁶³ Yesu à puru jwo ke, ka sáragawwuubii ñuñufembwøhe lùyiri wuñi si u yabilin̄i vāantinn̄ke cwøn†, maa jwo: «Wuu saha nyɛ a tige wà jwøjwumɔ kurugo mɛ. ⁶⁴ Yii à u Kile mɛkɛege jwumpe lógo. Naha yii nyɛ na sōnn̄i yɛ?» Ka pi puni si ntèn li taan na u à kapii pyi, na u mú s'à yaa u bò. ⁶⁵ Ka p̄i si wá na ntilwøhe wàa u na, maa u yyahe pwø, maa kan̄kuruyo cyán u e, maa u yíbe: «Mu nyɛ a jwo na mu na nyɛ Kile tūntunñɔ mà? Nge u à mu bwòn ke, uru mɛge yyere wuu á!» Ka pyenge sañcwønsigibii si kantawahii bwòn bwòn u e.

Pyeri à jwo na uru nyɛ a Yesu cè mɛ

(Macwo 26.69-75; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Lir'à Pyeri ta u mpyi jwøhøntaan pyenge funñke e. Ka Kile sáragawwuubii ñuñufembwøhe báarapyicwøñi wà si mpa ⁶⁷ Pyeri ta u u na ware, maa u yal'a wíi maa u pyi: «Mu mú mpyi ná Nazareti Yesu e!» ⁶⁸ Ka Pyeri si yi kyáala maa jwo: «Ceewe, mpe mu na yu ke, mii nyɛ a puru cè mɛ.» Lire kàntugo ka Pyeri si fworò ntàani na mà sà yyére tajyijwøge na, [ka ñkùpoon̄i si mɛɛ sú.] ⁶⁹ Lire kàntugo ka uru ceen̄i ninuñi si núr'a Pyeri nya kuru cyage e. Sùpyire ti mpyi wani ke, ka u u tire pyi: «Nge nàñi nyɛ pi wà.» ⁷⁰ Ka Pyeri si núr'a yi kyáala. Nyɛ tèt'a pi ke, mp̄i pi mpyi wani ke, ka p̄ire si yi jwo Pyeri á: «Nàkaana baa, mu na nyɛ Yesu fyèñwøhøshinn̄i wà, naha na yɛ mu mú na nyɛ Galile kùluni shin.» ⁷¹ Nyɛ ka Pyeri si jwo: «Kamp̄i mii à nge nàñi cè, Kile kà na yaha mɛ!» ⁷² Ka ñkùpoon̄i si ntíl'a mɛɛ sú tozhønwo. Ka Pyeri funñke si jcwø Yesu jwumpe nin̄jwumpe na na: «Ñkùpoon̄i mɛɛni shønwuuni sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na na mu nyɛ a mii cè mɛ.» Nyɛ ka Pyeri si wá na mɛɛ súu.

15

Pilati à Yesu yíbe

(Macwo 27.1-2, 11-14; Luka 23.1-5; Yuhana 18.28-38)

¹ Kuru can̄ñke jyèsøge na, ka Kile sáragawwuubii ñuñufeebii ná Yahutuubii kacwønr̄ibii ná Kile Saliyan̄i cyelentiibii ná yukyaala kurunke shiinbii sanmp̄i puni si piye bínni, maa wwø a jwo, maa Yesu cù a pwø maa ñkàre ná u e fànhafoon̄i Pilati á*. ² Ka Pilati si u yíbe: «Yahutuubii Saann̄i u nyɛ mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu aha jwo amuni yo.»

³ Ka Kile sáragawwuubii ñuñufeebii si t̄igire n̄inyahara cyán Yesu na. ⁴ Ka Pilati si núr'a u yíbe: «T̄igire pi à cyán mu na ke, mu nyɛ a pà cè a jwo tire e mà?» ⁵ Yesu saha nyɛ a jwo mɛ. Ka lire si Pilati kàkyanhala sèl'e.

† 14:63 Yahutuubil'á, sùpya ká jwumɔ jwo Kile na, mpemu nyɛ a yaa pu jwo u na mɛ, mp̄i pi à puru jwumpe lógo ke, p̄ire maha yîri maa pi vāan̄nȳi cwøn. * 15:1 Fànhafoon̄i Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujyini wà bò.

Yesu kataanmp'á cwənr'a yaha u mbòŋi na
(Macwo 27.15-26; Luka 23.13-25; Yuhana 18.39--19.16)

⁶ Yee maha yee Yahutuubii bilereŋkwoŋi kataanni n'a mpyi a nɔ, Pilati mpyi maha kàsujyi ninŋin yaha, nge sùpyire mpyi maha jáare u á ke. ⁷ Nàŋi wà, ná u mɛge na mpyi Barabasi, uru mpyi a le kàsuni i, jaha na ye u ná u wwoŋɛebii mpyi a cânra Ɔromu shiinbil'á, fo mà booro pyi. ⁸ Ka sùpyire si file Pilati na, maa u jáare na nde u maha mpyi pir'á yee maha yee ke, na u lire pyi. ⁹ Ka Pilati si pi yíbe: «Li sí n-bê yii á, mii u Yahutuubii Saanŋi yige kàsuni i la?» ¹⁰ U mpyi a cè na yinɔyege na Kile sáragawwuubii jùŋufeebil'á Yesu le cye e. ¹¹ Nka Kile sáragawwuubii jùŋufeebil'á sùpyire sòn na ti Pilati jáare u Barabasi yige kàsuni i, u u Yesu yaha wani.

¹² Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «ŋge yii na mpyi Yahutuubii Saanŋi ke, jaha yii nyɛ na sònŋi mii i mpyi uru na ye?» ¹³ Ka pi i jwo fànha na: «U kwòro cige na!» ¹⁴ Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «Kapiini ndire u à pyi mà sà nɔ u bò ye?» Nka pi saha na kwuugii wàa fànha na, marii ŋko: «U kwòro cige na!» ¹⁵ Pilati la mpyi si sùpyire nyii wuuni pyi, maa Barabasi yige kàsuni i, maa pi pyi pi à Yesu bwòn ná kàsorigil'e, maa u kan pi sà ŋkwòro kworokworocige na.

Sòrolashiibil'á Yesu fwóhɔrɔ
(Macwo 27.27-31; Yuhana 19.2-3)

¹⁶ Ka sòrolashiibii si ŋkàre ná Yesu i pi tateŋge e, maa sòrolashiibii sanmpii yyer'a pa, ¹⁷ maa vāanttinmbwɔhɔ ninɔyega† le u na, maa ŋguro cín mà pyi saanra jùntonɔ mà tò u na. ¹⁸ Lire kàntugo ka pi i wá na u fwóhɔre, marii ŋko: «Yahutuubii Saanŋi, wuu à mu shéere!» ¹⁹ Marii u bwùun jùŋke e ná kàbiini i, marii ntilwɔhe wàa u na, marii ninɔkure sínni u taan, maa piye pyi mu à jwo pi na u pèrɛ. ²⁰ Pi à u fwóhɔr'a kwò ke, maa vāanttinmbwɔhe ninɔyege wwù u na, maa u yabilinɔ vāanɔyi le u na, maa ŋkàre ná u e si sà ŋkwòro kworokworocige na.

Pi à Yesu kwòro cige na
(Macwo 27.32-44; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27)

²¹ Nyɛ mà sòrolashiibii yaha pi i ŋkège ná Yesu i tabonɔke e, pi à círi ná nàŋi w'e u à yîri sige e, u mɛge mpyi Simɔ, Sirɛni kànhe shin u mpyi u wi. Alɛzandiri ná Urufusi yii tunɔ u mpyi u wi. Nyɛ ka pi i u kárama u à Yesu kworokworocige tugo. ²² Ka pi i ŋkàre ná u e cyage mɛge ku nyɛ Gólikota ke, lire jwɔhe ku nyɛ: «Nunɔkwɔge Cyage.» ²³ Pi à nɔ wani ke, maa wyɛere tà le sinmpe e mà kan Yesu á u bya, ŋka u nyɛ a jɛn'a ti bya mɛ. ²⁴ Sòrolashiibil'á Yesu kwòr'a kwò ke, maa ŋkyaanlwooni tɛg'a u vāanɔyi táa piye na, bà pi puni si mpyi si pi nàzhanɔ cè mɛ. ²⁵ U à kwòro cige na nyège tɛni baacyɛere wuuni na. ²⁶ U à bò jùŋke ŋkemu na ke, cikwooni na pi mpyi na sí kuru sémɛ ke, pi à li sémɛ kuru cyage e: «YAHUTUUBII SAANŊI». ²⁷ Nàŋkaalii shuunni mpyi a kwòro ná Yesu i. Wà mpyi u kàninɔke na, u sannɔ sí nyɛ u kàmɛni na. [²⁸ Lire pyinɔkanni na, mpe p'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i u kyaa na ke, pur'à fũŋɔ:

«U à tòrɔ ná kapimpyiibil'e.»]

²⁹ Sùpyire nintorore mpyi maha u fwóhɔre, marii jùnyɔi kwòre, marii ŋko: «Mu u mpyi maha jwo na mu sí Kilejaarebage cyán si ku faanre canmpyaa taanre e ke, mu u nyɛ amɛ la? ³⁰ Mu yabilinɔ u maye shwɔ, maa ntíge kworokworocige na.»

³¹ Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Kile Saliyanɔ cyelentiibii mpyi na u fare, marii ŋko piy'á: «U à pii shwɔ, maa mpyi u nyɛ a já uye shwɔ mɛ. ³² Kile Ninɔcwənrɔŋi! Izirayeli Saanŋi! Mu aha já a tíge ŋke cige na may'á, wuu sí n-dá mu na!» Mpii pi mpyi a kwòro u taan ke, pire mú mpyi na u fare.

† 15:17 Vāanttinɔyege: Yahutuubii yyére, pi mpyi maha kuru vāanttinɔke jwoolo maha ŋkan saanbii ná shinbwoobil'á.

Yesu kwùñi

(Macwo 27.45-56; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30)

³³ Nyɛ canŋke mpyi a nɔ jũŋɔ nɪŋi i, ka numpini si mpâl'a jyè kɪni cyeyi puni i, mà tèrɛ pyi fɔ mà sà byanhara yàkɔŋke na. ³⁴ Lire tɛni i, ka Yesu si jwo fànha na: «Eloyi, Eloyi, lama sabakatani†?» Lire jwəhe ku nyɛ: «Mii Kileni, mii Kileni, naha na mu à kàntugo wà mii á yɛ?»

³⁵ Mpii pi mpyi wani ke, ka pire pii si yire lógo, maa jwo: «Yii lógo! U naha na Kile túnntunŋiEli yiri na u pa uru tɛgɛ.» ³⁶ Ka pire wà nɪŋkin si fê a sà sɪcogo fyinmɛ lùtanhage k'e, maa ku nórɔ kàbii na, mà yaha Yesu jwəge taan, u u ku ta a shwəɔnrɔ. Maa jwo: «Yii u yaha wani, wuu a wíi kampyi Eli sí n-pa u tɪrige ŋke cige na.» ³⁷ Ka Yesu si núr'a sêe fànha na, ka u múnanyi si fwoɔ u e.

³⁸ Nyɛ ka Kilejaarebage táataa vāanŋke si jcwɔn nɪŋke e, mà lwó nɪnyɪŋi na fɔ jwəh'i.

³⁹ Nyɛ Ɔɔmu sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi u mpyi a yyére Yesu yyaha na ke, u à ta naha u kwùŋkanni nya ke, ka u u jwo: «Nàkaana baa, ŋge nàŋi mpyi Kile Jyanŋi.»

⁴⁰ Cyee kurunŋɔ mpyi a yyére laage e, marii wíi. Mariyama u mpyi na yíri Magidala kànhe e ke, ná Mariyama, u nyɛ Yakuba bilere ná Zhoze nunŋi ke, ná Salomɛ mpyi pi e.

⁴¹ Pire cyeebii pi mpyi a taha Yesu fye e mà u yaha Galile kùluni i marii u tèrɛ. Cyee nɪnyahamii mú mpyi wani, pi mpyi a taha u fye e mà kàrɛ Zheruzalɛmu kànhe e.

Yesu ntòŋi kani

(Macwo 27.57-61; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42)

⁴² Nyɛ yàkɔŋke mpyi a nɔ a kwɔ, ka pi i wá na canŋŋke bégeli, lire jwəhe ku nyɛ: kuru canŋa nùmpañña mpyi canŋŋke. ⁴³ Arimati kànhe shinŋi Yusufu, uru na mpyi yukyaala kurunŋke sêe shinŋi wà. U cyɛge mpyi a taha Kile Saanre tèepani na. Ka uru si jũŋɔ waha maa ŋkàrɛ Pilati yyére si Yesu buwuŋi náare u á. ⁴⁴ Pilati à Yesu kwùŋi lógo ke, l'à u paa, ka u u sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi yyer'a pa yíbe kampyi u tèekwuun'à mɔ. ⁴⁵ Tɛni i sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi'à Pilati pyi na Yesu à kwù ke, ka u u kuni kan Yusufu á na u sà u tɪrige kworokworocige na. ⁴⁶ Ka Yusufu si vāanvyinge shwə, maa Yesu buwuŋi tɪrige kworokworocige na, mà le k'e, mà sà ntò fannŋke e. Kuru fannŋke mpyi a tũgo kafaaga na. Ka u u kafaabwəhɔ kùunŋkul'à pa ntò fannŋke jwəge na. ⁴⁷ Magidala Mariyama ná Zhoze nunŋi Mariyama mpyi na Yesu buwuŋi tasinnaage wíi.

16

Yesu à jɛ a fwoɔ kwùŋi i

(Macwo 28.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10)

¹ Nyɛ canŋŋk'á tòro ke, Magidala Mariyama ná Yakuba nunŋi Mariyama ná Salomɛ, ka pire mú taanre si ŋkàr'a sà sɪnme nùguntanga wumɔ shwə si ntɛgɛ Yesu buwuŋi tɪri. ² L'à pyi cibilaage canŋcyiige* jyɛsɔge na. Tɛni i pi à nɔ kafaage fannŋke na ke, canŋa nyiini mpyi na fwoɔ. ³ Pi nɪŋkaribii mpyi na ŋko piy'á: «Jofoo u sí n-pa kafaabwəhe kùunŋkuu n-láha wuu á fannŋke jwəge na yɛ?» ⁴ Pi à ta naha pi nyiigii yɪrige ke, ka pi i kafaabwəhe ta k'à kùunŋkul'a lwó fannŋke jwəge na. ⁵ Pi à nɔ wani ke, maa jyè fannŋke e, mà nàŋjiwe nya u à vāanvyinge le, mà tɛn kàŋŋke na, ka cyeebii si fyá sèl'e. ⁶ Ka nàŋjiŋi si pi pyi: «Yii àha vyá mɛ. Nazarɛti Yesu pi à kwòro cige na ke, uru yii na jcaa la? U à jɛ a fwoɔ kwùŋi i, u nyɛ naha mɛ. Yii u buwuŋi tasinnaage wíi. ⁷ Yii sà yi jwo Pyɛri ná cyelempyiibii sanmpil'á “U à kàr'a sà yii sige Galile kùluni i. Yii sí sà u nya wani, bà u à fyànha a yi jwo a yaha mɛ.”»

† 15:34 Yesu na ŋkwúuli Aramɛni shɛɛnre e. Tire shɛɛnre e, Eloyi jwəhe ku nyɛ: «Mii Kileni». Mpii pi nyɛ pi nyɛ na tire shɛɛnre nùru mɛ, pire maha sɔŋŋi na Kile túnntunŋi Eli Yesu nyɛ na yiri. Yahutuubii pii na sɔŋŋi na, ná Eli nyɛ a kwù mɛ, na sùpya ká mpyi kyaage e, na u sí n-pa urufoo shwə (2 Saanbii 2.1-12). * 16:2 Yahutibil'á cibilaage canŋcyiige ku nyɛ kàŋŋi.

⁸ Nye ka cyeebii si fê a fworo fanŋke e. Pi puni mpyi a fyá fo na jcyêenni. Li funmpɛɛnr'à pi pyi pi nye a jɛn'a yaaga jwo sùpya á mɛ.

Mpiimu na Yesu à uye cyêe ke

(Macwo 28.9-10, 16-20; Luka 24.13-49; Yuhana 20.11-23; Kapyiŋkii 1.6-8)

[⁹ Yesu à jɛ a fworo kwùŋi i cibilaage canjcyiige jyeɛɔage na ke, Magidala Mariyama na u à fyâŋha a uye cyêe, ŋge e Yesu à jínabii baashuunninɛ kòr'a yige ke. ¹⁰ Ka uru ceenɛ si ŋkàr'a sà yi jwo Yesu fyèŋwòhòshiinbil'á. Pi mpyi a tɛɛn yyetanhare e, marii myahigii súu. ¹¹ Nka tɛni i pi a lógo na Yesu à jɛ a fworo kwùŋi i, na u wá jyii na, na Mariyama à u nya ke, pi nye a sàa dá mɛ.

¹² Lire kàntugo Yesu à uye kɛɛnɛ'a cyêe u fyèŋwòhòshiinbii pii shuunni na mà pi yaha pi i ŋkèege sige e. ¹³ Ka pire si nùr'a pa yi jwo pi sanmpil'á, ŋka pire mú saha nye a dá mɛ.

¹⁴ Kàsanrage na, Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii kɛ ná ninjinɛ na mà pi yaha pi i lyí. U à pi faha pi dánabaare na, naha na ye mpíi pi à u nya u à jɛ a fworo kwùŋi i, maa mpyi jyii na ke, u cyelempyiibii nye a jɛn'a dá pire jwumpe na mɛ. ¹⁵ Puru jwòhò na, ka Yesu si pi pyi: «Yii a sì dijyeŋi jùnyi puni na, yii s'a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyire pun'á. ¹⁶ Ngemu ká dá pu na, maa batize ke, urufoo sí nùmpañña ta, ŋka shin maha shin u à pu lógo, maa mpyi u nye a dá pu na mɛ, Kile sí urufoo tùn. ¹⁷ Mpíi pi à dá mii na ke, pire sí raa kakyanhala karigii jcyiimu pyi ke, cyire cyi nye: pi sí raa jínabii kòre, pi sí raa yu shɛɛnre tabɛr'e, ¹⁸ pi sí raa wwòobii cwòre, ŋka pi sì raa yaage pyi pi na mɛ. Pi mɛɛ ká bàha bya, ku sì n-jà kapii pyi pi na mɛ. Pi sí raa cyeyi tare yampii na, s'a Kile jáare pi na pi raa jɛcùuŋi.»

Yesu à kò a dùgo nìnyiŋi na

(Luka 24.50-53; Kapyiŋkii 1.9-11)

¹⁹ Kafoonɛ Yesu à puru jwumpe puni jwo a kwò ke, ka Kile si u kò a dùrugo nìnyiŋi na, ka u u sà ntɛɛn Kile kàniŋe cyɛge na.

²⁰ Nye ka u cyelempyiibii si ŋkàr'a sà a Jwumpe Nintanmpe yu cyeyi puni i. Kafoonɛ mpyi maha pi tère báaraŋi puni i, kakyanhala karigii pi mpyi maha mpyi Yesu mɛge na ke, cyire mpyi maha fànha kaan pi jwump'á, mà li cyêe na sèe wi.]

Luka Jwumpe Nintanmpe Jwun^{kan}ni

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeⁿⁱ fun^{no} jwumpe e ke

Luka na mpyi wempeyi, Yahutu bà u mpyi u wi me. Mpii pi nyε pi nyε Yahutuu me, Luka la mpyi si Kile Jyani Yesu kyaa jwo pir'á. Lire kurugo mpii pi à Yesu nya maa lógo u jwò na ke, u à file pire na maa Yesu karigii yyaha cya pir'á.

Yesu à si fò^{no}fee pyenge. Mpànahabii pi à sì mpànahabii ke, pir'á u zin'á fyànha a jwo. Kile nyε a sùpya pwò^{no} sùpya na me, u à jwo na shin maha shin u à uye cè kapimpyi^{ne} maa nyε Yesu na ke, urufoo sí nùmpañ^a ta. Fò^{no}feebii ná yampii ná nà^{no}kopyire ná lenkwucyeebii ná círimpii ná zàmp^{ne}enbii ná supyishini sanni u mpyi u nyε laage e pil'á me, pire puni kyaa mpyi a táan Yesu á. Tèni i Yesu à kwòro cige na ke, mpii pi à u kwòro ke, u à Kile jáare na u yàfa pire na.

Yesu à jè a fwordo kwùⁿⁱ i ke, u à uye cyêe u cyelempyiibii na, maa pi pyi na pi tèn Zheruzalemu kànhe e, pi i Kile Munaani sige, Kile mpyi a lire ndemu jwòm^{ne}é lwó pi á ke. Yesu à puru jwo ke, maa dùg'a kàre nìnyini na, pi nyii na.

Karigii cyi à pyi lire kàntugo ke, Luka à cyire séme sémeⁿⁱ wab^{er}'e, uru mege na nyε: «Yesu Tunntunmpii Kapyiinkii Semⁿⁱ».

Luka sémeⁿⁱ kasemⁿⁱ

¹⁻³ Yyaha yyére shinⁿⁱ Tofili, karigii cyi à pyi naha wuu yyére ke, cyire cyi mii nyε na sémeⁿⁱ si ntun mu á. Shinnyahara mú à cyi séme cyire karigil'e, mà tàanna ná sùpyire cyi jwun^{kan}ni i, mpiimu nyii na cyi pun'á pyi ke, ná pire pi à pa mpyi Jwumpe Nintanmpe jwufeebii ke. Lire e mii mú à li ta kacenn^e maa cyi yyaha cya fo cyi tasiige e maa cyi yal'a séme si nkan mu á, ⁴ bà mu si mpyi si li cè na karigii cyi à jwo mu á ke, na cyire na nyε sèe me.

Kile mèl^{ke}ni wà à Yuhana Batizelipyini zini kyaa jwo

⁵ Tèni i Eròdi mpyi Zhude kùluni saannⁱ ke, Kile sàragawwunⁱ wà na mpyi Abiya u sàragawwukurun^{ke} e, u mege mpyi Zakari. U cwonⁱ mpyi Aron tùluge shin, u mege sí mpyi Elizabeti. ⁶ Pi mú shuunnⁱni mpyi a tíi Kafoonⁱ Kile yyahe taan, pi mpyi a u jwòm^{ne}eni cù karigii puni i, marii u tonⁱ kurigii puni jáare. ⁷ Nka pyà mpyi pi á me, naha na yε Elizabeti mpyi cijirin^e. U ná u poonⁱ mú sí mpyi a lyε a kwò.

⁸ Cann^{ka} Zakari mpyi sàragawwubaaranⁱ na Kile yyahe taan, naha na yε mahanⁱ mpyi a nò pi sàragawwukurun^{ke} na. ⁹ Mà tàanna ná sàragawwuubii làdaabil'e, pi mpyi maha nkyaanlwooni tég'a sàragawwunⁱ wà cwò^{no}nrò, ur'a sì jyè Kilejaarebage fun^{ke} e maa wusunⁿⁱ sùugo. Nyε ka kuru cann^{ke} wunⁱ si mpa bē Zakari na. ¹⁰ Mà u yaha u u wusunⁿⁱ sùuge, sùpyire puni mpyi ntàani na na Kile jáare. ¹¹ Ka Kafoonⁱ Kile mèl^{ke}ni wà si mpâl'a fwordo Zakari na, maa yyére wusunⁿⁱ tasogoge kànin^e cyage na. ¹² Zakari à u nya ke, maa fyá sèl'e.

¹³ Ka mèl^{ke}ni si u pyi: «Ma hà vyá me Zakari, Kile à mu jarege lógo. Mu cwonⁱ Elizabeti sí mu kan pùnambile na, maa li mege le Yuhana. ¹⁴ Uru pyànⁱ zini kani sí n-pyi mu á funntanga ná múguro kyaa. Li mú sí n-pyi shinnyahara á funntanga kyaa, ¹⁵ naha na yε u sí n-pyi shinbwo Kafoonⁱ Kile yyahe taan. U sì raa sinmpe pà tufiige byii me. Kile Munaani sí u jî tèrigii puni i, ali mà u yaha zimbaa. ¹⁶ U sí Izirayeli shiinbii ninyahamii yyaha kēnn^e Kafoonⁱ pi Kilenⁱ á. ¹⁷ U kapyiinkii sí n-pyi Kile tūntunⁿⁱEli wogigii fige. Bà Kile Munaani mpyi a fyànha a fànhe kan Eli á me, amuni li sí fànhe kan u á, u u Kafoonⁱ kuni bégele, u u tiibii ná pyilibii shwòhⁿⁱ yaa. Mpii pi à jù^{no} kyán Kile na ke, u sí pire kēnn^e n-pyi shintiilii, si supyishini wà bégele njaha Kafoonⁱ yyaha na.»

¹⁸ Ka Zakari si jwo mèlekɛɛŋ'á: «Di mii sí puru sèenji cè n-jwo yɛ? Naha kurugo yɛ mii ná na cwonji shìŋ'á tòro zi taan.» ¹⁹ Ka mèlekɛɛŋji si u pyi: «Mii u nyɛ Gabiriyeli. Mii u nyɛ Kile taan u tũnture laage e. U à mii tun mii u pa mpe jwumpe nintanmpe jwo mu á. ²⁰ Mu nyɛ a jɛn'a tɛɛn mii jwɔmugure taan mɛ, mà li ta nde mii à jwo mu á ke, li sí n-pyi li tèepyil'e. Lire kurugo mu sí n-pyi búbu, mà lwó numɛ na fo mà sà yaa ná li tèepyiini í.»

²¹ Lire tɛni mpyi a sùpyire puni ta ti i Zakari sigili na nkànre, naha na yɛ u mpyi a mɔ Kilejaarebage funŋke e. U mɔnji mpyi a pi puni pàa. ²² U à jà a pa fwordo ke, ka u u mpyi búbu, u nyɛ a jà a jwo ná pi e mɛ, ka pi i jɛcè na Kile à kani là cyêe u na Kilejaarebage funŋke e. Ka u u wá na yu ná cyeyi i. ²³ Nyɛ Zakari sáragawwubaaraŋi canmpyaagil'á fũnŋo ke, ka u u nkàre pyɛngɛ.

²⁴ Canmpyal'á tòro ke, ka u cwonji Elizabeti si laa ta, maa ŋwɔhɔ yinyɛ kanjkuro funŋ'i. Maa jwo uye funŋ'i: ²⁵ «Kile à jwɔ mii na ná nde e dɛ! U à mii pyítambaani silege láha mii na sùpyire nyii na.»

Kile mèlekɛɛŋji wà à Yesu zinj kyaa jwo

²⁶ Nyɛ Elizabeti laani yinke baani woge e, ka Kile si u mèlekɛɛŋji Gabiriyeli tun Galile kùluni kànhe kà na, ku mɛge nyɛ Nazarɛti. ²⁷ Pùcwonji wà u mpyi wani, u mɛge mpyi Mariyama. Saanŋi Dawuda tùluge shinŋi Yusufu tàcwo u mpyi u wi. ²⁸ Ka mèlekɛɛŋji si jyè uru pùcwonji yyére, maa jwo: «Mii à mu shéere, Kafoonji Kile à jwɔ mu na maa mpyi ná mu i.» ²⁹ Ka puru jwumpe si Mariyama funŋo wwòŋo sèl'e, ka u u wá na uye yíbili uru fwùŋi nùŋke na. ³⁰ Ka mèlekɛɛŋji si yi jwo u á: «Ma hà vyá mɛ Mariyama, Kile à jwɔ mu na. ³¹ Mu sí laa ta, li sí n-si pùnambile, maa li mɛge le Yesu*. ³² U sí n-pyi shinbwo, u mɛge sí n-le Kilenji ninyi wunji Jyani. Kafoonji Kile sí u tulyage Dawuda saanre fànhe kan u á. ³³ U sí n-pyi Yakuba shinj† nùŋo na fo tèekwombaa. U fànhe sì n-kwò mɛ.» ³⁴ Ka Mariyama si yi jwo mèlekɛɛŋ'á: «Di lire sí n-pyi n-jwo yɛ? Naha kurugo yɛ mii sàha nkɔwò a nò cè mɛ.»

³⁵ Ka mèlekɛɛŋji si u pyi: «Kile Munaani sí n-pa n-tɛɛn mu jɔŋ'i. Kilenji ninyi wunji u sínji sí n-pyi mbyimɛ fiige mu jɔŋ'i. Lire kurugo pyàŋi mu sí n-si ke, uru sí n-pyi Kile wu, u mɛge sí n-le Kile Jyani. ³⁶ Mu cìmpworocwonji Elizabeti, uru ninjyɛŋkwonji mú à laa ta, u sí pùnambile si. Sùpyire mpyi na uru ŋgemu sòŋŋi cijirinɛ ke, u laani yibaani woge ku nyɛ ŋke. ³⁷ Sèenji na, kyaa nyɛ na Kile jini mɛ.» ³⁸ Ka Mariyama si yi jwo u á: «Kafoonji bilicwo u nyɛ mii, Kile u li pyi mii á bà mu à yi jwo mɛ.» Ka mèlekɛɛŋji si yiri u taan maa nkàre.

Mariyama à sà fwordo u cìmpworocwonji Elizabeti na

³⁹ Cyire canmpyaagil'e, ka Mariyama si yîr'a fyâl'a kàre janyi kùluni i, Zhude kànhe kà na. ⁴⁰ Maa jyè Zakari pyɛngɛ e, maa Elizabeti shéere. ⁴¹ Tèni i Elizabeti à Mariyama fwùŋi lógo ke, ka u pyàŋi si jyàha u funŋke e. Ka Kile Munaani si Elizabeti jî, ⁴² ka u u jwo fànha na Mariyama á: «Kile à jwó le mu á mà tòro cyeebii puni taan! Pyàŋi mu sí n-si ke, Kile sí jwó le ur'á mú! ⁴³ Jo u nyɛ mii, fo mii Kafoonji nunji yabilinji u pa mii yyére yɛ? ⁴⁴ Naha kurugo yɛ mii sí yi jwo mu á, tɛni i mii à mu fwùŋi lógo ke, funntang'á mii pyàŋi pyi u à jyàha mii funŋke e. ⁴⁵ Mu wuun'á jwɔ, naha na yɛ kani jwɔmɛɛni Kafoonji Kile à lwó mu á ke, mu à jɛn'a dá lire na.»

Mariyama à Kile kêe

⁴⁶ Nyɛ ka Mariyama si jwo: «Mii à Kafoonji Kile kêe ná na zòmbilini puni i, ⁴⁷ mii funŋke naha a táan sèl'e mii Shwofoonji Kile kurugo. ⁴⁸ Naha na yɛ mii u nyɛ u bilicwonji ke, u à jɛn'a jwɔ mii na, maa kacɛnnɛ pyi mii na, mii ná na cyɛɛmpe puni i.

* **1:31** Yesu mɛge jwɔhe ku nyɛ: «Kafoonji Kile u nyɛ Shwofoonji.» † **1:33** Yakuba shiinbii pi maha mpyi Izirayeli shiinbii.

Mà lwó numε na,
tìñjì nìmpañjì sùpyire puni sí n-pa raa ñko na mii wuun'à jwɔ.

⁴⁹ Naha kurugo yε Kile Sinjì Punifol'à kabwɔhii pyi mii á,
u mεg'à táan.

⁵⁰ Mpii pi maha fyáge u na ke,
u maha pire jùñaara taa tèrigii puni i, maa kacennkii pyi pi á.

⁵¹ U maha kakyanhala karigii pyi
ná u cyεge fànha nyahaga woge e.
Mpii pi jyε ná yàmpeente funñke e ke,
u maha pire tìn a caala.

⁵² U maha fànhafeebii tîrig'a lwó pi fànhe jññ'i,
mpii pi à piye tîrige ke, u maha pire dùrugo.

⁵³ U maha yacennji kaan kategefeebil'á fo maha pi funñji jññε.
U maha nàfuufeebii cyεngaya wuubii yare pi i ñkèεge.

⁵⁴⁻⁵⁵ Jwɔmεeni u mpyi a lwó wuu tulyey'á ke, u à lire fùnñɔ.
U à pa u báarapyiibii Izirayeli shiinbii tège

U maha kacennkii pyi Ibirayima
ná u tùlug'á tèrigii puni i.»

⁵⁶ Jyε ka Mariyama si ñkwôro Elizabeti yyére fo mà nɔ yjnyε taanre fiige na, lire kàntugo
maa núr'a kàre u kànhe na.

Yuhana Batizelipyinji zinjì kani

⁵⁷ Jyε Elizabeti tètigen'à pa nɔ ke, ka u u si pùnambile. ⁵⁸ Tèni i Elizabeti tεεñjεebii ná u
cìmpyiibil'á lógo na Kafoonji Kile na wá à kacenne nimbwoo pyi u na ke, ka li i mpyi u ná
pi á funntanga nimbwɔhɔ.

⁵⁹ Pyànji zinjì canmpyiibaatanrewuuni na, ka pi i ñkàre u takwange e. Pi la mpyi si u tunji
Zakari mεge le u na, ⁶⁰ ka pyànji nunji si jwo: «Ŋnhɔ, u mεge sí n-le Yuhana.» ⁶¹ Ka pi i u
pyi: «ñka kuru mεge fiige jyε mu sùpya na mà dε!» ⁶² Ka pi i Zakari búbu wunji kà, maa u
yíbe pyànji mεge na. ⁶³ Ka u u pi pyi pi kwɔgɔ lwó a kan ur'á. Pi à pa ná k'e ke, ka u u yi
séme ku na: «Pyànji mεge sí n-le Yuhana» ka li i pi puni pâa.

⁶⁴ Jyε lire tènuuni i, ka Zakari njini si sànhà, ka u jwɔge si múgo, ka u u wá na yu marii
Kile père. ⁶⁵ Ka cyire karigii si u tεεñjεebii ná u kwúumpe shiinbii kàkyanhala, fo mà sà nɔ
Zhude janyì cyeyi kànyi puni na. Pi puni mpyi na cyire karigii shεenre yu pi bàarñwɔyi
i.

⁶⁶ Ka lire kani lógofeebii puni si li yaha piye funñ'i, marii sônñi li na. Pi shin maha shin
mpyi na uye yíbili: «ñge pyànji sí n-pyi naha shi bε?» Sèenji na, Kafoonji Kile cyεge mpyi ná
u ε.

Zakari à Yesu mpañi kyaa jwo

⁶⁷ Jyε ka Kile Munaani si pyànji tunji Zakari jñ, maa u pyi u à mpe jwumpe jwo:

⁶⁸⁻⁶⁹ «Wuu Kafoonji Kile kêe,
Izirayeli shiinbii u Kilenji,
jaha na yε u à Shwofoo njcennε yige
u báarapyinji Dawuda tùluge e mà kan wuu á.
U à pa si mpa u shiinbii tège
si pi jùññɔ wwû bilere e.

⁷⁰ Uru shεenre Kile tùnntunmpii mpyi a jwo fo tèemɔni i

⁷¹ na u sí wuu yige wuu zàmpeenbii cye e,
wuu kyal'à pεn mpiimu á ke, si wuu shwɔ pire na.

⁷² Lire cye kurugo, u à kacenne pyi wuu tulyeyi na.

Nde u mpyi a jwo u tunmbyaare tooy'e ke, u à lire pyi.

⁷³⁻⁷⁴ U mpyi a jwɔmεeni ndemu lwó wuu tulyage Ibirayima á,

na u sí wuu yige wuu zàmpeɛnbii cye e,
bà wuu si mpyi s'a uru père fyagara baa mɛ,
u à lire pyi.

⁷⁵ Kile à lire pyi bà wuu si mpyi s'a katiigii pyi u yyahe taan,
si ntaha uru kanni fye e wuu shìni puni i mɛ.»

⁷⁶ Lire kàntugo ka Zakari si jwo u pyàŋ'á:

«Mii pyàŋi, pi sí n-pa raa mu pyi Kileni nìnyi wuŋi tùnntunŋi,
ŋaha na yɛ mu sí n-pa ŋaara Kafoonj yyahe na, si u kuni yaa.

⁷⁷ Mu sí yi yyahe jwo Kile wuubil'á na

u sí pi kapegigii yàfa pi na, si pi shwà.

⁷⁸ Wuu Kileni jùŋaare ná u kacɛnŋkii kurugo,

u à bɛɛnmpe yige wuu á mà yîri nìnyiŋi na, mu à jwo canŋa ŋyiini nivworovɔnni.

⁷⁹ Mpii pi mpyi a tɛɛn kwùŋi numpini i ke, u à bɛɛnmpe yige pir'á.

U à yyeŋŋke kuni le wuu taan.»

⁸⁰ Nye uru pyàŋi mpyi na lyɛge, Kile Munaani sí i fàŋhe kaan u á. Ka u u ŋkwôro sige funŋke e fo mà sà nɔ u tɛɛcyeeni na Izirayɛli shiimbii na.

2

Yesu ziji kani

(Macwo 1.18-25)

¹ Nye tɛni là à pa nɔ, ka saanbwàhe Ogusiti si tùnnturo tun na sùpyire puni mɛyi yi séme.

² Lire l'à pyi mɛsemeni nìncyiini, l'à pyi mà Kirinisi ta Siri kɛni jùŋɔ na. ³ Sùpyire puni mpyi na si na pi mɛyi sémeni pi tukanyi na. ⁴ Ka Yusufu si yîri Nazarɛti kàŋhe e Galile kùluni i mà kàre saanŋi Dawuda kàŋhe na, Betilɛhemu i, Zhude kùluni i, ŋaha na yɛ Yusufu mpyi Dawuda tùluge sùpya. ⁵ U ná u tàcwoŋi Mariyama mpyi a kàre wani mɛyi zɛmɛni kurugo. Mariyama laa wuŋi u mpyi. ⁶ Mà pi yaha Betilɛhemu i, ka Mariyama laani tɛsini si nɔ. ⁷ Ka u u u jyanj nìncyiini si, maa u le vàanŋyi i mà sínŋiŋe yatɔɔre yabyage funŋ'i, ŋaha na yɛ pi mpyi a tatirige ta nàmpwuunbii tashwɔnge e mɛ.

Kile mɛlɛkɛŋi wà à Yesu ziji kyaa jwo mpànahabii pìl'á

⁸ Nye mpànahabii pìi na mpyi puru kwùumpe e. Pi mpyi maha shwùun ŋyii na sige e, marii pi mpàabii saŋcwɔnni sigili. ⁹ Ka Kafoonj Kile mɛlɛkɛŋi wà si uye cyêe pi na, ka Kafoonj Kile sɛnampe bɛɛnmpe si mîni kuru cyage e mà pi kwùulo, ka pi i fyá sèe sèl'e.

¹⁰ Ka mɛlɛkɛŋi si yi jwo pi á: «Yii àha vyá mɛ, mii sí múguro kyaa nimbwoo jwo yii á, lire sí n-pyi yii shini puni wuu. ¹¹ Nijjaa numpilage yabiliŋi i, Shwofol'à si yii á Dawuda kàŋhe na. Uru u ŋye Kile Nijcwɔnrɔŋi ná Kafoonj. ¹² Amɛ yii sí li cè, yii sí pìnmpinnyega ta pi à le a sínŋiŋe vàanŋyi i yatɔɔre yabyage k'e.»

¹³ Lire tɛni i, ka mɛlɛkɛkurunɔ nimbwɔhɔ si mpâl'a pa bínni uru mɛlɛkɛŋi taan, marii Kile père na:

¹⁴ «Pèente ti taha Kile na nìnyiŋi na.

Mpii kyaa l'à táan Kile á ke, yyeŋŋke ku pyi jìŋke na pire shwɔhɔl'e.»

¹⁵ Tɛni i mɛlɛkɛɛbil'à yîri mpànahabii taan mà dùgo nìnyiŋi na ke, ka mpànahabii si yi jwo piy'á: «Yii a wá, wuu u shà Betilɛhemu i, Kafoonj Kile à wuu pyi wuu à kani ndemu cè ke, wuu u sà lire wii.» ¹⁶ Ka pi i fyâl'a kàr'a sà Mariyama ná Yusufu ta wani, maa pìnmpinnyega nizinnage ŋya yatɔɔre lùbyakwɔge funŋ'i. ¹⁷ Pi à pìnmpinnyega ŋya ke, jwumpe Kile mɛlɛkɛŋi mpyi a jwo pi á ku kyaa na ke, ka pi i puru puni jwo, ¹⁸ ka li i mpyi kakyanhala pu lógofebii pun'á. ¹⁹ Nka Mariyama wi ke, ur'à cyire karigii yaha u yákiliŋi na, marii sɔnni cyi na. ²⁰ Lire kàntugo ka mpànahabii si nùr'a kàre pi tayirige e, pi mpyi na Kile père marii u kère pi karigii nindogogii ná nìnyagii kurugo. Cyire karigil'à pyi bà Kile mɛlɛkɛŋi mpyi a cyi jwo mɛ.

Pi à kàre ná Yesu pìmpinnye wunji i Kileñaarebage e

²¹ Pyànjì canzege canmpyibaatanrewuuni na, ka pi i u kwòn, maa u mege le Yesu. Kile mèlèkènjì mpyi a kuru mege le pyànjì na mà jwo u nunjì u u laani ta ke.

²² Nye mà tàanna ná MusaSaliyanjì i, sìiveente canmpyaagil'à kwò ke, ka Yusufu ná Mariyama si ñkàre Zheruzalemu kànhe e ná pyànjì i mà sà ñkan Kafoonjì Kile á, ²³ bà l'à sème Kafoonjì Kile Saliyanjì i na: «Pùnampyire ñjncyiire puni sí n-pyi Kafoonjì Kile woro*.»

²⁴ Sárage kyaa Kafoonjì Kile mpyi a jwo Saliyanjì i mà yyaha tíi ná sìivoonjì tufeempe kani i ke, pi à kuru wwû mú. Kuru sárage ku mpyi: «Sanmpanra shuunni, lire jye me sanmpanmpwòrɔɔjaara shuunni†.»

²⁵ Nànjì wà na mpyi wani Zheruzalemu i, u mege mpyi Simiyon. U mpyi a tíi maa fyáge Kile na. U mpyi na Izirayeli shiinbii Tεgefoonjì mpanjì sigili. Kile Munaani mpyi ná u e. ²⁶ L'à li cyêe u na na u sì n-kwû ná u jye a Kafoonjì Kile Njncwònrɔɔnjì nya mε. ²⁷ Nye tɛni i Yesu sifeebil'à sà nò ná u e Kileñaarebage e Kile Saliyanjì karigii mεε na ke, ka Kile Munaani si Simiyon yyaha cû a lɛɛ Kileñaarebage e. ²⁸ Ka u u pìmpinnyege cû u cyeyi i, maa Kile kɛe na:

²⁹ «Kafoonjì Kile, mii u jye mu báarapyinjì ke, numε mu sí n-jà mii yaha mii u kwû yyeɛɛɛnjke e,

nde mu à jwo ke, mu à lire pyi a kwò,

³⁰ ñaha na ye Shwofoonjì mu à tun ke, mii jyiin'à uru nya ñjnjaa.

³¹ Nge mu à kan ñjnyɛnjì sùpyire shinjì puni kurugo ke,

³² u sí n-pyi bɛɛnmε mpemu pu sí mu cyêe supyishinjì puni na ke, Izirayeli shiinbii pi jye mu wuubii ke, si pire mege pyi ku táan.»

³³ Puru jwumpe Simiyon mpyi a jwo Yesu kyaa na ke, puru mpyi a Yesu sifeebii kàkɛyanhala. ³⁴ Ka Simiyon si jwó le pi á, maa yi jwo Yesu nunjì Mariyama á: «Nge pyànjì kapani li jye Izirayeli shiinbil'à, mà shinjyahara cyán si shinjyahara yîrige. U sí n-pyi kacyele, ñka pìi sí n-cyé li na. ³⁵ Lire pyiɛkanni na, supyinyahara funzɔɔɔre sí n-yige cyiinjì na. Mu wi ke Mariyama, kani là sí n-pa mu súgo ma zònjì na, mu à jwo kàshikwòɔɔɔ l'à mu sú u na.»

³⁶⁻³⁷ Cijnyɛnjì wà na mpyi wani, u mpyi a yye beecyεεre ná sicyεεre (84) kwò, uru na mpyi Kile tũntunɔɔ, u mege mpyi Ana. U tunjì mege mpyi Fanuweli. Asheri tũluge sùpya u mpyi u wi. Uru ceenjì mpyi a yye baashuunni pyi nàmbage e, ka u poonjì si ñkwû. Ka u u ñkwòro nò baa. Pìlaga bàra canja na, u mpyi maha mpyi súnleni ná Kileñarege na Kileñaarebage e. ³⁸ Uru cijnyɛnjì mú à sà Yesu sifeebii ta wani, maa Kile kɛe, mpìi pi mpyi na Zheruzalemu kànhe shiinbii jũngwuure sigili ke, maa Yesu kyaa jwo pir'à.

³⁹ Nye Yusufu ná Mariyama à Kafoonjì Kile Saliyanjì kurigii puni ñaara a kwò ke, maa nùr'a kàre Nazareti i, pi kànhe na, Galile kùluni i. ⁴⁰ Pyànjì mpyi na lyεge ná fànhe e, u yákiliinjì mpyi a pɛe sèl'e. Kile mpyi a jwò u na maa mpyi ná u e.

Yesu ná u sifeebil'à kàre bilereɛkwoɔnjì kataanni na

⁴¹⁻⁴² Yye maha yye, Yesu sifeebii mpyi maha ñkàre ná u e Zheruzalemu kànhe e bilereɛkwoɔnjì kataann'à mà tàanna ná Yahutuubii làdanjì i. Nye yyeeni kataann'à pi à kàre mà Yesu shinjì yaha yye ke ná shuunni na ke, ⁴³ lire kataann'à pa ñkwò, ka pi i nùru na ñkɛεge ke, ka Yesu si ntɛɛn Zheruzalemu i u sifeebii pàama.

⁴⁴ Pi mpyi na sònnjì na Yesu ná pire shɛɛfeebii pi sí n-ta pi i ma sijnɛyan. Pi à ñaara a canjke kwò, pi jye a u nya mε, ka pi i wá na u caa pi cìmpyiibii ná pi shincempii shwòhòl'e.

⁴⁵ Pi à u cya a kànha pire shwòhòl'e ke, maa nùru na u caa na ñkɛεge Zheruzalemu i.

⁴⁶ Canmpyaa taanre tatoroge e, ka pi i sà u ta u à tɛɛn Kileñaarebage e Kile Saliyanjì cyelentiibii shwòhòl'e, marii pi jwumpe nùru, marii pi yíbili. ⁴⁷ Mpìi pi mpyi na u jwumpe nùru ke, u yákilifente ná u jwòshwòɔre mpyi a pire puni kàkɛyanhala. ⁴⁸ Tɛni i u sifeebil'à u

* 2:23 Ekizodi 13.2, 12 † 2:24 Levitiki 12.8

nya ke, ka li i mpâa pi e, ka u nunji si u pyi: «Yesu, naha mu à pyi ná wuu e amε ye? Mii ná mu tunji funmpen wuubii mpyi na mu caa.» ⁴⁹ Ka u u pi pyi: «Naha na yii nyε na mii caa ye? Yii nyε a cε na mii à yaa mii u a na Tunji karigii cwōnre mà?» ⁵⁰ Nka u sifeebii mpyi a puru jwumpe jwōhe cε mε.

⁵¹ Nyε ka Yesu si nūr'a kàre ná u sifeebil'e Nazareti kànhe e. U mpyi a pi jwōmεeni cū. Ka u nunji si cyire karigii puni yaha uye funɲ'i, marii sōnɲi cyi na.

⁵² Yesu mpyi na lyεge, là sí i bârali u yákilifente na. U kyaa mpyi a táan Kile á, maa ntáan sùpyir'á mú.

3

*Yuhana Batizelipyiɲi na kuni bégeli Yesu yyaha na
(Macwo 3.1-12; Marika 1.1-8; Yuhana 1.19-28)*

¹ Mà saanbwōhe Tiberi yaha u saanre yyee kε ná kanjkuro wuuni na, lir'à Pōnse Pilati ta Zhude kùluni jùɲo na, Erōdi sí nyε Galile wuuni jùɲo na, u yyahafoonɲi Filipi sí nyε Iture ná Tirasoniti kùligii jùɲo na, Lizaniyasi sí nyε Abilēni kùluni jùɲo na, ² Ana* ná Kayifu mú sí nyε sáragawwuubii jùɲufente na, lire yyeeni mà Zakari jyanɲi Yuhana yaha síwage e, Kile à u tun u sà a uru jwumpe yu. ³ Ka u u ɲkàre Zhuruden banɲi jwōge kùluni puni i, mà sà a jaare na puru jwumpe yu sùpyir'á. U mpyi na yi yu pi á: «Yii yii toronkanni kēenɲε, yii batize, bà Kile si mpyi si yii kapegigii yàfa yii na mε.» ⁴ Nde Yuhana mpyi na mpyi amuni ke, lire na mpyi a sémε tèecyiini Kile tūntunɲi Ezayi sémɛɲi i na:

«Sùpya mejwuu sí n-pa raa fwore síwage e fànha na

«Yii kuni yaa Kafoonɲi mεε na,

yii kumpyεε nintiire yaa u á,

⁵ yii i kacyyei puni jî a tàanna,

yii i janɲi ná mpògigii puni cεεg'a tàanna,

kurigii cyi à nahana ke, yii i cyire yal'a tíi,

kurigii cyi à jáhara ke, yii i cyire yal'a jwō.

⁶ Lire ká mpyi, sùpyire puni sí li nya na Kile u nyε Shwofoonɲi†.»

⁷ Nyε ka shinɲyahara si wá na ma Yuhana yyére si mpa batize, ka u u pi pyi: «Yii màcwōn fiige sùpyiibii, jofoo u à yii pyi na batizeliɲi kanni sí n-jà yii shwō Kile lùyirini nimpani na ye? ⁸ Yii a katiigii pyi, lire sí li cyêe na yii zòompil'à kēenɲε. Yii àha zìi raa sōnɲi kanna na yii tulyage ku nyε Ibirayima mà de! Naha na ye mii sí yi jwo yii á, Kile sí n-jà nje kafaayi kēenɲε n-pyi Ibirayima nampyire‡. ⁹ Yii li cε na kaciig'à cél'a yaha cire ndire taan. Cige maha cige ku nyε, ku nyε na yasεε nɲcennε pyi mε, kuru sí n-kwōn n-wà nage e.»

¹⁰ Nyε ka sùpyire si Yuhana yíbe: «Lire tēni i ke, naha wuu à yaa wuu pyi bε?» ¹¹ Ka u u pi pyi: «Vàanntinnyε shuunni nyε ɲgemu á ke, urufol'à yaa u kà kan kà baafoonɲ'á. ɲgemu u nyε ná yalyire e ke, urufol'à yaa u tà kan kategefoonɲ'á mú.»

¹² Nyε múnalwōore shwofeebii pi mpyi a pa mpa batize ke, ka pire mú si Yuhana yíbe: «Cyelentunɲi, naha wuu à yaa wuu pyi bε?» ¹³ Ka u u pi pyi: «Múnalwōore jwōge pi à pyi yii a shuu sùpyir'á ke, yii àha wyéε shwō wà na si ntōro kuru jwōge taan mε.» ¹⁴ Ka sòrolashiibii pìi mú si u yíbe: «Wuu de? Naha wuu à yaa wuu pyi ye?» Ka u u pi pyi: «Yii àha sùpyanɲi wà tufiige wyéε cyán zhwō u na mε, yii àha vini ntaha wà na mú mε. Nka yii sàranɲi u yii funɲyi jíɲε.»

¹⁵ Nyε sùpyire puni sōnɲore mpyi a taha Kile Nɲcwōnrōɲi nimpanɲi kani na, uru ɲgemu u sí n-pa pi shwō ke. Lire e pi mpyi na ɲko piye funɲ'i: «Tá Yuhana bà u à yaa u ta u wi mε?» ¹⁶ Mà pi yaha ná tire sōnɲore e piye funɲ'i, ka Yuhana si pi pyi: «Mii wi ke, mii na

* 3:2 Nge Ananɲi na mpyi nà. † 3:6 Ezayi 40.3-5 ‡ 3:8 Yahutuubii mpyi na sōnɲi na Kile sí pire shwō, mà lire jùɲke pyi pir'à fworo Ibirayima e. Yuhana 8.33,37,39: yii yire cyeyi kàla.

yii batizeli lwòhe e kannna. Nka wà sí n-pa mii kàntugo, uru tayyéreg'à fànha tò mii woge na. Ali mà u tanhanyi mèere sànhà, mii jùnk'à cyére lire mpyini i. Uru u sí n-pa raa yii batizeli ná Kile Munaani ná nage e. ¹⁷ U ntanhe nye u cye e, u u u sùmanji nimbwónji fwu. U sí sùmapyanji le u bwùnni i, si sùmwòhòke súugo nafugombaage e.»

¹⁸ Nye Yuhana à yereye niyahaya kan sùpyir'á sahanji Yesu kyaa na.

¹⁹ Saanji Eròdi mpyi a u sùnenji cwonji Eròdiyadi kwòn a lwó. Mà bàra lire na, u mpyi a kapyimbaagii jcyiimu pyi sahanji ke, ka Yuhana si u cêege cyire puni na. ²⁰ Lire nye a jà a bê Eròdi á mè, ka u u kapiini là bàra là na, maa Yuhana cù a le kàsunji i.

Yuhana à Kile Jyanji Yesu batize

(Macwo 3.13-17; Marika 1.9-11)

²¹ Nye mà Yuhana Batizelipyini yaha u sàha nkò a le kàsunji i mè, canjka sùpyire puni mpyi na ma u yyére marii batizeli, ka Yesu mú si mpa batize, maa Kile jáare. Mà u yaha kuru jarege na, ka niyini si múgo. ²² Ka Kile Munaani si liye pyi mpánmpòrògo fiige mà tíg'a tèn Yesu na, ka mejwu si fworò niyini i na: «Mii Jyanji u nye mu, mu kan'à waha mii na sèl'e. Mu kapiin'kil'à táan mii á mú.»

Yesu à fworò mpiimu i ke

(Macwo 1.1-17)

²³ Tèni i Yesu à báaranji sì ke, u shìni mpyi a yyee benjaaga ná ke kwò. Sùpyire mpyi na sònji na Yusufu jya u nye u wì. Yusufu yabilin'á fworò Aheli i.

²⁴ Aheli à fworò Matati i.

Matati à fworò Levi i.

Levi à fworò Mèlèki i.

Mèlèki à fworò Zhanayi i.

Zhanayi à fworò Yusufu i.

²⁵ Yusufu à fworò Maticya i.

Maticya à fworò Amòsi i.

Amòsi à fworò Nahumu i.

Nahumu à fworò Èsili i.

Èsili à fworò Nagayi i.

²⁶ Nagayi à fworò Maati i.

Maati à fworò Maticya i.

Maticya à fworò Sème i.

Sème à fworò Zhosèki i.

Zhosèki à fworò Zhoda i.

²⁷ Zhoda à fworò Zhwónani i.

Zhwónani à fworò Èresa i.

Èresa à fworò Zorobabèli i.

Zorobabèli à fworò Salatiyeli i.

Salatiyeli à fworò Nèri i.

²⁸ Nèri à fworò Mèlèki i.

Mèlèki à fworò Adi i.

Adi à fworò Kosamu i.

Kosamu à fworò Elimadan i.

Elimadan à fworò Èri i.

²⁹ Èri à fworò Zhosuwe e.

Zhosuwe à fworò Eliyèzeri i.

Eliyèzeri à fworò Zhorimu i.

Zhorimu à fworò Matati i.

Matati à fworò Levi i.

³⁰ Levi à fworò Simiyón i.

Simiyón à fworò Zhuda i.

Zhuda à fworu Yusufu i.
 Yusufu à fworu Zhonamu i.
 Zhonamu à fworu Eliyakimu i.
³¹ Eliyakimu à fworu Mɛɛya i.
 Mɛɛya à fworu Mɛna i.
 Mɛna à fworu Matata i.
 Matata à fworu Natan i.
 Natan à fworu Dawuda i.
³² Dawuda à fworu Zhese e.
 Zhese à fworu Obɛdi i.
 Obɛdi à fworu Bwazi i.
 Bwazi à fworu Salamɔni i.
 Salamɔni à fworu Naasun i.
³³ Naasun à fworu Aminadabu i.
 Aminadabu à fworu Adimi i.
 Adimi à fworu Arini i.
 Arini à fworu Esirɔmu i.
 Esirɔmu à fworu Pɛɛzi i.
 Pɛɛzi à fworu Zhuda i.
³⁴ Zhuda à fworu Yakuba i.
 Yakuba à fworu Ishaka i.
 Ishaka à fworu Ibirayima i.
 Ibirayima à fworu Teraka i.
 Teraka à fworu Nakwɔri i.
³⁵ Nakwɔri à fworu Serugi i.
 Serugi à fworu Erewu i.
 Erewu à fworu Pɛɛgi i.
 Pɛɛgi à fworu Eɛɛri i.
 Eɛɛri à fworu Shelaki i.
³⁶ Shelaki à fworu Kayinamu i.
 Kayinamu à fworu Arifasadi i.
 Arifasadi à fworu Shɛmu i.
 Shɛmu à fworu Nuhu i.
 Nuhu à fworu Lemɛki i.
³⁷ Lemɛki à fworu Mɛtusala i.
 Mɛtusala à fworu Enɔki i.
 Enɔki à fworu Zherɛdi i.
 Zherɛdi à fworu Malalɛli i.
 Malalɛli à fworu Kena i.
³⁸ Kena à fworu Enɔsi i.
 Enɔsi à fworu Sɛti i.
 Sɛti à fworu Adama i.
 Adama à fworu Kile e.

4

Sitaanniŋi na ɲcaa si Yesu sòn u kapii pyi

(Macwo 4.1-11; Marika 1.12-13)

¹ ɲye mà Yesu yaha u à ɲî Kile Munaani na, u à yîri Zhurudɛn banɲi ɲwɔge na mà kàre síwage e.

² U à canmpyaa beeshuunni pyi síwage e, u ɲye a yafyin lyî mɛ, ka katege si u ta. Cyire canmpyaagii funɲke e, ka Sitaanniŋi si file u na maa ɲcaa si u sòn ngà kapii na.

³ ɲye ka u u Yesu pyi: «Ná Kile Jyaji sí u ɲye mu, yi jwo ɲke kafaag'á ku kɛɛɲɲ'a pyi bwúuru.» ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Y'à séme Kile Jwumpe Semɛɲi i “Yalyire kanni bà ti ɲye na sùpyanɲi ɲwɔ caa mɛ*.”»

* 4:4 Duterɛnɔmu 8.3

⁵ Lire kàntugo ka Sitaanninji si dùgo ná u e nìnyinji na, maa dìnyenji kìrigii puni cyêe u na yyerege ninjin, ⁶ maa u pyi: «Mii sí jcyii kìrigii puni jùnyufente ná cyi nàfuunji kan mu á, jaha na ye t'á kan mii á. Shinji u à táan mii á ke, ur'á mii sí ti kan. ⁷ Mu aha jén'a ninjkure sín maa mii pêe, yire puni sí n-pyi mu wuyo.» ⁸ Ka Yesu si u pyi: «Y'à sémé Kile Jwumpe Seméni i:

“Ta ma ninjkure sínni ma Kafoonji Kile á, maa uru kanni pêre†.”»

⁹ Lire kàntugo ka Sitaanninji si nkàre ná Yesu i Zheruzalemu kànhe e, maa sà dùgo ná u e Kilejaarebage jùncyage e, maa yi jwo u á: «Ná Kile Jyanji sí u jye mu, kwòn a cwo jìnke na, ¹⁰ jaha na ye y'à sémé Kile Jwumpe Seméni i:

“Kile sí u mèlekεebii tun, pi a mu kàanmucaa.

¹¹ Pi sí mu cwòhò ná pi cyeyi i,

bà li si mpyi kafaaga kà nkòwò mu tóoge kà bànni mε†.”»

¹² Ka Yesu si u pyi: «Y'à sémé Kile Jwumpe Seméni i “Ma hà raa ma Kafoonji Kile jwò cwòre mεS.”»

¹³ Jye Sitaanninji à Yesu sòn a kànha shini puni u kapii pyi ke, maa yîri u taan maa u yaha na tēni labere sigili.

Yesu kànhe shiinbil'à cyé u na

(Macwo 13.53-58; Marika 6.1-6)

¹⁴ Lire kàntugo ka Yesu si nùr'a kàre Galile kùluni i. Kile Munaani fànhe mpyi u e sèl'e. Ka u mεge si fworò lire kùluni puni i. ¹⁵ U mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á Kile Jwumpe kàlambayi i, ka tire puni si wá na u metanga yiri.

¹⁶ Ka Yesu si nkàr'a sà nò Nazareti i. Kuru kànhe na u à lyε. Canjónke e, ka u u jye Kile Jwumpe kàlambage e bà u mpyi maha ntée na li pyi mε, maa yîr'a yyere si Kile Jwumpe kâla. ¹⁷ Ka pi i Kile tūntunji Ezayi séméni kan u á, ka u u jwò múgo maa cyage kà kâla:

¹⁸ «Kafoonji Kile Munaani jye mii jūn'i.

U à mii cwònrò na mii u pa Jwumpe Nintanmpe jwò fònjfeebil'á,

si kàsujyibii njahanji kyaa jwò pi á,

si fyinmpii nyiigii mùgonji kyaa jwò pi á,

mpii pi jye cwònròmpe e ke, si pire yige pi kyérefeebii cye e,

¹⁹ tēni i Kafoonji Kile sí jwò sùpyire na si kacenne pyi ti na ke, si lire kyaa jwò*.»

²⁰ Lire kàntugo ka Yesu si Kile Jwumpe Seméni jwò tò maa u kan Kile Jwumpe kàlambage kacwònrònj'á, maa ntēen. Ka sùpyire puni si ti nyiigii le u e. ²¹ Ka Yesu si yi jwò pi á: «Kile Jwumpe yii à lógo numε ke, pur'á fūnjo yii nyii na ninjaa.» ²² Pi puni mpyi na u metange yu. Jwumpe u à jwò ke, ka puru si mpyi kakyanhala pi pun'á. Ka pi i wá na yi yu piye shwòhòl'e: «Taha Yusufu jyanji bà mε?»

²³ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à li cè na yii sí nde tàanlini jwò n-wà mii na “Wempyinji, maye cùnjò ma yabilinji” si mii cêεge na kakyanhala karigii yii à lógo na mii à pyi Kapεεnamu kànhe e ke, na jaha na mii jye a cyire fiige pyi naha na tukanhe na mà ye?» ²⁴ Maa nùr'a jwò pi á: «Sèenji na mii sí yi jwò yii á, Kile tūntunji wà tufige maha le njire e u tukanhe e mε. ²⁵ Nka sèenji na mii sí yi jwò yii á, Kile tūntunji Eli tūnji i, lenkwucyeebii mpyi a nyaha Izirayeli kini i. Yyee taanre ná yinye baani funji' i zànhe jye a pa mε, ka katibwòhò si jcwò kini puni na. ²⁶ Nka Kile jye a Eli tun Izirayeli lenkwucwonji wà yyere mε, fo kini labere wu, uru mpyi Sarépita kànhe na, Sidon kùluni i.

²⁷ Mà bàra lire na, Kile tūntunji Elize tūnji i, tògofee ninnyahamii na mpyi Izirayeli i, nka pi wà jye a pa Elize yyere si ticuumpe ta mε, fo kini labere wu, u mεge mpyi Nama, Siri kini shin u mpyi u wi.»

† 4:8 Duterennamu 6.13 † 4:11 Zaburu 91.11,12 § 4:12 Duterennamu 6.16 * 4:19 Ezayi 61.1-2

²⁸ Mpii puni pi mpyi Kile Jwumpe kàlambage e ke, tènì i pir'à puru jwumpe lógo ke, ka pi lùgigii si yîri sèl'e. ²⁹ Ka pi i yîri, maa Yesu kòr'a yige kànhe e. Pi kànhe mpyi a cyán òn'ke kà òn'i, ka pi i òkàre ná u e òn'ke òn'cyage e, si u òòòò òn'cyán òn'ke kacyage e. ³⁰ Ka Yesu si pi paha a fworò.

Yesu à jínàni wà kòr'a yige nàni w'e
(Marika 1.21-28)

³¹ Ka Yesu si òkàre Galile kùluni kànhe kà na, kuru mēge nyē Kapere namu, maa wá na sùpyire kálali canòòke e. ³² Ka u kàlani si sùpyire kàkyanhala, òaha na yē u mpyi na pi kálali ná Kile sífente e.

³³ Lire tènì i, jínacyanji wà mpyi wani Kile Jwumpe kàlambage e, ka uru si jwo fànha na: ³⁴ «Ei! Nazarēti kànhe shinji Yesu, òaha shi ku nyē wuu ná mu shwòhòl'e yē? Mu à pa mpa wuu shi bò la? Mii à mu cè, òge u à fworò Kile e ke, uru u nyē mu!» ³⁵ Ka Yesu si fànha cyán jínani na: «Ma òwòge tò! Maa fworò òge nàni i!» Ka jínani si nàni cyán sùpyire shwòhòl'e, maa fworò u e. U nyē a kapii pyi u na mē. ³⁶ Ka lire si sùpyire puni kàkyanhala fo ti na yu tiy'á: «Mpe nyē jwumò dē! U maha fànha cyáan jínabii na ná u sífente e, pi a sì wá na fwore pifeebil'e.» ³⁷ Ka Yesu mēge si fworò lire kùluni puni i.

Yesu à Pyeri nafecwonji cùuò
(Macwo 8.14-17; Marika 1.29-34)

³⁸ Ka Yesu si fworò Kile Jwumpe kàlambage e, mà kàre Simò pyēngē. U à sà Simò nafecwonji ta u à sínni cifwuro cye e. Ka pi i li cya Yesu á, u pa òwò u na. ³⁹ Ka Yesu si file u na, maa fànha cyán cifwure na, ka ti i láha u na. Ka u u ntíl'a yîri na sore pi á.

⁴⁰ Canòanyicwoore na, yama shi maha shi pu mpyi kànhe e ke, ka pi i mpa ná pire puni i Yesu yyére. Ka u u cyeyi taha pi puni ninjin ninjinji na, maa pi cùuò. ⁴¹ U mpyi na jínacyaanbii ninyahamii jínabii kàre na yige pi e. Pire jínabii mpyi na yu fànha na: «Kile Jyani u nyē mu!» Nka Yesu mpyi maha fànha cyáan pi na, maa jwumpe kwùun pi na, òaha na yē pi mpyi a cè na uru u nyē Kile Njncwònròji.

Yesu kapani
(Marika 1.35-39)

⁴² Nyē nyèg'à pa múgo ke, ka u u fwor'a kàre sige funnke e. Shinnyahara mpyi a fworò na u caa. Pi à pa u cya a òya ke, ka pi la si mpyi u u òkwòro ná pire e. ⁴³ Ka u u yi jwo pi á: «Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kile Saanre e ke, mii à yaa mii u puru jwo kànyi san'ny'á, òaha na yē lire mēē na mii à tun.»

⁴⁴ Lire e ka Yesu si wá na òaare na màre na Jwumpe Nintanmpe yu Zhude kùluni Kile Jwumpe kàlambayi i.

5

Yesu à fyaacumii taanre yyer'a pyi u cyelempyii
(Macwo 4.18-22; Marika 1.16-20)

¹ Nyē cannka mà Yesu ninyerenji yaha Zhenazarēti banji òwòge na, sùpyire mpyi a yyér'a u kwùulo Kile jwumpe ndògonji kurugo, fo na piye òòòji kàmpanji puni na, na u fēre.

² Ka u u mpa wíl'a bakwooyo shuunni òya banji òwòge na. Fyácyabii mpyi a fworò yire bakwooyi i na pi cwòobii jyí. ³ Ka Yesu si sà jyè kuru bakwòge k'e, Simò woge ku mpyi ku ki, maa yi jwo Simò á: «Bakwòge lwó banji òwòge na mà file yyaha yyére dooni.» Simò à lire pyi ke, ka Yesu si ntēen bakwòge funnke e, maa Kile jwumpe yu sùpyir'á.

⁴ Nyē tènì i u à pa òkwò Kile jwumpe njwuñi na ke, maa jwo Simò á: «Bakwòge file lwòhe tacugunke e, yi i yi cwòobii wà, yi i fyaabii pìi cya.» ⁵ Ka Simò si u pyi: «Cyelentuñi, wuu à numpilage puni pyi fyácyani na, wuu nyē a yafyin ta mē, òka ná mu s'à jwo amuni, mii sí cwòòji wà sahan'ki.» ⁶ Nyē pi à cwòobii wà ke, ka pi i fyaan ninyahamii cù fo cwòobii na òkwùun. ⁷ Nyē pi shēēfeebii pi mpyi bakwòge san'ke e ke, ka pi i pire yyere na pi pa pire

tègɛ. Ka pi i bakwooyi shuunniŋi jî fyaabii na, fo bakwooyi mpyi na ŋko raa ntîri lwôhe jwôh'i.

⁸ Simo Pyeri à lire nya ke, maa ninjûre sín Yesu fere e, maa jwo: «Kafoonji, laaga tɔon na na, naha na ye mii nyɛ kapimpyiŋɛ.» ⁹ Fyaabii pi mpyi a cû ke, Simo ná u shɛɛfeebii mpyi a fyá pi nyahanŋanni na. ¹⁰ Zebede jyaabii pi mpyi ná Pyeri e, ná pire pi nyɛ Yakuba ná Yuhana ke, pire mpyi a fyá mú. Ka Yesu si Simo pyi: «Ma hà vyá mɛ. Mà lwó numɛ na, bà mu mpyi na fyaabii caa na jcwôre mɛ, amuni mu sí raa sùpyire caa t'a bârali mii na.» ¹¹ Nyɛ ka pi i nûr'a pa baŋi jwôge na, maa kântugo wà bakwooyi ná yi funŋo yaayi puni na, maa ntaha Yesu fye e.

Yesu à tògofoo cùuŋo

(Macwo 8.1-4; Marika 1.40-45)

¹² Mà Yesu yaha lire kùluni kànhe kà na, tògofoonji wà na mpyi wani, tòge mpyi a u tɛgɛɛ ta sèl'e. Tèni i u à Yesu nya ke, ka u u ninjûre sín u fere e, maa yyahe cyígile, maa u jáare: «Kafoonji, mu aha jɛɛ, mu sí n-jà mii tòge láha mii na si mii ffiniŋɛ.» ¹³ Nyɛ Yesu à yire lógo ke, maa cyɛge sánha maa bwòn u na, maa jwo: «Mii à jɛɛ, tòge ku láha ma na!» Ka tòge si ntíl'a láha u na.

¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Cû ma jwôge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mɛ. Nka ta sì, maa sà maye cyêe sáragawwunji na u u ma kàanmucya, sárage kyaa Kile túnntunŋiMusa à jwo tògofeebii jcwùŋŋi kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe pi na na mu à cùuŋo*.»

¹⁵ Nyɛ ka Yesu mɛge si li jwô cû na fwore sèl'e. Shinjyahara mpyi maha mpa a binnini u taan, maa u jwumpe nûru, u a sì wá na pi cùuŋi. ¹⁶ Nka Yesu mpyi maha ŋkwò a yîri pi taan, maa sà Kile jáare síwage funŋke e.

Yesu à supyimurunŋo cùuŋo maa ku kapegigii yàfa ku na

(Macwo 9.1-8; Marika 2.1-12)

¹⁷ Canŋka mà Yesu yaha Kile jwumpe njwunji na, Farizhɛɛnbii pii ná Kile Saliyanji cyelentiibii pii mpyi wani. Pire mpyi a yîri Galile kùluni ná Zhude kùluni kànyi puni ná Zheruzalemu kànhe na. Ka Yesu si wá na yampii cùuŋi ná Kafoonji Kile sífente e. ¹⁸ Ka sùpyire tà si yaŋi wà tug'a pa u yasinninŋe e, uru nàŋi mpyi a mùruŋo. Pi la mpyi si jyè bage e si u file Yesu na. ¹⁹ Nka sùpyire nyahanji kurugo, pi nyɛ a jà a tajiye ta ná u e mɛ; ka pi i dùgo bage kàtanŋe na, maa kuru fûru, maa supyimurunŋe ná ku yasinninŋe le a tîrige kuru wyige e Yesu fere e sùpyire shwôhól'e. ²⁰ Yesu à li nya na mpil'á dá uru na ke, ka u u jwo supyimurunŋ'á: «Nà wà we, mu kapegigil'à yàfa mu na.» ²¹ Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii pi mpyi wani ke, ka pire si wá na ŋkunni maa jwo: «Naha na ŋge nàŋi nyɛ na Kile mɛge kège ye? Fo Kile kanni bà mɛ, wà sì n-jà sùpya kapegigii yàfa u na mɛ!»

²² Nyɛ Yesu à pa pi kununŋe jûnŋe cè ke, maa pi pyi: «Naha na tire nte sònŋore shiŋi nyɛ yii funŋi i ye? ²³ Mà jwo “Mu kapegigil'à yàfa mu na” ná “Yîri, maa jaare” yii nyii na, cyire kapyaaŋi mú shuunni i ndire jwumɔ p'à táan ye? ²⁴ Nka yii pi li cè na síŋi na nyɛ Supyanji Jyanji á naha jûnŋe na, u wà kapegii yàfa u na.» Lire e u à jwo supyimurunŋ'á: «Ta nûru na jwô na. Yîri maa ma yasinninŋe lwó maa sì pyɛŋɛ.» ²⁵ Lire tènuuni i, ka nàŋi si yîri maa u yasinninŋe lwó a fworo sùpyire nyii na, na Kile kêre, na ŋkège pyɛŋɛ. ²⁶ Ka li i pi puni bilibili. Pi mpyi na Kile kêre, maa ŋko: «Ei! Wuu à kakyanhala kariii nya ninjaa dɛ!»

Yesu à lyi ná mɛpyɛŋɛ shiinbil'e

(Macwo 9.9-13; Marika 2.13-17)

* **5:14** Tògofoonji ká jcwùŋo, sáragawwunji mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sèl'e si jcwè kampyi u à cùuŋo, u u nta a uye cyêe sùpyire na (Levitiki 14.2-32).

²⁷ Lire kàntugo ka Yesu si fworò ntàani na, maa wíl'a múnalwòore shwofoonji wà nya u à tèn u báaranji tapyige e. U mege mpyi Levi. Ka Yesu si yi jwo u á: «Yír'a taha na fye e.»

²⁸ Ka Levi si báaranji puni jwò yaha maa ntaha Yesu fye e.

²⁹ Lire kàntugo Levi à kataan nimbwoo pyi Yesu mɛɛ na u pyenge e. Shinnyahara mpyi na lyí ná pi e siŋcyan. Pire shwòhòl'e, múnalwòore shwofeebii mpyi a nyaha.

³⁰ Farizhɛɛnbii ná Kile Saliyanji cyelentiibii píl'à lire nya ke, maa Yesu cyelempyiibii yíbe: «Naha na yíi nyɛ na lyí marii byii ná múnalwòore shwofeebii ná mɛpɛngɛ shiinbii piiberil'e yɛ?» ³¹ Ka Yesu si pi pyi: «Mpii pi à cùuŋɔ ke, wempyinji kyaa nyɛ pire na mɛ, mpii pi na yà ke, pire na u kani nyɛ. ³² Mpii pi nyɛ na piye sònni na pir'à tíi ke, mii nyɛ a pa jìŋke na pire tayyerege e mɛ. Nka mpii pi à li cè na pire nyɛ a tíi mɛ, pire tayyerege e mii à pa, bà pi si mpyi si pi toronkanni kɛɛnɲe mɛ.»

Jwumpe Nintanmpe fành'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na
(Macwo 9.14-17; Marika 2.18-22)

³³ Ka pi i u pyi: «Tèrii ninyahagil'e Yuhana Batizelipyinji cyelempyiibii ná Farizhɛɛnbii wuubii maha súnŋi leni marii Kile jáare, mu wuubii sí maha lyí marii byii canja maha canja.» ³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii na sònni na yíi sí n-jà fànhà cyán cifonŋi poonji ceveebii na, pi i súnŋi le mà cipoonji yaha ná pi e la? ³⁵ Nka tènì là na ma, cipoonji sí n-pa n-yige pi shwòhòl'e. Lire tènì i pi sí n-ta raa súnŋi leni.»

³⁶ Ka Yesu si tàanlini là jwo pi á na: «Wà nyɛ na v àanvònnɔ kwùnn'a tɛg'a v àanŋyɛga tacwòngò jwooli mɛ. Lire ká mpyi, mu maha v àanvònnɛ kɛɛge, v àanvònnɛ kwònge ná v àanŋyɛge sí nyɛ na jìn'a yiye lwó mɛ.

³⁷ Wà mú sí nyɛ na sinmpurugo leni seeye boolyɛgil'e† mɛ. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a sì n-kɛɛge. ³⁸ Sinmpurug'à yaa k'a leni seeyi boofonŋkil'e.

³⁹ Lire ná li wuuni mú i, sùpya nyɛ a sì na sinntanhaga byii maa núr'a yyaha yige sinmpurugo kurugo mɛ. Naha kurugo yɛ u maha jwo na nintanhage k'à táan.»

6

Nje Yesu à jwo canŋonke kyaa na ke
(Macwo 12.1-8; Marika 2.23-28)

¹ Nyɛ canŋka, Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e. Kuru canŋke na mpyi canŋonɔ. Ka u cyelempyiibii si sùmancahayi yà kwòn a cwuugo pi cyeyi i mà kùn*.

² Farizhɛɛnbii píl'à lire nya ke, maa Yesu pyi: «Naha na yíi nyɛ na canŋonke kafuunnkii pyi yɛ†?» ³ Ka u u pi pyi: «Nde saannji Dawuda à pyi ke, yíi nyɛ a lire kàla mà? Canŋka mà u ná u fyèjwòhòshiinbii katege wuubii yaha, ⁴ u à jyè Kile bage e, maa sàrage bwúuruŋi wà lwó a kyà, maa wà kan u fyèjwòhòshiinbil'á. Mà li ta sàragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bwúuruŋi kyà.» ⁵ Ka Yesu si núr'a jwo pi á: «Supyanji Jyanji ká kyaa maha kyaa jwo mà yyaha tíi ná canŋonke e ke, li sì n-jà n-tòro lire na mɛ.»

Yesu à cyèŋkwugoofo cùuŋɔ canŋonke e
(Macwo 12.9-14; Marika 3.1-6)

⁶ Nyɛ Yahutuubiicanŋonke kabɛr'e, Yesu à jyè Kile Jwumpe kàlambage k'e, maa li jwò cù na Kile jwumpe yu. Nànji wà na mpyi sùpyire shwòhòl'e, uru kàniŋɛ cyɛge mpyi a kwû. ⁷ Ka Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii si wá na Yesu kàanmucaa kampyi u sí jɛɛ sùpya cùuŋɔ canŋonke e, si nta tìgire cyán u na. ⁸ Ka Yesu si pi funzònnɔre cè, maa

† 5:37 Seeyi boni na nyɛ boro, Yahutuubii maha ndemu jwooli ná yatòore seeyi i maa lwòhe, lire nyɛ mɛ nùjirimpe, lire nyɛ mɛ ɛɛɛɛn sinmpe leni l'e ke. * 6:1 Kile Jwumpe Semɛnji à li cyèe na wà katege wu ká a ntùuli kɛɛg'e, na

u sí n-jà sùmanji wà kwòn ná cyɛge e, si jjiyí wani kɛɛge e (Duterenomu 23.25). † 6:2 Mà tàanna ná Farizhɛɛnbii sònnonkanni i, mu aha sùma kwòn ná cyɛge e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cɛɛge na pi à báara pyi canŋonke.

yi jwo cyenkwugefoon'á na u yîr'a yyére sùpyire shwòhòl'e, pi raa u naa, ka nàni si yîr'a yyére. ⁹ Mà u yaha tayyérege e, ka Yesu si jwo: «Mii sí yîi yîbe, mà tàanna ná Kile Saliyaŋi i, kacenni mpyiŋi l'à jwò canŋonke e laa, kapiini mpyiŋi? Mà sùpya múnaa shwò laa, mà sùpya múnaa wwû?»

¹⁰ Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire puni wíi wíl'a mâha, maa jwo cyenkwugefol'á: «Ma cyege sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u jwòuŋo.

¹¹ Nyé Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhèenbil'à lire nya ke, ka pi lùgigii si yîri. Ka pi i ŋkàr'a sà piye taanna, nde pi sí n-jà n-pyi Yesu na ke, si lire cè.

Yesu tùntunmpii ké ná shuunniŋi jwòŋròŋi kani

(Macwo 10.1-4; Marika 3.13-19)

¹² Canŋka Yesu à dùg'a kàr'a sà Kile jáare ŋanke kà na. U à numpilage puni pyi Kileparege na wani. ¹³ Nyèg'à pa múgo ke, ka u u cyelempyiibii yyere, maa shiin ké ná shuunni cwòŋrò pi shwòhòl'e, mà pyi u tùntunmii. ¹⁴ Pire tùntunmpii ké ná shuunniŋi mēyi yi ŋje: Simò, ná Yesu à u mēge le Pyeri ke, ná Pyeri sìnēŋi Andire ná Yakuba ná Yuhana ná Filipi ná Baritelemi ¹⁵ ná Macwo ná Tomasi ná Alife jyaŋi Yakuba ná Simò pi maha mpyi Zeloti† ke, ¹⁶ ná Yakuba jyaŋi Zhudasi ná Zhudasi Isikariyoti ŋge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

(Macwo 4.23-25)

¹⁷ Nyé ka Yesu si ntíge ná u tùntunmpil'e ŋanke ŋuŋ'i, maa mpa yyére tafage k'e. U cyelempyiibii ñnyahamii ná supyinyahara mpyi wani. Tire sùpyire mpyi a yîri Zhude kùluni i, Zheruzalemu kànhe ná kùluni cyeyi sanŋyi puni i, mà bàra Tiri ná Sidon kànyi na, yire kànyi nyé suumpe lwòhe jwòge na. ¹⁸ Tire sùpyire mpyi a pa si mpa a Yesu jwumpe núru, si ticuumpe ta. Jínabii mpyi mpiimu i ke, pire mpyi na jwòuŋi mú. ¹⁹ Sùpyire puni mpyi na jcaa sí bwòn Yesu na, jaha na ye shin maha shin n'a mpyi a jà a bwòn u na ke, fànha mpyi maha fworu u e, maa urufuò cùuŋo.

Jofoo wuu l'à jwò ye?

(Macwo 5.1-12)

²⁰ Nyé ka Yesu si yyahe yîrig'a le u cyelempyiibil'e, maa jwo «Yii pi nyé fòŋke e ke, yii wuun'à jwò, jaha na ye Kile Saanre nyé yii woro.

²¹ Katege nyé yii mpiimu na nume ke, yii wuun'à jwò, jaha na ye yii sí n-pa n-tìn.

Yii pi nyé na myahigii súu nume ke, yii wuun'à jwò, jaha na ye yii sí n-pa raa jcyàhali.

²² Sùpyir'à yii mpiimu kyaa pēn piy'á, marii yii kòre na láre piye na, marii yii cyere, marii yii mēpēge yu na yii à taha Supyaŋi Jyaŋi fye e ke, yii wuun'à jwò.

²³ Lire ká mpyi yii na tēni ndemu i ke, yii pyi funntange e, yii raa yini, jaha na ye Kile à sàra nimbwo bégel'a yaha yii mēe na ñnyinŋi na. Cyire karigii shiŋi pi tulyey'à pyi Kile tùntunmpii na mú.

²⁴ Nka yii pi nyé ná nàfuuŋi i nume ke, yii wuun'à kēge, jaha na ye yyenŋke e yii nyé ke, kuru sí n-pa n-kwò.

²⁵ Yii pi à tìn nume ke, yii wuun'à kēge, jaha na ye katege sí n-pa n-cwo yii na.

Yii pi nyé na jcyàhali nume ke, yii wuun'à kēge, jaha na ye yii yyahayi sí n-pa n-tanha, fo yii sí raa myahigii súu.

²⁶ Sùpyire puni na yii mpiimu kēre kafinare jùŋo taan ke, yii wuun'à kēge, jaha na ye lire pyiŋkanni na, pi tulyey'à kafinivinibii kēe, pire mpiimu pi mpyi a piye pyi Kile tùntunmii ke.

Yii yii zàmpēenbii kyaa táan yiy'á

(Macwo 5.38-48; 7.12)

† 6:15 Zeloti: kuru mēge jwòhe ku nyé: «kìni kyal'à táan ŋgemu á sèl'e ke».

²⁷ Nye mii lógofeebii, mii sí yi jwo yii á: yii yii zàmpeenbii kyaa táan yiy'á. Mpii pi nye ná pege e mà yyaha tí ná yii e ke, yii a kacennii pyi pire na. ²⁸ Mpii pi nye na jwumpimpe yu mà yyaha tí ná yii e ke, yii a jwó leni pir'á. Mpii pi à yii cùmu lemε pi ke, yii a Kile jáare pir'á. ²⁹ Wà ha kantawaa bwòn mu mùmpenge k'e, ku sanjke kēenne urufol'á. Sùpya ká mu vāanntinmbwōhe cyán a shwō mu na, ma vāanntinmbileni yaha u cye e mú. ³⁰ Wà ha mu jáare, urufoo kan. Sùpya ká mu yaaga cyán a shwō, ma hà ku fwoo jáara u na mε.

³¹ Nde yii la nye sùpyire sannte s'a mpyi yii á ke, yii a lire pyi pi á mú. ³² Yii kyal'à táan mpiimu á ke, yii aha pire kanni kyaa táan yiy'á, tònñi ngi yii sí n-ta lire e ye? Mepenge shiimbii mú nye na lire pyi mà? ³³ Mpii pi nye na kacennkii pyi yii na ke, yii aha a cyi pyi pire kann'á, tònñi ngi yii sí n-ta lire e ye? Mepenge shiimbii mú nye na lire pyi mà? ³⁴ Yii à cè a jwo na yii sí n-jà yaaga jáare n-ta mpiimu á ke, yii aha a pire kanni kaan, tònñi ngi yii sí n-ta lire e ye? Mepenge shiimbii mú na lire pyi. Pi à cè a jwo na mpii pi sí n-jà pire yaayi cyage núruṅṅo pire na ke, pire na pi maha yi fwōhigii leni mú. ³⁵ Nka yii pi ke, yii yii zàmpeenbii kyaa táan yiy'á, yii raa kacennkii pyi pi na. Yii aha fwoo le pi na, yii i yii sònṅore láha li zàranj na. Lire ká mpyi, Kile sí sàra nimbwo kan yii á, lire mú li sí li cyēe na yii na nye Kilenji nṅyi wunji pyi, naha na ye u à jwō kacennεcembaabii ná shinpiibii na.

³⁶ Yii pyi jùnaarafee, bà yii Tunj Kile nye jùnaarafoo mε.

Yii àha raa pi sanmpii cēεge mε
(Macwo 7.1-5)

³⁷ Yii àha raa pi sanmpii cēεge mε, lire ká mpyi Kile mú sì yii cēεge mε. Yii àha raa sùpyire sannte la wwū mε, lire e Kile mú sì yii la wwū mε. Wà ha kyaa pyi yii wà na, urufoo u lire yàfa. Lire ká mpyi, Kile mú sì yii kapegigii yàfa yii na. ³⁸ Yii a sùpyire sannte kaan, lire e Kile mú sì yii kan, yaage e yii à sumare pyi maa pi sanmpii kan ke, Kile sí kuru yaage jī si ku cúnṅo cúnṅo si ku fī si kà bàra ku na fo yaage si jī raa wuni.»

³⁹ Lire kàntugo ka Yesu si tàanlini là jwo pi á na: «Fyinñi wà sí n-jà u fyinñεε kàbii cū la? Lire ká mpyi, pi mú shuunninji puni si n-tige wyige k'e mà? ⁴⁰ Cyelempyanji tacenke si n-jà n-pēe n-tōro u cyelentuñi woge taan mε, nka cyelempyanji cyεge k'à le a jwō ke, uru u tacenke maha mpyi u cyelentuñi woge fiige.

⁴¹ Naha na mu nye na nyēsenni naa ma cìmpworonji nyiini i, mà li ta bànnanji u nye mu wuuni i ke, mu nye na uru naa mà ye? ⁴² Mà tàanna ná lire e, di mu sí n-jà n-jwo ma cìmpworonj'á na u yyéere maa nyēsenni wwū u nyiini i, mà li ta bànnanji u nye mu wuuni i ke, mu nyii nye uru na mà ye? Mu u à fyinmε tò wwomō na ke, bànnanji wwū ma nyiini i fōlō, lire ká mpyi, mu sí raa naa raa jcwūu nyēsenni tawwuge e ma cìmpworonji nyiini i.

Cige maha jεcε ku yasεere e
(Macwo 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ Cige njncennke nye na yasεε nimpere yaa mε, cipege mú nye na jìn'a yasεε njncenne yaa mε. ⁴⁴ Cire puni maha jεcini ti yasεε cye kurugo, lire jwōhō ku nye: wà sì n-jà fizhiye cige yasεε kwòn ṅguro cige na mε, wà mú sì n-jà εεzen cige yasεε kwòn kilege taha na mε. ⁴⁵ Ngemu u zò u à jwō ke, uru maha jwujcennmpe yu. Ngemu u nye ná zòmpi i ke, uru maha jwumpimpe yu. Yii li cè, sùpyanji zòmbilin'à jī ndemu na ke, lire u jwōge maha yu.»

Yákilifoñi ná funṅo baa shinji kani
(Macwo 7.24-27)

⁴⁶ Ka Yesu si nūr'a jwo: «Naha kurugo yii maha mii pyi “Kafoonji, Kafoonji” mà li ta yii sí nye na mii jwumpe kurigii jaare mà ye? ⁴⁷ Shin maha shin u à pa mii á, maa mii jwumpe lógo, maa pu kurigii jaare ke, urufol'à fworō yaage nkemu na ke, mii sí kuru cyēe yii na. ⁴⁸ Urufoo na nye mu à jwo bafaanranji u à njnke tūgo fo mà sà nō kafaage na, maa u bage nintaani cyán ku na ke. Bag'à faanra a kwō ke, ka zānbwōhō si mpa, ka lwōhe si wá na fwu na ma na ku kúuli, nka bage nye a cwo mε, naha na ye ku nintaan'à cyán a jwō. ⁴⁹ Nka

shinŋi u nyɛ na mii jwumpe núru, maa mpyi u nyɛ na pu kurigii ɲaare mɛ, urufɔo na nyɛ mu à jwo bafaanraŋi u à u bage nintaani cyán ɲintiige na ke. Zành'à pa, ka lwəhe si wá na fwu na ma na ku kúuli ke, ka bage si ntíl'a pi a wu.»

7

Yesu à sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi wà bilina cùuŋɔ
(Macwo 8.5-13; Yuhana 4.43-54)

¹ Yesu à puru jwumpe puni jwo a kwò sùpyir'á ke, maa ɲkàre Kapɛɛnamu kànhɛ e. ² Ɔɔmɔ sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi wà na mpyi wani kuru kànhɛ e ná biliwe e. Uru bilinaŋi kani mpyi a waha u na. Ka yampime si mpa uru bilinaŋi cù, fo u na ɲko s'a kuro caa.

³ Nyɛ uru ɲùŋufoon'á Yesu kyaa lógo ke, maa Yahutuubii kacwɔnribii pìi tun pi sà Yesu ɲáare u u mpa uru bilinaŋi cùuŋɔ. ⁴ Pi à nɔ Yesu yyére ke, maa u ɲáare fànhɛ na, maa jwo: «Ŋge ɲùŋufoon'á yaa ná mpwəh'e, mu à yaa mu u u pwəhɔ. ⁵ Naha kurugo yɛ wuu Yahutuubii kyal'á táan u á sèl'e. Uru mú sí u à wuu Kile Jwumpe kàlambage faanra.»

⁶ Nyɛ ka Yesu si ɲɛɛ maa ɲkàre ná pi e. Tèni i pi à sà byanhara sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi pyɛnge na ke, lir'á sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi ta u à u ceveebii pìi tun pi sà yi jwo Yesu á: «Kafoonj, ma hà maye kànhɛ mpa mii pyɛnge e mɛ, ɲaha na yɛ mii ɲùŋk'á cyéɛ mu u jyè mii pyɛnge e. ⁷ Lire kurugo mii à li kàanmucya mà li ta na mii yabilinɛ nyɛ a yaa mii u shà mu fye e mɛ. Nka jwuŋkanɲa ɲinɲin jwo, kuru sí mii bilinaŋi cùuŋɔ. ⁸ Mii wi ke, sòrolashiibii pìi na nyɛ mii ɲùŋɔ na, mii sí nyɛ pìi ɲùŋɔ na. Mii aha wà pyi “Ta sì” u maha ɲkàre. Mii aha wabɛɛ pyi “Ta ma” u maha mpa. Mii aha na bilinɛ pyi “Nde pyi” u maha lire pyi.»

⁹ Nyɛ Yesu à puru jwumpe lógo sòrolashiibii ɲùŋufoonɛ ceveebii ɲwɔ na ke, ka uru nàŋi kani si u kàkyanhala. Supyikurunɲe ku mpyi a taha Yesu fye e ke, ka u u yyaha kêenn'a pi wíi wíi, maa jwo: «Mii sí yi jwo yii á, mii sàha ntêl'a sùpya ɲya ná ŋge daniyanɛ fiige e mɛ, ali Izirayeli shiinbii shwəhəl'e mii nyɛ a u fiige ɲya mɛ.»

¹⁰ Mà jwo tùntunmpii pi núr'a nɔ sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi pyɛnge e ke, pi à sà uru bilinaŋi ta u à cùuŋɔ.

Yesu à nàŋjiibili ɲinɲinwuu ɲè

¹¹ Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si yîri na ɲkèɛge Nayimu kànhɛ e, shinɲyahara mpyi a taha pi fye e.

¹² Pi à sà byanhara kànhɛ tajɲinwəge na ke, ka pi i ɲcírɛ ná kànhɛ shiinbii pìl'e, pi i ɲkèɛge ná nàŋjiibilini là ɲinɲinwul'e fanɲyi i. Lenɲkwucwonɛ wà u pyinɲinɲinge ku mpyi ku ki. Kànhɛ shiinbii ɲinɲyahamii mpyi a taha lenɲkwucwonɛ na, pi i ɲkèɛge uru bunɛ tatonɲe e. ¹³ Kafoonj Yesu à uru ceenɛ mɛsuwunɛ ɲya ke, ka u ɲɲaare si jyè u e, ka u u u pyi: «Fyâha, ma hà raa mɛɛ súu mɛ!»

¹⁴ U à yire jwo ke, maa file bunɛ lwəfeebii na, maa bwòn kariyi na, ka pi i yyére. Ka u u jwo bun'á: «Nàŋjiiwe, yîri!» ¹⁵ Ka nàŋjiinɛ si yîr'a tɛɛn, maa li ɲwɔ cù na yu, ka Yesu si u kan u nuŋ'á.

¹⁶ Shin maha shin u mpyi wani ke, ka li i pi puni bilibili, fo pi na Kile pèrɛ marii ɲko: «Kile tùntunɲi nimbwonɛ wà u à uye cyéɛ wuu na! Kile à pa u shiinbii tɛɛɛ!» ¹⁷ Nde Yesu à pyi ke, ka sùpyire si sà a lire yu Zhude kùluni ná li kwùumpe kùligii puni i.

Yuhana Batizelipyinɛ à tùntunmii tun Yesu á
(Macwo 11.2-19)

¹⁸ Nyɛ karigii Yesu à pyi ke, ka Yuhana cyelempyiibii si ɲkàr'a sà cyire puni yyaha jwo u á. Yuhana à yire lógo ke, maa u cyelempyiibii pii shuunni yyér'a ¹⁹ tun pi sà Kafoonj Yesu yíbe na: «Y'á jwo na ŋge u sí n-pa ke, uru u nyɛ mu laa, wabɛɛ wuu à yaa wuu a sigili?» ²⁰ Pire cyelempyiibil'á kàr'a sà nɔ Yesu na ke, maa u pyi: «Yuhana Batizelipyinɛ à

wuu tun na wuu pa mu yíbe na “Ngemu kyaa l'à jwo na u sí n-pa ke, mu u nyε u wi laa, wuu a wabere sigili?”»

²¹ Lire tēni mpyi a Yesu ta u u yamii niyyahamii ná cwòhómofee niyyahamii cùunji, maa jínabii kòre na yige pifeebil'e, maa fyinmii niyyahamii nyii múru. ²² Nyε ka Yesu si túnntunmpii pyi: «Yii à ndemu lógo maa ndemu nya ke, yii a sì, yii i sà lire yyaha jwo Yuhana á na: fyinmpii naha na naa, tonkεgyifeebii sí i naare, tògofeebii sí i ncùunji, jùncunnibii sí i núru, kwùubii sí i jèni, Jwumpe Nintanmpe sí i yu fòngofeebil'á. ²³ Nyε mii kapyiinkii ká mpyi cyi nyε a ngemu pyi u à cye láha mii na mε, urufoo wuun'à jwò.»

²⁴ Yuhana túnntunmpil'à núr'a kàre ke, ka Yesu si wá na Yuhana kyaa yu sùpyir'á, u à pi pyi: «Canŋke yii ná ŋkàre síwage e ke, taha nyεge yii mpyi a kàr'a sà wíi kafεεge sí i ku jyàha la? ²⁵ Naha yii sí mpyi a kàr'a sà wíi yε? Vàansinayafoo la? Yii li cè na mpíi pi maha vāansinayi leni, maa pi nyii karigii pyi, maa pi nyii njyĩni lyĩ ke, pire maha mpyi saanbii bayi i.

²⁶ Nyε lire sanni i ke, naha tawiige e yii mpyi a kàre yε? Kile túnntunŋo la? Mii sí yi jwo yii á, u bá à fànha tò Kile túnntunŋo na. ²⁷ Naha kurugo yε Kile Jwumpe Semεni à jwo ngemu kyaa na na

“Wíi, mii sí na túnntunŋi tun

u sà mu kuni yaa mu yyaha na*” ke,

uru túnntunŋi u nyε Yuhana.

²⁸ Mii sí yi jwo yii á, sùpya sàha ŋkwò a si ngemu u à fànha tò Yuhana na mε, lire ná li wuuni mú i, Kile Saanre shiinbii puni nimbilen'à fànha tò Yuhana na.

²⁹ Sùpyire ti mpyi na núru Yuhana jwò na, mà bàra múnalwòore shwofeebii na ke, pire puni mpyi a tēn ná l'e na Kile à tii, maa jεε ka Yuhana si pi batize. ³⁰ Nka Kile mpyi a ndemu yaa mà yyaha tii ná sùpyire e ke, Farizhεenbii ná Kile Saliyani cyelentiibii nyε a jεε lire na mε, maa jcyé pi nyε a jεn'a batize mε.

³¹ Ná naha shi i, mii sí nte sùpyire shini tàanna yε? Ti ná naha shi k'à fwordo bε? ³² Ti na nyε mu à jwo nàŋkopyire, ntemu ti nyε na bâhare káfuge na ke, tà na bâhare maa ŋko ti shēfēeebil'á:

“Wuu à tinnmpini wyi yii á, yii nyε a jεn'a kwôho mε.

Wuu à jáhampe myahigii cēe yii á, yii nyε a jεn'a mεε sú mε.”

³³ Yii li cè, Yuhana Batizelipyini à pa ke, u mpyi na njyi tōon wu lyĩ mε, u mú mpyi na sinme byii mε, ka yii i jwo na jina u nyε u e. ³⁴ Supyani Jyani à pa, maa lyĩ maa byii, ka yii i jwo na u sònnore nyε a taha yaage kabere na mε, fo njyini ná sinmbyaani kanni, maa núr'a pyi mēpēge shiinbii cevoo mu à jwo múnalwòore shwofeebii.

³⁵ Nka yákilifente Kile maha ŋkaan ke, tire ká mpyi wà á, li maha jçè urufoo kapyiinkil'e.»

Yesu à fwòrobacwoŋi wà kapegigii yàfa u na

³⁶ Nyε Farizhεnni wà na mpyi wani, uru mεge na mpyi Simò. Canŋka uru nàŋ'à Yesu yyere na u sà lyĩ ná ur'e, ka u u jεε maa ŋkàre, ka pi i sà ŋkwùulo na lyĩ.

³⁷ Mà pi yaha wani, ceenji wà na mpyi kuru kànhe e, kànhe sùpyire puni mpyi na uru ceenji cyēre kampyahii na, u kapegigii kurugo. Uru ceenji'à pa jçè na Yesu na nyε uru Farizhεnni bage e ke, ka u u mpa ná longaracwol'e†, l'à jĩ sinme nùguntanga wumò na.

³⁸ Maa ntòro Yesu kàntugo yyére mà sà yyére u tooyi taan, maa mεε sú sèe sèl'e, fo nyii lwòh'à wu mà Yesu tooyi jĩŋe, maa u jùnjooore tèg'a yi cwuugo, maa yi pûr'a cû, maa puru sinmpe nùguntanga wumpe tèg'a yi tiri.

³⁹ Nyε Farizhεnni u mpyi a Yesu yyere ke, ur'à lire nya ke, maa jwo uye funŋ'i: «Kampyi sēenji na ŋge nàŋi na nyε Kile túnntunŋo, u mpyi na sí li cè na ceenji shini u nyε na bwùun

* 7:27 Malaki 3.1 † 7:37 Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mege nyε: «alibatiri».

uru na ke, na u nyε kapimpyinε.» ⁴⁰ Ka Yesu si Farizhenni funzɔnnɔre cè, maa u pyi: «Simɔ, jwumɔ na naha mii u jwo mu á.» Ka Simɔ si u pyi: «Ta yu, cyelentuŋi.»

⁴¹ Ka Yesu si jwo: «Nàŋi wà fwɔhii na mpyi shiin shuunni na, u kampwɔhii ŋkwuu kan̄kuro (500.000) na mpyi wà na, u san̄ŋi wuŋi sí nyε kampwɔhii beeshuunni ná kε (50.000). ⁴² Ná li síŋi sí nyε a pyi pi wà na mà jà a u fwooni tò mε, ka uru nàŋi si cyire fwɔhigii yàfa pi na. Nyε pire shiin shuunniŋi i, uru nàŋi kyaa sí n-táan pi jofol'á mà tòro u san̄ŋi na yε?»

⁴³ Ka Simɔ si u pyi: «Mii na sɔnni ŋgemu u fwoo li mpyi a pèe sèl'e ke, nàŋi kyaa sí n-táan ur'á mà tòro u san̄ŋi na.» Ka Yesu si u pyi: «Mu à sèe jwo.»

⁴⁴ Maa yyaha kɛɛnnε ceen̄i yyére maa jwo Simɔ á: «Mu à nge ceen̄i nya la? Mii à pa mu yyére, mu bá nyε a lwɔhɔ kan mii i na tooyi jyé mε. Nka nge ceen̄i wi ke, u à mii tooyi jyé ná u nyilwɔhe e, maa yi cwuugo ná u jùnjoore e. ⁴⁵ Mu nyε a mii pûr'a cû maa mii shéere mε, nka nge ceen̄i wi ke, mà lwó u à jyé bage e ke, u à kwôro na mii tooyi shwɔnnre ná u jwɔge e. ⁴⁶ Mu nyε a mii jùnke tiri ná sɔnm'e mε, nka nge ceen̄i wi ke, u à mii tooyi tiri ná sɔnmε nùguntanga wum'i. ⁴⁷ Lire kurugo mii sí yi jwo mu á, kapegigii u à pyi ke, cyi ná cyi nyahaŋi mú i, cyi pun'à yàfa u na. Lire e u à mii kyaa táan uy'á sèe sèl'e. Kapegii nimp̄yigir'à yàfa ŋgemu na ke, urufoo tàange nyε a pèe mε.»

⁴⁸ Lire kàntugo ka Yesu si ceen̄i pyi: «Mu kapegigil'à yàfa mu na.» ⁴⁹ Mpii pi mpyi na lyí siŋcyan ná Yesu i ke, ka pire si wá na ŋko piye fun̄ŋ'i: «Naha supyifiwe u nyε nge nàŋi mà sà nɔ, fo u u sùpyire kapegigii yàfani ti na yε?» ⁵⁰ Nka Yesu nyε a puru jwumpe lwó a wí mε, maa jwo ceen̄'á: «Mu daniyaŋ'á mu shwɔ, ta sì yyen̄ŋke e.»

8

Cyeebii pi mpyi a taha Yesu ná u cyelempyiibii jwɔh'i ke

¹ Lire kàntugo ka Yesu si wá na jaare na ntùuli kànbwoyi ná kànp̄yεere na, maa Jwumpe Nintanmpe yu mà yyaha tí ná Kile Saanre e. U cyelempyiibii kε ná shuunniŋi mpyi ná u e. ² Cyeebii u à cùuŋɔ, mà bàra mpiimu jínahii u à kòr'a yige pi e ke, pire pìi mú na mpyi ná u e. Wà mege na mpyi Mariyama, pi mpyi maha uru pyi Magidala Mariyama mú (uru nge ceen̄i i Yesu mpyi a jínabii baashuunniŋi kòr'a yige) ³ ná Cwuza cwon̄i Zhanε (Cwuza u mpyi na saan̄ŋi Erɔdi karigii cwɔnnre) ná Suzani ná cyeebii piiberii ninyahamii. Pire cyeebii mpyi maha pi cyeyaayi yà kaan Yesu ná u cyelempyiibil'á, pi i piye tère.

Nɛenugun̄i bàtaage

(Macwo 13.1-23; Marika 4.1-20)

⁴ Nyε can̄ka shin̄nyahara à pa bínni Yesu taan, tire sùpyire mpyi a yíri kànya ninyahaya na, ka u u bàtaaga jwo pi á. U à jwo: ⁵ «Nɛenugun̄i wà u ná fwor'a kàre jεεmε tanuguge e. Mà u yaha u u sùmapyaŋi wàa fini fiige, wà à cwo kuni jwɔge na, ka kuntorobii si uru tánhana, ka san̄cyεenre si mpa u jò. ⁶ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, maa fyîn. U nyε a mɔ mε, maa waha, naha na yε mbyime nyε a pyi kuru cyage e mε. ⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ŋgurotaha na, maa fyîn, maa wá na lyεge, ka ŋgure si u cû. ⁸ Nka wà tacwug'á pa bê ná jùnke tacenn̄ke e, maa fyîn, maa lyε, maa se. Sùmácige maha sùmácig'á sùmapyaŋi se mà nɔ ŋkuu (100) na.»

Yesu à kuru bàtaage jwo ke, maa jwo fànha na: «ŋgemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u n̄ngyigigii cyán sèl'e.»

⁹ Ka u cyelempyiibii si u yíbe: «Kuru bàtaage jwɔhe ku nyε naha shi yε?» ¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Karigii cyi à yyaha tí ná Kile Saanre e ná cyi à ŋwɔhɔ ke, yii á cyire jɔcèn'á kan, nka sùpyire sannt'á bàtaay'i cyi à jwo:

“bà pi si mpyi s'a pu wíi, pi àha raa pu jaa raa jcwúu mε,
s'a pu núru, pi àha raa pu yyaha cini mε*.”

* 8:10 Ezayi 6.9

¹¹ Kuru bàtaage jwòhò ku nyɛ: sùmashinji u nyɛ Kile jwumpe. ¹² Kuni jwòge na sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ka Sitaanninji si pu wwû pi funɲ'i, bà pi si mpyi pi àha ndá pu na, si shwò mɛ.

¹³ Kafaafoge jɲɲ'i sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa jɛɛ pu na ná funntange e, ɲka pu nyɛ a jà a ndìre le t'e mɛ. Pi maha mpyi Kile kuni i tère nimbilere e kanna, kawaa ká pi ta, pi maha fworò l'e.

¹⁴ Ngure shwòhol'e sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ɲka mà jwo tère nimbilere li nò ke, funmpɛɛnre karigii ná nàfuunji lage ná ɲge diɲɲɛni múguronji karigii maha pu cwônɔ, fo pu yasɛɛre sì n-jà nò mɛ.

¹⁵ Nɲinke nɲɛnɲke na sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa jɛɛ pu na ná funɲò nɲɲin i, maa ɲkwôro pu jɲɲ'i ná jwòmɛɛ nɲɲin i ke, tire sùpyire ti maha tiye waha tɛrigii puni i, marii Kile nyii wuuni pyi.

Kile Jwumpe na nyɛ fùkina fiige
(Marika 4.21-25)

¹⁶ Wà nyɛ na fùkina mîni si u le ɲɛyígile yaaga jwòh'i mɛ. ɲka u maha mîni maa u dùrugo yaage kà jɲɲ'i, bà u si mpyi s'a bɛɛnmpe yige bage jyifeebil'á mɛ. ¹⁷ Nyɛ kyaa maha kyaa li nyɛ numpini i ke, cyire puni sí n-pa n-yige bɛɛnmpe na, kyaa maha kyaa l'à ɲwòhò ke, lire là sì n-kwôro ɲcɛmbaa mɛ. ¹⁸ Lire kurugo jwumpe yii nyɛ na núru mii jwò na ke, yii yákili yaha pu na sèl'e, ɲaha na ye ɲgemu u à yaaga cè ke, kà sí n-bàra urufoo u tacɛnke na. ɲka ɲgemu u nyɛ u nyɛ a yafyin cè mɛ, ali u na sônɲi na ur'à nimbileni ndemu cè ke, lire sí n-shwò u na.»

Mpii pi nyɛ Yesu nunji ná Yesu cɛnmpyiibii ke
(Macwo 12.46-50; Marika 3.31-35)

¹⁹ Nyɛ ka Yesu nunji ná u cɛnmpyiibii si mpa u yyére. ɲka sùpyire nyahanji kurugo, pi nyɛ a jà a tabaraga ta u na mɛ. ²⁰ Ka wà si Yesu pyi: «Mu nunji ná mu cɛnmpyiibii naha cyíɲɲi na, pi naha na mu kyaa pyi.» ²¹ Ka Yesu si jwo: «Mpii pi nyɛ na Kile jwumpe núru, marii pu kurigii ɲaare ke, pire pi nyɛ mii nunji ná mii cɛnmpyiibii.»

Yesu à kafeebwòhe yyéɲɛ banji jɲɲ'i
(Macwo 8.23-27; Marika 4.35-41)

²² Canɲka Yesu à u cyelempyiibii pyi: «Yii a wá, wuu u banji jyiil'a kɛɛnɲɛ kùmpoge sannke na.» Ka pi i jyé bakwòge e na banji jyiili. ²³ Mà pi yaha pi i ɲkèege lwòhe jɲɲ'i, ka Yesu si mpa ɲò, ka kafeebwòhò si wá na fwu na lwòhe lwúu na wàa bakwòge funɲke e. Ku mpyi na ɲko si jɲ lwòhe na, fo na ɲko s'a ntîri lwòhe jwòh'i. ²⁴ Ka cyelempyiibii si Yesu jè, maa jwo: «Cyelentunji, cyelentunji, wuu sí n-kwû dɛ!» Ka Yesu si yîri maa fànha cyán kafɛge na, maa lwòhe pyi: «Tɛɛn tanuge e!» Ka kafɛge si yyére, ka lwòhe si ntɛɛn. ²⁵ Ka u u u cyelempyiibii yíbe maa jwo: «Taha yii bá nyɛ a dá mii na mɛ?» ɲka cyelempyiibii fyagara wuubii ná pi kakyanhala wuubii pi mpyi, ka pi i wá na piye yíbili: «Jofoo u nyɛ ɲge nàɲi fo ka kafɛge ná lwòhe si ntɛɛn u wuuni taan ye?»

Yesu à jínahii nɲnyahamii kòr'a yige nàɲi w'e
(Macwo 8.28-34; Marika 5.1-20)

²⁶ Nyɛ ka Yesu ná u cyelempyiibii si banji jyiil'a sà nò Gadara shiinbii kùluni i, lire kùluni na nyɛ Galile wuuni yyetiimpe na banji kántugo. ²⁷ Pi nivworobii bakwòge e, ka kuru kànhe nàɲi wà si Yesu ɲùɲò bê, jínabii mpyi uru nàɲi i. Li mpyi a mɔ, u sàha mpyi na vàanɲyi leni mɛ, u sàha mpyi na shùun kànhe e mɛ, fo fanɲyi i†. ²⁸ Tèni i uru nàɲi à Yesu ɲya ke, ka u u ɲkwúulo, maa ɲcwo Yesu fere e, maa jwo fànha na: «Yesu, Kilenji nɲnyi wunji Jyanji, ɲaha mu nyɛ na ɲcaa mii á ye? Mii na mu ɲáare, ma hà kawaa pyi na na mà dɛ!»

† 8:27 Yahutuubii maha pi fanɲyi wwû kafaayi jɲɲ'i. Pi maha ku jwòge yal'a yaa fo maha tateɛnɲò yaa mú.

²⁹ Nàŋ'à yire jwo, naha na ye Yesu mpyi a jínanji pyi na u fworu u e. Uru jínanji mpyi maha u cyáan térii ninyahagil'e. Sùpyire mpyi maha uru nàŋi cwôre maa u cyeyi ná u tooyi pwu ná yòròy'e, bà u si mpyi si ntèen tanuge e mε, ŋka u mpyi maha yire yapwoyi puni kwùun. Lire kàntugo jínanji mpyi maha si ná u e síwage e.

³⁰ Nyε ka Yesu si nàŋi yíbe u mεge na, ka u u jwo: «Mii mεge nyε Shinjyahara.» U à yire jwo naha na ye jínabii pi mpyi u e ke, pire mpyi a nyaha. ³¹ Ka pire jínabii si Yesu jáare na u àha pire kòrò ŋkàre kacýewyicugunke e mε.

³² Nyε lir'à caakurumbwòhò ta ku u lyí ñanke kà numpεngε na wani, ka jínabii si Yesu jáare sèl'e na u pire yaha pire pi sà jyè kuru caakurunke e, ka u u jεε. ³³ Nyε ka jínabii si fworu nàŋi i maa sà jyè caabil'e. Ka kuru caakurunke puni si sùrug'a yíri ñanke numpεngε na mà cwo cwo banji i mà kwù.

³⁴ Cáanahabil'à lire nya ke, maa fê a kàr'a sà a yi yu kànhe ná sishwònbugure puni i. ³⁵ Ka sùpyire si fwor'a kàre si sà cyire karigii nya. Nàŋi i jínabii mpyi ke, ka pi i sà u ta u à tèn Yesu fere e ná vàanpyi i tanuge e, ka pi i fyá. ³⁶ L'à pyi mpiimu nyii na ke, ka pire si nàŋi cuunòŋkanni jwo pi sanmpil'á. ³⁷ Nyε ka Gadara kùluni shiinbii puni si Yesu jáare na u fworu pire kùluni i, naha na ye pi mpyi a fyá u yyaha na sèl'e. Ka Yesu si jyè bakwòge e s'a ŋkèεge.

³⁸ Nàŋi i jínabil'à fworu ke, ka uru si Yesu jáare sèl'e, na uru na ŋkèεge ná u e. Ka Yesu si u nùrunjò maa jwo: ³⁹ «Núru, ma a si pyεngε, kabwooni Kile à pyi mu á ke, ma a sà lire yyaha jwo ma pyεngε shiinbil'á.» Ka nàŋi si ŋkàre kànhe funnke e, nde Yesu à pyi u á ke, maa sà a lire yu na ntùuli cyeyi puni i.

*Yesu à ceenji wà cùunjo, maa Zharusi pworonji buwunji nε
(Macwo 9.18-26; Marika 5.21-43)*

⁴⁰ Nyε tēni i Yesu à nùr'a banji jyiil'a kēennε kùŋke sannke na ke, ka shinjyahara si u ñunjo bē, naha na ye pi puni mpyi na u sigili. ⁴¹ Kile Jwumpe kàlambage kà ñunjufoo na mpyi wani, uru mεge mpyi Zharusi, ka uru nàŋi si mpa ñinkure sín Yesu fere e maa u jáare fànha na na u shà uru pyεngε e, ⁴² naha na ye pworonji ñinŋinji u mpyi u á, ná u mpyi a yyee kε ná shuunni kwò ke, uru mpyi na yà, fo u mpyi na ŋko raa ŋkwùu.

Nyε Yesu ñinkarenji Zharusi pyεngε e, sùpyire mpyi a u kwùulo kàmpañyi puni na, fo na u fεnre piye shwòhòl'e.

⁴³ Ceenji wà na mpyi tire sùpyire shwòhòl'e, lùwulinŋkwombaayi mpyi u na yyee kε ná shuunni funn'i. Wempiiibii mpyi a kwò u cyeyaare puni na, ŋka wà nyε a já a u cùunjo mε.

⁴⁴ Nyε ka u u mpa Yesu kàntugo yyére maa bwòn u vàanpyi zhwòre na, ka yampe si ntíl'a kwò. ⁴⁵ Ka Yesu si sùpyire yíbe: «Jofoo u à bwòn mii na ye?» Ka sùpyire puni si wá na ŋko: «Mii bà mε.» Ka Pyeri si jwo: «Cyelentunji, mu nyii nyε sùpyire na t'à mu fεnre kàmpañyi puni na mà?» ⁴⁶ Ka Yesu si jwo: «Wà kòn'à bwòn mii na, naha na ye mii à li kàanmucya mà li nya na fànhe kà a fworu mii i.»

⁴⁷ Nyε ceenji'à li nya na nde ur'à pyi ke, na Yesu à li cè ke, ka u u fyá fo na ñcyéenni, maa mpa ñinkure sín Yesu fere e, nde l'à u pyi u à bwòn Yesu na ke, ná pyinŋkanni na u à uye nya u à cùunjo tèenuuni mujye e ke, u à yire yyaha jwo Yesu á sùpyire puni nyii na. ⁴⁸ Ka Yesu si u pyi: «Na pworu, mu dáníyanj'a mu cùunjo. Kile u yyenŋinke kan ma á.»

⁴⁹ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, túnntunji'à yíri ñunjufoonji Zharusi pyεngε e mà pa yi jwo Zharusi á: «Kile wuuni na wá à nò mu pworonji na. Ma hà núru cyelentunji yaha u uye kànha u a ma mε.» ⁵⁰ Yesu à yire lógo ke, maa jwo Zharusi á: «Ma hà raa fyáge mε, dá mii na kanna, mu pworonji sí n-yíri.»

⁵¹ Nyε pi à sà nò Zharusi pyεngε ñwòge na ke, Yesu nyε a jεε sùpyanji wabεε u jyè ná ur'e mε, fo Pyeri ná Yuhana ná Yakuba ná pyàŋi tunji ná pyàŋi nunji. ⁵² Sùpyire puni ti mpyi pyεngε e ke, pire puni mpyi na myahigii súu marii ŋkwùuli pyàŋi ŋkwùŋi na. Ka

Yesu si pi pyi: «Yii àha raa mεε súu mε, pyàñi nyε a kwû mε, u na ñwúuni!» ⁵³ Ka pi i wá na ñcyàhali u na, ñaha na yε pi à li cè na pyàñ'á kwû.

⁵⁴ Nyε ka Yesu si pyàñi buwuñi cû u cyεge na, maa jwo fànha na: «Pyà, yîri!» ⁵⁵ U à yire jwo ke, ka pyàñi múnaani si núr'a jyè u e, lire tèenuuni mujye e, ka u u yîri, ka Yesu si pi pyi pi ñjyì kan u á. ⁵⁶ Ka lire kani si pyàñi sifeebii bilibili. Ka Yesu si yi jwo pi á na pi àha nde kani jwo sùpyañi wà tufiig'á mε.

9

Yesu à u cyelempyiibii tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu

(Macwo 10.5-15; Marika 6.7-13)

¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii kε ná shuunniñi pyi pi à bínni u taan, maa síñi ná fànhe kan pi á, bà pi si mpyi s'a jínabii puni kòre s'a yige pifeebil'e, s'a yampii cùuñi mε. ² Lire ñwòhò na, u à pi tun pi sà a Kile Saanre kyaa yu sùpyir'á, pi raa yampii cùuñi. ³ U à pi pyi: «Yii àha ñkwò yaaga lwó yiye cye e lire kùsheeni na mε, mu à jwo kàbii, lire nyε mε boro ná bwúuru ná wyéε. Yii wà hà ñkwò vāanntinñke kabεε lwó mbâra u yacige woge na mε. ⁴ Yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka wà si ñεε yii sunmbage na, yii tèen wani fo mà sà yaa ná yii tèekani i. ⁵ Nka kànhe ñkemu shiin kampyi pi nyε a ñεε yii i yii sunmbage tîrige pire yyéε mε, yii nivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambañi kwòro kwòr'a wu wani, lir'á kajwuu kwò kuru kànhe shiin na.»

⁶ Nyε ka pi i yîr'a kàr'a sà a Jwumpe Nintanmpe yu na mâre kànyi puni i, maa yampii cùuñi.

Saannji Eròdi na uye yíbili na Yesu nyε jofoo yε

(Macwo 14.1-12; Marika 6.14-29)

⁷ Nyε Yuhana bonkwooni kàntugo, saannji Eròdi à pa Yesu kapyiñkii lógo, ka li i u yákiñi wùrugo sèl'e, ñaha na yε pìi mpyi na ñko na Yuhana Batizelipyiñi u à ñè a fworò kwùñi i. ⁸ Pìi sí i ñko na Kile tùnntunñi Eli u à núr'a pa, pìi mú sí i ñko na tèecyiini Kile tùnntunñi wà u à ñè a fworò kwùñi i. ⁹ Ka Eròdi si jwo: «Mii à pi pyi pi à Yuhana ñunñke kwòn, jofoo shenre mii saha sí nyε na nùru amε yε?» Ka u u wá na Yesu caa si u ñya.

Yesu à shiin kampwòhii kanjkuro ñwò cya

(Macwo 14.13-21; Marika 6.30-44; Yuhana 6.1-14)

¹⁰ Nyε Yesu tùnntunmpil'à núr'a pa ke, maa pi kapyiñkii puni jwo u á, ka u u yîri ná pi e sùpyire sannte taan mà kàre pi mεge cyage e Bétisayida kànhe kàmpaññke na. ¹¹ Sùpyir'á pa pi saha cè ke, maa ñkàre wani pi fye e. Ka u u pi cùmu lemε ñwò, maa Kile Saanre kyaa jwo pi á. Mpìi pi mpyi na yà pi e ke, maa pire cùuñi.

¹² Tèni i canñk'à pa a ntîri ke, ka Yesu cyelempyiibii kε ná shuunniñi si file u na maa yi jwo u á na u sùpyire cye yaha, bà pi si mpyi si sà ñjyì ná tashwònyò cya kànyi ná sishwònbugure e mε, ñaha na yε sige funñke e pire nyε. ¹³ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpìi pi pi kan pi lyî.» Ka pi i u pyi: «Bwúuru ñunñyò kanjkuro ná fyapyaa shuunni cyi naha wuu á kanna, fo l'aha nta wuu yabilimpìi sí n-sà ñjyì cya mpa ñkan nte supyinyahare pun'á.»

¹⁴ Tire sùpyire e, nambaabii kanni mpyi a shiin kampwòhii kanjkuro (5.000) kwò, ka Yesu si u cyelempyiibii pyi pi à sùpyire tñε tñε kuruyo kuruyo, yire kuruyi ñinñin ñinñinñi puni mpyi a shiin beeshuunni ná kε kε kwò.

¹⁵ Nyε ka pi i sùpyire puni tñε tñε, bà Yesu mpyi a yi jwo mε. ¹⁶ Ka Yesu si yire bwúuru ñunñyò kanjkuruñi ná cyire fyapyaagii shuunniñi lwó, maa yyahe yîrige ñinñiñi i, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á, pi kan sùpyir'á.

¹⁷ Sùpyire puni ti mpyi wani ke, tire pun'à lyî a tìn. Ka pi i shàhii kε ná shuunni ñjñjyìpaanyi na.

Pyeri à jwo na Kile Nijcwònròñi u nyε Yesu

(Macwo 16.13-21; Marika 8.27-31)

¹⁸ Nyɛ lire kàntugo, mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha, u à yîri pi taan, maa sà Kile jáare. U à kwò ke, maa nûr'a pa, maa pi yîbe: «Sùpyire na mii sônñi jofoo yɛ?» ¹⁹ Ka pi i u pyi: «Pli wá na ŋko na Yuhana Batizelipyiŋi u nyɛ mu, pli sí i ŋko na Kile túnntunñiEli u nyɛ mu, pli mú sí i ŋko na Kile túnntunmpii pi à tòro ke, na uru wà u à jè a fworokwùŋi i.» ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii nyɛ na mii sônñi yɛ?» Ka Pyeri si u pyi: «Kile Nijcwônñi u nyɛ mu.» ²¹ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á na pi àha ŋkwò yire jwo sùpya á mɛ.

²² Maa nûr'a jwo: «L'à pyi fànha kyaa Supyaŋi Jyaŋi u kyaala sèl'e. Yahutuubii kacwônribii ná Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii sí n-cyé u na, si u bò. Nka u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u sí jè.»

*Pyiŋkanni na wuu à yaa wuu taha Supyaŋi Jyaŋi Yesu fye e ke
(Macwo 16.24-28; Marika 8.34-9.1)*

²³ Lire kàntugo ka Yesu si yi jwo u lógofeebii pun'á: «Ŋgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabilinji jyii karigii na, u u ntɛɛn kyaage taan u u ntaha mii fye e canŋa maha canŋa, pi mɛ ká mpyi na sí urufol'ò bò kworokworocige na. ²⁴ Naha na yɛ ŋgemu la ká mpyi si u ninjaanji yaa jwò ke, urufol'ò sè nùmpañja ta mɛ, ŋka ŋgemu ká kàntugo wà u ninjaan'á mii kurugo ke, urufol'ò sí nùmpañja ta. ²⁵ Naha li sí jwò sùpyan'á mà ma jyii yaayi puni ta ŋge diŋyɛŋi i ninjaa, mu nùmpañjke si sà ŋkɛɛge yɛ?»

²⁶ Lire kurugo ŋgemu u na jcyiŋe Supyaŋi Jyaŋi ná u jwumpe na ke, u aha bú mpa ná u sɛnampe ná u Tunji wumpe ná Kile mɛlekɛbii wumpe e canŋke ŋkemu i ke, u sí n-cyé urufol'ò na. ²⁷ Sɛɛŋi na mii sí yi jwo yii á, pli na nyɛ yii e, pi sè n-kwù ná pi nyɛ a Kile Saanre nya mà yɛ!»

*Yesu yyahe pyiŋkann'à kɛɛŋɛ
(Macwo 17.1-8; Marika 9.2-8)*

²⁸ Nyɛ canmpyaa baataanre fiig'à tòro puru jwumpe jwunkwooni kàntugo ke, ka Yesu si ŋkàre ná Pyeri ná Yuhana ná Yakuba e ñanŋe kà na, si sà Kile jáare. ²⁹ Mà Yesu yaha Kileñarege na, u yyahe pyiŋkann'à kɛɛŋɛ, ka u vaaŋyɛ si fɛniŋe weewee fo na jɛ. ³⁰ Lire tèenuuni i, ka nàmbaa shuunni si mpa jwo ná u e. Pire pi mpyi tèecyiini Kile túnntunmpiiMusa ná Eli. ³¹ Pi mpyi a pa ná sɛnampe e. Pyiŋkanni na Yesu mpyi na sí n-kàre n-sà u báaraŋi fùŋŋo si ŋkwù Zheruzalemu kànhe e ke, maa lire jwo u á.

³² Lire tèni mpyi a ñoampɛ ta Pyeri ná u shɛrɛfeebii na sèl'e. Ñoamp'à pa láha pi na ke, ka pi i pire nàmbaabii shuunniŋi ninjyerebii nya ná Yesu i u sɛnampe e. ³³ Tèni i pire nàmbaabii mpyi na yîri Yesu taan ke, ka Pyeri si jwo u á: «Wuu cyelentuŋi, wuu à pa naha ke, lir'à jwò sèl'e. Wuu vùnyò taanre kwòro, ninŋin sí n-pyi mu wogo, ninŋin sí n-pyi Musa wogo, ninŋin sí n-pyi Eli wogo.» Pyeri mpyi a puru jwumpe jwo uye jùŋo kurugo.

³⁴ Mà Pyeri yaha puru jwumpe na, ka ñahanja si mpa pi tò. Mà ñahanŋe yaha ku u pi tùni, ka pi i fyá. ³⁵ Ka mejwuu si fworokuru ñahanŋe e na: «Mii Jyaŋi u nyɛ ŋge, mii à u cwônro. Yii a nûru u jwò na.» ³⁶ Lire mejwuuni fworokwooni kàntugo, Yesu baare e, cyelempyiibii saha nyɛ a wà nya mɛ. Nde pi à nya ke, ka pi i lire yaha piye funŋ'i, pi nyɛ a yaaga jwo wà á lire tèni i mɛ.

*Yesu à pyàŋi wà jina kòr'a yige u e
(Macwo 17.14-18; Marika 9.14-27)*

³⁷ Kuru canŋa nùmpañja, Yesu ná u cyelempyiibii nintigibii ñanŋe na, ka supyikurumbwòhò sí sà u jùŋo bɛ. ³⁸ Tire sùpyire shwòhol'e, ka nàŋi wà si jwo fànha na: «Cyelentuŋi, mii na mu jáare, maa na jyaŋi kàanmucya. Uru ninŋinŋi u nyɛ mii á. ³⁹ Jinaŋi wà u nyɛ u e, u aha yîri u kurugo, u maha ŋkwùuli, jinaŋi maha u cúnŋo cúnŋo fànha na, u jwòge maha bàafwòhe yige, u maha u kànha sèl'e, maa nta a fworokuru u e. ⁴⁰ Mii à mu cyelempyiibii jáare pi jinaŋi kòr'a yige u e, ŋka pi nyɛ a jà mɛ.»

⁴¹ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpibii, fo naha tère e mii sí n-kwôro ná yii e ye? Mii sí yii kapyiin'kii kwú naye e sà nò fo naha tère na ye? Ta ma ná ma jyan' i naha.»

⁴² Nyé mà pi yaha pi i filili ná pyàni i Yesu na, ka jínani si pyàni cúnno cúnno fànha na maa u cyán n'jke na. Nyé ka Yesu si fànha cyán jínani na, maa u pyi u à fworó pyàni i, maa u kan u tun'á. ⁴³ Sùpyire ti mpyi wani ke, Kile sífente mpyi a pire puni kàk'yanhala.

Yesu à jwo u kwùni kyaa na sahan'ki

(Macwo 17.22-23; Marika 9.30-32)

Karigii Yesu mpyi a pyi ke, cyire mpyi a sùpyire puni kàk'yanhala. Mà pi yaha pur'e, ka u u yi jwo u cyelempyiibil'á: ⁴⁴ «Yii mpe jwumpe lóg'a tàra, li saha sì mō mē, pi sí Supyan' jyan' le cye e, pi i pi nyii wuuni pyi u na.» ⁴⁵ Nka cyelempyiibii nyé a mpyi a puru jwumpe yyaha cè mē, naha na ye pu jwōhe mpyi a jwōhō pi na, pi mú sí mpyi na fyáge si u yíbe pu jwōhe na.

Sùpyani u nyé n'jufufo Kile yyére ke

(Macwo 18.1-5; Marika 9.33-37)

⁴⁶ Nyé ka nàkaana si mpa yiri cyelempyiibii ná piye shwōhōl'e, tire n'jke ku mpyi na pire puni i jofoo u nyé n'jufufooni ye. ⁴⁷ Yesu à pa tire nàkaante n'jke cè ke, maa pyàni wà lwó a yaha uye taan, ⁴⁸ maa jwo cyelempyiibil'á: «Shin maha shin u à nge pyàni cùmu lemē jwō mii kurugo ke, urufoo mú à mii cùmu lemē jwō. Ngemu ká mii cùmu lemē jwō ke, urufoo mú à mii tunvooni cùmu lemē jwō. Nyé ngemu u à uye pyi yii puni kàntugo yyére wun' ke, uru u nyé yii puni n'jufufooni.»

Ngemu ká mpyi u nyé wuu zàmpen mē, uru na nyé ná wuu e

(Marika 9.38-40)

⁴⁹ Nyé ka Yuhana si jwo Yesu á: «Cyelentu'ni, wuu à nàni wà nya u u jínabii kòre na yige sùpyire e ná mu mēge e, ka wuu u u sige li na, naha na ye wuu wà bà mē.» ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Yii àha u sige li na mē, naha na ye ngemu u nyé u nyé wuu zàmpen mē, urufoo na nyé ná wuu e.»

⁵¹ Nyé tēni i Yesu tèefworon' à pa byanhara nge di'nyen' i, s'a nkèege n'nyin' na ke, ka u u sàa li lwó uye fun' i si nkàre Zheruzalēmu kànhe e, ⁵² maa tūntunmii tūugo uye yyaha na, ka pire si nkàr'a sà nò Samari kànhe kà na, maa sunmbage tatirige cya Yesu mē na kuru kànhe shiinbil'á. ⁵³ Nka kuru kànhe shiinbii nyé a jē mē, naha na ye Zheruzalēmu i u mpyi na nkèege.

⁵⁴ Tēni i u cyelempyiibii pīi shuunni Yakuba ná Yuhana à pa yire lógo ke, maa jwo: «Kafooni, mu sí wuu yaha wuu nage yige n'nyin' na wuu tīrige pi jun' i wuu u pi shi bò mà?» ⁵⁵ Ka Yesu si yyaha kēen' a le pi e maa pi faha sèl'e*. ⁵⁶ Lire kàntugo ka pi i ntòr'a kàre kànhe kabere na.

Mpii la ku nyé si ntaha Yesu fye e ke

(Macwo 8.19-22)

⁵⁷ Mà pi n'jkaribii yaha, ka nàni wà si Yesu pyi: «Kafooni, mii sí n-taha mu fye e ma tasheyi puni i.» ⁵⁸ Ka u u u pyi: «Wyigii na nyé sigepwuunbil'á, shēere mú sí nyé san'cyenr'á. Nka tashwōngō nyé Supyan' jyan' á mē.» ⁵⁹ Maa wabere pyi: «Taha na fye e.» Ka uru si jwo: «Kafooni, yyére, mii aha na tun' tò, mii sí n-ta n-pa n-taha mu fye e.» ⁶⁰ Ka Yesu si u pyi: «Kwùubii yaha pi a piye tūni, nka mu wi ke, ta sì maa sà a Kile Saanre kyaa yu.» ⁶¹ Ka wabere si jwo: «Kafooni, mii la nyé si ntaha mu fye e, nka na yaha si sà yi jwo na pyenge shiinbil'á fōlō.» ⁶² Ka Yesu si u pyi: «Shin maha shin u à nùtuuge cū nūfaan' na, maa wii kàntugo ke, urufoo nyé a yaa ná Kile Saanre e mē.»

* **9:55** Sémebii pīi maha jwo: «Ka Yesu si yyaha kēen' a le pi e maa pi faha sèl'e. Sōnnōpeere ti nyé yii e amē ke, yii nyé a ti shi cè mē. Supyan' jyan' nyé a pa si sùpyire shi bò mē, nka u à pa si pi múnahigii shwō.

10

Yesu à túnntunmii beetaanre ná ke ná shuunni tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu

¹ Lire kàntugo Kafoonji Yesu à nùr'a shiin beetaanre ná ke ná shuunni cwòonrò u fyèjwòhòshiinbil'e, mà tun shiin shuunni shuunni uye yyaha na, kànyi puni ná cyeyi puni i u mpyi a yaa u tòro ke.

² Maa yi jwo pi á: «Sùmakòòg'à pèe, ñka sùmakwòonbil'à cyére. Lire e ke yii kerege foo jáare, u u pìi bàra sùmakwòonbii na. ³ Mii à yii tun, yii a sì. Yii sí n-pyi sùpyire shwòhòl'e, mu à jwo mpàa pi jye sige yaaya shwòhòl'e.

⁴ Yii àha wyére lwó nde yiye jùn'i mē, yii àha boro lwó mē, yii àha tanhanyi yabere lwó mbàra yii tooyi wuyi na mē. Mà yii ñinkaribii yaha, yii àha raa yyérelì kuni na s'a fwù pyi mē.

⁵ Yii aha jyè pyenge maha pyeng'e ke, yii jwumpe ñincyimpe pu pyi “Kile u yyeñinke kan yii á.” ⁶ Jye sùpya ká nta kuru pyenge e, ñgemu u jye na jcaá yyeñinke na ke, urufoo sí kuru yyeñinke dùbabii ta. Ñka l'aha nta uru sùpya jye kuru pyenge e mē, pire dùbabii sí n-kwòro yii á. ⁷ Pyenge ñkemu ká jee yii sunmbage na ke, yii tēen wani. Pi aha yalyire ná yabyere ntemu kan yii á ke, yii raa tire lyí, ñaha na ye báarapyiñi sàran'á yaa u kan u á. Yii àha raa sunmbage kēenji raa märe mē.

⁸ Yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka pi i jee yii na, maa yalyire ntemu kan yii á ke, yii i tire lyí. ⁹ Yii i kuru kànhe yampii cùuñò, yii i yi jwo kànhe shiinbil'á na Kile Saanre à byanhara pi na.

¹⁰ Ñka yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka pi i yii sunmbage cyé ke, yii jyè kuru kànhe pyenkuunji i, yii i yi jwo pi á ¹¹ “Ali yii kànhe bambanji u à ta wuu tooyi na ke, wuu sí uru kwòro kwòro n-yaha yii na*. Ñka lire ná li wuuni mú i, yii li cè na Kile Saanre à byanhara yii na.”

¹² Mii sí yi jwo yii á, ñjyeñi canñkwòge, nde li sí kuru kànhe shiinbii ta ke, lire sí n-waha mà tòro nde li sí n-pyi Sòdomu kànhe shiinbii na ke.»

Yesu à kànyi yà faha

(Macwo 11.20-24)

¹³ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Yii Korazen kànhe shiinbii, yii wuun'à kèege! Yii Betisayida kànhe shiinbii, yii wuun'à kèege! Naha na ye kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Tiri kànhe ná Sidon kànhe e cyire mpyi a pyi, nume mpyi na sí pi ta pi à pi toronkanni kēenji maa láha kapegigii na fo tēemōni i, maa cafuborigii le mà pyi pi vāanji, maa cwòonre wu piye na†. ¹⁴ Lire l'à li ta, canñke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiñkil'e ke, nde li sí yii ta ke, lire sí n-waha mà tòro Tiri ná Sidon kànyi‡ wuuni na.

¹⁵ Yii Kaperenamu kànhe shiinbii pi ke, yii na sōnñi na yii sí n-kàre Kile yyére ñjyñi na bē? Lire mpyi jye mē, yii sí n-sì n-tîrige fo jñjke jwòhò shiinbii cyage e.»

¹⁶ Lire kàntugo ka Yesu si nùr'a jwo u túnntunmpil'á: «Ñgemu ká jēn'a lógo yii jwò na ke, l'à pyi mu à jwo mii jwò na urufol'à lógo. Ñgemu ká yii cyé ke, l'à pyi mu à jwo mii urufol'à cyé mú. Ñgemu sí u à mii cyé ke, l'à pyi mu à jwo mii tunvoonji urufol'à cyé mú.»

¹⁷ Jye ka pire túnntunmpii beetaanre ná ke ná shuunni si ñkàre mà sà tère pyi, ka pi funntanga wuubii si nùr'a pa, maa jwo: «Kafoonji, mu mēge cye kurugo, ali jínabil'à kúu wuu á.» ¹⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à Sitaannini nya, u à yîri ñjyñi na nyaa ñjkin, kilejini fiige, mà pa jcwò jñjke na. ¹⁹ Jye mii à li siji kan yii á, yii a jaare wwòobii ná nōngyahigii jùn'i, yii i wuu zàmpenji fànhe fwòonjò yiye tooy'e, yafyin sì n-jà kapii pyi yii na mē. ²⁰ Lire

* **10:11** Mà ma tooyi bambanji kwòro kwòr'a yaha kànha na»: lire jwòhe ku jye, wuu nàzhan à fworò yii karigil'e, yii jùñò tuguro ti. † **10:13** Nde mpyi kyaa ndemu l'à li cyé na pi a piye cēge pi kapegigii na ke. ‡ **10:14** Tiri ná Sidon na mpyi kànbwoyo shuunni njemu y'à cè ná kapegigii mpyiñi i ke (Ezayi 23.1-18; Ezekiyeli 26; Zhouweli 3.4-8; Amosi 1.9-10).

ná li wuuni mú i, yii àha funɲyi táan na jínabil'à kúu yii á mɛ, ɲka yii pyi funntange e, ɲaha kurugo yɛ yii mɛy'à sémɛ Arijinani i.»

*Sùpya ɲyɛ a Kile cè Jyafooni Yesu baare e mɛ
(Macwo 11.25-27; 13.16-17)*

²¹ Lire tèenuuni i, ka Kile Munaani si Yesu funɲke pyi k'à táan sèl'e, ka u u Kile kèe maa jwo: «Tufooni Kile, ɲɲyini ná ɲɲke Kafooni, mii fwù ɲyɛ mu na, ɲaha na yɛ kani mu à ɲwɔhɔ yákilifeebii ná kaceempii na ke, mu à lire cyèe nàɲkopyire na. Sèe wi, Tufooni, mu à lire pyi mà tàanna ná ma ɲyii wuuni i.» ²² Lire kàntugo ka u u jwo sùpyir'á: «Mii Tunji à karigii puni le mii cye e. Sùpya ɲyɛ a Jyafooni cè Tufooni baare e mɛ. Sùpya mú ɲyɛ a Tufooni cè Jyafooni baare e mɛ, fo Jyafooni la ká mpyi si u cyèe ɲgemu na ke.»

²³ Lire kàntugo ka Yesu si yyaha kèɛɲɛ u cyelempyiibii kann'á maa yi jwo pi á: «Karigii yii na ɲaa ke, mpai pi na cyire ɲaa ke, pire wuun'à ɲwɔ. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á, nde yii à ɲya maa ndemu lógo ke, Kile tũntunmii ɲɲyahamii ná saanlii ɲɲyahamii la mpyi si lire ɲya, si li lógo. ɲka pi ɲyɛ a já a li ɲya maa li lógo mɛ.»

Bàtaage Yesu à jwo mà yyaha tí ná Samari shinji ɲɲcɛɲi i ke

²⁵ Canɲka Kile Saliyani cyelentuɲi wà à yîr'a yyére si Yesu pɛɛ ɲcû maa jwo: «Wuu cyelentuɲi, ɲaha mii à yaa mii u pyi si shɲi ɲɲkwombaani ta yɛ?» ²⁶ Ka Yesu si u pyi: «Nde l'à sémɛ Kile Saliyani Sémɛni i ke, ɲaha mu à cè lire e yɛ?» ²⁷ Ka u u Yesu pyi: «Y'à sémɛ Saliyani Sémɛni i na “Ma Kafooni Kile kyaa táan may'á ná ma zòmbilini puni ná ma múnaani puni ná ma fànhe puni ná ma sòɲɔre puni i. Mà bàra lire na, ma supyiɲɛɲi kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mɛŋ.”» ²⁸ Ka Yesu si u pyi: «Mu ɲwɔshwɔr'à ɲwɔ. Mu aha já na lire pyi, mu sí shɲi ɲɲkwombaani ta.»

²⁹ ɲka nàɲi la mpyi si tanga kan uy'á maa jwo: «Jofoo u ɲyɛ mii supyiɲɛɲi yɛ?» ³⁰ Ka Yesu si u ɲwɔ shwɔ ná bàtaag'e na:

«Nàɲi wà u ná yîri Zheruzalemu kànhe e na ɲkèɛge Zheriko kànhe e. Mà u yaha kuni na, ka kakuumpyiibii pìi si ɲcwo u na, maa u cyeyaayi puni cyán a shwɔ u na, maa u bwòn fo mà u bànnaga a yaha kwùubii ná ɲyii wuubii shwɔhɔl'e, maa yîri u taan.

³¹ Lir'à bê ná Kile sáragawwuɲi w'e u u ma lire kuni i, ur'à pa nɔ nàɲi ɲɲcwuɲi na ke, maa fɛnn'a tòro u taan. ³² ɲyɛ ka Kile ɲaarebage báarapyiɲi wà si mpa a ntùuli lire kuni ninuuni i, uru na mpyi Levi tùluge shin, uru mú à pa nɔ nàɲi ɲɲcwuɲi na ke, maa fɛnn'a tòro u taan.

³³ Lire kàntugo ka Samari shinji wà kùshe wu si wá na ma lire kuni i mú. Ur'à pa nɔ nàɲi ɲɲcwuɲi na ke, ka u ɲɲnaare si u ta. ³⁴ Ka u u file u na, maa u nɔyi wyɛɛ yal'a pyi, maa u lwó a dùrugo u dùfaanɲke ɲuɲ'i, maa ɲkàre ná u e nàmpwuunbii tatirige bage k'e, maa yaha u na. ³⁵ Kuru canɲa nùmpaɲa, maa bage sàraɲi wwù uye ɲuɲ'i mà kan bage foon'á, maa yi jwo u á “Yaha ɲge nàɲi na, mu aha wyɛɛ maha wyɛɛ wwù u ɲɲɔ taan ke, mii aha núr'a pa, mii sí uru puni nùruɲɔ mu na.”» ³⁶ ɲyɛ Yesu à puru jwo ke, maa uru Saliyani cyelentuɲi pyi: «Mpii shiin taanreni i, mu á, ɲgi u à ɲge nàɲi nimbannaɲi pyi u supyiɲɛɲi yɛ?» ³⁷ Ka u u Yesu pyi: «Nàɲi u à u ɲɲnaara ta ke, uru u ɲyɛ u supyiɲɛɲi.» Ka Yesu si u pyi: «Ta sì, maa sà lire fiige pyi.»

Karigii cyi à Marita yyaha ɲi ke, cyire ná Mariyama wuuni ɲyɛ ɲɲkin mɛ

³⁸ Mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha ɲani na na ɲkèɛge Zheruzalemu kànhe e, pi à sà nɔ kànhe kà na, maa sunmbage lèɲɛ ceenji wà yyére. Uru ceenji mɛge na mpyi Marita. ³⁹ Marita kàntugo wuɲi wà na mpyi wani, uru mɛge mpyi Mariyama, ka uru si ntèen Kafooni Yesu taan marii u jwumpe nùru. ⁴⁰ Lir'à Marita cyɛge ta k'à cwônɔ sushwɔhɔbaaraɲi na, ka u u file Yesu na maa jwo: «Kafooni, taha mu bá u à mii cɔɔɲɲi ɲya u à tèen, maa mii kanni yaha mii i báaraɲi pyi mɛ? U pyi u yîr'a na tège ke!» ⁴¹ Ka

Kafoonji si u pyi: «Marita, Marita, mu yyah'à wyèrè ná karii ninyahagil'e maa cyi tég'a maye funṇo pɛn. ⁴² Nka kyaa ninṇin kanna li nyɛ tòn wuuni mà tòro cyi sanṇkii puni taan, lire Mariyama à pyi. Sùpya sì n-jà u láha lire mpyiṇi na mɛ.»

11

*Yesu à u cyelempyiibii taanna Kileṇarege pyiṇkanni na
(Macwo 6.9-13; 7.7-11)*

¹ Canṇka Yesu mpyi na Kile ṇáare cyage k'e. U à kwò Kileṇarege na ke, ka u cyelempyaṇi wà si u pyi: «Kafoonji, wuu taanna Kileṇarege pyiṇkanni na, bà Yuhana a u cyelempyiibii taanna ku na mɛ.» ² Ka Yesu si u pyi: «Yii aha a si raa Kile ṇáare, yii jwo:

“Tufoonji,

mu mɛge ku táan.

Ma pyi saanwa sùpyire puni ṇùṇo na.

³ Wuu canṇa maha canṇa njyṇi kan wuu á.

⁴ Wuu kapegigii yàfa wuu na,

ṇaha na yɛ wuu maha wuu shinṇɛebii wogigii puni yàfani pi na.

Ma hà yaaga yaha ku wuu yyaha kɛɛnṇɛ kapegigil'á mɛ.”»

⁵ Nyɛ maa núr'a pi pyi: «L'aha mpyi mu à jwo cevoo na nyɛ yii wà á, ka urufoo si yîr'a kàre ṇiṇṇke na uru cevooṇi yyére, maa sà u bage kúu mà jwo “Na cevoo, bwúuru ṇùṇyì taanre kan na á, ⁶ ṇaha na yɛ mii à nàmpɔṇṇo ta, yalyire sí naha mii u kan u á mɛ.” ⁷ Yii na sònṇi na uru cevooṇi sí n-tɛn bage funṇke e si jwo “Ma hà zì mpa na yyaha fwóhɔrɔ mɛ. Mii à bage tò a kwò, mii ná na pyiṇbii naha a sín'n'a kwò, mii saha naha na sì n-jà n-yîri bwúuru kan mu á mɛ” la? ⁸ Mii sí yi jwo yii á, u mɛɛ ká mpyi u nyɛ a yîr'a bwúuruṇi kan mu á yii cempe kurugo mɛ, u mɛkɛgere* yyaha na, yaaga maha yaaga mu nyɛ na ṇcaa ke, u sí n-yîri kuru kan mu á.

⁹ Mii sí yi jwo yii á, yii a Kile ṇáare, u sí yii kan, yii a ṇcaa, yii sí n-ta, yii a bàrage kúuli, ku sí múgo yii á.

¹⁰ Naha kurugo yɛ shin maha shin u nyɛ na Kile ṇáare ke, Kile sí urufoo kan.

Ngemu u nyɛ na ṇcaa ke, urufoo sí n-ta.

Ngemu ká a bàrage kúuli ke, ku sí múgo urufol'á.

¹¹ Jofoo u nyɛ yii shwóhɔl'e, ṇgemu u sí ṇɛ wwò kan u pyàṇ'á mà li ta fya u à ṇáare u á yɛ? ¹² Lire nyɛ mɛ, mà nónṇgyaa lwó a kan u á, mà li ta ṇkúcere u à ṇáare yɛ?

¹³ Nyɛ yii sùpyiibii pi à pi ke, cyage e yii maha jà a yacɛnyɛ kan yii pyiṇbil'á ke, yii nyɛ a cè a jwo na yii Tunji u nyɛ ninyiṇi na ke, na ur'à bégel'a tòro yii taan si u Munaani le u ṇáarafeebil'e mà?»

*Pyiṇkanni na Yesu maha jínabii kòre ke
(Macwo 12.22-30; Marika 3.22-27)*

¹⁴ Canṇka Yesu mpyi na jínani wà kòre na yige nàṇi w'e, uru jínani mpyi a nàṇi pyi búbu. Tèni i jínani à pa fworu u e ke, ka uru nàṇi si li ṇwò cù na yu. Sùpyire ti mpyi wani ke, ka li i pi puni kàkɔnhala.

¹⁵ Nka pìl'à jwo sùpyire shwóhɔl'e, na jínabii ṇùṇufoonji Belizebuli† u à síṇi kan Yesu á, u u jínabii kòre na yige pifeebil'e. ¹⁶ Pìi la na mpyi si Yesu pɛrɛ ṇcù, maa jwo na u kani là pyi ndemu li sí li cyêe pire na na u à fworu Kile e ke.

¹⁷ Nka Yesu mpyi a pi funzɔṇṇore cè maa yi jwo pi á: «Kìre maha kìre li nyɛ na liye tònni ke, lire maha mpa jya. Pyɛngɛ maha pyɛngɛ shiin ká yîri piye kurugo ke, kuru maha mpa jya mú.

* **11:8** Pii maha jwo: «mu ṇyàhavyɛnre». † **11:15** Belizebuli: Sitaanniṇi mɛge kà ku nyɛ ku ki.

¹⁸ Ná yii na sônñi na jínabii jùñufooni Belizebuli fànhe cye kurugo mii nyɛ na jínabii kòre na yige sùpyire e, nyɛ Sitaanninji báarapyibii ká ntáa maa piye túnni, pi saanre sì n-kwò mà? ¹⁹ Yii aha jwo na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Belizebuli fànhe e, lire sannii i ke, yii shiinbii pi nyɛ na pi kòre ke, ná jofoo u fànhe e pire maha pi kòre yɛ? Yii shiinbii yabilimpíi pi sí jwumpe pyi pu cwo yii jwun'i. ²⁰ Nka mii aha a jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Kile fànhe e, lir'à li cyêe na Kile Saanre à nɔ yii na mà kwò.

²¹ Yii li cè na fànhanyahagafoo ká kàshikwɔnyaaya lwó a tɛɛn u pyɛnge jwɔge na marii ku saɛcwɔnni sigili, sùpya sì n-jà u yaage ká lwó mɛ. ²² Nka wabɛɛ ká mpa jcwɔ pyɛngefoo na, ngemu u à fànha tò u na, maa jà u na ke, pyɛngefoo cyɛge mpyi a taha kàshikwɔnyaayi njemu na ke, urufoo sí yire shwɔ u na, si u cyeyaayi cyán zhwɔ u na, si ntáa.

²³ Shinji u nyɛ u nyɛ ná mii i mɛ, urufoo nyɛ mii zàmpɛn, ngemu u nyɛ u nyɛ na mii tère na sùpyire wàa tiye na mɛ, urufoo na ti jùñɔ kyángɛ.

(Macwo 12.43-45)

²⁴ Jína ká fworɔ sùpya e, u maha sà jaara síwage yyaha kurugo, maa tatɛɛnge cya. U aha mpyi u nyɛ a ká ta mɛ, u maha jwo “Mii sí nùru raa wà na tayirige e.” ²⁵ Nyɛ u aha nùr'a pa urufoo ta бага fiige nkemu k'à pwó maa ku funɲke bégel'a jwɔ ke, ²⁶ u maha nùr'a kàr'a sà jínahii baashuunni lwó a bàra uye na, mpíi pi à pi mà tòro u yabilinji na ke, maha mpa jyè urufol'e. Lire ká mpyi, urufoo pyinɲkanni nívɔnn'a sì nàara a pi mà tòro ninjyɛeni na.»

Shinji wuuni l'à jwɔ ke

²⁷ Nyɛ mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka ceɛni wà si jwumpe lwó sùpyire shwɔhɔl'e maa jwo u á: «Ceɛni u à mu si maa mu byé ke, uru wuun'à jwɔ dɛ!» ²⁸ Ka Yesu si ceɛni pyi: «Ngemu u nyɛ na Kile jwumpe nùru, marii pu kurigii jaare ke, urufoo wuun'à sàa jwɔ.»

Yesu tayyɛreg'à fànha tò Zhonasi woge na, nka sùpyire nyɛ a u jwɔmɛɛni cù mɛ

(Macwo 12.38-42)

²⁹ Sùpyir'à pa bínni mà Yesu kwùulo ke, ka u u jwo: «Nte sùpyir'à pi. Ti la na nyɛ mii u kakyanhala kani là pyi si jcyêe ti na ndemu l'à li cyêe na mii à fworɔ Kile e ke. Nka nde l'à pyi Kile túnntunni Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha sì n-pyi n-cyêe ti na mɛ. ³⁰ Nde l'à pyi Zhonasi na ke, lir'à li cyêe Ninive kànhe shiinbii na na Kile u mpyi a u tun. Lire pyinɲkanni na, nde li sí n-pa Supyanji Jyanji ta ke, lire li sí li cyêe nte sùpyire na na Kile u à u tun.

³¹ Canɲke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiinɲkil'e ke, saancwɔni u mpyi Sheba kɪni jùñɔ na ke, uru sí n-pa n-yîri n-yyére, si nte sùpyire cêɛge, jaha na yɛ uru saancwɔni mpyi a yîri dɪnyɛni jùñke kà na, mà sà saanji Solomani yákilifente jwumpe lógo. Mà li ta wà na nyɛ naha, ngemu u yákili u à pɛɛ Solomani wunji na ke, ti sí nyɛ a jɛn'a lógo uru jwɔ na mɛ.

³² Kuru canɲke, Ninive shiinbii mú sí n-pa n-yîri n-yyére, si nte sùpyire cêɛge, jaha na yɛ Zhonasi mpyi a sà Kile jwumpe jwo Ninive shiinbil'á ke, pi à pi toronɲkanni kɛɛnɲɛ. Mà li ta wà na nyɛ naha, ngemu u tayyɛrege k'à fànha tò Zhonasi woge na ke, nte sùpyire sí nyɛ a jɛn'a ti toronɲkanni kɛɛnɲɛ mɛ.»

Bɛɛnmpe sɛɛ wumpe kani

(Macwo 5.15; 6.22-23)

³³ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Wà nyɛ na fùkina mîni si u le jcyígile cere jwɔh'i mɛ. Nka u maha dùrugo yaage ká jwun'i, bà u si mpyi s'a bɛɛnmpe yige bage jyifeebil'á mɛ. ³⁴ Sùpyanji jyiigii cyi nyɛ u bɛɛnmpe. Ngemu u jyií cyi à jwɔ ke, urufoo puni maha mpyi bɛɛnmpe e mú. Ngemu wogigii sí cyi à kɛɛge ke, urufoo puni mú maha mpyi numpini i. ³⁵ Lire e ke yii yiye kàanmucya a wíi, yii bɛɛnmpe ká bú nkɔwò nta numpire mɛ. ³⁶ Yii jyiigii ká jwɔ sɛɛ sɛl'e, làmpañi bɛɛnmpe sí yii pyi yii a jaa yii a jcwúu kuni i.»

*Yesu à Farizhɛɛnbii ná Saliyanɔ cyelentiibii cɛɛge
(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)*

³⁷ Mǎ Yesu yaha puru jwumpe na, ka Farizhɛɛnni wǎ si sǎ u yyere na u pa lyi uru yyere, ka u u jɛɛ. Tɛni i pi à njyini kwũulo si raa lyi ke, ³⁸ ka li i Farizhɛɛnni kàkɔanhala, naha na ye u à li kàanmucya mǎ li nya na Yesu jye a u cyeyi jyè mǎ tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e, maa nta na lyi mɛ.

³⁹ Kafoonɔ Yesu à li nya l'à Farizhɛɛnni kàkɔanhala ke, maa pi pyi: «Yii Farizhɛɛnbii pi ke, yii maha yii yajigi yi kǎntuyi jyi na finini, mǎ li ta yii funny'a jɛ nǎnkaage ná pege karigii na. ⁴⁰ Yii na jye sɛnconyo! Kileni u à yaage kǎntuge yaa ke, uru mú bà u à ku funnke yaa mǎ? ⁴¹ Yii nǎnkaage ná pege yaha, yii raa yii cyeyaayi kaan fòhɔfeebil'á. Lire ká mpyi, yii sí n-pyi fyinme sùpyii.

⁴² Yii Farizhɛɛnbii pi ke, yii wuun'à kɛɛge! Naha na ye yii maha yii nǎnayanɔ ná kanyeyi yafwɔhɔfwɔhɔre sannte puni yáhanɔ wwũ, yii sí jye na katiigii pyi, maa Kile kyaa táan yiy'á mɛ. Mǎ li ta lire l'à yaa li pyi yii kapyiini njɔcyiini, yii i nta a cyi sanɔkii bàra lire na.

⁴³ Yii Farizhɛɛnbii pi ke, yii wuun'à kɛɛge! Naha na ye yii aha nǎkàre Kile Jwumpe kàlambayi i, bwompe tateɛnyi yii maha jɔcaa. Sùpyire tabinni yi i yii la maha mpyi sùpyire s'a yii père s'a yii shéere. ⁴⁴ Yii wuun'à kɛɛge! Yii na jye mu à jwo fanjyeye, sùpyire maha jaare na ntũli njemu jɔnɔ'i piye pàama ke.»

⁴⁵ Mǎ Yesu yaha puru jwumpe na, ka Kile Saliyanɔ cyelentunɔ wǎ si jwo: «Cyelentunɔ, mpe jwumpe saha jye Farizhɛɛnbii kanni wumɔ mǎ dɛ! Mu na wuu cyere mú dɛ!» ⁴⁶ Ka Yesu si u pyi: «Yii Kile Saliyanɔ cyelentiibii wuun'à kɛɛge mú, naha na ye yii à Kile Saliyanɔ pyi tuguro sùpyire jɔnɔ'i, pi si n-jǎ ntemu lwó mɛ. Yii yabilimpɔi mú sí jye na jɛɛg'a pi tège ti njwòni na, ali nimbilere mɛ. ⁴⁷ Yii wuun'à kɛɛge! Naha na ye yii tulyey'à Kile tũntunmpɔi mpiimu bò tècyiini i ke, yii à pire kwònhigii yaa na faanre. ⁴⁸ Lire l'à li cyèe na kapegigii yii tulyey'à pyi ke, na cyir'à bɛ yii á, naha na ye pir'à Kile tũntunmpɔi bò. Nka yii pi ke, yii na pi kwònhigii faanre. ⁴⁹ Kile à tɛn u yákilifente e maa jwo “Mii sí raa na tũntunmpɔi pli tunni pi á, pi sí pli bò si pi sanmpɔi kyéerege.” ⁵⁰ Lire kurugo Kile tũntunmpɔi pi à bò mǎ lwó fo tècyiini i ke, Kile sí n-pa yii ná yii tulyeyi cɛɛge pire kyaa na, ⁵¹ mǎ lwó Abeli mbòni na, fo mǎ sǎ nɔ Kile tũntunɔ Zakari mbòni na, Zakari pi à bò Kile jaarebage sèecyage ná sárayi tawwuge shwɔhɔl'e ke. Sɛenɔ na mii sí yi jwo yii á, Kile sí yii ná yii tulyeyi cɛɛge tire boore puni kurugo.

⁵² Yii Kile Saliyanɔ cyelentiibii, yii wuun'à kɛɛge! Naha kurugo ye kuni li maha sùpyire pyi t'à Kile jwumpe cɛ ke, yii à para pi yaha lire kuni i. Yii yabilimpɔi jye na lire kuni jaare mɛ, mpii la ku jye s'a li jaare ke, maa pire tɛgele kwòn.»

⁵³ Jye puru jwumpe puni kǎntugo, ka Yesu si fwooro uru Farizhɛɛnni bage e na nǎkɛɛge. Ka Saliyanɔ cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii lùyiri wuubii si yibiyi shini puni taha u na. ⁵⁴ Pi mpyi na lire pyi si nta u pɛɛ jɔcũ u jwɔshwɔre cyɛ kurugo.

12

*Yesu à u cyelempyiibii yere na pi àha fyinme tò wwomɔ na mɛ
(Macwo 10.26-27)*

¹ Lire tɛni i, ka supyikurunɔ nimbwɔhɔ si mpa bínni Yesu taan fo na piye fwòni. Pi mpyi a shiin kampwɔhii lada kwò. Ka Yesu si jwumpe sɛi u cyelempyiibii na maa jwo: «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha fyinme tò wwomɔ na Farizhɛɛnbii fiige mɛ. Pi na jye bwúurunɔ yirigeyirige yaani fiige lire ndemu li maha mbyimpe njɔcwònhompe yirige sùpyanɔ pàama ke. ² Yii li cɛ, kyaa maha kyaa l'à njwɔhɔ ke, cyire puni sí n-pa raa jaa. Kyaa maha kyaa li jye numpini i ke, lire là mú sí n-kwòro jɔcɛmbaa mɛ. ³ Lire l'à li ta, yii aha jwumɔ maha jwumɔ njwɔh'a jwo numpini i ke, puru sí n-lógo cannke e, yii aha jwumɔ maha jwumɔ jwo katilwɔhɔre e yii bayi kùrɔncwɔngil'e ke, puru sí n-pa raa jáare katanɔyi jɔnɔ'i.»

Wuu a fyáge Kile na, wuu nyε a yaa wuu kyaa tég'a wuye funṇo pɛn mε
(Macwo 10.28-31)

⁴ Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii pi nyε mii ceveebii ke, mii sí yi jwo yii á, ngemu u nyε u si n-jà yaage kabere pyi sùpyanji na u mbòni kàntugo mε, yii àha raa fyáge uru yyaha na mε. ⁵ Yii à yaa yii a fyáge ngemu yyaha na ke, uru u nyε Kile, naha na yε uru u maha já a sùpyanji wà nafugombaage e u bonkwooni kàntugo. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii a fyáge Kile na.

⁶ Tá zíziine kanjkuro maha mpére daashii shuunni kanna mε? Nka Kile à yaha ti puni ninjin ninjinji na, marii ti sanɔwɔnɔnji sigili. ⁷ Yii pi ke, yii li cè na yii kan'à waha Kile na mà tòro tire zíziine ninyahara na. Ali nùnjoore ti nyε yii nùnyi i ke, Kile à tire puni pèregε cè. Lire kurugo yii àha nùru kyaa tégε yiye funṇo pɛn mε.»

Mà nyε Supyanji Jyanji Yesu na, lire nyε mε mà cyé u na
(Macwo 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

⁸ Ka Yesu si núr'a jwo: «Mii sí yi jwo yii á, shin maha shin ká yyére li na sùpyire nyii na na uru na nyε Supyanji Jyanji wu ke, Supyanji Jyanji mú sí n-yyére li na Kile mèlekεebii nyii na na urufu na nyε uru wu. ⁹ Nka ngemu ká mii cyé sùpyire nyii na ke, mii mú sí urufu cyé Kile mèlekεebii nyii na. ¹⁰ Sùpya ká ncyé Supyanji Jyanji jwumpe na, lire kapiini sí n-jà yàfa urufu na. Nka ngemu ká Kile Munaani mεge kège ke, lire kapiini si yàfa urufu na mε.

¹¹ Pi aha mpa a yii cyáan na nɔwôre na nkège Kile Jwumpe kàlambayi nùnyufeebii, lire nyε mε kini yyaha yyére shiinbii ná yukyaabii yyére tɛni ndemu i ke, jwumpe yii sí n-jwo pi i ncè na yii na nyε sèenji nɔn'i ke, yii àha puru kani tégε yiye funṇo pɛn mε, ¹² naha na yε lire tɛni yabilinji i, jwumpe yii à yaa yii jwo ke, Kile Munaani sí puru tîrige yii funṇ'i.»

Nàfuunji sèe wunji kani ná karigii cyi nyε cyi nyε a yaa cyi sùpyanji funṇo pɛn mε
(Macwo 6.19-34)

¹³ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka nàni wà si jwo u á sùpyire shwòhòl'e: «Wuu cyelentunji, mii la nyε maa yi jwo mii yyahafoon'á na u wuu tunji kòoge táa, u u na nàzhan woge kan na á.» ¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Ei! Nà wà we! Jofoo u à mii tìge mà pyi yii kacwɔnrɔnji, lire nyε mε yii tunji kòoge táafoonji yε?»

¹⁵ Nyε Yesu à uru nàni jwò shwò amuni ke, maa yi jwo u lógofeebii pun'á: «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha nàfuunji lage yaha ku tatεnge fô yii na mε. Naha kurugo yε sùpyanji nàfuunji mée ká nyaha fo mà sà mpyi u tayahaga na ncaa na nkànre, yii li cè na uru nàfuunji si n-jà urufu sige kwùni na mε.»

¹⁶ Mà tàanna ná puru jwumpe e, ka Yesu sí bàtaaga jwo pi á na: «Nàfuufuonji wà u ná mpyi ná kεrege e, kuru kεrege yafaayi mpyi na jwòge u á sèl'e. ¹⁷ Canjka ka u u ntèen maa funjke cya maa jwo uye funṇ'i “Mii sàha naha na kapyii cè mε, naha na yε tayahaga nyε mii ninjyee sùmanji na mε.” ¹⁸ U à funjke kyáala a kwò ke, maa jwo “Nde mii sí n-pyi ke, lire li nyε, mii sí na bwònhigii jya, si nùru nimbwòhii faanra, si na sùmanji ná na yaayi sanjyi puni le cyire e. ¹⁹ Lire ká mpyi, mii sí n-jwo naye funṇ'i, na mii à yyee ninyahagii njyi bégel'a yaha naye mεε na. Mii saha si raa naye kànre mε, s'a lyi s'a byii si mpyi funntange e kanna.” ²⁰ Nyε uru nàfuufuon'á puru jwo uye funṇ'i mà kwò ke, ka Kile si jwo u á “Mu funṇo baa shinji! Nke numpilage yabilinji i, mu sí n-kwù. Yaayi mu à bégel'a yaha maye mεε na ke, jofoo u sí n-pyi ná yire e yε?”

²¹ Nyε amuni li mú nyε, shin maha shin u nyε na nàfuunji caa na binnini nge dijnɛnji i uye mεε na, mà li ta nàfuu nyε urufol'á Kile yyére mε, urufu sí n-pa n-kwù n-yîri u taan nge nàfuufuonji fiige.»

²² Nyε ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Lire e mii sí yi jwo yii á, yalyire yii sí raa lyi ná vâanjiyii yii sí raa leni ke, yire tanjanni kà yii funṇo pɛn mε. ²³ Naha kurugo yε sùpyanji múnaani tayyéreg'á fànha tò yalyire na, ka u cyeere tayyérege mú si fànha tò vâanjiyii na.

²⁴ Yii sanjyεenre kàanmucya kε! Ti nyε na faa pyi mε, ti nyε na sùma kwùun mε, sùma

tabegege mú nyɛ t'á mɛ. Nka Kile maha ti ɲwɔ caa. Tá yii nyɛ a pɔ́wɔ́ sɔ́ncyɛnre na sɛl'e mɛ? ²⁵ Funmpɛɛnre sí n-jà yii jofoo pyi u à a nimbilere bâra u shɛ́ɲi canmpyaagii na yɛ?

²⁶ Nyɛ kampyi funmpɛɛnre sì n-jà yafyin bâra yii shɛ́ɲi canmpyaagii na mɛ, ɲaha na yii à yaayi sanɲyi kani tɛ̀g'a yiye funɲɔ pɛn yɛ? ²⁷ Yafwɔ́hɔ́fwɔ́hɔ́yi yi maha fyɛ́n sige e maa yafyɛnre nisinante yaa ke, yii sɔ́nɲɔ yire kyaa na kɛ! Yi nyɛ na báara pyi mɛ, yi mú nyɛ na kòonɔ pɛ́nni mɛ. Nka saanɲi Solomani ná u nàfuufente puni i, u vaaɲɲenke kà lemɛ nyɛ a jà a ɲwɔ mà nke yafwɔ́hɔ́fwɔ́hɔ́ge kà nɛ́ɲin yafyɛnre kwɔ́ mɛ. ²⁸ Yafwɔ́hɔ́fwɔ́hɔ́yi yi nyɛ sige e nɛ́ɲjaa, ná nùmpaɲɲa yi sí n-le nage e ke, Kile ká yire lemɛ pyi p'à ɲwɔ amuni, yii nyɛ a li cè na nàkaana baa Kile sí vaaɲɲyi kan yii á mà? Yii dáníyaɲ'à cyéɛ dɛ!

²⁹ Yii yalyire ná yii yabyɛɛre taɲkanni nyɛ a yaa li tatɛɛnge fô yii na mɛ. ³⁰ Mpii pi nyɛ pi nyɛ a dá Kile na mɛ, pire pi maha funɲyi pɛn ná yire yaayi kani i tɛ̀rigii puni i. Yii sí pi ke, yaaga maha yaaga kyaa li nyɛ yii na ke, yii Tuɲi Kile à yire puni cè. ³¹ Mà jwo yii kwôro yii a yire yaayi caa ke, yii yacyage nɛ́ɲcyiig'à yaa ku pyi Kile Saanre. Lire ká mpyi, u sí yire yaayi sanɲyi kan yii á.»

³² Ka Yesu si núr'a jwo u cyelempyiibil'á: «Yii na nyɛ mu à jwo mpàkurɲɔ nimbilere, nka yii àha raa fyáge mɛ, ɲaha na yɛ l'à táan yii Tuɲi Kile e mà yii le u Saanre e. ³³ Yii yii cyeyaayi péɛɛ, yii i uru wyéɛɛɲi tɛ̀g'a fòɲɔfeebii tɛ̀gɛ. Yii nàfuu tabegege nɛ́ɲcɛnɲɛ yaa yiye mɛɛ na nɛ́ɲyiɲi na, nkeɲu ku nyɛ ku nàfuuɲi sì n-kwɔ́ mɛ. Nàɲkaalii ná ntɔ́ɔn nyɛ kuru cyage e si nkwɔ́ u kɛɛge mɛ. ³⁴ Yii li cè, cyage e sùpyaɲi nàfuuɲi nyɛ ke, wani u sòɲɲɔre maha mpyi.»

*Báarapyiɲi nɛ́ɲcɛnɲi ná báarapyiɲi nimpɲi kani
(Macwo 24.36-51)*

³⁵ Ka Yesu sí núr'a jwo u lógofeebil'á: «Yii yii báarapyi vaaɲɲyi le yii i bégele tɛ̀rigii puni i. Yii i yii làmpaabii mɛ́n'a yaha tɛ̀rigii puni i. ³⁶ Yii pyi mu à jwo báarapyii mpiimu pi à bégel'a tɛ̀ɛn pyɛnge e, na pi ɲùɲufooɲi tɛ̀epani sigili, u aha yíri cikwɔ́nre cyage e, mà pa tère o tère e, maa mpa pyɛnge ɲwɔ́ge kúu ke, pi i yír'a ku múgo u á. ³⁷ Nyɛ ɲùɲufooɲi ká mpa báarapyiibii mpiimu ta ɲóɔmbaa ke, pire wuuni sí ɲwɔ́. Sɛ́ɛɲi na mii sí yi jwo yii á, lire ká mpyi, ɲùɲufooɲi sí uye pɔ́wɔ́ si nɲyi yaa nkan báarapyiibii puni nɛ́ɲɲin nɛ́ɲɲin'á, pi lyí. ³⁸ Lire e ke ɲùɲufooɲi'à pa ɲɛ́ɲɲenke na yo, u à pa nkwɛ́ɲyini na yo, u aha mpa báarapyiibii mpiimu ta ɲóɔmbaa ke, pire wuuni kɔ́ni sí ɲwɔ́.

³⁹ Yii li cè na kàmpyi bage fooɲi mpyi maha nàɲkaanɲi tɛ̀epani cè, u mpyi maha sí ɲɛɛ u yaha u kakyaare pyi mɛ. ⁴⁰ Lire e ke yii mú à yaa yii bégel'a kwôro, ɲaha na yɛ tɛ̀ni i Supyaɲi Jyaɲi sí nùru n-pa ke, yii nyɛ a lire cè mɛ.»

⁴¹ Yesu à puru jwo ke, ka Pyɛri si u pyi: «Kafooɲi, mu à nke bàtaage jwo mà yyaha tí ná wuu kanni i laa, sùpyire puni kyaa li?»

⁴² Ka Yesu si u pyi: «Báarapyiɲi na, ɲùɲufooɲi'à dá pi sanmpii shwɔ́hɔ́l'e, u yákiliɲi mú s'à pɛ́e ke, uru báarapyiɲi shɛ́ɲi ɲùɲufooɲi maha yaha u u pyɛnge karigii cwɔ́nre, maa nɲyiɲi kaan báarapyiibii sanmpil'á u tɛ̀ekanl'e. ⁴³ Nyɛ báarapyi maha báarapyi ɲùɲufoo, u à pa u ta u u báaraɲi nɛ́ɲcɛnɲi pyi amuni ke, uru wuuni sí ɲwɔ́. ⁴⁴ Sɛ́ɛɲi na mii sí yi jwo yii á, uru báarapyiɲi ɲùɲufooɲi sí u pyɛnge karigii puni ɲùɲufente le u cye e.

⁴⁵ Nka báarapyiibii kacwɔ́nɲɔɲi nɲɛɲu ká a sòɲɲi uye funɲ'i na uru ɲùɲufooɲi sí mɔ lire kùluni i, maa wá na u báarapyiɲɛɛbii bwùun, maa uye yaha nɲyiɲi ná mbyaɲi laage e, maa sinmpe byii na ɲɛwɔ ke, ⁴⁶ canɲke ku nyɛ uru báarapyiɲi nyɛ a tɛ̀ɛn ná k'e ná tɛ̀ni li nyɛ u nyɛ a sòɲɲɔ ná l'e mɛ, u ɲùɲufooɲi sí n-páa n-pa. Kapii maha kapii u à pyi ke, ɲùɲufooɲi sí u kyéɛge cyire puni na, mpii pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i mɛ, si u ná pire sàraɲi pyi nɛ́ɲɲin.

⁴⁷ Báarapyiɲi u à ɲùɲufooɲi nyii wuuni cè maa mpyi u nyɛ na li pyi mɛ, uru báarapyiɲi bwɔ́nre nizhwɔ́re sí nyaha dɛ! ⁴⁸ Nka báarapyiɲi u nyɛ u nyɛ a u ɲùɲufooɲi nyii karigii cè mɛ, maa ntòr'a wurug'a kapyimbaala pyi ndemu l'à yaa ná bwɔ́nr'e ke, urufoo sì bwɔ́nrɔ nɲiyahara shwɔ́ mɛ.

Amuni li mú nyɛ, Kile à yaaya niɲyahaya kan ɲgemu á ke, u maha yaaya niɲyahaya cya urufol'á. U aha karií niɲyahaniyahagii le ɲgemu cye e ke, u sí urufoo yíbe karií niɲyahaniyahagii kyaa na mú.»

Sùpyire sí n-láhala tiye na Yesu kurugo
(Macwo 10.34-36)

⁴⁹ Ka Yesu sí núr'a jwo: «Mii à pa mpa nage le ɲɲɲke na. Mii la mpyi numɛ si ku ta k'à mɪn'a kwò. ⁵⁰ Nka mii à yaa mii u mbyîgime yɛfuge e fɔlɔ, mu à jwo bà sùpyanɲi ká a ɲko si batize pi maha u mbyîgime lwəhe e pyɲɲkanni ndemu na mɛ. Mii funvwugo wuɲi u nyɛ na cyire karigii canmpyige sigili.

⁵¹ Yii àha raa sɔnni na mii à pa si mpa jwumabenke le sùpyire ná tiye shwəhəl'e ɲɲɲke na mà dɛ! Mii sí yi jwo yii á, mii à pa mpa mbɛmbaanɲi le sùpyire ná tiye shwəhəl'e. ⁵² Lire kurugo mà lwó numɛ na, shiin kan̄kuro sí n-pyi pyɛnyi y'e, pi sì n-bê mɛ. Shiin taanre sí n-wwò s'a shiin shuunni tɔnni, shiin shuunni sí n-wwò s'a shiin taanre tɔnni. ⁵³ Pyɛnyi y'e, tufoonɲi sí n-yîri jyafoonɲi kurugo, jyafoonɲi mú sí n-yîri tufoonɲi kurugo. Nufoonɲi sí n-yîri pworofoonɲi kurugo, pworofoonɲi mú sí n-yîri nufoonɲi kurugo. Nacwonɲi sí n-yîri napworonɲi kurugo, napworonɲi mú sí n-yîri nacwonɲi kurugo.»

Kacyeenkii ɲcɛɲi
(Macwo 16.2-3)

⁵⁴ Supyikurunke ku mpyi wani ke, ka Yesu sí núr'a jwo kur'á: «Yii aha kilenɲi ɲya u à wwò canɲacwumpe* e, yii maha jwo na zànha sí n-pa, nàkaana baa ku mú maha mpa. ⁵⁵ Kafɛɛge ká a fwu na yîri wòro kùl'e, yii maha jwo na kafuge sí n-pêe ɲɲjaa dɛ! Amuni li mú maha mpyi. ⁵⁶ Yii pi à fyɲmɛ tò wwomɔ na ke, yii à jà a cyire karigii puni tèepyɲɲkii cɛ, ka ɲaha si li ta ɲcyii cyi nyɛ na mpyi yii shwəhəl'e numɛ ke, yii nyɛ a jà a cyire cɛ mà yɛ?

(Macwo 5.25-26)

⁵⁷ Naha na kani yii à yaa yii pyi ke, yii nyɛ a jà a lire cɛ yiy'á si li pyi pyɲɲkanna ɲɲcɛnnɛ na mà yɛ?

⁵⁸ Wà ha mu yyere fànhe e, ka yii i wá na ɲkɛɛge wani, mu à yaa mu u jwumabenɛ cya fwəfwə ná urufol'e kuni na, bà u si mpyi u àha ma le yukyaanɲi cye e, uru si ma le u báarapyɲi cye e, pi i ma le kàsuni i mɛ. ⁵⁹ Mii sí yi jwo mu á, mu aha mpyi mu nyɛ a lire pyi mɛ, mu sì n-sii n-fworɔ wani ná mu nyɛ a urufoo fwooni tò feefee mà yɛ!»

13

Yii à yaa yii toronkanni kɛɛɲɲɛ

¹ Nyɛ mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka sùpyire tà si mpa Galile kùluni shiimbii pìi mbò jwo u á. Fànhafoonɲi Pilati u mpyi a pìi tun pi à sà pire bò Kileɲaarebage e mà pi yaha pi i sárayi wwù. ² Ka Yesu si pi pyi: «Nte sùpyire ti nte pi à bò amɛ ke, yii na sɔnni na pire kapegigii nimpɲɲɲkii cyi mpyi a ɲyaha mà tòro Galile kùluni shiimbii sanmpii wogigii na bɛ? ³ Lire bà mɛ, ɲka mii sí yi jwo yii á, ná yii nyɛ a yii toronkanni kɛɛɲɲɛ mɛ, yii puni mú sí n-kwù. ⁴ Silowe batɔnge k'à keb'a cwo Zheruzalemu kànhe shiimbii kɛ ná baataanrenɲi mpiimu ɲun'i mà bò ke, yii na sɔnni na pire kapegigii nimpɲɲɲkii cyi à ɲyaha mà tòro Zheruzalemu kànhe shiimbii sanmpii wogigii na bɛ? ⁵ Lire bà mɛ, ɲka mii sí yi jwo yii á, ná yii nyɛ a yii toronkanni kɛɛɲɲɛ mɛ, yii puni mú sí n-kwù.»

⁶ Nyɛ ka Yesu si bàtaaga jwo pi á na: «Nànɲi wà na mpyi ná ɛɛɛɛ cikɔge e. ɛɛɛɛ cire shwəhəl'e fizhiye cige na mpyi wani. Cikɔge foo mpyi maha sì na kuru cige kàanmucaa u aha ɲkwò a yasɛɛ ta ku na. Nka u shèe maha shèe, u mpyi maha sà yafyin ta ku na mɛ.

⁷ Ka u u yi jwo u báarapyɲi'á “Wíi, cyi yyee taanre cyi nyɛ ɲcyii, mii na ma na ɲke cige kàanmucaa kampyi k'à yasɛɛ yaa, mii sí sì tà ta ku na mɛ. Ku kwòn à wà, ɲaha na yɛ ku nyɛ cikɔge cire sannte shwəhəl'e kan̄wəwə baa.” ⁸ Ka báarapyɲi si u pyi “Mii ɲɲɲufoonɲi,

* 12:54 Izirayeli kini i, canɲacwumpe e zànhe niɲyahaga maha yîri.

mii na li caa mu á, maa ku yaha ku ninjyee pyi, mii sí ku nùŋke tũgo n-kwũulo si ŋkyàra le ku taan. ⁹ Lire ká mpyi, ka ku u yaserɛ pyi yyeela, ku sí n-yaha wani. Nka k'aha mpyi ku nyɛ a yaserɛ pyi mɛ, maa nta a ku kwòn.”»

Yesu à dàfoo cùunɔ canɔŋke e

¹⁰ Nyɛ Yahutuubiicanɔŋke k'e, Yesu mpyi na sùpyire kâlali Kile Jwumpe kàlambage k'e. ¹¹ Sùpyire shwòhòl'e ceenji wà na mpyi wani, jínanji wà mpyi u e, uru jínanji mpyi a yyeɛ kɛ ná baataanre pyi u e, maa dàŋi yampe yaha u na, fo mà u pyi u saha nyɛ na jà a tíl'a yyéɛ mɛ. ¹² Nyɛ Yesu à u nya ke, maa u yyere maa jwo u á: «Ceewe, mu yamp'à láha mu na ninjaa.» ¹³ U à puru jwo ke, maa u cyeyi taha u na, lire tènuuni i, ka ceenji túbunji si ntíl'a sànhana, ka u u Kile kêe.

¹⁴ Nyɛ tɛni i Kile Jwumpe kàlambage nùŋufoon'á Yesu nya u à ceenji cùunɔ canɔŋke e ke, ka li i u lùuni yîrige sèl'e, ka u u jwumpe lwó maa jwo sùpyir'á: «Cibilaage e, yii à yaa yii a báaraŋi pyi canmpyaa baani funŋ'i, lire e ke yii a ma, yii a cicuumpe caa cyire canmpyaagil'e, ŋka canɔŋke e bà mɛ!» ¹⁵ Ka Kafoonji Yesu si u pyi: «Yii pi à fyɛnmɛ tò wwomɔ na ke, joofo u nyɛ yii shwòhòl'e ŋgemu u nyɛ u nyɛ na u nùyi, lire nyɛ mɛ u dùfaanpyi sàŋre canɔŋke e maa yi kan y'à bya mà yɛ? ¹⁶ Ná yii maha jà a lire pyi, ŋge ceenji sí u nyɛ Ibirayima tũluge shin ke, ka Sitaanninji si u cù a pwò, fo yyeɛ kɛ ná baataanre e, ka jaha si li ta tire pwòore kà jà zànha ndáha uru ceenji na canɔŋke e mà yɛ?» ¹⁷ Nyɛ Yesu à puru jwo ke, ka u zàmpeɛnbii puni si silege. Nka sùpyire sannte puni mpyi funntange e Yesu kabwòhigii nimpyiiŋkii puni kurugo.

Kile Saanre maha sù nimbilere maa mpêre (Macwo 13.31-33; Marika 4.30-32)

¹⁸ Nyɛ ka Yesu si nùr'a kàlaŋi sogo maa jwo: «Kile Saanre nyɛ mu à jwo jaha bɛ? Ná jaha shi i mii sí ti tàanna bɛ? ¹⁹ Ti na nyɛ mu à jwo mutaridi cige yaserɛ, nàŋi wà a sà ntemu nũgo u cikòoge e ke. Kuru cige pyàŋi maha yîlege, ŋka u aha fyɛn, cige maha lyɛge fo maha mpa mpyi cibwòhò, saŋcyɛnr'a sì wá na ti shêere yaa ku ŋkényi i.»

²⁰ «Ná jaha shi i mii sí Kile Saanre tàanna sahaŋki yɛ? ²¹ Ti na nyɛ bwúurunji yîrigeyirige yaani fiige. Ceewe ká li nimbilere le farini mbyimɛ ninyaham'i mà cwònhò, li maha puru mbyimpe nɔncwònhòmpe puni yîrige.»

Nùmpaŋke tata kuni na nyɛ mu à jwo tajyiŋwò nimbilere (Macwo 7.13-14, 21-23)

²² Nyɛ lire kàntugo ka Yesu si ntòro ná jani i, na ŋkèege Zheruzalemu kànhe kàmpanŋke na. U ninKarenji mpyi na Kile jwumpe yu sùpyir'á kànbwoyi ná kànpyɛɛre na. ²³ Ka nàŋi wà si u pyi: «Kafoonji, tá nùmpaŋa tafeebii sí nyaha bɛ?» Ka Yesu si pi pyi: ²⁴ «Yii fànha le yii i jyè tajyiŋwòge nimbileni i, jaha na yɛ mii sí yi jwo yii á, tɛni là na ma shinnyahara la sí n-pa n-pyi si jyè kuru tajyiŋwòge e, ŋka pi si n-pa jà mɛ. ²⁵ Tɛni i bage foo sí n-pa n-yîri si bage tò si ku shwòhò ke, lire ká yii ta cyínnji na, yii sí raa bage kúuli s'a ŋko “Kafoonji! Nwòge múgo wuu á.” Lire ká mpyi, Kafoonji sí n-jwo yii á na uru nyɛ a yii cè mɛ. ²⁶ Lire tɛni i, yii sí raa ŋko “Ko wuu ná mu à tɛl'a lyí maa bya siŋcyan kɛ! Mu mú s'à Kile jwumpe jwo wuu á wuu kànhe pyɛnkuunji i, ka mu u nùr'a jwo na mu nyɛ a wuu cè mà?” ²⁷ Yii aha puru jwo, u sí nùru yi taha yii á na uru nyɛ a yii cè mɛ, na yii yîri uru taan, yii kapimpyiibii.

²⁸ Nyɛ mà yii yaha cyínnji na, yii aha mpa yii tulyeyi Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba ná Kile tũntunmpii puni nya Kile Saanre e tɛni ndemu i ke, yii nàvunŋò wuubii sí raa myahigii sùu s'a ŋkyànhigii kùru. ²⁹ Sùpyire tà mú sí raa yîri dɔnyɛŋi nùnyi sicyɛɛrenji na, si mpa jyè Kile Saanre e, si lyí. ³⁰ Lire tɛni i, sùpyire ti nyɛ numɛ kàntugo yyéɛ ke, tire tà sí n-pa n-pyi yyaha yyéɛ. Mpii pi nyɛ numɛ yyaha yyéɛ ke, pire pii mú sí n-pa n-pyi kàntugo yyéɛ.»

*Yesu à jwo Zheruzalemu kàñhe kyaa na
(Macwo 23.37-39)*

³¹ Nyɛ lire tɛni yabiliŋi i, ka Farizhɛɛnbii pɛi si file Yesu na, maa yi jwo u á: «Mu à yaa mu u fwooro nde kùluni i feeŋe, ma a sì cyage kabɛr'e, naha na yɛ saannɛ Erɔdi wá na mu caa raa bùu.» ³² Ka Yesu si pi pyi: «Yii a sì, yii i sà yi jwo Erɔdi cwofoon'á, na mii naha na jínabii kòre na yige pifeebil'e marii yampii cùunɛ jicyii canmpyaagii shuunnɛni i, cyire ká ntòro, canntanrewoge e mii báaraŋi sí n-kwò. ³³ Mii à yaa mii u cyire canmpyaagii taanrenɛ pyi si sà na báaraŋi fùnnɔ Zheruzalemu kàñhe e. Naha kurugo yɛ Kile tũntunɛni wà tufiige nyɛ a yaa u bò cyage kabɛr'e Zheruzalemu kàntugo mɛ.»

³⁴ Ka Yesu sí nùr'a jwo: «Ei! Zheruzalemu shiimbii, yii Zheruzalemu kàñhe shiimbii, yii pi maha Kile tũntunmpii wà ná kafaayi i maha bùu ke, y'à tooyo niŋyahaya kwò, mii la mpyi si yii bínni yiye e, s'a yii kàanmucaa, bà ñkùnuŋi maha u pyire bínni tiye e maa bùru ti ñun'i mɛ. Nka yii nyɛ a jɛɛ lire e mɛ. ³⁵ Ku ke numɛ! Kile sí cye wwù yii kàñhe taan si yii yaha yiye kanna na. Mii sí yi jwo yii á, yii nyiini saha sì n-tègɛ mii na mɛ, fo canɛke yii sí n-pa raa ñko “Ngemu u nyɛ na ma Kafoonɛ Kile mɛgɛ na ke, Kile u jwó le ur'á*.”»

14

Yesu à yaŋi wà cùunɔ canɛŋke k'e sahaŋki

¹⁻² Nyɛ Yahutuubiicanɛŋke k'e, Farizhɛɛnbii ñunufoonɛni wà mpyi a Yesu yyere na u sà lyi uru yyere, ka Yesu si jɛɛ. Sùpyire ti mpyi wani uru shinbwonɛni pyɛnge e ke, nàni wà yangwu na mpyi tire shwòhòl'e, puru yampe mpyi a u cyeere cyeyi yà pyi y'à fwo fwo. Ka pi i wà na Yesu kàanmucaa kampyi u si jɛɛ uru yaŋi cùunɔ canɛŋke e.

³ Ka Yesu si jwumpe lwó maa Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii yíbe: «Mà tàanna ná wuu Saliyaŋi i, wà à yaa u jà a yaŋa cùunɔ canɛŋke e la*?» ⁴ Ka pi i fyàha, pi wà nyɛ a jɛn'a u jwò shwò mɛ. Ka Yesu si u cyeyi taha yaŋi na maa u cùunɔ, maa u pyi u a sì pyɛnge.

⁵ Lire kàntugo ka Yesu si nùr'a pi yíbe: «Jofoo u nyɛ yii shwòhòl'e, ná urufoo jyaŋi, lire nyɛ mɛ u nùni wà ká jcwò bènni'i mà bê ná canɛŋke e, urufoo sí jɛɛ u yaha wwùmbaa yɛ?» ⁶ Pi nyɛ a jɛn'a u jwò shwò mɛ.

Nùnjirire ná ñuzogore kani

⁷ Nyɛ Yesu à pa li kàanmucya mà li nya na Farizhɛɛn'á sùpyire ntemu yyere ke, na bwompe tatɛɛnyi kurugo pi puni nyɛ na fɛ ke, ka u u ñke bàtaage jwo pi á:

⁸ «Sùpya ká mu yyere cikwònrɔ na, ka mu u shà, ma hà zà ntɛn yatɛɛnyɛi puni yyaha yyere woge e mɛ. Naha kurugo yɛ u aha nta u à shinbwonɛni wà yyere ngemu u à fàha tò mu na ke, ⁹ uru ká mpa, ka yii yyerefoonɛni si mu pyi, na ma yíri maa kuru yatɛɛnɛke kan uru shinbwon'á, mu silege wunɛni u sí n-yíri n-sà n-tɛn fo kàntugo yyere yatɛɛnɛke e. ¹⁰ Lire e mii sí yi jwo yii á, pi aha yii wà yyere lire kataanni fiige na, mu aha shà, sà ntɛn yatɛɛnyɛi puni kàntugo yyere woge e. Lire ká mpyi, mu yyerefoonɛni ká li nya na mu à yaa ná yatɛɛnɛke yyaha yyere woge e, maa sà mu pyi “Na cevoo, yíri ma a ma naha, yatɛɛnɛke yyaha yyere woge e.” Lire tɛni i, mu ñunɛke sí n-yírigɛ ma lyi nyɛbii shwòhòl'e.

¹¹ Lire e yii li cè, shin maha shin u à uye dùrugo ke, Kile sí urufoo tírigɛ, ñka shin maha shin u à uye tírigɛ ke, Kile sí urufoo dùrugo.»

¹² Nyɛ nàni u mpyi a Yesu yyere na u sà lyi uru yyere ke, ka Yesu si yi jwo ur'á: «Mu aha a ñko si sùpyii yyere pi pa lyi mu yyere canɛke e, lire nyɛ mɛ numpilage e, mu sùpyire niŋyerere nyɛ a yaa ti pyi mu ceveebii ná mu sìnyɛbii ná mu cìnmpyiibii ná mu tɛnnyɛbii náfuufɛbii mɛ. Naha kurugo yɛ pire mú sí n-jà mu yyere canɛka, nde mu à pyi pi á ke, si lire fwooni tò mu á. ¹³ Nka mu aha sí raa kataan pyi, mu à yaa mu u fòñɔfɛbii ná

* **13:35** Zaburu 118.26 * **14:3** Farizhɛɛnbii u sònnɔŋkanni i, shinɛni u nyɛ na múnaa tawwugo caa ke, uru kanni wà sì n-jà n-tègɛ canɛŋke.

cwàhómáfeebii ná dīshiyifeebii ná fyinmpii yyere. ¹⁴ Lire ká mpyi, mu wuuni sí jwò, mpíi pí à tíi ke, Kile ká píre jè a yige kwùni i canŋke ŋkemu i ke, kacenni mu à pyi tíre sùpyire na ke, u sí lire fwooni tò mu á, naha na ye pí jye a mpyi a jà a mu kacenni fwooni tò mu á mɛ.»

Lyimbwooni bàtaage

(Macwo 22.1-10)

¹⁵ Jye Yesu lyìñɛbil'à puru jwumpe lógo ke, ka pí wà ninŋin sí jwumpe lwó maa jwo u á: «Mpíi pí sí n-jyè Kile Saanre e sí lyí ke, píre wuun'à jwò!» ¹⁶ Ka Yesu sí uru nàñi jwò shwò ná bàtaag'e na:

«Canŋka nàñi wà u ná jyi ninyahawa shwòhò, maa shinnyahara yyere pí sà lyí uru yyère. ¹⁷ Tèelyiin'à pa nò ke, ka u u báarapyin'i tun u sà sùpyire yyere pí pa lyí. ¹⁸ Nka pí pun'à karii mɛɛ le maa jcyé karaga uru jyiñi talyige e. Shincyin'i báarapyin'à yyere ke, ka uru sí yi jwo u á “Sà yi jwo ma jùñufoon'á na u uye sanŋa yaha na á, mii à kɛɛɛ shwò, mii à yaa mii u sà ku kàanmucya.”

¹⁹ Ka báarapyin'i sí ŋkàr'a sà wabɛɛ yyere, ka uru sí u pyi “Sà yi jwo ma jùñufoon'á na u uye sanŋa yaha na á, mii à nupyahii kɛ shwò, mii s'à yaa mii u sà cyi taanna faan'i na.”

²⁰ Ka u u núr'a kàr'a sà wabɛɛ yyere, ka uru mú sí u pyi “Sà yi jwo ma jùñufoon'á na mii à ceewe fúru numɛ. Lire kurugo mii sí n-jà n-shà mɛ.”

²¹ Jye ka báarapyin'i sí núr'a pa puru jwumpe yyaha jwo u jùñufoon'á. Ka u lùuni sí yíri, maa jwo báarapyin'á na u fyál'a sà fòñfeebii ná cwàhómáfeebii ná dīshiyifeebii ná fyinmpii yyere, sùpyire tabinniyi ná pyenkuun'i i, u a ma.

²² Jye báarapyin'á sà píre yyere ke, maa jwo u jùñufoon'á “Mii jùñufoon'i, mii à mu túnnture pyi ŋka tateɛnye ninyaya saha na naha dɛ!” ²³ Ka jùñufoon'i sí u pyi “Sà ma a jaare ma a mâre kumbwoyi ná kɛɛkuubil'e, ma a fànha le ma a sùpyire kárama t'a ma, bà tateɛnyi sanŋyi sí mpyi sí jí mɛ. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á, sùpyire t'à yyere yyecyiige na, ka ti i jcyé paŋa ke, píre wà cye sí n-jyè mii jyiñi i mɛ.”»

Pyinŋanni na wà sí n-jà n-pyi Yesu cyelempya ke

(Macwo 10.37-38)

²⁵ Canŋka mà Yesu yaha jani na, supyikurunò nimbwòhò mpyi a taha u fye e. Ka u u yyaha kɛɛɛ pí á, maa jwo: ²⁶ «Shin maha shin la ku jye sí mpyi mii cyelempya ke, ná urufoo jye a mii kyaa táan uy'á mà tòro u tuni ná u nun'i ná u cwon'i ná u pyibii ná u sìñɛbii na, maa mii kyaa táan uy'á, ali mà tòro u yabilin'i na mɛ, urufoo jye a yaa ná mii cyelempyigire e mɛ. ²⁷ Shinŋi la ku jye sí mpyi mii cyelempya ke, urufoo u taha mii fye e, pí mɛɛ mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Lire baare e urufoo jye a yaa ná mii cyelempyigire e mɛ.

²⁸ Jofoo u jye yii shwòhòl'e, ná urufoo la jye sí batòngò faanra, u sì n-tèen sí funŋke kyaala fòlò, sí li kàanmucya kampyi u sí n-pa n-jà ku faanra n-kwò mà ye? ²⁹ Ná urufoo jye a lire pyi mɛ, maa ku jwò cù na faanre, kàntugo ka bage sanŋke sí u jà faanraga, mpíi pí na ntùuli marii ku naa ke, píre sí raa urufoo cyàhali, ³⁰ s'a ŋko: “Aa! Nge nàñ'à u bage jwò cù na faanre, ka ku u mpa u jà faanraga.”

³¹ Amuni li mú jye, l'aha mpyi mu à jwo saanŋi wà na ŋko raa kàshi kwùun u saanŋɛɛni wà na ná u kàshikwònbii kampwòhii kɛni i (10.000). Tá u sí n-tèen sí funŋke kyaala sí jcé kampyi u kàshikwònbii sí n-jà u zàmpɛnni kàshikwònbii kampwòhii bejjaagan'i (20.000) tún mɛ? ³² Nka u aha li kàanmucya mà li jya na u sì n-jà uru saanŋi na mɛ, u sí n-wyèɛ sìsurufoo tùugo u sà jwumabɛɛ cya u á.

³³ Jye amuni li mú jye, yii ŋgemu ká mpyi u jye a kàntugo wà u cyeyaayi puni na mɛ, urufoo sì n-jà n-pyi mii cyelempya mɛ.

Yesu wuubii jye suumò ná bɛɛnmɛ fiige

(Macwo 5.13; Marika 9.50)

³⁴ Suumpe na nyε yacεnne. Nka pu tìpoompe ká fworó p'e, naha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahan̄ki ye? ³⁵ Pu saha sì n-jà là nwò n̄n̄ke na mε, pu mú sì n-jà n-pyi n̄kyàra mε. Pu sí n-wà cyín̄nji na.

Nyε shin maha shin la ku nyε si karii yyaha cè ke, urufoo u n̄ngyigigii pεε, u raa n̄uru.»

15

Mpà̄nji nimpinnini bàtaage (Macwo 18.12-14)

¹ Nyε can̄ka, mεpεnge shiimbii p̄li n̄nyahamii mu à jwo múnalwòore shwofeebii mpyi a pa bínni Yesu taan s'a u jwumpe n̄uru. ² Nyε Farizhεenbii ná Kile Saliyāni cyelentiibil'à lire n̄ya ke, ka p̄i i wá na n̄kunni piye shwòhòl'e na: «Naha na n̄ge n̄n̄'à n̄en'a mεpεnge shiimbii yaha p̄i i bàrali u na, fo maha bínnini na lyí ná p̄i e ye?»

³ Nyε Yesu à pi kunun̄ke lógo ke, maa n̄ke bàtaage jwo p̄i á na:

⁴ «Jofoo u nyε yii shwòhòl'e, kampyi mpàa n̄kuu (100) p̄i nyε urufol'à, ka wà n̄n̄kin si mp̄inni, tá urufoo maha p̄i sanmp̄ii beecyεere ná kε ná baacyεeren̄i (99) yaha waber'à sige e, maa sà a nimpinnini caa fo u aha n̄ya mε? ⁵ U aha u cya a n̄ya tēni ndemu i ke, u funntanga wun̄i sí u lwó nde yacige e, ⁶ si mpa pyεnge. U aha mpa ná u e, u sí u ceveebii ná u tēn̄n̄ebii yyere si jwo “Yii a ma, wuu u mpa múguro s̄n̄cyan. Mii mpà̄nji u mpyi a p̄inni ke, mii à u n̄ya.”

⁷ Mii sí yi jwo yii á, amuni li mú nyε, kapimpyi n̄n̄kin ká u toron̄kanni kēen̄n̄e, funntange ku maha mpyi n̄nyin̄i na uru kanni kurugo ke, kur'à p̄e sèl'e. Kuru funntange fiige nyε na mpyi n̄nyin̄i na, shiimbii beecyεere ná kε ná baacyεere (99) kurugo mε, pire mpiimu p̄i nyε na s̄n̄nji na pir'à tí na pire saha nyε a yaa p̄i pi toron̄kanni kēen̄n̄e mε.»

Wyérfyinn̄i nimpinnini bàtaage

⁸ Ka Yesu si n̄ur'a bàtaage kabere jwo na:

«Ceen̄i n̄gire u nyε, kampyi wyérfyinn̄i daashii kε u nyε u á, ka n̄n̄kin si n̄cwo mà p̄inni bage e, na u sì lùuni táan si lampa m̄ni si bage k̄ur̄ncwonḡii puni yaa mpwó, si u cya fo si u n̄ya mà ye? ⁹ U aha u n̄ya tēni ndemu i ke, u sí u pucyaabii ná u c̄n̄ebii yyere si yi jwo p̄i á “Yii a ma, wuu u mpa múguro s̄n̄cyan. Mii wyéren̄i u mpyi a p̄inni ke, mii à u n̄ya.”

¹⁰ Lire pyin̄kanni na, mii sí yi jwo yii á, kapimpyi n̄n̄kin ká u toron̄kanni kēen̄n̄e, kuru maha mpyi funntanga nimbwòhò Kile mèlekεebil'à n̄nyin̄i na.»

Jyafoon̄i nimpinnini bàtaage

¹¹ Nyε ka Yesu sí n̄ur'a bàtaage kabere jwo p̄i á na: «N̄n̄i wà u ná mpyi ná jyaa shuunni i.

¹² Can̄ka ka jyafoon̄i nimbileni si jwo tufoon̄i á “Baba, mii n̄azhan̄i yaa u pyi n̄gemu yii kòoge ke, yii ku táa yii i uru kan na á!” Nyε ka tufoon̄i si n̄εε, maa u n̄afuun̄i táa u jyaabii shuun̄ni shwòhòl'e. ¹³ Canmpyal'à tòro ke, ka jyafoon̄i nimbileni si u cyeyaayi puni p̄εε, maa fwor'a k̄ar'a sà ntēen̄ k̄iritōnni l'e ná u wyéren̄i i. Mà u yaha wani, ka u u cye le n̄n̄jò baa karigil'e na mpyi, fo mà pa n̄kwò u n̄afuun̄i na.

¹⁴ Tēni i u à u n̄afuun̄i kēeg'a kwò feefee ke, ka lire mú si b̄e ná katibwòh'e k'à cwo lire k̄ini na. Ka n̄gahan̄i si li nwò cū na u taa. ¹⁵ Y'à pa u yyaha jà ke, ka u u n̄k̄ar'a sà jyè báaran̄i i lire k̄ini shin̄ji wà á, ka uru si n̄k̄ar'a sà u yaha sige e, u u caabii n̄ahe. ¹⁶ Katege kurugo, u la mpyi maha mpyi s'a caabii yalyire lyí. Nka wà mpyi maha tà kaan u á mε.

¹⁷ Nyε mà u yaha pur'e, ka u u mpa s̄n̄n̄jò uye fun̄i can̄ka maa jwo “Báarapyii n̄nyahamii na nyε mii tun̄i wuu k̄ini i, pi puni na lyí na nt̄inni fo na cyeyi ww̄u n̄jȳin̄i i. Nka mii wi ke, katege ku n̄ke ku u n̄ko raa mii bùu naha. ¹⁸ Nde mii sí n-pyi numε ke, lire li nyε nde: mii sí n̄uru raa wá na tun̄i yyéere, sí sà yi jwo u á na mii à kap̄ii pyi Kile na, maa kap̄ii pyi u na. ¹⁹ U saha nyε a yaa u mii cū u pyà fiige mε, nka u à yaa u mii cū mu à jwo u báarapyi.”

²⁰ Nye u à funŋke kyaala a kwò ke, maa kuni lwó na ŋkèege u tuni yyére. Mà u yaha u sàha ŋkwò a nò pyenge na me, ka tufoonji si u nimpanji nya tatònge e, ka u jùnaare si u ta, ka u u fê a jyafoonji jùŋò bê, maa sà u pûr'a cù mà ta uye na. ²¹ Ka jyafoonji si jwo u á “Baba, mii à kapii pyi Kile na, maa kapii pyi mu na de! Mu saha nye a sàa yaa mu u mii cù ma pyà fiige me.”

²² Ka tufoonji si u báarapyiibii yyere maa jwo “Yii fyâl'a sà vâanntinmbwoyi puni nisinanŋe lwó yii pa le u na, yii i kampefegeni wà le u na, yii i tanhanji yà le u na, ²³ yii i sà kàcwòge nùŋi njicenni cù, yii pa bò, wuu u lyi wuu u múguro sèl'e. ²⁴ Naha kurugo ye mii jyanji u ŋge ke, mii mpyi a li yaha na u à kwù, ŋka u jyii wun'a pa, u mpyi a pînni, ŋka mii à u nya sahanŋi.” Ka múguronji si jwò cù pi á.

²⁵ Lir'a pyi mà uru nàŋi jyanji njijyenji ta sige e. Nye tènì i u à yîri sige e na ma mà pa byanhara pyenge na, na yatire tûnmpe núru, maa kwòhòkwòhòbii naa ke, ²⁶ ka u u báarapyiŋi wà yyere mà yíbe, nde li nye pyenge e ke, si lire cè. ²⁷ Ka báarapyiŋi si u pyi “Mu kàntugo wunji u à pa, lire e yii tun'a wuu pyi wuu à sà kàcwòge nùŋi njicenni cù mà pa bò, naha na ye uru jyanji njicenni wu à nûr'a pa.”

²⁸ Yyaha wun'a puru lógo ke, ka u lùuni si yîri, u nye a jien'a jyè pyenge e me. Ka tufoonji si fwor'a pa si mpa u fòŋŋò si ndèŋe pyenge e. ²⁹ Ka jyafoonji si jwumpe lwó maa jwo tufoon'a “Cyì yyee jùuli cyi nye jcyii mii na báaranji pyi yii á biliwe fiige ye? Canŋa ninŋin, yii sàha mii tun, ka mii i jcyé me. Nka ali sikabilini nintiini yii nye a li kan mà nya mii ná na ceveebil'a wuu u múguro sŋcyan me. ³⁰ Nka mu jyanji u à mu nàfuunji lwó a sà ŋkèege cibahani i ke, ur'a pa ke, ka mu u kàcwòge nùŋi njicenni cù mà bò u na.”

³¹ Ka tufoonji si jwumpe lwó maa jwo jyafoonji njijyen'a “Mii jyanji, ma hà lire waha maye na me, mii ná mu u nye naha tèrigii puni i ke, ko mii cyeyaayi puni nye mu wuyo ke! ³² Wu mpyi a li yaha na mu kàntugo wun'a kwù, ŋka u jyii wun'a nûr'a pa. U mpyi a pînni ŋka wuu à nûr'a u nya. Lire e ke wuu à yaa wuu pyi funntange ná múguronji i.”

16

Báarapyiŋi sŋncyiime wunji bàtaage

¹ Nye Yesu à nûr'a bàtaage kà jwo u cyelempyiibil'a na: «Nàfuufoonji wà u ná mpyi a báarapyi lwó a yaha u u u karigii cwòŋre. Kàntugo, ka nàfuufoonji si mpa a núru sùpyire jwò na, na u báarapyiŋi wà na u cyeyaayi kèege. ² Ka u u báarapyiŋi pyi “Mii à lógo na mu na mii cyeyaayi kèege, naha k'à pa ná lire e be? Nye bégele ma a ma báaranji pyiŋkanni yyaha jwo na á, naha na ye mu báaranji sí n-kwò njijaa.”

³ Ka báarapyiŋi si jwo uye funŋ'i “Mii jùŋufoonji'à jwo na mii báaranji sí n-yyére njijaa. Nye naha mii sí raa n-pyi be? Faapyi fànha nye mii i me. Na náare na lyi, kuru silege mú sí nye mii na. ⁴ Nye nde mii sí n-pyi ke, mii naha a li cè nume. Mii aha lire pyi, mii jùŋufoonji kà mii yaha tènì ndemu i ke, sùpyire sannte sí mii màra pi pyenyi i.”

⁵ U jùŋufoonji fwòhigii mpyi mpiimu na ke, ka u u pire yyer'a yíbe ninŋin ninŋin maa shincyiiŋi pyi “Mii jùŋufoonji jùuli u nye mu na ye?” ⁶ Ka u u jwo “U sŋŋcerii ŋkuu (100) fwoo li nye mii na.” Ka báarapyiŋi si u pyi “Tèen fwòfwò, maa ma fwòhigii sémèŋi lwó, maa yi kèenŋ'a sème na u sŋŋcerii beeshuunni ná ke fwoo li nye mu na.”

⁷ Maa nûr'a waberè yíbe “Mu de? Mu fwooni nye jùuli ye?” Ka uru si jwo “Sùmapyanji bórii ŋkuu (100).” Ka báarapyiŋi si u pyi “Tèen, maa ma fwòhigii sémèŋi lwó, maa yi kèenŋ'a sème na u sùmapyanji bórii beecyèere (80) fwoo li nye mu na.”

⁸ Uru báarapyiŋi mée nye u à u jùŋufoonji nàfuunji kèege ke, jùŋufoonji'à u kèe, naha na ye u à yákili ta maa u nùmpañŋe yaa. Nye mpii pi nye numpini i ke, pire maha pi ná piye shwòhŋi karigii cwòŋre ná yákilifente e pyiŋkanni ndemu na ke, mii à ŋke bàtaage jwo pire kyaa na si ntège yii yere, yii mpiimu pi nye bènmpè e ke, bà yii si mpyi si yii nùmpañŋe bégele me.»

Wà sî n-jà raa báare nùñufee shuunn'á mε

⁹ Nye ka Yesu si nùr'a jwo: «Yii àha nàfuunji yaha yii karigii puni yyaha yyére mε, lire nye a tíi mε. Yii a cevee caa yiye na ná u e, lire ká mpyi, yii canmpyaagii ká ñkwò ñge diñyeñi i tēni ndemu i ke, Kile sí yii lèñe u pyenge e, yii sí n-pyi wani fo tèekwombaa.

¹⁰ Shinñi u maha kapyεere pyi ná fyìnm'i ke, urufoo mú maha kabwòhigii pyi ná fyìnmpe e. Nka shinñi u nye u nye na kapyεere pyi ná fyìnm'i mε, kabwòhii méε ká le urufoo cye e, u nye na cyi pyi ná fyìnmpe e mε.

¹¹ Yii aha mpyi yii nye a já a ñge diñyeñi nàfuunji báara ná fyìnmpe e mε, nàkaana baa Kile mú si ñεε sée nàfuu le yii cye e mε.

¹² Yaage ku nye sùpyanji wabεε wogo ke, yii aha mpyi yii nye a kuru báara ná fyìnmpe e mε, ñke Kile à bégel'a yaha yii yabilimpíi mεε na ke, nàkaana baa, u mú si ñεε kuru kan yii á mε.

¹³ Yii li cè na báarapyiñi sî n-sîi n-jà raa báare nùñufee shuunn'á mε. Lire ká mpyi, u sí nùñufoonji wà kyaa táan uy'á, si u sanñi kyaa pēn uy'á. U mú sí n-kúu wà na, si kàntugo wà u sanñi na. Nye amuni li nye, nàfuunji lag'á tatεenge fô yii mpiimu na ke, yii sî n-jà n-pyi Kile báarapyi mε.»

(Macwo 11.11-13; 5.31-32; Marika 10.11-12)

¹⁴ Nye Farizheenbil'à puru jwumpe puni lógo ke, ka pi i wá na Yesu fwóhore, ñaha na ye nàfuunji kani mpyi a pēe pi á. ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii pi ke, yii maha yiye pyi mu à jwo yii à tíi sùpyire nyii na, mà li ta Kile à yii zòompíi cè. Yii li cè, yaage k'à pēe sùpyire nyii na ke, kur'à pēn Kile á.

¹⁶ Nye MusaSaliyanji ná Kile tūnntunmpii sanmpii jwump'à kwôro tooy'e fo mà pa nò Yuhana Batizelipyiñi tēni na. Mà lwó Yuhana Batizelipyiñi na, jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kile Saanre e ke, puru na yu sùpyir'á. Sùpyire puni la mú si nye si fànha le si jyè tire saanre e*. ¹⁷ Yii li cè na ññk'á mpìnni tàaña a tòro Kile Saliyanji jwumbilini là ññkin mpìnni na.

¹⁸ Shin maha shin ká u cwonji yaha maa ceenji wabεε lèñe ke, urufol'à jacwòro pyi. Shin maha shin u à ciyahawa lèñe ke, urufoo mú à jacwòro pyi.»

Kanhamafoonji Lazari ná nàfuufoonji bàtaage

¹⁹ Ka Yesu si nùr'a bàtaage ká jwo sùpyir'á na: «Nàfuufoonji wà na mpyi wani, u mpyi maha vāanpyi nisinanyi longara wuyi leni, maa u nyii karigii pyi, maa u nyii njyiñi lyí canña maha canña. ²⁰ Kanhamafoonji wà nizinniwe mpyi maha mpyi uru nàfuufoonji pyenge ñwòge na. Uru nàñi cyeere puni mpyi nòoyò, u mεge mpyi Lazari†. ²¹ U la mpyi maha mpyi s'a uru nàfuufoonji njyìpaanyi caa raa lyí, ñka u mpyi maha yi taa mε. Mà bàra lire na, pwuunbii mpyi maha mpa a u nòoyi laali.

²² Ka kanhamafoonji si mpa ñkwû, ka Kile mèlekεεbii si mpa u lwó a kàr'a sà yaha Ibirayima taan Arijinani i. Lire kàntugo ka nàfuufoonji mú si mpa ñkwû, ka pi i sà u tò. ²³ Mà nàfuufoonji yaha kyaage e ññke ñwòhò shiimbii cyage e, u à wíl'a Lazari ñya Ibirayima taan tatònge e Arijinani i.

²⁴ Nye ka nàfuufoonji si Ibirayima yyere fànha na “Mii tunji Ibirayima, nùñaara ta na na, maa Lazari pyi u sà u kampeeni fyinmε lwòhe e, u pa ntèg'a na ñkòonge ñññe. Naha kurugo ye kyaage e mii naha naha ñke nage e ke, kur'à pēe sèl'e!” ²⁵ Ka Ibirayima si u pyi “Na pyà, mu à yaa mu u li cè na mu à ma tìñi puni pyi ntàanji kanni na. Nka Lazari sí wi ke, ur'à u tìñi puni pyi kanhare e. Numε, Lazari nye naha yyeñinke e, mu sí nye yyefuge e. ²⁶ Mà bàra lire na, kacyyeyicugunò na nye wuu ná yii shwòhòl'e. Lire kurugo wà sî n-jà n-yîri naha wuu yyére, si ñkàre yii yyére mε. Wà mú si n-jà n-yîri wani yii yyére, si mpa naha wuu yyére mε.”

* **16:16** Pii maha jwo: «Shin maha shin la ku nye si jyè ke, urufol'à yaa u fànha le u u puru jwumpe cù ná cyeyi shuunníi i.» † **16:20** Lazari mεge ñwòhe ku nye Kile u nye tegεfoonji.

²⁷ Nyɛ ka nàfuufoonji si jwo “Mii tunji Ibirayima, l'aha mpyi amuni, mii na mu jáare, ma a Lazari tun diɲɛni i, mii tunji pyɛnge e.” ²⁸ Siɲɛ kanjuro na nyɛ wani mii kàntugo. Lazari yaha u sà pi yɛɛ, bà pi si mpyi pi àha ɲkwò mpa ɲke yyefuge e naha mɛ.” ²⁹ Ka Ibirayima si nàfuufoonji pyi “Kile tũntunji Musa ná Kile tũntunmpii sanmpii jwumpe na nyɛ pi á, pi à yaa pi ɲɛ pire jwumpe na.” ³⁰ Ka nàfuufoonji si jwo “Mii tunji Ibirayima, lire kanni si n-jà pi pyi pi lógo mɛ, ɲka wà ha ɲè a fworò kwùni i maa ɲkàr'a sà jwo ná pi e, lire e pi sí pi toronkanni kɛɛɲɛ.” ³¹ Ka Ibirayima sí nùr'a u pyi “Pi aha mpyi pi nyɛ a ɲɛ Kile tũntunji Musa ná Kile tũntunmpii sanmpii jwumpe na mɛ, ali wà mɛɛ ká ɲè, maa ɲkàr'a sà jwo ná pi e, pi si ɲɛ urufoo jwumpe na mɛ.”»

17

*Wà nyɛ a yaa u wà ɲùɲò kyán Kile na mɛ
(Macwo 18.6-7, 21-22; Marika 9.42)*

¹ Canɲka Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Karigii cyi maha sùpyaɲi ɲùɲò kyán Kile na ke, cyire mpyimbaa nyɛ a sì mɛ. ɲka ɲgemu ká mpyi kanɲò maa sùpya ɲùɲò kyán Kile na ke, urufoo wuun'à kɛɛge! ² Li bá sí n-pwòrò urufol'á pi kafaabwòhò pwò u yacige e, pi i u wà banji i, mà tòro u nde nàɲkobilini là ɲɲkin ɲùɲò kyán. ³ Lire e ke yii a yiye kàanmucaa.

Mu cìmpworonji ká mu mùmpɛnɛ pyi, u yyere maa u yɛɛ. U aha mu yɛɛge lógo, maa toronkanni kɛɛɲɛ, mu à yaa mu u yàfa u na lire kani i. ⁴ Canɲke ɲɲkinɲi i, mu cìmpworonji ká mu mùmpɛnɛ pyi mà sà nta fo tooyo baashuunni, tɔɔgò maha tɔɔgò u a sì mpa uye mpìnni kan mu á, mu à yaa mu u yàfa u na cyire karigii puni i.»

⁵ Ka Yesu tũntunmpii si u pyi: «Kafoonji, nyɛ lire sannii i ke, là bàra wuu dáníyaɲi na.» ⁶ Ka Kafoonji si pi pyi: «Sèɛɲi na mii sí yi jwo yii á, yii dáníyaɲi mɛɛ n'a mpyi a cyɛɛ mutaridi bile fiige, yii mpyi na sí n-jà ɲke cibwòhe pyi ku kò kuy'á, ku u sà ɲcùru banji i, ku mú mpyi na sí lire pyi.»

Báarapyiɲi nyɛ a yaa ná ɲkèɲi wabɛr'e mɛ

⁷ Ka Yesu si nùr'a jwo: «L'aha mpyi mu à jwo báarapyi na nyɛ yii wà á, ka u u yíri faa sige e, lire nyɛ mɛ yatɔɔre tanahage e mà pa, tá urufoo sí ɲɛ báarapyiɲi pyi u tíl'a tɛɛn u u lyí la? ⁸ Tá urufoo sì báarapyiɲi pyi u vàanɲwòhòyi wwù, u u shwòhò a kan uru u lyí si bya, lire kàntugo báarapyiɲi si nta a lyí si bya mɛ? ⁹ Báarapyiɲi mɛɛ ká u tayyerege ɲí, u nyɛ a yaa ná ɲkèɲi wabɛr'e mɛ!

¹⁰ Amuni li mú nyɛ, báaraɲi Kile à kan yii á ke, yii aha uru pyi a kwò, yii li cè na yii nyɛ a yaa ná ɲkèɲi wabɛr'e mɛ. Naha kurugo yɛ nde yii mpyi a yaa yii pyi ke, lire yii à pyi.»

Yesu à tògofee kɛ cùɲò

¹¹ Nyɛ mà Yesu ɲɲkarenji yaha Zheruzalemu kàhe e, u mpyi na ɲkɛɛge Samari kùluni ná Galile wuuni tɛɛɲkuunji i. ¹² U à sà byanhara kàhe kà na, ka tògofee kɛ si wá na u ɲùɲò bɛni, maa ntɛɛn laage e, ¹³ maa jwo ná u e fànha na: «Yesu! Cyelentuɲi! Nùɲaara ta wuu na!» ¹⁴ Yesu à pi ɲya ke, maa pi pyi: «Yii a sì, yii sà yiye cyɛɛ Kile sàragawwuubii na.» Mà pi ɲɲkaribii yaha, ka pi i ɲcùɲò.

¹⁵ Nyɛ pi wà ɲɲkin a uye ɲya u à cùɲò ke, maa nùru na Kile kɛre fànha na, na ma. ¹⁶ U à pa nò Yesu na ke, maa ɲɲkure sín u taan maa yyahe cyígile ɲɲke na maa fwù kan u á sèl'e. Uru nàɲi na mpyi Samari shin. ¹⁷ Ka Yesu si jwumpe lwò maa jwo: «Tá shiin kɛ bà mii à cùɲò mɛ? Taa pi sanmpii baacyɛɛrenji nyɛ ke? ¹⁸ ɲge nàɲi u nyɛ u nyɛ Yahutu mɛ, uru kanni baare e, sùpya nyɛ a ta mpíi shiin kɛɲi i, si nùru n-pa fwù kan Kile á mà?» ¹⁹ Maa yi jwo nàɲ'á: «Yíri ma a sì, mu dáníyaɲ'á mu cùɲò.»

*Yii bégele yii a Yesu cannuruge sigili
(Macwo 24.23-28, 37-41)*

²⁰ Nye lire kàntugo, ka Farizhɛɛnbii si Yesu yíbe Kile Saanre tɛsiini kyaa na, ka u u pi pyi: «Kile Saanre sí n-pyi, ɲka ti sì n-pyi yawiige, ²¹ sùpyire sí raa ɲkemu cyêre piye na s'a ɲko “Yii wíí, ti te naha!” lire ɲye mɛ “Ti te mɛɲi i!” mɛ. Yii li cè na Kile Saanre ɲye yii shwɔhɔl'e.»

²² Maa jwo u cyelempyiibil'á: «Tèni là na ma, canɲke Supyaɲi Jyaɲi à yaa u pa ke, yii la sí n-sii n-pyi kuru canɲke ku wyèr'a nɔ, ɲka ku sì nɔ lire tèni i mɛ. ²³ Sùpyire sí n-pa raa ɲko “U naha naha!” lire ɲye mɛ “U wá mɛ yyérel!” ɲka yii àha ntaha pi ɲwɔh'i, si ɲkàre wani mɛ. ²⁴ Bà sùpyire puni maha kileɲini ɲya l'à yîri dɲɲɛɲi ɲùɲke kà na, maha sà fworɔ ɲùɲke sanɲke na mɛ, amuni Supyaɲi Jyaɲi sí ɲya u cannuruge.

²⁵ ɲka mà jwo kuru canɲke ku nɔ ke, u à yaa u kyaala sèl'e, sùpyire ɲɲyahara sí u cyé.

²⁶ Nye Supyaɲi Jyaɲi tɛenuruni ká byanhara, karigii cyi mpyi na mpyi Nuhu tɛɲi i ke, cyire shɲi sí raa n-pyi. ²⁷ Nuhu tɛɲi i, sùpyire mpyi na lyí, marii byii, maa cyeebii lèɲi, marii pi pyiibii kaan nàmbaya na, fo mà sà nɔ canɲke Nuhu a jyè bakwɔɔge e, ka lùbwooni si sùpyire sannte puni shi bò ke.

²⁸ Nye amuni Loti tèni i sùpyire mú mpyi. Pi mpyi na lyí, maa byii, marii zhwoɲi ná pɛɛmpe pyi, maa cire cɛnmi, maa bayi faanre. ²⁹ ɲka canɲke Loti à fworɔ Sɔdɔmu kànhɛ e ke, ka nage ná ɲkìrigiɲi si fworɔ ɲɲɲiɲi na zàɲpya fiige, mà wu kànhɛ sùpyire na, maa pi shi bò, ³⁰ ɲye canɲke Supyaɲi Jyaɲi sí nùru uye cyêe sùpyire na ke, amuni kuru canɲke sí n-pâa pi e.

³¹ Kuru canɲke ká nɔ, mà ɲgemu ta u bage kàtanɲke ɲun'i ke, urufɔo kà nùru ntíge si yaaga lwó bage e mɛ, u tíl'a tige u a fí. L'aha mpyi mà ɲgemu ta kɛɛge e ke, urufɔo kà nùru raa ma pyɛɲge mɛ. ³² Nde l'à Loti cwɔɲi ta ke, yii sônɲɔ lire na kɛ! ³³ Shinɲi u ɲye na li caa u ɲɲjaanɲi si ɲwɔ ke, urufɔo nùmpaɲke sí n-kèege. ɲka shinɲi u à u ɲɲjaanɲi kèege mii kurugo ke, urufɔo sí nùmpaɲa ta.

³⁴ Mii sí yi jwo yii á, lire tèni ká bɛ ná numpilage e, mà shiin shuunni ta pi à sínni yasinnɲe ɲɲkin na, wà sí n-lwó si u sanɲi yaha. ³⁵ L'aha cyee shuunni ta pi i sùma sùu sɲɲɲan, wà sí n-lwó si u sanɲi yaha. [³⁶ L'aha mpyi mà nàmbaa shuunni ta kɛɛge e, wà ɲɲkin sí n-lwó si u sanɲi yaha.]»

³⁷ Nye ka cyelempyiibii si Yesu yíbe: «Kafoonɲi, taa lire sí n-pyi ke?» Ka u u pi pyi: «Cyage e yakwugo ɲye ke, wani cinmpunɲi ɲye na bínnini.»

18

Yukyaanɲi nintiimbaanɲi bàtaage

¹ Ka Yesu si bàtaaga jwo u cyelempyiibil'á maa li cyêe pi na na pi à yaa pi kwôro Kileɲarege na tɛrigii puni i, pi àha sàa le mɛ. ² U à jwo pi á: «Yukyaanɲi wà u mpyi kànhɛ kà na, u mpyi na fyáge Kile na mɛ, u kuro mú sí mpyi sùpya e mɛ. ³ Lenkwucwɔɲi wà mú na mpyi kuru kànhɛ e, sùpyaɲi wà mpyi a u mùmpɛnɲe pyi. Uru lenkwucwɔɲi mpyi maha sì uru yukyaanɲi yyére tɛrigii puni i, bà u si mpyi si u ná uru nàɲi láha piye na mɛ. ⁴ Ceenɲ'à mɔ uru zhà maa nùruɲi i, ɲaha na yɛ yukyaanɲi la mpyi sì lire pyi mɛ. Ka ceenɲi si li wyèɲɛ u ɲwɔh'i, fo u à pa jwo uye funɲ'i “Mii mée ɲye mii ɲye na fyáge Kile na mɛ, maa mpyi mii kuro ɲye sùpya e mɛ, ⁵ ná ɲge lenkwucwɔɲi s'à mii yyaha fwóhɔɔ mà nɔ ɲke cyage e, mii sí u ná uru nàɲi láha piye na. Ná lire ɲye a pyi mɛ, mii sì yyenɲe ta u ɲyii na mɛ.”»

⁶ Puru jwunɲkwooni kàntugo, ka Kafoonɲi Yesu si u cyelempyiibii yíbe: «Yii à uru yukyaanɲi nintiimbaanɲi jwumpe lógo kɛ! ⁷ Nye ná u s'à uru ceenɲi tànga kan, Kile ɲɲcwɔnribii pi ɲye Kile ɲwɔh'i marii u ɲáare pílaga bâra canɲa na ke, Kile sí n-sii pire tànga kan. Yii li cè u à lùuni bò ná pi e. ⁸ Mii sí yi jwo yii á, Kile sí tànga kan pir'á wahawaha. ɲka lire ná li wuuni mú i, Supyaɲi Jyaɲi cannuruge ká nɔ ɲɲke na, tá u ɲye a yaa u pa dánafee ta ku na mɛ?»

Farizhɛɲi ná múnalwɔɔre shwofoonɲi bàtaage

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a bàtaage kabere jwo mà yyaha tí ná sùpyiibii píl'e, mpiimu pi nye na piye sônji na pir'à tí maa piye pwóŋŋ sùpyire sannte na ke. U à jwo: ¹⁰ «Shiin shuunni pi ná nkàre Kilejaarebage e zà Kile jáare. Wà na mpyi Farizhen, u sanji sí nye múnalwóore shwofoo. ¹¹ Mà pi yaha Kilejaarebage e, ka Farizhenji sí yír'a yyére u mege cyage e, maa Kile jáare na “Kile, mii à fwù kan mu á, naha na ye mii à pwóŋŋ sùpyire sannte na, mpiimu pi nye na nánkaage pyi, marii jacwóore pyi, mà bàra kapegigii sanjikii shiji puni na ke. Mii à pwóŋŋ nge múnalwóore shwofoonji na mú. ¹² Cibilaaga maha cibilaaga, mii maha canmpyaa shuunni sún le. Yaaga maha yaaga mii à ta ke, mii maha yire puni yáhanji wwú.”

¹³ Múnalwóore shwofoonji wi ke, ka uru si yír'a yyére tatóŋge e Kilejaarebage funnke e, maa júnke sôgo, maa mejwuuni tírige maa jwo “Kile, mii na mu jáare, maa lùnjé wà ma lùuni na, naha na ye mii nye kapimpyinje.”

¹⁴ Nye mii sí yi jwo yii á, Kile à múnalwóore shwofoonji kapegigii yàfa u na, ka u u núr'a kàre pyenge. Nka Farizhenji wi ke, uru u kapegigii nye a yàfa u na me. Yii li cè na shin maha shin u à uye pèe ke, Kile sí urufoo tírige. Ngemu u à uye tírige ke, Kile sí urufoo dùrugo.»

Yesu à jwó le nánkopyire tà á

(Macwo 19.13-15; Marika 10.13-16)

¹⁵ Lire kàntugo ka pi i mpa ná pyiibii píl'e Yesu yyére, bà u si mpyi si cyeyi taha pi na, si jwó le pi á me. Cyelempyiibil'à lire nya ke, mpai pi à pa ná pyiibil'e ke, ka pi i pire faha.

¹⁶ Ka Yesu si pyiibii file uye na, maa jwo: «Yii àha pi sige na na me. Yii li cè na sùpyiibii pi nye mpai pyiibii fiige ke, Kile Saanre nye pire woro. ¹⁷ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ngemu ká mpyi u nye a jén'a uye tírige pyà fiige me, urufoo sì n-sì n-jà n-jyè Kile Saanre e me.»

Nàfuufoonji kani

(Macwo 19.16-30; Marika 10.17-31)

¹⁸ Nye canŋka, Yahutuubii yyaha yyére shinji wà à Yesu yíbe: «Cyelentuji njicenni, naha shi mii à yaa mii u pyi si shiji njikwombaani ta be?» ¹⁹ Ka Yesu si u pyi: «Naha na mu nye na mii yiri njicenni ye? Kile kanni baare e, sùpya nye a jwó me. Mu à sônŋŋ lire na la?

²⁰ Mu à Kile Saliyani kurigii cè mà kwò “Ma hà zinni ná wabere cwo e me, ma hà sùpya bò me, ma hà nánkaaga pyi me, ma hà vini ntaha wà na me, ma tunji ná ma nunji pèe*.” ²¹ Ka nàŋji si Yesu pyi: «Cyelentuji, mii na cyire karigii puni pyi fo mà mii yaha nánkocyere e.»

²² Nye uru nàŋ' à puru jwo ke, ka Yesu si u pyi: «Yaaga njikin saha à mu fô, ta sì ma a sà ma cyeyaayi puni père, ma a yi wyérenji táa táa fòŋŋfeebii na. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Ma a nta a pa ntaha na fye e.»

²³ Tèni i uru nàŋ' à puru jwumpe lógo ke, ka li i mpèn u e, naha na ye nàfuubwòhò foo u mpyi u wi. ²⁴ Yesu à u nya u à yyahe tanha ke, maa jwo u á: «Nàfuufeebii jyim'à sàa pèn Kile Saanre e. ²⁵ Nwòhòŋji jyim'à táan múseŋŋenji wyiini i mà tòro nàfuufoonji u jyè Kile Saanre e.»

²⁶ Nye mpai pi à puru jwumpe lógo ke, ka pire si jwo: «Lire sanni i ke, jofoo u sí n-jà nùmpañja ta be?» ²⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Kani l'à sùpyire jà ke, lire nye na Kile jini me.»

²⁸ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa Yesu pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à jén'a kàntugo wà u pyenge, lire nye me u cwonji, lire nye me u cìmpyiibii, lire nye me u sifeebii, lire nye me u pyiibii na Kile Saanre kurugo ke, ³⁰ urufoo sí pire fiigii njnyahamii ta mà u yaha naha diŋyeni i, sí shiji njikwombaani ta diŋyeni nimpanji i.»

Yesu à jwo u kwùŋji ná u jèŋji kyaa na sahanji

(Macwo 20.17-19; Marika 10.32-34)

* 18:20 Ekizodi 20.12-16, Duterenomu 5.16-20

³¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii kɛ ná shuunniŋi yyére maa yi jwo pi á: «Wuu ninŋaribii pi mpíi Zheruzalemu kàñhe e. Kyaa maha kyaa Kile tũntunmpil'á sémɛ Supyaŋi Jyaŋi kyaa na ke, cyire puni sí n-tòro cyi jwuŋkanni na. ³² U sí n-le Kilecembaabii cye e, pire sí raa u fwóhɔre, s'a u cyere, s'a ntilwóhe wàa u na, ³³ si u bwòn ná kàsɔrigil'e, si u bò. Nka u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u sí jè.»

³⁴ Cyelempyiibil'á puru jwumpe lógo, ŋka pi mpyi a jà a pu jwóhe cè mɛ, naha na yɛ pu jwóhe mpyi a ŋwóhɔ pi na.

Yesu à fyinnaŋi wà nyii múgo

(Macwo 20.29-34; Marika 10.46-52)

³⁵ Nyɛ Yesu ná u cyelempyiibii ninŋaribii Zheruzalemu kàñhe e, pi à sà byanhara Zheriko kàñhe na ke, ka pi i fyinnaŋi wà ta u à tɛn kuni jwóge na na sùpyire jáare.

³⁶ Sùpyire màhaŋ'á jyè u ninŋyigil'e ke, ka u u yíbe: «Naha na sùpyire nyɛ na ŋge màhaŋi pyi amɛ yɛ?» ³⁷ Ka pi i yi jwo u á na Nazareti kàñhe shinŋi Yesu u nyɛ na ntùuli.

³⁸ Fyinnaŋ'á puru lógo ke, maa jwo fànha na: «Dawuda Tuluge Shinŋi Yesu, jùñaara ta na na!» ³⁹ Mpíi pi mpyi yyaha yyére ke, ka pire si u faha na u fyâha. Nka u nyɛ a jɛn'a fyâha mɛ, maa là bàra u jwuŋkanni na: «Dawuda Tuluge Shinŋi, jùñaara ta na na!»

⁴⁰ Ka Yesu si yyére, maa pi pyi pi u cú a pa. Pi à pa ná u e ke, ka Yesu si u yíbe: ⁴¹ «Naha mu la nyɛ mii u pyi mu á yɛ?» Ka fyinnaŋi si u pyi: «Kafoonji, mii la nyɛ si núru s'a jaa.» ⁴² Ka Yesu si u pyi: «Ta jaa, mu daniyaŋ'á mu cùuŋ.» ⁴³ Lire tènuuni i, ka fyinnaŋi si ntíi na jaa, maa ntaha u fye e, maa Kile kée. Sùpyir'á lire jya ke, maa Kile kée mú.

19

Yesu ná múnalwɔɔre shwofoonji Zanŋe kani

¹ Nyɛ mà Yesu yaha u u ntùuli Zheriko kàñhe e, ² nàŋi wà na mpyi wani kuru kàñhe e, u mɛge mpyi Zanŋe. Múnalwɔɔre shwofeebii jùŋufoonji wà u mpyi u wi. Nàfuufoo u mpyi u wi. ³ U la mpyi si Yesu jya, si jɛcè sùpyaŋi u nyɛ u wi ke. Nka u mberɛŋi ná sùpyire nyahaŋi kurugo, u nyɛ a jà a Yesu jya mɛ. ⁴ Ka u u fê a kàre yyaha yyére, maa sà dùgo sikomɔri cige e, kuni jwóge na, bà li si mpyi Yesu ká mpa a ntùuli ku jwóh'i, si u ta jya mɛ. ⁵ Yesu à pa nɔ kuru cyage e ke, maa jùŋke yírig'a wíi cige e, maa jwo: «Zanŋe, fyâl'a tige naha, naha na yɛ mii à yaa mii u sunmbage lɛŋɛ mu pyɛnge e ninjaa.»

⁶ Ka Zanŋe si fyâl'a tige maa Yesu jùŋɔ bɛ ná funntange e maa ŋkàre ná u e pyɛnge e. ⁷ Sùpyire puni ti mpyi wani maa lire jya ke, ka li i mpɛn pi e, fo pi na ŋkunni piye shwóhɔl'e, marii ŋko: «ŋge nàŋ'á kàr'a sà sunmbage lɛŋɛ ŋge kapimpyiŋi pyɛnge e.»

⁸ Nka mà pi yaha tire jwoore na, Zanŋe ninjyerɛŋ'á kwôro Kafoonji Yesu taan, maa yi jwo u á: «Kafoonji, mii sí na cyeyaayi puni taaga ninŋin kan fòŋɔfeebil'á. Yaaga maha yaaga mii à cyán a shwó sùpyire na ke, mii sí yire yaayi puni fiigii sicyɛere kan kan pi á.»

⁹ Ka Yesu si jwo: «Zhwoŋ'á nɔ ŋke pyɛnge na ninjaa, naha na yɛ ŋge nàŋi mú na nyɛ Ibirayima tùluge shin. ¹⁰ Mii sí yi jwo yíi á, mpíi pi à pínni ke, Supyaŋi Jyaŋi à pa mpa pire cya si pi shwó.»

Báarapyiibii bàtaage

(Macwo 25.14-30)

¹¹ Mà sùpyire yaha ti i núru Yesu jwó na, pi à pa byanhara Zheruzalemu kàñhe na ke, ka Yesu si li kàanmucya mà li jya na sùpyire sònŋɔr'á taha li na na Kile Saanre sí n-sìi lire tɛni yabiliŋi i. Lire kurugo u à ŋke bàtaage jwo pi á ¹² na:

«Fànhafoonji wà jya u ná mpyi na ŋkɛge kiritɔonl'e, bà lire kɛni saanbwóhe si mpyi si u tɛne mpyi saanwa, u u nùr'a pa ntɛn u yabiliŋi kɛni shiibii jùŋɔ na mɛ.

¹³ Mà jwo u lire kùluni tɔɔge lwó ke, u à u báarapyii kɛ yyere, maa wyérfyinni tɔɔnyɔ kɛ kan pi puni ninŋin ninŋin á, maa pi pyi na pi à cwóhɔnte pyi ná u e, pi i tɔon ta u na, mà jwo uru u nùr'a pa ke.

¹⁴ Nka uru nge nàni kyaa mpyi a táan u kìnì shiinbil'á mē. U karenkwooni kàntugo, ka pi i tũntunmii tun saanbwòh'á, maa yi jwo u á na pire la nye u u nge nàni tĩe pire nũño na mē. ¹⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, saanbwòh'á u pyi saanwa, ka u u núr'a pa u kìnì i. U à pa ke, maa u báarapyiibii yyere, mpiimu á u nĩnkarenj mpyi a wyérenj kan ke, si jicé kámpyi pi à tòn ta u na. ¹⁶ Ka báarapyinj nĩncyiinj si mpa maa jwo “Kafoonj, wyérenj mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwòhònte pyi ná u e, mà u fiigii kē tòn ta.” ¹⁷ Ka saannj si yi jwo uru báarapyinj'á “Fwù faa na. Mu na nye báarapyi nĩncennjē. Ná mu s'á pyi dānasupya kapyēere e, mii sí mu tĩe n-pyi nũñufoo kànyi kē nũño na.”

¹⁸ Nye ka báarapyinj shònwunj si mpa maa jwo “Nũñufoonj, wyérenj mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwòhònte pyi ná u e mà u fiigii kanjkuro ta.” ¹⁹ Ka saannj si yi jwo ur'á mú “Mii sí mu tĩe kànyi kanjkuro nũño na.”

²⁰⁻²¹ Ka báarapyinj wabere si mpa maa jwo “Nũñufoonj, wyérenj mu mpyi a kan mii á ke, u we, mu yyahafyagar'á mii ta, ka mii i u le a pwò vāanñke k'e, mà bégele, naha na ye mu à kyán, mu cyege nye a yaage nkemu yaha mē, mu maha kuru lwó, mu nye a kerege nkemu nũgo mē, mu maha kuru sùmanj kwòn.” ²² Ka saannj si yi jwo u á “Mu nye báarapyi nĩncennjē mē. Jwumpe mu à jwo mii na ke, mà tàanna ná pur'e, mu ná ndemu l'á yaa ke, mii sí lire pyi mu na. Mu à cè na mii na nye supyikyanga, na mii nye a yaage nkemu yaha mē, mii maha kuru lwó, mii nye a kerege nkemu nũgo mē, mii maha kuru sùmanj kwòn. ²³ Nye mu à yire puni cè, naha na mu sí nye a mpyi a já a mii wyérenj yaha wyérenj bwũnni na mà ye? Kámpyi mu mpyi a lire pyi, mii à núr'a pa ke, mii mpyi na sí u ná u tònñi ta.”

²⁴ Mpii pi mpyi ná saannj i wani ke, ka saannj si yi jwo pir'á “Yii na wyérenj shwò nge báarapyinj na, yii kan báarapyinj nĩncyiinj'á, ngemu u à cwòhònte pyi mà u wyérenñjke fiigii kē ta ke.” ²⁵ Ka pi i saannj pyi “Kafoonj, wyérenj u nye uru báarapyinj'á ke, ur'á nyaha mà kwò.” ²⁶ Ka saannj si pi pyi “Yii lógo! Shin maha shin u nye ná yaage e ke, kà sí n-bàra urufoo woge na. Nka shin maha shin cyengaya wu u nye ke, yaaga sì n-kan urufol'á mē. Nimbileni urufoo bá na sònnj uye cye e ke, lire sí n-shwò u na. ²⁷ Nye numē, mii zàmpeenbii pi mpyi na li kòre bà mii si mpyi mii àha bú mpyi saanwa pire nũño na mē, yii pi cù a yige naha, yii i pi bò na nyii na.”

Saannj Yesu à jyè Zheruzalemu kànhe e

(Macwo 21.1-11; Marika 11.1-11; Yuhana 12.12-19)

²⁸ Nye Yesu à puru jwumpe puni jwo ke, maa ntòro sùpyire yyaha na na nkèege Zheruzalemu kànhe e. ²⁹ Tèni i pi à sà byanhara Betifajye ná Betani kànyi na, Olivye cire ñanñke taan ke, ka Yesu si u cyelempyiibii pìi shuunni tun, ³⁰ maa pi pyi: «Kànhe ku nye yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii sí sà pi ta pi à dùfaanñjaaga pwò wani, sùpya sàha nkwo a dùgo ku na mà nya mē. Yii i ku sànhà, yii a ma yii pa ñkan na á. ³¹ Wà ha yii yíbe na “Naha na yii nye na ku sàñre ye?” yii i urufoo pyi “Ku kyaa li nye Kafoonj na.”»

³² Ka cyelempyiibii mú shuunni si ñkàre. Jwunñkanni na Yesu mpyi a yi jwo pi á ke, ka pi i sà yi ta amu. ³³ Tèni i pi à wá na dùfaanñke sàñre ke, ka ku feebii si jwo: «Hèn! Naha na yii nye na ku sàñre ye?» ³⁴ Ka pi i pi pyi: «Ku kyaa li nye Kafoonj na.» Nye pi à yire jwo ke, ka dùfaanñke feebii si pi yaha pi à ku sànhà a kàre.

³⁵ Ka pi i mpa ná kuru dùfaanñke e Yesu yyéere, maa pi vāanñyi yà taha ku na, maa Yesu pyi u à dùgo ku na. ³⁶ Ka pi i wá na nkèege. Mà pi nĩnkariibii yaha, ka sùpyire si wá na ti vāanñtinñyi yà wwù na mpili Yesu yyaha na kuni i*. ³⁷ Pi mpyi a byanhara Zheruzalemu kànhe na mà kwò. Pi à nò Olivye cire ñanñke tatigige e ke, ka u fyèñwòhòshiinbii puni funntanga wuubii si li jwò cù na Kile kère fànha na Yesu kakyanhala karigii kurugo, pi à cyire jicyiimu nya ke. ³⁸ Pi mpyi na yu fànha na:

«Saannj nĩmpanj u nge Kafoonj Kile mēge na ke,

* **19:36** Saannj pi nye na mpère ke, pi maha nde kani pyi si u bē (2 Saanbii 9.13).

Kile u jwó le u á!
Kileni u nyε ninyiŋi na ke,
uru u nyε yyeŋiŋkefoo!

Kile mege ku kēe ninyicyeyi puni i!†.»

³⁹ Nyε Farizheebii pi mpyi sùpyire shwəhə́l'e ke, ka pire pìi si Yesu pyi: «Cyelentuŋi, ma cyelempyiibii faha, bà pi si mpyi si fyâha me.» ⁴⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Mii cyelempyiibii méε ká fyâha, nje kafaayi sí raa ŋkwúuli pi cyaga.»

Yesu à meε sú Zheruzalemu kàhe shiibii kurugo

⁴¹ Nyε pi à sà byanhara Zheruzalemu kàhe ɲwəge na, ka Yesu si kàhe ɲya ke, maa meε sú ku shiibii kurugo maa jwo: ⁴² «Kuni i yyeŋiŋke nyε na ntaa ke, kàmpyi yii mpyi a lire lwó a wíi, li mpyi na sí n-táan mii i nɲjaa dɛ! Nka lir'à ɲwəhə́ yii na nume.

⁴³ Nyε canŋa na ma, yii zàmpeebii sí n-pa n-cwo yii na, si yii kwúulo kaɲcinne fiige, si kàsəgə́ le ntaha yii kwúulo, si yii fɛnrɛ kàmpanɲi puni na. ⁴⁴ Pi sí yii kàhe ɲya si ku ŋkunɲi puni waraga feefee, si yii puni bò, ɲaha na yε Kile à pa yii ntɛŋɛni meε na, nka yii nyε a li cè ná u e me.»

Yesu à cwəhəmpii kàr'a yige Kileɲaarebage ntàani na (Macwo 21.12-17; Marika 11.15-19; Yuhana 2.13-22)

⁴⁵ Lire kàntugo ka Yesu si ɲkàre Kileɲaarebage ntàani na. Mpii pi mpyi pɛrɛmpe na wani ke, maa pire kòrə́. ⁴⁶ Maa yi jwo pi á: «“Mii bage sí n-pyi Kileɲaarebage.” Yire y'à séme Kile Jwumpe Semɛni i. Nka yii pi ke, yii à ku kɛɛnɲ'a pyi “nàŋkaalii tabinnigaŋ.”» ⁴⁷ Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu Kileɲaarebage ntàani na canŋa maha canŋa. Ka Kile sáragawwuubii ɲùɲfeebii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná yyaha yyére shiibii si wá na pyiŋkanna caa si u bò. ⁴⁸ Nka u cùŋkanni mpyi a pi funŋə́ wwòŋə́, ɲaha na yε u jwumpe mpyi a sùpyire puni ɲumbogigii shwə́ a ta.

20

Pi à Yesu yíbe u fàhe tatage kyaa na (Macwo 21.23-27; Marika 11.27-33)

¹ Canŋka mà Yesu yaha u u sùpyire kálali maa Jwumpe Nintanmpe yu t'á Kileɲaarebage ntàani na, ka Kile sáragawwuubii ɲùɲfeebii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Yahutuubii kacwə́nribii si shà u yyére, ² maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na ɲcyii karigii pyi yε? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi yε?»

³ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe, ⁴ jofoo u mpyi a Yuhana tun u pa a sùpyire batizeli yε? Kile laa sùpyire?» ⁵ Ka pi i ɲkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na ɲaha na wuu sí nyε a ɲɛn'a dá u na mà yε? ⁶ Wuu sí ká jwo na sùpya u mpyi a u tun, sùpyire sí wuu wà n-bò ná kafaayi i, ɲaha na yε pi pun'à dá na Yuhana na mpyi Kile tũntunŋə́.»

⁷ Pi à piye taanna a kwə́ ke, maa núr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinɲi u mpyi a u tun ke, wuu nyε a cè me.» ⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Nyε l'aha mpyi amuni, ɲge u à kuni kan mii á, mii u a ɲcyii karigii pyi ke, mii mú sí uru cyéε yii na me.»

Ɛrɛzɛn kəgɛ faafeebii bàtaage (Macwo 21.33-46; Marika 12.1-12)

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si bàtaaga jwo sùpyir'á. U à jwo: «Nàŋi wà u ná ɛrɛzɛn cikəgə́ yaa, maa faafee lwó a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasɛere táali piye na, maa nta a kàre kùlutə́n'l'e

† 19:38 Zaburu 118.26 ‡ 19:45 Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyéɛfaabii mpyi maha pire wyéɛni fare Kileɲaarebage wunɲi na. Lire pyiŋkanni na, wyéɛɲwəge ku mpyi a yaa k'a sàrali Kileɲaarebage e ke, pi mpyi maha ja a kuru sàra, maa núr'a ja a ntɛge pyi. Yatəore ti maha yaa ti ja a pyi sàraga ke, pɛrɛmpyiibii mpyi maha tire pɛrɛli pir'á. Pi mpyi maha ti lwəore dùrugo. § 19:46 Ezayi 56.7, Zheremi 7.11

mà sà mɔ wani. ¹⁰ Nye ɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ tɛɛkwɔnn'à pa nɔ ke, ka u u u báarapyi wà tun faafeebil'á u sà uru nàzhan ɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ shwɔ, u a ma. Nka uru túnntun'á nɔ pi na ke, ka pi i u cù maa u bwòn, maa u cyengaya wunji kòr'a tùugo.

¹¹ Ka cikɔge foo si núr'a báarapyi shɔnwu tun pi á, ka pi i uru bwòn maa u cyahala, maa uru cyengaya wunji kòr'a núrɔnɔ mú.

¹² Ka u u núr'a shin tanrewu tun pi á. Ka pi i sà uru cù, maa u bwòn mà bannaga, maa u yige cikɔge kàntugo.

¹³ Nye ka cikɔge foo si nkànha a jwo “Naha mii sí n-pyi numɛ bɛ? Jyanj ninjinj u nyɛ mii á, ná u kyal'à táan mii á ke, mii sí uru tun pi á. Shwɔhɔl'e, pi aha uru nya, pi sí n-sílege uru na.” ¹⁴ Nka faafeebil'à cikɔge foo jyanj nya ke, maa wá na yu piy'á “Cikɔge foo koolyinj u nyɛ nge. Yii a wá, wuu u bò, kɔge sí n-ta n-pyi wuu wogo.” ¹⁵ Nye u à pa nɔ pi na ke, ka pi i u cù a wà cikɔge kàntugo maa u bò.»

Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire yíbe: «Naha cikɔge foo sí n-pyi yɛ? ¹⁶ Nàkaana baa, u aha mpa, u sí pi puni bò si cikɔge kan piiberil'á.»

Nye sùpyir'à puru lógo ke, maa jwo: «Ei! Kile u wuu shwɔ lire shinj na dɛ!»

¹⁷ Ka Yesu si pi wíi wíi maa jwo: «Y'à sémɛ Kile Jwumpe Sɛmɛnj i na: “Bafaanribil'à cyé kafaage nkemu na ke,

kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mblini na*.”

Dì puru jwumpe jwɔhe nyɛ yɛ?

¹⁸ Nye shin maha shin u à cwo kuru kafaage jwɔ' i ke, urufoo sí n-kyɛɛɛɛ n-kyɛɛɛɛ, kuru kafaage sí ká jcwɔ shin maha shin jwɔ' i ke, ku sí urufoo cwònhɔnɔ.»

¹⁹ Nye Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka Kile sáragawwuubii jùnfɛebii ná Kile Saliyanj cyelentiibii sí wá na jcaa si cye taha u na, si u cù lire tɛenuuni i, naha na yɛ pi mpyi a cè a jwo na u à nke bàtaage jwo a wà pire na. Nka pi mpyi na fyáge sùpyire na.

²⁰ Nye ka pi i wá na Yesu kàanmucaa, maa cwòfɛebii pìi yaha pi à kàr'a sà piye pyi sèeshiin si kànhaɲa cyán u na, si nta u cù u jwɔjwumpe kurugo, si u le Ɔrɔmu shiimbii fànhafoonj u nyɛ kuru cyage e ke, uru cye e.

Pi à Yesu yíbe múnalwɔɔre nkannj kyaa na

(Macwo 22.15-22; Marika 12.13-17)

²¹ Nye pire cwòfɛebil'à sà nɔ Yesu yyére ke, maa jwo: «Wuu cyelentunji, wuu à li cè na mu jwumpe ná mu kàlan'á tíi, mu nyɛ na fyáge sùpya na ma kàlanj tapyige e mɛ. Jwumpe mu sí nyɛ na yu mà yyaha tíi ná Kile kuni i ke, puru na nyɛ sèe. ²² Wuu sí mu yíbe, wuu à yaa wuu a múnalwɔɔre kaan Ɔrɔmu Saanbwɔhe Sezari á la?»

²³ Ka Yesu si ntíl'a li cè pi e, na cwòfɛe pi nyɛ pi pi, maa pi pyi: ²⁴ «Yii wyéɛɛɛɛɛ cyêe na na wee.» Pi à là cyêe u na ke, ka u u pi pyi: «Jofoo nàɲja ná u mɛɛɛ ku nyɛ nge wyéɛɛɛɛɛ na yɛ?» Ka pi i jwo: «Saanbwɔhe Sezari.» ²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Nye yii a Sezari wunji kaan Sezari á, yii raa Kile wunji kaan Kile á.»

²⁶ Nye pire cwòfɛebii nyɛ a jà a jwumɔ ninjin ta Yesu jwɔ na sùpyire nyii na, mpe pu sí n-pa ná l'e pi jà a u cù mɛ. Yesu jwɔshwɔɔre mpyi a pi tɛɛɛ ta fo pi à fyâha fyi.

Sadusiibil'à Yesu yíbe kwùubii jɛnj kyaa na

(Macwo 22.23-33; Marika 12.18-27)

²⁷ Nye Sadusiibii pi maha jwo na kwujɛɛɛ nyɛ nùmpañja mɛ, pire pìl'à file Yesu na maa jwo: ²⁸ «Wuu cyelentunji, Kile túnntunji Musa à mpe jwumpe sémɛ wuu Saliyanj i na “Nò ká ceewe lɛɲɛ, maa nkɔwù, mà u ta u nyɛ a pyà ta u na mɛ, u cɔɔɲj'à yaa u ceenj lɛɲɛ zànbangara na, u u pyii si u na, u yyahafoonj ninjkwunji mɛge na.”

²⁹ Nye sìɲɛɛ baashuunni na mpyi wani, pi puni ninjyɛnj mpyi a ceewe lɛɲɛ maa nkɔwù, u nyɛ a pyà ta u na mɛ, ³⁰ ka sìɲɛɛnj shɔnwunji si ceenj lwó maa nkɔwù mà u yaha pyàtambaa.

³¹ Ka tanrewunji wuuni mú si mpyi amuni fo mà sà nkɔwò pi baashuunninj na. Pire sìɲɛɛbii

* **20:17** Zaburu 118.22

pun'à uru ceenji ninjinji lèn'a círi, maa ñkwû, pi wà nyɛ a pyà ta u na mɛ. ³² Pire puni kàntugo, ka ceenji mú si mpa ñkwû. ³³ Nyɛ ná pire nàmbaa baashuunninji puni s'à uru ceenji lèn'a círi, kwùubii jèñi ká bú nta sèe, pi aha bú jè canjke ñkemu i ke, pi ñgir'á ceenji sí n-kan yɛ?»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Ñge ñnyɛni i, nàmbaabii na cyeebii lèñi, cyeebii sí i nàmbayi jyè, ³⁵ ñka sùpyire t'à yaa ná ñnyɛni nimpaji i, ná Kile sí ti jè n-yige kwùñi i ke, tire e, nàmbaabii sí cyee lèñe mɛ, cyeebii mú si nàmbaya jyè mɛ. ³⁶ Pi sí n-kwôro shi na fo tèekwombaa, si mpyi Kile mèlɛkɛbii fiige. Ná Kile s'à pi jè a yige kwùñi i lir'à li cyêe na pi à pyi Kile pyii.

³⁷ Kile tũntunji Musa sémɛni mú à yi ffini'a jwo wuu á na kwùubii maha jèni. Tèni i Kafoonji Kile à jwo ná Musa e tahe nage woge taan ke, u à jwo “Mii u nyɛ Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u Kileni†.” ³⁸ Nyɛ puru jwump'à li cyêe na pire mpai nyii wuu pi nyɛ wani Kile yyére. Sùpyire nyii woore ti maha Kile pèrɛ, kwùubii kyaa bà mɛ. Kile yyére, sùpyire puni nyii wuu pi nyɛ.»

³⁹ U à puru jwo ke, ka Kile Saliyani cyelentiibii pìi si file u na, maa jwo: «Cyelentuñi, mu naha a jwumpe cè dɛ!» ⁴⁰ Lire kàntugo wà saha nyɛ a jɛn'a Yesu yíbe mɛ.

Kile Nijcwɔnrɔñi nyɛ Dawuda Tuluge Shin kannna mɛ

(Macwo 22.41-46; Marika 12.35-37)

⁴¹ Nyɛ ka Yesu si jwumpe lwó, maa jwo: «Mpii pi maha jwo na Kile Nijcwɔnrɔñi na nyɛ Dawuda Tuluge Shin ke, ñaha yii na sônñi pur'e bɛ? ⁴² Jwumpe Dawuda à jwo Zaburu sémɛni i ke, yii sônñɔ puru na mú. U à jwo:

“Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á,
‘Ta ma a pa ntèen na kàniñe cyɛge na,

⁴³ fo mii aha mu zàmpeɛnbii le
mu tooyi ñwɔh'i†.’ ”

⁴⁴ Ná Dawuda na Kile Nijcwɔnrɔñi yiri “Kafoonji” lir'à li cyêe na Dawuda Tuluge Shin kannna bà mɛ, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

Yesu à Kile Saliyani cyelentiibii faha

(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)

⁴⁵ Mà sùpyire yaha ti i núru Yesu ñwɔ na, u à yi jwo u cyelempyiibil'á: ⁴⁶ «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha ñkwò mpyi Kile Saliyani cyelentiibii fiige mɛ. Mà vâanntinmbwoyi le na ñaare, lire l'à táan pi á. Sùpyire tabinni yi i, pi la maha mpyi pi a pire pèrɛ pi raa pire shéere. Pi aha shà Kile Jwumpe kàlambayi i, lire nyɛ mɛ wà ha pi yyere kataan njyi na, bwompe tatɛɛnyi pi maha ñcaa. ⁴⁷ Mà bàra lire na, pi maha lenkwucyeebii cyeyaayi puni shuu pi na ná pi ñwɔtanyi i. Pi maha Kile ñáare na mɔni, sùpyire nyinyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa pi ta ke, lire sí n-waha sèl'e.»

21

Bùnyɛni lenkwucwoñ'à pyi ke

(Marika 12.41-44)

¹ Nyɛ Yesu à pa wíl'a nàfuufɛebii pìi ñya pi i ma na pi bùnyɛni leni u yalenke e. ² Lenkwucwoñi kanhamafoonji wà mú mpyi a pa bùnyɛ pyi ná daashipyara shuunni i. ³ Ka Yesu si u lógofɛebii pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ñge lenkwucwo fòñɔfoon'á bùnyɛni ñgemu pyi ke, ur'à fànha tò pi sanmpii puni wunji na. ⁴ Naha na yɛ pi sanmpii pun'à wwù pi cyeyaayi ñinyahayi i, mà kan Kile á. Nka ñge lenkwucwoñi kanhamafoonji wi ke, u jùñɔ wyérenji puni u à kan Kile á, canjke yalyire lwɔore mú bá nyɛ u á mɛ.»

Yesu à jwo na Kile ñaarebage sí n-jya

(Macwo 24.1-14; Marika 13.1-13)

⁵ Lire kàntugo ka pìi si jwo ná Yesu i Kileñaarebage kyaa na na k'à faanra ná kafaayi nisinanyi i, maa sùpyire bùnye yaayi nin'kanyi tég'a ku wiime táan. Ka Yesu si pi pyi: ⁶ «Ŋke basinanke yii nye na jan'amε ke, canja na ma, ku puni sí n-sì n-pwòn n-cyán, si ku ŋkunanyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

⁷ Ka pi i Yesu pyi: «Wuu cyelentuŋi, naha tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Cyi tèepyini ká nɔ, naha ku sí li cyêe wuu na ye?»

⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mε. Yii li cè na shinnyahara sí mii mege le piye na, si mpa jwo na Kile Njncwənrəŋi kyaa l'à jwo ke, na pire pi nye ure. Pi sí n-pa raa ŋko sùpyir'á na diŋyeŋi tèekwoon'à byanhara. Nka yii àha ntaha pi fye e mε.

⁹ Yii sí n-pa raa kàshiyi ná nyàhaŋguruguŋi kyaa núru, lire kà yii funŋɔ pɛn mε. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nye mε, nka lire bà li nye diŋyeŋi tèekwooni mε.

¹⁰ Supyishinji wà sí n-pa n-yîri n-sà n-cwo wà na, kɪni là sí n-pa n-yîri n-sà n-cwo là na. ¹¹ Njŋke sí n-pa raa njcyɛɛnni cyeyi y'e s'a kakyaare pyi sèl'e, yampimpe ná katege sí n-pyi cyeyi y'e, fyagara yaayi ná kakyanhala kacyeen'kii yaayi mú sí n-pa raa naa ninyiŋi i.

¹² Nka mà jwo cyire karigii cyi sɪi cyi a mpyi ke, pi sí raa yii kyérege, s'a yii cwôre s'a ŋkɛɛge Kile Jwumpe kàlambayi i, si nta raa yii cɛɛge s'a yii tùni kàsuni i. Pi sí raa yii yiri saanbii ná fànhafeebii yyére. Pi sí raa cyire puni pyi yii na mii mege kurugo. ¹³ Lire sí n-pyi tère njncennε yii á yii já yii a mii kyaa yu pi á. ¹⁴ Lire e ke jwumpe yii sí n-jwo si ntɛge pi jùŋɔ bɛ ke, yii àha puru kani tɛge yiye funŋɔ pɛn mε. ¹⁵ Naha kurugo ye mii yabilinji u sí puru tîrige yii funŋ'i, si yákili njncennε kan yii á, bà yii si mpyi si jwumpe jwəge yaha yii zàmpeɛnbii na mε. ¹⁶ Yii sifeebii ná yii sijnεbii ná yii cɪnmpyiibii ná yii ceveebii sí raa yii leni cye e, pi i yii pìi bɔ. ¹⁷ Yii kyaa sí n-pɛn sùpyire pun'á mii mege kurugo. ¹⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, ali yii wà jùnjunɔ nin'kin sɪi n-sɪi n-pɪnni mε. ¹⁹ Lire kurugo yii yiye waha yii i ntɛn Kile kuni i. Lire ká mpyi, yii sí n-shwə.

²⁰ Nye yii aha mpa zàmpeɛnbii nya pi à Zheruzalemu kànhe kwûulo ná pi kàshicyeyi i tɛni ndemu i ke, yii i ntɛn ná l'e ku tɛejyaan'à byanhara. ²¹ Lire tɛni ká nɔ, mà shin maha shin ta Zhude kùluni i ke, pîrefee pi a fî, pi a wá janyi kàmpañke na. L'aha mpiimu ta Zheruzalemu yabilinji i ke, pîrefee pi fê a fworò kànhe e. L'aha mpiimu ta sige e ke, pire kà núru piye ta raa ma kànhe e mε. ²² Naha kurugo ye cyire canmpyaagil'e, Kile sí Zheruzalemu shiinbii sàra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e. Lire mpyinji cye kurugo jwumpe Kile tũntunmpil'à sémε ke, puru sí n-fũŋɔ. ²³ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiiffee ná pyinεbii na sèl'e. Yii li cè, Kile lùuni sí n-yîri kɪni sùpyire taan sèl'e, yyefugo nimbwəhə ku sí n-pyi kɪni i. ²⁴ Pi zàmpeɛnbii sí n-pa njnyahara bɔ pi e ná kàshikwəŋwəyɪ i, si pi njnyahamii cù ŋkàre bilere na diŋye yyaha kurugo. Supyishinji sanji sí n-pa Zheruzalemu jya, si fànha cyán ku na, fo sí n-pa nɔ Kile nyii tɛni na.

*Yesu sí núru n-yîri ninyiŋi na si mpa
(Macwo 24.29-31; Marika 13.24-27)*

²⁵ Lire kàntugo kakyanhala kacyeen'kii sí n-pa raa n-pyi canja nyiini ná yin'ke ná wərigil'e. Suumpe lùbwəhe sí n-pa raa fuuli raa yîri s'a tũnmpe pyi sèl'e. Puru tũnmpe sí supyishinji puni pyi u a fyáge sèl'e. ²⁶ Kawaani li sí n-pa diŋyeŋi ná u funŋɔyaayi ta ke, lire funmpɛɛnre sí pìi bɔ. Yii li cè ninyiŋi yaayi sí n-pa n-cúnŋɔ n-cúnŋɔ n-yîri yi tatɛɛnyi i.

²⁷ Nye lire tɛni i, pi sí Supyanji Jyanji nimpanji nya nahanyi i, ná sífente ná sɪnampe tɛgele baa wumpe e.

²⁸ Yii aha cyire karigii nya cyi à sɪi na mpyi tɛni ndemu i ke, yii i yii jùnyi yîrige, yii i yyahayi le ninyiŋi i, naha na ye tɛni i Kile sí yii shwə ke, lire tɛn'à byanhara.»

*Yii a kacyeen'kii kàanmucaa
(Macwo 24.32-35; Marika 13.28-31)*

²⁹ Nye ka Yesu si yyecyeene pyi na: «Yii fizhiye cige ná cire sannte puni kàanmucya a wíi ke! ³⁰ Yii aha mpa ti nya ti i fûnni, yii maha ntéen ná l'e na nùngwòh'à byanhara. ³¹ Lire pyinkanni na, yii aha mpa cyire karigii nya cyi i mpyi, yii i ntéen ná l'e na Kile Saanre tèn'à byanhara. ³² Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mpíi pi à dá mii na ke, píre sí cyire karigii nya tapyige e*. ³³ Nìnyinji ná jùñke sí n-pa n-tòro, ñka mii jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa.

³⁴ Yii a yiye kàanmucaal! Yii àha yii sònñore taha lyimbwooni ná sinmbyaani ná nge diñyeñi yaayi ncyani na fo mii cannuruge ku pa n-pâa yii e me. Bà fyanji maha mpâl'a uye nya cwonji i me, ³⁵ amuni mii cannuruge sí n-pâa diñyeñi sùpyire puni i. ³⁶ Lire e yii àha sàa le me, yii kwôro Kileñarege na tèrigii puni i, bà yii si mpyi si fànha ta, si shwò kawaagii nimpaanjikii na, si já njyére Supyani Jyani yyahe taan me.»

³⁷ Canñke e Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu sùpyir'á Kileñaarebage e, ñka numpilage e, ñanñke pi maha mpyi Olivye cire ñanñke ke, u mpyi maha ñkàr'a sà shwòn wani. ³⁸ Nyèsòoge na, sùpyire puni mpyi maha ñkàre Kileñaarebage e, maha sà a núru u jwò na.

22

Zhudasi à bégele si Yesu le cye e

(Macwo 26.1-5, 14-16; Marika 14.1-2, 10-11; Yuhana 11.45-53)

¹ Nye Yahutuubii mpyi maha kataanni là pyi, pi mpyi maha lire mege pyi bilerenkwonji kataanni, lire nye me bwúuruñi nijnjirigembaanji kataanni. Lire kataann'à pa byanhara ke, ² ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kile Saliyani cyelentiibii si wá na pyinkanna caa si Yesu ñwòhò mbò, ñaha na ye pi mpyi na fyáge sùpyire na.

³ Nye Zhudasi pi maha mpyi: «Isikariyoti» ke, Sitaanninji mpyi a sònñopeere tà tîrige uru funñ'i. Yesu túnntunmpii ke ná shuunninji wà u mpyi u wi. ⁴ Nye ka u u yîr'a kàr'a sà jwo a jwò ná Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kileñaarebage sañcwansigibii jùñufeebil'e, bà u si mpyi si pyinkanna ta si Yesu le cye e me. ⁵ Ka lire si ntáan pi e sèl'e, ka pi i wyére jwò jya u á. ⁶ Nye ka u u jee, maa li jwò cú na pyinkanna caa si Yesu le pi cye e, sùpyire pàama.

Kataanni njyñi karigii ncwónrñi kani

(Macwo 26.17-25; Marika 14.12-21; Yuhana 13.21-30)

⁷ Nye bwúuruñi nijnjirigembaanji kataanni tooy'e, canñke Yahutuubii mpyi a yaa pi yatòore tà pyi sáraga pi bilerenkwonji kurugo ke, ⁸ ka Yesu si Pyeri ná Yuhana tun maa yi jwo pi á: «Yii a sì, yii sà kataanni njyñi karigii cwónrñ.» ⁹ Ka pi i Yesu yíbe: «Taa mu la nye wuu u sà li karigii cwónrñ ke?» ¹⁰ Ka u u pi pyi: «Yii aha sà nò kànhe tajyinjwòge na, yii sí n-bê ná nàñi w'e, u à lwòhò kucwoo tugo. Yii i ntaha u fye e fo u aha sà jyè pyenge ñkemu i ke. ¹¹ Yii aha sà nò wani, yii i yi jwo pyengefoon'á, na yii cyelentun'á jwo yii sà u yíbe, na bage ñkire e uru ná u cyelempyiibii sí kataanni njyñi lyí ye. ¹² Yii aha kuru yibige pyi, uru nàñi sí batònge nìnyibabilini là cyêe yii na, l'à bégel'a jwò sèl'e. Kuru bage e, yii sí kataanni njyñi karigii cwónrñ.»

¹³ Nye ka Pyeri ná Yuhana si ñkàr'a sà yi ta Yesu jwuñkanni na. Ka pi i kataanni njyñi karigii cwónrñ wani.

Wwónnege njyñi

(Macwo 26.26-30; Marika 14.22-26; 1 Kòrenti Shiinbii 11.23-25)

¹⁴ Nye tèelyiin'à nò ke, ka Yesu ná u túnntunmpii ke ná shuunninji si njyñi kwûulo na lyí. ¹⁵ Ka u u yi jwo pi á: «Mii à sàa li lwó naye funñ'i fo tèemóni i sí zii nde kataanni njyñi lyí ná yii e, si nta ñkyaalaa. ¹⁶ Mii sí yi jwo yii á, mii saha sì n-sli nge njyñi fiige lyí me, fo canñke Kile sí u kalyiini jùñke pyi ku fùññò u Saanre e ke.»

* **21:32** Pii maha jwo: «nde tènì shiinbii sí cyire karigii nya tapyige e.»

¹⁷ Lire kàntugo ka u u fùñcwokwu l'wó ná ɛɛɛɛ sinm'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa jwo cyelempyiibil'á: «Yii ɛɛɛɛ sinm'e shwà a táa yiye na, yii bya. ¹⁸ Mii sí yi jwo yii á, mà láha njjaa na, mii saha sì ɛɛɛɛ sinm'e bya mɛ, fo Kile Saanre tɛni ká nɔ.»

¹⁹ Lire kàntugo ka Yesu si bwúuruñi l'wó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á, maa jwo: «Ngɛ bwúuruñi u nyɛ mii cyeere, t'à kan yii kurugo ke. Yii a nde pyi, yii raa yiye funjɔ cwo na na.» ²⁰ Nyɛ pi à kwò njyñi na ke, ka Yesu si fùñcwokwu l'wó, ɛɛɛɛ sinm'e mpyi l'e, maa jwo cyelempyiibil'á: «Nde fùñcwokwu li nyɛ Kile tunmbyaare nivɔnnte, t'à le ná yii e mii sìshange nɔngunke cye kurugo ke.

²¹ Nka lire ná li wuuni mú i, yii li cè, ngemu u sí n-pa mii le cye e ke, urufoo cyɛge na naha ná mii woge e njyñi yaage e. ²² Sɛɛni na, Kile à li l'wó Supyañi Jyañi u bò. Nka ngemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'à kɛɛge!»

²³ Nyɛ Yesu cyelempyiibil'à yire lógo ke, ka pi i wá na piye yíbili na jofoo u nyɛ pire shwàhàl'e, ngemu u sí nyɛ n-pa lire kapiini shiñi pyi yɛ.

Jwunyahama à yíri cyelempyiibii shwàhàl'e na jofoo u nyɛ pire shwàhàl'e nùñufooni yɛ

²⁴ Lire kàntugo ka jwunyahama si mpa yíri cyelempyiibii shwàhàl'e. Puru jwunyahampe nùñke ku mpyi na jofoo u nyɛ pire shwàhàl'e nùñufooni yɛ. ²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii li cè, naha njñke na, saanbii maha fànhe pyi kɔni sùpyire nùñ'i. Mpii nùñ'i pi sí nyɛ na kuru fànhe pyi ke, pi la maha mpyi pire s'a pi kɛre s'a nko na pi na nyɛ sɛeshiin. ²⁶ Nka yii wuuni nyɛ a yaa li pyi amuni mɛ, yii puni yyaha yyére shinñ'à yaa u pyi yii puni kàntugo yyére shinñi. Ngemu la ku nyɛ si mpyi yii puni nùñufooni ke, urufol'à yaa u uye pyi yii puni báarapyi.

²⁷ Báarapyiñi u maha njyñi sore u nùñufooni'a sì ntɛɛn maa lyí kanna ke, pire shiin shuunnini i, ngire u nyɛ yyaha yyére shinñi yɛ? Tá nge u à tɛɛn marii lyí kanna ke, uru bà mɛ? Nka mii wi ke, mii nyɛ báarapyi yii shwàhàl'e.

²⁸ Yii pi ke, yii à kwôro ná mii i na yyefuge tɛrigil'e. ²⁹ Lire kurugo bà mii Tunji à mii tɛn'a pyi saanwa mɛ, amuni mii mú sí yii tiñe n-pyi saanlii. ³⁰ Lire e yii sí n-pa lyí si bya ná mii i, mii Saanre e. Yii sí n-pa n-tɛɛn saanre tatɛɛnyi y'e, s'a Izirayeli tùluyi kɛ ná shuunnini shiinbii kɛɛnñi.»

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nyɛ a uru cè mɛ

(Macwo 26.31-35; Marika 14.27-31; Yuhana 13.36-38)

³¹ Lire kàntugo ka Yesu si jwo Simò Pyeri á: «Simò! Simò! Sitaannini à li cya si yii nyàha ngùrugo, bà sùmapyañi maha nyàha a wùrugo tafwoge e ntanh'e mɛ. ³² Nka mii à Kile jáare mu kurugo, bà mu si mpyi si nkôro Kile kuni i mɛ. Mu aha maye cɛɛge ma kapyiini na, si nùru raa ma mii yyére tɛni ndemu i ke, ma a màban le ma cɛnmpyiibii dánafeebil'e.» ³³ Ka Simò Pyeri si Yesu pyi: «Kafooni, l'à pyi kàsujyire yo, l'à pyi kwù yo, mii à bégele cyire puni mɛɛ na ná mu i.» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Pyeri, mii sí yi jwo mu á, njjaa nkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na na mu nyɛ a mii cè mɛ.»

³⁵ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Tɛni i mii à yii tun, maa yii pyi na yii àha wyére ná boro ná tanhañi yabere l'wó mbàra yii tooyi wuyi na mɛ, tá yaaga kul'à yii ta bɛ?» Ka pi i u pyi: «Yaaga kuu nyɛ a wuu ta mɛ.» ³⁶ Ka Yesu si jwo: «Numɛ, wyére na nyɛ yii ngemu á ke, urufoo u u l'wó, yii ngemu u nyɛ ná bor'e ke, urufoo u li l'wó, ngemu u nyɛ kàshikwòñjwò baa ke, urufoo u u vaañtɛnke pér'a tɛg'a là shwà. ³⁷ Naha kurugo yɛ mii sí yi jwo yii á, Kile tùnntunmpil'à jwumpe mpemu sémɛ mii kyaa na ke, puru tɛefunñon'à byanhara. Y'à sémɛ na “Pi à u cù kapimpyiñe fiige*.” Nde l'à sémɛ mii kyaa na ke, lire tɛepyiin'à byanhara.» ³⁸ Ka cyelempyiibii si jwo: «Kafooni, kàshikwòñjwòhii shuunni cyi jcyii.» Ka Yesu si pi pyi: «Yi à ta†.»

* 22:37 Ezayi 53.12 † 22:38 Pii maha jwo: «Ka Yesu si pi pyi “Cyire ká mpyi na sí n-jà yo!”»

Yesu à Kile jáare Zhetisemani cikáage e
(Macwo 26.36-46; Marika 14.32-42)

³⁹ Nye lire kántugo, ka Yesu si yíri wani mà kàre Olivye cire ñanke na, bà u mpyi maha ntêe na li pyi mε. Ka u cyelempyiibii si ñkàre u fye e. ⁴⁰ Pi à sà nò kuru cyage e ke, ka Yesu si pi pyi: «Yii a Kile jáare bà yii si mpyi si fànha ta Sitaanninji na, u àha ñkwò yii sòn ngà kapii na mε.»

⁴¹ Yesu à puru jwo ke, maa yíri cyelempyiibii taan, maa laaga nimbilere le u ná pi shwòhòl'e, maa ñinkure sín, maa Kile jáare. ⁴² U Kileñarege e, u à jwo: «Tufooni, kampyi mu si ñεε, na shwò ñke kyaage lwòhe mbyani na. Nka ma hà na nyii wuuni pyi mε, ma nyii wuuni pyi.» [⁴³ Nye lire tène i, ka Kile mèlεkenji wà si yíri ñinyinji na, maa màban le u e. ⁴⁴ Yesu yákiliñi mpyi a wùrugo sèl'e, ka u u nùr'a là bàra Kileñarege na, fo u fùnmp'à kèenñ'a pyi sìshan na ñcwo ñèñke na.]

⁴⁵ U à kwò Kileñarege na ke, maa yíri'a kàre u cyelempyiibii cyage e, mà sà pi nàvunñò wuubii ta pi à ñóó. ⁴⁶ Maa pi ñε, maa jwo: «Di k'à ta a jwo, ka yii i ñóó ye? Yii yíri, yii i Kile jáare, bà li si mpyi Sitaanninji kà ñkwò yii sòn ngà kapii na mε.»

Yesu ñcùñi kani
(Macwo 26.47-56; Marika 14.43-50; Yuhana 18.3-11)

⁴⁷ Nye mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka pi i wíl'a supyikuruñò nya ku u ma. Zhudasi u mpyi Yesu cyelempyiibii kε ná shuunninji wà ke, uru u mpyi a ku yyaha cù. Pi à pa nò Yesu na ke, ka Zhudasi si file u na, maa u pùr'a cù, maa u shéere. ⁴⁸ Ka Yesu si jwo: «Zhudasi, uru fwùñi mu à pyi si Supyani Jyani le cye e kε!»

⁴⁹ Nye Yesu cyelempyiibil'à pa li nya ná Yesu tacunke e pi à pa ke, ka pi i Yesu yíbe: «Kafooni, wuu kàshikwòññwòhigii lwó pi mεε na la?» ⁵⁰ Ka pi wà ñinjin si ntíl'a u kàshikwòññwòge tég'a Kile sàragawwuubii ñùñufembwòhe báarapyinji kàñinje ñingenke kwòn a cyán. ⁵¹ Ka Yesu si jwo: «Yii kakyaare ñwò yaha!» U à yire jwo ke, maa nàñi ñingenke lwó a sogo.

⁵² Lire kántugo Kile sàragawwuubii ñùñufeebii ná Kileñaarebage sañcwònsigibii ñùñufeebii ná Yahutuubii kacwòñribii pi mpyi a pa Yesu tacunke e ke, ka u u yi jwo pi á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwòññwòyi ná kàbiyi i, si mpa ñcù mu à jwo kakuumpyi u ñye mii, ⁵³ mà li ta, tène i mii mpyi maha mpyi ná yii e canña maha canña Kileñaarebage e ke, yii ñye a yaaga pyi mii na mε. Nka nde tène na ñye yii ná numpinifoo† wuu.»

Pyeri à jwo na uru ñye a Yesu cè mε
(Macwo 26.57-58, 69-75; Marika 14.53-54, 66-72; Yuhana 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Nye ka pi i Yesu cù a kàre Kile sàragawwuubii ñùñufembwòhe pyenge e. Mà pi ñinjaribii yaha, ka Pyeri si ntéen laage e, marii si pi fye e, fo mà sà jyè pyenge e. ⁵⁵ Pi mpyi a na le, na ware ntàani ñinke e, ka Pyeri si mpa ntéen pi shwòhòl'e.

⁵⁶ Nye báarapyicwòñi wà à pa Pyeri nintéenñi nya nage taan ke, maa u yal'a wíi, maa jwo: «Ñge nàñi na ñye Yesu fyèñwòhòshiinbil'e.» ⁵⁷ Ka Pyeri si yi kyáala: «Ceewe, mii ñye a u cè mε.»

⁵⁸ Lire kántugo ka nàñi wà si Pyeri wíi maa jwo: «Mu mú na ñye Yesu fyèñwòhòshinñi wà.» Ka Pyeri si jwo: «Sèe bà mε!»

⁵⁹ Nye tèt'a pyi ke, ka wabere si nùr'a yi jwo a waha na: «Nàkaana baa, ñge nàñi na mpyi ná Yesu i, ñaha na ye Galile kùluni shin u ñye u wí.» ⁶⁰ Ka Pyeri si u pyi: «Mii nàha a mu jwumpe yyeshage cè mà dε!»

Ñye mà Pyeri yaha puru na, ka ñkùpoonji si ntíl'a mεε sú. ⁶¹ Ka Kafooni Yesu si yyaha kèenñe maa Pyeri wíi. Ka u funñke si ñcwo Kafooni jwumpe ñinñwumpe na na: «Mà jwo ñkùpecyiini li mεε sú ñinjaa ke, lire sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na na mu ñye a mii cè mε.»

† 22:53 Sitaanninji u ñye numpinifoo.

⁶² Nye ka Pyeri si fwororo pyenge e, maa sà mæ sù sèe sèl'e.

Pi à kàre ná Yesu i Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shiinbii yyére
(Macwo 26.59-68; Marika 14.55-65; Yuhana 18.19-24)

⁶³ Nye mpíi pi mpyi na Yesu kàanmucaa ke, ka pire si wá na u fwóhore, maa u bwùun.
⁶⁴ Maa u yyahe pwò, maa u yíbe: «Mu nye a jwo na mu na nye Kile túnntunŋò mà? Nge u à mu bwòn ke, uru mege yyere wuu á!» ⁶⁵ Maa jwunjwumbaampe pabere ninyahama jwo u na.

⁶⁶ Nye nyèg'à pa múgo ke, ka Yahutuubii kacwónribii ná Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kile Saliyanj cyelentiibii si piye bínni, maa nkàre ná Yesu i pi yukyaala kurunke yyére.

⁶⁷ Maa u yíbe: «Kile Njncwónrónj u nye mu la? Yi yyaha jwo wuu á.» Ka u u pi pyi: «Mii mée ká yi jwo yii á, yii sì n-dá yi na mæ. ⁶⁸ Mii sí ká yii yíbe, yii sì jee mii jwò shwò mæ.

⁶⁹ Nka mà lwó nume na Supyanj Jyanj sí n-sà n-tèen Kile Sinjifoo kàniŋe cyege na.»

⁷⁰ Nye Yesu à yire jwo ke, ka pi puni si u pyi: «Lire sannì i ke, Kile Jyanj u nye mu la?» Ka u u pi pyi: «Nje yii à jwo ke, yire yi nye yi yi.» ⁷¹ Ka pi i jwo: «Wuu saha nye a tîge wà jwòjwumò kurugo mæ, naha na ye wuu yabilimpil'à lógo u jwò na mà kwò.»

23

Pi à kàre ná Yesu i fànhafoonj Pilati yyére
(Macwo 27.1-2, 11-14; Marika 15.1-5; Yuhana 18.28-38)

¹ Nye ka pi puni si yîri sijcyan, maa nkàre ná Yesu i fànhafoonj Pilati yyére*. ² Pi à sà nò wani ke, maa fin'a taha Yesu na Pilati á na: «Wuu à sà nge nàni ta u u sùpyire jùñò kyáŋge, na pi nye a yaa pi a múnalwòore kaan saanbwòhe Sezari á mæ. U à jwo na uru u nye Kile Njncwónrónj, na uru na nye saanwa.» ³ Ka Pilati si Yesu yíbe: «Yahutuubii saannj u nye mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu aha jwo amuni yo.» ⁴ Ka Pilati si jwo Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná sùpyire sannt'á: «Mii nàha tigire cyaga ta nge nàni na, nkemu ku sí n-pa ná l'e u bò mæ.» ⁵ Ka pi i núr'a yi jwo a waha Pilati á: «U wá na sùpyire jùñò kyáŋge ná u jwumpe e Yahutuubii kùluni puni i, mà lwó Galile kùluni na, fo mà pa nò naha wuu na.»

Pi à kàre ná Yesu i saannj Eròdi yyére

⁶ Tèni i Pilati à yire lógo ke, maa pi yíbe na Galile kùluni shin u nye nge nàni la. ⁷ Ka pi i u pyi: «Ōn.» Ka Pilati si pi pyi: «Yii a sì ná u e, saannj Eròdi yyére, naha na ye uru u nye Galile kùluni jùñò na, nka u nye Zheruzalemu kànhe e jcyii canmpyaagil'e.»

⁸ Nye pi à sà nò ná Yesu i saannj Eròdi yyére ke, ka li i ntáan Eròdi i sèl'e, naha na ye u mpyi a Yesu kyaa lógo tèemòni i, u la mpyi Yesu si kakyanhala kani là pyi uru jyii na.

⁹ Lire kurugo Eròdi à yibi yi ninyahaya pyi u na. Nka u nye a yafyin jwo mæ. ¹⁰ Nye lir'à Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kile Saliyanj cyelentiibii mú ta pi à kàre wani Eròdi yyére. Ka pire si wá na sère Yesu na, maa kafinare shinj puni fini u na. ¹¹ Ka Eròdi ná u sòrolashiibii si Yesu fwóhòrò maa u faha sèl'e. Maa vāanntinŋe nisinanja le u na, maa pi pyi pi à núr'a kàre ná u e Pilati yyére.

¹² Pilati ná Eròdi mpyi a bēni mæ. Nka mà lwó kuru canŋke na, pi à pyi cevee.

Yesu kataanmp'à cwònr'a yaha u mbòni na
(Macwo 27.15-26; Marika 15.6-15; Yuhana 18.39-19.16)

¹³ Pi à núr'a sà nò ná Yesu i Pilati yyére ke, ka Pilati si bínn'a tèen ná Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii yyaha yyére shiinbii ná Yahutuubii sanmpil'e, ¹⁴ maa jwo: «Yii à pa ná nge nàni i naha mii yyére, maa jwo na u wá na sùpyire jùñò kyáŋge. Nka mii à u yíbe yii puni jyii na, yaaga maha yaaga yii à jwo a taha u na ke, mii nye a kuru kà zò ta u na mæ. ¹⁵ Eròdi mú sí nye a tigire cyaga ta u na mæ, lire kurugo u à u núr'j'a tùugo naha

* 23:1 Fànhafoonj Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujinji wà bò.

wuu á. Mii á, nge nàni kòni nyε a kyaa pyi ndemu li sí n-pa ná l'e u bò mε. ¹⁶ Lire kurugo mii sí na sòrolashiibii pyi, pi u bwòn si u cye yaha.»

[¹⁷ Nyε yyee maha yyee, Yahutuubii bilereŋkwonji kataanni i, Pilati mpyi maha kàsujyinjì wà cye yaha, lire na mpyi kalyee.] ¹⁸ Ka sùpyire puni si bínn'a jwo fànha na: «Nge nàni bò, maa Barabasi cye yaha!» ¹⁹ Mà li ta, Barabasi mpyi a nyàhanjurugunji wà pyi kànhe e, maa booro pyi, lire kurugo pi mpyi a u cù a tò kàsuni i.

²⁰ Pilati la mpyi si Yesu cye yaha, lire e u à núr'a pi yíbe. ²¹ Ka pi i sêe maa jwo: «U kwòro cige na! U kwòro cige na!»

²² Ka Pilati si núr'a jwumpe lwó tontanrewogo maa jwo: «Kapiini ndire nge nàni'á sàa pyi be? Mii nàha à jùŋŋ ta ŋkemu ku sí u pyi u bò mε. Lire e ke mii sí sòrolashiibii pyi pi u bwòn si u cye yaha.»

²³ Ka pi i núr'a sêe fànha na: «U kwòro cige na!» Nyε pi màhan'á pa Pilati yyaha jà ke, ²⁴ ka u u jεε maa pi jyi wuuni pyi.

²⁵ Pi mpyi a Pilati jáare na u nàni ŋgemu cye yaha, mà li ta uru nàni mpyi a nyàhanjurugunji ná boore pyi ke, ka Pilati sí uru cye yaha. Nde pi à cya u á Yesu kyaa na ke, maa lire pyi pi á.

Pi à Yesu kwòro cige na

(Macwo 27.32-56; Marika 15.21-41; Yuhana 19.17-30)

²⁶ Mà sòrolashiibii yaha pi i ŋkèεge ná Yesu i tabonke e, pi à círi ná nàni w'e u à yîri sige e, u mεge mpyi Simò, Sireni kànhe shin u mpyi u wi. Ka pi i Yesu kworokworocige kárama a tège u jùn'i, maa u pyi u à taha Yesu fye e.

²⁷ Supyikurunŋ nimbwòhò mpyi a taha pi fye e na ŋkèεge mú. Cyeebii pìi na mpyi pi e, nàvunŋke mpyi a pire pyi pi i myahii súu Yesu kurugo. ²⁸ Ka Yesu si yyaha kènnε maa pire cyeebii wíi maa jwo: «Zheruzalemu kànhe cyeebii, yii àha raa mεε súu mii kurugo mε. Yii a mεε súu yii ná yii pylibii kurugo. ²⁹ Naha kurugo yε cijirinyi yi nyε yi sàha pyi si mà jya nta raa ŋko mà pyi kan pi à ŋwər'a jya mε, tēni là na ma, sùpyire sí n-pa raa ŋko, pire wuun'á jwò. ³⁰ Lire tēni i, sùpyire sí raa ŋko jany'á “Yii cwo wuu jùn'il” s'a ŋko mpògogil'á “Yii cεεg'á wuu jwò tò†!” ³¹ Naha kurugo yε pi aha jcyii karigii shini pyi cipuruge na, naha pi sí n-pyi cíwage na yε†?»

³² Pi mpyi na ŋkèεge ná kapimpyimii shuunni i si zà bò ná Yesu i mú.

³³ Nyε pi à sà nò cyage k'e, pi maha kuru cyage mεge pyi: «Nunkwòge Cyage» maa Yesu ná pire kapimpyiibii shuunninji kwòro ciyi na wani. Wà mpyi u kàniŋke na, u sanji sí nyε u kàmēni na.

³⁴ Ka Yesu si jwo: «Tufoonji, yàfa pi na, naha na yε nde pi à pyi ke, pi nyε a li kapii cè mε.»

Lire kàntugo ka sòrolashiibii si ŋkyaanlwooni tèg'a u vāanpyi táa piye na. ³⁵ Shinpyahara mpyi a yyére wani marii wíi. Ka Yahutuubii yyaha yyére shiinbii si wá na Yesu fwóhore na: «U à sùpyire tà shwò, u uye shwò numε kε! Lire e wuu sí n-sii n-cè na uru u nyε Kile Njncwənrəŋji.» ³⁶ Ka sòrolashiibii mú si file u na ná lùtanhage e maa u fwóhəɾə ³⁷ maa jwo: «Kampyi mu u nyε Yahutuubii saannji, maye shwò.» ³⁸ Pi mpyi a yi sém'a tàra Yesu kworokworocige ninyinjì na na «YAHUTUUBII SAANNJI U NYE NGE.»

³⁹ Nyε kapimpyiibii pi mpyi a kwòro ná Yesu i ke, ka uru wà si u faha maa jwo: «Mu nyε a jwo na mu u nyε Kile Njncwənrəŋji mà? Maye shwò, maa wuu shwò mú!» ⁴⁰ Ka kapimpyinjì sanji sí u shèɛfoonji cēεge maa jwo: «Mu nyε na fyáge Kile na mà? Ko kuru yyefuge ninuge e mu ná uru nyε! ⁴¹ Wuu pi ke, ŋke yyefuge nyε wuu njncyaga, naha na yε kapiini wuu à pyi ke, lire l'á ku nò wuu na. Nka nge nàni wi ke, u nyε a kapii pyi mε.»

† 23:30 Oze 10.8 ‡ 23:31 Naha ŋke cyage e, Yesu a uye tàanna ná cipuruge e maa Yahutuubii tàanna ná cíwage e.

⁴² U à puru jwo ke, maa Yesu jáare na: «Yesu, mu aha mpa ntèen ma saanre tatεenge e tēni ndemu i ke, ma a yákili yaha na na.» ⁴³ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo mu á, ninjaa mu sí n-pyi ná mii i Arijinani i.»

Yesu kwùñi

(Macwo 27.45-56; Marika 15.33-41; Yuhana 19.28-30)

⁴⁴ Canñke mpyi a nɔ̀ jùñɔ̀ ninji i, ka numpini si mpâl'a jyè kɔ̀ni cyeyi puni i, mà tère pyi fo mà nɔ̀ canvyinge na. ⁴⁵ Vãanñke k'à tég'a Kilepaarebage táa mà pyi shuunni ke, ka kuru si ncwɔ̀n ninke e.

⁴⁶ Ka Yesu si jwo fànha na: «Tufoonji, mii sí na múnaani yaha mu cye e!» U à yire jwo ke, ka u múnaani si fworu u e.

⁴⁷ Ɔ̀rɔ̀mu sɔ̀rolashiibii yyaha yyére shinñi u mpyi wani tayyérege e ke, ur'à lire nya ke, ka u u Kile pée maa jwo: «Sèenji na, nge nàñi mpyi a tíi!»

⁴⁸ Sùpyire ti mpyi a pa cyire karigii tawiige e ke, ka pire puni nàvunñɔ̀ wuubii si nùru na nkèege pi pyenyi i maa myahigii súu. ⁴⁹ Yesu ceveebii ná cyeebii pi mpyi a taha Yesu fye e mà yîri Galile kùluni i ke, pire puni mpyi a yyére tatɔ̀nge e, maa ncyii karigii wíi tapyige e.

Yesu ntòñi kani

(Macwo 27.57-61; Marika 15.42-47; Yuhana 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Yahutuubii kànhe mεge pi maha mpyi Arimati ke, nàñi wà na mpyi na yîri kuru kànhe na, u mεge na mpyi Yusufu. U mpyi Yahutuubii yukyaala kurunke e. Uru nàñi na mpyi sùpya njcɛnnε, maa ntíi. U sɔ̀nnɔ̀re mpyi a taha Kile Saanre tèepani na. Yukyaala kurunke shiinbii sanmpii mpyi a jwo a bê kani ndemu na Yesu kyaa na maa li pyi ke, u nyε a njɛn'a jyè lire e mε. ⁵² Maa nkàr'a sà Yesu buwuñi jáare Pilati á, si sà ntò. ⁵³ Pilati à njεε ke, ka Yusufu si nkàr'a sà Yesu buwuñi tîrige kworokworocige na, maa u pwɔ̀ vãanntonji w'e, mà sà ntò. Fannke e u à sà Yesu tò ke, kuru mpyi a tùgo kafaaga jùn'i, bu mpyi na sàha nkɔ̀wɔ̀ a tò kur'e mà nya mε. ⁵⁴ Kuru canña nùmpañña mpyi na sí n-pyi canñɔ̀ñke.

⁵⁵ Cyeebii pi mpyi a Yesu tùug'a yîri fo Galile kùluni i mà pa ke, ka pire si nkàre ná Yusufu e fannke na si sà Yesu buwuñi sínñinñanni nya fannke funñke e. ⁵⁶ Lire kàntugo ka pi i nùr'a kàre pyεnge, maa sà sínme nùguntanga wumɔ̀ ná wusuna yaa mà yaha. Canñɔ̀ñk'a nɔ̀ ke, mà tàanna ná Yahutuubii Saliyani i, ka pi i nɔ̀.

24

Yesu à jè a fworu kwùñi i

(Macwo 28.1-10; Marika 16.1-8; Yuhana 20.1-10)

¹ Cibilaage canñcyiige* nyèkwɔ̀nge na, sínme nùguntanga wumpe ná wusunani pire cyeebii mpyi a yal'a yaha ke, ka pi i yire lwó na nkèege fannke na. ² Kafaage ku mpyi a tég'a fannke jwɔ̀ tò ke, pi à sà nɔ̀ wani ke, ka pi i sà kuru ta k'à kùunñkul'a láha fannke jwɔ̀ge na. ³ Ka pi i jyè fannke e maa wíi, nka pi nyε a Kafoonji Yesu buwuñi nya mε. ⁴ Ka li i pi bilibili. Mà pi yaha pur'e, ka pi i mpâl'a nàmii shuunni nya pi à vãanvynweeweere le mà yyére.

⁵ Ka pire cyeebii fyagara wuubii si njnkure sín maa yyahayi cyígile njñke na. Ka pire nàmpii shuunniñi si jwo pi á: «Naha na yii nyε na nyii shinñi caa kwùubii shwɔ̀hɔ̀l'e yε?

⁶ U nyε naha mε. U à jè a fworu kwùñi i. Jwumpe u mpyi a jwo yii á mà u yaha ná yii e Galile kùluni i ke, yii funñɔ̀ cwo puru na. ⁷ U mpyi a jwo na “Fànha ki, Supyani Jyani u le kapimpyiibii cye e, pi i u kwòro cige na. U kwùñi canmpyitanrewuuni, u sí jè n-fworu kwùñi i.”»

⁸ Pi à puru jwo a kwò ke, ka cyeebii funñyi si ncwo Yesu jwumpe njñjwumpe na.

⁹ Ka pi i yîri fannke na maa nkàr'a sà yi puni yyaha jwo cyelempyiibii ke ná njñkinñi

* 24:1 Yahutibil'á cibilaage canñcyiige ku nyε kárinji.

ná pi shèɛfeebii sanmpii pun'á. ¹⁰ Cyeebii pi mpyi a kàre fanŋke na ke, pire pi mpyi: Mariyama u mpyi na yîri Magidala kànhe e ke, uru ná Zhanɛ ná Yakuba nunji Mariyama mà bàra cyeebii piiberii na. Pire cyeebii pun'à yîri fanŋke na, maa mpa jwumpe ninumpe jwo Yesu tùntunmpil'á. ¹¹ Nka pi mpyi na sônŋi na jùŋɔ baa jwumɔ cyeebil'à jwo. Pi nyɛ a dá pu na mɛ. ¹² Lire ná li wuuni mú i, ka Pyɛri si yîri maa fê a kàre fanŋke na, maa sà jâara a wíi ku funŋke e. Lempe kanni baare e, u nyɛ a yafyin nya mɛ. Ka li i u bilibili, ka u u núr'a kàre pyɛnge.

Yesu à uye cyêe u fyèɲwəhəshiinbii pìi shuunni na, pi i ñkèege Emayusi kànhe e (Marika 16.12-13)

¹³ Kuru canŋke ninuge e, Yesu fyèɲwəhəshiinbii pìi shuunni mpyi na ñkèege kànhe kà na, kuru kànhe mege na mpyi Emayusi. Ku ná Zheruzalemu kànhe laage mpyi a tòro culumɛtirii kɛ ná shuunni na mɛ. ¹⁴ Karigii cyi mpyi a pyi lire tɛni i ke, pi mpyi na cyire puni yu piy'á, na ñkèege. ¹⁵ Mà pi yaha jwumpe na piye shwəhəl'e, ka Yesu yabilinji si file pi na, maa kuni bínni ná pi e. ¹⁶ Pi mpyi na Yesu jaa, nka l'à pyi mu à jwo yaage kà k'à para pi yyaha na, mà pi pyi pi nyɛ a jà a u cè mɛ.

¹⁷ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha shi yii na yu, na ñkèege amɛ yɛ?» Ka pi yyetanha wuubii si yyére. ¹⁸ Nge mege ku mpyi pi e Kilopasi ke, ka uru si jwo: «Karigii cyi à pyi numɛ Zheruzalemu i ke, mu kanni baare e, sùpya nyɛ a sìi Zheruzalemu i cyi cɛmbaa mɛ.»

¹⁹ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha shi k'à pyi yɛ?» Ka pi i u pyi: «Kile tùntunŋi Yesu u mpyi a yîri Nazaretì kànhe e, ná Kile mpyi a fànha le u jwumpe ná u kapyiinŋkil'e sùpyire nyii na ke, nde l'à u ta ke, lire kɛ! ²⁰ Wuu Kile sàragawwuubii jùŋufɛebii ná wuu yyaha yyére shiinbil'à u le cye e, pi à u kwòro cige na a bò. ²¹ Wuu mpyi na sônŋi na uru u sí n-pa Izirayɛli shiinbii jùŋɔ wwû bilere e. Nka u à kwû ke, cyi canmpyaa taanre u nyɛ nge. ²² Wuu kurunke e, cyeebii pìl'à pa jwumpe pà jwo wuu á, mpemu p'à sàa wuu bilibili sèe sèl'e ke. Nyège na, pi à sôl'a kàre u fanŋke na, ²³ maa mpa wuu pyi na pire nyɛ a sà u buwuŋi ta wani mɛ, na pir'à Kile mèlɛkɛɛbii pìi nya, ka pire mèlɛkɛɛbii si yi jwo pir'á na Yesu à jè a fworò kwùŋi i. ²⁴ Bà cyeebil'à yi jwo wuu á mɛ, wuu shèɛfeebii pìi mú à shà fanŋke na, mà sà yi ta amuni, nka pire mú nyɛ a u nya mɛ.»

²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yákili baafeebii, yii dama nyɛ a táan Kile tùntunmpii jwumpe na mà dɛ! ²⁶ Lire kyaalanŋkanni na, bà Kile Njɛwənrəŋi mpyi a yaa u kyaala u u nta a jyè Kile sɛnampe e mà?»

²⁷ Lire kàntugo mà lwó Kile tùntunŋi Musa sémɛbii na, mà sà nɔ fo Kile tùntunmpii sanmpii puni sémɛbii na, jwumpe p'à sémɛ u kyaa na pire sémɛbil'e ke, ka u u puru yyaha jwo pi á.

²⁸ Kànhe na pi mpyi na ñkèege ke, pi à sà nɔ kuru na ke, ka Yesu si uye pyi mu à jwo u ko raa ntùuli s'a ñkèege yyaha yyére. ²⁹ Ka pi i u jáare na u àha ñkàre mɛ, na numpilage na ñko raa wwûu. Ka u u jyè pyɛnge e maa ntɛn wani ná pi e. ³⁰ Tɛni i pi à pa ñkwûulo s'a lyî ke, ka u u bwúuruŋi lwó, maa fwù kan Kile á, maa u kwòn kwòn a kan pi á. ³¹ Lir'à pyi ke, ka pi yálibii si múgo, ka pi i jɛcɛ na Yesu wí. Lire kàntugo ka u u mpâl'a pînni pi na.

³² Ka pi i wá na yi yu piy'á na: «Tɛni i u mpyi na Kile Jwumpe Sɛmɛŋi yyaha yu wuu á kuni na ke, wuu funŋyi mpyi a táan sèe sèl'e dɛ!» ³³ Ka pi i ntíl'a yîri, maa núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e, mà sà cyelempyiibii sanmpii kɛ ná nínŋinŋi ná pi shèɛfeebii ta pi à bínni. ³⁴ Ka pire cyelempyiibii si jwo pi á na Kafoonji Yesu à jè nàkaana baa, na Simɔ yabilin'á u nya!

³⁵ Nyɛ nde l'à mpìi shiin shuunniŋi ta mà pi nínkaribii yaha ke, ná pyinŋkanni na pi à Yesu cè, tɛni i u à bwúuruŋi kwòn kwòn mà kan pi á ke, ka pi i yire puni yyaha jwo.

Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na (Macwo 28.16-20; Marika 16.14-18; Yuhana 20.19-23; Kapyiinŋkii 1.6-8)

³⁶ Mà cyelempyiibii yaha puru jwumpe na, ka pi i mpâl'a Yesu nijjyerenji nya piye shwòhòl'e. Ka u u jwo: «Kile u yyejinke kan yii á.» ³⁷ Ka pi i fyá fo mà tatεεnge fò piye na, naha na ye pi mpyi na sònni na buji wà fwòngò pir'à nya. ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii nye na fyáge be? Naha k'à nte sònnòre shiji tîrige yii funn'i ye? ³⁹ Yii na kantahigii ná na tooyi wíi, yii i jncè na mii wi. Yii bwòn na na a wíi, bufwòngò nye na mpyi ná cyere ná kaciyy'i mii fiige mε.» ⁴⁰ Mà u yaha puru jwumpe na, u à u kantahigii ná u tooyi cyêe pi na.

⁴¹ Pi mpyi a dá Yesu jèni na mε, naha na ye u jèni mpyi a pi funnyi táan fo mà pi bilibili. Ka Yesu si pi yíbe: «Yalyige na wá naha yii á la?» ⁴² Ka pi i fyafwògò kan u á. ⁴³ Ka u u ku shwò a kyà pi nyii na. ⁴⁴ Maa jwo: «Tèni i mii mpyi ná yii e ke, mii à yi jwo yii á na yaaga maha yaaga k'à séme mii kyaa na MusaSaliyanji ná Kile tūntunmpii sanmpii sémebii ná Zaburu sémenji i ke, cyire pun'à yaa cyi tòro cyi jwun'kanni na.»

⁴⁵ Nye u à yire jwo ke, maa pi yákilibii múgo, bà pi si mpyi si Kile Jwumpe Semenji jwòhe cè mε. ⁴⁶ Maa núr'à jwo pi á: «L'à séme amuni na Kile Nijcwònròji sí n-kyérege n-bò, nka u kwùni canntanrawoge u sí jè. ⁴⁷ Na mà lwó Zheruzalému kànhe na, Jwumpe Nintanmpe sí n-jwo u mege na supyishini pun'á, na pi pi toron'kanni kèennε pi i láha kapegigii na, bà Kile si mpyi si cyi yàfa pi na mε. ⁴⁸ Nye kyaa maha kyaa mii à pyi ke, yii à cyire puni nya tapyige e, yii a cyi yu yii a mâre. ⁴⁹ Yii tèn Zheruzalému i, mii Tunji Kile à sífente ntemu jwòmεε lwó ke, fo mii aha tire tîrige yii jwun'i tèn ndemu i ke.»

Yesu à kò a dùgo nìnyini na

(Marika 16.19-20; Kapyiinkii 1.9-11)

⁵⁰ Lire kàntugo ka Yesu si nkàre ná u cyelempyiibil'e Bètani kànhe taan. Pi à sà nò wani ke, ka u u u cyeyi yîrige, maa jwó le pi á. ⁵¹ Mà u yaha u u dùbabii leni pi á, u à kò a yîri pi shwòhòl'e mà kàre nìnyini na. ⁵² Ka cyelempyiibii si wá na u kêre. Pi à kwò ke, ka pi funntanga wuubii si núr'a kàre Zheruzalému kànhe e.

⁵³ Canja maha canja pi mpyi maha piye bínnini Kilejaarebage e, marii Kile kêre.

Yuhana Jwumpe Nintanmpe Jwun¹kanni

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémen²i fun³ᵑ jwumpe e ke

Yuhana à mpe jwumpe séme, bà pu lógofeebii si mpyi si dá li na na Yesu u jye Kile Nijcwənrəŋi ná Kile Jyaŋi me (20.30-31). Yesu jwəjwumpe ná u kapyiŋkii jwəhe k'à jwəhə ke, Yuhana à cyaga yaha sèl'e kur'á.

Sémen⁴'à táa tatəenyə shuunni. Tatəenge nijcyiige na Yesu kakyanhala karigii cyi baashuunni kyaa yu (1--12). Cyi na yiri kacyeen⁵kii, jaha kurugo ye cyi à li cyēe na Kile Jyaŋi u jye Yesu. Yesu ná mp⁶ii pi à bínn'a tēen jwumə na ke, ŋke cyage na yu lire kyaa na mú, mu à jwo u ná Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shin⁷i (3) u ná Samari shiinbii cwon⁸i (4) u ná yampii (5--9).

Kàlaŋi Yesu jye na ŋkaan ke, ur'á li cyēe na uru u jye:

Njy⁹iŋi u à yiri ninyiŋi i ke

Mpànahani nijcenni

Dijyeŋi bēenmpe

Tajyiŋwəge

Kuni i wà sí n-jà nō Kile yyére ke

Sēen¹⁰i

Ŋge u maha kwùubii jēni ke

Ŋge u maha shiŋi niŋkwombaani kaan ke.

Lire cyēen¹¹kanni na, Yesu à uye cyēe dijyeŋi puni na.

Sémen¹²i tatəenge shənwoge na yu Yesu vworon¹³i kyaa na dijyeŋi i, s'a ŋkēge Tufoon¹⁴i Kile yyére (13--21). Yesu na yu ná u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi i maa pi yerege mà yyaha tíi ná u tēefworon¹⁵i i pi shwəhəl'e (13--16). Yesu à u Tuŋi Kile jáare u cyelempyiibii kyaa na, maa pi le u cye e (17).

Kántugo yyére, Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shiinbil'à u cū, ka pi i u bō kworokworocige na, maa u buwun¹⁶i tò (18--19). Lire jwəhe na, ka u u jē a fworō kwūŋi i maa uye cyēe u cyelempyiibii na (20--21).

Yesu na mpyi Yahutu, u cyelempyiibii mú sí mpyi Yahutuu, ŋka Yesu kyaa mpyi a pēn Yahutuubii jūŋufeebil'á. Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Kile sáragawwuubii jūŋufeebii pi mpyi Yesu zāmpēen¹⁷bii.

Yuhana sémen¹⁸i jye na Yesu zini ná u nāŋkocyere kyaa yu me. Ŋka u à yi fīniŋ'a jwo na Kile Jwumpe pu jye Yesu, puru ná Kile u à wwə fo tasiige e. Yesu cye kurugo, Kile à pa ntēen sūpyire shwəhəl'e. Lire pyiŋkanni na, ti sí n-jà n-pyi Kile pyi. Mà Yesu yaha jūŋke na, u à sēnmeg'a wwə ná Tufoon¹⁹i i maa u tūnnture pyi. Shin maha shin u na Kile caa ke, urufoo sí n-jà u cè Yesu cye kurugo.

Kile Jwumpe à pyi sūpya

¹ Mà jwo dijyeŋi u sī ke, Jwumpe mpyi wani mà mə. Pu mpyi ná Kile e. Puru Jwumpe pu mpyi Kile yabilin²i. ² Ŋge u jye puru Jwumpe ke, u mpyi wani ná Kile e, mà jwo dijyeŋi u sī ke. ³ Uru cye kurugo Kile à yaayi puni dá. Yaaga maha yaaga k'à dá ke, kuru kà jye a dá u baa me. ⁴ Ur'e shiŋi niŋkwombaani'á fworō, uru u maha bēenmpe kaan sūpyir'á. ⁵ Puru bēenmpe na jī numpini i, ŋka numpini jye a jà pu na me*. ⁶ Tēni là à pa nō, ka Kile si nāŋi wà pyi u tūnntun⁷ᵑ, u mege na mpyi Yuhana. ⁷ U à pa mpa a bēenmpe kyaa yu, bà sūpyire puni si mpyi si dá pu na u jwumpe cye kurugo me. ⁸ Uru yabilin⁸i bà u mpyi puru bēenmpe me, u mpyi a pa si mpa pu kyaa jwo kanna. ⁹ Ŋge u mpyi bēenmpe sēesee wumpe ke, ur'á pa dijyeŋi i mpa bēenmpe kan sūpyir'á.

* 1:5 Pli maha jwo: «Puru bēenmpe na jī numpini i, ŋka numpini jye a jee pu na me.»

¹⁰ U mpyi diɲɲɛɲi i, diɲɲɛɲ'a dá u cye kurugo, lire ná li wuuni mú i, diɲɲɛɲi sùpyir'à u cyé. ¹¹ U à pa u yabilini shiinbii yyére, pi ɲɲɛ a ɲɛɛ u na mɛ. ¹² Nka mpíi pi à ɲɛɛ u na maa dá u mɛge na ke, u à kuni kan pire pun'á pi pyi Kile pyii. ¹³ Pi ɲɲɛ a Kile pyifente ta sùpyire woore tanɲanni na mɛ. Pi ɲɲɛ a ta nɔ ná u cwo pyii tanɲanni na mɛ. Sùpya ɲyii kyaa bà l'à pi pyi amuni mɛ. Nka Kile yabilini u à ɲɛɛ maa pi pyi u pyii.

¹⁴ ɲɲɛ puru Jwumpe à pa mpyi sùpya, maa ntɛɛn wuu shwɔhɔl'e mà tère pyi. Wuu à u pèente ɲya. Uru u ɲɲɛ Jyafooni ninɲinɲi mà fworu Tufoonj Kile e ke, ur'e tire pèente ɲɲɛ. Uru u à ɲwɔ wuu na sèl'e, maa sèɛɲi cyée wuu na.

¹⁵ ɲɲɛ Yuhana à Yesu kyaa jwo. U à jwo fànha na: «Nge kyaa mii mpyi a jwo na u sí n-kwò n-pa mii kàntugo ke, ur'à fànha tò mii na, ɲaha na yɛ mà jwo mii u si ke, u mpyi wani mà kwò.»

¹⁶ U à ɲwɔ wuu na sèl'e maa kacɛnni là tèg'a kacɛnni là fũnɲɔ wuu á†. ¹⁷ Yii li cè, Kile mpyi a u Saliyanj kan Musa cye kurugo, numɛ u à ɲwɔ wuu na maa sèɛɲi cyée wuu na Yesu Kirisita cye kurugo. ¹⁸ Sùpya sàha ɲkwò a Kile ɲya a ɲya mɛ. Nka Jyafooni ninɲinɲi u ɲɲɛ Kile yabilini, maa mpyi Tufoonj Kile taan ke, uru u à Kile pyinɲanni cyée wuu na.

Pi na Yuhana yíbili uye kyaa na

(Macwo 3.1-12; Marika 1.1-8; Luka 3.1-18)

¹⁹ ɲɲɛ Yahutuubii ɲũɲufɛebil'à sáragawwuubii pìi ná Levi tɔluge shiinbii pìi yîrige Zheruzalemu kànhe e mà tun Yuhana á, pi sà u yíbe na jofoo u ɲɲɛ u wi yɛ? ²⁰ Pi à u yíbe ke, u ɲɲɛ a yaaga ɲwɔhɔ pi na mɛ, u à tìl'a jwo pi á: «Mii bà u ɲɲɛ Kile Nɲɔcwɔnrɔɲi mɛ.»

²¹ Ka pi i u yíbe: «Jofoo sí u ɲɲɛ mu yɛ? Mu u ɲɲɛ Kile tũntunɲi Eli la?» Ka Yuhana si pi pyi: «Ɔnhɔ, uru bà u ɲɲɛ mii mɛ.» Ka pi i núr'a u pyi: «Kile tũntunɲi wuu na sigili ke, uru u ɲɲɛ mu la†?» Ka u u núr'a jwo: «Ɔnhɔ.» ²² Ka pi i ɲkànha a jwo: «Jofoo sí u ɲɲɛ mu yɛ? Yà jwo wuu á, wuu sà jwo wuu tunveebil'á. Jofoo mu yabilini na maye sɔnɲi yɛ?» ²³ Ka Yuhana si pi ɲwɔ shwɔ ná Kile tũntunɲi Ezayi ɲwɔjwumpe e na:

«Mɛjwul'à fworu síwage e fànha na

“Yii kuro nintiile yal'a yaha Kafoonj mɛɛ na.”

ɲɲɛ mii Yuhana u ɲɲɛ ná lire mɛjwuuni i§.

²⁴ Sùpyire ti mpyi a tun Yuhana yyére ke, Farizhɛɛnbii pìi na mpyi ná pi e. ²⁵ Ka pire si núr'a u yíbe: «Mu bà u ɲɲɛ Kile Nɲɔcwɔnrɔɲi mɛ, mu ɲɲɛ Eli mɛ, mu sí ɲɲɛ Kile tũntunɲi niziginj mɛ, ka ɲaha si mu ta mu u sùpyire batizeli yɛ?» ²⁶ Ka Yuhana si pi pyi: «Mii na sùpyire batizeli lwɔhe e kanna. Yii shwɔhɔl'e, nàɲi wà na ɲɲɛ wani, yii ɲɲɛ a u cè mɛ, ²⁷ uru sí n-pa mii kàntugo, ɲka mii ɲũɲk'á cyére u tanhɔɲi mɛɛre zànhanj i u tooyi na*.»

²⁸ Cyire karigil'à pyi Betani kànhe e, Zhurudɛn banj kàntugo. Kuru cyage e, Yuhana mpyi na sùpyire batizeli.

Yesu u ɲɲɛ Kile Mpabilini

²⁹ Kuru canɲa nũmpaɲa, Yuhana à Yesu ɲya u u sì u yyére ke, maa jwo sùpyir'á: «Yii wíi, Kile Mpabilini li ɲɲɛ nde, lire li sí n-pa diɲɲɛ sùpyire kapegigii yàfa ti na. ³⁰ Uru kyaa mii mpyi a fyànha a jwo yii á, tɛni i mii à jwo “Nàɲi wà na ma mii kàntugo, ɲka u à pèe mii na, maa mpyi mii yyaha na, ɲaha na yɛ mii à si mà u ta.” ³¹ Mii yabilini mpyi a cè na uru wi mɛ. Nka mii à pa mpa a sùpyire batizeli lwɔhe e, bà Izirayɛli shiinbii si mpyi si u cè mɛ.»

³² Puru kàntugo, mpe Yuhana à jwo: «Mii à Kile Munaani ɲya l'à yîri nɲɲinɲi na mpánmpɔrɔgɔ fiige, mà pa ntɛɛn Yesu na. ³³ Mii yabilini mpyi a u cè mɛ. Nka nge u à mii

† **1:16** Pii maha jwo: «Wuu à kacɛnni là ta là kàntugo.» ‡ **1:21** Yahutuubii mpyi na Kile tũntunɲɔ sigili ɲgemu u ɲɲɛ Musa fiige ná u mpyi na sí n-pa tèrigii nizannkil'e ke. Pii mpyi na sɔnɲi na uru Kile tũntunɲi u sí n-pyi Kile Nɲɔcwɔnrɔɲi (Duterɛnɔmu 18.15-18; Kapyiinɲi 3.22). § **1:23** Ezayi 40.3 * **1:27** Yahutuubii mpyi maha pi nàmpwuunbii tanhɔɲi mɛɛre sàha, maa pi tooyi jyé. Pi bilibii pi mpyi maha lire pyi. Pi nàmpwuunbii sunmage shwonɲanni li mpyi lire.

tun mii u pa a sùpyire batizeli lwøhe e ke, uru u à yi jwo mii á na mii aha bú Kile Munaani nya l'à tîg'a pa ntèen ngemu na ke, uru u sí raa sùpyire batizeli ná Kile Munaani i. ³⁴ Mii à li nya li jwun'kanni na. Lire e mii à jwo sùpyir'á na “Nge nàni u nyε Kile Jyanjĩ†.”»

Yesu cyelempyiibii nĩncyiibii

³⁵ Kuru canja nũmpañja, Yuhana mpyi a yyére wani ná u cyelempyiibii pĩ shuunni i.

³⁶ Ka u u Yesu nintoronjĩ wĩi, maa jwo: «Yii wĩi, Kile Mpabilini li nyε nde!»

³⁷ Yuhana cyelempyiibii mpĩi shuunniñ'á puru jwumpe lógo ke, maa ntaha Yesu fye e.

³⁸ Yesu à yyahe kēēññ'a wĩl'a pi nya pi à taha uru fye e ke, maa pi yĩbe: «Naha yii na jcaa yε?» Ka pi i u pyi: «Arabi (lire jwøhe ku nyε cyelentunji) taa mu à tĩrige ke?» ³⁹ Ka u u pi pyi: «Yii a ma, yii sí ku nya.» Ka pi i nkàre ná u e, maa sà pyenge nya, maa ntèen wani. Canvyinge tēni li mpyi li li, ka pi i canmpaange pyi ná u e.

⁴⁰ Mpĩi nambaabii shuunniñi pi mpyi a Yuhana jwumpe lógo, maa ntaha Yesu fye e ke, pire wà mēge na mpyi Andire, Simo Pyeri sijnēñi. ⁴¹ Ka Andire si ntĩl'a kàr'a sà u sijnēñi Simo cya a nya, maa yi jwo u á: «Wuu à Masiyaji nya.» (Lire jwøhe ku nyε Kile Nĩncwōnrōñi.) ⁴² Maa ntĩl'a tòro Simo yyaha na mà kàre Yesu yyére. Pi à sà nō u na ke, ka Yesu si wá na Simo wĩi maa nkwd a jwo: «Mu u nyε Simo, Yuhana jyanji, pi sí n-pa a mu yiri Sefasi.» (Girēkiibii shēēnre e, pi maha jwo: «Pyeri».)

Filipi ná Natanayeli à taha Yesu fye e

⁴³ Kuru canja nũmpañja, ka Yesu si yĩri na nkēēge Galile kũluni i, mà bē ná Filipi i, maa u pyi: «Taha na fye e!» ⁴⁴ Filipi na mpyi Bētisayida kànhe shin. Andire ná Pyeri kànhe ku nyε kuru mú. ⁴⁵ Filipi à sà Natanayeli nya ke, maa u pyi: «Nàni kyaa Kile tũntunñi Musa à jwo u Saliyaji sēmenji i, ná Kile tũntunmpii sanmpii mú à u kyaa jwo ke, wuu à u nya. U à yĩri Nazareti kànhe e, u mēge nyε Yesu, Yusufu jyanji.» ⁴⁶ Ka Natanayeli si jwo: «Yacēññē sí n-sìi n-jà n-fworo Nazareti† i la?» Ka Filipi si u pyi: «Ta ma wuu u shà, mu yabilinji sí n-sà nya.»

⁴⁷ Yesu à Natanayeli nya u u sì u á ke, maa jwo: «Nge à sìi Izirayeli shinñi yabilinji, naha na yε u funñk'á sàa fñiñē.» ⁴⁸ Ka Natanayeli si jwo: «Taa mu à mii cē ke?» Ka Yesu si u pyi: «Mii mpyi a mu nya fizhiye cigeš jwøh'i, maa mu cē, ka Filipi si nta a mu yyere.» ⁴⁹ Ka Natanayeli si jwo: «Cyelentunji, Kile Jyanji u nyε mu, Izirayeli Saanji.» ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Bà mii à mu pyi na mii à mu nya fizhiye cige jwøh'i mē, lire kanni kurugo mu à dá mii na la? Mu sí n-pa karigii cyiibere nya jcyiimu cyi à pēe nintoroni na ke!» ⁵¹ Maa nūr'a jwo: «Sēenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, canñka yii sí n-kwò nĩnyinji nya u à múgo, si Kile mèlēkēebii nya pi i dùru na ntĩri Supyani Jyanji nũñ'i*.»

2

Yesu à lwøhø kēēññ'a pyi εεzen sinme

¹ Nyε canmpyaa shuunn'á tòro, ka pi i wá na cikwōnrō pyi Kana kànhe e, Galile kũluni i. Yesu nũñi na mpyi wani tire cikwōnre cyage e. ² Yesu ná u cyelempyiibii mpyi a yyere wani. ³ Nyε mà pi yaha cikwōnre múguronji na, ka εεzen sinmpe si mpa nkũñjō. Ka Yesu nũñi si yi jwo u á: «Pi sinmp'á kwò.» ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Nufoonji, mii à mu jáare, ma hà ma jwøge le na karigil'e mē. Tēni sàha nkwd a nō mii á mē.»

⁵ Nyε ka u nũñi si yi jwo báarapyiibil'á: «U aha mpa kyaa maha kyaa jwo yii á ke, yii i lire pyi.»

† **1:34** Sémebii pĩi maha jwo: «Kile Nĩncwōnrōñi». ‡ **1:46** Nazareti na nyε kànbilere ndemu li nyε wà mpyi a li le njire e mē. Wà mpyi na sí Yesu le njire e u tasege e mē. § **1:48** Fizhiye cige»: kuru cige nkéñyi mpyi a lyēele na nko raa bwũun jññke na. Kuru cige jwøh'i Yahutuubii mpyi maha sì na pi funñyi caa Kile jwumpe na, maa Kile jáare, maa Kile Jwumpe Semēñi kálali. * **1:51** Yesu cye kurugo, u cyelempyiibii sí Kile sinampe nya, bà Yakuba à pu nya njōge e, tēni i u à katanñacyiinni nya l'à sín jññke na maa sà sín kilenji na mē (Zhenēzi 28.12).

⁶ Lir'à cwoyo baani ta wani. Yahutuubii mpyi maha piye jyí na fíniñe ná yire cwoyi lwøhe e, mà tàanna ná pi Kile kuni i. Lwøhe litiríi nkuu (100) fiige mpyi maha jyè yire cwoyi nin'kin nin'kinji i. ⁷ Ka Yesu si báarapyiibii pyi: «Yii nje cwoyi jî jî lwøhe na.» Ka pi i yi jî fo mà nò yi jwøyi na.

⁸ Lire kàntugo ka Yesu si pi pyi: «Yii kà kwó nume, yii sà nkan cikwønnre njyìñi táafoon'á.» Ka pi i sà kà kan u á. ⁹ Ka njyìñi táafoonji si lwøhe bya a wíi, mà ku ta erezen sinme, u sí nyé a pu tayirige cè me. Nka báarapyiibii pi mpyi a lwøhe kwó ke, pire mpyi a pu tayirige cè. Ka u u ntíl'a cifønñi poonji yyere, ¹⁰ maa yi jwo u á: «Sùpyire puni maha fyânha a erezen sinmpe nintanmpe kan pu byafeebil'á, pi aha njyahama bya, mpe pu nyé pu nyé a táan amuni me, puru maha nta a kan pi á. Nka mu wi ke, erezen sinmpe nintanmpe mu à yaha kàntugo!»

¹¹ Nyé lire l'à pyi kyaa njncyiile, mà li cyêe na Yesu na nyé kakyanhala sùpya. Lir'à pyi Kana kànhe e, Galile kùluni i. Lire pyin'kanni na, Yesu à u sífente cyêe sùpyire na, ka u cyelempyiibii si dá u na. ¹² Lire kàntugo Yesu ná u nuñi ná u cìnmpyiibii ná u cyelempyiibil'á kàre Kapere namu kànhe e. Pi nyé a mò wani me.

Yesu à cwøhømpii kàr'a yige Kileñaarebage ntàani na

(Macwo 21.12-13; Marika 11.15-17; Luka 19.45-46)

¹³ Nyé Yahutuubii bilereñkwoñi kataanni mpyi a byanhara. Ka Yesu si nkàre Zheruzalemu kànhe e, ¹⁴ mà sà sùpyire ta ti i nìiye ná mpàa ná kùmpanhii péreli Kileñaarebage ntàani na, wyérefaabii ninteenbii na mpyi wani mú*.

¹⁵ Ka u u mæere pyi kàsoro mà tèg'a pi puni kàr'a yige Kileñaarebage ntàani na, maa pi mpàabii ná pi nìiyi kòrò, maa wyérefaabii wyérenji lwó a wu, maa pi tàbalibii njøñ'a cyán cyán. ¹⁶ Maa jwo sanmpanmperebil'á: «Yii nje yaayi lwó a yige naha, yii àha na Tunji bage kèenñe mpyi yapere mbaga me.» ¹⁷ Yesu à lire pyi ke, ka u cyelempyiibii funñò si jcwò li na na l'à sème Kile Jwumpe Semeni i na: «Mu bage kani na mii súuge nan'kyaan fiige†.»

¹⁸ Ka Yahutuubii njñufeebii si Yesu yíbe: «Kakyanhala kani ndi mu sí n-pyi n-cyêe wuu na, wuu u jwè na jcyii karigii puni mpyinji kun'à kan mu á ye?» ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii nke Kileñaarebage jya, mii sí ku núruñò n-faanra canmpyaa taanre funñ'i!» ²⁰ Ka pi i jwo: «Ei! Pi à yyee beeshuunni ná baani pyi nke Kileñaarebage vaanrañi na. Jofoo nin'kin u nyé mu, si nkwo mpa ku faanra nkwo canmpyaa taanre funñ'i ye?»

²¹ Nka Kileñaarebage kani Yesu à jwo ke, u yabilinji cyeere kyaa u mpyi na yu. ²² Nyé Yesu à pa jè a fworò kwùñi i ke, ka li i ntíge u cyelempyiibii funñ'i na Yesu mpyi a nke cyage jwo. Ka pi i dá Kile Jwumpe Semeni ná Yesu jwøjwumpe na.

²³ Tèni i Yesu mpyi Zheruzalemu i Yahutuubii bilereñkwoñi kataanni na ke, shin'nyahara à u kakyanhala karigii jya, ka cyire si pi pyi pi à dá u na. ²⁴ Yesu mpyi a pi puni zòompíi cè, lire kurugo u mpyi a dá pi na me. ²⁵ U à shin maha shin funñò kani cè, lire kurugo njñò sàha mpyi sùpya u à u supyijeneñi yu u á me.

3

Kile Munaani maha shìñi nin'kwombaanji kaan

¹ Farizhenñi wà na mpyi wani, u mege na mpyi Nikodemu, maa mpyi Yahutuubii njñufoo. ² Can'ka numpilage e, u à kàre Yesu á maa sà yi jwo u á: «Cyelentuñi, wuu à li cè na Kile à mu yaha a pa, mu u mpa a wuu kálali, jaha na ye kakyanhala karigii mu na mpyi ke, wà si n-jà cyire pyi ná Kile nyé a sii ná urufol'e me.» ³ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo mu á, sùpya si n-jà n-jyè Kile Saanre e, ná u nyé a nùr'a si njnyinji na

* **2:14** Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyérenji fare Kileñaarebage wunji na. Lire pyin'kanni na, wyérenjwøge ku mpyi a yaa k'a sàrali Kileñaarebage e ke, pi mpyi maha jà a kuru sàra, maa nùr'a jà a ntège pyi. Yatøre ti maha yaa ti jà a pyi sàraga ke, pérempyiibii mpyi maha tire péreli pir'á. Pi mpyi maha ti lwøre dùrugo. † **2:17** Zaburu 69.10

mε.» ⁴ Ka Nikodemu si jwo: «Sùpya ká lyε a kwò, di u sí nùru n-si sahan̄ki yε? Wà sí n-jà nùru u nun̄i fun̄ke e si si la?»

⁵ Ka Yesu si u pyi: «Sèen̄i na mii sí n-si yi jwo mu á, shin maha shin ká mpyi u nyε a si lwòhe ná Kile Munaani fànhe e mε, uru si n-si n-jà n-jyε Kile Saanre e mε. ⁶ Ngemu ká si sùpyii sin̄kanna na ke, urufoo na nyε shintiiwe, n̄ka ngemu ká si Kile Munaani sín̄i i ke, Kile Munaani na nyε urufol'e. ⁷ Mii à jwo na yii nùr'a si n̄nyin̄i na ke, lire kà ma kàkanyhala mε. ⁸ Cyage k'à táan kafεεg'a ke, wani ku maha fwu na n̄kèεge, mu maha ku fwofwò tún̄mpe nùru. N̄ka mu si ku tayirige cε mε, mu mú si ku takarege cε mε. Amuni Kile Munaani maha mpyi sùpyan̄i i.»

⁹ Ka Nikodemu si jwo: «Di cyire karigii sí n-jà n-pyi n-jwo yε?» ¹⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mu u nyε Izirayeli shiin̄bii cyelentu ke, mu yabilin̄i saha nyε cyire karigii n̄cèmbaa la? ¹¹ Sèen̄i na mii sí n-si yi jwo mu á, n̄je wuu à cε ke, yire wuu na yu. N̄je wuu à n̄ya ke, yire wuu na yu mú. N̄ka yii la nyε si n̄εε wuu n̄in̄jwumpe na mε. ¹² Mii na n̄in̄ke karigii kyaa yu yii á, yii sí nyε a dá mε, mii aha bú mpa a n̄nyin̄i wogigii kyaa yu yii á, di yii sí n-jà n-dá n-jwo yε? ¹³ Mà li ta wà nyε a dùgo n̄nyin̄i na mε, fo n̄ge u à ȳiri wani mà t̄ige naha n̄in̄ke na ke, uru u nyε Supyan̄i Jyan̄i.

¹⁴ Bà Kile tún̄ntun̄i Musa à dànyen̄i yal'a pyi wwò fiige, maa cyiin̄ cùru, maa u dùrugo sùpyire shwòhòl'e mε, amuni Supyan̄i Jyan̄i sí n-si n-dùrugo, ¹⁵ bà li si mpyi ngemu ká dá u na ke, uru si sh̄in̄i n̄in̄kwombaan̄i ta mε.»

¹⁶ Kile à sàa d̄inyε sùpyire kyaa táan uy'á fo u à u Jyan̄i n̄in̄kin̄i kan sáraga, ngemu ká dá u na ke, urufoo n̄umpan̄ke kà n̄kèεge mε, n̄ka u sh̄in̄i n̄in̄kwombaan̄i ta. ¹⁷ Kile nyε a u Jyan̄i tun̄ d̄inyen̄i i u pa yoge kwòn sùpyire na mε. N̄ka u à u tun̄, bà sùpyire si mpyi si shwò u cye kurugo mε. ¹⁸ Ngemu ká dá u na ke, uru nàzhan̄ nyε Kile yoge e mε. Ngemu sí u nyε u nyε a dá u na mε, yog'a kwòn urufoo na mà kwò, naha na yε u nyε a dá Kile Jyan̄i n̄in̄kin̄i mεge na mε. ¹⁹ Kile yoge n̄in̄ke ku nyε: b̄èen̄mp'a pa d̄inyen̄i i, ka sùpyire si n̄cyé pu na, maa ntaha numpini fye e, naha na yε pi kapyiin̄kii nyε a n̄wò mε. ²⁰ Shin maha shin u na kapegigii pyi ke, b̄èen̄mpe nyε a táan urufol'á mε. U nyε na n̄εεg'a fworo b̄èen̄mpe na, sùpyire s'a u kapyiin̄kii naa mε. ²¹ N̄ka ngemu ká mpyi sèen̄i n̄un̄'i ke, uru maha fworo b̄èen̄mpe na, bà sùpyire si mpyi s'a u kapyiin̄kii naa, si n̄cè na u na nyε Kile kuni i mε.

N̄je Yuhana à jwo Yesu kyaa na ke

²² Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelem̄pyiibii si n̄kàre Zhude kùluni i. U à t̄èen̄ wani ná pi e mà can̄mpyaa pyi, marii sùpyire batizeli. ²³ Yuhana mú mpyi na sùpyire batizeli cyage k'e, naha na yε lwòhe mpyi a n̄yaha wani. Kuru cyage m̄εge mpyi En̄oni, maa mpyi Salēmi taan. Ka sùpyire si wá na si u yyére, u sí i ti batizeli. ²⁴ Lir'à pyi a Yuhana ta u sàha jyε kàsūn̄i i mε.

²⁵ Can̄ka Yuhana cyelem̄pyiibii p̄ii ná Yahutun̄i wà à nàkaana ta. Tire mpyi a lwò a p̄wò Yahutuubii Kile kuni n̄jȳivin̄in̄i kyaa na. ²⁶ Tire nàkaante n̄un̄o taan, Yuhana cyelem̄pyiibil'á kàr'a sà yi jwo u á: «Wuu cyelentu, mu ná n̄an̄i u mpyi sin̄cyan̄ Zhurud̄en̄ ban̄i k̄un̄ke na ke, mu à ngemu kyaa jwo ke, u we, u u sùpyire batizeli numε. Sùpyire puni mú si wá na n̄kèεge u yyére.»

²⁷ Ka Yuhana si pi pyi: «Kile ká mpyi u nyε a ndemu le sùpyan̄i i mε, u nyε na lire taa mε. ²⁸ Yii yabilimp̄ii na nyε mii sh̄erii, mii à yi jwo yii á na mii bà u nyε Kile N̄in̄cwōnr̄on̄i mε, n̄ka Kile à mii yaha a pa u yyaha na. ²⁹ Cikwōnr̄e t̄èepȳiini i, cipoon̄i ká jwo na uru ná u cifōn̄i'á b̄ê, u cevoon̄i fun̄ke maha ntáan̄ sèl'e. Amuni, mii fun̄ke puni mú maha ntáan̄, t̄ere o t̄ere e mii à lógo na sùpyire n̄inyahara wá a taha Yesu fye e ke.

³⁰ Numε, là à yaa l'a b̄arali Yesu tayyérege na, là s'a fwore mii woge e, ³¹ naha na yε n̄ge u à ȳiri n̄nyin̄i na mà pa ke, uru u nyε sùpyire puni n̄un̄o na. N̄ge u à ta naha n̄in̄ke na ke, uru na nyε n̄in̄ke wu, n̄in̄ke karigii uru mú sí raa yu. N̄ka n̄ge u à ȳiri n̄nyin̄i na ke, uru u nyε d̄inyen̄i puni n̄un̄o na. ³² Nde u à n̄ya, ná nde u à lógo ke, lire u na yu, shin̄nyahara sí

ɲɲɛ a ɲɛɛ u jwumpe na mɛ. ³³ Nka ɲgemu ká ɲɛɛ u jwumpe na ke, urufol'à li fínin'a cyêe na ur'à dá li na na Kile na sèenji yu. ³⁴ Nge Kile à tun ke, Kile Munaani à kan ur'à tɛgɛɛ baa, lire e u à jà na Kile jwumpe yu sùpyir'á. ³⁵ Jyafoonji kyal'à táan Tufoonji á, fo ka u u yaayi puni le u cye e. ³⁶ Ngemu ká dá Jyafoonji na ke, urufol'à shìnji nɲɲkwombaanji ta. Ngemu ká ɲcyé u na ke, urufoo sì uru shìnji nɲɲkwombaanji ta mɛ, ɲka Kile lùuni sí n-yîri n-yaha urufoo taan.»

4

Yesu na yu ná Samari kùluni cwonji i

¹ Yesu à pa ɲcè na Farizhɛɛnbil'à pa lógo na uru na cyelempyiibii pìi taa na batizeli, pi mú s'à ɲyaha Yuhana wuubii na. ² Mà sèenji jwo, Yesu yabilinji bà u mpyi na sùpyire batizeli mɛ, u cyelempyiibii pi mpyi na li pyi. ³ Yesu à pa pi jwumpe nɲɲjwumpe lógo ke, maa fworɔ Zhude kùluni i maa núru na ɲkɛɛge Galile wuuni i. ⁴ U nɲɲkarenji mpyi a yaa u Samari kùluni jyiile, u u nta a nɔ Galile wuuni na. ⁵ Ka u u sà nɔ Samari kànhe kà na, kuru mɛge mpyi Sikari. Tèecyiini i, Yahutuubii tulyage Yakuba mpyi a kɛɛge ɲkemu kan u jyanji Yusufu á ke, Sikari na ɲyɛ kuru taan. ⁶ Yakuba bèɛnɲke na mpyi wani. Yesu à ɲaara a kànha ke, maa sà ntèen kuru bèɛnɲke taan. Canɲke mpyi a nɔ ɲùɲɔ nɲɲi i.

⁷ Ka Samari shiinbii cwonji wà si mpa mpa lwɔhɔ kwó. Ka Yesu si jwo u á: «Lwɔhe kà kan na á, si bya.» ⁸ Lir'à u cyelempyiibii ta pi à jyè kànhe e si ɲjyì cya zhwɔ. ⁹ Ka ceenji si u pyi: «Na ɲaha? Mu na ɲyɛ Yahutu, mii sí ɲyɛ Samari shin, ɲaha na mu na ma lùbyage ɲáare mii á yɛ?» (Lire kajwuuni ɲùɲke ku ɲyɛ Yahutuubii ná Samari shiinbii ɲyɛ a mpyi na wwùu kyaa na mɛ.) ¹⁰ Ka Yesu si ceenji pyi: «Yaage Kile maha ɲkaan mana ke, kàmpyi mu mpyi a kuru cè, sùpyanji u na mu ɲáare lùbyage na ke, kàmpyi mu mpyi a uru cè, mu u mpyi na sí u ɲáare, u mpyi na sí lwɔhɔ kan mu á, ɲkemu ku maha shìnji sèe wunji kan sùpyan'á ke.»

¹¹ Ka ceenji si jwo Yesu á: «Nùɲufoonji, bèɛnɲcere ɲyɛ mu á mɛ, ɲke bèɛnɲke s'à cùgo sèl'e, taa mu sí kuru lwɔhe ta si ɲkan mii á ke? ¹² Wuu tulyage Yakuba u à ɲke bèɛnɲke kan wuu á ke, mu à pèe uru na la? U ná u pyiibii ná u yatɔɔre mpyi na ɲke bèɛnɲke lwɔhe byii.»

¹³ Ka Yesu si u pyi: «Shin maha shin u ɲyɛ na ɲke bèɛnɲke lwɔhe byii ke, byage saha sí urufoo ta. ¹⁴ Nka ɲgemu ká mii lùkange bya ke, byage saha sì n-sii urufoo ta mɛ. ɲaha na yɛ lwɔhe mii sí n-kan u á ke, kuru sí n-pyi u funɲke e lùbili. Uru lùbilingi sí u pyi u shìnji nɲɲkwombaanji ta.»

¹⁵ Ka ceenji si jwo: «Nùɲufoonji, kuru lwɔhe kà kan na á, byage kà n-sii núru na ta mɛ, mii sàha kà núru mpa lwɔhɔ kwó naha mɛ.»

¹⁶ Ka Yesu si jwo: «Sà ma poonji yyere, ma a ma.» ¹⁷ Ka ceenji si u pyi: «Nò ɲyɛ mii á mɛ.» Ka Yesu si u pyi: «Mu u jwo na nò ɲyɛ mu á mɛ, mu à sèe jwo. ¹⁸ Mu à nàmbaya kanɲkuro jyé mà kwò, ɲge á mu ɲyɛ numɛ ke, uru mú bá ɲyɛ mu poo mɛ. Sèe mu à jwo.»

¹⁹ Ka ceenji si u pyi: «Nùɲufoonji, mii naha li ɲya, Kile tùnntunɲɔ u ɲyɛ mu. ²⁰ Wuu tulyey'à Kile pèe ɲke ɲanɲke na, ɲka yii Yahutuubii, yii maha jwo na Zheruzalɛmu kanni i Kile tapeenɲke ɲyɛ.» ²¹ Ka Yesu si u pyi: «Ceewe, ɲje mii sí n-jwo mu á ke, mu à yaa mu u dá yire na, tɛni là sí n-kwò nɔ, yii saha sì raa sì ɲke ɲanɲke na, lire ɲyɛ mɛ Zheruzalɛmu kànhe e si nta raa Tufoonji père mɛ. ²² Yii Samari shiinbii na ɲgemu père ke, yii ɲyɛ a uru cè mɛ, wuu Yahutuubii, wuu sí na ɲgemu père ke, wuu à uru cè, ɲaha na yɛ Shwofoonji à fworɔ Yahutuubil'e. ²³ Tɛni sí n-pa nɔ, li bá à nɔ a kwò, mpìi pi ɲyɛ Tufoonji pèveebii sèe wuubii ke, Kile Munaani li sí raa sèenji cyêre Kile karigii kyaa na pir'á. Tire sùpyire shini Tufoonji Kile na ɲcaa t'a uru père. ²⁴ Kile na ɲyɛ Munaa, wà ɲyɛ na u ɲaa mɛ. Sùpyire sí n-jà raa u père kanna tɛni i Kile Munaani sí sèenji cyêe ti na ke.»

²⁵ Ka ceenji si u pyi: «Mii à cè na Masiyanji sí bá n-pa (ɲge pi na yiri Kile Nɲɲcwɔnɲɔnji ke). U aha mpa, u sí yaayi puni yyaha jwo wuu á.» ²⁶ Ka Yesu si ceenji pyi: «Mii u na yu ná mu i ke, mii u ɲyɛ ure.»

²⁷ Mà Yesu ná ceenji yaha puru jwumpe na, ka cyelempyiibii si ntíl'a nò wani. Ka li i pi kàkyanhala*. Li mpyi pi funñ'i mà u yíbe ñaha kurugo u na yu ná nge ceenji i ye, lire ñye me ñaha u na ñcaa u á ye, ñka pi wà ñye a ja a u yíbe me. ²⁸ Ka ceenji si u kucwooni yaha bèennjke taan, maa jyè kànhe e, maa yi jwo sùpyir'á: ²⁹ «Yii a ma yii pa wíi. Nàñi wà u nge u à mii kapyiñkii puni cè a jwo mii á. Kile Nijcwənrəñi kyaa li na yu ke, u sí n-ja n-pyi ure.» ³⁰ Ka sùpyire si fworò kànhe e, na ñkèege Yesu yyére.

³¹ Mà ceenji yaha kànhe e, ka Yesu cyelempyiibii si yi jwo u á: «Wuu cyelentunji, mu à yaa mu u mpa lyí amuni.» ³² Ka u u pi pyi: «Yalyige na ñye mii á, mii u lyí, yii ñye a ñkemu cè me.» ³³ Ka u cyelempyiibii si wá na yi yu piye shwəhə'l'e na wà u à pa yalyire kan u á bə? ³⁴ Ka Yesu si jwo: «Ñge u à mii tun ke, mii u uru ñyii wuuni pyi, tūnture u à kan mii á ke, mii u tire pyi fo ti tēgəni, mii yalyire ti ñye tire. ³⁵ Yii maha jwo yñye sicyere yi ñye nūgunte ná sūmakwənni shwəhə'l'e. Ñka mii sí yi jwo yii á, yii yyahayi yírigə, yii i sùpyire nimpante wíi. Ti na ñye bà sūma maha nò a tēn kerege e, na ñkwəññi sigili me. ³⁶ Ñge u na sūmañi kwūn ke, uru na u sàrañi tal'a kwə. Uru sàrañi u ñye: sùpyire u na ntaa ke, tir'à shñi nñkwombaanji ta. Lire pyiñkanni na, ñeenugunji ná sūmakwənni na mūgure sñcyan. ³⁷ Tāanlini l'à jwo na “Wà na nūru, wabere sí i ñkwūn” ke, l'à sèe jwo. ³⁸ Mii à yii tūugo yii sà kerege ñkemu sūma kwəñ ke, yii ñye a ku fāa me. Mpii pi à báarañi pyi ke, ka yii i pire kanhare tōññi ta.»

³⁹ Ka Samari kànhe sùpyire ñnyahara si dá Yesu na, ceenji jwumpe cye kurugo, u mpyi a yi jwo pi á na Yesu à uru kapyiñkii puni cè a jwo ur'á. ⁴⁰ Tire sùpyir'à nò Yesu taan ke, maa u ñáare na u tēn wani pire yyére, ka u u ntēn wani mà canmpyaa shuunni pyi, ⁴¹ maa jwo ná pi e, ka Samari shiimbii ñnyahamii si dá Yesu na sahañki, ñaha na ye u yabilinji u à jwo ná pi e. ⁴² Ka pi i yi jwo ceen'á: «Numə wuu saha ñye a dá Yesu na mu ñwəjwumpe kanni kurugo me, wuu à lógo u yabilinji ñwə na, wuu à li cè na uru u ñye diñyənji Shwofoonji, sēñi na.»

Yesu à shinbwonji wà jya cūñjə (Macwo 8.5-13; Luka 7.1-10)

⁴³ Cyire canmpyaaagii shuunniñ'à tòro ke, ka Yesu si yíri wani mà kàre Galile kùluni i ná u cyelempyiibil'e. ⁴⁴⁻⁴⁵ U à nò wani ke, sùpyire ti mpyi a kàre Zheruzalemu kànhe e Yahutuubii kataanni cyage e, maa nūr'a pa ke, pir'à u bē ná funntange e, ñka lir'à ta pi à Yesu kapyiñkii puni ñya a kwə wani. Yesu yabilinji mpyi a jwo: «Kile tūntunñə maha le njire e u tukanhe e me.»

⁴⁶ Yesu à nūr'a pa Kana kànhe e, Galile kùluni i. Wani u mpyi a lwəhe kēēññ'a pyi erēzen sinme. Fāñhafembwəhe kà na mpyi Kapereñamu kànhe e, u jyañi mpyi na yà sèl'e. ⁴⁷ Kuru fāñhafembwəh'à lógo na Yesu à fworò Zhude kùluni i, mà kàre Galile wuuni i ke, maa ñkàr'a sà u ñáare na u shà ná ur'e Kapereñamu kànhe e u sà uru jyañi cūñjə, ñaha na ye u à yà fo sí raa ñkwū. ⁴⁸ Ka Yesu si u pyi: «Yii aha mpyi yii ñye a kacyeenji ná kabwəhii ñya me, yii sì n-sii n-dá me.» ⁴⁹ Ka shinbwonji si Yesu pyi: «Nūñufoonji, ta ma, wuu a sì fwəfwə, fo lire bà me, mii pyàñi sí n-kwū.» ⁵⁰ Ka Yesu si yi jwo u á: «Ta sì, mu jyañi na ñye ñyii na.»

Ka u u dá Yesu jwumpe na, maa ntíl'a yír'a kàre. ⁵¹ Mà u yaha u u ñkèege pyenge, u bilibil'à u ñūñjə bē, maa yi jwo u á: «Mu pyàñi na wá ñyii na!» ⁵² Ka u u pi yíbe: «Tēni ndire e u à pwórə ye?» Ka pi i u pyi: «Cifwur'à u yaha, tanjaa mà canñke yaha ñūñjə nñji i.»

⁵³ Ka tufoonji funñjə si ñcwə na tēni i Yesu mpyi a u pyi: «Mu jyañi na ñye ñyii na» ke, lire tēnuuni i pyàñi'à cūñjə. Ka u ná u pyenge shiimbii puni si dá Yesu na.

⁵⁴ Lire l'à pyi kacyeeni kakyanhala wuuni shəñwuuni nde Yesu à pyi ke, u à li pyi mà u ta u à yíri Zhude kùluni i na ñkèege Galile wuuni i.

* **4:27** Li mpyi a cyelempyiibii kàkyanhala, ñaha na ye Yahutuubii cyelentu ñye a mpyi a yaa u jwo ná ceewe e me, mà bàra lire na, Samari shiimbii ná Yahutuubii mpyi a táan me.

5

Yesu à faanwa cùuŋo Betisayida kànhe e

¹ Puru jwəhə na, Yahutuubii kataanni là mpyi na mpyi Zheruzalemu kànhe e, ka Yesu si núr'a kàre wani. ² Ncwəgə na mpyi wani, mpàabii tajyige taan, pi mpyi maha kuru jcwəge mege yiri Eburubii shɛɛnre e: «Betizata». Nkubaya kan̄kuro na mpyi wani kuru cyage e. ³ Yamii nijyahamii mpyi maha sínnini yire nkubayi jwəh'i. Pii na mpyi fyinmii, pii sí jye dīshiyifee, pii sí jye faanlii. [Pi puni mpyi maha sínnini wani na jcwəge lwəhe tēnyahani sigili, ⁴ jaha na ye Kile mēlekēni wà mpyi maha yīri nīnyīni i maha mpa kuru lwəhe nyàha tērigii cыл'e. Lwəhe ká nyàha tēni ndemu i ke, yamafoo maha yamafoo ká fyànha a jyè k'e ke, uru wumpe mpyi maha láha u na.]

⁵ Nàŋi wà na mpyi pi shwəhəle, u yamp'à u ta fo mà nɔ yyee bejjaaga ná kɛ ná baataanre na. ⁶ Yesu à nàŋi nizinini jya, maa jɛè na u à mɔ yampe na mà tòro ke, maa u yíbe: «Mu la jye si jcwəgə la?» ⁷ Ka nàŋi si u pyi: «Na cevoo, sùpya jye mii á nge u sí n-jà mii lèŋe jcwəge e mɛ. Ku lwəhe ká nyàha tēni ndemu i ke, mii la ká mpyi si jyè, wà maha mii caanra.» ⁸ Ka Yesu si u pyi: «Yīri, ma a ma yasinninke lwó, ma a jaare.» ⁹ Ka nàŋi si ntíl'a cùuŋo maa ku lwó na jaare.

Jye kuru can̄ke sí mpyi Yahutuubii can̄ŋə, ¹⁰ ka Yahutuubii jūŋufēebii pii si jwo nàŋi nijcuuŋ'á: «Ninjaa jye can̄ŋəke, mu jye a yaa mu u ma yasinninke tūgo ma a jaare mɛ*.» ¹¹ Ka nàŋi si pi pyi: «Nge u à mii cùuŋo ke, ur'à jwo “Ma yasinninke lwó, ma a jaare!”» ¹² Ka pi i núr'a u yíbe: «Jofoo u à mu pyi “Ma yasinninke lwó ma a jaare” ye?» ¹³ Nka nge u à u cùuŋo ke, u sàha mpyi a uru cè mɛ, sùpyire mpyi a nyaha kuru cyage e, ka Yesu si mpīnni ti shwəhəle.

¹⁴ Lire kántugo Yesu à sà u jya Kilejaarebage ntàani na, maa u pyi: «Lógo, mu à cùuŋ'a kwò. Ma hà nūru cye le kapiini labɛr'e nde li sí mu pyi mu u kyaa ta nde l'à waha nijcyiini na mɛ.» ¹⁵ Ka nàŋi si nkàr'a sà yi jwo Yahutuubii jūŋufēebil'á na Yesu u à uru cùuŋo. ¹⁶ Ka pi i wá na pyinkanna caa si kapii pyi Yesu na, jaha na ye u à wà cùuŋo can̄ŋəke e. ¹⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Mii Tunji na báaraŋi pyi tērigii puni i, lire kurugo mii mú à yaa mii a báare†.» ¹⁸ Yesu à puru jwo ke, ka Yahutuubii jūŋufēebii si nàara na u caa raa bùu, jaha na ye u kuro jye can̄ŋəke e mɛ, maa núr'a jwo na uru Tunji u jye Kile, maa uye tàanna ná Kile e.

Kile à kuni kan Yesu á u sùpyire sàra

¹⁹ Ka Yesu si núr'a jwumpe lwó maa jwo: «Sèenji na mii sí n-sì yi jwo yii á, Jyafoonji si n-jà yaaga pyi uy'á mɛ, u aha ndemu jya u Tunji u u mpyi ke, lire u maha mpyi. Karigii puni Tufoonji maha mpyi ke, cyire Jyafoonji maha mpyi mú, ²⁰ jaha na ye Jyafoonji kyal'à táan Tufoonji á. Lire e u maha u karigii nimpýiinkii puni cyêre u na. Karigii cyi à pēe yii nijyan̄kwəgigii na ke, u sí cyire cyêe u na u pyi, bà li si mpyi si yii kàkyanhala mɛ. ²¹ Bà Tufoonji na sùpyire jèni na yige kwùni i, marii shìŋi kaan t'á mɛ, amuni Jyafoonji maha shìŋi kaan u nyii wuubil'á. ²² Tufoonji bà u sí sùpyire sàra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e mɛ, u à kuni kan Jyafoonji á u a lire pyi, ²³ bà sùpyire puni si mpyi s'a Jyafoonji pēre, Tufoonji pēen̄kanni na mɛ. Ngemu ká mpyi u jye na Jyafoonji pēre mɛ, Tufoonji u à u tun ke, u mú jye na uru pēre mɛ.

²⁴ Sèenji na mii sí n-sì yi jwo yii á, ngemu ká mii jwumpe lógo maa dá mii tunvoonji na ke, urufol'à shìŋi nin̄kwombaanji ta. U nàzhan saha jye Kile yoge e mɛ, u à fworo kwùni i mà jyè shìŋi nin̄kwombaanji i mà kwò.

²⁵ Sèenji na mii sí n-sì yi jwo yii á sahan̄ki, tēni là na ma, li bá à nɔ a kwò, kwùubii sí raa Kile Jyanji mejwuuni nūru, mpiimu ká u jwumpe lógo maa jɛɛ pu na ke, pire sí shìŋi

* **5:10** Musa Saliyanji mpyi a li cyêe na báara kà raa mpyi can̄ŋəke e mɛ. Kile Saliyanji cyelentiibil'à là bàra u na na wà mɛ ká tuguro lwó kuru can̄ke, urufol'à báara pyi. † **5:17** Y'à jwo Zhenezi 2.2-3 i na Kile à n̄o u báaraŋi na can̄ŋəke. Yahutuubil'à dá yire na maa jɛɛ li na piye fun̄ji na Kile na nīnyīni ná jūŋke kēen̄ji can̄ŋəke e mú. Ná li sí jye amuni, pi jye a yaa pi Yesu cēge mɛ.

ninƙwombaanƙi ta. ²⁶ Bà Tufooni ɲɛ shɛɲi ninƙwombaanƙifoo mɛ, amuni u à Jyafooni pyi uru shɛɲi kanfoo mú, ²⁷ maa kuni kan u á u sùpyire sàra u tàanna ná pi kapyiɲkil'e, ɲaha na yɛ uru u ɲɛ Supyani Jyani. ²⁸ Jwumpe puni mii à jwo a kwò ke, puru kà yii kàkɲanhala mɛ, tɛni là na ma, kwùubii puni sí raa Supyani Jyani mɛjwuuni núru. ²⁹ Kwùubii puni sí ɲɛ n-fworo pi fanɲi i. Mpii pi à kacɛɲɲii pyi ke, pire sí shɛɲi ninƙwombaanƙi ta, kapimpyiibii nàntanɲi u ɲɛ kwùɲi. ³⁰ Mii sì n-jà kyaa pyi naye e mɛ, nde mii Tunɲi à jwo ke, ná lire e mii sí sùpyire sàra si ntàanna ná pi kapyiɲkil'e. Mii sùpyire sàraɲkann'à tii, ɲaha na yɛ mii ɲɛ na li pyi na ɲyii wuuni mɛ, fo na tunvoonɲi ɲyii wuuni.

Yesu à jwo na uru jwumpe na ɲɛ sèe

³¹ Kàmɲi mii yabilɲi u mpyi na yu naye kyaa na, mii jwumpe mpyi na sì n-jà n-pyi sèe mɛ. ³² Wabɛɛ u à mii kyaa jwo, mii à cè u jwumpe ɲɛ sèe. ³³ ɲɛ yii à pì tun Yuhana á, ka u u sɛɲi kanni jwo pi á mii kyaa na. ³⁴ Mii wi ke, mii ɲɛ a naye tiiɲɛ sùpya ɲwòmuguro na mɛ, ɲka mii na ɲcyii karigii yu yii á, bà yii si mpyi si shwò mɛ. ³⁵ Yuhana à pyi bà fùkina ɲɛ na ɲi yii shwòhòl'e mɛ. Puru bɛɛnmpe kurugo yii à tère nimbilere pyi funntange e. ³⁶ Kani là à mii kyaa jwo, lire fành'à ɲyaha mà tòro Yuhana jwumpe na. Karigii Tufooni à kan mii á maa jwo na mii u cyi pyi a fùɲɲò ke, cyire kyaa na mii ɲɛ. Sɛɲi na, ɲcyii karigil'à li cyèe na Tufooni u à mii tun. ³⁷ Tufooni u à mii tun ke, uru u maha mii kyaa yu. ɲka yii sàha u mɛjwuuni lógo mà ɲya mɛ, yii sàha u ɲya mà ɲya mɛ. ³⁸ U jwumpe ɲɛ a tateɲge ta yii e mɛ, ɲaha na yɛ yii ɲɛ a dá u tùnntunɲi na mɛ. ³⁹ Yii na Kile Jwumpe Semɛɲi kálali ná funɲiɲke e, ɲaha na yɛ yii na sònɲi na yii sí shɛɲi ninƙwombaanƙi ta u e, uru sí u ɲɛ na mii kyaa yu. ⁴⁰ Lire ná li wuuni mú i, yii ɲɛ a ɲɛn'a pa mii á bà yii si mpyi si uru shɛɲi ta mɛ.

⁴¹ Sùpyire t'a mii pèrɛ, lire bà mii ɲɛ na ɲcaa mɛ. ⁴² Mii à li cè mú na tàange ɲɛ yii zòompɲi na mà yyaha tii ná Kile e mɛ. ⁴³ Mii à pa na Tunɲi mɛge na, ka yii i mii cyé, ɲka kàmɲi sùpyani wabɛɛ u mpyi a pa uye mɛge na, yii mpyi na sí ɲɛ uru na. ⁴⁴ Yii shinɲɛɛbii pi a yii pèrɛ, lire l'à táan yii á. Mà li ta ɲge u à sì Kile ke, pèente uru maha ɲkaan ke, yii ɲɛ na tire caa mɛ. ɲɛ di yii sí n-jà n-dá mii na n-jwo yɛ? ⁴⁵ Yii àha raa sònɲi na mii u sí na Tunɲi sòn yii na mɛ. Kile tùnntunɲiMusa na yii sònɲor'à taha ke, uru u sí u sòn yii na. ⁴⁶ Kàmɲi sɛɲi na yii mpyi a dá Musa na, yii mpyi na sí n-dá mii na mú, ɲaha na yɛ u à mii kyaa jwo u sémɛɲi i. ⁴⁷ ɲɛ yii aha mpyi yii ɲɛ a dá uru sémɛɲi jwumpe na mɛ, di yii sí n-jà n-dá n-jwo mii ɲwòjwumpe na yɛ?»

6

Yesu à shiin kampwòhii kanƙuro ɲwò cya

(Macwo 14.13-21; Marika 6.30-44; Luka 9.10-17)

¹ Lire kàntugo Yesu à kàre Galile banɲi kùɲke na, uru banɲi mɛge mú na ɲɛ Tiberiyadi. ² Shinɲyahara mpyi a taha u ɲwòh'i, ɲaha na yɛ u mpyi na kakyanhala karigii ɲcyiimu pyi na yampii cùuɲi ke, pi ɲyii mpyi cyire na. ³ Pi à nò banɲi kùɲke na ke, ka Yesu ná u cyelempyiibii si sà dùgo ɲanƙe kà na, maa ntɛɛn wani. ⁴ Yahutuubiibilereɲkwoɲi kataanni sí mpyi a nò a kwò. ⁵ Mà pi yaha wani, Yesu à wíl'a sùpyire ɲiɲyahara ɲya ti i sì u yyére, ka u u jwo Filipi á: «Taa wuu sí bwúuru ta n-shwò n-kan nte sùpyire puni ti lyí ke?» ⁶ Yesu à puru jwo sí Filipi zò shwò. Sɛɲi na, u mpyi a u nimpyiini cè a kwò. ⁷ Ka Filipi si u pyi: «Wuu mée ká sà shin ninƙin canmpyaa ɲkwuu shuunni (200) báara sàra tɛg'a bwúuru shwò mà pa ntáa nte sùpyire na, ti puni sì bwúuru kwònrò ta mɛ.» ⁸ Mà pi yaha puru jwumpe na, Yesu cyelempyani pi maha mpyi Andire, Simò Pyeri sìɲɛɲi ke, ka uru si jwo Yesu á: ⁹ «Mii à bwúuru* ɲùnyò kanƙuro ná fyapyaa shuunni ɲya nàɲjiibilini là á naha. ɲka ɲaha yire sí n-jà ɲwò nte sùpyire puni na yɛ?»

* 6:9 Bwúuruɲ'à yaa ná sùmashiɲi ɲgemu i ke, uru mɛge ɲɛ orizhi.

¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii sùpyire pyi ti tɛɛn.» Ka ti i ntɛɛn nyɛge na, ɲaha na yɛ kuru cyage nyɛge mpyi a ɲyaha. Nambaabii mpyi a kampwɔhii kan̄kuro (5.000) kwɔ. ¹¹ Ka Yesu si bwúuru ɲùnyi lwó maa fwù kan Kile á, maa yi kan pi à táa sùpyire nintɛɛnre na, maa fyaabii kan pi à táa ti na mú. Ka ti puni si lyí a tìn.

¹² Ti pun'à lyí a tìn ke, ka u u jwo u cyelempyiibil'á: «Paanyi y'à kwôro ke, yii yire kuu, bà yi si mpyi y'àha ɲkèege mɛ.» ¹³ Ka pi i yire kul'a tɛg'a shàhii kɛ ná shuunni ɲí.

¹⁴ Lire kakyanhala kani Yesu à pyi ke, sùpyir'à lire ɲya, maa jwo: «Sèenji na, ɲge u ɲyɛ Kile tùnntun̄ji, ɲge kyaa l'à jwo na u sí n-pa diɲyɛɲi i ke†.»

¹⁵ Yesu à li ɲya na sùpyire la ɲyɛ si uru cû fànhe e si mpyi saan̄ji ke, ka u u yîri ti taan, maa núr'a dùgo ɲan̄ke ɲun̄'i uye ɲin̄kin.

Yesu à ɲaara lwɔhe ɲun̄'i

(Macwo 14.22-33; Marika 6.45-52)

¹⁶ Yàkɔɲwɔɔr'à nɔ ke, ka Yesu cyelempyiibii si ɲkàre baɲi ɲwɔge na. ¹⁷ Numpilag'à wwò a Yesu yaha u sàha ɲkwò a nɔ pi yyére mɛ. Ka pi i bakwɔɔge kà lwó si jyiile s'a ɲkèege Kapɛɛnamu kànhe e. ¹⁸ Mà pi yaha bakwɔɔge e ka kafeebwɔhɔ si yîri na lwɔhe ɲyàha sèl'e. ¹⁹ Pi à culumɛtirii kan̄kuro pyi na si baan'á lwɔhe ɲun̄'i ke, ka pi i Yesu ɲya u u ɲaare lwɔhe ɲun̄'i, na si pi á, ka fyagare si pi cû sèl'e. ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii àha vyá mɛ, mii wi.» ²¹ Lire tɛni i, l'à táan pi á Yesu u jyɛ ná pire e bakwɔɔge e, ka pi i ntíl'a nɔ pi tashage e.

Sùpyire na Yesu caa

²² Kuru can̄ɲa nùmpañɲa, sùpyire ti mpyi a kwôro wani baɲi kùɲke na ke, ka tire si ɲcɛ na bakwɔɔgo ɲin̄kin ku mpyi wani, maa ɲcɛ na Yesu ɲyɛ a jyɛ kur'e ná u cyelempyiibil'e mɛ, ɲaha na yɛ pire kanni pi à jyɛ a kàre. ²³ Nka bakwooyi yabɛɛ mpyi a yîri Tiberiyadi kànhe e. Kafoon̄ji Yesu à fwù kan Kile á, maa bwúurun̄ji táa táa sùpyire na cyage ɲkemu i ke, yi mpyi a yyére kuru cyage taan. ²⁴ Nyɛ sùpyir'à pa li ɲya na Yesu ɲyɛ wani mɛ, u cyelempyiibii mú sí ɲyɛ wani mɛ, maa jyɛ yire bakwooyi i mà kàre Kapɛɛnamu kànhe e Yesu tacyage e.

Yalyire ti maha shìɲi ɲin̄kwombaan̄ji kaan ke

²⁵ Pi à sà Yesu ɲya baɲi kùɲke san̄ke na ke, maa jwo: «Cyelentun̄ji, tɛni ndire e mu à pa naha yɛ?» ²⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, kakyanhala karigii yii à ɲya mii u mpyi ke, cyire kurugo bà yii na mii caa mɛ, ɲka yalyire yii à lyí fo mà tìn ke, tire kurugo yii na mii caa. ²⁷ Yalyire ti na fwónre ke, yii àha raa báare tire kurugo mɛ, nte ti ɲyɛ ti ɲyɛ na fwónre mɛ, ná ti maha shìɲi ɲin̄kwombaan̄ji kaan ke, yii a báare tire kurugo. Supyan̄ji Jyan̄ji u ɲyɛ tire yalyire kanvoon̄ji, ɲaha na yɛ Tufoon̄ji à uru cwɔɔnr'a yaha lire mɛɛ na.»

²⁸ Ka pi i Yesu yíbe: «Naha wuu à yaa wuu a mpyi Kile ɲyii kani yɛ?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Kile ɲyii kani li ɲyɛ yii dá u tùnntun̄ji na.»

³⁰ Ka pi i núr'a u pyi: «Kakyanhala kani ndire mu sí n-pyi n-cyêe wuu na, wuu u já a dá mu na yɛ? Naha mu sí n-pyi yɛ? ³¹ Mà wuu tulyeyi yaha síwage e, pi à manin̄ji lyí bà l'à séme Kile Jwumpe Semɛɲi i «U mpyi maha yalyire kaan pi i lyí ntemu t'à yîri ɲin̄yini i ke†.»

³² Ka Yesu si núr'a pi pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, yalyire t'à yîri ɲin̄yini i ke, Kile tùnntun̄jiMusa bà u à tire kan mɛ. Nka mii Tun̄ji kanni u maha sèe yalyire kaan, ntemu t'à yîri ɲin̄yini i ke. ³³ Naha na yɛ yalyire Kile maha ɲkaan ke, tire ti ɲyɛ nte t'à yîri ɲin̄yini i ke, tire ti maha shìɲi ɲin̄kwombaan̄ji kaan diɲyɛ sùpyir'á.» ³⁴ Ka pi i u pyi: «Kafoon̄ji, mu à yaa mu a tire yalyire kaan wuu á tɛrigii puni i.»

† 6:14 Yahutuubii mpyi na Kile tùnntun̄ji wà sigili, Musa fiige (Duterɛnɔmu 18.15). Pil'à kàlan̄ji wà kan na uru sí bwúurun̄ji pyi u yîri ɲin̄yini i, u tige ɲin̄ke na, bà Musa à li pyi mɛ. ‡ 6:31 Ekizodi 16.4; Nɛɛmi 9.15; Zaburu 78.24, 25

³⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Mii u nyɛ yalyire nte ti maha shɛ̃ɛ̃i nɛ̃ɛ̃kwɔmbaanɛ̃i kaan sùpyir'á ke. Ngemu ká mpa mii á ke, katege saha sì n-sì urufoo ta mɛ; ngemu ká dá mii na ke, byaga saha sì n-sì urufoo ta mɛ. ³⁶ Bà mii à yi jwo yii á mà kwò mɛ, yii à mii nya, yii sí sàha jɛn'a dá mii na mɛ. ³⁷ Mpii mii Tunɛ̃i na ɛ̃kaan mii á ke, pire puni sí raa ma mii á. Ngemu ká mpa mii á ke, mii sì n-sì uru kòrɔ n-yige cyínnɛ̃i na mɛ. ³⁸ Mii nyɛ a yíri nɛ̃nyɛ̃i na mà pa jɛ̃nke na si mpa a na nyii wuuni pyi mɛ, mii à pa mpa a na tunvoonɛ̃i nyii wuuni pyi. ³⁹ Mii tunvoonɛ̃i nyii wuuni li nyɛ, mpii puni u à kan mii á ke, mii àha zì ɛ̃kwò pi wà nɛ̃kin yaha u pínni mɛ, ɛ̃ka mii u pi puni jɛ̃ a yige kwùɛ̃i i dɛ̃nyɛ̃i canɛ̃kwòge. ⁴⁰ Nde li nyɛ mii Tunɛ̃i nyii wuuni ke, lire li nyɛ shin maha shin ká Jyafoonɛ̃i nya, maa dá u na ke, urufoo sí shɛ̃ɛ̃i nɛ̃ɛ̃kwɔmbaanɛ̃i ta, mii mú sí urufoo jɛ̃ n-yige kwùɛ̃i i dɛ̃nyɛ̃i canɛ̃kwòge.»

⁴¹ Yesu à jwo na uru u nyɛ yalyire t'à yíri nɛ̃nyɛ̃i i ke, ka puru jwumpe si mpɛn Yahutuubii jùɛ̃fɛ̃bil'e, ka pi i wá na ɛ̃kunni piye shwòhòl'e. ⁴² Maa jwo: «Yusufu jyanɛ̃i Yesu bàl'à? Wuu à u tunɛ̃i cè mà u nunɛ̃i cè, ka u u mpa a ɛ̃ko na ur'à yíri Kile yyére la?»

⁴³ Ka Yesu si jwo: «Yii kunɛ̃ke jwò yaha. ⁴⁴ Sùpya sì n-pa mii á, Tufoonɛ̃i u à mii tun ke, ná uru bà u à pa ná u e mɛ. Urufoo ká mpa mii á, mii sí u jɛ̃ n-yige kwùɛ̃i i dɛ̃nyɛ̃i canɛ̃kwòge. ⁴⁵ Kile tùnntunmpii sémɛ̃bil'e, yii sí mpe jwumpe ta wani “Kile yabilɛ̃i sí pi puni kâlaŃ.” Shin maha shin ká Tufoonɛ̃i jwumpe lógo, maa jɛ̃ pu na ke, uru sí n-pa mii á. ⁴⁶ ɛ̃ka lire nyɛ a li cyêe na wà a Tufoonɛ̃i nya mɛ, fo ɛ̃ge u à yíri Kile yyére ke. Uru u à Tufoonɛ̃i nya. ⁴⁷ Sèenɛ̃i na mii sí n-sì yi jwo yii á, ngemu u à dá mii na ke, shɛ̃ɛ̃i nɛ̃ɛ̃kwɔmbaanɛ̃i na nyɛ urufol'á. ⁴⁸ Yalyire ti maha shɛ̃ɛ̃i nɛ̃ɛ̃kwɔmbaanɛ̃i kaan sùpyir'á ke, mii u nyɛ tire. ⁴⁹ Mà yii tulyeyi yaha síwage e, pi à manɛ̃i lyí. Lire ná li wuuni mú i, pi à kwù. ⁵⁰ ɛ̃ka nte t'à yíri nɛ̃nyɛ̃i na mà tige jɛ̃nke na ke, ngemu ká tire lyí ke, u saha sì n-kwù mɛ. ⁵¹ Mii u nyɛ tire yalyire shɛ̃ɛ̃i woore mà yíri nɛ̃nyɛ̃i na. Shin maha shin u à tire yalyire tà lyí ke, urufoo sí shɛ̃ɛ̃i nɛ̃ɛ̃kwɔmbaanɛ̃i ta. Yalyire mii sí n-kan dɛ̃nyɛ̃i si shɛ̃ɛ̃i nɛ̃ɛ̃kwɔmbaanɛ̃i ta ke, mii cyeere ti nyɛ tire.»

⁵² Yesu à yire jwo ke, ka nàkaante si yíri Yahutuubii shwòhòl'e na: «Di ɛ̃ge nàɛ̃i sí n-jà u cyeere kan wuu lyí yɛ?»

⁵³ Ka Yesu si núr'a yi jwo pi á: «Sèenɛ̃i na mii sí n-sì yi jwo yii á, yii aha mpyi yii nyɛ a Supyanɛ̃i Jyanɛ̃i kyaare kyà, maa u sìshange bya mɛ, yii sì shɛ̃ɛ̃i nɛ̃ɛ̃kwɔmbaanɛ̃i ta mɛ. ⁵⁴ Ngemu ká mii cyeere kyà maa mii sìshange bya mú ke, shɛ̃ɛ̃i nɛ̃ɛ̃kwɔmbaanɛ̃i na nyɛ urufol'á. Mii sí urufoo jɛ̃ n-yige kwùɛ̃i i dɛ̃nyɛ̃i canɛ̃kwòge, ⁵⁵ naha na yɛ mii cyeere ti nyɛ yalyire sèe woore, mii sìshange mú sí nyɛ lùbyage sèe woge. ⁵⁶ Ngemu ká mii cyeere kyà maa mii sìshange bya ke, urufoo sí n-kwòro mii wwoɛ̃ɛ̃ge e, mii mú sí n-kwòro urufoo woge e. ⁵⁷ Tufoonɛ̃i u nyɛ shɛ̃ɛ̃i ke, ur'à mii tun, ur'e mii à shɛ̃ɛ̃i ta, lire pyɛ̃kanni na, ngemu ká mii cyeere kyà ke, urufoo sí shɛ̃ɛ̃i sèe wunɛ̃i ta mii cye kurugo. ⁵⁸ Yalyire t'à yíri nɛ̃nyɛ̃i na ke, tire ti nyɛ nte. Yii tulyey'a ntemu lyí maa ɛ̃kwù ke, ti nyɛ tire fiige mɛ. Ngemu ká tire yalyire lyí ke, urufoo sí shɛ̃ɛ̃i nɛ̃ɛ̃kwɔmbaanɛ̃i ta.»

⁵⁹ Nyɛ Yesu à sùpyire kâla ná mpe jwumpe e Kapɛ̃ɛ̃namu kànhe Kile Jwumpe kàlambage e.

Yesu jwumpe maha shɛ̃ɛ̃i nɛ̃ɛ̃kwɔmbaanɛ̃i kaan

⁶⁰ Nyɛ Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka u cyelempyiibii nɛ̃nyahamii si jwo: «Sèenɛ̃i na, mpe jwump'à waha a tòro. Jo u sí jɛ̃ mpe e yɛ?»

⁶¹ Yesu à cè na jɛ̃ ur'à jwo ke, na yir'à waha u cyelempyiibii na, lire e pi na ɛ̃kunni, ka u u yi jwo pi á: «Mpe jwump'à yii yà mú la? ⁶² Yii aha bá Supyanɛ̃i Jyanɛ̃i nya u u dùru u tayirige e nɛ̃nyɛ̃i na de? Naha yii sí n-jwo yɛ? ⁶³ Kile Munaani li maha shɛ̃ɛ̃i sèe wunɛ̃i kaan sùpyan'á, ná lire bà mɛ, sùpyanɛ̃i yabilɛ̃i fànhe sì n-jà yaaga pyi mɛ. Jwumpe mii à jwo yii á ke, p'à fwooro Kile Munaani i, pu sí maha uru shɛ̃ɛ̃i kaan. ⁶⁴ ɛ̃ka pìi na nyɛ yii e, pi nyɛ a dá mɛ.»

Nye mà lwó fo tasiige e, mpíi pí nyé pí nyé a dá mé, ná nge u sí Yesu le cye e ke, u mpyi a pire cè. ⁶⁵ Ka Yesu si núr'a pí pyi: «Lire kurugo mii á yi jwo yíi á na sùpya sì n-jà n-pa mii á ná Tufooni Kile nyé a li fànhe kan urufol'á mà yé.»

⁶⁶ Mà lwó kuru cannke na, u cyelempyiibii ninyahamil'à nùru u fye e, pí saha nyé a jén'a taha u nwòh'i mé. ⁶⁷ Ka Yesu si u cyelempyiibii ké ná shuunniñi pyi: «Yii sí de, yii sí jéé n-kàré mú la?» ⁶⁸ Ka Simó Pyeri si u pyi: «Kafooni, jofoo yyére wuu sí raa nkèege, shìñi nínkwombaani jwumpe sí nyé mu á yé? ⁶⁹ Wuu à li cè maa dá li na na nge u à fworó Kile e ke, uru u nyé mu.»

⁷⁰ Ka Yesu si pí pyi: «Tá mii bà u à yii ké ná shuunniñi cwòonrò mé? Nka yii wà nínkin na naha zàmpen.» ⁷¹ Simó Isikariyoti jyañi Zhudasi kyaa Yesu mpyi a jwo ke, uru u sí n-pa u le cye e, maa li ta u na nyé cyelempyiibii ké ná shuunniñi nínchwònròbil'e.

7

Yesu cìnmpyiibii nyé a dá u na mé

¹ Lire kàntugo Yesu à tòro ná jani i Galile kùluni i, u nyé a jén'a jyè Zhude kùluni i mé, jaha na yé Yahutuubii jùñufeebii mpyi na u caa si mbò. ² Yahutuubii vùñnyi kataanni mpyi a byanhara a kwò. ³ Ka Yesu cìnmpyiibii si mpa u fye e, maa yi jwo u á: «Mu à yaa mu u yíri naha numé mà kàré Zhude kùluni i, bà mu cyelempyiibii pí nyé kuru cyage e ke, pire si mpyi si mu kakyanhala karigii nya mé. ⁴ Ngemu la ká mpyi sùpyire si u cè ke, uru nyé a yaa u a karigii pyi nwòhòre e mé. Ncyii kakyanhala karigii mu na mpyi amé ke, li pyi bà dñyeni puni si mpyi si cyi nya mé.»

⁵ Yesu cìnmpyiibii mpyi na puru puni yu, jaha na yé pí nyé a dá u na mé. ⁶ Ka Yesu si pí pyi: «Lire tèpyiini sàha nkwo a nò mii á mé. Tère o tère l'à táan yii á ke, yii maha yii jyii wuuni pyi. ⁷ Yii kyaa sì n-jà n-pen dñyè sùpyir'á mé, nka mii kyal'à pen t'á, jaha na yé mii na li yu t'á na ti kapyiñkii nyé a nwò mé. ⁸ Yii pí ke, yii a sì kataann'á. Nka mii wi ke, mii kèege numé mé, jaha na yé tènì sàha nò mii á mé.» ⁹ U à yire jwo pí á ke, maa ntèen wani Galile kùluni i.

Yesu à kàré vùñnyi kataanni cyage e

¹⁰ Nyé Yesu cìnmpyiibil'à kàr'a kwò kataann'á ke, ka Yesu si nwòh'a kàré uye nínkin. ¹¹ Lir'á ta Yahutuubii jùñufeebii mpyi na u caa sùpyire shwòhòl'e, fo na yíbili: «Taa u nyé ke?»

¹² Sùpyire shwòhòl'e, jwumò ninyahama mpyi na nkunni Yesu kyaa na. Pii mpyi na nko: «Nge nàñi nyé sùpya nínçenñe» pii sí i nko: «Sée bà mé, u na sùpyire leni kuni nimpini i.»

¹³ Mpe jwumpe puni mpyi na nwòhòni na yu, jaha na yé pí mpyi na fyáge Yahutuubii jùñufeebii na.

Yahutuubii píl'à nàkaana pyi ná Yesu i

¹⁴ Tèni i kataann'à nò nínke e ke, ka Yesu si nkàré Kilejaarebage ntàani na, maa cye le na sùpyire kálali. ¹⁵ Ka Yahutuubii jùñufeebii si wá na nkyaáli marii nko: «Di nge nàñ'à pyi maa Kile Jwumpe Semeni cè na yu amé, wà sí nyé a u kála pu na mà yé?»

¹⁶ Ka Yesu si jwo pí á: «Jwumpe na mii na sùpyire kálali ke, mii wumò bà mé, mii tunvooni wumò pí. ¹⁷ Ngemu la ká mpyi s'a Kile jyii wuuni pyi ke, urufoo sí n-pa n-cè kampyi mii kàlan'à fworó Kile e, lire nyé mé mii yabilini i u à fworó. ¹⁸ Ngemu ká a yu u yabilini mége na ke, uye pèente urufoo maha jcaa. Nka ngemu la ká mpyi u tunvooni s'a mpère ke, urufoo cye e sèeni nyé. Kafinara nyé urufoo karigil'e mé. ¹⁹ Kile túnntunni Musa bà u à Saliyani kan yii á mà? Yii wà sí nyé na cyire karigii kuni jaare mé. Nyé jaha na yii sí na mii caa raa bùu yé?» ²⁰ Ka pii si jwo sùpyire shwòhòl'e: «Jínacyan u nyé mu, sùpya nyé na mu caa raa bùu mà dè!»

²¹ Ka Yesu si pí pyi: «Mii à sàa ta naha kabwoo nínkin pyi cannòñke e ke, ka lire si yii kàkyahanla la? ²² Yii maha pùnampyire kwùn cannòñke e, maa jwo na Musa u à lire kuni

kan yii á (mà li ta Musa bà u à ñkwònni sì mε, ñka yii tulyeyi yi.) ²³ Ná yii maha pùnampyire kwùun canñonke e, si nta raa Musa Saliyanj kuni ñaare, ñye ñaha na yii na ntîri mii na na mii à sùpya nimpunjo cùunjo canñonke e ye? ²⁴ Yii àha raa sùpyire la wwû kanjaani kanni na mε, ñka yii fyânha a sèenji cya yii cè, yii i nta a pà jwo.»

²⁵ Mà Yesu yaha jwumpe na, Zheruzalēmu kànhe shiimbii pìi mpyi na ñko: «Tá nàñi pì na ñcaa si mbò ke, uru bà u ñye ñge mε? ²⁶ Ñka u we, u u yu sùpyire shwòhòl'e, pì s'à fyâha maa u yaha wani. Kampyi wuu ñùñfeebii'á tēen li taan na Kile Nijcwōnrōñi kyaa l'á jwo ke, na uru wi de? ²⁷ Wuu s'à ñge nàñi tayirige cè, mà li ta Kile Nijcwōnrōñi ká mpa, sùpya ninjin si u tayirige cè mε.»

²⁸ Ñye mà Yesu yaha kàlanj na Kileñaarebage e, u à jwo fànha na: «Yii à mii cè, maa mii tayirige cè mú la? Ñka mii ñye a pa nay'á mε, sèenji na wà u à mii tun, yii ñye a u cè mε. ²⁹ Mii s'à u cè, ñaha na ye mii à yîri u yyére, uru mú sí u à mii tun.» ³⁰ Yesu à yire jwo ke, pì la mpyi si u cù. Ñka sùpya ñye a jà mε, ñaha na ye u tèecûni mpyi na sàha ñkwò a nò mε. ³¹ Lire ná li wuuni mú i, sùpyire shwòhòl'e shinnyahara à dá Yesu na, tire sùpyire mpyi na ñko: «Kile Nijcwōnrōñi ká bú mpa, kakyanhala kani ndire u sí n-pa n-pyi mà núr'a tòro ñge nàñi wuuni taan ye?»

Yahutuubii ñùñfeebii'á pìi tun pì sà Yesu cù

³² Mpe sùpyire mpyi na ñkunni Yesu kyaa na ke, p'à jyè Farizhēnbii ñingyigigil'e. Ñye ka Kile sáragawwuubii ñùñfeebii ná Farizhēnbii si Kileñaarebage sañcwōnsigibii pìi tun pì sà Yesu cù. ³³ Ka Yesu si jwo: «Mii saha sí tère nimbilere pyi yii shwòhòl'e, lire ká ntòro, mii sí nùru na tunvoonji yyére. ³⁴ Yii sí raa mii caa, yii si mii ñya mε, ñaha na ye cyage e mii sí n-pyi ke, yii si n-jà nò wani mε.» ³⁵ Ka Yahutuubii ñùñfeebii si wá na ñko piy'á: «Lire tēni i ke, taa ñge nàñi la ñye s'a ñkēge, marii ñko na wuu si n-jà uru ñya mà ye? Yahutuubii pì à caala a kàr'a sà ntēen Girēkiibii shwòhòl'e ke, kampyi pire yyére u la ñye s'a ñkēge, si sà a pì kálali de? ³⁶ Di mpe jwumpe ñwòhe ñye ye “Yii sí raa mii caa, yii si mii ñya mε, ñaha na ye cyage e mii sí n-pyi ke, yii si n-jà nò wani mε”?»

Yesu à jwo uru sí Kile Munaani kan dānafeebii'á

³⁷ Ñye kataanni canzannk'á nò ke, kuru sí k'à pyi canmbwòhe, ka Yesu si yîr'a yyere sùpyire yyaha na, maa jwo fànha na: «Byaga ká wà ta, urufoo u a ma mii yyére, u u mpa bya. ³⁸ Ngemu ká dá mii na ke, lwòhe ku maha shìñi kaan ke, kuru sí raa fwu raa fwore urufoo funñke e ba fiige, bà l'á sémε Kile Jwumpe Semēñi i mε.» ³⁹ Kile Munaani li mpyi na sí n-pa n-kan dānafeebii'á ke, lire kyaa Yesu mpyi na yu amε. Lire tēni i Kile Munaani mpyi na sàha ñkan mε, ñaha na ye Yesu mpyi na sàha dùgo nìnyinji na u pèente e mε.

Sùpyire ñwòjwump'á táa Yesu kyaa na

⁴⁰ Sùpyire shwòhòl'e, shinnyahara à Yesu jwumpe lógo ke, ka pìi si wá na ñko: «Nàkaana ñye mε, Kile túnntunñi wuu na sigili ke, uru u ñye ñge nàñi.» ⁴¹ Pìi bá mpyi na ñko na Kile Nijcwōnrōñi wi. Ka pìi si jwo: «Di Kile Nijcwōnrōñi sí n-jà n-yîri Galile kùluni i n-jwo ye? ⁴² Li ñye a sémε Kile Jwumpe Semēñi i na Kile Nijcwōnrōñi sí n-fworo saannji Dawuda tùluge e mà? Maa núr'a sémε “U sí n-yîri Dawuda kànsege na, Bētilēhemu kànhe e.”» ⁴³ Ka sùpyire funzōnñore si ntáa Yesu kyaa na. ⁴⁴ Pìi mpyi wani sùpyire shwòhòl'e, pire la mpyi si u cù, ñka pì wà ñye a cye taha u na mε.

⁴⁵ Ka Kileñaarebage sañcwōnsigibii si núr'a kàre Kile sáragawwuubii ñùñfeebii ná Farizhēnbii yyére. Ka pire si pì yíbe: «Di k'à ta a jwo, ka yii i mpa maa u yaha ye?» ⁴⁶ Ka pì i pì pyi: «Wuu sàha ñkwò a ñge nàñi jwumpe fiige lógo wuu ñingyigigil'e mε!» ⁴⁷ Ka Farizhēnbii si pì pyi: «Yii mú à yiye yaha u à wurugo la? ⁴⁸ Tá yii sàha ñkwò a lógo na wuu ñùñfoonji wà ninjin, lire ñye mε Farizhēnnji wà ninjin à dá u na? ⁴⁹ Mpii pì à dá u na ke, pire wà ñye a yaage cè Musa Saliyanj i mε, pì pun'á láña.»

⁵⁰ Pi wà na mpyi wani, uru mēge mpyi Nikodemu. Uru u mpyi a shà Yesu yyére canŋka numpilage e. Ka uru si jwumpe lwó, maa jwo Farizhēenbil'á: ⁵¹ «Mà tàanna ná wuu Saliyaŋi i, wuu si n-si n-jà yoge kwòn shin na, mà li ta wuu nyε a fyânha a lógo u jwò na, lire nyε mε wuu nyε a u kapyiini cè mε.» ⁵² Ka pi i u pyi: «Lire e ke Galile kùluni shin mú u nyε mu la? Sà Kile Jwumpe Semēŋi wíi, mu si n-si li nya wani na Kile túnntunŋi wà sí n-yîri Galile e mε.»

[⁵³ Pi à puru jwo ke, ka pi puni si yîr'a caala mà kàre pi pyenyi i.

8

Pi à ceewe cù ná nàŋi w'e

¹ Ka Yesu si ŋkàr'a sà dùgo Olivye cire ŋaŋke na. ² Kuru canŋa nùmpaŋa nyèsòoge na, maa nùr'a pa Kileŋaarebage ntàani na. Shinŋyahara à pa bínni u taan, ka u u ntēen na pi kálali. ³ Mà u yaha u u sùpyire kálali, Kile Saliyaŋi cyelentiibii pìi ná Farizhēenbii pìl'à shà ná ceewe e u yyére, na u à ta a cù ná nàŋi w'e jacwòrò na. Pi à u yyéŋe Yesu taan, sùpyire shwòhol'e, ⁴ maa jwo: «Wuu cyelentunŋi, ŋge ceen'á ta a cù ná nàŋi w'e u u jacwòre pyi. ⁵ Mà li ta Kile túnntunŋiMusa s'á jwo Saliyaŋi i na uru ceenŋi shin'á yal'a wà a bò ná kafaay'e. Naha mu s'á jwo yε?»

⁶ Kànhaŋa pi à cyán Yesu na ná ŋke yibige e, bà pi si mpyi si u ta jwò u yabilinŋi jwòjwumpe kurugo mε. Nka Yesu à lyêele na sémēni jìŋke na ná kampeeni i. ⁷ Ka pi i ŋkwòro na u yíbili. Ka u u ŋkwò a yîr'a yyére maa pi pyi: «Ŋge u nyε yii shwòhol'e kapii baa ke, uru u fyânha a kafaaga lwó a tég'a u wà.»

⁸ Yesu à puru jwo ke, maa nùr'a lyêele na sémēni jìŋke na. ⁹ Mpii pi à pa ná ceenŋi i ke, pir'á Yesu jwòjwumpe lógo ke, ka pi i wà na fwore nìŋkin nìŋkin, mà lwó nàŋkolyeebii na fo mà pa nò kàntugo wuubii na. Yesu kanni u à kwòro wani ná ceenŋi i. ¹⁰ Yesu à pa jìŋke yîrig'a wíi, u nyε a sùpya nya ná ceenŋi i mε, maa jwo: «Ceewe, mpii pi à mu la wwú ke, taa pi nyε ke? Wà nyε a jwo mu à yaa mu u bò mà?» ¹¹ Ka ceenŋi si Yesu pyi: «Kafoonŋi, wà nyε a yire jwo mε.» Ka Yesu si jwo: «Nyε mii mú si n-jwo mu à yaa mu u bò mε. Ta sì, ŋka ma hà nùru lire kapiini fiige pyi mε.»]

Yesu u nyε Kile bēnmpe, mpe p'à pa dīnyēŋi i ke

¹² Lire kàntugo Yesu à nùr'a jwumpe lwó maa jwo sùpyir'á: «Mii u nyε dīnyēŋi bēnmpe. Ngemu ká ntaha mii fye e ke, urufoo saha si n-si ŋaare numpini i mε, ŋka urufoo sí n-pyi bēnmpe e mpe pu sí shìŋi nìŋkwombaanŋi nò urufoo na ke.»

¹³ Ka Farizhēenbii si u pyi: «Mu yabilinŋi kanni u nyε na maye kyaa yu, mu jwump'à wuu pēn.»

¹⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii yabilinŋi mēε ká sí i na naye kyaa yu, sēenŋi mii na yu yii á, ŋaha na yε mii à naye tayirige cè, maa na takarege cè. Yii sí pi ke, yii nyε a mii tayirige cè mε, yii mú nyε a mii takarege cè mε. ¹⁵ Yii na mii karigii wíi mà tàanna ná sùpyire sònŋŋkanni i. Mii wi ke, mii nyε na sùpya kapyinŋi wíi lire pyinŋkanni na mε. ¹⁶ Mii aha a sùpyire karigii kataampe cwòŋre tēni ndemu i ke, mii maha li pyi ná ntìŋi i, ŋaha na yε mii kanni bà u maha mpyi mε, Tufoonŋi u à mii tun ke, uru maha mpyi ná mii i. ¹⁷ L'à sémē yii yabilimpīi Saliyaŋi i, na shiin shuunni jwòjwumpe ká mpyi nìŋkin kyaa na, lire li nyε sēenŋi. ¹⁸ Mii yabilinŋi na naye kyaa yu, Tufoonŋi u à mii tun ke, uru mú na mii kyaa yu.»

¹⁹ Ka pi i Yesu pyi: «Taa mu tunŋi nyε ke?» Ka u u pi pyi: «Yii nyε a mii yabilinŋi cè mε, si nta jýyére mii Tunŋi na la? Yii n'a mpyi a mii cè, yii mpyi na sí mii Tunŋi cè mú.»

²⁰ Yesu à mpe jwumpe puni jwo mà u yaha Kileŋaarebage ntàani na u u kàlaŋi pyi Kile bùnyēŋi yaayi yalenŋe taan. Sùpya nyε a jà a u cù mε, ŋaha na yε u tèecūni mpyi na sàha ŋkwò a nò mε.

Yesu à uye cyêe

²¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Mii sí n-pa n-kàre, mii sí ká bú n-kàre, yii sí n-pa a mii caa. Nka yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e. Cyage e mii kèege ke, yii sì n-jà nɔ wani mɛ.»

²² U à puru jwo ke, ka Yahutuubii jùɔufeebii si wá na yu piy'á: «Taha u sí uye bò maa nko na cyage e uru sí n-kàre ke, na wuu sì n-jà nɔ wani mɛ?»

²³ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à ta naha nke jìnke na, mii s'à yîri nìnyinji na. Naha nge dɔnyɛni wuu pi nyɛ yii, nka mii nyɛ naha dɔnyɛni wu mɛ. ²⁴ Lire na, mii à yi jwo yii á na yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e. Yii aha mpyi yii nyɛ a dá li na na “Mii u nyɛ nge u nyɛ ke”* mɛ, yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e.»

²⁵ Ka pi i Yesu pyi: «Jo u nyɛ mu lire sannii i yɛ?» Ka u u pi pyi: «Mii nyɛ ngemu ke, mii à fyánha a yire jwo yii á. ²⁶ Karii nɔnyahagii na nyɛ mii u jwo yii á sí yii cêege yii kapyiinkii nɔnyahagil'e. Nje mii à lógo na tunvoon'á ke, yire mii na yu dɔnyɛ sùpyire pun'á. Mii tunvoonji u nyɛ sɛɛnifoo.»

²⁷ Pi nyɛ a mpyi a li cè na Yesu na yu Tufoonji Kile kyaa na mɛ. ²⁸ Lire kurugo ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii aha mpa Supyanji Jyanji yîrige nìnyinji na tɛni ndemu i ke, yii sí n-ta n-cè na “Mii u nyɛ nge u nyɛ ke†.” Yii sí n-ta n-cè na mii nyɛ a sɛi na yaage pyi nay'á mɛ, nde na Tufoonji à mii kâla ke, lire kanni mii na mpyi. ²⁹ Sɛɛ, mii tunvoonji nyɛ ná mii i, u nyɛ a mii yaha naye ninjin mɛ, naha na yɛ nde l'à bɛ u á ke, lire mii maha mpyi tɛrigii puni i.»

³⁰ Yesu à puru jwo ke, ka shinnyahara si dá u na.

Yesu à pêe Ibirayima na

³¹ Yahutuubii pi à dá Yesu na ke, ka u u jwo pir'á: «Yii aha mii jwɔjwumpe cû, sɛɛni na yii à pyi mii cyelempyii. ³² Lire tɛni i, yii sí sɛɛni cè, sɛɛni mú sí yii yige bilere e.»

³³ Ka Yahutuubii jùɔufeebii si u pyi: «Wuu na nyɛ Ibirayima tɔluge shiin. Wu u nyɛ a sàa pyi a nya wà biliwe mɛ, ka naha sí mu ta mu à jwo na wuu sí n-fworo bilere e yɛ?»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Sɛɛni na mii sí n-sii yi jwo yii á, ngemu ká nkɔwôro na kapegigii pyi ke, urufoo na nyɛ kapegigii biliwe. ³⁵ Mà li ta bilinji nyɛ pyɛnge nkemu i ke, u nyɛ a sɛi na jìn'a pyi kuru pyɛnge shin mɛ, nka pyɛngefoo jyanji u à sɛi pyɛnge shinji yabilinji. ³⁶ Jyafoonji ká yii shwɔ kapegigii bilere na, lire e yii sí n-sii n-fworo t'e. ³⁷ Mii à li cè na yii na nyɛ Ibirayima tɔluge shiin, lire ná li wuuni mú i, yii na jcaa si mii bò, naha na yɛ mii jwumpe nyɛ a tateɛnge wwû yii e mɛ. ³⁸ Mii wi ke, karigii mii à nya na Tunji á ke, cyire mii na yu. Ncyii yii mú à lógo yii tun'á ke, cyire yii na mpyi.»

³⁹ Ka pi i u pyi: «Wuu tunji u nyɛ Ibirayima.» Ka Yesu si pi pyi: «Yii n'a mpyi sɛɛni na Ibirayima pyii, karigii u mpyi na mpyi ke, yii mú mpyi na sí raa cyire pyi. ⁴⁰ Mà jwo yii pi à lire pyi ke, ka yii i wá na mii caa raa bùu na mii na sɛɛni yu yii á, bà mii à u lógo Kile á mɛ. Ibirayima sí nyɛ a lire fiige pyi mà nya mɛ. ⁴¹ Yii tunji maha karigii jcyiimu pyi ke, cyire yii maha mpyi.» Ka pi i u pyi: «Wuu nyɛ kàsɔɔgɔ kùɔɔ pyi mɛ. Wu u Tunji na nyɛ ninjin, Kile wi.» ⁴² Ka Yesu si pi pyi: «Kàmpyi sɛɛ Kile u nyɛ yii Tunji, mii kyaa mpyi na sí n-táan yii á, naha na yɛ mii à fworo Kile e, uru u à mii yaha a pa naha. Mii nyɛ a pa nay'á mɛ, uru u à mii tun. ⁴³ Naha na yii nyɛ na mii jwumpe yyaha cini mà yɛ? Mii à li ta, yii la nyɛ sì pu lógo mɛ. ⁴⁴ Sitaanninji u nyɛ yii tunji, lire e l'à táan yii á, yii pi a u nyii wogigii pyi. Supyibonɔ u nyɛ u wi, fo mà lwɔ tasiige e, u sàha ntêl'a sɛɛni jwo a nya mɛ, naha na yɛ sɛɛbili ninjin nyɛ u funnke e mɛ. U aha fini, u maha jwo a tàanna ná u funnɔ sònɔɔre e, naha na yɛ kafinare jwufoo wi, kafinare tunji mú wi. ⁴⁵ Nka mii wi ke, sɛɛni kanni mii na yu, lire kurugo yii nyɛ a dá mii na mɛ. ⁴⁶ Yii puni shwɔhɔl'e, jofoo ninjin u sí n-jà li cyêe na mii à kapii pyi yɛ? Mii sí i sɛɛni yu yii á, ka yii i mpyi yii nyɛ a dá mii na naha na mà yɛ? ⁴⁷ Ngemu ká mpyi Kile wu ke, urufoo maha Kile jwumpe núru. Mu aha yii nya yii nyɛ na pu núru mɛ, yii nyɛ Kile wuu mɛ.»

* **8:24** Kile à uye cyêe Musa na, maa jwo na uru mɛge ku nyɛ: «Mii u nyɛ nge u nyɛ ke.» † **8:28** Kile à uye cyêe Musa na, maa jwo na uru mɛge ku nyɛ: «Mii u nyɛ nge u nyɛ ke.»

⁴⁸ Ka Yahutuubii jùṅufeebii si Yesu pyi: «Wuu tànga na jye mà jwo mu na jye Samari shin kannna, jina na jye mu i.» ⁴⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Jina jye mii i me. Sèenji na, mii na na Tunji père, yii sí jye na mii père me. ⁵⁰ Mii jye na na yabilinji mpèenji caa me, nka wà u jye wani, uru u jye na mii mpèenji caa, uru u sí n-pa tange kan mii á. ⁵¹ Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, ngemu ká mii jwumpe lógo maa jee pu na ke, urufoo sì n-sii n-kwû me.»

⁵² Ka Yahutuubii jùṅufeebii si Yesu pyi: «Numé wuu à li cè sèenji na na jina na jye mu i. Ibirayima à kwû, Kile túnntunmpii puni mú à kwû, ka mu u jèn'a jwo na ngemu ká mu jwumpe lógo maa pu kurigii jaare ke, urufoo saha sì n-kwû me. ⁵³ Mu à pèe wuu tulyage Ibirayima na la? Ur'à kwû, Kile túnntunmpii mú à kwû. Jofoo mu na maye sônji ye?»

⁵⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii n'a mpyi na naye père, mii mpèenji mpyi na sì là jwò me. Nka mii Tunji u na mii père. Yii à jwo na uru u jye yii Kilenji, ⁵⁵ mà li ta, yii jye a u cè me, mii s'à u cè. Mii n'a mpyi a jwo na mii jye a u cè me, mii mpyi na sí n-pyi yii fiige kafiniviniwe. Nka mii à u cè, maa u jwumpe kurigii jaare. ⁵⁶ L'à táan yii tulyage Ibirayima á mà mii canmpanke nya. U à ku nya ke, ka u funnke si ntáan sèl'e.» ⁵⁷ Ka Yahutuubii jùṅufeebii si Yesu pyi: «Ei! mu sàha yyee beeshuunni ná ke ta me, maa jwo mu à Ibirayima nya la?»

⁵⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, mà Ibirayima ta u sàha si me “Mii u jye.”»

⁵⁹ Puru jwumpe kurugo, ka pi i kafaaya lwó si ntège Yesu wà†, nka u à njwòh'a fworò Kilejaarebaga e mà kàre.

9

Yesu à fyinji wà cùṅṅ

¹ Yesu nintorón'á fyinji wà nya, uru nàṅi fyin wuṅi u à si. ² Ka Yesu cyelempyiibii si u yíbe: «Wuu cyelentunji, naha k'à nge nàṅi fyin wuṅi pyi u à si ye? U kapegigii fyè wi laa, u sifeebii wogigii fyè?» ³ Ka Yesu si pi pyi: «U fyinnté ná u kapegigii ná u sifeebii wogigii jye cyiye kur'e me, l'à pyi si Kile sífente cyèe. ⁴ Wuu à yaa wuu mii tunvooni túnnture pyi canṅke e, lire tènì ká ntòro wuu taan, numpilage sí n-wwò, báara saha sì n-jà n-pyi me. ⁵ Mà mii yaha naha diṅyeni i, mii u jye diṅyeni bènmpé.» ⁶ Yesu à puru jwo ke, maa ntilwòhe cyán jṅṅke na mà tèg'a pworo fànbara, maa tire tèg'a fyinnani jyiigii cwuugo, ⁷ maa yi jwo u á, na u sà u yyahe jyé Silowe jcwòge e (Silowe jwòhe ku jye: «túnntunṅ»). Ka fyinji si ṅkàr'a sà ku jyé, ka u jyiigii si múgo, ka u u nùru.

⁸ Jye u tēēṅṅebii ná mpíi pi mpyi maha u nintēēṅṅi jaa u u sùpyire jáare ke, ka pire si piye yíbe: «Ei! Tá nge nàṅi bà wuu mpyi maha jaa u à tēēn na jáare me?» ⁹ Ka pìi si jwo: «Uru wi» ka pìi si jwo: «Uru bà me, u málwòrò ti kannna.» Ka nàṅi yabilinji si mpa jwo: «Mii wi.» ¹⁰ Ka pi i u yíbe: «Di mu jyiigil'à pyi maa múgo ye?» ¹¹ Ka u u jwo pi á: «Nàṅi pi maha mpyi Yesu ke, uru u à pworo fànbara a tìri mii jyiigii na, maa jwo na mii i sà yyahe jyé Silowe jcwòge e. Ka mii i ṅkàr'a sà ku jyé. Mii à ku jyé ke, ka mii i ntíi na jaa na jcwúu.» ¹² Ka pi i u yíbe: «Taa uru nàṅi jye ke?» Ka u u pi pyi: «Mii jye a u takarega cè me.»

¹³ Jye nàṅi jyiigii cyi à múgo ke, ka pi i ṅkàre ná u e Farizhēēnbii yyére. ¹⁴ Canṅke Yesu à pwoore fànbara a tèg'a u jyiigii tìri cyi i nta a múgo ke, kuru na mpyi Yahutuubiicanṅṅò*. ¹⁵ Lire kurugo Farizhēēnbii mú à u yíbe jyiigii múṅṅkanni na. Ka u u jwo pi á: «Pworo u à fànbara a tìri mii jyiigii na, ka mii i sà yyahe jyé maa ntíi na jaa.» ¹⁶ Ka Farizhēēnbii pìi si jwo: «Nàṅi u à fyinji cùṅṅ ke, u sì n-jà n-yíri Kile yyére me, naha na ye u jye a canṅṅke le dá e me.» Nka pìl'a jwo: «Kàmpyi u mpyi kapimpyi, u mpyi na sì n-sii n-jà jcyii kakyanhala karigii pyi me.» Lire pyinṅkanni na, pi jye a jà a bē ninṅin na me.

† 8:59 Mà tàanna ná Yahutuubii Saliyanji i, wà ká Kile mege kège, urufoo mpyi maha yaa u wà ná kafaay'e. * 9:14 Yahutuubii Saliyanji jye a mpyi a jee báaraṅi wà tufiige u a mpyi canṅṅke e me, lire mpyi na fún pi á. Pi mpyi maha sônji na mà yaṅa cùṅṅ, lire na jye mu à jwo urufol'à báara pyi.

¹⁷ Ka pi i núr'a nàñi yíbe: «Mu wi ke, naha mu na sônñi ma nyiigii múgufoonji kyaa na ye?» Ka u u pi pyi: «Kile túnntunñɔ wi.» ¹⁸ Nka Yahutuubii nùñufeebii nyɛ a nɛn'a dá li na na u à si fyin, kàntugo ka u nyiigii si nta a múgo mɛ. Lire e pi à u sifeebii yyere, ¹⁹ maa pi yíbe: «Sèe wi nge nàñi nyɛ yii jya la? Sèe u fyin wunji u à si la? U aha nta u à si fyin, di u à pyi marii jaa numɛ ye?» ²⁰ Ka u sifeebii si jwo: «Wuu à li cè na wuu pyà wi, maa li cè wuu à u si fyin. ²¹ Nka bà u à pyi marii jaa numɛ mɛ, wuu nyɛ a cè mɛ. Wuu mú sí nyɛ a u nyiigii múgufoonji cè mɛ. U saha nyɛ pyà mɛ, yii à yaa yii i u yíbe, u yabilinji sí yi jwo yii á.» ²² Nàñi sifeebil'à yire jwo Yahutuubii nùñufeebii yyaha fyagare na. Pi mpyi a jwo a bê li na na ngemu ká jwo na Yesu u nyɛ Kile Njɛcwɔnrɔñi ke, pi sí urufoo kòrɔ n-yige Kile Jwumpe kàlambage e†. ²³ Lire na, u sifeebil'à jwo na u saha nyɛ pyà mɛ, pi u yíbe.

²⁴ Ka Farizhɛɛnbii si núr'a nàñi yyere, maa u pyi: «Sèenji jwo Kile yyahe taan, nàñi u à mu nyiigii múgo ke, wuu à u cè kapimpyi.» ²⁵ Ka nàñi si jwo: «U à pyi kapimpyi yo, u nyɛ a pyi kapimpyi mà yo, mii nyɛ a yire cè mɛ, nka kani ninjinji mii à cè ke, lire li nyɛ mii mpyi fyin, nka numɛ mii na jaa na jcwúu.» ²⁶ Ka pi i núr'a u yíbe: «Naha u à pyi mu na ye? Di u à mu nyiigii múg'a jwo ye?» ²⁷ Ka nàñi si pi pyi: «Mii à yi jwo yii á mà kwò, nka yii nyɛ a lógo mii jwɔ na mɛ, naha yyaha yii la nyɛ mii u núr'a jwo yii á ye? Taha yii la mú nyɛ si mpyi u cyelempyi la?» ²⁸ Ka pi i u cyahala, maa jwo: «Mu u nyɛ u cyelempyanji, wuu sí na nyɛ Kile túnntunñiMusa cyelempyi. ²⁹ Wuu à cè na Kile à jwo ná Musa e, nka nge nàñi wi ke, wuu bá nyɛ a u tayirige cè mɛ.» ³⁰ Ka u u pi pyi: «Nde nyɛ kakyanhala dɛ! Yii à jwo na yii nyɛ a u tayirige cè mɛ, u s'à mii nyiigii múgo. ³¹ Wuu pun'à cè na Kile nyɛ na nùru kapimpyi á mɛ. Nge u na u pèrɛ marii u nyii wogigii pyi ke, uru jwɔ na u maha nùru. ³² Mà lwó dinɛ tasiige e, wuu sàha sàa lógo na sùpyanji u à si fyin ke, na wà à jà a uru nyiigii múgo mɛ. ³³ Kàmpyi nge nàñi mpyi a fworɔ Kile e mɛ, u mpyi na sì n-jà yaaga pyi mɛ.» ³⁴ Ka Farizhɛɛnbii si jwo nàñ'á: «Mu à si kapimpyi, tacɛnɛ nyɛ mu i mɛ! Ka mu u nkɔwò a pa a wuu leni kure e la?» Maa u kòrɔ.

³⁵ Nyɛ Yesu à pa lógo na pi à nàñi kòrɔ ke, maa sà u yíbe: «Mu à dá Supyanji Jyanji na la?» ³⁶ Ka nàñi si u yíbe: «Wuu cyelentuñi, jofoo kyaa na mu nyɛ ye? Mii la nyɛ si u cè si dá u na.» ³⁷ Ka Yesu si u pyi: «Uru mu à nya amɛ, u u yu ná mu i.» ³⁸ Ka nàñi si jwo: «Kafoonji, mii à dá mu na» maa ninjkure sín Yesu taan. ³⁹ Lire tɛni i, ka Yesu si jwo: «Mii à pa dinɛnñi i si mpa sùpyire kapyiinkii kataampe cwɔnrɔ, bà fyinmpii si mpyi s'a jaa, nyafeebii si mpyi fyinmii mɛ.»

⁴⁰ Farizhɛɛnbii pi mpyi wani maa puru lógo ke, ka pire si u pyi: «Mà tàanna ná mu jwunjkanni i, wuu mú na nyɛ fyinmii bɛ?» ⁴¹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii n'a mpyi fyinmii, yii kapegigii tugure mpyi na sí n-láha yii na, nka yii na sônñi na yii nyiigil'à múgo ke, lire e yii kapegigii tugure sí n-kwòro yii na.»

10

Yesu u nyɛ mpànahani njɛɛnñi

¹ Nyɛ ka Yesu si núr'a jwo: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, ngemu ká a jcaa si jyè mpàbage e, u sí nyɛ a jyè mpàbage jwɔge e mɛ, maa dùgo kàsɔge na a jyè ke, urufoo na nyɛ nàñkaawa, maa mpyi nàñkalyɛga. ² Nka ngemu ká jyè mpàbage jwɔge e ke, uru u nyɛ mpànahani yabilinji. ³ Mpàbage kàanmucyafoonji maha yír'a ku múgo u á. Mpàabii maha u mejwuuni nùru, u maha u yabilinji mpàabii yiri ninjin ninjin pi mɛyi na, maha yige ntàani na. ⁴ U aha u wuubii nàha a yige ntàani na, u maha jaare pi yyaha na pi a sì ntaha u fye e, naha na ye pi à tɛe u mejwuuni na a kwò. ⁵ Pi sì n-sii n-taha nàmpɔnrɔ fye e mɛ, pi bá sí raa fí u yyaha na, naha na ye pi nyɛ a u mejwuuni cè mɛ.» ⁶ Yesu à nke bàtaage jwo pi á, nka pi nyɛ a ku jwɔhe cè mɛ.

† 9:22 Pi aha wà kòrɔ Kile Jwumpe kàlambage e, sùpyire sannte mpyi maha urufoo wii mu à jwo u à kwù, pi kuro sàha maha mpyi urufol'e mɛ.

⁷ Nye ka Yesu si núr'a pi pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, mii u nye mpàbage jwàge. ⁸ Mpii pi à pa mii yyaha na ke, pire puni na nye nàŋkaalii, pi mú na nye nàŋkalyeye, ŋka mpàabii nye a lógo pi á me. ⁹ Mii sí u nye mpàbage jwàge. Ngemu ká jyè mii i ke, urufoo sí n-shwà. Uru sí raa jyè, s'a fwore u jεεmpe. Mii sí raa yalyire kaan urufol'á mú. ¹⁰ Nàŋkaanji kapani li nye nàŋkaage ná boore ná kakyaare kanni. Nka mii wi ke, mii à pa si shìnji ninjkwombaanji ná fεεmpe kan na mpàabil'á.

¹¹ Mii u nye mpànahaji njicεnɲi. Mpànahaji njicεnɲi maha u múnaani kan bà u mpàabii si mpyi si shwà me. ¹² Sàrampanahawa nye mpàabii foo me. U aha sige yaaga nya, u maha fê maa mpàabii yaha. Sige yaage maha pii cû, pi sanmpil'a si jcaala. ¹³ Sàrampanahaji si n-fê, naha na ye wyère u caa, u kuro nye mpàabil'e me.

¹⁴⁻¹⁵ Mii wi ke, mii u nye mpànahaji njicεnɲi. Bà Tufoonji Kile à mii cè, ka mii mú si u cè me, amuni mii à na mpàabii cè, mii mpàabii s'à mii cè mú. Mii sí na múnaani kan na mpàabii kurugo. ¹⁶ Mpàabii pii na nye mii á, pi nye ŋke mpàbage e me*. Mii à yaa mii i pi nâha a pa, pi i mpa mii mejwuuni lógo. Lire e pi puni sí n-pa wà piye na mpyi mpàbaga ninjkin, mpànahawa ninjkin sí n-pyi pi jùŋo na. ¹⁷ Mu aha mii Tunji nya u à mii kyaa táan uy'á, lir'à ta mii sí na múnaani kan, si nùru li shwà. ¹⁸ Sùpya si n-jà mii múnaani wwú mii i fànhe e me. Mii sí li kan nay'á. Síŋi nye mii á mà li kan, síŋi nye mii á mà li shwà sahanjki. Yire mii Tunji à jwo mii u pyi.»

¹⁹ Yesu jwàjwumpe mpe kurugo, Yahutuubii jwàmyahigil'à táa sahanjki. ²⁰ Ninyahara mpyi na ŋko: «Jína na nye u e, sicyere mú na nye u e. Naha kurugo yii à yyère marii u jwumpe nùru ye?» ²¹ Ka pii si jwo: «Ei! mpe nye jínacyan jwumà me. Jínacyan sí n-jà fyinmii pyi pi a jaa la?»

Yesu à jwo uru u nye Kile Jyani

²² Nye Yahutuubii Kilejaarebage kataanni li maha mpyi Zheruzalemu kànhe e yyee maha yyee ke, lir'à pa nà mà bē ná wyeere tēni i. ²³ Mà pi yaha lire kataanni na, ka Yesu si wá na jaare na mâre Kilejaarebage ntàani na, saanji Solomani ŋkubabwàhe jwàh'i. ²⁴ Ka Yahutuubii jùŋufēebii pii si mpa Yesu kwùulo maa u yibe: «Naha tère e mu sí wuu yige numpini i ye? Kampyi mu u nye Kile Njicwànrɲi, yire fínin'a jwo wuu á.»

²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à yi jwo yii á mà kwà, ŋka yii nye a dá mii na me. Karigii mii na mpyi na Tunji mege na ke, cyire maha mii kyaa yu. ²⁶ Nka lire ná li wuuni mú i, yii nye a dá mii na me, naha na ye yii nye mii mpàabii pii me. ²⁷ Mii mpàabii na mii mejwuuni nùru, mii à pi cè, pi maha ntaha mii fye e mú. ²⁸ Mii sí shìnji ninjkwombaanji kan pi á, pi nùmpañke si n-kēge me. Sùpya saha si n-jà pi òri n-shwà mii na me. ²⁹ Mii Tunji u à pi kan mii á ke, ur'à pēe diŋyɛŋi yaayi puni na. Wà mú si n-jà pi òri n-shwà Tufoonji na me. ³⁰ Mii ná Tufoonji na nye ninjkin.»

³¹ Yesu à puru jwo ke, ka Yahutuubii jùŋufēebii si núr'a kafaaya bíle si ntège u wà mbò. ³² Ka Yesu si pi pyi: «Kacɛnɲkii ninyahagii mii à ta Tufoonji á, maa cyire pyi yii jyii na ke, cyire shwàh'è li ndi kurugo yii la nye si mii wà mbò ye?» ³³ Ka pi i u pyi: «Mu kacɛnni là kurugo bà me, ŋka mu Kile mekεεge jwumpe kurugo. Mu shintiiwe, ka mu u wá na maye pyi Kile.»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Li nye a sémε yii yabilimpīi Saliyanji i na Kile à jwo “Yii na nye kileebii pii†” mà? ³⁵ Wuu s'à li cè na Kile Jwumpe Semɛŋi si n-jà n-kēɛnɲε me, Kile s'à jwumpe kan mpiimu á ke, u na pire yire “kileebii” pii. ³⁶ Mii wi ke, Tufoonji à mii cwànr'a tun naha diŋyɛŋi i. Mii à jwo na mii u nye Kile Jyani ke, ka yii i mpyi di mà jwo na mii na Kile mege kēge ye? ³⁷ Karigii mii à pyi ke, kampyi yii à li nya na cyire nye mii Tunji wogigii me, yii àha ndá na jwumpe na me. ³⁸ Nka yii aha nta yii à cè na mii à jcyii karigii pyi mà tàanna ná Kile jyii wuuni i, yii méε ká mpyi yii nye a dá mii na me, yii dá li na na

* **10:16** Mpii pi nye pi nye Yahutuu me, ná pi sí n-pa dá Yesu na ke, pire kyaa na Yesu nye naha ŋke cyage e. † **10:34** Zaburu 82.6

cyire karigil'à fworò Kile e. Lire tènì i yíi sí lí cè na sèenji na, mii ná Tufoonji à sàa wwò.»
³⁹ Lire tènì i, ka pi i núr'a yíri s'a Yesu cwòre puru jwumpe kurugo, nka u à shwò pi na.

⁴⁰ Ka Yesu si núr'a kàr'a sà ntèen Zhuruden banji kùŋke na, cyage e Yuhana mpyi a fyânha na sùpyire batizeli ke. ⁴¹ Ka sùpyire ninyahara si shà u yyére kuru cyage e. Marii nko tiy'á: «Yuhana nyé a kakyanhala kari pyi wuu á mɛ, nka yaaga maha yaaga u à jwo nge nàŋi kyaa na ke, yire pun'à pyi sèe.» ⁴² Ka pi ninyahara si dá Yesu na wani.

11

Lazari kwùŋkanni

¹⁻² Bètani kànhe e, sìnyee taanre na mpyi wani: Mariyama ná Marita ná Lazari. Mariyamanji u mpyi a sinmpe nùguntanga wumpe wu Kafoonji Yesu tooyi na, maa pu cwuugo ná u nùŋjoore e ke, uru sìnyeenji Lazari mpyi na yà sèl'e. ³ Ka sìnyeebii pùcèribii si wà tun u sà yí jwo Yesu á: «Kafoonji, mu cevoonji naha a pyi yampi.» ⁴ Yesu à tire tùnnture lógo ke, maa jwo: «Mpe yampe nyé a pa si Lazari bò mɛ. Nka p'à pa si pèene taha Kile mɛge na, bà pèene si mpyi si ntaha Kile Jyanji na mú mɛ.»

⁵ Marita ná Mariyama ná Lazari, pire shiin taanrenji kyaa mpyi a táan Yesu á. ⁶ U à Lazari yampe kyaa lógo ke, maa ntèen wani kuru cyage e, mà canmpyaa shuunni pyi. ⁷ Lire kàntugo maa jwo u cyelempyiibil'á: «Yii a wá, wuu nùru wuu a sì Zhude kùluni i.» ⁸ Ka u cyelempyiibii si jwo: «Cyelentunji, li nyé a mɔ mɛ, Zhude shiinbii la mpyi si mu wà mbò ná kafaayi i, ka mu u núr'a jwo wuu a sì wani la?» ⁹ Ka u u jwo: «Tá bèenmpe nyé canŋke e mà lwó nyège na fo yàkonke na mɛ? Nyé nge u na jaare canŋke e ke, u uye burugumɔ nyé a táan mɛ, jaha na ye diŋyeni bèenmpe na nyé wani. ¹⁰ Nka sùpya ká a jaare numpini i, u uye burugumɔ nyé a pɛn mɛ, jaha na ye bèenmpe nyé wani mɛ.»

¹¹ Puru jwòhò na, ka Yesu si pi pyi: «Wuu cevoonji Lazari à nɔ, mii sí n-sà u jè.» ¹² Ka cyelempyiibii si jwo: «Kafoonji, kampyi nɔmpe kanni pi, u sí n-yíri.» ¹³ Lazari kwùŋi kyaa Yesu mpyi na yu, nka u cyelempyiibii mpyi na sònni na nɔmpe yabilinji kyaa u na yu. ¹⁴ Ka Yesu si núr'a yí ffiniŋ'a jwo pi á: «Lazari à kwù. ¹⁵ L'à pyi mii kàntugo na ke, l'à táan mii i, jaha na ye nde sí yíi pyi yíi i dá mii na. Nume yíi a wá, wuu a sì u taan.» ¹⁶ Cyelempyanji mɛge ku nyé Tomasi, ná pi maha u pyi: «ŋanji» ke, ka uru si jwo u shèrefeebil'á: «Yii a wá, wuu a sì ná wuu cyelentunji i, wuu u sà nkwù ná u e.»

Yesu à Lazari buwuŋi jè

¹⁷ Nyé Yesu à nɔ Bètani kànhe e, mà pi ta pi à Lazari le fannke e, canŋke sicyeere woge e u à nɔ wani*. ¹⁸ Bètani ná Zheruzalemu kànhe laage nyé a mpyi a tɔn mɛ. Ku laage nyé a tòro culumetirii taanre na mɛ. ¹⁹ Yahutuubii ninyahamii mpyi a shà Marita ná Mariyama yyére mà sà fwù pyi, pi sìnyeenji nkwùŋi na.

²⁰ Marita à pa lógo na Yesu na ma, u s'à byanhara kànhe na ke, maa yír'a sà u nùŋò bɛ, ka Mariyama si ntèen bage e. ²¹ Marita à sà nɔ Yesu na ke, maa jwo: «Kafoonji, kàmpyi mu mpyi naha, mii sìnyeenji mpyi na sì n-kwù mɛ. ²² Nka mii à cè, cyage e wuu nyé amɛ ke, mu aha kyaa maha kyaa jáare Kile á ke, u sí lire pyi mu á.» ²³ Ka Yesu si jwo: «Marita, mu sìnyeenji sí jè n-fworò kwùŋi i!» ²⁴ Ka Marita si jwo: «Mii à cè diŋyeni canŋkwoge kwùubii ká mpa a jèni, mii sìnyeenji mú sí jè.» ²⁵ Ka Yesu si jwo: «Mii u nyé kwùubii jèfoonji maa mpyi shìŋi nìŋkwombaanjifoonji. Ngemu ká dá mii na ke, urufoo mɛé ká nkwù, u sí shìŋi nìŋkwombaanji ta. ²⁶ Ngemu ká uru shìŋi ta maa dá mii na ke, urufoo saha sì n-sì n-kwù mɛ. Marita, mu à dá lire na la?» ²⁷ Ka u u jwo: «ɔn Kafoonji, mii à dá lí na na mu u nyé Kile Nìŋcwònròŋi, Kile Jyanji, nge u mpyi a yaa u pa diŋyeni i ke.»

²⁸ Nyé Marita à puru jwo ke, maa núr'a kàre pyenge e, maa sà u sìnyeenji Mariyama nkwòh'a yyere maa yí jwo u á: «Wuu cyelentunji à pa, u à jwo mà shà.» ²⁹ Mariyama à yire

* **11:17** Yahutuubii cyelentiibii mpyi maha sònni na sùpyanji ká nkwù, u múnaani maha ntèen u taan maha canmpyaa taanre pyi; cyire kàntugo urufoo nyé na jìn'a yíri sahanji mɛ.

lógo ke, maa yîri fwɔfwɔ mà kàre Yesu yyére. ³⁰ Lir'à Yesu ta u sàha jyè kànhe e mɛ. Cyage e Marita à u bê a ta ke, wani u saha mpyi. ³¹ Yahutuubii pi mpyi na Mariyama fɔnni bage e ke, pir'à u nya u à pâl'a fwororo ke, maa yîr'a taha u fye e mú, pi mpyi na sɔnni na u à kàre fannke na zà a mɛɛ súu.

³² Mariyama à sà nɔ Yesu na ke, maa jwɔ u fere e, maa jwo: «Kafoonji, kàmpyi mu mpyi naha, mii sɔnni mpyi na si n-kwù mɛ.» ³³ Yesu à Mariyama nya u u mɛɛ súu, Yahutuubii pi mpyi wani kuru cyage e ke, maa pire nya pi i mɛɛ súu mú ke, ka u lùuni si yîri, ka u u yyahe tanha, ³⁴ maa pi yîbe: «Taa yîi à Lazari buwunji yaha ke?» Ka pi i jwo: «Kafoonji, pa ku cyage wíi.» ³⁵ Ka Yesu si mɛɛ sú. ³⁶ Yahutuubii pi à Yesu mɛɛsuwunji nya ke, ka pire si jwo: «Yii wíi, nge nàni kyaa mpyi a táan u á de!» ³⁷ Ka pìi si jwo: «Uru u à fyin nàni jyiigii múgo, u mpyi na si n-jà Lazari sige kwùni na mà?»

³⁸ Puru jwumpe saha à Yesu lùuni yîrige sèe sèl'e. Nyɛ pi à sà nɔ fannke na, kur'à pyi kafawyige, maa kafaaga tég'a ku tò. ³⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii kafaage láha fannke jwɔge na.» Buɔni sɔnni Marita mpyi wani, ka uru si Yesu pyi: «Kafoonji, mu sí u nùge ta ku u fwore, u canmpyaa sicyɛere cyi nyɛ ninjaa fannke e.» ⁴⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mii nyɛ a yi jwo mu á na mu aha dá mii na na mu sí Kile sífente nya mà?» ⁴¹ Ka pi i kafaage láha fannke jwɔge na. Ka Yesu si nùnge dùrugo ninyini i, maa jwo: «Tufoonji, mii fwù nyɛ mu na, naha na yɛ mu à mii jarege shwɔ. ⁴² Mii wi ke, mii à cè na mu maha jɛɛge mii jareyi puni i, nka mii na yu amɛ, bà sùpyire puni ti naha a mii kwùulo ke, tire si mpyi si dá li na na mu u à mii tun mɛ.» ⁴³ U à puru jwo ke, maa jwo fànha na: «Lazari, yîr'a fwororo naha!» ⁴⁴ Ka u u ntíl'a fwororo fannke e, u tooyi ná u cyeyi mpyi a pwɔ, u yyahe s'à tò ná vànnyii i, ka Yesu si pi pyi pi yire puni sànhana a láha u na, pi i u yaha u a si.

Pi à vùnnɔ pwɔ Yesu na, si u bò

(Macwo 26.1-5; Marika 14.1-2; Luka 22.1-2)

⁴⁵ Yahutuubii pi mpyi a kàre Mariyama yyére, maa Yesu kapyiinkii nya ke, pi ninyahara à dá u na. ⁴⁶ Nka pire píl'a kàr'a sà Yesu kapyiinkii kyaa jwo Farizhɛɛnbil'á.

⁴⁷ Nyɛ ka Kile sáragawwuubii nùɔfɛebii ná Farizhɛɛnbii si piye nya, maa wwɔ a jwo ná yukyaala kurunke e Yesu kakyanhala karigii kyaa na. Pi mpyi na piye yíbili: «Nge nàni'à kakyanhala karii ninyahagii pyi! Naha wuu sí n-pyi yɛ? ⁴⁸ Wuu aha u yaha u u jcyii karigii pyi, sùpyire puni sí n-dá u na. Lire e ke Ɔrɔmu shiimbii sí n-pa wuu Kilejaarebage jya, si wuu shini puni bò.» ⁴⁹ Wà na mpyi pi e, pi maha uru pyi Kayifu. Uru u mpyi Kile sáragawwuubii nùɔfɛmbwɔhe lire yyeeni. Ka uru si pi pyi: «Yii nyɛ a yaage cè mɛ! ⁵⁰ Yii nyɛ a cè shin ninkin u kwù kini puni kurugo, lir'à pwɔrɔ kini sùpyire puni ti kɛɛge mà?» ⁵¹ Nyɛ Kayifu mpyi a puru jwumpe yige uye e mɛ. Bà u mpyi sáragawwuubii nùɔfɛmbwɔhe lire yyeeni mɛ, lire kurugo Kile à puru jwumpe le u jwɔge e, u jwo na Yesu à yaa u kwù Izirayeli kini sùpyire cyaga. ⁵² Nka Izirayeli sùpyire kanni kurugo bà u sí n-kwù mɛ. Kile pyiibii pi nyɛ diɔnyɛ yyaha kurugo ke, u à yaa u kwù si pire puni wà piye na, si mpyi ninkin. ⁵³ Kuru cannke, Yahutuubii nùɔfɛebil'á bê li na na Yesu à yaa u bò. ⁵⁴ Ka Yesu si láha uye jcyèenji na sùpyir'á. Maa yîri wani mà kàre kànhe kà na síwage taan, kuru mɛge nyɛ Efrayimu, mà sà tère pyi wani ná u cyelempyiibil'e.

⁵⁵ Nyɛ Yahutuubii bilereɔkwoɔni kataanni mpyi a byanhara, ka shinnyahara si yîri cyeyi yabere e mà pa Zheruzalemu kànhe e mà kataanni ta li sàha nɔ mɛ, si mpa piye fíninje Kile yyahe taan. ⁵⁶ Pi mpyi na Yesu caa, maa nkàre Kilejaarebage ntàani na. Maa wá na piye yíbili: «Di ku nyɛ yɛ? Lire e ke u si n-pa kataanni na mà?» ⁵⁷ Lir'à Kile sáragawwuubii nùɔfɛebii ná Farizhɛɛnbii ta pi à yi jwo sùpyir'á mà kwɔ na shin maha shin ká Yesu saha cè ke, urufoo u sà yi jwo pir'á, bà pire si mpyi si u ta jɔcù mɛ.

12

Mariyama à Yesu tooyi tìri ná sìnme nùguntan wum'i

¹ Yahutuubiibilerenkwonji kataanni mpyi a byanhara, ku sanja mpyi canmpyaa baani. Ka Yesu si núr'a kàre Betani kànhe e. Lazari u mpyi a jè a yige kwùñi i ke, uru na mpyi kuru kànhe e. ² Ka pi i yal'a shwòhò Yesu á kuru kànhe na, Marita u mpyi na tire yalyire karigii cwònnre. Lazari mú na mpyi ná Yesu i talyige e. ³ Mà pi yaha pi i lyí, Mariyama à sìnme nùguntan wumò longara wumò* bwuu wu Yesu tooyi na, maa u jùnjooore tèg'a yi cwuugo. Ka sìnme nùge si bage funnke puni jñ. ⁴ Yesu cyelempyanj mege ku nyé Zhudasi Isikariyoti, nge u mpyi na sí n-pa Yesu le cye e ke, ka uru si jwo: ⁵ «Naha na mpe sìnme nyé a pére maa pu wyérenji kan fòñfeebil'á mà ye? Pu lwòore mpyi na sí n-jà shin ninjin yyee ninjin báara sàra kwò.» ⁶ Zhudasi mpyi a puru jwumpe jwo fòñfeebii kurugo mε, u na mpyi nàñkaawa, uru u mpyi na wyérenji bégeli, u mpyi maha wyérenji lwúu. ⁷ Ka Yesu si jwo: «Láha ceenji na! Mii canntonke kurugo u à nde pyi. ⁸ Fòñfeebii nyé naha ná yii e tèrigii puni i, mii sí si n-pyi ná yii e tèrigii puni i mà dε!»

Sáragawwuubii jùñfeebil'á jwo pire sí Lazari bò

⁹ Nyé Yahutuubil'á lógo na Yesu na nyé Betani kànhe e ke, ka pi niñyahamii si nkàre wani. Pi nyé a mpyi a kàre Yesu yabilinji kanni nyanji kurugo mε, nka Lazari u à jè a yige kwùñi i ke, si uru nja mú. ¹⁰ Kile sáragawwuubii jùñfeebil'á puru lógo ke, maa jwo: «Kampyi lire li, wuu sí Lazari bò» ¹¹ naha na ye Lazari kurugo Yahutuubii niñyahamii mpyi na dáníyanji pyi Yesu na, marii fwore pire jwòh'i.

Saanji Yesu à jyè Zheruzalemu kànhe e

(Macwo 21.1-11; Marika 1.1-11; Luka 19. 28-40)

¹² Nyé kuru canñke nùmpañna na, shinnyahara na mpyi Zheruzalemu kànhe e Yahutuubii bilerenkwonji kataann'á, pi à lógo na Yesu na wá kuro na. ¹³ Ka pi i sháhankeñyi kyεεεε maa fworo na Yesu bēni. Pi mpyi na nko fànha na:

«Yabwòhe!

Ngemu u nyé na ma Kafoonji Kile mege na ke,

Kile u jwó le u á!

Izirayeli saanji wi†.»

¹⁴ Yesu à dùfaañjaaga ta a dùg'a tēen, mu à jwo bà l'à sémε Kile Jwumpe Semēñi i na:

¹⁵ «Siyon kànhe pyiibii, yii àha raa fyáge mε!

Yii wíi, yii saanji na ma,

u à tēen dùfaañjaaga‡ jññ'iS.»

¹⁶ Cyelempyiibii nyé a mpyi a pu yyaha cè lire tēni i mε, nka Yesu à pa jè a fworo kwùñi i, mà jyè Kile pēente e ke, lire kani li mpyi a sémε u kyaa na ke, ka pi funñyi si nta a cwo lire na, maa li nja na l'à tòro li jwun'kanni na.

¹⁷ Nyé sùpyire ti mpyi ná Yesu i, Lazari buwunji tanñke e fanñke na ke, tire mpyi na lire kani yyaha yu. ¹⁸ Lire kakyanhane Yesu à pyi ke, lire kyaa sùpyir'á lógo maa fwor'a kàr'a sà u jùñjò bē. ¹⁹ Farizhēenbil'á lire nja ke, maa wá na yu piy'á: «Yii yabilimpíi nyii wà u na kε! Ali yafyin, wuu si n-jà li pyi nge nāñi na mε, naha na ye diñye pun'á taha u fye e.»

Nùmpañke ná pēente tan'kanni

²⁰ Kataanni tēni i, mpii pi mpyi a pa Zheruzalemu i mpa Kile jáare ke, Girēkiibii pìi na mpyi pire shwòhòl'e. ²¹ Ka pire Girēkiibii pìi sí yîr'a nò Filipi na, nge u mpyi na yîri Betisayida kànhe e, Galile kùluni i ke, maa jwo: «Wuu na mu jáare, wuu la nyé si Yesu nja.» ²² Ka Filipi si nkàr'a sà yi jwo Andire á, ka pi mú shuunni si yîr'a kàre Yesu yyé, mà sà yi jwo. ²³ Ka Yesu si pi pyi: «Tèn'á nò numε, Supyanji Jyanji u jyè u pēente e.» ²⁴ Maa núr'a jwo: «Sēenji na mii sí n-sì yi jwo yii á, sùmabilini ká mpyi li nyé a jyè jññke e maa fwónhò mε, li maha nkòro liye ninjin, nka l'aha jyè jññke e maa fyîn a fworo, li maha

* **12:3** Puru sìnme mpyi a ta cige ngemu i ke, kuru mege mpyi: «naridi». † **12:13** Zaburu 118.25, 26 ‡ **12:15** Saanwa ká dùgo dùfaañna na, lire li mpyi yyeññke ná maye ntìrigenji san'cyēnni. § **12:15** Zakari 9.9

yasere ninjahara pyi. ²⁵ Ngemu la ká mpyi si u ninjaani yaa jwə ke, urufoo si numpanja ta me, nka ngemu ká kantugo wà u ninjaani'á ke, urufoo sí numpanja ta. ²⁶ Shin maha shin la ká mpyi s'a báare mii á ke, u à yaa u taha mii fye e. Cyage e mii jye ke, mii báarapyi si n-pyi wani mú. Ngemu ká a báare mii á ke, Tufooni sí urufoo pée.»

Yesu à u kwùni kyaa jwo

²⁷ Ka Yesu si núr'a jwo: «Numε, mii funɲk'á pɛn, tá mii jye a yaa mii u Tufooni jáare u na shwə nde tɛni yyefuge na mε? Nka mii à pa diɲɛni i nde tɛni yyefuge mεε na. ²⁸ Tufooni, ma mεge mpɛɛni cyée.» Ka mejwu si yíri nɲɲi na: «Mii à ku pée mà kwə, nka mii sí ku pée sahaɲki.»

²⁹ Sùpyire ti mpyi wani kuru cyage e, maa lire mejwuuni lógo ke, ka pi si jwo: «Kilen'á tɛn.» Ka pi si jwo: «Kile mɛlɛkɛni wà u à jwo ná u e.» ³⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Nde mejwuuni jye a fworɔ nɲɲi na mii kurugo mε, yii kurugo l'á fworɔ. ³¹ Numε Kile sí yoge kwɔn diɲɛ sùpyire na, si nge diɲɛni jùɲufɔni kòrɔ jɲɲɪge u jùɲufente na. ³² Mii aha bú yíri jɲɲke na mà dùgo nɲɲi na, mii sí sùpyire puni yyaha kɛɛɲɛ naye yyére.» ³³ Yesu mpyi na sí n-kwú pyiɲkanni ndemu na ke, lire u mpyi a jwo a cyée sùpyire na amε. ³⁴ Ka sùpyire si u pyi: «L'á sémε Kile Jwumpe Sémɛni i na “Kile Nɲɲcwɔnrɔni si n-si n-kwú mε.” Nka mu à jwo na Supyani Jyani à yaa u lwó a yɲɲɪge nɲɲi na. Lire tɛni i ke, jo u jye Supyani Jyani yε?» ³⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Bɛɛnmpe saha jye yii shwəhəl'e, pu si mɔ sahaɲki mε, yii a jaare pu na, bà numpini si mpyi l'áha bú mpáa yii e mε, numpini jaarafooni jye a u tashage cè mε. ³⁶ Bɛɛnmpe na jye yii shwəhəl'e numε, nge u à puru bɛɛnmpe kan ke, yii dá uru na, bà yii si mpyi si mpyi puru bɛɛnmpe e mε.»

Yesu à puru jwo ke, maa yíri pi taan ma kàre cyage kabɛr'e, maa sà jwəhə wani.

Yahutuubii jùɲufɛbii jye a dá Yesu na mε

³⁷ Yesu mén'á kakyanhala kariii nɲɲahagii pyi sùpyire jyii na ke, lire jye a pi pyi pi à dá u na mε. ³⁸ Lir'á pyi ke, Kile tɔnntunɲi Ezayi à jwumpe mpemu jwo tècyiini i ke, pur'á fɔnɲɔ na:

«Kafooni Kile, jofoo u à dá wuu jwumpe na yε?

Jofoo na Kafooni Kile à u sífente cyée yε*?»

³⁹ Nde li mpyi a pi pyi pi si n-jà n-dá mε, Ezayi à lire yyaha jwo. U à jwo:

⁴⁰ «Kile à pi pyi fyinmii,

maa pi funɲi tò,

jaha na yε nde pi la jye si zì vyìnnε ke,

lire li jye nyɲɲaani

ná karigii yyahe jɲɲɛni

ná pi mpani mii Kile yyére si ticuumpe ta†.»

⁴¹ Ezayi mpyi a Yesu pɛente jya, maa u kyaa jwo, lire kurugo u mpyi a puru jwumpe jwo.

⁴² Nka puru jwumpe ná pu wuuni mú i, Yahutuubii jùɲufɛbii nɲɲahamil'á dá Yesu na, nka Farizhɛɛnbii yyaha fyagare kurugo, pi jye a jɛn'a yi jwo a yige mε, pi áha bú nkwə pi kòre jɲɲɪge Kile Jwumpe kàlambage e mε. ⁴³ Sùpyire t'a Yahutuubii jùɲufɛbii pɛre, lir'á táan pi á mà tòro Kile u a pi pɛre.

Yesu jwumpe ná Tufooni wumpe jye ninɲin

⁴⁴ Canɲka Yesu à jwo fàha na: «Ngemu ká dá mii na ke, urufoo jye a dá mii kanni na mε, urufoo mú à dá mii tunvooni na. ⁴⁵ Ngemu ká mii jya ke, urufoo mú à mii tunvooni jya.

⁴⁶ Mii wi ke, mii à pa nge diɲɛni i si mpyi bɛɛnmε, bà shin maha shin u à dá mii na ke, urufoo ká nùru jaare numpini i mε. ⁴⁷ Ngemu ká mii jwumpe lógo, u sí jye na pu kurigii jaare mε, mii bà u sí yoge kwɔn urufoo na mε. Mii jye a pa si mpa yoge kwɔn diɲɛni na mε, mii à pa si mpa u shwə. ⁴⁸ Ngemu ká mii ná na jwumpe cyé ke, yoge sí n-kwɔn urufoo

* 12:38 Ezayi 53.1 † 12:40 Ezayi 6.10

na. Mii jwumpe ninjwumpe pu sí yoge kwòn urufoo na diɲɛɲi canɲkwoge. ⁴⁹ Mii ɲɛ a jwo naye ɲùɲò kurugo mɛ, mii Tunɲi u à mii tun ke, uru u à mii jwumpe ninjwumpe puni cyêe mii na. ⁵⁰ Mii mú s'à cè na puru jwumpe pu maha shɲi ninjkwombaanɲi kaan sùpyan'á. Tufoonɲi à yi jwo mii á jwuɲkanni ndemu na ke, amuni mii à yi taha yii á.»

13

Yesu à u cyelempyiibii tooyi jyé

¹ Yahutuubiibilerenɲkwoɲi kataanni mpyi a nɔ a kwò, Yesu mpyi a cè na uru tèefworon'à nɔ nge diɲɛɲi i s'a ɲkèege u Tunɲi Kile yyére. ɲɛ ka u u u tàange tɛgele baa woge cyêe u diɲɛɲi tàanɲɛɛbii na.

² Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na numpilaga lyìge lyî, lir'à Sitaannɲi ta u à sònɲore le Simɔ Isikariyoti jyanɲi Zhudasi i u u Yesu le cye e. ³ Yesu mpyi a cè na Tufoonɲi à sífente puni le uru cye e, maa ɲcè mú na ur'à fworò Kile e, na uru sí nùru n-kàre Kile yyére.

⁴ Ka u u yîri talyige e, maa u vâanntinmbwòhe wwû mà yaha, maa vâanɲke kà lwó mà tèg'a uye bînni*. ⁵ Maa lwòhe kà le yaage k'e mà tège na u cyelempyiibii puni ninɲin ninɲin tooyi jyí, maa yi cwuuge ná vâanɲke e.

⁶ U à pa nɔ Simɔ Pyeri na ke, ka uru la si mpyi si ɲcyé, maa jwo: «Kafoonɲi, mu yabilɲi u sí mii tooyi jyé la?» ⁷ Ka Yesu si u pyi: «Nde mii na mpyi ke, mu sì n-jà lire ɲwòhe cè numɛ mɛ, fo kàntugo yyére.» ⁸ Ka Pyeri si jwo: «Ɔnhò! Mu sì n-sì mii tooyi jyé mɛ.» Ka Yesu si jwo: «Mii aha mpyi mii ɲɛ a mu tooyi jyé mɛ, mii ná mu kawwoo saha ɲɛ mɛ.» ⁹ Ka Simɔ Pyeri si jwo: «Kafoonɲi, l'aha mpyi amuni, ma hà na tooyi kanni jyé mɛ, mii cyeyi ná ɲùɲke mú jyé.» ¹⁰ Ka Yesu si jwo: «ɲgemu u à wùl'a cwó ke, urufoo tɛgeni li ɲɛ mà tooyi jyé. ɲɛ yii s'à fínɲe, ɲka yii puni bà mɛ.» ¹¹ Yesu mpyi a cè na wà sí uru le cye e, u bá mpyi a urufoo cè, lire na u à jwo pi puni ɲɛ a fínɲe mɛ.

¹² Yesu à pi tooyi jyé a kwò ke, maa u vâanntinɲke le maa ntèen talyige e maa pi yíbe: «Nde mii à pyi yii na numɛ ke, yii à lire ɲwòhe cè la? ¹³ Yii maha mii yiri “Cyelentunɲi” ná “Kafoonɲi.” Yii tànga na ɲɛ, mii u ɲɛ ure. ¹⁴ ɲɛ mii u ɲɛ yii Kafoonɲi ná Cyelentunɲi ke, mii à yii tooyi jyé, kuru cyage e yii mú à yaa yii a yiye tooyi jyí. ¹⁵ Mii à nde pyi a cyêe yii na, bà mii à li pyi mɛ, yii mú s'à li pyi ná yiye e. ¹⁶ Sèenɲi na mii sí n-sì yi jwo yii á, báarapyɲi sì n-jà n-pêe u ɲùɲufoonɲi na mɛ, túnntunɲi mú sì n-jà n-pêe u tunvoonɲi na mɛ. ¹⁷ Numɛ, yii à ɲcyi karigii cè, yii aha ɲɛ na ntùuli cyi jwuɲkanni na, yii wuuni sí ɲwò.

¹⁸ Yii puni kyaa na bà mii ɲɛ mɛ, mpii mii à cwònrò ke, mii à pire cè. ɲka Kile Jwumpe Semɲi à mpemu jwo ke, p'à yaa pu fùɲɲò. L'à sémɛ “Mii lyìɲɛɲi'à mii tɔoge lwó†.”

¹⁹ Mii na puru yu yii á numɛ, si yaa ná li tèepyiini i l'à nɔ, l'aha bú nɔ, bà yii si mpyi si ɲcè na “Mii u ɲɛ nge u ɲɛ ke‡.” ²⁰ Sèenɲi na mii sí n-sì yi jwo yii á, ɲgemu ká ɲɛ mii túnntunɲi na ke, urufol'à ɲɛ mii na, ɲgemu sí ká ɲɛ mii na ke, urufol'à ɲɛ mii tunvoonɲi na mú.»

Yesu à jwo na Zhudasi sí uru le cye e

(Macwo 26.20-25; Marika 14.17-21; Luka 22.21-23)

²¹ ɲɛ Yesu à puru jwumpe jwo ke, ka u funɲke si mpɛn sèl'e. Ka u u pu fínɲi'a jwo pi á: «Sèenɲi na mii sí n-sì yi jwo yii á, shin ninɲin na naha yii shwòhòl'e, nge u sí n-pa mii le cye e ke.»

²² U à puru jwo ke, ka cyelempyiibii si wá na piye wíi, shinɲi kyaa na Yesu ɲɛ ke, pi ɲɛ a cè mɛ. ²³ Yesu cyelempyanɲi kyaa li mpyi a táan u á sèl'e ke, uru u mpyi a tɛn u taan talyige e. ²⁴ Ka Simɔ Pyeri si cyege yîrige u á, na u Yesu yíbe shinɲi kyaa na u ɲɛ ke. ²⁵ Ka uru cyelempyanɲi si fɛen Yesu kâmanɲke na, maa u yíbe: «Kafoonɲi, jofoo kyaa na mu ɲɛ

* **13:4** Yire vâanɲi ná yi lenkanni Yesu mpyi a le ke, bilibii pi mpyi maha mpyi amuni, bilibii báara u mpyi tooyi ɲjyɲi mú. † **13:18** Zaburu 41.10 ‡ **13:19** Kile à uye cyêe Musa na, maa jwo na uru mɛge ku ɲɛ: «Mii u ɲɛ nge u ɲɛ ke.»

ye?» ²⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii sí nke bwúurukwange fyinme. Mii aha ku kan ngemu á ke, urufu kyaa li. Amuni u à bwúurunj'á kan Zhudasi á ke, ka Sitaanninji si ntíl'a jyè u e. Ka Yesu si u pyi: «Nde mu la nye si mpyi ke, li pyi fwòfwò.»

²⁸ Nka Yesu lyìnyeji wà mpyi a mpe jwumpe nwòhò cè me. ²⁹ Zhudasi u mpyi na wyèrenji bégeli ke, ka pìi si wá na sònni na Yesu à u tun u sà kataanni yaayi yà shwò, lire nye me u sà fònfèebii pìi kan. ³⁰ Zhudasi à bwúurukwange shwò a lyì cyage nkemu i ke, maa ntíl'a funnje wyèrenji'a fworo. Numpilage mpyi a wwò a kwò.

Yesu à to nivonno kan u cyelempyiibil'á

³¹ Nye Zhudasi Isikariyoti à fworo ke, ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Supyanji Jyanji sí u pèente ta nume, Kile pèente sí raa naa u e. ³² Lire ká mpyi, li saha sì mò me, Kile sí u sífente kan Supyanji Jyanji á pi ngwòni funnje e. ³³ Mii pyiibii, mii saha sì mò ná yii e me. Yii sí raa mii caa, nje mii à jwo Yahutuubii njufèebil'á ke, mii sí yire jwo yii á nume mú, cyage e mii na nkèege ke, yii sì n-jà nò wani me. ³⁴ Lire kurugo mii sí to nivonno kan yii á. Yii yiye kyaa táan yiy'á. Bà yii kyal'á táan mii á me, yii yiye kyaa táan yiy'á lire pyinjanni na. ³⁵ Tàange ká mpyi yii shwòhòl'e, lire e sùpyire puni sí n-cè na yii nye mii cyelempyii.»

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nye a uru cè me

(Macwo 26.31-35; Marika 14.27-31; Luka 22.31-34)

³⁶ Ka Simo Pyeri sí Yesu yíbe: «Kafoonji, lire tènì i ke, taa mu kèege ke?» Ka Yesu si u pyi: «Mu sì n-jà n-pa mii fye e nume me, kàntugo yyére, mu sí n-ta n-pa mii fye e.» ³⁷ Ka Pyeri si núr'a u pyi: «Kafoonji, naha kurugo mii sì n-jà n-pa mu fye e nume mà ye? Mii à tèn li tèn l'e si na múnaani kan mu kurugo.» ³⁸ Ka Yesu si u pyi: «Sèe la? Mu sí nye ma múnaani kan mii kurugo la? Sèenji na mii sí n-sì yì jwo mu á, nkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na na mu nye a mii cè me.»

14

Yesu à jwo na uru u nye kuni l'à kàre Kile yyére ke

¹ Lire kàntugo Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Yii àha kyaa tège yiye funno pèn me. Yii dá Kile na, yii dá mii na mú. ² Mii Tunji pyenge e, tateenge na nye wani sèl'e, kàmpyi lire bà me, mii mpyi na sì nye n-jwo na mii sí tateenge bégele n-yaha yii yyaha na me. ³ Mii aha cyage bégel'a kwò, mii sí nùru n-pa yii fye e, sì yii lwò si nkàre cyage e mii sí n-pyi ke. ⁴ Cyage e mii na nkèege ke, yii à lire kuni cè a kwò.»

⁵ Ka Tomasi sí Yesu pyi: «Kafoonji, wuu bá nye a mu tashage cè me, di wuu sí n-pyi si kuni cè ye?» ⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii u nye kuni, mii u nye ná sèenji i, mii u nye shìnji njinkwombaanjifoongi. Sùpya sì n-jà nò Tufoonji yyére ná urufu nye a tòro mii yyére me. ⁷ Kàmpyi yii mpyi a mii cè, yii mpyi na sí mii Tunji cè mú. Nume yii à u cè, yii à u nya mú.»

⁸ Ka Filipi sí jwo: «Kafoonji, Tufoonji cyèe wuu na, lire kanni sí wuu tìn.» ⁹ Ka Yesu si u pyi: «Filipi, njijaa kyaa bà l'à mii ná yii yaha sjncyen me, mu sí sàha nkò a mii cè mà? Shinnji u à mii nya ke, urufol'á Tufoonji nya mú. Ka mu u núr'a jà a jwo na mii u Tufoonji cyèe yii na la? ¹⁰ Lire tènì i ke, mu nye a dá li na na mii ná Tufoonji à sàa wwò mà? Mpe mii na yu yii á ke, mii nye na pu yige naye e me. Mii ná Tufoonji u à wwò, ka u u wá na u karigii pyi mii cye kurugo. ¹¹ Yii dá na jwumpe na na mii ná Tufoonji a sàa wwò. Mii jwumpe ká mpyi pu nye a yii tìn me, yii dá li na mii kapyiinkii kurugo. ¹² Mii kèege Tufoonji yyére, lire kurugo sèenji na mii sí n-sì yì jwo yii á, ngemu ká dá mii na ke, karigii mii na mpyi ke, urufu mú sí n-jà raa cyire pyi, urufu sí n-pa raa cyi pyi jcyiimu cyi à pèe ndògogii na ke. ¹³ Yii aha kyaa maha kyaa jáare Tufoonji á ná mii mege e ke, mii sí lire pyi, bà Jyafoonji

§ 13:29 Bilerejkwonji kataanni i, Kilejaarebage nwòyi mpyi maha múg'a yaha. Lire pyinjanni na, fònfèebii mpyi maha sa ntèn wani, sùpyir'a sì wá na si na yaayi kaan pi á.

si mpyi si Tufoonji pèente cyêe sùpyire na mɛ. ¹⁴Yii aha kyaa maha kyaa jáare ná mii mɛge e ke, mii sí lire pyi.

Yesu à jwo na Kile Munaani sí n-pyi ná uru cyelempyiibil'e

¹⁵Kampyi mii kyal'à táan yii á, yii sí raa mii tonji kurigii jaare. ¹⁶Mii sí Tufoonji jáare u u Tɛgɛfoonji wabɛɛ kan yii á, bà uru si mpyi si nkɔwôro ná yii e tɛrigii puni i mɛ. ¹⁷Kile Munaani li jye uru Tɛgɛfoonji. Lire maha sɛɛnɛ yu, diɲye sùpyire si n-jà li ta mɛ, jaha na ye pi jye na li jaa, nta jpyére si li cè mɛ. Nka yii pi ke, yii à li cè, jaha na ye li jye yii taan maa mpyi yii e mú. ¹⁸Mii sì yii yaha círimii fiige mɛ. Nka mii sí núru n-pa yii fye e. ¹⁹Li saha si mɔ mɛ, diɲye sùpyire saha si raa mii jaa mɛ, nka yii pi ke, yii sí raa mii jaa. Mii sí bá jè n-fworo kwùni i, lire kurugo yii mú sí shɛni nɛnkɔwɔmbaanɛ ta. ²⁰Kuru canɲke ká nɔ, yii sí n-cè na mii à wwò ná Tufoonji i, yii sí n-cè na yii à wwò ná mii i mú, mii mú s'à wwò ná yii e. ²¹Ngemu ká mii tonji karigii lógo, maa cyi kurigii jaare ke, urufol'à mii kyaa táan uy'á. Ngemu ká mii kyaa táan uy'á ke, mii Tunji mú sí urufoo kyaa táan uy'á, mii mú sí urufoo kyaa táan nay'á, si naye cyêe urufoo na.»

²²Yesu cyelempyanɛ wà mɛge na mpyi Zhudasi, uru ná Zhudasi Isikariyoti jye shinnu mɛ, ur'à jwo: «Kafoonji, jaha na mu sí maye cyêe wuu na, si mpyi mu sí maye cyêe diɲye sùpyire na mà ye?» ²³Ka Yesu si u pyi: «Ngemu ká mii kyaa táan uy'á ke, urufoo sí raa mii jwumpe kurigii jaare. Mii Tunji mú sí urufoo kyaa táan uy'á. Wuu sí n-pa n-tɛɛn urufoo yyére. ²⁴Ngemu u jye u jye a mii kyaa táan uy'á mɛ, urufoo si raa mii jwumpe kurigii jaare mɛ. Mpe yii na núru mii jwɔ na ke, mii jye a pu yige naye e mɛ, Tufoonji u à mii tun ke, ur'e p'à fworo. ²⁵Mii na jje puni yu yii á, mà mii yaha ná yii e sahanɛ. ²⁶Tufoonji sí n-kwò Tɛgɛfoonji ngemu tun yii á mii mɛge na, ná uru u jye Kile Munaani ke, karigii puni mii à jwo yii á ke, uru sí yii funɲɔ cwo cyire na.

²⁷Mii kɛɛge, nka mii sí yyɛɲɲɛ kan yii á. Yyɛɲɲɛ ku jye mii á ke, kuru ná diɲyɛni woge jye nɛnɛn mɛ, lire e yii funmpɛɛnre ná fyagare láha yiye na. ²⁸Yii à yi lógo mii jwɔ na mà kwò na mii na nkɛɛge, nka mii sí núru n-pa yii yyére. Kampyi yii à mii kyaa táan yiy'á, yii sí raa múgure na mii kɛɛge Tufoonji yyére, jaha na ye Tufoonj'à pèe mii na. ²⁹Mii à yii sɔnɲ'a yaha numɛ, si yaa ná jcyii karigii tɛɛpyiini i l'à nɔ, bà yii si mpyi si dá mii jwumpe na li tɛɛpyiini i mɛ.

³⁰Mii saha si n-jwo ná yii e si mɔ mɛ, jaha na ye nge diɲyɛni jɔnɲufoonj'à yîri mii fye e. Nka lire jye a li cyêe na u à fànha ta mii na mɛ. ³¹Nde Tufoonji à jwo mii á ke, lire mii maha mpyi, bà diɲye sùpyire si mpyi si jɛcè na mii à Tufoonji kyaa táan nay'á mɛ.» Yesu à puru jwo ke, maa jwo: «Yii a wá, wuu yîri naha.»

15

Yesu à jwo na uru na jye ɛɛɛɛn cige

¹Ka Yesu si núr'a jwo: «Mii u jye ɛɛɛɛn cige sèe woge, mii Tunji u jye ku faafoonji. ²Nkɛɲɛ maha nkɛɲɛ ku jye mii na, ku sí jye na yasɛɛ pyi mɛ, u sí kuru kwò n-wà. Nka nkɛɲɛ maha nkɛɲɛ ku jye mii na, marii seni ke, u sí kuru bɛnni, là s'a bàrali ku zenɛ na. ³Kàlanɛ mii à kan yii á ke, uru kurugo yii à fɛniɲ'a kwò Kile yyahe taan. ⁴Yii tɛɛn mii wwɔɲɛɛge e, mii sí n-tɛɛn ná yii e mú. ɛɛɛɛnɛ nkɛɲɛke si n-jà n-se ná ku jye a ta cige na mà ye. Amuni yii jye, ná yii jye a tɛɛn mii wwɔɲɛɛge e mɛ, yii si n-jà yafyin pyi Kile a mɛ. ⁵Mii u jye ɛɛɛɛn cige, yii pi jye ku nkɛɲyi. Ngemu ká ntɛɛn mii wwɔɲɛɛge e, ka mii i ntɛɛn urufoo woge e ke, urufoo sí raa kacɛnɲii nɛnyahagii pyi Kile á. Mii aha mpyi mii jye ná yii e mɛ, yii si n-jà yafyin pyi Kile á mɛ.

⁶Ngemu ká mpyi u jye a jɛn'a tɛɛn mii wwɔɲɛɛge e mɛ, urufoo sí n-wà cyínni na, bà ɛɛɛɛnɛ nkɛɲyi maha nkɔwò a wà mɛ. Yi sí n-waha, pi sí yi lwó n-wà nage e. ⁷Yii aha ntɛɛn mii wwɔɲɛɛge e, ka mii jwumpe si nkɔwôro yii funɲ'i, kyaa maha kyaa yii na jcaa

ke, yii aha lire jáare, li sí n-pyi yii á. ⁸Yii aha kacennii niñyahagii pyi Kile á, lire li sí li cyêe na yii ñye mii cyelempyii. Lire e mii Tunji mege sí n-pêe.

⁹Bà mii kyal'à táan na Tunji á me, amuni yii kyal'à táan mii á. Yii téen mii tàange e. ¹⁰Yii aha a mii tonji kurigii jáare, yii sí n-kwôro mii tàange e, bà mii à na Tunji wunji kurigii jáara maa ñkwôro u tàange e me.

¹¹Mii na mpe puni yu bà funntange ku ñye mii i ke, kuru si mpyi si yii ñi me. Lire e yii funntange sí n-fûññ. ¹²Mii tonji u ñge: yii yiye kyaa táan yiy'á, bà yii kyal'à táan mii á me. ¹³Mà ma múnaani kan kwùñ'á ma ceveebii kurugo, tàange si n-tôro kuru na me. ¹⁴Nde mii à jwo yii á ke, yii aha a lire pyi, lire e yii sí n-pyi mii cevee. ¹⁵Mii saha si raa yii yiri na báarapyii me, ñaha na ye báarapyiñi si n-jà u kâfooni karigii puni cè me. Nka mii à yii pyi na ceveebii, ñaha na ye kyaa maha kyaa mii à ta na Tunji á ke, mii à yii kâla cyire puni na. ¹⁶Yii bà pi à mii cwôñrô mà dè! Nka mii u à yii cwôñrô mà pyi túnntunmii, yii raa báare Kile á, u u mpyi báara ñgemu tònñi u ñye u si n-kwô me. Lire pyiñkanni na, yii aha kyaa maha kyaa jáare mii Tunji á ná mii mege e ke, u sí lire kan yii á. ¹⁷Nde mii na ñcaa yii á ke, lire li ñye yii yiye kyaa táan yiy'á.»

Dijñye sùpyire sí n-pa dânafeebii tûn

¹⁸«Yii kyaa ká mpên dijñye sùpyir'á, yii li cè na mii kyal'à fyânha a pên pi á. ¹⁹Yii ná dijñye sùpyire n'a mpyi ñinñin, yii kyaa mpyi na sí n-táan pi á, ñaha na ye yii mpyi na sí n-pyi pi á. Nka yii saha ñye pi á me, mii à yii cwôñrô pi shwôhól'e. Lire kurugo yii kyal'à pên pi á.

²⁰Jwumpe mii à fyânha a jwo yii á ke, yii funñke cwo puru na na báarapyiñi si n-jà n-pêe n-tôro u ñunñufooni na me. Ná pìl'à mii kyéreege, pìl'á si yii kyéreege mú. Ná pìl'à ñee mii jwumpe na, pìl'á si ñee yii wumpe na mú. ²¹Ñye cyire karigii puni si n-pyi yii na mii mege kurugo, ñaha na ye ñge u à mii tun ke, pi ñye a uru cè me. ²²Mii n'a mpyi mii ñye a pa maa jwo ná pi e me, làwwugo mpyi na si n-jà n-cyân pi na me. Nka nume tashwôgô ñye pi na me. ²³Mii kyal'à pên ñgemu á ke, mii Tunji kyaa mú à pên urufol'á. ²⁴Karigii cyi à sù sùpya sàha cyi pyi a ñya me, kâmpyi mii mpyi a cyire pyi a cyêe pi na me, pi kapegigii yoge sàha mpyi na si n-jà n-kwôn pi na me. Nka nume, pi mén'à cyi ñya ke, lire ná li wuuni mú i, pi à mii ná Tufooni kyaa pên piy'á. ²⁵Lire pyiñkanni na, ñje yi mpyi a sémé pi Kile Jwumpe Seméñi i na “Pi à mii kyaa pên piy'á ñunñ baa*” ke, yir'à fûññ.

²⁶Ñye Têgefooni mii sí n-tun yii á, si ñjiri Tufooni yyéree ke, uru u ñye Kile Munaani, li maha sèñi yu. L'aha mpa, li sí raa mii kyaa yu sùpyir'á. ²⁷Yii mú sí raa mii kyaa yu sùpyir'á, ñaha na ye mii ná yii na ñye sijnayan fo mii karigii tasiige e.»

16

Kile Munaani kapyiñkii

¹Ka Yesu si núr'à jwo: «Mii à ñcyii karigii puni jwo yii á, bà li si mpyi, tènì ká nò, yaaga kà ñjà yii kèenné ñjige Kile kuni i me. ²Pi sí n-pa raa yii kòre s'a yige Kile Jwumpe kàlambayi i. Tèni labere sí n-pa nò, ñgemu ká jà a yii wà bò ke, urufoo sí raa sônñi na ur'à báara Kile á amuni. ³Pi sí cye le cyire karigii puni i s'a mpyi yii na, ñaha na ye pi ñye a Tufooni Kile cè me, pi ñye a mii cè mú me. ⁴Mii à ñcyii karigii puni jwo yii á mà yaha, li ñunñke ku ñye cyi tèepyiini ká nò, yii i li cè na mii à cyi jwo yii á mà kwò.

Mii ñye a cyi jwo yii á fo tasiige e me, ñaha na ye mii mpyi ná yii e. ⁵Nume mii kèege na tunvooni yyéree, sùpya ñye a ta yii e mà mii takarege yíbe me. ⁶Nka mii à jà a mpe jwumpe jwo ná yii e ke, ka yii yyahayi si ntanha. ⁷Lire ná li wuuni mú i, sèñi mii na yu, mii ñkàrèñ'à pwôro yii á, ñaha na ye ná mii ñye a kàre me, Têgefooni si n-pa yii á me. Nka mii aha ñkàre, mii sí u tûugo yii á. ⁸U aha mpa, u sí dijñye sùpyire kapegigii cyêe pi na, si li cyêe pi na na pi ñye a tíi Kile yyahe taan me, pi karigii sònñonñkanni sí ñye a ñwô me. ⁹U sí pi kapiini cyêe pi na, ñaha na ye pi ñye a dá mii na me. ¹⁰U sí li cyêe pi na na pi ñye a tíi

* 15:25 Zaburu 35.19; 69.5

mε, naha na ye mii sí nùru n-kàre na Tunji yyére, yii saha sì mii nya mε. ¹¹ U sí li cyêe pi na na pi sònnonkanni nye a nwò mε, naha na ye yog'à kwò a kwò nge diñyeñi nùñufooni na.

¹² Karii ninyahagii na nye mii u jwo yii á sahan'ki, nka cyi fành'à pée yii na numε. ¹³ Lire e Kile Munaani li maha sèenji cyêe ke, lire ká mpa, li sí yii yyaha cù, si sèenji puni cyêe. Li jwumpe sì raa fworò li yabilin' i mε. Mpe li sí n-lógo ke, puru li sí n-jwo yii á. Li sí raa karigii nimpaan'kii yu yii á mú. ¹⁴ Li sí pèente taha mii na, naha na ye mii jwumpe li sí raa yu yii á. ¹⁵ Yaaga maha yaaga ku nye Tufooni á ke, kuru na nye mii á. Lire kurugo mii à jwo na Kile Munaani li sí mii jwumpe lwó s'a yu yii á.»

Yesu nkàrenji sí u cyelempyiibii yyahayi tanha

¹⁶ Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Ncyère, yii saha sì mii nya mε. Ncyère, yii sí mii nya sahan'ki.» ¹⁷ Yesu à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii pì si wá na piye yíbili: «Nje u à jwo ke, yire nwòhe ku nye naha ye? U à jwo “Ncyère yii saha sì mii nya mε, nka lire kàntugo, ncyère yii sí mii nya.” U à jwo mú “Mii kèege Tufooni yyére.” ¹⁸ Uru ncyèrenji nwòhe ku nye naha ye? Wuu nye a uru yyaha cè mε.» ¹⁹ Yesu à cè na pi sí raa uru yíbili ke, maa jwo: «Mii à jwo “Ncyère yii saha sì mii nya mε, maa nùr'a jwo ncyère yii sí mii nya ke” lire na yii na yiye yíbili la? ²⁰ Sèenji na mii sí n-sì yi jwo yii á, yii sí mεe sú, yii sí n-paara, nka diñye sùpyire sí múguro. Yii yyahayi sí n-tanha, nka yii yyetanhare sí n-kéen'nye mpyi funntanga. ²¹ Ceenji yaceni ká yíri, li ziji funmpéenre maha u pyi u a yyahe tanha, naha na ye pyànji tèesini yyefug'à nò u na. Nka u aha si a kwò, kuru funntange cye e, u maha funnò wwò yyefuge na. ²² Amuni yii wuuni sí n-pyi. Yii sí yyaha tanha numε, nka mii saha sì yii nya. Lire tènì i, yii ná funntange ku sí n-pyi, sùpya sì n-jà kuru shwò yii na mε.

²³ Kuru can'ke ká nò, yii saha sì yaaga yíbe mii á mε. Sèenji na mii sí n-sì yi jwo yii á, yii aha mii Tunji jáare kyaa maha kyaa na ná mii mεge e ke, u sí lire pyi yii á. ²⁴ Yii sàha nkò a yaaga jáare Tufooni á ná mii mεge e mε. Yii u jáare, u sí yii kan. Lire ká mpyi, yii funntange sí n-fún'ño.

Yesu cyelempyiibii sí raa Kile jáare Yesu mεge na

²⁵ Nye mii à jwo ná yii e tàanlin'kil'e, nka tènì là sí n-pa nò, mii saha sì raa yu ná yii e amuni mε, mii sí raa fininji raa yu yii á Tufooni kyaa na. ²⁶ Kuru can'ke ká nò, yii sí raa Tufooni jáare ná mii mεge e, li saha sì nò mii u a u jáare yii kyaa na mε. ²⁷ Naha na ye Tufooni yabilin' à yii kyaa táan uy'á, na yii á mii kyaa táan yiy'á, maa dá li na na mii à fworò ur'e. ²⁸ Sèe wi, mii à fworò Tufooni i, maa mpa diñyeñi i, numε mii na yíri diñyeñi i s'a nkèege Tufooni yyére.»

Yesu à fành'a ta diñyeñi na mà kwò

²⁹ Yesu à puru jwo ke, ka cyelempyiibii si jwo: «Wíi, mu na fininji na yu, mu saha nye na tàanlin'ji yu mε. ³⁰ Numε wuu à cè na mu à karigii puni cè a kwò, mu saha nye na ntèn pi i mu yíbe mε, lire e wuu à dá na mu à fworò Kile e.»

³¹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèe yii à dá mii na numε la? ³² Nye tènì là sí n-pa nò, li bá à nò a kwò, yii puni sí n-fé n-caala, shin maha shin sí n-kàre u pyenge e, si mii kanni yaha. Nka sèenji na, mii kanni bà u sì n-pyi mε, Tufooni nye ná mii i. ³³ Mii à mpe jwo, bà yii si mpyi si yyen'inke ta mii ná yii wwón'εge e mε. Yii sí n-kyaalà naha diñyeñi i, nka yii màban le yiye e, mii à fành'a ta diñyeñi na mà kwò.»

17

Yesu à Kile jáare uye kyaa na

¹ Yesu à puru jwo ke, maa u nyiigii yírigè nìnyinji na, maa jwo: «Tufooni, tèn'à nò numε, mu u pèene taha ma Jyanji na, bà u si mpyi si pèene taha mu na mú mε. ² Nye mu à fành'e kan u á sùpyire puni nùñ'ño na, mpìi mu à kan u á ke, u u shìji nìnkwoomaañi kan pir'á. ³ Pi shìji nìnkwoomaañi sí u nye pi mu kanni cè Kilenji sèe wunji, pi i mu tùnntunji Yesu

Kirisita cè mú. ⁴ Mii à mu pèe naha ñɛ́nke na. Tùnnature mu mpyi a kan mii á ke, t'à fûnɔ́. ⁵ Tufoonji, na pèe maye yyére numɛ, bà mii mpyi a pèe mu taan mà ñɛ́nɛɛɛ ta u sàha sì mɛ.

Yesu à Kile ñáare u cyelempyiibii kyaa na

⁶ Sùpyire mu à cwɔ́ɔnrɔ ñɛ́nɛɛɛ i mà kan mii á ke, mii à mu mege cyêe ti na. Pi mpyi mu wuu, mu s'à pi kan mii á, pi mú s'à ñɛ́nɛ mà mu jwumpe yaha piye funɛ'i. ⁷ Numɛ, pi à cè na yaaga maha yaaga mu à kan mii á ke, na kur'à fworu mu i. ⁸ Jwumpe mu à jwo mii á ke, puru mii à jwo pi á mú, pi s'à ñɛ́nɛ pu na. Pi à tɛ́n li taan sɛ́nɛɛ na na mii à yîri mu yyére, maa dá li na na mu u à mii tun.

⁹ Mii ñɛ́nɛ na mu ñáare ñɛ́nɛ sùpyire kyaa na mà dɛ. Mpii mu à kan mii á ke, pire kyaa na mii na mu ñáare, ñaha na yɛ pire pi ñɛ́nɛ mu wuubii. ¹⁰ Yaaga maha yaaga ku ñɛ́nɛ mii á ke, kuru na ñɛ́nɛ mu wogo, yaaga maha yaaga ku ñɛ́nɛ mu á ke, kuru mú na ñɛ́nɛ mii wogo. Mii cyelempyiibii pi sí mii pèente pyi ti cè. ¹¹ Mii sí n-fworu ñɛ́nɛ ñɛ́nɛ i, mii kɛ́ɛge mu yyére, pi sí n-kwôro naha. Tufoonji ñɛ́nɛɛɛɛ, pi màra ma tàanna ná ma mege mpèenɛ i, mu a kuru ñkemu kan mii á ke, bà pi si mpyi si mpyi ñɛ́nɛ mii ná mu fiige mɛ. ¹² Tɛ́ni i mii mpyi ná pi e ke, mii à pi màra mà tàanna ná mu mege mpèenɛ i, mu à ñkemu kan mii á ke. Mii à pi puni kàanmucya maa pi shwɔ́, pi wà ñɛ́nɛ a pînni mɛ, fo li mpyi a jwo a yaha ñɛ́nɛ u sí n-pînni ke, mpe pu mpyi a sémɛ Kile Jwumpe Semɛɛ i ke, ka lire si puru pyi p'à fûnɔ́.

¹³ Nka numɛ mii kɛ́ɛge mu yyére, mii na ñɛ́nɛ puni yu mà mii yaha naha ñɛ́nɛ i, bà pi si mpyi si mii funntange puni ta mɛ. ¹⁴ Mii à pi kâla mu jwumpe na. Pi kyal'à pɛ́n ñɛ́nɛ sùpyir'á ñaha na yɛ pi ñɛ́nɛ ñɛ́nɛ ñɛ́nɛ wuu mɛ, bà mii ñɛ́nɛ mii ñɛ́nɛ ñɛ́nɛ ñɛ́nɛ wuu mɛ. ¹⁵ Mii ñɛ́nɛ na mu ñáare maa pi lwɔ́ a yige naha ñɛ́nɛ i mà dɛ, mii na mu ñáare ma raa pi kàanmucya Sitaannɛɛ na. ¹⁶ Pi ñɛ́nɛ ñɛ́nɛ ñɛ́nɛ wuu mɛ, bà mii mú ñɛ́nɛ mii ñɛ́nɛ ñɛ́nɛ ñɛ́nɛ wuu mɛ. ¹⁷ Sɛ́nɛ cyêe pi na, bà pi si mpyi si piye puni kan mu á mɛ. Mu jwumpe pu ñɛ́nɛ uru sɛ́nɛ. ¹⁸ Bà mu à mii tun ñɛ́nɛ i mɛ, amuni mii à pi tun wani mú. ¹⁹ Mii à naye puni kan mu á pi kurugo, bà pi mú si mpyi si piye puni kan mu á mɛ.

Yesu à Kile ñáare dânafeebii sanmpii kyaa na

²⁰ Mii ñɛ́nɛ na mu ñáare pire kanni kyaa na mɛ, mpii pi sí n-dá mii na pi jwumpe kurugo ke, mii na mu ñáare pire kyaa na mú, ²¹ bà pi puni si mpyi si mpyi ñɛ́nɛ mɛ. Tufoonji, mii ná mu à sàa wwɔ́ pyiñkanni ndemu na ke, pi puni pi pyi ñɛ́nɛ ná wuu e amuni, lire e ñɛ́nɛ sùpyire sí n-dá li na na mu u à mii tun.

²² Pèente mu à kan mii á ke, tire mii à kan pi á, bà pi si mpyi si wwɔ́ si mpyi ñɛ́nɛ mii ná mu fiige mɛ. ²³ Pyiñkanni na mii ná pir'à wwɔ́ mà pyi ñɛ́nɛ, ka mii ná mu si wwɔ́ mà pyi ñɛ́nɛ ke, pi wwɔ́ pi i mpyi ñɛ́nɛ amuni. Lire ká mpyi, ñɛ́nɛ sùpyire sí n-cè na mu u à mii tun, si ñɛ́nɛ na mu à pi kyaa táan may'á, bà mu à mii kyaa táan may'á mɛ. ²⁴ Tufoonji, mii aha mpyi cyage ñkemu i ke, sùpyire mu à kan mii á ke, mii la ñɛ́nɛ tire ti tɛ́n, tir'à mii pèente wíi wani, mu à tire ntemu kan mii á ke, ñaha na yɛ mu à mii kyaa táan may'á, mà ñɛ́nɛ ta u sàha sì mɛ. ²⁵ Tufoonji, mu u à tí ke, ñɛ́nɛ sùpyire ñɛ́nɛ a mu cè mɛ, ñka mii wí ke, mii à mu cè, mii cyelempyiibii mú à cè na mu u à mii tun. ²⁶ Mii à pi pyi pi à mu cè, mii sí pi pyi pi mu cè sahañki. Bà mu à mii kyaa táan may'á mɛ, kuru tàange fiige ku pyi pi shwɔ́hɔ́l'e, mii ná pire si wwɔ́ wuu u mpyi ñɛ́nɛ.»

18

Pi à sà Yesu cû

(Macwo 26.47-56; Marika 14.43-50; Luka 22.47-53)

¹ ñɛ́nɛ Yesu à puru jwumpe jwo ke, ka u ná u cyelempyiibii si fwor'a kàre Sedɔ́rɔ́n dùge kàntugo. Cikɔ́ɔgɔ na mpyi kuru cyage e, ka pi i jyè kuru funɛke e. ² Yesu mpyi a tɛ́e na sì ná u cyelempyiibil'e kuru cyage e. ñɛ́nɛ Zhudasi u mpyi na sí Yesu le cye e ke, uru mpyi a kuru cyage saha cè. ³ Mà Yesu ná u cyelempyiibii sanmpii yaha kuru cyage e, ka Zhudasi

si nɔ wani. Sòrolashikuruŋɔ ná Kileŋaarebage saŋcwɔnsigibii pìi na mpyi ná Zhudasi i. Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Farizhɛɛnbii pi mpyi a pire tun ná Zhudasi i. Fùkinahii ná bɛɛnmɛ yaayi yabɛɛ ná kàshikwɔnyaaya na mpyi pi cye e. ⁴ Karigii cyi mpyi na sí Yesu ta ke, u mpyi a cyire cɛ a kwɔ. Ka u u file pi na, maa pi yíbe: «Jofoo yii na jcaa yɛ?» ⁵ Ka pi i u pyi: «Nazareti kàhe shinŋi Yesu.» Ka Yesu si pi pyi: «Mii u ŋge!»

Lir'à ta Zhudasi u mpyi na sí Yesu le cye e ke, uru mpyi pi shwɔhɔl'e. ⁶ Tèni i Yesu à jwo: «Mii u ŋge!» ke, ka pi i wá na núruli kàntugo fo mà sà jcwɔ jɛŋke na. ⁷ Ka u u núr'a pi yíbe: «Jofoo yii na jcaa yɛ?» Ka pi i jwo: «Nazareti kàhe shinŋi Yesu.» ⁸ Ka u u núr'a pi pyi: «Mii jye a jwo yii á mà kwɔ na mii u ŋge mà? Kampyi mii yii saha na jcaa, yii na fyɛŋwɔhɔshiinbii yaha pi a sì.» ⁹ Lir'à pyi ke, jwumpe Yesu à jwo na: «Mii Tunj, shin maha shin mu à kan mii á ke, u wà jye a pìnni mɛ*» ka puru si fùŋŋɔ.

¹⁰ Lir'à Simɔ Pyɛri ta ná kàshikwɔŋŋwɔɔg'e, ka u u ku òr'a wwù mà tèg'a Kile sáragawwuubii jùŋufembwɔhe báarapyiŋi kàniŋe niŋŋenke kwɔn a cyán. Uru báarapyiŋi mɛge na mpyi Malikusi. ¹¹ Ka Yesu si Pyɛri pyi: «Ŋwɔɔni le li fwuuni i. Lire sannì i ke, kyaage lwɔhe mii Tunj à yaha mii mɛɛ na ke, mu la jye mii u ku bya mà?»

¹² Nyɛ Yesu à puru jwo ke, ka sòrolashiibii ná pi jùŋufooni ná Kileŋaarebage saŋcwɔnsigibii si u cù maa u cyeyi pwɔ. ¹³ Maa fyànha a kàre ná u e Ana† yyére, Kayifu nafenanj u jye ure. Kayifu u mpyi sáragawwuubii jùŋufembwɔhe lire yyeeni. ¹⁴ Uru u mpyi a Yahutuubii jùŋufeebii yɛɛ na: «L'à pwórɔ shin niŋkin kanna u kwù sùpyire puni cyaga.»

Pyɛri à jwo na uru jye a Yesu cɛ mɛ

(Macwo 26.69-70; Marika 14 14.66-68; Luka 22.55-57)

¹⁵ Pi niŋkaribii ná Yesu i, Simɔ Pyɛri ná cyelempyanj wabɛr'à taha pi fye e, màcɛŋe na mpyi uru cyelempyanj ná sáragawwuubii jùŋufembwɔhe shwɔhɔl'e. Lire kurugo u mú à jyè ná pi e Kile sáragawwuubii jùŋufembwɔhe pyɛnge e. ¹⁶ Pyɛri mpyi a kwôro pyɛnge jwɔge na, cyiŋŋi na. Nge cyelempyanj u mpyi sáragawwuubii jùŋufembwɔhe shincenj ke, ka uru si fworɔ cyiŋŋi na, bilicwoni u mpyi na pyɛnge jwɔge kàanmucaa ke, maa jwo ná ur'e, maa Pyɛri lɛŋe pyɛnge funŋke e.

¹⁷ Nyɛ Pyɛri niŋjyiŋi, ka uru bilicwoni si jwo u á: «Tá mu mú jye ŋge nàŋi cyelempyanj wà mɛ?» Ka Pyɛri si jwo: «Ōnhɔ, mii jye u wà mɛ!» ¹⁸ L'à pyi wyeere tèni i, báarapyiibii ná Kileŋaarebage saŋcwɔnsigibii mpyi a yyére na kyànhiŋi nage ware, Pyɛri mú mpyi a yyére na ku ware ná pi e.

Kile sáragawwuubii jùŋufembwɔh'à Yesu yíbe

(Macwo 26.59-66; Marika 14.55-64; Luka 22.66-71)

¹⁹ Nyɛ Kile sáragawwuubii jùŋufembwɔh'à Yesu yíbe u cyelempyiibii ná u kàlanj kyaa na. ²⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mii jye a kyaa jwo ŋwɔhɔre e mɛ. Tère maha tère mii mpyi maha sùpyire kálali Kile Jwumpe kàlambayi ná Kileŋaarebage e, cyeyi i Yahutuubii maha piye bínnini ke. Mii jye a yafyin jwo ŋwɔhɔre e mɛ. ²¹ Naha kurugo mu saha na mii yíbili yɛ? Mpii pi à jɛn'a mii jwumpe lógo ke, sà pire yíbe nje mii à jwo pi á ke, pir'à yi lógo fo mà jwɔ.»

²² Yesu à puru jwo ke, Kileŋaarebage kàanmucyafooni u mpyi a yyére u taan ke, ka uru si kantawaa bwɔn u e, maa u pyi: «Sáragawwuubii jùŋufembwɔhe jwɔ mu à shwɔ amɛ la?»

²³ Ka Yesu si nàŋi pyi: «Kampyi jwumpimɛ mii à jwo, cyage k'à pu pi ke, kuru jwo na á. Kampyi jwumpimɛ bà mɛ, naha na mu à mii bwɔn yɛ?» ²⁴ Nyɛ ka Ana† si u cyempwɔ wunji tùugo sáragawwuubii jùŋufembwɔhe Kayifu yyére.

Pyɛri saha à jwo na uru jye Yesu cyelempya mɛ

(Macwo 26.71-75; Marika 14.69-72; Luka 22.58-62)

* 18:9 Yuhana 6.39 † 18:13 Nge Ananji na mpyi nò. ‡ 18:24 Nge Ananji na mpyi nò.

²⁵ Mà Simo Pyeri yaha u u nage ware, wà à u pyi: «Tá mu mú nyé nge nàni cyelempyanj wà mɛ?» U nyé a tɛn li taan mɛ, maa jwo: «Ŋnhɔ, mii nyé u wà mà dɛ!»

²⁶ Nyé nàni ningenke Pyeri a kwòn ke, Kile sáragawwuubii nùñufembwɔhe báarapyinji wà na mpyi uru cìmpworo. Ka uru báarapyinji si Pyeri pyi: «Lire sanni i ke, mii yabilinji nyiigii nyé a kànha a mu ná uru nya cikɔɔge e mà?» ²⁷ Ka Pyeri si núr'a yi kyáala. Ka ñkùpoonji si ntíl'a mɛɛ sú.

Pilati à Yesu yíbe

(Macwo 27.1-2, 11-31; Marika 15.1-20; Luka 23.1-5, 13-25)

²⁸ Lire kàntugo pi à yíri ná Yesu i Kayifu yyére maa ñkàre fànhafoonji pyengeŋ. L'à pyi nyèŋɔge na. Nka Yahutuubii nyé a jɛn'a jyè fànhafoonji pyenge e mɛ. Lir'à pyi bà pi fwɔnrɔ baa wuubii si mpyi si bilerenkwonji kataanni njyñji lyî Kile yyahe taan mɛ*. ²⁹ Lire kurugo fànhafoonji Pilati à fworɔ pi fye e cyínnji na, maa pi yíbe: «Ŋge nàni làwwuge nùñke ku nyé ñkire yii á yɛ?» ³⁰ Ka pi i u pyi: «Ŋge nàni n'a mpyi u nyé a kapii pyi mɛ, wuu mpyi na sí u le mu cye e mɛ.» ³¹ Ka Pilati si pi pyi: «Yii yabilimpíi pi u cû yii i u kataanmpe cwɔnrɔ yii tàanna ná yii Saliyanji i.» Ka Yahutuubii nùñufeebii si u pyi: «Kuni nyé a kan wuu á, wuu sùpya bò mɛ.»

³² Lir'à pyi ke, jwumpe Yesu mpyi a jwo u mbòñji kyaa na ke, ka puru si fùññɔ. ³³ Lire tɛni i, ka Pilati si núr'a jyè u bage e, maa Yesu yyere, maa u yíbe: «Yahutuubii Saanji u nyé mu la?» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Mu à yi jwo maye e laa, pìi pi à yi jwo mu á mii kyaa na?» ³⁵ Ka Pilati si u pyi: «Mu à mii nya Yahutu la? Mu kini shiimbii ná Kile sáragawwuubii nùñufeebii pi à mu le mii cye e. Naha mu à pyi yɛ?» ³⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii Saanre nyé naha diñyɛñji woro mɛ. Kàmpyi ti mpyi naha woro, mii fyèñwɔhɔshiimbii mpyi na sí kàshige kwòn, bà Yahutuubii nùñufeebii si mpyi pi àha njà mii cû mɛ, ñka sèenji na, mii Saanre nyé naha woro mɛ.» ³⁷ Ka Pilati si u pyi: «Lire e ke saanwa u nyé mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu yabilinji u à jwo na mii nyé saanwa! Mii à pa si diñyɛñji i, si sèenji cyèe sùpyire na. Shin maha shin la ku nyé s'a ñaare sèenji fye e ke, urufoo sí jɛɛ raa mii jwumpe nùru.» ³⁸ Ka Pilati si jwo: «Naha k'à sii sèenji yɛ?»

U à puru jwo ke, maa fwor'a kàre Yahutuubii yyére sahanji, maa sà yyére pi yyaha na, maa pi pyi: «Mii nàha sàa tìgire cyage ta nge nàni na mɛ! ³⁹ Nyé ná lire na nyé kalyee, yyee maha yyee bilerenkwonji kataanni ká nɔ, mii maha yii sùpya yige kàsunji i, li sí n-bê yii á mii u Yahutuubii Saanji yige la?» ⁴⁰ Ka Yahutuubii si jwo fànha na: «Ŋnhɔ, uru yaha wani! Barabasi yige!» Mà li ta uru nge na mpyi kapimpyi.

19

¹ Nyé Pilati à yi nya amuni ke, maa jwo na pi Yesu cû, pi i u bwòn ná kàsor'e. ² Ka sòrolashiibii si ñguro cín mà pyi saanra nùntonɔ mà tò u na, maa saanlii vàanntinmbwɔhɔ ninyɛga le u na. ³ Maa file u na, marii ñko: «Yahutuubii Saanji, wuu à mu shéere!» Maa wá na kantawahigii bwùun u e.

⁴ Ka Pilati si núr'a fworɔ cyínnji na, maa sùpyire pyi: «Mii sí yii yaha yii fworɔ ná u e tafage e, bà yii si mpyi si jɛcè na mii nàha a sàa tìgire cyaga ta u na mɛ.» ⁵ Ka Yesu si fworɔ tafage e, ñgure nìntonke nyé u nùñke na, saanbii vàanntinmbwɔhe sí nyé u yacige e. Ka Pilati si jwo sùpyir'á: «Nàni u nge.»

⁶ Tèni i Kile sáragawwuubii nùñufeebii ná Kileñaarebage sañcwɔnsigibii nyiigil'à tɛge Yesu na ke, ka pi i jwo fànha na: «U kwòro cige na! U kwòro cige na!» Ka Pilati si jwo: «Yii yabilimpíi pi u cû, yii sà ñkwòro cige na*, mii nàha a sàa tìgire cyaga ta u na mɛ.» ⁷ Ka

§ 18:28 Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujyñji wà bò. * 18:28 Mà tàanna ná Yahutuubii Saliyanji i, shinñji u nyé u nyé Yahutu mɛ, Yahutu n'a mpyi a jyè uru wà pyenge e, li mpyi maha mpyi mu à jwo uru Yahutunji à jwɔhɔ Kile á. Lire n'a mpyi a pyi, uru Yahutunji mpyi na jà a lire yyeeni bilerenkwonji kataanni pyi sahanji mɛ. * 19:6 «Yii yabilimpíi pi u cû, yii sà ñkwòro cige na»: puru jwumpe e, Pilati mpyi na pi fwɔhɔre; u mpyi a sàa li cè na Jromu shiimbii nyé na jɛɛg'a kuni kan Yahutuubil'á pi sùpya bò mɛ.

Yahutuubii jùñufeebii si Pilati pyi: «Saliyañi wà na nyɛ wuu á, mà tàanna ná ur'e, u à yaa u bò, ñaha na yɛ u à jwo uru u nyɛ Kile Jyañi.»

⁸ Pilati à puru lógo ke, ka là si bâra u fyagare na sahañki. ⁹ Ka u u núr'a jyè ná Yesu i bage e, maa u yíbe: «Taa mu à yîri ke?» Ka Yesu si fyâha u na. ¹⁰ Ka Pilati si u pyi: «Mu à fyâha mii na la? Mu nyɛ a cè na síñi nyɛ mii á mà mu yaha, lire nyɛ mɛ mà mu kwòro cige na mà?» ¹¹ Ka Yesu si u pyi: «Kile u à uru síñi kan mu á nínjaa. Ná lire bà mɛ, mu mpyi na sì n-jà kyaa pyi mii na mɛ. Lire e nge u à mii cù mà le mu cye e ke, urufoo u kapiin'à pɛe mu wuuni na.»

¹² Yesu à puru jwo ke, ka Pilati si wá na kañuñɔ caa si Yesu ta njaha. Nka Yahutuubii saha mpyi ñko fànha na: «Mu aha nge nàñi yaha, mu saha sì n-pyi Ìròmu saanbwòhe Sezari cevoonji mɛ. Shin maha shin u à uye pyi saanwa ke, urufoo sí n-pyi Sezari zàmpɛn.»

¹³⁻¹⁴ Kuru canñke nùmpañna na mpyi bilereñkwoñi kataanni. Canvwuge na, Pilati à puru jwumpe lógo ke, maa Yesu yige cyínni na sahañki. Tafabwòhɔ na mpyi wani, k'à yaa ná kafaayi i, Eburubii shɛɛnre e ku mɛge nyɛ: «Gabata». Ka Pilati si ntɛɛn wani u yukyaala tateenge e, maa jwo Yahutuubii jùñufeebil'á: «Yii saannji u nyɛ nge!» ¹⁵ Ka pi i wá na ñko fànha na: «Yii u bò! Yii u bò! Yii u kwòro cige na!» Ka Pilati si pi pyi: «Mà yii saannji yabilinji kwòro cige na la?» Ka Kile sàragawwuubii jùñufeebii si u pyi: «Saanwa nyɛ wuu á mà tòro Sezari na mɛ†!» ¹⁶ Kàntugo ka Pilati si Yesu yaha pi á pi sà ñkwòro kworokworocige na.

Yesu à kwòro cige na

(Macwo 27.32-44; Marika 15.21-32; Luka 23.26-43)

Ka sòrolashiibii si Yesu cù a kàre. ¹⁷ Maa fworò ná u e kàñhe kàntugo, maa u kworokworocige tɛge u yabilinji ñuñ'i. Ka pi i ñkàre cyage k'e, pi maha kuru yiri: «Nunñkwòge Cyage» Eburubii shɛɛnre e pi maha ku yiri: «Golikota». ¹⁸ Kuru cyage e pi à Yesu kwòro cige na, maa shiin shuunni kwòro ciyi na u taan. Wà mpyi u kàñinke na, u sanñi sí nyɛ u kàmɛni na. ¹⁹ Ka Pilati si pi pyi pi à sémɛre pyi mà dùrugo Yesu kworokworocige na na: «YESU NAZARËTI KANHE SHINÑI, YAHUTUUBII SAANNI.» ²⁰ Yahutuu ninyahara à tire sémɛre kâla, ñaha kurugo yɛ Yesu takworoge ná kàñhe laage mpyi a tɔon mɛ. Mà bâra lire na, tire sémɛre mpyi a sémɛ Eburubii ná Ìròmu shiinbii ná Girekiibii shɛɛnre e. ²¹ Ka Kile sàragawwuubii jùñufeebii si ñkàr'a sà yi jwo Pilati á na u mpyi a yaa u sémɛ: «Yahutuubii Saannji» mɛ, u mpyi a yaa u sémɛ na nge nàñ'á jwo na uru u nyɛ Yahutuubii Saannji. ²² Ka Pilati si pi pyi na nte t'á sémɛ a kwò ke, tire ti sí n-sii n-yaha wani.

²³ Nyɛ sòrolashiibil'á Yesu kwòr'a kwò cige na ke, maa u vaañnyi lwó a táa tataayi sicyɛre, pi shin maha shin à taaga lwó, ka pi i u vaañntinmbwòhe lwó mú, kuru na mpyi jwòonkuriibaa. ²⁴ Maa jwo piy'á na pi àha kuru vaañntinñke táa mɛ, na pi ñkyaanlwooni pyi, nge u sí ku ta ke, urufoo sí n-cè. Jwumpe p'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛñi i ke, lir'á pyi bà puru si mpyi si fùññɔ mɛ. L'à sémɛ:

«Pi à mii vaañnyi táa piye na,

maa ñkyaanlwooni pyi mii vaañntinmbwòhe kurugo†.»

Lire nde sòrolashiibil'á pyi.

²⁵ Yesu nunji ná u nunji sìñɛñi ná Kilopasi cwonji Mariyama ná Mariyama mà yîri Magidala kàñhe e, pire mpyi a yyére Yesu kworokworocige taan. ²⁶ Yesu à u nunji ñya, maa u nyii cyelempyanji ñya u taan ke, maa jwo nufoon'á: «Nàa, mu jyañi u nyɛ nge.»

²⁷ Maa núr'a jwo u cyelempyan'á: «Mu nunji u nyɛ nge.» Mà lwó kuru canñke na, ka cyelempyanji si u kɛɛnñɛ uye yyére.

† **19:15** Shinñi u nyɛ u nyɛ a Kile cè mɛ, Yahutuubii mpyi na ñɛge urufoo u pyi pire saannji mɛ. Lire e ke pi nyɛ a sɛɛñi jwo mpe jwumpe e mɛ. ‡ **19:24** Zaburu 22.19

*Yesu kwùni kani**(Macwo 27.45-56; Marika 15.33-41; Luka 23.44-49)*

²⁸ Lire kàntugo mà Yesu yaha u à cè na karigii pun'à fûnɔ, u à jwo: «Byage naha mii na.» U à puru jwo bà Kile Jwumpe Semɛni si mpyi si fûnɔ mɛ. ²⁹ Lir'à cwooni là ta wani, l'à jî lùtanhaga na. Ka sòrolashiibii si sìcogo fyinmɛ kuru lwòhe e mà dùrugo kàbii na, mà yaha Yesu jwòge taan, lire kàbiini na mpyi izope cige. ³⁰ Yesu à kuru lùtanhage néɛɛ ke, maa jwo: «Numɛ cyi pun'à fûnɔ.» Lire kàntugo u à jùɔke sògo maa u múnaani kan Kile á.

Sòrolashiɔ wà à Yesu buwuɔni fûru

³¹ Nyɛ kuru canɔke nùmpaɔ mpyi Yahutuubiicanɔɔ, kuru mpyi a pɛe canɔɔni sanɔni na. Lire kurugo Yahutuubii jùɔfɛebii la nyɛ a mpyi pi kwòro ciyi na canɔɔke e mɛ. Ka pi i ɔkàre Pilati á maa sà u jáare na u pire yaha pi sà pi tooyi bwòn a kyɛɛɛ, pi i wyèr'a kwù, pi i pi buwuubii tìrige ciyi na. ³² Ka sòrolashiibii si ɔkàre, mpii shuunnini pi mpyi a kwòro Yesu taan ke, ka pi i niɔcyiini tooyi kyɛɛɛ, maa nta a shònwuɔni wuyi kyɛɛɛ. ³³ Pi à nɔ Yesu na ke, mà uru ta u à kwù a kwò. Lire kurugo pi saha nyɛ a uru u tooyi kyɛɛɛ mɛ. ³⁴ Lire ná li wuuni mú i, sòrolashiɔ wà à Yesu sú a fûru ɔkere na ná tàanbil'e. Ka sìshange ná lwòhe si ntí na fwore kuru tafuruge e.

³⁵ Sùpyani u à ɔcyi karigii sémɛ ke, uru yabiliɔni u à cyi nya, u jwumpe mú na nyɛ sèe. U à cè cɛɛ na sɛɛni uru na yu, bà yii si mpyi si dá mú mɛ. ³⁶ Nyɛ ɔcyi karigii mpyiɔni'à Kile Jwumpe Semɛni fûnɔ. L'à sémɛ:

«U kaciige kà si n-kebe mɛŋ.»

³⁷ L'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni cyage k'e mú na:

«ɔge pi à sú a fûru ke, pi sí n-pa yyahayi le u e si raa wí*.»

*Yesu ntòni kani**(Macwo 27.57-61; Marika 15.42-47; Luka 23.50-56)*

³⁸ Lire kàntugo Arimati kàhe shinɔni Yusufu à kàre Pilati yyére si Yesu buwuɔni jáare u á. Yesu cyelempanyi wà u mpyi u wí, ɔka u mpyi na uye ɔwòhòni Yahutuubii jùɔfɛebii yyaha fyagare na. Pilati à jɛɛ ke, ka Yusufu si ɔkàr'a sà Yesu buwuɔni lwó. ³⁹ Nyɛ Nikodemu, ɔge u ná ntêl'a kàre Yesu fye e canɔka numpilage e ke, ka uru si mpa ná miri ná aloyesi sìnmɛ lwòhe e, pu nùg'a táan, pu s'à wùrugo, pu s'à cúluyi beɔjaaga ná kɛ kwò. ⁴⁰ Ka pire shiin shuunnini si pi pyi pi à Yesu buwuɔni lwó, maa u le u tòto vaaɔni i, maa puru sìnmpe nùguntanga wumpe wu u na, bà Yahutuubii maha pi kwùubii bégeli mà jwo pi pi tò mɛ. ⁴¹ Cyage e Yesu à kwòro cige na ke, cikògò na mpyi wani, fanɔa nivòɔni na mpyi kuru cikòge e, bu mpyi na sàha ɔkwò a tò kur'e mà nya mɛ. ⁴² Kuru yàkòɔke ku mpyi Yahutuubii canɔɔke zòɔni. Kuru fanɔke laage mú sí nyɛ a mpyi a tòn mɛ, lire kurugo ka pi i Yesu buwuɔni le wani.

20*Cyelempanyi bil'à sà Yesu fanɔke niɔgaga ta**(Macwo 28.1-10; Marika 16.1-8; Luka 24.1-12)*

¹ Cibilaage canɔcyiige* jyèsòge na, nyɛge mpyi na sàha jà a cwó mɛ, Magidala Mariyama à kàre fanɔke na mà sà li ta kafaage pi mpyi a tég'a ku jwò tò ke, kur'à lwó wani. ² Nyɛ ka u u fê a kàre Simò Pyeri ná cyelempanyi kyaa li mpyi a táan Yesu á sèl'e ke, pire yyére, maa pi pyi: «Pi à Kafoonɔ buwuɔni lwó a yige fanɔke e, wuu sí nyɛ a u tayahaga cè mɛ.»

§ 19:36 Ekizodi 12.46; Nòmburu 9.12; Zaburu 34.21. Yyee maha yyee bilereɔkwonɔ kataanni ká nɔ, Izirayeli shiinbii mpyi maha mpàbili bò maha mpyi sàraga pi kapegii yàfanɔ kurugo. Lire mpàbili kaciige kà maha yaa ku kebe mɛ. Yesu u à lire mpàbilini fáa, lire e Kile nyɛ a jɛɛ Yesu kaciige kà si ɔkebe mɛ. * 19:37 Zakari 12.10 * 20:1 Yahutibil'à cibilaage canɔcyiige ku nyɛ káɔni.

³ Ka Pyeri ná uru cyelempyanji si fwororo na nkèege fannke na. ⁴ Pi mú shuunni mpyi na fî, nka cyelempyan' à Pyeri caanra fannke na. ⁵ U à lyêele ke, maa lempe nya jînge na, nka u nye a jyè mɛ. ⁶ Li nye a mɔ mɛ, ka Simɔ Pyeri si nɔ wani, maa ntîl' a jyè fannke e, maa lempe wîi. ⁷ Vâanpyi yi mpyi a tɛg' a Yesu jînge tò ke, yire na mpyi a kûrul' a yaha yi mɛge cyage e, yi ná lempe nye a mpyi tanuge e fannke e mɛ.

⁸ Nye cyelempyanji u mpyi a fyâna a nɔ ke, ka uru mú si jyè maa nya, maa dá. ⁹ Fo mà sà nɔ lire tɛni na, cyelempyiibii nye a mpyi a yi yyaha cè na Kile Jwumpe Semɛni à jwo na Yesu mpyi na sí n-sîi jè n-fwororo kwûni i mɛ. ¹⁰ Puru jwôhɔ na, cyelempyiibii mú shuunn' à nûr' a kâre pyenge.

*Yesu à uye cyêe Magidala Mariyama na
(Macwo 28.9-10; Marika 16.9-11)*

¹¹ Nye ka Mariyama si mpa yyére fannke jwôge na, maa mɛɛ le na súu. Ka u mɛɛsuwunji si nkɔwò a lyêel' a wîi fannke e, ¹² mà Kile mɛlɛkɛɛbii pîi shuunni nya ná vâanvyingyi i, pi à tɛn Yesu buwunji tasinnage e. Pi wà à tɛn Yesu jînge tayahage e, ka u sanji si ntɛn Yesu tooyi woge e. ¹³ Ka pi i u yîbe: «Ceewe, naha na mu na mɛɛ súu ye?» Ka u u pi pyi: «Pi à mii Kafoonji buwunji lwó a yige, mii sí nye a u tayahaga cè mɛ.» ¹⁴ U à ta u puru jwo a kwò ke, maa yyaha kɛnnɛ' a wîi mà Yesu nya u à yyére, nka u nye a mpyi a cè na uru wi mɛ. ¹⁵ Ka Yesu si jwo: «Ceewe, naha na mu na mɛɛ súu ye? Jofoo mu na jcaa ye?» Ka u u wá na sônji na cikôoge faafoonji wi, ka u u pyi: «L'aha nta mu u à Yesu lwó, u saha cyêe na na si sà u lwó.» ¹⁶ Ka Yesu si jwo: «Mariyama!» Ka u u yyaha kɛnnɛ Yesu yyére maa jwo Eburubii shɛnre e: «Araboni!» Lire jwôhe ku nye: «Cyelentunji!» ¹⁷ Ka Yesu si u pyi: «Ma hà na cû n-yaha mɛ, mii sàha nkɔwò a dùgo Tufoonji yyére mɛ, nka sà yi jwo mii cîmppyiibil' á na mii naha na dùru na Tunji yyére, uru mú sí u nye yii Tunji, na mii naha na dùru na Kilenji yyére, uru mú sí u nye yii Kilenji.» ¹⁸ Ka Mariyama si nkâr' a sà a yi yu cyelempyiibil' á: «Mii à Kafoonji nya!» Nje Yesu à jwo u á ke, maa wá na yire yu.

*Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na
(Macwo 28.16-20; Marika 16.14-18; Luka 24.36-49)*

¹⁹ Kuru cannuge, cibilaage canjcyiige yàkonke, Yesu cyelempyiibii mpyi a bínni bag'e, maa ku shwôhɔ piye na Yahutuubii jûnjufɛebii yyaha fyagare na. Ka Yesu si mpa yyére pi shwôhɔl' e maa pi pyi: «Kile u yyejinke kan yii á.» ²⁰ Mà u yaha puru na, u à u kantahigii ná u kâmpannke cyêe pi na. Cyelempyiibil' à Kafoonji nya ke, ka pi funnke si ntáan sèl' e. ²¹ Ka Yesu si nûr' a pi pyi: «Kile u yyejinke kan yii á! Bà Tufoonji à mii tun mɛ, amuni mii à yii tun.» ²² Yesu à puru jwo a kwò ke, maa jwôge kafɛge fwɔ pi na, maa pi pyi: «Yii Kile Munaani ta.» ²³ Yii aha mpiimu kapegigii yàfa pi na ke, pire wogigii sí n-yàfa pi na, yii aha jcyé mpiimu wogigii na ke, pire wogigii sí n-kwôro pi na.

Yesu à uye cyêe Tomasi na

²⁴ Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii kɛ ná shuunninji na canjke nkemu i ke, nge mɛge ku nye pi e Tomasi ná pi maha u pyi: «Ŋanji» ke, uru nye a mpyi ná pi e mɛ. ²⁵ Ka cyelempyiibii sanmpii si u pyi: «Wuu à Kafoonji nya!» Ka u u pi pyi: «Mii aha mpyi mii nye a sîkanjki fyèni nya u cyeyi i mɛ, mii sí nye a na kampeeni tɛge fyèni na, maa bwòn u nkèni tafuruge nɔɔpiige na mɛ, mii sí n-dá mɛ.»

²⁶ Cibilaaga ninjin à tòro ke, ka cyelempyiibii si nûr' a piye bínni bage e, maa ku shwôhɔ piye na, Tomasi na mpyi ná pi e lire tɛni i, ka Yesu sí mpa yyére pi shwôhɔl' e, maa jwo: «Kile u yyejinke kan yii á.» ²⁷ Maa Tomasi yyere na u file uru na, maa jwo: «Kampeeni taha naha, na cyeyi wîi, ma cyege file, maa ku le na nkèni tafuruge e. Fwororo dánabaare e, ma a dá.» ²⁸ Ka Tomasi si u pyi: «Mii Kafoonji ná mii Kilenji!» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Mu à mii nya ke, lire e mu à dá, mpîi pi à dá mii na, mà li ta pi nye a mii nya mɛ, pire wuun' à jwô.»

Yuhana sémenji kasemeni

³⁰ Nye Yesu à kakyanhala kariii ninyahagii pyi u cyelempyiibii nyii na, cyire kyaa nye a jwo nge sémenji i me. ³¹ Nka jncyii cyi à séme ke, cyir'à séme bà yii si mpyi si dá li na na Yesu u nye Kile Njncwónrónji ná Kile Jyanji me. Yii aha dá u na, yii sí shìnji ninjkwombaanji ta u mege kurugo.

21

Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii pîi baashuunni na

¹ Nye cyire karigii kântugo, Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na sahanji Tiberiyadi banji jwôge na. Ame u à uye cyêe pi na: ² kuru cyage e, Yesu cyelempyiibii pîi baashuunni na mpyi wani, pire e Simo Pyeri, ná Tomasi pi maha mpyi: «ŋanji» ke, ná Natanayeli u à yîri Galile kùluni i Kana kànhe e ke, ná Zebede jyaabii mú shuunni. ³ Ka Simo Pyeri si pi pyi: «Mii na nkèege fyaa tacunji i.» Ka cyelempyiibii sanmpii si jwo: «Wuu mú na nkèege ná mu i.» Ka pi i fworó lire e, mà sà jyè bakwôge e na cwôobii wâa lwôhe e, nka kuru canjke numpilage e, pi nye a fya ninjin ta me.

⁴ Nyèg'à pa múgo ke, ka pi i Yesu ninjyerenji nya banji jwôge na, nka pi nye a núr'a u cè me. ⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Na pyii, yii à fyaabii pîi ta la?» Ka pi i u pyi: «Wuu nye a yaaga ta me.» ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii cwônji wà bakwôge kâninje na, yii sí pîi ta.» Pi à cwônji wà ke, fyaabii nyahanji cye e pi nye a jà a cwônji ñr'a yige lwôhe e me. ⁷ Cyelempyanji kyaa li mpyi a táan Yesu á ke, ka uru si jwo Pyeri á: «Kafoonji wi!» Simo Pyeri u mpyi a u vâanpyi wwû marii fyaabii caa ke, tènì i u à lógo: «Kafoonji wi!» ke, ka u u láha a yi le maa jyè lwôhe e. ⁸ Ka cyelempyiibii sanmpii si wá na nkèege bakwôge e kùmpoge yyére, cwônji mpyi a jî fyaabii na, ka pi i wá na u ñrili. Pi ná lwôhe jwôge laage mpyi a tóon me, ku mpyi a kuye wwû metirii njkul'e (100) me.

⁹ Pi à nò kùmpoge na maa ntîge ke, ka pi i nanjkyanhii nya, fyaa sí nye cyi junji, bwúuru mú na mpyi wani. ¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a ma ná yii fyaabii njncumpii pîl'e.» ¹¹ Ka Simo Pyeri si ñugo kùmpoge na, maa cwônji ñr'a yige ná fyabwoyi i. Pi puni na mpyi njkuu ná beeshuunni ná ke ná taanre (153) nka fyaabii na pi nyahanji mú i, cwônji nye a cwôn me. ¹² Ka Yesu si pi pyi: «Yii a ma, yii pa lyî.» Cyelempyanji wà nye a jên'a u yíbe na: «Jo u nye mu ye?» me, njaha na ye pi mpyi a cè na Kafoonji wi. ¹³ Ka Yesu si file, maa bwúurunji lwó, maa u táa pi na, maa fyaabii mú kan pi á.

¹⁴ Kuru k'à pyi Yesu tontanrawoge mà uye cyêe u cyelempyiibii na, mà lwó u à jè a fworó kwùnji i ke.

Yesu à Pyeri yíbe

¹⁵ Pi à lyî a kwò ke, ka Yesu si jwo Simo Pyeri á: «Yuhana jyanji Simo, tàange ku nye mu i mà yyaha tíi ná mii i ke, tá kur'à pèe mà tòro nke ku nye pi sanmpil'e mà yyaha tíi ná mii i bè?» Ka Pyeri si u pyi: «Ōn, Kafoonji! Mu yabilinji nye a cè na mu kyal'à táan mii á mà?» Ka Yesu si jwo u á na u a uru mpàpyiyi jwô caa. ¹⁶ Maa núr'a jwo tozhônwogo: «Yuhana jyanji Simo, mii kyal'à táan mu á la?» Ka u u jwo: «Ōn, Kafoonji! mu à cè na mu kyal'à táan mii á.» Ka Yesu si yi jwo u á na u a uru mpàabii kàanmucaa. ¹⁷ Ka Yesu si núr'a jwo tontanrewogo: «Yuhana jyanji Simo, mii kyal'à táan mu á la?» Ka Pyeri si yyaha tanha na Yesu à uru yíbe a ta taanre na u kyal'à táan ur'á la, maa Yesu pyi: «Kafoonji, mu à karigii puni cè, mu à cè na mu kyal'à táan mii á.» Ka Yesu si yi jwo u á na u a uru mpàabii jwô caa.

¹⁸ Maa núr'a u pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo mu á, mu nànjiiwe wunji mpyi maha vâanntinje le, maa maye pwô, cyage k'à táan mu á ke, maa njàre wani. Nka mu aha mpa lyé, mu sí cyeyi yîrige*, wabere sí mu vâanntinje le mu na, si mu pwô si njàre ná mu i cyage ku nye ku nye a táan mu á me.»

* 21:18 «Mu sí cyeyi yîrige»: lire na mpyi kyaa mà li cyêe na pi sí Pyeri kwôro cige na, si mbò.

¹⁹ Kwùnkanni na Pyeri mpyi na sí n-kwû si pèene taha Kile na ke, lire Yesu mpyi na yu ná mpe jwumpe e. Puru jwòhò na, ka Yesu sí Pyeri pyi: «Taha na fye e.»

Cyelempyanji kyaa l'à táan Yesu á ke

²⁰ Cyelempyanji kyaa li mpyi a táan Yesu á ke, Pyeri à yyaha kèenn'a wíi mà uru nya u u ma pi kàntugo. Cannka mà pi yaha pi i numpilaga lyìge lyí, uru cyelempyanji u ná mpyi a tèn maa fèn Yesu kàmpañke na, maa u yíbe: «Kafoonji, jofoo u sí mu le cye e ye?» ²¹ Nyé Pyeri à uru cyelempyanji nya ke, maa jwo Yesu á: «Kafoonji, nge de, naha ku sí uru ta ye?»

²² Ka Yesu si u pyi: «Mii la ká mpyi uru u kwôro kwùmbaa fo mii cannuruge, mu naha ku nyé lire e ye? Mu wi ke, taha mii fye e kanna.» ²³ Puru jwumpe cye kurugo, dánafeebil'à jwo cyeyi puni i na uru nge cyelempyanji sì n-kwû mε. Mà li ta Yesu nyé a jwo Pyeri á na u sì n-kwû mε. Mpe Yesu à jwo ke, puru p'à pyi: «Mii la ká mpyi u kwôro kwùmbaa fo zà nò mii cannuruge na, mu naha ku nyé lire e ye?»

²⁴ Uru cyelempyanji ninunji u à jcyii karigii puni jwo, uru mú sí u à cyi sémε. Wuu mú s'à cè na cyi na nyé sée.

²⁵ Nyé Yesu à karigii cyiiberii ninyahagii pyi. Li n'a mpyi a yaha na cyire karigii cyi le cyi mεε sémii ninjin ninjin i, mii na sônji pire sémεbii tayahaga mpyi na sì n-ta dijyeni i mε.

Yesu Tunntunmpii Kapyiinkii Semeŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeŋi funŋo jwumpe e ke

Karigii Yesu à pyi jɛŋke na ke, Luka à cyire yyaha jwo u sémeŋi nɛŋcyiɛŋi i. Nge sémeŋi shɔnwunɛ i, pyiŋkanni na Yesu à kàre nɛŋyiɛŋi na, ná pyiŋkanni na u à Kile Munaani tun u fyɛŋwɔhɔshiinbil'á ke, u na yire yyaha yu. Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná Yesu i ke, Kile Munaani à Yesu fyɛŋwɔhɔshiinbii yyaha cû, ka pi i puru jwo diŋyɛŋi cyeyi puni i.

Pi n'a mpyi na puru Jwumpe Nintanmpe yu Yahutuubil'á, pi mpyi maha li cyêe pi na na Yesu u jye Kile Nɛŋcwɔnrɔŋi, ŋgemu jwɔmɛɛ Kile mpyi a lwó na u sí sùpyire shwɔ ke. Mpii pi jye pi jye Yahutuu mɛ, pi n'a mpyi na pu yu pir'á, pi mpyi maha li cyêe pi na na Kilenɛ u à yaayi puni dá ke, na uru la jye si pi ná uye shwɔhɔŋi yaa. Pi mpyi maha yi yu sùpyire pun'á na li sínɛ jye Kile na mà yampii cùuŋo si pi shwɔ Sitaanninɛ na. Pi mpyi maha yi yu sùpyire pun'á mú na Yesu à kwú kworokworocige na, sùpyire kapegigii tugure yáfanɛ kurugo; na sùpyir'á yaa ti toronkanni kɛɛŋɛ, ti i dá Yesu na, bà Kile Munaani si mpyi si ti yyaha cû mɛ.

Karigii tèsiini i, Yesu tũntunmpii mpyi na sɔnɛŋi na Yahutuubii làda karigii tayyérege na jye Yesu kuni jaaranɛ i. Ka Kile Munaani si yi fínɛŋ'á cyêe pi na na Jwumpe Nintanmpe na jye supyishinɛ puni wumɔ. Nde li jye na wíi ke, lire li jye mà toronkanni kɛɛŋɛ maa dá Yesu na. Lire e ke mà maye kan pi à kwɔn si nta mpyi Yahutu mà tàanna ná pi làdaabil'e, mpii pi jye pi jye Yahutuu mɛ maa dá Yesu na ke, lire mpyiŋi fàha jye pire jɔŋ'á mɛ.

Jwumpe Nintanmpe à jwo cyaga maha cyag'e ke, píl'á jɛɛ pu na, ka pìi si pu cyé. Cyeye nɛŋyahay'e mpiimu pi à pu cyé ke, pir'á Yesu fyɛŋwɔhɔshiinbii kyérege, maa pi le kàsɔŋi i. Poli na mpyi pi kyéregfeebil'e, ka Yesu si uye cyêe u na maa u pyi u tũntunŋo. Lire kàntugo ka Poli si wá na jaare na màre kànyi na, maa Jwumpe Nintanmpe yu maa dánafeebii kuruyi tìŋi. U à ŋgaha nɛŋyahawa ta uru báaranɛ i. Luka u à nge sémeŋi séme ke, uru na mpyi ná u e lire kùsheeni là na.

Yesu à jwo cyelempyiibil'á na pi sí Kile Munaani ta

¹⁻² Mii cɛnmpworonɛ Tofili, mà lwó tɛni i Yesu à u karigii sɛi na mpyi maa sùpyire yɛɛge ná Kile jwumpe e, fo mà sà nɔ u tèekonjirini na mà kàre nɛŋyiɛŋi na ke, mii mpyi a cyire puni yyaha jwo mu á na sémeŋi nɛŋcyiɛŋi i. Nka mà jwo Yesu u kàre nɛŋyiɛŋi na ke, tũntunmpii u mpyi a cwɔnrɔ ke, karigii pire mpyi a yaa pi a mpyi ke, Kile Munaani mpyi a u pyi u à cyire puni jwo pi á. ³ Yesu jɛŋkwooni kàntugo mà fworokwùŋi i, u à uye cyêe pi na pyiŋkannigii nɛŋyahagii na. U à lire pyi canmpyaa beeshuunni funŋ'á bà pi si mpyi si jɛcè na, sɛɛŋi na, uru na jye jyi na mɛ. U mpyi maha Kile Saanre kyaa yu pi á mú. ⁴ Canŋka mà u ná pi yaha pi i lyí sɛŋcyan, u à yi jwo pi á na pi àha laaga tɔɔn Zheruzalɛmu kàhe na mɛ, na yaage jwɔmɛɛni Tufoonɛ à lwó, ná uru mpyi a ku kyaa jwo pi á ke, pi kuru sige, ⁵ na Yuhana à pi batize ná lwɔhe e, ŋka mà jwo canmpyaa cyi tòro ke, pi sí batize ná Kile Munaani i.

Yesu à kò a dùgo nɛŋyiɛŋi na

(Marika 16.19-20; Luka 24.50-53)

⁶ Jye mà tũntunmpii nimbinnibii yaha Yesu taan, pi à u yíbe: «Kafoonɛ, lire tɛni i mu sí Izirayeli shiinbii saanre núruŋo pi á la*?» ⁷ Ka u u pi pyi: «Mii Tunɛ à tɛni ná canmbilini ndemu bégele ná u yabilinɛ sífente e ke, yii àha raa lire caa si jɛcè mɛ. ⁸ Nka Kile Munaani

* **1:6** Yesu tũntunmpii mpyi na Kile Nɛŋcwɔnrɔŋi mpanɛ sigili Yahutuubii sanmpii fige, u u mpa pire yige Ɔrɔmu shiinbii fàŋnyage e, u u Izirayeli shiinbii wà piye na, bà pi mpyi saanɛ Dawuda tìŋi ná saanɛ Solomani tìŋi i mɛ.

sí n-tíge yíi ɲun'i si fànha kan yíi á, lire ká mpyi, yíi sí raa mii kyaa yu Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni sanni puni ná Samari kùluni i, fo mà sà nɔ dɛɲɛɲi cyeyi puni i.»

⁹ Nyɛ u à puru jwo ke, mà u tũntunmpii yaha pi i u wíi, u à kò a yíri pi shwòhòl'e mà kàre nɛɲɛɲi na, ka ɲahanke kà si u ɲwòhò pi na. ¹⁰ Mà pi yaha pi à yyahayi yírig'a le nɛɲɛɲi i, na u nɛɲkareɲi wíi, pi à pâl'a nàmbaa shuunni ɲya pi à vāanvyinɲyɛ le a yyére pi taan. ¹¹ Ka pire shiin shuunni si jwo: «Galile kùluni shiimbii, di k'à ta a jwo ka yíi i yyére na nɛɲɛɲi wíi yɛ? Yesu u à kò a yíri yíi shwòhòl'e mà kàre nɛɲɛɲi na ke, canɲka u sí núru n-pa bà yíi à u nɛɲkareɲi ɲya nɛɲɛɲi na mɛ.»

Macyasi à Zhudasi tayyérege lwó

¹² Nyɛ ka Yesu tũntunmpii si yíri Olivye cire ɲanɲe na, maa núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e. Kuru cyage ná Zheruzalemu mpyi a culumɛtiri nɛɲkin kwò. ¹³ Pi à núr'a nɔ kànhe e ke, batɔɔnge nɛɲyibabilini i pi mpyi maha ntêe na piye bínnini ke, ka pi i dũg'a jyè lire e. Pyɛri ná Yuhana ná Yakuba ná Andire ná Filipi ná Tomasi ná Baritelemi ná Macwo ná Alife ɲyanɲi Yakuba ná Simɔ pi maha mpyi Zeloti†, ná Yakuba ɲyanɲi Zhude, pire pi mpyi. ¹⁴ Pire puni mpyi maha piye bínnini tèrii nɛɲyahagil'e, marii Kile ɲáare ná funɲɔ nɛɲkin i. Cyeebii pii ná Yesu nunɲi Mariyama ná Yesu cɛnmpyiibii mú mpyi maha mpyi ná pi e.

¹⁵ Nyɛ pi canmbinniɲi canɲke kà, mà pi nimbinnibii yaha, pi mpyi a shiin ɲkuu ná benjaaga (120) kwò, ka Pyɛri si yír'a yyére pi shwòhòl'e maa jwo: ¹⁶ «Mii cɛnmpyiibii, Kile Munaani mpyi a Dawuda yyaha cù, ka u u jwumpe mpemu jwo ná p'à sémɛ Kile Jwumpe Sémɛɲi i, na Zhudasi u sí n-tòro sùpyire yyaha na, si Yesu le cye e ke, fànha kyaa li mpyi li li, puru jwumpe pu fũnɲɔ. ¹⁷ Zhudasi sí na mpyi wuu kurunke sùpya, wuu ná uru mpyi na báara nɛɲkin pyi.»

¹⁸ (Nyɛ pi à sàraɲi ɲgemu kan u á u kapiini nimpyiini ɲũnɲɔ taan ke, u à sà kɛɛɛge shwò ná ur'e. Lire kàntugo u à cwo a ɲya, ka u funɲɔ yaayi si ɲcɛɛg'a mǎha. ¹⁹ L'à pyi kyaa Zheruzalemu kànhe shiimbii puni mpyi a ndemu cè ke, fo ka pi i mpa kuru cyage mɛge le pi shɛɛnre e: «Akɛlidama» kuru ɲwòhò ku ɲyɛ: «Sishange Kɛɛge».)

²⁰ Nyɛ Pyɛri à shà yyaha na ná jwumpe e sahanɲi maa jwo na: «Y'à sémɛ Zaburu sémɛɲi i na

“U pyɛnge nɛɲɲage ku kwôro,

Sùpya kà ntɛɛn k'e mɛɛ.”

“Wabɛɛ u u báaraɲwòge lwó§.”

²¹⁻²² Lire kurugo mà Kafoonɲi Yesu yaha u u ɲaare na ntùuli ná wuu e cyeyi yyaha kurugo, mpíi pi mpyi maha mpyi ná wuu e ke, wuu à yaa wuu shɛn nɛɲkin cwònrɔ pire e, wuu bàra wuye na, wuu raa yi yu sùpyir'á na Yesu à ɲɛ sɛɛɲi na. Mà lwó canɲke Yuhana à Yesu batize ke, fo mà sà nɔ canɲke u à kò a yíri wuu shwòhòl'e mà kàre nɛɲɛɲi na ke, mpíi pi à cyire karigii puni ɲya tapyige e ke, uru wà u à yaa u pyi urufoo.»

²³ Nyɛ ka pi i shiin shuunni cyêe, Yusufu pi maha mpyi Barisabasi, lire ɲyɛ mɛ Zhutusi ke, uru ná Macyasi. ²⁴ Lire kàntugo maa Kile ɲáare na: «Kafoonɲi, mu u à sùpyire puni zòompíi cè ke, mpíi shiin shuunni i, ɲge mu à cwònrɔ ke, uru cyêe wuu na, ²⁵ bà u si mpyi si Zhudasi tayyérege lwó tũnture báaraɲi i, Zhudasi à kuru ɲkemu yaha maa ɲkàre u yabilɲi cyage e ke.»

²⁶ Nyɛ ka pi i ɲkyaanlwooni pyi, ka ɲkyaanlwooni si Macyasi cyêe, ka uru si bàra Yesu tũntunmpii ke ná nɛɲkinɲi na.

2

Kile Munaani à tíge dǎnafɛebii ɲun'i

† 1:13 Zeloti»: kuru mɛge ɲwòhe ku ɲyɛ: «kɛni kyal'à táan ɲgemu á sèl'e ke». ‡ 1:20 Zaburu 69.26 § 1:20 Zaburu 109.8

¹ Pantekotini canŋke, dānafeebii puni mpyi a binni cyaga ninŋin i. ² Ka tūnmbwōhō si mpāl'a fworō ninyini na, mu à jwō kafeebwōhō tūnmō, bage e pi mpyi a binni ke, mà kuru jī. ³ Ka pi i njirii nya na fiige cyi à láha láha cyiye na mà pa ntēen ntēen pi puni ninŋin ninŋin na. ⁴ Ka Kile Munaani si pi puni jī, maa pi shin maha shin pyi u u shēenre tabere yu mà tàanna ná Kile Munaani ti kanŋkanni i urufol'á.

⁵ Yahutuubii pi mpyi na fyáge Kile na diŋyēni puni yyaha kurugo ke, lir'à pire pìi ta Zheruzalemu kànhe e. ⁶ Nyē puru tūnmp'à fworō ke, ka pire si sà piye binni wani, pi puni kakyanhala wuu pi mpyi, naha na yē pi shin maha shin mpyi na u tatēenge shēenre nūru pi jwō na. ⁷ Li mpyi a pi puni bilibili fo mà pi yīrige pi yákilibii juŋ'i. Ka pi i wá na piye yībili maa ŋko: «Nte sūpyire ti nyē na yu amē ke, taha Galile kùluni i bà pi pun'à yīri mē? ⁸ Di l'à pyi wuu shin maha shin sí i u tatēenge shēenre nūru pi jwō na yē? ⁹ Pariti kīni ná Mēdi kīni ná Elamu kīni shiin na nyē wuu e, pìi na nyē wuu e pir'à yīri Mēzopotami kīni i, pìi s'à yīri Zhude ná Kapadōsi ná Pōn wuuni ná Azi kùligil'e, ¹⁰ ná Firijyi wuuni ná Panfili wuuni ná Misira wuuni ná Libi kīni cyage ku nyē Sireni kànhe taan ke, wuu pìi s'à yīri Ōrōmu kànbwōhe e. ¹¹ Yahutuu na nyē wuu e, pìi sí nyē Yahutuu mē, ŋka pi à jyē Yahutuubii Kile kuni i. Pìi na nyē wuu e, pir'à yīri Kēreti kīni ná Arabubii wuuni i. Di pi à pyi maa jīni na Kile kabwōhigii nimp̄yiinŋii yu, wuu shin maha shin sí i cyi nūru u tatēenge shēenre e yē?»

¹² Nyē mà pi kakyanhala wuubii yaha fo pi nyē a pi ninjwuyo cē mē, ka pi i wá na piye yībili: «Nde jwōhe k'à sīi ŋki bē?» ¹³ Ka pìi si wá na pi fwōhōre maa ŋko: «Sinmpe pu nyē pi na!»

Pyēri à jwō ná sūpyire e

¹⁴ Nyē ka Yesu tūnntunmpii ke ná shuunnini si yīr'a yyēre, ka Pyēri si jwō fànha na: «Yii pi à tēen Zhude kùluni ná yii mp̄ii puni pi naha naha Zheruzalemu kànhe e ke, yii ninŋyigigii múgo, yii i na jwumpe lógo, yii i pu yyaha cē. ¹⁵ Sinmē bà pu nyē nte sūpyire na mà tàanna ná yii sōnŋōŋkanni i mē, naha na yē nyēge tēni baacyēere wuuni li nyē numē, sinmē tēbyaa sàha ŋkwò a nō, wà u kwò a bya a wūrugo mē. ¹⁶ Kile tūnntunŋi Zhoueli mpyi a ndemu jwō ke, lire li nyē na mpyi numē. ¹⁷ U mpyi a jwō na Kile à jwō:

“Diŋyēni canzanŋyi ká nō,
mii sí na Munaani pyi li tīge sūpyire puni juŋ'i.
Yii nānjiipyire ná yii pūceepyire sí raa Kile tūnnture yu.
Mii sí naye cyēe yii nānjiibii na, si karigii yyaha cyēe pi na.
Yii nāŋkolyeebii sí raa mii karigii jaa ŋōoyi i.

¹⁸ Sēe wi, cyire canmpyaagil'e,
mii sí na Munaani pyi li tīge
mii bilinambaabii ná mii bilicyeebii juŋ'i.
Pi sí n-pyi mii tūnntunmii.

¹⁹ Mii sí kakyanhala yaayi yà pyi yi fworō ninyini na,
si kakyanhala kacyeenŋii cyi yaa jūŋke na,
sishange ná nage ná ŋguruge sí n-pyi.

²⁰ Canŋaŋyiini sí n-kēenŋe n-pyi numpire.
Yinŋke sí jāaŋa mu à jwō sishan.

Cyire puni kántugo, Kafoonŋi canmbilini sí nō.
Li sí n-pyi canmbwōhō, sí n-pyi canmbile ndemu sīnampe sí n-pēe ke.

²¹ Nyē shin maha shin u nyē na Kafoonŋi mēge yiri ke, urufoo sí n-shwō*.”»

²² Nyē Pyēri à kwò Zhoueli jwumpe ninjwumpe na ke, maa nūr'a jwō: «Yii, Izirayeli shiimbii, yii ninŋyigigii pēre, yii raa nūru. Yii à li cē na Nazareti kànhe shinŋi Yesu na mpyi sūpya, ŋgemu cye kurugo Kile à u fànhe cyēe yii na ná kabwōhigii ná kakyanhala karigii

* 2:21 Zhoueli 2.28-32

ná kacyeenŋkii mpyiŋi i yii shwəhəl'e ke. ²³ Nka nde Kile mpyi a yaa mà yyaha tí ná u e, mà tàanna ná u karigii puni ɲcèŋi i ke, lire yii à pyi. Yii à u le shĩpiibii cye e pi à kwòro cige na mà bò. ²⁴ Nka Kile à u ɲũŋ wwu kwũŋi yapwoyi i, maa u ɲè a yige kwũŋi i. Naha kurugo yɛ li fànhe mpyi kwũŋi na u jà a u cù a yaha wani mɛ. ²⁵ Saanŋi Dawuda à fyànha a jwo u kyaa na, u mpyi a jwo:

“Mii maha na Kafoonji naa naye taan tɛrigii puni i,
ɲaha na yɛ u maha mpyi mii kàniŋke na,
bà li si mpyi yaaga kà n-jà mii cúnŋo ɲjĩrige na tayyérege e mɛ.

²⁶ Lire kurugo mii zòmbilin' à ɲĩ funntange na,
mii jwumpe puni sí ɲyɛ funntanga jwumɔ.
Mii à tɛɛn ná l'e, ali mii kwuŋkwooni kàntugo,
mii cyeere sí ɲĩŋe mii na.

²⁷ Naha kurugo yɛ Kafoonji, mu sì ɲɛɛ mii múnaani yaha
li kwòro kwũŋi numpini i mɛ.
Mu mú sì ɲɛɛ ma báarapyiŋi ɲiɲcɛnŋi yaha u fwónhɔ fannŋe e mɛ.

²⁸ Mu à nũmpanŋke tata kuni le mii taan

Mà mu yaha ná mii i, mu sí mii pyi mii i ɲĩ funntange na†.”»

²⁹ ɲyɛ Pyɛri à kwò Dawuda jwumpe ɲiɲjwumpe na ke, maa núr'a jwo: «Mii cĩnmpyiibii, yii na yaha si wuu tulyage Dawuda kani ffiniŋe ɲjwo yii á. Tɛni i u à mpe jwumpe jwo ke, u mpyi a pu jwo a wà uye na mɛ, ɲaha kurugo yɛ wuu à li cè na u à kwũ, u buwuŋ' à tò. Ali ɲiɲjaa u kwũunni na ɲyɛ naha wuu yyére. ³⁰ Dawuda na mpyi Kile tũntunŋo, u mú mpyi a li cè na Kile à káa ur'á na uru na sí n-pa u ɲambilini là tĩŋe u fànhe tatɛɛnge e u kàntugo. ³¹ Kile à wyèr'a yi jwo Dawuda á na Kile ɲiɲcwənrəŋi sí n-pa ɲè n-fworo kwũŋi i. Lire kurugo Dawuda à jwo na “U sì n-kwòro kwũŋi numpini i mɛ, u cyeere sì n-fwónhɔ fannŋe e mɛ‡.” ³² Yesu kyaa li, Kile à u ɲè a yige kwũŋi i. Lir' à pyi wuu mú puni ɲyii na. ³³ U à dùg'a kàr'a sà ntɛɛn Kile kàniŋe cyɛge na. Kile Munaani ɲwəməɛni u mpyi a lwó wuu á ke, Tufoonji Kile à lire kan u á, ka u u li yaha l' à tĩge wuu ɲuŋ' i. Lire yii ɲyɛ na ɲaa amɛ, maa nuru li ɲwə na. ³⁴ Yii li cè na Dawuda yabiliŋi ɲyɛ a dùgo ɲiɲyiŋi na mɛ, ɲka lire ná li wuuni mú i, u à jwo

“Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á

‘Ta ma a pa ntɛɛn na kàniŋe cyɛge na,

³⁵ mii sí n-pa mu zàmpeɛnbii le mu tooyi ɲwəh' i Š. ’ »»

³⁶ ɲyɛ Pyɛri à puru jwumpe taha a kwò ke, maa jwo: «Lire e ke yii Izirayeli shiĩnbii pun' à yaa yii li cè na nàkaana baa na Yesu yii à kwòro cige na ke, Kile à uru pyi Kafoonji ná uru Kile ɲiɲcwənrəŋi.»

³⁷ Pi à puru lógo ke, ka pu u pi zòompɛii cúnŋo sèl'e, ka pi i Pyɛri ná tũntunmpɛii sanmpɛii pyi: «Wuu cĩnmpyiibii, ɲaha wuu à yaa wuu pyi bɛ?» ³⁸ Ka Pyɛri si pi pyi: «Yii yii toronŋkanni kɛɛnŋe, yii puni ɲiɲkin ɲiɲkinŋ' à yaa yii batize Yesu Kirisita mɛge na, bà yii kapegigii si mpyi si yàfa yii na mɛ. Lire ká mpyi, yii sí Kile Munaani ta. ³⁹ Naha kurugo yɛ Kile à u Munaani ɲwəməɛni lwó yii ná yii tũlug' á, mà bàra mpɛii pi ɲyɛ tatəənyi i ke. Mpɛii wuu Kafoonji Kile sí n-pa n-yyere si mpyi u pyii ke, l' à lwó pire pun' á.»

⁴⁰ Pyɛri à jwumɔ ɲiɲyahama jwo pi á sahanŋi Yesu kyaa na, maa pi yɛɛ na pi nuru ŋge dɲyɛŋi sùpyire nintiimbaare ɲwəh' i, bà Kile si mpyi si pi shwə mɛ. ⁴¹ Sùpyire t' à dá u jwumpe na ke, ka pire si batize. Mpɛii pi à bàra dánafeebii kurunŋe na kuru canŋe ke, pire mpyi a shiĩn kampwəhii taanre (3.000) kwò.

Dánafeebii wwəŋɛge pyiŋkanni

⁴² Yesu tũntunmpii mpyi maha yereyi njemu kaan ke, dānafeebii mpyi a piye waha maa yire nũru tẽrigii puni i, maa ŋkwõro wwoŋe e. Pi mpyi maha bwũuruŋi kwũun na ntáli piye na na lyĩ, maa Kile jáare sɔncyen. ⁴³ Sũpyire puni mpyi ná fyagare e, naha na ye kakyanhala karigii ná kacyeenŋii mpyi na mpyi Yesu tũntunmpii cye kurugo. ⁴⁴ Shin maha shin u mpyi a dá Yesu na ke, pire puni mpyi a wwò maa mpyi ninŋin, pi cyeyaayi puni mpyi kãŋgwãro wuyo. ⁴⁵ Tẽrigii cyil'e, pi mpyi maha pi taare tà ná pi cyeyaayi yà pẽrẽli, maa yire wyẽrenŋi táali piye na mà tàanna ná shin maha shin nũŋo tugure e.

⁴⁶ Pi mpyi maha piye bínnini canŋa maha canŋa, ná sòŋŋoro ninŋin i Kilejaarebage e, maa Kile pẽre. Pi mpyi maha bínnini pi pyenyi i, maa bwũuruŋi kwũun na ntáli piye na maa pi njyĩŋi lyĩ ná funntange ná funɔcɛnŋi i. ⁴⁷ Pi mpyi maha Kile kêre, pi kyaa mpyi a táan sũpyire pun'á. Mpii Kafoonŋi à shwò ke, u mpyi maha pire bârali pi kurunŋe na canŋa maha canŋa.

3

Pyeri à cwòhãmáfoonŋi wà cùuŋo

¹ Canŋka yàkoŋo, Kilejaarege tẽni i, Pyeri ná Yuhana à kàre Kilejaarebage e. ² Lir'à pi ta pi à sà faanŋi wà yaha Kilejaarebage tajjiŋwòge kà na, pi maha ŋkemu pyi: «Tajjiŋwòge Nisinanŋe» ke. Amuni u mpyi a si. Canŋa maha canŋa, pi mpyi maha mpa u yaha kuru cyage e, sũpyire ti nyẽ na jyẽ Kilejaarebage e ke, bà u si mpyi s'a pire jáare mɛ. ³ Uru faanŋ'a Pyeri ná Yuhana nya tajyige e maa pi jáare. ⁴ Ka pi i u yal'a wíi, ka Pyeri si jwo: «Wuu wíi.» ⁵ Ka nãŋi si yyahe yĩrig'a le pi e. U mpyi na sòŋŋi na pi sí yaaga kan ur'á.

⁶ Nyẽ ka Pyeri si u pyi: «Wyẽre, lire nyẽ mɛ sɛɛn nyẽ mii á mii u kan mu á mɛ, ŋka yaage ku nyẽ mii á ke, mii sí kuru kan mu á. Nazareti kãhe shinŋi Yesu Kirisita mɛge na, yĩri ma a jaare!» ⁷ U à yire jwo ke, maa nãŋi cù kãŋe cyẽge na mà yĩrige. Nyẽ ka nãŋi tooyi ná u nintajjiigii si ntĩl'a cyiye ta.

⁸ Ka u u yi a yĩr'a yyẽre, maa li jwò cù na jaare, maa sà jyẽ Kilejaarebage e* ná Pyeri ná Yuhana i, maa jaare, maa yini, maa Kile kêre. ⁹ Sũpyire pun'à u nya u u jaare marii Kile kêre. ¹⁰ Pi mpyi a li cè na nãŋi u mpyi maha ntèn Kilejaarebage Tajjiŋwòge Nisinanŋe na maa sũpyire jáare ke, uru wí. Pyĩŋkanni na uru nãŋ'a à pyi maa já na jaare ke, ka lire si sũpyire bilibili.

¹¹ Nãŋi mpyi a taha a yaha Pyeri ná Yuhana fye e. Ka sũpyire kàkyanhala wuubii si fẽ a kàr'a sà bínni pi taan, Kilejaarebage ŋkubabwòhe kà jwòh'i, pi mpyi a Saanŋi Solomani mɛge le kuru ŋkubage na. ¹² Pyeri à sũpyire nya ke, maa jwo: «Wuu cìnmppyiibii, Izirayeli shiinbii, naha na nde kan'à yii kàkyanhala ye? Naha na yii na wuu wíl'amɛ mu à jwo wuu yabilimpíi sífente ná wuu Kile yyahafyagare t'à wuu pyi wuu à nge nãŋi pyi u à yĩri na jaare ye? ¹³ Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba ná wuu tulyeyi sanŋyi u Kilenŋi, u à u báarapyĩŋi Yesu nũŋke yĩrige ná l'e. Yii à u le fãhhafoonŋi Pilati cye e, ka uru si li ta na yaaga nyẽ a yaa ku pyi u na mɛ, ka yii i jcyé u na Pilati nyii na. ¹⁴ Nge u à jwò maa ntĩi ke, yii à cyé uru na, nge u à boore pyi ke, maa Pilati jáare na u uru cye yaha. ¹⁵ Nge u nyẽ na shĩŋi ninŋwombaanŋi kaan ke, yii à uru bò, ŋka Kile à u jẽ a yige kwũŋi i. Wuu à u nya u jɛŋkwooni kãntugo. ¹⁶ Nge nãŋi u nge yii i jaa, ná yii à u cè ke, wuu à dányanŋi pyi Yesu na, lire cye kurugo, u à já a yĩr'a yyẽre. Wuu à dányanŋi pyi Yesu mɛge na, lire l'à nge nãŋi yampe kwò feefee bà yii puni nyii wá u na mɛ.

¹⁷ Mii cìnmppyiibii, mii à li cè na li jɔcɛmbaanŋi u à yii ná yii nũŋufeebii pyi yii à lire kani pyi. ¹⁸ Lire e ke Kile à jwumpe mpemu jwo fo tẽmɔni i u tũntunmpii cye kurugo ke, pur'à fũnŋo. U mpyi a jwo na Kile Nĩɔcwɔnrɔŋi à yaa u kyaala. ¹⁹ Lire e ke yii yii toronŋkanni kɛɛnŋe, yii i yiye kan Kile á, bà u si mpyi si yii kapegigii yàfa yii na mɛ. ²⁰ Lire ká mpyi,

* **3:8** Kuru k'à pyi urufoo canŋcyiige mà jyẽ Kilejaarebage kaanŋe funŋke e, naha na ye Yahutuubii Saliyanŋi i, kafuun li mpyi li li cwòhãmáfoo u jyẽ Kilejaarebage kaanŋe funŋke e.

Kafoonji Kile sí taŋəŋə kan yii á. Mà bâra lire na, ɲge u à yaha yii yahare e ke, u sí uru tũugo yii á, Yesu u ɲye Kile Nɲɔwənrəŋi ke, uru kyaa li. ²¹ Nka u à yaa u tēen nɲyɲi na fo u aha yaayi puni pyi y'à nũru yi lyempe e, yire Kile à jwo fo tēeməni i u tũntunmpii cye kurugo.

²² ɲye Kile tũntunɲiMusa à jwo

“Bà wuu Kafoonji Kile à mii tun mɛ, amuni u sí n-pa yii cɛnmpworonji wà pyi u tũntunɲə mii fiige. U aha jwumə maha jwumə jwo yii á ke, yii i ɲɛɛ puru na.

²³ Shin maha shin u ɲye u ɲye a ɲɛɛ uru tũntunɲi jwumpe na mɛ, urufoo sí n-bò n-yige sũpyire shwəhəl'e†.”

²⁴ ɲye mà lwó Kile tũntunɲi Samuwəli na, Kile tũntunmpii pun'à jwo nde tēni kyaa na mú, Musa fiige. ²⁵ Jwumpe Kile tũntunmpil'à jwo ke, pur'à jwo yii á mú. Tunmbyaare Kile à le ná yii tulyeyi i, tēni i u à jwo Ibirayima á na uru sí jwó le ɲɲke supyishɲi pun'à u tũluge cye kurugo ke, tire tunmbyaar'à le ná yii e mú‡. ²⁶ Lire e Kile à u báarapyɲi yaha a pa yii Izirayəli shiɲnbii mɛɛ na yyecyiige na, u u jwó le yii á, yii i láha pege karigii na.»

4

Pi à kàre ná Pyeri ná Yuhana i yukyaabii yyére

¹ ɲye mà Pyeri ná Yuhana yaha jwumpe na, Kile sáragawwuubii ná Kileɲaarebage saŋcwənsigibii ɲũɲufoonji ná Sadusiibii pil'à nə wani. ² Li mpyi a sàa pɛn pi e mà Pyeri ná Yuhana ɲya pi i sũpyire yɛɛge ná Kile Jwumpe e na Yesu à ɲè a fworokwũŋi i, na lir'à li cyēe na sũpyire sí n-pa ɲè n-fworokwũŋi i nũmpaŋa. ³ Ka pi i pi cù a le kàsɲi i fo mà sà nə kuru canɲa nũmpaŋa na, ɲaha na ye numpilage mpyi a wwò a kwò. ⁴ Nka lire ná li wuuni mú i, mpai pi mpyi na Pyeri ná Yuhana jwumpe nũru ke, pire nɲyahamil'à dá Yesu na, ka lire sí dānafeebii kurunke shiɲnbii pyi pi à kampwəhii kan̄kuro (5.000) kwò.

⁵ Kuru canɲa nũmpaŋa, Yahutuubii ɲũɲufeebii ná kacwənrɲibii ná Kile Saliyanji cye-lentiibil'à pa piye bínni Zheruzalemu kànhe e. ⁶ Kile sáragawwuubii ɲũɲufembwəhe Ana* mú mpyi wani, mà bâra Kayifu ná Yuhanaŋi wabɛɛ ná Alɛzandiri ná sáragawwuubii ɲũɲufembwəhe pyɛngɛ shiɲnbii puni. ⁷ Ka pi i ɲkàr'a sà Pyeri ná Yuhana yige kàsɲi i mà pa yyéɲɛ piye shwəhəl'e, maa pi yíbe: «Ná fànhe ɲkire e, lire ɲye mɛ ná mɛge ɲkire e yii à ɲge nàŋi cùɲə ye?»

⁸ ɲye mà Pyeri yaha u à ɲi Kile Munaani na u à jwo: «Yii pi ɲye wuu Yahutuubii ɲũɲufeebii ná kacwənrɲibii ke, ⁹ ná yii sí naha a wuu yíbe faanɲi ná u cuunəŋkanni kyaa na nɲjaa, ¹⁰ yii puni, mà bâra Izirayəli shiɲnbii sanmpii puni na, yii li cè na Nazareti kànhe shinɲi Yesu Kirisita mɛge na ɲge nàŋ'a cùɲə. Yesu yii à kwòro cige na mà bò, ka Kile si u ɲè a yige kwũŋi i ke, uru mɛge na ɲge nàŋi nɲjyerenji u ɲge yii yyaha na ke, u à cùɲə. ¹¹ Yesu kyaa l'à jwo Kile Jwumpe Semɛŋi i na “Yii bafaanribil'à cyé kafaage ɲkemu na ke,

kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbini na†.”

¹² ɲye shwofoonji wà saha ɲye uru baare e mɛ. Mɛge cye kurugo wuu sí nũmpaŋa ta ke, kuru ɲye a le sũpyanji wà tufige na ɲke ɲɲke na Yesu baare e mɛ.»

¹³ Yahutuubii ɲũɲufeebii ná kacwənrɲibil'à Pyeri ná Yuhana ɲya pi i yu fyagara baa ke, ka li i pi kàkɲanhala, ɲaha na ye pi mpyi a li cè na Pyeri ná Yuhana ɲye a kàla sèl'e mɛ, ka pi i li kàanmucya mà li ɲya na pi ná Yesu u mpyi. ¹⁴ ɲye nàŋi u à cùɲə ke, pi à uru nɲjyerenji ɲya Pyeri ná Yuhana taan ke, pi ɲye a yà ta si ɲjwo mɛ.

¹⁵ Ka pi i Pyeri ná Yuhana pyi pi à fworokwũŋi na, maa ɲkwôro na piye yíbili: ¹⁶ «Naha wuu à yaa wuu pyi mpai shiɲnbii na bɛ? Kakyanhala kani pi à pyi ke, Zheruzalemu shiɲnbii pun'à li cè, wuu mú si n-jà nàkaana pyi lire e mɛ. ¹⁷ Nka nde kani ɲye a yaa li

† 3:23 Duterənmu 18.15, 18, 19 ‡ 3:25 Zhenɛzi 22.18; 26.4 * 4:6 ɲge Ananji na mpyi nò. † 4:11 Zaburu 118.22

cεεg'a n̄ cyeyi puni i mε, lire e ke wuu pi yyere, wuu u pi fūguro, bà li si mpyi pi àha nūru kuru mεge kyaa jwo sūpyan̄i wà tufig'á mε.»

¹⁸ Ka pi i Pyeri ná Yuhana yyere maa yi jwo a waha pi á, na pi àha nūru Yesu kyaa jwo sūpyan̄i wà tufig'á, lire jyε mε si sūpyan̄i wà kâla ná u kani i mε. ¹⁹ Ka Pyeri ná Yuhana si pi pyi: «Ncyii kapyaaagii mú shuunn̄i i, li ndi l'à tí Kile á yε? Mà yii jw̄m̄εni cū laa, mà Kile jw̄m̄εni cū? Yii yabilimp̄ii pi yi k̄anmucya dε! ²⁰ Nde wuu k̄on'à jya maa li lógo ke, wuu si n-jà n-pyi ná wuu jyε na lire yu mε.»

²¹ Ka pi i pi fūguro sahan̄ki maa pi yaha. Pi jyε a mpyi a cè yaage pi sí n-pyi pi na mε, jaha na yε kakyanhala kani li mpyi a pyi ke, sūpyire mpyi na Kile k̄ere lire kurugo. ²² N̄an̄i u mpyi a cūn̄j̄o lire kakyanhala cuun̄j̄okanni na ke, uru sh̄n̄i mpyi a jyaha yyee beeshuun̄ni na.

Dánafeebil'à Kile jáare

²³ Pi à Pyeri ná Yuhana cye yaha ke, ka pi i n̄k̄are Yesu tūntun̄mp̄ii san̄mp̄ii cyage e. Nje Kile s̄aragawwuubii jūn̄ufeebii ná Yahutuubii kacw̄nribil'à jwo pi á ke, maa s̄a yire puni yyaha jwo pi á. ²⁴ Jyε pi à yire lógo ke, ka pi puni si ww̄d̄ s̄on̄j̄o nin̄kin na maa Kile jáare f̄anha na: «Kafoon̄i, mu u à n̄nyin̄i ná j̄n̄ke dá, maa suumpe lw̄he ná ku fun̄j̄o yaayi puni dá. ²⁵ Wuu tulyage Dawuda u jyε mu báarapyin̄i ke, mu à ma Munaani pyi l'à u yyaha cū, ka u u jwo

“Naha kurugo supyishin̄'à jūn̄j̄o kyán yε?

Naha na k̄irigii sūpyire maha vūn̄mpw̄ore pyi yε? Ti jyε jūn̄j̄o baa.

²⁶ Saan̄bii pi jyε j̄n̄ke na ke, pir'à piye bégele k̄ashige m̄ε na, ka jūn̄ufeebii si piye bégele Kafoon̄i Kile ná u Nin̄cw̄nr̄n̄i m̄ε na†.”

²⁷ S̄e wi dε! N̄ke k̄an̄he e, saan̄i Er̄odi ná P̄onse Pilati à ww̄d̄ ná Izirayeli shiin̄bii ná supyishin̄i san̄i i, báarapyin̄i mu à cw̄nr̄'a yaha maye m̄ε na, ná uru u jyε Yesu ke, maa ntūn̄ke taha uru na. ²⁸ Lire mpyin̄i cye kurugo, kyaa maha kyaa mu à kyaala a yaha fo t̄em̄ni i mà tàanna ná ma s̄ifente ná ma j̄yii wuuni i ke, cyire pi à pyi. ²⁹ N̄ka Kafoon̄i, pi à wuu fūguro ná jwumpe mp̄emu i num̄ε ke, mu à puru lógo. Wuu pi jyε mu báarapyii ke, wuu t̄εε, wuu raa mu jwumpe yu fyagara baa. ³⁰ Li s̄in̄i yaha wuu na, wuu jà wuu a yamp̄ii cūn̄j̄i, wuu raa kacyeen̄kii ná kakyanhala karigii pyi mu báarapyin̄i nin̄c̄en̄i Yesu m̄εge na.»

³¹ Pi à Kile jáar'a kw̄d̄ ke, cyage e pi mpyi a b̄inni ke, ka kuru cyage j̄n̄ke si j̄cȳēnn̄ε, ka Kile Munaani si pi puni j̄i, ka pi i wá na Kile jwumpe yu fyagara baa.

Dánafeebii cyeyaayi pun'à pyi k̄angw̄r̄o wuyo

³² Dánafeebii kurun̄ke mpyi a ww̄d̄ maa pi z̄omp̄ii ná pi s̄on̄j̄ore pyi nin̄kin, f̄er̄en̄ε yaaga saha jyε a mpyi pi wà á mε, pi yaayi puni mpyi k̄angw̄r̄o wuyo. ³³ S̄ifente na mpyi Yesu tūntun̄mp̄il'à s̄e s̄èl'e pi i yi yu sūpyir'á na Kafoon̄i Yesu à j̄è a f̄woro kw̄n̄i i. Kile mpyi a jw̄d̄ pi puni na maa pi t̄εε s̄èl'e. ³⁴ Kanhamafoo jyε a mpyi pi e mε, jaha na yε mp̄ii pi mpyi ná taare e, lire jyε mε pȳenyi i ke, pire mpyi maha yire p̄érel̄i, ³⁵ maa ma na uru wȳer̄en̄i kaan Yesu tūntun̄mp̄il'à. Pi mpyi maha uru wȳer̄en̄i táali piye na, maha nt̄anna ná pi shin maha shin jūn̄j̄o tugure e. ³⁶ Jyε n̄an̄i wà na mpyi wani, uru m̄εge na mpyi Yusufu, Levi t̄uluge shin u mpyi u wi, u mpyi na ȳiri Sipiri k̄ini i. Yesu tūntun̄mp̄ii mpyi a u m̄εge le Barinabasi, kuru m̄εge jw̄he ku jyε: «N̄gemu u maha m̄aban leni sūpyire e ke.»

³⁷ Ker̄εε na mpyi uru n̄an̄'á, ka u u ku p̄ér̄ε, maa mpa ná ku wȳer̄en̄i i mà pa n̄kan Yesu tūntun̄mp̄il'à.

5

Ananiyasi ná u cwon̄i Safira kani

† 4:26 Zaburu 2.1, 2

¹ Nye nàñi wà na mpyi wani, uru mēge na mpyi Ananiyasi, u cwonji mēge sí nye Safira, ka pire mú si taare tà pére. ² Ka pi mú shuunni si bê li na, ka u u taare wyéreni táa, maa taaga ñwòhò, maa ñkàre ná ku sanñke e mà sà ñkan Yesu túnntunmpil'á. ³ Ka Pyeri si u pyi: «Ananiyasi, di mu à pyi maa Sitaannini yaha u à sònñopeere tèg'a mu zòmbilini jî fo mu à ma taare wyéreni wà ñwòhò maa mpa finε Kile Munaani á ye? ⁴ Mà mu yaha mu sàha ñkwò a taare pére mε, taha mu woro bà ti mpyi ti ti mε? Mu à ti pére ke, taha mu wu bà u mpyi ti wyéreni mε? Naha k'à nde kani mpyini sònñore tîrige mu funñke e ye? Sùpya á bà mu à finε mà dε! Kile á mu à finε.»

⁵ Ananiyasi à puru lógo ke, maa ñcwò ññke na mà kwû. Mpii pi à yire lógo ke, ka pire puni si fyá sèl'e. ⁶ Ka nàñjiibii si yîri maa u buwunji pwò a sà ntò. ⁷ Nye tèr'à pyi ke, ka Ananiyasi cwonji si nò wani, nde l'à u poonji ta ke, u mpyi a lire cè mε. ⁸ Ka Pyeri si u pyi: «Sèenji jwo na á, kampyi nge dāñi na taar'à pére.» Ka ceenji si jwo: «Ɔon, uru na t'à pére.» ⁹ Ka Pyeri si u pyi: «Naha k'à pa ná l'e, ka yîi i jwo a ñwò si Kafoonji Munaani ñwò cû ye? Nye mpii pi à sà mu poonji tò ke, pire pi mpii cyínni na, pi mú si n-kàre ná mu i.» ¹⁰ Ka ceenji si ntíl'a cwo ññke na Pyeri fere e mà kwû. Ka nàñjiibii si jyè pyenge e, mà u ta u à kwû. Ka pi i u lwó a kàr'a sà ntò u poonji taan. ¹¹ Nye dānafeebii kurunke ná sùpyire puni t'à puru jwumpe lógo ke, ka pire puni si fyá sèl'e.

Yesu túnntunmpil'à kakyanhala kariii ñinyahagii pyi

¹² Kacyeenji ñinyahagii ná kakyanhala kariii ñinyahagii mpyi maha mpyi sùpyire shwòhòl'e Yesu túnntunmpii cye kurugo. Dānafeebii puni mpyi maha piye binnini Kileñaarebage ntàani na, saannji Solomani ñkubabwòhe ñwòh'i. ¹³ Mpii pi nye pi nye a dá Yesu na mε, pire wà nye a mpyi na ñεeg'a bâra pi na mε. Lire ná li wuuni mú i, pi mpyi maha pi pēre sèl'e. ¹⁴ Nambaabii ná cyeebii pi mpyi na ma na piye kaan Kafoonji á ke, là mpyi na bârali pire na sèl'e. ¹⁵ Kakyanhala karigii ñimpyiinkii kurugo, sùpyire mpyi maha ma na yampii sínini bāmbahanyi, lire nye mε dēmēbii na pyenkuubil'e, bà li si mpyi li mēε ka bê shin ññkin na, Pyeri nintoronji nāñjanji ká ntò ngemu na ke, urufoo si ñcùññ mε. ¹⁶ Shinnyahara mú mpyi maha yîri ná yampii ná jīnacyaanbil'e Zheruzalemu kwùumpe kànyi na, na ma na ñcyēre Yesu túnntunmpii na, pi puni mú sí mpyi maha ñcùññi.

Pi à Yesu túnntunmpii kyérege

¹⁷ Nye ka yīncyεge si jyè Kile sáragawwuubii ññufembwòhe ná u fyèñwòhòshiinbii Sadusiibil'e.

¹⁸ Ka pi i cye taha Yesu túnntunmpii na, maa pi cû a le kasubabwòhe e. ¹⁹ Nye ka Kafoonji Kile mēlekenji wà si mpa kasubage ñwò múgo numpilage e, maa pi yige, maa pi pyi: ²⁰ «Yii a si Kileñaarebage e, yii i sà a nge shìñi kani sēnmēge yii a yu sùpyir'á.» ²¹ Nye pi à yire lógo ke, kuru canja nūmpanña nyēsōoge na, ka pi i ñkàre Kileñaarebage e, maa sà a sùpyire kálali.

Tèr'à pyi ke, ka Kile sáragawwuubii ññufembwòhe ná u fyèñwòhòshiinbii si yukyaala kurunke ná Izirayeli shiinbii kacwòñribii puni yyer'a binni, maa sòrolashiibii pyi pi sà Yesu túnntunmpii yige kasubage e, pi a ma. ²² Ka pire si ñkàre, pi nye a sà túnntunmpii ta wani mε, maa núr'a sà pi pyi: ²³ «Wuu à kàr'a sà kasubage ta k'à yal'a tò, ku sañcwònsigibii mú si wá a mpyi na ku sañcwònni sigili. Nka wuu à ku múgo ke, wuu nye a sùpya ta wani k'e mε.»

²⁴ Nye Kileñaarebage sañcwònsigibii ññufoonji ná sáragawwuubii ññufeebil'à puru lógo ke, pi saha nye a pi ñimpyii cè mε, ka pi i wá na piye yíbili li pyiñkanni na. ²⁵ Mà pi yaha puru na, ka wà si mpa pi pyi: «Nāmpii yii à cû a le kàsuñi i ke, pi wá na sùpyire kálali Kileñaarebage e.» ²⁶ Nye ka Kileñaarebage sañcwònsigibii ññufoonji ná u shiinbii pìi si yîr'a kàr'a sà pi yyer'a pa. Pi nye a ñen'a pi cû fāñhe e mε, naha na ye pi mpyi na fyáge sùpyire kà ñkwò pire wà mbò ná kafaayi i mε.

²⁷ Pi à nò ná pi e yukyaala kurunke yyére ke, ka sáragawwuubii ññufembwòhe si pi pyi:

²⁸ «Taha wuu nye a mpyi a yi jwo a waha yii á na yii àha nūru raa sùpyire kálali ná Yesu mēge

e me? Ku ke, yii à Zheruzalemu kàhe puni shwà a ta ná yii kàlani i, mà bàra lire na, yii sí nge nàni mbòni tugure pyi ti pyi wuu woro.» ²⁹ Ka Pyeri ná Yesu túnntunmpii sanmpii si pi pyi: «Wuu pi Kile jwóméni cù, wuu à lire funnò cè mà tòro wuu yii jwóméni cù. ³⁰ Yesu yii à kwòro cige na mà bò ke, wuu tulyeyi u Kileni à u jè a yige kwùni i, ³¹ maa u pyi u à dùg'a kàr'a sà ntèen uru kàniye cyege na, maa u pyi Nùjufooni ná Shwofoon, bà u si mpyi si Izirayeli shiimbii pyi pi pi toronkanni kèenye pi i láha kapegigii na, Kile si cyi yàfa pi na me. ³² Wuu ná Kile Munaani na cyire karigii shèenre yu, Kile à lire ndemu kan u jwóméni cùveebil'á ke.» ³³ Yukyaala kurun'k'á yire lógo ke, ka pi lùgigii si yíri fo pi la mpyi si Yesu túnntunmpii bò.

³⁴ Nyé Farizheni wà na mpyi pi shwàhàl'e, uru mege na mpyi Gamaliyeli, Kile Saliyani cyelentu u mpyi u wi, sùpyire puni mpyi na u père, ka uru si yíri'a yyére yukyaala kurun'ke shwàhàl'e maa jwo na pi Yesu túnntunmpii yige ntàani na tère nimbilere funn'i. ³⁵ Pi à fworò ntàani na ke, ka u u jwumpe lwó maa jwo: «Mii cìnmpyibii Izirayeli shiimbii, nde yii la nyé si mpyi mpyi shiimbii na ke, yii a yiye kàanmucaa dè! ³⁶ Naha kurugo ye li sàha mō me, nàni wà mpyi a yíri naha, u mege mpyi Tedasi. U mpyi a uye pyi shinbwo fo shiin nkwwu sicyyere (400) fiige mpyi a taha u fye e. Nka pi à pa u bò ke, ka u shiimbii puni si jcaala, ka yire si yyére wani. ³⁷ Lire kàntugo Galile kùluni shinji wà à yíri sùpyire mēsemēni tēni i, uru nàni mege mpyi Zhudasi, u mpyi a shinjyahara yákilibii kēenye pi à taha u fye e. Nka uru mú à bò, ka u fyèjwàhàshiimbii puni si jcaala.

³⁸ Lire kurugo numé, mii sí njemu jwo yii á ke, yire yi nyé, yii àha mpyi shiimbii kani pwà yii múnahigii na me, yii pi yaha pi a sì. Kampyi pi funnò kani, lire nyé me pi kapyin'à fworò sùpyire e, li sí n-pa n-yyére. ³⁹ Nka kampyi Kile e l'à fworò, yii si n-jà li kēege me. Yii a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi yii àha nkwo nta yii i Kile tūnni me.»

Nyé ka yukyaala kurun'ke si nyé Gamaliyeli jwumpe na, ⁴⁰ maa Yesu túnntunmpii yyer'a pa, maa pi bwàñ, maa pi pyi na pi àha nùru Yesu mege kyaa jwo sùpya á me, maa pi cye yaha pi a sì. ⁴¹ Ka túnntunmpii funntanga wuubii si yíri yukyaala kurun'ke taan mà kàre naha kurugo ye Kile à li ta na pi à yaa pi kyaala Yesu mege kurugo, ka lire si mpyi pi á jùnjirire kyaa. ⁴² Canja maha canja, pi mpyi maha sùpyire yerege Kilejaarebage ná pyenyi i tèrigii puni i, maa Jwumpe Nintanmpe yu na Yesu u nyé Kile Nijcwànràni.

6

Kacwànrìbii tēgēfēebii kani

¹ Nyé cyire canmpyaagil'e là mpyi na bàrali cyelempyibii nyahani na. Dánafeebii kurun'ke e, mpyi pi mpyi na Girekiibii shèenre yu ke, ka pire si wá na Eburubii shèenre jwufēebii jùnyi tare, naha na ye pi mpyi a li kàanmucya mà li nya na pire u kàmpañke lenkwucyēebii nyé a cù cùnkanna njcenne na yalyire kàmpañke na me*. ² Nyé ka Yesu túnntunmpii ke ná shuunnini si cyelempyibii puni yyer'a binni, maa yi jwo pi á: «Wuu aha Kile Jwumpe njwuñi yaha maa wuye pwà njyñi karigii kanni jcwànràni na, lire nyé a tíi me. ³ Lire e ke wuu cìnmpyibii, yii nàmbaa baashuunni cwànrà yiye shwàhàl'e, mpiimu pi nyé ná metange e maa mpyi yákilifee, maa jî Kile Munaani na ke. Wuu sí njyñi kataanmpe le pire cye e. ⁴ Wuu pi ke, wuu sí wuye pwà Kilejarege ná Kile jwumpe njwuñi na.» ⁵ Ka puru jwumpe si ntáan sùpyire puni i, ka pi i shiin baashuunni cwànrà. Pi njcyiñi u à pyi Ecyeni, u mpyi a dá Kile na sèl'e, Kile Munaani mpyi a u jî, uru ná Filipi ná Porokori ná Nikanòri ná Timò ná Parimenasi ná Antiyàshi kàhe shinji Nikola

* **6:1** Yahutuubii mpyi a taa mà pyi kuruyo shuunni: 1 mpyi pi nyé pi nyé Izirayeli taare e me, maa Girekiibii shèenre yu, ná tire ti nyé pi nushèenre ke; 2 mpyi pi nyé Izirayeli taare e maa Eburubii shèenre yu ke. Mpyi pi à tēn cyeyi yabere e nàmpōnte e ke, ngemu ká lye ke, uru maha nùr'a kàre Izirayeli kini i, naha na ye Yahutuubii la mpyi pire puni si ntò Izirayeli taare e. Mpyi pi à kwù Zheruzalemu i maa pi cyēebii yaha ke, pire lenkwucyēebii mpyi maha ntēen wani. Lire kurugo lenkwucyēebii njnyahamii mpyi na Girekiibii shèenre yu.

u mpyi a fyânha a pyi Yahutuubii Kile kuni i ke. ⁶ Ka pi i mpa pire shiin baashuunninji cyêe Yesu tûnntunmpii na, ka pire si Kile jáare pi na, maa cyeyi taha pi jùnyí na, maa jwó le pi á.

⁷ Kile Jwumpe mpyi na jcaali, cyelempyiibii sí i jyahage fwɔfwɔ Zheruzalemu kànhe e, Kile sáragawwuubii nijyahamii sí i jɛɛge Yesu na.

Yahutuubil'à Ecyeni cû

⁸ Kile mpyi a jwɔ Ecyeni na sèl'e, maa síŋi kan u á. U mpyi maha kakyanhala karigii ná kacyeenŋkii pyi sùpyire shwɔhɔl'e. ⁹ Nyɛ Kile Jwumpe kálambage pi maha mpyi: «Bilibii nijjahabii kálambage» ke, Sirɛni kànhe shiinbii ná Alɛzandire kànhe shiinbii pii mpyi a yíri kuru kálambage e, mà bâra Silisi kùluni shiinbii pii ná Azi shiinbii pii na, ka tire sùpyire si mpa nákaana pyi ná Ecyeni i. ¹⁰ Nka Kile Munaani mpyi a Ecyeni yyaha cû maa u pyi u u yákilifente jwumpe mpemu yu ke, pi nyɛ a já a jwɔshwɔɔ ta puru na mɛ.

¹¹ Nyɛ lir'à pyi ke, ka pi i wyɛɛŋi tɛg'a sùpyire tà sòn a yaha Ecyeni na, ka pire si fin'a taha u na maa jwo: «Wuu à u jwumpe lógo, u à Kile tûnntunŋiMusa ná Kile mɛge kɛɛge.»

¹² Lir'à pyi ke, ka sùpyire ná kacwɔnribii ná Kile Saliyanji cyelentiibii lùgigii si yíri Ecyeni taan, maa u cyán a cû fànhe e, maa ŋkàre ná u e yukyaala kurunke yyé. ¹³ Pi mpyi a kàre ná kafinivinibii píl'e mú, ka pire si fini na: «Ŋge nàŋi maha jwumpimpe yu Kilejaarebage ná Musa Saliyanji na tɛrigii puni i. ¹⁴ Wuu à lógo u jwɔ na na Nazareti kànhe shinŋi Yesu na sí n-pa Kilejaarebage jya, si Kile tûnntunŋi Musa làdaabii kɛɛnŋe.»

¹⁵ Ka yukyaala kurunke shiinbii puni si yyahayi le Ecyeni i na wíi, mà u yyahe jya k'à pyi mu à jwo Kile mèlɛkɛŋi wà wogo ki.

7

Ecyeni à Yahutuubii funŋɔ cwo Kile Jwumpe na

¹ Ka Kile sáragawwuubii jùŋufembwɔhe si Ecyeni pyi: «Nje pi na yu mu na ke, sèe wi la?»

² Ka u u pi pyi: «Mii cìnmpyiibii ná mii tiibii, yíi lógo na jwɔ na. Mà wuu tulyage Ibirayima yaha Mɛzopotami kɪni i, sinampe foonji Kile à uye cyêe u na mà u ta u sàha ntɛen Kyaran kànhe e mɛ. ³ Maa yi jwo u á na u fworu u tupyenge e, u fworu u kɪni i, kɪni uru sí n-cyêe u na ke, u raa sì lire e*. ⁴ Nyɛ ka Ibirayima si yíri Kalide shiinbii kùluni i, maa ŋkàr'a sà ntɛen Kyaran kànhe e. U tunji kwùŋkwooni kàntugo, kɪni i yíi nyɛ amɛ ke, ka Kile si u pyi u à núr'a pa naha. ⁵ Kile nyɛ a mpyi a u mɛge cyaga kan u á kɪni i mɛ, ali cyaga nimbilere nyɛ a mpyi a kan u á mɛ. Nka Kile mpyi a jwɔmɛɛni lwó u á na uru sí kɪni kan u á, u kwùŋkwooni kàntugo, li mú sí n-pyi u tùluge wuu, mà li ta kuru canŋke na, pyà nyɛ a mpyi Ibirayima á mɛ. ⁶ Kile mpyi a yi jwo Ibirayima á na u tùluge sí n-pa n-pyi nàmpɔnnte e kɪni labɛr'e, pi sí n-pyi bilii, pi sí pi kyérege yyee ŋkwuu sicyɛere (400) funŋ'i. ⁷ Nka kɪni shiinbil'á pi sí bilere pyi ke, uru Kile yabilinji u sí lire kɪni shiinbii tùn†. Lire kàntugo pi sí n-yíri wani si mpa uru Kile pɛe naha ŋke cyage e. ⁸ Lire kàntugo ka Kile si tunmbyara le ná Ibirayima e, maa ŋkwònŋi pyi tire fyèŋi. Lire kurugo Ibirayima à u jyanji Ishaka kwòn u canzege canmpyiibaatanrewuuni. Ishaka mú à pa Yakuba ta ke, maa uru kwòn, ka Yakuba mú si wuu tulyeyi kɛ ná shuunninji kwòn.

⁹ Wuu tulyeyi i, wà mɛge na mpyi Yusufu, uru yijcyɛge mpyi pi sanmpil'e, ka pi i u pɛrɛ, u à kàr'a sà mpyi biliwe Misira kɪni i. Nka Kile mpyi ná u e, ¹⁰ maa u shuu yyefuge karigii puni na. Kile mpyi a yákilifente kan u á, maa u kyaa pyi l'à táan Misira kɪni saannji Farɔn á, ka uru si u tɪŋɛ Misira kɪni ná u pyenge puni jùŋɔ na. ¹¹ Nyɛ ka katibwɔhɔ si mpa jɔcwo Misira kɪni puni ná Kana kɪni puni na. Sùpyire mpyi na ŋkyaali sèl'e. Wuu tulyeyi mpyi na jjiyì taa na lyí mɛ. ¹² Yakuba à pa lógo na jjiyì na wá na ntaa Misira kɪni i ke, maa wuu tulyeyi tun pi tojcyiige e pi sà wà shwɔ, pi a ma. ¹³ Nyɛ pi à pa shà pi tozhɔnwoge na sùmanji tashwɔge e ke, ka Yusufu si nta a uye cyêe u cìnmpyiibii na. Lir'à pyi ke, ka Farɔn si

* 7:3 Zhenɛzi 12.1 † 7:7 Zhenɛzi 15.13, 14

nta a Yusufu cìnmppyibii cè. ¹⁴ Lire kàntugo ka Yusufu si pi tun pi à kàr'a sà u tuni Yakuba ná u pyenge shiinbii lwó mà pa. Pi shiin beetaanre ná ke ná kanjkuro (75) pi mpyi. ¹⁵ Lire pyinkanni na, Yakuba à kàre Misira kini i. Wani u à kwû, mà bâra wuu tulyeyi sanjyi na mú. ¹⁶ Ibirayima mpyi a fannke nkemu shwô Kyamari jyaabil'á Sikemu kânhe e ke, ka pi i pi buwuubii tug'a kàr'a sà ntò wani kuru fannke e.

¹⁷ Nyε jwômɛɛni Kile mpyi a lwó Ibirayima á ke, lire tèefunɲon'à pa na byanhare ke, ka wuu shini si mpa nyaha maa mpêe Misira kini i. ¹⁸ Pi à kwôro Misira kini i fo mà sà nò saannj wà u ti na. Uru saannj nyε a mpyi a yafyin cè Yusufu kataanmpe e mε. ¹⁹ Uru saannj'à wuu shini sùpyire kyérege cwôre e. U mpyi maha pi pyi pi i pi pyibii lwúu na wàa, bà pi si mpyi s'a nkôu mε. ²⁰ Lire tɛni i Kile tũntunɲiMusa à si. U lemε mpyi a jwô, u kyaa mpyi a táan Kile á, ka u sifeebii si u ɲwôhɔ yinyε taanre funɲ'i bage e maa u jwô caa. ²¹ U à pa ɲwôhɔ jà, ka pi i u yige bage e ke, ka saannj Faron pworonj si u lwó na byí mu à jwo u yabilinji jya wi. ²² Lire pyinkanni na, yaaga maha yaaga na Misira kini shiinbii mpyi a taanna ke, Musa mpyi a taanna yire puni na. Fânhe na mpyi u jwumpe ná u kapyiinkii puni i. ²³ Nyε Musa shɛɲ'à pa nò yyee beeshuunni na ke, u cìnmppyibii pi nyε Izirayeli shiinbii ke, ka u u li lwó uye funɲ'i si sà fwordo pi na. ²⁴ U à sà nò wani mà sà Misira shinj wà ta u u u cìmpworonj wà bwûun, ka Musa si u cìmpworonaj shwô maa u nkoonj wwû fo mà Misira shinj bò. ²⁵ Musa mpyi na sônɲi na lire mpyinji sí uru cìnmppyibii pyi pi li cè na Kile na sí pi yige bilere e uru cye kurugo, ɲka u cìnmppyibii nyε a jà a yi yyaha cè mε. ²⁶ Kuru canɲa nũpanɲa, ka Musa si sà u cìnmppyibii pìi shuunni ta pi i ntũnni, ka u u wá na ɲcaa si pi jwo nde piye e maa jwo pi á “Yii na nyε cìnmpyii, ɲaha kurugo yii nyε na ntũnni ye?” ²⁷ Nge u mpyi na u shɛɲɛɲi bwûun ke, ka uru si Musa ɲôɔɲ'a wà maa jwo: “Jofoo u à mu tɛɲε mà pyi wuu ɲũɲufoonj ná wuu yukyaanji ye? ²⁸ Bà mu à Misira shinj bò tanjaa mε, taha amuni mu la nyε si mii bò†?” ²⁹ Nàn'á puru jwo ke, ka Musa si fê a kàre Madiyani kini i. Maa ceewe fúru wani maa pũnampyire shuunni ta u na.

³⁰ Nyε yyee beeshuunni kàntugo, canɲka mà Musa yaha Sinayi ɲanke byanham'i, ka Kile mèlekɛɲi wà si uye cyêe u na, nage mpyi na ɲi tahe nkemu na ke, kuru funɲke e. ³¹ Musa à lire ɲya ke, ka li i u kàkɲanhala. Ka u u file ku na si ku yaa ɲgíi, ka Kafoonj Kile si u pyi ³² “Mii u nyε mu tulyeyi Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u Kilenjî.” Ka Musa si fyá fo na ɲcyɛɛnni, u saha nyε a ɲɛn'a ku wíi mε. ³³ Nyε ka Kafoonj si u pyi “Ma tanhanjyi wwû ma tooyi na, ɲaha na ye cyage e mu à yyére amε ke, kuru na nyε Kile wogo. ³⁴ Yyefuge e mii shiinbii nyε Misira kini i ke, mii à kuru ɲya, mii à pi parage lógo mú. Mii à tíg'a pa si mpa pi ɲũɲo wwû bilere e. Nyε numε, mii sí mu tun Misira e*.”

³⁵ Nyε Izirayeli shiinbii mpyi a cyé Musanji ɲgemu na, maa u pyi “Jofoo u à mu tɛɲε mà pyi wuu ɲũɲufoonj ná wuu yukyaanji ye?” ke, uru Musanji Kile à tun u à sà mpyi pi ɲũɲufoonj, si pi yige bilere e, Kile mèlekɛɲi u à uye cyêe u na tahe nage woge e ke, uru mèlekɛɲi cye kurugo. ³⁶ Uru Musanji u à pi yige bilere e Misira e, maa kakyanhala karigii ná kacyeenkii pyi Misira kini ná Suumpe Lwôhe Nɲyage ná síwage e yyee beeshuunni funɲ'i. ³⁷ Uru Musanji ninunji mú u à yi jwo Izirayeli shiinbil'á na, bà Kile à uru tun mε, amuni Kile sí n-pa tũntunɲo yige pi shini i uru fiige†. ³⁸ Mà sùpyire yaha t'à bínni síwage funɲke e, Kile Mèlekɛɲi u mpyi na yu Sinayi ɲanke ɲun'i ke, uru Musanji ninunji u mpyi uru Mèlekɛɲi ná wuu tulyeyi shwôhɔl'e. U à jwumô báraga wumô jwo u á, ka u u pu jwo wuu á. ³⁹ Nka wuu tulyeyi nyε a ɲɛɛ puru jwumpe na mε, pi à pu cyé maa sônɲi si núru s'a wá Misira kini i. ⁴⁰ Ka pi i Aron pyi “Yasunjyi yà yaa ɲjemu yi sí wuu yyaha cû ke, ɲaha na ye Musanji u à pyi kanjũɲò mà wuu pyi wuu à fwordo Misira e ke, yaage k'à u ta ke, wuu nyε a cè mε†.” ⁴¹ Nyε cyire canmpyaagil'e, ka pi i nunaga yaa mà pyi kacyiin, maa kuru

† 7:28 Ekizodi 2.14 § 7:32 Ekizodi 3.6 * 7:34 Ekizodi 3.5, 7, 8, 10 † 7:37 Duterɛnɔmu 18.15, 18 † 7:40 Ekizodi 32.1

sunni. Kuru nunage pi à yaa ná pi yabilimpíi cyeyi i ke, maa kuru kataanni pyi. ⁴² Nyɛ ka Kile lùuni si yîri, maa kântugo wà pi á, maa pi yaha pi i nînyîni yaayi pèrè mu à jwo bà Kile tûntunŋi wà mpyi a yi sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na

“Yii Izirayeli shiimbii, yatɔɔre yii à pyi sáraga, mà bâra sárayi yii à wwû yyeegii beeshuun-nîni funŋi

mà yii yaha síwage e ke, taha mii á yii à yire wwû la?

Mii á bà yii à yire wwû mà dɛ!

⁴³ Yii yasunŋke mɛge ku nyɛ Mɔlɔkiŋ ke, kuru u vâanŋke bage yii à tug'a kàrè.

Mà bâra lire na, woni mɛge ku nyɛ Erefan ke, lire shiŋi yii à yaa na mpêrè.

Lire e ke mii sí yii cû n-kàrè fo Babilɔn kântugo*.”»

⁴⁴ Nyɛ Ecyeni à puru jwumpe taha a kwò ke, maa jwo: «Mà wuu tulyeyi yaha nani na síwage e, tunmbyaare vâanŋke bage na mpyi pi á. Kuru bage mpyi maha li cyêe na Kile na nyɛ ná pi e. Kile mpyi a yaanŋanni ndemu cyêe Musa na ke, lire yaanŋanni na u mpyi a ku yaa. ⁴⁵ Lire kântugo lyeŋwɔge ku mpyi a taha wuu tulyeyi woge na ke, ka u u kuru bage kan pir'á. Kîni shiimbii Kile mpyi na sí n-kòrɔ n-yige si li kan Izirayeli shiimbil'á ke, ka Zhosuwe si pi yyaha cû mà kàrè lire kîni i ná kuru bage e. Tunmbyaare vâanŋke bag'à kwôro wani pi á fo mà sà nɔ saanŋi Dawuda tîni na.

⁴⁶ Dawuda kyaa mpyi a táan Kile á, ka u u li cya Kile á si бага faanra u á, uru ŋgemu u nyɛ Yakuba u Kileni ke. ⁴⁷ Nka saanŋi Solomani u mpyi Dawuda jyanŋi ke, uru u à pa mpyi kuru bage faanrafoonŋi.

⁴⁸ Nka wuu à yaa wuu li cè na nînyîni u Kileni nyɛ na ntèn sùpyanŋi bafanrage e mɛ, bà Kafoonŋi Kile à yi jwo u tûntunŋi wà cye kurugo mɛ, na

⁴⁹ “Nînyîni u nyɛ mii saanre yatɛɛnŋke,

nîŋke sí nyɛ mii tooyi tayahage.

Bage ŋkire yii saha sí n-jà n-faanra mii á,

kuru si mpyi mii taŋɔŋke yɛ?

⁵⁰ Mii cyɛge bà k'à yire yaayi puni yaa mà†?”»

⁵¹ Nyɛ Ecyeni à puru jwumpe taha a kwò ke, maa jwo: «Yii à kwò, nka yii à yii zòompíi ná yii nîngyigigii tò Kile yini yyaha na, maa ncyé Kile Munaani na. Yii à pyi yii tulyeyi fiige. ⁵² Yii tulyey'á Kile tûntunmpii puni kyérege. Nge u à sàa tíi ke, mpíi pi à uru mpanŋi kyaa jwo ke, pi à pire bò. Numɛ, ka yii i núr'a pa wwû uru sùpyanŋi nintîni jwòh'i mà bò. ⁵³ Yii pi à Kile Saliyanŋi ta Kile mèlɛkɛbii cye kurugo ke, yii nyɛ a jɛɛ na uru Saliyanŋi kurigii jaare mɛ.»

Ecyeni boŋkanni

⁵⁴ Yukyaabil'á yire lógo ke, ka pi lùgigii si yîri fo mà tatɛɛnge fô pi na Ecyeni kurugo.

⁵⁵ Nka mà Ecyeni yaha u à jî Kile Munaani na, u à yyahe yîrig'a le nînyîni i, mà Kile sinampe nya, maa Yesu nya u à yyére Kile kàniŋe cyɛge na, ⁵⁶ ka u u pi pyi: «Yii lógo, mii naha nînyîni nya u à múgo, Supyanŋi Jyanŋi s'á yyére Kile kàniŋe cyɛge na.»

⁵⁷ Nyɛ Ecyeni à puru jwo ke, ka pi i ŋkwúulo fànha na, maa pi nîngyigigii tò, maa ŋkàr'a sà bôgoro u na, ⁵⁸ maa u cû a yige kànhe kântugo yyére, maa sà u wà ná kafaayi i mà bò. Mpíi pi à fin'a taha u na ke, pire mpyi a pi vâanntinŋyi wwû a kan nànjîni wà á, uru mɛge na mpyi Soli.

⁵⁹ Mà pi yaha pi i Ecyeni wàa ná kafaayi i, u à Kile jáare na: «Kafoonŋi Yesu, mii sí na múnaani kan mu á!» ⁶⁰ Maa nînkure sín maa jwo fànha na: «Kafoonŋi, mà hà nde kapiini fwooni tò pi na mɛ!» U à puru jwo ke, ka u múnaani si fworu u e.

§ 7:43 Amɔriti shiimbii yasunŋke mɛge ku nyɛ kure. Kuru yasunŋke kyal'á pɛn Kile á mà tòro yasunŋyi sanŋyi na. Ku tèesunni i, nàŋkopyire ku maha mpyi pi i ŋkaan k'à sáraga. (Levitiki 18.21; 20.2-5; 1 Saanbii 11.7; 2 Saanbii 23.10; Zheremi 32.35). * 7:43 Amɔsi 5.25-27 † 7:50 Ezayi 66.1-2

8

Soli à dánafeebii kyérege

¹ Soli mú mpyi a jɛɛ Ecyɛni mbòŋi i. Kuru canŋke, ka pi i li jwɔ cû na Zheruzalemu kànhe dánafeebii kyérege sèe sèl'e. Kuru yyefuge mpèenji kurugo, tùntunmpii baare e, dánafeebii puni mpyi a caala mà kàre Zhude kùluni ná Samari wuuni i. ² Mpii pi mpyi na fyáge Kile na ke, ka pire pìi si Ecyɛni lwó a kàr'a sà ntò, maa u kwùŋi yameɛni sú sèl'e.

³ Soli sí wi ke, uru mpyi a sàa uye pwɔ si dánafeebii kurunke shi tò. U mpyi maha jyè pyenyi i, maa dánafeebii, nàmbaabii bàra cyeebii na, maa pire cwôre na sì na leni kàsuni i.

Filipi na Jwumpe Nintanmpe yu Samari kùluni i

⁴ Nyɛ dánafeebii pi mpyi a fê a yîri Zheruzalemu kànhe e ke, pire mpyi na jaare na mâre na Jwumpe Nintanmpe yu. ⁵ Pire e, wà na mpyi wani, uru mɛge na mpyi Filipi, ka uru si ŋkàre Samari kànhe e mà sà na Kile Njɛcwɔnrɔŋi kyaa yu sùpyir'á. ⁶ Kakyanhala karigii Filipi mpyi na mpyi kànhe shiinbii sí i cyi naa marii cyi kyaa núru ke, cyire mpyi a pi puni pyi pi a ñɔgyigigii pɛɛ sèl'e maa u jwumpe núru. ⁷ Filipi mpyi na jínacyaanbii ñɔyahamii jínahii kòre na yige pi e. Pire jínabii mpyi maha ŋkwúuli fànha na maa fwore pifeebil'e. U mpyi na supyimuruyo ñɔyahaya ná dishiyifée ñɔyahamii cùunji. ⁸ Lire mpyi a pyi kuru kànhe shiinbil'á funntanga nimbwɔhɔ.

⁹ Nyɛ nàŋi wà na mpyi wani kuru kànhe na, uru mɛge na mpyi Simɔ. U mpyi maha jinamahare pyi, u kapyiinkii mpyi maha Samari kùluni shiinbii puni kàkyanhala. U mpyi a uye pyi shinbwo. ¹⁰ Shinbwo bàra shinbilere na, sùpyire puni mpyi a jɛɛ u á. Pi mpyi maha ŋko na: «Kile sífente ti nyɛ sífente nimbwɔɔre ke, tire ti nyɛ ŋge nàŋ'á.» ¹¹ Pi puni mpyi a jɛɛ u á, naha na yɛ mà lwó fo tèemɔni i, u mpyi a pi tegelɛ ta ná u jinamahare karigil'e.

¹² Nyɛ Jwumpe Nintanmpe Filipi à jwo pi á Kile Saanre ná Yesu Kirisita kyaa na ke, ka pi i dá puru na, maa batize, nɔ bàra ceewe na. ¹³ Ka Simɔ mú si dá puru jwumpe na, maa batize, maa ŋkwôro Filipi taan. Kakyanhala karigii ná kacyeenjkii u mpyi na ja a cyi i mpyi ke, cyire mpyi a u bilibili.

¹⁴ Yesu tùntunmpii pi mpyi a kwôro Zheruzalemu kànhe e ke, pir'à lógo na Samari kànhe shiinbii pìi na wá a dá Kile jwumpe na ke, ka pi i Pyɛri ná Yuhana tun pi á. ¹⁵ Pyɛri ná Yuhana à nɔ Samari kànhe e ke, maa Kile jáare dánafeebil'á, bà pi si mpyi si Kile Munaani ta mɛ. ¹⁶ Naha na yɛ Kile Munaani mpyi na sàha ŋkwò a tîge pi jɔŋ'i mɛ, pi mpyi a batize kanna Kafoonji Yesu mɛge na. ¹⁷ Nyɛ ka Pyɛri ná Yuhana si pi cyeyi taha pi jùnyjy na, ka Kile Munaani si jyè pi e.

¹⁸ Nyɛ Simɔ à tùntunmpii nya pi à pi cyeyi taha dánafeebii na, ka Kile Munaani si jyè pi e ke, ka u u wyéɛɛ jwɔ jya Pyɛri ná Yuhana á, ¹⁹ maa pi pyi: «Yii kuru fànhe kà kan na á mú, bà li si mpyi mii aha na cyɛge taha shin maha shin jùŋke na ke, Kile Munaani si jyè urufol'e mɛ.»

²⁰ Ka Pyɛri si u pyi: «Ná mu sí naha na sòŋŋi na Kile màkange maha já a shwɔ wyéɛɛni na, mu ná ma wyéɛɛni puni u kèɛge sijcyan. ²¹ Mu nàzhan nyɛ a sìi nde kani i mɛ, naha na yɛ mu zòŋi nyɛ a jwɔ Kile yyahe taan mɛ. ²² Ma toronkanni kèɛnɛɛ, ma a ma sòŋŋonkanni nimpini yaha, ma a li jáare Kile á, kampyi li sí n-jà n-pyi, u u li yàfa ma na. ²³ Naha kurugo yɛ mii naha a li nya mu i, na mu a jî nyipɛɛnni na, maa mpyi biliwe kapegigii mpyiŋi kàmpañke na.»

²⁴ Nyɛ ka Simɔ si Pyɛri ná Yuhana pyi: «Yii yabilimpìi pi Kafoonji jáare na á, nje yii à jwo ke, bà u si mpyi si mii shwɔ yire puni na mɛ.»

²⁵ Pyɛri ná Yuhana à Kafoonji kani ná u jwumpe jwo sùpyir'á mà kwò ke, maa núru na ŋkèɛge Zheruzalemu kànhe e. Pi ñɔkaribii mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu Samari kùluni kànyi ñɔyahaya na, na ŋkèɛge.

Filipi ná Ecwopi kìnì shinji kani

²⁶ Ka Kafoonji Kile mèlekenji wà si Filipi pyi: «Yîri maa si wòro kùl'e yyére kàmpañke na. Kuni l'à yîri Zheruzalemu kànhe e mà kàre Gaza kànhe e, ná wà saha jye na ntùuli l'e me, ma a lire lwó.» ²⁷ Ka Filipi si ntíl'a yîr'a kàre. U ninKarenji, ka u u bê ná Ecwopi kîni shinji w'e, u à yîri Kile tapeenke e Zheruzalemu i. Uru nàni na mpyi fànhafembwòhò. Saancwonji u mpyi Ecwopi kîni jùhò na, ná u mege mpyi Kandasi ke, uru u mpyi uru saancwonji nàfuunji puni tabegege jùhò na. ²⁸ U mpyi a núru na nkèege pyenge. U mpyi a tèn u shònge wòtoronji funnke e maa Kile túnntunji Ezayi Semèni kâlali.

²⁹ Ka Kile Munaani si Filipi pyi: «File nge wòtoronji na.» ³⁰ Ka u u fê a file wòtoronji na, mà sà Ecwopi shinji ta u u cyage kà kâlali Kile túnntunji Ezayi sémenji i. Ka u u u pyi: «Cyage mu jye na nkâlali amè ke, mu à ku yyaha cè la?» ³¹ Ka u u Filipi pyi: «Di mii sí ku yyaha cè, ná wà bà u a ku yyaha jwo mii á mà ye?» Maa li cya Filipi á na u dùg'a tèn uru nkere na wòtoronji nun'i. ³² Ka u u dùg'a tèn u nkere na. Cyage u mpyi na nkâlali ke, kuru ku jye:

«U à pyi mu à jwo mpàni pi à cù na nkèege tabonke e ke,
mu à jwo mpàni u jye u jye na yu u shire kwonfeebii cye e me.
U jye a yafyin jwo me.

³³ U à uye tîrige, nka pi jye a tanga kan u á me.

Ná pi à u shi tò nke jinke na,

di wà sí n-jà u tûluge kyaa jwo n-jwo ye*?»

³⁴ Ka nàni si Filipi pyi: «Jofoo kyaa Kile túnntunji jye na yu amè ye? U yabilinji laa, wabere? Mii na mu jáare, ma a yi yyaha jwo na á.» ³⁵ Ka Filipi si jwumpe lwó, maa uye tigile kuru takalage na, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná Yesu i ke, maa puru finin'a jwo u á. ³⁶ Mà pi ninKaribii yaha, pi à sà nò lwòhe kà na, ka nàni si u pyi: «Lwòhe ku nke de, mii sì n-jà batize mà?» [³⁷ Ka u u jwo: «Mu aha dá Yesu na ná ma zòmbilini puni i, mu sí n-jà batize.» Ka u u u pyi: «Mii à dá li na na Yesu Kirisita u jye Kile Jyanji.»] ³⁸ Jye ka u u wòtoronji yyéene, ka pi i ntíge lwòhe e, ka Filipi si u batize. ³⁹ Pi à fworò lwòhe e ke, ka Kafoonji Kile Munaani si Filipi lwó a yîri nàni taan, u saha jye a u nya me, ka u funntanga wunji si kuni lwó na nkèege.

⁴⁰ Filipi wi ke, ka uru si sà uye ta Azoti kànhe e, maa yîri wani mà kàre Sezare kànhe e. U ninKarenji Sezare e, kànha maha kànha na u à tòro ke, u à Jwumpe Nintanmpe jwo yire puni na.

9

Soli à dá Yesu na pyinkanni ndemu na ke

¹ Jye lire tèn i Soli saha mpyi a uye pwò Kafoonji Yesu cyelempyiibii vùguronji na. U mpyi maha nko na uru kà pi ngemu ta ke, na uru sí urufoo bò. Canjka ka u u nkàre Kile sàragawwuubii jùnjufembwòhe pyenge e, ² maa sà yi jwo u á na u sémii yaa u kan ur'á. U la mpyi si sà pire sémèbii kan Kile Jwumpe kàlambayi jùnjufeebil'á Damasi kànhe e, bà li si mpyi, nò bàra ceewe na, u aha shin maha shin ta u à jyè Yesu kuni i ke, si urufoo pwò s'a ma Zheruzalemu kànhe e me.

³ Mà u ninKarenji yaha, u à sà byanhara Damasi kànhe na ke, ka bènme si mpâl'a yîri ninyinji na mà pa u kwùulo. ⁴ Ka u u ncwo jinke na, ka mejwu si fworò na: «Soli, Soli, naha kurugo mu jye na mii kyéerege ye?» ⁵ Ka u u jwo: «Jofoo u jye mu ye, jùnjufoonji?» Ka mejwuuni si nùr'a fworò maa jwo: «Mii u jye Yesu, mii mu jye na nkyéerege. ⁶ Numè, yîri ma a sì kànhe funnke e, nde mu à yaa mu u pyi ke, pi sí lire jwo mu á wani.»

⁷ U kùshejebii fyagara wuubii mpyi a yyére jwumò baa, pi mpyi na jwumpe núru, nka pi mpyi na sùpya naa me. ⁸ Ka u u yîr'a yyére, u nyiigii mpyi a múgo, nka u mpyi na naa cyi e me, ka pi i u cù cyege na mà kàre Damasi kànhe e. ⁹ U à canmpyaa taanre pyi, u jye na naa me, u jye na lyi me, u jye na byii me.

* 8:33 Ezayi 53.7, 8

¹⁰ Nyɛ Yesu cyelempyaŋi wà na mpyi Damasi kàñhe e, uru mɛge na mpyi Ananiyasi, ka Kafoonji si uye cyêe uru na maa u pyi: «Ananiyasi!» ka u u jwo: «Mii u nge, Kafoonji.» ¹¹ Ka Kafoonji si jwo: «Pyɛnkuunji pi maha mpyi kuntiige ke, yîri ma a kuru lwó, ma a si Zhuda pyɛnge e. Tarisi kàñhe shinji mɛge pi maha mpyi Soli ke, ma a sà uru yibige pyi. U numɛ wunji na nyɛ Kileɲarege na. ¹² Mà u yaha Kileɲarege na, u à mu Ananiyasi nya, mu à jyè bage e, ma a ma cyeyi taha u na, bà u si mpyi si núru s'a naa mɛ.»

¹³ Ka Ananiyasi si jwo: «Ei Kafoonji! Mu wuubii pi nyɛ Zheruzalemu i ke, kyéregenŋanni na nge nàñ'á pire kyéree ke, shinjyahara à lire jwo mii á. ¹⁴ Kile sàragawwuubii jùñufeebil'á kuni kan u á naha wuu yyére, na u aha shin maha shin ta u u mu mɛge yiri ke, u u pifee cû a pwɔ.»

¹⁵ Ka Kafoonji si Ananiyasi pyi: «Ta sì, naha na yɛ mii à nge nàñi cwɔɔnrɔ, bà u si mpyi s'a báare mii á, si mii mɛge cyêe supyishinji sannji ná pi saanbii ná Izirayeli shiinbii na mɛ.

¹⁶ Yyefuge k'à yaa ku u ta mii mɛge kurugo ke, mii yabilinji sí kuru cyêe u na.»

¹⁷ Nyɛ ka Ananiyasi si yîr'a kàre, maa sà jyè bage e, maa u cyeyi taha Soli na, maa jwo: «Mii cɛmpworonaji Soli, Kafoonji Yesu u à uye cyêe mu na mà mu nimpanji yaha kuni na ke, uru u à mii tun mu á, bà mu si mpyi si núru s'a naa, Kile Munaani si mu jî mɛ.»

¹⁸ Ka yaayi yà si ntíl'a fwordo Soli nyiigil'e fyákwooyo fiige, mà cwo jùñke na. Ka u u núru na naa, maa yîri, ka pi i u batize. ¹⁹ Lire kàntugo ka pi i njyì kan u á, ka fàñhe si jyè u e. Yesu cyelempyiibii pi mpyi Damasi kàñhe e ke, ka u u canmpyaa pyi pire taan.

Soli à Jwumpe Nintanmpe sì na yu

²⁰ Ka Soli si ntíl'a li jwɔ cû na yi yu Kile Jwumpe kàlambayi i, na Yesu u nyɛ Kile Jyaŋi. ²¹ Mpii pi mpyi na u jwumpe núru ke, ka pire puni kakyanhala wuubii si wá na ŋko: «Taha nge nàñi bà u mpyi maha Yesu mɛge yyerefeebii kyéree Zheruzalemu kàñhe e mɛ? U kapani jùñke bà ku mpyi naha, si mpa tire sùpyire shinji cû si pi pwɔ si raa sì Kile sàragawwuubii jùñufeebii yyére Zheruzalemu i mà?»

²² Nyɛ Soli jwumpe mpyi a li jwɔ cû na sùpyire yákilibii kêɛnŋi. Yahutuubii pi mpyi Damasi kàñhe e ke, li mpyi a pire bilibili, fo pi sàha mpyi a ninjwuyo cɛ mɛ, u mpyi maha yi fíniŋi na yu pi á na Yesu u nyɛ Kile Nijcwɔnrɔŋi.

²³ Nyɛ tɛr'á pyi ke, ka pi i bê li na, maa li lwó piye funŋ'i si Soli bò. ²⁴ Nka kuru vùñke pi à pwɔ Soli na ke, u à pa fwordo kuru jwɔhɔ na. Pi mpyi na kàñhe tajyijwɔyi puni kàanmucaa pìlaga bàra canja na, bà pi si mpyi si u ta mbò mɛ.

²⁵ Canŋka numpilage e, ka Soli cyelempyiibii si u le shàhala funŋ'i, maa mɛere pwɔ li na mà yige káanŋe kàntugo, bà u si mpyi si shwɔ mɛ.

²⁶ Ka Soli si ŋkàre Zheruzalemu i. U à nɔ wani ke, ka u la si mpyi si jyè Yesu cyelempyiibii kurunŋe e, ŋka pi puni mpyi na fyáge u na. Pi nyɛ a mpyi a dá li na na Soli na nyɛ sèenji na Yesu cyelempya mɛ. ²⁷ Barinabasi sí wi ke, ka uru si ŋkàre ná Soli i Yesu túnntunmpii yyére. Mà Soli ninŋarenji yaha Damasi kàñhe e, nyanŋanni na u à Kafoonji nya mà u yaha kuni na ke, ná jwunŋanni na Kafoonji à jwo ná u e ke, ná pyinŋanni na Soli à Yesu mɛge fíniŋ'a jwo fyagara baa Damasi kàñhe e ke, ka Barinabasi si yire puni yyaha jwo túnntunmpil'á. ²⁸ Mà lwó lire tɛni na, ka Yesu túnntunmpii si jɛɛ Soli na, ka u u wá na sì na Jwumpe Nintanmpe yu Kafoonji Yesu mɛge na fyagara baa Zheruzalemu kàñhe e, marii ma. ²⁹ Yahutuubii pi mpyi na Girɛkiibii shɛɛnre yu ke, u ná pire mpyi maha Kafoonji kani nàkaante pyi, ŋka pire mú mpyi na pyinŋanna caa si u bò. ³⁰ Dánafeebii sanmpil'á yire lógo ke, maa u tũgo Sezare kàñhe e. Lire kàntugo maa u yaha u à kàre Tarisi kàñhe e.

³¹ Nyɛ mà lwó lire tɛni na, dánafeebii pi mpyi Zhude ná Galile ná Samari kùligil'e ke, ka pire puni si yyenŋke ta. Pi mpyi maha piye tɛre, maa jaare Kafoonji yyahafyagare e. Kile Munaani mpyi a pi pyi pi i sì yyaha na Kile kuni i, là sí i bàrali pi nyahanji na.

Pyɛri à Tabita buwuŋi jè

³² Pyeri mpyi maha jaare na mâre kîni yyaha kurugo, maa dânafeebii kâanmucaa. Canŋka dânafeebii pi mpyi Lida kânhe e ke, ka Pyeri si ŋkâr'a sà fworro pire na, ³³ mà sà nàŋi wà ta u à yyee baataanre pyi yampe tasinnage e. Uru nàŋi mege mpyi Enɛ. U mpyi a mûruŋɔ. ³⁴ Ka Pyeri si jwo: «Enɛ, Yesu Kirisita à mu cùuŋɔ, yîri ma a ma yasinŋŋke yaa may'á.» U à yire jwo ke, ka Enɛ si ntíl'a yîri. ³⁵ Lida ná Sarɔn kànyi shiinbii pun'à lire nya ke, ka pi i piye kan Kafoonji á.

³⁶ Nyɛ ceenji wà na mpyi Zhope kânhe e, cyelempya u mpyi u wi, u mege mpyi Tabita. Kuru mege ku nyɛ Girekiibii shɛɛnre e: «Dorokasi» kuru jwɔhe ku nyɛ: «Cenke». Uru ceenji mpyi maha kacɛnŋkii pyi tɛrigii puni i, maa fòŋɔfeebii tɛre.

³⁷ Mà Pyeri yaha Lida kânhe e, ka yama si Tabita ta cyire canmpyaagil'e, ka u u ŋkwû. Ka pi i u buwuŋi wîli, maa u lwó a sà yaha batɔnge nînyibabilini l'e. ³⁸ Lida kânhe ná Zhope kânhe laage mpyi a tɔon mɛ. Cyelempyiibii pi mpyi Zhope kânhe e ke, pir'à lógo na Pyeri na nyɛ Lida kânhe e ke, ka pi i shiin shuunni tun pi sà u jáare, na u pa numɛ sasa. ³⁹ Nyɛ pi à sà tûnnture jwo ke, ka Pyeri si ntíl'a yîr'a kàre ná pi e. U à nɔ wani ke, ka pi i dùgo ná u e batɔnge nînyibabilini i. Lenkwucyeebii pi mpyi wani ke, ka pire puni mɛsuwuubii si file u na. Vâanntinmpyɛere ná vâanntinmbwoyi Tabita mpyi a yaa pi á mà u yaha shi na ke, maa yire cyêe Pyeri na. ⁴⁰ Ka u u sùpyire puni yige ntàani na, maa nînkure sín nîŋke na, maa Kile jáare. Lire kântugo maa yyahe kɛɛnŋe buŋi yyére maa jwo: «Tabita, yîri!» Ka u u jyiigii múgo. U à Pyeri nya ke, maa yîr'a tɛɛn. ⁴¹ Ka Pyeri si u cû cyɛge na, maa u tɛge, ka u u yîri. Lire kântugo ka Pyeri si lenkwucyeebii ná Kile wuubii sanmpii yyere, maa Tabita jyii wuŋi cyêe pi na. ⁴² Zhope shiinbii pun'à lire kani lógo. Ka pi nînyahamii si mpa dá Kafoonji na. ⁴³ Ka Pyeri si ntɛɛn mà tɛre nimbwoo pyi Zhope e, seefanhanji wà pyɛngɛ*.

10

Pyiŋkanni na Kile à Pyeri taanna Jwumpe Nintanmpe njwuŋi na supyishinji sanŋ'á ke

¹ Nàŋi wà na mpyi Sezare kânhe e, uru mege mpyi Kɔrinɛyi. Ɔrɔmu sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi wà u mpyi u wi. Sòrolashiibii kurunŋe jùŋɔ na u mpyi ke, pi mpyi maha kuru mege pyi Itali sòrolashikurunŋe. ² U ná u pyɛngɛ shiinbii mpyi a piye pwɔ sèl'e Kile na, maa mpyi ná Kile yyaha fyagare e. U mpyi maha Yahutuubii fòŋɔfeebii tɛre sèl'e, u mpyi maha Kile jáare tɛrigii puni i.

³ Nyɛ canŋka yàkoŋɔ*, mà u yaha u bage e, ka Kile mèlɛkɛŋi wà si uye cyêe u na, maa u pyi: «Kɔrinɛyi!» ⁴ Ka Kɔrinɛyi fyagara wuŋi si yyahe yîrig'a le mèlɛkɛŋi i, maa jwo: «Nûŋufoonji, jaaha shi ye?» Ka mèlɛkɛŋi si u pyi: «Kilejareyi mu nyɛ na mpyi, maa fòŋɔfeebii tɛre ke, yir'à pyi sàraga nùguntanga wugo fiige mà nɔ Kile na. ⁵ Numɛ, ma shiinbii pîi yaha pi shà Zhope kânhe e, nàŋi mege ku nyɛ Simɔ, ná pi maha u pyi Pyeri ke, pi i sà uru yyere. ⁶ U à tîrige seefanhanji wà yyére, uru mege mú na nyɛ Simɔ. U bage na nyɛ suumpe lwɔhe jwɔge na.»

⁷ Nyɛ mèlɛkɛŋ'á puru jwumpe jwo a kwɔ maa ŋkàre ke, ka Kɔrinɛyi si u báarapyiibii pîi shuunni yyere, sòrolashinji u mpyi na fyáge Kile na u sòrolashikurunŋe e ke, mà bâra uru na. ⁸ Jwumpe mèlɛkɛŋi à jwo u á ke, maa puru puni jwo pi á, maa pi tun Zhope kânhe e.

⁹ Kuru canŋa nùmpaŋa, pire shiin taanren'á kâr'a sà byanhara Zhope kânhe na mà canŋke yaha jùŋɔ nîŋi i ke, ka Pyeri si dùgo bage kàtanŋke na, maa Kile jáare. ¹⁰ Kateg'à pa u ta ke, ka u u jwo na uru sí n-lyî. Mà pi yaha pi i yalyire sore u á, ka Kile si kani là cyêe u na. ¹¹ Ka u u nînyinji nya u à múgo, maa yaage kà nya vâanŋa nitabaaga fiige, ku mbîiŋkii sicyɛɛrenji s'à pwɔ, k'à yîri nînyinji na, na ntîri jîŋke na. ¹² Sige yaare shinji puni

* **9:43** Yahutuubil'á, shinŋi u nyɛ na yatɔore seeyi báare ke, urufoo maha jwɔhɔ Kile á, u mú si n-jà n-file Kile na mɛ. Puru funŋke e, Pyeri u nyɛ Yahutu ke, mu aha uru nya u à jɛn'a kàre seefanhanji Simɔ pyɛngɛ e, lir'à li cyêe na u sòŋŋɔŋkanni na ŋkɛɛnŋi. * **10:3** Yahutuubii yàkoŋke Kilejarege tɛni li mpyi li li.

ná jìŋke yafiliyi shiŋi puni ná saŋcyεenre shiŋi puni mpyi kuru vāan̄ke fun̄ŋi†. ¹³ Ka meŋwuu si fworō na: «Pyeri, yīri ma a bùu ma a ŋkyāa.» ¹⁴ Ka Pyeri si jwo: «Lire sí n-jà n-pyi la Kafoon̄i? Yaaga maha yaaga ku jye ku jye a yaa k'a lyī mε, lire jye mε k'à jwóhō ke, mii sàha sàa kuru kà lyī mà jya mε.» ¹⁵ Ka meŋwuuni si nūr'a fworō maa jwo: «Yaage Kile à pyi na k'à ffin̄ŋe ke, ma hà jwō na kur'à jwóhō mε.» ¹⁶ Lir'à pyi mà nō tooyo taanre na ke, ka vāan̄ke si ntíl'a nūr'a dūgo n̄jyini na.

¹⁷ Lire kani Pyeri à jya ke, mà u funmpen wun̄i yaha u u uye yíbili li jwóhe na, lire tēni mpyi a Kōrin̄yi tūntunmpii ta pi à nō Zhope kànhe e, maa seefanhan̄i Simō pyenge yibige pyi, ka pi i ku saha cyēe pi na, ka pi i ŋkār'a sà yyēre pyenge jwōge na, ¹⁸ maa yini pyi, maa jwo: «Simō pi maha mpyi Pyeri ke, naha u sunmbage jye la?» ¹⁹ Lire tēni saha mpyi a Pyeri ta u u uye yíbili lire kani jwóhe na. Ka Kile Munaani si jwo: «Pyeri, shiin taanre pi mp̄ii pi i mu kyaa pyi pyenge jwōge na. ²⁰ Yīri numε sasa, ma a ntīge, ma a sì ná pi e fyagara baa, jaha na ye mii u à pi tun mu á.» ²¹ Ka Pyeri si ntīg'a pa, maa jwo: «Sùpyan̄i yīi jye na jcaa ke, mii wi, yīi kà kan!» ²² Ka pi i u pyi: «Sòrolashiibii yyaha yyēre shin̄ŋi mēge ku jye Kōrin̄yi ke, uru u à wuu tun. U na jye sùpya ŋgemu u à tīi, maa fyáge Kile na ke. Yahutuubii puni na u metange yīri. Kile mèlekēŋi wà à uye cyēe u na, maa yi jwo u á na u mu yyer'a shà u pyenge e, na jwumō na jye mu á, mu u jwo u á.» ²³ Ka Pyeri si pi pyi pi à jyē pyenge e, maa tashwōngō kan pi á. Nyēg'à múgo ke, ka u ná pire si ŋkàre, mà bàra Zhope kànhe c̄nmpyiibii dānafeebii pii na.

²⁴ Kuru can̄ŋa nūmpañ̄a, pi à sà nō Sezare kànhe e, mà sà Kōrin̄yi ta u u pi sigili. U mpyi a u c̄nmpyiibii ná u ceveebii sēe wuubii yyere uye yyēre. ²⁵ Nyē Pyeri à sà nō na ŋko raa jyē pyenge e ke, ka Kōrin̄yi si mpa u jūŋō bē, maa n̄ŋkure sín jìŋke na u fere e, si u pēe. ²⁶ Ka Pyeri si u cū cyēge na mà yīrige, maa jwo: «Mii mú na jye sùpya mu fiige!» ²⁷ Ka Pyeri ná Kōrin̄yi si wá na yu na ŋkēge mà sà jyē bage e, mà sà shin̄jyahara ta pi à b̄inni wani. ²⁸ Ka Pyeri si pi pyi: «Yīi à li cē na mà tàanna ná wuu Yahutuubii saliyan̄i i, wuu jye a yaa wuu a b̄arali supyishin̄i san̄ŋi na mε, lire jye mε mà jyē u wà pyenge e mε. Ŋka Kile à li cyēe mii na na mii jye a yaa mii u sùpyan̄i wà tufiige pyi na u à jwóhō, lire jye mε u jye ffin̄jimbaa Kile yyahe taan mε. ²⁹ Lire l'à li ta, yīi à mii yyere, ka mii i ntíl'a pa jwūnyahama baa. Nyē numε, yīi à mii yyere ndemu na ke, mii la na jye si lire cē.»

³⁰ Ka Kōrin̄yi si Pyeri pyi: «Cyī canmpyaa sicyēere u jye n̄ŋjaa, mà mii yaha Kileparege na yàkōŋke na pyenge e, mii à pāl'a nāŋi wà jya u à vāan̄vinweeweere le mà yyēre mii yyahe taan, maa jwo ³¹ “Kōrin̄yi, Kile à mu jarege shwō, ntēgeŋi mu à pyi fōŋfeebil'á ke, Kile fun̄ŋō jye a wwō uru na mε. ³² Pii tun Zhope kànhe e, Simō pi maha mpyi Pyeri ke, pi i sà uru yyere pi a ma. U à t̄rige seefanhan̄i wà yyēre, pi maha uru mēge pyi Simō mú. U pyenge na jye suumpe lwóhe jwōge na.”

³³ Lir'à pyi ke, ka mii i ntíl'a pii tun pi sà mu yyere. Mu pama lem'à jwō. Numε, wuu puni pi mp̄ii Kile yyahe taan, yaaga maha yaaga Kafoon̄i à pyi mu u jwo wuu á ke, wuu la jye si yīre lógo.»

³⁴ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa jwo: «Numε mii à li cē sēen̄i na, Kile jye a sùpya pwóŋŋō sùpya na mε. ³⁵ Shin maha shin u jye na fyáge Kile na, maa jaare nt̄in̄i i ke, u méε ká nta supyishi o shi ke, uru kyaa li maha nt̄aan̄ Kile á. ³⁶ Kile à u jwumpe jwo Izirayeli shiinbil'á. Jwumpe Nintanmpe pu jye na yyeŋŋke kaan ke, maa puru jwo pi á Yesu Kirisita cye kurugo, uru ŋgemu u jye sùpyire puni Kafoon̄i ke.

³⁷ Yuhana Kile jwumpe jwūŋkwooni k̄antugo maa batizelin̄i pyi, karigii cyi à pyi mà lwó Galile kùluni na, mà sà nō Zhude wuuni na ke, yīi à cyire cē. ³⁸ Pyin̄kanni na Kile à Nazareti kànhe shin̄ŋi Yesu cwōnrō, maa u Munaani tēg'a u j̄i, maa fānha kan u á ke, yīi à lire cē. U mpyi na jaare na m̄are, maa kacēŋkii pyi sùpyire na. Mp̄ii pi mpyi Sitaann̄i bilere e ke, maa pire puni yige tire bilere e, jaha na ye Kile mpyi ná u e. ³⁹ Karigii puni

† 10:12 Mà tàanna ná Yahutuubii Kile kuni i, Kile mpyi a pi pyi na pi àha raa kyaare shin̄i wà kyāa mε.

u à pyi Zheruzalemu kàñhe ná Yahutuubii kànyi sanŋyi na ke, wuu na jye cyire shérii. Pi à u kwòro cige na mà bò. ⁴⁰ U kwùŋi canmpyitanrewuuni, Kile à u jè a yige kwùŋi i, maa u pyi u à uye cyêe sùpyire na. ⁴¹ Sùpyire puni bà t'à u jya mɛ. Kile mpyi a fyânha a wuu mpiimu cwɔɔnrɔ mà pyi u shérii ke, wuu pi à u jya. U jɛŋkwooni kàntugo mà fworò kwùŋi i, wuu pi à lyí maa bya ná u e. ⁴² U à túnnture le wuu cye e, na wuu a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á, wuu raa yi fíniŋi wuu a yu pi á, na Kile à Yesu tɛŋe u u kwùubii ná jyii wuubii sâra u tàanna ná pi kapyiŋkil'e. ⁴³ Kile túnntunmpii puni mpyi a jwo u kyaa na na shin maha shin u à dá u na ke, u mɛge fànhe cye kurugo, urufoo kapegigii sí yâfa u na.»

⁴⁴ Mà Pyeri yaha puru jwumpe na, mpíi pi mpyi na u jwumpe núru ke, Kile Munaani à tɛge pire puni jɔŋ'i. ⁴⁵ Yahutuubii dánafeebii pi mpyi a shà ná Pyeri e ke, li mpyi a sâa pire kàkyanhala mà Kile jya u à u Munaani sùguro supyishinŋi sanŋi jɔŋ'i mú. ⁴⁶ Naha kurugo ye pi mpyi a tire sùpyire jya ti i yu shɛɛnre tabɛr'e, maa Kile mɛge kêre Kile Munaani cye kurugo.

Jye ka Pyeri si jwo: ⁴⁷ «Tá wuu saha sí n-jà nte sùpyire sige t'àha batize lwòhe e mɛ? Bà wuu à Kile Munaani ta mɛ, amuni pi mú à li ta.»

⁴⁸ Jye u à puru jwo ke, maa pi pyi pi à pi batize Yesu Kirisita mɛge na. Pi batizenkwooni kàntugo, ka pi i li cya Pyeri á na u canmpyaa pyi ná pire e.

11

Karigii cyi à pyi supyishinŋi sanŋi shwɔhɔl'e ke, Pyeri à cyire jwo Zheruzalemu dánafeebil'á

¹ Yesu túnntunmpii ná dánafeebii pi mpyi Zhude kùluni i ke, pire mpyi a lógo na supyishinŋi sanŋi sùpyiibii pli mú na jye a jɛɛ Kile Jwumpe na.

² Jye Pyeri à núr'a kàre Zheruzalemu kàñhe e ke, Yahutuubii dánafeebii pi mpyi a ŋkwònni le barag'e ke, ka pire si u faha, ³ maa jwo: «Naha na sùpyire ti jye ti jye a kwòŋ mɛ, mu à jɛn'a sà wwò ná pire e, fo mà lyí ná pi e ye?» ⁴ Jye karigii cyi à pyi ke, ka Pyeri si jye cyire yyahe e ninŋin ninŋin mà jwo pi á.

⁵ U à jwo: «Mà mii yaha Zhope kàñhe e Kilejarege na canŋka, Kile à kani là cyêe mii na, ka mii i yaage kà jya vâannɔ nitabaaga fiige, ku mbliŋkii sicyɛɛrenŋi s'à pwɔ, k'à yíri nɛnyinŋi na na ntíri, mà pa yyére mii taan. ⁶ Ka mii i ku yal'a wíi. Yatɔɔre ná sige yaare ná jɛŋke yafiliyi ná sanɔcyɛnre, yire yi mpyi kuru vâannɔke e. ⁷ Ka mii i mɛjwuu lógo na “Pyeri, yíri ma a bùu ma a ŋkyàa.” ⁸ Ka mii i jwo “Lire sí n-jà n-pyi la Kafoonŋi? Naha na ye yaaga maha yaaga ku jye ku jye a yaa k'a lyí mɛ, lire jye mɛ mà jwóhɔ ke, mii sâha sâa kuru kà lyí mà jya mɛ.” ⁹ Ka mɛjwuuni si núr'a fworò nɛnyinŋi na “Yaage Kile à pyi na k'à fíniŋe ke, ma hà njwo na kur'à jwóhɔ mɛ.” ¹⁰ Lir'à pyi mà nɔ tooyo taanre na, ka vâannɔke ná ku funŋɔ yaayi si nta a dùgo nɛnyinŋi na. ¹¹ Pyenge e mii mpyi ke, lire tèn'à nàmbaa taanre ta pi à yyére kuru pyenge jwóge na. Pi mpyi a pire tun mii á mà yíri Sezare kàñhe e. ¹² Ka Kile Munaani si yi jwo mii á na mii u a sì ná pi e fyagara baa. Cɛnmpyinambaabii baaniŋi u ŋge ke, pire pi à mii tùugo mà kàre Sezare e, ka wuu u sà jye Kɔrinɛyi pyenge e. ¹³ Nyanŋkanni na u à Kile mèlɛkɛŋi ninjyerenŋi jya u bage e, ka mèlɛkɛŋi si njemu jwo u á ke, ka u u jye yire yyahe e mà jwo wuu á, na mèlɛkɛŋi'à jwo na uru u pìi tun Zhope kàñhe e, Simɔ pi maha mpyi Pyeri ke, pi i sà uru yyére pi a ma. ¹⁴ Pyinŋkanni na u ná u pyenge shiinbii sí n-pa n-shwɔ ke, na mii Pyeri u sí n-pa lire jwo u á.

¹⁵ Jye mii à jwumpe sì ke, ka Kile Munaani si ntíl'a tɛge pi jɔŋ'i bà li mpyi a fyânha a tɛge wuu jɔŋ'i mɛ. ¹⁶ Lir'à pyi ke, jwumpe Kafoonŋi mpyi a jwo ke, ka mii funŋɔ si ntíl'a cwo puru na. U mpyi a jwo na “Yuhana à sùpyire batize ná lwòhe e, ŋka yii pi ke, ná Kile Munaani i yii sí batize.” ¹⁷ Jye lire pyinŋkanni na, wuu pi à dá Kafoonŋi Yesu Kirisita na ke, Kile à jwɔ wuu na maa màkange ŋkemu kan wuu á ke, kuru ninuge u à kan pi á, lire e ke, di mii mpyi na sí n-jà Kile jyii wuuni fyinŋe n-jwo ye?»

¹⁸ Mpii pi mpyi wani maa Pyeri jwumpe lógo ke, ka pire funnyi si nta a níŋe, ka pi i Kile kée maa jwo: «Sée wi, mpii pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, Kile à pyinŋanna kan pir'á bà pi si mpyi si pi toronŋanni kɛɛnɲɛ, si nùmpañja ta mɛ.»

Antiyoshi kàñhe dánafeebii kurunke tasiige

¹⁹ Yefuge ku mpyi a dánafeebii ta Ecyeni bonkwooni kàntugo na ke, kuru mpyi a pi pyi pi à fê a caala. Ka pi pìi si ñkàre fo Fenisi kùluni ná Sipiri kìnì i, ka pìi si ñkàre Antiyoshi kàñhe e. Yahutuubii baare e, pire nyɛ a mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu waber'á mɛ. ²⁰ Lire ná li wuuni mú i, dánafeebii pìi mpyi a yîri Sipiri kìnì ná Sireni kàñhe e mà pa Antiyoshi kàñhe e. Mpii pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kafoonji Yesu i ke, ka pire si puru jwo pi á. ²¹ Kafoonji à pire dánafeebii tɛgɛ sèl'e pi báaraŋi i, ka lire si shinnyahara pyi t'à dá u na, maa tiye kan u á.

²² Zheruzalɛmu kàñhe dánafeebii kurunŋ'á yire lógo ke, ka pi i Barinabasi tun Antiyoshi kàñhe e. ²³ Pyinŋanni na Kile mpyi a jwɔ Antiyoshi kàñhe dánafeebii na ke, Barinabasi à nɔ wani maa lire nya ke, ka u funŋke si ntáan, ka u u màban le pi e, maa pi pyi na pi piye waha pi i ñkwôro Kafoonji kuni i. ²⁴ Yii li cè na Barinabasi na mpyi sùpya nɲɛnɲɛ. Kile Munaani mpyi a u jî, u dányani mpyi a pɛe, ka shinnyahara si nyɛ Kafoonji na.

²⁵ Lire kàntugo ka Barinabasi si ñkàre Tarisi kàñhe na mà sà a Soli caa. ²⁶ U à u cya a nya ke, maa núr'a kàre ná u e Antiyoshi e. Pi à yyee ninŋin pyi wani, pi mpyi maha si na bínnini ná cyelempyiibil'e, maa shinnyahara kála Kile kuni na. Antiyoshi kàñhe e, pi à cyelempyiibii mɛgɛ le: «kerecyɛnbii*». Lire l'à pyi ku toŋcyiige.

²⁷ Kile túnntunmpii pìi mpyi a yîri Zheruzalɛmu i cyire canmpyaagil'e mà pa Antiyoshi kàñhe e. ²⁸ Wà mɛge na mpyi pi e Agabusi. Mà Kile Munaani yaha l'à uru yyaha cù, ur'à jwo na katibwɔhɔ na sí n-pa n-pyi dɲyɛni cyeyi puni i. Nyɛ saanŋi Kolodi tɛni i, lir'à pa mpyi. ²⁹ Lir'à pyi ke, cyelempyiibii pi mpyi Antiyoshi e ke, ka pire si li lwó piye funŋ'i, cɛnmpyiibii dánafeebii pi nyɛ Zhude kùluni i ke, si cyeyi wà yiye na mà tàanna ná pi shin maha shin pɛrege e si ntɛge pire tɛge. ³⁰ Yaayi pi à wà yiye na mà ta ke, ka pi i yire kan Barinabasi ná Soli á pi sà ñkan Zhude kùluni dánafeebii kacwɔnribil'á.

12

Yakuba mbòŋi ná Pyeri kàsujyiini kani

¹ Lire tɛni i, saanŋi Erɔdi mpyi na dánafeebii pìi kyérege. ² U à Yuhana cɛnmpworonani Yakuba bò ná kàshikwɔnɲwɔni i. ³ U à lire nya l'à táan Yahutuubil'e ke, bwúurunji nɲjirigembaanji kataanni i, ka u u pi pyi pi à Pyeri cù mú. ⁴ Pi à Pyeri cù ke, ka u u pi pyi pi à u le kàsuni i, maa sòrolashii ke ná baani pyi pi i u kàanmucaa. U la mpyi kataanni ká ntòro si nta u yíbe sùpyire nyii na. ⁵ Mà Pyeri yaha kàsuni i, dánafeebii mpyi a kwôro Kileparege na u á.

⁶ Canmbilini i Erɔdi mpyi na sí Pyeri yíbe sùpyire nyii na ke, numpilage ku sí n-tòro lire canmbilini sí n-ta a nɔ ke, kuru numpilage e, mà Pyeri nimpwɔni yaha ná yòrɔyò shuunni i sòrolashiibii pìi shuunni shwɔhɔl'e, u mpyi na ñwúuni. Sòrolashiibii pìi mpyi a yyére kasubage jwɔge na maa ku kàanmucaa. ⁷ Ka Kafoonji Kile mèlɛkɛni wà si mpâl'a jyè kasubage e, ka ku puni si mpyi bɛɛnmɛ, ka mèlɛkɛni si Pyeri bwɔn bwɔn ñkere na mà jɛ, maa jwo: «Yîri fwɔfwɔ!» Ka yòrɔyi si ntíl'a kwɔn a láha u cyeyi na mà cwo, ka u u yîri. ⁸ Ka mèlɛkɛni si jwo: «Seepwɔge tɛg'a maye bínni, ma a ma tanhanyi pwɔ.» Ka u u li pyi amuni. Ka mèlɛkɛni si núr'a jwo: «Ma vàanntinmbwɔhe le, ma a ma na fye e.» ⁹ Ka u u fwor'à taha u fye e. Nde mèlɛkɛni à pyi ke, u nyɛ a mpyi a cè na lire na nyɛ sée mɛ. U mpyi na sɔnŋi na ñɔɔɔ uru nyɛ na ñwúuni. ¹⁰ Sòrolashiibii pi nyɛ na kasubage kàanmucaa ke, ka Pyeri ná mèlɛkɛni si ñkàr'a sà ntòro pire sòrolashikurunke nɲcyiige taan, maa ñkàr'a sà ntòro kurunke shɔnwoge taan, tɔɔnnte bàrage ku mpyi a tɛg'a tajjɲwɔge tò, ná ku jwɔge mpyi

* 11:26 Kerecyɛnbii jwɔhe ku nyɛ: Yesu Kirisita fyɛɲwɔhɔshiinbii.

a kan kàñhe funŋke yyére ke, mà jwo pi nɔ kuru na ke, ka ku u múgo kuy'á, ka mèlɛkɛŋi ná Pyɛri si fwoɔ na ŋkɛge. Mà pi nɛŋkaribii yaha, ka mèlɛkɛŋi si mpâl'a pînni u na.

¹¹ Lir'à pyi ke, ka Pyɛri yákiliŋi si nta a múgo, ka u u jwo: «Numɛ sɛɛŋi na, mii à dá li na na Kafoonji u à u mèlɛkɛŋi wà tun u à pa mii shwɔ Erɔdi na, Yahutuubii la mpyi si kapegigii ŋcyiimu pyi mii na ke, si mii shwɔ cyire puni na mú.»

¹² Pyɛri yákiliŋi'à pa ntɛɛn ke, Yuhana pi maha mpyi Marika ná u nunji mɛge ŋyɛ Mariyama ke, ka u u ŋkàre uru Mariyamaŋi pyɛnge e. Dánafee nɛŋyahamii mpyi a bínni wani, maa Kile jáare. ¹³ U à nɔ maa bage ŋwɔge kúu ke, báarapyicwoŋi wà na mpyi wani na Ɔɔda, ka uru si yîr'a pa si mpa ku múgo. ¹⁴ U à Pyɛri mɛjwuuni lóg'a cɛ ke, funntange kurugo, mà jwo u pyɛnge ŋwɔge múgo ke, ka u u fê a kàr'a sà yi jwo pi sanmpil'á, na Pyɛri nɛŋjyereni na wá pyɛnge ŋwɔge na. ¹⁵ Ka pi i jwo: «Taha mu nùmbwuuni bà ŋyɛ a ŋwɔ mɛ?» Ka Ɔɔda si núr'a jwo: «Sèe, uru u wá sîi u wi!» Ka pi i núr'a jwo: «Mèlɛkɛŋi u maha u kàanmucaa ke, uru u sí n-ta u à uye pyi u fiige mà pa.»

¹⁶ Mà pi yaha puru na, ka Pyɛri si ŋkwôro na pyɛnge ŋwɔge kúuli. Pi à pa ŋwɔge múgo mà u ŋya ke, ka li i pi bilibili. ¹⁷ Ka u u cyɛge yîrige pi á, maa pi pyi pi à fyâha. Pyiŋkanni na Kafoonji à u yige kàsuni i ke, ka u u yire puni yyaha jwo pi á. Maa yi jwo pi á na pi sà yi yyaha jwo Yakuba* ná cɛnmpyiibii sanmpil'á, maa yîri wani mà kàre cyage kabɛr'e.

¹⁸ Nyɛg'à pa múgo ke, ka sòrolashiibii si wá na ŋyâha na wùruge piye e, maa piye yíbili: «Di Pyɛri à pyi a jwo yɛ?» ¹⁹ Ka Erɔdi si pi pyi pi à sà a u caa, ŋka pi ŋyɛ a u ŋya mɛ. Ka Erɔdi si sòrolashiibii yyer'a yíbe, maa pi pyi pi à pi bò†. Lire kàntugo maa yîri Zhude kùluni i, mà kàre Sezare kàñhe e mà sà tère pyi wani.

Erɔdi kwùŋkanni

²⁰ Lire mpyi a saanŋi Erɔdi lùuni ta l'à yîri Tiri ná Sidon kànyi shiinbii taan sèe sèl'e. Ka pire si bɛ nɛŋkin na, maa sà jwo a ŋwɔ ná saanŋi bage nùŋufoonji i, uru mɛge na mpyi Bilasitusi. Lire kàntugo maa ŋkàr'a sà saanŋi jáare na u uye sanŋi yaha u u yoge kwò, nahà na yɛ Erɔdi kîni i pire mpyi na pi ŋjyîŋi taa.

²¹ Canmbilini na pi mpyi a bɛ si cyire karigii yyaha cwɔɔnrɔ ke, lir'à pa nɔ ke, ka Erɔdi si u fànhe vâantintŋke le, maa mpa ntɛɛn saanre yatɛɛnŋke e, jwumpe pu ŋyɛ u á ke, maa puru jwo sùpyir'á. ²² U à kwò u jwumpe na ke, ka sùpyire si jwo fànha na: «Kile u à mpe jwo lire baare e, sùpya bà mɛ!» ²³ Lire tèenuuni i, ka Kafoonji Kile mèlɛkɛŋi wà si ntíl'a fyɛɛnre cyán Erɔdi i mà bò, nahà na yɛ pèente t'à yaa ti taha Kile na ke, u ŋyɛ a tire taha u na mɛ.

²⁴ Kile Jwumpe mpyi na ŋcaali, dánafeebii sí i ŋyahage. ²⁵ Barinabasi ná Soli à kwò pi báaraŋi na Zheruzalɛmu kàñhe e ke, maa núr'a kàre Antiyôshi kàñhe e. Pi nɛŋkaribii, Yuhana pi maha mpyi Marika ke, maa ŋkàre ná ur'e.

13

Kile Munaani à Barinabasi ná Soli cwɔɔnr'a yaha piye kanni na

¹ Kile tûnntunmii ná cyelentii na mpyi Antiyôshi kàñhe dánafeebii kurunke e. Pire mɛyi yi ŋyɛ: Barinabasi ná Simiyon pi maha mpyi: «Nizheri» ke, ná Lusisi uru mpyi a yîri Sirɛni kàñhe e, ná Manayeni uru ná saanŋi Erɔdi mpyi a lyɛ pyɛnnuge e, ná Soli. ² Canŋka mà dánafeebii yaha pi a súnŋi le maa Kile père, ka Kile Munaani si jwo ná pi e na: «Yii Barinabasi ná Soli yaha piye kanni na mii á, báaraŋi mɛɛ na mii à pi yyere ke, bà pi si mpyi si uru pyi mɛ.» ³ Pi à súnŋi le maa Kile jáare a kwò ke, maa pi cyeyi taha Barinabasi ná Soli nùŋke na, maa pi yaha pi à kàre Kile báaraŋi na.

Barinabasi ná Soli à kàre Sipiri kîni i

* **12:17** Yakubaŋi kyaa l'à jwo naha ke, Yesu cɛnmpworonji kyaa li. † **12:19** Ɔɔmu shiinbil'á, kasubage kàanmucyafoonji ká mpyi u ŋyɛ na ku kàanmucaa na ŋwɔge mɛ, ka kàsujyinjì wà si fwoɔ, nde li mpyi a yaa li pyi uru kàsujyinjì na ke, lire pi maha mpyi ku kàanmucyafoonji na.

⁴ Nye lire pyin̄kanni na, Kile Munaani à Barinabasi ná Soli tun pi à kàre Selusi kànhe na. Pi à nò wani ke, ka pi i jyè bakwɔɔge k'e maa nkàre Sipiri kini i, lire kini na nye lwòhe nin̄ke e. ⁵ Pi à sà nò Salamisi kànhe e ke, ka pi i wá na jaare na Kile jwumpe yu Yahutuubii Kile Jwumpe kàlambayi i. Yuhana pi maha mpyi: «Marika» ke, uru mpyi a pi tègɛ pi báaraŋi i.

⁶ Lire kàntugo ka pi i kini puni jyiil'a sà nò Pafɔsi kànhe na. Yahutu nàŋi wà na mpyi kuru kànhe na, uru mege na mpyi Bariyesu. Jinamaha u mpyi u wi. U mpyi maha fini na uru na nye Kile tũntun̄ŋɔ. ⁷ Uru jinamahan̄i mpyi ná Sipiri kini jũŋufoon̄i Serijusi Polusi i. Serijusi Polusi yákiliŋi mpyi a jwɔ, ka u u Barinabasi ná Soli yyere, jaha na ye u la mpyi si Kile jwumpe lógo. ⁸ Pi mpyi maha uru jinamahan̄i pyi Girɛkiibii shɛɛnre e: «Elimasi». Ka u u wá na Barinabasi ná Soli kyáli. U la mpyi si kini jũŋufoon̄i jũŋɔ kyán bà u si mpyi u àha ndá Yesu na mɛ.

⁹ Soli pi maha mpyi: «Poli» ke, mà u yaha u a jĩ Kile Munaani na, u à jinamahan̄i yal'a wíi, ¹⁰ maa jwo: «Mu fun̄ŋk'à jĩ cwɔɔre ná kafinare na, Sitaann̄i sùpya u nye mu, mu kafuunni li nye mà katiile pyi. Kafoon̄i Kile kurigii cyi à tíi ke, jaha tère e mu sí cyire nkɛɛgɛŋi jwɔ yaha ye? ¹¹ Yi lógo! Numɛ, Kafoon̄i sí mu pyi fyin. Mu sí tère pyi, mu sì can̄ŋanyiini bèenmpe nya mɛ.»

Lire tèenuuni i, ka Elimasi jyiigii si ntíl'a wwò, ka numpini si jyè u yyahe e, ka u u wá na cyɛge fyíŋe na màre na wà caa ngemu u si u cyɛge cù, si u yyaha cù ke. ¹² Kini jũŋufoon̄i'à lire nya ke, maa dá Yesu na. Nde u mpyi a lógo Kafoon̄i kyaa na ke, lire mpyi a u kàkyanhala sèe sèl'e.

Poli ná Barinabasi à kàre Antiyɔshi kànhe e

¹³ Lire kàntugo ka Poli ná u shɛɛfeebii si yĩri Pafɔsi kànhe e, maa jyè bakwɔɔge k'e mà kàre Pɛrigɛ kànhe e, kuru kànhe na mpyi Panfili kùluni i. Yuhana pi maha mpyi: «Marika» ke, ka uru si láha pi na, maa núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e.

¹⁴ Lire kàntugo ka Poli ná Barinabasi si yĩri Pɛrigɛ kànhe e mà kàre Antiyɔshi kànhe e, kuru na nye Pisidi kùluni i. Yahutuubiican̄ŋk'a pa nò ke, ka pi i nkàr'a sà jyè a tèen Kile Jwumpe kàlambage e. ¹⁵ Nye cyag'à pa nkàla a kwò mà fworɔ MusaSaliyaŋi ná Kile tũntun̄mpii san̄mpii sémɛbil'e ke, ka kàlambage jũŋufɛebii si pi pyi pi à yi jwo Poli ná Barinabasi á: «Cin̄mpyiibii, kampyi yɛɛgɛ jwumɔ na wá yii á mà jwo sùpyir'á, yii pu jwo.»

¹⁶ Nye ka Poli si yĩri, maa cyɛge yĩrige sùpyir'á, maa pi pyi na pi fyâha. Pi à fyâha ke, ka u u jwo: «Yii Izirayɛli shiin̄bii ná yii mpii puni pi nye na fyáge Kile na ke, yii lógo na jwɔ na. ¹⁷ Wuu pi nye Izirayɛli shin̄i ke, wuu u Kilen̄i à wuu tulyeyi cwɔɔnrɔ, maa pi pyi pi à nyaha mà pi yaha bilere e Misira kini i. Lire kàntugo maa pi yige lire kini i ná u fànhe e. ¹⁸ U à kwòro ná pi e síwage fun̄ŋke e, maa pi karigii kwú uye e, mà sà nò yyee beeshuunni laage na.

¹⁹ Lire kàntugo u à supyishi kuuyo baashuunni shi bò a yige Kana kini i, maa pire u taare kan pi á. ²⁰ Pi à tire taare fente pyi mà sà nò yyee nkɔwuu sicyɛɛre ná yyee beeshuunni ná kɛ (450) laage na. Lire kàntugo ka u u kacwɔnrɛbii pìi tĩŋɛ wuu tulyeyi jũŋ'i fo mà sà yaa ná Kile tũntun̄ŋi Samuweli u tĩŋi i. ²¹ Puru fun̄ŋke e, ka wuu tulyeyi si li cya na u saan̄ŋi wà kan pir'á. Nye Kisi u nye Benzhamà u tũluge shin̄i ke, ka Kile si uru jyan̄i Sawuli pyi u à pyi pi saan̄ŋi yyee beeshuunni fun̄ŋ'i.

²² Nye ka Kile si mpa jcyé Sawuli na, maa Dawuda kan pi á, pi à pyi pi saan̄ŋi. Uru kyaa na Kile à jwo na “Sùpyan̄i shin̄i mii nye na jcaa, ná uru u nye mii jyi wun̄i ke, uru u nye Zhese jyan̄i Dawuda. Uru u sí n-pa mii jyi karigii puni pyi.” ²³ Bà Kile mpyi a li jwɔmɛɛni lwó mɛ, Dawuda tũluge shin̄i u à pa mpyi Izirayɛli shiin̄bii Shwofoon̄i. Uru u nye Yesu.

²⁴ Mà jwo uru Shwofoon̄i u pa ke, Yuhana mpyi a fyânha a yi jwo Izirayɛli shiin̄bii pun'á, na pi pi toron̄kanni kɛɛn̄ŋɛ pi i láha kapegigii na, pi i batize. ²⁵ Yuhana báaraŋi mpyi na byanhare u takwɔɔre na ke, u mpyi maha nkɔ sùpyir'á na “Yii na sôn̄ŋi na jofoo

u nyɛ mii yɛ? Shwofoonɔ yii nyɛ na sigili ke, uru bà u nyɛ mii mà dɛ! Nka wà sí n-pa mii kántugo, mii nùŋke bá à cyére u tanhanɔ mɛɛre zànhani i.”

²⁶ Mii cìmpyibii, wuu pi nyɛ Ibirayima tùluge shiimbii ke, mà bàra yii mpìi puni pi nyɛ na fyáge Kile na ke, wuu á uru zhwoŋi jwump'à jwo. ²⁷ Yii li cè na Zheruzalɛmu kànhɛ shiimbii ná pi nùŋufɛebii mpyi a cè na Yesu u nyɛ uru Shwofoonɔ mɛ. Kile tùnntunmpii jwumpe pi mpyi na ŋkálali canŋɔŋ maha canŋɔŋ ke, pi mpyi a puru yyaha cè mɛ. Nyɛ pi Yesu ntùnɔi cye kurugo, Kile tùnntunmpii jwump'à tòro pu jwunŋanni na. ²⁸ Ali mà li ta pi nyɛ a nùŋ ta, ŋkemu ku sí n-pa ná l'e u bò mɛ, lire ná li wuuni mú i, pi à fànhafoonɔ Pilati jàare si u ta mbò kworokworocige na. ²⁹ Kile tùnntunmpii mpyi a yaaga maha yaaga séme Yesu kyaa na ke, tɛni i cyire pun'à fùŋŋ ke, ka pi i u tìrige kworokworocige na mà sà ntò fanŋke e.

³⁰ Nka Kile à u nɛ a yige kwùŋi i. ³¹ Mpìi pi mpyi a taha u fye e mà yìri Galile kùluni i, mà kàre Zheruzalɛmu i ke, u nɛŋkwooni kántugo, u à uye cyée pire na canmpyaa ninyahagii funŋ'i. Pire mú pi nyɛ na u kyaa yu sùpyir'á numɛ.

³² Mii ná Barinabasi sí wi ke, Jwumpe Nintanmpe nɔwɛmɛni Kile mpyi a lwó wuu tulyey'á ke, puru wuu mú nyɛ na yu yii á. ³³ Wuu pi nyɛ pi tùluge shiin ke, Kile à lire nɔwɛmɛni fùŋŋ wuu á, Yesu nɛŋi cye kurugo, bà l'à séme Zaburu sémeŋi kuni shɔnwuuni i na

“Mu u nyɛ mii Jyanɔ,

Ninjaa mii à pyi mu Tunɔi*.”

³⁴ Kile à Yesu nɛ a yige kwùŋi i, lire e u saha sì n-fwónhɔ mɛ, yire y'à jwo

“Yaayi ninɛnɛnyi nɔwɛmɛni mii à lwó Dawuda á ke,

mii sí yire kan yii á†.”

³⁵ Y'à séme Zaburu sémeŋi cyage kabɛr'e lire nɔwɛmɛni kyaa na na

“Mu sì nɛ ma báarapyinɔi ninɛnɛni buwuŋi yaha u fwónhɔ fanŋke e mɛ‡.”

³⁶ Dawuda sí wi ke, Kile mpyi a ndemu yaa ke, Dawuda à báaraŋi pyi mà tàanna ná lire e. U à báaraŋi pyi a kwò ke, u a kwù, maa sà bàra u tiibii na, maa fwónhɔ mú. ³⁷ Nka Kile à Yesu nɛ a yige kwùŋi i, u nyɛ a fwónhɔ mɛ.

³⁸ Mii cìmpyibii, yii à yaa yii li cè na uru cye kurugo, yii kapegigii sí n-jà yàfa yii na. Kile tùnntunɔi Musa Saliyanɔ mpyi na sì n-jà cyi yàfa yii na mɛ. ³⁹ Nka yii shin maha shin u à dá Yesu na ke, urufoo wogigii puni sí yàfa u na.

⁴⁰ Lire e ke nde Kile tùnntunmpil'à jwo ke, yii a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi lire kà ŋkwò nɔ yii na mɛ. Pire cye kurugo Kile à jwo

⁴¹ “Yii wí, yii pi nyɛ yii nyɛ a Kile jwumpe yaha laage e mɛ,

nde Kile sí n-pa n-pyi ke, lire sí yii kàkyanhala, puru funŋke e yii sí n-kwù.

Yii tɛn ná l'e, mii sí n-pa kani là pyi yii tìnɔi i,

ndemu li nyɛ, wà mɛɛ n'a mpyi a li jwo yii á,

yii mpyi na sì n-dá li na mɛ§.”»

⁴² Nyɛ Poli ná Barinabasi mpyi na fwore Kile Jwumpe kàlambage e ke, pi à li cya pi á, na pi pa yà jwo pir'á nde kani ninuuni kyaa na canŋɔŋke nimpanke na. ⁴³ Sùpyire mpyi na ncaali ke, mpìi pi à jyè Yahutuubii Kile kuni i ke, ka pire ninyahamii ná Yahutuu ninyahamii si ntaha Poli ná Barinabasi nɔwɔh'i, ka pi i wá na màban leni pi e, maa pi pyi, na Kile à nɔwɔ pi na maa pi le kuni ndemu i ke, na pi kwôro lire e.

⁴⁴ Nyɛ canŋɔŋk'à nùr'a nɔ ke, ka kànhɛ shiimbii fànha si ŋkàr'a sà bínni, maa Kafoonɔ Jwumpe lógo Poli ná Barinabasi nɔwɔ na. ⁴⁵ Yahutuubii nùŋufɛebil'à tire supyinyahare nɔwɔ ke, ka yinɔyɛge si jyè pi e, ka pi i wá na Poli ná Barinabasi jwumpe ndire páanni, maa pi cyere.

* 13:33 Zaburu 2.7 † 13:34 Ezayi 55.3 ‡ 13:35 Zaburu 16:10 § 13:41 Abakuki 1.5

⁴⁶ Nye ka Poli ná Barinabasi si yi fíniñ'á jwo pi á: «Yii Yahutuubil'á, Kile Jwumpe mpyi a yaa pu fyánha a jwo. Nka ná yii s'á cyé pu na, maa li cyêe na yii nye na jcaa shìñi nínkwombaanji na me, lire e ke mpíi pi nye pi nye Yahutuu me, wuu sí n-kàre pire yyére.

⁴⁷ Naha kurugo ye yire Kafoonji Kile à jwo wuu á u Jwumpe Semēñi i na

“Mii à mu tìñe, bà mu si mpyi si mpyi bēenme supyishinji pun'á, si zhwonji jwumpe jwo dīnyēñi cyeyi puni i me*.”»

⁴⁸ Mpíi pi nye pi nye Yahutuu me, pir'á puru jwumpe lógo ke, pi funntanga wuubil'á Kafoonji Jwumpe le barag'e. Mpíi pi mpyi shìñi nínkwombaanji ntanji laage e ke, ka pire puni si dá Yesu na.

⁴⁹ Lire pyínkanni na, Kafoonji Jwumpe mpyi na jcaali lire kùluni puni i. ⁵⁰ Cyeebii megefeebii pi mpyi a jyè Yahutuubii Kile kuni i ke, ka Yahutuubii jùñufeebii si pire ná kànhe shinbwoobii sòn mà yaha Poli ná Barinabasi na, ka pi i pi kyéregē, maa pi kòr'a yige pi kùluni i. ⁵¹ Poli ná Barinabasi nivworobil'á pi tooyi bambanji kwòro kwòr'a wu pi na†. Lire kàntugo maa nkàre Ikoni kànhe e. ⁵² Cyelempyiibii pi mpyi Antiyoshi kànhe e ke, pire mpyi a jñ funntange ná Kile Munaani na.

14

Poli ná Barinabasi à Kile jwumpe jwo Ikoni kànhe e

¹ Nye nde l'á pyi Antiyoshi kànhe e ke, lire ninuuni l'á pyi Ikoni kànhe e. Poli ná Barinabasi à sà nò Ikoni i ke, maa nkàre Yahutuubii Kile Jwumpe kàlambage e, maa Kile Jwumpe jwo fo ka Yahutuu ninyahamii ná supyishinji sanñi sùpyire tà ninyahara si dá Yesu na. ² Nka Yahutuubii pi mpyi a cyé si piye kan Yesu á ke, ka pire si dānafeebii meyi kēegē supyishinji sanñ'á, ka pire si yīri dānafeebii kurugo. ³ Lire ná li wuuni mú i, Poli ná Barinabasi à kwòro wani mà tère nimbwoo pyi. Pi mpyi a pi cyēge taha Kafoonji Yesu na maa u kyaa yu sùpyir'á fyagara baa. Kafoonji mpyi maha fànhe kaan pi á, pi i kakyanhala karigii ná kacyeenñii pyi. Lire cye kurugo pi mpyi maha li cyêe na jwumpe pi nye na yu na Kile à jwò ke, na puru na nye sèe. ⁴ Nye lir'á pyi ke, ka kànhe shiinbii si ntáa, ka taage kà si mpyi ná Yahutuubii kàmpañke e, ka ku sanñke si mpyi ná Yesu tūntunmpil'e.

⁵ Yahutuubii ná supyishinji sanñi ná pi jùñufeebii mpyi a bē li na, si Poli ná Barinabasi kyéregē, si pi wà mbò ná kafaayi i. ⁶ Poli ná Barinabasi à pa jccē na pi na pire tabonjo caa ke, maa fē a kàre Likayoni kùluni i, Lisitiri ná Dēribe ná yi kwūumpe kanyi na. ⁷ Mà pi yaha wani, pi mpyi maha Jwumpe Nintanmpe yu.

Pii mpyi na sññi na Poli ná Barinabasi na nye yasuny

⁸ Nànji wà na mpyi Lisitiri kànhe e, u tooyi mpyi a fàan. U mpyi a si cwòhómófoo. ⁹ Canñka mà Poli ná Barinabasi yaha pi i yu ná sùpyire e, uru nāñi nintēenñi na mpyi sùpyire shwòhòl'e. U mpyi na Poli jwumpe núru. Ka Poli si mpa u yal'a wíi mà li nya na dāniyanji nye u á, u jà a cùñjo. ¹⁰ Ka u u jwo fànha na: «Yīri, ma a ntíl'a yyére ma tooyi na!» Ka nāñi si yi a yīr'a yyére, maa ntíi na jaare. ¹¹ Sùpyir'á lire nya ke, maa jwo fànha na pi shēenre e: «Kakyanhala! Yasunñyi yà à yiye kēenñ'a pyi sùpyii, mà tīg'a pa wuu yyére!» ¹² Ka pi i Barinabasi mege le Zusi, pi yasunmbwòhe mege ku mpyi kure. Yasunñke mege ku mpyi Erimesi ke, kuru ku mpyi maha Zusi tūnture yu, ka pi i kuru mege le Poli na, jaha na ye uru mpyi maha jwumpe yu. ¹³ Yasunñke Zusi bage na mpyi kànhe tajyijwòge na. Nge u mpyi maha kuru sunni ke, ka uru si nupyahigii cyi cù, maa cire yafyēenre myígile cyi yaciyi i, mà pa yyéēñe yyéēñe kànhe tajyijwòge na. U ná sùpyire la mpyi si yire nīyi bō si mpyi sáraga Poli ná Barinabasi á.

¹⁴ Poli ná Barinabasi à pa yire cē ke, ka pi nāvunñjo wuubii si pi vāanntinñyi cwòn cwòn, maa fyâl'a pi jùñjo bē, maa jwo fànha na: ¹⁵ «Wuu cìnmnyiibii, jaha kurugo yii nye na nde

* 13:47 Ezayi 49.6 † 13:51 Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 wíi.

pyi ye? Wuu na nyε sùpyii, yii fiige. Wuu à pa mpa Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, na yii kàntugo wà ncyii laaga baa karigii na, Kileni nyii wuŋi u à nìnyini ná nìŋke ná suumpe lwøhe ná ku funŋo yaayi dá ke, yii i yyaha kēnnε uru Kileni á. ¹⁶ Tèni là à tòro, Kile mpyi a supyishini puni yaha pi i pi nyii kurigii jaare. ¹⁷ Nka lire ná li wuuni mú i, Kile maha u tàange cyêre yii na ná kacennii ninyahagil'e: u maha zàhe kaan yii á na yîri nìnyini na, maa yii sùmanji pyi u u jwøge u tèefaani i, maa njyini kaan yii á fo maha yii funnyi táan.»

¹⁸ Poli mée nyε u à mpe jwumpe puni jwo ke, pi à kànha maa jà a sùpyire sige nìyi mbòŋi na, si mpyi sàraga pi á.

¹⁹ Lire kàntugo ka Yahutuubii pìi si yîri Antiyoŋshi kànhe ná Ikoni kànhe e, maa mpa sùpyire sòn a wà pi na, ka pi i Poli wà a cyán ná kafaayi i, maa u filil'a sà ncyán kànhe kàntugo. Pi mpyi na sònŋi na u à kwû. ²⁰ Nka cyelempyiibil'à pa bínni u taan ke, ka u u yîri mà jyè kànhe e. Kuru canŋa nùmpañŋa, ka u ná Barinabasi si yîri wani mà kàre Deribe kànhe na. ²¹ Nyε Poli ná Barinabasi à Jwumpe Nintanmpe jwo Deribe kànhe e, ka shinnyahara si dá Yesu na, maa mpyi u cyelempyii.

Poli ná Barinabasi à nùr'a kàre Antiyoŋshi kànhe e

Lire kàntugo ka Poli ná Barinabasi si nùr'a kàre Lisitiri kànhe e, maa yîri wani mà kàre Ikoni kànhe e, maa nùr'a yîri wani mà kàre Antiyoŋshi kànhe e, kuru na nyε Pisidi kùluni i. ²² Pi nintorobii na yire kànyi na, pi mpyi maha màban leni cyelempyiibil'e, maa pi yeεge bà pi si mpyi si ŋkwôro Kile kuni i mε. Pi mú mpyi maha yi yu pi á na: «Wuu à yaa wuu yyefugo kariii ninyahagii kwú wuye e si nta njyè Kile Saanre e.»

²³ Dánafeebii kurunyi yi mpyi yire kànyi na ke, ka Poli ná Barinabasi si kacwønribii pìi cwønr'a yaha yire kurunyi puni ninŋin ninŋinŋi jùŋo na. Lire kàntugo maa sùnŋi le, maa Kile jaare pi kyaa na. Kafoonji Yesu na pi à dá ke, maa pi kyaa le uru cye e.

²⁴ Lire kàntugo maa Pisidi kùluni jyiile maa ŋkàre Panfili wuuni i. ²⁵ Pi à Kile jwumpe jwo Perige kànhe e mà kwò ke, maa ŋkàre Atali kànhe e.

²⁶ Pi à nò wani ke, maa jyè bakwøge e mà kàre Antiyoŋshi kànhe e. Báaraŋi u nge Poli ná Barinabasi à pyi amε ke, wani kuru kànhe na dánafeebii mpyi a Kile jaare pi na maa pi le Kile cye e uru báaraŋi mpyini mε na, bà Kile si mpyi si jwø pi na si pi tège mε. ²⁷ Pi à nò wani ke, maa dánafeebii puni bínni. Kile mpyi a pi pyi pi à jà a yaaga maha yaaga pyi ke, mà bàra pyinŋanni na Kile mpyi a daniyaŋi kuni cyêe supyishini sanŋi na ke, maa yire puni yyaha jwo dánafeebil'á. ²⁸ Maa ntènn'a tère nimbwoo pyi ná pi e wani.

15

Dánafeebil'à mpinni nimbwoo pyi Zheruzalemu i

¹ Yahutuubii dánafeebii pìi mpyi a yîri Zhude kùluni i mà pa Antiyoŋshi kànhe e, cìmpyiibii dánafeebii pi mpyi pi nyε Yahutuu mε, maa mpa a pire kálali maa ŋko pir'á na: «Yii aha mpyi yii nyε a kwòn mà tàanna ná Kile tùnntunŋi Musa Saliyaŋi i mε, yii si nùmpañŋa ta mε.» ² Poli ná Barinabasi nyε a mpyi a jεε puru jwumpe na mε, ka ti i mpyi nàkaana pi shwøhø'e fo mà ti jaana. Li nyε a pa jwø mε fo ka li i yaa mà Poli ná Barinabasi ná piiberii tun Zheruzalemu kànhe e, pi sà mpe jwumpe cyêe Yesu tùnntunmpii ná kacwønribii na.

³ Ka dánafeebii kurunke si pi tùgo. Pi ninŋaribil'à tòro Fenisi kùluni ná Samari wuuni i. Mpii pi nyε pi nyε Yahutuu mε, pyinŋanni na pir'à piye kan Yesu á ke, ka pi i lire yyaha jwo cyire kùligii cìmpyiibil'á. Puru jwumpe mpyi a cìmpyiibii puni funnyi táan sèl'e. ⁴ Poli ná u shèrefeebil'à sà nò Zheruzalemu i ke, ka dánafeebii kurunke ná Yesu tùnntunmpii ná kacwønribii si pi jùŋo bê a jwø. Yaaga maha yaaga pi à jà a pyi Kile fànhe cye kurugo ke, ka pi i yire puni yyaha jwo pi á. ⁵ Farizhēnbii pi mpyi a dá Yesu na ke, ka pire pìi si yîri maa jwo: «Supyishini sanŋi sùpyiibii pi à dá Yesu na ke, fànha kyaa li pire pi kwòn, mà bàra lire na, pi à yaa pi a Musa Saliyaŋi kurigii sanŋkii jaare.»

⁶ Lir'à pyi ke, ka tũntunmpii ná kacwǎnribii si bínn'a tẽn, maa piye nya puru jwumpe na. ⁷ Pi à puru jwumpe òrì piye shwǎhǎl'e mà mǎ, ka Pyeri si mpa yĩri maa jwo:

«Mii cĩnmpyiibii, yii à li cè, mà lwó fo tẽemǎni i Kile à mii cwǎnrǎ yii shwǎhǎl'e, bà mii si mpyi s'a Jwumpe Nintanmpe yu supyishĩnĩ sann'á, pi i pu lógo, si dá Yesu na mɛ. ⁸ Kile sí u à sũpyire puni zòompĩ cè ke, ur'à li cyêe na ur'à jɛɛ supyishĩnĩ sannĩ na, lire kurugo u à u Munaani le pi e bà u à li le wuu e mɛ. ⁹ Kile jɛɛ a sɛncwǎnrǎgo pyi wuu ná pire shwǎhǎl'e mɛ. U à pi zòompĩ fĩnĩjɛ, jaha na yɛ pi à dǎniyanĩ pyi Yesu na.

¹⁰ Jɛɛ wuu Yahutuubii, tugure ti jɛɛ wuu ná wuu tulyeyi jɛɛ a jà ti na mɛ, jaha na yii à cyé Kile jɛyĩ wuuni na si tire tẽgɛ mpĩ cyelempyiibii jũn'ĩ yɛ? ¹¹ Yii àha funɲo wwò li na na bà wuu à dá li na mɛ, amuni pire mú à dá li na na Kafoonĩ Yesu à jwǎ wuu na maa wuu shwǎ.»

¹² Ka sũpyire puni si fyâha maa núru, kakyanhala karigii ná kacyeenĩkii Barinabasi ná Poli à pyi Kile fǎnhe cye kurugo supyishĩnĩ sannĩ shwǎhǎl'e ke, ka pi i cyire jwo pi á. ¹³ Pi à jwo a kwò ke, ka Yakuba* si jwumpe lwó maa jwo: «Mii cĩnmpyiibii, yii lógo na jwǎ na. ¹⁴ Mà lwó fo ku tasiige e, Kile à yákili yaha supyishĩnĩ sannĩ na, maa pĩ cwǎnrǎ pi shwǎhǎl'e mà pyi uye wuu pyĩnkanni ndemu na ke, Simǎ Pyeri à yire jwo yii á. ¹⁵ Puru jwumpe ná Kile tũntunmpii jwump'à pa bẽ ninĩkin na, bà yĩ mpyi a sémɛ Kile Jwumpe Sémɛnĩ i na

¹⁶ «Lire kǎntugo mii sí núru n-pa,

Dawuda bage k'à cwo ke, mii sí kuru faanra sahanĩki.

Mii sí n-pa ku ɲkunũnyĩ yĩrige si ntĩi sahanĩki,

¹⁷ Mpĩ pi jɛɛ pi jɛɛ Yahutuu mɛ, bà pire puni si mpyi si mpa mii Kafoonĩ Kile á, s'a mii pẽre mɛ.

Mii à supyishĩnĩ sannĩ yyer'a pyi naye wuu, pi raa mii pẽre†.

¹⁸ Cyire karigii mii Kafoonĩ Kile à cyêe fo tẽemǎni i.»

¹⁹ Lire kurugo mii Yakuba á, supyishĩnĩ sannĩ sũpyiibii pi à piye kan Kile á ke, wuu àha núru tuguro taha pire jũn'ĩ mɛ. ²⁰ Ɗka wuu lɛtɛɛ kan pi á, wuu u yĩ jwo pi á na pi àha raa yasunĩyĩ kyaare kyàa mɛ, pi àha raa jacwǎrǎ pyi mɛ, yatǎge k'à kwũ mà ta sìshan jɛɛ a fworó k'e mɛ, pi àha kuru kyà mɛ, pi àha raa sìshange lyĩ mɛ. ²¹ Yii à li cè na mà lwó fo tẽemǎni i, canɲɲo maha canɲɲo, Musa Saliyanĩ jwumpe na ɲkálali Kile Jwumpe kàlambayi i kǎnyi puni i.»

Yesu tũntunmpil'à lɛtɛɛ tun supyishĩnĩ sannĩ dǎnafeebil'á

²² Yakuba a jwo a kwò ke, ka tũntunmpii ná kacwǎnribii ná dǎnafeebii kurunke shiinbii puni si bẽ li na na pi pĩ cwǎnrǎ piye shwǎhǎl'e pi bàra Poli ná Barinabasi na, pi tun Antiyǎshi kǎnhe e. Jɛɛ Zhude pi maha mpyi Barisabasi ke, ka pi i uru ná Silasi cwǎnrǎ, pire shiin shuunnĩnĩ tayyérege mpyi a pẽ cĩnmpyiibii dǎnafeebii shwǎhǎl'e. ²³ Lɛtɛɛnĩ pi mpyi a sém'a kan pi á pi sà ɲkan ke, yĩ mpyi a sémɛ ur'e na:

«Wuu cĩnmpyiibii dǎnafeebii pi à fworó supyishĩnĩ sannĩ i ná pi jɛɛ Antiyǎshi kǎnhe ná Siri kĩni ná Silisi wuuni i ke, wuu fwù na jɛɛ yii na. Wuu pi jɛɛ Yesu tũntunmpii ke, wuu ná dǎnafeebii kurunke kacwǎnribii pi à ɲge lɛtɛɛnĩ tun yii á. ²⁴ Wuu à lógo na pĩ na jɛɛ a yĩri naha wuu yyére mà kǎr'a sà yii yákilibii wùrugo ná jwumpe p'e fo mà yii funɲyĩ pyi y'à pɛn, mà li ta wuu bà pi à pi tun mɛ.

²⁵ Lire kurugo wuu pun'à wwò a tẽn maa bẽ li na, si pĩ tun yii á, mà bàra wuu ntàannamacĩnmpyiibii Barinabasi ná Poli na. ²⁶ Pire shiin shuunnĩn'á piye kan wuu Kafoonĩ Yesu báaraɲ'á fo na ɲko si mpǎon pi múnahigil'e. ²⁷ Wuu à Zhude ná Silasi tun mà bàra pi na, jɛɛ wuu à jwo sémɛnĩ i ke, pire yabilimpĩ sí yire jwo yii á.

* **15:13** Yakuba na mpyi Yesu cĩnmpworó maa mpyi Zheruzalemu dǎnafeebii kurunke yyaha yyére shinĩ. † **15:17** Amási 9.11, 12

²⁸ Kile Munaani à ndemu cyêe wuu na, ka wuu u jɛɛ li na ke, lire li jɛɛ, wuu jɛɛ a yaa wuu tugure tabɛɛ tɛɛɛ yii nun'i, ná jɛyii kapyaaɣii bà mɛ. Wuu sí yi jwo n-waha yii á, ²⁹ yii àha raa yasunɣii kyaare kyàa mɛ, yii àha raa sìshange lyî mɛ, yatɔɔge k'à kwû mà ta sìshan jɛɛ a fworò k'e mɛ, yii àha kuru kyaare kyà mɛ, yii láha jacwɔɔre na. Yii aha láha cyire karigii mpyiɣi na, lir'à jwɔ. Wuu fwù jɛɛ yii na.»

³⁰ Nye ka pi i pi yaha pi à kàre. Pi à sà nɔ Antiyɔshi kàhe e ke, maa dánafeebii bínni, maa letɛɛɣi kan pi á. ³¹ Ka pi i u kála, yɛɛɣi jwumpe pu mpyi u e ke, puru jwumpe mpyi a sàa pi funɣii táan. ³² Zhude ná Silasi u jɛɛ Kile túnntunmpii ke, ka pire si yɛɛɣi ninyahaya kan cínmpyibii dánafeebil'á, maa màban le pi e Kile kuni i, ³³ maa ntɛɛn wani mà tère pyi ná pi e. Lire kàntugo ka dánafeebii si jwó le pi á, maa pi tùugo. Cyage e pi mpyi a yîri ke, ka pi i núr'a kàre wani pi tunveebii yyé. [³⁴ Ka Silasi si li lwó uye funɣi si ntɛɛn Antiyɔshi kàhe e.]

³⁵ Ka Poli ná Barinabasi si tère pyi Antiyɔshi e. Sùpyire tabɛɛ ninyahara mpyi a bâra pi na, pi i sùpyire kâlali, maa Kafoonji jwumpe yu pi á, puru pu jɛɛ Jwumpe Nintanmpe.

Poli ná Barinabasi à láha piye na

³⁶ Lire kàntugo ka Poli si Barinabasi pyi: «Wuu à Kafoonji jwumpe jwo kànyi njemu na ke, wuu núr'a shà wani, wuu sà dánafeebii kàanmucya kampyi pi wá na sì yyaha na Kile kuni i.»

³⁷ Mà pi yaha pi i nko raa núruli, Yuhana pi maha mpyi Marika ke, Barinabasi la mpyi uru si nkàre ná pire e. ³⁸ Ka Poli si jwo na u jɛɛ a yaa u kàre ná pire e mɛ, jaha na yɛ mà pire yaha Panfili kùluni i, u à nùru pire fye e, u saha jɛɛ a pire tɛɛɛ pi báaraɣi na mɛ. ³⁹ Nye ka li i mpyi jwunyahama pi shwɔhɔl'e fo ka pi i láha piye na. Ka Barinabasi si Marika bâra uye na, ka pi i jyè bakwɔɔge e, mà kàre Sipiri kùni i. ⁴⁰ Poli wi ke, ka uru si Silasi bâra uye na. Ka dánafeebii si jwó le pi á, maa pi kyaa le Kile cye e, bà Kafoonji si mpyi si jwɔ pi na, si pi tɛɛɛ mɛ. ⁴¹ Lire kàntugo ka pi i nkàre Siri kùni i, maa yîri wani mà kàre Silisi kùluni i. Lire tooy'e, pi mpyi maha màban leni dánafeebil'e.

16

Timoti à bâra Poli ná Silasi na

¹ Lire kàntugo ka Poli ná Silasi si nkàre Deribe kàhe e, maa yîri wani mà kàre Lisitiri kàhe e. Cyelempyanj wà na mpyi wani Lisitiri kàhe e, uru mɛge na mpyi Timoti. U nunj na mpyi dánafoo, Yahutu u mpyi ure, nka u tunj na mpyi Gireki. ² Cínmpyibii dánafeebii pi mpyi Lisitiri kàhe e, mà bâra mpíi pi mpyi Ikoni kàhe e ke, pire mpyi na u metange yiri. ³ Lire kurugo Poli la mpyi si u pyi u báarapyijɛɛ. Nye Yahutuubii pi mpyi wani ke, pire kurugo, ka Poli si u kwɔn, jaha na yɛ sùpyire puni mpyi a cè na u tunj na jɛɛ Gireki*. ⁴ Pi ninjkaribii na, kàha maha kàha na pi à tòro ke, Yesu túnntunmpii ná Zheruzalemu kàhe dánafeebii kacwɔnribii mpyi a karigii jɛyimu jwo ke, ka pi i cyire jwo yire kànyi dánafeebil'á, maa li cya pi á, na pi a cyi kurigii jaare. ⁵ Là mpyi na bârali dánafeebii kurunji fàhe nyahanj na, pii sí i bârali pi na canja maha canja.

Kile kacyeeni l'à Poli pyi u à kàre Masedoni kùluni i ke

⁶ Nye Poli ná u shɛɛfeebii la mpyi si sà Kile jwumpe jwo Azi kùluni i, nka Kile Munaani jɛɛ a jɛɛ mɛ. Lire e ka pi i Firijyi kùluni jyiile mà kàre Galati kùluni i. ⁷ Pi à sà byanhara Misi kùluni na ke, ka pi la si mpyi si nkàre Bitini wuuni i, nka Yesu Munaani † jɛɛ a jɛɛ mɛ. ⁸ Nye ka pi i Misi kùluni jyiile mà kàre Torasi kàhe na. ⁹ Mà Poli yaha wani, Kile à

* **16:3** Ná Timoti nunj sí mpyi Yahutu, lire e pi mú mpyi maha u wíi Yahutu. Nka Yahutuubii pi jà pi a u wíi Yahutu sèe wu, u mpyi a yaa u kwɔn mà tàanna ná pi saliyani i. Poli à Timoti pyi u à uye kan pi à kwɔn bà u si mpyi si mpyi Yesu Kirisita shɛnɛ jwufoo nijcɛnɛ Yahutuubii shwɔhɔl'e mɛ. † **16:7** Yesu Munaani ná Kile Munaani jɛɛ ninjin.

kani là cyêe u na. Canŋka numpilage e, u à Masedoni kùluni shinŋi wà nɛnjyerewe nya, ka uru si jwo: «Poli, mii na mu jáare, ta ma Masedoni i ma a wuu tège.»

¹⁰ Nyɛ Poli à yire jwo wuu á ke, ka wuu† u ntíl'a li lwó wuye funŋ'i si ñkàre Masedoni i, naha na yɛ wuu à li nya na nákaana baa, Kile à li cyêe wuu na na wuu sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani shiinbil'á.

Lidi à uye kan Kafoonji á Filipi kàñhe na

¹¹ Ka wuu u yîri Torasi kàñhe e, maa bakwɔɔge lwó maa ntíl'a kàre Samotirasi kàñhe e. Kuru canŋa nùmpañja, maa ñkàre Nɛyapolisi kàñhe e. ¹² Maa yîri wani mà kàre Filipi kàñhe na, kuru ku nyɛ Masedoni kùluni kàñhe nɛncyiige, maa mpyi Ɔrɔmu shiinbii màrampe e. Wuu à canmpyaa pyi kuru kàñhe e. ¹³ Canŋɔŋk'à pa nɔ ke, ka wuu u ñkàre kàñhe kàntugo yyére dùge ɲwɔge na, naha na yɛ wuu à li ta na wani pi maha Kileɲarege pyi§. Wuu à sà cyeebii mpiimu ta pi à bínni wani ke, wuu à Kile jwumpe jwo pir'á. ¹⁴ Pire cyeebil'e, wà mɛge na mpyi Lidi, uru mpyi a yîri Cyatiri kàñhe e, u mpyi na fyáge Kile na. Uru ceenji mpyi maha vâanpyi nɛnyeyi lonŋara wuyi péréli. Ka Kafoonji Kile si u zòmbilini múgo, maa u pyi u à ɲɛɛ Poli jwumpe na. ¹⁵ Ka u ná u pyɛnge shiinbii puni si batize. Lire kàntugo ka u u wuu pyi: «Ná yii s'à dá li na na sèenji na mii à naye kan Kafoonji á, yii a ma mii pyɛnge e.» U à wuu kárama fo wuu à ɲɛɛ.

Pi à Poli ná Silasi cû a tò kàsujɛ i

¹⁶ Canŋka mà wuu nɛŋkaribii yaha Kileɲarege cyage e, wuu à círi ná bilicwonji w'e. Jínanji wà na mpyi u e, uru jínanji mpyi maha u pyi u u cɛere pyi. Uru ceenji mpyi maha wyéɛɲyahaga taa lire céepyiini i na ɲkaan u ɲùɲfeebil'á. ¹⁷ Ka uru ceenji si ntaha wuu ná Poli fye e, maa ɲko fànha na: «Mpii shiinbii na nyɛ Kilenji nɛnyɛ wunji báarapyii. Kuni i zhwonji nyɛ na ntaa ke, lire pi nyɛ na ɲcyére yii na.»

¹⁸ Ceen'á lire pyi canmpyaa nɛnyahagii funŋ'i, li nyɛ a pa ɲwɔ mɛ. Canŋka ka Poli lùyiri wunji si yyaha kêɛɲɲe u á, maa jínanji pyi: «Yesu Kirisita mɛge na, fworɔ ɲge ceenji i.» Ka jínanji si ntíl'a fworɔ u e. ¹⁹ Uru bilicwonji ɲùɲfeebil'á li nya na wyéɛɲɲi pire nyɛ na ntaa u céepyiini cye kurugo ke, na lire kuni na ɲko s'a ntùni ke, ka pi i Poli ná Silasi cû, cyage e sùpyire maha bínnini ke, maa ñkàre wani ná pi e fànhafeebii yyére. ²⁰ Pi à nɔ wani ke, maa jwo yukyaabil'á: «Mpii shiinbii wá na wuu kàñhe ɲyàha na wùruge. Yahutuu pi nyɛ pi pi. ²¹ Pi wá na karigii ɲcyiimu yu sùpyir'á ke, kapyimbaagii cyi nyɛ cyi cyi, wuu Ɔrɔmu shiinbii si ɲɛɛ cyi na, si nta ɲjyere cyi mpyi na mɛ.»

²² Sùpyir'á yire lógo ke, ka pi lùgigii si yîri Poli ná Silasi taan. Ka yukyaabii si pi pyi pi à pi vâanpyi ñiril'a wwû pi na, maa pi bwòn ná kàsorigil'e. ²³ Pi à pi bwòn sèl'e mà kwò ke, maa pi le kàsujɛ i, maa kasubage kàanmucyafoonji pyi u a pi kàanmucaa sèl'e. ²⁴ Pi à puru jwo kàanmucyafoonji'á ke, ka u u ntíl'a Poli ná Silasi lɛɲɛ kasubage bapyɛɛgii puni kàntugo yyére wuuni i, maa pi tooyi le a shwôhɔ cinŋke kà na.

²⁵ Nyɛ ɲɛɲɛke byanhampe e, Poli ná Silasi mpyi na Kile jáare, maa Kile pèente myahigii cêe, kàsujyiibii sanmpii sí i núru. ²⁶ Mà pi yaha puru na, ka ɲɛɲke si mpâl'a cyêɛɲɲe, maa kasubage cúnŋɔ cúnŋɔ sèe sèl'e, ka ku ɲwɔyi puni si ntíl'a múgo, ka kàsujyiibii puni yòrɔyi si ɲkwòn ɲkwòn a láha pi na. ²⁷ Ka kasubage kàanmucyafoonji si ɲè. U à kasubage ɲwɔyi nya y'à múgo ke, maa wá na sônŋi na kàsujyiibil'á fê a fworɔ, maa u ɲwɔtɔɔnge ñir'a wwû si ntège uye bò*. ²⁸ Ka Poli si jwo fànha na: «Ma hà kapii pyi maye na mɛ! Wuu puni na naha naha!»

† **16:10** Luka à jwo: «wuu»: lir'á li cyêe naha ɲke cyage e u à bâra Poli na, pi i báare sɛɲcyan. § **16:13** Filipi kàñhe Yahutuubii nàmbaabii nyɛ a mpyi a ke kwò mɛ. Lire e kuni nyɛ a mpyi a kan pi á pi Kile Jwumpe kàlambaga cyán wani mɛ. Lire kurugo Yahutuubii mpyi maha piye bínnini lwôhe ɲwɔge na kàñhe kàntugo. Làdaabii pi mpyi maha mpyi tufeempe ntaŋi kurugo ke, kuru lwôhe pi mpyi maha ntège na pire pyi. * **16:27** Ɔrɔmu shiinbil'á, kasubage kàanmucyafoonji ká mpyi u nyɛ na ku kàanmucaa na ɲwɔge mɛ, ka kàsujyiɛni wà si fworɔ, nde li mpyi a yaa li pyi uru kàsujyiɛni na ke, lire pi maha mpyi ku kàanmucyafoonji na.

²⁹ Nye ka kasubage kàanmucyafoon̄ji si bèen̄m̄e cya. U fyagara wun̄ji fo na n̄cyênni, maa fyâl'a jyè babilini i, mà sà n̄cwō Poli ná Silasi fere e. ³⁰ U à yîri ke, maa pi yige ntàani na, maa jwō: «Na c̄n̄mpyîi, n̄aha mii à yaa mii u pyi si n̄umpan̄ja ta yê?» ³¹ Ka pi i u pyi: «Dá Kafoon̄ji Yesu na, lire ká mpyi, mu ná ma pyenge shiimbii sí n̄umpan̄ja ta.»

³² Lire kântugo ka Poli ná Silasi si Kafoon̄ji jwumpe jwō u ná u pyenge shiimbii pun'á. ³³ Kuru numpililyage e, ka kasubage kàanmucyafoon̄ji si nkàre ná Poli ná Silasi i, maa sà pi n̄oyi wyere pyi, maa ntíl'a batize mà bâra u pyenge shiimbii puni na. ³⁴ Lire kântugo maa Poli ná Silasi pyi pi à dũgo u bage n̄nyin̄ji na, maa pi kan pi à lyî. Uru n̄an̄ji ná u pyenge shiimbii puni mpyi funntange e, n̄aha na yê pi mpyi a piye kan Kile á.

³⁵ Nye nyèg'à pa múgo ke, ka yukyaabii kurun̄ke si p̄i tun pi sà yi jwō kasubage kàanmucyafoon̄'á na u Poli ná Silasi cye yaha. ³⁶ Ka kasubage kàanmucyafoon̄ji si sà Poli pyi: «Fàn̄hafeebii n̄aha a t̄un̄ntun̄mii yaha pi à pa yi jwō mii á na mii u yîi cye yaha. Yîi sí n-jà n-fworo s'a si yyeyin̄ke e.» ³⁷ Ka Poli si pi pyi: «Pi n̄yê a wuu yal'a yîbe m̄e, maa wuu bwòn, mà li ta wuu na n̄yê Ɔr̄omu shiin†. Lire kântugo pi à wuu le k̄asun̄ji i. Num̄e, pi la na n̄yê si n̄uru wuu n̄wōh̄o njige k̄asun̄ji i la? Lire mpyi n̄yê m̄e, fo pire yabilimp̄ii pi pa wuu yige.»

³⁸ Ka t̄un̄ntun̄mp̄ii si n̄ur'a k̄ar'a sà yire jwō yukyaabil'á. Pi à lógo na Poli ná Silasi na n̄yê Ɔr̄omu shiin ke, ka pi i fyá, ³⁹ maa nk̄ar'a sà piye mp̄inni kan Poli ná Silasi á, maa pi yige k̄asun̄ji i, maa li n̄áare pi á na pi fworo k̄an̄he e. ⁴⁰ Pi à fworo k̄asun̄ji i ke, maa nk̄are Lidi yyére, mà sà d̄ánafeebii ta wani, maa pi yere maa m̄aban le pi e, maa nta a k̄are.

17

Nyàhan̄gurugun̄ji u à pyi Tesaloniki k̄an̄he e ke

¹ Lire kântugo ka Poli ná Silasi si nt̄oro Anfipolisi k̄an̄he e, maa yîri wani maa sà nt̄oro Apoloni k̄an̄he e mà k̄are Tesaloniki k̄an̄he e. Kile Jwumpe k̄alambage k̄a na mpyi wani Yahutuubil'á. ² Bà Poli mpyi maha nt̄ee na li pyi m̄e, can̄n̄on̄ke ká n̄o, u mpyi maha nk̄are Kile Jwumpe k̄alambage e. Can̄n̄on̄ji taan̄re fun̄n̄'i, n̄je y'à sém̄e Kile Jwumpe Sem̄en̄ji i ke, ka u ná wani shiimbii si jwō yire kyaa na. ³ U mpyi maha yi f̄inin̄ji na yu pi á, maa li cyêre pi na na f̄an̄ha ku mpyi ku ki Kile N̄in̄cw̄on̄r̄on̄ji u kyéreg'a b̄o, u u n̄è a fworo kw̄un̄ji i. U mpyi maha pi pyi: «Yesu kyaa mii n̄yê na yu yîi á ke, uru u n̄yê Kile N̄in̄cw̄on̄r̄on̄ji.» ⁴ Yahutuubii p̄i mpyi a n̄e puru jwumpe na, maa bâra Poli ná Silasi na. Mp̄ii pi mpyi na fyáge Kile na Gir̄ekiibil'e ke, ka pire n̄inyaham̄ii ná cyeebii m̄eḡefeebii p̄i n̄inyaham̄ii mú si dá.

⁵ Ka lire ȳin̄cyege si jyè Yahutuubii n̄un̄ufeebil'e, ka pire si k̄an̄he sup̄yifahafahayi yà yyer'a wà yîye na, maa yi s̄on̄ mà wà Poli ná Silasi na. Ka yire si jwun̄yahama ȳirige s̄up̄yire shw̄oh̄ol'e fo mà k̄an̄he puni nyàha a w̄urugo. Maa piye tug'a k̄are Zhas̄on pyenge e, mà sà a Poli ná Silasi caa si n̄c̄u raa ma s̄up̄yire cyage e. ⁶ Pi n̄yê a sà Poli ná Silasi ta wani m̄e, maa Zhas̄on ná d̄ánafeebii piiber̄ii c̄u a k̄are f̄an̄hafeebii cyage e maa jwō f̄an̄ha na: «Nte s̄up̄yire ti n̄yê na d̄inyen̄ji puni nyàha na w̄uruge ke, num̄e pir'à n̄o n̄aha wuu yyére! ⁷ Zhas̄on yyére pi à sun̄mbage l̄en̄e, mà li ta kariḡii cyi n̄yê cyi ná Ɔr̄omu saan̄bw̄he saliȳan̄ji n̄yê a b̄ê m̄e, cyire pi n̄yê na yu. Pi wá na nk̄o na saan̄ji waber̄e na n̄yê, na uru m̄ege na n̄yê Yesu.»

⁸ Puru jwumpe nd̄ogon̄ji mpyi a sà k̄an̄he shiimbii ná f̄an̄hafeebii yákilibii w̄urugo. ⁹ Mà tàanna ná saliȳan̄ji i, wyere Zhas̄on ná u pyenge shiimbil'à kan a yaha f̄an̄hafeebil'á pi i nta a pi yaha.

Poli ná Silasi à Kile jwumpe jwō Bere k̄an̄he e

¹⁰ Numpilag'a pa ww̄o ke, ka d̄ánafeebii si ntíl'a Poli ná Silasi pyi pi à k̄are Bere k̄an̄he e. Pi à sà n̄o wani ke, maa ntíl'a jyè Yahutuubii Kile Jwumpe k̄alambage e. ¹¹ Yahutuubii pi

† 16:37 Mp̄ii pi n̄yê pi n̄yê Ɔr̄omu shiin m̄e, yukyaabii mpyi maha pi pyi pi à pire bwòn maa nta a pi yîbe. N̄ka li mpyi na f̄un̄ mà Ɔr̄omu shin̄ pyi amuni. Poli ná Silasi mpyi Ɔr̄omu shiin, lire e ke pi mpyi a yaa pi bwòn m̄e.

mpyi Bere kàñhe e ke, pire mpyi funɲɛnɲɛfee mà tòro Tesaloniki kàñhe wuubii na. Kile jwumpe ndògoni mpyi a táan pir'á sèe sèl'e. Jwumpe Poli ná Silasi mpyi maha yu ke, pi mpyi maha puru kàanmucaa canɲa maha canɲa, si ɲcè kampyi pu ná Kile Jwumpe Semɛɲi wumpe na ɲye ninɲin. ¹² Lir'á pyi ke, ka Yahutuubii niɲyahamii si dá Yesu na. Girɛkiibii shwɔhɔl'e, ka cyeebii meɛfeebii niɲyahamii ná nàmbaabii niɲyahamii mú si dá Yesu na. ¹³ Nka Tesaloniki kàñhe Yahutuubii pìl'á lógo na Poli ná Silasi wá na Kile jwumpe yu Bere kàñhe e ke, ka pire si ɲkàr'a sà Bere kàñhe shiimbii sòn a wà pi na. ¹⁴ Nye ka cìmpyiibii dánafeebii si ntíl'a Poli pyi u à kàre suumpe lwɔhe ɲwɔge na, maa sà bakwɔɔge kà lwó, ka Silasi ná Timoti si ntèen wani Bere kàñhe e. ¹⁵ Mpii pi mpyi a kàr'a sà Poli tùugo ke, pir'á kàr'a sà u yaha fo Atɛni kàñhe e. Pi ninurubii na, ka Poli si yi jwo pi á na pi sà yi jwo Silasi ná Timoti á, na pi a fyâa, pi a sà uru ɲwɔh'i.

Poli à jwo ná Atɛni kàñhe ɲcèfeebii'e

¹⁶ Mà Poli yaha u u Silasi ná Timoti sigili Atɛni kàñhe e, u à li kàanmucya mà li ɲya na kàñh'á ɲi yasunɲyi na, ka lire si sàa pɛn u e. ¹⁷ Nye Yahutuubii ná supyishini sannɲi u mpyi na fyáge Kile na ke, u mpyi maha si na yu ná pire e Kile Jwumpe kàlambage e. Canɲa maha canɲa, u mpyi maha si sùpyire tabinniɲi i, u aha sà mpiimu ta wani ke, u mpyi maha jwo ná pire e. ¹⁸ Ka Epikuri tonɲkuni shiimbii pìl'á Sitoyiki tonɲkuni shiimbii pìl'á si mpa na yu ná Poli i*. Pi pìl'á jwo: «Naha jwuɲyahama ɲge nàɲi ɲye na yu ye?» Ka pìl'á si jwo: «Yasunɲyi yi ɲye yi ɲye naha wuu yyére me, li naha kee yire kyaa u ɲye na yu.» Pi à yire jwo naha na ye Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo pi á Yesu ná kwuɲɛni kyaa na†.

¹⁹ Ka pi i Poli yyer'a kàre kàñhe jwumpe tabinnige e, pi maha kuru cyage meɛe pyi: «Areyopazi». Pi à nò wani ná u e ke, maa jwo: «Ná kàlani nìvɔnɲi i mu à pa ke, wuu la ɲye ma a yà jwo wuu á uru kàmpannɲe na. ²⁰ Naha kurugo ye jwumpe mu ɲye na yu ke, puru na ɲye jwumɔ nìvɔnmɔ wuu á, lire kurugo, wuu la na ɲye ma a pu yyaha yal'a jwo wuu á.»

²¹ Atɛni kàñhe shiimbii puni ná nàmpwuunbii pi mpyi pi shwɔhɔl'e ke, pire mpyi maha pi tɛni fàñha lwó kafɔnni kani ndògoni ná li bàraɲi na.

²² Mà Poli niɲjyerenɲi yaha kàñhe jwumpe tabinnige e, u à jwo: «Yii Atɛni kàñhe shiimbii, mii à li kàanmucya mà li ɲya na yii na Kile caa cyanɲkannigii shini puni na. ²³ Naha kurugo ye mà mii yaha ɲani na yii kàñhe e, yaaga maha yaaga yii ɲye na sunni ke, mii à yire puni ɲya. Ali mii à sémere tà ɲya t'á sémɛ tasunɲke k'e, na “Kilenɲi u ɲye sùpya ɲye a u cè me.” Uru Kilenɲi yii ɲye na mpère mà li ta yii ɲye a u cè me, uru kyaa mii ɲye na yu yii á.

²⁴ Uru u ɲye Kile. Uru u à diɲyeni ná u funɲo yaayi puni dá ke, uru u ɲye niɲyini ná ɲiɲke Kafoonɲi. U ɲye na ntèn sùpya bafanrage e me. ²⁵ Kile ɲye a tige na sùpya u báara pyi si ntaha uru tège me, ɲaha na ye uru u maha shini ná ɲoni ná yi sanɲyi puni kaan sùpyire pun'á. ²⁶ U à supyishini puni pyi u à fworro shin ninɲin i, maa pi pyi pi à tɛen ɲiɲke cyeyi puni i, maa tɛrigii láha láha cyiye na, maa pi tatɛɛnyɲi tɛgigii láha láha cyiye na mà kan pi á. ²⁷ U à lire pyi bà pi puni si mpyi s'a uru Kile caa, bà wà maha yaaga caa na mâre me, mà li ta u laage ɲye a tɔon wuu wà tufiige na me. ²⁸ Naha kurugo ye uru u à wuu dá, maa shini kan wuu á, maa wuu pyi wuu u ɲini na ɲyàha. Mpii pi maha myahigii cêe yii shwɔhɔl'e ke, yire pire pìl'á jwo na “Wuu à fworro Kile e.”

* **17:18** Mà tàanna ná Epikuri tonɲkuni shiimbii'e sùpyani maha mpyi shi na ntàanɲi kanni meɛ na, na Kile kuro ɲye ɲiɲke e me, na karigii puni na ɲye ɲiɲgo kurugo wogii. Sitoyiki tonɲkuni shiimbii ɲye a mpyi a ɲɛɛ sùpyire t'a ntàanɲi kanni caa me. Mà tàanna ná pire sònɲonɲkanni i, ɲiɲke kataanmp'á cwɔonrɔ mà tàanna ná saliya e, lire e ke, sùpyir'á yaa pi piye waha pi i uru saliyanɲi yaha ɲjire e. Pi mpyi a kariii soro, pi la mpyi si fàñha ta pi funɲo karigii puni ná cyereyampe na ná pi yákilibil'e. † **17:18** «Kwuɲɛni»: Girɛkiibii shɛɛnre e, cyee meɛe ki. Poli mpyi na Yesu ná kwuɲɛni kyaa yu ke, lire mpyi a pi pyi pi i sònɲi na yasunɲyi yà shuunni kyaa Poli ɲye na yu. Yasunmpɛge ku ɲye yesu ná yasunɲcwɔge ku ɲye kwuɲɛni ke, pi mpyi na sònɲi na yire kyaa Poli ɲye na yu.

²⁹ Nye ná wuu s'à fworó Kile e, lire e ke sùpyanji cyeg'à yaayi njemu yaa na mpêre mu à jwo sɛɛnɔji wuyi, lire nye me wyérefyinnji wuyi, lire nye me kafaayi longara wuyi ke, wuu nye a yaa wuu a sɔnnji na yire yaayi sùpyan'á yaa ná u sɔnnɔre e ke, na Kile na nye yire fiige me. ³⁰ Mpii pi à pi tiinji pyi Kile ncɛmbaanji i ke, Kile nye a pire cú a tãanna ná lire e me. Nka Kile na yi yu nume sùpyire pun'á cyeyi puni i, na pi pi toronkanni kɛɛnnɛ pi i mpa ur'á. ³¹ Naha kurugo ye Kile à canɔke kà tɛge, nkemu i u sí n-pa diɔnyɛnji sùpyire puni sâra si ntãanna ná pi kapyiinkil'e ntlinji funɔke e ke. U yabilinji shincwɔnrɔnɔji cye kurugo u sí lire pyi. U à u jɛ a yige kwunji i, lire cye kurugo u à li cyêe sùpyire na na uru Kile à u cwɔnrɔ.»

³² Nye pi à kwubii jɛnɔji jwumpe lógo Poli jwɔ na ke, ka pli si wá na u fwɔhɔre, ka pli si jwo: «Wuu sí n-pa pu sanmpe lógo canɔke kabere.» ³³ Nye ka Poli si yiri pi taan mà kàre. ³⁴ Lire ná li wuuni mú i, pli mpyi a taha u fye e, maa dá Yesu na. Pire e, wà mege na mpyi Denisi. Kàhe jwumpe cwɔnrɔfoonji wà u mpyi ure. Ceɛnɔji wà mú na mpyi, uru mege na mpyi Damarisi, mà bàra piiberii na.

18

Poli à kàre Kɔrenti kàhe e

¹ Lire kàntugo Poli à yiri Ateni kàhe e, mà kàre Kɔrenti kàhe e. ² U à sà Yahutu nàni wà ta wani, uru mege na mpyi Akilasi. Pɔn kùluni shin u mpyi u wi. U nimpavɔnnji u mpyi mà yiri Itali kini i ná u cwɔnɔji Pisisili i, naha na ye saannji Kolodi mpyi a jwo na Yahutuubii puni pi fworó Ɔɔmu kànbwɔhe e. Ka Poli si bàra pi na. ³ Ná u ná pire sí mpyi na vɔannɔji bayi báaranji ninunji pyi, ka u u ntɛɛn pi yyére maa tère pyi ná pi e báaranji na. ⁴ Canɔɔnyɔji puni i, u mpyi maha si na yu ná Yahutuubii ná Girekiibil'e Kile Jwumpe kálambage e, maa jcaa pyiɔkannigii puni na, si pi pyi pi dá Yesu na. ⁵ Mà lwó Silasi ná Timoti à yiri Masedoni kùluni i mà shà ke, Poli saha nye a labere bàra Kile jwumpe njwunji na me*. U mpyi maha yi fininji na yu Yahutuubil'á na Yesu u nye Kile Njɔcwɔnrɔnɔji. ⁶ Nka Yahutuubii nye a jɛɛ Poli jwumpe na me, maa u cyere. Lir'á pyi ke, ka u u u vɔanntinnɔke jàhara mà wà pi na†, maa yi jwo pi á: «Yii méɛ ká mpyi yii nye a shwɔ nùmpannja yoge na me, mii kuro saha nye yire e me. Mpii pi nye pi nye Yahutuu me, nume mii sí raa wá pire yyére si sà Jwumpe Nintanmpe jwo pir'á.»

⁷ Nye ka Poli si yiri wani mà kàre nàni wà pyenge, uru mege na nye Titusi Zhutusi. Uru nàni mpyi na fyáge Kile na, u pyenge mpyi a tiinɛ Kile Jwumpe kálambage na. ⁸ Ka Kile Jwumpe kálambage jùɔufoonji Kirisipusi ná u pyenge shiimbii puni si mpa dá Kafoonji Yesu na. Kɔrenti kàhe shiimbii pi mpyi na núru Poli jwɔ na ke, ka pire nijyahamii si mpa dánianji pyi, maa batize.

⁹ Canɔka numpilage e, Kafoonji à kani là cyêe Poli na maa jwo: «Ma hà raa fyáge me, ta yu, mà hà vyàha me, ¹⁰ mii na nye ná mu i, wà mú si n-jà nɔ mu na si kapii pyi mu na me, mii wuubil'à jyahana naha nke kàhe e.»

¹¹ Nye ka Poli si ntɛɛn mà yyee ninɔkin ná yijye baani pyi wani kuru kàhe e na sùpyire kálali Kile jwumpe na.

¹² Nye mà Galiyɔn yaha Akayi kùluni jùɔufente na, canɔka Yahutuubii píl'à jwo a jwɔ, maa nkàr'a sà Poli cú a kàre u yyére, u u sà u yibe. ¹³ Pi à sà nɔ ná u e Galiyɔn yyére ke, maa jwo: «Nge nàni wá na sùpyire yákilibii kɛɛnnji na pi a Kile père pyiɔkanni labere na, ndemu l'à kàntugo wà wuu Saliyanji á ke.»

¹⁴ Nye mà Poli yaha u u nko raa yu, ka Galiyɔn si jwumpe lwó maa jwo Yahutuubil'á: «Kampyi kapii, lire nye me kapyimbaala nge nàni mpyi a pyi, mii mpyi na sí jɛɛ yii Yahutuubii jwumpe lógo. ¹⁵ Nka ná li s'à pa nta na jwumpe pà ná meyi yà ná yii Saliyanji

* **18:5** Filipi kàhe dánafeebil'à wyére kan Silasi ná Timoti á pi tũugo Poli á. Lire mpyi a Poli pyi u à yyeninɛ ta u Kile báaranji i, ka lire si u pyi u saha nye a uye yaha wyére cya báara na me. Yii 2 Kɔrenti Shiinbii 11.9 ná Filipi Shiinbii 4.14-15 ná Kapyiinjii 17.15 wíi. † **18:6** Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 wíi.

karigii cyi nàkaana ti nyɛ ti ti, yii yabilimpɛ pi yi yyaha cɔwɔnrɔ. Mii la nyɛ si yogo kwɔn wà ná mpe e mɛ.» ¹⁶ Galiyɔn à puru jwo ke, maa pi pyi pi fworɔ yukyaala bage e. ¹⁷ Lir'à pyi ke, Kile Jwumpe kàlambage nɔnɔfoonɔ mɛge ku nyɛ Sositɛni ke, ka pi i uru cyán a cù, maa u yal'a jya yukyaala bage yyaha yyére, ka Galiyɔn si uye pyi mu à jwo u nyɛ na pi naa mɛ.

Poli à núr'a kàre Antiyɔshi kànhe e

¹⁸ Cyire puni kàntugo, Poli à mɔ Kɔrɛnti kànhe e sahaŋki maa nta a kuni cya dánafeebii'á, ka u ná Pirisili ná Akilasi si jyɛ bakwɔge e mà kàre Siri kɔni kàmpaŋke na. Lire mpyi a Poli ta u à nɔwɔfaaga fáa Kile á, lir'à pyi ke, ka u u nɔnɔjooɔ kwɔn Sannkɛre kànhe e maa nta a kàre. ¹⁹⁻²¹ Pi à sà nɔ Efese kànhe e ke, ka Poli si nkàre Kile Jwumpe kàlambage e, maa sà jwo ná Yahutuubil'e. Ka pire si u náare na u tɛn wani pire yyére u tère pyi, nka Poli nyɛ a nyɛ mɛ, maa kuni cya pi á, maa jwo na l'aha ntáan Kile e, na uru na sí nuru n-pa pi yyére. Lire kàntugo maa yíri u shɛrɛfeebii Pirisili ná Akilasi taan maa nkàr'a sà jyɛ bakwɔge e mà kàre. ²² Pi à sà nɔ Sezare kànhe e ke, ka Poli si fwor'a kàre Zheruzalɛmu kànhe e mà sà dánafeebii kurɔŋke shɛere, maa yíri wani mà kàre Antiyɔshi kànhe e. ²³ U à tère pyi wani maa nta a kàre Galati kùluni i, maa yíri wani mà kàre Firijyi wuuni i. Lire panɔ tooy'e, u à màban le cyelempyiibii puni i, bà pi si mpyi s'a si yyaha na Kile kuni i mɛ.

Apolosi à kàr'a sà a Kile jwumpe yu Efese ná Kɔrɛnti kànyi na

²⁴ Lire tɛni i, Yahutuɔni wà na mpyi a yíri Alɛzandire kànhe e mà pa Efese kànhe e, uru mɛge mpyi Apolosi, u mpyi a jwumpe cɛ, maa Kile Jwumpe Semɛni cɛ sɛe sɛl'e. ²⁵ Pi mpyi a u kàla Kafoonɔ Yesu kuni naaraŋkanni na, nka nde li nyɛ batizeliŋi kani ke, u tacɛŋke mpyi a láha Yuhana Batizeliŋi u kàlaŋi na. Lire ná li wuuni mú i, u mpyi maha Yesu kani fɛniŋi na yu ná u zɔmbilini puni i sùpyir'á. ²⁶ U mpyi maha yu sùpyire yyaha yyére fyagara baa Kile Jwumpe kàlambage e. Pirisili ná Akilasi à u jwumpe lógo ke, maa u yyer'a kàre, maa Kile kuni yal'a cyɛe u na.

²⁷ Akayi kùluni zhɛŋi lage mpyi a pa mpyi Apolosi na, ka cɛnmpyiibii dánafeebii si màban le u e, maa letɛrɛ sém'a kan Akayi kùluni cyelempyiibil'á, maa yi jwo pi á na u aha nɔ wani pi yyére, pi i u cùmu lemɛ nɔwɔ. U à pa shà ke, ka Kile si nɔwɔ u na, ka u kàlaŋi nɔnkanɔ si fàha kan dánafeebii'á, maa pi pyi pi i si yyaha na Kile kuni i. ²⁸ U mpyi maha Yahutuubii tawurugoyi cyɛre pi na sùpyire shwɔhɔl'e. Wà mpyi na si n-jà u kyáala mɛ. U mpyi maha Kile Jwumpe Semɛni yyahe fɛniŋi na yu pi á na Yesu u nyɛ Kile Nɔnɔwɔnrɔŋi.

19

Poli na Kile jwumpe yu Efese kànhe e

¹ Mà Apolosi yaha Kɔrɛnti kànhe e, Poli à Azi naŋyi jyiile mà kàre Efese kànhe e, mà sà cyelempyiibii pii ta wani, ² maa pi pyi: «Tɛni i yii à dá Yesu na ke, yii à Kile Munaani ta la?» Ka pi i u pyi: «Wuu bá sàha nkɔwɔ a Kile Munaani kyaa lógo mà jya mɛ.» ³ Ka u u núr'a pi pyi: «Lire sannɔ i ke, batizeliŋi shɛni ngire pi à pyi yii na yɛ?» Ka pi i u pyi: «Yuhana Batizeliŋi mpyi na ngemu pyi ke.» ⁴ Ka u u jwo: «Mpii pi mpyi maha pi toronkanni kɛɛnɛ ke, pire Yuhana mpyi maha batizeli lwɔhe e. Nka u mpyi maha yi yu sùpyir'á na ngemu u sí n-pa uru kàntugo ke, na pi dá uru na, uru u nyɛ Yesu.» ⁵ Nyɛ pi à yire lógo ke, maa nta a batize Kafoonɔ Yesu mɛge na. ⁶ Ka Poli si u cyeyi taha pi nɔnyɔ na, maa Kile náare pi na, ka Kile Munaani si ntíge pi nɔn'i, ka pi i wá na yu shɛnre tabɛr'e, maa Kile tɔnnture yu. ⁷ Tire sùpyire mpyi a shiɛn kɛ ná shuunni kwɔ.

⁸ Mà Poli yaha kuru kànhe e, u mpyi maha si na Kile Saanre kani fɛniŋi na yu sùpyir'á fyagara baa Kile Jwumpe kàlambage e. U mpyi maha pyiŋkannigii puni pyi bà u lógofeebii si mpyi si nyɛ puru jwumpe na mɛ. U à lire pyi fo mà sà nɔ yɔnyɛ taanre na. ⁹ Nka shɛnyahara mpyi a pi nɔngyigigii waha, maa nɔyɛ si ndá Poli jwumpe na, maa Kafoonɔ kuni fwɔhɔre sùpyire nyii na. Nyɛ ka Poli si cyelempyiibii yyer'a yíri pi taan, maa nkàre

ná pi e Tiranusi kàlambage e, maa sà a pi kâlali wani canŋa maha canŋa. ¹⁰ Poli à lire pyi mà nɔ yyee shuunni na. Lir'à pyi ke, Yahutuubii ná supyishi maha shi u mpyi Azi kùluni i ke, pire pun'à Kafoonji jwumpe lógo.

Yahutuubii pi mpyi na jínabii kòre na yige pifeebil'e ke, pire kani

¹¹ Kakyanhala karigii cyi à sî sùpya sàha sàa cyi n̄ya m̄e, Kile mpyi maha cyire pyi Poli cye kurugo. ¹² Vàn̄nyi, lire n̄ye m̄e s̄icuyi yi mpyi a bwòn Poli na ke, pi mpyi maha yire lwúu maha sì na ntare yampii ná jínacyaanbii na. Lire mpyi maha yampii pyi pi i j̄cùuñi, maa jínacyaanbii jínabii pyi pi i fwore pi e.

¹³ Yahutuubii p̄i na mpyi wani, pire mpyi maha jaare na mâre, marii jínabii kòre na yige pifeebil'e. Ka pire la si mpyi s'a jínabii kòre s'a yige pifeebil'e ná Kafoonji Yesu m̄ege e mú. Pi aha jínacyan̄ji wà n̄ya, pi mpyi maha jwo: «Yesuñi kyaa Poli maha yu ke, uru m̄ege na, yii fworo!» ¹⁴ Yahutuubii sàragawwuubii j̄n̄jufembwòhe kà m̄ege na mpyi Sik̄eva. Uru pyiibii nàmbaa baashuunni mú mpyi maha uru n̄ge báarañi pyi. ¹⁵ N̄ye can̄ka, pi à puru jwumpe jwo ná jínacyan̄ji w'e, ka j̄nañi si jwo: «Mii à Yesu cè, Poli n̄ye s̄upyan̄ji ngemu ke, mii à uru cè mú, n̄ka yii de? Mpire pi n̄ye yii ye?»

¹⁶ Nàn̄ji i jínabii n̄ye ke, ka uru si j̄cwo pi na, maa pi kyérege sèe sèl'e fo mà pi b̄annaga, ka pi c̄ipyire wuubii si fê a fworo u bage e.

¹⁷ Yahutuu yo, supyishin̄ji san̄ji yo, shin maha shin u mpyi Efese kànhe e ke, pire pun'à nde kani lógo maa fyá. Ka Kafoonji Yesu m̄ege sí n-pêe.

¹⁸ Mp̄ii pi mpyi a dá Yesu na ke, pire n̄jyaham̄ii mpyi na ma na yyérel̄i s̄up̄yire yyaha na, maa pi kapegigii n̄mp̄yiin̄kii yu. ¹⁹ Mp̄ii pi mpyi na s̄in̄kanmpe pyi ke, pire n̄jyaham̄il'à pa ná pi s̄in̄kanmpe sém̄ebil'e, ka pi i mpa pi b̄inni piye j̄un̄'i, maa pi s̄úgo s̄up̄yire n̄yii na, maa pire sém̄ebii lwòore wà tiye na, ka pi lwòore sí mpa b̄ê wyérefyin̄ji kampwòhii beeshuunni ná ke (50.000) na.

²⁰ Lire pyin̄kanni na, Kafoonji jwumpe mpyi na j̄caali cyeyi yyaha kurugo fwòfwò maa fànha taa.

Nyàhangurugun̄ji u à pyi Efese kànhe e ke

²¹ Cyire karigii toron̄kwooni kàntugo, mà Kile Munaani yaha l'à Poli yyaha cù, u à li lwó uye fun̄ji si ntòro Masedoni ná Akayi kùligil'e si raa wá Zheruzal̄emu kànhe e. U mpyi maha yi yu na uru ká nɔ wani, na ur'à yaa u sà fworo Òromu kànbwòhe e mú. ²² N̄ye ka u u u jaarañ̄ebii p̄i shuunni yaha pi à kàre Masedoni i, pire pi mpyi Tim̄oti ná Erasiti. Ka u yabilin̄ji si nt̄een mà tère pyi sahan̄ki Azi kùluni i.

²³ Kafoonji Yesu kuni kani mpyi a nyàhangurugo nimbwo ȳirige lire t̄eni i. ²⁴ S̄eenbun̄ji wà na mpyi wani, uru m̄ege na mpyi Dem̄etirusi, wyérefyin̄ji u mpyi na bùu. Yasun̄ke m̄ege pi maha mpyi Arit̄emisi* ke, uru n̄ani mpyi maha kuru yasun̄ke bage shin̄ji yaa ná wyérefyin̄ji i na mp̄érel̄i. U ná u báarapyiibii mpyi maha wyérefyahaga taa uru báarañi i.

²⁵ N̄ye can̄ka, ka uru n̄ani si u báarapyiibii ná s̄eenbuubii puni yyer'a b̄inni maa jwo: «Mii c̄in̄mp̄yiibii, yii à li cè na n̄ge báarañi i wuu n̄ye na wuu j̄wòlyin̄ji taa. ²⁶ N̄ka nde n̄ge Polin̄ji n̄ye na mpyi ke, yii na li n̄uru maa li j̄naa. U à jwo na s̄up̄yire maha kacyanhigii j̄cyiimu yaa ná pi cyeyi i ke, na cyire n̄ye yafyin̄ m̄e. Nde kani n̄ye Efese kànhe kanni j̄n̄j̄o kyaa mà d̄e, li na n̄ko si mpyi Azi kùluni puni j̄n̄j̄o kyaa. U s'à shin̄jyahara j̄n̄mbogii k̄ēnn̄e ná puru jwumpe e mà kwò. ²⁷ Ná wuu n̄ye a wuye waha m̄e, wuu là nta kuni sí n-tò, mà b̄ara lire na, wuu yasun̄j̄cwòge m̄ege ku n̄ye Arit̄emisi ke, kuru yasun̄ke bage saha sì n-pa n-pyi laage e m̄e. Kuru yasun̄ke Azi kùluni shiin̄bii ná k̄ini shiin̄bii puni n̄ye na sunni ke, p̄een̄e saha sì n-pa n-taha ku na m̄e.»

²⁸ U à puru jwo ke, mp̄ii pi mpyi wani ke, ka pire l̄ùyiri wuubii si wá na yasun̄ke báami maa n̄ko fànha na: «Wuu Efese kànhe shiin̄bii yasun̄j̄cwòge Arit̄emisi fiige n̄ye m̄e!»

* **19:24** Shin̄jyahara mpyi na s̄ōnn̄ji na kuru yasun̄ke na n̄ye ceewe ngemu u maha pyiibii kaan s̄up̄yir'á, maa s̄ūman̄ji pyi u u j̄wòge ke. Efesi kànhe e kuru yasun̄ke tabwòhe mpyi.

²⁹ Nye ka pi i kàñhe puni nyàha a wùrugo ná puru tùnmpe e. Lire mpyi a Poli ñaarañeëbii pìi shuunni, Gayusi ná Asitariki ta wani. Masedoni kùluni shiin pi mpyi pire, ka sùpyire si ntíl'a pire cyán a cù mà kàre tafage e. ³⁰ Poli yabiliñi la mpyi si ñkàre sùpyire tabinnige e, ñka cyelempyiibii nye a ñee me. ³¹ Azi kùluni fànhafebwoyi yà mú na mpyi wani, yire na mpyi Poli cevee, ka pire si tùnturo tun u á, na u àha zhà sùpyire tabinnige e me.

³² Lire tènì mpyi a jwumpe ta p'a nyaha sùpyire shwòhòl'e, wà ná wà wumò nye a mpyi ñinjin me. Nde na pi mpyi a bínni ke, shinnyahara na mpyi wani, pi nye a mpyi a lire cè me.

³³ Yahutuñi wà na mpyi wani, uru mege na mpyi Alezandiri. Ka pi i uru ñòñ'a kàr'a sà yyéñe sùpyire yyaha yyére. Ka u u cyege tég'a sùpyire pyi na ti fyàha. U la mpyi si u Yahutuñeëbii tùbile kòrò sùpyire shwòhòl'e. ³⁴ Nka sùpyir'à pa ñcè na Yahutu u nye u wi ke, ka pi puni si bínn'a jwo fànha na: «Wuu Efese kànha shiinbii yasunñcwage Aritemisi fiige nye me!» Maa ñkwòro lire na fo na ñko si nò lerii shuunni fiige na.

³⁵ Sémešemñi u mpyi kànhe e ke, uru u à pa jà a sùpyire pyi t'à fyàha, maa jwo: «Efese kànhe shiinbii, sùpyire pun'à li cè na yasunñcwage Aritemisi k'à yîri ñinyiñi na mà cwo ke, na Efese kànhe ku nye kuru ná ku bage kàanmucyafoonji. ³⁶ Sùpya si n-jà yire kyáala me. Lire e ke yii yii funñyi ññe, yii àha raa karigii pyi ñùñ kurugo me. ³⁷ Yii à mpìi nàmpii cù mà pa naha, mà li ta pi nye a yafyin yù yasunñke bage e me, pi mú nye a jwumpime jwo mà yyaha tíi ná wuu yasunñke e me. ³⁸ Demetirusi ná u báarapyiñeëbii la ká mpyi si sùpyañi wà cêege kani là na, pi a si yukyaala bage e yukyaabii yyére ná lire kani i. ³⁹ Kampyi pabere sí na wá yii á, wuu mpinninji canñke, wuu sí puru cwòñrò. ⁴⁰ Lire baare e nde li nde wuu à pyi amñ ñinjaa ke, wuu sí n-jà ñcêege ta l'e, ñaha na ye pi aha wuu yíbe, wuu si n-jà ñùñ ta sùpyire kabinnini na me.» ⁴¹ U à puru jwo a kwò ke, maa sùpyire cye yaha.

20

Nde Poli à pyi Masedoni ná Gereši kùligil'e ke

¹ Nye màhañ'à pa fyàha ke, ka Poli si cyelempyiibii yyer'a bínni maa pi yere, lire kàntugo maa kuni cya pi á maa ñkàre Masedoni kùluni i. ² U à yereye ñinyahaya kan lire kùluni dānafeebil'á maa nta a jyiil'a kàre Gereši kùluni i. ³ U à yinye taanre pyi wani. Tèni i u à uye bégele si jyè bakwòge e raa ñkèege Siri kini i ke, ka u u lógo na Yahutuubii pìi na wá a vùññ pwo u mee na. Nye lir'à pyi ke, ka u u li lwó uye funñ'i si nùru ntòro Masedoni i s'a wá. ⁴ Mpìi pi mpyi a u tùugo ke, pire pi mpyi Bere kànhe shinñi Pirusi jyañi Sopateri ná Asitariki ná Sekundusi, pire shiin shuunniñi mpyi a yîri Tesaloniki kànhe e, mà bàra Gayusi na, uru mpyi a yîri Deribe kànhe e, ná Timòti, ná Tisike ná Torofimu, pire shiin shuunniñi mpyi a yîri Azi kùluni i. ⁵ Ka pire si ñkàre wuu yyaha na maa sà wuu sige Torasi kànhe e. ⁶ Bwúurñi ñinñirigembaañi kataanni toronkwooni kàntugo, ka wuu u bakwòge kà lwó Filipi kànhe e, maa canmpyaa kanñkuro para pyi maa nta a nò Torasi kànhe e, maa ntèen wani mà cibilaaga pyi.

Poli à bu ñè Torasi kànhe e

⁷ Cibilaage canñcyiige* ka wuu u wwò maa Kafoonji jyiñi lyi siñcyan. Poli la mpyi s'a ñkèege kuru canña nùmpañna na. Nye ka u u Kile Jwumpe jwo ná dānafeebil'e fo mà sà ñinñe ñi. ⁸ Wuu mpyi a bínni batònge ñinyibabilini l'e, bēenme yaaya ñinyahaya mpyi a mīni mīn'a yaha lire babilini yyaha kurugo. ⁹ Nāñjiñi wà na mpyi ná wuu e, uru mege na mpyi Etikusi, uru mpyi a tēen finetiriñi ñwage na. Poli à mō jwumpe na ke, ka uru si mpa ñón'a funññ wwò uye na. Pur'e u à kwòro mà bwòn a pól'a yîri batònge ñinyibabilini tanrewuuni i mà pa ñcwò. Pi à ta pi sà u yîrige ke, mà u ta u à kwù. ¹⁰ Ka Poli si ntíg'a kàre maa sà lyēele u ñunñ'i, maa u cù u cyeyi na maa jwo: «Yii àha raa fyáge me, u na nye nyii na!»

* 20:7 Yahutibil'á cibilaage canñcyiige ku nye kárinji.

¹¹ Lire kàntugo ka Poli si núr'a dùgo maa sà bwúuruŋi lwó maa u kwòn kwòn a táa pi à lyí, maa ŋkwò maa jwumpe sogo mà sà nò fo canŋaŋyiini tèefworoni na, maa nta a kàre. ¹² Nye ka pi i nàŋjiin̄i tùug'a kàre pyenge e, u mpyi nyii na, ka lire si màban lèŋe dánafeebii'e.

Poli na Efese kànze dánafeebii kacwànrībii yerege

¹³ Lire kàntugo ka wuu u bakwòoge lwó a kàre Azosi kànze e. Poli mpyi a jwo na uru sí raa ñaare s'a wá tòore na kuru kànze na. Wani u mpyi na sí sà bàra wuu na bakwòoge e. ¹⁴ U à sà wuu ta Azosi kànze e ke, maa bàra wuu na, ka wuu u bakwòoge lwó mà kàre Mitileni kànze e, ¹⁵ maa yíri wani mà kàr'a sà nò kuru canŋa nùmpañña na Kiyòsi kìnì sìcampe na. Kuru canŋa nùmpañña, maa nò Samòsi kìnì i. Kuru canŋa nùmpañña, maa nò Miletì kànze e. ¹⁶ Yii li cè na Poli la mpyi si ntòro Efese kànze taan yyérembaa. U la nyé a mpyi si mò Azi kùluni i mē. U funŋke mpyi a wyèrē, ñaha na yé u la mpyi, ná laberē nyé a pyi mē, si Pantekòtini kataanni nùŋò bē Zheruzalemu kànze e.

¹⁷ Lire e ka u u ntēen Miletì kànze e maa tūnturo tùugo Efese kànze dánafeebii kurunke kacwànrībii'á, na pi pa.

¹⁸ Pi à pa ke, ka u u pi pyi: «Mà lwó mii à pa ñaha Azi kùluni i ke, fo mà pa nò ñinjaa na, yii à mii toronkanni cè yiye shwòhòl'e. ¹⁹ Mii à naye tírige pyin̄kannigii puni na, maa báaraŋi pyi Kafoon̄i á, maa ŋkyaala fo mà ñyilwòhe wu, ñaha na yé Yahutuubil'á vùnnyii pwo tooyo ñinyahay'e mii na, maa yyefugo ñinyahaga nò mii na. ²⁰ Lire ná li wuuni mú i, yaaga maha yaag'e yii tòon nyé ke, mii nyé a kuru kà ŋwòhò yii na mē. Sùpyire shwòhòl'e yo, yii pyenyi i yo, mii à yii kàla yire na.

²¹ Yahutuubii bàra supyishin̄i san̄i na, mii à yi jwo a waha pi á na pi pi toronkanni kēen̄e, pi i piye kan Kile á, pi i dá wuu Kafoon̄i Yesu na. ²² Nye numē, mii ñin̄karen̄i u ŋge Zheruzalemu i, nde li sí n-sà mii ta wani ke, mii nyé a lire cè mē. Nka Kile Munaani fàñhe ku nyé mii na. ²³ Nde mii à cè ke, lire li nyé: kànha maha kànha na mii na ntùuli ke, Kile Munaani maha li cyēe mii na na kàsuyiini ná yyefuge ku nyé mii yyaha na wani. ²⁴ Nka mii múnaani kani nyé a mii funŋò pēn mē. Nde l'á mii funŋò pēn ke, lire li nyé: Kafoon̄i Yesu à báaraŋi ŋgemu le mii cye e ke, mii u jà a uru pyi a ñwò si nò u tēgeni na. Uru u nyé, Kile à ñwò wuu na maa kani ndemu pyi ke, mà lire jwumpe jwo sùpyir'á.

²⁵ Nye yii mpiimu yyére mii à tòro maa Kile Saanre jwumpe jwo ke, mà lwó numē na, yii saha sì mii ñya mē. ²⁶ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á ñinjaa, yii ŋgemu ká kani là para ke, urufoo nùŋò tuguro ti nyé tire, ti saha nyé mii woro mē. ²⁷ Naha kurugo yé yii zhwon̄i kàmpañke na, kyaa maha kyaa li nyé Kile nyii wuuni ke, mii nyé a lire là ŋwòhò yii na mē. ²⁸ Lire e ke yii a yiye kàanmucaa, Kile Munaani à yii tñe yaton̄kurun̄ke ŋkemu nùŋò na ke, yii raa kuru kàanmucaa. Kile Jyan̄i à u sìshange wu, ka Kile sí dánafeebii mpiimu cya mà wà piye na ke, yii yaha pire na, yii raa pi ñwò caa. ²⁹ Mii à li cè, mii karen̄kwooni kàntugo, bà sigepwuun̄bii maha jyè mpàkurun̄ke shwòhòl'e maa ku bwòn a caala mē, amuni sùpyire tà sí n-pa jyè yii shwòhòl'e si yii wurugo. ³⁰ Ali yii shwòhòl'e, pìi sí n-pa raa finì si cyelempyibii pìi fáan̄a si ŋgurugo pi i ntaha pire fye e. ³¹ Lire e ke yii yákili yaha yiye na, yii fun̄nyi cwo li na na mii à yyee taanre pyi na yii puni yerege pìlaga bàra can̄a na, fo tooyi y'e mii mpyi maha ñyilwòhe wuuni yii kurugo.

³² Nye numē, mii sí yii le Kile cye e. Jwumpe p'à li cyēe na Kile à ñwò wuu na ke, puru pu sí n-jà fànha kan yii á si yii pyi yii a sì yyaha na Kile kuni i, yaayi ñwòmēeni Kile à lwó ke, si yire kan yii á mà bàra u wuubii puni na. ³³ Mii nyé a nyii yige sùpya wyèrē, lire nyé mē sēen, lire nyé mē u vàanya kurugo mē. ³⁴ Yii yabilimpil'á li cè na mii à báaraŋi pyi ná na cyeyi i, bà mii si mpyi si jà ñyére ná naye e, mà bàra na shèrēfeebii na mē. ³⁵ Mii à li cyēe yii na pyin̄kannigii puni na, na amuni wuu à yaa wuu a báaraŋi pyi, wuu raa fòŋofeebii tēre, mà bàra lire na, wuu u funŋò cwo Kafoon̄i Yesu jwumpe na. U à jwo na “Jwóni na ntaa ŋkan̄i i mà tòro ntan̄i taan.”»

³⁶ Poli à puru jwumpe jwo a kwò ke, maa nin̄kure sín maa Kile jáare ná pi e. ³⁷ Lire kàntugo ka dánafeebii puni mesuwuubii si wá na Poli pûruli na jcwôre maa pi fwùñi nizann̄i kaan u á. ³⁸ Pi yyetan̄ha wuubii pi mpyi, jaha na ye u mpyi a jwo na pi saha si uru jya m̄e, ka pi i nkàr'a sà u tùug'a yaha bakwòge talwòge e.

21

Poli à nûr'a kàre Zheruzalemu kànhe e

¹ Wuu à pish̄ereñi kan a kwò ke, maa jyè bakwòge e, maa ntíl'a kàre Kosi k̄ini i. Kuru can̄ja nùmpañja, maa nkàre J̄ròdi i, maa ȳiri wani mà kàre Patara kànhe e. ² Wuu à sà bakwòge kà ta wani ku u nk̄o raa nk̄ēge Fenisi kùluni i, ka wuu u jyè kur'e mà kàre. ³ Wuu à kàr'a sà byanhara Sipiri k̄ini na fo na li jaa ke, ka wuu u li kwò̄n a yaha wuu kàm̄en̄e cȳege na, maa nkàre Siri k̄ini i. Wuu à sà nò Tiri kànhe na ke, maa yyé̄re wani, jaha na ye yaayi yi mpyi bakwòge e ke, wani kuru kànhe na yire mpyi na sí n-t̄irige. ⁴ Ka wuu u jyè kànhe e mà sà cyelempyibii p̄i ta wani, maa nt̄enn'a canmpyaa baashuunni pyi ná pi e. Kani li mpyi na sí n-pa Poli ta Zheruzalemu kànhe e ke, ka Kile Munaani si lire cȳee pi na. Lir'à pyi ke, ka pi i yi jwo Poli á na u àha nkàre Zheruzalemu i m̄e.

⁵ Cyire canmpyaāgii baashuunniñ'à tòro ke, ka wuu u kuni cya. Ka cyelempyibii puni si fwōro ná pi cyeebii ná pi pȳibil'e, maa wuu tùug'a fwōro kànhe e. Wuu à sà nò suumpe lwòhe jwòge na ke, ka wuu puni si nin̄kure sín lwòhe jwòge na, maa Kile jáare. ⁶ Wuu à pish̄ereñi kan wuy'á mà kwò ke, ka wuu u bakwòge lwó na nk̄ēge. Dánafeebii pi ke, ka pire si nûr'a kàre kànhe e.

⁷ Nȳe jani wuu à pyi suumpe lwòhe jwùñ'i mà ȳiri Tiri kànhe e ke, Pitolemayisi kànhe e wuu à lire jùñke kuu. Ka wuu u fwōro bakwòge e mà kàre kànhe e mà sà dánafeebii sh̄é̄re, maa canmbile nin̄kin pyi ná pi e. ⁸ Kuru can̄ja nùmpañja, ka wuu u nkàre Sezare kànhe e, maa sà sunmbage l̄en̄e Filipi yyé̄re. Jwumpe Nintanmpe jwufooni wà u mpyi u wi. Nambaabii baashuunniñi pi mpyi a cwò̄nrò pi a Yesu t̄untun̄mpii t̄ēge Zheruzalemu kànhe e ke, pire wà u mpyi u wi mú. ⁹ P̄ucepyilyeye sicȳēre na mpyi u á, yire mpyi maha Kile t̄unt̄ure yu s̄up̄yir'á.

¹⁰ Wuu à canmpyaa nin̄yahagii pyi Filipi pȳenge e. Mà wuu yaha wani, ka Agabusi si ȳiri Zhude kùluni i mà pa. Kile t̄untun̄ño u mpyi u wi. ¹¹ U à pa wuu ta wani ke, maa Poli seepwòge lwó, maa ku t̄eg'a u yabilin̄i tooyi ná u cyeyi pwò maa jwo: «Kile Munaani à jwo na nḡemu u nȳe ná nk̄e seepwòge e ke, Yahutuubii j̄n̄uf̄eebii sí n-pa urufoo c̄u Zheruzalemu kànhe e, si urufoo pwò am̄e si nde supyishin̄i san̄ñi cye e.» ¹² Wuu à puru jwumpe lógo ke, ka wuu ná kuru cyage dánafeebii puni si wá na Poli jáare na u àha nkàre Zheruzalemu i m̄e. ¹³ Ka Poli si jwo: «Naha na ȳi nȳe na m̄ē s̄úu am̄e ye? Ȳi àha na yákilin̄i wùrugo mà de! Mii à j̄ēe na mpwòñi i fo mà sà nò na mbòñi na Zheruzalemu i Kafooni Yesu m̄ēge kurugo.» ¹⁴ Wuu à pa li jya na wuu si n-jà u zh̄en̄i fȳinn̄e Zheruzalemu kànhe e m̄e, ka wuu u u yaha wani, maa jwo: «Kafooni jyīi wuuni li pyi.»

¹⁵ Canmpyal'à tòro ke, ka wuu u wuye bégele, maa ȳiri Sezare kànhe e mà kàre Zheruzalemu i. ¹⁶ Sezare kànhe cyelempyibii p̄i mpyi a kàre ná wuu e. Pire pi à wuu yyaha c̄u a kàre, ka wuu u sà wuu sunmbage l̄en̄e Sipiri k̄ini shin̄ñi wà yyé̄re, uru n̄an̄i m̄ēge mpyi Minas̄n. Cyelempyan̄i wà u mpyi u wi fo t̄em̄oni i.

Karigii cyi à pyi supyishin̄i san̄ñi shwòh̄al'e ke, Poli à cyire yyaha jwo Zheruzalemu dánafeebil'á

¹⁷ Wuu à sà nò Zheruzalemu kànhe e ke, ka dánafeebii si wuu j̄n̄ño b̄e ná funntange e. ¹⁸ Kuru can̄ja nùmpañja, Poli à kàre ná wuu e Yakuba yyé̄re. Dánafeebii kurun̄ke kacwò̄nribii puni mpyi a piye b̄inni wani mú. ¹⁹ Fwùñi pȳin̄kwooni kàntugo, Poli à jwumpe lwó, karigii Kile à pyi mà u yaha supyishin̄i san̄ñi shwòh̄al'e ke, maa cyire puni yyaha jwo pi á nin̄kin nin̄kin. ²⁰ Pi à puru lógo ke, maa Kile k̄ē. Lire kàntugo maa jwo Poli á: «Wuu

cìmpworonaji, mu nyɛ a nya mà? Yahutuu kampwɔhii ninyahamil'à dá Yesu na naha, ŋka ali numɛ, pi à piye pwɔ Kile tũntunŋi Musa Saliyani kurigii jaarani na. ²¹ Nyɛ pìl'à pa yi jwo pi á na mu à jwo na Yahutuubii pi à tɛn supyishinɛ sanni shwɔhɔl'e ke, na pire kà núru raa Musa Saliyani kurigii jaare mɛ, na pi àha raa pi pyibii kwũun sahanɛ mɛ, na pi àha núru raa làdaabii karigii pyi mɛ. ²² Lire e ke jaha wuu à yaa wuu pyi bɛ? Naha kurugo yɛ pi sí mu mpanɛ cɛ. ²³ Nyɛ wuu sí njemu jwo mu á ke, yire mu à yaa mu u pyi. Nàmbaa sicyɛɛre na nyɛ naha wuu shwɔhɔl'e, pire mpyi a jwɔ fáa Kile á. ²⁴ Jyè ná pi e Kilejaarebage e, maa maye fininɛ ná pi e, maa pi fininɛfininɛ yaare lwɔɔre wwũ, pi i pi jùnyi kũlu*. Lire ká mpyi, Yahutuubii sí n-cɛ na jwumɔ maha jwumɔ sùpyire nyɛ na yu na ntare mu na ke, na puru pà nyɛ sɛe mɛ, ŋka na mu yabilinɛ na Musa Saliyani kurigii jaare.

²⁵ Nyɛ mpìi pi à dá Yesu na supyishinɛ sanni i ke, nje wuu à jwo pir'á ke, yire yi nyɛ: pi àha raa yasunɛyɛ kyaare kyàa mɛ, pi àha raa sishange lyí mɛ, yatɔɔge k'à kwũ mà ta sishan nyɛ a fworɔ k'e mɛ, pi àha kuru kyà mɛ, pi àha raa jacwɔɔre pyi mɛ.»

²⁶ Kuru canɲa nũmpañña, ka Poli si bâra pire nàmbaabii na, maa sà uye fininɛ ná pi e. Lire kàntugo ka u u ŋkàr'a sà jyè Kilejaarebage e, canmpyaagii pi sí n-pyi si fininɛ ke, cyire canmpyaagii sí n-kwɔ canɲke ŋkemu i ke, maa kuru canɲke cyêe. Kuru canɲke ninuge e, pi shin maha shin sàrage mpyi a yaa ku wwũ.

Pi à sà Poli cù Kilejaarebage e

²⁷ Canmpyaagii baashuunninɛ sùpyani mpyi maha mpyi si nta vɛninɛ ke, cyir'à pa byanhara cyi takwɔɔre na, lire mpyi a Azi kũluni Yahutuubii ta pi à Poli nya Kilejaarebage funɲke e, ka pire si jwunyahama pyi maa sùpyire yirig'a yaha Poli fye e, pi à cù. ²⁸ Pi mpyi na màhanɛ jyii maa ŋko: «Izirayeli shiinbii, yii pa wuu tɛge! Nge nàni u maha jaare cyeyi puni i maa ŋko na wuu shini nyɛ yafyin mɛ, na wuu Saliyani nyɛ a jwɔ mɛ, na wuu maha wuu Kilenɛ pɛre cyage ŋkemu i ke, na kuru nyɛ a jwɔ mɛ. Mà bâra lire na, u à pa ná supyishinɛ sanni sùpyire t'e wuu Kilejaarebage funɲke e mà pa kuru cyage nisinanɲke jwɔhɔ wuu á†.»

²⁹ Pi mpyi na puru yu, jaha na yɛ pi mpyi a Poli ná Efese kànhe shinɛ Torofimu nya sɛncyan kànhe funɲke e, ka pi i wá na sɛnni na Poli à kàre ná u e Kilejaarebage funɲke e. ³⁰ Li mpyi a kànhe puni nyàha a wùrugo, ka sùpyire si wá na fɛ na fwore kàmpañnyi puni na. Ka pi i sà Poli cyán a cù, maa u òr'a yige Kilejaarebage e, maa ntíl'a ku jwɔyi tò. ³¹ Mà pi yaha pi i Poli bonkanna caa, ka pìi si sà yi jwo sòrolashiibii jùɲufembwɔh'á na: «Zheruzalemu kànhe puni na wá a nyàha a wùrugo!» ³² Ka uru si ntíl'a sòrolashiibii pìi ná pi yyaha yyére shiin yirige pi a fê a kàre pi cyage e. Yahutuubil'à sòrolashiibii ná pi jùɲufembwɔhe nya ke, maa Poli bwɔɔnre jwɔ yaha.

³³ Nyɛ ka sòrolashiibii jùɲufembwɔhe si file, maa Poli cù, maa pi pyi pi à u pwɔ ná yòrɔyò shuunni i. Pi à u pwɔ ke, ka u u sùpyire yíbe: «Jofoo u nyɛ u wí yɛ? Naha shi u à pyi yɛ?» ³⁴ Sùpyire puni mpyi na màhanɛ jyii, wà ná wà wumɔ nyɛ a mpyi ninɛ mɛ. Màhanɛ nyahanɛ kurugo, sòrolashiibii jùɲufembwɔhe nyɛ a jà a yafyin yyaha cɛ pi jwumpe e mɛ, ka u u sòrolashiibii pyi pi à kàre ná Poli i pi káanɲke funɲke e. ³⁵⁻³⁶ Pi à kàr'a sà nɔ tajyinjwɔge na ke, ka supyinyahara si lwɔ a tò pi na ná kafuge e, maa ŋko: «Yii u bò!» Li nyɛ a pa jwɔ mɛ, ka sòrolashiibii si Poli lwɔ.

Poli à uye jwo a fininɛ sùpyir'á

³⁷ Tèni i pi mpyi na ŋko raa jyè ná Poli i káanɲke funɲke e ke, u à sòrolashiibii jùɲufembwɔhe yíbe: «Nũnufoonɛ, mii sí n-jà n-jwo ná mu i la?» Ka uru si jwo: «Taha mu à Girekiibii shɛɛnre cɛ?» ³⁸ Li sàha mɔ mɛ, Misira kɛni shinɛ u mpyi a pa jùɲɔ kyán naha

* **21:24** Nwɔfaage mpìi Yahutuubii mpyi a fáa ke, ná kuru tèni mpyi a fũnɲɔ mɛ, pi jùnyi nyɛ a mpyi a yaa yi kũlu mɛ.

† **21:28** Mpìi pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, pire mpyi a yaa pi a jyè Kilejaarebage kaanɲke funɲke e mɛ (Ezekiyeli 44.7).

maa ŋkàrè ná shiin kampwàhii sicyεεre e (4.000) síwage funŋke e supyibuuni mεε na ke, taha uru bà u naha mu mo!» ³⁹ Ka Poli si u pyi: «Mii na nyε Yahutu, mii à yîri Tarisi kànhe e, Silisi kùluni i. Mii na yîri kànbwàhà na, ŋkemu mεge k'à pèe ke. Mii na mu jáare, ma a na yaha si njwo ná sùpyire e.» ⁴⁰ Ka sòrolashiibii jùŋufembwàhe si kuni kan Poli á, mpe pu nyε u á ke, u u puru jwo. Nyε mà u nijnjyereni yaha babwàhe tajyijwàge na, ka u u cyεge yîrige sùpyir'á. Pi pun'à pa fyàha ke, ka u u jwo ná pi e Eburubii shεεnre e. U à jwo:

22

¹ «Mii cìmpyiibii ná mii tiibii, mii na li caa yii á, yii i lógo na jwà na. Mii sí jwumà jwo si ntège naye fíniŋe yii á.» ² Sùpyir'à u nya u u yu ná pi e pi yabilimpíi shεεnre e ke, ka pi puni si fyàha fyii, ka Poli si jwo: ³ «Mii na nyε Yahutu, mii à si Tarisi kànhe e, Silisi kùluni i, ŋka naha a Zheruzalemu kànhe e pi à mii byé. Mii cyelentuŋi u mpyi Gamaliyeli. Uru u à mii yal'a kàla wuu tulyeyi Saliyaŋi na. Mii mú mpyi a naye pwà sèl'e Kile na, bà yii naha yiye pwà u na nijnjaa mε. ⁴ Mpii pi mpyi na Yesu kuni jaare ke, mii mpyi maha pire kyérege fo maha pii bùu. Mii mpyi maha lire kuni jaarafeebii cwôre, nò bàra ceewe na, na mpwu na leni kàsuni i. ⁵ Sáragawwuubii jùŋufembwàhe ná Yahutuubii kacwànríibii puni pi nyε mii shéríibii lire kani i. Pire pi mpyi a sémε yal'a kan mii á mii u sà ŋkan Damasi kànhe Yahutuubil'á, maa li cyée na mii aha sà lire Kile kuni jaarafoonji shin maha shin ta ke, si u pwà s'a ma Zheruzalemu kànhe e, pi i mpa pi kyérege. ⁶ Mà mii nijnkarenji yaha Damasi kànhe e, canvwuge laage e mii à sà byanhara kànhe na ke, ka mii i bèenge nya k'à pâl'a yîri nijnjiŋi i mà pa mii kwùulo. ⁷ Ka mii i wwùl'a cwo jìŋke na, ka mejwu u si fworona “Soli Soli, jaha na mu nyε na mii kyérege yε?”

⁸ Ka mii i jwo “Kafoonji, jofoo u nyε mu yε?” Ka mejwuuni si fworona “Mii u nyε Nazareti kànhe shinŋi Yesu, mii mu nyε na ŋkyérege.” ⁹ Nyε mpii pi mpyi ná mii i ke, pí'r'à bèenge nya, ŋka shinŋi u mpyi na yu ná mii i ke, pi nyε a mpyi a urufoo jwumpe lógo mε. ¹⁰ Ka mii i jwo “Kafoonji, jaha mii à yaa mii i mpyi yε?” Ka Kafoonji si jwo “Yîri ma a si Damasi kànhe e, yaaga maha yaaga mu à yaa mu u pyi ke, pi sí sà yire puni jwo mu á.”

¹¹ Nyε ná bèenge sí mpyi a mii nyiigii bya mà mii pyi mii saha nyε na jaa mε, mpii pi mpyi ná mii i ke, ka pire si mii cù na cyεge na, mà kàre Damasi kànhe e. ¹² Nàŋi wà na mpyi wani Damasi kànhe na, u mεge mpyi Ananiyasi, u mpyi na fyáge Kile na, maa MusaSaliyaŋi kurigii jaare cyi jaaranjanni na. Damasi kànhe Yahutuubii puni mpyi maha u metanga yiri. ¹³ Ka uru si mpa mii fye e, maa mpa yyére mii taan maa jwo “Mii cìmpworonji Soli, ma nyiigii múgo ma raa jaa.” Ka mii nyiigii si ntíl'a múgo, ka mii i wíl'a u nya. ¹⁴ Ka u u jwo “Mà nijnjaa yaha u sàha nò mε, wuu tulyeyi u Kilenji à mu cwànrà, bà mu si mpyi si u nyii wuuni cè mε, ŋgemu u a sàa tí ke, si uru nya, si lógo u yabilinji jwà na. ¹⁵ Jaha kurugo yε mu sí n-pyi u shεnre jwufoo, nde mu à nya maa ndemu lógo ke, si cyire puni yyaha jwo sùpyire pun'á. ¹⁶ Lire e ke numε ma hà núru yi le shuunni i mε, yîri ma a batize, ma a Kafoonji Yesu mεge yyere bà mu kapegigii si mpyi si jyé ndàha mu na mε.”

¹⁷ Nyε ka mii i mpa nùr'a kàre Zheruzalemu i. Canŋka mà mii yaha Kilejarege na Kilejaarebage e, Kile à kani là cyée mii na. ¹⁸ Ka mii i Kafoonji nya. Ka u u jwo mii á “Fyál'a fworona Zheruzalemu i, jaha na yε jwumpe mu sí n-jwo mii kyaa na ke, ŋke kànhe shiinbii si jεε pu na mε.” ¹⁹ Ka mii i u pyi “Kafoonji, mii mpyi maha jyé Kile Jwumpe kàlambayi i, maa dánafeebii cyán na jcwôre, maa pi bwùun, maa pi leni kàsuni i pyinjanni ndemu na ke, pi à lire cè. ²⁰ Ecyeni u mpyi maha mu kyaa yu ke, tēni i pi à uru bò ke, mii yabilinji mpyi wani kuru cyage e. Mii mpyi a jεε u mbòŋi i. Mpii pi à u wà a bò ke, mii bá u mpyi a pire vāanntinmbwoyi shwà a cù.” ²¹ Ka Kafoonji si jwo mii á “Fworona kànhe e, mii sí mu tun tatōnge e supyishinji sanji sùpyir'á.”»

²² Nye sùpyire puni mpyi a fyâha maa núru fo Poli à jwo mà pa nɔ ŋke cyage na. Nka tɛni i u à mpe jwumpe jwo ke, ka pi puni si wá na màhanj jyii maa ŋko: «Yi u bò, ŋge sùpyanji shinj jye a sàa yaa u yaha shi na mɛ!»

²³ Maa wá na màhanj jyii fànha na, maa pi vāanntinnyi wwû na fyíngɛ, maa nticyɛnni kure na wàa nɛnyi i.

²⁴ Nye lir'à pyi ke, ka sòrolashiibii jùŋufembwɔhe si sòrolashiibii pyi na pi Poli lɛŋɛ babwɔhe e, pi i u bwɔn ná tiripaanni i, nde u à pyi ka sùpyire si wá na màhanj jyii u kurugo ke, pi i u kárama u u li jwo. ²⁵ Mà pi yaha pi i u pwu ná yapwɔyi i s'a u bwùun, sòrolashiibii yyaha yyére shinji ŋgemu u mpyi wani u taan ke, ka u u uru pyi: «Mà tàanna ná saliyani i, yii à yaa yii i Ɔrɔmu shin bwɔn u yíbembaa la?»

²⁶ Ur'à yire lógo ke, maa ŋkàr'a sà jùŋufembwɔhe pyi: «Naha mu la jye si mpyi ŋge nàŋi na amɛ yɛ? Ko Ɔrɔmu shin u wá u wi.» ²⁷ Ka jùŋufembwɔhe si sà Poli pyi: «Ɔrɔmu shin u jye mu la? Yi yyaha jwo na á.» Ka Poli si jwo: «Ɔɔn.» ²⁸ Ka u u jwo: «Wyéɛnyahaga mii à sàra maa nta a pyi Ɔrɔmu shin dɛ!» Ka Poli si jwo: «Mii wi ke, mii à si Ɔrɔmu shin.»

²⁹ U à yire jwo ke, mpɛ pi mpyi na ŋko s'a u bwùun ke, ka pire si ntíl'a yíri u taan. Sòrolashiibii jùŋufembwɔhe yabilin'à ta u cè na Ɔrɔmu kɛni shin ur'à pyi pi pwɔ ke, ka fyagare si jye u e.

Pi à kàre ná Poli i yukyaala kurunke yyére

³⁰ Nɔŋke na Yahutuubii mpyi na Poli cêge ke, sòrolashiibii jùŋufembwɔhe la mpyi a sɛ si kure cè. Kuru canja nùmpañja, ka u u Kile sàragawwuubii jùŋufɛebii ná yukyaala kurunke yyer'a bínni, maa yòrɔyi wwû Poli na, maa ŋkàr'a sà u yyéɛɛ pi yyaha yyére.

23

¹ Ka Poli si yukyaala kurunke wíl'a màha maa jwo: «Mii cɛnmpyibii, mii à sàa Kile jyii wuuni pyi fo mà pa nɔ ninjaa na ná zòvyinre e.» ² Mpɛ pi mpyi Poli taan ke, ka Kile sàragawwuubii jùŋufembwɔhe Ananiyasi si pire pyi na pi u bwɔn u jwɔge na. ³ Ka Poli si jwo: «Mu à fyɛnmɛ tò wwomɔ na, Kile mú sí mu bwɔn. Mu à tɔg'a tɛɛn naha na mu na yogo kwùun mii na mà tàanna ná Saliyani i, mà li ta mu yabilin'à Saliyani kyáala. Mu à jwo na pi mii bwɔn, mà tàanna ná Saliyani i, lire sí jye a yaa li pyi mɛ.» ⁴ Mpɛ pi mpyi u taan ke, ka pire si jwo: «Kile sàragawwuubii jùŋufembwɔhe mu jye na jcyere amɛ la?» ⁵ Ka u u pi pyi: «Mii cɛnmpyibii, mii jye a mpyi a cè na Kile sàragawwuubii jùŋufembwɔhe ki mɛ, lire baare e mii mpyi na sì jɛɛ yi jwo mɛ. Naha kurugo yɛ y'à sémɛ Kile Jwumpe Sɛmɛni i na “Ma hà jwumpimɛ jwo yii shinj yyaha yyére shinji na mɛ*.”»

⁶ Poli mpyi a cè na yukyaala kurunke kàmpañke kà na mpyi Sadusii, ku sannke sí jye Farizhɛɛn, ka u u jwo fànha na pi shwɔhɔl'e: «Mii cɛnmpyibii, mii na jye Farizhɛɛn, mii sifɛebii na jye Farizhɛɛn! Mii à na sòŋɔre taha li na na kwùubii sí jɛ nùmpañja ke, lire kurugo yoge jye na ŋko raa ŋkwùun mii na amɛ!»

⁷ Nye u à yire jwo ke, ka jwunyahama si yíri Farizhɛɛnbii ná Sadusiibii shwɔhɔl'e, ka sùpyire si ntáa. ⁸ Sadusiibii maha ŋko na kwunɛɛ jye nùmpañja mɛ, na mɛlɛkɛɛ jye mɛ, na jínahii jye mɛ, mà li ta Farizhɛɛnbil'à dá na yire puni na jye. ⁹ Là mpyi na bârali màhanj nyahanj na, ka Farizhɛɛnbii kàmpañke Saliyani cyelentiibii pii si mpa yíri maa jcyere maa jwo: «Wuu nàha sàa tapege nya ŋge nàŋi na mɛ. Li sí n-jà n-ta mɛlɛkɛni wà, lire jye mɛ jínani wà u à jwo ná u e.»

¹⁰ Màhanj'à pa nyaha fo sòrolashiibii jùŋufembwɔhe mpyi na sòŋni na pi sí Poli òrɛ n-wáaga piye shwɔhɔl'e. Nye ka u u sòrolashiibii pii pyi na pi tige, pi i sà u cyán a shwɔ sùpyire na pi a ma pi babwɔhe e.

* 23:5 Ekizodi 22.28

¹¹ Nye kuru canña nùmpañña numpilage e, ka Kafoonji si uye cyêe Poli na maa jwo: «Maye waha, mu à mii kyaa jwo Zheruzalemu kànhe shiinbil'á pyiñkanni ndemu na ke, amuni mu à yaa mu u sà mii kyaa jwo Ɔrømu kànbwøhe shiinbil'á mú.»

Yahutuubil'à vùnñə pwə Poli na

¹² Kuru canña nùmpañña nyège na, ka Yahutuubii pìi si vùnñə pwə Poli mɛɛ na, maa ñkâa piy'á na pi wà sî n-lyî, lire nyɛ mɛ sî n-bya mɛ, fo pire ká bú Poli bò. ¹³ Mpii pi mpyi a kuru vùnñke pwə ke, pire mpyi a nyaha shiin beeshuunni na. ¹⁴ Ka pire si ñkàre Kile sàragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwəñribii yyére maa sà pi pyi: «Wuu à kâa wuy'á na wuu wà sî n-lyî, lire nyɛ mɛ sî n-bya mɛ, fo wuu aha Poli ta à bò tɛni ndemu i ke. ¹⁵ Lire e ke yii ná yukyaala kurun̄k'à yaa yii bê li na, yii i pìi tun pi sà sòrolashiibii jùñufembwøhe jáare, na u Poli yaha u pa, na yii sí n-pa u karigii kàanmucya si vyiiinne. Wuu pi ke, wuu sí n-bégele si u sige, si u cya mbò mà u yaha kuni na.»

¹⁶ N̄ka kuru vùnñke pi mpyi a pwə ke, Poli cìmpworocwəñji jyanji mpyi a fworø ku jwəhə na. Babwøhe e Poli mpyi ke, maa ñkàr'a sà jyè kuru bage e, maa yi yyaha jwo u á. ¹⁷ Nye ka Poli si sòrolashiibii yyaha yyére shin̄ji wà yyere maa jwo: «Mii na mu jáare ma a shà ná n̄ge nàñjiin̄ji i ma jùñufembwøhe yyére, jwumə na nyɛ u á mà jwo u á.»

¹⁸ Ka uru yyaha yyére shin̄ji si ñkàre ná u e u jùñufembwøhe yyére maa sà jwo: «Nùñufoonji, Poli u nyɛ kàsuni i ke, uru u à mii yyere maa jwo na mii u pa ná n̄ge nàñjiin̄ji i mu yyére, na jwumə na nyɛ u á mà jwo mu á.» ¹⁹ Ka jùñufembwøhe si nàñjiin̄ji cū cyage na, maa fɛɛn ná u e, maa u yíbe: «Naha shi ku nyɛ mu á mà jwo mii á yɛ?» ²⁰ Ka nàñjiin̄ji si u pyi: «Yahutuubii pìl'á bê li na na pire sí n-pa yi jwo mu á na ma Poli yaha u shà nùmpañña, na yukyaala kurun̄k'à jwo na kuru la na nyɛ si sà u karigii yaa vyiiinne sahan̄ki. ²¹ N̄ka ma hà ndá pi jwumpe na mɛ, jahà na yɛ pi pìi na wá a mà vùnñə pwə u na si u bò mà u yaha kuni na. Mpii pi à kuru vùnñke pwə ke, pìr'a nyaha shiin beeshuunni na. Pi à kâa piy'á na pi sî n-lyî, lire nyɛ mɛ sî n-bya mɛ fo pire ká bú Poli bò tɛni ndemu i ke. Pi à bégele li mɛɛ na mà kwò, mu jwəshwəre kanni pi nyɛ na sigili.» ²² Ka jùñufembwøhe si nàñjiin̄ji cye yaha maa u pyi: «Ma hà njwo sùpya á na mu à n̄cyii karigii yyaha jwo mii á mɛ.»

Pi à Poli tùugo fànhafoonji Felisi yyére

²³ Lire kàntugo ka jùñufembwøhe si sòrolashiibii yyaha yyére shiinbii pìi shuunni yyere maa pi pyi: «Yii sòrolashii ñkwuu shuunni (200) ná shəñfemii beetaanre ná kɛ (70) mà bàra shiin ñkwuu shuunni (200) mpiimu pi à se tàanbii na ke, yii pire bégel'a yaha. Pi sí n-kàre numpilage tɛni baacyɛrewuuni na Sezare kànhe na. ²⁴ Yii shənyì yà bégele, bà Poli n̄jncɛn̄je wu si mpyi si nò fànhafoonji Felisi yyére mɛ.»

²⁵ U à puru jwo ke, maa sémɛ sém'a kan Felisi á ngemu fun̄ji i u à jwo:

²⁶ «Mii Kolodi Lisiyasi u à n̄ge sémɛñji sémɛ si ñkan fànhafoonji n̄jncɛn̄ji Felisi á. Mii fwù na nyɛ mu na.

²⁷ Nàñji u n̄ge mii à tùugo wani mu yyére ke, Yahutuubii pìi mpyi a u cū raa bùu. Mii à lógo na Ɔrømu shin̄ u nyɛ u wi ke, ka mii i na sòrolashikurun̄ke kà yaha k'à sà u shwə pi na. ²⁸ Nde u à pyi ka pi i u cêege ke, mii la mpyi si lire cè, ka mii i pi pyi pi à kàre ná u e pi yukyaala kurun̄ke yyére.

²⁹ Mii à pa li kàanmucya mà li nya na pi Saliyan̄ji kurugo pi à u cêege, lire baare e u nyɛ a kyaa pyi ndemu li sí n-pa ná l'e u bò, lire nyɛ mɛ mà u le kàsuni i mɛ.

³⁰ Numɛ, pi à pa yi jwo mii á na pi wá à vùnñə pwə u mɛɛ na. Lire kurugo mii à tìl'a u tùugo wani mu yyére. Mpii pi nyɛ na u cêege ke, jùñke na pi nyɛ na u cêege ke, mii à yi jwo pi á, pi a sî mu yyére pi i sà ku yyaha jwo mu á. Yire yi mpyi mii á mà jwo mu á.»

³¹ Ka sòrolashiibii si li pyi bà y'à jwo pi á mɛ maa ñkàre ná Poli i kuru numpilage e fo Antipatirisi kànhe na. ³² Kuru canña nùmpañña, sòrolashiibii pi mpyi tɔəre na ke, ka pire si shənyifeebii yaha pi i ñkèege ná u e, maa núr'a kàre pi babwøhe e. ³³ Shənyifeebil'á sà nò Sezare kànhe e ke, maa sémɛñji ná Poli kan fànhafoonji Felisi á. ³⁴ Fànhafoon̄ji à sémɛñji kàla

ke, maa Poli yíbe na kùluni ndire e u à yíri ye†. Ka u u jwo na ur'à yíri Silisi kùluni i. ³⁵ Ka u u Poli pyi: «Mpii pi à mu cêegε ke, pi aha nò naha, mii sí jwumpe kan mu á.» U à kwò ke, maa pi pyi pi Poli lèngε saan̄ji Eròdi saanre bage e, pi raa u kàanmucaa.

24

Pi à Poli cêegε fànhafoon̄ji Felisi á

¹ Nyε canmpyaa kan̄kur'à tòro ke, Ananiyasi u nyε Kile sáragawwuubii n̄n̄ufembwòhe ke, ka uru si mpa Sezare kànhe e ná Yahutuubii kacwónribii píl'e mà bàra Teritulusi na, uru na mpyi yoge t̄up̄yik̄ar̄w̄o. Karigii cyi à tòro pi ná Poli shwòh̄ol'e ke, ka pi i mpa cyire t̄igire cyán u na fànhafoon̄ji Felisi á. ² Ka pi i Poli yyer'a pa. Nde na pi à u cêegε ke, ka Teritulusi si jwumpe lwó si lire yyaha jwo Felisi á. U à jwo: «Fànhafoon̄ji n̄j̄c̄en̄ji, mu u à wuu k̄ini pyi l'à t̄en̄ yyej̄in̄ke e. Mu yákilifente kurugo, nk̄en̄n̄ε n̄j̄nyahawa à pyi k̄ini i, li yyaha yyére zhèn̄ji kurugo. ³ Cyire shin̄ji mu nyε na mpyi wuu á cyeyi puni ná t̄erigii puni i ke, wuu fwù na nyε mu na s̄e s̄el'e cyire kurugo. ⁴ Nka mii la nyε si mu cū njaha m̄ε, lire kurugo mii na li caa mu á ma a maye san̄ja yaha ma a lógo wuu jwò na t̄ere nimbilere fun̄ji. ⁵ Wuu à li kàanmucya mà li n̄ya na n̄ge n̄an̄'à pyi yapege s̄up̄yire shwòh̄ol'e. U à Yahutuubii puni yákilibii nyàha a wùrugo d̄j̄nyen̄ji cyeyi puni i. Uru u nyε Nazareti shiin̄bii Kile kuni yyaha yyére shin̄ji. ⁶ U la bá mpyi si wuu Kilejaarebage pyi njirivaha yaaga, ka wuu u u cū. [Wuu la mpyi si yoge kwòn u na, si ntàanna ná wuu Saliyan̄ji i, ⁷ nka sòrolashiibii n̄n̄ufembwòhe Lisiyasi à u cyán a shwò wuu na fànhe e, maa jwo na wuu pa u kac̄egeni n̄n̄j̄ke jwo naha mu á.] ⁸ Wuu à u cêegε yaaga maha yaaga na ke, mu yabil̄in̄ji ká u yíbe, mu sí li c̄e na yire puni na nyε s̄e.» ⁹ Yahutuubii san̄mpii pi mpyi wani ke, ka pire si sogo puru jwumpe na, maa jwo: «S̄e u à jwo!»

Poli à uye jwo a f̄in̄j̄ε Felisi á

¹⁰ Nyε ka fànhafoon̄ji si kuni kan Poli á u jwumpe lwó. Ka u u jwo: «Mii à li c̄e, cyi à yyee n̄j̄nyahagii kwò, mu u nyε wuu shin̄ji yukyaalan̄ji. Lire kurugo mii si n-fyá si naye t̄anga jwo mu á m̄ε. ¹¹ Li sàha nk̄wò a tòro canmpyaa ke ná shuunni na m̄ε, mii à k̄ar'a sà Kile p̄e Zheruzalemu kànhe e. Li m̄ε ká b̄e mu á, mu sí n-jà puru jwumpe kàanmucya si pu s̄e ná pu kafinara c̄e. ¹² Can̄ja n̄in̄kin wà nyε a mii n̄ya mii i nàkaana pyi ná s̄up̄ya e, lire nyε m̄ε na s̄up̄yire n̄n̄j̄ kyángε Kilejaarebage e, lire nyε m̄ε Kile Jwumpe k̄alambayi i, lire nyε m̄ε kànhe yyaha kurugo m̄ε. ¹³ Nte s̄up̄yire si yaf̄ȳin ta si njwo na lire li nyε mii kac̄egeni n̄n̄j̄ke m̄ε. ¹⁴ Mii sí yi jwo mu á, mii na báaran̄ji pyi wuu tulyeyi u Kilen̄ji á kuni lab̄er'e. Pi à jwo na lire Kile kuni nyε s̄e m̄ε. Yaaga maha yaaga sí k'à s̄émε Saliyan̄ji s̄ém̄en̄ji ná Kile t̄un̄ntun̄mpii s̄ém̄bil'e ke, mii à dá yire puni na. ¹⁵ Mii à na s̄on̄j̄ore taha yaage nk̄emu na ke, kuru ninuge na pi à pi s̄on̄j̄ore taha, na shinc̄en̄j̄ε bàra shin̄pi na, Kile sí s̄up̄yire puni n̄e n̄umpan̄ja. ¹⁶ Lire kurugo mii à naye waha bà mii si mpyi si mpyi t̄igire cyaga baa Kile ná s̄up̄yir'á m̄ε.

¹⁷ Yyee n̄j̄nyahagii toron̄kwooni k̄antugo, mii à n̄ur'a k̄are Zheruzalemu i, mii shin̄ji s̄up̄yiibii pi nyε wani ke, maa sà wȳér̄ε kan f̄on̄j̄feebil'á, maa s̄araya ww̄u Kile á. ¹⁸ Nyε yire na mii mpyi, ka pi i sà mii ta wani Kilejaarebage ntàani na. Karigii s̄up̄yan̄ji maha mpyi si nta v̄in̄j̄ε Kile yyahe taan ke, cyire nizan̄nk̄ii mii mpyi na mpyi. Shin̄j̄yahara nyε a mpyi wani m̄ε, nyàhan̄gurugo nyε a mpyi wani m̄ε. ¹⁹ Mii ná Azi kùluni Yahutuubii p̄ii pi mpyi wani. Pire pi mpyi a yaa pi pyi naha, kamp̄yi mii à kapyimbaala pyi, pire mpyi na sí mii cêegε mu á. ²⁰ Lire nyε m̄ε, t̄eni i pi à mii yȳen̄j̄ε s̄up̄yire yyaha yyére maa yoge kwòn mii na ke, kamp̄yi mii à kapyimbaala pyi, s̄up̄yire ti naha naha ke, pi yi jwo. ²¹ Mà mii n̄j̄j̄yeren̄ji yaha pi yyaha yyére, mii à jwo fànha na “Mii à t̄en̄ ná l'e na kwùubii

† 23:34 Felisi la mpyi si j̄c̄e kamp̄yi k̄irigii n̄n̄j̄ na uru nyε ke, lire l'e Poli à yíri, puru fun̄j̄ke e si j̄c̄e kamp̄yi uru si n-jà Poli yíbe.

sí jè n-fworo kwùnjì i nùmpañja. Lire kurugo yoge nyé na ñkwùun mii na yii yyaha yyére nínjaa.” Puru jwumpe mii à jwo ke, mii kacégeni nùñke ku nyé kuru la?»

²² Nyé Felisi mpyi a Kafoonji Yesu kuni karigii yyaha cè sèl'e, lire e u à jwumpe nùrun'ya yaha canñke kabere na maa pi pyi: «Yii a sì, sòrolashiibii nùñufembwòhe Lisiyasi ká bú mpa, mii sí yii kataanmpe kàanmucya.»

²³ Lire kàntugo ka u u sòrolashiibii yyaha yyére shinñi wà pyi na u Poli lèñe kasubage e u raa u kàanmucaa, na u àha u fége n-tòro mɛ, na u shincenji wà la ká mpyi si mpa fworo u na, si yaage kà kan u á, u àha urufoo sige lire na mɛ.

²⁴ Canmpyal'à tòro ke, ka fànhafoonji Felisi si mpa ná u cwonji Durusili i. Yahutu u mpyi u cwonji, maa pi pyi pi a sà Poli yyere. Poli a pa ke, pyinñkanni na sùpyanji sí n-jà n-dá Yesu Kirisita na ke, maa yire yyaha jwo pi á. ²⁵ Pyinñkanni na sùpyan'á yaa u a jaare ntinji i, ná pyinñkanni na u à yaa u cù uye na ke, ná pyinñkanni na Kile sí n-pa sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiinñkil'e ke, mà Poli yaha u u yire yyaha yu, ka Felisi fyagara wunji si u pyi: «Wuu nínjaa wuyi yaha amɛ, mu sí n-jà raa sì, mii aha tènì labere ta, mii sí nùru mu yyere.» ²⁶ Felisi la mpyi Poli si wyére kan ur'á, lire kurugo u mpyi maha u yíri tère maha tère maa yu ná u e. ²⁷ Pi a yyee shuunni pyi pur'e, lire kàntugo, ka Pòrisusi Fesitusi si mpa Felisi fáa kìnì nùñufente na. Felisi la mpyi si uye kyaa táan Yahutuubil'á, lire kurugo u mpyi a Poli tò a yaha kàsunji i.

25

Poli à jwo na uru karigii cyi sà ñcwònrò saanbwòhe Sezare yyére

¹ Canñke Fesitusi à tèn kùluni nùñufente na ke, canmpyaa taanr'à tòro ke, u à yíri Sezare kànhe na mà kàre Zheruzalemu kànhe e. ² U à nò wani ke, nàvunñke ku nyé Kile sàragawwuubii nùñufeebii ná Yahutuubii yyaha yyére shiinbil'e mà yyaha tíi ná Poli i ke, ka pire si sà kuru paara u á, ³ maa li jaare u á na u Poli yaha u nùru u a ma Zheruzalemu i. Yii li cè na pi mpyi a vùnñò pwò Poli na si u cya mbò mà u yaha kuni na. ⁴ Ka Fesitusi si yi jwo pi á na Poli na nyé kàsunji i Sezare kànhe e, na ñcyère uru mú sí nùru n-kàre wani. ⁵ Maa yi jwo pi á na: «Kampyi yii la nyé si tìgìre cyán nge nàñi na, yii yii yyaha yyére shiinbii yaha pi a ma Sezare kànhe e. Pi aha nò wani, nde na pi nyé na tìgìre cyáan u na ke, pi i sà lire jwo.»

⁶ Fesitusi nyé a tòro canmpyaa baataanre, lire nyé mɛ canmpyaa ke na Zheruzalemu i mɛ, maa nùr'a kàre Sezare kànhe e. Canñke u à shà ke, kuru canña nùmpañja, u à kàr'a sà ntèn yukyaala bage e, maa pi pyi pi à sà Poli yyere. ⁷ Poli à pa ke, Yahutuubii pi mpyi a yíri Zheruzalemu i mà pa ke, ka pire si mpa yyér'a u kwùulo, karigii cyi à pi ke, maa u cêege na u à cyire ninyahagii pyi, mà li ta pi yabilimpìi mpyi na sì n-jà pi jwumpe pyàagii cyêe sùpya na mɛ. ⁸ Nyé ka Poli si jwumpe lwó si uye fíninje maa jwo: «Mii nyé a yafyin pyi ndemu l'à para Yahutuubii Saliyanji i, lire nyé mɛ mà Kilejaarebage kafuun pyi, lire nyé mɛ mà saanbwòhe Sezari mumpenmɛ pyi mɛ.»

⁹ Nyé Fesitusi la mpyi si uye kyaa táan Yahutuubil'á, lire e u à Poli pyi: «Mu la nyé si ñkàre Zheruzalemu i pi i sà mu karigii cwònrò mii nyii na la?» ¹⁰ Ka Poli si u pyi: «Cyage e saanbwòhe Sezari maha pi pyi pi i karigii cwònrò ke, mii ninyerenji u nge kuru cyage e mà kwò, naha mii karigil'á yaa cyi cwònrò. Mii nyé a yafyin pyi Yahutuubii na mɛ, mu yabilin'á lire cè. ¹¹ Mii n'a mpyi a ta mii à wurugo, lire nyé mɛ mà kapii pyi ndemu l'à mii kabonò kwò ke, mii mpyi na sì n-cyé na mbòñji i mɛ. Nka pi na mii cêege ndemu na ke, sèe ká mpyi u nyé a ta lire e mɛ, wà nyé a yaa u mii le pi cye e mɛ. Mii la na nyé saanbwòhe Sezari u mii karigii cwònrò.»

¹² Nyé ka Fesitusi ná u jwunñebii si sà piye taanna. Pi à kwò ke, ka u u Poli pyi: «Ná mu s'à jwo na mu karigii cyi sà ñcwònrò saanbwòhe yyére, mu sí sà yyéñe saanbwòhe yyaha taan.»

Saannji Agiripa la nyɛ si lógo Poli jwɔ na

¹³ Canmpyal'à tòro ke, ka saannji Agiripa ná u cɔnnji Berenishi* si nkàre Sezare kànhe e mà sà fworɔ Fɛsitusi na. ¹⁴ Nyɛ pi à canmpyaa ninjahagii pyi Sezare kànhe e ke, ka Fɛsitusi si Poli kyaa jwo saannj'á na: «Nàŋi wà na nyɛ Felisi u à le kàsuni i naha. ¹⁵ Tèni i mii à shà Zheruzalɛmu kànhe e ke, Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Yahutuubii kacwɔnribil'à ŋge nàŋi kyaa jwo mii á, maa li cya mii á na mii u tún. ¹⁶ Ka mii i pi pyi na Ɔrɔmu fànhafeebii nyɛ na jɛɛg'a sùpya tún, mà li ta mpíi pi nyɛ na urufoo cêɛge ke, u ná píferee nyɛ a tɛɛn maa jwo piye nyii na urufoo sí uye taŋkanna jwo mà yɛ.

¹⁷ Nyɛ ka pi pìi si mpa ná mii i naha. Wuu à nɔ naha ke, mii nyɛ a yi le shuunni i mɛ, kuru canja nùmpañja ka mii i nkàre yukyaala bage e maa ntíl'a pi pyi pi à u yyer'a pa. ¹⁸ Mpíi pi mpyi na u cêɛge ke, ka pire si jwumpe lwó maa pi wumpe jwo. Nka kapii maha kapii mii mpyi na sɔnnji u sí n-ta u à pyi ke, pi nyɛ a lire là jwo mɛ. ¹⁹ Pi Kile kuni karigii na pi mpyi na piye kyáali kanna. Tire nàkaante mpyi a yyaha tíi ná nàŋi wà kyal'e, uru mɛge na nyɛ Yesu. Pi mpyi na ŋko na u à kwú, Poli sí i ŋko na u à jɛ. ²⁰ Mii wi ke, mii nyɛ a mpyi a cè nde mii sí n-pyi mpe kataanmpe e mɛ. Nyɛ ka mii i Poli yíbe kampyi u sí jɛɛ n-kàre Zheruzalɛmu i, u kataanmpe si sà jcwɔnnrɔ wani. ²¹ Nka Poli à jwo na mà uru karigii yaha saanbwɔhe ku cwɔnnrɔ, lire kurugo mii à pi pyi pi à u yaha kasubage e fo mii aha a si u tùugo saanbwɔhe yyére tɛni ndemu i ke.»

²² Ka Agiripa si Fɛsitusi pyi: «Mii yabilinji la na nyɛ si lógo uru nàŋi jwɔ na.» Ka Fɛsitusi si jwo: «Nùmpañja mu sí n-lógo u jwɔ na.»

²³ Nyɛ kuru canja nùmpañja, ka Agiripa ná Berenishi si piye yal'a le vɔannji i, ka shinjyahara si pi jùŋɔ bɛ mà lɛŋe bàanni i. Pi ná sòrolashiibii jùŋufembwoyi ná kànhe shinbwoobii pi mpyi. Ka Fɛsitusi si pi pyi pi à pa ná Poli i.

²⁴ U à pa ke, ka Fɛsitusi si jwumpe lwó maa jwo: «Saannji Agiripa ná yii mpíi pi naha naha ná wuu e ke, yii nyii nyɛ ŋge nàŋi na, mà lwó Zheruzalɛmu na, mà pa nɔ naha, Yahutuubii pun'à piye nàvunŋɔ jwo mii á u kyaa na, maa jwo na u saha nyɛ a sàa yaa u yaha shi na mɛ. ²⁵ Mii sí wi ke, mii u kàanmucyage e, mii nyɛ a yafyin nya u à pyi ndemu l'à u kabonɔ kwɔ mɛ. Ná u yabilinji s'à jwo na uru kataanmpe pu le saanbwɔhe cye e, lire kurugo mii à li lwó si u tùugo wani. ²⁶ Mii nàha a jwumɔ ta si zéme u kyaa na si ŋkan saanbwɔh'á mɛ, lire kurugo mii à pa u yyéɛɛ yii yyahayi taan, mu saannji Agiripa kanjyɛ na, bà li si mpyi u aha bú yíbe, ka u u njemu jwo ke, si yíre séme mɛ. ²⁷ Naha kurugo yɛ mà kàsujyi tùugo Ɔrɔmu i, jùŋke na u à le kàsuni i ke, mà li ta kuru nyɛ a cè mɛ, jùŋɔ nyɛ lire na mii á mɛ.»

26

Saannji Agiripa à jwumpe kan Poli á

¹ Ka Agiripa si Poli pyi: «Jwump'à kan mu á, mpe pu nyɛ mu á ke, mu sí n-jà puru jwo.» Ka Poli si cyɛge yírigɛ maa jwumpe lwó si uye fíninɛ. ² U à jwo: «Saannji Agiripa, l'à táan mii i mà naye ta mu yyahe taan ninjaa, si li cyêe mu na na Yahutuubil'à yaaga maha yaaga jwo a taha mii na ke, na kuru kà nyɛ sèe mɛ. ³ Mu yabilinji'à Yahutuubii làdaabii karigii puni ná pi nàkaante pyinŋkanni cè. Lire e ke mii na mu jáare ma a ma lùuni bò, ma a lógo na jwɔ na.

⁴ Pyinŋkanni na mii à na nàŋkocyɛɛre pyi, ná jaaranŋkanni na mii mpyi na jaarɛ mà lwó fo tasiige e na shini shwɔhɔl'e Zheruzalɛmu kànhe e ke, Yahutuubii pun'à lire cè. ⁵ Mà lwó fo tɛmɔni i, pi pun'à li cè na Farizhɛɛnbii tonkuni i mii nyɛ, Yahutuubii Kile kuni jaarafeebil'e, pire tonkuni karigii cyi à waha mà tòro pi sanmpii wogigii na. Pi sí n-jà n-pyi mii shérii, kampyi pi la na nyɛ si sɛɛni jwo.

* 25:13 Ceewe mɛge ku nyɛ Berenishi.

⁶ Nye jwomɛɛni Kile à lwó wuu tulyey'á ke, mii à na sònɲore taha lire na ke, lire l'à pi ta pi i yoge kwùun mii na numɛ. ⁷ Wuu shiɲi tùluyi ke ná shuunniɲ'à* pi sònɲore taha li na na Kile sí lire jwomɛɛni fùnnɔ, lire kurugo pi na Kile pɛre pìlaga bâra canɲa na. Saannɲi Agiripa, mii mú à na sònɲore taha lire na ke, lire kurugo Yahutuubii na mii cêɛge amɛ! ⁸ Yii Yahutuubii, naha k'à li ta yii nyɛ a dá li na na Kile sí n-jà kwùubii jè n-yige kwùni i mà yɛ?

⁹ Mii mú mpyi na sònɲi na fànha ki, mii i sàa Nazareti kànhe shinɲi Yesu mɛge tùn. ¹⁰ Lire mii à pyi Zheruzalemu i. Kile sáragawwuubii jùɲufɛebii mpyi a kuni kan mii á, ka mii i Yesu fyɛjwɔhɔshiinbii nɲyahamii le kàsɲi i. Pi aha ŋko si pi bò, mii mú mpyi maha jwo na mii à jɛɛ. ¹¹ Tèrii nɲyahagil'e, mii mpyi maha jaare Kile Jwumpe kàlambayi i, maa pi kyérege. Mii la mpyi maha mpyi si pi kárama njige pi Kile kuni i. Mii lùuni mpyi a sàa yîri pi taan fo mii mpyi maha jaare kànkwoore na, maa pi kyérege.

¹² Lire pyiɲkanni na, sáragawwuubii jùɲufɛebii mpyi a kuni kan mii á báaraɲi ngemu mɛɛ na ke, canɲka mii à yîri na ŋkèɛge Damasi kànhe dánafeebii mɛɛ na. ¹³ Saannɲi Agiripa, mà mii nɲkareɲi yaha, canɲk'à pa nɔ jùɲɔ nɲi i ke, ka mii i mpâl'a bèɛnge nɲa k'à yîri nɲyɲi na. Kuru bèɛnge mpyi a pɛe canɲke woge na, ka ku u mpa mii ná na shɛɛfeebii kwùulo. ¹⁴ Ka wuu puni si wwùl'a cwo jɲɲke na. Ka mii i mɛjwuu lógo wuu Eburubii shɛɛnre e na “Soli, Soli, naha na mu na mii kyérege amɛ yɛ? Mu à ma ntùɲke taha mii na, lire e mu à maye bânni bà faapyinunɲi nɲcyɲi maha uye bânni tùuge na mɛ.” ¹⁵ Ka mii i yíbe “Kafoonɲi, jofoo u nyɛ mu yɛ?” Ka Kafoonɲi si mii jwɔ shwɔ “Mii u nyɛ Yesu, mii mu nyɛ na ŋkyérege. ¹⁶ Nye yîr'a yyére numɛ. Mii à naye cyêe mu na bà mu si mpyi s'a báare mii á mɛ. Nyanɲkanni na mu à mii nɲa nɲjaa ke, mu sí raa lire yu sùpyir'á. Mii sí n-pa naye cyêe mu na si karigii jcyiimu jwo mu á ke, mu sí raa cyire yu pi á mú. ¹⁷ Yahutuubii ná supyishɲi sannɲ'á mii sí mu tun ke, mii sí n-pyi ná mu i, si mu shwɔ pi na. ¹⁸ Mii sí mu tun pi á, bà mu si mpyi si pi jyiigii múgo, si pi yige numpini i si mpa bèɛnmpe na, si pi yige Sitaannɲi fànhe jwɔh'i, pi i piye kan Kile á, bà pi si mpyi pi aha dá mii na, pi kapegigii nimpyiɲkii si yáfa pi na, pi ná Kile wuubii sanmpii si mpyi koolyɲɛ mɛ.”

¹⁹ Nye saannɲi Agiripa, mà láha lire tɛni na, nde Kile à cyêe mii na ke, lire kyaa mii nyɛ na yu. ²⁰ Damasi kànhe shiɲbil'á mii à fyânha a yi jwo, lire kàntugo maa yi jwo Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni shiɲbii sanmpii pun'á fo mà sà nɔ supyishɲi sannɲi shiɲbii na. Mii à yi jwo pi á pi pi toronɲkanni kɛɛɲɛ, pi i núru Kile á, pi raa kariɲ pyi jcyiimu cyi sí li cyêe na pi à pi toronɲkanni kɛɛɲɛ sɛɛɲi na ke. ²¹ Lire kurugo Yahutuubil'à sà mii cù mà mii yaha Kilejaarebage e, maa ŋko raa mii bùu. ²² Nka Kile à kwôro ná mii i, maa mii tège fo mà pa nɔ nɲjaa na. Kile tùnntunɲi Musa ná Kile tùnntunmpii sanmpii mpyi a fyânha a kani ndemu shɛnre jwo na li sí n-pa n-pyi ke, mii mú sí na nyɛ naha sí lire kyaa jwo sùpyire pun'á, shinbwoo bâra sùpyire sannte na. Mii mú sí nyɛ na yaaga bârali lire na mɛ. ²³ Pi mpyi maha yi yu na Kile Nɲcwɔnrɔɲi sí n-kyaala n-kwù, na uru mú u sí n-pyi shincyiwe si jè vworɔ kwùni i, si bèɛnmpe kyaa jwo wuu shiɲi ná supyishɲi sannɲ'á.»

²⁴ Mà Poli yaha puru jwumpe na u u yue tànga yu, ka Fɛsitusi si sêe u na: «Poli, sìcyer'à jyè mu i! Mu à kàlaɲi pyi fo mà sà ma jùɲke pyi k'à yîri!» ²⁵ Ka Poli si u pyi: «Mii jùɲufoonɲi, sìcyere nyɛ mii i mà dɛ! Sɛɛɲi jwumpe kanni mii nyɛ na yu, pu mú s'à fɲiɲɛ. ²⁶ Saannɲi Agiripa yabilɲi'à jcyii karigii puni cè, lire l'à mii ta mii i cyi yu fyagara baa u yyahe taan. Mii à tɛɛn ná l'e na u à cyi puni cè, naha na yɛ li là nyɛ a pyi ŋwɔhɔre e mɛ. ²⁷ Saannɲi Agiripa, Kile tùnntunmpil'à njemu jwo ke, mu nyɛ a dá yire na mà? Mii à li cè na mu à dá yire na.» ²⁸ Ka Agiripa si u pyi: «Poli, mu naha na sònɲi na mu sí n-jà mii kɛɛɲɛ mpyi dánafoo dɛ!» ²⁹ Ka u u u pyi: «L'à pyi numɛ yo, l'à pyi canɲke kabɛɛ yo, mii na Kile jaare l'àha ndá mu kanni na mà dɛ, nka li pyi yii puni pi naha na mii jwumpe núru nɲjaa ke, yii puni pi pyi mii fiige, nka pi àha yòrɔyò tège yii pwɔ mii fiige mɛ.»

* **26:7** Yakuba jyaabii ke ná shuunniɲi i Yahutuubii tùluyi ke ná shuunniɲi'à fworo, pire pi nyɛ Izirayeli shiɲbii.

³⁰ Nye ka saannji ná fànhafoonji ná Berenishi, mà bâra mpíi pi mpyi ná pi e ke, ka pire puni si yîri na fwore, ³¹ maa ŋko piy'á: «Ŋge nàŋi naha a kyaa pyi ndemu l'á u kabono kwò, lire nyε me mà u kalenε kwò kàsunji i mε.» ³² Nye ka Agiripa si yi jwo Fesitusi á: «Kàmpyi ŋge nàŋi naha mpyi a u kataanmpe le saanbwòhe Sezari cye e mε, u cye naha a mpyi sí n-jà n-yaha numε.»

27

Poli ná kafeebwòhe kani suumpe lwòhe juŋ'i

¹ Tèni i pi la mpyi si wuu lèŋε bakwòge e wuu a ŋkèεge Itali kîni i ke, pi à Poli ná kàsujyibii pii kan sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi wà á, uru mege na mpyi Zhuliyusi. Uru nàŋi na mpyi Ōromu shiinbii sòrolashikurumbwòhe kà jùŋo na, pi mpyi maha kuru mege pyi: «Saanbwòhe Sorolashikurunke.» ² Nye ka wuu u jyè bakwòge k'e, kuru mpyi a yîri Adaramiti i na ŋkèεge Azi kùluni kàmpañke na. Asitariki na mpyi ná wuu e. Tesaloniki kànhe shin u mpyi u wi, Masedoni kùluni i. ³ Kuru canŋa nùmpañŋa, ka wuu u nò Sidon kànhe e. Zhuliyusi mpyi a Poli cùmu lemε jwò, maa kuni kan Poli á u sà fworo u ceveebii na, yaayi kyaa li nyε u na ke, bà u si mpyi si sà yire cya pi á mε. ⁴ Lire kàntugo wuu à yîri wani maa kuni lwó na ŋkèεge mà sà ntòro Sipiri kîni ŋkere na, naha na yε kafεεge mpyi na wuu jùŋo bēni. ⁵ Ka wuu u ŋkàre suumpe lwòhe juŋ'i mà sà ntòro Silisi kùluni ná Panfili wuuni taan, maa ŋkàre mà sà nò Mira kànhe na Lisi kùluni i. ⁶ Nye ka sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi si bakwòge kà ta wani k'à yîri Alεzandire kànhe e na ŋkèεge Itali kîni i, maa wuu pyi wuu à fworo bakwòge nɪŋcyiige e mà jyè kur'e.

⁷ Wuu à canmpyaa nɪnyahagii pyi lwòhe juŋ'i. Bakwòge nyε a mpyi a jà na ŋkèεge fwòfwò mε. Wuu à kànha sèl'e maa nta a jà a nò Kinidi kànhe sìcampe na. Nye ná kafεεge mpyi a wuu kàrama pɛn kuru kàmpañke na, ka wuu u ntòro Kεreti kîni ŋkere na, mà kàre Salamoni kàmpañke na. ⁸ Kuru kàmpañke shemε mpyi a pɛn, ŋka wuu à wuye waha maa ŋkàre mà sà nò cyage k'e, pi maha kuru mege pyi: «Bakwooyi Tayyerege Nɪŋcɛnŋke». Kuru cyage na nyε Lase kànhe ŋkere na.

⁹ Tère nimbwoo mpyi a tòro wuu na kuni na mà kwò. Bakwofeni mpyi a pa mpyi farati, naha na yε wyeere tēni mpyi a nò a kwò, Yahutuubii súnnji tēni mpyi a tòr'a kwò. Nye ka Poli si u tanyage jwo. ¹⁰ U à jwo: «Mii ceveebii, mii naha a li kàanmucya mà li nɪya na wuu kùsheeni sɪ jùŋo kuu ná kakyara nimbwòro nyε a fworo l'e mε. Yaayi wuu à le bakwòge e ke, ti sɪ n-dà yire ná bakwòge na mà dɛ! Wuu yabilimpɪi pi nyε k'e ke, wuu múnahigii na nyε ku jwòge e mú.»

¹¹ Ŋka sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi mpyi a dá bakwòge fèvoonji ná ku jùŋufoonji wumpe na mà tòro Poli wumpe táan. ¹² Kuru cyage bakwooyi tayyérege mú nyε a mpyi a jwò wyeere tēni i mε. Lire kurugo mpíi pi mpyi bakwòge e ke, pire nɪnyahara mpyi a li ta na pi pyɪŋkanna cya pi i yîri wani kuru cyage e, pi a sɪ Fenikisi kànhe bakwooyi tayyérege e Kεreti kîni i, pi i sà wyeere tēni pyi wani. Kuru cyag'à yyaha kan canŋacwumpe e. Kafeebwoyi nyε na nōni kuru cyage na mε.

¹³ Nye kafεεge nimbiler'à pa na fwu na yîri wòro kùl'e ke, ka pi i wá na sōnnji na pire sí n-jà n-kàre. Tòonmpirige pi maha ntèg'a bakwòge yyéεŋε ke, maa kuru wwú wani, ka bakwòge si wá na ŋkèεge Kεreti kîni ŋkere na. ¹⁴ Li nyε a mō mε, ka kafeebwòho si yîri na fwu na yîri suumò kùl'e na ŋkèεge canŋafyɪnmpe e na jcwúunni wuu juŋ'i. Pi maha kuru kafeebwòho mege pyi: «Erakilon». ¹⁵ Ka kuru kafeebwòhe si mpa bakwòge lwó. Wuu nyε a jà a ku kēεnŋε mε, ka wuu u wuye yaha ku cye e. ¹⁶ Kafεεg'à kàre ná wuu e, ka wuu u sà ntòro kìre nimbilere ŋkere na, suumpe lwòh'à li kwúulo, li mege nyε Koda. Kuru cyag'à pa jyè wuu ná kafεεge shwòhòl'e maa ku tɛgɛlε kwòn wuu na dooni ke, bakwobileni* li

* 27:16 Bakwobileni maha mpyi nimbwòhe funŋke e. Nimbwòhe ká ŋkèεge, sùpyire maha jyile ná nimbileni i.

mpyi wuu á ke, ka wuu u wuye waha maa lire n̄áhana a yige lw̄he e, n̄ka báara u mpyi lire tayigege e de!

¹⁷ Nȳe wuu à n̄úr'a pa bakwobileni l̄èñe ke, maa m̄ε̄ε̄ε̄ t̄èg'a bakwobw̄he yal'a pw̄. V̄āan̄ke ku maha bakw̄oge pyi ku u n̄k̄è̄ge ke, maa kuru t̄irige, n̄aha na ȳe wuu mpyi na fyáge kaf̄ε̄ge kà n̄kw̄ò bakw̄oge lw̄ó si n̄k̄àre zà yaha nticȳen̄ñi n̄un̄'i Libi k̄ini k̄ampan̄ke na m̄ε̄, maa wuye yaha kaf̄ε̄ge cye e ku u n̄k̄ē̄ñi. ¹⁸ Kaf̄eebw̄he f̄an̄ha mpyi na mp̄ēre fo li nȳe a pa n̄w̄o m̄ε̄, kuru can̄ña n̄ūmp̄an̄ña, ka pi i wá na bakw̄oge fun̄ñ̄o yaayi yà ww̄u na w̄aa lw̄he e. ¹⁹ Ku can̄ntan̄rewoge, ka bakw̄oge feveebii yabilimp̄ii si pi báarapyīyaayi yà ww̄ul'a wà lw̄he e. ²⁰ Wuu à can̄mpyaa n̄inyahagii pyi, can̄ñ̄anȳiini b̄ara w̄arigii na, wuu nȳe a kuru kà n̄ya m̄ε̄. Kaf̄eebw̄he f̄an̄he mpyi na nȳahage na wá, fo wuu puni mpyi a li yaha na wuu wà saha si n-shw̄o m̄ε̄.

²¹ Wuu mpyi a m̄o maa yalyige lȳi. Ka Poli si mpa ȳir'a ȳȳere s̄ūpyire ȳyaha na, maa jwo: «Mii ceveebii, yii mpyi a yaa yii i mii jwumpe l̄ógo, wuu u nt̄ē̄n K̄er̄eti k̄ini i. Lire n'a mpyi a pyi, n̄ke kaf̄eebw̄he ku n̄ke k'á wuu ta, ka wuu u mp̄ō̄n yaayi n̄jemu i ke, lire là mpyi na si n-pyi m̄ε̄. ²² N̄ka num̄ε̄, mii sí yi jwo yii á, yii àha vyá m̄ε̄, yaf̄yin si yii wà ta m̄ε̄. Bakw̄oge kanni i wuu sí n-p̄ō̄n. ²³ Kilen̄i n̄gemu wu u nȳe mii, mii sí i báare u á ke, yii li c̄e na uru m̄ē̄lek̄en̄i wà à uye cȳē̄e mii na p̄ilaga, ²⁴ maa yi jwo mii á na mii àha raa fyáge m̄ε̄, na mii à s̄aa yaa mii ȳȳē̄ñe saanmbw̄he Sezari ȳyahe taan. Kile à n̄w̄o mii na maa mii n̄areyi l̄ógo. Shin maha shin u nȳe ná mii i bakw̄oge e ke, u sí wuu puni shw̄o. ²⁵ Lire e ke mii ceveebii, yii àha raa fyáge m̄ε̄. Mii à dá Kile na. Nje y'á jwo mii á ke, yire puni sí n-t̄ō̄ro yi jwun̄kanni na. ²⁶ N̄ka bakw̄oge sí n-k̄ē̄ge ná wuu e lw̄he nin̄ke k̄ini l'e.»

²⁷ Kuru ku mpyi wuu nump̄ili k̄e ná sicȳerewoge suumpe lw̄he n̄un̄'i, kaf̄eebw̄he sí i wuu lw̄u na n̄k̄ē̄ge ku nȳii cȳeyi i. Suumpe lw̄he n̄un̄'i wuu mpyi ke, kuru m̄ε̄ge na mpyi Adiriyatiki. N̄in̄k'á pa n̄i ke, ka bakw̄oge feveebii si wá na s̄ō̄ñi na wuu à byanhara k̄ūmpoge na. ²⁸ Ka pi i m̄ε̄ε̄ε̄ le a t̄irige lw̄he e maa ku s̄uma mà ku c̄ūgumpe ta m̄etir̄ii bēnaaga ná k̄e ná baashuunni. Ka pi i file ȳyaha na, maa n̄úr'a ku s̄uma mà ku ta m̄etir̄ii bēnaaga ná baataanre. ²⁹ Pi mpyi na fyáge bakw̄oge kà n̄kw̄ò zà n̄k̄úu kafaage kà na lw̄he e m̄ε̄. Nȳe t̄ō̄nmp̄ir̄iyi pi maha nt̄ē̄g'a bakw̄oge ȳȳē̄ñe ke, ka pi i yire sicȳē̄re t̄irige lw̄he e bakw̄oge k̄ant̄ugo ȳȳē̄re, maa nt̄ē̄n pi funvw̄ugo wuubii na nȳē̄ge sigili. ³⁰ Nȳe mà pi yaha pur'e, mp̄ii pi mpyi na bakw̄oge f̄i ke, pir'á bakwobileni yig'a t̄irige lw̄he e, maa piye pyi mu à jwo t̄ō̄nmp̄ir̄ige kà p̄ire la nȳe si nt̄irige bakw̄oge ȳyaha ȳȳē̄re, mà li ta taf̄ē̄ñe pi mpyi na n̄caa bakwobileni cye kurugo. ³¹ Ka Poli si s̄ō̄rolashiibii ná pi ȳyaha ȳȳē̄re shin̄ñi pyi: «Ná bakw̄oge feveebii nȳe a t̄ē̄n bakw̄oge fun̄ñ̄ke e m̄ε̄, yii si n-s̄i n-shw̄o m̄ε̄.» ³² Nȳe m̄ε̄ε̄re ti mpyi a t̄ē̄g'a bakwobileni pw̄o ke, ka s̄ō̄rolashiibii si tire kw̄ō̄n, maa li yaha l'á k̄are lw̄he n̄un̄'i.

³³ Nȳe nȳē̄g'a pa byanhara ke, ka Poli si li cya pi pun'á na pi n̄jȳi cya pi lȳi. U à jwo: «Can̄mpyaa k̄e ná sicȳē̄re cyi nȳe n̄cȳii, yii funmp̄en wuubii pi nȳe, yii s̄aha n̄jȳi s̄ē̄e wu lȳi m̄ε̄. ³⁴ Lire e mii na li caa yii á, yii n̄jȳi cya yii lȳi. Lire li sí yii pyi yii f̄an̄ha ta yii i shw̄o. Mii sí yi jwo yii á, yii wà n̄ū̄ñ̄ñ̄o n̄in̄kin si n-s̄i n-p̄ī̄nni m̄ε̄.»

³⁵ Poli à yire jwo ke, maa bw̄ú̄run̄i lw̄ó maa fw̄u kan Kile á pi puni nȳii na, maa u kw̄ō̄n kw̄ō̄n, maa wà lw̄ó na lȳi. ³⁶ Pi sanmp̄il'á lire n̄ya ke, ka pi puni yá̄kil̄ibii si nt̄ē̄n, ka pi i wá na lȳi mú. ³⁷ Wuu shiin n̄kw̄uu shuunni ná shiin beetaanre ná k̄e ná baani (276) pi mpyi bakw̄oge e. ³⁸ Wuu pun'á lȳi a t̄in̄ ke, s̄ūmap̄yan̄i u mpyi bakw̄oge e ke, ka pi i uru wu lw̄he e, b̄a bakw̄oge si mpyi si faha m̄ε̄.

³⁹ Nȳē̄g'a pa múgo mà wuu ta wuu à n̄o cyage n̄kemu i ke, bakw̄oge feveebii nȳe a mpyi a kuru cyage c̄e m̄ε̄. Ka pi i l̄ū̄ñ̄kuun̄i wà n̄ya, n̄in̄ke mpyi a f̄wor̄o wani, ka pi la si mpyi s'a n̄k̄ē̄ge wani kuru cyage e. ⁴⁰ Nȳe t̄ō̄nmp̄ir̄ige ku maha nt̄ē̄g'a bakw̄oge ȳȳē̄ñe ke, pi à kuru s̄an̄ha mà t̄irige lw̄he e, m̄ε̄ε̄re ti maha nt̄ē̄g'a bakw̄oge yaf̄en̄ke pw̄o ke, maa tire s̄an̄ha mú, maa v̄āan̄ña nitabaaga p̄ili bakw̄oge ȳyaha ȳȳē̄re, b̄a kaf̄ε̄ge si mpyi s'a

ŋkèege ná k'e suumpe lwøhe jwøge na me. ⁴¹ Pur'e pi nye, ka bakwøge si ŋkàr'a sà dùgo nticyenjanke kà jnŋ'i, lùŋkuubii pii shuunni shwøhø'l'e. Bakwøge munag'à kàr'a sà jncùru nticyenŋi i, ku nye a jà a fwororo me. Lir'à lwøhe ta ku u fuuli na yîri na ma na bakwøge kàntugo yyéreni bwùun, fo mà sà kuru kèege.

⁴² Sòrolashiibii la mpyi si kàsujyibii bò, bà li si mpyi pi wà kà ŋkwò lwøhe jà vwororo si shwø me. ⁴³ Ŋka sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi la mpyi Poli sì bò me. Lire kurugo nde sòrolashiibii la mpyi si mpyi ke, ka u u pi sige lire na. Mpii pi na jini lùjani na ke, ka u u jwo na pire pi fyànha a cwo lwøhe e, pi i ku jà pi sà fwororo kùmpoge na. ⁴⁴ Maa yi jwo pi sanmpil'á na pi cikwooyi yà, lire nye me bakwøge jyayi yà lwó pi i dùgo yire jnŋ'i pi i fànha le, pi i lwøhe jyiile yire jnŋ'i. Amuni l'à pyi, ka pi puni si jyiil'a kàre kùŋke na, yaaga nye a pi wà ta me.

28

Karigii cyi à pyi mà Poli yaha Maliti kîni i ke

¹ Nye wuu shwonjkwooni kàntugo, ka pi i yi jwo wuu á na kuru cyage mege na nye Maliti. ² Lire kîni shiinbil'à wuu cùmu lemè jwø sèl'e. Ná zànhe sí mpyi na jcwø wyeere sí nye, ka pi i nabwøhø le, maa wuu puni pyi wuu á pa ntènn'a kuru kwùulo na ware. ³ Poli à pa yîri si kàŋkyaanyi yà fâara si mpa le nage e, lir'à màcwønŋi wà ta wani yire kàŋkyaanyi i. Yi talenke e, nage kafug'à jyè uru màcwønŋi i ke, ka u u yîr'a kwòro Poli cyage na. ⁴ Kànhe shiinbil'à wwòŋi nya u u fánŋi Poli cyage na ke, ka pi i wá na yu piy'á na: «Nàkaana baa, ŋge nàŋi sí n-ta shinbu. U méé nye u à shwø lwøhe na ke, wuu yasunŋke “Seenjifoo” nye na ŋko si u yaha u shì shà me.»

⁵ Nye ka Poli si wwòŋi jàhara a cyán nage e. Wwòŋi tanŋke nye a mpyi a yafyin pyi u na me. ⁶ Sùpyire mpyi na sônŋi na kuru cyage sí n-fwø, na u sí n-cwo n-kwù lire tèenuuni i. Pi à u jyiil cyán mà mɔ, pi nye a yafyin nya k'à u ta me, ka pi funzønŋore si ŋkèenŋe, maa jwo na yasunŋke kà ku nye Poli.

⁷ Cyage e wuu mpyi ke, kînifoonŋi cyage kà na mpyi kuru ŋkere na, uru nàŋi mege na mpyi Pubilusi. U mpyi a wuu jùŋɔ bê a jwø, maa wuu pyi wuu à wuu sunmbage lèŋe u pyenge e canmpyaa taanre funŋ'i. ⁸ U tunŋi mpyi tasinnage e cifwure ná tògòtògòŋi cye e. Ka Poli si ŋkàr'a sà fwororo u na, maa u cyage taha u na, maa Kile jáare u á, ka u u jncùuŋɔ. ⁹ Lir'à pyi ke, ka kuru cyage yampii puni si wá na sì Poli yyére, ka u u wá na pi cùuŋi. ¹⁰ Kuru cyage shiinbil'à pèente shinŋi puni taha wuu na. Wuu tèekaren'à pa nɔ, ka wuu u wá na ŋko raa jyè bakwøge e ke, yaayi kani li mpyi wuu na ke, pi à yire puni kan wuu á.

Poli à nɔ Ɔrømu kànbwøhe e

¹¹ Yinye taanre wuu à pyi kuru cyage e. Bakwøge k'à yîri Alézandire kànhe e ná pi maha ku pyi: «Ŋampii*» ná ku mpyi a yyér'a kafeebwoyi tènì pyi wani ke, wuu tèekaren'à pa nɔ ke, ka wuu u jyè kur'e na ŋkèege. ¹² Wuu à sà nɔ Sirakusi kànhe na ke, maa canmpyaa taanre pyi wani. ¹³ Wuu à yîri wani ke, maa ŋkèege suumpe lwøhe jwø kurugo mà sà nɔ Erezho kànhe na, maa shwòn wani. Kuru canŋa nùmpañja, mà wuu ninŋaribii yaha, ka kafeebwøhø si yîri na fwu wuu kàmene yyére. Canmpyaa shuunni wuu à pyi kuni na, maa nta a nɔ Puzòli kànhe na. ¹⁴ Wuu à sà dánafeebii pii ta wani kuru kànhe na, ka pire si li cya wuu á na wuu cibilaaga ninŋin pyi wani ná pire e. Puru funŋke e wuu à pa yîri wani mà kàre Ɔrømu kànbwøhe e.

¹⁵ Nye Ɔrømu dánafeebil'à wuu kyaa lógo na wuu wá na sì wani pi yyére ke, ka pi pii si mpa wuu jùŋɔ bê fo Apwusi caange na. Cyage mege pi maha mpyi: «Nampwuunbii Tatiriyi Taanrenŋi» ke, ka pii si mpa wuu jùŋɔ bê wani. Poli à pi nya ke, maa ntíl'a fwù kan Kile

* **28:11** Bakwofempii mpyi maha pire ŋampii sunni bà pi si mpyi s'a pire kàanmucaa lwøhe jnŋ'i me.

á, ka màban si jyè u e. ¹⁶ Wuu à sà nɔ Ɔrɔmu kànbwàhe e ke, ka pi i ɲkàr'a sà Poli yaha u meɛ cyage e, maa sòrolashinji wà yaha u u kàanmucaa.

Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo Ɔrɔmu kànbwàhe e

¹⁷ Nyɛ canmpyaa taanr'à pa ntòro ke, ka Poli si Yahutuubii ɲùɲufeebii yyere uye yyére. Pi à pa bínni ke, ka u u jwo: «Mii cìmpyiibii, pi à mii cù Zheruzalemu kànhɛ e, maa mii le Ɔrɔmu fànhafeebii cye e mà li ta mii nyɛ a yafyin pyi wuu shinji sùpyire na mɛ, mii mú nyɛ a yafyin pyi ndemu l'à para ná wuu tulyeyi làdaabil'e mɛ. ¹⁸ Pir'à mii yíb'a kwò ke, pi la mpyi si mii yaha, ɲaha na yɛ pi nyɛ a yafyin ta mii à pyi ndemu li sí n-pa ná l'e pi mii bò mɛ. ¹⁹ Nka Yahutuubii nyɛ a mpyi a ɲɛ pi mii yaha mɛ, lire kurugo, li mpyi a pyi fànhɛ kyaa mii na, mii i na kataanmpe le saanbwàhe Sezari cye e. Nka wuu shinji sùpyire ɲcɛɛgɛ funɲɔ nyɛ a mpyi mii á mà dɛ! ²⁰ Lire na mii à li cya si yii ɲya si jwo ná yii e. Izirayeli shiinbii sònnɔr'à taha Shwofoonji ɲgemu na ke, yii li cè na uru kurugo pi à mii pwò ná ɲje yòrɔyi i.»

²¹ Ka pi i Poli pyi: «Zhude kùluni shin sàha séme kan naha wuu á mu kyaa na mɛ, wuu cìmpworonji wà mú sàha ɲkwò a yíri wani mà pa yafyin jwo, lire nyɛ mɛ mà mu mɛpɛngɛ jwo wuu á mɛ. ²² Nka ɲje yi nyɛ mu á ke, wuu la nyɛ ma a yire jwo wuu á, ɲaha na yɛ wuu à li cè na Kile kuni i mu nyɛ ke, sùpyir'à ntùɲke taha lire na cyeyi puni i.»

²³ Nyɛ ka pi i canɲke kabɛɛ tɛg'a kan piy'á. Kur'à pa nɔ ke, ka shinɲyahara si bàra sùpyire na mà piye ta Poli cyage e. Mà lwò ɲyègɛ na fo mà sà nɔ yàkonke na, ka Poli si wá na Kile Saanre kyaa yu pi á, maa pyinɲkannigii puni cya ná MusaSaliyanji ná Kile tùnntunmpii sanmpii sémebii jwumpe e, bà pi si mpyi si dá Yesu na mɛ. ²⁴ Ka pii si dá Poli jwumpe na, ɲka pii nyɛ a dá pu na mɛ. ²⁵ Tire sùpyire nyɛ a bê ɲinɲin na mɛ. Nka mà jwo pi caala ke, ka Poli si kyaa ɲinɲin jwo pi á, u à jwo: «Kile tùnntunɲi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii tulyeyi na, Kile Munaani fànhɛ cye kurugo ke, puru mpyi a sii sèe. ²⁶ Kile mpyi a u pyi “Sà yi jwo ɲge supyishin'á na:

‘Yii sí n-sii raa núru, ɲka yii sì raa yafyin yyaha cini mɛ.

Yii sí n-sii raa wíi, ɲka yii sì raa yafyin ɲaa mɛ.’

²⁷ ɲaha kurugo yɛ ɲge supyishin'á cyé si pi zòompíi kɛɛɲɛ,

maa pi ɲinɲyigigii tò,

maa pi ɲyiigii tò,

bà pi ɲyiigii si mpyi cyi àha raa ɲaa mɛ,

pi ɲinɲyigigii kà hà raa núru mɛ,

pi zòmpyaagii kà hà ɲkɛɲɛ mɛ.

Lire l'à pi ta pi nyɛ a ɲɛn'a yyaha kɛɲɛ mii yyére, si shwò mɛ†.»

²⁸ Ka Poli si núr'a pi pyi: «Supyishinji sanɲi u nyɛ u nyɛ Yahutuu mɛ, yii li cè na Jwumpe Nintanmpe pu nyɛ na sùpyire zhwonji kyaa yu ke, Kile à puru tun pir'á. Pire pi ke, pire sí pu lógo.»

[²⁹ Poli à puru jwo ke, ka Yahutuubii si yíri na ɲkègɛ, maa piye kyáali sèl'e na wá.]

³⁰ Poli à yyee nimpunji shuunni pyi bage k'e Ɔrɔmu kànbwàhe e. U mpyi maha kuru bage sàrani. Sùpyire ti mpyi maha sì u yyére ke, u mpyi maha tire puni cwôre na ɲwôge.

³¹ U mpyi maha sùpyire kálali Kile Saanre kyaa na, maa Kafoonji Yesu Kirisita kyaa yu pi á fyagara baa, wà mú mpyi maha u sige uru báaranji mpyinji na mɛ.

† 28:27 Ezayi 6.9, 10

Lɛtɛɛŋi Poli à tun Ɔrɔmu dánafeebil'á ke **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke**

Poli na mpyi Yahutu, u à si Siri kɛni i, Tarisi kànhɛ e. Nka Zheruzalemu kànhɛ e u à lyɛ, wani u à Kile Jwumpe taanna mú. Poli mpyi a uye pwɔ Yahutuubii làda karigii na sèl'e. U mpyi maha dánafeebii kyérege sèl'e. Nka Kafoonji Yesu à uye cyêe u na, maa u yyer'a pyi u tũntunŋɔ supyishinji sanŋ'á.

Poli la mpyi si ŋkàre Ɔrɔmu kànbwɔhe e si Jwumpe Nintanmpe jwo, si yĩri wani si ŋkàre Ɛsipani kɛni i si sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani mú, ŋka u jyɛ a jà a li pyinŋanni ta mɛ.

Dánafeebii kurunke ku mpyi Ɔrɔmu kànbwɔhe e ke, kuru shiinbii mpyi Yahutuubii ná supyishinji sanŋi.

Jyɛ ka Poli si mpa lógo na dánafeebii pi mpyi a fworɔ Yahutuubii shinji i, ná mpɛi pi mpyi a fworɔ supyishinji sanŋi i ke, na ŋgaha na wá uru supyishinji kuuyi shuunninji shwɔhɔl'e: Yahutuubii mpyi a supyishinji sanŋi le barag'e mɛ, ŋaha kurugo yɛ pi mpyi a li ta na supyishinji sanŋi jyɛ na Kile tũntunŋi Musa Saliyanji kurigii ŋaare mɛ. Supyishinji sanŋi mpyi na sɔnŋi na pir'á pwɔrɔ, ŋaha kurugo yɛ pire jyɛ a pwɔ uru Saliyanji na mɛ.

Ka Poli si li cyêe pi kuuyi shuunninji na na Kile jyɛ a sùpya pwɔŋɔ sùpya na mɛ, Jwumpe Nintanmpe na jyɛ sùpyire puni wumɔ, Yahutuubii bâra supyishinji sanŋi na.

Sùpyire pun'á Kile jwɔmɛɛni yaha, Yahutuubii bâra supyishinji sanŋi na. Kile lùun'á yĩri sùpyire puni taan (1.18--3.20). Nka Yesu u jyɛ u jyɛ a kapɛi pyi mɛ, ur'á kwù sùpyire puni cyaga. U kwùŋ'á sùpyire kapegigii yàfa ti na. Lire e shin maha shin u à dá u na ke, Kile maha pire tɔre shintiibil'e (3.21--5.21). Pyinŋanni na Kile maha sùpyanji pyi na u à tíi ur'á ke, Jwumpe Nintanmpe na lire cyêre. Dániyanji kanni kurugo lire maha jà a pyi, mà lwó tasiige na, mà sà nɔ takwɔge na (1.17).

Poli à li cyêe na Kile Saliyanji na jyɛ yacɛnŋɛ, ŋka li fànhɛ jyɛ sùpyanji i, u jà u a u kurigii ŋaare mɛ. Nka Kile à jùŋaara ta wuu na, maa u Munaani tun l'á wuu tègɛ (6--8).

Jyɛ Poli à jwo mà yyaha tíi ná Yahutuubil'e, u a jwo: Yahutuubii pii mén'á Kile Nɛncwɔnrɔŋi cyé ke, Kile jyɛ a u shiinbii cyé mɛ. U à jwɔ pi na maa pi cwɔnrɔ. Canŋka Izirayeli shiinbii sí shɛŋi ninŋwombaanji ta Yesu Kirisita cye kurugo (9--11).

Mà tàanna ná Kirisita kacɛnni nimpɛiini i wuu mú pun'á, pyinŋanni na dánafeebil'á yaa pi piye pwɔ u na, pi i piye kyaa táan piy'á ná pi zòmɛpyaagii puni i ke, Poli à lire cyêe pi na (12--16).

Lɛtɛɛŋi tasiige

¹ Mii Poli na jyɛ Yesu Kirisita báarapyi. Kile à mii cwɔnrɔ maa mii yyere mà pyi Yesu tũntunŋɔ, bà mii si mpyi s'a u Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á mɛ. ² Kile mpyi a puru Jwumpe Nintanmpe jwɔmɛɛni lwó fɔ tɛmɔni i u Jwumpe Semɛni i u tũntunmpɛi cye kurugo. ³ Puru Jwumpe Nintanmpe na u Jyanji shɛnrɛ yu, uru ŋgemu u à pa mpyi sùpya maa mpyi saanŋi Dawuda tɔluge shin ke. ⁴ U à jɛ a fworɔ kwùŋi i, Kile Munaani à li cyêe na Kile Jyanji wi, uru u jyɛ wuu Kafoonji Yesu Kirisita, uru u jyɛ sínjifoo. ⁵ Uru cye kurugo Kile à jwɔ mii na, maa mii pyi tũntunŋɔ Kafoonji mɛtange kurugo, bà supyishinji puni si mpyi si dá u na s'a u pɛre mɛ. ⁶ Yii mú na jyɛ tire sùpyire e, yii Kile à yyere yii pyi Yesu Kirisita wuu ke. ⁷ Yii pi jyɛ Ɔrɔmu kànbwɔhe e ke, yii pun'á mii à ŋge lɛtɛɛŋi kan. Kile à yii kyaa táan uy'á, maa yii yyer'a pyi u wuu. Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ yii na, pi i yyɛŋinŋe kan yii á.

Poli la jyɛ si sà fworɔ Yesu dánafeebii na Ɔrɔmu kànbwɔhe e

⁸ Yyɛcyiige na, mii à fwù kan na Kilenji á, Yesu Kirisita mɛge na yii puni kurugo, ŋaha na yɛ yii dániyanji kyaa na yu dɛnyɛni cyeyi puni i. ⁹ Mii na báare Kile á ná na zòmbilini

puni i, u Jyañi Jwumpe Nintanmpe njwuñi cye kurugo. Kile à li cè na mii na sônñi yii kyaa na, na Kileñareyi puni i. ¹⁰ Tère o tère e mii nyε na Kile jáare ke, mii maha li cya u á, kampyi u nyii wuuni li nyε li li, u na yaha si tère ta sà fworro yii na. ¹¹ Yii li cè na mii la à sii si yii nya, Kile Munaani à kàlañi ngemu kan mii á ke, bà mii si mpyi si sà yii taanna uru na, yii i fànha ta mε. ¹² Mii la nyε si màban le yii e bà yii si mpyi s'a si yyaha na Kile kuni i mε. Mà bàra lire na, mii la nyε yii Kile kuni yyaha yyére zhèñi si màban le mii i.

¹³ Mii cìnmpyiibii, mii la na nyε yii li cè, na mii mpyi a li lwó tooyo niñyahay'e naye funñ'i, si sà fworro yii na, bà mii si mpyi si báara pyi yii yyére si u fyè nya yii shwòhòl'e, bà mii à u nya supyishinñi sanñi shwòhòl'e mε. Nka ali numε, mii sàha já a shà mε. ¹⁴ Kànbwòhòshiin bàra nyεgeñwòhòshiin na, mpìi pi à kàla ke, mà bàra mpìi pi nyε pi nyε a kàla mε, sùpyire puni fwoò na nyε mii na Jwumpe Nintanmpe njwuñi kàmpañke na. ¹⁵ Lire kurugo l'à sàa táan mii á, mà sà Jwumpe Nintanmpe jwo yii Orómu shiinbil'á mú.

¹⁶ Mii nyε na sílege si Jwumpe Nintanmpe jwo mε, ñaha kurugo yε mpiimu ká dá pu na ke, Kile sífene ti nyε pu pi mà pire shwò, mà lwó Yahutuubii na, mà sà nò supyishinñi sanñi na. ¹⁷ Yii li cè, pyinñanni na Kile maha sùpyañi pyi u à tíi u yyaha taan ke, Jwumpe Nintanmpe maha lire cyêre. Dániyañi kanni cye kurugo lire maha já a pyi, mà lwó tasiige e, mà sà nò takwòge e. Yire y'à sémε Kile Jwumpe Semεñi i na: «Sùpyañi u à tíi ke, dániyañi cye kurugo uru maha mpyi nyii na*.»

Mpii pi nyε pi nyε na fyáge Kile na mε

¹⁸ Mpìi pi nyε pi nyε na fyáge Kile na, maa mpyi pi nyε a tíi mε, Kile lùyirini na liye cyêre mà yîri nñyini i pire mεε na, ñaha na yε pi ntiimbaañi kurugo, pi à cyé sèenñi na. ¹⁹ Mà li ta, nde wà sí n-jà n-cè Kile kyaa na ke, lir'á fininñe pi á. Kile yabilin'á lire finin'á cyêe pi na. ²⁰ Kile sífente tégelε baa woore ná u yabilinñi nyε yaage ñkemu ke, yire na nyε yaaya niñyambaaya. Nka mà lwó diñyen'á dá ke, yaayi Kile à dá ke, u sífente tégelε baa woore ná u kileere na ñaa na ñcwúu yire cye kurugo. Lire e ke tanga tataga nyε sùpya á mε. ²¹ Ali mà li ta pi à Kile cè, u ná pèente t'à yaa ke, pi nyε a tire taha u na mε, pi nyε na fwù kaan u á mú mε. Pi sònñore na nyε laaga baa, pi yákilibii puni sí nyε numpire. ²² Pi à piye yaha yákilifee, mà li ta sijncomii pi.

²³ Kile u nyε u nyε na ñkwúu mε, pi à uru sìnampe fáa ná yaayi yà malwòore e, ñjemu yi nyε na ñkwúu ke, mu à jwo: sùpyañi ná sañceenre ná tooyo sicyεere yaayi ná ñinñe yafiliyi.

²⁴ Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i katupwòhoyi pyi mà tàanna ná pi nyii wuuni i, fo ka pi njini si láha pi na. ²⁵ Pi à Kile sèenñi fáa kafinare na, maa u yadayi père maa yi kêre, maa ñcyé yi Davoonñi na, uru sí u à yaa ná ñkèenñi i fo tèekwombaa. Amiina. ²⁶ Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i pi nyii karigii sílege baa wogigii pyi. Tasinnage k'à yaa k'a mpyi nònñi ná ceenñi shwòhòl'e ke, pi cyeebil'á kuru kèenñe na mpyi ná piye e. ²⁷ Lire pyinñanni na, nàmbaabii mú à cyeebil'á yaha wani, ka pi nàmbañeebil'á lage si shwò pi e. Nyε nàmbaabil'á sílegebaare pyi ná pi nàmbañeebil'e, maa pi kapiini sàrañi ta. ²⁸ Nyε ná pi sí nyε a li ta kacennε si Kile cè mε, lire e Kile à pi yaha piy'á ná pi sònñonñanni nimpini i, ka pi i wá na kapyimbaagii pyi. ²⁹ Pi zòompil'á ñi ntiimbaañi karigii shinñi puni ná pege na, pi nyε na ntinni mε, maa mpyi nyipeenfee. Pi zòompil'á ñi yinñyεge ná boore ná yoge ná nàñwòhore ná zòñkuuyi ná jwoore na. ³⁰ Mεkεεgefee pi, maa mpyi Kile zàmpenmii. Pi nyε na sílege mε, yàmpeenε ná funmbwòhò sùpyii pi. Tèrigii puni i, kapegii nivonñii yyaha pi na ñcaa. Pi nyε a pi sífeebii ñwòmεeni cù mε. ³¹ Yákili baafée pi, ñwòmεefee bà mε, sùpyigire nyε pi e mε, ñùñaara nyε pi e mε. ³² Ali mà li ta pi à Kile Saliyañi cè, na cyire ñcyii karigii pyifeebil'á yaa ná kwùñi i, pi nyε a li dà cyi mpyinñi kanni na mà dε! Nka mpìi pi nyε na cyi pyi ke, pi maha màban leni pire e.

* 1:17 Abakuki 2.4

2

Shinni u jye na supyire sannte cêege ke, urufoo maha jicêegeñi nɔ uye na

¹ Nye mu shin maha shin u maha supyire sannte cêege ke, tanga jye a si mu á me. Mu aha a supyire sannte cêege, mu maha jicêegeñi cyán maye na, naha na ye karigii na mu na supyire sannte cêege ke, mu mú na cyire pyi. ² Wuu à li cè na mpìi pi jye na cyire karigii pyi ke, Kile sí pire sâra si ntàanna ná pi kapyiin'kil'e ntìñi funñke e. ³ Mu u jye na cyire karigii pyifeebii cêege mà li ta cyire mu mú jye na mpyi ke, mu na sônñi mu sí n-shwɔ Kile yibige na be? ⁴ Lire e ke Kile u à kari kwú ke, mu na uru ticenmpe ná u lùtaanni tegele baa wuuni njini fare la? Mu jye a cè na Kile ticenmp'à yaa pu mu pyi mu u ma toronkanni kênñe mà? ⁵ Mu ningyiwaani ná mu toronkanni nkênñembaanji kurugo, mu na nàvunñke binnini maye yyaha na canñka mee na, kuru nkemu i Kile sí u lùwirini ná u yukyaani cyêe supyire na ntìñi funñke e ke. ⁶ U sí supyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiin'kil'e*. ⁷ Mpìi pi à piye waha maa kacennkii pyi bà pi si mpyi si mpyi shinbwoo Kile yyahe taan, u u pi kêe, pi i mpyi ná u e tèrigii puni i me, u sí shñi nin'kwombaanji kan pir'á. ⁸ Nka mpìi pi jye na nàkaante pyi, maa jcyé sèenji na, maa jee ntiimbaanji na ke, nàvunñke ná lùwirini sí nɔ pire na. ⁹ Shin maha shin u jye na kapegigii pyi ke, mà lwó Yahutuubii na yyecyiige na, mà sà nɔ supyishinji sanñi na, kyaage ná yyefuge sí pire puni ta. ¹⁰ Nka shin maha shin u jye na kacennkii pyi ke, mà lwó Yahutuubii na, mà sà nɔ supyishinji sanñi na, nkênñi ná pèente ná yyenñke sí n-kan pire pun'á. ¹¹ Naha na ye Kile jye a supya pwóññɔ supya na me.

¹² Mpìi pi à kapegigii pyi mà pi ta pi jye a Musa Saliyanji cè me, yoge sí n-kwòn pire na u baa. Nka mpìi pi à kapegigii pyi mà pi ta pi à Musa Saliyanji cè ke, yoge sí n-kwòn pire na si ntàanna ná u e. ¹³ Mpìi pi jye na Musa Saliyanji jwumpe núru kanna ke, pire bà pi à tíi Kile á me. Nka mpìi pi jye na u kurigii jaare ke, pire Kile sí n-pyi na pi à tíi. ¹⁴ Supyishinji sanñi u jye u jye a Musa Saliyanji cè me, pire ká a jaare na ntàanna ná u e piy'á, pi mée jye Saliyanji cembraa ke, pi maha li cyêe pi jaaran'kanni cye kurugo, na pir'á pi nimpyiini cè. ¹⁵ Pi maha li cyêe na jje Saliyanji jye na yu ke, yir'á tèn pire funñ'i. Pi zòmpyaagii maha lire cyêe. Tèrigii cyil'e, pi sònñore maha pi cêege; tèrigii cyil'e ti maha pi tanga kaan. ¹⁶ Nye bà mii à li jwo Jwumpe Nintanmpe e me, canñke Kile sí shin maha shin sâra si ntàanna ná u kapyiin'kil'e Yesu Kirisita cye kurugo ke, kuru canñke, supyire numpire karigii puni jwóhɔ sí múgo.

Kile à Yahutuubii cêege mú

¹⁷ Nye mu u à maye pyi Yahutu, ma a ma sònñore taha Musa Saliyanji na, ma a maye pèe na mu na jye Kile wu ke, ¹⁸ mu à Kile jyii wuuni cè, mu s'à taanna Musa Saliyanji karigii na, ka mu u kacenni cè. ¹⁹ Mu à maye pyi fyinmpii kàbicunji, mpìi pi jye numpini i ke, ma a maye pyi pire bènmpè. ²⁰ Mpìi pi jye pi jye a kyaa cè me, maa mpyi nàñkopyire fiige ke, mu à jwo na mu u jye pire cyelentunji, mà li jùñke pyi na mu à sèenji kuni jicèñi puni ta Saliyanji i.

²¹ Nye mu u jye na supyire sannte kâlili ke, maye kâla ke! Mu u jye na nko na nàñkaage jye a jwɔ me, mu sí i ku pyi mà de? ²² Mu u jye na nko na jacwɔrɔ kà raa mpyi me, mu sí i ti pyi mà de? Mu u jye na nko na kacynzunn'à pɛn mu á, mu sí maha kacynmbayi yaayi nàñkaage mà de? ²³ Mu u à maye pèe na mu à Musa Saliyanji karigii cè, mu sí jye na u kurigii jaare me. Lire e mu à Kile njini faha! ²⁴ Yii li cè na y'à jwo Kile Jwumpe Semɛñi i na: «Yii Yahutuubii kurugo, supyishinji sanñ'á Kile mege kêege†.»

²⁵ Sèe wi, mu aha a Musa Saliyanji kurigii jaare, kan'wɔɔ maha mpyi nk'wònñi na, nka ná mu jye na Saliyanji kurigii jaare me, mu nk'wònñi maha mpyi laaga baa. ²⁶ L'aha mpyi mu à jwo shinñi u jye u jye a kwòn me, nka u na Saliyanji kurigii jaare, tá li sí n-pyi Kile á mu à jwo u à kwòn me? ²⁷ Uru nàñi jye a kwòn u cyeere e me, nka u na Saliyanji kurigii

* 2:6 Zaburu 62.13; Taanlin'kii 24.12 † 2:24 Ezayi 52.5; Ezekiyeli 36.22-23

jaare. Nye mu u nye mu nye na Saliyani kurigii jaare me, uru nàni u sí mu cêege. Mà li ta, Saliyani à sém'a kan mu á, mu mú s'à kwòn. ²⁸⁻²⁹ Mà si Yahutu cye kurugo, lire kanni nye na wà pyi Yahutu sée wuu me. Fyèni mú sí u à bwòn cyeere na mà tàanna ná Yahutuubii karigil'e ke, uru bà u nye ñkwònñi sée wuñi me. Yahutuñi sée wuñi u nye shinñi u nye u wi funño karigil'e ke, Kile Munaani maha ñkwònñi ngemu pyi zòmbilini i ke, uru u nye ñkwònñi sée wuñi. Sùpyir'á bà Yahutuñi sée wuñi maha u ñkèñi taa me; Kile á u maha u taa.

3

Sùpyani wà tufige nye à tíi me

¹ Nye l'aha nta amuni, naha k'à Yahutuñi wwû supyishinñi sanñi i ye? Kañwəə na nye ñkwònñi na be? ² Kañwəə nimbwoo na nye u na kàmpañyi puni na! Yahutuubil'á Kile à fyânha a u Jwumpe kan. ³ Nye ná Yahutuubii pìi sí nye a pyi jwəməe ninñinfee me, lire sí Kile pyi u yîri u jwəməeni juy'i la? ⁴ Sèñi na, lire sì n-pyi me. Wuu à yaa wuu li cè na Kile na sèñi yu, sùpyire puni sí nye kafiniviniimii bà y'à sémə Kile Jwumpe Seməñi i me, na:

«Kile, sùpyir'á yaa ti li cè na mu jwump'à tíi.

Pi aha mu cêege, mu à yaa mu u ta tangafoo*.»

⁵ Nka kapegigii wuu nye na mpyi ke, cyire ká li cyêe na Kile à tíi, naha saha ye? Kile lùuni ká yîri wuu taan, tá wuu à yaa wuu jwo na u nye a tíi me? (Naha mii na yu funño baa shin fiige.) ⁶ Kañee bà me! Kampyi Kile mpyi a tíi me, di u mpyi na sí diñyeñi sùpyire kapegigii fwooni tò pi na n-jwo ye?

⁷ Nye pìi mú sí n-jà n-jwo: «Mii kafinare cye kurugo, Kile sèñi ká fwor'a yyére u pèente kurugo, lire e, ta mii saha à yaa mii i jcu mu à jwo kapimpyiñe?» ⁸ Nye pìi ká a puru yu, naha na wuu àha n-jwo na: «Wuu à kapegigii pyi, kacəññkii si nta a fworə cyi e mà ye?» Pii na mii cêege na mii à yire jwo. Pire sì n-si n-shwə Kile yoge na me.

⁹ Di yi nye ye? Wuu Yahutuubil'á pwórə sùpyire sannte na la? Mà byanhara bá la! Mii à fyânha a li cyêe, Yahutuubii bâra supyishinñi sanñi na, pi puni na nye kapegigii tugure jwəh'i, ¹⁰ bà y'à sémə Kile Jwumpe Seməñi i na:

«Sùpyani wà tufige nye a tíi me, ali shin ninñin!

¹¹ Wà nye a ssi yákilifoo me,

wà nye na Kile caa me!

¹² Pi pun'á kuni njcənni yaha,

pi pun'á pyi kañwəə baa.

Wà nye na kacənnə pyi me,

ali shin ninñin†!

¹³ Pi ñkəñyi na nye mu à jwo fanmugonahaga.

Pi maha pi njirigii tège na pi sanmpii wuruge‡.

Pi jwəshənr'á pi mu à jwo məcəwəñ shənrə§.

¹⁴ Lanəñke jwumpe ná jwumpimpe kanni pu maha fwore pi jwəyi i*.

¹⁵ Pi supyibo ton'á wyère.

¹⁶ Pi maha ñkèegeñi ná yyefuge yare pi tatoroyi puni i.

¹⁷ Pi nye a yyəññke kuni cè me†.

¹⁸ Pi nye a ssi na fyáge Kile na me‡.»

¹⁹ Nye yire y'à sémə Kile Jwumpe Seməñi i Saliyani kyaa na. Wuu s'à cè na wuu Yahutuubil'á y'à sém'a kan, bà li si mpyi sùpya kà tanga ta me, sùpyire puni si jcêege Kile yyahe taan. ²⁰ Lire kurugo Kile yyahe taan, sùpyani wà tufige sì n-jà n-tíi Saliyani kurigii

* 3:4 Zaburu 51.6 † 3:12 Zaburu 14.1-3; 53.2-4; Ekileziyasi 7.20 ‡ 3:13 Zaburu 5.10 § 3:13 Zaburu 140.4

* 3:14 Zaburu 10.7 † 3:17 Ezayi 59.8 ‡ 3:18 Zaburu 36.2

jaarañi cye kurugo me. Nde kanni Saliyañi maha ja a pyi ke, lire li nye, u maha süpyañi pyi u à kapiini cè.

Süpyañi ká dá Kile na, Kile maha jwo na u à tí

²¹ Nka nume, pyiñkanni na wuu si n-ja n-tí Kile yyahe taan ke, Kile à lire cyêe wuu na. Lire nye a lwó a pwó Saliyañi kurigii jaarañi na me. Yire Kile tñntunñi Musa ná Kile tñntunmpii sanmpil'a jwo. ²² Kile maha süpyire pyi shintiilii daniyañi cye kurugo Yesu Kirisita na, wà nye a wwû w'e me. ²³ Süpyire pun'a kapegigii pyi, lire l'à pi nàzhan yige Kile sinampe e. ²⁴ Nka Kile à jwó pi na maa pi pyi pi à tí mana, Yesu Kirisita à pi jññó wwû pi kapegigil'e ke, lire cye kurugo. ²⁵⁻²⁶ Kile à Yesu yaha a pa, pi i u kwóro cige na, bà u si mpyi si Kile lùuni tññe, si wuu kapegigii yàfa wuu na, u sìshange ngunji cye kurugo me. Mà ta lire sàha mpyi me, Kile lùtaanni kurugo, u nye a mpyi a süpyire cû a tàanna ná ti kapyiñkil'e me. Nume, Yesu à pa, mpíi pi à dá u na ke, ali mà ta pi à kapegigii pyi, Kile à jwo na pi à tí. Lire Kile à pyi ke, ntiimbaa bà me, jaha na ye Yesu à pi kapegigii tugure lwó.

²⁷ Nye tá tanga saha na nye wà a u uye pèe? Ññhó! Jaha kurugo ye nde li nye na wíi ke, Saliyañi kurigii jaarañi bà me, nka daniyañi. ²⁸ Sèe wi, wuu à li cè na süpyire ntññi na ntaa daniyañi cye kurugo, nka Musa Saliyañi kurigii jaarañi i bà me. ²⁹ Taha Yahutuubii kanni wu u nye Kile? Supyishinji sanñi wu mú bàl'a? Ññ ke! Supyishinji sanñi wu wi mú de! ³⁰ Jaha kurugo ye Kile ninñin u nye. Uru u sí Yahutuubii pyi na pi à tí pi daniyañi kurugo, si supyishinji sanñi mú pyi na pi à tí pi daniyañi kurugo.

³¹ Nye wuu aha daniyañi kanwóñi jwo amuni, lir'a li cyêe na Musa Saliyañi na nye kanwó baa la? Mà byanhara bá la! Wuu bá maha u kanwóñi yal'a cyêe.

4

Pyiñkanni na Kile à Ibirayima pyi na u à tí ke

¹ Nye Ibirayima u mpyi wuu Yahutuubii tüluge siifoonji ke, jaha wuu sí n-jwo uru kyaa na ye? ² Kampyi yi mpyi a jwo na Ibirayima à tí u kapyiñkii kurugo, u mpyi na sí n-ja uye pèe, nka ná yire sí bà y'a jwo me, u si n-ja uye pèe Kile yyahe taan me. ³ Yii li cè na y'a jwo Kile Jwumpe Semñi i na: «Ibirayima à dá Kile na, u daniyañi kurugo, Kile à jwo na u à tí*.» ⁴ Shin ká báara pyi, u sàrañ'a yaa u kan u á. Uru sàrañi nye a kan mana me, nka u ná ur'a yaa. ⁵ Shinñi u nye u nye a u sònñore taha u katiigii nimpyiñkii na me, maa dá li na na Kile maha kapegigii pyifeebii kapegigii yàfani pi na ke, Kile maha urufoo le shintiibil'e u daniyañi kurugo.

⁶ Lire pyiñkanni na, süpyañi Kile à pyi u à tí mà ta u kapyiñkii fye bà me, saannji Dawuda mú à mée cêe urufoo wuuni jwóñi kyaa na:

⁷ «Mpiimu u ntiimbaa kariii cyi à yàfa pi na,
ka toro si ntaha pi kapegigii na ke,
pire wuun'à jwó.»

⁸ Kafoonji Kile nye a shinñi ngemu cû a tàanna ná u kapegigil'e me,
urufoo wuun'à jwó†.»

⁹ Nye mpíi pi à kwòn ke, pire kanni wuuni l'à jwó laa, ninñkwonmbaabii wuuni mú à jwó? Wuu à yi jwo a kwò na: «Ibirayima à dá Kile na, u daniyañi kurugo, Kile à jwo na u à tí.» ¹⁰ Tèni i Kile à u cè shintiwe ke, u mpyi a kwòn laa, u mpyi na sàha ñkwòn me? U ninñkwonñi bà me, nka u ninñkwonmbaanji. ¹¹ Lire kàntugo ka u u ñkwònñi fyèñi ta, ngemu u à li cyêe na Kile mpyi a u cè shintiwe u daniyañi kurugo mà u ta kwònmbaa ke. Lire pyiñkanni na, mpíi pi nye pi nye a kwòn me, nka pi à dá Kile na, ka Kile si jwo na pi à tí ke, Ibirayima à pyi pire puni tunji daniyañi kuni i, ali pi mée nta pi nye a kwòn me. Kile à pire cè shintiilii. ¹² Mpíi pi à kwòn ke, Ibirayima mú u nye pire tunji. Mpíi pi nye pi nye a kwòn

* 4:3 Zhenezi 15.6 † 4:8 Zaburu 32.1-2

cyeere e kanna me, nka pi na daniyani kuni jaare wuu tuni Ibirayima fiige ke, pire kyaa mii nye na yu. Ur'a da Kile na ma ta u saha nkwon me.

¹³ Nwomenni Kile a lwó Ibirayima ná u tülug'a na pi sí dinyenji ta koo go ke, li nye a lwó mà li jünke pyi na Ibirayima na Saliyani kurigii jaare me, u à dá Kile na ka Kile si jwo u à tí ke, lire kurugo l'á lwó. ¹⁴ Lire nwomenni n'a mpyi a lwó a pwo Saliyani kurigii jaara na, daniyani kanwó mpyi na si n-pyi me, Kile nwomenni mpyi na si n-pyi laage e mú me. ¹⁵ Yii li cè na Kile luyirini jünke ku nye Saliyani, nka ná Saliya nye me, wà mpyi na si u kafuun pyi me.

¹⁶ Lire pyinkanni na, yaayi nwomenni Kile a lwó ke, daniyani kurugo l'á lwó, bà yi si mpyi s'a ntaa mana me. Wuu pi nye Ibirayima tüluge shiinbii ke, wuu à tèn ná l'e, wuu sí yire ta daniyani cye kurugo, ali wuu méé ká mpyi wuu nye na Yahutuubii làda karigii pyi me. Mpii pi à dá Kile na Ibirayima fiige ke, pire puni mú sí yire ta. Uru u nye wuu puni tuni Kile kuni i. ¹⁷ Amuni y'a séme Kile Jwumpe Semeni i na: «Mii à mu pyi supyishi nijyahawa tu†.» Kile u maha kwubii jèni, yaayi yi nye yi mpyi me, maa yire dá ke, uru u à mpe jwo. Ibirayima à dá Kile na maa mpyi wuu tuni Kile yyahe taan.

¹⁸ Sònnoró mpyi na si n-jà n-taha kani ndemu na me, Ibirayima à dá maa u sònnore taha lire na. Lire e u à pa mpyi supyishi nijyahawa tu bà y'a jwo Kile Jwumpe Semeni i me na: «Mu tüluge shiinbii sí nyaha worigii fiigeš.» ¹⁹ Ibirayima mpyi a byanhara yyee nkuu (100) na mà kwò. Ali mà u yaha u u sònni na ur'a lye pyitaa na, u cwonji Sara sí nye cijirinje, u nye a u sònnore láha Kile na me. ²⁰ Nwomenni Kile a lwó ke, u sònnore nye a láha lire na mà nya me. Lire bá mpyi a u pyi u à dá Kile na sèl'e, maa u père. ²¹ Ibirayima mpyi a sàa dá li na na nwomenni Kile a lwó ke, u si n-jà li fúnno. ²² Lire e u daniyani kurugo, Kile à jwo na u à tí. ²³ «Kile à jwo na u à tí» puru jwumpe nye a séme uru kanni kurugo me. ²⁴ Kile u à wuu Kafoonji Yesu jè a yige kwùni i ke, wuu mpiimu pi à dá uru na ke, p'a séme wuu kurugo mú, jaha kurugo ye wuu mú sí n-pyi na wuu à tí. ²⁵ Kile à u kan kwùnj'a wuu kapegigii kurugo, maa u jè a yige u e, bà wuu si mpyi si ntí uru yyahe taan me.

5

Wuu ná Kile shwòhəŋ'ə yaa

¹ Lire pyinkanni na, wuu à pyi shintiilii Kile yyahe taan, wuu daniyani kurugo, lire e wuu nye yyeninke e ná Kile e nume, wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo. ² Yesu barag'e, wuu daniyani kurugo, wuu à Kile ticenmpe cè, maa pu taa nume canja maha canja. Wuu funny'a sàa táan, jaha na ye wuu à dá li na na Kile sí wuu pyi shinbwoo uye yyere. ³ Mà bàra lire na, wuu à kwôro funntange e yyefuge tēni i, jaha na ye wuu à li cè na yyefuge maha ma ná mayezhiilini i. ⁴ Mayezhiilini maha ma ná sítaare e zòzhwore na. Síni ká nta, sònnore tatahage mú maha nta. ⁵ Tire sònnore tatahage si wuu jwòho yaha me, jaha na ye Kile à wuu zòmpyaagii jî u tàange na u Munaani cye kurugo, u à lire ndemu kan wuu á ke.

⁶ Mà wuu yaha wuu fàhəŋcyere e, Kile jyii tèn'ə nə ke, ka Kirisita si nkwû maa wuu nimpibii shwò. ⁷ Shinji u à tí ke, li sí n-waha sùpya u jee si nkwû uru kurugo; nka shinji u nye na nkanji pyi sèl'e ke, wà bá kú n-jà jünno waha si jee nkwû uru kurugo. ⁸ Nka Kile à li cyêe wuu na na ur'a sàa wuu kyaa táan uy'á. Mà wuu yaha kapegigii mpyini i sahanji, Kirisita à kwû wuu kurugo. ⁹ U à u sìshange wu mà pyi sàraga maa wuu pyi shintiilii nume Kile yyahe taan. Ná lire s'à pyi, wuu à sàa tèn ná l'e na Yesu Kirisita sí wuu shwò Kile luyirini na. ¹⁰ Mà wuu yaha Kile zàmpenmii, Kile à wuu ná uru shwòhəŋi yaa u Jyani nkwùni cye kurugo. Mà wuu ná u shwòhəŋi yaha u à yaa, nàkaana baa, wuu sí n-shwò u Jyani jèni cye kurugo. ¹¹ Lire kanni bà me, wuu funntanga wuu pi nye Kile wwojenge e wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo, uru u à wuu ná Kile pyi wuu à wwò.

† 4:17 Zhenzi 17.5 § 4:18 Zhenzi 15.5

Kapegigii sìnjanni ná cyi láhanjanni

¹² Kapegigil'á jyè dīnyēni i shin ninjin cye kurugo, uru u jye Adama, ka kapegigii si mpa ná kwūni i. Lire pyinjanni na, kwūn'á nō sūpyire puni na, jaha na ye pi pun'á kapegigii pyi. ¹³⁻¹⁴ Yii li cè, mà lwó Adama tēni na mà pa nō Kile tūntunjiMusa wuuni na, sūpyire mú mpyi na kapegigii pyi. Lire tēni i, Kile mpyi na sì n-jà yoge kwōn pi na na pi à Musa Saliyanj kuni yaha mē, jaha na ye uru Saliyanj mpyi na sàha ŋkwò à kan pi á mē. Pi mú jye a mpyi a Adama kapiini nimpīiini shi pyi mē. Lire ná li wuuni mú i, pi mpyi maha ŋkwūu. Jye nde Adama mpyi a pyi ke, lire mpyi a kyaa nō sūpyire na. Amuni li mú jye, Yesu Kirisita u mpyi na sí n-pa ke, nde ur'á pa mpyi ke, lir'á kyaa nō sūpyire na.

¹⁵ Nka Kile à kani ndemu pyi mana ke, lire tayyéerege ná Adama kapiini nimpīiini woge jye sumara mē. Shin ninjin kapii ká mpyi kanjō mà kwūni nō shinnyahara na, yii li cè na kacēnni Kile à sàa pyi shinnyahara á shin ninjin cye kurugo, ná uru u jye Yesu Kirisita ke, lire sì n-jà n-jwo si nō li tēgeni na mē. ¹⁶ Mà bāra lire na, Kile kacēnni tayyéerege ná shin ninjin kapiini tayyéerege jye ninjin mē, jaha na ye shin ninjin kapii kurugo, Kile à sūpyire puni cēegē. Nka kapegii nijyahagii pyinkwooni kántugo, Kile kacēnni nimpīiini kurugo, pi sí n-jà n-tíi Kile yyahe taan. ¹⁷ Shin ninjin kanna u à kapiini pyi, ka lire si sūpyire pyi ti i ŋkwūu. Ná lire s'á pyi, nákaana baa, shin ninjin cye kurugo mú, mpiimu ká jēē Kile ticēnmpe na, ka u u pi pyi na pi à tíi ke, pire sí sí ta, mà lwó numē na, fo tēkwombaa. Uru shinji ninjinji u jye Yesu Kirisita.

¹⁸ Jye shin ninjin kapii kurugo, Kile à sūpyire puni cēegē, lire pyinjanni na mú, shin ninjin kacēnni kurugo, sūpyire pun'á pyi shintiilii maa shēji ninjkwombaanji ta. ¹⁹ Shin ninjin Kile jwōmēyahani kurugo, shinnyahara à pyi kapimpyimii. Lire pyinjanni na mú, shin ninjin Kile jwōmēcunte kurugo, shinnyahara sí n-pyi shinziilii Kile yyahe taan.

²⁰ Kile à Saliyanj kan, bà sūpyire si mpyi si jçè na pir'á kapegii nijyahagii pyi mē. Nka cyage e kapegigil'á nyaha ke, Kile kacēnkii maha nūr'a nyaha sèl'e cyi na. ²¹ Tēni l'e, sūpyire mpyi na sì n-jà n-pyi ná ti jye na kapegigii pyi mē; lire na kwūn'á nō ti na. Nka Kile à jwō wuu na maa jwo na wuu à tíi, lire e, wuu Kafoonj Yesu Kirisita cye kurugo, wuu sí shēji ninjkwombaanji ta.

6

Wuu à kwū kapegigii kàmpanjke na, maa mpyi nyii na, ná Kirisita e

¹ Jye wuu jaha jwo bē? Wuu à yaa wuu kwōro kapegigii mpyini i, Kile ticēnmpe si mpēe la? ² Mà byanhara bá la! Wuu pi jye mu à jwo kwūu, kapegigii kàmpanjke na ke, jaha na wuu saha sí n-kwōro kapegigil'e ye? ³ Wuu mpīi pi à batize Yesu Kirisita mēge na ke, yii jye a cè na l'á pyi mu à jwo wuu à kwū ná u e mà? ⁴ Uru batizelini kurugo, l'á pyi mu à jwo wuu à le fannjke e ná u e, bà Kirisita à jè a fworō kwūni i Tufoonj sífente cye kurugo mē, amuni wuu sí shēji nivōnnji ta.

⁵ Sēenji na, ná wuu s'á wwò ná u e u kwūni shini i, wuu mú sí n-wwò ná u e u jēni shini i. ⁶ Wuu li cè na wuu à wuu pyinjanni nijjyeeni kwōro cige na ná Kirisita e, kapegigii mpyini lage ku mpyi maha mpyi wuu na ke, bà kuru si mpyi si ŋkwò mē. Wuu saha jye ku bilere e mē. ⁷ Jaha na ye shinji u à kwū ke, uru saha jye kapegigii fànhe jwōh'i mē.

⁸ Ná wuu à kwū ná Kirisita e, wuu à dá li na mú na wuu sí n-kwōro ná u e nyii na. ⁹ Jaha na ye wuu à li cè na Kirisita à jè, u saha sì n-kwū mē, kwūni saha sì n-jà u na mē.

¹⁰ U ninjwuji, u à kwū tōgō ninjin si kapegigii fànhe kwò. Numē, mà u yaha nyii na, u na karigii puni pyi si Kile pēe. ¹¹ Lire pyinjanni na mú, yii a yiye tōre kwūubil'e kapegigii kàmpanjke na. Yesu Kirisita wwojēge kurugo, yii a yiye tōre nyii wuubil'e, yii raa yii karigii puni pyi Kile mēge mpēenji kurugo. ¹² Lire e yii àha nūru kapegigii mpyini lage yaha ku fànha ta yii na mē. Mà yii yaha yii sí n-pa n-kwū n-fworō nge dīnyēni i, yii àha nūru jēē u nyii karigii na mē. ¹³ Yii àha nūru yii cyeere yatanji yaha ntiimbaanji karigii

lage e mε. Ná yii s'à jè mà fworò kwùni i, yii yiye puni kan Kile á. Yii yii yatanɲyi yaha katiigii mpyiɲi laage e. ¹⁴Yii li cè na kapiini fànhe saha ɲye yii na mε, ɲaha na ye yii saha ɲye MusaSaliyaɲi fànhe ɲwòh'i mε, ɲka Kile ticɛnmpe funɲke e yii ɲye.

¹⁵ɲye ná wuu sí ɲye Musa Saliyaɲi fànhe ɲwòh'i mε, fo Kile ticɛnmpe funɲke e, tá lir'à li cyêe na wuu à yaa wuu a kapegigii pyi? Mà byanhara bá la! ¹⁶Yii à li cè na yii aha yiye kan shin á s'a u pêre, yii maha mpyi urufoo biliwe. Lire e yii aha a kapegigii pyi, yii maha mpyi cyire bilii, cyire sí cyi maha ma ná kwùni i, ɲka yii aha a Kile pêre, yii maha mpyi u bilii, lire sí li maha ma ná ntɛni i. ¹⁷Wuu fwù kan Kile á, ɲaha na ye yii pi mpyi kapegigii bilii ke, numε, kàlaɲi u à kan yii á ke, yii à ɲε uru na ná yii zòmɲyaagii puni i. ¹⁸Yii à fworò ntiimbaaɲi bilere e mà jyè ntɛni bilere e. ¹⁹Kileni ná sùɲɲyire karigii ɲcyii yyaha cème sì n-táan mε, lire kurugo, mii à nde tàanlini jwo yii á mà yyaha tí ná bilere kani i. Yii mpyi a fyànha a yiye puni yaha ɲwòhɔmpe ná ntiimbaaɲi bilere e, tire ntemu ti maha ma ná ɲùɲkyaanre e Kile na ke. Lire pyiɲkanni na, yii yiye puni kan bilii fiige ntɛni karigii mpyiɲi mε na, bà yii si mpyi si fíniɲe mε. ²⁰Tèni i yii mpyi kapegigii bilere e ke, yii kuro ɲye a mpyi ntɛni karigil'e mε. ²¹Yii na silege karigii ɲcyiimu tapyige e numε ke, tònɲi ɲgire yii mpyi maha ntaa cyi mpyiɲi i ye? Cyire karigii maha ma ná kwùni i. ²²ɲka numε, yii à fworò kapegigii bilere e mà pyi Kile bilii. Lire e yii maha sì yyaha na Kile ɲyii karigii mpyiɲi i. Tònɲi yii sí n-ta lire e ke, uru u ɲye shɛni ɲiɲkwombaɲi.

²³ɲye yii li cè na kapiini fwotonte ti ɲye kwùni. ɲka Kile maha yaage ɲkemu kaan mana wuu ná wuu Kafooni Yesu Kirisita wwoɲεege kurugo ke, kuru ku ɲye shɛni ɲiɲkwombaɲi.

7

¹Mii cìnmɲyiibii, mii à li cè na ɲje mii na yu yii á ke, yii à yi cè a kwò, ɲaha na ye yii à saliyaɲi karigii cè. Yii à li cè na sùɲɲaɲi ká mpyi shì na, lire e saliyaɲi fànhe maha mpyi u na. ²Yecyeeɲe na, ceɲi u ɲye nàmbage e ke, mà u pooni yaha shì na, saliyaɲi maha pi pwo piye na. ɲka nòni ká ɲkwù, saliyaɲi fànhe saha ɲye ceɲi na nòni kàmpaɲa na mε*. ³ɲye mà u pooni yaha shì na, u aha ɲkàre nòni waber'á, u à jacwòro pyi. ɲka u pooni ká ɲkwù, saliyaɲi saha ɲye u ɲuɲ'i mε, u aha ɲkàre nòni waber'á, u ɲye a jacwòro pyi mε.

⁴Mii cìnmɲyiibii, amuni yii wuuni mú ɲye. Li mpyi mu à jwo MusaSaliyaɲi u mpyi yii pooni. ɲka numε, l'à pyi mu à jwo yii à kwù ná Kirisita e. Lire e ke yii pooni fànhe saha ɲye yii na mε. Yii na ɲye nòni waber'á ɲgemu u à jè a fworò kwùni i ke. Lir'à pyi bà yii si mpyi s'a kacɛɲɲi pyi s'a Kile pêre mε. ⁵Yii li cè na tèni i wuu mpyi na wuu ɲyii karigii pyi ke, Musa Saliyaɲi mpyi a wuu ɲyii karigii nimpegigii lage pyi k'à wuu yaha kapegigii na, ɲcyiimu ná Saliyaɲi mpyi a kàntugo wà yiy'á ke. Lire mpyi a wuu le kwùni kuni i. ⁶Numε wuu à fworò Musa Saliyaɲi bilere e, ɲaha kurugo ye wuu mpyi uru ɲgemu cye e kasuɲyii fiige ke, wuu à kwù uru kàmpaɲke na. Saliyaɲi nizemɛni u ɲye ke, wuu mpyi maha ɲcaa s'a ɲaare s'a ntàanni ná ur'e, ɲka numε, Kile Munaani à fànhe kan wuu á, wuu u ɲaare ɲaaraɲkanna nivònnò na.

Musa Saliyaɲi maha kapegigii cyêre

⁷ɲye mpe funɲke e, ɲaha mii la ɲye si jwo ye? MusaSaliyaɲi na ɲye kapii la? Mà byanhara bá la! Saliyaɲi u à mii pyi mii à kapiini cè. Uru baare e, mii mpyi na sì n-cè na ɲyipɛɛni na ɲye kapii mε. Nje y'à jwo Saliyaɲi i na: «Ma hà ma supyɲεɛni cyeyaage ɲyipɛɛn pyi mε» yire y'à mii pyi mii à li cè kapii†. ⁸ɲye Saliyaɲi à pyi kaɲuɲò mà kapegigii mpyiɲi lage tɛrige mii funɲ'i pyiɲkannigii ɲiɲyahagii na. ɲaha na ye Saliyaɲi kàmpyi u ɲye mε, wuu mpyi na sí wuu kapegigii cè mε. ⁹Tèni l'e, mii mpyi a Saliyaɲi cè mε, ɲka tèni i u à cyêe mii na ke, ka mii i nta a cè na mii na kapegigii pyi, ¹⁰na mii laage mpyi a tòn Kile na. Lire e Saliyaɲi u mpyi a yaa u shɛni ɲiɲkwombaɲi kuni le mii taan ke, u à kwùni kuni

* **7:2** Ɔrɔmu shiinbii yyêre, wà fànha mpyi lenkwucyeebii na mε. U pooni kwuɲkwooni kàntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage lèɲe wani. † **7:7** Ekizodi 20.17; Duterɛnɔmu 5.21

le mii taan. ¹¹ Kapegigii mpyiñi lage ku jye mii i ke, kur'à mii wurugo, maa mii pyi mii à kwû Saliyañi cye kurugo.

¹² Jye Saliyañi à fworro Kile e, nje y'à jwo u e ke, yire mú à tíi, maa jwó. ¹³ Lire e ke yaage k'à jwó ke, kuru k'à pyi kañuñó si mii bò la? Mà byanhara bá la! Nka kuru yaag'à pyi kañuñó mà kapegigii mpyiñi lage pëe mii funñ'i, ka lire si mii pyi mii à kwû. Lir'à pyi mii si li cè na mii kapyiñkii jye a tíi mē. Mii aha jçè na mii à Kile Saliyañi kuni yaha, mii maha jçè na mii sònñore jye a sàa jwó mē.

¹⁴ Sēñi na, wuu à li cè na Saliyañi à yîri Kile yyére, ñka mii na jye sùpya, ñgemu fànha k'à cyére ke. Mii na jye mu à jwo biliwe kapegigii mpyiñi kàmpañke na. ¹⁵ Naha na ye nde mii na mpyi ke, mii jye na lire yyaha cini mē. Nde l'à táan mii á ke, mii jye na lire pyi mē, nde l'à pēn mii á ke, lire mii maha mpyi.

¹⁶ Jye nde l'à pēn mii á ke, ná lire mii maha mpyi, lire e ke, mii à li cè na Saliyañi à jwó. ¹⁷ Nka mii fànha jye naye na mē, naha na ye kapegigii mpyiñi lage ku jye mii i ke, kuru ku maha mii yaha li na. ¹⁸ Mii à li cè na kacēñkii mpyiñi fànha jye mii i mē. Sēñi na, mii la maha mpyi s'a katiigii pyi, ñka mii maha jà mē. ¹⁹ Kacēñkii mii la maha mpyi s'a mpyi ke, mii jye na jini na cyire pyi mē fo kapegigii, cyire lage sí jye mii na mē. ²⁰ Nde l'à pēn mii á ke, mii aha a lire pyi, lir'à li cyêe na mii fànha jye naye na mē, ñka kapegigii mpyiñi sònñore ti jye mii i ke, tire fànhe ku jye mii na.

²¹ Mii à nde kani kàanmucya naye e, tère o tère e mii la jye s'a kacēñkii pyi ke, kapiini mpyiñi lage ku maha mii ta. ²² Kile Saliyañi kyal'à sàa táan mii á. ²³ Nka mii maha kani labere fànha jya naye na, ndemu li jye li jye mii jyii wuuni mē. Lire li maha mii yaha kapegigii mpyiñi na, mii a sì mpyi cyi biliwe. ²⁴ Ei! Mii wuun'à kēge de! Mii sònñopeere ti sí kwùñi nō mii na ke, jofoo u sí mii shwó tire na ye? ²⁵ Wuu Kile kēe, naha na ye wuu Kafoonj Yesu Kirisita à wuu shwó.

Jye mii la na jye s'a Kile Saliyañi kurigii jaare, ñka kapegigii mpyiñi lage kurugo, mii jye a jà a li pyi mē.

8

Naarañkanni l'à táan Kile Munaani á ke

¹ Jye numē, mpíi pi jye Yesu Kirisita wwoñeēge e ke, Kile saha sì tìgire cyán pire na mē. ² Kile Munaani maha shìñi ñgemu kaan Yesu Kirisita wwoñeēge e ke, lire fànha' à mii jùññó wwû kapegigii ná kwùñi fànhe e. ³ Sùpyañi fànha' à cyére, lire kurugo wuu jye a jà na Musa Saliyañi kurigii jaare si ntíi mē. Lire e Kile à u yabiliñi Jyañi tun, u à pa sùpya wuu kapimpyiibii fiige, maa u pyi kapegigii yàfañi sárage. ⁴ U à lire pyi, bà wuu si mpyi s'a jaare ntíñi i Kile Saliyañi yi jwuñkanni na mē. Numē, wuu saha jye na jaare wuu jyii wuuni i mē, ñka wuu na jaare na ntàanni ná Kile Munaani jyii wuuni i.

⁵ Yii li cè, shinñi u na jaare na ntàanni ná u jyii wuuni i ke, u jyii karigii kanni na urufoo maha sònñi. Nka shinñi u na jaare na ntàanni ná Kile Munaani jyii wuuni i ke, lire jyii karigii na urufoo maha sònñi. ⁶ Na sònñi ma jyii karigii na, lire maha kwùñi nō mu na, ñka na sònñi Kile Munaani jyii karigii na, lire maha shìñi ná yyeññke kaan. ⁷ Mpíi pi maha sònñi pi jyii karigii kanni na ke, pire na jye Kile zàmpēnmii. Naha na ye pi jye na jēge na Kile Saliyañi kurigii jaare mē, pi bá jini mē. ⁸ Lire l'à li ta, mpíi pi na sònñi pi jyii karigii kanni mpyiñi na ke, pire sì n-jà Kile jyii kariii pyi mē. ⁹ Yii pi ke, yii jye na jaare na ntàanni ná yii jyii wuuni i sahañki mē, Kile Munaani jyii wuuni yii jye na mpyi, naha na ye Kile Munaani na jye yii e.

Ná Kirisita Munaani* jye ñgemu i mē, urufoo jye Kirisita wu mē. ¹⁰ Yii mēe jye yii sí n-kwû yii kapegigii kurugo ke, ná Kirisita sí na jye yii zòmpyaagil'e, Kile Munaani sí shìñi niñkwombaañi kan yii á, naha na ye Kile à jwo na yii à tíi. ¹¹ Ná Kile s'à Yesu jè a yige kwùñi

* 8:9 Kirisita Munaani ná Kile Munaani jye niñkin.

i u Munaani cye kurugo, Kile Munaani sí jye yii e, yii aha njkwû, Kile sí yii jè u Munaani cye kurugo mú.

¹² Lire e ke cîmppyiibii, wuu à yaa wuu a jaare wuu a ntàanni ná Kile Munaani jyii wuuni i, nka wuu jye a yaa wuu a jaare wuu a ntàanni ná wuu jyii wuuni i mē. ¹³ Yii aha a jaare na ntàanni ná yii jyii wuuni i, yii sí n-kwû, nka yii aha yii jyii karigii nimpegigii bô Kile Munaani barag'e, yii sí shînji ninjkwombaanji ta.

¹⁴ Jye mpîi pi na jaare na ntàanni ná Kile Munaani jyii wuuni i ke, pire puni na jye Kile pyîi. ¹⁵ Naha na ye Kile Munaani li jye yii e ke, lire kurugo, yii saha sì n-pyi bilii mē, yii mú saha sì raa fyáge mē. Li sí yii pyi Kile pyîi, si yii pyi yii já yii a nko fânha na Kile á: «Baba, Tufooni!» ¹⁶ Lire Kile Munaani li maha wuu pyi wuu à tēen ná l'e wuye funñ'i na wuu na jye sēenji na Kile pyîi. ¹⁷ Jye ná wuu sí jye u pyîi, wuu à pyi u koolyii mú, maa mpyi Kirisita koolyijne. Ná wuu s'à pyi ná u e u yyefuge e, wuu mú sí n-pyi ná u e u sînampe e.

Sînampe nimpampe kani

¹⁸ Mii à li cè na yyefuge e wuu jye amē numē ke, kuru jye yafyin mē, sînampe nimpampe Kile sí n-kan wuu á ke, ku bá sì n-jà n-tàanna ná pur'e mē. ¹⁹ Yii li cè na canñke Kile sí u pyiibii sînampe cyêe ke, Kile yadayi puni funvwugo wuyi yi jye na kuru canñke sigili. ²⁰ Yaayi Kile à dá ke, yire pun'à pa mpyi kajwô baa. Lire jye a pyi yire yaayi jyii kyaa mà dē! Kile u à li pyi l'à pyi amuni. Lire ná li wuuni mú i, sônñorô tatahaga saha na jye. ²¹ Bà bilingi maha fworô bilere e mē, amuni yaayi Kile à dá ke, yire sí n-pa n-fworô vwônhonji i. Lire pyinñkanni na, Kile pyiibii na jye sînampe mpemu i ke, yire yaayi sí n-pyi pur'e. ²² Wuu à li cè, ali ninjaa, yaayi puni na nkyên yyefuge cye e, layirilifoo fiige. ²³ Lire kanni bà mē, wuu mú na nkyên. Yaayi Kile sí n-pa n-kan wuu á ke, Kile Munaani à kan wuu á mà pyi yire ninjcyiige. Kile sí n-pa yaayi puni kan u pyiibil'á mà bâra cyeere nivônnte na canñke njkemu i ke, mà jwo kuru canñke ku nō ke, wuu mú na nkyên. ²⁴ Kile à wuu shwô, nka wuu sâha njkwô a yire yaayi puni ta mē. Wuu à wuu sônñore taha yire na. Yii li cè na mu aha yaage njkemu ta a kwô ke, mu sâha maha kuru nta sônñi mē. ²⁵ Jye yaage na wuu na sônñi ke, ná wuu sâha ku ta mē, wuu wuu funñyi níje wuu raa ku sigili.

²⁶ Kile Munaani maha wuu tère wuu fânhanjcyerere karigil'e mú. Naha na ye wuu à yaa wuu Kile jáare kani ndemu na ke, wuu maha lire cè mē. Kile Munaani maha Kile jáare wuu kurugo fo maha kyênñkanni là pyi, wuu jye a ndemu yyaha cè mē. ²⁷ Kile u maha sùpyanji zômbilini karigii yyaha caa ke, nde u Munaani jye na jcaa ke, uru u à lire cè. Yii li cè na mpîi pi jye Kile wuubii ke, Kile Munaani maha u jáare pire kurugo maha ntàanna ná Kile jyii wuuni i. ²⁸ Mpîi pi à Kile kyaa táan piy'á ke, wuu à li cè na yaayi puni maha báarañi pyi sijncyan pire ntēgenji kurugo, u à pire mpiimu yyere mà tàanna ná u kayaanjahani i ke. ²⁹ Kile à fyânha a mpiimu cwônñorô ke, u à wyêr'a li lwó uye funñ'i, si pire pyi u Jyanji fiige, bà u Jyanji si mpyi si mpyi shinñyahara yyaha wu mē. ³⁰ Mpiimu u kari Kile à fyânha a cwônñorô ke, u à pire yyere. U à pi yyere ke, maa pi pyi na pi à tí. Nàkaana baa, u mú sí pi pyi shinbwoo uye yyére.

Tàange ku jye Yesu Kirisita e ke, yafyin sì n-jà wuu láha kuru na mē

³¹ Jye naha wuu saha sí raa yu ye? Ná Kile sí jye ná wuu e, naha wà sí n-jà n-pyi wuu na ye? ³² Kile jye a jēn'a u yabilinji Jyanji shwô kyaage na mē, nka u à u yaha u à kwû mà pyi sáraga wuu puni kurugo, naha ku sí li ta na u àha yaayi puni kan wuu á u Jyanji cye kurugo mà ye? ³³ Mpîi Kile à cwônñorô ke, jofoo u sí n-jà tìgire cyán pire na ye? Wà sì n-jà mē, naha na ye Kile u à pi pyi pi à tí. ³⁴ Jofoo u sí n-jà pi cēge ye? Wà sì n-jà mē, naha na ye Yesu Kirisita à kwû wuu cyaga, lire kanni bà mē, u à jè a fworô kwûñi i, u à sà ntēen Kile kàññe cyēge na, maa Kile jáare wuu á. ³⁵ Tàange ku jye Kirisita e mà yyaha tí ná wuu e ke, naha ku sí n-jà wuu láha kuru na ye? Yyefuge sí n-jà la? Lire jye mē fyagare, lire jye

me wuu nkyèregenji, lire nyε me katege, lire nyε me fòñke, lire nyε me kawaa, lire nyε me boore la? ³⁶ Yire y'à séme Kile Jwumpe Semēñi i na:

«Mu kurugo, wuu maha mpyi kwùñi laage e canmpuni,

pi maha wuu pyi mu à jwo mpàa, pi na nkèege ná mpiimu i tabon'i ke†.»

³⁷ Nka lire ná li wuuni mú i, nge u à wuu kyaa táan uy'á ke, uru fànhe cye kurugo, wuu à sí ta yire yyefuyi puni na. ³⁸ Sēñi na, mii à sàa dá li na na kwùñi yo, shìñi yo, mēlekēebii yo, jínabii yo, numε yaayi yo, yaayi nimpayi yo, ³⁹ nìnyinji fànhe yaayi yo, nìñke jùññ wuyi yo, yaaga maha yaaga k'à dá ke, tàange ku nyε Kile á mà yyaha tíi ná wuu e, u à kuru nkemu cyēe wuu na wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo ke, kuru kà sì n-jà wuu láha kuru na mε.

9

Kile à Izirayeli shiinbii cwəñrə

¹ Sēñi mii nyε na yu yii á, kafinara bà mε, jaha kurugo yε mii nyε Kirisita wu, mii zòmbilini yyaha Kile Munaani à cù ke, lir'à li cyēe mii na na sēñi mii nyε na yu na: ² mii yyetanha wu ná mii nàvunñ wu u nyε mii shinji shiinbii taan. ³ Lajañke mēε n'a mpyi a cwo mii na pi cyaga, maa mii yige Kirisita wwoñεεge e bà pi si mpyi si jyè kuru wwoñεεge e mε, lire mpyi na sí n-táan mii i. ⁴ Pire pi nyε Izirayeli shiinbii, Kile à pi pyi u pyenge shiin. U à sìnampe kan pi á, maa tunmbyaare le ná pi e, maa Saliyañi kan pi á, pyinñkanni na pi à yaa pi a uru pēre ke, maa lire cyēe pi na, maa yaayi jwəmyahigii lwó pi á. ⁵ Pi à fworotiibii nìncyiibil'e. Pire cye na Kirisita à pa, uru u nyε yaayi puni jùññ na, uru u nyε Kile. U à yaa u a mpēre tērigii puni i, fo tèekwombaa. Amiina.

⁶ Izirayeli shiinbii nìnyahamii mēñ'à Kile cyé ke, lire nyε a li cyēe na yaayi jwəmyahigii Kile à lwó ke, na cyir'à pyi kañwə baa mà de! Yii li cè na Izirayeli shiinbii puni nyε Izirayeli tūluge shiin mε. ⁷ Ibirayima tūluge shiinbii puni nyε Ibirayima pyi mε. Kile mpyi a yi jwo Ibirayima á na: «Ishaka pyiibii pi sí n-pyi mu tūluge shiinbii*.» ⁸ Lire jwəhe ku nyε, pyiibii pi à ta mà tàanna ná sùpyire nyii wuuni i kanna ke, pire nyε Kile pyii mε. Mpii pi à ta mà tàanna ná Kile jwəməēni i ke, pire pi nyε Ibirayima tūluge shiinbii. ⁹ Kile jwəməēni jwumpe pu nyε mpe: «Yeele numεcyiin, mii sí nūru n-pa, lire sí pyà ta Sara á†.» ¹⁰ Lire kanni bà mε. Wuu sōññ Erebeke na mú! Ur'à u nampii laani lwó wuu tulyεge Ishaka á. ¹¹⁻¹³ Mà pyiibii yaha pi sàha si, si nkwo kacennε, lire nyε mε kapii pyi mε, Kile mpyi a yi jwo Erebeke á na yyahafoonji Ezawu sí n-pyi kàntugo wunji Yakuba báarapyi†. Kile à jwo u Jwumpe Semēñi i na: «Mii à Yakuba funñ lwó mà tòro Ezawu na§.» Kile à yire jwo mà pi ta pi sàha si mε. Lir'à li cyēe na kani Kile à bēgel'a yaha ke, u na u báarañi pyi na ntàanni ná lire e, u nyε na u pyi mà tàanna ná sùpyañi kapyiinkil'e mε.

Kile maha sùpyire cwəñre maha ntàanna ná u nyii wuuni i

¹⁴ Nyε jaha wuu sí n-jwo yε? Lire e ke Kile nyε a tíl'à bε? Ññhó! Lire bà mε! ¹⁵ Sēñi na, u à yi jwo Musa á na: «Shinji na mii la nyε si jùñaara ta ke, mii sí ti ta uru na, shinji i mii la nyε si jùñke pi ke, mii sí ku pi ná ur'e*.» ¹⁶ Lire e ke sùpya nyii wuu, lire nyε mε u kapyinji si n-jà lire pyi li pyi mε, fo Kile ká jùñaara ta ngemu na ke. ¹⁷ Kile Jwumpe Semēñi i, Kile à jwo Farōñ á na: «Mii à mu tñε saanre tatεnge e bà mii fànhe ná mii mēge si mpyi si nō jññke cyeyi puni i mu cye kurugo mε†.» ¹⁸ Lire e ke shinji na Kile la nyε si jùñaara ta ke, u maha ti ta urufoo na, u la ká mpyi si ngemu nìngyii waha ke, u maha li waha. ¹⁹ Wà sí n-jà mii yíbe na «Naha na Kile maha nūru na wuu cēεge yε? Jofoo u sí n-jà n-cyē u nyii wuuni i yε?» ²⁰ Mu u nyε sùpya kanna ke, jaha ku nyε mu, ka mu u wá na Kile kyáali yε? Pwoore cwooni sí n-jà li yaafoonji pyi na jaha na u à lire yal'amε yε la‡? ²¹ Pwoore cwəñhəfoonji

† 8:36 Zaburu 44.23 * 9:7 Zhenēzi 21.12 † 9:9 Zhenēzi 18.10, 14 ‡ 9:11-13 Zhenēzi 25.23 § 9:11-13 Malaki 1.2,3 * 9:15 Ekizodi 33.19 † 9:17 Ekizodi 9.16 ‡ 9:20 Ezayi 29.16; 45.9; Zheremi 18.6

bà u maha ti pyi u jεempe mà? L'aha u táan, ná pwoore ninure e, u sí n-jà longara cwoo, lire jye me cwotiile yaa. ²² Kile la mpyi si li cyêe na uru lùun'à yîri, si u sífente cyêe mú. Nka cyire cwôhigii cyi mpyi a yaa cyi kêege ná Kile lùuni mpyi a yîri cyi taan ke, Kile à li kwû uye e, maa jçû uye na cyi taan. ²³ Mpii na u à jùnaara ta maa pi bégel'a yaha pi i jyè nînyini i ke, u à lire pyi si li cyêe sùpyire puni na na u pèente na jye tégel' baa. ²⁴ Wuu u à yyere ke, Yahutuubii kanni shwôhâl'e bà u à wuu yyere me, u à wuu pîi yyere mà fworro supyishini sanni shwôhâl'e mú. ²⁵ Yire y'à jwo Kile tûntunni Oze sémèni i na:

«Mpii pi jye pi mpyi mii shiin me,

mii sí pire pyi na shiin.

Supyishini u jye mii mpyi a u kyaa táan nay'á me,

mii sí uru kyaa táan nay'á sèl'eš.

²⁶ Cyage e yi mpyi a jwo pi á na

“Yii jye mii shiimbii me” ke,

kuru cyage ninuge e pi sí raa yiri Kile jyii wunji pyilibii*.»

Nje Kile à jwo Izirayeli shiimbii kyaa na ke

²⁷ Kile tûntunni Ezayi mú mpyi a jwo Izirayeli shiimbii kyaa na na:

«Izirayeli shiimbii mée ká sàa jyaaha suumpe lwôhe jwôge nticenni fiige, pi shin paanra kanna ti sí n-shwô.

²⁸ Yii li cè na jwumpe Kafoonji Kile à jwo ke,

u sí pu fûnjo feefee jîjke na fwôfwô†.»

²⁹ Kile tûntunni Ezayi mú mpyi a fyânha a jwo na:

«Kàmpyi Sinji Punifoo Kile jye a mpyi a shinpaanra yaha t'à kwôro wuu shini i me,

wuu shini mpyi na sí n-tò Sôdômu fiige,

wuu shini mpyi na sí n-tò Gómari fiige‡.»

Mpii pi à dá Kirisita na ke, Kile à jwo na pire pun'à tîi

³⁰ Jye supyishini sanni shiimbii pi mpyi pi mpyi na ntîni caa me, pir'à ntîni ta pi dâniyanji kurugo; ³¹ mà li ta, Izirayeli shiimbii pi mpyi na sônji si ntîni ta MusaSaliyanji kurigii jaaranji kurugo ke, pire jye a u ta me. ³² Naha na lir'à pyi ye? Pire pi ke, mà jwo pi dâniyanji pyi si u ta ke, pi mpyi na u caa ná pi kapyiinkil'e. Jye l'à pyi mu à jwo pi à búruugo kafaage na mà cwo. ³³ Yire y'à sémè Kile Jwumpe Semèni i na:

«Yii wîi, kafaage na sùpyire sí raa búruge ke, mii à kuru yaha Siyôn kânhe e.

Kafaage ku sí raa sùpyire cyáan ke, mii à kuru yaha wani.

Nka ngemu u à dá ku na ke, urufoo si n-sílege meš.»

10

¹ Jye mii cîmppyiibii, nde mii na jcaa ná na zômbilini puni i, maa Kile jáare li na na shini Izirayeli shiimbii kurugo ke, lire li jye, pi nûmpanja ta. ² Sèenji na, mii à li jya na pi à piye pwô sèl'e Kile kuni jaaranji na, nka pi jye a li yyaha cè me. ³ Pyinkanni na Kile maha sùpyanji pyi na u à tí ke, pi jye a lire yyaha cè me, maa ntîni caa ná pi yabilimpîi kapyiinkil'e. Lire pyinkanni na, kuni i Kile maha sùpyanji pyi u à tí ke, pi à cyé lire na. ⁴ Kirisita u jye Saliyanji tégèni, bà li si mpyi, shin maha shin u à dá u na ke, Kile sí urufoo le shintiibil'e me.

⁵ Ntîni u maha ntaa Saliyanji cye kurugo ke, Kile tûntunniMusa à jwo uru kyaa na na:

«Ngemu ká já na Saliyanji kurigii puni jaare ke, urufoo sí shì ta lire cye kurugo*.» ⁶ Ntîni u

maha ntaa dâniyanji kuni i ke, shinji u jye na jáare lire kuni i ke, urufoo sí n-jà n-jwo Kile tûntunni Musa fiige na: «Li jye a nò yii pi dùgo nînyini i† (yii sà Kirisita cya yii tîrige me.)

§ 9:25 Oze 2.22 * 9:26 Oze 1.10 † 9:28 Ezayi 10.22, 23 ‡ 9:29 Ezayi 1.9 § 9:33 Ezayi 8.14; 28.16 * 10:5 Levitike 18.5 † 10:6 Duteronomu 30.12

⁷ Li mú jye a nɔ yii tige kacewyicugunke e (yii i Kirisita pyi u jè a fworò kwùni i mɛ.)»
⁸ Nka naha Kile Jwumpe Semɛni à jwo yɛ? U à jwo: «Jwumpe na jye mu taan, mu jwɔge e ná mu zòmbilini i†.» Puru jwumpe pu jye daniyanj jwumpe, wuu na puru mpemu yu sùpyir'á ke. ⁹ Mu aha jɛn'a yyére li na ma jwɔge e na Yesu u jye Kafoonj, maa dá li na ná ma zòmbilini puni i na Kile à u jè a yige kwùni i, mu sí nùmpañja ta. ¹⁰ Wà ha dá Kirisita na u zòni na, Kile maha jwo na urufol'à tíi. Wà ha yyére li na u jwɔge e sùpyire nyii na na Yesu u jye Kafoonj, urufoo sí nùmpañja ta. ¹¹ Yii li cè na y'à séme Kile Jwumpe Semɛni i na: «Shin maha shin u à dá u na ke, urufoo sì n-sílege mɛš.» ¹² Lire e ke Yahutuubii bâra supyishinj sanj na, wà jye a wwû w'e mɛ. Kafoonj ninunj u jye pi puni jùnj na. Mpiimu ká u jáare ke, u maha pire kan fo maha pi funjyi níjɛ. ¹³ Naha na yɛ yire y'à séme Kile Jwumpe Semɛni i na: «Shin maha shin ká Kafoonj Kile mɛge yyere ke, urufoo sí n-shwɔ*.»

Yahutuubil'à cyé Jwumpe Nintanmpe na

¹⁴ Nyɛ wà sí n-jà n-jwo, ná pi jye a dá u na mɛ, di pi sí n-jà u yyere n-jwo yɛ? Ná pi jye a u kyaa lógo mɛ, di pi sí n-jà n-dá u na n-jwo yɛ? Ná wà jye na u kyaa yu mɛ, di pi sí u kyaa lógo n-jwo yɛ? ¹⁵ Ná pii jye a tun u shɛnre njwunj mɛɛ na mɛ, di u shɛnre sí raa yu s'a ŋko yɛ? Y'à jwo Kile Jwumpe Semɛni i na: «Mpii pi na ma ná Jwumpe Nintanmpe e ke, pire pama lem'à jwɔ cyeyi puni i†.» ¹⁶ Nka sùpyire puni jye a dá Jwumpe Nintanmpe na mɛ. Nyɛ yire Kile tñntunñj Ezayi à jwo na: «Kafoonj Kile, Jwumpe Nintanmpe wuu à jwo ke, jofoo u à dá pu na yɛ†?» ¹⁷ Dániyanj maha ntaa Jwumpe Nintanmpe ndògonj cyɛ kurugo, puru Jwumpe Nintanmpe à fworò Kirisita e. ¹⁸ Yíbige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku jye: «Taha Yahutuubii jye a pu ta a lógo mɛ?» Pi à pu lógo kɛ! Y'à jwo Kile Jwumpe Semɛni i na:

«Pi à yiš jwumpe lógo jùnjke cyeyi puni i,

yi jwump'a nɔ dijyɛni jùnyj puni na*.»

¹⁹ Yíbige wà saha sí n-jà n-pyi ke, kuru ku jye: «Taha Izirayɛli shiinbii jye a mpe jwumpe yyaha cè mɛ?» Kile tñntunñj Musa mpyi a jwo na Kile à jwo:

«Supyishinj u jye yii jye a u le dá e mɛ, mii sí uru yijcyɛge lènjɛ yii e,

yii na supyishinj ŋgemu sônñj yákili baafɛe ke, mii sí uru nàvunñke pyi ku yii ta†.»

²⁰ Ezayi mú à jwo fyagara baa na Kile à jwo:

«Mpii pi mpyi pi mpyi na mii caa mɛ, pir'à mii nya,

mpii pi mpyi pi mpyi na mii yíbili mɛ, mii à naye cyêe pire na†.»

²¹ Nka nde li jye Izirayɛli shiinbii kàmpañjke ke, Kile à jwo:

«Mii à canmpuni pyi na na cyɛge kaan sùpyire t'á,

ntemu ti jye ti jye ná pèen'i mɛ, maa jùnj kyán keš.»

11

Kile jye a cyé Izirayɛli shiinbii na mɛ

¹ Nyɛ yibige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku jye: «Lire e ke Kile à u shiinbii, Izirayɛli shiinbii cyé bɛ?» Mà byanhara bá la! Naha na yɛ mii yabilinj na jye Izirayɛli shin, maa mpyi Ibirayima tùluge shin, mà fworò Benzhamà bage e. ² Sùpyire Kile à cwɔnro mà lwó fo ku tasiige e ke, u jye a pi cyé mɛ. Nje Kile tñntunñj Eli à jwo Kile á Izirayɛli shiinbii kyaa na ke, Kile Jwumpe Semɛni à njemu jwo mà yyaha tíi ná yire e ke, yii jye a yire cè mà? ³ U à jwo: «Kafoonj, pi à mu tñntunñj bò, maa mu sárayi tawwuyi jya. Mii kanni u à kwôro, pi la na jye si mii mú bò*.» ⁴ Nka di Kile à u jwɔ shwɔ a jwo yɛ? U à jwo: «Mii à

† 10:8 Duterɛnɔmu 30.14 § 10:11 Ezayi 28.16 * 10:13 Zhoweli 2.32 † 10:15 Ezayi 52.7 † 10:16 Ezayi 53.1 § 10:18 Canñanyiiini ná yinjɛ ná wɔrigii, cyire kyaa li jye naha ŋke cyage e. * 10:18 Zaburu 19.5 † 10:19 Duterɛnɔmu 32.21 † 10:20 Ezayi 65.1 § 10:21 Ezayi 65.2 * 11:3 1 Saanbii 19.10, 14

shiin kampwɔhii baashuunni (7.000) bégel'a yaha naye mɛɛ na, pire wà nyɛ a u nin̄kure sín Baali† taan mɛ.» ⁵ Lire pyin̄kanni na mú, nin̄jaa Izirayeli shiinbii paanra na nyɛ wani, Kile à jwɔ pire na, maa pi cwɔɔnrɔ. ⁶ Ná u s'à jwɔ pi na maa pi cwɔɔnrɔ, pi kapyiin̄kii bà cyi à lire pyi l'à pyi mɛ. Kampyi pi kapyiin̄kii fyè u mpyi u wi, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo fwotonɔ na Kile nyɛ, ná lire bà mɛ, u nyɛ a jwɔ pi na mɛ.

⁷ Nyɛ nje mii sí n-jwo ke, yire yi nyɛ: nde Izirayeli shiinbii mpyi na jcaa ke, pi nyɛ a lire ta mɛ. Mpii Kile à cwɔɔnrɔ ke, pire pi à lire ta. Pi sanmpil'à pi nin̄gyigigii waha. ⁸ Yire y'à jwo Kile Jwumpe Semen̄ji i na:

«Kile à pi yákilibii tò,
maa pi nyiigii pyi cyi nyɛ na jaa mɛ,
maa pi nin̄gyigigii pyi cyi nyɛ na núru mɛ,
fo mà pa nɔ nin̄jaa na‡.»

⁹ Saan̄ji Dawuda mú à jwo:

«Njȳn̄ji pi à wwɔ a lyi ke,
Kile à uru pyi pi á kànhaɲa k'a pi cwôre,
maa u pyi pi á kaɲuɲɔ sí raa pi cyáan,
lire si mpyi pi kapyiini sàran̄ji.

¹⁰ Na pi nyiigii cyi wwɔ, pi àha raa jaa mɛ,
pi tùbuubii pi kûr'a yaha tèrigii puni i§.»

Izirayeli shiinbii nùmpañke kani

¹¹ Nyɛ yibige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyɛ: «Taha Izirayeli shiinbii sí n-kwôro pi taburugun̄cwoge e?» Mà byanhara bá la! Pi jcwun̄'a pyi kaɲuɲɔ, ka supyishin̄ji san̄ji si nùmpañja ta. Lir'à pyi bà yin̄cyɛge si mpyi si jyè Izirayeli shiinbil'e mɛ. ¹² Nyɛ Izirayeli shiinbii ngurugon̄ji ká mpyi kaɲuɲɔ mà kacenn̄ji nimbwɔhii pyi jin̄ke na, ka pi jcwun̄ji si mpyi kaɲuɲɔ mà supyishin̄ji san̄ji pyi u à tòɔn nimbwo ta, lire e ke pi puni ká núr'a pa Kile á tɛni ndemu i ke, nákaana baa, là sí n-bâra kacenn̄kii nyahaɲi na. ¹³ Yii pi nyɛ supyishin̄ji san̄ji wuubii Yahutuubii shwɔhɔl'e ke, ná yii e mii nyɛ na yu. Mii na nyɛ Yesu tún̄ntun̄ɲɔ ngemu u à tun supyishin̄ji san̄ji á ke. Mii à uru báaraɲi cû ná na cyeyi shuun̄niɲi i, ¹⁴ bà yin̄cyɛge si mpyi si mpêe mii cìn̄mpyiibii Izirayeli shiinbil'e, lire sí pi pìi pyi pi shwɔ mɛ. ¹⁵ Kampyi Kile à pi yaha nkere na ke, lir'à pyi kaɲuɲɔ mà Kile ná d̄inyɛ sùpyire shwɔhɔɲi yaa, Kile ká núr'a pi bâra uye na tɛni ndemu i ke, karigii nin̄cenn̄kii cyi sí n-pyi ke, yii sôn̄ɲɔ cyire na kɛ. Li sí n-pyi mu à jwo mpii pi mpyi a kwû ke, pir'à núr'a jè.

¹⁶ Sùman̄ji nin̄cyiin̄ji u à nɔ pi à kwɔn̄ ke, uru ká yaha Kile mɛɛ na, u mbyimpe ká ntèg'a bwúuru yaa, uru mú na nyɛ Kile wu. Cige ndire ká yaha Kile mɛɛ na, ku nkéɲyi mú maha mpyi u wuyo. ¹⁷ Izirayeli shiinbii na nyɛ mu à jwo olivye cige, nkemu k'à cenn̄mɛ kɛɛge e ke, yii supyishin̄ji san̄ji sí nyɛ mu à jwo nyɛge fun̄ɲɔ woge. Pi à kɛɛge woge nkéɲyi yà kwɔn̄, maa nyɛge fun̄ɲɔ woge nkéɲyi yà kwɔn̄ a pwɔ yire takwɔnyi i, bà yii si mpyi si ku tunmpe pà ta mɛ. ¹⁸ Lire e ke ma hà raa nkéɲyi nin̄kwɔɲyi fwɔhɔre si maye pêe mɛ. Mu aha maye pêe, li cè na mu bà u à ndire yyéɛɲɛ mɛ, n̄ka ndire t'à mu yyéɛɲɛ. ¹⁹ Mu sí n-jà n-jwo na yire nkéɲy'à kwɔn̄, si mu pwɔ yi takwɔnyi i. ²⁰ Sèe mu à jwo. Yi dánabaare kurugo y'à kwɔn̄, maa mu pwɔ yi takwɔnyi i mu dániyaɲi kurugo. N̄ka ma hà maye pêe ná lire e mɛ! Fyá Kile na! ²¹ Kile ká mpyi u nyɛ a jùñaara ta cige yabilin̄ji nkéɲyi na mɛ, mu nyɛ a cè na u sí n-jà mu mú pyi amuni mà? ²² Kile kacenni ná u kawaani nimp̄yiini wíi kɛ! Mpii pi à cwo ke, u à kawaa pyi pire na, maa kacenn̄e pyi mu na. Maye waha maa nkɔwôro puru ticenn̄mpe e dɛ, lire baare e mu mú sí n-kwɔn̄. ²³ Izirayeli shiinbii mú ká fworo pi dánabaare e, Kile sí núru pi pwɔ pi talyɛge e, jaha na yɛ sí na nyɛ Kile na mà pi

† 11:4 Baali»: Sùpyire ti mpyi a tɛn Izirayeli shiinbii nkere na ke, pire yasunmbwɔhe kà mɛge ki. Izirayeli shiinbii nin̄yahamii mú mpyi a li jwɔ cû na ku père (1 Saan̄bii 19.18). ‡ 11:8 Duterenn̄mu 29.4; Ezayi 29.10 § 11:10 Zaburu 69.23-24

pwə sahan̄ki. ²⁴ Mu u à kwə̀n jyege olivye cige na mà pa mpwə kerege olivye cige nkéjyi takwonge e mà ta yii jye nin̄kin mē, mu jye a cè a jwo na yire pwəhəmə sí n-táan yi jùŋke na mà tōro mu taan mà?

²⁵ Mii cìmpyiibii, kani l'à ŋwəhə ke, mii la jye yii i lire cè, bà li si mpyi, yii pi jye supyishin̄i sann̄i shiinbii ke, yii àha ŋkwə̀ yiye pyi yákilifee mē. Supyishin̄i sann̄i shiinbii pi sí n-shwə ke, Izirayeli shiinbii pii sí pi n̄ngyigigii waha fo sà yaa ná pire e pi à fūn̄ə.

²⁶ Lire ká mpyi, Izirayeli puni sí n-shwə bà y'à sémē Kile Jwumpe Semēni i na:

«Shwofoon̄i sí n-yîri Siyən kànhe e,

U sí n-pa Yakuba tūluge shiinbii pyi pi pi toron̄kanni kēēn̄jē, pi raa fyáge Kile na.»

²⁷ Yire Kile mpyi a jwo u Jwumpe Semēni i na: «Tunmbyaare mii sí n-le ná pi e ke, tire ti jye nte: mii sí pi kapegigii yàfa pi na*.»

²⁸ Jwumpe Nintanmpe kàmpañke na, pi à cyé puru na ke, pi à pyi Kile zàmpen̄mii, ka lire si yii pyi yii à tōn ta. Kile pi jcwə̀n̄rəni kàmpañke na, pi kyaa saha à táan u á pi tulyeyi kurugo. ²⁹ Naha na yē Kile ká yaage ŋkemu kan ke, u saha jye na kuru shuu mē, u à ŋgemu yyere ke, u jye na urufoo cyíge sahan̄ki mē. ³⁰ Tēni l'e, yii jye a mpyi a Kile jwə̀mēni cū mē, ŋka numē, Izirayeli shiinbil' à cyé Kile na ke, lir' à Kile pyi u à jùñaara ta yii na. ³¹ Lire pyin̄kanni ninuuni na, Izirayeli shiinbil' à Kile jwə̀mēni yaha, bà li si mpyi, Kile à jùñaara ta yii na pyin̄kanni ndemu na ke, u u jùñaara ta pi na numē mú. ³² Yii li cè na Kile à sūpyire puni yaha ti jwə̀mē yahare e, si ŋkwə̀ mpa jùñaara ta ti puni na.

Kile yákilifente kani

³³ Ei! Tēgele jye Kile nàfuufente ná u yákilifente ná u jcwə̀ni na mē!

Karigii u à bēgel'a yaha ke, wà sì n-jà cyire yyaha cè mē.

Wà jye a u kurigii cè mē.

³⁴ Y'à sémē Kile Jwumpe Semēni i na:

«Jofoo u à Kafoon̄i Kile sòn̄jore cè yē?

Jofoo u jye u yerefoon̄i yē†?

³⁵ Jofoo u à fyānha a yaaga fwoo le u na,

u u mpa urufoo fwooni tò yē‡?»

³⁶ Yii li cè na yaayi pun' à fworō Kile e,

maa mpyi u mē na,

maa mpyi u wuyo.

Pēente ti taha u na fo tèekwombaa.

Amiina.

12

Naaran̄kanni nivənni kani

¹ Jye mii cìmpyiibii, ná Kile s'a jùñaara ta wuu na, lire e ke, mii na li caa yii á, yii yiye puni kan u á sáraga n̄jcwə̀n̄jē* fiige, ŋkemu ku jye Kile yahare e, maa ntáan u á ke. Kile pēen̄kanni n̄jcwə̀nni li jye lire. ² Yii àha raa yii karigii pyi d̄ijye sūpyire wogigii fiige mē, ŋka yii Kile yaha u a yii kēēn̄jē, u u yákilii nivənmii kan yii á. Lire ká mpyi, nde li jye Kile jyii wuuni, maa jwə̀, maa ntáan ná cyaga jye a li fō mē, yii sí lire cè.

³ Kile à jwə̀ mii na maa sífente ntemu kan mii á ke, mà tàanna ná tire e, mii sí yi jwo yii pun' á, yii àha yiye pēe si ntōro mē. Yii yiye t̄irige, fānhe Kile à kan yii á yii dāniyan̄i kurugo ke, yii a yii karigii pyi yii a ntāanni ná kur'e. ⁴ Wuu cyeere na jye nin̄kin, ŋka ti yatan̄jy' à nyaha, yi puni ná yi báara sí u jye. ⁵ Lire pyin̄kanni na, wuu dānafeebil' à nyaha, ŋka wuu na jye cyere nin̄kin Kirisita wwə̀jēge e. Wuu pun' à pwə pwə wuye na. ⁶ Kile à jwə̀ wuu na, maa màkany j̄jemu kan wuu á wuu a báare ke, yir' à nyaha. Kile tūn̄nture j̄jwun̄i màkange

* 11:27 Ezayi 59.20, 21; 27.9; Zheremi 31.33, 34 † 11:34 Ezayi 40.13 ‡ 11:35 Zhobu 41.2 * 12:1 Pii maha jwo: «sáraga jyii wogo».

nyɛ ngemu á ke, urufuu u a ti yu u tàanna ná u dáníyanji i. ⁷ Dánafeebii ntègenji màkang'à kan ngemu á ke, urufuu u a pi tère. Ngemu wogo ku nyɛ na kàlanji kaan sùpyir'á ke, urufuu u a lire pyi. ⁸ Yerege màkang'à kan ngemu á ke, urufuu u a sùpyire yerege. Sùpyire nkanji màkange nyɛ ngemu á ke, urufuu u a sùpyire kaan sèl'e. Yyahe yyére shingire màkang'à kan ngemu á ke, urufuu u a ti pyi ná sèl'e. Kanhamafeebii ntègenji màkang'à kan ngemu á ke, urufuu u a li pyi ná funntange e.

⁹ Tàange sèe woge ku pyi yii ná yiye shwòhòl'e, yii a kapegigii fún, yii i nkwôro yii a kacennkii pyi. ¹⁰ Tàange ku maha mpyi cinnpyiibii ná piye shwòhòl'e ke, kuru ku pyi yii shwòhòl'e. Shin maha shin u a li caa si mpyi shincyiinji sí raa pi sanmpii père. ¹¹ Yii àha mpyi sàafee mɛ, yii pyi màbanfee. Yii a báare Kafoonji á ná yii zòmpyaagii puni i. ¹² Sònnore tatahage ku nyɛ yii á ke, yii pyi funntange e kuru kurugo. Yii funnyii níne yyefuge tēni i, yii yiye waha Kileparege na. ¹³ Yaayi kuunji u nyɛ yii cinnpyiibii dánafeebii na ke, yii yire kan pi á, yii raa nampwuunbii cwôre yii a jwôge yii pyenyi i.

¹⁴ Mpii pi na yii kyéerege ke, yii a jwó leni pir'á. Yii àha pi láña mɛ, yii a jwó leni pi á. ¹⁵ Mpii pi nyɛ funntange e ke, yii pyi funntange e ná pire e; mpii pi na mɛ sùu ke, yii a mɛ sùu ná pire e. ¹⁶ Yii yii sònnore pyi ninjin, yàmpeene kà mpyi yii e mɛ, yii yiye tírige, yii àha yiye yaha yákilifee mɛ.

¹⁷ Yii àha kapii fwoo tò ná kapil'e mɛ, yii yiye waha yii raa kacennkii pyi sùpyire puni na. ¹⁸ Yii fànha le bà yyejinke si mpyi si nkwôro yii ná pi sanmpii shwòhòl'e, kampyi lire sí n-jà n-pyi mɛ. ¹⁹ Mii ntàannamacinnpyiibii, wà ká yii mumpennmɛ pyi, yii àha yii wuuni nkoonji láha mɛ, yii li yaha Kile á. Yii li cè na y'à sémɛ Kile Jwumpe Semēji i na: «Mii u sí yii túbileni kòrɔ, mii u sí yii nkoonji wwû†.» Kafoonji Kile u à jwo amuni. ²⁰ Y'à jwo mú na: «Katege ká mpyi mu zàmpennji na, njyì kan u á. Byage ká mpyi u na, lwòhò kan u á. Mu aha lire pyi, li maha mpyi mu à jwo nànkyanhii mu à wwû u jùnke e‡.» ²¹ Ma hà kapegigii mpyinji lage yaha ku fànha ta ma na mɛ, maye waha ma a kacennkii pyi, ma a fànha ta kapegigii mpyinji na.

13

Dánafeebii'á yaa pi piye tírige fành'á

¹ Sùpyire pun'à yaa ti tiye tírige fành'á, naha na yɛ fànha nyɛ wani, nkemu k'à tñɛ Kile pàama mɛ, fànhafeebii pi nyɛ ke, Kile u à pi tñɛ. ² Lire e ke ngemu u à cyé fànhafeebii wuyi na ke, urufol'à cyé Kile wuyi na mú. Mpii pi à cyé amuni ke, pire maha ncèegeji pyi u à nɔ piye na. ³ Mpii pi na kacennkii pyi ke, pire nyɛ na fyáge fànhe yyaha na mɛ, mpii pi nyɛ pi nyɛ na kacennkii pyi mɛ, pire pi maha fyáge ku yyaha na. Kampyi mu la nyɛ s'a fyáge ku yyaha na mɛ, ta kacennkii pyi. Lire ká mpyi, mu sí nkèe ta. ⁴ Fànhafeebii na nyɛ Kile báarapyii yii tōnnji kurugo. Ná mu nyɛ na kacennkii pyi mɛ, mu sí raa fyáge pi na, naha na yɛ kàshikwōnyaage nyɛ pi cye e tawage e mɛ. Kile báaranji na pi nyɛ s'a kapegigii pyifeebii kapyiinji nkoonji wwû pi na. ⁵ Lire e ke sùpyir'á yaa ti tiye tírige fành'á. Yyefuge pi maha ntège sùpyire na ke, pi àha li pyi kuru yyaha na kanna mà dɛ, nka pi li pyi, naha na yɛ li kun'à tii.

⁶ Lire na yii na múnalwōore sàrali mú. Mpii pi maha ti shuu ke, Kile u à pire yaha uru báaranji na, pi raa u pyi pi a jwôge. ⁷ Shin maha shin à yaa ná ndemu i ke, yii lire kan u á. Shin'á yii à yaa yii a múnalwōore kaan ke, yii a ti kaan ur'á. Cùuy'á yaa y'a nkaan ngemu á ke, yii a yi kaan ur'á. Shinji na yii à yaa yii a fyáge ke, yii a fyáge uru na. Shinji yii à yaa yii a mpère ke, yii a uru père.

⁸ Tàange baare e, yafyin kà zii mpyi yii ná yii supyiñeēbii shwòhòl'e mɛ. Ngemu u à sùpyire sannte kyaa táan uy'á ke, urufuu na Kile Saliyanji kurigii puni jáare. ⁹ Yii li cè na nje y'à jwo Kile Saliyanji i na: «Ma hà zínna ná wabere cwo e mɛ, ma hà sùpya bò mɛ, ma

† 12:19 Duterennomu 32.35 ‡ 12:20 Taanlinji 25.21, 22

hà nàŋkaaga pyi mɛ, ma hà ma supyiŋɛɛŋi cyeyaage nyipɛɛn pyi mɛ*» ke, yire ná Saliyanj kapyaaŋi sanŋkil'à lwó a pwɔ nde kabilini na: «Ma shinŋɛɛŋi kyaa táan may'á ma yabilinji fiige†.» ¹⁰ Tàange ká mpyi ŋgemu i ke, urufoo nyɛ na kawaa pyi u shinŋɛɛŋi na mɛ. Nyɛ mu aha sùpyire sannte kyaa táan may'á, mu à Kile Saliyanj kurigii puni jaara.

Wuu bégele, wuu a wuu Kafoonj cannuruge sigili

¹¹ Yii mpe lóg'a tara, tɛni i wuu nyɛ numɛ ke, yii à lire cè. Tɛn'à nɔ wuu jɛ a yîri ŋɔmpe na, jaha na yɛ tɛni i wuu à jyɛ Kile kuni i ke, wuu à zhwoŋi byanhara numɛ mà tòro lire tɛni na. ¹² Numpilag'à nɔ cyage e, nyɛge na ŋko raa múru. Lire e ke wuu numpire karigii jwɔ yaha, wuu bɛɛnmpe kashikwɔnyaayi le wuye na. ¹³ Wu a jaare ntinji i, bà sùpyanji maha jaare canŋke e mɛ. Wu láha jyiŋtoronji ná sinmbyaani ná jacwɔɔre ná silegebaare ná yukwɔɔnni ná yinɔcyɛge na. ¹⁴ Yii Kafoonj Yesu Kirisita pyinŋkanni lwó yii karigii puni i, yii àha raa yii cyeere nyii karigii pyi mɛ.

14

Dánafeebii nyɛ a yaa pi a piye cɛɛge mɛ

¹ Mpɛ pi nyɛ pi sàha fàŋha ta Kile kuni i mɛ, yii pire cùmu lemɛ jwɔ, yii àha raa pi jwumpe cyige mɛ. ² Wà na nyɛ wani, ur'à cè a jwo na uru sí n-jà raa yalyire puni lyí, wà sí nyɛ wani ŋgemu u nyɛ u sàha fàŋha ta Kile kuni i mɛ, faayaayi kanni uru na lyí. ³ Nge u nyɛ na yi puni lyí ke, uru kà raa yi puni lyimbaafoonji fare mɛ, yi puni lyimbaafoonji mú kà raa yi puni lyífoonji fwóhɔre mɛ, jaha na yɛ Kile à jɛɛ uru na mú. ⁴ Di mu nyɛ na maye sɔnŋi maa wabɛɛ báarapyi cɛɛge yɛ? U à báaracɛnŋe pyi yo, u nyɛ a báaracɛnŋe pyi mà yo, mu kuro nyɛ yire e mɛ, u ná u jùŋufoonji shwóhɔl'e yire nyɛ. U mú sí báaracɛnŋe pyi, jaha na yɛ sɔŋi na nyɛ Kafoonj na mà lire pyi. ⁵ Wà maha canmpyaagii cyi sɔnŋi na cyir'à jwɔ mà tòro cyi sanŋkii na, wabɛɛ sí i sɔnŋi na canmpyaagii pun'à tàanna. Shin maha shin u u sɔnŋonŋkanni yaha li pyi sɛɛ. ⁶ Shinji u à canŋke kà pwóŋŋo cannyi sannyi na ke, urufoo maha lire pyi Kafoonj pɛente kurugo. Shinji u nyɛ na yalyire puni lyí ke, uru mú na lire pyi Kafoonj pɛente kurugo, jaha na yɛ u maha fwù kaan Kile á ti kyaa na. Shinji u nyɛ u nyɛ na yalyire puni lyí mɛ, uru mú maha lire pyi Kafoonj pɛente kurugo, jaha na yɛ uru mú maha fwù kaan Kile á. ⁷ Sɛɛŋi na, wuu wà tufiige nyɛ na u shɛŋi pyi uye kurugo mɛ, wuu wà mú sí nyɛ na ŋkwúu uye kurugo mɛ. ⁸ Mà wuu yaha shi na, wuu nyɛ Kafoonj wuu, wuu mú sí ká ŋkwú, wuu na nyɛ Kafoonj wuu. Lire e ke wuu nyɛ shi na yo, wuu à kwú yo, wuu na nyɛ Kafoonj wuu. ⁹ Lire kurugo Kirisita à kwú maa jɛ si mpyi kwúubii ná nyii wuubii Kafoonj.

¹⁰ Nyɛ mu wi ke, jaha na mu nyɛ na ma cɛnmpworonji cɛɛge yɛ? Mu sí wi ke, jaha na mu nyɛ na ma cɛnmpworonji fare yɛ? Wu shin maha shin sí Kile yibige jwɔ shwɔ canŋka.

¹¹ Kafoonj Kile à jwo u Jwumpe Semenji i na:

«Mii jyi wunji u nyɛ,
sùpyire puni sí raa ninŋkure sínni mii yyahe taan,
pi puni sí raa mii pɛɛ*.»

¹² Lire pyinŋkanni na, wuu shin maha shin sí u kapyinji yyaha jwo Kile á.

Yii àha raa yii cɛnmpyiibii jùŋŋo kyáŋge mɛ

¹³ Nyɛ wuu wuye jɛɛɛŋi jwɔ yaha, yii àha yaaga yaha yii cɛnmpworonji yyaha na si u yyaha kwɔn, lire nyɛ mɛ sí u pyi u cwo mɛ. ¹⁴ Mii à li cè maa dá li na, na Kafoonj Yesu barag'e, yaage kà tufiige nyɛ a jwóhɔ mɛ. Nka wà ha ŋkemu pyi na k'à jwóhɔ ke, kuru maha jwóhɔ urufol'á. ¹⁵ Mu aha jɛɛ na mu shinŋɛɛŋi sí jige mu yalyige na, ma hà ku lyí u jyi na mɛ, ná lire bà mɛ, mu sí tàange kuni yaha u kàmpannke na. Mu cɛnmpworonji kurugo Kirisita à kwú ke, ma hà mpyi kanŋŋo si u jùŋŋo kyán yalyire kurugo mɛ. ¹⁶ Ma

* 13:9 Ekizodi 20.13-15, 17; Duterɛnɔmu 5.17-19, 21 † 13:9 Levitike 19.18 * 14:11 Ezayi 45.23

hà ma mēge yaha ku kēege yaaga kurugo, na k'à táan mu á mē. ¹⁷ Yii li cè na Kile Saanre kani jye a yyaha tí ná njyìní ná yabyēere e mē, nka Kile Munaani maha ntlini ná yyejinke ná funntange nkemu kaan ke, ná yire e t'à yyaha tí. ¹⁸ Shinji u jye na báare Kirisita á lire pyinkanni na ke, urufoo kyaa li maha ntáan Kile á, sùpyire mú maha urufoo kêre.

¹⁹ Jye nde li sí yyejinke kan wuu á, si wuu pyi wuu fànha ta wuu ná wuye shwòhol'e Kirisita kuni i ke, wuu wuye waha lire na. ²⁰ Ma hà Kile báarañi kēege yalyire jùñjo taan mē. Sèe wi, yalyire pun'à jwò, nka ntemu jyi sí n-jà n-pyi kapuñjo si mu cìmpworonji jùñjo kyán ke, tire njyini jye a jwò mē. ²¹ Kyara yo, sinmbayaa yo, yaaga maha yaaga ku sí n-jà n-pyi kapuñjo si mu cìmpworonji jùñjo kyán ke, kuru yaha wani, lire l'à pwóro. ²² Nde mu jye na sòñji mà yyaha tí ná nke cyage e ke, lire yaha mu ná Kile shwòhol'e. Shinji u jye u funnke jye a cēenne ná u kapyiinkil'e mē, uru wuun'à jwò. ²³ Nka mu funnke ká jceenne yalyige ká jyi na, maa núr'a ku lyí, Kile sí mu cēege, jaha na ye mu jye a li pyi ná daniya e mē. Kani sí li jye li jye a pyi ná daniya e mē, lire maha mpyi kapii.

15

Dánafeebil'à yaa pi piye cùmo lemē jwò

¹ Wuu mpiimu pi à fànha ta Kile kuni i ke, mpíi pi jye pi sàha fànha ta l'e mē, wuu pi fànhanjcyēere karigii kwú wuye e. Wuu àha raa wuu jyi karigii kanni caa raa mpyi mē. ² Shin maha shin à yaa u a u shinnēñi jyi kariii pyi jcyiimu cyi sí là jwò u na, si u pyi u a sì yyaha na Kile kuni i ke. ³ Yii li cè na ali Kirisita jye a u yabilini jyi wuuni pyi mē, mà tàanna ná yi jwuñkanni i Kile Jwumpe Semēñi i na: «Mpíi pi à mu faha ke, mii pīrefel'à faha*.» ⁴ Yaaga maha yaaga ku mpyi a sémē fo tēmōni i Kile Jwumpe Semēñi i ke, yire pun'à sémē si wuu kâla, bà wuu zōompíi si mpyi si ntàra, wuu u wuye waha, wuu u sòñjōro tatahaga ta mē. ⁵ Kile u maha wuu pyi wuu a wuye waha, maa wuu zōompíi taali ke, uru u yii sòñjōre pyi ninjin, bà Yesu Kirisita jye na li caa mē, ⁶ bà wuu puni si mpyi si wuu Kafoonji Yesu Tunji Kile pēe ná yákili ninjin ná mē ninjin i mē. ⁷ Bà Kirisita à yii cùmu lemē jwò mē, yii a yiye cùmu lemē jwòge amuni, lire sí pēene taha Kile mēge na. ⁸ Sēñji na mii sí yi jwo yii á, Kirisita à pyi Yahutuubii báaraipyi, jwòmýahigii Kile à lwó pi tulyey'á ke, bà cyire si mpyi si fūñjo mē. Lir'à li cyēe na Kile ká ndemu jwo ke, u maha lire pyi. ⁹ U kapani jùñke ku jye mú, bà supyishini sanñi si mpyi s'a Kile pēre u kacēñkii kurugo bà y'à sémē Kile Jwumpe Semēñi i na: «Lire kurugo mii sí mu pēe supyishini sanñi shwòhol'e, mii sí mē cēe si mu kêe†.»

¹⁰ Y'à sémē mú na:

«Supyishini sanñi puni, yii pyi funntange e ná Kile shiinbil'e sijcyan†.»

¹¹ Y'à núr'a sémē mú na:

«Supyishini puni, yii a Kafoonji kêre.

Sùpyire puni, yii a u pēre§.»

¹² Kile tūñntunñi Ezayi mú à jwo na:

«Sùpya sí n-pa n-fworo Zhese tūluge e,
u sí n-pa n-yíri si mpyi supyishini sanñi jùñufooni,
pi mú sí pi sòñjōre taha u na*.»

¹³ Kileni u maha sòñjōre tatahage kaan ke, uru u funntanga nimbwòho ná yyejinke kan yii á, yii daniyanji kurugo, bà li si mpyi jwòmēeni u à lwó wuu á ke, Kile Munaani fànhe si yii pyi yii sòñjōre taha lire na sèl'e mē.

Poli báarañi pyinkanni

* 15:3 Zaburu 69.10 † 15:9 2 Samuweli 22.50; Zaburu 18.50 ‡ 15:10 Duterēnōmu 32.43 § 15:11 Zaburu 117.1 * 15:12 Ezayi 11.10

¹⁴ Mii cìnnmpyiibii, nde li jye yii kàmpañke ke, mii à sàa li cè na yii à sàa yiye yaha cènmpe mpyiñi laage e, jçèñi sèe wuñi mú sí na jye yii e, na yii sí n-jà raa yiye yerege. ¹⁵ Nka nge letereñi i, mii à naye waha maa karigii cyii séme si yii funñyi cwo cyi na. Mii à lire pyi, naha na ye Kile à jwə mii na, ¹⁶ maa mii pyi Yesu Kirisita báarapyi supyishini sanni shwəhəl'e. Jwumpe Nintanmpe njwuñi báarañi mii jye na mpyi ke, uru na jye mu à jwo sáragawwu báara, mpii pi jye pi jye Yahutuu me, bà pire si mpyi si mpyi sáraga fiige nkemu k'à táan Kile á, ka Kile Munaani si ku yaha kuye kanna na, uye me na ke. ¹⁷ Lire e ke Yesu Kirisita wwoñege kurugo, mii sí n-jà raa nkəwəhəli ná na báarañi nimpyiñi i Kile á. ¹⁸ Sèenji na, mii aha a si yaaga jwo, nde Kirisita à pyi mii cye kurugo ke, lire kanni mii maha jwo. Mpii pi jye pi jye Yahutuu me, u à mii tège, maa pire pyi pi à jən'a Kile jwəməni cū mii jwumpe ná mii kapyiñkii cye kurugo. ¹⁹ Lir'à pyi kacyeenki ná kakyanhala karigii cye kurugo, Kile Munaani sífente funñke e. Lire pyiñkanni na, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kirisita kani i ke, puru kàmpañke na, mii à sàa báarañi pyi mà nò u tēgeni na mà lwó Zheruzalemu kànhe e mà sà nò Iliri kùluni puni i. ²⁰ Kirisita kyaa sàha jwo a nya cyeyi njemu i me, mii à naye waha maa Jwumpe Nintanmpe jwo yire cyeyi i, bà li si mpyi, mii àha nkəwə raa wà fyè tare me. ²¹ Nka l'à pyi mu à jwo bà y'à séme Kile Jwumpe Semēñi i na: «U kyaa jye a jwo mpiimu á me, pire sí u nya,

Mpii pi jye pi jye a u kyaa lógo me, pire sí u cèt.»

²² Nye lire l'à sàa mii tēgele kwəñ fo tooyo niñyahay'e yii yyère zhēñi na.

²³ Nye nume, mii báarañ'a kwə naha jcyii kùligil'e. Ná cyi naha a yyee lada kwə, mii la mpyi si sà fworó yii na, ²⁴ mii niñkareñi Esipani kinni i, mii sí n-yyère si tère pyi yii yyère. Mii aha a nkēge, yii i na tège bà mii si mpyi si nò wani me. ²⁵ Nka mii sí n-fyānha n-shà Zheruzalemu i, Kile wuubii pi jye wani ke, mii sí n-sà ntège kan pir'á. ²⁶ Yii li cè na dānafeebii pi jye Masedoni ná Akayi kùligil'e ke, pir'à cyeyi wà yiye na si ntège Zheruzalemu dānafeebii fəñəfeebii tège. ²⁷ Pi à li lwó piye e si pi tège, nka sēenji na, pi ná li mpyiñ'a yaa, naha na ye pi jye Yahutuu me, nka Jwumpe Nintanmpe pu jye nāfuu fiige Kile maha ngemu kaan ke, Zheruzalemu Yahutuubii dānafeebil'á pi à puru ta. Lire e ke pi aha pi tège ná pi cyeyaayi i, lire na jye pi nimpyii. ²⁸ Nye mii aha cyire karigii cwəñrə, maa uru wyēñi kan, mii sí n-tòro yii yyère s'a wá Esipani kinni i. ²⁹ Mii mú s'à li cè na mii aha nò wani yii yyère, Kirisita sí jwóni lwó wuu na sèe səl'e.

³⁰ Nye mii cìnnmpyiibii, ná wuu sí jye Kafoonji Yesu Kirisita wuu, Kile Munaani s'à wuu pyi wuu u wuye kyaa táan wuy'á, mii na li caa yii á, yii raa Kile jáare mii á na zhileni na, ³¹ Zhude kùluni shiinbii pi jye pi jye Kile kuni i me, bà mii si mpyi si shwə pire na, ntēgeni mii sí sà n-kan Kile wuubil'á Zheruzalemu i ke, pi i jee uru na ná funntange e me. ³² Lire ká mpyi, Kile ká jee, mii funntanga wuñi sí nò yii yyère, mà bàra lire na, yii sí maban le mii i. ³³ Yyeñiñkefoo Kile u pyi ná yii puni i. Amiina.

16

Poli à u ceveebii shéere

¹ Mii sí wuu cìnnmpworocwoñi Febe kyaa jwo yii á, metangafoo u jye u wi, Sannkere dānafeebii kurunke tēgefoonji wà wi. ² U aha nò yii yyère, yii i u cūmu lemē jwə Kafoonji mege kurugo, mu à jwo bà l'a yaa l'a mpyi Kile wuubii shwəhəl'e me. U aha ntège cya yii á kyaa maha kyal'e ke, yii u tège. U yabiliñ'a shinnyahara tège mà cye cyán mii yabiliñi na.

³ Yii Pirisili ná Akilasi shéere. Pire na jye mii báarapyiñe Yesu Kirisita báarañi i. ⁴ Pire mpyi na nko si mpōñ pi múnahigil'e mii wuuni zhwoñi kurugo. Mii kanni bà u jye na pi kêre me, supyishini sanni dānafeebii kurunji puni mú na pi kêre. ⁵ Dānafeebii pi maha piye bínnini pi pyenge e ke, yii pire shéere mú. Yii mii ntāannamacinmpworonji Epayinēti shéere. Uru u à pyi shincyiiñi mà dá Kirisita na Azi kùluni i. ⁶ Mariyama u à báarañyahage pyi

† 15:21 Ezayi 52.15

yii á ke, yii uru shéere. ⁷ Yii Andoronikusi ná Zhuniyasi shéere. Mii ná pire jye supyishi ninjin, wuu à pyi kàsunji i sijcyan. Pi mey'à fworò sèl'e Yesu tūntunmpii shwəhəl'e, pi mú à jyè Kirisita kuni i mii yyaha na.

⁸ Yii Anpiliyasi shéere, mii ntàannamacinmpworò wi Kafoonji wwəjəe e. ⁹ Yii Urubən shéere, wuu báarapyjəe u jye ure Kirisita báaranji i, yii i mii ntàannamacinmpworonji Sitasisi shéere. ¹⁰ Yii Apələsi shéere, ur'à jəe yyefuge na Kirisita məge kurugo. Yii Arisitobuli pyenge shiinbii shéere. ¹¹ Yii mii cinnmpworonaji Erədiyən shéere. Narisisi pyenge shiinbii pi à dá Kafoonji na ke, yii pire shéere. ¹² Yii Tirifəni ná Tirifosi shéere, pire cyeebii shuunniñi na báaranji pyi Kafoonji á. Yii mii ntàannamacinmpworocwonji Pərisidi shéere, ur'à uye kan Kafoonji báaran'á sèl'e. ¹³ Yii Kafoonji njəcwənrəñi Urufusi ná u nunji shéere, mii nu mú u jye ure. ¹⁴ Yii Asenkiriti ná Filegən ná Əriməsi ná Patorobasi ná Ərimasi shéere, cinnmpyiibii sanmpii pi jye ná pi e ke, yii pire puni shéere mú. ¹⁵ Yii Filologi ná Zhuli ná Nəre ná u cinnmpworocwonji shéere mà bəra Oləñpi na. Dánafeebii sanmpii pi jye ná pi e ke, yii pire puni shéere. ¹⁶ Yii a cinnmpworogo fwūñi kaan yiy'á ná funjəcəññi i, Kirisita dánafeebii kurujyi pun'à yii shéere.

Yereyi nizanji

¹⁷ Mii cinnmpyiibii, mpai pi maha ma ná ndəhalanji i dánafeebii shwəhəl'e, maa pi wuruge, maa ntūñke taha wuu kəlanji na ke, mii na li caa yii á, yii a yiye kəanmucaa pire na. ¹⁸ Wuu Kafoonji Kirisita á bà tire sūpyire jye na báare mə, pi fucərigil'á pi maha báare. Mpii pi jye pi səha ŋkwə a fənha ta Kile kuni i mə, pi maha pire wuruge ná jwuntanmpe ná kəyituwəgəre e. ¹⁹ Yii pi ke, yii à Kafoonji jwəməni cū pyiŋkanni ndemu na ke, sūpyire pun'à lire cə. Lire e ke mii funntanga wunji u à sū yii kurugo. Mii na li caa yii á, yii pyi yákilifee, yii raa kacəññi pyi, yii i láha kapegigii na feefee. ²⁰ Jye li saha sū mə mə, yyeññi kanvoonji Kile sí Sitaanninji tīrige n-cyán yii a fwəonji ná yii tooy'e. Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u jwə yii na, u u yyeññi kan yii á. ²¹ Mii báarapyjəeñi Tīməti à yii shéere. Lusisi ná Zhasən ná Sosipateri à yii shéere, mii ná pire mpai na jye shinnuu. ²² Jye mii Təritusi u à Poli tég'a ŋge ləterəñi sémə ke, mii mú à yii shéere Kafoonji wwəjəe e. ²³ Gayusi yyere mii jye nəmpəñnte na ke, ur'à yii shéere. Uru yyere dánafeebii maha piye bínnini mú. Kəñhe wyərəmaranji Erasiti ná wuu cinnmpworonji Karitusi à yii shéere.

[²⁴ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u jwə yii na, u u yyeññi kan yii á. Amiina.]

²⁵ Wuu pəene taha Kile na. Jwumpe Nintanmpe mii jye na yu Yesu Kirisita kyaa na yii á ke, sí na jye Kile á mà puru pyi pu fənha kan yii á. Puru cye kurugo, Kile à u kanwəhəni cyəe, u mpyi a lire ŋwəhə mà lwó fo dīnyəñi téesiini i. ²⁶ Numə, l'à yige bəenmpe na. Jye Kile tūntunmpii séməbii cye kurugo, mpai pi jye pi jye Yahutuu mə, pire pun'à lire kanwəhəni cə. Kilenji u jye wani fo təkəwombaa ke, uru u à li kuni kan, bà sūpyire puni si mpyi si dá uru na s'a uru pəre mə.

²⁷ Kile kanni u jye yákilifoonji ke, pəente ti taha u na tərīgii puni i Yesu Kirisita cye kurugo fo təkəwombaa. Amiina.

Poli à lèterɛɛni ninyiini ngemu kan Kòrenti kànhɛ dánafeebil'á ke

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lèterɛɛni funɔ jwumpe e ke

Kòrenti kànhɛ na mpyi kànbwòhò, yasunnyi mpyi a nyaha k'e sèl'e. Cikwunji ná nànkwanji mpyi na mpyi pyinkannigii puni na kuru kànhɛ e.

Yesu túnntunni Poli à yee ninjin ná paanga pyi Kòrenti kànhɛ e. Lire tɛni i, u à Jwumpe Nintanmpe jwo wani, ka pìi si piye kan Yesu á (Kapyiinkii 18.1-18). Poli karenkwooni kàntugo, nyahanjurug'à jyè dánafeebii ná piye shwòhòl'e. Poli à yire lógo maa nge lèterɛɛni tun si pi yeɛ, maa li cyêe pi na, na dánafeebii wwoɲɛge na nyɛ mu à jwo cyere, ti nùɲke ku nyɛ Yesu Kirisita kanni. Tire cyee yatanɲi pun'à yaa yi yiye kyaa táan yiy'á, yi raa yiye tère (13).

Dánafeebii kurunke e, pìi mpyi a lèterɛ tũugo u á, maa yibiye yà pyi u na. Poli à nge lèterɛɛni sémɛ maa jwòshwòro kan yire yibiye na, yire yi mpyi:

Dánafeebii sí n-jà fúru pyi la? (7)

Mpii pi nyɛ na zunɲi pyi ke, dánafeebii sí n-jà n-lyî pire yyére la? (8--10)

Dì dánafeebil'á yaa pi a báare ná Kile Munaani màkanyì i ye? (12--14)

Dánafoonji kwùɲi kàntuge nyɛ naha shi ye? (15)

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli u à yyer'a pyi Yesu Kirisita túnntunɲò mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, mii ná wuu cìmpworonji Sositeni u à nge lèterɛɛni sémɛ si nkan ² yii dánafeebii kurun'á, Kòrenti kànhɛ e, yii mpiimu pi à pyi Kile wuu Yesu Kirisita cye kurugo ke, u à yii yyer'a pyi u wuu, mà bàra mpii puni pi nyɛ na wuu Kafoonji Yesu Kirisita mɛge yiri cyeyi puni i, maa u pyi pi Kafoonji wuu fiige ke, ³ wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwò yii na, pi i yyenɲinke kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á Kòrenti dánafeebii kurugo

⁴ Mii fwù nyɛ Kile na tɛrigii puni i, naha na ye u à jwò yii na, yii ná Yesu Kirisita wwoɲɛge kurugo. ⁵ Mà yii yaha kuru wwoɲɛge e, yii à Kile màkanyì shɲi puni ta, mà cye cyán jwumpe ná nɛɛni na. ⁶ Naha kurugo ye jwumpe pu nyɛ na Kirisita kyaa yu ke, pur'à tateɛnge wwù yii e. ⁷ Lire e canɲke wuu Kafoonji Yesu Kirisita sí uye cyêe ke, mà yii yaha yii i kuru canɲke sigili, Kile màkange kà tufiige kuu nyɛ yii na mɛ.

⁸ Uru Kile mú u sí yii tɛge si fànha kan yii á, bà yii si mpyi si nkwòro u kuni i fo sà nò li tɛgeni na, si mpyi tìgire cyaga baa Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge mɛ. ⁹ Kile na nyɛ jwò mɛ ninjinfoo, uru u à yii yyere bà yii si mpyi si mpyi u Jyanji, wuu Kafoonji Yesu Kirisita wwoɲɛge e mɛ.

Poli à li cya Kòrenti dánafeebil'á na pi bê

¹⁰ Mii cìmpyiibii, mii na li jáare yii á, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mɛge na, yii i bê ninjin na, yii àha n-láha yiye na mɛ. Yii bê, yii i mpyi ná sòɲɲòro ninjin i, yii i yii karigii kapyiini nùɲke yaha ku pyi ninjin. ¹¹ Naha kurugo ye mii cìmpyiibii, mii à lógo Kilowe pyenge shiinbii pìi jwò na, na mbèmbaanji na wá yii shwòhòl'e, ¹² na pìi na wá na nko yii shwòhòl'e na pire na nyɛ mii Poli wuu, pìi sí i nko na pire na nyɛ Apolosi wuu, pìi sí i nko na pire na nyɛ Pyeri wuu, pi sanmpii sí i nko na pire na nyɛ Kirisita wuu. ¹³ Mii sí yii yíbe, Kirisita à táa la? Taha Poli u à kwòro kworokworocige na yii kurugo, lire nyɛ mɛ taha Poli mɛge na yii à batize? ¹⁴ Mii Poli à Kile shéere, naha na ye Kirisipusi ná Gayusi baare e, mii nyɛ a yii wà tufiige batize wani mɛ. ¹⁵ Lire e yii wà sè n-sì n-jà n-jwo na ur'à batize mii mɛge

na mε. ¹⁶ Mii funṅɔ naha mpyi a wwò, mii mú u à Sitefanasi pyεngε shiimbii batize, pire baare e, mii naha a dá na mii sàha à sùpya batize wani yii yyére mε.

Sùpyire yákilifente jye Kile nyii na sìncomɔ

¹⁷ Yii li cè na báaraṅi nɔncyiṅi mεε na Kirisita à mii tun ke, uru bà u jye batizeliṅi mε, Jwumpe Nintanmpe njwuṅi kurugo u à mii tun. Mii mú sí jye na tire túnnture pyi mà tàanna ná sùpyire yákilifente e mε, bà li si mpyi sùpyire kà raa òrili mii jwuṅkanni kurugo mε, ṅka pi a òrili Kirisita kwùṅi kurugo kworokworocige na. ¹⁸ Mpii pi jye kuni nimpini i, ná Kile sí n-pa pi shi bò ke, jwumpe pu jye na yu mà yyaha tí ná Kirisita kwùṅi i kworokworocige na ke, puru na jye sìncomɔ pire mpil'á. ṅka wuu mpii pi jye kuni njɔcenni i, ná Kile sí n-pa wuu shwò ke, Kile sífente ti jye ti ti wuu á.

¹⁹ Nyε y'á sémε Kile Jwumpe Semεṅi i na:

«Mpii pi na piye sònṅi yákilifee ke, mii sí pire sìncompe cyêe.

Mpii pi na piye sònṅi na pir'á kyaa cè ke, mii sí li cyêe na pire jye a yafyin cè mε*.»

²⁰ Mà tàanna ná lire e, taa yákilifeebii jye ke? Mpii pi na piye sònṅi na pir'á Kile Saliyaṅi cè ke, taa pire jye ke? Taa ṅge òjyεṅi jwuṅceempii jye ke? Kile à li cyêe na ṅge òjyεṅi yákilifente na jye sìncomɔ. ²¹ Mà tàanna ná Kile yákilifente e, u à li lwó ṅge òjyεṅi yákilifeebii kà n-jà uru cè ná pi yabilimpai yákilifente e mε. Lire kurugo jwumpe wuu jye na yu, ná òjyεṅi sùpyire na pu sònṅi sìncomɔ ke, Kile à li lwó sùpyire t'á dá puru jwumpe na ke, si pire shwò.

²² Nyε Yahutuubii la maha mpyi s'a kakyanhala karigii jaa tapyige e si nta ndá puru jwumpe na. Girekiibii sí na jcaa pire yákilibii si múgo si nta ndá pu na. ²³ Wuu pi ke, Kirisita kani wuu jye na yu na u à kwù kworokworocige na ke, puru na jye jwuṅjwumbaama Yahutuubil'á, maa mpyi sìncomɔ supyishiṅi sanṅ'á. ²⁴ ṅka Kile à mpiimu yyer'a pyi u wuu ke, pi à pyi Yahutuu yo, pi à pyi Girekii yo, pir'á Kirisita na Kile sífente ná u yákilifente cyêe. ²⁵ Naha kurugo yε kani Kile à pyi, ka sùpyire si wá na sònṅi sìncomɔ ke, lir'á fànha tò pi yákilifente na. Nde Kile à pyi, ka sùpyire si wá na sònṅi na fànhaɔyεrεrε ti jye ti ti ke, lir'á fànha tò sùpyire na.

²⁶ Mii cɔmpyiibii, yyerεṅkanni na Kile à yii yyer'a pyi uye wuu ke, yii lire kàanmucya a wí ke! Mà tàanna ná sùpyire kàanmucyage pyiṅkanni i, yákilifee niṅyahamii jye yii e mε, sífee niṅyahamii jye yii e mε, yii niṅyahamii mú sí jye a si shinbwoo pyεnyi i mε. ²⁷ Nyε karigii òjyεṅi sùpyire na sònṅi sìncomɔ ke, cyire Kile à cwònr'a tég'a òjyεṅi yákilifeebii sílege. Ncyii pi jye na sònṅi fànhaɔyεrεrε wogigii ke, maa cyire cwònr'a tég'a fànhafeebii sílege. ²⁸ Karigii cyi jye ṅṅɔ baa òjyε sùpyire nyii na, ná pi kuro jye cyi e mε, cyire karigii Kile à cwònrə, pi na jcyiimu sònṅi sèe wogii ke, mà tég'a cyire kèεge. ²⁹ U à lire pyi, bà li si mpyi sùpyaṅi wà tufige kà ṅkwò uye pèe uru Kile yyahe taan mε.

³⁰ Uru u à wuu le Yesu Kirisita wwoṅεεge e. Kile à pyi kaṅuṅɔ, ka Yesu Kirisita si wuu pyi yákilifee, maa jwo na wuu à tíi, maa wuu pyi Kile wuu, maa wuu ṅṅɔ wwù kapegigii bilere e. ³¹ Nyε bà l'á sémε Kile Jwumpe Semεṅi i mε: «ṅgemu la ká mpyi si pèenε taha yaaga na ke, urufoo u ti taha Kafoonj Kile na†.»

2

Poli jye a Kile jwumpe jwo ná sùpyire yákilifente e mε

¹ Mii cɔmpyiibii, tēni i mii à sà Kile jwumpe jwo yii yyére ke, mii jye a naye pèe na mii à jwumpe cè, lire jye mε na mii yákilin'á pèe mà tòro pi sanmpii wuṅi na mε. ² Naha kurugo yε mii jye a li lwó naye funṅ'i, si yaage kabεε kyaa jwo yii á, Yesu Kirisita kàntugo na mε, si u kwùṅi kyaa jwo yii á kworokworocige na. ³ Mii fànhe mpyi a cyére wani yii shwòhəl'e, fyagare mpyi maha mpyi mii na fo mii mpyi maha jcyéenni sèl'e. ⁴ Tère o tère e mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á ke, ná sùpyire yákilifente e bà mii mpyi maha pu yu

* 1:19 Ezayi 29.14 † 1:31 Zheremi 9.24

si nta yii nùmbogigii kêennε ná p'e mε. Nka ná Kile Munaani sífente e mii mpyi maha pu yu, ⁵ bà li si mpyi yii dáníyanjì kà ntaha sùpyire yákilifente na mε, fo Kile sífente.

Kile maha u yákilifente kaan wuu á, u Munaani cye kurugo

⁶ Kile jwump'à tateεnge wwû mpiimu zòmpyaagil'e ke, pire maha yákilifente taa wuu jwumpe e. Nka Kile sí n-pa nge dínɣɛnɣi sùpyire ná u nùɣufɛebii mpiimu shi bò ke, yákilifente ti nɣɛ pir'á ke, tire shinjì bà mε. ⁷ Kile yákilifente shɛnrɛ wuu nɣɛ na yu ke, sùpya mpyi a ti shi cè mε, naha na yε Kile mpyi a ti nɔwɔhɔ. Mà jwo dínɣɛnɣi u dá ke, Kile mpyi a lire kanɔwɔhɔni yaa, bà wuu si mpyi si mpyi shinbwoo si ntèen ná u e u cyage nisinanke e mε. ⁸ Nge dínɣɛnɣi nùɣufoonjì wà nɣɛ a tire yákilifente cè mε. Ná lire bà mε, pi mpyi na si nɣɛ Kafoonjì Peentefoo kwòro kworokworocige na mε. ⁹ Bà l'à sémε Kile Jwumpe Semɛnɣi i na:

«Sùpya nyii sàha nkwò a ndemu nɣa mε,

ná nɣɣyii sàha nkwò a li lóg'a nɣa mε,

ná li sàha nkwò a tige sùpya funɣ'i mà nɣa mε,

mpii pi à Kile kyaa táan piy'á ke, lire u à bégel'a yaha pire mεε na*.»

¹⁰ Wuu pi ke, Kile à lire kani cyêe wuu na, u Munaani cye kurugo. Lire li maha karigii puni yyaha caa, ali karigii Kile à nɔwɔhɔ ke, li maha cyire puni yyaha caa, si cyi cè, ¹¹ bà li nɣɛ sùpya si n-jà u supyínɛɛnɣi funzɔnnɔre cè ná u yabilinjì bà mε, amuni li mú nɣɛ sùpya si n-jà Kile funɣɔ karigii cè mε, Kile Munaani kanni l'à cyi cè. ¹² Wuu sí pi ke, Kile à u Munaani le wuu e, lire l'à wuu ná sùpyire sannte sɔnnɔnnɔkanni pyi l'à wwû liye e. U à lire pyi bà li si mpyi, u à nɔwɔ wuu na maa yaayi njemu kan wuu á ke, wuu u yire cè mε. ¹³ Ná sùpyire yákilifente e bà wuu nɣɛ na yire yaayi kyaa yu mε. Nka Kile Munaani à ndemu cyêe wuu na ke, lire wuu nɣɛ na yu sùpyir'á, wuu na li yu bà Kile Munaani à li jwo mε. ¹⁴ Nka Kile Munaani ká mpyi li nɣɛ a tɛen sùpyanjì nɣemu i mε, urufoo nɣɛ na nɛge Kile Munaani karigii na mε, naha na yε u maha cyire karigii sɔnnɣi sɔnnɔmɔ. U si n-jà cyi yyaha cè mε, naha na yε Kile Munaani kanni cye kurugo sùpyanjì maha já a cyi yyaha cè. ¹⁵ Kile Munaani nɣɛ sùpyanjì nɣemu i ke, uru u maha yaayi puni cè a wwû yiye e. Shintiiwe mú sí nɣɛ na n-jà a urufoo kapyiinɣii cè a wwû cyiye e mε. ¹⁶ Yire y'à sémε Kile Jwumpe Semɛnɣi i na:

«Sùpya nɣɛ a sɔi nɣemu u à Kafoonjì funzɔnnɔre cè mε?

Sùpya mú nɣɛ a sɔi nɣemu u sí n-jà u yɛrɛ mε†.»

Nka wuu pi ke, Kile Munaani nɣɛ wuu mpiimu i ke, wuu à Kirisita funzɔnnɔre cè.

3

Kile báarapyiibii puni tayyérege nɣɛ ninɣin

¹ Mii cínmpyiibii, mà sɛenɣi jwo, mpíi pi à Kile Munaani yaha l'à pi yyaha cú ke, jwunɣkanni na mii maha yu ná pire e ke, mii nɣɛ a já a jwo ná yíi e lire jwunɣkanni na mε. Nka mpíi pi nɣɛ na pi nyii karigii kanni pyi ke, mii à jwo ná yíi e mu à jwo ná pire e mii nɣɛ na yu. Mii na yíi sɔnnɣi mu à jwo pínmpínɣyɛya mà yyaha tíi ná Kirisita kuni i. ² Jwumpe mii à jwo yíi á ke, pur'à pyi mu à jwo jirimε mii à kan yíi á. Mii nɣɛ a nɛn'a yawaya kan yíi a lyí mε, naha na yε yíi mpyi na si n-jà yawaya lyí mε. Ali numε yíi si n-jà yawaya lyí mε, ³ naha na yε yíi saha na yíi nyii karigii pyi. Sèe wi dɛ! Ná yínɣyɛge ná mbɛmbaanjì sí nɣɛ yíi shwɔhɔl'e, lire l'à li cyêe na yíi ná sùpyire sannte nɣɛ a wwû yiye e mε. Yíi ná pi kapyiinɣii pun'à pyi ninɣin. ⁴ Nɣɛ ná yíi pìi s'à jwo na yíi na nɣɛ Poli wuu, ka pìi si jwo na pire na nɣɛ Apolosi wuu, mà tàanna ná lire e, tá yíi ná sùpyire sannte sɔnnɔnnɔkann'à wwû liye e bɛ?

⁵ Yíi li cè na Apolosi wi yo, mii Poli wi yo, Kile báarapyii pi nɣɛ wuu kanni. Wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yíi á, ka lire si mpyi kanɔnɔ mà yíi lɛnɣe Kile kuni i, wuu mú

* 2:9 Ezayi 64.4 † 2:16 Ezayi 40.13

pun'à wuu báaraŋi pyi mà tàanna ná Kafoonji u kanŋkanni i wuu shin maha shin á. ⁶ L'à pyi mu à jwo mii à cige cɛnmɛ, ka Apolosi si ku lwò, ŋka Kile u à cige pyi k'à yîri. ⁷ Lire e ke l'à pyi cige cɛnmɛfoonji yo, l'à pyi ku lwòfoonji yo, pi wà tayyérege ŋyɛ a pɛɛ mɛ. Kile kanni u tayyérege k'à pɛɛ, ɲaha na yɛ uru u maha cige pyi ku u lyɛge. ⁸ Cige cɛnmɛfoonji ná ku lwòfoonji mú à tàanna. Kile sí pi shin maha shin sâra si ntàanna ná pi báaraŋi nimpɲiŋi i. ⁹ Mà tàanna ná lire e, wuu na ŋyɛ báaraɲyɲɛ Kile báaraŋi i, yii pi ŋyɛ Kile cikɔɔge.

Yesu u ŋyɛ Kile bage nintaani

Yii mú pi ŋyɛ Kile bage. ¹⁰ Mà tàanna ná Kile màkange e mii á, mii à kuru bage ɲwɔhɔ cyán bafaanrawa ɲɲɛnɲɛ fiige, ka piibɛɛ si mpa ku faanra a dũrugo. Ŋka shin maha shin la ku ŋyɛ si vaanra pyi kuru bage nintaani ɲuŋ'i ke, urufoo u u báaraŋi pyimɛ cɛ dɛ! ¹¹ ɲaha kurugo yɛ bage nintaani l'à cyán ke, lire li ŋyɛ Yesu Kirisita. Sùpya saha si n-jà nintaani labɛɛ cyán lire kàntugo na mɛ. ¹² Bafaanribii pìi sí báara ɲɲɛnɲɛ pyi, si pi vaanraŋi pyi kuru bage nintaani na ná sɛɛnɲi i, lire ŋyɛ mɛ ná wyɛɛfyinɲi i, lire ŋyɛ mɛ ná kafaayi longara wuyi i. Ŋka pìi sí báaraɲɛge pyi si vaanraŋi pyi ná cire e, lire ŋyɛ mɛ ná ɲyɛsigire e, lire ŋyɛ mɛ ná kàcyɛere e. ¹³ Ŋka yii li cɛ, canŋke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e ke, shin maha shin à báaraŋi ŋgemu pyi ke, uru shi sí n-cyɛ kuru canŋke. Nage cye kurugo shin maha shin u báara shi sí n-cɛ. ¹⁴ Nage ká mpyi ku ŋyɛ a ŋgemu u tafaanraga súugo mɛ, urufoo sí tòn ta. ¹⁵ Ŋka nage ká ŋgemu u tafaanraga súugo ke, urufoo si tòn ta mɛ. Urufoo kɔni sí n-shwɔ sa! Ŋka li sí n-pyi mu à jwo nage e urufol'à jyɛ a fwordo.

¹⁶ Yii ŋyɛ a li cɛ na Kileɲaarebage ku ŋyɛ yii, Kile Munaani à tɛɛn kuru ŋkemu i mà? ¹⁷ Shin maha shin ká kuru bage jya, Kile sí urufoo shi bò, ɲaha na yɛ Kile wogo ki, yii sí pi ŋyɛ kuru bage.

¹⁸ Wà ha uye ɲwɔ fáanɲa mà dɛ! Yii wà ha nta u u sônɲi na uru na ŋyɛ yákilifoo mà tàanna ná sùpyire sônɲonkanni i, urufoo u uye pyi sɲconɔ. Lire ká mpyi, urufoo sí yákilifente sɛ woore ta. ¹⁹ ɲaha kurugo yɛ karigii dɲɲɛnɲi sùpyire ŋyɛ na sônɲi yákilifɛnɛ ke, cyire na ŋyɛ sɲcomɔ Kile ɲyii na. Y'à sɛmɛ Kile Jwumpe Semɛnɲi i na: «Kànhayɲi nge dɲɲɛnɲi yákilifeebii maha ɲcyáan ke, Kile maha pi pyi pi i ɲcwôre yire na*.»

²⁰ Y'à sɛmɛ mú na:
«Mpii pi ŋyɛ na piye sônɲi yákilifee ke, Kafoonji à pire funzɔnɲɔre cɛ.
Pi funzɔnɲɔre ŋyɛ u á laaga baa†.»

²¹ Lire kurugo wà ŋyɛ a yaa u a ŋkwôhɔli na uru na ŋyɛ mucyiin wu mɛ, ɲaha na yɛ yaayi puni ŋyɛ yii wuyo. ²² L'à pyi mii Poli yo, l'à pyi Apolosi yo, l'à pyi Pyɛri yo, l'à pyi dɲɲɛnɲi yo, l'à pyi shɲi yo, l'à pyi kwùŋi yo, l'à pyi numɛ yaayi yo, l'à pyi yaayi nimpayi yo, yire puni na ŋyɛ yii wuyo. ²³ Yii yabilimpìi pi ke, yii na ŋyɛ Kirisita wuu, Kirisita sí ŋyɛ Kile wu.

4

Yesu tũntunmpii báaraŋi ná pi yyefuge kani

¹ Lire kurugo yii li cɛ na wuu na ŋyɛ Kirisita báaraɲyɲi kanna, maa mpyi kacwɔnrɲi fiige. Karigii Kile mpyi a ɲwɔhɔ sùpyire na tɛɛcyiini i ke, Kile à cyire cyɛɛ wuu na, bà wuu si mpyi s'a cyi yyaha yu sùpyir'á mɛ. ² Nde sí li ŋyɛ na ɲcaa báaraɲyɲi bil'á ke, lire li ŋyɛ pi pyi sɛeshiin pi raa pi báaraŋi pyi pi a ɲwɔge. ³ Mii wi ke, l'à pyi yii jwordo yo, l'à pyi sùpyire sannte jwordo yo, mii kuro ŋyɛ tire e mɛ. Mii mú sí ŋyɛ a naye cɛɛge na báaraŋi nimpɲiŋi na mɛ, ⁴ ɲaha na yɛ mii ŋyɛ a naye pɛn na báaraŋi wà tufiige e mɛ. Ŋka lire ŋyɛ a li cyɛɛ na mii báaraŋi puni pyiŋkann'à ɲwɔ mà dɛ! Kafoonji kanni u sí n-jà u ɲwɔ ná u ɲwɔmbaa jwo.

* 3:19 Zhobu 5.13 † 3:20 Zaburu 94.11

⁵ Lire kurugo yii àha tanga kan sùpya á, lire nyε mε si u cêεεε mà li tēni ta li sàha nò mε. Yii Kafoonji cannuruge sige. U aha mpa, karigii cyi à ñwòhò numpini i numε ke, u sí n-pa cyire yige bēenmpe na, si sùpyire funzònnòre yige cyínni na. Nyε kuru cannke, shin maha shin à yaa ná ñkēenji ngemu i mà tàanna ná u báarañi nimpyni i ke, Kile sí uru kan urufol'á. ⁶ Mii cìnnmpyiibii, mii à mii ná Apolosi kani lwó a pyi yyecyeenε mà tēg'a yii le kur'e, si li cyēe yii na, na yii ñaarañkann'à yaa li tàanna ná Kile Jwumpe Semεñi yi jwuñkanni i. Lire e yii wà nyε a yaa u kàsimeñji yogolo na uru na nyε wà wu, s'a u shinñεenji fwóhòre mε. ⁷ Mu u nyε na sònni na mu à pwóro pi sanmpii na ke, di mu nyε na maye sònni bε? Naha ku nyε mu á mà ta Kile bà u à ku kan mu á mà yε? Nyε ná Kile sí u à yi kan mu á, mu kàsimeñnkii kayogoni li nyε ndire, kee mu yabilinji u à yi ta may'á yε?

⁸ Yii pi ke, yii na sònni na yii à yaayi puni ta mà kwò, na yii funñy'à ñín'a kwò, yii na sònni na ñùñufent'à le yii cye e mà kwò, maa wuu yaha. Nka mii la nyε yii i mpyi ñùñufee sēenji na, bà wuu mú si mpyi si ntēen ná yii e ñùñufente e mε. ⁹ Yii li cè, wuu pi nyε Yesu tūntunmpii ke, li nyε mu à jwo Kile à wuu yaha sùpyire puni kàntugo. L'à pyi mu à jwo kwùni laage e wuu nyε. Wuu à pyi yawiye diñyε ñwòhòyaayi pun'á, sùpyire bàra mèlεkεεbii na. ¹⁰ Wuu à pyi sìcyerefee fiige Kirisita mεge kurugo, ñka yii pi ke, yii na sònni na yii à Kirisita yákilifente puni ta a kwò. Yii à jwo na wuu pi nyε fànhanjcyerere sùpyiibii, maa yiye sònni na yii pi nyε fànhanjahaga wuubii. Sùpyire nyε a wuu le dá e mε, ñka yii pi ke, pi à yii pēe. ¹¹ Ali numε, wuu na ñkyaali katege ná byage cye e, maa mpyi vāannkuunji i. Sùpyire maha wuu bwùun, wuu na ñaare na mâre cyeyi yyaha kurugo. ¹² Wuu na báarañi ñinjanji pyi, bà wuu si mpyi s'a wuu ñùñò karigii yaa mε. Mpii pi maha wuu cyere ke, wuu maha jwó leni pir'á. Pi maha wuu kyéerege, ñka wuu maha li kwú wuye e. ¹³ Sùpyire mée ká a jwumpimpe yu wuu na, wuu maha jwuñcenmpe tēg'a pi ñùñò bē. Ali numε wuu na nyε mu à jwo yakuuyo ná kàkyaya sùpyire nyii na.

¹⁴ Mii nyε a mpe jwumpe sémε si yii sílege mε, ñka mii à yii yεre ná p'e, ñaha na yε yii pi nyε mu à jwo mii pyiibii, yii kyal'à táan mii á sèl'e. ¹⁵ Ali li mée nta cyelentii ñinyahanjahamii pi nyε na Kirisita kyaa yu yii á, yii li cè na yii tunji na nyε ñinjin. Mii wi, ñaha na yε mii u à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, ka yii i dá Yesu Kirisita na. ¹⁶ Mà tàanna ná lire e, mii na li caa yii á, yii raa yii karigii pyi mii wogigii fiige. ¹⁷ Lire e Timoti u nyε mii jyanji mà tàanna ná Kafoonji wwoñεεge e ke, mii sí uru tun yii á. U kyal'à táan mii á, ñwòmmε ñinjinfoo u nyε u wi Kafoonji báarañi i. U aha nò yii na tēni ndemu i ke, mii karigii pyiñkanni li nyε ndemu Kirisita wwoñεεge e ke, u sí yii funñò cwo lire na, bà mii nyε na li yu na mâre cyeyi puni i dānafēebii kurujy'á mε.

¹⁸ Pii na nyε yii shwòhòl'e, mpiimu pi na sònni na mii saha sì n-shà wani yii yyére mε, maa li ñwò cù na piye yare tabwoyi i. ¹⁹ Nka Kafoonji ká ñεε, li saha sì mò mε, mii sí núru n-kàre wani yii yyére, mpii pi nyε ná tire yàmpeente e ke, kampyi jwumbwompe kanni pi na yu, lire nyε mε kampyi Kile sífente nyε pi á sēenji na, si lire cè. ²⁰ Naha kurugo yε Kile Saanre nyε jwumbwòñjwu mε, Kile sífene ti nyε ti ti. ²¹ Nyε di yii ko numε bε? Yii la nyε mii u shà yii yyére ná kasor'e laa, ná ntàannamagare ná ñùmpinje e?

5

Silegebaare kani l'à pyi Kòrenti dānafēebii shwòhòl'e ke

¹ Mii cìnnmpyiibii, wuu à lógo na silegebaara kani là à pyi yii shwòhòl'e, ali Kilecembaabii mú bà sì ñεε ndemu pyi mε. Pi à jwo na yii wà na wá a u tunji cwoñi lēñε. ² Lire ná li wuuni mú i, yii à yiye pēe, mà li ta lire mpyi a yaa li pyi yyetanhara kyaa yii á, bà yii si mpyi si lire kapiini pyifoonji yige yiye shwòhòl'e mε.

³ Mii laage kòn'à tōon yii na, ñka mii nyε yii shwòhòl'e Kile Munaani cye kurugo. Nde l'à yaa li pyi ñge kapimpyinji na ke, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mεge na, mii à lire lwó naye funñ'i mà kwò. ⁴ Lire pyiñkanni na, mii ná yii ká bínn'a tēen, Kafoonji Yesu fànhe cye

kurugo, ⁵urufol'à yaa u le Sitaanninji cye e, u u nkyaala, bà li si mpyi kapegigii mpyinji lage ká wwù u na, ka u u cyi jwò yaha tènì ndemu i ke, Kile si u shwò Kafoonji Yesu cannuruge mɛ.

⁶Yii na yiye pèrè tawage e, yii jye a cè a jwo na: «bwúurunji yîrigeyirige yaani nimbileni maha ntèg'a farani mbyimpe nijcwanhòmpe puni yîrige» mà? ⁷Lire kurugo yii kapimpyinji yige yiye shwòhòl'e, bwúurunji yîrigeyirige yaani l'à lyè ke, u na jye lire fiige, bà yii si mpyi si ntèen fwònrò baa mbyìvònmò nijcwanhòmò fiige mɛ. Yii li cè na yatòoge Yahutuubii mpyi maha bò pi bilereñkwoñi kataanni i ke, Yesu à bò kuru yatòoge fiige, maa wuu kapegigii yàfa wuu na. Lire e wuu jye numɛ mu à jwo mbyìvònmò nijcwanhòmò, bwúurunji yîrigeyirige yaani jye a le mpemu i mɛ. ⁸Lire kurugo bwúurunji u à yaa ná yîrigeyirige yaani nijjyeeni i ke, wuu àha kataanni pyi ná ur'e mɛ, uru u jye katupwòhòyi ná pege. Bwúurunji u à yaa yîrigeyirige yaani baa ke, wuu wuu kataanni pyi ná ur'e, uru u jye zòvynre ná sèejwuuni.

⁹Leterenji mii à fyànha a kan yii á ke, ur'e mii mpyi a yi jwo yii á na yii àha jacwoobii pyi yii kapyijɛɛ mɛ. ¹⁰Nka mii jye a jwo yii á na mpìi pi jye pi jye Kile kuni i ná yii e mɛ, ná pi na jacwòore pyi, lire jye mɛ na nànwòhòrò pyi, lire jye mɛ na nàñkaage pyi, lire jye mɛ na kacyanhigii sunni ke, na yii àha pire pyi yii kapyijɛɛ mà dɛ! Lire baare e li sí n-pyi kee yii sí n-fworo dijyɛnji i dɛ! ¹¹Pu kajwuuni jùñke ku mpyi ñke: shin maha shin u à uye pyi na uru na jye Kile kuni i, maa ñkwòro na jacwòore pyi, lire jye mɛ na nànwòhòrò pyi, lire jye mɛ na kacyanhigii sunni, lire jye mɛ na jwumpimpe yu, lire jye mɛ mà uye yaha sinmbyaani kanni laage e, lire jye mɛ na nàñkaage pyi ke, yii àha cyire karigii pyifeebii pyi yii kapyijɛɛ mɛ, yii bá kà jɛɛ pi a lyí ná yii e mɛ.

¹²⁻¹³Yii li cè, mpìi pi jye pi jye Kile kuni i mɛ, mii kuro jye pire wogigil'e mɛ, Kile u sí pire wogigii cwònrò. Nka yii ná mpìi pi jye wwojɛɛ Kile kuni i ke, yii pi à yaa yii a pire karigii cwònrò. Y'à sémɛ na: «Yii kapimpyinji kòr'a yige yiye shwòhòl'e*.»

6

Dánafeebii jye a yaa pi a piye yiri fànhe e mɛ

¹Yii Kile wuubii kurunke e, kyaa ká jyè wà ná u cìmpworonji wà shwòhòl'e, naha na urufoo maha u cìmpworonji yyere fànhe e yukyaabii Kilecembaabii yyére, mà li ta yii Kile wuubii pi à yaa yii a yii karigii cwònrò yɛ? ²Mpii pi jye pi jye Kile kuni i ná yii e mɛ, yii jye a cè a jwo na yii Kile wuubii pi sí n-pa pire u karigii cwònrò mà? Jye ná yii sí pi sí n-pa pire u karigii cwònrò, naha na yii jye na yii ná yiye shwòhòñi kapyɛɛre cwònrò mà yɛ? ³Yii jye a li cè na ali wuu sí n-pa raa mèlɛkɛɛbii jùñò karigii cwònrò mà? Ná wuu sí n-pa raa pire jùñò wogigii cwònrò, tá jwumò saha na jye yii á, yii ná yiye shwòhòñi wogigii jcwònròñi na? ⁴Kyaa sí ká jyè yii wà ná u shinjɛɛ shwòhòl'e, mpìi pi jye pi jye na sòññi dánafeebii sòññòñkanni na mɛ, naha kurugo yii maha ñkàr'a sà lire cwònrò pire yyére yɛ?

⁵Puru kajwuuni li jye yii i li cè na silege ku jye ku ki yii á. Safe, yákilifoo jye yii e, ñgemu u sí n-jà kyaa cwònrò yii wà ná u cìmpworonji wà shwòhòl'e mà kɛ? ⁶Tá kacennɛ li jye li li, cìmpyibii pi à piye yiri fànhafeebii yyére, mpiimu bá pi jye pi jye a dá Yesu na mɛ?

⁷Mbèmbaanji u pyi yii shwòhòl'e, fo ku sà nò yii à yiye yiri fànhe e, lire kann'à yii kacɛgele kwò. Naha na wà ká yii mùmpɛnmɛ kyaa pyi, yii jye na jìn'a li kwú yiye e mà yɛ? Naha na wà ká yii nànwòhòrò, yii maha lire kwú yiye e mà yɛ? ⁸Yii jye na lire pyi mo! Marii pi sanmpii mùmpɛnmɛ karigii pyi, maa pi nànwòhòrò, yii sí na jye cìmpyii mà tàanna ná Kile kuni i.

⁹Mpii pi jye na kapegigii pyi ke, yii jye a cè a jwo na pire nàzhan à fworo Kile Saanre e mà? Yii àha raa yiye jwò fáannji mà dɛ! L'à pyi jacwoo yo, l'à pyi kacyzunmii yo, l'à pyi mpìi pi jye pi jye a kúu pi fúrupyijɛɛbii na mà yo, nàmbaabii pi maha wwùu ná piye e nò ná

* 5:12-13 Duterènmɛ 17.7; 19.19; 21.21; 22.21,24; 24.7

ceewe wwonkanni na ke, l'à pyi pire yo, ¹⁰ l'à pyi nàŋkaabii yo, l'à pyi nàŋwàhàre pyifeebii yo, mpíi pí à piye yaha sinmbyaani kanni laage e ke, l'à pyi pire yo, l'à pyi jwumpimpe jwufeebii yo, mpíi pí maha sùpyire yaayi cyáan na shuu pí na ke, l'à pyi pire yo, yíi lí cè na pire wà tufige nàzhan jye Kile Saanre e mε. ¹¹ Mà lí ta yíi píi mpyi na cyire karigii pyi. Nka wuu Kileni Munaani cye kurugo, yíi à jyé a fíninε, maa yíi yaha yiye kanni na, mà pyi Kile wuu, maa yíi pyi yíi à tíi Kile yyahe taan Kafoonji Yesu Kirisita mεge na.

Wuu cyeer'à dá Kafoonji Yesu jyii wuuni mpyinji mεε na

¹² Yíi à jwo na karigii puni mpyinji kun'à kan yíi á, nka mii sí yí jwo yíi á, tòon jye karigii puni i mε. Mii mú sí n-jà n-jwo na karigii puni mpyinji kun'à kan mii á, nka mii kóni sì naye pyi biliwe fiige kani là tufige e mε. ¹³ Yíi mú à jwo na yalyire maha shwàhà fuceni mεε na, na fuceni mú à dá yalyire mεε na, na canŋka Kile sí yí mú shuunniŋi shi bò, nka mii sí yí jwo yíi á, sùpyanji cyeere jye a dá jacwàare mpyinji mεε na mε. T'à dá Kafoonji Yesu jyii wuuni mpyinji mεε na, Kafoonji mú u jye ti foo. ¹⁴ Kile à Kafoonji jè mà yige kwùŋi i. Kile sí n-pa wuu mú jè n-yige kwùŋi i ná u sífente e. ¹⁵ Yíi jye a lí cè na yíi pí jye Kirisita cyeere yatanjyi mà? Mà Kirisita yatanjyi lwó a bàra fwòrobacwonji wuyi na, lire jye a sìi kacennε mε. ¹⁶ Taha yíi bà jye a cè na shinŋi u à wwò ná fwòrobacwo e ke, na urufoo ná fwòrobacwonji maha mpyi shin ninŋin mε? Y'à séme Kile Jwumpe Semēŋi i na: «Pí mú shuunniŋi sí n-pyi shin ninŋin*.» ¹⁷ Nka yíi lí cè na shinŋi u à uye pwà Kafoonji na ke, urufoo ná Kafoonji maha mpyi sòŋŋorò ninŋin.

¹⁸ Lire kurugo yíi àha zìi jεε jacwàare mpyinji i mε. Kapegigii sanŋkii puni sùpyanji maha mpyi ke, cyire jye na jyè u cyeere e mε. Nka shinŋi u jye na jacwàare pyi ke, urufoo maha u cyeere yake lwó. ¹⁹ Yíi jye a lí cè na yíi shin maha shin cyeere ti jye Kileŋaarebage, Kile Munaani à tēen kuru ŋkemu i mà? Kile à u Munaani pyi l'à tēen yíi e, lire e yíi jye yiye wuu mε. ²⁰ Naha kurugo yε Kile à yíi jùŋŋò wwù ná lonŋare e. Lire kurugo yíi a Kile pēre ná yíi cyeere yatanjyi puni i.

7

Fúruŋi karigii cùŋkanni

¹ Leterēŋi yíi mpyi a tùugo mii á ke, u jwàshwàare ti jye nte. Yíi à jwo na kacenni lí jye lí lí, nòŋi u kwôro ceewe baa. ² Yire na jye sèe, nka jacwàare mpyinji yyaha na, nàmbaabii pun'à yaa pí cyee lēŋe, cyeebii puni mú à yaa pí pyi nàmbay'e. ³ Nòŋi jye a yaa u tasinnage kwòŋ u cwonji na mε. Ceenji mú jye a yaa u tasinnage kwòŋ u poonji na mε. ⁴ Naha kurugo yε ceenji jye uye wu mε, nòŋi u jye u foonji. Nòŋi mú jye uye wu mε, ceenji u jye u foonji. ⁵ Nòŋi ná u cwonji jye a yaa pí a tasinnage kwùun piye na mε, fo pí mú shuunni ká bē lí na sì tēre yaha piye na Kileŋarege mεε na. Nka lire tēni ká ntòro, pí à yaa pí nùru piy'á, bà Sitaanniŋi sì mpyi u àha jà pí sòn ŋgà jacwàare na mε. ⁶ Mii à puru jwo si ntēge yíi yere, fànha bà mii jye na jcyáan yíi na mε.

⁷ Mu aha lí yaha mii na, sùpyire puni mpyi a yaa pí kwôro mii fiige. Nka shin maha shin ná u Kile màkanga ku jye, Kile maha kani là pyipyi fànha kan wà á, maa labere pyipyi fànha kan waber'á.

⁸ Lenkwunambaabii* ná lenkwucyeebii pí ke, mii sí yí jwo pir'á na pí aha jà a kwôro amuni mii fiige, lir'à jwà. ⁹ Nka pí aha lí jya na pí sì n-jà cù piye na mε, pí fúru pyi†, lir'à pwòro tasinnage kani lí tatēenge fô pí na.

¹⁰ Mpíi pí à fúru pyi ke, mii sí yí jwo pir'á, mii yabiliŋi jwòmuguro bà mε, Kafoonji Yesu jwòmuguro ti, na fúrucwo jye a yaa u nàmbaga fworo mε. ¹¹ Nka là ká mpa ná l'e u à

* **6:16** Zhenēzi 2:24 * **7:8** Píi maha jwo: «Mpíi pí jye pí sàha a fúru pyi mε, pire». † **7:9** Kòrenti shiinbii yyére, wà à fànha pyi lenkwucyeebii na mε. U poonji kwunŋkwooni kàntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage leni wani.

nàmbaga fworò, u nyɛ a yaa u kabɛɛ jyɛ mɛ, u à yaa u kwôro amuni, lire nyɛ mɛ nɔ̀nɔ̀ jɔ̀nɔ̀'i u à fworò ke, u nùr'a sà uye kan u á. Nɔ̀nɔ̀ m̀ú sí nyɛ a yaa u u cwɔ̀nɔ̀ nàmbage kwɔ̀ mɛ.

¹² Njɛ mii sí n-jwo mà yyaha tíi ná pi sanmpil'e ke, Kafoonɔ̀ i bà yir'à fworò mɛ, mii yabilinɔ̀ jwɔ̀muguro ti nyɛ tire. L'aha nta ceewe na nyɛ dánafoonɔ̀ wà á, ngemu u nyɛ u nyɛ Kile kuni i mɛ, ka ceenɔ̀ si jɛn'a tɛɛn urufol'á nàmbage e, urufoo nyɛ a yaa u u nàmbage kwɔ̀ mɛ. ¹³ L'aha nta m̀ú na nò na nyɛ dánafeenɔ̀cwɔ̀nɔ̀ wà á, ngemu u nyɛ u nyɛ Kile kuni i mɛ, nɔ̀nɔ̀ ká jɛn'a u màra, u nyɛ a yaa u nàmbaga fworò mɛ. ¹⁴ Naha kurugo yɛ ceenɔ̀ kurugo, Kile maha jwó le nɔ̀nɔ̀'á mà li ta nɔ̀nɔ̀ nyɛ Kile kuni i mɛ. Amuni li m̀ú nyɛ, nɔ̀nɔ̀ kurugo, Kile maha jwó le ceenɔ̀'á mà li ta ceenɔ̀ nyɛ Kile kuni i mɛ. Lire baare e pi pyiibii mpyi na sì n-fínɔ̀nɔ̀ Kile yyahe taan mɛ, mà li ta Kile à jwó le pi á. ¹⁵ Nka nge u nyɛ u nyɛ Kile kuni i mɛ, uru ká ndàhanɔ̀ cya, mu u nyɛ dánafoonɔ̀ ke, ma hà u sige mɛ. Li saha sì n-pyi fànha mu ná uru u kwôro yiye jɔ̀nɔ̀'i mɛ. Nka mu à yaa mu u maye waha yii i bɛ. Naha kurugo yɛ Kile à wuu yyere bà wuu si mpyi si ntɛɛn yyeɔ̀nɔ̀nɔ̀ e mɛ. ¹⁶ Mu u nyɛ Kile kuni i maa mpyi fúrucwɔ̀nɔ̀ ke, shwɔ̀hɔ̀l'e mu sí n-jà n-pa ma poonɔ̀ lɛ̀nɛ Kile kuni i. Mu u nyɛ Kile kuni i maa mpyi cipoonɔ̀ ke, shwɔ̀hɔ̀l'e mu sí n-jà n-pa ma cwɔ̀nɔ̀ lɛ̀nɛ Kile kuni i.

¹⁷ Nka nde Kafoonɔ̀ Yesu à pyi shin maha shin á, ka Kile si urufoo yyere mà pyi uye wu mà u ta pyinɔ̀kanni ndemu na ke, urufol'á yaa u kwôro amuni. Yire ninuyi mii nyɛ na yu dánafeebii kurunɔ̀nɔ̀ pun'á. ¹⁸ L'aha nta Kile à ngemu yyere mà u ta u à kwɔ̀n a kwɔ̀ ke, urufoo u kwôro amuni. Li sí ká nta Kile à ngemu yyere mà u ta kwɔ̀nmbaa ke, urufoo ká nùru uye kan pi kwɔ̀n mɛ†. ¹⁹ Wà à kwɔ̀n yo, wà nyɛ kwɔ̀nmbaa yo, lire là nyɛ na wíi mɛ. Nde li nyɛ na wíi ke, lire li nyɛ na Kile Saliyanɔ̀ kurigii jaare. ²⁰ Kile à shin maha shin yyere mà u ta pyinɔ̀kanni ndemu na ke, urufol'á yaa u kwôro amuni. ²¹ L'aha nta Kile yin'à nɔ̀ mu na mà mu ta bilere e, ma hà lire tɛ̀gɛ maye funnɔ̀ pɛn mɛ. Nka mu aha pyinɔ̀kanna ta si njà vworo t'e, lire pyi. ²² Naha kurugo yɛ Kafoonɔ̀ ká ngemu yyere mà u ta bilere e ke, urufoo maha fworò bilere e Kafoonɔ̀ cye kurugo. Amuni li m̀ú nyɛ, Kafoonɔ̀ ká ngemu yyere mà urufoo ta u nyɛ bilere e mɛ, urufoo maha mpyi Kirisita biliwe. ²³ Kile à yii jùnnɔ̀ wwù ná longare e, lire e yii àha nùru nyɛ sùpyire t'a yii kɛɛnnɔ̀ ná pi sɔ̀nnɔ̀nɔ̀kanni i mɛ. ²⁴ Mii cìnmpyiibii, Kile à yii shin maha shin yyere mà u ta pyinɔ̀kanni ndemu na ke, urufol'á yaa u kwôro lire pyinɔ̀kanni na Kile yyahe taan.

Mpii pi nyɛ pi nyɛ a fúru pyi mɛ

²⁵ Nyɛ nàmbaabii ná cyeebii pi nyɛ pi sàha fúru pyi mɛ, nde li nyɛ pire u kàmpannɔ̀nɔ̀ ke, mii nyɛ a Kafoonɔ̀ Yesu jwɔ̀muguro ta mà yyaha tíi ná pire e mɛ. Nka mii yabilinɔ̀ sí na tanyage jwo, yii m̀ú s'a yaa yii dá mii jwumpe na, naha na yɛ Kile à jùnaara ta mii na, maa mii pyi dânasupya. ²⁶ Mà tàanna ná numɛ tìnnɔ̀ yyefuge karigil'e, mii tanyage ku nyɛ nke: pi shin maha shin à yaa u kwôro bà u nyɛ mɛ. ²⁷ Ngemu u nyɛ ná ceewe e ke, urufoo ká u nàmbage kwɔ̀ mɛ. Ngemu u nyɛ ceewe baa ke, urufoo u kwôro ceewe baa. ²⁸ Nka lire ná li wuuni m̀ú i, nɔ̀nɔ̀ ngemu ká uye nya u sí n-jà ceewe lɛ̀nɛ ke, lire nyɛ kapii mɛ. Pùcwɔ̀nɔ̀ ngemu ká li nya na uru sí nàmbaga jyɛ ke, lire nyɛ kapii mɛ. Nka kyaage ku sí n-pa fúrupyiibii ta ke, mii la nyɛ yii i shwɔ̀ kuru na.

²⁹ Nyɛ mii cìnmpyiibii, njɛ mii sí n-jwo yii á ke, yire yi nyɛ njɛ, dɔ̀nyɛnɔ̀ tɛ̀ekwoon'à byanhara, lire e mà lwó numɛ na, fúru na nyɛ mpiimu shwɔ̀hɔ̀l'e ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, fúrunɔ̀ nyɛ a yaa u pi sige Kile báaranɔ̀ na mɛ. ³⁰ Mpii pi nyɛ na myahigii súu ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, mɛesuuni nyɛ a yaa li pi sige Kile báaranɔ̀ na mɛ. Mpii pi nyɛ funntange e ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, funntange nyɛ a yaa ku pi sige Kile báaranɔ̀ na mɛ. Mpii pi nyɛ na zhwonɔ̀ pyi ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, zhwonɔ̀ nyɛ a yaa u pi sige Kile báaranɔ̀ na mɛ. ³¹ Mpii pi nyɛ na là taa nge dɔ̀nyɛnɔ̀ i ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, nge dɔ̀nyɛnɔ̀ lantanɔ̀ nyɛ a yaa u pi sige Kile báaranɔ̀ na mɛ. Naha kurugo yɛ dɔ̀nyɛnɔ̀ sí n-pa n-kwɔ̀.

† 7:18 Lire tɛ̀ni i Yahutuubii kanni pi mpyi na nkɔ̀wùun. Supyishinɔ̀ sannɔ̀ mpyi na nkɔ̀wùun mɛ.

³² Mii la nyɛ yii i mpyi funmpɛnre e mɛ. Nònɔi u nyɛ ceewe baa ke, uru maha já a uye pwɔ Kafoonɔi báaraɔi na bà u kyaa si mpyi si ntáan Kafoonɔi á mɛ. ³³ Nònɔi sí u à ceewe lèɛ ke, fúrunɔi karigii maha uru yyaha jɛ, u maha li kòre si ntáan u cwon'á. ³⁴ Nyɛ lire pyinkanni na, u yákiliɔi maha ntáa u cwonɔi kàmpanɔi ná Kile kàmpanɔi shwòhòl'e. Amuni li mú nyɛ, Kafoonɔi báaraɔi maha ceenɔi nò baa wunɔi ná pùceebilini yyaha jɛ. Pi maha u pyi bà pi si mpyi si piye puni kan Kafoonɔi á mɛ. Nka ceenɔi u nyɛ nàmbag'e ke, nàmbage karigii maha uru yyaha jɛ. U maha li kòre si ntáan u poon'á.

³⁵ Mii nyɛ na mpe yu si yii kárama njaha kani là na mà dɛ! Yii nàfannɔi kurugo mii nyɛ na pu yu. Kuni i yii nàfannɔi nyɛ ke, lire mii la nyɛ yii lwó, yii i yiye puni kan Kafoonɔi báaraɔi mɛ na.

³⁶ Nyɛ wà ha nta u à cyé u tàcwonɔi lwógò, ka li i mpa ntíge urufoo funɔi na ur'á u yake lwó, u ndèɛnɔi lage ká nta k'à tateɛngɛ fò urufoo na, u u lèɛ, lire nyɛ kapii mɛ. ³⁷ Nka cilenɛmbaani fànha ká mpyi ku nyɛ a cyán tànɔi na mɛ, fo u à li lwó uye funɔi na uru sì ceewe lèɛ mɛ, u aha já a cù uye na, maa li lwó uye funɔi na uru sì nò u tàcwonɔi na mɛ, lir'á pwɔ.

³⁸ Lire e tànɔi ngemu ká u tàcwonɔi lwó ke, lir'á pwɔ, nka ngemu ká u tàcwonɔi yaha lwómbaa ke, lir'á pwɔ sèl'e.

³⁹ Nwɔnyɛga ninɔi na, ceewe maha ceewe poo u nyɛ shì na ke, nàmbage maha u pwɔ u poonɔi na. Nka nònɔi ká mpyi u saha nyɛ shì na mɛ, cyage k'à ceenɔi táan ke, u sí n-jà n-sà nàmbage kabɛɛ jyè wani, li tɛɛni li nyɛ, nòn'á u sí n-shà ku jyè ke, uru u pyi dánafoo. ⁴⁰ Nka mii na sònɔi na li sí n-pwóro uru ceen'á u kwòro lenkwucwógore e. Mii à tɛn ná l'e na mpe jwump'á bɛ Kile Munaani jyii wuuni na.

8

Poli à jwo yasunɔi kyaare kyaa na

¹ Nde li nyɛ yasunɔi kyaare kàmpanɔi ke, bà yii à yi jwo na wuu mú pun'á kyaa cè mɛ, yire na nyɛ sèe. Nka mà li yaha maye funɔi na mu à kyaa cè, lire maha sùpyanɔi pyi u à uye pèe. Mà li ta ntàannamagare maha pi sanmpii tɛɛ sèl'e pi i sì yyaha na Kile kuni i. ² Wà ha nta u u sònɔi na ur'á kyaa cè, urufoo u li cè na yaaga saha a urufoo fò. ³ Nka ngemu u à sùpyire sannte kyaa táan uy'á ke, urufoo maha mpyi Kile cevoo*.

⁴ Yibige yii à pyi na: «wuu sí n-jà raa yasunɔi kyaare kyaa laa, wuu sì n-jà raa ti kyaa mɛ†?» ke, mii sí yii pwɔ shwò numɛ. Wuu à li cè na sùpyire maha sònɔi na yasunɔi yi nyɛ pire u kileebii mà li ta yire yasunɔi nyɛ Kile mɛ, Kile na nyɛ ninɔi. ⁵ Li méɛ ká nta sùpyire na ninyini yaayi yà ná jɛnke wuyi yà sònɔi kileebii pii, maa sònɔi na kafeebil'á nyaha pir'á, ⁶ wuu kòn'á, Kile na nyɛ ninɔi, uru u nyɛ wuu Tunɔi, maa mpyi yaayi puni Davoonɔi, uru mɛ na wuu nyɛ shì na. Kafoo ninɔi mú sí u nyɛ, uru u nyɛ Yesu Kirisita. Uru cye kurugo, Kile à yaayi puni dá maa shini kan wuu á mú.

⁷ Nka dánafeebii puni nyɛ a uru sèenɔi cè mɛ. Pii na nyɛ pi e, zunɔi mpyi a tateɛngɛ wwù pi e, ali ninjaa pi aha ntòr'a yasunɔi kyara kyà, pi maha sònɔi na pire saha na zunɔi pyi. Pi nyɛ a sèenɔi cè sèl'e mɛ, lire e pi maha sònɔi na yasunɔi kyaare maha pire ná Kile shwòhòni kɛɛge. ⁸ Li nyɛ mu à jwo yalyige ku maha wuu kyaa táan Kile á mà dɛ! Wuu à lyi yo, lire sì yafyin bàra wuu ná Kile shwòhòni na mɛ. Wuu nyɛ a lyi mà yo, lire sì yafyin yige wuu ná Kile shwòhòni i mɛ. ⁹ Ti njyini ná ti njyimbaani i, nde l'á táan yii á ke, yii sí

* **8:3** Pii maha jwo: «nka ngemu u à Kile kyaa táan uy'á ke, Kile maha urufoo cè.» † **8:4** Mpii pi maha zunɔi pyi ke, pi aha yatógò tɛg'a zun pyi, ku kyaare ntemu ká nkòro ke, pi maha tire pére caange na. Dánafeebii mpyi maha sònɔi na pire ká tire kyaare tà kyà, tá li sí n-pyi mu à jwo pire na nyɛ kuru yasunɔi wwɔnɛge e mɛ? Sùpyire t'à kariii yyaha cè sèl'e Kile kuni i ke, pire maha jɛcè na tapege nyɛ tire kyaare shini nkyàni i mɛ. Nka mpii pi nyɛ pi sàha mɔ Kile kuni i si kariii yyaha cè sèl'e l'e mɛ, mu aha tire kyaare kyà pire wà jyii na, lire maha já a urufoo yákiliɔi kànha. Yii Ɔromu shiinbii 14 wí mú.

n-jà lire pyi. Nka yii a yiye kàanmucaa, mpìi pi nyé pi sàha ñkwò a Kile kuni karigii yyaha cè sèl'e mɛ, bà li si mpyi yii àha mpyi kañuñò si pire wurugo mɛ.

¹⁰ Mu u nyé na maye sònñi na mu à kyaa cè ke, mpìi pi nyé pi nyé a sèenji cè sèl'e mɛ, uru wà ká mu nya mu à tɛen yasunñke kà tasunñ'i na lyí, tá lire si màban lèñe urufol'e yasunñyi kyaare ñkyañi na mɛ? ¹¹ Lire ká mpyi, uru cìmpworonji kurugo Kirisita à kwú mú ke, tá mu u ñcèñi shiñi si n-pyi kañuñò si uru wuuni pyi li kèege mɛ? ¹² Mu aha lire pyi, mu maha uru cìmpworonji yake lwó, ñaha na ye kani u nyé na sònñi kapyimbaala ke, li maha mpyi kee mu à u sòn a wà lire na. Lire mpyiñi tooy'e, Kirisita na mu maha lire kapiini pyi.

¹³ Lire kurugo kampyi yalyige kà ku sí n-pyi kañuñò mii i na cìmpworonji wà yaha u kapii pyi, mii sí raa kuru yalyige fún, bà li si mpyi mii àha ñkwò na cìmpworonji ñuñò kyán mɛ.

9

Yesu túnntunmpii tayyérege

¹ Taha yii na sònñi na mii si n-jà raa na nyii karigii pyi mɛ? Taha Yesu túnntunñò bà u nyé mii mɛ? Taha yii na sònñi na mii nyé a wuu Kafoonji Yesu nya mɛ? Báarañi mii à pyi Kafoonji á ke, taha yii bà pi nyé uru yasɛere mɛ? ² Nyé sùpyire sannte méɛ ká a sònñi na mii nyé Yesu túnntunñò mɛ, yii kòn'a yaa yii li cè na mii na nyé Yesu túnntunñò. Ñaha kurugo ye Kafoonji Yesu túnnture mii à pyi yii á, ka yii i jyé u wwoñeegɛ e ke, lire l'à li cyêe nàkaana baa na mii na nyé u túnntunñò.

³ Mpìi pi nyé na mii ñuñke tare na mii nyé Yesu túnntunñò mɛ, nde mii maha ntèg'a jwumpe cyán pire na ke, lire li nyé nde: ⁴ tá mii nyé a yaa mii a lyí s'a byii Yesu túnnture báarañi i mɛ? ⁵ Taha yii bà na sònñi na mii mú sí n-jà dánafoonji wà lèñe n-pyi na cwo, mii ná uru s'a ñaare na báarañi tooy'e, bà Yesu túnntunmpii sanmpii ná Kafoonji cìmpyiibii ná Pyeri à li pyi mɛ? ⁶ Taha yii na sònñi na mii ná Barinabasi kanni u à yaa wuu a báarañi pyi wuu raa wuye ñwó caa la? ⁷ Jofoo yii à tɛl'a nya u à kàre sòrolashigire e, maa yyéere ná uye e sàra baa ye? Lire nyé mɛ, cikóoge foonji ñgire u nyé u nyé na u cire yasɛere lyí mà ye? Lire nyé mɛ, jofoo u maha ñiye náha, u àha ñkwò ñujirimpe pà lyí mà ye?

⁸ Yyecyeente mii à pyi ke, sùpyire kanni bà pi nyé na sònñi amuni mɛ, yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛñi i mú. ⁹ Kile túnntunñiMusa à jwo Kile Jwumpe Semɛñi i na: «Mu aha a sùmañi bwùun ná ñiye i, si u pyàñi wwú, ma hà yi ñwóyi pwo mɛ*.» Yii na sònñi na puru jwump'à li cyêe na Kile na sònñi ñiye kanni na la? ¹⁰ Wuu pi nyé Kile báarañiibii ke, tá wuu kurugo bà u à yi sémɛ mɛ? Sèenji na, wuu kurugo u à yi sémɛ, ñaha na ye shinñi u nyé na faañi pyi ke, u maha u pyi ná lantañi funñke e. Nge u maha sùmañi bwùun si u pyàñi wwú ke, u maha u bwùun ná lantañi funñke e mú.

¹¹ Wuu à Kile jwumpe jwo yii á ke, l'à pyi mu à jwo nùgunò wuu à pyi. Nyé numɛ tá wuu aha yii cyeyaayi yà ta mà tɛg'a wuye tɛge, lir'à para be? ¹² Ná pìi sí na yii cyeyaayi yà taa na mpyi pi ñɛempe, tá wuu wuuni bà l'à lyɛ mɛ?

Nka wuu nyé a tíge lire kurugo mɛ. Wuu à karigii puni kwú wuye e, bà li si mpyi Jwumpe Nintanmpe pu nyé na Kirisita kyaa yu ke, wuu àha mpyi kañuñò si puru yyaha yyéere zhèñi fyinni mɛ. ¹³ Yii à li cè cɛcɛ na mpìi pi nyé na báarañi pyi Kileñaarebage e ke, na wani pire ñwócyɛere maha fwore. Mpìi pi nyé na sárayi wwú wani sárayi tawwuge na ke, pire nàzhan maha mpyi yire sárayi yaayi i. ¹⁴ Amuni li mú nyé, mpìi pi nyé na Jwumpe Nintanmpe yu ke, Kafoonji à jwo na pire u ñwócyɛere t'a fwore uru báarañi i.

¹⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, mii nyé a yafyin cya yii á mɛ. Mii mú sí nyé a mpe sémɛ si yaaga cya yii á mɛ, ñaha na ye mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á mana ke, lir'à mii ñuñke yîrige. Mii à na kwùñi funñò lwó mà tòro mii u pôn tire

* **9:9** Duterenaumu 25.4 Lire tɛni i Yahutuubii tɛnni i, ñiye pi mpyi maha ntèg'a sùmañi fwòonjò maa u pyàñi wwú.

jùnjirire e. ¹⁶ Jwumpe Nintanmpe njwuñi nyε mii á yàmpeene kyaa mε, naha na yε kyaa li ndemu mpyiñi fànha ku nyε mii jùñ'i ke, lire kurugo, ná mii nyε na pu yu mε, mii pòon u nyε lire e. ¹⁷ Kampyi mii mpyi a li lwó naye e s'a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á, mii mpyi na sí raa sàra shuu li jùñ taan, nka ná li fànha s'a cyán mii na, pu njwuñi u nyε mii nàzhan. ¹⁸ Lire e ke mii sàranj u nyε naha shi bε? Nùnjirire mii nyε na ntaa Jwumpe Nintanmpe njwuñi i sùpyir'á mana, yaaga shwombaa ke, tire ti nyε mii sàranj.

¹⁹ Sùpyanj wà tufige si n-jà fànha cyán mii na, mà lire jùñke pyi na u na mii sàrali mε. Nka lire ná li wuuni mú i, mii à naye tìrige mu à jwo biliwe sùpyire pun'á, bà shiñyahara si mpyi si dá Yesu na mε. ²⁰ Mii aha mpyi Yahutuubii shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Musa Saliyanj fànha nyε mii na mε, nka mpìi pi à piye pwò uru Saliyanj kurigii jaaranj na sèl'e ke, mii aha mpyi pire shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. ²¹ Musa Saliyanj fànha nyε mpiimu na mε, mii aha mpyi pire shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Mii maha lire pyi, mà li ta mii na Kile Saliyanj kurigii jaare, naha na yε mii nyε Kirisita Saliyanj kuni i. ²² Mpìi pi nyε sùpyire nyε a pi le dá e mε, mii aha mpyi pire shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Mii à naye pyi sùpyire shiñj puni fiige, bà li si mpyi pyiñkannigii puni na, pi pìi si dá Yesu na si shwò mε. ²³ Mii na cyire karigii puni pyi, bà Jwumpe Nintanmpe si mpyi s'a si yyaha na, mii yabiliñj sí na nàzhan ta p'e mε.

²⁴ Yii à li cè cεcε na mpìi pi maha kajatafεere fì ke, pi maha nyaha tafenke e, nka shin niñkin u maha ti nàfanj ta. Nyε yii yiye waha amuni Kile kuni i, bà yii si mpyi si li nàfanj ta mε. ²⁵ Mpìi pi maha kajatafεere fì ke, pi maha piye fége pyiñkannigii puni na, maa jcu piye na karigii cyi tapyige e. Nka yaage pire maha nta tire tafεere e ke, kuru na nyε yakwògò. Wuu sí pi ke, wuu na wuu woore fì yaage nkemu kurugo ke, kuru na nyε yakwombaaga. ²⁶ Lire kurugo mii na na tafεere fì maa yákili yaha ti kafeni na. Mii nyε mu à jwo kanjuruwanj u maha kanjurubogigii wàa tawage e mε. ²⁷ Nka mii na naye kyéerege sèl'e, nde l'à táan mii cyeer'á ke, lire bà mii nyε na mpyi mà dε! Mii na Kile nyii wuuni caa raa mpyi, bà li si mpyi Kile Jwumpe jwuñkwooni kàntugo sùpyir'á, mii àha njkwò na tafεere kuzheeni bwòmpoo mε.

10

Karigii cyi à nò Izirayeli shiinbii na ná cyi na dánafeebii yεrege ke, cyire kani

¹ Mii cìmpyiibii, nde l'à wuu tulyeyi ta mà pi yaha ná Kile tùnntunñi Musa e síwage funñke e ke, mii la nyε yii i sònnò lire na. Pi pun'à jaara nahanke jwòh'i, maa suumpe lwòhe jyiile mú. ² L'à pyi mu à jwo pi à batize kuru nahanke ná suumpe lwòhe e maa shwò Misira shiinbii na Musa cye kurugo. ³ Yalyire ti mpyi na yîri nìnyinji na ke, pi puni pi mpyi na tire lyí. ⁴ Lwòhe Kile à kan pi á ke, pi puni pi à kuru bya. Kile mpyi a kafaage kà pyi k'à taha pi fye e, kuru mpyi maha lwòhe kaan pi á. Kirisita u mpyi kuru kafaage*. ⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, pi nìnyahanyahara à Kile mùmpenmpe pyi. Lire kurugo pi à kwù síwage yyaha kurugo.

⁶ Ncyii karigii cyi à pi ta ke, cyir'à wuu yεre, bà wuu si mpyi wuu àha njkwò nyii yige karigii nimpegigii kurugo pi fiige mε. ⁷ Yii àha jεε kacyzunni i, bà pi pìi mpyi maha li pyi mε. Y'à sémε pi kyaa na Kile Jwumpe Semεñi i:

«Sùpyir'à tēēn maa lyí maa bya, lire kàntugo maa yîri na bâhare pi kacyiinni taan†.»

⁸ Wuu àha wuye yaha jacwòore laage e bà pi pìl'à li pyi, ka Kile si shiin kampwòhii benjaaga ná taanre (23.000) bò pi e canja niñkin mε. ⁹ Wuu àha raa Kafoonj jwò cwòre, bà pi pìl'à li pyi, ka wwòobii si pire nò a bò mε. ¹⁰ Yii àha raa Kile jùñke tahare bà pi pìl'à

* **10:4** Yahutuubii cyelentiibii kàlanj funñke e, pi mpyi a jwo na kafaage e lwòhe mpyi maha fwore ke, na kuru ku mpyi a taha Izirayeli shiinbii fye e síwage funñke e. Nòmburu 20.8-11 na yu kuru kafaage kyaa na. † **10:7** Ekizodi 32.6

li pyi mε. Nyε mpìi pi à lire pyi ke, Kile mèlèkèni u maha kakyaare pyi ke, ka Kile si uru yaha u à pa pire bò.

¹¹ Cyire karigil'à nò pi na, maa mpyi yyecyeenε wuu á. Wuu mpìi pi nyε dìnyenji tèekwooni byanhampe e ke, cyi à sémε si wuu yεε bà wuu si mpyi s'a wuye kàanmucaa mε. ¹² Lire kurugo shinji u nyε na sònji na ur'à fànha ta Kile kuni i ke, urufu u a uye kàanmucaa, u àha ñkwò ñcwo mε. ¹³ Pyin'kanni na Sitaanninji nyε na yii sònji na wàa kapegigii na ke, amuni u nyε na li pyi sùpyire sannte na. Nka Kile na nyε ñwómεε nin'kinfoo, u si nyε Sitaanninji u yii tégelε ta fo si ntòro yii pèrεge taan mε. Kawaa mée ká yii ta, Kile sí fànha kan yii á, bà yii si mpyi si li kwú yiye e fo si sà nò li tégèni na mε.

¹⁴ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, yii láha kacyzunni na feefee. ¹⁵ Yii na nyε yákilifee. Kampyi sée mii à jwo, yii à yaa yii li cè. ¹⁶ Wuu aha a Kafoonji ñjyìni lyí, wuu maha fwù kan Kile á yabyεere ntemu kurugo maa ti bya ke, tá tire maha li cyée na wuu ná Kirisita na nyε wwoñεε u sìshange cye kurugo mε? Bwúuruñji wuu maha ñkwòñ ñkwòñ a táa wuye na ke, tá uru maha li cyée na wuu ná Kirisita na nyε wwoñεε u cyeere cye kurugo mε? ¹⁷ Bwúuru nin'kin u nyε, uru u nyε Yesu cyeere. Wuu mée nyε wuu à ñyaha ke, wuu mú pun'à wà wuye na mà pyi cyere nin'kin. Naha kurugo yε wuu mú pun'à wà ta uru bwúuruñji nin'kinji i†.

¹⁸ Amuni li mú nyε Yahutuubii pi maha sárayi kyaare kyàa ke, Kilenji á tire kyaar'à pyi sáraga ke, pi ná uru Kilenji maha mpyi wwoñεε. ¹⁹ Yii na sònji na jwumpe mii à jwo amε ke, na pur'à li cyée na kacziinni na nyε yaaga la? Lire nyε mε, li maha sun ná kyaare ntemu i ke, na tire na nyε ná tayyérege e la? Yire bà mε! ²⁰ Mpe mii la nyε si jwo ke, puru pu nyε: sùpyire ti nyε na kacyanhigii sunni ke, Kilenji sée wunji bà pi nyε na mpère mε. Jínabii pi maha sunni. Mii la sí nyε yii ná jínabii pi pyi wwoñεε mε. ²¹ Yii si n-jà raa byii Kafoonji fùnñcwokwuuni i, s'a byii jínabii wuuni i mε. Yii si n-jà raa Kafoonji ñjyìni lyí s'a jínabii wunji lyí mε. ²² Taha yii la nyε si Kafoonji lùuni yírigε la? Yii na sònji na yii aha lire pyi, ku ñwóge sí n-táan yii na la?

Kacyinzunkyaare ñkyañi ná ti ñkyambaanji kani

²³ Yii pìl'à jwo na karigii puni kun'à kan yii á, ñka tòn nyε karigii puni mpyinji i mε. Karigii puni kun'à kan yii á, ñka karigii puni si n-jà sùpyire sannte tégε pi a sì yyaha na Kile kuni i mε. ²⁴ Yii wà nyε a yaa u a u yabilinji kanni tònñji caa mε, shin maha shin à yaa u a pi sanmpii tònñji caa.

²⁵ Kyara maha kyara ti nyε na mpéréli caange na ke, yii aha ti ta, yii ti kyà yibige baa. ²⁶ Naha kurugo yε y'à sémε Kile Jwumpe Seméni i na: «Nìñke ná ku ñùñg yaayi puni nyε Kafoonji wuyoŒ.»

²⁷ Shinji u nyε u nyε Kile kuni i mε, uru wà ká yii yyere yii sà lyí uru yyére, ka yii i nyε maa ñkàre, u aha yalyige maha yalyige kan yii á ke, yii ku lyí, yibige baa. ²⁸ Nka u aha jwo yii á na: «Ñke yatòg'á bò kacziin na» u jwumpe kurugo, yii àha tire kyaare kyà mε, bà urufu yákiinji si mpyi u àha ñkwò ñgùrugo mε. ²⁹⁻³⁰ Ti ñkyànji sì yaaga kèεge yii á mε. Nka urufol'á, li sí n-jà yaaga kèεge, ñaha na yε u sí n-jà raa sònji na yii na nyε kacyzunmii.

Lire nde baare e, mii si n-cyé yalyige kà tufiige na sùpyire yyaha fyagare na mε. Yalyige kurugo, mii à fwù kan Kile á maa ku lyí ke, ñaha na sùpyanji wabere sí mii cèεge kuru ñjyì na yε?

³¹ Mii sí yi jwo yii á, ñwónyεga nin'kin na, l'à pyi ñjyì yo, l'à pyi yabyara yo, l'à pyi yii kapyii yo, cyire karigii pun'à yaa cyi pèenε taha Kile mεge na. ³² L'à pyi Yahutuu yo, l'à pyi Girékii yo, l'à pyi dánafee yo, yii àha sùpyanji wà tufiige mùmpenmε pyi mε. ³³ Yii na pyin'kanni lwó. Mii à naye waha, bà mii kyaa si mpyi si ntáan sùpyire pun'à karigii puni i mε. Mii nyε na ñkòre naye kurugo mε, ñka pi sanmpii kurugo mii nyε na ñkòre, bà shinnyahara si mpyi si dá Yesu na, si shwó mε.

† **10:17** Ñke cyage na yu Kirisita wwoñεεge kyaa na. § **10:26** Zaburu 24.1

11

¹ Yii a mii pyimpe taanni, bà mii yabilingi nye na Kirisita pyimpe taanni me.

Kileparege tapyiyi i, ceen'à yaa u u nùŋke tò

² Mii à yii kèe, naha na ye yii à yákili yaha mii na karigii puni i, yerɛyi mii à kan yii á ke, marii yire kurigii jaare. ³ Lire ná li wuuni mú i, mii la nye yii i li cè, bà Kirisita nye nambaabii puni nùŋke, Kile sí nye Kirisita nùŋke me, amuni nòŋi mú nye ceenji nùŋke*.

⁴ Nye mà tàanna ná lire e, nò ká a Kile jáare, lire nye me na Kile túnnture tà yu dánafeebil'á mà nùntonɔ ta u nùŋke na, urufu maha u nùŋke† faha. ⁵ Ceewe mú ká a Kile jáare, lire nye me na Kile túnnture tà yu dánafeebil'á, mà li ta u nye a u nùŋke tò me, u maha u nùŋke‡ faha, li maha mpyi mu à jwo ceenji u à u nùŋke§ kùlu ke. ⁶ Ceenji ngemu ká mpyi u nye na u nùŋke tũni Kileparege tɛni i me, u ku kùlu ke! Kampyi ceenji nùŋjoore ŋkwòŋŋi, lire nye me u nùŋke ŋkùluŋi na nye silege kyaa, lire e ke, u a ku tũni. ⁷ Nòŋi kòni nye a yaa u a nùntonɔ tũni Kileparege tɛni i me, naha na ye nòŋi u nye Kile malwɔɔre, u sinampe mú maha pɛɛɛ taha Kile na. Ceenji sí wi ke, uru sinampe maha pɛɛɛ taha nòŋi na. ⁸ Yii li cè, tɛni i Kile à dɛnyɛŋi dá ke, nòŋi bà u à fworɔ ceenji i me, ŋka ceenji u à fworɔ nòŋi i. ⁹ Nòŋi mú sí nye a dá ceenji mɛɛ na me. Ŋka ceenji u à dá nòŋi mɛɛ na. ¹⁰ Lire kurugo cyeebil'á yaa pi a pi nùnyi tũni Kileparege tapyige e, lire sí n-pyi kyaa ndemu li sí li cyêe na pi sí n-jà raa Kile pɛre, bà Kile mèlɛkɛɛbii lùgigii si mpyi cyi àha njĩri pi taan me*. ¹¹ Ŋka lire ná li wuuni mú i, mà wuu yaha Kafooni wwoŋɛɛge e, ceenji si n-jà n-kàre nòŋi yaha me, nòŋi mú si n-jà n-kàre ceenji yaha me. ¹² Naha kurugo ye dɛnyɛŋi tɛsiini i, ceen'á fworɔ nòŋi i. Ŋka numɛ nambaabii maha fwore cyeebil'e. Kile u nye cyire karigii puni nùŋke.

¹³ Yii na nye yákilifee. Kampyi kacɛnɛ li nye li li, ceenji u u nùŋke múg'a yaha Kileparege tɛni i, yii à yaa yii li cè. ¹⁴ Mà tàanna ná sùpyigire yyeshage e, silege ku nye ku ki, nòŋi u pyi ná nùŋjɔnyahare e. ¹⁵ Mà li ta nɛjɔnyahare na nye pɛɛɛ kuro ceen'á. Yii li cè na Kile à nùŋjɔnyahare kan ceen'á ti i mpyi u nùntonɔ. ¹⁶ Wà ha mpe jwumpe cyé, urufu u li cè na wuu nye a tɛe li na cyeebii pi a Kile jáare pi nùnyi ntòmbaa dánafeebii tabinniyyi i me.

Kafooni Yesu njyɛŋi lyɛŋkanni

(Macwo 26.26-29; Marika 14.22-25; Luka 22.15-20)

¹⁷ Nde mii sí n-jwo yii á numɛ ke, mii nye a yii kèe lire e me, naha na ye yii mpɛnnɛŋi na ndemu kɛɛge yii á ke, u nye na lire nɔwɔge yii na me. ¹⁸ Li nɛjɛyiini li nye, y'á jwo mii á na yii mpɛnnɛŋi cyeyi i, na yii nye na nɔwɔmɛɛ nɛjɛkin yu me, mii s'á dá li na, na sɛe sí n-ta puru jwumpe e. ¹⁹ (Mbɛmbaan'á yaa u pyi yii shwɔhɔl'e, lire ká mpyi mpɛi pi à dá Kile na sɛɛŋi na ke, pire sí n-cè.) ²⁰ Yii maha yiye bínnini Kafooni Yesu njyɛŋi mɛɛ na, ŋka lyɛŋkanni nimpɛiini na yii maha u lyi ke, lire maha li cyêe na Kafooni njyɛŋi bà yii na lyi me. ²¹ Naha kurugo ye yii aha ŋkwùlo uru njyɛŋi mɛɛ na, yii shin maha shin funvwugo wuŋi maha ncaa si uru njyɛŋi lyi si njaha u zànnɛɛge laage e. Li maha mpa mpyi fo pii katege wuu maha mpyi, mà li ta pɛl'á lyi a tɛn maa bya fo mà wùrugo. ²² Lire sanni i ke, taha pyɛnye nye yii á me? Yii si n-jà raa lyi s'a byii yii pyɛnyi i mà? Taha yii la nye si nùzogoro nɔ fòŋfɛebii na si dánafeebii kurunke njini faha? Lire sanni i ke, yii la nye mii u naha jwo ye? Yii la nye mii u yii kèe la? Sɛɛŋi na, mii si n-sii n-jà yii kèe mpe nùŋɔ taan me!

²³ Jwumpe Kafooni à jwo mii á ke, puru mii à taha yii á, mii sí núru pu kurugo sahan'ki: canŋke numpilage e Kafooni Yesu à le cye e ke, u à bwúurunji lwó, ²⁴ maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòŋ kwòŋ a kan u cyelempyibii'á maa jwo: «Ŋge bwúurunji u nye mii

* **11:3** Pii maha jwo: «bà Kirisita nye nambaabii puni nùŋɔ na, Kile sí nye Kirisita nùŋɔ na me, amuni nòŋi mú nye ceenji nùŋɔ na.» † **11:4** Pii maha jwo: «nùŋufooni.» ‡ **11:5** Pii maha jwo: «nùŋufooni.» § **11:5** Lire tɛni i, ceenji nùŋjwoore ti mpyi u njire cyage (11.15 wíi). Lire e ceenji nùŋjwoore ŋkwòŋŋi, lire nye me u nùŋke ŋkùluŋi mpyi a sɛi silege.

* **11:10** Pii maha jwo: «Lire kurugo dánafeebii tabinniyyi i, ceen'á yaa u u nùŋke tò, lire li maha li cyêe na u à uye tɛrige nòŋ'á, bà Kile mèlɛkɛɛbii lùgigii si mpyi cyi àha njĩri u taan me.»

cyeere t'à kan yii kurugo ke, yii a nde pyi yii raa yiye funnɔ cwo na na.» ²⁵ Lire pyinƙanni na mú, pi à kwɔ̀ njyɛ̀ni na ke, u à fùnnɔcwokwuuni lwó, ερεzen sinme mpyi l'e, maa jwo: «Nde fùnnɔcwokwuuni li nyε Kile tunmbyaare nivɔnn̄te, ntemu t'à le ná mii sishange e ke. Yii a byii nde fùnnɔcwokwuuni i, yii raa yiye funnɔ cwo na na.» ²⁶ Nyε fo mà sà yaa ná Kafoonji tēenuruni i, yii aha uru bwúuruɲi kyà maa bya lire fùnnɔcwokwuuni i tère o tère e ke, Kafoonji kwùni shenre yii maha jwo amuni.

²⁷ Lire kurugo ngemu ká mpyi u nyε na Kafoonji bwúuruɲi lyî u lyɛ̀nkanna na maa byii u fùnnɔcwokwuuni i li byanƙanna na mε, urufol'à kapii pyi Kafoonji na, bà Kafoonji bofeebil'à kapii pyi u na mε. ²⁸ Lire kurugo yii shin maha shin à yaa u uye kàanmucya, u u nta u a uru bwúuruɲi lyî, u raa byii lire fùnnɔcwokwuuni i. ²⁹ Naha kurugo yε wà ha uru bwúuruɲi kyà maa bya lire fùnnɔcwokwuuni i, maa mpyi u nyε a li lwó a wíi na dānafēebii pi nyε Kirisita cyeere mε, urufoo na li caa Kile sí urufoo tūn. ³⁰ Lire kurugo yii niɲyahara à pyi yamii, ka pìi si nkɔ̀wú yii e. ³¹ Wuu aha wuye kàanmucya maa nta a uru bwúuruɲi kyà, maa bya lire fùnnɔcwokwuuni i, Kile saha sì wuu tūn mε. ³² Nka Kafoonji à wuu sàra numε mà tàanna ná wuu kapyiɲkil'e, maa wuu le kur'e, bà li si mpyi u àha bú nkɔ̀wú wuu tūn ná Kilecembaabil'e mε.

³³ Lire kurugo mii cɛ̀nmpyiibii, yii aha bínni tère o tère e Kafoonji njyɛ̀ni mεε na ke, yii pyi ná sùpyigire e pi sanmpii kàmpaɲke na, yii raa wwùu yii a u lyî. ³⁴ Katege ká mpyi ngemu na ke, urufoo u lyî u pyenge e, u u nta u a ma Kafoonji njyɛ̀ni talyige e, bà li si mpyi yii àha nkɔ̀wú kapyimbaala pyi uru njyɛ̀ni talyige e, Kile si yii sàra a tàanna ná lire e mε.

Mii aha nɔ wani yii yyére tēni ndemu i ke, karigii sanɲkii cyi à yáaɲa a yaha ke, mii sí cyire cwɔ̀nnɔ.

12

Kile Munaani màkanyi kani

¹ Nyε mii cɛ̀nmpyiibii, nde li nyε Kile Munaani màkanyi kani ke, mii la nyε yii i nkɔ̀wôro numpini i yire kàmpaɲke na mε. ² Pyinƙanni na yii mpyi mà yii yaha yii sàha Kile cè mε, yii sònɲɔ lire na ke! Yii mpyi a yiye pɔ̀wɔ kacinɲkwuɲi na sèl'e, mà li ta cyire kacyanhigii nyε na jà a jwo mε. ³ Lire kurugo mii sí yi fɛ̀niɲe n-jwo yii á, Kile Munaani à sùpyaɲi ngemu yyaha cū ke, urufoo sì n-jà jwumpimε jwo Yesu na mε. Sùpya mú sì n-jà n-jwo na: «Yesu u nyε Kafoonji» ná Kile Munaani bà l'à urufoo yyaha cū mε.

⁴ Kile Munaani màkanyi shin'à nyaha, nka Kile Munaani ninuuni li maha yi puni kaan. ⁵ Báaraɲi Kile Munaani maha nkaan ke, u shin'à nyaha. Nka Kafoonji ninuɲ'á uru báaraɲi puni maha mpyi. ⁶ Karigii pyinƙannigil'à nyaha. Nka Kileni ninuɲi u maha cyire karigii pyipyi fànha kaan cyi pyifeebii pun'á. ⁷ Kile Munaani à báaraɲi wà kan dānafēebii puni niɲkin niɲkinɲ'á pi kurunke ntègeni mεε na.

⁸ Yii li cè na Kile Munaani à yákilifente jwumpe njwuɲi kan pìl'á. Lire Kile Munaani ninuun'à ɲcèɲi jwumpe njwuɲi kan piiberil'á. ⁹ Lire Kile Munaani ninuun'à dāniyaɲi shiɲi wà kan pìl'á, maa pyinƙanna kan piiberil'á pi i yampii cùuɲi. ¹⁰ Li maha pìi pyi pi i jini na kakyanhala karigii pyi, maa Kile tūnnture pyipyi fànhe kan pìl'á, li maha pìi pyi pi i jini na Kile karigii ná Sitaanniɲi wogigii cini na wwú cyiye e, li maha pìi pyi pi i jini na shēenre tabere yu, maa pìi pyi pi i jini na tire shēenre kēenɲi. ¹¹ Kile Munaani ninuuni li maha cyire karigii puni pyipyi fànhe kaan cyi pyifeebil'á. Mà tàanna ná li nyii wuuni i, l'à kani là pyipyi fànha kan pìl'á, maa labere pyipyi fànha kan piiberil'á.

¹² Sùpyaɲi cyeere na nyε niɲkin, nka u yatanɲyi maha nyaha. U yatanɲyi ná yi nyahaɲi mú i, yi puni maha wà yiye na maha mpyi cyere niɲkin. Yii li cè na wuu mpìi pi nyε Kirisita wwɔ̀nεge e ke, amuni wuu mú nyε. ¹³ Naha kurugo yε wuu mú puni à batize Kile Munaani niɲkinɲi cye kurugo, maa wwò maa mpyi cyere niɲkin, lire Munaani niɲkinɲi cye kurugo, l'à pyi Yahutuu yo, l'à pyi Girekii yo, l'à pyi bilii yo, li nyε a pyi bilii mà yo, Kile Munaani niɲkinɲi l'à tîg'a tēen wuu mú puni i.

¹⁴ Sùpyanji cyeere nyɛ yatanɲa nin̄kin kanna mɛ, ɲka yi maha nyaha. ¹⁵ Tɔɔge ká jwo na kuru nàzhan nyɛ cyeere e mɛ, mà lire n̄ɲke pyi na kuru nyɛ cyɛge mɛ, tá lire sí n-jà ku nàzhan yige cyeere e bɛ? ¹⁶ Nyɛ nin̄genke ká jwo na kuru nyɛ cyeere yatanɲke kà mɛ, mà lire n̄ɲke pyi na kuru nyɛ nyii mɛ, tá lire sí n-jà ku nàzhan yige cyeere e? ¹⁷ Kampyi cyeere yatanɲyi puni mpyi nyii, di sùpyanji mpyi na sí raa núru raa ɲko yɛ? Kampyi ti puni mpyi nin̄genyɛ, di sùpyanji mpyi na sí raa n̄ge taa raa ɲko yɛ? ¹⁸ Mà sèɛn̄ji jwo, Kile nyɛ a cyeere dá amuni mɛ, u à ti yatanɲyi puni nin̄kin nin̄kin̄ji dá mà tàanna ná u nyii wuuni i. ¹⁹ Kampyi yatanɲa nin̄kin kanna ku mpyi, wà mpyi na sì raa ku pyi cyeere mɛ. ²⁰ Lire kurugo sùpyanji cyeere yatanɲy'á nyaha, ɲka cyere nin̄kin ti nyɛ ti ti.

²¹ Lire e nyiini sì n-jà n-jwo na lire kuro nyɛ cyɛge e mɛ. N̄ɲke mú sì n-jà n-jwo na kuru kuro nyɛ tooyi i mɛ. ²² ɲka yatanɲyi yi nyɛ cyeere e fành̄a baa ke, yire tayyég'á p̄e sèl'e. ²³ Yatanɲyi wuu nyɛ na s̄ɔn̄ji na yi nyɛ kuru fiige silege wuyo mɛ, wuu maha yákili yaha yire na mà tòro yatanɲyi san̄yi na. Yatanɲyi yi nyɛ silege cyeyi wuu cyeere e, ná yi nyɛ a yaa y'a jaa cyiinn̄ji na mɛ, wuu maha yaha yire na sèl'e. ²⁴ Yatanɲyi yi nyɛ yi nyɛ silege wuyo wuu cyeere e mɛ, wuu nyɛ na yare yire na sèl'e mɛ. Yatanɲyi njemu wuu nyɛ na s̄ɔn̄ji na yi nyɛ t̄ɔn̄ wuyo mɛ, Kile à cyeere dá maa yire yatanɲyi le dá e. ²⁵ Kile à lire pyi, bà cyeere yatanɲyi si mpyi y'áha ndáha ndáha yiye na mɛ. ɲka yi puni y'a yiye t̄ɛre. ²⁶ Yatanɲke kà ha mpyi ná tayaɲcyage e, cyeere puni ti maha yà. Yatanɲke kà ha ɲkèe ta, cyeere puni ti maha mpyi kuru funntange e.

²⁷ Yii pi ke, yii pi nyɛ Kirisita cyeere, yii shin maha shin à pyi tire cyeere yatanɲke kà. ²⁸ Lire kurugo Kile à p̄i t̄ɲɛ dánafeebii kurun̄ke e u báaraɲi mɛɛ na. Yyeciige na, u à Yesu t̄un̄ntun̄mpii t̄ɲɛ, li sh̄ɔnwuuni maa Kile t̄un̄nture pyifeebii t̄ɲɛ, li tanrewuuni maa cyelentiibii t̄ɲɛ. Lire ɲw̄ɔh̄ɔ na, u à kakyanhala karigii pyifeebii t̄ɲɛ, mp̄ii pi maha yamp̄ii c̄uɲ̄ji ke, maa pire t̄ɲɛ, maa dánafeebii t̄ɛgɛfeebii t̄ɲɛ, maa yyaha yyére shiin̄bii t̄ɲɛ, maa p̄i pyi pi i j̄ini na sh̄ɛɛn̄re tab̄ɛre yu. ²⁹ Tá y'á jwo na pi puni pi pyi Yesu t̄un̄ntun̄m̄ii? Lire nyɛ mɛ, Kile t̄un̄nture pyifee? Lire nyɛ mɛ, cyelentii? Lire nyɛ mɛ, kakyanhala kariii pyifee? ³⁰ Lire nyɛ mɛ, pi a yamp̄ii c̄uɲ̄ji? Lire nyɛ mɛ, na yu sh̄ɛɛn̄re tab̄ɛr'e? Lire nyɛ mɛ, na tire sh̄ɛɛn̄re yyaha yu pi san̄mp̄il'á? Tá lire kani là nin̄kin pyipyi f̄anh̄'á kan pi pun'á? ³¹ Yii a Kile Munaani màkanyi puni nj̄ɛɛɲ̄nyi caa. Lire e m̄ii sí lire kuni nj̄ɛɛnn̄i le yii taan numɛ.

13

Nt̄àannamagare kani

¹ Nyɛ wuu m̄ɛɛ ká sh̄ɛɛn̄re puni c̄ɛ na yu, mà bàra Kile mèl̄ɛkɛebii woore na mú, ná nt̄àannamagare nyɛ wuu z̄ɔmpyaagil'e mɛ, wuu jwumpe maha mpyi màhawaya. Li maha mpyi mu à jwo t̄ɔɔn̄ɲɔ, lire nyɛ mɛ yatin̄ɲɛ wuu nyɛ na bw̄uun̄ n̄ɲɲɔ kurugo. ² Kile m̄ɛɛ ká wuu pyi u t̄un̄ntun̄m̄ii, karigii cyi à ɲw̄ɔh̄ɔ ke, maa wuu pyi wuu u j̄ini na cyire yige b̄ɛɛnmpe na, maa ɲc̄ɛn̄ji sh̄in̄ji puni kan wuu á, ali wuu d̄aniyan̄ji f̄anh̄e m̄ɛɛ ká s̄aa nyaha fo na j̄ini na ɲan̄yi pyi yi i ɲk̄uni na ȳiri yi tat̄ɛɛnyi i, ná nt̄àannamagare nyɛ wuu z̄ɔmpyaagil'e mɛ, wuu nyɛ yafyin mɛ. ³ Wuu m̄ɛɛ ká wuu cyeyaayi puni t̄aa f̄ɔn̄ɔfeebii na pi à t̄ɛgɛ na piye ɲw̄ɔ caa, mà li táan wuy'á pi wuu kyérege Kirisita kurugo, ná nt̄àannamagare nyɛ wuu z̄ɔmpyaagil'e mɛ, lire sì yafyin ɲw̄ɔ wuu na mɛ.

⁴ Nt̄àannamagare ká mpyi ɲgemu i ke, urufoo l̄uuni maha b̄ò, u maha kac̄ɛn̄ɲk̄ii pyi s̄up̄yire san̄nte na, ɲyip̄ɛɛn̄ nyɛ na mpyi u e mɛ, bwom̄ɔ nyɛ na mpyi u e mɛ, yàmpeene nyɛ na mpyi u e mɛ. ⁵ Urufoo nyɛ na jȳɛ ɲ̄z̄ogoro karil'e mɛ, u yabilin̄ji n̄afan karigii kanni bà urufoo maha mpyi mɛ, urufoo nyɛ na mpyi l̄ufwuuf̄oo mɛ, u nyɛ na wà n̄avun̄ɲjaga yare uye fun̄ɲ'i mɛ. ⁶ Ntiimbaan̄ji karigii nyɛ na urufoo fun̄ɲɔ t̄ange mɛ. ɲka nt̄in̄ji karigii cyi maha u fun̄ɲke t̄aan. ⁷ U maha ɲc̄u uye na karigii puni i, u maha dá Kile na karigii puni i, u maha u s̄ɔn̄ɲɔre taha karigii puni na, maa karigii puni kwú uye e. ⁸ Nt̄àannamagare

sì n-si n-kwò mè, ñka Kile tùnnture báaraŋi sí n-pa n-kwò, mpíi pí nyé na shéénre tabéré yu ke, lire sí n-pa n-kwò, ñcèŋi u nyé wuu e ke, uru sí n-pa n-kwò. ⁹ Yii lí cè na wuu nyé a karigii puni cè mè. Wuu tacenke nyé a pèe Kile tùnnture báaraŋi i mè. ¹⁰ Ñka Kile ká u báaraŋi fúnŋo canŋke ñkemu i ke, wuu karigii nivunŋambaagii sí n-kwò.

¹¹ Tèni i wuu mpyi nàŋkocyere e ke, nàŋkocyere mpyi maha jaa wuu jwumpe ná wuu sònŋonkanni ná wuu karigii kàanmucyaŋkanni i. Ñka wuu à pa lyé ke, wuu à lire puni jwò yaha. ¹² Numé, wuu nyé na karigii jaa na ñcwúu mè, lí na nyé mu à jwò bà wà maha uye wíi dùba e mè*. Canŋa na ma, wuu sí raa karigii jaa raa ñcwúu. Numé wuu tacenke nyé a pèe mè, ñka kuru canŋke, bà Kile à wuu cè feefee mè, amuni wuu sí n-pa Kile karigii yyaha cè. ¹³ Nyé kapyaa taanre cyi nyé, cyire sì n-si n-kwò mè, cyire cyi nyé: dányani ná sònŋore tatahage ná ntàannamagare, ñka nde lí nyé cyi puni nimbwooni ke, lire lí nyé ntàannamagare.

14

Kile tùnntur'à yaa t'a mpyi dánafeebii shéénre nĩncente e

¹ Lire kurugo ntàannamagar'à yaa tí pyi yii yacyage nĩncyiige. Kile Munaani maha màkanyi ñjemu kaan ke, yii raa yire caa mú. Ñka Kile tùnnture ñjwuŋi màkange wuuni l'à lyé. ² Naha kurugo yé shinŋi u nyé na shéénre tabéré yu ke, ná sùpyire e bà urufoo maha yu mè, ná Kile e u maha yu, naha na yé wà nyé na u jwumpe yyaha cini mè. Karigii cyi nyé cyi yyaha nyé a cè mè, Kile Munaani sífente cye kurugo u maha cyire kyaa yu. ³ Ñka ñgemu u nyé na Kile tùnnture yu ke, ná sùpyire e urufoo maha yu, maa tí tère tí i sì yyaha na Kile kuni i, maa màban leni t'e, maa tí zòmpyaagii tàali. ⁴ Shinŋi u nyé na yu shéénre tabér'e ke, tí maha urufoo kanni tère u u sì yyaha na Kile kuni i. Mà lí ta shinŋi u nyé na Kile tùnnture yu ke, urufoo maha dánafeebii kurunke puni tère pí i sì yyaha na Kile kuni i.

⁵ Yii puni ká a jini na shéénre tabéré yu, lír'à táan mii i. Ñka nde l'à táan mii i sèe sèl'e ke, lire lí nyé yii puni pí a Kile tùnnture yu. Kile tùnnture jwufooni tayyéreg'à fànha tò shéénre tabéré jwufooni woge na, fo wà ha nta na tire shéénre kèenŋi, bà tí si mpyi sí dánafeebii kurunke tège pí a sì yyaha na Kile kuni i mè. ⁶ Mii cìnmppyiibii, yii yabilimpíi pí lí kàanmucya a wíi kè! Mà jwò mii u pa Kile tùnnture tà jwò yii á, sí kani là cyèe yii na Kile kuni i, lire nyé mè si yéregé kà kan yii á ke, kampyi shéénre tabér'e mii mpyi a pa jwò ná yii e, naha tòn yii mpyi na sí n-ta lire e yé?

⁷ Nde lí nyé yatinŋyi kàmpañke, mu à jwò tìnmpini, lire nyé mè ñkònnonŋi ke, kuru ká mpyi ku nyé a bwòn ku bwònŋkanna na mè, mēni lí nyé na bwùn ke, di wà sí n-jà lire cè n-jwò yé? ⁸ Tìnmpini pí maha wyì maha ntèg'a kàshikwònbii wà piye na ke, ná lire nyé a wyì lí wyìŋkanna na mè, jofoo u sí uye bégele kàshige mē na yé? ⁹ Amuni lí mú nyé yii á, yii pí nyé na yu shéénre tabér'e ke, yii lógofeebii ká mpyi pí nyé na yii jwumpe núru mè, ñje yii nyé na yu ke, di pí sí yire cè n-jwò yé? Lí maha mpyi mu à jwò ná kaféegé e yii nyé na yu. ¹⁰ Shéénre shinŋ'à nyaha ñjyeni i, ñka tire shéénre puni na núru tí jwufeebil'á. ¹¹ Mii aha mpyi mii nyé na shéénre tà núru mè, tí jwufooni maha mpyi nàmpònŋo mii á, mii mú maha mpyi nàmpònŋo tí jwufooni'á. ¹² Nyé ná Kile Munaani màkanyi lage sí nyé yii na, ñje yì sí n-si n-jà dánafeebii pyi pí a sì yyaha na Kile kuni i ke, yii a yire caa ná yii cyeyi shuunninŋi i.

¹³ Lire kurugo shinŋi u nyé na shéénre tabéré yu ke, urufoo u a Kile jáare, bà u si mpyi s'a tí kèenŋi mè. ¹⁴ Naha kurugo yé mii aha a Kile jáare shéénre tabér'e, mii kòni maha mpyi Kilejarege na, ñka mii nyé na na jwumpe yyaha cini mè. ¹⁵ Lire e ke naha mii à yaa mii u pyi yé? Mii sí n-jà raa Kile jáare shéénre tabér'e, ñka shéénre mii à cè ke, mii mú sí n-jà raa u jáare tire shéénre e. Mii sí n-jà raa Kile pèente myahigii cèe shéénre tabér'e, ñka

* **13:12** Tònnnte shinŋi wà tècyiini shiinbii mpyi maha ntèg'a dùbaŋi yaa, lire mpyi maha sùpyani pyi u jìn'a uye wíi'a cwó u e mè. Dùbaŋi yyahe nyé a mpyi maha ñcwó mè.

shɛɛnre mii à cè ke, mii mú sí n-jà raa cyi cêe tire shɛɛnre e. ¹⁶ Nyɛ mu aha a fwù kaan Kile á shɛɛnre tabɛr'e, wà ha nta dánafeebii kurunke e ngemu u nyɛ u nyɛ na tire shɛɛnre núru mɛ, di urufoo sí n-jà n-jwo: «Amiina» mà li ta u nyɛ a mu jwumpe lógo mà yɛ? ¹⁷ Mu fwùni ninkanji méɛ ká nta u à jwɔ sɛl'e, u sí n-jà urufoo tɛgɛ Kile kuni i mɛ.

¹⁸ Mii à Kile shɛɛre, naha na yɛ u à mii tɛgɛ mii à jà na yu shɛɛnre sannte e mà tòro yii puni na. ¹⁹ Nka lire ná li wuuni mú i, mii aha mpyi dánafeebii kurunke e, mà jwɔnyɛya kanjkuro kanna jwo dánafeebii shɛɛnre nindogore e, mii maha lire funɔ lwó maha ntòro mii u canmpuni lwó jwumpe na shɛɛnre tabɛr'e pi nyɛ na tire ntemu núru mɛ.

²⁰ Mii cìnmpyiibii, yii àha raa sònɔni nànkopyire sònɔnɔkanni na mɛ. Nka kapegigii kàmpañke na, yii yiye pyi pìnmpinnyɛye fiige. Yákilifente kàmpañke na, yii yiye pyi shinlyee. ²¹ Y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na Kafooni Kile à jwo: «Nàmpwuunbii pìi mii sí n-tun na shiimbil'á. Pire sí n-jwo ná pi e shɛɛnre tabɛr'e. Nka lire ná li wuuni mú i, pi sì mii jwɔmɛɛni cù mɛ*.» ²² Mà tàanna ná lire katoronkwooni i, nje mii sí n-jwo ke, yire yi nyɛ: wà ha shɛɛnre tabɛrɛ jwo, mpìi pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i mɛ, lire maha li cyêe pire na na Kile sí yoge kwòn pire na. Puru jwumpe nyɛ a yyaha tí ná dánafeebil'e mɛ. Wà ha Kile túnnturo jwo, lire maha li cyêe dánafeebii na na Kile nyɛ pi shwɔhɔl'e. Mpìi pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i mɛ, puru jwumpe nyɛ a yyaha tí ná pire e mɛ.

²³ Nyɛ l'aha mpyi kee yii dánafeebii kurunk'à bínni, ka yii puni si wá na shɛɛnre tabɛrɛ yu, shíncyi ká mpa yii ta pur'e, ngemu u nyɛ u nyɛ a Kile cè mɛ, tá u sí n-jwo na yii funny'à shwɔ yii na mɛ? ²⁴ Nka l'aha mpyi mu à jwo Kile túnnture yii nyɛ na yu, ka u u mpa jyè yii kurunke shwɔhɔl'e, u aha yii jwumpe lógo, lire sí u pyi u cè na sɛɛni yii nyɛ na yu, si u pyi u cè na uru kapyiinkii nyɛ a tí mɛ. ²⁵ Yaaga maha yaaga k'à nɔwɔhɔ urufoo zòni na ke, yire puni sí n-yige cyiínɔni na, fo u sí yyahe cyígile si ninjkure sín si Kile kêe, si jwo sɛɛni na, Kile na nyɛ yii shwɔhɔl'e.

Kile pèente karigii sogolo nkann'à yaa li jwɔ

²⁶ Mii cìnmpyiibii, yii à yaa yii ndemu pyi ke, lire li nyɛ: yii aha yiye bínni Kile pèente mɛɛ na, mɛɛ ká mpyi wà á, urufoo u li cêe. Yɛɛɛɛ jwumɔ ká mpyi wà á, urufoo u pu jwo, Kile ká nta u à kani là cyêe wà na, urufoo u li jwo. Kile ká nta u à shɛɛnre tabɛrɛ le wà jwɔ e, urufoo u ti jwo. Kile ká nta u à pyiñkanna kan wà á u u jà a tire shɛɛnre kêɛnnɛ, urufoo u ti kêɛnnɛ. Nka cyire karigii pun'à yaa cyi dánafeebii tɛgɛ pi a sì yyaha na Kile kuni i. ²⁷ Mpìi pi nyɛ na shɛɛnre tabɛrɛ yu ke, pire nyɛ a yaa pi tòro shiin shuunni taanre na mɛ, pi raa yu ninjin ninjin, li i nta wà mú na nyɛ wani ngemu u sí n-jà raa tire shɛɛnre kêɛnnɛ ke. ²⁸ Kêɛnnɛfoo ká mpyi u nyɛ a ta tire shɛɛnre na mɛ, ti jwufeebil'à yaa pi fyâha, pi raa yu piye funɔ'i ná Kile e.

²⁹ Nde li nyɛ Kile túnntunmpii kàmpañke ke, pire shiin shuunni taanr'à yaa pi a yu ninjin ninjin. Pi sanmpii s'a pi jwumpe núru pi raa pu kàanmucaa. ³⁰ Nka Kile ká nta u à kani là cyêe wabɛrɛ na, ngemu u à fyâha a jwumpe lwó ke, ur'à yaa u fyâha, u u u yaha u li jwo. ³¹ Yii nyɛ a yaa yii bínni yii a Kile túnnture yu mɛ, yii a ti yu ninjin ninjin, bà ti si mpyi si dánafeebii le kur'e, si màban le pi e mɛ. ³² Yii li cè na li síni nyɛ Kile túnntunni na mà jà a cù u jwɔge na, si pi sanmpii yaha pi jwo a kwɔ. ³³ Naha kurugo yɛ nyàhañgurugunji nyɛ a táan Kile á mɛ, mà karigii yal'a sogolo yyepiñke e, lire l'à táan u á, bà li nyɛ na mpyi dánafeebii kurunji puni i mɛ.

³⁴ Cyeebil'à yaa pi fyâha mpìnni cyeyi i, naha na yɛ kuni nyɛ a kan pi á, pi jà pi a yu yire cyeyi i mɛ. Pi à yaa pi piye tírige, bà MusaSaliyanj à yi jwo mɛ. ³⁵ Pi la ká mpyi si

* **14:21** Tèni i Izirayeli shiimbil'à Kile jwɔmɛɛni yaha ke, Kile à jwo na uru sí Babilɔn shiimbii kàshicyege yaha ku pa pi tòn pi i jà pi na. Shenre nàmpɔnnɔ Babilɔn shiimbii mpyi na yu. Izirayeli shiimbil'à pi nya pi i tire shɛɛnre yu ke, ka lire si li cyêe pi na na Kile à tòn ná pire Izirayeli shiimbil'e e (Ezayi 28.11-12.)

yibige pyi cyage kà na, pi aha nɔ pyɛngɛ pi kuru yibige pyi pi nàmbaabii na. Naha kurugo yɛ li lemp'á pi ceewe u a jwumpe lwúu dánafeebii kurunke e†.

³⁶ Taha yii na sɔnni na yii бага jwumɔ pu nyɛ Kile jwumpe? Lire nyɛ mɛ, taha yii na sɔnni na yii kanni na puru jwump'á nɔ? ³⁷ Wà ha nta u u sɔnni na Kile Munaani maha jwumpe leni uru jwɔ e na yu pi sanmpil'á, u li cè na yɛɛge mii nyɛ na sɛmɛni si nkan yii á amɛ ke, kur'á fworɔ Kafoonjɛ Yesu i. ³⁸ Wà ha nke yɛɛge jwumpe cyé, yii àha núru urufoo le laage e mɛ.

³⁹ Mii cɛnmpyiibii, jwɔnyɛga ninjin na, yii a Kile tɔnniture báaraɲi caa yii a mpyi. Wà ha a si raa yu shɛɛnre tabɛr'e, yii àha urufoo sige lire na mɛ. ⁴⁰ Li tɛgɛni li nyɛ, yii karigii puni cyi pyi ná njire e, yii i cyi sogolonkanni yaha li jwɔ.

15

Kirisita à nè a fworɔ kwùni i ke, kwùubii mú sí nè

¹ Nyɛ mii cɛnmpyiibii, Jwumpe Nintanmpe mii á jwo yii á, ka yii i dá pu na, maa yiye pɔɔ pu na ke, mii la nyɛ si yii funɲɔ cwo puru na. ² Puru jwumpe cye kurugo, kuni li maha sùpyire shwɔ ke, lire yii á lwɔ. Yii aha nkɔwɔ lire kuni i, Kile sí yii shwɔ. Naha na yii na sɔnni na yii daniyaɲi kapyiini nyɛ jɔnɲɔ baa yɛ?

³ Jwumpe p'á jwo mii á, ná pu tayyɛreg'á pɛe ke, mii á puru jwo yii á. Puru pu nyɛ: Kirisita á kwù wuu kapegigii yàfani kurugo, bà l'á fyànha a jwo Kile Jwumpe Sɛmɛni i mɛ. ⁴ U buwun'á le fanɲke e, u kwùni canmpyitanrewuuni, u á nè, bà l'á fyànha a jwo Kile Jwumpe Sɛmɛni i mɛ. ⁵ U jɛnkwooni kàntugo, u á uye cyêe Pyɛri na, lire kàntugo, maa uye cyêe u cyelempyiibii ke ná shuunniɲi na. ⁶ Lire kàntugo cɛnmpyiibii dánafeebii na u á uye cyêe tɛre ninjin i ke, pir'á nyaha shiin nkɔwɔ kanɲuro (500) na. Shinpaanra kanna pi á kwù pire e, lire baare e, pi niɲyahamii saha na nyɛ shi na. ⁷ Lire kàntugo u á uye cyêe Yakuba na, maa uye cyêe u tɔnnitunmpii sanmpii puni na.

⁸ Pire puni kàntugo, u á uye cyêe mii Poli na mú, mii u nyɛ mu á jwo pɛnmpinɲaga niɲjyembaga nkɛmu k'á si ke. ⁹ Yii li cè, mii u nyɛ Yesu tɔnnitunmpii puni kàntugo yyɛre wunji. Mii bá mpyi a yaa mii u tɔrɔ u tɔnnitunmpil'e mɛ, naha na yɛ mii mpyi maha Kile dánafeebii kurunke kyéɛge sɛl'e. ¹⁰ Nka tayyɛɛge e mii nyɛ niɲjaa ke, Kile u á jwɔ mii na maa mii yaha kur'e. Tawage e bà u á sàa jwɔ mii na mà dɛ! Mii bá á báaraɲi pyi mà tɔrɔ Yesu tɔnnitunmpii sanmpii na, nka ná na yabiliɲi fànhe e bà mii á u pyi mà dɛ! Kile u á jwɔ mii na maa mii pyi mii á u pyi. ¹¹ Lire e ke l'á pyi mii u á Jwumpe Nintanmpe jwo yii á yo, l'á pyi Yesu tɔnnitunmpii sanmpii yo, Jwumpe Nintanmpe ninumpe wuu nyɛ na yu, yii mú s'á dá pu na.

Dánafeebii nèni kani

¹² Nyɛ ná wuu s'á jwo yii á na Kirisita á nè a fworɔ kwùni i, naha na yii pii maha jwo na kwunɛne nyɛ nùmpañña mà yɛ? ¹³ Kampyi yii na sɔnni na kwunɛne nyɛ nùmpañña mɛ, lir'á li cyêe na yii nyɛ a dá na Kirisita mú á nè a fworɔ kwùni i mɛ. ¹⁴ Kampyi Kirisita nyɛ a nè a fworɔ kwùni i mɛ, Jwumpe Nintanmpe wuu nyɛ na yu ke, puru kajwuuni mpyi na sí n-pyi jɔnɲɔ baa, yii daniyaɲi kapyiini mú mpyi na sí n-pyi jɔnɲɔ baa.

¹⁵⁻¹⁶ Nyɛ jwumpe wuu nyɛ na yu na ntare Kile na ke, puru mpyi na sí n-pyi kafinara, naha na yɛ wuu á jwo na Kile á Kirisita nè a yige kwùni i. Kampyi yii na sɔnni na kwunɛne nyɛ nùmpañña mɛ, lir'á li cyêe na yii na sɔnni na Kirisita mú nyɛ a nè a fworɔ kwùni i mɛ. ¹⁷ Kàmpyi Kirisita nyɛ a mpyi a nè a fworɔ kwùni i mɛ, jɔnɲɔ mpyi na sí n-pyi yii daniyaɲi kapyiini na mɛ, yii kapegigii tugure mú mpyi na sí n-kwɔro yii jɔnɲ'i. ¹⁸ Lire mpyi na sí li cyêe mú na mpil pi á kwù mà pi ta pi á dá Kirisita na ke, na pir'á pɛnni. ¹⁹ Kampyi wuu á

† 14:35 Pii na sɔnni na Poli á cyeebii sige pi áha raa pi nàmbaabii yíbili Kile pɛente tɛni i mɛ. Pii sí na sɔnni na Poli nyɛ a kuni kan cyeebil'á pi a Kile tɔnniture jwufeebii jwumpe jwɔhe tùru mɛ. Pii sí i sɔnni na mpil pi á ntunɲke taha Poli na ke, pire jwumpe pu nyɛ 14.35 i. 14.36 i Poli nyɛ a jɛɛ puru jwumpe na mɛ.

wuu sònɲɔre taha Kirisita na numɛ tiɲɲi kanni kurugo, lire e ke wuu pi nyɛ diɲyɛ sùpyire puni kanhamafeebii.

²⁰ Nka sɛɲɲi na, Kirisita à ɲɛ a fworɔ kwùɲi i. Mpɲii pi à kwù ke, Kile à u ɲɛ a yige kwùɲi i yyecyiige na, maa li cyɛɛ na kwùubii mú sí n-pa ɲɛ. ²¹ Yii li cɛ, bà kwùɲ' à jyɛ diɲyɛɲi i shin nɲɲkin cye kurugo mɛ, amuni kwuɲɛni mú à jyɛ shin nɲɲkin cye kurugo. ²² Sùpyire puni sí n-kwù, ɲaha na yɛ pi nyɛ Adama wwoɲɛɛge e. Amuni li mú nyɛ, dánafeebii puni sí nùru ɲɛ, ɲaha na yɛ pi nyɛ Kirisita wwoɲɛɛge e. ²³ Nka shin maha shin ná u tɛɛɲɛɲɛ li nyɛ, Kirisita u à pyi shincyiwe mà ɲɛ, lire kàntugo, mpɲii pi nyɛ u wuubii ke, u aha bú nùr'a pa canɲke ɲkemu i ke, pire mú sí ɲɛ. ²⁴ Lire kàntugo diɲyɛɲi sí n-kwò. Kirisita sí ɲùɲufente puni ná sífente puni ná fànhafente puni shi kwò, si Saanre le Tufooni Kile cye e. ²⁵ Yii li cɛ na fàha ku nyɛ ku ki, Kirisita u tɛɛɲ ɲùɲufente na fo si zà yaa ná Kile e, u à u zàmpɛɛnbii puni le u tooyi ɲwòh'i. ²⁶ Zàmpɛɲɲi nizanɲi u sí shi bò ke, uru u nyɛ kwùɲi. ²⁷ Y' à sɛmɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na: «Kile à síɲi kan u á yaayi puni na*.» Nka puru jwumpe e, l' à fínɲɛ na síɲi nyɛ Yesu á mà pyi Kile ɲùɲɔ na mɛ, ɲaha na yɛ Kile u à síɲi kan u á u pyi yaayi puni ɲùɲɔ na. ²⁸ Nyɛ yaayi puni ká bú ɲkúu Kirisita á tɛni ndemu i ke, uru u nyɛ Jyafooni ke, Kile ká síɲi kan u á yaayi puni na tɛni ndemu i ke, u mú sí uye tĩrige Kile á. Lire ká mpyi, Kile sí n-pyi yaayi puni ná sùpyire puni ɲùɲɔ na.

²⁹ Mpɲii pi maha piye batizeli kwùubii kurugo ke, yii sònɲɔ pire na mú kɛ, kampyi kwuɲɛɲɛ nyɛ a sìi nùmpaɲɲa mɛ, ɲaha kurugo pi maha piye batizeli pi kurugo yɛ†? ³⁰ Wuu mú de? Kampyi kwuɲɛɲɛ nyɛ mɛ, ɲaha kurugo wuu maha wuu múnaɲigii pɛrɛli tɛrigii puni i yɛ? ³¹ Mii cìnmpyiibii, mii sí n-sii yi jwo n-waha yii á, mii na nyɛ kwùɲi ɲwòge e canɲa maha canɲa. Sɛɲɲi na, mà yii yaha wuu Kafoonɲi Yesu Kirisita wwoɲɛɛge e, yii pi à mii ɲùɲke yĩrige. ³² Zhɲɲi mii à le ná Efese kànhɛ sige yaayi i ke, kampyi nùmpaɲɲa nyɛ wani mɛ, ɲaha lire zhileni mpyi na sí ɲwò mii na yɛ? Kampyi kwuɲɛɲɛ nyɛ nùmpaɲɲa mɛ, mii sí n-jà n-jwo sùpyire sannte fiige na:

«Wuu a lyí, wuu raa byii,

ɲaha na yɛ wuu aha ɲkwù, y' à kwò‡.»

³³ Yii a yiye kàanmucaa: «Sùpyaɲi ɲaaraɲɛɲi ká mpyi u nyɛ a ɲwò mɛ, uru u maha u wurugo, maa u le kumpiini i.» ³⁴ Yii yákili ta, yii i láha kapegigii na, lire l' à ɲwò. Pii na nyɛ yii shwòhòl'e, pi sàha ɲkwò a Kile cɛ mɛ! Mii na yire yu yii i li cɛ na yii silege kyaa li nyɛ li li.

Dánafeebii sí ɲɛ ná cyere nivənni i

³⁵ Mii mɛɛ nyɛ mii à mpe jwo ke, mii à li cɛ na wà sí n-jà mii yíbe na di kwùubii sí ɲɛ n-jwo yɛ? Ná cyeeɛ shɲɲi ntire e pi sí n-pyi yɛ? ³⁶ Sɲɲconɲò kà ke, sùmaɲi mu maha nùgo ke, u mpùrampe ká fwónhò, u maha fyín mà? ³⁷ Sùmashɲɲi mu maha nùgo, mu à jwo kàlage. Lire baare e ku cige nimpunke bà mu maha sà ɲcùru mɛ. ³⁸ Nyɛ u nùgunkwooni kàntugo, Kile maha u pyi u à fyín maa u pyi u à pyi sùmacige, maha bɛ ná u ɲyii wuuni i. Sùmaɲi shɲɲi puni ná u cire ti nyɛ.

³⁹ Amuni ɲyii yaayi puni cyeeɛ mú nyɛ, kà ná kà woro nyɛ nɲɲkin mɛ. Sùpyire cyeeɛ na nyɛ ti yɛ, yatɔɔre woore sí nyɛ ti yɛ, saɲcɛɛnre woore na nyɛ ti yɛ, fyaabii woore na nyɛ ti yɛ. ⁴⁰ Yaayi yi nyɛ nɲɲɲɲi na ke, yire cyeeɛ na nyɛ ti yɛ, ɲje yi nyɛ ɲɲɲke na ke, yire woore mú sí nyɛ ti yɛ. Nyii yaayi yi nyɛ nɲɲɲɲi na ke, yire sɲnampe ná ɲɲɲke wuyi sɲnampe nyɛ nɲɲkin mɛ. ⁴¹ Canɲaɲyiini sɲnampe na nyɛ pu yɛ, yɲɲke sɲnampe na nyɛ pu yɛ, wərigii sɲnampe mú sí na nyɛ pu yɛ, ali wərigii sɲnampe' à wwù puye e.

⁴² Nyɛ kwùubii ká a sì ɲɛ, amuni li mú sí n-pyi. Bà sùmabilini ká nùgo, li mpùrampe maha fwónhò mɛ, amuni li nyɛ, bunɲi ká ntò, u maha fwónhò, ɲka u aha ɲɛ tɛni ndemu i ke, u saha

* 15:27 Zaburu 8.7 † 15:29 Pii maha jwo: «Nyɛ ɲaha kurugo pii maha piye kan pi a batize maa piye le kwùɲi ɲwòge e yɛ? Kampyi sɛɛ wi na kwuɲɛɲɛ nyɛ mɛ, ɲaha kurugo pi maha piye le kwùɲi ɲwòge e maa piye kan pi a batize yɛ?» ‡ 15:32 Ezayi 22.13

nyɛ na fwónre mɛ. ⁴³ Buɲi ká ntò, u lemɛ maha mpi, wà kuro sàha maha mpyi u e mɛ, ɲka u aha ɲè, u maha mpyi ná sɪnampe e. Pi aha u tò, fànha maha mpyi u e mɛ, ɲka u aha ɲè, u maha mpyi ná fànha'e. ⁴⁴ Cyeeere múnaa baa woore ti maha ntò, ɲka ti múnaa woore ti maha ɲè. Sùpyire cyeeere na nyɛ wani, Kile Munaani maha cyeeere ntemu kaan ke, tire na nyɛ wani mú. ⁴⁵ Y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na: «Adama u nyɛ sùpyanɲi nɲcyiɲi, Kile à u dá maa múnaani le u eŠ.» ɲka Adamanɲi u sí n-pa kàsanraga na, ná uru u nyɛ Yesu Kirisita ke, uru u maha shɲi kaan sùpyir'á Kile Munaani cye kurugo. ⁴⁶ Kile Munaani maha cyeeere ntemu kaan ke, tire bà ti nyɛ nɲcyiire mɛ, supyicyeeere ti nyɛ nɲcyiire, lire kàntugo Kile Munaani woore maha nta a pa. ⁴⁷ Adamanɲi nɲcyiɲi na nyɛ ɲɲke wu, Kile à u yal'a yige pwoore e, ɲka Adamanɲi shɔnwunɲi nyɛ nɲyɲi wu. ⁴⁸ Sùpyanɲi u à yal'a yige ɲɲke e ke, bà uru nyɛ mɛ, yaaga maha yaaga k'à fworor' e ke, amuni yire puni nyɛ. ɲge sí u nyɛ nɲyɲi wunɲi ke, bà uru nyɛ mɛ, yaaga maha yaaga k'à fworor' e ke, amuni yire puni mú nyɛ. ⁴⁹ Sùpyanɲi u à yal'a yige ɲɲke e ke, bà wuu nyɛ uru fiige mɛ, ɲge u nyɛ nɲyɲi wunɲi ke, amuni wuu mú sí n-pyi uru fiige.

⁵⁰ Mii cɪnmpyiibii, ɲje mii sí n-jwo yii á ke, yire yi ɲje: cyeeere ti nyɛ wuu na amɛ ke, wuu sì n-jà n-ɲyè Kile Saanre e ná tire e mɛ. Cyeeere ti sí n-pa n-fwónhɔ ke, mà tire yaha wuu na, wuu sì n-jà n-pyi kwùmbaa mɛ.

⁵¹ Kani li mpyi a ɲwɔhɔ ke, mii sí lire yyaha jwo yii á, lire li nyɛ, wuu puni sì n-kwù mɛ, ɲka wuu cyeeere puni sí n-kêɛɲɲɛ. ⁵² Li sí n-pyi tère nɲkin ná wiile nɲkin tɪnmpini wyìzanni na. Dɲnyɲi canɲkwɔge tɪnmpini ká wyì tɛni ndemu i ke, mpɲi pi à kwù ke, pire sí ɲè, pi saha sì n-kwù mɛ, wuu cyeeere puni sí n-kêɛɲɲɛ.

⁵³ Yii li cè na cyeeere ti nyɛ wuu na ke, tir'à yaa ti kêɛɲɲ'a pyi cyere, ntemu ti nyɛ ti sì n-fwónhɔ mɛ. T'à yaa ti kêɛɲɲ'a pyi cyere ntemu ti nyɛ ti sì n-kwù mɛ. ⁵⁴ ɲyɛ wuu cyeeere ká bú ɲkêɛɲɲ'a pyi cyere nɲwɔnhɔmbaara ná nɲkwumbaara tɛni ndemu i ke, jwumpe p'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i ke, puru sí n-fûɲɲɔ. Y'à sémɛ: «Sí à ta kwùɲi na, kwùɲi shi à pɲɲni feefee*!»

⁵⁵ «Kwù wà we, taha mu sɲi nyɛ ke?

Kwù wà we, taha mu bàhe nyɛ ke†?»

⁵⁶ Kapegigii mpyiɲi nyɛ baha fiige, ɲkemu ku maha kwùɲi pyi u u nɔni wuu na ke. Saliyanɲi kuni ɲaaran'á wuu já ke, lire l'á pa ná l'e kapegigil'á fànha ta wuu na. ⁵⁷ ɲka wuu à fwù kan Kile á, ɲaha na yɛ uru u à wuu pyi wuu à sí ta kwùɲi na, wuu Kafoonɲi Yesu Kirisita cye kurugo.

⁵⁸ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, yii fànha le yiye e, yii àha yafyin yaha ku yii pyi yii a nùruli kàntugo mɛ, yii a sì yyaha na Kafoonɲi báaranɲi i tɛrigii puni i. Yii li cè mà yii yaha Kafoonɲi báaranɲi na, kanhare yii à pyi ke, tire sì n-sii n-pyi ɲùɲɔ baa mɛ.

16

Wyéɛɲi Kòrènti dánafeebil'á bínni si ntègɛ Zheruzalemu wuubii tège ke

¹ ɲyɛ mii cɪnmpyiibii, wyéɛɲi u nyɛ na bínnini si ntègɛ Kile wuubii tège Zheruzalemu kànhe e ke, yii mú à yaa yii a lire pyi bà mii à yi jwo Galati kùluni dánafeebii kurun'y'á mɛ.

² Cibilaaga maha cibilaaga, canɲcyiige* yii shin maha shin à yaa u wwù u ɲùɲɔ wyéɛɲi i, mà tàanna ná u cyentage e, u yaha uye kanni na, bà li si mpyi mii aha nta si nɔ yii yyéɛ ke, mii i sà uru wyéɛɲi ta u à bínn'a kwò mɛ. ³ Mii aha bú nɔ wani tɛni ndemu i ke, tɪnntunmpii yii sí n-cwɔnɲɔ ke, mii sí sémɛ taha pire na ná wyéɛɲi i pi sà ɲkan Zheruzalemu kànhe e.

⁴ L'aha mii kakarala kwò, mii ná pire sí n-kàre sɲcyan.

⁵ Mii la nyɛ si nara pyi Masedoni kùluni i, si nta raa sì yii yyéɛ, ɲaha na yɛ mii la nyɛ si ntòro Masedoni i. ⁶ Mii aha nɔ wani yii yyéɛ, shwɔhol'e mii sí tère nimbilere, lire nyɛ

§ 15:45 Zhenɛzi 2.7 * 15:54 Ezayi 25.8 † 15:55 Oze 13.14 * 16:2 Yahutibil'á cibilaage canɲcyiige ku nyɛ káɲɲi.

mε mii sí wyeere tènì pyi ná yii e, bà yii si mpyi si mii tègε mii i na tashage ta mε. ⁷ Naha kurugo yε numε tɔɔge e, mii la nyε sì sà yii nya kanna si ntòro mε, nka mii la nyε si tère pyi yii taan, Kafoonji ká nyε. ⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, mii sí n-kwôro Efese kànhe e, fo zà nò Pantekòtini kataanni na, ⁹ naha na yε Kile à sàa li laage kan mii á, mii u báarabwôhò pyi wani, ali mà li ta mii zàmpeɛnbil'á nyaha wani.

¹⁰ Timòti ká nò wani yii yyére, yii i u cùmu lemε jwɔ, bà li si mpyi u àha bú nkwò màban fô uye na mε, naha na yε u na báare mii fiige Kafoonji á. ¹¹ Yii àha nkwò u wíi jcwô mε! Yii u tègε u kúsheeni na bà u njncɛnɛ wu si mpyi si nò mii na mε, naha na yε mii ná cìmpyiibii naha na u sigili naha.

¹² Nde li nyε wuu cìmpworonji Apolosi u kàmpanɛke ke, mii à màban le u e sèl'e, bà u ná cìmpyiibii sanmpii si mpyi si sà fworò yii na mε. Nka u à yi jwò mii á na sèenji na, li tènì sàha nò mε. Li tènì ká nò u á, u sí li pyi.

¹³ Yii kwôro nyii na, yii yiye waha yii i nkwôro Kile kuni i, yii àha màban yaha u fô yii na mε, yii fànha le. ¹⁴ Ntànnamagar'á yaa t'a naa yii kapyiinɛkii puni i.

¹⁵ Mii cìmpyiibii, mii sí kyaa ninɛin cya yii á sahanɛi. Yii à li cè na Sitefanasi ná u pyenge shiinbii pi à pyi dánafeebii njncyiibii Akayi kùluni i, pi à piye pwɔ Kile wuubii ntègɛni na mú. ¹⁶ Yii à yaa yii a núru tire sùpyire shin'á, mà bàra mpíi puni pi à piye pwɔ Kile báaraɛni na ke.

¹⁷ Mii funntanga wu u nyε, naha na yε Sitefanasi ná Foritunatusi ná Akayikusi naha ná mii i. Yii n'a mpyi naha, nde yii mpyi na sí n-pyi ke, pi à lire pyi. ¹⁸ Pi à mii funɛke njɛ, bà pi à yii funɛyi njɛ mε. Yii a nte sùpyire shini metanga yiri.

¹⁹ Azi kùluni dánafeebii kurun'á yii shéere. Akilasi ná Pirisili à yii shéere ná dánafeebii pi nyε na bínnini pi pyenge e ke, pir'á yii shéere sèl'e Kafoonji mεge na. ²⁰ Mii cìmpyiibii pun'á yii shéere.

Yii a cìmpworogo fwùni kaan yiy'á ná funɛnɛni i.

²¹ Mii Poli yabilini u à nge fwùni séme ná na cyεge e.

²² Kafoonji kyaa ká nta l'á pɛn nɛmu á ke, Kile u urufoo lána.

«Kafoonji, ta ma!»

²³ Kafoonji Yesu u jwɔ yii na, u u jwó le yii á!

²⁴ Yii mú puni kyal'á táan mii á, Yesu Kirisita wwɔnɛge e.

Poli à lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi ŋgemu kan Kòrɛnti kànhɛ dánafɛebil'á ke Mpe yii à yaa yii cɛ mà jwo yii jyɛ lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Poli u à ŋge lɛtɛɛŋi sɛmɛ sahaŋki mà kan Kòrɛnti kànhɛ dánafɛebii kurun'á. U lɛtɛɛŋi nɛɛyɛiŋi i, u mpyi a jwo na uru la jyɛ si sà yyaha yige pi na. Uru lɛtɛɛŋi tuugonkwooni kàntugo u jyɛ a jà a wyɛr'a kàre mɛ, naha kurugo yɛ u wwoŋɛɛŋi Timoti mpyi a yîri Kòrɛnti kànhɛ e ná jwumpe p'e mà yyaha tí ná dánafɛebii kurun'ke e, mpemu p'à waha Poli na ke.

Dánafɛebii mpyi a ɲɛɛ kafinivinibii pìi jwumɔ na, pire mpyi a piye pyi Yesu tũntunmii. Pire kafinivinibii u kàlaŋi mpyi a kàntugo wà Jwumpe Nintanmpe na, Poli mpyi a fyànha a puru mpemu jwo dánafɛebil'á ke. Pire kafinivinibii mpyi maha yi yu dánafɛebil'á na Poli jyɛ Yesu tũntunŋɔ mɛ. Lire mpyi a Poli lùuni pyi l'à yîri, ka u u lɛtɛɛ sɛmɛ ná jwuŋgam'i mà tùugo Kòrɛnti dánafɛebil'á. Uru lɛtɛɛŋi kyaa jyɛ a cɛ mɛ, naha kurugo yɛ u à pìnni. Titi u mpyi a sà uru lɛtɛɛŋi kan Kòrɛnti shiimbil'á.

Jyɛ lire kàntugo ka Poli ná Titi si nùr'a piye nja, ka Titi si yi jwo u á na u lɛtɛɛŋi jwumpe na wá a ɲkɛɛŋɛ lɛŋɛ Kòrɛnti dánafɛebii toronkanni i (7.1-7). Lire ná li wuuni mú i, Poli mpyi a li cɛ na dánafɛebii pìi saha na jyɛ wani, mpiimu pi jyɛ na uru mɛpɛŋɛ yu ke. Lire kurugo u à ŋge lɛtɛɛŋi sɛmɛ.

Nde l'à u zhèŋi fyìinne pi yyére ná nde l'à u ta u à jwuŋgampe jwo pi na ke, u à lire yyaha jwo pi á. Mà bàra lire na, u à li cyêe pi na na uru funntanga wu u jyɛ, naha kurugo yɛ jwumpe ur'à jwo a tùugo pi á ke, pur'à ɲkɛɛŋɛ pyi u à jyɛ pi karigil'e (1--7).

Wyɛɛŋi pi mpyi na bínnini Zheruzalemu fòŋɔfɛebii ntɛɛŋi mɛɛ na ke, u à màban le pi e lire wyɛɛ binnini na (8--9).

Lɛtɛɛŋi takwɔɔre e, u à jwumpe waha mà yyaha tí ná kafinivinibil'e, pire mpiimu pi mpyi a piye pyi Yesu tũntunmii ke, u à li cyêe pi na na uru Poli à sìi Yesu tũntunŋɔ. Poli à yire jwo, naha kurugo yɛ u la mpyi pire kafinivinibii si dánafɛebii le kumpiini i mɛ (10--13).

Lɛtɛɛŋi tasiige

¹ Mii Poli u jyɛ Yesu Kirisita tũntunŋɔ mà tàanna ná Kile jyii wuuni i ke, mii ná wuu cìmpworonji Timoti u à ŋge lɛtɛɛŋi sɛmɛ, yii Kile dánafɛebii kurun'ke ku jyɛ Kòrɛnti i ná yii mpii puni pi jyɛ Kile wuu Akayi kùluni i ke, si ntun yii á. ² Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ yi na, pi i yyɛɲŋke kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á u ntɛɛŋi kurugo

³ Wuu Kile kêe, uru u jyɛ wuu Kafoonji Yesu Kirisita Tunji. Uru u jyɛ ɲùɲaare punifoo, uru u maha wuu tère tɛrigii puni i, ⁴ maa màban leni wuu e yyefuge shiŋi puni tɛrigil'e. Lire e wuu maha jini na màban leni yyefuge shiŋi puni feebil'e, bà u maha u leni wuu e mɛ. ⁵ Yii li cɛ na, bà wuu maha yyefuge taa sèl'e Kirisita mɛge kurugo mɛ, amuni Kile mú maha màban leni wuu e sèl'e Kirisita cye kurugo. ⁶ Mu aha wuu nja yyefuge e, lire ɲùŋke ku jyɛ si màban le yii e, yii raa si yyaha na Kile kuni i. Kile ká màban le wuu e, lire ɲùŋke ku jyɛ si màban le yii e, si yii pyi yii jà a wuu kyaage shiŋi kwú yiye e. ⁷ Wuu à sàa dá li na na yafyin si n-jà yii pyi yii fworo Kile kuni i mɛ, naha na yɛ wuu à li cɛ na, bà yii jyɛ na yii nàzhan lwúu ná wuu e kyaage e mɛ, amuni yii mú jyɛ na yii nàzhan lwúu màbanŋi ntaŋi i ná wuu e.

⁸ Jyɛ cìmpyiibii, yyefuge e wuu à tòro Azi kùluni i ke, wuu la na jyɛ yii i kuru cɛ. Ku fànhe mpyi a pɛɛ mà tòro wuu pɛɛge na, fo wuu sàha mpyi a tɛɛn ná l'e na wuu si n-shwɔ kwùŋi na mɛ. ⁹ Wuu mpyi a sàa li yaha na pi sí wuu bò, lire e wuu sàha mpyi a wuu sòŋɔɔre taha wuye na mɛ, fo Kile na, uru u maha kwùubii ɲɛni ke. ¹⁰ Uru u à wuu shwɔ

uru kwùñi na, u sí n-pa wuu shwò sahan̄ki. Sèe wi, wuu à tèen ná l'e na u saha sí n-pa wuu shwò. ¹¹ Yii mú na wuu tère ná Kileparege e. Yire Kilepareyi ninyahayi kurugo, kacenni Kile à pyi wuu á ke, shinnyahara na fwù kaan u á lire kurugo.

Poli à u tashage kênne

¹² Nde l'à wuu jùnyí yîrige ke, lire li nyé wuu toron̄kanni dînyéni i, mà cye cyán tène i wuu mpyi yii shwòhòl'e ke. Wuu à li cè wuye e na wuu à lire pyi ná funvyinge ná sèeni i, Kile barag'e. Sùpyire yákilifente bà t'à lire pyi m̄e, n̄ka Kile ntègeni cye kurugo l'à pyi. ¹³⁻¹⁴ Yii li cè na nde yii à kâla wuu l'et̄eribil'e maa li yyaha cè ke, wuu nyé a yafyin sém̄e mà tòro lire na m̄e. Wuu Kafoon̄i Yesu cannuruge wuu pi sí n-pyi kapun̄o si yii jùnyí yîrige, yii sí n-pyi kapun̄o si wuu wuyi yîrige. Yii à jcyèr̄e cè lire kani i mà kwò, n̄ka mii na sôn̄ni yii sí n-pa li puni yyaha cè sèl'e.

¹⁵ Mii à dá lire na, lire e, mii la mpyi si sà fworò yii na, si jwò yii na sahan̄ki. ¹⁶ Mii la mpyi si ntòro yii yyére, si n̄kàre Masedoni kùluni i, si yîri wani, si núru mpa yii yyére, bà yii si mpyi si mii téḡe mii i jà a kàre Zhude kùluni i m̄e. ¹⁷ Nyé mii nyé a pa shà m̄e, lir'à li cyêe na li nyé a mpyi mii sèe na mà? Taha mii na na karigii pyi mà tàanna ná dînyéni sùpyire pyin̄kanni i, maha jwo: «ɔɔn» maa núr'a kên̄n̄'a jwo: «ɔnhò» la? ¹⁸ Kile u nyé jwóm̄e nin̄kin foon̄i ke, uru u nyé mii shèr̄efoon̄i, mpe mii à jwo yii á ke, puru nyé a mpyi: «ɔɔn» ná «ɔnhò» tanuge e m̄e. ¹⁹ Naha na yé Kile Jyan̄i Yesu Kirisita kyaa mii ná Siliven ná Timòti à jwo yii á ke, uru mú mpyi na «ɔɔn» ná «ɔnhò» yu kani ninuuni i m̄e, jwóm̄e nin̄kinfoo u nyé u wi. ²⁰ Uru cye kurugo, Kile jwóm̄yahigii puni maha fún̄n̄o, uru cye kurugo mú, wuu maha jwo: «Amiina» maa Kile m̄ege p̄e. ²¹ Kile yabilin̄i u maha wuu ná yii fàn̄he jyahage Kirisita wwōn̄ege e, uru mú u à wuu cwò̄n̄r̄o mà pyi uye wuu, ²² maa u fyè̄ni bwòn̄ wuu na, maa u Munaani le wuu e. Lire kurugo yacenyi san̄nyi Kile à bégel'a yaha wuu m̄e na ke, wuu à tèen ná l'e na wuu sí yire ta.

²³ Yii li cè, mii la nyé a mpyi si ngaha nò yii na m̄e, lire kurugo mii nyé a núr'a shà wani yii yyére Kòrènti kàn̄he e m̄e. Mii aha fin̄e, Kile kà na yaha m̄e, uru u nyé mii shèr̄efoon̄i. ²⁴ Wuu nyé na n̄ko si fàn̄ha cyán yii na yii jaaran̄kanni i Kile kuni i m̄e, jaha na yé yii à fàn̄ha ta l'e. N̄ka wuu la na nyé si yii téḡe bà yii fun̄nyi si mpyi si ntáan m̄e.

2

¹ Lire e mii la saha nyé a mpyi si ntòro yii yyére, wuu kwò a sà wuye yyahayi tanha m̄e, ² jaha na yé mii aha yii yyahayi pyi y'à tanha, jofoo u sí n-jà mii fun̄n̄ke pyi ku táan yé? Yii kanni pi sí n-jà mii fun̄n̄ke pyi ku táan, n̄ka mii aha yii yyahayi pyi y'à tanha, di yii sí n-jà lire pyi n-jwo yé? ³ Lire kurugo mii mpyi a l'et̄er̄e tun yii á, bà li si mpyi, mii aha nò yii yyére, yii pi à yaa yii mii fun̄n̄ke táan ke, mii àha n̄kwò sà yyetanhara ta wani m̄e. Mii à dá li na na mii funntange na nyé yii puni funntanga. ⁴ Mii nàvun̄n̄o wu ná mii yyetanha wu u mpyi a l'et̄er̄e sém'a tun yii á, mii mpyi na nyilwòhe tîrige. Lire nyé a pyi si yyetanhara nò yii na m̄e, n̄ka si li cyêe yii na na yii kyal'à waha mii na sèl'e.

⁵ Ngemu u à pyi yyetanhare jùn̄ke ke, mii Poli kanni yyahe bà urufol'à tanha m̄e! Yii puni yyahayi urufol'à tanha. N̄ka mii la nyé si jwo ntòro m̄e, lire e mii sí n-jwo, yii p̄i yyahaya u à tanha. ⁶ Yii shinnyahara à bê maa ndemu pyi urufol' na ke, lir'à yaa. ⁷ N̄ka num̄e, yii yàfa u na, yii i màban le u e, bà li si mpyi u yyahe kà n̄kwò ntanha si u yákilin̄i jyahangurugo m̄e. ⁸ Lire kurugo mii na li caa yii á, yii i li cyêe u na na u kyal'à táan yii á. ⁹ L'et̄er̄en̄i mii mpyi a sém̄e mà tùugo yii á ke, mii mpyi a uru sém̄e mú si yii zò shwò ngíi si jicè kampyi yii na mii jwumpe puni kurigii jaare. ¹⁰ Yii aha yàfa ngemu na ke, mii mú sí yàfa urufol' na. Kirisita u nyé mii shèr̄efoon̄i, yii aha mii jya lire na, mii à li pyi yii kurugo, ¹¹ bà li si mpyi, Sitaannin̄i kà n̄kwò tajyige ta wuu shwòhòl'e m̄e, jaha na yé wuu à sàa u funzò̄n̄ore cè.

¹² Nye mii à nɔ Torasi kànhɛ e ke, Jwumpe Nintanmpe pu nyɛ na Kirisita kyaa yu ke, Kafoonji mpyi a kuni pwó mii á puru njwunji kurugo. ¹³ Lire ná li wuuni mú i, mii yákiliŋji mpyi a tɛɛn mɛ, ɲaha na yɛ mii nyɛ a mpyi a na cɛmpworonji Titi ɲya mɛ. Nye ka mii i kuni cya pi á, maa ɲkàre Masedoni kùluni i.

Poli báaraŋi pyinƙanni

¹⁴ Wuu fwù kan Kile á, uru u maha wuu pyi yawiiye njemu yi maha Kile sífente cyêre wuu ná Kirisita wwoɲɛɛge kurugo ke. U maha wuu pyi wuu u Kirisita kyaa yu cyeyi puni i. Lir'á Kirisita kani pyi l'á nɔ cyeyi puni i, bà wusunani nùge maha ɲkɛɛge kafɛɛge e mɛ. ¹⁵ Yii li cè na mpíi pí nyɛ zhwoŋi kuni i ná mpíi pí nyɛ kwùŋi wuuni i ke, Kirisita cye kurugo, wuu na nyɛ mu à jwo wusuna nùguntanga wu Kile á, ɲgemu nùgo ku maha nɔni pire puni na ke. ¹⁶ Mpíi pí nyɛ kwùŋi kuni i ke, pir'á nùgumpɛnge ki, ɲkemu ku sí kwùŋi nɔ pí na ke; mpíi sí pí nyɛ zhwoŋi kuni i ke, pir'á nùguntanga ki, ɲkemu ku maha shìŋi nɲɲkwombaaŋi kaan ke*.

Nye jofoo u sí n-jà ɲge báaraŋi shiŋi na yɛ? ¹⁷ Shinɲyahara à Kile jwumpe pyi nàfuu cya kuro, ɲka wuu nyɛ pire fiige mɛ. Kile u à wuu tun, u à li cè na wuu na u jwumpe yu fyɲmpe funŋke e, Kirisita wwoɲɛɛge e.

3

¹ Nye tá puru jwump'á li cyêe na wuu na wuye mɛtanga yu yii á bɛ? Bà pi sanmpíi maha li pyi mɛ, wuu à yaa wuu a lɛtɛrii kaan yii á, mpíimu pí nyɛ na wuu mɛtanga yu laa, yii a pire fiigii tùuge wuu á? ² Yii yabilimpíi pí nyɛ wuu lɛtɛɛŋi, ɲgemu u à sémɛ wuu zòmɲyaagii na ke, sùɲɲire puni sí n-jà u kála si u yyaha cè. ³ Sèɛŋi na, yii na nyɛ lɛtɛɛ, Kirisita à ɲgemu sémɛ wuu cye kurugo ke. U nyɛ a sémɛ ná sémɛŋkyaani i mɛ, ɲka ná Kile ɲyii wunji Munaani i u à sémɛ. U nyɛ a sémɛ kafaatenyɛ na mɛ, ɲka sùɲɲaŋi zòmbilini na u à sémɛ*.

⁴ Kirisita cye kurugo, wuu à sàa dá lire na Kile yyahe taan. ⁵ Wuu nyɛ a li yaha wuye funŋ'i na báaraŋi wuu nyɛ na mpyi ke, na wuu fànhɛ k'á u pyi mɛ, Kile fànhɛ cye kurugo wuu maha já a u pyi. ⁶ Uru u à pyinƙanna kan wuu á wuu pyi u báaraɲyii, wuu raa tunmbyaare nívɔnnɛ kyaa yu sùɲɲir'á. Tire tunmbyaare nyɛ mu à jwo saliya ɲgemu u à sémɛ mɛ, Kile Munaani i t'á fworɔ. Saliyaŋi maha mpa ɲùŋɔ kuu kwùŋi na, ɲka Kile Munaani maha ma ná shìŋi nɲɲkwombaaŋi i.

⁷ Saliyaŋi u maha mpa ɲùŋɔ kuu kwùŋi na ke, Kile mpyi a uru karigii sémɛ kafaatenyɛ ɲun'i. Uru Saliyaŋi mpyi a pa ná sɪnampe mpemu i ke, puru mpyi maha Kile tɔnnɲunjiMusa yyahe pyi ku u ɲi, fo Izirayeli shiinbii mpyi na já a ku wíi mɛ, mà li ta puru sɪnampe mpyi na si mɔ mɛ. ⁸ Nye Saliyaŋi kuni sɪnampe ká mpêe lire pyinƙanni na, tá Kile Munaani kuni wumpe cye si n-tòro mɛ? ⁹ Kuni li maha kwùŋi nɔ sùɲɲaŋi na ke, lire sɪnampe ká mpêe amɛ, ndemu li maha sùɲɲaŋi pyi u à tíi Kile yyahe taan ke, lire u sɪnampe cye si n-tòro mà? ¹⁰ Sɪnampe p'á fyànha a tòro ke, puru nyɛ a sɪi yafyɲ numɛ wumpe tɛgele baa wumpe taan mɛ. ¹¹ Yaage ku nyɛ yakwɔgo ke, kuru ká sɪnama ta, ɲke ku nyɛ ku si n-kwɔ mɛ, kuru wuuni nyɛ a tòro mà?

¹² Tire sɔnnɔre tatahage ku nyɛ wuu á, lire l'á wuu ta wuu u karigii pyi fyagara baa. ¹³ Wuu nyɛ na li pyi Musa fiige mɛ. Uru mpyi maha vɔannɔ tò u yyahe na, Izirayeli shiinbii ká ɲkwɔ u yyahe sɪnampe ɲya takwɔge e mɛ. ¹⁴ Pi yákilibii mpyi a pa ntò. Lire l'á pi ta ali nɲɲjaa, pi aha a tunmbyaare nɲɲɲɛɛre jwumpe kálali, li maha mpyi mu à jwo vɔannɔ k'á

* **2:16** Kàshige ká ɲkwɔn a kwɔ, mpíi pí a pyi javeebii ke, pire maha ntàanna piye na, bilibii pí à ta kàshige cyage e ke, maa pire tàanna pí kàntugo maha mpa jyè kànhɛ e. Kànhɛ shiinbii funntanga wuubii maha cige wyɛɛre nɲɲcɛnnɛ tà kwɔn maha ɲcyán ɲcyán pyenkuunji i, maa nùguntanga yaayi yà súgo. Kuru nùguntange ku maha fwore ke, kuru maha ntáan kàshikwɔnnbil'á. ɲka ku maha mpyi bilibil'á kwù nùgo. * **3:3** Saliyaŋi u mpyi a kan Musa á ke, uru mpyi a sémɛ kafaatenyɛ na (Ekizodi 24.12). Kile tɔnnɲunji Zheremi a jwo na Kile sí u Saliyaŋi nívɔnni sémɛ sùɲɲire zòmɲyaagil'e (Zheremi 31.33).

para pi yyaha na, maha pi pyi pi sì raa pu yyaha cini mε. Kirisita wwoŋεεge kanni cye kurugo kuru vāanŋke sí n-jà n-láha wà yyaha na. ¹⁵ Ali ninjaa, pi aha a Musa sémébii kâlili, kuru vāanŋke maha pi yákilibii tò. ¹⁶ Nka ŋgemu ká núru maa uye kan Kafoonji á ke, kuru vāanŋke maha láha urufoo yyaha na. ¹⁷ Kafoonji kyaa l'à jwo naha ke, Kile Munaani kyaa li. Kafoonji Munaani† ká mpyi ŋgemu i ke, urufoo sàha maha mpyi bilere e mε. ¹⁸ Vāanŋa nyε a para wuu mpiimu yyaha na mε, wuu puni pi maha Kafoonji sīnampe jaa‡. Lire kurugo canŋa maha canŋa, wuu maha ŋkēenŋi na mpyi Kafoonji fiige, sīnampe pà sí i bârali pà na. Kafoonji Munaani cye kurugo lire maha mpyi.

4

¹ Kile à jùŋaara ta wuu na, maa ŋge báaraŋi le wuu cye e. Lire e sàage nyε na jyè wuu e mε. ² Wuu à numpire karigii puni jwɔ yaha, jùzogore na ntaa cyire jcyiimu i ke. Wuu nyε na nàjwɔhɔrɔ pyi mε, wuu mú nyε na Kile Jwumpe labali na yu mε, sēenŋi wuu nyε na fīniŋi na yu, bà sùpyire puni si mpyi si jà li cè piye e na wuu na nyε sēeshiin mε. Kile u nyε wuu shèεfoonji cyire karigil'e. ³ Lire ná li wuuni mú i, Jwumpe Nintanmpe wuu nyε na yu ke, puru ká nta pu nyε a fīniŋe mε, mpīi pi nyε kwùŋi kuni i ke, pir'á pu nyε amuni. ⁴ Tire sùpyire ti nyε ti nyε Kile kuni i mε, Sitaanninŋi u nyε ŋge dīnyenŋi jùŋufoonji ke, ur'à ti yákilibii tò. Lire e Kirisita u nyε Kile nàŋjaŋi ke, Jwumpe Nintanmpe pu nyε na uru sīnampe cyēre ke, puru maha fīniŋe pi á mε. ⁵ Wuu nyε na wuye kyaa yu yīi á mà dε! Yesu Kirisita kyaa wuu nyε na yu, uru u nyε Kafoonji. Wuu pi ke, wuu na báare yīi á Yesu kurugo. ⁶ Kilenŋi u à jwo tèecyiini i na: «Bēenmpe pu láha numpini na» ke, uru ninunŋi u à bēenmpe le wuu zòmpyaagil'e, bà li si mpyi, Kile sīnampe pu nyε Yesu Kirisita yyahe e ke, wuu u puru cè mε.

Poli fànhe mée nyε k'à cyére ke, u mabann'à nyaha

⁷ Nyε uru jçenŋi sēe wunŋi nyε wuu e, ali mà li ta wuu fàn'h'à cyére. Li nyε mu à jwo nàfuubwɔhɔ k'à le pworocwol'e bà li si mpyi si jçè na sífente kakyanhala woore nyε a fworu wuu e mε, ŋka Kile e t'à fworu. ⁸ Kyaage shinŋi pun'à tège wuu na, ŋka wuu maha tafworonŋ ta. Wuu yákilibil' à wùrugo, ŋka sònŋɔrɔ tatahaga nyε a fô wuu na mε. ⁹ Pi maha wuu kyérege, ŋka Kile à kwôro ná wuu e. Pi maha wuu bwùun na jcyáan, ŋka wuu maha yīri. ¹⁰ Pi maha wuu caa raa bùu tèrigii puni i bà pi à Yesu bò mε, ŋka Kile maha wuu wwù bà sùpyire puni si mpyi si jçè na Yesu na nyε nyii na mε, na uru cye kurugo wuu nyε nyii na. ¹¹ Mà wuu yaha nyii na, wuu na nyε kwùŋi laage e tèrigii puni i Yesu kurugo bà sùpyire puni si mpyi si jçè na Yesu na nyε nyii na, maa fànhe kaan wuu cyeere fànha baa woor'á mε. ¹² Lire e wuu na nyε kwùŋi jwɔge e bà yīi si mpyi si shinŋi sēe wunŋi ta mε.

¹³ Y'à jwo Kile Jwumpe Semenŋi i na: «Mii à dá Kile na, lire kurugo mii à jwo u mεge na.» Wuu mú à dá u na, lire kurugo, wuu na u jwumpe yu. ¹⁴ Wuu à li cè na Kile u à Kafoonji Yesu jè a yige kwùŋi i ke, uru mú u sí wuu jè ná Yesu i, si wuu ná yīi bīnni u yyahe taan. ¹⁵ Nyε yīi kurugo jcyii karigii pun'à nɔ wuu na, bà shinŋyahara si mpyi s'a bârali Kile kasinani ceveebii na, lire si fwùŋi ninŋanŋi pyi u nyaha, u mεge si mpêe mε.

¹⁶ Lire l'à sàage pyi ku nyε a jyè wuu e mε. Wuu cyeere fànhe mée ká a jcyérenŋi, là na bârali wuu múnahigii fànhe na canŋa maha canŋa. ¹⁷ Yyefuge nimbileni i wuu nyε numε ke, kuru na wuu bégeli Kile sīnampe tégelε baa wumpe mε na, puru sì n-kwò mε. ¹⁸ Sùpyanŋi maha yaayi njemu jaa ke, wuu nyε na yire caa mε. Nje yī nyε wà nyε na yī jaa mε, yire wuu nyε na jcaa, naha na yε yaayi sùpyanŋi maha jaa ke, yire sí n-kwò; nje yī nyε wà nyε na yī jaa mε, yire nyε na ŋkwùu mε.

† 3:17 Kafoonji Munaani ná Kile Munaani nyε ninŋin. ‡ 3:18 Pii maha jwo: «Wuu pi maha Kafoonji sīnampe wíi, maa pu cyére mu à jwo dùba e pu nyε.»

† 3:18 Pii maha jwo: «Wuu pi maha Kafoonji sīnampe wíi, maa pu cyére mu à jwo dùba e pu nyε.»

5

¹ Cyeeere ti nyε wuu na ηke jìñke na ke, tire na nyε mu à jwo vùnnɔ. Wuu à li cè na kuru ká ncwo, Kile à бага nìncennε yaha wuu yahare e nìnyinji na, sùpya cyε bà k'à kuru yaa mε, kuru nyε na ηkèεge mε. ² Mà wuu yaha kuru vùnnɔke e, wuu na ηkyèn, naha na yε wuu la à sì si ηkàre kuru bage e Kile yyére si cyere nivənnɔ ta. ³ Sèenji na, wuu sí cyere nivənnɔ ta, wuu cyere baa wuu sì n-pyi mε. ⁴ Mà wuu yaha kuru vùnnɔke e, wuu na ηkyaali maa ηkyèn. Li nyε mu à jwo na wuu la na nyε Kile u tire cyeeere láha wuu na mà dε! Wuu la na nyε u cyeeere nivənnɔte bâra, tire ntemu ti nyε ti nyε na fwónre mε, bà tire si mpyi, cyeeere ti nyε na fwónre ke, si tire fáa mε. ⁵ Kile yabilinji u à wuu dá tire cyeeere nivənnɔte mεε na. U à u Munaani kan wuu á. Lire e ke wuu à tèen ná l'e na u sí tire cyeeere nivənnɔte kan wuu á.

⁶ Lire kurugo wuu yákilibil'à tèen tèrigii puni i, ali mà li ta wuu à cè na mà wuu yaha nte cyeeere e, wuu ná Kafoonji laag'à tɔɔn wuye na. ⁷ Wuu nyε na u naa mε, ηka wuu à dá u na, maa naare u kuni i. ⁸ Sèenji na, wuu yákilibil'à sàa tèen, wuu la mú sí nyε si fworon te cyeeere e si sà ntèen Kafoonji yyére. ⁹ Lire l'à li ta, wuu à kàre Kafoonji yyére yo, wuu nyε jìñke na yo, wuu maha wuye waha maa u nyii karigii pyi. ¹⁰ Naha kurugo yε wuu pun'à yaa wuu sà yyére Kirisita yyahe taan, u u shin maha shin sàra u tàanna ná urufoo kapyin kil'e jìñke na, katiigii bâra kapegigii na.

Kirisita à wuu ná Kile shwəhəŋji yaa

¹¹ Lire kurugo wuu na fyáge Kafoonji na, maa Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á, bà pi si mpyi si nyε pu na mε. Kile à wuu karigii puni cè. Mii na sònnji na wuu kapyiin kii na nyε yii funɲi'í mú. ¹² Wuu nyε na puru yu sí wuye cyée yii na sahan ki mε, ηka wuu na pu yu si pyin kanna kan yii á, bà yii si mpyi si jùñjirire ta wuu báaranji nimpynji kurugo mε. Lire pyin kanni na, karigii cyi nyε na naa ke, mpíi pi nyε na piye pèrε ná cyire e maa ninyambaagii yaha ke, pire ká a yà yu yii na, yii sí tajwugo ta. ¹³ L'aha nta wuu funɲyi nyε wuu á mε, kuru nyε tapege mε, wuu ná Kile shwəhəŋl'e yire nyε. Li mú sí ká nta na wuu funɲyi na nyε wuu á, yii kurugo lir'à pyi. ¹⁴ Yii li cè na bà Kirisita à wuu kyaa táan uy'á mε, wuu na wuu karigii puni pyi kuru tange kurugo. Wuu à dá li na na uru nin kinji u à kwú sùpyire puni cyaga, lir'à pyi mu à jwo ti pun'à kwú. ¹⁵ U à kwú sùpyire puni cyaga, bà li si mpyi mpíi pi nyε shì na ke, pire kà ha raa pi nyii karigii pyi sahan ki mε, ηka Kirisita u à kwú maa jè pi kurugo ke, pi a pi karigii pyi pi a ntàanni ná uru nyii wuuni i.

¹⁶ Lire kurugo numε, wuu saha nyε na sùpya cwôre na ntàanni ná sùpyire sònnɔŋkanni i mε. Tèni l'e, wuu mpyi a Kirisita cù mà tàanna ná sùpyire sònnɔŋkanni i. Nka numε, wuu saha nyε a u cù amuni mε. ¹⁷ Ngemu ká mpyi Kirisita wwoŋεεge e ke, urufoo maha mpyi shinfəŋɔ. U maha toron kanni ninjyeeni yaha, maa nivənnɔ lwó. ¹⁸⁻¹⁹ Cyire karigii pun'à fworon Kile e. U à wuu ná uye shwəhəŋji yaa Kirisita cyε kurugo, maa uru báaranji le wuu cyε e na wuu a yi yu sùpyir'á, na Kirisita cyε kurugo Kile à u ná sùpyire shwəhəŋji yaa. U saha nyε a ti kapegigii wii kyaa mε. U à wuu tun na wuu a puru jwumpe yu sùpyir'á.

²⁰ Lire e ke wuu maha yu Kirisita cyaga numε. Li nyε mu à jwo Kile yabilinji u nyε na yu wuu cyε kurugo. Kirisita mεge na, wuu na li caa yii á, yii yii ná Kile shwəhəŋji yaha u jwɔ. ²¹ Kirisita u nyε u nyε a kapii pyi mà nya mε, Kile à uru pyi u à wuu kapegigii tugure lwó, bà wuu si mpyi si ntii Kile yyahe taan Kirisita cyε kurugo mε.

6

¹ Wuu ná Kile na nyε báarapyinεε. Lire kurugo wuu na li caa yii á, Kile à jwɔ yii na maa ndemu pyi yii á ke, yii àha lire yaha li pyi kan wɔɔ baa mε. ² Yii li cè na Kile à jwo:

«Tèni l'à táan mii á ke, lire e mii à mu jarege shwɔ,
zhwonji canŋke, mii à mu tégε*.»

Nyε mii cìmpyiibii, yii lógo, Kile nyii tèni li nyε numε, zhwonji canŋke ku nyε ninjaa.

* 6:2 Ezayi 49.8

³ Wuu la nyε sî wurugo sùpyanji wà tufiig'á, wà u kwò a ncèege cyaga ta wuu báaranji na mε. ⁴ Lire e wuu maha li cyêre wuu kapyiinjii puni cye kurugo na wuu na nyε Kile báarapyii. Wuu maha kyaage ná kanhare ná yyefuge kwú wuye e. ⁵ Bwónre yo, kàsujyiini yo, mà sùpyire sòn a yaha wuu na yo, báarawayi yo, njómbaarji yo, njylmbaarji yo, wuu maha cyire puni kwú wuye e. ⁶ Wuu na báare ná zòvyinre e, wuu à sèenji cè. Wuu lùun'à táan, wuu zòh'á jwò. Kile Munaani maha wuu tère, tàange sèe woge na nyε wuu e. ⁷ Wuu na sèenji jwumpe yu, Kile sífente na nyε wuu á. Wuu à ntiiñi pyi wuu kàshikwónyaayi, si wuu zàmpeenbii tún, si wuye màra. ⁸ Pii maha wuu père, pii maha wuu fare, pii maha wuu mepenge yîri, pii maha wuu metange yîri. Pii maha sônñi na wuu maha pire jwò fáanji, mà li ta sèenji wuu maha yu. ⁹ Pi maha piye pyi mu à jwo pi nyε a wuu cè mε, mà li ta sùpyire pun'à wuu cè. Pi maha wuu wíi kwùu fiige, mà li ta wuu nyε nyii na. Pi maha wuu kyérege, nka wuu nyε a kwù mε. ¹⁰ Pi maha sônñi na wuu yyah'à tanha, mà li ta wuu funntanga wuubii pi nyε tèrigii puni i. Pi maha wuu sônñi fòhófee, mà li ta wuu à shinnyahara pyi t'à pyi yaarafee. Pi maha sônñi na yaaga nyε wuu cye e mε, mà li ta yaayi puni nyε wuu wuyo.

¹¹ Kōrenti shiinbii, wuu à fíniñ'a jwo yii á. Wuu à yii kyaa táan wuy'á sèl'e. ¹² Wuu nyε a cyé si yii kyaa táan wuy'á mε, nka yii à cyé si wuu kyaa táan yiy'á. ¹³ Nyε mii na yu ná yii e mu à jwo mii pyii. Yii wuu kyaa táan yiy'á, bà wuu à yii kyaa táan wuy'á mε.

Mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, yii yii karigii pyinjanni cè ná pire e

¹⁴ Mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, yii ná pire nyε a yaa yii pyi pwoo mε. Katiigii ná kapegigii sí n-jà n-shà kununi i la? Bèenmpe ná numpini sí n-jà n-shà sijcyan la? ¹⁵ Wwónεege nkire ku nyε Kirisita ná Sitaanninji shwòhòl'e yε? Mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i mε, wwónεege nkire ku nyε pire ná Kile kuni jaarafeebii shwòhòl'e yε? ¹⁶ Ngwòñi ngire u nyε Kilejaarebage ná kacynmbage shwòhòl'e yε? Wuu pi nyε Kileni nyii wunji bage, bà Kile à yi jwo na:

«Mii sí n-tèen pi shwòhòl'e,
si mpyi ná pi e.
Mii sí n-pyi pi Kileni,
pi sí n-pyi mii shiinbii†.

¹⁷ Lire kurugo Kafoonji Kile à jwo:

“Yii fworó pi shwòhòl'e,
yii wâl'a láha pi na,
yii àha mbwòñ yajwòhòge kà tufiige na mε.

Lire ká mpyi, mii sí jεε yii na‡,

¹⁸ si mpyi yii Tunji,

yii sí n-pyi mii pùnampyire ná mii pùceepyire.”

Kafoonji Kile Sinji Punifoo u à jwo amuni.»

7

¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, ná Kile s'à cyire jwòmyahigii lwó wuu á, lire kurugo wuu wuu cyeere ná wuu zòmpyaagii fíniñ'a yige kajwòhòyi puni i, wuu wuye waha wuu raa si yyaha na fyinmpe karigil'e, wuu raa jaare Kile yyahafyagare e.

Poli funntange nùñke

² Wuu na li caa yii á, yii jεε wuu na. Wuu nyε a kapyimbaala pyi wà na mε, wuu nyε a wà wuu kèege mε, wuu mú nyε a wà yaaga nàjwòhòrò mε. ³ Puru kajwuuni bà li nyε si yii cèege mà de! Mii à fyánha a yi jwo yii á, na yii kyal'à táan wuu á sèl'e. Yafyin si n-jà wuu láha wuye na diñyēñi i mε, ali kwùñi mú si n-jà mε. ⁴ Mii à sàa dá yii na, maa naye pèe ná

† 6:16 Levitiki 26.12; Zheremi 32.38; Ezekiyeli 37.27 ‡ 6:17 Ezayi 52.11

yii kani i sèl'e. Numε, mii yákiliñ'á à tèen sèl'e. Wuu mée nyε yyefuge e ke, mii funñk'á à táan sèl'e.

⁵ Sèenji na, mà lwó wuu à nɔ Masedoni kùluni i ke, wuu nyε a yyenñe ta mε. Yyefuge shiñi puni na nyε wuu na. Pi mpyi na yoge kwùun wuu na kàmpanñyi puni na, fyagare sí mpyi wuu e. ⁶ Nka Kile u maha cwònróməfeebii fòonñi ke, uru u à wuu fòonñɔ Titi mpanji cyε kurugo. ⁷ Nyε Titi mpanji kanni bà mε, nka yii kan'á à funñke níñe jñenñkanni ndemu na ke, lir'á à wuu puni funñyi níñe mú. U à yi jwo wuu á na mii seepenge na wá yii na, na kani li mpyi a pyi ke, na lir'á yii yyahayi tanha, na numε yii à mii kani cù ná yii cyeyi shuunñi i. Lir'á là bâra mii funntange na.

⁸ Leterenji mii à tùugo yii á ke, u jwumpe mén'á yii yyahayi tanha ke, mii nyε a naye cêεge mε. Mii mpyi na nko si naye cêεge tēni l'e li mpyiñi i, naha na yε mii à li cè na u mpyi a yii yyahayi tanha, nka lir'á pyi tère nimbilere funñ'i kanna. ⁹ Lire e mii funntanga wu u nyε numε. Yii yyetanhare bà t'á mii funñke táan mε, nka l'á pyi kanñɔ mà yii pyi yii à yii toronkanni kēenñe ke, lire l'á mii funñke táan. Yii yyahay'á tanha mà tàanna ná Kile nyii wuuni i, lire e ke, nde wuu à pyi yii na ke, lire nyε a para mε. ¹⁰ Yii li cè na yyetanhare t'á sùpyanji ta mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, tire maha u pyi u à u toronkanni kēenñe maa shwɔ. Maye ncēεge nyε lire e mε. Nka yyetanhare ntemu ká mpyi nge dñyēñi woro ke, tire maha kwùñi nɔ sùpyanji na. ¹¹ Yyetanha kani l'á yii ta mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, lir'á nkēenñi ngemu lēñe yii karigil'e numε ke, yii uru kàanmucya. Kani l'á pyi yii shwɔhɔl'e ke, yii à li lwó yiye e si wenkuro kwòñ lire na numε. Lire kanni bà mε, yii à li cyēe na yii saha nyε a nεε lire kapiini pyifoonji na yiye shwɔhɔl'e mε. Lire kan'á sàa yii lùuni yîrige. Yii mú à fyá sèl'e. Yii la mpyi a sù si nùru mii nya, yii à yii pèεge pyi maa lire kani pyifoonji tùn. Yii à li cyēe pyiñkannigii puni na, na yii à yiye fínin'a yige lire kani i. ¹² Lire e mii nyε a mpyi a lēterenji tùugo yii á, kapiini pyifoonji, lire nyε mε l'á pyi ngemu na ke, pire wá kurugo mε. Yii à wuu kani cù ná yii cyeyi shuunñi i pyiñkanni ndemu na Kile yyahe taan ke, mii mpyi a u tùugo yii á, yii puni si lire cè. ¹³ Lire l'á wuu funñyi pyi y'á níñe.

Lire kanni bà mε, nka yii à Titi yákiliñi tñe tñenñkanni ndemu na, ka u u yîri yii yyére ná funntange nkemu i ke, lir'á wuu funñyi pyi y'á táan sèe sèl'e mú. ¹⁴ Mii à yii metanga yyere u á, yii mú nyε a mii sílege mε. Yaaga maha yaaga wuu à jwo yii á ke, yir'á pa nta sèe. Amuni, nje wuu à jwo Titi á yii kyaa na ke, yire mú à pa nta sèe. ¹⁵ Tēni i u à shà yii yyére ke, yii à u jwómēeni cù, maa u cùmu lemε jwɔ pēente funñke e pyiñkanni ndemu na ke, u funñɔ nyε à wwò lire na mε, lir'á là bâra u tàange na mà yyaha tí ná yii e. ¹⁶ Mii funntanga wu u nyε, naha na yε mii sí n-jà n-dá yii na karigii puni i.

8

Ntēgenji Kōrenti dānafēebil'á pyi Zheruzalēmu wuubil'á ke

¹ Mii cìnmppyiibii, Kile à jwɔ Masedoni kùluni dānafēebii na jwɔñkanni ndemu na ke, wuu sí lire yyaha jwo yii á. ² Pi à kyaala sèl'e, nka pi funñyi mpyi a táan sèl'e. Kuru funntange kurugo, ali mà li ta fòñɔfee pi à sù pi pi, Kile wuubii pi nyε Zheruzalēmu kànhe e ke, pi à nkanñi pyi sèl'e pir'á. ³ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, pi à pi pèεge pyi, pi bá à tòro pi pèεge taan. Wá bà u à fànha cyán pi na mà dε! Pi à li lwó piye e. ⁴ Pi à sàa wuu jáare, na Kile wuubii pi nyε Zheruzalēmu i ke, na wuu kuni kan pir'á, pire mú si pi tēge. ⁵ Lire kanni bà pi à pyi mε, Kafoonji á pi à piye kan yyecyiige na, maa nta a piye kan wuu á mà tàanna ná Kile nyii wuuni i. Lire pi à pyi ke, lir'á tòro wuu sòññonkanni taan. ⁶ Lire kurugo wuu à li cya Titi á u shà yii yyére, báaranji nñcēñi jwɔ u à cù na yii wyérenji bínnini ke, u u sà uru fùññɔ. ⁷ Dániyanji i yo, Kile Jwumpe njwunji i yo, ncēni i yo, mà karigii puni pyi ná sèl'e yo, mà wuu kyaa táan yiy'á sèl'e, bà wuu à yii kyaa táan wuy'á sèl'e mε, yii a sàa jwɔ cyire karigii puni i. Nyε bà yii à jwɔ cyire karigil'e mε, yii yiye waha yii i mpyi amuni nge wyérenji nkanñi kàmpanñke na mú.

⁸ Fànha bà mii nyé na ŋko si ŋcyán yii na mà de! Pi sanmpil'à piye waha maa ndemu pyi ke, lire mii nyé na yu yii á, si yii tàange kàanmucya kampyi tàange sèe wogo ku nyé ku ki. ⁹ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita à ŋwə yii na ŋwəŋkanni ndemu na ke, yii à lire cè. Pèente ná yaayi puni mpyi u á, ŋka yii kurugo, u à cyé yire puni na, bà yii si mpyi si Kile yaayi nɪŋcɛŋɪyɪ ta mɛ.

¹⁰⁻¹¹ Nyé na tanyage mii sí n-jwo yii á. Yii à fyànha a uru wyéɛɛŋi mbɪnnɪŋi kani sɔnnɪ'a ta, maa li ŋwə cū tanjyee. Lire e numɛ, mii na sɔnnɪ yii aha lire kani pyi mà nɔ li tɛgɛni na, lire sí n-pwɔrɔ. Yii li pyi ná uru yákiliŋi nɪŋcɛnnɪ i, ŋgemu i yii à li ŋwə cū ke, yii tàanna ná yii pèɛge e. ¹² Sùpya la ká mpyi si kyaa pyi uye e Kile kurugo, lir'à táan Kile á. Ŋka u pèɛge nyé ŋkemu ke, kuru na Kile maha ŋcáa. Ŋke ku nyé ku nyé u á mɛ, Kile si kuru cya u á mɛ.

¹³ Mii nyé a jwo na yii pi sanmpii wuuni ŋjaanɪ tɛg'a yii wuuni kèɛge mɛ, ŋka mii la nyé sùpyire puni si ntàanna. ¹⁴ Sí na nyé yii na nɪŋjaa, lire e ke, mpɪi pi nyé sí baa ke, yii pire tɛgɛ. Sí ká mpa mpyi pire na canŋka mà yii ta sí baa, pire sí n-jà yii tɛgɛ. Lire ká mpyi, yii puni sí n-tàanna, ¹⁵ bà y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i mɛ, na:

«Ŋgemu u à yalyire nɪŋyahara kuu ke, uru woore paanga nyé a kwôro mɛ; ŋgemu u à nɪmpyigere kuu ke, uru woore mú nyé a u kùuŋɔ mɛ*.»

¹⁶ Wuu à fwù kan Kile á, u à Titi pyi u à yii kani cū ná u cyeyi shuunnɪŋi i wuu fiige. ¹⁷ Wuu à li cya u á, u sà fwoɔ yii na, ka u u ŋɛɛ, ŋka lire mpyi a u ta u à li lwó uye e mà kwò, ŋaha na yɛ li mpyi a sàa táan u e. ¹⁸ U ná wuu cɪnmpworonɪ wà wuu sí n-tun yii yyére. Dánafeebii kuruyi puni na uru cɪnmpworonɪ kère Jwumpe Nintanmpe ŋjwuŋi kurugo. ¹⁹ Mà bàra lire na, dánafeebii kuruyi y'à u le ná wuu e wuu kùsheŋɛɛ lire wyéɛ binnini na. Wuu na uru báaraŋi nɪŋcɛnnɪ pyi Kafoonji pèente kurugo, si li cyêe na wuu la na nyé si wuu cɪnmpyiibii tɛgɛ.

²⁰ Wuu à kuru wyéɛɛnyahage karigii cwɔɔnrɔ amuni, bà li si mpyi wà kà ŋkwò cwò cyaga ta wuu báaraŋi na mɛ. ²¹ Wuu la nyé s'a wuu karigii pyi ntɪŋi i Kafoonji yyahe taan kanna mɛ, ŋka sùpyire yyahe taan mú.

²² Wuu sí wuu cɪnmpworonɪ wabɛɛ bàra pi na si ntun yii á. Wuu à uru ŋge kàanmucya karii nɪŋyahagil'e, mà li ŋya na u à uye kan Kile báaraŋ'á. U bá à là bàra u uye kanŋkanni na báaraŋ'á numɛ, ŋaha na yɛ u à dá yii na sɛl'e. ²³ Titi wi ke, uru na nyé mii wwoŋɛɛ ná mii báaraŋyɪɛɛ. Wuu na báare yii á. Dánafeebii kuruyi y'à wuu cɪnmpyiibii mpɪi shuunnɪŋi tun. Pi na báaraŋi pyi Kirisita mɛge mpèenɪ kurugo. ²⁴ Lire kurugo yii li cyêe pi na na pi kyal'à táan yii á, dánafeebii kuruyi y'à pi tun ke, yire si ŋcè na wuu nyé na yii kère tawage e mɛ.

9

¹ Nyé wyéɛɛŋi yii nyé na bɪnnini si ntɛgɛ Zheruzalemu shiɪnbii tɛgɛ ke, ŋùŋɔ saha nyé mii i yà jwo yii á uru kyaa na mɛ. ² Ŋaha na yɛ funɪcɛnnɪke ku nyé yii á uru báaraŋi mɛɛ na ke, mii à ku cè. Mii à yii mɛtanga yyere kuru kyaa na Masedoni dánafeebii shwəhəl'e. Mii à yi jwo pi á na mà lwó fo tanjyee na, Akayi kùluni dánafeebil'à bégele si Kile wuubii tɛgɛ Zheruzalemu i. Kuru funɪcɛnnɪke ku nyé yii á ke, kur'à maban le pi shinɪyahar'e pi à ntɛgɛŋi pyi sɛl'e.

³ Lire ná li wuuni mú i, mii sí mpɪi cɪnmpyiibii tun yii yyére, ŋkèenɪ nimbwonɪ yii à ta ŋge wyéɛɛŋi kyaa na ke, uru kà mpyi laaga baa mɛ, pi i sà yii ta yii à bégele bà mii mpyi a yi jwo mɛ. ⁴ Ná lire bà mɛ, Masedoni dánafeebii pɪi ká shà ná mii i, mà sà li ta yii nyé a bégele mɛ, ku sí n-pyi silege wuu á, ŋka yii wuuni cye sí n-tôro. ⁵ Lire e mii à li ŋya na mii à yaa mii i mpɪi cɪnmpyiibii ŋáare, pi raa wá na yyaha na yii yyére, wyéɛɛŋi ŋwəmɛɛni yii à lwó ke, pi i sà uru karigii cwɔɔnrɔ mà jwo mii u nɔ wani ke. Lire sí li cyêe na yii à u kan ná funŋɔ nɪŋkin i, mà ta fànha nyé a cyán yii na mɛ.

* 8:15 Ekizodi 16.18

⁶ Yii li cè na mu aha sùmashi nimpyigere nûgo, sùma nimpyigere mu maha ñkwòn. Mu sí kà ñnyahawa nûgo, mu maha ñnyahawa kwòn. ⁷ Pèrège shin maha shin à lwó uye funn'i si ñkan ke, urufoo u kuru kan. U li pyi ná funntange e, l'aha mpyi mu à jwo fànha kyaa mε, ñaha na ye shinji u à ñkanji pyi ná funntange e ke, uru kyaa li maha ntáan Kile á. ⁸ Síni na ñye Kile á si kacennkii shini puni pyi yii á, bà yii si mpyi s'a yii màkwuñwóyaayi puni taa tèrigii puni i fo si shinnyahara tège tegennkannigii ñnyahagii na, ⁹ bà y'à sémε Kile Jwumpe Semēni i sùpyani ñncēnni kyaa na mε na:

«U maha fòñfēebii kaan sèl'e,
u cēnmpe ñye a sīi na ñkwūu mε*.»

¹⁰ Kile u maha sùmashini kaan faapyin'á, maa yalyire kaan u á ke, uru sí yii cyeyaayi ñyaha mú, bà pi sanmpii si mpyi s'a yaaya ñnyahaya taa yii á mε. ¹¹ Yii sí yaayi shini puni ta, bà yii si mpyi s'a pi sanmpii kaan sèl'e tèrigii puni i mε. Lire ká mpyi, wyéēni yii sí n-kan wuu sà ñkan ke, shinnyahara sí fwù kan Kile á uru kyaa na. ¹² Uru wyéēni yii sí n-binni ke, uru sí Kile wuubii wuuni ñwó Zheruzalēmu kànhe e. Lire kanni bà mε, li sí n-pyi kañuñ pi si fwù kan Kile á sèl'e. ¹³ Pi aha uru ntēēni ta, pi sí Kile kēe, ñaha na ye pi sí li cè na Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná Kirisita e ke, na yii à dá puru na, maa pu kurigii ñaare, maa yii cyeyaayi táali sèl'e ná pi e, mà bāra sùpyire sannte na. ¹⁴ Ñwōñkanni na Kile à sàa ñwó yii na ke, lire kurugo pi sí raa Kile ñáare yii á, si yii kyaa táan piy'á sèl'e.

¹⁵ Ñye mii cìnmppyiibii, Kile à yabwōhe ñkemu kan wuu á mana, ná sùpya si n-jà yi yyaha jwo mε, wuu u pēe kuru kurugo.

10

Poli à uye tànga jwo u tūnture báarañi i

¹ Mii cìnmppyiibii, pìl'à jwo na mii Poli ká mpyi yii shwōhōl'e, mii maha mpyi fyagarafoo, ñka mii aha mpyi latōnge e, mii maha mpyi nò. Mii na li caa yii á Kirisita ñūmpinje ná u cēnmpe kurugo, ² mii aha nō wani yii yyéē, mii la ñye sī sà jwūngama jwo yii na mε. Ñka mpīi pi ñye na ñko na wuu na wuu karigii pyi mà tàanna ná sùpyire sōññōñkanni i ke, mii kōni sí n-sà jwūngama jwo pire na. ³ Sēē wī, wuu puni na ñye sùpyii, ñka kàshige wuu ñye na ñkwūun ke, wuu ñye na ku kwūun mà tàanna ná sùpyire sōññōñkanni i mε. ⁴ Ñaha na ye wuu kàshikwōnyaayi ñye a yīri sùpyire yyéē mε, Kile yabilinji fāñhānyahaga yaaya yi. Wuu maha Sitaanninji fāñhe kēēge ná y'e, ñaha na ye wuu maha sùpyire sōññōre laaga baa woore shi tò. ⁵ Yampeente jwumpe pu maha sùpyire sige ti si Kile cè mε, wuu maha ñēē puru pà tufiige na mε. Wuu maha sùpyire sōññōre puni kēēñi, bà ti si mpyi si ñēē Kirisita na mε. ⁶ Yii aha u ñwōmēēni cū karigii puni i tēni ndemu i ke, mpīi pi sí n-cyé u na ke, wuu sí pire tūn.

⁷ Yii maha karigii cwōre cyi ñyanñkanni na, mà ta yii ñye a cyi ñwōhe cè mε. Yii wà ká nta u à dá li na na uru na ñye Kirisita wu, urufoo u li cè na bà uru ñye Kirisita wu mε, amuni wuu mú ñye. ⁸ Fāñhe Kafoonji à kan wuu á ke, mii mēē ká nta mii i ñko si naye pēe si ntōro ná kuru kani i, kuru silege ñye mii na mε. Kuru fāñh'à kan wuu á, si yii tège yii a si yyaha na Kile kuni i, ku ñye a kan wuu á si yii wuuni kēēge mε. ⁹ Yii àha raa sōñni na mii à na lēteribii tūugo yii á si yii pyi yii fyá mε. ¹⁰ Ñaha na ye pìl'à jwo na mii lēteribii jwumpe fāñh'à ñyaha maa súuli, ñka na mii aha mpyi yii shwōhōl'e, mii fāñhe maha ñcyéē, mii jìn'à jwuntarama jwo mε. ¹¹ Pirefee pi li cè, bà wuu à yi jwo wuu lēteribil'e mε, wuu aha nō wani, amuni wuu sí li pyi.

¹² Mpīi pi maha piye kēre ke, taha yii na sōñni na wuu ñye pire fiige? Wuu si ñēē wuye tàanna ná pi e mε! Pi maha piye tàanni ná piye e, maa piye wīi. Lir'à li cyēē na pi ñye a cyiige mε. ¹³ Wuu pi ke, wuu ñye na wuye dūruge na ntūuli wuu pērēge taan mε. Báarañi Kile à le wuu cye e, ná yii mú na ñye u e ke, ur'à láha cyage ñkemu i ke, wani wuu maha

* 9:9 Zaburu 112:9

wuye dùrug'à láha. ¹⁴Wuu pi à pyi shincyibii mà Jwumpe Nintanmpe jwo yii á Kirisita kyaa na. Lire e ke wuu à nò wani yii yyére ke, wuu saha nyé a tòro wuu tēgeni taan mē. ¹⁵Lire e wuu nyé a tòro wuu báaraŋi tēgeni taan, mà sà pi sanmpii wuŋi lwó, si wuye pēe ná ur'e mē. Yii dāniyaŋi ká mpa mpēe, wuu na sōnŋi wuu báaraŋi sí n-shà yyaha na yii yyére, si ntàanna ná Kile u tēgeni nɪncyeeni i. ¹⁶Lire ká mpyi, kìrigii cyi nyé yii kàntugo ke, wuu sí n-jà Jwumpe Nintanmpe caala si nò cyire e, mà ta wuu nyé a wuye pēe ná piiberii báara nimp̄ȳi i mē.

¹⁷Y'à sémē Kile Jwumpe Semēŋi i na: «ŋgemu la ká mpyi si pēene taha yaaga na ke, urufoo u ti taha Kafoonji Kile na*.» ¹⁸Yii li cè, sùpyaŋi u nyé na uye metanga yu ke, Kafoonji Kile si jēe urufoo na mē, u yabiliŋi na ŋgemu metanga yu ke, uru na u maha jēe.

11

Poli ná tūntunmpii kafinivinibii kani

¹Ei! Mii cìmp̄ȳiibii, kamp̄ȳi yii mpyi na sí jēe mii sɪŋcompe kwú yiye e tère nimbilere e, lire mpyi na sí n-táan mii i. Nyé yii pu kwú yiye e. ²Yii tàange na nyé mii i fo mà pyi yɪnc̄ȳegē, lire s'à fworō Kile e, naha na yē li na nyé mu à jwo mii à yii cū nò nɪŋkin mē na, uru u nyé Kirisita. Mii la nyé si yii kan u á pūcepyinōcembaala fiige. ³Ŋka mii na fyáge yii yákilibii ká ŋkwò ŋkēenŋe, pwəŋkanni na yii à yiye pwə Kirisita na ke, yii i lire yaha, bà wwòŋ'à cwòore tēg'a Awa jwə fáanŋa a wurugo mē. ⁴Naha na yē mii à li n̄ya na wà ká mpa yabere jwo yii á Yesu kyaa na njemu yi nyé yi ná wuu wuyi nyé nɪŋkin mē, yii maha jēe yire na. Wà mú ká munaani labere kyaa jwo yii á ndemu li nyé li ná yii zòm̄pyaagii funŋə wuuni nyé nɪŋkin mē, lire nyé mē mà jwumpe nintanmpe pabere jwo yii á, mpemu pu nyé pu ná wuu wumpe nyé nɪŋkin mē, yii maha ntíl'a dá puru na, ⁵mà li ta, pire yii nyé na sōnŋi tūntunmii, maa sōnŋi mēgefēe pi ke, mii á pi nyé a pwórə mii na cyaga maha cyag'e mē. ⁶Ali mii mēe ká mpyi mii nyé a jwumpe cè sèl'e mē, nde li nyé j̄c̄en̄i kuni ke, mii à là cè lire e. Wuu à lire cyēe yii na pyiŋkannigii puni ná karigii puni i.

⁷Mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á mana, mii nyé a yafyin cya yii á mē. Lir'à li cyēe na mii à naye t̄rige maa yii dùrugo. Lire na nyé kapyimbaala la? ⁸Mii à jēe dānafeebii kurun̄ȳi yà cyeyaaya na, maa jēe pi i mii s̄ara, bà mii si mpyi si jà raa báare yii á mē. ⁹Tēni i mii mpyi yii yyére ke, mii cyēge mpyi a kūŋə, ŋka mii nyé a j̄en'a naye t̄iŋe yii wà na mē. Yaayi kani li mpyi mii na ke, cìmp̄ȳiibii pi à ȳiri Masedoni kùluni i ke, pir'à pa yire kan mii á. Mii nyé a s̄aa jēe mà na tugure tēge yii wà j̄un̄'i mē, mii mú si ti tēge yii wà j̄un̄'i mē. ¹⁰Lir'à pyi k̄aŋə mà mii j̄un̄ke ȳrige. Akayi kùluni puni i, sùpya si n-jà lire wwū mii i mē. Mii na puru yu mà taha Kirisita sēen̄i na, uru sēen̄i u nyé mii zòmbilini i. ¹¹Mii à jwo na mii nyé a j̄en'a na tugure tēge yii j̄un̄'i mē, lir'à li cyēe na yii kyal'à p̄en mii á la? Kile à li cè na yii kyal'à táan mii á.

¹²Nyé mii sí raa na báaraŋi pyi bà mii à tēe na u pyi mē, bà li si mpyi, tūntunmpii pi nyé na piye pēre na pire na nyé wuu fiige ke, pire kà n-jà raa piye tàanni ná wuu e mē.

¹³Tūntunmii kafinivinimii pi. Pi maha sùpyire wuruge, maa piye pyi mu à jwo Kirisita tūntunmii. ¹⁴Li nyé a s̄aa p̄aa wuu e mē, naha na yē Sitaann̄i yabiliŋi maha uye pyi bēenmpe mēlēke fiige. ¹⁵Lire e ke l'aha yii p̄aa si Sitaann̄i báarapyiibii n̄ya pi à piye pyi báarapyi sēe wuu fiige mē. Yii li cè na Kile sí n-pa pi puni s̄ara si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e.

¹⁶Mii sí yi taha yii á, wà tufige kà n-si raa sōnŋi na s̄icyere ti nyé mii i mē. Ŋka yii mēe ká nta yii sōnŋi na mii na nyé s̄icyerefoo, yii jēe na s̄icyeere na tère nimbilere funŋ'i, bà mii si mpyi si naye pēe mē. ¹⁷Mpe mii sí n-jwo numē ke, Kafoonji bà u à puru jwo a kan mii á mē. Mii sí n-jwo s̄icyerefoo fiige. ¹⁸Ná shin̄yahara s'à tiye pēe mà tàanna ná sùpyire pyiŋkanni i, mii mú sí naye pēe, ¹⁹naha na yē yii maha s̄icyerefeebii karigii kwú yiye e jwun̄yahama baa, mà li ta yii na sōnŋi na yii na nyé yákilifee. ²⁰Tire sùpyire ti maha yii cū

* 10:17 Zheremi 9.23

bilii fiige, maa yii cyeyaayi lyî, maa yii nànwòhòre, maa piye pèe yii na, maa yii bwùun yii yyahayi i ke, yii maha tire karigii kwú yiye e. ²¹ Wuu nyɛ a ɲɛn'a lire fiige pyi mɛ, lire na yii nyɛ na wuu sɔnni fànha baa shiin la? Tá kur'à yaa ku pyi wuu á silege?

Mii sí n-jwo mu à jwo sicyerefoo. Pi sanmpii maha piye pèe ná ndemu i ke, mii mú sí n-jà naye pèe ná lire e. ²² Pi aha jwo na pire na nyɛ Eburu shiin, mii mú na nyɛ uru wà. Pi aha jwo na pire na nyɛ Izirayeli shiin, mii mú na nyɛ uru wà. Pi aha jwo na pire na nyɛ Ibirayima tùluge shiin, mii mú na nyɛ uru wà. ²³ Pi aha jwo na pire na nyɛ Kirisita báarapyii, mii na nyɛ Kirisita báarapyi mà tòro pi taan. Mii na yu ɲumbwuyirilifoo fiige. Mii à báaranjii pyi mà tòro pi taan, mii kàsunjii jyligil'à nyaha pi wogigii na, mii bwɔɔnre nizhwɔɔr'à sàa nyaha. Mii múnaan'à pyi kwùnjii ɲwɔge e tooyi njemu i ke, yir'à nyaha pi wuyi na. ²⁴ Yahutuubii pìl'à mii bwòn fo tooyo kanjuro, tɔɔgɔ maha tɔɔgɔ tiripaanni ɲɛɛ benjaaga ná ke ná baacyɛɛre pi à le mii i. ²⁵ Ɔrɔmu fànhafeebil'à mii bwòn tooyo taanre ná kàbil'e. Tɔɔge k'e, sùpyir'à mii wà si mbò ná kafaayi i. Bakwɔɔg'à kɛɛge ná mii i tooyo taanre suumpe lwɔhe ɲun'i. Mii à canmbile ɲinjin ná numpilaga ɲinjin pyi suumpe lwɔhe ɲinke e. ²⁶ Mii à kùshɛgii ɲinyahagii pyi, cyire tooy'e, mii múnaani mpyi kwùnjii ɲwɔge e mu à jwo: lwɔhe tajyiilige e ná nàŋkaabii cye e ná mii shinjii sùpyiibii ná supyishinjii sannjii wuubii cye e. Kànhe e yo, sige e yo, suumpe lwɔhe ɲun'i yo, mii cìnmpyiibii pi à piye pyi dánafee mà ta dánafee bà mɛ, pire cye e yo, mii múnaani mpyi kwùnjii ɲwɔge e. ²⁷ Mii à báaranjii pyi sèl'e, maa kanhare kwú naye e. Mii à numpiliye ɲinyahaya pyi mii nyɛ a ɲɔɔ mɛ. Mii à katege ná byage shwɔ. Tèrii ɲinyahagil'e, mii maha ɲjyì ta mɛ. Mii à wyeere shwɔ, vàanya mpyi mii á mɛ. ²⁸ Mà bàra yire puni na, canja maha canja mii funŋk'à ɲɛn ná dánafeebii kurunji puni i. ²⁹ Wà fànha ká nta k'à cyɛɛ, mii woge mú à cyɛɛ. Wà ká kapii pyi, lire maha waha mii na sèl'e.

³⁰ Kampyi mii à yaa mii i naye pèe, mii sí naye pèe na fànhanjicyɛɛre kurugo. ³¹ Kile u nyɛ Kafoonjii Yesu Kirisita Tunji ke, ur'à li cè na mii nyɛ a finɛ mɛ. Uru u à yaa ná pèente e tèrigii puni i fo tèekwombaa. ³² Mà mii yaha Damasi kànhe e, fànhafoonjii u mpyi na saannjii Aretasi karigii cwɔɔnre kuru kànhe e ke, uru mpyi a pìi yaha pi a tajjijwɔyi kàanmucaa, bà pi si mpyi si mii ta ɲcù mɛ. ³³ Nka dánafeebil'à mii le shàhal'e mà yige ɲkununke wyige e, kànhe kàntugo. Lire l'à pyi mii shwonjanni.

12

Karigii Kile à cyêe Poli na ke

¹ Fo mii i naye pèe, ali mà li ta kanjwɔɔ nyɛ lire na mɛ. Lire e ke karigii Kafoonjii à cyêe mii na, maa ɲcènjii ɲgemu kan mii á ke, mii sí yà jwo yire e numɛ. ² Mii à nànjii wà cè*, ɲgemu u à dá Kirisita na ke, Kile à u lwó a kàre ɲinjinjii tanrewunji i†, li yyee kɛ ná sicyɛɛre u nyɛ ɲge. Lir'à pyi mà uru nànjii ta ná u cyee e yo, l'à pyi mà u ta u cyee baa yo, mii nyɛ a cè mɛ, Kile kanni u à yire cè. ³ Mii kɔn'à cè na uru nànjii à shà Arijinanji i maa mpa. Lir'à pyi mà u ta ná u cyee e yo, l'à pyi mà u ta u cyee baa yo, mii nyɛ a cè mɛ, Kile kanni u à yire cè. ⁴ U à shà Arijinanji i maa jwumpe mpemu lógo ke, puru yyaha si n-jà n-jwo mɛ, sùpya bà nyɛ a yaa u a puru jwumpe yu u ɲwɔge e mɛ. ⁵ Nyɛ mii sí n-jà naye pèe si li cyêe na mii u nyɛ uru nànjii, ɲka mii si lire pyi mɛ. Mii aha a si naye pèe, karigii cyi nyɛ na mii fànhe ɲcyɛɛnji cyêe ke, cyire kanni kàmpanjke na mii sí naye pèe. ⁶ Mii la mɛɛ ká mpyi si naye pèe, tire nyɛ sicyere mɛ, ɲaha na yɛ sèenjii mii sí n-jwo. Nka mii si lire pyi mɛ, ɲaha na yɛ mii na ndemu pyi, maa njemu yu ke, mii la na nyɛ sùpyire ti mii cù a tàanna ná yire e kanna. ⁷ Mii la nyɛ sùpyire ti pèene taha mii na, mà li ɲunke pyi na mii à kakyanhala kariii ɲya mɛ.

* **12:2** Poli ká jwo na ur'à Kirisita cyelempanyi wà cè, uye kyaa na u nyɛ. † **12:2** Nɲinjinjii tanrewunji u nyɛ ɲinjinjii tɛɛɛni. Mà tàanna ná Yahutuubii sɔnnjɔnkanni i, kuru cyage e Kile à tɛɛn, pi maha ku pyi Arijinanji mú.

Lire e Kile à yyefuge kà tège mii ɲuŋ'i, bà ɲguro maha sùpya súuli u cyeere e mɛ. Li ɲye mu à jwo Sitaannɲi tũntunɲi wà u à yyefuge yaha mii na, bà li si mpyi, mii àha naye pɛe mɛ. ⁸ Mii à Kafoonɲi ɲáare tooyo taanre, u kuru yyefuge láha na na, ɲka u ɲye a ɲɛɛ mɛ, ⁹ maa mii ɲwɔ shwɔ na ur'à cɛnmpe mpemu pyi mii á ke, na puru sí mii ta, ɲaha na ye tɛni i sùpyanɲi fành'à cyére ke, lire tɛni i uru fànhɛ maha kuye yal'a cyêe. Lire kurugo li maha ntáan mii á mà naye dùrugo na fànhɲcyɛrɛrɛ tɛni i, bà Kirisita fànhɛ si mpyi si tatɛngɛ wwû mii i mɛ. ¹⁰ Lire e mii fànhɛ ká ɲcyére, lire ɲye mɛ pi aha mii cyahala, lire ɲye mɛ mà kawaa pyi mii na, lire ɲye mɛ mà mii kyéregɛ, lire ɲye mɛ mà nàvunɲo kyaa pyi mii na Kirisita kurugo, li maha ntáan mii i, ɲaha na ye lire tɛni i Kirisita maha u fànhɛ le mii i.

Kɔrenti shiinbii kan'à Poli funɲo pɛn

¹¹ Tɛni i mii mpyi a naye pɛe ke, mii mpyi na yu sicyerefoo fiige, ɲka yii pi à mii pyi mii à li pyi. Yii pi mpyi a yaa yii a mii mɛtange yu, ɲaha na ye li mɛɛ ká nta na mii ɲye yaaga mɛ, pire tũntunmpii yii ɲye na sɔnnɲi shinbwoo ke, pi ɲye a pwórɔ mii na yafyin kàmpaɲa na mɛ. ¹² Karigii cyi à li cyêe na mii na ɲye Yesu tũntunɲo ke, mii mpyi a naye waha maa cyire pyi yii shwɔhɔl'e. Yii à Kile sífente fyèni ná kabwɔhigii ná kakyanhala karii nɲyahagii ɲya mii cye kurugo. ¹³ Mii ɲye a na tugure yaha yii ɲuŋ'i mɛ, lire kanni baare e, ɲaha mii à pyi dánafeebii kurunɲi sanɲy'á ná mii ɲye a li fiige pyi yii á mà ye? Yii tanga ku ɲye mii na, yii yafa na na.

¹⁴ Yii wíi, na tontanrewog'á mii ɲye na sì wani yii yyére, ɲka mii mɛɛ sì na tugure yaha yii ɲuŋ'i mɛ, ɲaha na ye yii cyeyaayi kurugo bà mii ɲye mɛ, yii yabilimpíi kurugo mii ɲye. Pyibilere ɲye na wyére caa na li sifeebii ɲwɔ caa mɛ, ɲka sifeebii pi maha wyéreni caa na pyibileni ɲwɔ caa. ¹⁵ Mii wi ke, mii sí ɲɛɛ na cyeyaayi puni kan yii kurugo ná funntange e, si naye kan ntaha yi na mú. ɲye mii aha yii kyaa táan nay'á amuni, lire li sí yii pyi na yii àha mii kyaa táan yiy'á sahanɲi mà?

¹⁶ Yii à li cè na mii ɲye a naye tɪnɛ wà tufige na mɛ, ɲka yii pìi saha na ɲko na mii à cyìige dɛ, na mii à yii wyéreni wà lyí sɲncyiimpe e. ¹⁷ Lire e ke mpíi mii à tun yii á ke, pire wà à yii yaaga nàɲwɔhɔr'a pa ɲkan mii á la? ¹⁸ Mii à li cya Titi† á, u shà yii yyére ná wuu cɛnmpworonɲi i. Taha Titi à yii wyére nàɲwɔhɔrɔ la? Taha mii ná Titi sɔnnɲoɲkanni wá nɲkin karigil'e mɛ? Taha wuu ɲaaranɲkanni wá nɲkin mɛ?

¹⁹ Mà lwó tɛmɔni i, yii na sɔnnɲi na tanga wuu ɲye na ɲcaa yii á, lire sí bà mɛ. Wuu maha yu Kile yyahe taan, Kirisita wwoɲɛge e. Wuu ntàannamacinmpyibii, yaaga maha yaaga wuu à jwo ke, wuu à yire puni jwo, bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i mɛ. ²⁰ Mii na fyáge si zhà yii yyére, mii àha ɲkwò sà yii ta yii à pyinɲkanni labɛɛ lwó ndemu li ɲye li ɲye a táan mii á mɛ. Lire baare e nde mii sí n-pyi ke, lire mú sì n-táan yii á mɛ. Lire ɲwɔhe ku ɲye, mii na fyáge, mii àha ɲkwò zà mbɛmbaanɲi ná yɲncyɛge ná lùwirini ná ɲyɲpɛnni ná jwoore ná mekegere ná yàmpeente ná ɲyàhanɲurugunɲi ta yii shwɔhɔl'e mɛ. ²¹ Mii na fyáge, mii aha shà yii yyére, Kile kà ɲkwò mii sílege yii á sahanɲi mɛ. Mii na fyáge, sùpyire t'à kapegigii pyi, maa mpyi ti ɲye a láha ti katupwɔhɔyi ná ti jacwɔɔre ná ti sílege baa karigii na mɛ, mii àha ɲkwò mɛɛ sú tire kurugo mɛ.

13

Yɛɛyi nizanɲyi

¹ Mii tontanrawoge ku sí n-pyi ɲke yii yyére. Wuu sí n-sà kapegigii pyifeebii sàra si ntàanna ná pi kapyinɲkil'e, bà y'à jwo Kile Jwumpe Semɛni i na: «Shiin shuunni taanre ká kani ndemu ɲya tapyige e ke, lire kani sí n-cwɔɔnrɔ si ntàanna ná pire nɲjwuyi i*.» ² Mii tozhɔnwoge yii yyére, mpíi pi mpyi a kapegigii pyi ke, mii mpyi a pire puni yeɛ, mà bàra sùpyire sannte na. Numɛ, mà mii laage yaha k'à tɔɔn yii na, mii sí yi jwo yii á sahanɲi, mii

† 12:18 Poli mpyi a jwo uru cɛnmpworonɲi kyaa na mà kwò (8.22). * 13:1 Duterenɔmu 19.15

aha sà mpiimu ta pi i kapegigii pyi sahan̄ki ke, mii sì ku táan pìrefee na m̄e. ³ Ná yìi s'á jwo na yìi la j̄ȳe si j̄c̄e na Kìrisita u à u j̄wumpe le mii j̄w̄oge e, yìi sí li c̄e. Kìrisita fànhe j̄ȳe a cȳ́e yìi karigil'e m̄e, u maha u sífente cȳ́e yìi na. ⁴ S̄e wi, t̄eni i pi mpyi na u kw̄ore cige na ke, u mpyi a uye pyi fànha baa yaaga, ñka u à j̄e a f̄woro kw̄ùñi i Kile sífente cye kurugo. Wuu fàn̄h'á cȳ́e, bà Kìrisita woge mpyi a cȳ́e m̄e. Ñka wuu aha núr'a shà yìi yȳ́e, yìi sí li j̄ya wuu karigii pyin̄kanni i, na Kile maha fànhe kaan wuu á, bà u à ku kan Kìrisita á m̄e.

⁵ Yìi yiye kàanmucya s̄e s̄èl'e kampyi s̄eñi na yìi na jaare Kile kuni i. Yìi j̄ȳe a li c̄e yiye e na Yesu Kìrisita na j̄ȳe yìi e mà? U aha nta u j̄ȳe yìi e m̄e, lir'á li cȳ́e na yìi à kùun̄'a cwo Kile kuni i. ⁶ Ñka mii na s̄on̄ñi yìi sí li c̄e yiye e na wuu j̄ȳe a kùun̄'a cwo Kile kuni i m̄e.

⁷ Wuu na Kile jaare, yìi àha ñkw̄ò kapii pyi m̄e. Li kapyiini j̄n̄ñke bà ku j̄ȳe si li cȳ́e yìi na na wuu na j̄in'a kyaa pyi m̄e, ñka li kapyiini j̄n̄ñke ku j̄ȳe si yìi j̄ya kac̄enne tapyige e. Yìi a kac̄enn̄ii pyi, ali lire m̄éé ká nta li sí li cȳ́e na wuu à wurugo, lire j̄ȳe tapege m̄e. ⁸ Wuu sì n-jà Kile s̄eñi f̄ȳinn̄e m̄e, nde kanni wuu sí n-jà n-pyi ke, lire li j̄ȳe mà u pyi u a sì yyaha na. ⁹ Wuu fànhe m̄éé ká nta k'á cȳ́e, ka yìi woge si mp̄e, lire na j̄ȳe wuu á funntanga. Wuu Kilej̄arege ku j̄ȳe, yìi ndire le Kile kuni i.

¹⁰ Mà mii laage yaha k'á t̄on̄ yìi na, mii na nge let̄eñi s̄emeni si ñkan yìi á, bà li si mpyi, mii aha n̄o yìi yȳ́e, mii àha zà yafyin cw̄on̄r̄o ná fahan'i si ntàanna ná Kafoon̄i fànhe nin̄kange e mii á m̄e. U à kuru fànhe kan mii á, si yìi t̄ège yìi a sì yyaha na Kile kuni i. Ku j̄ȳe a kan si yìi j̄n̄ñ̄o kyán Kile kuni na m̄e.

Jwumpe nizanmpe

¹¹ J̄ȳe num̄e, mii c̄in̄mpyiibii, yìi pyi funntange e. Nde li sí yìi pyi yìi ndire le Kile kuni i ke, yìi a lire pyi. Yìi a màban leni yiye e. Yìi yìi s̄on̄ñ̄ore pyi nin̄kin, yìi i yȳeñ̄ñke yaha ku pyi yìi ná yiye shw̄oh̄l'e. Lire ká mpyi, Kilen̄i u maha tàange ná yȳeñ̄ñke kaan ke, uru sí n-pyi ná yìi e. ¹² Yìi a c̄in̄mpworogo f̄w̄ùñi kaan yiy'á ná fun̄nc̄enn̄i i. Kile wuubii pi j̄ȳe naha ke, pìre pun'á yìi sh̄é̄e. ¹³ Wuu Kafoon̄i Yesu Kìrisita u j̄w̄o yìi na, tàange ku j̄ȳe Kile e ke, kuru ku pyi yìi ná yiye shw̄oh̄l'e, yìi i mpyi Kile Munaani ww̄on̄ēge e.

Lɛtɛɛŋi Poli à tun Galati kùluni dánafeebil'á ke **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke**

Kini mege pi maha mpyi Turiki numɛ ke, Galati shiinbii mpyi a tɛɛn lire kini i cyage k'e. Poli à tooyo shuunni pyi pi yyére na Jwumpe Nintanmpe yu, puru njwunji tooy'e pìi mpyi a dá Yesu na. Nyɛ Poli Kile jwumpe jwunɔkwooni kàntugo Galati shiinbil'á, Yahutuubii pìi mpyi a shà maa pi pyi na Yesu Kirisita dányanji kanni sì n-jà sùpya shwɔ u kapegigii na mɛ, fo mu aha a Yahutuubii làdaabii kurigii naare mú. Lire e pi mpyi na yu na fànha ku nyɛ ku ki dánafeebii puni pi kwòn mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e.

Poli à jwo na mu à pyi Yahutu yo, mu nyɛ a pyi Yahutu mà yo, sùpyire puni sí n-shwɔ Yesu Jwumpe Nintanmpe mpemu kurugo ke, na tire sùpyire kàlan'á kàntugo wà puru jwump'á. Poli à lógo na Galati dánafeebii wá na nko raa kàntugo wàa Kile kun'á, si ntaha pire kafinivinibii njwɔh'i ke, ka u u nge lɛtɛɛŋi sém'a tùugo pi á, maa pi yɛɛ, bà pi si mpyi si nkúu Jwumpe Nintanmpe na, si nkwooro Kile kuni i mɛ. Yɛɛyi Poli à kan pi á ke, yire yi nyɛ nje.

U à li cyêe pi na na ur'á uye kan Kile á, na Kafoonji Yesu u à uru tun uru u a Jwumpe Nintanmpe yu. U à li cyêe pi na mú, na uru ná Zheruzalemu dánafeebii kurunɔk'á bín'a tɛɛn, dánafeebii pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, maa jwo pire kyaa na. Nde na pir'á bɛ ke lire li nyɛ nde: pire dánafeebii nyɛ a yaa pi pyi Yahutuubii salianji njwɔh'i mɛ (1--2).

U à uye tígile Kile Jwumpe Semɛnɛ na, maa yi yyaha jwo pi á na Yahutuubii salianji kuni naaranji i bà zhwonji nyɛ na ntaa mɛ; nka mu aha dá Yesu Kirisita na, lire kanni li sí n-jà sùpya shwɔ (3--4).

Lɛtɛɛŋi takwɔɔre e, u à yi jwo a waha pi á na pi piye yaha Kile Munaani l'a nkɛɛnni, nahha kurugo yɛ lire li maha sùpyanji yige Musa Salianji tugure njwɔh'i, maa fànhe kan u á, u u kacɛnnkii shini puni pyi. Kacɛnnkii puni yyaha yyére wuuni sí li nyɛ tàange (5--6).

Poli à fwù kan Galati dánafeebii kurunɔk'á

¹ Mii Poli u nyɛ Yesu Kirisita tūntunŋɔ ke, mii u à nge lɛtɛɛŋi tūugo yii á. Mii u pyi Yesu Kirisita tūntunŋɔ, sùpya bà u à lire yaa mɛ, sùpya bà u à mii tun mɛ. Yesu Kirisita u à jɛ a fworɔ kwùŋi i Tufoonji cye kurugo ke, uru ná Tufoonji Kile u à wwɔ lire na. ² Mii cìmpyiibii puni pi naha ná mii i ke, mii ná pire pi à wwɔ maa nge lɛtɛɛŋi tūugo Galati kùluni dánafeebii kurunɔk'á. ³ Wuu Tunji Kile ná Kafoonji Yesu Kirisita pi njwɔ yii na, pi yyɛnɛnke kan yii á. ⁴ Yesu Kirisita u à uye kan mà pyi sáraga si wuu kapegigii yàfa wuu na, bà wuu si mpyi si fworɔ nge dɛnyɛnɛ nimpinji karigii puni i mà tàanna ná Tufoonji Kile jyii wuuni i mɛ. ⁵ Pèente ti taha Kile na tèrigii puni i, fo tèekwombaa. Amiina!

L'à Poli pàa, u lógo na Galati dánafeebil'á kuni labɛɛ lwó

⁶ L'à mii pàa sèl'e mà lógo na yii à wyère na nko raa kàntugo wàa Kile á, uru ngemu u à yii yyere maa njwɔ yii na maa yii shwɔ ke, mpìi pi nyɛ na yii shwonkanni jwumpe labali na yu ke, maa ntaha pire jwumpe njwɔh'i, ⁷ mpemu ná Jwumpe Nintanmpe nyɛ ninɔkin mɛ. Tire sùpyire na yii wuruge, Jwumpe Nintanmpe pu nyɛ na Kirisita kyaa yu ke, marii njcaa s'a puru kɛɛnni.

⁸ Wuu à njemu jwo yii á Yesu kyaa na ke, l'à pyi wuu yabilimpìi yo, l'à pyi Kile mèlɛkɛ mà yîri nɛnyinji na yo, wà ha mpa yabɛɛ jwo yii á, Kile u urufoo láŋa. ⁹ Mii à yi jwo yii á mà kwɔ, mii sí núru yi taha, Jwumpe Nintanmpe yii à lógo wuu njwɔ na, maa jɛɛ pu na ke, shin maha shin ká puru labala a jwo yii á jwunɔkanni labɛɛ na ke, Kile u urufoo láŋa.

¹⁰ Nahha yii na sɔnni numɛ bɛ? Mii na njcaa si ntáan sùpyir'á laa, mii na njcaa si ntáan Kile á? Sùpyire jyii wuuni mii na mpyi bɛ? Mii n'a mpyi na sɔnni si ntáan sùpyir'á, mii mpyi na sì n-pyi Kirisita báarapyi mɛ.

Pyinkanni na Poli à pyi Yesu tūntunṅo ke

¹¹ Mii la jye yii li cè mii cìmpyibii, Jwumpe Nintanmpe mii à jwo yii á ke, pu jye a fworò sùpya e mē. ¹² Mii jye a pu ta sùpya á mē, wà mú sí jye a mii kâla pu na mē, ṅka Yesu Kirisita yabilinji u à pu cyêe mii na.

¹³ Yii à mii pyinkanni kyaa lógo mà mii yaha Yahutuubii Kile kuni i. Yii mú s'á cè na mii à Kile dánafeebii kurunke kyéregē fo mà tòro. Mii mpyi na li kòre si ku jya. ¹⁴ Yahutuubii Kile kuni jaaraṅi i, mii mpyi na yyeṅwoge shiinbii puni yyaha na. Mii tiibii làdaabii kani mpyi a sàa waha mii na.

¹⁵ ṅka Kile à jwō mii na mà mii ta mii sàha si mē, maa mii cwōnro, mii a báare ur'á.

¹⁶ Amuni, li mú à pyi, l'à sàa bē u á mà u Jyaṅi cyêe mii na, mii s'a u kyaa yu supyishinji sanṅ'á, mpíi pí jye pí jye Yahutuu mē, mii jye a sùpya yíbe si nta li pyi mē. ¹⁷ Mpíi pí à pyi Yesu tūntunmii mii yyaha na ke, mii jye a shà Zheruzalemu i si pí jya mē. Mii à tíl'a kàre Arabubii kini i, maa yíri wani mà kàre Damasi kànhe e.

¹⁸ Yyee taanre kàntugo na, mii à kàre Zheruzalemu kànhe e, mà sà canmpyaa kē ná kanṅkuro pyi Pyeri yyéere si u cè. ¹⁹ ṅka uru ná Kafoonji Yesu cìmpworonji Yakuba baare e, mii saha jye a Yesu tūntunṅi wabere jya mē. ²⁰ Kampyi kafinara mii na sémení na ntùuge yii á, Kile u jye mii shèrēfoonji.

²¹ Lire kàntugo mii à kàre Siri kini i, maa yíri wani mà kàre Silisi kùluni i. ²² ṅka fo mà sà nō lire tēni na, Zhude kùluni dánafeebii kurunji mpyi na sàha ṅkwò a mii cè mē. ²³ Pí mpyi a lógo kanna na ṅge u mpyi na pí kyéregē si nta pí síge pí àha ndá Jwumpe Nintanmpe na mē, na uru u na pu yu sùpyir'á numē. ²⁴ Lire e ke pí na Kile metange yiri mii kurugo.

2

Jwumpe Nintanmpe Poli mpyi na yu ke, Yesu tūntunmpii sanmpil'à jye puru na

¹ Nyē yyee kē ná sicyeer'á tòro ke, ka mii i núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e ná Barinabasi i. Titi mpyi a kàre ná wuu e mú. ² Mii à nde kùluni tōge lwó, jaha na yē Kile yabilinji u à li cyêe mii na. Mii à nō wani ke, maa bínn'a tēen ná dánafeebii jūṅufēebil'e. Jwumpe Nintanmpe mii na yu supyishinji sanṅ'á, mpíi pí jye pí jye Yahutuu mē, ka mii i jyē puru yyahe e mà jwo dánafeebii jūṅufēebil'á. Mii la jye a mpyi tafēere mii à fē tanjaa ná nīnjaa Yesu Kirisita kurugo ke, tire ti kwôro kanwōo baa mē.

³⁻⁵ Nyē mà mii yaha wani, kafinivinibii pí mpyi a piye pyi dánafee fiige maa ṅwōhō a jyē wuu shwōhōl'e si nta jce pyinkanni na Yesu Kirisita à wuu shwō Musa Saliyaṅi bilere na ke, si lire kēge si nta wuu yaha bilere e sahaṅki. Ali mà li ta mii jaaraṅeeṅi Titi mpyi Yahutu mē, pí la mpyi u u ṅkwōn fānhe e mà tàanna ná Musa Saliyaṅi i. ṅka wuu jye a jēn'a wuye yaha pí cye e tēre nīnkin i, maa lógo pí jwō na mē, Jwumpe Nintanmpe pu jye sēenji ke, bà puru si mpyi si ṅkwōro yii á mē. Wuu ná Zheruzalemu dánafeebii kacwōnribii mpyi a wwō jwōmēe nīnkin na, pí jye a jēn'a fānha cyán Titi na u u ṅkwōn mē. ⁶ Jwumpe Nintanmpe wuu na yu ke, pí sí jye a jēn'a yaaga bâra puru na mē. (Sēenji na, pí tayyéregē mpyi ṅkemu ke, kuru jye yaaga mii á mē, jaha kurugo yē Kile jye a sùpya pwōṅṅo sùpya na mē.) ⁷ Sēenji na, pí à li ta na Kile à mii tun mii u sà a Jwumpe Nintanmpe yu supyishinji sanṅ'á, bà u à Pyeri tun u sà a pu yu Yahutuubil'á mē.

⁸ Kilenji u à fānhe kan Pyeri á maa u tun Yahutuubil'á ke, uru mú u à fānhe kan mii á maa mii tun supyishinji sanṅ'á. ⁹ Amuni, Yakuba ná Pyeri ná Yuhana pire pí jye jūṅufēebii, maa ntēen li taan na Kile à jwō mii na, mii u a nte tūnture pyi. Lire na pí à Barinabasi cyēge ná ndoge cū, si li cyêe na wuu ná pire na jye wwōjēe. Wuu à bínn'a tēen maa jwō li na na pire sí n-sà a Jwumpe Nintanmpe yu Yahutuubil'á. Wuu pí ke, wuu sí n-sà a pu yu supyishinji sanṅ'á. ¹⁰ Pí à wuu jáare kanna na wuu àha funṅō wwō dánafeebii fōṅōfeebii na wani mē. Mii s'á fēre sín maa lire pyi.

Poli à Pyeri la wwû Antiyoshi kànhe e

¹¹ Nyε tēni i Pyeri à pa Antiyōshi kànhe e ke, l'à fwor'a yyére na u karigii pyin'kanni mpyi a jwō mε, lire e mii à u tìhe maa u cēεge sùpyire puni jyi na. ¹² Pyeri làwwuge jùñke ku ñke: u mpyi a fyànha na lyí ná supyishin'ji san'ji dānafeebil'e, lire mpyi a jwō, ñka pìl'à yíri Yakuba yyér'a pa, pire mpyi maha jwō na supyishin'ji san'ji dānafeebii na, fo mà pa kàntugo wà pi á. ¹³ Lir'à pyi ke, ka Antiyōshi kànhe Yahutuubii dānafeebii sanmpii si mpyi jwōmyahigii shuunniffee Pyeri fiige. Ali Barinabasi yabilin'ji mpyi a taha pi fye e. ¹⁴ Mii à pa li kàanmucya mà li ta Jwumpe Nintanmpe na sēen'ji ngemu yu ke, pi jye na jaare uru sēen'ji fye e mε, ka mii i yi jwō Pyeri á pi puni jyi na:

«Mu u jye Yahutu ke, Kile kuni yyahe yyére zhēn'ji kurugo mu à jēn'a Yahutuubii làdaabii pìi yaha maa mpyi supyishin'ji san'ji fiige, lire mpyi a jwō, ñka numε, jaha na mu la jye si supyishin'ji san'ji kēēn'je fànhe e si mpyi Yahutuu ye? ¹⁵ Mii ná mu, wuu à si Yahutuu, wuu jye supyishin'ji san'ji fiige nge u jye u jye a Kile kuni cè mε. ¹⁶ Ñka lire ná li wuuni mú i, wuu à cè na sùpya si n-jà n-tíi Kile yyahe taan mà lire jùñke pyi na u à MusaSaliyan'ji kurigii jaara mε. Dániyan'ji kanni cye kurugo Yesu Kirisita na, sùpya maha ntíi Kile yyahe taan. Lire kurugo wuu mú à dá Yesu Kirisita na, bà wuu si mpyi si ntíi Kile yyahe taan mε. Lire jye Saliyan'ji kapyii mε, jaha na ye sùpya si n-sìi n-jà n-tíi ka lire jùñke si nta na u à Saliyan'ji kurigii jaara mε.»

¹⁷ Wuu pi ke, wuu na jcaa si ntíi Yesu cye kurugo, ñka l'aha mpa nta na wuu na kapegigii pyi, lir'à li cyēe na Kirisita e cyi à fworō la? Mà byanhara bá la! ¹⁸ Mu aha fworō Musa Saliyan'ji kuni i mà pa Yesu Kirisita wuuni i, kàntugo yyére maa núr'a fwor'a jyè lire kuni nìnjyēeni i, lire cye kurugo mu maha núr'a pyi Saliyan'ji kēεεfoo.

¹⁹ Mii wi ke, mii à fworō Musa Saliyan'ji i. Lire e ke mii saha jye uru Saliyan'ji jwōh'i mε. Uru Saliyan'ji yabilin'ji ngahan'ji u à mii pyi mii à fworō u e. Cyire pun'à pyi, bà mii si mpyi si nta mpyi Kile sùpya mε. ²⁰ L'à pyi mu à jwō mii ná Kirisita à kwōro sijcyan kworokworocige na. Lire kurugo mii yabilin'ji sàha bà u jye na naye karigii cwōnre mε. Ñka Kirisita na jye mii i. Kyaa maha kyaa mii na mpyi numε ke, mii à na cyεge taha Kile Jyan'ji na maa nta a li pyi. Uru u à mii kyaa táan uy'á, maa uye kan sáraga mii kurugo. ²¹ Kile à jwō mii na maa yaage ñkemu kan mii á ke, mii si n-cyé kuru na mε. Kàmpyi Kile mpyi a jwō na mu aha ntaha Musa Saliyan'ji fye e na mu à tíi uru yyahe taan, lire tēni i ke, Kirisita kwùñji mpyi na sí n-pyi kanwō baa dε!

3

Kile à jwō na sùpyan'ji maha ntíi u dāniyan'ji kurugo

¹ Yii Galati dānafeebii fun'ño baa sùpyiibii! Jofoo u à yii le kuni nimpīni i ye? Mà li ta jùñke na Yesu à kwōro cige na ke, mii à kuru fīnin'ja jwō yii á. ² Yii li cè na yii jye a Kile Munaani ta MusaSaliyan'ji kuni jaaran'ji cye kurugo mε, ñka Jwumpe Nintanmpe yii à lógo maa dá pu na ke, puru cye kurugo yii à li ta. ³ Di yii à pyi maa mpyi fun'ño baa shiin bε? Kani yii à sìi ná Kile Munaani síñi i ke, jaha na yii la jye s'a lire pyi numε ná yii yabilimpīi sífente e ye? ⁴ Karigii puni Kile à pyi yii á ke, cyir'à pyi kanwō baa kε? Ñka cyire sí jye a yaa cyi pyi kanwō baa mà dε! ⁵ Yii wíi! Kile ká u Munaani yaha l'à pa yii yyaha cù, ka yii i kakyanhala kariii pyi, yii àha raa sōññi na yii na Musa Saliyan'ji kuni jaare ke, na lire kurugo u à li pyi mε, ñka Jwumpe Nintanmpe yii à lógo maa dá pu na ke, lire kurugo u à lire pyi.

⁶ Nyε nde Ibirayima à pyi ke, lire tayyéreg'à pēe wuu á. U à dá Kile na, lire cye kurugo Kile à jwō na u à tíi*. ⁷ Lire e ke yii li cè, mpīi pi à dá Kile na ke, pire pi jye Ibirayima tūluge shiimbii sēesee wuubii. ⁸ Kile Jwumpe Semēñi mú s'à jwō a kwō na Kile na sí supyishin'ji san'ji pyi shintīlīi u yyahe taan, pi dāniyan'ji kurugo. Lire kurugo u à jwō Ibirayima á na:

* 3:6 Zhenēzi 15.6

«Mii sí jwó le supyishiní pun'á mu cye kurugo†.» ⁹ Ibirayima à dá Kile na, ka Kile si jwó le u á, amuni li mú nyé shin maha shin ká dá Kile na ke, u sí jwó le urufol'á Ibirayima fiige.

¹⁰ Mpii pi na Musa Saliyaní kuni jaare marii sônñi na Kile sí jwó le pir'á ke, pir'á cwo lañanke e mà kwò. Naha kurugo yé l'á séme Kile Jwumpe Seméni i na: «Yaaga maha yaaga k'á séme Saliyaní i ke, ngemu ká mpyi u nyé na cyire kapyagii kurigii puni jaare mé, urufol'á láña‡.»

¹¹ Nyé nákaana baa, sùpya sì n-jà n-tíi Kile yyahe taan Saliyaní cye kurugo mé, naha na yé l'á séme mú na: «Shinñi u à tíi ke, dáníyaní cye kurugo, uru maha mpyi nyii ná§.»

¹² Musa Saliyaní kuni ná dáníyaní wuuni jaarañi nyé ninñin mé, naha na yé l'á séme mú na: «Ngemu la ká mpyi si shinñi ta Saliyaní cye kurugo ke, urufol'á yaa u Saliyaní kurigii puni jaara*.»

¹³ Nka Kirisita à wuu lañanke lwó wuu cyaga, maa wuu shwò Saliyaní lañanke na. L'á séme mú na: «Shin maha shin pi à dùrugo cige e mà u bò ke, urufol'á láña†.» ¹⁴ Lir'á pyi, Kile à dùbabii mpiimu le Ibirayima á ke, bà pire si mpyi si nò supyishiní sanñi na mú Yesu Kirisita cye kurugo mé. Kile à u Munaani jwóméeni ndemu lwó ke, bà wuu si mpyi si lire ta dáníyaní cye kurugo mé.

Musa Saliyaní nyé a Kile jwóméeni fyinñe mé

¹⁵ Mii cìnmppyibii, mii sí kani là yyaha jwo yii á mà tàanna ná sùpyire karigii pyinñanni i. Shiin shuunni ká tunmbyara le, pire mú shuunni i, shin ninñin sì n-jà tire kèege mé, u mú si n-jà yaaga le tire e mé. ¹⁶ Nyé amuni Kile à tunmbyara le ná Ibirayima ná u tùluge e. Li nyé a séme: «Ibirayima ná u tùluyi i» mé. Li n'a mpyi a séme amuni, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo u tùluy'á nyaha. Nka l'á séme: «Ibirayima ná u tùluge e‡» kuru ku nyé Kirisita. ¹⁷ Mii jwumpe jwòhe ku nyé nke: Kile à tire tunmbyaare le, yyee nkwwu sicyéere ná yyee benjaaga ná ké (430) kàntugo, ka Musa Saliyaní si nta a pa. Uru Saliyaní si n-jà Kile jwóméeni fyinñe, si nta raa nko, mà li shi bò mé. ¹⁸ Kàmpyi Kile mpyi a sùpyire pyi u koolyii mà tàanna ná Saliyaní kuni jaarañi i, li sàha mpyi na sì n-pyi jwóméeni kayaala mé. Mà li ta Kile à jwò Ibirayima na jwóméeni cye kurugo.

Naha kurugo Kile à Saliyaní kan yé?

¹⁹ L'aha mpyi amuni, naha kurugo Kile à Saliyaní kan yé? U à u kan bà wuu si mpyi si u kafuunñkii cè mé. L'á pyi si yaa ná Ibirayima tùluge mpani i, kur'á Kile à nde jwóméeni lwó.

Nyé Kile mèlèkèebii ná pi toromayyahafoonji cye kurugo Saliyaní à nò sùpyire na. ²⁰ Nka tènì i Kile à lire jwóméeni lwó Ibirayima á ke, u kuro nyé a mpyi toromayyahafoonji i mé. Kile yabiliní ye ninñin u à tìl'a yi jwo Ibirayima á. ²¹ Tá lir'á li cyêe na Saliyaní à kàntugo wà Kile jwómeyahigil'á? Mà byanhara bá la! Kàmpyi Saliyaní mpyi na sí n-jà shin pyi Kile sùpya, u mpyi na sí n-jà sùpyire pyi ti tíi mú Kile yyahe taan. ²² Nka Kile Jwumpe Seméni à jwo na kapegigii mpyin'á fànha ta sùpyire puni na. Lire e ke yaayi jwóméeni Kile à lwó ke, pyinñanni ninñinñi na wà sí n-jà yire ta ke, lire li nyé mà dá Yesu Kirisita na.

²³ Mà uru dáníyaní tènì yaha li sàha nò mé, Musa Saliyaní u mpyi a tèn sùpyire puni jwun'i mà wuu pyi kàsujyii fiige. U à tèn wuu jwun'i fo mà sà nò tènì i Kile kun'á cyêe wuu na, ka wuu u dá Kirisita na ke. ²⁴ Lire pyinñanni na, Musa Saliyaní à wuu le kuni i fo mà sà nkan Kirisita á, bà wuu si mpyi s'a ntòre ná shintiibil'e Kile yyahe taan dáníyaní cye kurugo mé. ²⁵ Numé mà wuu yaha wuu à dá Kirisita na, wuu saha nyé Musa Saliyaní cye e mé.

Kile pyifente tanñanni

† 3:8 Zhenézi 12.3; 18.18; 22.18 ‡ 3:10 Duterénómu 27.26 § 3:11 Abakuki 2.4 * 3:12 Levitiki 18.5 † 3:13 Duterénómu 21.23 ‡ 3:16 Zhenézi 12.7; 13.15; 24.7

²⁶ Yii pun'à pyi Kile pyi dáníyaní cye kurugo Yesu Kirisita wwoŋeεge e. ²⁷ Yii mpíi pí à batize Yesu Kirisita wwoŋeεge e ke, yíi à Kirisita yabíliní pyínkanni lwó. ²⁸ Lire e mu à pyi Yahutu yo, mu à pyi supyishíní sanní yo, mu à pyi biliwe yo, mu nyε a pyi biliwe mà yo, mu à pyi nò yo, mu à pyi ceewe yo, sùpya nyε a wwû sùpya e mε. Yii puni na nyε nin̄kin Yesu Kirisita wwoŋeεge cye kurugo. ²⁹ Nyε yíi aha nta Kirisita wuu, yíi mú na nyε Ibirayima tùluge shiin. Yaage ŋwómεeni Kile à lwó Ibirayima á ke, yíi sí kuru ta mú.

4

¹ Yii na yaha si yi yyaha jwo yíi á. Li na nyε bà tufoo maha ŋwómεε lwó u pyà á mε. Mà pyàni yaha nàŋkocyεere e, u maha mpyi biliwe fiige, mà li ta u tuni yaayi puni nyε u wuyo. ² U byífeebii ná mpíi pí na u karigii cwóonre ke, pire maha yaha u na, fo tēni kyaa u tun'á jwo ke, lire ká nò.

³ Wuu mú pí ke, wuu mpyi mu à jwo nàŋkopyire mà wuu yaha dínyeni yasun̄nyi làdaabii bilere e. ⁴ Nka Kile ŋwómεeni tēn'á fūn̄ŋò ke, ka u u u Jyani tun u à si sùpya mà yaha MusaSaliyani ŋwòh'i, ⁵ mpíi pí nyε uru Saliyani ŋwòh'i ke, bà u si mpyi si pire nūn̄ŋò wwû bilere e, Kile si pí pyi u pyi mε. ⁶ Nde l'á li cyēe na yíi na nyε Kile pyi ke, lire li nyε Kile à u Jyani Munaani* tun yíi zòompíi na, lire l'á li ta yíi aha Kile jáare yíi maha jwo: «Baba, wuu Tu Kile!»

⁷ Nyε lir'á li cyēe na yíi à fworo bilere e. Yíi à pyi numε Kile pyi. Ná yíi s'á pyi u pyi de, yaayi puni u à bégel'a yaha u pyilibii mε na ke, yíi pí nyε yire tafeebii.

Poli fun̄ŋk'á pēn ná Galati dānafēebil'e

⁸ Nyε tēecyiini i, yíi mpyi na sàha ŋkwò a pyi ná Kile e mε, lire e yíi mpyi a yiye le yasun̄nyi bilere e, ŋjemu yi nyε yi nyε Kile sēe wun̄i mε. ⁹ Nka numε yíi nyε ná Kile e, a fo Kile bà u nyε ná yíi e, naha na yíi la nyε si nūru yiye le yire dínyeni yasun̄nyi làdaabii bilere e yε? Yire yasun̄nyi nyε fànha ná kan̄wò baa dε! ¹⁰ Yíi maha canmpyaagii cyi tōre canntanya, yiyi yà na nyε amuni, tērigii cyi na nyε amuni, yyeegii cyi na nyε amuni, naha na bε? ¹¹ Yíi kapyiínkil'á mii fun̄ŋò pēn, fo mii na sōn̄ni mii kanhare puni sí n-pyi kan̄wò baa.

¹² Mii cìnmpyiibii, mii à fworo Yahutuubii làdaabii bilere e maa mpyi yíi supyishíní sanní fiige. Mii na yíi jáare, yíi i mpyi mii fiige, yíi àha yiye le tire bilere e mε.

Mà mii yaha yíi yyéere yíi nyε a mii mūmpēnmε pyi mε. ¹³ Yíi à li cè na yampe p'á mii pyi mii à tēn yíi shwòhòl'e na tōncyiige, maa Jwumpe Nintanmpe jwo yíi á. ¹⁴ Mii yamp'á yíi tēnmε pēn, nka yíi nyε a n̄jige maa ncyé mii na mε, yíi à mii cūmò lemε ŋwò mu à jwo Kile mèlekēni wà, mu à jwo Yesu Kirisita yabíliní wí. ¹⁵ Lire tēni i, yíi yyahayi mpyi a táan ná mii i sèl'e. Numε taa kuru yyetange dε! Mii à dá li na na mii kyaa mpyi a táan yíi á, kàmpyi li mpyi na sí n-jà n-pyi, yíi mpyi na sí yíi nyiigii wwû n-kan mii á. ¹⁶ Lire e ke mii na sēen̄i yu yíi á ke, lire l'á mii pyi yíi zàmpēn bε?

¹⁷ Sùpyire ti na Jwumpe Nintanmpe labali na yu ke, tire na dírili yíi kurugo, nka sēeshiin bà mε. Pí la nyε si mii ná yíi láha wuye na, bà yíi si mpyi si zìi ntaha pire fye e mε. ¹⁸ L'á ŋwò yíi kwòro kuni n̄ncēnni i tērigii puni i, ali mii mēε ká mpyi mii nyε yíi shwòhòl'e tēni ndemu i mε. ¹⁹ Mii pyilibii, mii na n̄kànre yíi kurugo sahan̄ki layirilifoo fiige, fo Yesu Kirisita ká yíi zòompíi puni shwò a ta. ²⁰ Cyage e mii nyε amε ke, li mpyi na sí n-táan mii i mà pyi yíi shwòhòl'e nde tēni i, si jwun̄kanni kēēnnε ná yíi e, naha na yε nde mii sí n-pyi yíi á ke, mii nyε a li cè mε.

Kile ŋwómεeni ná Kile Saliyani na nyε Ibirayima cyeebii shuunn̄ni fiige

²¹ Mii à jwo yo! Yíi mpíi lá ku nyε si mpyi MusaSaliyani ŋwòh'i ke, nje Saliyani Semēni à jwo ke, yíi nyε a yire lógo mà? ²² L'á sémε na Ibirayima à pūnampyire shuunni ta, wà à ta bilicwo á, wà s'á ta u cilen̄en'á. ²³ Bilicwon̄i pyàn'á ta mà tàanna ná u sifeebii nyii wuuni i, nka cilen̄en̄i wun̄'á ta mà tàanna ná Kile ŋwómεeni i.

* **4:6** U Jyani Munaani ná Kile Munaani nyε nin̄kin.

²⁴ Mpe jwumpe jwəh'à cūgo, mp̄ii cyeebii shuunniŋi na jye mu à jwo tunmbyara tateenyē shuunni Kile à ntemu pyi ke. Agari u jye bilicwoŋi ke, uru u jye mu à jwo tunmbyaare Kile à le ná Musa e Sinayi jaŋke juŋ'i ke, u pyiibii maha sini bilii. ²⁵ Nyē Agari na jye Sinayi jaŋke fiige Arabubii kini i, maa mpyi naha Zheruzalemu kàhe fiige mú, kuru ná ku shiinbii na jye bilere e†. ²⁶ Nka Zheruzalemu kàhe ku jye n̄nyinji na ke, kuru jye bilere e mē, kuru mú sí ku jye wuu nuŋi. ²⁷ L'à séme na:

«Cijirinje, ta múgure sèl'e,
mu u jye mu sàha laa yaŋkanna cè mē, ta ŋkwúuli funntange e,
jaha na ye ceenji nòŋ'à wâl'a yaha ke,
uru pyiibii sí nyaha n-tòro n̄nyicwoŋi wuubii na‡.»

²⁸ Mii c̄nmpyiibii, yii pi ke, yii à pyi Ishaka fiige, pyiibii jwəmēni Kile à lwó maa pi kan Ibirayima á ke, pire pi jye yii.

²⁹ Bilicwoŋi pyàŋ'à ta u sifeebii jyii taŋkanni na, cilenjeŋi wuŋ'à ta Kile Munaani sífente cye kurugo. Nka bilicwoŋi pyàŋ'à tēe na cilenjeŋi wuŋi yyahe fwóhəre, fo mà sà n̄ njjaa na. ³⁰ Nyē jaha Kile Jwumpe Semēni à jwo ye? Y'à séme:

«Ma bilicwoŋi ná u jyaŋi k̄rə, jaha na ye u nàzhan jye k̄əge e ná cilenjeŋi jyaŋi i mēŠ.»

³¹ Lire kurugo mii c̄nmpyiibii, wuu jye bilicwoŋi pyi mē, nka cilenjeŋi pyiibii pi à sìi wuu.

5

Yii àha núru yiye le Musa Saliyaŋi bilere e mē

¹ Kirisita à wuu yige bilere e, bà wuu si mpyi si mpyi wuye wuu, sēenji na mē. Lire e yii kwôro pur'e, yii àha núru yiye le bilere mēere na mē. ² Yii lógo! Mii Poli, mii sí yi jwo yii á, yii aha nta yii à dá li na na yii à yaa yii kwòŋ si nta zhwa, lire e Kirisita kaŋwə saha jye yii á mē. ³ Mii sí núru pu taha yii á, shin maha shin u à uye kan pi à kwòŋ ke, urufol'à yaa u a Musa Saliyaŋi kurigii puni jaare. ⁴ Yii pi na jcaa si ntíi Kile yyahe taan Musa Saliyaŋi cye kurugo ke, yii à k̄antugo wà Yesu Kirisita na, lire e Kile sì jwə yii na si yii shwə mē. ⁵ Wuu pi ke, Kile Munaani à wuu pyi wuu à tēen li taan na wuu sí n-tíi Kile yyahe taan wuu d̄aniyaŋi kurugo. ⁶ Wuu aha mpyi Yesu Kirisita wwoŋege e, l'à pyi ŋkwòŋ yo, l'à pyi ŋkwòŋmbaa yo, lire là jye na wíi mē. Nde li na wíi ke, lire li jye mà dá Yesu Kirisita na. Wuu ná wuye shwəhəlo kapyiŋkii tàange maha lire cyēe.

⁷ Yii fēŋkanni mpyi a jwə sēenji kuni i, jofoo u à yii yige l'e ye? ⁸ Yii li cè na yii yyerefoŋi Kile kapyi bà mē. ⁹ Yii jye a cè na: «bwúurunji ȳirigeyirige yaani nimbileni maha mbyimpe n̄jcwənhəmpe puni ȳirige» mà? ¹⁰ Lire ná li wuuni mú i, mii à cyege taha Kafoŋi Yesu na na yii s̄əŋŋəŋkanni ná mii wuuni sí n-pyi n̄ŋkin. Nka shin maha shin ká yii wurugo ke, Kile sí yoge kwòŋ urufoo na.

¹¹ Mii c̄nmpyiibii, mii wi ke, mii n'a mpyi na Kile jwumpe yu mà yyaha tíi ná ŋkwòŋni i, na s̄upya sì n-jà n-shwə u baa mē, shin mpyi na sì n-si mii yyaha fwóhəre njjaa mē. Jwumpe mii na yu, na Yesu Kirisita à kwú kworokworocige na ke, puru mpyi na sì n-si n-waha wà na mú mē. ¹² Mii la ku jye, mp̄ii pi jye na yii wuruge na yige sēenji kuni i ná ŋkwòŋni kani i ke, pi àha li dá ŋkwòŋni na mē, pi piye t̄unŋə!

Yii Kile Munaani yaha li yii yyaha cū

¹³ Mii c̄nmpyiibii, yii pi ke, Kile à yii yyer'a yige bilere e, nka yii àha lire pyi kaŋuŋə s'a yii jyii wogigii pyi mē. Yii yiye kyaa táan yiy'á, yii raa jwəge yiye na. ¹⁴ Naha na ye Kile Saliyaŋi puni na ntaa mpe jwumpe n̄ŋkinji i: «Ma supyiŋeŋi kyaa táan may'á, bà mu yabilinji kyal'à táan may'á mē*.» ¹⁵ Nka yii yabilimp̄ii ká ȳiri yiye fye e, marii yiye n̄ni, marii yiye kyaa sige yaaya fiige, yii a yiye k̄aanmucaa yii àha yiye k̄eŋge ŋkwò mē.

† 4:25 Pyiŋkanni na Yahutuubii mpyi na Kile p̄ere maa piye pwə Musa Saliyaŋi na fo mà sà mpyi bilii fiige ke, ná lire e Poli à Zheruzalemu tàanna naha ŋke cyage e. ‡ 4:27 Ezayi 54.1 Š 4:30 Zhenēzi 21.10 * 5:14 Levitiki 19.18

¹⁶ Mpe mii la nye si jwo yii á ke, puru pu nye: yii a jaare yii yyaha tí ná Kile Munaani nyii wuuni i, lire ká mpyi, yii saha sì raa yii nyii karigii nimpegigii pyi me. ¹⁷ Naha kurugo ye sùpyanji nyii wogigii nye a táan Kile Munaani á me, Kile Munaani nyii wuuni sí nye a táan sùpyan'á me. Cyire kapyaaagii shuunni'á tún. Lire e Kile Munaani ká mpyi yii e, yii saha sì raa yii nyii karigii pyi me. ¹⁸ Yii aha Kile Munaani yaha l'á yii yyaha cù, Musa Saliyanji fàhe saha sì n-pyi yii na me.

¹⁹ Wuu aha ntaha wuu nyii wuuni fye e, wuu kapyiinkii cyi maha mpyi jcyii: jacwore ná katupwòhoyi ná silege baa karigii ²⁰ ná kacyinzunni ná siŋkanmpe ná pege ná yoge ná yincyegge ná luyirintoroni ná fadiyanji ná mbèmbaanji ná ndàhalanji ²¹ ná nyipɛnni ná sinmbyaani ná lakyanhayi ná cyire fiige karigii. Mii à fyànha a yi jwo, ŋka mii sí yi taha, shin maha shin u kapyinji ká mpyi cyire jcyii, urufoo nàzhan nye Kile Saanre e me.

²² Kile Munaani ká sùpyanji ŋgemu yyaha cù ke, urufoo kapyiinkii cyi maha mpyi jcyii: tàange ná funntange ná yeyinŋke ná lùtaanni ná sùpyigire ná cènmpe ná dānasupyigire ná ²³ jùmpinŋke ná cūmayenanji. Uru saliya nye ŋgemu u nye na cyire karigii shiŋi tūnni me.

²⁴ Mpii pi nye Yesu Kirisita wuubii ke, pir'á pi nyii karigii ná pi mūntanma wogigii bò, bà Yesu Kirisita à bò kworokworocige na me.

²⁵ Kile Munaani cye kurugo wuu à shiŋi nivonni ta, lire kurugo, wuu Kile Munaani yaha li wuu yyaha cù. ²⁶ Wuu wà kà uye pèe me, wuu àha raa wuye jwò cwòre me, wuu àha raa wuye yincyegge pyi me.

6

¹ Mii cìnmppyiibii, yii pi à yiye yaha Kile Munaani li i ŋkènni ke, wà ká Kile kafuun pyi, yii urufoo yeɛ ná lùtaanni i, yii i u le kuni nintiini i. Yii mú s'a yiye kàanmucaa lire fiige kà ŋkwò yii ta me. ² Yii yiye tège yii i yiye tugure lwó, lire pyinŋkanni na, yii sí KirisitaSaliyanji fūnŋò. ³ Ŋgemu ká a sōnni na ur'á pwórò pi sanmpii na, mà li ta u nye a sìi yafyin me, urufoo na uye jwò fáanji. ⁴ Shin maha shin à yaa u uye toronŋkanni kàanmucya sèl'e. L'aha nta l'á jwò, urufol'á yaa u pyi funntange e, u sí nye a yaa u wabere wuu fwóhòrò me. ⁵ Naha kurugo ye Kile sí shin maha shin yíbe u kapyiinkii kyaa na.

⁶ Nye ŋgemu ká a yii kálali Kile jwumpe na ke, yii a yii cyeyaayi yà kaan urufol'á.

Nde mu à pyi ke, lire tōnni mu maha nta

⁷ Yii àha raa yiye jwò fáanŋa me, sùpya sì n-jà raa Kile fare me. Sùpyanji ká yaage shiŋi ŋgemu nūgo ke, kuru shiŋi u maha ŋkwò. ⁸ Lire jwòhe ku nye na ŋgemu ká a u karigii pyi mà tàanna ná u nyii wuuni i ke, kwùŋi u nye na urufoo sigili. Ŋka ŋgemu ká a u karigii pyi mà tàanna ná Kile Munaani nyii wuuni i ke, Kile Munaani sí urufoo tōn ná shiŋi ninŋkwombaanji i. ⁹ Nye l'aha mpyi amuni, wuu àha ŋkànha kacennkii mpyinji taan me, naha kurugo ye wuu aha màban le kacennkii mpyinji i, tēni là na ma, wuu sí n-pa li tōnni ta. ¹⁰ Lire kurugo wuu a kacennkii pyi sùpyire pun'á tère o tère e wuu à li laage ta ke. Ŋka wuu cìnmppyiibii dānafeebii wuuni l'á lyɛ.

Jwumpe nizanmpe

¹¹ Nye yii nte sémere nintibuunte wíi, mii yabilinji cyegge k'á ti sém'a tūgo yii á. ¹² Mpii la ku nye yii raa ŋkwùun fàhe e ke, pi na lire pyi si nta ntáan sùpyir'á. Kabile ninŋkin jwòh'i pi nye, pi la nye sùpyire s'a pi yyaha fwóhòre na pi na yu na Kirisita kwùŋi kanni u sí n-jà sùpyanji shwò me. ¹³ Mà li ta, pire pi à kwò. ke, pi yabilimpíi nye na jaare mà yyaha tí ná MusaSaliyanji i me. Pi la nye yii i ŋkwò si nta raa piye cyèe na yii à jɛn'a taha pire fye e. ¹⁴ Mii wi ke, mii nye a sìi na li caa si naye jwo sí cye taha yaaga na mà tòro wuu Kafoonji Yesu Kirisita kworokworocige na me. Kuru kworokworocige kurugo diŋyɛnji tōnni'á kwò mii á, mii tōnni mú s'á kwò nge diŋyɛnji i. ¹⁵ Wà à kwò yo, wà nye a kwò mà yo, yaaga nye lire e me, zōni nivonni Kile maha le wuu e ke, uru u na wíi. ¹⁶ Mpii pi

na li kuni jaare ke, Kile u yyeɲɲke kan pir'á, u u ɲùjaara ta pi na. Kile sùpyire kyaa na mii ɲye, tire ti ɲye Izirayeli.

¹⁷ Sùpya kà núru na kàɲha me, nɔɔpiiɲi yi ɲye mii cyeere na ke, Yesu kurugo mii à yire ta.

¹⁸ Mii cɛɲɲpyiibii, wuu Kafoonɲi Yesu Kirisita u ɲwɔ yii puni ɲɲkin ɲɲkinɲi na u u jwó le yii á. Amiina!

Lɛtɛɛŋi Poli à tun Efese kàñhe dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Efese u mpyi Azi kùluni kàñbwàhe, numɛ pi maha lire mɛge pyi Turiki. Poli u à Jwumpe Nintanmpe jwo kuru kàñhe shiimbil'á, ka pìi si jɛɛ pu na, maa dá Kafoonji Yesu na. Lire l'à pyi dánafeebii kurunke sìŋkanni wani. U à yyee taanre pyi kuru kàñhe e Kile jwumpe jwunji na. Puru funŋke e u à dánafeebii kurunji yà tɛŋe tɛŋe kuru kwùumpe kànyi puni na.

Poli à nge lɛtɛɛŋi sém'a kan nje dánafeebii kurunji'á, maa Kile kayaani jwo. Lire kayaani li jɛɛ, mà nɛnyini yaayi puni ná nɛŋke yaayi puni le nùŋufoo ninŋin cye e. Uru nùŋufoonji u jɛɛ Yesu Kirisita (1.10). Kirisita à kwù, lire cye kurugo, u à Yahutuubii dánafeebii ná supyishini sanŋi dánafeebii shwà, maa pi puni wà piye na mà pyi kurunŋo ninŋin. Lire kurugo mpìi pi à dá Kirisita na ke, jɛɛnnɛŋi u mpyi nge supyishini shuunnini shwàhàl'e ke, ur'à kwò (1--3).

U à li cya dánafeebil'á na pi piye kyaa táan piy'á, pi raa piye tère bà cyeere ninŋinji yatanji maha báare sìncyàn mɛ. Poli à li cyèe dánafeebii na na Kile sífent'á fàñha tò sífente sannte puni na. Lire e u à li cya dánafeebil'á, pi Kile kàshikwànyaa yi puni lwó, bà pi si mpyi si yyere Sitaannini ná u nàwàhàre karigii puni sige mɛ (4--6).

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli u jɛɛ Yesu Kirisita tùntunŋɔ mà tàanna ná Kile jyii wuuni i ke, mii u à nge lɛtɛɛŋi sémɛ si ntun yii á, yii mpiimu pi à pyi Kile wuu, ná yii à taha Yesu Kirisita fye e tɛrigii puni i [Efese kàñhe e] ke. ² Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwà yii na, pi i yyenŋke kan yii á.

Kacɛnŋkii Kile à pyi Yesu Kirisita cye kurugo ke

³ Wuu wuu Kafoonji Yesu Kirisita Tunji Kile kêe, u à wuu wuuni jwà, yacɛnŋyi Kile Munaani maha ŋkaan ke, maa yire puni kan wuu á nɛnyini na, wuu ná Kirisita wwoŋɛɛge kurugo. ⁴ Uru cye kurugo, mà jwo dɛnyɛni u dá ke, Kile mpyi a wuu cwànrɔ, bà wuu si mpyi si fɛniŋe, si mpyi tɛgire cyaga baa u yyahe taan mɛ. ⁵ U à wuu kyaa táan uy'á, lire na, mà ta dɛnyɛ sàha dá mɛ, u à li lwó uye funŋ'i si wuu pyi u pyi Yesu Kirisita cye kurugo. Lire l'à pyi u jyii wuuni mà yyaha tí ná wuu e. ⁶ Lire e ke wuu pèenɛ taha u na, u kacɛnni nimbwooni kurugo. U à lire pyi wuu á u Jyanji Yesu Kirisita cye kurugo, uru ŋgemu kyaa l'à waha u á sèl'e ke.

⁷ Yesu Kirisita à uye pyi sàraga, maa wuu nùŋɔ wwù u sìshange cye kurugo, maa wuu kapegigii yàfa wuu na, mà tàanna ná Kile kacɛnni nimbwooni mpyini i. ⁸ Kile à sàa cyire pyi maa yákilifente shini puni ná jɛɛni shini puni kan wuu á. ⁹ Mà tàanna ná u jyii wuuni i, kani u mpyi a yal'a yaha Yesu Kirisita cye kurugo, ná li mpyi a ŋwàhà ke, u à lire cyèe wuu na. ¹⁰ Lire li jɛɛ: tɛni ká fùŋŋɔ, u sí nɛnyini yaayi ná nɛŋke wuyi puni le nùŋufoo ninŋin cye e, uru u jɛɛ Kirisita.

¹¹ Kirisita cye kurugo mú, Kile à wuu cwànrɔ mà pyi uye wuu. U mpyi a lire kani yaa fo tɛmɔni i mà tàanna ná u jyii wuuni i. ¹² Lire e wuu pi à pyi shincyibii mà wuu sònŋɔre taha Kirisita na ke, wuu sí n-pyi kaŋunŋo Kile mɛge ku pèe.

¹³ Yii mú pi ke, yii na jɛɛ Kirisita wwoŋɛɛge e, mà lwó yii à sɛni jwumpe lógo yii zhwonji kyaa na ke, puru pu jɛɛ Jwumpe Nintanmpe. Yii à dá Kirisita na ke, Kile à fyè bwòn yii na u Munaani ŋkanji cye kurugo yii á, u mpyi a lire ndemu jwàmmɛ lwó ke. ¹⁴ Yacɛnŋyi Kile à yal'a yaha u wuubii mɛɛ na ke, Kile Munaani l'à wuu pyi wuu à tɛn ná l'e na wuu sí yire ta, Kile ká u wuubii nùŋɔ wwù feefee tɛni ndemu i ke, bà u si mpyi si ŋkêe u mɛge mpèni kurugo mɛ.

Poli à Kile náare dánafeebil'á

¹⁵ Pyiŋkanni na yii à dá Kafoonji Yesu na sèl'e, ná pyiŋkanni na yii à Kile wuubii sanmpii kyaa táan yiy'á sèl'e ke, mii à lire lógo. ¹⁶ Lire kurugo mii maha fwù kaan Kile á tèrigii puni maa u jáare yii kyaa na. ¹⁷ Mii jarege funŋke e, mii maha li caa wuu Kafoonji Yesu Kirisita u Kilenji á, uru ŋgemu u jye Tufoonji sɪnampefoo ke, u yákilifente kan yii á sèl'e, u u uye cyêe yii na, bà yii si mpyi si u sɛnmɛgɛ jɛcɛ mɛ. ¹⁸ Mii na u jáare mú u u yii yákilibii múgo. Lire ká mpyi, u à yii yyere maa sɔ̀nɲɔ̀re tatahage ŋkemu kan yii á ke, yii sí kuru cè, kuru ku jye yaayi nisinanyi niɲyahayi u à yal'a yaha u wuubii mɛɛ na ke. ¹⁹ Mii na li jáare u á mú, bà yii si mpyi si u sɪfente kakyanhala woore cè wuu dánafeebii kàmpañke na mɛ. ²⁰ Tire sɪfente cye kurugo mú, u à Kirisita jɛ a yige kwùɲi i, maa u pyi u à sà ntɛɛn u kàniɲe cyegɛ na, nɲiɲiɲi na. ²¹ Yaayi niɲyambaayi yi jye ná jùɲufente ná sɪfente ná fànhafente ná kafente e ke, Kile à u tɪɲe yire puni jùɲɔ na, mà bàra mɛgɛ maha mɛgɛ ku jye na yiri yi na numɛ, ná mɛgɛ maha mɛgɛ ku sí n-pa raa yiri yi na tɪɲi nimpani i ke, u à u tɪɲe yire puni jùɲɔ na. ²² Kile à yaayi puni tɪrig'a cyán u á, maa u pyi dánafeebii kurunke jùɲufoonji, ²³ kuru ŋkemu ku jye u cyeere ke. Yaaga maha yaaga ku jye u e ke, yire puni jye kur'e maa mpyi cyeyi puni i.

2

Mà fworo kwùɲi i maa mpyi shì na

¹ Yii pi ke, tɛni l'e, yii mpyi mu à jwo kwùu yii ntiimbaani ná yii kapegigii kurugo. ² Yii mpyi maha cyire karigii pyi ŋge dɪɲɛɲi sùpyire sannte fiige. Fànha yaayi yi jye kafɛɛge e ke, yire jùɲufoonji jyi wuuni yii mpyi na mpyi. Mpii sí pi à jùɲɔ kyán Kile na ke, uru u jye na báaraɲi pyi pire e, ali numɛ. ³ Wuu mú puni mpyi pire fiige, wuu mpyi maha wuu karigii pyi mà táanna ná wuu yabilimpíi jyi wuuni i, nde l'à táan wuu cyeer'á ná nde l'à tɪge wuu funŋ'i ke, lire wuu mpyi maha mpyi. Lire kurugo Kile lùuni mpyi a yiri wuu taan pi sanmpii fiige.

⁴ Nka Kile jùnaar'à pɛe sèl'e. U à wuu kyaa táan uy'á sèl'e. ⁵ Lire kurugo wuu pi mpyi kwùu fiige wuu kapegigii kurugo ke, u à wuu jɛ a yige kwùɲi i ná Kirisita e. Yii li cè na Kile à jwɔ yii na, maa yii shwɔ. ⁶ Wuu ná Kirisita wwɔɲɛge kurugo, Kile à wuu jɛ a yige kwùɲi i ná u e, bà wuu si mpyi si ntɛɛn ná u e nɲiɲiɲi i mɛ. ⁷ U à lire pyi Yesu Kirisita cye kurugo, bà u si mpyi si u kacɛnni tɛgele baa wuuni cyêe lyeɲwɔyi nimpayi na mɛ. ⁸ Yii li cè na Kile à jwɔ yii na, maa yii shwɔ yii daniyaɲi cye kurugo. Yii yabilimpil'e bà lir'à fworo mɛ. Kile u à lire pyi yii á mana. ⁹ Lire jye a pyi yii kacɛɲkii cye kurugo mɛ, lire e sùpyaɲi wà tufige si n-jà uye pɛe mɛ. ¹⁰ Yii li cè na Kile à wuu pyi shinfɔnmii wuu ná Yesu Kirisita wwɔɲɛge cye kurugo, kacɛɲkii mpyiɲi mɛɛ na, u mpyi a cyire jcyiimu yal'a yaha, bà wuu si mpyi s'a cyi pyi mɛ.

Kirisita kwùɲi'à Yahutuubii ná supyishiɲi sanɲi pyi pi à wwɔ

¹¹ Jye pyiŋkanni na yii mpyi yyecyiige na ke, yii sɔ̀nɲɔ̀ lire na ke! Yii pi jye yii jye Yahutuu mɛ, Yahutuubii mpyi maha yii pyi na yii jye a kwɔn mɛ, maa ŋko na pir'à kwɔn, mà li ta cyeere kanni na uru ŋkwɔnɲi'à pyi. ¹² Lire tɛni i, yii mpyi a Kirisita cè mɛ, yii mpyi Izirayɛli shiinbil'e mɛ, tunmbyaare Kile mpyi a le ná u shiinbil'e maa yaayi jjemmu jwɔmɛɛ lwɔ ke, yii nàzhan mpyi yire e mɛ. Yii mpyi sɔ̀nɲɔ̀rɔ tatahaga baa, yii mpyi a Kile cè mɛ. ¹³ Jye yii laage ku mpyi a fyànha a tɔ̀n Kile na ke, Yesu Kirisita à u sishange wu mà pyi sàraga, kuru kurugo yii à byanhara Kile na numɛ.

¹⁴ Uru u à yyɛɲiɲke kan, maa Yahutuubii ná supyishiɲi sanɲi wà piye na mà pyi niɲkin. Màpɛnge ku mpyi pi shwɔhɔl'e kàsɔ̀gɔ̀ fiige ke, maa kuru kwɔ. ¹⁵ U kwùɲi cye kurugo, u à MusaSaliyaɲi ná u toni karigii fànhe kwɔ. Lire pyiŋkanni na, maa supyishiɲi kuuyi shuunniɲi wà yiye na mà pyi supyishi nivɔ̀nɲɔ̀ niɲkin, maa yyɛɲiɲke pyi k'à pa pi shwɔhɔl'e. ¹⁶ U kwùɲi cye kurugo kworokworocige na, u à màpɛnge kwɔ pi shwɔhɔl'e, maa yire kurunji shuunniɲi wà yiye na mà pyi niɲkin, maa pi ná Kile shwɔhɔɲi yal'a

jwɔ. ¹⁷ Mpii laage ku mpyi a tɔɔn Kile na, ná mpíi pí mpyi a byanhara Kile na ke, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná yyeɲinke e ke, u à pa puru jwo pí á. ¹⁸ Uru cye kurugo, wuu supyishiní kuuyi shuunniní sí n-jà tabaraga ta Tufooni Kile na, Kile Munaani ninuuni cye kurugo. ¹⁹ Lire kurugo yíi saha nyɛ nàmpwuun, lire nyɛ mɛ shintahantorii mɛ, ŋka yíi à bàra Kile wuubii na numɛ, maa mpyi pyɛnnugo shiin Kile bage e. ²⁰ Yii na nyɛ бага, Kile à ŋkemu faanra ke. Yesu tũntunmpii ná Kile tũntunmpii pí nyɛ kuru bage nintaani, Yesu Kirisita yabiliní u nyɛ ku nintaani kafaage sèe woge mbiini na. ²¹ Uru cye kurugo, bage ŋkunɲyi pun'à yiye cù cù, maa mpyi бага niɲcɛnɲe Kafooni Kile á. ²² Uru cye kurugo mú, yíi à pyi mu à jwo kafaaya y'à wà yiye na mà tɛg'a бага faanra, Kile à tɛn ŋkemu i u Munaani cye kurugo ke.

3

Supyishiní sanɲi u nyɛ u nyɛ Yahutuu mɛ, Poli à pyi Kile jwumpe jwufoo pir'á

¹ Lire kurugo mii Poli u nyɛ kàsuní i Yesu Kirisita Jwumpe Nintanmpe njwuní kurugo yíi supyishiní sanɲ'á ke, mii na Kile jáare yíi kyaa na. ² Kile à jwɔ mii na, maa báaraní ŋgemu kan mii á mà yyaha tí ná yíi e ke, yíi wà tufige nyɛ à pĩnni uru na mɛ. ³ Kani Kile mpyi a yal'a yaha ná li mpyi a ŋwɔhɔ ke, u à lire cyêe mii na, bà mii à cyi niŋkin niŋkin sémɛ yíi á ŋge letɛɛni i mà yyaha tí ná l'e mà kwɔ mɛ. ⁴ Yii aha cyire kála, pyiŋkanni na Kile à mii yákiní múgo, ka mii i lire kaŋwɔhɔni cè mà yyaha tí ná Kirisita e ke, yíi sí lire cè. ⁵ Kile nyɛ a mpyi a lire kaŋwɔhɔni cyêe tɛcyiini sùpyire na, bà u à li cyêe numɛ u Munaani cye kurugo u tũntunmpii ná u jwumpe jwufɛebii na mɛ. ⁶ Lire kaŋwɔhɔni li nyɛ: yaayi Kile sí n-kan Yahutuubil'á ke, supyishiní sanɲi sí yire ninuyi ta, naha na yɛ pí à wwɔ maa mpyi niŋkin, maa jwɔmɛni yaayi ninuyi ta Yesu Kirisita wwɔɲɛge e, Jwumpe Nintanmpe cye kurugo.

⁷ Kile à jwɔ mii na u sífente cye kurugo, maa mii pyi u báarapyi puru Jwumpe Nintanmpe njwuní kurugo. ⁸ Mii u nyɛ na naye sɔnní Kile wuubii puni nimbileni ke, Kile à jwɔ mii na, maa mii pyi mii i Kirisita kasinani tɛgele baa wuuni yu supyishiní sanɲ'á. ⁹ Kile u à yaayi puni dá ke, kani u mpyi a ŋwɔhɔ fo tɛmɔni i ke, u à mii pyi mii i lire yige bɛɛnmpe na. ¹⁰ Lire e yaayi niɲyambaayi yí nyɛ ná jũɲufente ná fãnhafente e diɲyɛni jũɲɔ na ke, yire sí li cè numɛ dánafeebii kurunke cye kurugo, na yákilifente na nyɛ Kile á karigii puni i. ¹¹ U mpyi a lire kani yaa mà ta diɲyɛ sàha dá mɛ, maa mpa li pyi wuu Kafooni Yesu Kirisita cye kurugo. ¹² Wuu ná Yesu Kirisita wwɔɲɛge funɲke e, wuu daniyaní cye kurugo, wuu yákiliteɛnɲe wuubil'á tabaraga ta Kile na. ¹³ Lire kurugo mii na li caa yíi á, yyefuge e mii nyɛ yíi kurugo ke, yíi àha kuru kani tɛgele màban fô yiye na mɛ, naha na yɛ mii nyɛ k'e yíi jũɲjirire kurugo.

Poli à Kile jáare dánafeebil'á sahanɲi

¹⁴ Lire kurugo mii maha na niŋkure sínni maa Tufooni Kile jáare, ¹⁵ uru ŋgemu u à niɲyini ná jũɲke yaayi puni mɛyi le ke. ¹⁶ Mii na u jáare, bà u si mpyi si fãnha le yíi e u Munaani cye kurugo mà tàanna ná u sífente tɛgele baa woore e mɛ. ¹⁷ Yii daniyaní cye kurugo, Kirisita u tatɛɛnge wwû yíi zòmɲyaagil'e, yíi i ndìre wà tàange e, yíi i yiye waha kur'e. ¹⁸ Lire e yíi ná Kile wuubii sanmpii, yíi sí Kirisita tàange tɛgele baa woge cè. ¹⁹ Kuru tàange k'à tòro sùpyire puni tacɛnke taan ke, yíi sí kuru cè. Lire ká mpyi, yaayi puni yí nyɛ Kile e ke, yire puni sí n-pyi yíi e. ²⁰ Yaayi wuu nyɛ na jáare, lire nyɛ mɛ na sɔnní njemu na ke, mà tàanna ná Kile sífente ti nyɛ wuu e ke, u sí n-jà yire kan wuu á fo si njà ntòro bá! ²¹ Pèente ti taha u na tɛrigii puni i dánafeebii kurunke shwɔhɔl'e Yesu Kirisita wwɔɲɛge e fo tɛkwombaa. Amiina!

4

Dánafeebii ŋgwòni kani

¹ Nye lire kurugo, mii u nye kàsunji i Kafoonji Yesu Kirisita mege kurugo ke, mii na li caa yii á, Kile à yii yyere ndemu mee na ke, yii raa jaare yii a ntàanni ná lire e. ² Lire li nye, yii saa yiye tírige, yii i mpyi nùmpinfee ná lùtaanfee, yii yiye karigii kwú tàange funñke e. ³ Yyeñinñke cye kurugo, Kile Munaani à yii pyi yii à wwò wwonkanni ndemu na ke, yii yiye waha yii i ñkwôro uru ñgwòni i. ⁴ Yii li cè na yii à pyi mu à jwo cyere ninñkin, Kile Munaani ninuuni li nye yii puni i. Kile à yii yyere maa sònñore tatahage ñkemu kan yii á ke, kuru mú na nye ninñkin. ⁵ Kafoo ninñkin u nye, uru ninuñi na yii pun'à dá, maa batize uru ninuñi mege na. ⁶ Kile ninñkin u nye, uru u nye wuu puni Tunji, maa mpyi wuu puni nùññ na, u na báarañi pyi wuu puni cye kurugo, maa mpyi wuu puni zòmpyaagil'e.

⁷ Nka Kile à jwò wuu na, maa màkange kà kan wuu shin maha shin á mà tàanna ná Kirisita sùpyire kanñkanni sumare e. ⁸ Lire e y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na:

«Tèni i u à dùgo ke,
u à kàre ná bilii niñyahamil'e,
maa mayaaya kan sùpyir'á*.»

⁹ U à dùgo nìnyinji i, di lire jwòhe nye ye? Lir'à li cyêe na u mpyi a fyânha a tige fo nìnke na. ¹⁰ Nge u à tige ke, uru ninuñi u à dùg'a kàre fo cyeyi puni nìnyinji na, bà u si mpyi si nìnyinji ná nìnke puni jî ná u sífente e me. ¹¹ Uru u à pìi pyi Yesu túnntunmii, maa pìi pyi Kile túnntunmii, maa pìi pyi Jwumpe Nintanmpe jwufee, maa pìi pyi dánafeebii kurunñke sañcwansigibii, maa pìi pyi ku cyelentii. ¹² U à lire pyi, Kile wuubii pi nye Kirisita cyeere ke, bà pi si mpyi si pire bégele báarañi mee na, pi raa si yyaha na Kile kuni i siñcyan, ¹³ fo mpa mpyi ninñkin daniyañi ná Kile Jyañi ncèñi i me. Lire ká mpyi, wuu sí raa si yyaha na Kile kuni i, si mpa fùnñ Kirisita fiige.

¹⁴ Lire e ke wuu saha si n-pyi mu à jwo nàñkopyire s'a fyínge raa màre cyelentiibii kafinivinibii kàlañi kaféegge cye kurugo me. Pi maha sùpyire yákilibii kèenñi ná pi kàyituwògore e. ¹⁵ Nka wuu aha a sèenji yu tàange funñke e, wuu sí raa si yyaha na karigii puni i Kirisita wwonñeegge e. Uru u nye dánafeebii kurunñke nùnke. ¹⁶ Kuru nùnke cye kurugo, cyeere yatanñyi pun'à sogo sogo yiye na, maa mpyi cyere ninñkin. Yire yatanñyi puni ninñkin ninñkin ká a yi báarañi pyi, cyeere sí raa lyége si fànha ta tàange funñke e.

Dánafeebii ñaarañkanni nivónni

¹⁷ Lire kurugo mii sí yi jwo n-waha yii á Kafoonji mege na na mpìi pi nye pi nye Kile kuni i ná yii e me, yii àha raa yii karigii pyi pire wogigii fiige me. Pire maha pi karigii pyi mà tàanna ná pi sònñonkanni laaga baa wuuni i. ¹⁸ Pi yákilibii nye a múgo me, shìñi nivónni Kile maha ñkaan ke, pi Kile kuni ncèmbaani ná pi niñgyiwaani kurugo pi nàzhan nye ur'e me. ¹⁹ Lire e silege saha nye a sì pi na me, pi à piye yaha silege baa karigii laage e, maa katupwòhoyi shìñi puni pyi. Pi funñyi nye a sì na jínini me.

²⁰ Nka yii pi ke, amuni bà yii à Kirisita kani taanna mà dè! ²¹ Nàkaana baa yii à u kyaa lógo, yii mú s'à u kani taanna maa li sèenji cè, ²² na yii à yaa yii yii kapyinñyegigii yaha. Sùpyañi u nye na jaare lire pyinñkanni na ke, uru jyi karigii maha u wurugo, lir'a sì u shi bò. ²³ Yii yii yákilibii ná yii sònñonkanni kèenñe. ²⁴ Yii pyinñkanna nivónnò lwó, nde li sí li cyêe na Kile à yii pyi shinfónmii ke. Lire li nye, katiigii ná fyinmpe karigii mpyinji, cyire maha ntaa sèenji cye kurugo.

²⁵ Lire kurugo yii láha kafinare na, shin maha shin u à sèenji yu u shinñeñ'á, ñaha na ye wuu pun'à pyi cyere ninñkin yatanya. ²⁶ Yii wà lùu ká yîri, u àha kapii pyi me, u bá kà canñanyiini yaha li cwo ná lire lùyirini i me†. ²⁷ Yii àha Sitaanninji yaha u pyinñkanna ta si yii yaha kapii na me. ²⁸ Yii wà ká nta u mpyi nàñkaawa, urufoo u láha nàñkaage na, u raa báare sèl'e ntìñi funñke e, bà u si mpyi s'a kanhamafeebii tère me. ²⁹ Jwumpimpe pà tufige nye a yaa p'a fwore yii jwòyi i me. Jwumò maha jwumò pu sí n-jà sùpya pyi u a sì yyaha na Kile kuni i ke, yii a puru yu bà pu si mpyi si pu lógofeebii tège me. ³⁰ Yii àha raa

* 4:8 Zaburu 68.18-19 † 4:26 Zaburu 4.5

Kile Munaani lùyiri karigii pyi mε. Lire li nyε Kile fyèñi yii na, ñgemu u à li cyêe na Kile sí n-pa yii ñùñò wwû feefee canñka ke. ³¹ Yii àha wà nàvunñò yaha yiye e mε, yii àha mpyi lùpεenfee mε, yii àha yii lùgigii yaha cyi à yîri mε, yii àha raa sêre sùpyire na mε, yii àha raa cyàhii pyi mε. Yii láha pege karigii shiñi puni na. ³² Yii a kacεññii pyi yiye na, yii raa ñùñaara taa yiye na, yii a yàfani yiye na, bà Kile à yàfa yii na Kirisita kurugo mε.

5

¹ Lire e ná yii kyaa s'à táan yii Tunji Kile á, yii a u pyiñkanni taanni. ² Yii a yii karigii puni pyi tàange funñke e, bà Kirisita yabilin'á wuu kyaa táan uy'á fo mà uye kan kwùñ'á wuu kurugo, mà pyi sáraga ñkemu k'à táan Kile á ke.

³ Lire kurugo jacwòre ná kañwòhoyi shiñi puni ná funmbwòhe, cyire karigii pyifoo nyε a sàa yaa u ta yii shwòhòl'e mε. Naha kurugo yε Kile wuubii nyε a yaa pi a cyire karigii pyi mε. ⁴ L'à pyi silege baa jwumò yo, l'à pyi ñùñò baa jwumò yo, l'à pyi keetupwòhòya yo, puru pà mú nyε a yaa p'a fwore yii ñwòyi i mε, fo Kile fwùñi kanni. ⁵ Yii li cè na jacwoobii ná katupwòhoyi pyifeebii ná funmbwòhe feebii, pire wà tufige nàzhan nyε a sìi Kirisita ná Kile Saanre e mε. Funmbwòhe ná kacyinzunn'à tàanna.

⁶ Mpii pi à ñùñò kyán Kile na ke, cyire karigii cyi maha u lùuni pyi l'à yîri pire taan. Lire e yii àha n-sii wà yaha u yii ñwò fáanña a wurugo ná laaga baa jwum'i mε. ⁷ Yii àha ñgwò ná pire mpil'e kyaa na mε. ⁸ Yii li cè na tènì l'e, yii mpyi numpini i, ñka numε, Kafoonji wwoñεεge cye kurugo, yii nyε bènmpε e. Lire e ke yii a ñaare bènmpε sùpyiibii ñaaranñkanni na, ⁹ ñaha na yε shinñi u nyε na ñaare bènmpε e ke, urufoo kapyiñkii maha mpyi kacεññkii ná katiigii ná sèejwuuni. ¹⁰ Yii yiye waha nde l'à táan Kafoonji á ke, yii i lire cya a cè. ¹¹ Numpini karigii nyε ná nàfan e mε. Yii àha raa cyi pyi mε, yii bá à yaa yii a cyi yige bènmpε na. ¹² Karigii tire sùpyire nyε na mpyi numpini i ke, cyire ñjwuñi mú bá à sìi silege. ¹³ Yii li cè na kyaa maha kyaa ñwòhò k'à múgo ke, lire maha fworo bènmpε na. ¹⁴ Kyaa maha kyaa sí l'à fworo bènmpε na ke, lire yyaha maha ñcè. Lire kurugo y'à jwo:

«Mu u nyε na ñwúuni ke,
yîri ñòmpε na, ñè a fworo kwùubii shwòhòl'e,
Kirisita sí bènmpε yige mu á.»

¹⁵ Nyε yii a yiye kàanmucaa, yii i yii toronñkanni cè. Yii àha mpyi yákili baa shiin mε, ñka yii pyi yákilifee. ¹⁶ Tèni li nyε yii á ke, yii yiye waha yii raa kacεññii pyi, ñaha kurugo yε tiiñ'á kèεge. ¹⁷ Lire kurugo yii àha mpyi funñò baa shiin mε, ñka nde li nyε Kafoonji ñyii wuuni ke, yii lire cya a cè. ¹⁸ Yii àha sinmpε bya si mée mε, lire maha sùpyani yaha silege baa karigii mpyiñi na, ñka yii ñi Kile Munaani na tèrigii puni i. ¹⁹ Yii a màban leni yiye e ná Zaburu sémēñi myahigii ná Kile pèente myahigii ná Kile kuni myahigil'e. Yii a Kafoonji père cyire myahigil'e ná yii zòmpyaagii puni i. ²⁰ Yii a fwù kaan Tufoonji Kile á tèrigii puni i karigii puni kurugo, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mεge na.

Nòñi ná u cwoñi piye cùñkanni

²¹ Yii yiye tîrige yiy'á Kirisita yyaha fyagare kurugo. ²² Cyeebii, yii yiye tîrige yii nàmbaabil'á, bà yii à yiye tîrige Kafoonji á mε, ²³ ñaha na yε nòñi u nyε u cwoñi ñùñke, bà Kirisita nyε dánafeebii kurunñke ñùñke mε*. Dánafeebii kurunñke ku nyε Kirisita cyeeere, u à kuru ñkemu shwò ke. ²⁴ Bà dánafeebii kurunñk'à kuye tîrige Kirisita á mε, amuni cyeebil'à yaa pi piye tîrige karigii puni i pi nàmbaabil'á.

²⁵ Nàmbaabii, yii yii cyeebii kyaa táan yiy'á, bà Kirisita à dánafeebii kurunñke kyaa táan uy'á, fo mà uye kan sáraga ku kurugo mε. ²⁶ U à lire pyi, si ku yaha kuye kanna na Kile á, ku fíniññkwooni kàntugo ná lwòhe e Jwumpe Nintanmpε cye kurugo, ²⁷ bà u si mpyi si ku yaha uye yyahe taan ku sinampe e, fwónrò baa ná takuruyo baa ná cyire ticiyin baa

* **5:23** Pii maha jwo: «ñaha na yε nòñi u nyε u cwoñi ñùñò na, bà Kirisita nyε dánafeebii kurunñke ñùñò na mε.»

mε. Nka ku pyi ncεεge cyaga ná cwo cyaga baa. ²⁸ Lire pyinkanni na, nambaabil'à yaa pi pi cyeebii kyaa táan piy'á, bà pi yabilimpíi cyeere kyal'à táan piy'á mε. Shinji u à u cwonji kyaa táan uy'á ke, urufol'à uye kyaa táan uy'á. ²⁹ Naha kurugo ye sùpyanji wà tufige cyere kyaa jye a sàa pen u á mε, nka u maha uye jwɔ caa maa yaha uye na, bà Kirisita maha li pyi dānafeebii kurun'k'á mε. ³⁰ Wuu sí pi jye u cyeere yatanji. ³¹ Y'à jwo Kile Jwumpe Semeni na «Lire kurugo nòni sí u tuni ná u nunji yaha si mpwɔ u cwonji na, pi mú shuunni si mpyi shin nin'kin†.» ³² Puru jwumpe jwɔh'à cūgo sèl'e. Mii na pu yu mà yyaha tíi ná Kirisita ná dānafeebii kurun'ke wwonεεge e. ³³ Nka p'à yyaha tíi ná yii e mú: yii shin maha shin à yaa u u cwonji kyaa táan uy'á, bà urufoo kyal'à táan uy'á mε. Cyeebii, yii pèene le yii nambaabil'e.

6

Sifeebii ná pyibii piye cùnkanni

¹ Pyibii, yii yii sifeebii jwɔmεeni cū yii tàanna ná Kafoonji jyii wuuni i, naha na ye lire l'à tíi. ² Y'à jwo Kile Jwumpe Semeni i «Ma tuni ná ma nunji pēe*.» Kile Saliyanji kapyaaagil'e, kabilini njncyiini Kile à jwo maa jwɔmεε jwo a taha li na ke, lire li jye lire. ³ Jwɔmεeni u à lwó ke, lire li jye: «Mu shìni canmpyaagii sí nyaha, si ntáan jìnge na†.» ⁴ Tiibii, yii pi ke, yii àha mpi yii pyibii na s'a pi lùyiri karigii pyi mε, nka yii a pi byí, yii raa pi yεεge yii tàanna ná Kafoonji jwumpe e.

Bilibii ná pi nùufeebii piye cùnkanni

⁵ Bilibii, yii sàa yii nùufeebii jwɔmεeni cū pèente funnke e ná funvyinge e, yii li pyi bà yii à Kirisita jwɔmεeni cū mε. ⁶ Yii àha raa pi nyinyaga báarañi kanni pyi si nta ntáan pi á mε, nka yii a u pyi mu à jwo Kirisita bilii, mpiimu pi jye na Kile jyii wuuni pyi ná funnɔ nin'kin i ke. ⁷ Yii a báare pi á ná funncenn'i mu à jwo Kafoonji á yii jye na báare, yii àha li pyi mu à jwo sùpyire kann'á yii jye na báare mε. ⁸ Yii li cè na shin maha shin, mu na báare wà á yo, mu na báare may'á yo, Kafoonji sí n-pa sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiinkii njncennkil'e.

⁹ Nùufeebii, yii mú pi ke, yii yii bilibii cūmu lemε jwɔ, yii àha ntanha pi na mε. Yii li cè na nùufoonji ninunji u jye yii ná pire nùɔ na njnyinji na ke, uru jye a sùpya pwɔɔɔ sùpya na mε.

Dānafeebii kàshikwōnyaayi kani

¹⁰ Jye mpe mii sí n-bāra puru na ke, puru pu jye: yii a yii fānhe caa Kafoonji wwonεεge e, uru fānh'à sàa pēe. ¹¹ Yii Kile kàshikwōnyaayi puni le yiye na, bà yii si mpyi si jà tayyérege njncennε wwû, si Sitaanninji nānwɔhɔre karigii nùɔ bē mε. ¹² Yii li cè, wuu ná mpii pi jye kàshige na ke, sùpyii bà mε. Nka yaayi yi jye numpini i ná nùufente ná fānhafente ná kafente e dīnyenji nùɔ na nkēεenji mεε na ke, wuu ná yire yi jye ku na. ¹³ Lire kurugo yii Kile kàshikwōnyaayi puni lwó, bà yii si mpyi si jà kuru kàshige kwòn canmpege e mε, lire kàntugo yii begelenkanni njncenni kurugo, yii i jà a kwôro yii tayyérege e.

¹⁴ Lire e ke yii bēgel'a yaha, yii i sēenji pyi yii seepwage, yii i katiigii mpyinji pyi tōnnɔ vāanntinε yii le yiye na. ¹⁵ Yyejinke ku jye na ntaa Jwumpe Nintanmpe cye kurugo ke, yii kuru pyi mu à jwo tanhanya yii tooyi na, bà yii si mpyi si jà njyére kàshige sige mε. ¹⁶ Yii dāniyanji pyi yii tōnnnte yabenke. Ná ur'e yii sí n-jà Sitaanninji nyahigii nage wogigii puni fūgo. ¹⁷ Zhwonji yii à ta Kile á ke, yii uru pyi yii tōnnnte nūntonke. Kile Munaani na kàshikwōnwɔni ndemu kaan ke, yii lire lwó, lire li jye Kile jwumpe.

¹⁸ Yii a Kilejareyi shini puni pyi tērigii puni i, Kile Munaani ntēgenji funnke e, yii i nkɔôro lire na. Yii raa Kile jáare u wuubii puni kurugo. ¹⁹ Yii a Kile jáare mii á mú,

† 5:31 Zhenēzi 2.24. Lire jwɔhe ku jye: «Lire kurugo nòni ná u cwonji sí n-wwò si mpyi shin nin'kin, nòni ná u cwonji shwɔhɔn'á yaa u jwɔ mà tòro nòni ná u sifeebii wunji na.» * 6:2 Ekizodi 20.12 † 6:3 Ekizodi 20.12

bà li si mpyi tère o tère e mii à na jwoge múgo Jwumpe Nintanmpe njwuŋi mεε na ke, si jà raa pu kaŋwəhəni yu raa fíniŋi fyagara baa mε. ²⁰ Puru njwuŋi kurugo Kirisita à mii tiŋε, puru kurugo mii jye yòrəyi na naha kəsūŋi i. Yii a Kile jáare mii á, bà mii si mpyi s'a pu yu pu jwuŋkanni na fyagara baa mε.

Jwumpe nizanmpe

²¹ Kyaa maha kyaa li jye mii jùŋə taan, ná nde mii jye na mpyi ke, wuu ntàannamacinmpworŋi Tisike sí n-sà cyire puni jwo yii á. Kafoonji báarapyi njɔcɛŋŋε u jye u wi. ²² Mii à li yîrige li kurugo maa u tun yii á, nde li naha wuu kàmpañke na ke, yii i lire cè, u u màban le yii e. ²³ Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita u yyeŋiŋke ná tàange ná dányani kan cìnmpyiibii pun'á. ²⁴ Shin maha shin u à Kafoonji Yesu Kirisita kyaa táan uy'á sèenji na ke, Kile u jwə pire puni na, u u jwó le pi á!

Lɛtɛɛŋi Poli à tun Filipi kànhɛ dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Filipi kànhɛ na mpyi Masedoni kùluni kànhɛ kà. Yahutuubii mpyi a nyaha wani mɛ, pi mú bá mpyi a shiin kɛ kwò si nta nɔ pi Kile Jwumpe kàlambaga faanra mɛ.

Tèni i Poli à sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani ke, lire tooy'e pìl'à piye kan Yesu á maa mpyi dánafee (Kapyiinkii 16.11-40). Dánafeebii kurunke shiimbii fànha mpyi supyishinji sanji, Yahutuubii mpyi a nyaha pi e mɛ. Lire kàntugo u kùsheeni là tooy'e, fànhafeebil'à u cù a tò kàsunji i Jwumpe Nintanmpe njwunji kurugo. Filipi dánafeebil'à yire lógo ke, maa wà tun ná bùnye yaay'i, u sà nkan u á kàsunji i. Nye Poli à nge lɛtɛɛŋi sémɛ mà u yaha kàsunji i, maa fwù kan pi á. U jwump'à yyaha tíi ná funntange e, nkemu i dánafeebil'à yaa pi pyi yyefuge tɛrigil'e ke.

Poli à li cya Filipi dánafeebil'á pi mbèni yaha u kwòro pi ná piye shwòhòl'e. Yesu Kirisita à uye tìrige pyinkanni ndemu na ke, maa li cya pi á, pi piye tìrige piy'á lire pyinkanni na.

Cyelentiibii kafinivinibii pìi mú na mpyi wani, pire la mpyi si fànha cyán dánafeebii na pi raa Yahutuubii saliyanji kurigii jaare. Pìi sí na mpyi wani, pire mpyi na pi nyii karigii kanni pyi. Poli à nje yɛɛyi kan dánafeebil'á mà taha cyire kapyagii shuunniŋi na, bà pi si mpyi s'a piye kàanmucaa mɛ.

Nge lɛtɛɛŋi funŋɔ jwump'à li cyèe na Filipi dánafeebii kyal'à táan Poli á sèe sèl'e.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli ná Timòti, wuu pi nyɛ Yesu Kirisita báarapyii ke, wuu pi à nge lɛtɛɛŋi sémɛ, si nkan yii Kile wuubii ná yii kàanmucyafeebii ná tɛgɛfeebil'á, yii pi nyɛ Yesu Kirisita wwoɲɛge e, Filipi kànhɛ e ke. ² Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ yii na, pi i yyeninke kan yii á.

Poli à li cyèe Filipi dánafeebii na na pi kyal'à táan ur'á

³ Tère o tère e mii à sònɲɔ yii kyaa na ke, mii maha fwù kan Kile á. ⁴ Mii aha a Kile jáare yii kyaa na tère o tère e ke, mii maha u jáare ná funntange e, ⁵ jaha na yɛ mà lwò ku tasiige e mà pa nɔ fo numɛ na, yii à mii tɛgɛ Jwumpe Nintanmpe njwunji na.

⁶ Kilenji u à uru báaraŋi njɛcɛnɲi sùu yii e ke, mii à tɛɛn ná l'e na u sí uru pyi yii e, zà nɔ u tɛgɛni na Yesu Kirisita cannuruge.

⁷ Mii à yaa mii u a sònɲi lire sònɲɔŋkanni na yii kyaa na, jaha na yɛ yii kyal'à waha mii na sèl'e. Mà mii yaha kàsunji i, lire nyɛ mɛ mà mii yaha mii u Jwumpe Nintanmpe báami maa pu pyàagii sɛnmɛge na ncyère sùpyire na, Kile à jwɔ mii na maa uru báaraŋi ngemu kan mii á ke, yii à pyi mii wwoɲɛ uru báaraŋi i. ⁸ Kile yabilin'á li cè na bà Yesu Kirisita à wuu kyaa táan uy'á mɛ, amuni yii kyal'à táan mii á sèe sèl'e.

⁹ Nde mii na jáare Kile á ke, lire li nyɛ, tàange ku nyɛ yii ná yiye shwòhòl'e ke, kuru k'a sù yyaha na, yii i yákilifente ná njɛni sèe wunji ta, ¹⁰ bà li si mpyi ndemu l'à yaa ná yii e ke, yii i lire cè mɛ. Lire e yii sí n-pyi sùpyii mpiimu pi à tíi, maa mpyi tìgire cyaga baa, fo zà nɔ Yesu Kirisita cannuruge na ke. ¹¹ Yii karigii puni sí raa n-pyi ntinji funnke e ná Yesu Kirisita fànhe e. Lire li sí mɛtange ná pɛente taha Kile na.

Poli kàsunji njyinj'à Jwumpe Nintanmpe pyi p'à nɔ cyeye njnyahay'e

¹² Mii cìmpyiibii, mii la nyɛ yii i li cè na kyaage k'à mii ta ke, kuru bá à pyi kaɲɲɔ mà shinnyahara pyi t'à Jwumpe Nintanmpe lógo. ¹³ Jaha kurugo yɛ saanbwòhe pyɛnge shiimbii ná sùpyire sannte pun'á li cè na Kirisita kurugo pi à mii cù a pwɔ naha kàsunji i.

¹⁴ Lire e mii kàsunji njyinj kurugo, mpìi pi à dá Kafoonji Yesu na ke, pire njnyahara à piye waha Kile jwumpe njwunji na sùpyir'á, fyagara baa.

¹⁵ Sèe wi, pìi maha Kirisita kyaa yu mii báaraŋi yĩncyɛge ná u nyipɛɛnni na, ŋka pìi maha u kyaa yu ná funvyinge e. ¹⁶ Pire maha uru báaraŋi pyi tàange funŋke e, naha na yɛ pi à li cè na mii nyɛ naha kàsuni i s'a Jwumpe Nintanmpe báami sùpyir'á. ¹⁷ Ŋka mpìi pi nyɛ na Kirisita kyaa yu ná mii báaraŋi yĩncyɛge e ke, pire funzɔnnɔre nyɛ a ɲwɔ mɛ, pi maha lire pyi si nta là bàra mii yyefuge na naha kàsuni i. ¹⁸ Ŋka pi na lire pyi ná funɲɛnni'i yo, pi nyɛ na li pyi ná funɲɛnni'i mà yo, mii kuro nyɛ yire e mɛ. Kirisita kyaa na yu sùpyir'á mà kwò ke, lir'á mii funŋke táan.

Là bá sí n-bàra mii funntange na, ¹⁹ naha na yɛ mii à li cè na yii Kileɲarege ná Yesu Kirisita Munaani* fànhe sí cyire kawaagii kɛɛnnɛ mpyi mii á, sí ta kuro. ²⁰ Nde mii nyɛ na sigili ná na zòmbilini puni i, maa na sònnɔre taha li na ke, lire li nyɛ, mii sì n-sì n-sílege si raa Kirisita pèrè ná naye puni i mɛ. Mii sí raa lire pyi fyagara baa bà mii à li pyi tanjaa fo mà pa nɔ nɲjaa na mɛ, ali li mɛɛ ká sàa bê ná mii múnaani i.

²¹ Naha kurugo yɛ mii múnaani nyɛ a taha yafyin na ŋke ɲɲke na Yesu Kirisita wwoɲɛge kàntugo na mɛ. Mii aha ŋkwù, mii sí kuru wwoɲɛge tònɲi ta. ²² Ŋka mii u mɔ shì na, kampyi lire sí n-jà mii pyi mii u báara nɲɛnnɛ pyi sahaŋki, nyɛ mii sàha naha a nɲjwuyo cè mɛ. ²³ Mii funŋke na mii shwóhɔli cyire ɲcyii kapyaaagii shuunnɲi shwóhɔl'e. Mà kwù, maa mpyi ná Kirisita e, lire l'á táan mii á, lire tònɲi mú u à pèe. ²⁴ Ŋka mii u pyi shì na, lire li sí n-pwóro yii á sèl'e. ²⁵ Mii mú s'á tɛɛn ná lire e. Lire kurugo mii à li cè na mii sí tère pyi yii puni taan, si yii tɛge, bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i ná funntange e mɛ. ²⁶ Lire e mii aha núr'a kàre yii yyère tɛni ndemu i ke, lire sí yii ɲɲyi yĩrige Yesu Kirisita wwoɲɛge e.

²⁷⁻²⁸ Ŋka Jwumpe Nintanmpe p'á jwo Kirisita kyaa na ke, yii kapyiĩnkii pun'á yaa cyi yyaha tíi ná pur'e. Mii nyɛ yii shwóhɔl'e yo, mii laag'á tòn yii na yo, li tɛgeni li nyɛ mii u lógo na yii na wá a kwóro ɲwɔmɛɛ nɲkin na†, maa yii sònnɔre pyi nɲkin, maa yii fànhe pyi nɲkin báaraŋi na, mpìi pi nyɛ na Jwumpe Nintanmpe tònɲi ke, bà yii fyagara baa wuubii si mpyi si pire sige lire na mɛ. Pire u kapyiĩnkil'á li cyêe na Kile sí pi shi bò, yii kapyiĩnkii s'á li cyêe na Kile sí yii shwɔ. Kile mú sí u à lire yaa, ²⁹ naha na yɛ u à ɲwɔ yii na, maa yii pyi yii à dá Kirisita na, lire kanni bà mɛ, maa yii pyi yii à kyaala u kurugo mú. ³⁰ Mpìi pi nyɛ na Jwumpe Nintanmpe tònɲi ke, zhìɲi yii mpyi a ɲya mii u leni ná pire e, ná mii saha na u leni numɛ ke, uru zhìɲi shiɲi yii na leni numɛ.

2

Yii yiye tĩrige Yesu Kirisita fiige

¹ Nyɛ ná Kirisita à wuu tɛge wuu u màban leni wuye e, maa wuu zòmɲyaagii taali tàange cye kurugo, maa wuu pyi wuu à wwò Kile Munaani cye kurugo, maa wuu tɛge wuu à pyi ɲɲaarafee ná ɲòmɲɲefee, ² lire e ke, yii yii sònnɔre pyi nɲkin, yii yiye kyaa táan yiy'á, yii bê yii i mpyi nɲkin. Lire ká mpyi, mii funntange sí n-fũnnɔ. ³ Yii àha raa yii karigii pyi ná yĩncyɛge e s'a yiye cyêre mɛ, ŋka yii yiye tĩrige, yii yiye yaha pi sanmpii kàntugo. ⁴ Yii àha raa karigii pyi yii yabilimpìi tònɲi kanni kurugo mɛ, ŋka yii a cyi pyi pi sanmpii tònɲi kurugo mú.

⁵ Yii sònnɔɲkann'á yaa li pyi Yesu Kirisita wuuni fiige:

⁶ U ná Kile na nyɛ nɲkin, ŋka u nyɛ a li lwó uye funŋ'i si fère sín kuru tayyérege na mɛ.

⁷ U à ɲɛn'a uye tĩrige, maa mpa mpyi sùpya, maa mpyi biliwe fiige. Puru funŋke e

⁸ u à ɲɛn'a uye tĩrige, maa Kile ɲwɔmɛɛni cù fo mà sà nɔ kwùɲi na,

* **1:19** Yesu Kirisita Munaani ná Kile Munaani nyɛ nɲkin. † **1:27-28** Pii maha jwo: «li tɛgeni li nyɛ mii u lógo na Kile Munaani cye kurugo yii à kwóro ɲwɔmɛɛ nɲkin na.»

kworokworocige ñuñ'i u à kwû bá!

⁹ Lire kurugo Kile à u dùrugo sèe sèl'e,

mège k'à fànha tò mɛyi puni na ke, maa kuru le u na,

¹⁰ bà ñiñyiñi yaayi ná ñiñke wuyi ná ñiñke ñwòhò wuyi puni

si mpyi s'a ñiñkure sínni Yesu mège na

s'a u père,

¹¹ si ntèen li taan na

Yesu Kirisita u ñye Kafoonji mɛ.

Lire sí pèente taha Tufoonji Kile na.

¹² Lire e ke mii ntàannamacinmpyiibii, pyiñkanni na yii à mii ñwòmɛɛni cû mà mii yaha yii shwòhòl'e ke, mii mée ñye mii ñye yii shwòhòl'e mɛ, yii là bàra tire ñwòmɛɛcunte na. Kile à yii shwò báarañi ñgemu mɛɛ na ke, yii a uru pyi yiye ntirigeni funñke e, yii i pèene taha u na. ¹³ Naha na ye Kile yabiliñi u à fànhe kan yii á maa uru báarañi mpyiñi lage le yii e, bà u ñyii wuuni si mpyi s'a mpyi mɛ.

¹⁴ Yii a yii karigii puni pyi jwunyahama ná nàkaana baa, ¹⁵ bà yii si mpyi si ntíi si mpyi tìgire cyaga baa, si mpyi Kile pyii, wà si tajwugo ta mpiimu na, diñyeñi sùpyire nimpeere shwòhòl'e mɛ. Yii bèenmp'a yaa p'a jî tire shwòhòl'e mu à jwo wari. ¹⁶ Jwumpe Nintanmpe pu ñye na shiñi ñiñkwombaañi kaan ke, yii raa puru yu pi á. Lire ká mpyi, Kirisita cannuruge, yii sí mii pyi mii u ñiñjirire ta. Lire sí li cyêe na báarañi ñiñgani mii à pyi ke, uru ñye a pyi ñiñjò baa mɛ.

¹⁷ Yii li cè na uru báarañi mii ñye na mpyi yii daniyañi kurugo ke, mii sishange mée ká mpyi na sí n-wu sáraga fiige uru tooy'e, lire sí n-táan mii i, mii sí n-pyi funntange e ná yii puni i. ¹⁸ Yii pyi kuru funntange e ná mii i mú.

Báarañi Timoti ná Epafroditi à pyi ke

¹⁹ Kafoonji Yesu ká jɛɛ, li saha si mɔ mɛ, mii sí Timoti tun yii á, u u sà màban le yii e, u u yii yirinkanni cè u pa jwo na á, lire sí màban le mii i. ²⁰ Naha kurugo ye uru kanni baare e, sùpya ñye naha ñgemu u na sònñi yii kyaa na mii fiige mɛ. Sèenji na, u na sònñi yii kyaa na. ²¹ Pi sanmpii puni na ñkòre piy'á. Yesu Kirisita á, bà pi ñye na ñkòre mɛ. ²² Nka Timoti wi ke, yii à li cè na u à li cyêe na u na ñye báaraipyi ñiñcennɛ. U à mii tège Jwumpe Nintanmpe ñjwuñi na, bà pyà maha u tu tège báara na mɛ. ²³ Lire kurugo mii karigii sí n-cwònrò n-yaha cyage ñkemu i ke, mii aha bú kuru cè, mii sí n-tíi u tun wani yii yyére. ²⁴ Mii mú s'à tèn ná l'e, Kafoonji ká jɛɛ, li saha si mɔ mɛ, mii yabiliñi sí n-sà n-fworo yii na.

²⁵ Mii cìmpworonji ná mii báaraipyiñɛñi Epafroditi wi ke, u à mii tège zhileni na Kile Jwumpe yyaha yyére zhèñi kurugo. Yaayi kani li mpyi mii na ke, yii à u tun ná yire e naha mii yyére. Numɛ mii à li lwó naye e si u nùruñò ntùgo wani yii yyére. ²⁶ Naha kurugo ye u la mpyi a sii si sà fworo yii puni na. Tèni i u à lógo na yii à uru yampe kyaa cè ke, li mpyi a waha u na. ²⁷ Sèenji na, u mpyi a yà fo na ñko raa ñkwûu. Nka Kile à ñiñjaara ta u na. U kanni na bà Kile à ñiñjaare ta mɛ, u à ñiñjaara ta mii na mú, bà li si mpyi yyetanhare tà hà ñkwò mbàra mii yyetanhare na mɛ. ²⁸ Lire kurugo mii à wyère na ñko si u tùgo yii yyére, bà li si mpyi yii aha nùr'a u ñya, li i yii funñyi táan, là si fworo mii funmpɛɛnre e mɛ.

²⁹ Lire e ke u aha bú nò wani yii yyére, yii i u ñiñjò bɛ ná funntange e Kafoonji Yesu wwoñɛge kurugo. Yii à yaa yii a pèente tare nte sùpyire shiñi na. ³⁰ Naha kurugo ye Kirisita báarañi kurugo, u mpyi na ñko si mpòon u múnaani i. Kàmpyi yii mpyi naha mii taan, báarañi yii mpyi na sí raa mpyi mii á ke, u à uye kan ur'á fo na ñko si mpòon u múnaani i.

3

Yesu kurugo Poli à kàntugo wà yaayi puni na

¹ Nye mii cìmpyiibii, yii pyi funntange e Kafoonji kurugo. Jwumpe mii à fyânha a jwo yii á ke, mii sì n-sìi n-kànha si puru ninumpe taha yii á mε. Puru pu sí yii pyi yii kwôro kuni nìncenni i.

² Mpii pi maha báaraapege pyi ke, yii a yiye kàanmucaa pire na, pi à pi mu à jwo pwuun, pi maha sônñi na ñkwònñi u maha sùpyanji pyi u à pyi Kile sùpya, yire sí nye sèe mε. ³ Wuu pi nye na Kile père Kile Munaani fànhe cye kurugo, maa dá Yesu Kirisita na maa wuye pèe ná u kani i ke, wuu pi nye Kile sùpyiibii sèe wuubii. Wuu nye a wuu sònñore taha sùpyire ladaabii karigii na mε.

⁴ Kàmpyi sùpyire ladaabii karigii mpyi ná kañwōñi i, mii yabilinji mpyi na sí na sònñore taha cyi na. Wà mée ká nta u u sônñi na tanga na nye ur'á mà u sònñore taha cyire lada karigii na, tanga na nye mii á mà tòro urufoo na. ⁵ Naha kurugo ye mii zinj canmpyibaatanrewuuni, pi à mii kwòn, Izirayeli shinj sùpya u nye mii, maa mpyi Benzhamà tüluge shin. Mii à sli Eburu, mii mpyi na MusaSaliyanji kurigii jaare mà tàanna ná Farizhēñbii tonkuni cyi jwuñkanni i. ⁶ Mii mpyi a sàa naye pwō lire na fo mii mpyi maha dānafeebii kyéregē. Tígire cyaga nye a mpyi mii na Saliyanji kàmpañke na mε.

⁷ Mii mpyi na tōñ taa cyire karigil'e, ñka Kirisita kurugo, tōñ saha nye cyi na mii á mε. ⁸ Mà mii Kafoonji Yesu Kirisita cè, yafyin nye a sàa pwō mà lire kwò mii á mε. Uru kurugo mii à kàntugo wà yaayi puni na. Yaayi pun'à pyi mii á mu à jwo kafuntuñò bà mii si mpyi si Kirisita ta mε.

⁹ Mà mii yaha ná u e, li saha nye na ntîri mii funñ'i na Saliyanji kuni jaaranji cye kurugo mii à tíi mε. Ñka mii à dá Kirisita na ke, lire cye kurugo Kile à jwo na mii à tíi. Dániyanji cye kurugo Kile maha jwo na sùpyan'á tíi. ¹⁰ Nde mii na jcaa ke, lire li nye mà Kirisita yal'a cè, fànhe k'à u pyi u à jè a fworō kwùñi i ke, si kuru ta mú, yyefuge k'à u ta ke, si jyè kur'e mú, pyinñkanni na u à uye tîrige maa ñkwû ke, si lire pyinñkanni lwó mú. ¹¹ Cyire puni lage nye mii na, bà Kile si mpyi si mii jè njige kwùñi i mε.

Wuu wuye waha wuu u tafεere fê a nō ti tēgeni na

¹² Li nye mu à jwo mii à na karigii pyi a nō cyi tēgeni na maa cyi tōññi ta, lire nye mε mà pyi tígire cyaga baa mε. Ali numε, mii à yyaha le tafεere na, bà mii si mpyi si mpyi Yesu Kirisita fiige mε. Lire kurugo Yesu Kirisita à wuu cwōñr'a pyi uye wuu. ¹³ Mii cìmpyiibii, mii nye a jwo na mii à ti tōññi ta a kwò mà dε, ñka kyaa ninñin li nye mii funñ'i, lire li nye: karigii cyi à tòr'a kwò ke, mii nye na cyire kàanmucaa mε, nde li nye mii yyaha yyére ke, lire mii nye na jcaa ná na cyeyi shuunninji i tafεere e. ¹⁴ Mii à naye waha tire tafεere vèñi na, fo si sà nō ti tayyéregē na, bà mii si mpyi si ti tōññi ta mε. Uru tōññi kurugo Kile nye na wuu yiri nìnyinji na Yesu Kirisita cye kurugo.

¹⁵ Lire e ke Kile Jwumpe à tatēngē wwû wuu mpiimu zòmpyaagil'e ke, wuu sònñonñkanni l'à yaa li pyi lire. Yii wà ha nta ná sònñore taber'e, Kile sí yi yyahe fñinje n-cyêe urufoo na. ¹⁶ L'aha mpyi pyinñkanna o pyinñkanna na, Kile kuni i yii nye fo mà sà nō numε na ke, yi kwôro lire kuni i.

¹⁷ Mii cìmpyiibii, yii puni jaaranñkann'à yaa li pyi mii wuuni fiige. Mpii pi na jaare wuu jaaranñkanni na ke, yii a pire pyinñkanni taanni. ¹⁸ Jwumpe p'à jwo na Kirisita à kwû kworokworocige na ke, pìi na nye wani yii shwōhōl'e, pire kapyiinñkil'à li cyêe na pi na puru jwumpe tūnni. Mii à fyânha a yi jwo yii á, ñka numε mii mēesuwunji saha sí nūru yi taha yii á. ¹⁹ Pire canmpyaagii ká ñkwò, Kile sí pi shi bò, ñaha na ye pi à pi muntanma karigii funñò lwó mà tòro Kile na. Karigii cyi sí pi sílege ke, pi maha piye pèe ná cyire e. Dinyenji karigii kanni cyi à pi yyaha jñ.

²⁰ Ñka wuu pi ke, wuu pyenge na nye nìnyinji na Kile yyére. Wuu na wuu Kafoonji Yesu Kirisita sigili, uru u nye wuu Shwofoonji. U sí n-yîri wani si mpa. ²¹ U aha bú mpa, u sí wuu cyeere fànha baa woore kēēññe mpyi cyere nisinana u woore fiige ná u sífente e, tire ntemu ti sí yaayi puni pyi yi kúu u á ke.

4

Poli à sònḡḡkanni nḡcenni cyêe dánafeebii na

¹ Nye mii ntàannamacinmpyiibii, mii la à sɪ si nùru yii nya. Mii funḡk'à táan yii kurugo, yii à mii nḡḡke yîrige. Mii ntàannamacinmpyiibii, yereyi mii à kan yii á nume ke, yire kurugo, yii kwôro Kafoonji Yesu wwoḡeḡe e.

² Mii na li jáare Evodi ná Sɛntisi á, pi i bê ninḡin na, pi i ḡkwôro Kafoonji wwoḡeḡe e. ³ Mu u nye mii báarapyḡeḡe sêe wuḡi ke, mu wi ke, mii à li cya mu á, ma a mp̄ii cyeebii shuunnḡi tēḡe, naha na ye pi à fère sín ná mii i, ka wuu u Jwumpe Nintanmpe jwo sùpyir'á, mà bâra Kilema ná wuu báarapyḡeḡebii sanmp̄ii m̄eyi y'á sém̄e shḡi ninḡkwombaanḡi tafeebii m̄eyi tasem̄eḡe e ke.

⁴ Yii pyi funntange e Kafoonji kurugo t̄erigii puni i. Mii sí yi taha yii á sahanḡi, yii pyi funntange e. ⁵ Yii sùpyire puni yaha pi li cè na yii na nye nḡmp̄iḡefee. Kafoonji nye yii ḡkere na. ⁶ Yii áha z̄i kyaa tēḡe yiye funḡo p̄en m̄e, ḡka yaaga maha yaaga kyaa ku nye yii na ke, yii kuru cya Kile á, yii i u jáare s̄el'e, yii i fw̄u kan u á. ⁷ Lire ká mpyi, yyeḡinḡe Kile maha ḡkaan ná k'à t̄oro sùpyanḡi sònḡḡkanni taan ke, kuru sí n-kwôro yii z̄om̄pii ná yii sònḡore na Yesu Kirisita wwoḡeḡe e.

⁸ Nye mii c̄inmpyiibii, jwumpe nizanmpe mii sí n-jwo yii á ke, puru pu nye mpe: kyaa maha kyaa li nye s̄e ke, p̄ente na ntaa kyaa maha kyal'e ke, kyaa maha kyaa l'à t̄i ke, kyaa maha kyaa l'à f̄inḡe ke, kyaa maha kyaa l'à táan Kile á ke, kyaa maha kyaa l'à yaa l'a mpyi ke, kyaa maha kyaa l'à jw̄o ke, kyaa maha kyal'e sùpya sí n-jà ḡk̄ee ta ke, yii a s̄onḡi cyire karigii shḡi na. ⁹ Mii à yii taanna karigii ḡcyiimu na, ka yii i ḡcyiimu ta, maa ḡcyiimu l̄ogo mii jw̄o na ke, mà bâra yii à mii nya ḡcyiimu tapyige e ke, yii a cyire pyi. Lire ká mpyi, Kilenḡi u maha yyeḡinḡe kaan ke, uru sí n-pyi ná yii e.

Poli à fw̄u kan Filipi shiimbil'á pi b̄uḡe yaayi kurugo

¹⁰ Mii funntanga wuḡ'á fw̄u kan Kafoonji á s̄el'e, naha na ye yii à li cyêe mii na sahanḡi na yii na s̄onḡi mii na. Yii mpyi a fyânha na s̄onḡi mii na, ḡka pyinḡanna nye a mpyi yii á si mii tēḡe m̄e. ¹¹ Yaaga kurugo bà mii nye na yi yu mà d̄e, naha na ye yaaga na nye mii á yo, yaaga nye mii á mà yo, cyire puni maha bê mii á. ¹² F̄onḡe e yo, yaarafente e yo, mii à naye pyinḡanni c̄e. Pyinḡanna maha pyinḡanna na mii à s̄i cyaga maha cyag'e ke, lire maha bê mii á. Yalyire na nye mii á yo, mii na nye katege e yo, yaarafente e yo, yaare kuḡi i yo, mii à t̄e cyire puni na. ¹³ Kirisita à f̄anhe ḡkemu kan mii á ke, kuru ku maha mii pyi mii u j̄ini cyire karigii puni na. ¹⁴ ḡka lire ná li wuuni mú i, yii à mii tēḡe mii yyeḡe t̄eni i, yii à kac̄enne pyi.

¹⁵ Yii Filipi shiimbii pi ke, yii à li cè na t̄eni i mii à ȳiri Masedoni k̄uluni i mà pa Jwumpe Nintanmpe ḡjwuḡi jw̄o c̄u ke, yii baare e, dánafeebii kurunḡe kab̄ere nye a cye le mii á na báaranḡi i m̄e. Yii à t̄on ta mii báaranḡi i, maa mii tēḡe ná yii cyeyaayi i. ¹⁶ Ali mà mii yaha Tesaloniki k̄anhe e, yaayi kuḡi u mpyi mii na ke, yii kanni pi à yire t̄uḡo mii á fo tooyo shuunni.

¹⁷ Li nye mu à jwo yii cyeyaayi yà kurugo mii nye mà d̄e, ḡka mii la ku nye Kile si jw̄o le yii á, yii cyeyaayi ninḡanyi kurugo. ¹⁸ Yaayi puni kyaa li mpyi mii na ke, yii à là taha yire na mà kan Ep̄aforoditi u à pa ḡkan mii á. Num̄e mii funḡk'à j̄iḡe, naha na ye yaaga kuu saha nye mii na m̄e. Yir'á pyi mu à jwo s̄araga n̄uguntanga wogo ḡkemu na Kile à ḡe ke. ¹⁹ Mii Kilenḡi sí yii màkwuḡw̄ayaayi puni kan yii á mà tàanna ná u yaarafente t̄egele baa woore e, Yesu Kirisita kurugo. ²⁰ P̄ente ti taha wuu Tuḡi Kile na fo t̄ekwombaa. Amiina!

Fw̄uḡi nizanḡi

²¹ Yii Kile wuubii puni ninḡin ninḡin sh̄éere Yesu Kirisita wwoḡeḡe e. C̄inmpyiibii pi naha naha ná mii i ke, pir'á yii sh̄éere. ²² Kile wuubii puni pi nye naha ke, pir'á yii sh̄éere. ḡka mp̄ii pi nye na báaranḡi pyi J̄romu saanbw̄he Sezari pyenge e ke, ḡcyi bá a taha pire u fw̄uḡi ninḡannḡi na.

²³ Kafoonji Yesu Kirisita u ɲwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Leterengi Poli à tun Kolosi kàñhe dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterengi funṇo jwumpe e ke

Poli wwoṇeeṇi Epafurasi u à Jwumpe Nintanmpe jwo Kolosi kàñhe e, ka pìi si piye kan Yesu á. Poli yabilinṇi jye a nò wani kuru kàñhe na me, ṇka u mpyi maha Kile náare pire dánafeebil'á, ali mà u yaha kàsuni i.

Jye mà Poli yaha kàsuni i, Epafurasi à kàr'a sà yi jwo u á na cyelentiibii kafinivinibii pìi na wá na nyàhanṇurugunṇi pyi dánafeebii shwòhòl'e Kolosi kàñhe e. Pire kafinivinibii mpyi na dánafeebii jùnyi tare, mà lire jùṇke pyi na pi jye na pi yalyire ná pi kataangii karigii cwòṇre mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e me, na pi jye na Kile mèlekèebii père me.

Jye Poli à yire lógo ke, ka li i u funṇo pèn. Lire e u à nge leterengi sém'a tun Kolosi kàñhe dánafeebil'á maa pi funṇo cwo Yesu Kirisita fàñhe na, maa li cyèe pi na na Yesu Kirisita à fàñha tò mèlekèebii na. Uru cye kurugo, Kile à pi dá. Yesu ká mpyi ná ṇgemu i ke, urufoo saha jye a yaa u a Kile mèlekèebii père me.

Lire e Poli à li cyèe pi na na pi kàntugo wà diṇyeni jyii karigil'á, bà pi kyaa si mpyi si ntáan pi jùṇfooṇi Yesu á me, pi a yàfani piye na, pi i piye kyaa táan piy'á, mpìi pi jye pi jye Kile kuni i ná pi e me, pi i jwuṇkanna cè ná pire e.

Poli à Kolosi dánafeebii shéere

¹ Mii Poli u jye Yesu Kirisita túnntunṇo mà tàanna ná Kile jyii wuuni i ke, mii ná wuu cìmpworonṇi Timòti, ² u à nge leterengi tun Kile wuubil'á Kolosi kàñhe e. Yii pi jye wuu cìmpyiibii pi à taha Kirisita fye e tèrigii puni i ke, wuu Tunṇi Kile u jwò yii na, u u yyeṇṇi ke kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á Kolosi dánafeebii kyaa na

³ Jye tèrigii puni i wuu aha a si raa Kile náare yii kyaa na, uru ṇgemu u jye wuu Kafoonṇi Yesu Kirisita Tunṇi ke, wuu maha u shéere, ṇaha na ye ⁴ pyiṇkanni na yii à dá Yesu Kirisita na ke, ná pyiṇkanni na Kile wuubii puni kyal'à táan yii á ke, wuu à yire lógo. ⁵ Yii à yii sòṇṇore taha yaage ṇkemu na, ná yii sí kuru ta nìnyinṇi na ke, kuru ku jye yii daniyanṇi ná yii tàange jùṇke. Jwumpe Nintanmpe pu jye sèenṇi, ná p'à fyànha a nò yii na ke, pur'à ku kyaa jwo. ⁶ Puru jwump'à nò diṇyeni puni na bà p'à nò yii na me, p'à yasere pyi, maa mpúgo. Pu na lire pyi yii shwòhòl'e mú, mà lwó yii á Kile kacenni kyaa lógo, maa li cè sèe sèl'e ke. ⁷ Wuu ntàannamabaarapyiṇeeṇi Epafirasi à yii kâla yire cyeyi na. Kirisita báarapyi niṇcennṇe u jye u wi yii shwòhòl'e. ⁸ Kile Munaani à tàange ṇkemu le yii e ke, u à kuru kyaa jwo wuu á.

Poli na Kile náare Kolosi dánafeebii kyaa na

⁹ Lire l'à li ta, mà lwó canṇke wuu à yii kyaa lógo ke, wuu na Kile náare yii á tèrigii puni i. Wuu na u náare, nde u la jye yii a mpyi ke, bà yii si mpyi si lire sénmege jcé me. U u yákilifente kan yii á, bà yii si mpyi s'a u karigii jaa s'a jcwúu me. ¹⁰ Lire e yii toronṇkanni sí Kafoonṇi Kile wuuni lwó, s'a u jyii wogigii kanni pyi, s'a kacennṇkii shiṇṇi puni pyi, s'a si yyaha na Kile jcéni i. ¹¹ Kile Siṇṇi Punifoo sí raa fàñhe kaan yii á, bà yii si mpyi si yii kalenṇkii puni kwú ná funntange ná funṇiṇke e me.

Kirisita jye diṇyeni puni jùṇṇo na

¹² Yaayi Tufoonṇi Kile à yaha u bènmppe e nìnyinṇi na, u wuubii mēē na ke, yii a fwù kaan u á yire kurugo, ṇaha na ye u à yii le yire tafeebil'e. ¹³ U à wuu ñir'a yige numpini fàñhe e mà le u Jyanṇi saanre e, uru ṇgemu kyaa l'à táan u á ke. ¹⁴ Uru cye kurugo Kile à wuu jùṇṇo wwú kapegigii bilere e, maa cyi yàfa wuu na.

¹⁵ Uru u jye Kilenṇi niṇyambaani nàṇjanṇi,

uru u à fànha tò Kileni yayaayi puni na,
¹⁶ naha na ye uru cye kurugo Kile à ñinyeni yaayi puni dá,
 ñinyini wuyi ná ñinke wuyi,
 yaayi ñinyayi ná ñinyambaayi,
 mu à jwo nje yi nye saanre ná kafente ná ñunufente ná fànhafeente e ke,
 yire yaayi pun'à dá u cye kurugo, maa dá u mee na.

¹⁷ Uru u nye yaayi puni yyaha na, uru cye kurugo yaayi pun'à yiye cù.

¹⁸ Uru u nye dánafeebii kurunke ñunke*.

Kuru na nye sùpyani cyeere fiige,
 uru u nye kuru tasiige,
 naha na ye uru u à pyi shincyiiwe mà ñè a fworò kwùni i.
 Lire na, u à yyahayyereni lwó karigii puni i.

¹⁹ L'à táan Kile á, cyeyi puni yi nye ur'e ke, na yire yi pyi u Jyani i.

²⁰ Uru cye kurugo Kile à mbèni cya ná yaayi puni i.

Sishange u à wu kworokworocige na ke,
 ná kur'e Kile à yyeñinke kan ñinke ná ñinyini yaayi pun'á.

²¹ Tèecyiini i, yii sònñopeere ná yii kapyiinkii mpyi a li cyêe na yii laage mpyi a tòn Kile na, maa mpyi u zàmpenmii. ²² Nka u Jyani à pa mpyi sùpya maa ñkwù. U kwùni cye kurugo, Kile à yii ná uru shwòhòni yal'a ñwò. Lir'à pyi bà Kile si mpyi si yii fwònrò baa wuubii ná yii tigire baa wuubii yaha yii yyéere u yyahe taan si ñee yii na me. ²³ Nka fo yii aha yiye pwò Kile kuni i, maa tanyéerege ñincenne wwù, yaage na yii sònñor'à taha ñinyini na ke, maa mpyi yii nye a funñò wwò kuru na me. Kuru yaage kyaa Jwumpe Nintanmpe nye na yu. Yii à pu lógo, p'à jwo ñinke sùpyire pun'á mú. Puru jwumpe ñjwunji kurugo, Kile à mii Poli pyi u báarapyi.

Poli na zhìni leni dánafeebii kurugo

²⁴ Nye mii cìmpyiibii, yyefuge e mii nye naha nume yii kurugo ke, kur'à táan mii i, naha na ye Kirisita ná dánafeebii kurunke à kwòro kuru yyefuge e fo mà sà nò tènì là na, mii sí na nàzhanni pyi kur'e, bà dánafeebii kurunke si mpyi s'a sù yyaha na me. ²⁵ Mii à pyi dánafeebii kurunke báarapyi, Kile u à mii yaha uru báarani na yii á. Mii à yaa mii u Kile jwumpe puni jwo yii á. ²⁶ L'à mò, puru jwumpe mpyi a ñwòhò sùpyire puni na, ñka nume p'à jwo a nò Kile sùpyiibii na. ²⁷ U la mpyi si lire kanwòhòni nisinani nimbwooni cyêe supyishini puni na. Lire kanwòhòni li nye: Kirisita nye yii e, lire l'à yii pyi yii à tèn na l'e na yii sí n-pyi shinbwoo Kile yyéere. ²⁸ Wuu na Kirisita kyaa yu sùpyire pun'á, marii pi yerege maa pi kálali ná yákilifente e, bà pi si mpyi si fùnñò Kile kuni i, Kirisita wwoñeege cye kurugo me. ²⁹ Lire kurugo mii nye na báarani pyi. Kirisita à fànhe ñkemu kan mii á ke, ná kure e mii na zhìni leni. Kuru fànhe ku maha síni kaan mii á.

2

¹ Zhìni mii na leni yii ná Lawodisi dánafeebii kurugo, mà bàra mpìi pi nye pi sàha ñkwò a mii nya a nya me, mii la nye yii i li cè na ur'à waha a tòro. ² Mii na uru zhìni leni si màban le yii ná pire puni i, yii i yiye kyaa táan yiy'á cìmpworoge ñgwòni funñke e, yii i yákilifente shini puni ta, yii i Kile kanwòhòni cè, lire li nye Kirisita. ³ Ur'e nàfuuni ñinwòhòni nye mu à jwo yákilifente ná ncèni. ⁴ Mii na puru yu bà yii si mpyi si yiye shwò kàyituwògore jwufeebii na me. ⁵ Mii laage mee ká ntòn yii na, mii nye yii taan sònñore e. Mii funntanga wu u nye, naha na ye yii karigii puni sogolonkann'à ñwò yiye shwòhòl'e, yii s'à taha Kirisita fye e ná funñò ñinjin i.

Yii aha mpyi ná Kirisita e, yii nàzhan à fworò yasunnyi i

* 1:18 Pii maha jwo: «dánafeebii kurunke ñunke na».

⁶ Nye bà yii à jɛn'a Yesu Kirisita pyi yii Kafoonji mɛ, yii kwôro kuru wwoɲɛɛge e ná u e. ⁷ Bà cige ndìre maha mpyi nɛnke e, nɛnk'a sì wá na ku jwɔ caa mɛ, lire pyiɲkanni na, yii ndìre le Kirisita wwoɲɛɛge e, bà yii sì mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i, bà yii à taanna li na mɛ. Mà bàra lire na, yii fwùɲi nɛnkanɲi u jyaha u á.

⁸ Yii a yiye kàanmucaa, yii àha ɲkwò yiye yaha jwɔtanyifeebii pi yii jwɔ fáanɲa a cù mɛ. Pi jwumpe jye kafinara, Kile e bà p'à fworɔ mɛ. Pu jye jùɲɔ baa, maa yyaha tí ná làdaabii karigii ná dɛɲɛɲi yasunɲi i, yire ná Kirisita sí jye kunul'e mɛ. ⁹ Kirisita u à pyi sùpya ke, yaayi puni yi jye Kileni sèe wuɲi i ke, yire puni na jye u e. ¹⁰ Yaaga maha yaaga ku jye ná jùɲufente ná sífente e ke, u à fànha tò yire puni na. Yii ná uru wwoɲɛɛge cye kurugo, yii à yaayi puni ta mà yii funɲi jɛɛ. ¹¹ U wwoɲɛɛge cye kurugo mú, yii à kwòn, lire jye a li cyèe na sùpya u à yii cyeere cyage kà kwòn mɛ. Nka u à yii sònɲɔpeere kwòn a láha yii zòmpii na. ¹² Yii à batize ke, l'à pyi mu à jwo yii à le fanɲke e ná Kirisita e maa jè ná u e maa mpyi ná u e wwoɲɛɛge e. Lir'à pyi daniyanɲi cye kurugo Kile sífente e. Tire sífente t'à Kirisita jè a yige kwùɲi i. ¹³ Yii mpyi mu à jwo kwùu, jaha na ye yii kapegigii ná yii sònɲɔpeere mpyi na sàha ɲkwò a láha yii na mɛ, ɲka Kile à shì nivɔɲɲɔ kan yii á ná Kirisita e, maa yii kapegigii puni yàfa yii na. ¹⁴ Tìgìre ná kapegigii cyi mpyi a sém'a yaha wuu yyaha na, na wuu à Saliyanɲi kèɛge ke, Yesu Kirisita kwùɲi kworokworocige na, lir'à cyire puni shi bò. L'à pyi mu à jwo uru sémɛɲ' à kwòro kworokworocige na. ¹⁵ Uru kwùɲi cye kurugo, yaayi yi jye numpini i ná jùɲufente ná sífente e ke, Kile à yire fànhe shwà yi na, maa yi sílege, maa yi pyi yawiige dɛɲɛ puni jyii na.

¹⁶ Lire e yii àha nùru jɛɛ sùpya u a yii la wwù yii yalyire ná yii yabyɛere làdanɲi ntiimbaanɲi na mɛ. Yii mú àha jɛɛ pi a yii la wwù kataanni canɲi ná yivɔnni ná canɲɔɲke làdanɲi ntiimbaanɲi na mɛ. ¹⁷ Cyire karigii puni mpyi kàntugo yyére wuuni nimbwooni nimpani nàɲjanɲi. Yesu Kirisita kyaa li, u à fànha tò nàɲjanɲi na, uru u jye sèenɲi puni. ¹⁸ Mpii pi na yà yu yii Kile pèenkanɲi na ke, yii àha raa pire kàanmucaa mɛ, jaha na ye mà piye tìrige maraa mèlɛkɛɛbii père, lire l'à táan pi á. Pi ɲɔɲi na pi à piye tɛɲɛ, maa piye pèl'a tòro, mà tàanna ná pi sònɲɔɲkanɲi i. ¹⁹ Pi saha jye a piye pwɔ Yesu na mɛ, uru sí u jye jùɲke, mà li ta cyeere ká a jɛcáa yaage ɲkemu na ke, jùɲke ku maha kuru kan t'á. Nùɲke ku maha yatanzogompe ná kapaanre pyi cyere nɛnkin, Kile sí u maha tire cyeere lyɛge.

²⁰ Nye yii à kwù ná Kirisita e ke, yii nàzhan à fworɔ ɲke jùɲke yasunɲi i. Yii kuro saha jye yi kafuunɲkil'e mɛ. Lire e ke yii àha nùru jɛɛ pi fànhe cyán yii na jcyii karigil'e mɛ: ²¹ «Ma hà nde lwó mɛ, li jye a jwɔ mɛ. Ma hà nde néɛnɛ mɛ, li jye a jwɔ mɛ. Ma hà mpwòn nde na mɛ, li jye a jwɔ mɛ.» ²² Cyire kafuunɲkil' à yyaha tí ná yaayi jɛmu i ke, yi shɛɲi jye a jyaha mɛ. Yalyire nintiire ti jye ti ti, t'aha lyí a kwò, yi maha ɲkwò. Sùpyiibii yabilimpíi nɛɲaanɲi cyi jye cyi cyi, cyi jye a lwó a pwɔ Kile kuni na mɛ. ²³ Pii na sònɲi na cyire karigii na jye jɛcè, jaha kurugo ye cyi na yu Kile pèenkanɲi ná sùpyanɲi uye ɲkyèregenɲi kyaa na. Mà li ta, kaɲwɔ jye cyi na mɛ, sùpyire maha tiye père ná cyi e, Kile bà pi jye na mpère ná cyi e mɛ.

3

Torɔɲkanɲi nɛɲyɛeni ná nivɔnni kani

¹ Ná yii s'à jè a fworɔ kwùɲi i ná Yesu i, lire e ke, sèeyaayi yi jye nɛɲyɛɲi na, cyage e Yesu à tɛɛn Kile kàɲɛ cyage na ke, yii a yire caa. ² Yii a sònɲi kanna nɛɲyɛɲi sèeyaayi na, yii i jùɲke wuyi yaha wani. ³ Jaha na ye yii à kwù maa jè, yii shìfɔnmii wuu pi à tɛɛn ná Kirisita e Kile yyére. Uru shìfɔnɲi na jye kyaa ndemu li jye li jye na jaa mɛ. ⁴ Kirisita u à shìfɔnɲi kan yii á ke, u aha a sì jya canɲke ɲkemu i ke, yii sí jya ná u e u sìnampe e.

⁵ Lire e ke yii yii zòmpiiibii bò, mu à jwo kaɲwɔhɔyi ná jacwɔɔre shɛɲi puni ná yaayi lapege ná funmbwòhe, kuru ná kacyzunni mú à tàanna. ⁶ Mpii pi jye pi jye na Kile père mɛ, cyire karigii shɛɲi cyi maha Kile lùuni pyi l'à yíri pire taan. ⁷ Tèecyíini i, yii mpyi

na ntùuli cyi kurigil'e, yii mpyi cyire kapegigii cye e. ⁸ Nka numε, lùyirini ná lùpεenni ná pege, yii cyire karigii puni yaha. Cyàhigii, lire nyε mε silege baa jwumpe pà tufige nyε a yaa p'a fwore yii jwōyi i mε. ⁹ Yii àha nùru raa fini yiye na mε, naha kurugo yε yii à fworo yii lyempe e, maa yii kapyijnyεgigii yaha. ¹⁰ Yii a zòmii nivənmii lwó, yii à pyi sùpyii nivənmii, maa mpyi yii Davooni málwəɾə, si u cè sèl'e. ¹¹ Lire kurugo yii à pyi Yahutuu yo, yii à pyi shinji wabere yo, yir'à fworo y'e, yii à kwən yo, yii nyε a kwən mà yo, yir'à fworo y'e, yii à pyi kànbwəhəshiin yo, yii à pyi nyεgɛjwəhəshiin yo, yir'à fworo y'e, yii à pyi bilii yo, yii nyε a pyi bilii mà yo, yir'à fworo y'e. Nde li nyε na wíi ke, lire li nyε: Kirisita kyaa l'à jwo ke, uru u nyε yaayi puni jùŋə na, maa mpyi wuu puni i.

Dánafeebii wwoŋεεge kani

¹² Nyε ná Kile s'à yii cwəɾɾə, maa yii pyi uye wuu, maa yii kyaa táan uy'á, lire e yii a jùnaara taa yiye na, yii raa sùpyigire pyi ná yiye e, yii i yiye tūrige yiy'á, yii i mpyi jùmpinɛfee ná lùtaanfee, ¹³ yii i yii karigii kwú yiye e, yii raa yii kapyiinkii yàfani yiye na. Wà ha wurugo wà á, yii i puru jwo a kwò feefee, bà Kafoonj Yesu à yii ná uru shwəhəɔ wogigii kwò feefee mε. ¹⁴ Mà bàra cyire puni na, yii sàa yiye kyaa táan yiy'á, naha kurugo yε tàange ku maha ŋwəŋi shiinbii pwə piye na. ¹⁵ Mbèŋi Kirisita à le yii shwəhəɔ'e ke, uru u kwôro yii shwəhəɔ'e, naha na yε Kile u à yii yyere yii i mpyi ninjin. Yii a fwù kaan u á mú.

¹⁶ Yii Kirisita jwumpe yaha pu tatεεŋε wwú yii zòompil'e sèe sèl'e. Yii a yiye kálali, yii raa yiye yεεge ná yákilifente e, ná Zaburu sémeŋi myahigii ná Kile pèente myahigii ná Kile kuni myahigil'e. Yii a myahigii cêe ná yii zòmpyaagii puni i, yii raa Kile shéere.

¹⁷ Yii a yii kapyiinkii ná yii kajwunjkii puni pyi Kafoonj Yesu mεge na. Cyire tooy'e, yii raa Tufoonj Kile shéere Yesu mεge kurugo.

Pyεnge wwoŋεεge kani

¹⁸ Cyeebii, yii yiye tūrige yii nambaabil'á, lir'à yaa ná yii e Kafoonj Yesu wwoŋεεge e. ¹⁹ Nambaabii, yii yii cyeebii kyaa táan yiy'á, yii àha pi cū bilii fiige mε. ²⁰ Nàŋkopyire, yii yii sifeebii jwəmyahigii cū karigii puni i. Yii aha a lire pyi, lire sí n-táan Kafoonj Yesu i. ²¹ Tiibii, yii àha lùgigii pɛn ná yii pyiibil'e mε, lire ká mpyi, màbannj sí n-fworo pi e.

Bilibii ná pi jùŋufeebii kani

²² Bilibii, yii yii jùŋufeebii jwəmyahigii cū karigii puni i. Yii àha raa pi nyinyaga báaraŋi kanni pyi si nta ntáan pi á mε. Yii a u pyi ná funvyinge e, yii raa Kafoonj Yesu pēre. ²³ Báara maha báara na yii nyε ke, yii a u pyi ná zòvynre e, bà yii maha báare Kafoonj Yesu á mε, l'àha mpyi mu à jwo yii na báare sùpyir'á mε. ²⁴ Yii àha ŋkwò funŋə wwə na Kafoonj sí yii sàra mε. Yaayi u à yaha u wuubil'á ke, yire yà u sí n-kan yii á. Kafoonj Kirisita á yii na báare. ²⁵ Nka shin maha shin u kapyii li nyε báaraapege ke, urufoo sí n-sàra n-tàanna ná kur'e, naha na yε Kafoonj nyε a sùpya pwəŋə sùpya na mε.

4

¹ Jùŋufeebii, yii a yii bilibii cwôre ná fyɛnmpe ná ntɛŋi i, yii àha funŋə wwə na yii mú na nyε ná Jùŋufoonj w'e ninyiŋi na mε.

Yεεyi nizanɣyi

² Yii àha ndáha Kilejarege na mε, yii yyaha le ku na, yii raa fwù kaan Kile á tɛrigii puni i. ³ Yii raa Kile jáare wuu á mú, bà u si mpyi si pyiŋkanni niŋcɛnni kan wuu á, wuu raa Kirisita kanwəhəŋi kyaa yu sùpyir'á mε. Lire kurugo mii à le kàsɔŋi i.

⁴ Yii kwôro jarege na mii á, bà mii si mpyi s'a li sɛnmεge s'a yu li jwunjkanni na mε.

⁵ Nyε mpɛi pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, tère o tère e yii à laaga ta ke, yii a kacɛnɣii pyi pi á, yii raa pi cwôre ná yákilifente e. ⁶ Yii jwəmugure ti pyi ná tɛpoomə ná kanwəhəŋi i tɛrigii puni i, yii raa sùpyire jwə shuu yii a jwəge.

Fwùŋi nizanŋi

⁷Wuu ntàannamacinmpworonŋi, Kafoonŋi Yesu báarapyinŋi Tisike, u nyɛ na báare ná mii i ke, ɲwɔmɛɛ nɪŋkinfoo wi. Kyaa maha kyaa li nyɛ naha ke, u sí n-sà cyire puni jwo yii á. ⁸Mii à li yîrige li kurugo maa u tun yii á, u sà wuu yîrɪŋkanni jwo yii á, bà lire si mpyi si màban le yii e mɛ. ⁹Mii à Onɛzimu mú bâra u na, yii ntàannamacinmpworonŋi wà wi, dânasupya wi. Karigii cyi nyɛ naha ke, u sí cyire puni jwo yii á.

¹⁰Mii kàsujyɪŋɛɛŋi Asitariki à yii shéere. Barinabasi cɪnmpworonŋi Marika mú à yii shéere. Mii à u kyaa jwo yii á mà kwò. U aha nɔ yii na, yii u cù a ɲwɔ. ¹¹Yesu pi maha mpyi Zhutusi ke, ur'à yii shéere mú. Yahutuubii dânafeebii'e, pire shiin taanrenŋi kanni pi à mii tège, pyɪŋkanni na sùpya sí n-jà n-ɲyè Kile Saanre e ke, ka wuu u lire jwo sùpyir'á. Pi à màban le mii i sèl'e. ¹²Yii cɪnmpworonŋi Epafirasi u na báare Yesu Kirisita á ke, ur'à yii shéere mú. Tèrigii puni i u à uye waha Kileɲarege na yii kyaa na, bà yii si mpyi si ɲkwôro Kile kuni i si fûnɲɔ l'e, s'a Kile ɲyii wuuni pyi tèrigii puni i mɛ. ¹³Mii sí n-jà yi jwo yii á: yii ná Lawodisi dânafeebii ná Erapolisi wuubii kani nyɛ Epafirasi zòŋi na sèe sèl'e. ¹⁴Luka, wuu cevoonŋi dògɔtɔrɔnanŋi ná Demasi, pir'à yii shéere.

¹⁵Yii Lawodisi kànhe dânafeebii shéere, Nimifa ná dânafeebii pi maha bínini u bage e ke, yii i pire shéere mú. ¹⁶Yii aha ɲge letɛɛɛŋi kâla, yii i u kan Lawodisi dânafeebii'á pi kâla, sémɛŋi ɲgemu ká yîri Lawodisi i ke, yii mú pi uru kâla. ¹⁷Yii yi jwo Arisipi á, na u àha ɲkwò funɲɔ wwò Kafoonŋi Yesu báaranŋi nɪŋkanŋi na u á mɛ. U u u pyi u nɔ u tɛɛɛni na.

¹⁸Mii Poli yabilinŋi cyɛge k'à ɲge fwùŋi sémɛ. Yii àha funɲɔ wwò li na na mii nyɛ naha kàsɔŋi i mɛ.

Kile u ɲwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Poli à lɛtɛɛŋi niŋcyiŋi ŋgemu tun Tesaloniki kàñhe dánafeebil'á ke

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Tesalonike kàñhe na mpyi Masedoni kùluni i. Silasi ná Timoti à Poli tègɛ Jwumpe Nintanmpe njwunɔ na wani, ka pìi si piye kan Yesu á. Poli jye a jà a tèrè nimbwoo pyi wani kuru kàñhe na mɛ, naha kurugo ye Yahutuubil'á u kyérege wani (Kapyiŋkii 17).

Poli yìrɛŋkwooni kàntugo lire kùluni i, u à Timoti tun Tesaloniki kàñhe e, u sà dánafeebii kàanmucya kampyi yyefuge jye a pi pyi pi à sàa le Kile kuni jaaraŋi na mɛ. Nye tɛni i Timoti à nùr'a pa maa jwuntanma jwo Poli á mà yyaha tí ná dánafeebil'e ke, ka Poli funntanga wunɔ si ŋge lɛtɛɛŋi sém'a tun pi á.

Nge lɛtɛɛŋi funŋke e u à fwù kan Kile á, maa màban le dánafeebil'e, bà pi si mpyi si ŋkwôro Kile kuni i s'a si yyaha na mɛ.

U à pi funŋɔ cwo u báaraŋi pyiŋkanni na tɛni i u mpyi pi shwɔhɔl'e ke. U funŋk'à táan, naha kurugo ye u à li jya na dánafeebil'á kwôro Kile kuni i, ali mà li ta ŋgahaŋi jye pi jɔn'i. U la jye si nùru pi jya (1--3). U à pi funŋɔ cwo u kàlani na mà yyaha tí ná jaaraŋkanni niŋcenni i. U à li cya pi á na pi a piye kàanmucaa katupwɔhɔyi na (4.1-12).

Dánafeebii kurunke e, pìi funmpɛn wuu pi mpyi mà yyaha tí ná dánafeebii niŋkwuubil'e. Ka Poli si màban le pi e maa li cyêe pi na na Yesu à jè a fworro kwùŋi i pyiŋkanni ndemu na ke, dánafeebii pi à kwù ke, Kile sí pire jè Yesu fiige. U à jwo na Yesu sí nùru n-pa canŋka. U aha mpa, dánafeebii puni sí n-pyi ná u e fo tèekwombaa (4.16-17).

Jwumpe tasiige

¹ Yii dánafeebii kurunke ku jye wuu Tunɔ Kile ná wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita wuubii Tesaloniki kàñhe e ke, mii Poli ná Siliven ná Timoti, wuu pi à ŋge lɛtɛɛŋi sémɛ si ŋkan yii á. Kile u jwɔ yii na, u u yyeŋiŋke kan yii á.

Tesaloniki kàñhe dánafeebii Kile kuni jaaraŋkann'à Poli yyaha jì

² Wuu maha fwù kaan Kile á yii kyaa na tèrigii puni i. Wuu aha a si raa u jáare tèrè o tèrè e ke, wuu funŋɔ jye na wwùu yii na mɛ. ³ Kacɛŋkii yii à pyi maa li cyêe na yii à dá Yesu Kirisita na ke, ná báaraŋi yii à pyi maa li cyêe na Kile kyal'à táan yii á ke, ná pyiŋkanni na yii à yiye waha maa yii sòŋjore taha wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita na ke, wuu aha a Kile jáare, wuu funŋɔ jye na wwùu cyire na mɛ. ⁴ Wuu cìmpyiibii, wuu à li cè na Kile à yii kyaa táan uy'á maa yii cwɔɔnr'a pyi u wuu. ⁵ Yii li cè na tɛni i wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á ke, li jye a mpyi a dá jwɔjwumpe kanni na mɛ, ŋka Kile Munaani fàñhe mú mpyi a bàra maa yii pyi yii à dá na wuu jwumpe na jye sèe. Naaraŋkanni na wuu mpyi na jaare yii shwɔhɔl'e yii ntɛgɛŋi kurugo ke, yii à lire cè. ⁶ Wuu jaaraŋkanni ná Kafoonɔ wuuni jye niŋkin, lire jaaraŋkanni yii s'à lwó. Kile Munaani fành'à yii pyi yii à jɛɛ Kile jwumpe na ná funntange e yii yyefuge tèrigil'e. ⁷ Lire pyiŋkanni na, yii à pyi yyecyeenɛ Masedoni ná Akayi kùligii dánafeebii pun'á. ⁸ Yii à pyi kaŋunɔ mà Kafoonɔ Jwumpe pyi p'à caala mà lwó yii yyére, mà sà nɔ fo Masedoni ná Akayi kùligii na, mà bàra lire na, daniyaŋi yii à pyi Kile na ke, uru kyal'à jwo cyeyi puni i. Lire kurugo wuu saha jye na wuye kàñre na yii kyaa yu sùpya á mɛ. ⁹ Tɛni i wuu à shà yii yyére ke, pyiŋkanni na yii à wuu jùŋɔ bɛ, ná pyiŋkanni na yii à kàntugo wà yii yasunɔy'á ke, mà bàra lire na, Kilenɔ nyii wunɔ u jye Kilenɔ sèe wunɔ ke, yii à jɛɛ uru na maa u pèrɛ, sùpyire puni na yire yu. ¹⁰ Pi à li cè mú na yii na Kile Jyanɔ Yesu sigili. Kile à u jè a yige kwùŋi i, uru u sí n-yîri nìnyinɔ na mpa wuu shwɔ Kile lùyirini nimpani na.

2

Kile báaraŋi Poli à pyi Tesaloniki kàñhe e ke

¹Wuu cìmpyibii, yii yabilimpil'à li cè na wuu kasheeni nyɛ a pyi yii yyére jùŋɔ baa mɛ.

²Yii à li cè na Filipi kàñhe shiinbil'à wuu kyéregɛ, maa wuu cyahala, ŋka lire ná li wuuni mú i, Kile barag'e, wuu à wuye waha maa ŋkàr'a sà Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, ali mà li ta wuu zàmpeɛnbil'à nyaha.

³Jwumpe wuu à jwo sùpyir'á maa pi le kuni nɛncenni i ke, wuu nyɛ a puru jwo pi á ná pi ŋgurugo funŋ'i, lire nyɛ mɛ ná funŋkyaange e, lire nyɛ mɛ ná nàŋwɔhɔrɔ funŋ'i mɛ. ⁴Ŋka Jwumpe Nintanmpe Kile à kan wuu á ke, puru wuu nyɛ na yu. Naha kurugo yɛ u à wuu kàanmucya mà li nyà na wuu sí n-jà uru báaraŋi pyi, lire e u à wuu pyi wuu u mpe Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á. Wuu nyɛ na pu yu wuu kyaa si ntáan sùpyir'á mɛ, ŋka wuu na pu yu wuu kyaa si ntáan Kile á. Uru u à wuu zòompɛi cè.

⁵Yii yabilimpil'à li cè kàyituwɔgɔrɔ bà wuu à jwo yii á mɛ, là nta kurugo bà wuu mú s'à pu jwo mɛ. Kile u nyɛ wuu shèɛfooni. ⁶Mɛcyara kurugo bà wuu nyɛ na puru Jwumpe Nintanmpe yu yii á, lire nyɛ mɛ sùpyire sannt'á mɛ. ⁷Mà li ta wuu mpyi na sí n-jà fàñha cyán yii na, naha na yɛ Kirisita tũntunmii pi nyɛ wuu. Ŋka lire ná li wuuni mú i, wuu à pyi jùmpɛɛfee yii shwɔhɔl'e, bà pyàŋi nunji jùŋke maha mpi ná u e, maa yaha u na mɛ. ⁸Nyɛ yii ntàannamagare t'à sɛi wuu e ke, tire t'à wuu pyi wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, puru mpemu p'à fworɔ Kile e ke. Lire kanni bà mɛ, wuu mpyi a sàa li ta kacɛnnɛ si yii tègɛ pyiŋkannigii puni na, ali li mɛɛ ká bê ná wuu múnahigil'e, naha na yɛ yii kyal'à waha wuu na sèl'e.

⁹Mii cìmpyibii, tɛni i wuu à sà Kile jwumpe jwo wani yii yyére ke, kanhaŋkanni ná báarawage wuu à pyi pìlaga bàra canŋa na, bà li si mpyi wuu àha bú ŋkwɔ mpyi tuguro yii jùŋ'i mɛ, yii funŋɔ nyɛ a wwɔ lire na mà kɛ!

¹⁰Yii à li nyà, Kile mú à li nyà, jaaraŋkanni na wuu mpyi na jaare yii shwɔhɔl'e ke, lire mpyi a jwɔ maa ntii, wuu mú mpyi tìgɛ cyaga baa.

¹¹Yii mú à li cè na bà tufooni maha u pyiibii cù mɛ, amuni wuu à yii puni nɛŋkin nɛŋkinji cù. ¹²Wuu mpyi maha yii yɛregɛ maa màban leni yii e, maa yi yu na wahage yii á, na yii yii jaaraŋkanni yaha li yyaha tii ná Kile nyii wuuni i, uru ŋgemu u à yii yyere, bà yii si mpyi si jyè u Saanre sɛnampe e mɛ.

¹³Lire kurugo wuu fwù nyɛ Kile na tèrigii puni i, naha na yɛ Jwumpe Nintanmpe wuu à jwo yii á ke, yii nyɛ a pu pyi sùpyire jwumɔ mɛ. Ŋka bà pu nyɛ mɛ, yii à pu cù amuni, maa li cè na Kile jwumpe pu nyɛ pu pi, yii pi à dá Yesu na ke, na puru pu nyɛ na yii sòŋɔrɛ kɛɛŋji. ¹⁴Wuu cìmpyibii, Kile à mpiimu yyere ka pi i dá Yesu Kirisita na Zhude kùluni i ke, yii ná pire mú à pyi nɛŋkin, naha na yɛ bà Yahutuubii pìl'à pire kyéregɛ mɛ, amuni yii yabilimpii sùpyibil'à yii kyéregɛ. ¹⁵Pire Yahutuubil'à Kile mùmpɛnmɛ pyi maa Kafooni Yesu ná Kile tũntunmpii bò, maa wuu kyéregɛ. Pi à piye pyi sùpyire puni zàmpeɛnmii. ¹⁶Jwumpe wuu nyɛ na yu supyishini sann'á, bà pi si mpyi si shwɔ mɛ, pi la nyɛ si wuu sige puru jwunji na. Lire mpyiŋi cye kurugo, pi à là bàra pi kapegigii na, fo Kile lùun'à pa yiri pi taan maa bégele pi ntũnŋi mɛɛ na.

Tesaloniki kàñhe dānafɛbii lage nyɛ Poli na

¹⁷Cìmpyibii, wuu pi ke, wuu à yiri yii taan si tèrɛ pyi, wuu nyɛ na yii jaa mɛ. Ŋka wuu na sòŋŋi yii kyaa na. Mà pu fɛniŋ'a jwo, wuu la nyɛ si yii nyà sahaŋki. ¹⁸Lire kurugo wuu la nyɛ si sà fworɔ yii na. Mii Poli yabilin'á lire kùsheeni kyal'à yaha tooyo nɛnyahay'e, ŋka Sitaanniŋi à wuu pyi wuu nyɛ a jà a lire kùluni tɔgɛ lwó mɛ.

¹⁹Nyɛ jofoo u nyɛ wuu sòŋɔrɛ tatahage yɛ? Jofoo u nyɛ wuu funntange jùŋke yɛ? Jofoo u nyɛ wuu pèente jùŋke yɛ? Yii pi. Wuu Kafooni Yesu cannuruge, yii pi sí n-pyi wuu sòŋɔrɛ tatahage, si mpyi wuu funntange jùŋke, si mpyi wuu pèente jùŋke Yesu yyahe taan. ²⁰Sèenji na, yii pi nyɛ wuu pèente ná wuu funntange jùŋke.

3

Poli à Timōti tun Tesaloniki kànhe dānafeebil'á

¹ Nye wuu à mō a yii kyaa lógo fo li nye a pa jwō mē, ka wuu u li lwó wuye funŋ'i, maa ntēen naha Atēni kànhe e, ² maa wuu cìmpworonāŋi Timōti tun yii á, bà u si mpyi si yii tēge yii a sì yyaha na Kile kuni i, si màban le yii e mē. Kile báarapyjēe u nye u wi Jwumpe Nintanmpe njwunji kurugo, puru mpemu pu nye na Kirisita kyaa yu ke. ³ Wuu à lire pyi bà li si mpyi yyefuge ku nye yii jun'i ke, kuru kà ŋkwò màban fō yii e mē. Yii yabilimpil'à li cè na kuru yyefuge yahare e wuu nye. ⁴ Mā wuu yaha wani yii yyére, wuu mpyi maha yi yu yii á na yyefugo karií sí n-pa wuu dānafeebii ta. Nye bà yii nye na li jaa mē, kuru yyefuge e yii nye numē. ⁵ Lire kurugo l'à pa tayyérege fō mii na, ka mii i Timōti tun yii yyére u u sà yii Kile kuni jaaranċanni kàanmucya u pa jwo na á, jaha na ye mii mpyi na fyáge Sitaanninji kà ŋkwò yii sòn n-yige Kile kuni i, si wuu báaranji pyi nūŋo baa mē.

⁶ Nka Timōti à nūr'a pa a yiri yii yyére ke, jwumpe u à jwo wuu á mà yyaha tí ná yii Kile kuni jaaranċanni ná yii ntàannamagare e ke, pur'à wuu funjyi jínje. U à jwo wuu á mú na yii funŋo wà à wwò wuu na mē, na bà wuu la nye si yii jya mē, amuni yii la mú nye si wuu jya. ⁷ Lire kurugo wuu cìmpyiibii, wuu à yire lógo ke, ali mà li ta wuu nye yyefuge ná nāvunŋke e, yii Kile kuni jaaranċann'à wuu funjyi pyi y'à jínje. ⁸ Numē, wuu yákilibil'à tēen, jaha na ye yii à kwôro Kafoonji wwojēge e. ⁹ Yii kan'à wuu funjyi táan pyinċanni ndemu na ke, wuu bá naha à cè pyinċanni na wuu sí Kile shéere n-jwo mē. ¹⁰ Wuu na Kile jáare sèe sèl'e pìlaga bàra canŋa na, bà u si mpyi si wuu yaha wuu nūr'a sà fworō yii na mē, lire cye kurugo cyeyi yi nye yii sàha ŋkwò a yire cè Kile kuni i mē, bà wuu si mpyi si yii taanna yire na mē.

¹¹ Lire kùluni tōge wuu sí n-lwó si ŋkàre yii yyére ke, wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu u kuni pwó wuu á. ¹² Ntāannamagare ti nye yii ná yiye shwòhòl'e ná yii ná sùpyire sannte shwòhòl'e ke, Kafoonji u là bàra tire na sèl'e, bà u a là bàra wuu woore na mà yyaha tí ná yii e mē. ¹³ Lire ká mpyi, yii sí fànha ta, si ŋkwôro tufeempe e si mpyi tìgire cyaga baa wuu Tunji Kile yyahe taan, Kafoonji Yesu cannuruge e ná u wuubii puni i.

4

Jaaranċanni l'à táan Kile á ke

¹ Nye cìmpyiibii, jaaranċanni na yii à yaa yii a jaare, bà yii kyaa si mpyi si ntāan Kile á mē, wuu à lire cyée yii na. Yii mú bá sí na jaare amuni mà kwò. Nde wuu à sì na jcaa yii á Kafoonji Yesu mēge na numē sahanċi ke, lire li nye, yii là bàra lire jaaranċanni na.

² Yerēyi Kafoonji Yesu à kan wuu á, ka wuu u yire jwo yii á ke, yii à yire cè.

³ Nde l'à táan Kile á ke, lire li nye: yii pyi fyinmē sùpyii, yii i jcwú jacwōre mpyinji na.

⁴ Yii shin maha shin u pyi sèeshin u jà uye na, u raa njire karií pyi. ⁵ Mpii pi nye pi nye Kile kuni i ná yii e mē, yii àha jacwōre mpyinji lage yaha ku yii ta pire fiige mē. ⁶ Cikwunji kàmpañke na, yii wà nye a yaa u u cìmpworonji wà mùmpenmē pyi si u nàjwòhòro mē, jaha na ye bà wuu à tēl'a yi jwo a waha yii á mē, Kafoonji sí cyire karigii shinji pyifeebii tūn. ⁷ Yii li cè na Kile nye a wuu yyere katupwòhoyi mpyinji mē na mē, fo fyinmpe karigii.

⁸ Lire kurugo ŋgemu ká jcyé nje yerēyi na ke, sùpya jwójwumò bà urufol'à cyé mē. Kilenji u à u Munaani le wuu e, ná lire li nye Munaani njcēnni ke, uru na urufol'à cyé.

⁹ Ndemu li nye yii ná yiye shwòhòŋi ntāannamagare kani ke, nūŋo nye mà yaaga sém'a kan yii á kuru kàmpañke na sahanċi mē, jaha na ye Kile yabilin'á lire kuni le yii taan mà kwò. ¹⁰ Lire kuni i yii mú nye na jaare, mà yyaha tí ná Masedoni kùluni dānafeebii puni i. Nka lire ná li wuuni mú i, mii cìmpyiibii, wuu na li caa yii á, yii là bàra tire ntāannamagare na sahanċi. ¹¹ Mā bàra lire na, mbēni u pyi yii ná sùpyire sannte shwòhòl'e. Sùpyire sannte karigii kàmpañke na, yii yiye pyinċanni cè, yii raa báaranji pyi bà yii si mpyi si yyere ná yii nūŋo karigil'e mē. Wuu à fyànha a yire jwo yii á. ¹² Lire ká mpyi, mpii pi nye pi nye Kile

kuni i ná yii e mε, yii jaaranƙanni sí pire yyaha jî, li mú saha sì nɔ sùpya u yii tugure lwó mε.

Kwùubii jèŋi kani

¹³ Wuu cìnm̄pyiibii, mp̄ii pi à kwù ke, wuu la j̄yε yii i mpyi numpini ná yyetanhare e pire kàmpañke na sùpyire sannte fiige mε, pire mp̄iimu pi j̄yε sòn̄jɔɔ tatahaga baa ke. ¹⁴ Ná wuu à dá li na na Yesu à kwù maa jè, wuu mú à dá li na na dánafeebii pi à kwù ke, na Kile sí pire jè n-yige kwùŋi i Yesu cye kurugo pi i mpyi ná Yesu i. ¹⁵ Mà tàanna ná Kafoon̄i Yesu jwumpe e, wuu sí mpemu jwo yii á ke, puru pu j̄yε mpe: Kafoon̄i cannuruge, j̄yii wuubii sì n-sii n-yaha kwùubii yyaha na mε. ¹⁶ Kuru can̄ke, Kafoon̄i Yesu ká kuni kan, Kile mèlekeebii jùŋufoon̄i mējwuuni sí n-lógo, lire jwɔhɔ na Kile t̄in̄mpini sí n-wyì. Lire ká wyì, Kafoon̄i Yesu yabilin̄i sí n-yîri n̄nyin̄i na si mpa. Mp̄ii pi à kwù mà pi yaha Yesu Kirisita wwoj̄εge e ke, pire pi sí n-fyânha jè. ¹⁷ J̄yε lire ká mpyi a dánafeebii mp̄iimu ta j̄yii na ke, pire sí n-bâra pire na, si ŋkò n-yîri s̄in̄cyan, si ŋkàre jahanȳi i, si zà Kafoon̄i jùŋɔ b̄e n̄nyin̄i na. Lire pyin̄kanni na, wuu sí n-pyi ná Kafoon̄i i t̄erigii puni i. ¹⁸ Lire e ke yii a yiye f̄ɔnn̄i ná puru jwumpe e.

5

Dánafeebil'á yaa pi b̄egel'a Kafoon̄i Yesu cannuruge sige

¹ Mii cìnm̄pyiibii, nde li j̄yε Kafoon̄i Yesu t̄enuruni, lire j̄yε mε u cannuruge kani ke, jùŋɔ j̄yε mà yaaga sém'a kan yii á kuru kàmpañke na mε. ² Yii yabilimpil'á li cè a kwò na can̄ke Kafoon̄i sí n̄ru n-pa ke, kuru can̄ke sí n-pâa sùpyire e, bà n̄ŋkaan̄i maha mpâa yaage fol'e numpilage e mε. ³ T̄eni i sùpyire sí n-pa raa ŋko: «Wuu j̄yε yyen̄in̄ke e, wuu san̄cwɔŋŋ'á kòr'a jwɔ» ke, j̄yε lire t̄eni i yyefugo nimbwɔhɔ sí n-pâa n-cwo pi na, bà layan̄ke maha mpâl'a cwo ceen̄i laa wun̄i na mε. Pi wà tufige sì n-shwɔ mε. ⁴ N̄ka mii cìnm̄pyiibii, yii pi ke, kuru can̄ke sì n-jà n-pâa yii e, bà n̄ŋkaan̄i maha mpâa yaage fol'e mε, jaha na yε yii j̄yε numpini i mε. ⁵ Yii puni na jaare b̄en̄mpe na can̄ke e, wuu j̄yε mu à jwo sùpyire ti maha jaare numpilage e numpini i mε. ⁶ Lire e ke wuu áha raa ŋwúuni bà sùpyire sannte maha li pyi mε. N̄ka wuu kwôro j̄yii na, wuu u wuye p̄erege cè. ⁷ Yii li cè na numpilage e sùpyire maha ŋwúuni, mp̄ii pi maha sinmpe byii na j̄cwu ke, numpilage e pire maha byii. ⁸ N̄ka wuu pi j̄yε na jaare b̄en̄mpe e ke, wuu wuye p̄erege cè. Dániyan̄i wuu à pyi Yesu Kirisita na ke, wuu raa sì yyaha na ur'e, wuu u wuu shin̄j̄eεbii kyaa táan wuy'á. Wuu aha a lire pyi, li sí n-pyi mu à jwo t̄ɔnn̄ɔ v̄aant̄in̄j̄e wuu à le wuye na k̄ashige yyaha na. Can̄ke Kile sí wuu shwɔ ke, wuu wuu sòn̄jɔre taha lire na. Lire ká mpyi, li sí n-pyi mu à jwo t̄ɔnn̄ɔ j̄un̄ton̄ɔ wuu à tò.

⁹ Yii li cè na Kile à wuu yyere ndemu m̄εε na ke, lire bà li j̄yε si t̄igire cyán wuu na mε. N̄ka u à wuu yyere bà wuu si mpyi si shwɔ wuu Kafoon̄i Yesu Kirisita cye kurugo mε. ¹⁰ Yesu à kwù wuu kurugo, bà li si mpyi u cannurug'á wuu ta j̄yii na yo, k'á wuu ta wuu à kwù yo, wuu u mpyi ná u e shi na mε. ¹¹ Lire e ke bà yii à t̄e na li pyi mε, yii a màban leni yiye e, yii raa f̄anha leni yiye e.

Ȳεȳi nizan̄yi

¹² Wuu na li jáare yii á wuu cìnm̄pyiibii, mp̄ii pi j̄yε na báare s̄el'e Kile á yii shwɔhɔl'e, maa yii ȳεge, maa yii yyaha cù mà tàanna ná Kafoon̄i j̄yii wuuni i ke, yii pire pyi yii silegeshiin, ¹³ yii p̄en̄ε le pi e s̄el'e yii i pi kyaa táan yiy'á pi báaran̄i kurugo. Yii yyen̄in̄ke yaha ku pyi yii ná yiye shwɔhɔl'e.

¹⁴ Wuu na li jáare yii á wuu cìnm̄pyiibii, yii i jwo ná sàafeebil'e, bà pi si mpyi s'a báare mε. Mp̄ii pi j̄yε na fyáge ke, yii pire z̄om̄pyaagii waha. Mp̄ii pi j̄yε pi j̄yε a shà yyaha na s̄el'e Kile kuni i mε, yii pire t̄εge. Yii yii l̄ugigii táan ná sùpyire puni i. ¹⁵ Yii a yiye k̄aan̄mucaa, yii wà j̄yε a yaa u kapii t̄eg'a kapii fwoo tò mε. Yii a kac̄en̄kii pyi yii ná yiye shwɔhɔl'e, ná yii ná sùpyire sannte shwɔhɔl'e mú t̄erigii puni i.

¹⁶ Yii pyi funntange e tèrigii puni i. ¹⁷ Yii a Kile jáare tèrigii puni i. ¹⁸ L'à pyi ntàan yo, l'à pyi mpɛn yo, yii a fwù kaan Kile á cyire karigii puni i. Lire li nyɛ Kile nyii wuuni mà yyaha tíi ná yii e, Yesu Kirisita wwɔɲɛɛge e.

¹⁹ Yii àha Kile Munaani nage fùgo yiye shwɔhɔl'e mɛ. ²⁰ Mpii pi nyɛ na Kile tɔ̀nnɛture yu yii á ke, yii àha raa tire tɔ̀nnɛture jwumpe cyíge mɛ. ²¹ Nka yii a pu puni kàanmucaa. Mpe p'à ɲwɔ ke, yii i puru cù. ²² Jwumɔ maha jwumɔ pu sí n-jà sùpya wà kapii na ke, yii àha ɲɛɛ puru pà tufiige na mɛ.

Poli à jwó le Tesaloniki kànhɛ dánafeebil'á

²³ Kilenji u nyɛ na yyeɲɲɛ ke kaan ke, uru u yii tègɛ, bà yii si mpyi si mpyi sèeshiin karigii puni i mɛ. U u yii múnahigii ná yii zòompɛii ná yii cyeere màra, bà yii si mpyi si ɲkwôro tìgɛ cyaga baa fo si zà nɔ wuu Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge na mɛ. ²⁴ Kilenji u à yii yyere ke, u sí lire pyi, ɲaha na yɛ ɲwɔmɛɛ ɲɲkinfoo u nyɛ u wi.

²⁵ Cɛ̀nmpyiibii, yii a Kile jáare wuu á mú.

²⁶ Yii cɛ̀nmpyiibii puni shéere cɛ̀nmpworogo fwù na ná funɲɛɲɲi i.

²⁷ Mii na li jáare yii á Kafoonji mɛge na, yii i ɲge lɛtɛɛɲi kâla cɛ̀nmpyiibii pun'á.

²⁸ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u ɲwɔ yii na, u u yii tègɛ.

Poli à lɛtɛɛŋi shɔnwunji ngemu tun Tesaloniki kànhɛ dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Nyɛ Tesaloniki dánafeebii mpyi yyefuge e, Poli à yire lógo ke, maa nge lɛtɛɛŋi shɔnwunji tun pi á maa maban le pi e, bà pi si mpyi si ŋkwôro Kile kuni i mɛ. U à li cyêe pi na na Kafoonji Yesu sí nûru n-pa pi shwɔ si pi kyéregefeebii tún. Pii na mpyi wani kuru kànhɛ e, pire mpyi a maban fô dánafeebii pii na ná pi jwumpe e, pi mpyi maha ŋko na Kafoonji Yesu à nûr'a pa a kwò. Poli à li cyêe na pi à finɛ. Mà jwo Yesu Kirisita u pa ke, Shinpiŋi sí n-pa fòlò si nûŋɔ kyán Kile na. Nka Kafoonji Yesu Kirisita sí u shi bò.

Poli mpyi a lógo mú na dánafeebii pii na wá a piye yaha làmpyimbaanji yahare e. Ka u u maban le pire e, bà pi si mpyi s'a báaraŋi pyi mɛ. U à li cyêe pi na na báaraŋi nyɛ a táan ngemu á mɛ, urufoo mú nyɛ a yaa u a lyi mɛ (3.10).

Jwumpe tasiige

¹ Yii dánafeebii kurunke ku nyɛ wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita wuubii Tesaloniki kànhɛ e ke, mii Poli ná Siliven ná Timoti u à nge lɛtɛɛŋi séme si ŋkan yii á. ² Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ yii na, pi i yyenŋke kan yii á.

Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e ntìŋi funŋke e

³ Wuu cìmpyiibii, wuu à yaa wuu a fwù kaan Kile á tɛrigii puni i yii kyaa na. Lir'à yaa ná mpyi i, jaha na yɛ yii na si yyaha na Kile kuni i sèl'e, ntàannamagare ti nyɛ yii mú puni nínkin nínkinŋi ná yiye shwɔhɔl'e ke, là sí i bârali tire na na wá. ⁴ Lire kurugo wuu aha a yii shɛnɛ yu Kile dánafeebii kurunŋi sanŋy'á, wuu nûŋyi maha yîrige. Pyiŋkanni na yii à yiye waha yyefuge tɛrigii puni ná nàvunŋke tɛrigii puni i, maa ntɛɛn Kile kuni i ke, wuu maha yire yu pi á.

⁵ Cyire karigii puni funŋke e, Kile sí li cyêe na uru yukyaan'à tii. Yii li cè na kuru yyefuge e yii nyɛ ke, kuru ku sí yii bégele n-yaha Kile Saanre mɛɛ na, tire ntemu kurugo yii nyɛ kyaage e ke. ⁶ Yii li cè na Kile à tii, puru funŋke e mpíi pi nyɛ na yii kyérege ke, u sí n-pa pire kyérege, ⁷ si yyenŋke kan yii á, yii pi nyɛ kyaage e ke, mà bâra wuu na. Canŋke Kafoonji Yesu sí n-yîri nûnyinŋi na si uye cyêe ná u mèlɛkɛɛbii fànhanyahaga wuubil'e ke, kuru canŋke, cyire karigii sí n-pyi. ⁸ U sí n-pa nanŋke e, mpíi pi à cyé Kile na, maa jcyé Jwumpe Nintanmpe na, puru mpemu p'à yyaha tii ná wuu Kafoonji Yesu kani i ke, u sí pire tún. ⁹ Tunŋkanni na u sí pi tún ke, lire li nyɛ: u sí pi shi bò feefee, pi laage sí n-tɔɔn Kafoonji na, pi laage sí n-tɔɔn u sífente nisinante na. ¹⁰ Canŋke Kafoonji sí nûru n-pa ke, kuru canŋke jcyii karigii sí n-pyi. Mpíi pi à dá u na maa mpyi u wuubii ke, pire puni sí pɛɛnɛ taha u na, si nyii yige u kurugo. Yii mú sí n-pyi pire e, jaha na yɛ mpe wuu à jwo yii á u kyaa na ke, yii à dá puru na.

¹¹ Lire kurugo wuu na Kile jáare yii á tɛrigii puni i. Nde wuu nyɛ na jáare u á ke, lire li nyɛ u yii tɛge bà yii kapyiŋkii si mpyi si yyaha tii ná yii kayini i mɛ. Yii daniyanŋi funŋke e, kacɛnŋkii yii la nyɛ s'a mpyi ke, wuu na li jáare u á, u yii tɛge ná u sífente e, yii raa cyire pyi. ¹² Lire ká mpyi, yii cye kurugo pɛɛnte sí n-taha wuu Kafoonji Yesu mɛge na, uru cye kurugo yii mú sí pɛɛnɛ ta. Lire na nyɛ kyaa wuu Kilenŋi ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita à ndemu pyi wuu á mana ke.

2

Karigii cyi sí n-pyi mà jwo Yesu u pa ke

¹ Wuu cìmpyiibii, nde li nyɛ wuu Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge kani, ná pyiŋkanni na wuu sí n-binni u taan ke, wuu sí kyaa nínkin jwo yii á kuru kàmpañke na, lire li nyɛ:

² pìl'à jwo na Kafoonji Yesu à nùr'a pa a kwò. Yii a yiye kàanmucaa! Puru jwumpe na nyε kafinara, yii àha raa pu nùru mε. Yii àha pi yaha pi a yii bàhabaha ná puru jwumpe e, lire nyε mε si pu tègε yiye funṅò pèn mε. Yii li cè na wà sí n-jà n-pa puru jwo yii á, si jwo na Kile u à uru tun, lire nyε mε si pu sémε lèter'e si ntùugo yii á ná wuu mεge e. ³ Yii àha zì jεε sùpya yaha u yii jwò fáanṅa a wurugo pyinṅanni là tufiige na mε. Yii li cè na mà jwo kuru canṅke ku nò ke, shinṅyahara ti sí n-fyânha jùṅṅò kyán Kile na. Lire kàntugo sùpyanji u à sàa pi maa jùṅṅò kyán, ná u à yaha mbòṅi laage e ná Kile sí n-pa u shi bò ke, uru sí uye cyêe mà jwo kuru canṅke ku nò ke. ⁴ Sùpyire na Kile mεge yiri yaaga maha yaaga na, maa yaaga maha yaaga pèrε ke, uru shinṅinji sí ntùṅke taha yire puni na. U sí uye pèe yire puni na fo si ṅkàrε sà jyè ntèen Kilejaarebage e, si jwo na uru yabilinji u nyε Kile.

⁵ Mà mii yaha yii yyére wani, mii à jcyii karigii jwo yii á, taha yii funṅ'à kwò a wwò cyi na? ⁶ Nde l'à uru shinṅinji sige u si n-jà jya numε mà u tèenyaani yaha nòmbaa mε, yii à lire cè. ⁷ Lire ná li wuuni mú i, sífente ti nyε shinṅinji'á ná t'à ṅwòḥò ke, tire na báaraṅi pyi mà kwò. Nka yaage k'à para u yyaha na ke, ná kuru nyε a yîri wani mε, u si n-jà raa u báaraṅi pyi u jyii pyinṅanni na mε.

⁸ Nyε kuru ká yîri wani tēni ndemu i ke, shinṅinji sí n-ta n-fworo. U aha fworo, Kafoonji Yesu sí u bò ná u jwòge kafεεge e. Kafoonji Yesu nimpanji bēenmpe sí uru shinṅinji shi bò. ⁹ Uru shinṅinji sí n-pa uye cyêe ná Sitaanninji fànhe e, kabwòhigii cyi sí sùpyire kàkyaanhala si pi bilibili ke, u sí raa cyire pyi, bà u si mpyi si pi yákilibii yû mε. ¹⁰ Kuni li maha Kile pyi u à sùpyanji shi bò ke, mpìi pi maha jaare lire kuni i ke, shinṅinji sí pire jwò fáanṅa si njaha ntiimbaanji karigii shinji puni na. Kile sí pi shi bò, jaha na yε sēenji u sí n-jà pi shwò ke, pi nyε a jεε uru na, maa u kyaa táan piy'á mε. ¹¹ Ná pi s'à cyé uru sēenji na, lire kurugo Kile sí pi yaha tire sífente cye e, ti i pi yákilibii kēenṅε kafinar'á. ¹² Nyε shin maha shin u nyε u nyε a jεn'a dá sēenji na mε, maa ntiimbaanji karigii táan uy'á ke, Kile sí n-pa urufoo tún.

Dánafeebil'à yaa pi piye pwò Kile kuni i

¹³ Yii pi nyε wuu cìmpyiibii ná Kafoonji Yesu à yii kyaa táan uy'á ke, wuu à yaa wuu a fwù kaan Kile á yii kurugo tèrigii puni i. Mà lwó fo tasiige e, Kile à yii cwònrò maa yii shwò. Yii li cè Kile Munaani à yii cwònr'a yaha yiye kanni na, ka yii i dá sēenji jwumpe na. ¹⁴ Kile à yii yyere lire mεε na, Jwumpe Nintanmpe cye kurugo, wuu à puru mpemu jwo yii á ke. Lir'à pyi bà yii si mpyi si ntēen ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita e u bwompe e mε. ¹⁵ Lire e wuu cìmpyiibii, yii yyére tayyérege njcennji i, yii i yiye pwò. Yεreyi wuu à jwo yii á, lire nyε mε nje wuu à sém'a tùugo yii á ke, yii àha zì ṅkwò funṅò wwò kuru kà na mε.

¹⁶ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita ná wuu Tunji Kile u à wuu kyaa táan uy'á, maa jwò wuu na, maa wuu zòompìi taala nùmpanṅa mεε na ná sòṅṅòrò tatahaga njcennji i ke, ¹⁷ pi yii zòompìi taala, pi raa fànhe kaan yii á, bà yii si mpyi s'a kacennjkii pyi tèrigii puni i, yii karigii pyinṅanni ná yii jwuṅkanni i mε.

3

Poli à li cya dánafeebil'á pi a Kile jáare pir'á

¹ Nyε wuu cìmpyiibii, mpe mii sí n-bàra puru na ke, puru pu nyε: yii a Kile jáare wuu á, bà Kafoonji Jwumpe si mpyi si jcaala fwòfwò, pi i pu le njire e, bà l'à pyi yii yyére mε. ² Sùpyire t'à sàa pi ke, yii a Kile jáare bà wuu si mpyi si shwò tire na mε. Yii li cè, sùpyire puni nyε a dá Kile na mε. ³ Nka Kafoonji na nyε jwòmεε njnkinfoo, u sí fànhe kan yii á, si yii shwò Sitaanninji na. ⁴ Kafoonji à wuu pyi wuu à dá yii na, yεreyi wuu à kan yii á ke, wuu à tēen ná l'e na yii na yi kurigii jaare, yii mú sí n-kwôro s'a yi kurigii jaare.

⁵ Kafoonji u yii tègε bà yii si mpyi si Kile kyaa táan yiy'á, si kariii kwú yiye e Kirisita fiige mε.

Shin maha shin à yaa u a báare u raa uye jwò caa

⁶Wuu cìnmppyibii, mpíi pí nyé na fàhafaha na mâre là mpyimbaa yíi shwàhòl'e, maa mpyi pí nyé na wuu yéréyi kurigii náare mé, wuu na lí náare yíi á, wuu Kafooní Yesu Kirisita mége na, yíi àha píre pyi yíi kapyinyé mé. ⁷Yíi yabilimpil'à lí cè na yíi à yaa yíi wuu pyínkanni lwó. Tèni i wuu mpyi wani yíi yyére ke, wuu mpyi a wuye yaha báarapyimbaani laage e mé. ⁸Wuu mpyi a wuye tínyé sùpyanji wà tufiige na uru s'a wuu jwà caa mana mé. Pìlaga bàra canja na, wuu mpyi maha báaranji nínjanji pyi, bà lí sí mpyi wuu àha nkò wà mpyi tuguro yíi wà tufiige jún'i mé. ⁹Lí nyé mu à jwò wuu mpyi na yíi ntègenji fún mà dè! Nka wuu la mpyi yíi i lí cè na yíi à yaa yíi a báaranji pyi wuu fiige. ¹⁰Tèni i wuu mpyi wani yíi yyére ke, wuu à yí jwò a waha yíi á na báaranji nyé a táan ngemu á mé, urúfoo mú nyé a yaa u a lyí mé.

¹¹Lire ná lí wuuni mú i, wuu à yí lógo na yíi pí na wá na fàhafaha na mâre là mpyimbaa, maa pí jwàyi leni sùpyire sannte karigil'e. ¹²Píre pí mpe lóg'a tàra, wuu sí yí jwò n-waha pí á Kafooní Yesu Kirisita mége na, na pí tèn tanuge e, pí raa báaranji pyi, pí i yyére ná pí jwòlyinji i.

¹³Mii cìnmppyibii, yíi pí ke, yíi àha zìi nkànha kacennkii mpyinji taan tèni là tufiige e mé. ¹⁴Yéréyi wuu à kan yíi á nge letèrenji i ke, wà ha jcyé yí lógogo, yíi urúfoo jwàhò múgo, yíi àha núru ngwò ná urufol'e mé. Lire ká mpyi, u sí n-sílege. ¹⁵Lire nyé a lí cyèe na yíi urúfoo pyi yíi zàmpen mà dè! Yíi u yéré, jaha na yé yíi cìmpworo u nyé u wí.

Jwumpe nizanmpe

¹⁶Kafooní u nyé yyejinke kanfooní ke, uru u yyejinke kan yíi á tèrigii puni ná pyínkannigii puni na. Kafooní u pyi ná yíi puni i.

¹⁷Mii Polí yabilinji cyége k'à nge fwùni sémé. Amé mii maha na kampeeni fyèni yare na letèribii puni na. Mii sémere tí nyé nte.

¹⁸Wuu Kafooní Yesu Kirisita u jwà yíi puni nínkin nínkinji na, u u mpyi ná yíi e.

Poli à lɛtɛɛŋi niŋcyiŋi ŋgemu tun Timŏti á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Poli u à ŋge lɛtɛɛŋi tun Timŏti á. Timŏti tuni na mpyi Gireki. U nunji sí jye Yahutu, uru Yahutucwoŋi mpyi a pa uye kan Yesu á.

Jye tɛni i Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo Azi kùluni shiinbil'á ke, u ná Timŏti à piye jya. Lire pyiŋkanni na pi à jyè piye e. Mà Poli yaha Kile jwumpe jwunji na, tooyo niŋyahay'e Timŏti mpyi maha ŋkàre ná u e. Dánafeebii kurunji kani li mpyi a Poli funŋɔ pɛn ke, u mpyi maha Timŏti tunni pire dánafeebil'á. Mà Timŏti yaha Kile jwumpe jwunji na Efese kànhe e, Poli à ŋge lɛtɛɛŋi niŋcyiŋi tùugo u á maa kapyaa sicyɛɛre cya u á.

U à yi jwo u á na cyelentiibii kafinivinibii pi jye na Kile jwumpe labali na yu Efese kànhe yaha kurugo ke, na Timŏti u yi jwo dánafeebil'á na pi àha ntaha pire jwɔh'i mɛ, na pi Kile kuni jye sèe mɛ. Pi maha jwo na diŋyɛŋi yaayi pun'à pi, na ŋgemu la ká mpyi si shwɔ yire yapiyi na ke, urufol'à yaa u a yalyire ná yabyɛɛre tà fún, urufoo mú sí jye a yaa u fúru pyi mɛ. Nka Poli à jwo na yaayi Kile à dá diŋyɛŋi i ke, yire pun'à jwɔ.

U à Kile pɛɛŋkanni jwo u á.

Pyiŋkanni na dánafeebii kacwɔnribil'à yaa pi pyi ke, Poli à lire jwo u á mú.

Timŏti na mpyi cyelentu nàŋjiibile. Lire kurugo yɛɛŋkanni na u à yaa u a dánafeebii yɛɛge ke, Poli à lire kuni le u taan.

Poli à Timŏti shéere

¹ Mii Poli u jye Yesu Kirisita tùntunŋɔ mà tàanna ná wuu shwofoonji Kile tùnture e ná Yesu Kirisita, wuu sònŋɔre tatahage e ke, ² mii u à ŋge lɛtɛɛŋi tun mu á, Timŏti, mu u jye mii jyanji sèesee wunji mà tàanna ná Kile kuni i. Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ ma na, pi i jùnaara ta ma na, pi i yyɛŋŋke kan ma á.

Poli à cyelentiibii kafinivinibii kyaa jwo Timŏti á

³ Bà mii à yi jwo a waha mu á, mii niŋkareŋi Masedoni kùluni i mɛ, mu à yaa mu u ntɛɛn Efese kànhe e, cyelentiibii pi jye na Kile Jwumpe labali na yu ke, maa pi sige lire na. ⁴ Yi jwo pi á na pi àha piye pɔw jwunjiyempe laaga baa wumpe ná pi à fwoɔ tulyeyi jjemu i ke, yire sifeebii mɛyi nákaante laaga baa woore niŋkwombaare na mɛ. Cyire karigii maha nákaante nyahage, cyi jye a yyaha tii ná Kile jyii wuuni i mɛ, wuu maha lire ndemu cè u kuni cye kurugo ke. ⁵ Kuru yɛɛge jùŋke ku jye pi á, bà pi si mpyi si pi shinjɛebii kyaa táan piy'á ná zòvyinre ná funjɛɛŋke ná daniyanji sèe wunji i mɛ. ⁶ Nka pìi na jye wani, pir'à kàntugo wà lire kun'á, maa ŋkwôro na jwumpe laaga baa wumpe kanni yu. ⁷ Pi la jye si mpyi Kile Saliyanji cyelentii, mà li ta jwumpe pi jye na yu ke, pi jye a puru yyaha cè mɛ. Pi à piye pɔw maa sùpyire kálali ndemu na ke, pi jye a lire cè mɛ.

⁸ Kile Saliyanji wi ke, wuu à li cè na u à jwɔ, nka fo sùpyire ká a ŋkálali u na na jwɔge. ⁹ Wuu à li cè mú na uru Saliyanji jye a tɛŋe shintiibii kurugo mɛ, nka u à tɛŋe shintiibii kurugo. Mpii pi à jùŋɔ kyán Kile na ke, mpii pi jye pi jye na fyáge Kile na mɛ, ná kapimpyiibii, Kile à Saliyanji tɛŋe pire mpii puni mɛɛ na. Mpii pi jye pi jye na Kile pɛre mú mɛ, ná Kile mɛkɛɛge feebii ná mpii pi à pi sifeebii cùmu lemɛ pi ke*, ná supyiboompìi, Kile à u Saliyanji tɛŋe pire puni mɛɛ na, ¹⁰ ná jacwoobii ná nambaabii pi maha wwùu ná piye e ke, ná mpii pi maha sùpyire cwôre na mpérɛli ke, ná kafinivinibii ná mpii pi maha ŋkàre Kile na laaga baa ke, ná kyaa maha kyaa l'à kàntugo wà kàlanji niŋcɛŋ'á ke, Kile à Saliyanji tɛŋe cyire karigii puni pyifeebii mɛɛ na. ¹¹ Uru kàlanji niŋcɛŋi na nta Jwumpe Nintanmpe e, mpe p'à Kile pèente cyêe wuu na ke. Kilenji u jye yyɛŋŋke kanfoonji ke, uru u à mpe jwumpe kan mii á.

* **1:9** Pii maha jwo: «ná mpii pi maha pi sifeebii bùu ke».

Poli à fwù kan Kile á, naha na ye Kile à jwò u na maa u shwò

¹² Mii à fwù kan wuu Kafoonji Yesu Kirisita á, naha na ye u à cyege taha mii na, maa mii pyi u báarapyi, maa fánha kan mii á uru báaraŋi mɛɛ na. ¹³ Mà li ta tèecyiini i, mii mpyi na u mege kèege, mpíi pi à dá u na ke, marii pire kyérege, marii pi cyere mú. Nka Kile à jùnaara ta mii na, naha na ye mii mpyi na cyire karigii pyi cyi jɛ̀m̀baaŋi funŋke e, mii mpyi na sàha ŋkwò a dá Yesu na mɛ. ¹⁴ Nka wuu Kafoonji Kile à jwò mii na sèe sèl'e, maa mii tège, ka mii i dá Yesu Kirisita na, maa u kyaa táan nay'á. ¹⁵ Mpe jwumpe na jye kanjɛɛ, sùpyire pun'à yaa ti jɛɛ pu na: Yesu Kirisita à pa diŋyɛŋi i si kapimpyiibii yige pi kapegigil'e. Pire kapimpyiibil'e, mii wogigii cyi à pi pi puni wogigii na. ¹⁶ Nka Yesu Kirisita à jùnaara ta mii na, mii u mpyi kapimpyiibii puni nimpinji ke, lire nde cye kurugo, u à u lùtaanni cyêe sùpyire na. U à tire yyecyeente pyi sùpyir'á, nte ti sí n-pa dá u na si shìŋi nìŋkwombaaŋi ta ke. ¹⁷ Pèente ti taha saanrefoo Kile na tèrigii puni i, uru u jye jyii na tèrigii puni i ke, sùpya jye na u jaa mɛ; uru u jye Kilenji nìŋkinji fo tèekwombaa. Amiina!

Poli à Timóti yɛɛ na u uye pwò Kile kuni na

¹⁸ Mii jyanji Timóti, mii à nte tũntũture jwo mu á mà tàanna ná Kile tũntũnmpii pìi jwum'i, mpe p'à fyànha a jwo mu kyaa na ke. Zhìŋi mu jye na leni bà sùpyire si mpyi si kàlaŋi sèe wuŋi ta mɛ, puru jwumpe pu fánha kan ma á lire zhìleni na. ¹⁹ Maye pwò Kile kuni jaaraŋi na ná funjɛnŋ'i. Kuru funjɛnŋ'k'à pìi kùuŋò, ka pi Kile kuni jaaraŋi si yyére shwòhòl'e, mu à jwo bakwògò k'à fùru maa ntìge lwòhe jwòh'i. ²⁰ Nàmbaa shuunni na jye pire e, Imɛnɛ ná Alɛzandiri, mii à pire yaha Sitaanniŋi á, pi i ŋkyaala, bà pi si mpyi pi àha núru raa Kile mege kèege mɛ.

2

Dánafeebil'à yaa pi a Kile jáare sùpyire puni kurugo

¹ Jye yaage nìŋcyiige mii jye na jcaa dánafeebil'á ke, kuru ku jye ŋke: yii a Kilejareyi nìŋcɛnŋyi shìŋi puni pyi, yii raa u jáare sùpyire puni kyaa na, yii raa fwù kaan u á ti puni kurugo. ² Yii a Kile jáare saanbii ná shinbwoobii puni kurugo, bà wuu si mpyi si ntèen yyenŋke ná fɛrɛmpe e, s'a Kile père ná jaaraŋkanna nìŋcɛnŋ'i mɛ. ³ Lire l'à jwò, lire mú l'à táan wuu Shwofoonji Kile á. ⁴ U la jye sùpyire puni si shwò, ti i sèenji cè. ⁵ Naha kurugo ye Kile na jye nìŋkin, sisuruleŋe nìŋkin mú u jye u ná sùpyire puni shwòhòl'e, sùpya u jye u wi, Yesu Kirisita kyaa li. ⁶ U à uye kan mà pyi sùpyire puni jùŋgwulwòrò ti kapegigil'e. Kile jyii tèn'à nò ke, u à lire pyi si li cyêe sùpyire na na uru la jye ti i shwò.

⁷ Puru jwumpe njwuŋi kurugo, Kile à mii Poli tìŋ'a pyi u tũntũnũjò. Mii jye a finɛ mɛ, sèe u jye u wi, supyishinji sanŋi u jye u jye Yahutuu mɛ, Kile à mii tun na mii u sà a pire taanni u kuni jaaraŋkanni na, lire kuni li jye sèenji.

Pyinŋkanni na nàmbaabii ná cyeebil'à yaa pi a Kile kuni jaare ke

⁸ Jye cyaga maha cyag'e dánafeebii na bínini ke, mii la jye nàmbaabii pi a pi cyeyi yìrige, pi raa Kile jáare ná zòvyinre e, lùyirili ná jwuŋyahama baa.

⁹ Mii la mú jye cyeebii pi pi vàanŋyi nindeyi cè. Pi à yaa pi a vàanya leni njemu yi jye yi sè pi njini faha mɛ. Pi jye a yaa pi a jùnyi pwu sùpyire s'a pi cyêre kampyahii na mɛ, pi jye a yaa pi a vàanŋyi longara wuyi ná pùcyage yaayi longara wuyi leni mɛ, mu à jwo sɛɛnŋi wuyi ná ŋkèenŋcurigii longara wogigii. ¹⁰ Nka pi pùcyage yaleer'à yaa ti pyi kacɛnmpyiini, ceewe maha ceewe u jye na Kile père ke, amuni u à yaa u pyi. ¹¹ Mà bàra lire na, cyeebii ká mpyi Kile Jwumpe tajwuge e, pi à yaa pi tèen tanuge e, pi raa pu núru pi raa jaare pi a ntàanni ná p'e. ¹² Mii jye a jɛɛ ceewe u a sùpyire kálali na cyeebii jye nàmbaabii jùŋjò na mɛ, u à yaa u tèen tanuge e*. ¹³ Lire kajwuuni li jye, Kile à Adama dá yyecyiige na, lire

* 2:12 Pii maha jwo: «Mii la jye cyeebii pi pyi nàmbaabii cyelentii, lire jye mɛ pi pyi nàmbaabii jùŋjò na mɛ. Pi aha mpyi Kile jwumpe tajwuge e pi a yaa pi fyàha, pi raa núru.»

jwəhə na maa Awa dá. ¹⁴ Adama bà Sitaanninji à jwə fáanŋa yyecyiige na mɛ, ŋka ceenji u à fyānha a jwə fáanŋa, ka u u Kile jwəməeni yaha. ¹⁵ Ceenji pylisini si n-jà u pyi u pōn u nūmpañke e mɛ, li tɛgeni li jye u kwōro Kile kuni i ná tàange ná tufeempe e, u uye pèrege cè.

3

Dánafeebii kurunke kàanmucyafeebii kani

¹ Mpe jwumpe na jye kaŋyɛɛ: ŋgemu la ká mpyi si mpyi dánafeebii kurunke kà kàanmucyafōo ke, urufoo la na jye si kyaa niŋcennɛ pyi. ² Dánafeebii kurunke kàanmucyafōon' à yaa u pyi sùpya, tìgire cyaga jye ŋgemu na mɛ, u à yaa u kúu u cwonji na*, u u uye pèrege cè, u jye a yaa u kyaa pyi a tòro li tɛgeni taan mɛ, u à yaa u pyi sùpya ŋgemu u à tíi ke, u à yaa u pyi nāmpōnmarawa, u u jà u a sùpyire kálali u a jwəge Kile kuni jaaranŋanni na. ³ U jye a yaa u pyi sinmbya mɛ, u mú jye a yaa u pyi supyikyanga mɛ, ŋka u à yaa u pyi jūmpinɛfoo. U jye a yaa u pyi kàshikwōn mɛ, u mūnaani mú jye a yaa li lwó a pwo nāfuunji na mɛ. ⁴ U à yaa u jà u pyenge shiimbii cūŋkanni na, u pylibii s'a u pèrè sèl'e. ⁵ Yire kajwuuni li jye, ŋgemu u jye u jye a jà u pyenge shiimbii cūŋkanni na mɛ, di urufoo sí n-jà Kile dánafeebii kurunke yyaha cū n-jwo ye? ⁶ U mú jye a yaa u pyi sùpya niŋjyivōnŋo Kile kuni i mɛ, lire jūŋke ku jye u àha ŋkwò uye pèe, Kile si ŋkwò a u cèege bà u à Sitaanninji cèege mɛ. ⁷ Mpii pi jye pi jye Kile kuni i ná yii e mɛ, dánafeebii kurunke kàanmucyafōonji mú à yaa u pyi ná metange e pire shwəhəl'e, bà sùpyire si mpyi t'àha bú u njini faha, u u jcwō Sitaanninji kànhanŋe e mɛ.

Dánafeebii kurunke tɛgefeebii kani

⁸ Jye dánafeebii kurunke tɛgefeebil' à yaa pi pyi metangafee, pi jye a yaa pi pyi jwəmyahigii shuunni jwufee mɛ, pi jye a yaa pi pyi sinmbyaa mɛ, pi jye a yaa pi a nāfuunji caa cyanŋanna nimp̄ii na mɛ. ⁹ Kuni i Kile à wuu le, ná li mpyi a jwəhə tèecyiini i ke, pi à yaa pi a lire kuni jaare ná funvyinge e. ¹⁰ Pi à yaa pi kàanmucyā sèl'e kampyi tìgire cyaga jye pi na mɛ, pi i nta pi a uru báaraŋi pyi.

¹¹ Cyeebii mú à yaa pi pyi metangafee, pi jye a yaa pi a sùpyire sannte meyi kèege mɛ, pi à yaa pi piye pèrege cè, pi à yaa pi pyi dānasupyii karigii puni i. ¹² Dánafeebii kurunke tɛgefoon' à yaa u kúu u cwonji na†, u à yaa u jà u pylibii ná u pyenge shiimbii puni cūŋkanni na. ¹³ Mpii pi jye na uru báaraŋi pyi na jwəge ke, pire sí n-kêe. Pi sí raa pi báaraŋi pyi fyagara baa Kile kuni i, Yesu Kirisita wwoŋe e.

Yaaga maha yaaga Kile à dá ke, yire pun'à jwə

¹⁴ Mii na sōnŋi, li si mō mɛ, mii sí n-kàre mu yyé, ŋka mii sí jcyii karigii séme si ntun mu á. ¹⁵ Mii mée ká mpyi mii jye a wyèr' a nō mu yyé mɛ, mu sí li cè ŋge letɛɛni cyé kurugo, pyinŋanni na Kile bage shiimbil' à yaa pi a Kile kuni jaare ke. Kuru bage shiimbii pi jye Kile jyii wunji dánafeebii kurunke, pire pi à kàlaŋi sèe wunji cwəhə cinŋjo ná cinŋkunŋo fiŋe.

¹⁶ Sèe wi, kani li mpyi a jwəhə Kile kuni i ke, li mpyi a pèe sèe sèl'e, sùpya si n-si n-jà nàkaana pyi lire e mɛ:

Kirisita à uye pyi sùpya, maa uye cyêe sùpyire na,
Kile Munaani à li cyêe na u à tíi,
Kile mèlɛkɛbil' à u jya.
U kyal' à jwo supyishinji pun'á,
Dijyɛni cyeyi puni i, pìl' à dá u na,
Kile à u lwó a kàre nìjyini na maa u pèe.

* 3:2 Pii maha jwo: «u à yaa u pyi ceewe niŋkin poo.» † 3:12 Pii maha jwo: «Dánafeebii kurunke tɛgefoon' à yaa u pyi ceewe niŋkin poo.»

4

¹ Nyɛ Kile Munaani à yi fíniŋ'a jwo wuu á na dɔnyɛni tɛekwooni ká byanhara, pìi sí kàntugo wà Kile kun'á, si ntaha kafinivinibii pìi jwɔh'i, mpìi pi nyɛ na sùpyire wurugo ke, pire u kàlani s'à fworò jínabil'e. ² Pire cyelentiibii na nyɛ kafinivinimii, pi à fyɛnmɛ tò wwomɔ na, pi saha si n-jà sɛɛni cɛ n-wwú kafinare e mɛ. ³ Pire cyelentiibii maha sùpyire kálali na fúruni nyɛ a jwɔ mɛ, na yalyire shini puni nyɛ a yaa t'a lyi mɛ, mà li ta Kile u à yalyire puni dá. U la nyɛ mpìi pi à dá uru na maa sɛɛni cɛ ke, pi fwù kan ur'á pi i ti lyi. ⁴ Yaaga maha yaaga Kile à dá ke, yire pun'à jwɔ, wuu nyɛ a yaa wuu cyé yaaga na mɛ, ŋka wuu à yaa wuu fwù kan u á yaayi puni kurugo. ⁵ Wuu à li cɛ Kile Jwumpe cye kurugo na wuu aha fwù kan u á yaayi njemu kurugo ke, yire maha fíniŋɛ.

Yesu Kirisita báarapyiŋi njɛɛnɛni

⁶ Mu à yaa mu u jcyii karigii yyaha jwo dánafeebil'á, lire e mu sí n-pyi Yesu Kirisita báarapyi njɛɛnɛnɛ ŋgemu u na uye jwɔ caa ná kàlani njɛɛnɛni i Kile kuni i ke. ⁷ Ma hà raa jwuŋjyempe laaga baa wumpe núru mɛ, pu nyɛ a fworò Kile e mɛ. Ta maye taanni Kile yyaha fyagare na.

⁸ Mà cyeere taanna karigii cyi na, lir'à jwɔ, ŋka mà maye taanna Kile yyaha fyagare na, lire tònŋ'á pɛe sèl'e

jaha na yɛ Kile à jwɔmɛɛni lwó wuu á na uru yyaha fyagare sí wuu njɛɛnɛni ná wuu nùmpaŋke jwɔ.

⁹ Puru na nyɛ sɛɛ, sùpyire pun'à yaa ti jɛɛ uru sɛɛni na. ¹⁰ Nyɛ lire kurugo wuu na báaraŋi pyi, marii zhìni leni, jaha na yɛ wuu à wuye tíŋɛ Kileni jyi wuŋi na, uru u nyɛ sùpyire puni Shwofooni, ŋka mpìi pi à dá Yesu Kirisita na ke, pire wuuni l'à lyɛ. ¹¹ Mu à yaa mu u cyire karigii yyaha jwo pi á sèl'e maa pi taanna cyi na.

¹² Mu jaaraŋkanni njɛɛnɛni l'à yaa li sùpyire sige t'àha bú ŋkwò mu wíi jcwô na mu na nyɛ nàŋkocyaawa mɛ. Mu a yaa mu u ma jwuŋkanni ná ma jaaraŋkanni ná ma ntàannamagare ná ma daniyaŋi ná ma zòvyinre cyé dánafeebii na, bà pi si mpyi si mu pyiŋkanni lwó cyire karigii puni i mɛ.

¹³ Mà jwo mii u nɔ mu yyére ke, maye waha Kile Jwumpe Semɛni ŋkàlani na sùpyir'á, maa u jwumpe yyaha jwo pi á, bà pi si mpyi si ntaha pu fye e mɛ. ¹⁴ Kile tùnnture ntemu t'à jwo mu kyaa na, ka dánafeebii kacwɔnribii si pi cyeyi taha mu jùŋke na, ka mu u Kile màkange ŋkemu ta u báaraŋi mɛɛ na ke, ma hà cye láha kuru na mɛ.

¹⁵ Maye waha maa cyire karigii pyi ná ma fàŋhe puni i, bà sùpyire si mpyi si jɛɛ na mu na si yyaha na Kile kuni i mɛ. ¹⁶ Ma jaaraŋkanni kàanmucya. Kàlani mu nyɛ na ŋkaan sùpyir'á ke, maa uru kàanmucya mú. Maye pwɔ cyire karigii na tɛrigii puni i. Lire ká mpyi, mu yabilini sí n-shwɔ, mpìi pi nyɛ na mu jwumpe núru ke, pire mú sí n-shwɔ mu cye kurugo.

5

Yɛɛŋkanni na Timoti à yaa u a dánafeebii yɛɛge ke

¹ Ma hà raa jwuŋjwumbaama yu nàŋkolyeebii na mɛ, ŋka ta pi yɛɛge ná lùtaanni i mu à jwo mu tii pi. Lire pyiŋkanni na mú, ta nàŋjiibii yɛɛge mu à jwo mu cìmpyii. ² Cijyeebii pi ke, ta pire yɛɛge mu à jwo mu nɛɛ pi. Cipyire mú ti ke, ta tire yɛɛge mu à jwo ma cìmpyicyee, ŋka ná zòvyinre e.

Lenkwucyeebii pi à yaa ná ntɛɛni i ke

³ Tɛɛfee nyɛ lenkwucyeebii mpiimu na mɛ, pire pi à yaa ná ntɛɛni i. ⁴ ŋka pyi, lire nyɛ mɛ jampyire ká mpyi lenkwucwoni ŋgemu á ke, pir'à yaa pi Kile yyaha fyagare ntaannini si pi pyenyi na, pi i pi sifeebii tugure lwó, bà pi sifeebil'à fyànha a pi woore lwó mɛ. Lire l'à táan Kile á. ⁵ Lenkwucwoni u nyɛ uye kanni na, ná sùpya nyɛ u á, ŋgemu u sí u tugure lwó mɛ,

ur'à Kile pyi u cyεge tatahage, marii u jáare pílaga bâra canŋa na, bà Kile si mpyi si u tège mε. ⁶ Nka lenkwucwoŋi u nyε mayaare e ke, uru ninŋwuŋi u nyε, ali mà li ta u nyε nyii na. ⁷ Ta dánafeebii kálali ŋcyii karigii na, bà pi si mpyi s'a cyi kuni jaare, si mpyi tígire cyaga baa mε. ⁸ Shin maha shin à yaa u u cìnmpyiibii tugure lwó, ŋka u pyεge shiinbii wuuni l'à lyε. Ngemu ká mpyi u nyε a lire pyi mε, urufol'à fworó Kile kuni i feeŋee. Kilecembaabii mú bá à pwóró urufó na.

⁹ Lenkwucyeebii pi à nɔ yyee beetaanre (60) na ke, l'aha nta pi mpyi a kúu pi nàmbaabii na, pire mpíi mɛyi y'à yaa y'a sémɛni dánafeebii s'a pire tère. ¹⁰ Pi à yaa pi pyi mɛtangafee pi kacɛnŋkii cye kurugo, pi à yaa pi ta pi à pi pyiibii byé byíŋkanna niŋcɛnnɛ na, pi à yaa pi ta pi à nàmpwuun mára, maa dánafeebii tooyi jyé mú*, pi à yaa pi ta pi à kanhamafeebii pìi tège, pi à yaa pi ta pi à kacɛnŋkii shiŋi puni pyi. Nyε lenkwucyeebii pi nyε amuni ke, pire mɛyi y'à yaa y'a sémɛni.

¹¹⁻¹² Nka lenkwucyeebii pi nyε cipyire ke, ma hà raa pire mɛyi sémɛni mε. Shwòhòl'e nàmbajyiini lage sí n-pa pi ta. Lire ká mpyi, ŋwómɛɛni pi maha lwó, na pire sí raa báare Kirisita kann'à ke, pi sí lire kèege si kàntugo wà u á. ¹³ Mà bàra lire na, mu aha a pi mɛyi sémɛni, pi sí n-pyi sáafee s'a jaare pyenyi ná yiye shwòhòl'e laaga baa, là mpyimbaa. Lire kanni bà mε, pi sí n-pyi jwuŋyahamafee, s'a pi ŋwòyi leni sùpyire sannte jwumpe e, s'a jwuŋjwumbaampe yu mú. ¹⁴ Lire kurugo mii la nyε lenkwucipyire ti nàmbaya jyé†, pi i pyi si, pi i yákili yaha pi pyenyi na sèl'e, bà wuu zàmpɛɛnbii si mpyi pi àha ŋkwò tígire cyaga ta wuu na mε. ¹⁵ Mii na mpe jwumpe yu naha na yε lenkwucipyire tà à kàntugo wà Kile kun'à mà kwò, maa ntaha Sitaanniŋi ŋwòh'i. ¹⁶ Dánafeebii shwòhòl'e, ceenji wà cìnmpyicyee ká mpyi lenkwucyee, ur'à yaa u pi tugure lwó, lenkwucyeebii pi nyε piye kanni na ke, bà dánafeebii kurunŋe si mpyi si jà njiyére ná pire e mε.

Dánafeebii à yaa pi a pi kacwònribii pèrɛ

¹⁷ Dánafeebii kacwònribii pi nyε na pi báaraŋi pyi na ŋwoge ke, pire pi à yaa ná pèente e, yii yaha pire na sèl'e, mpiimu bá pi à piye pwò Kile jwumpe ŋjwuŋi na ke, pire kaŋyεε na. ¹⁸ Naha kurugo yε y'à jwo Kile Jwumpe Sémɛni i na:

«Mu aha a sùmaŋi bwùun ná nìyi i si u pyàŋi wwù, mu nyε a yaa mu u yi ŋwòyi pwò mε‡.»

Yi mú à jwo Kile Jwumpe Sémɛni i na:

«Báarapyiŋ' à yaa ná u sàraŋi iS.»

Nde Timòti à yaa u pyi wà ha dánafeebii kacwònriŋi wà cêge u á ke

¹⁹ Wà ha dánafeebii kacwònriŋi wà cêge kani là na, ná shiin shuunni taanre nyε a lire kani nya maa li jwo mu á mε, ma hà ndá li na mε. ²⁰ Kacwònribii pi nyε na kapegigii pyi ke, pire yεε pi sanmpii nyii na, bà pire mú si mpyi s'a fyáge si kàntugo wà kapegigii na mε. ²¹ Mii sí yi jwo n-waha mu á, Kile ná Yesu Kirisita ná u mèlɛkɛɛbii niŋcwònribii nyii na, na mu à yaa mu u maye waha maa ŋcyii karigii puni pyi. Mu à yaa mu u sùpyire puni cú cùŋkanna niŋkin na, ma hà sùpya pwóŋŋ sùpya na mε.

²² Ma hà funŋke wyèɛŋe si ma cyeyi taha sùpya ñùŋŋ na si u pyi dánafeebii kacwònriŋwò mε. Shinŋi u nyε na kapegigii pyi ke, ma hà ŋgwò ná urufol'e mε, mu à yaa mu u pyi ná zòvyinre e tèrigii puni i.

²³ Ma hà raa lùtiige kanni byii mε, ta ɛɛzɛn sinmpe nimbilere byii ma funŋjanke kurugo, bà mu si mpyi si ŋcùuŋŋ mε, naha na yε mu nyε na ŋcùuŋi na ntahali mε.

²⁴ Pii na nyε wani, pi kapegigii maha ŋcè, mà li ta wà sàha ŋkwò a pi yíbe mε. Pii wogii sí na nyε wani cyire maha ŋcè pi yíbenkwooni kàntugo na. ²⁵ Amuni li mú nyε kacɛnŋkii

* **5:10** Lire tɛni i, nàmpɔŋŋ n'a mpyi a pa mu yyére, mu mpyi maha biliŋi wà pyi u à u tooyi jyé. Lire na mpyi bilibii kapyii. † **5:14** Lire tɛnni i, wà fànha mpyi lenkwucyeebii na mε. U poonji kwunŋwooni kàntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage lèŋe wani. ‡ **5:18** Duterɛnɔmu 25.4 § **5:18** Levitiki 19.13; Duterɛnɔmu 24.14-15

nyɛ na ja a ɲwɔhɔ mɛ, cyi maha naa. Cyi mɛɛ ká mpyi cyi sàha ɲkwɔ na naa mɛ, cyire si n-kwôro ɲcɛmbaa mɛ.

6

Dánafeebii pi nyɛ bilere e ke, pir'à yaa pi a pi ɲɲufeebii pɛre

¹ Bilibil'à yaa pi a pi ɲɲufeebii pɛre, bà sùpyire si mpyi t'àha raa Kile mɛge kɛɛge, si wuu kàlanɲi pyi laaga baa mɛ. ² Pi nyɛ a yaa pi a pi ɲɲufeebii ɲwɔ kwùun, na pire na nyɛ cɛnmpyii mà tàanna ná Kile kuni i mɛ. Nka pi bá à yaa pi a báare pi á sèl'e, ɲaha kurugo yɛ mpiimu á pi nyɛ na báare ke, pire na nyɛ ntàannamadanafɛe.

Cyire karigii jwo a waha dánafeebil'á.

Cyelentiibii kafinivinibii ná nàfuunɲi kani

³ Wà ha a kàlanɲi wabɛɛ kaan sùpyir'á ɲgemu u à kàntugo wà wuu Kafoonɲi Yesu Kirisita kàlanɲi ɲɲcɛnɲi ná Kile kun'á ke, ⁴ urufoo na uye pɛre tawage e, u nyɛ a yafyin cɛ mɛ. Jwunyahamafoo u nyɛ u wi. U maha kàshige kwùun jwumpe laaga baa wumpe ɲɲɔ taan, cyire karigii maha ma ná yɲcyɛge ná yoge ná cyàhigii ná sònɲɔpeere ⁵ ná nàkaante tɛgele baa woore e sùpyire shwɔhɔl'e. Pire cyelentiibii funɲyi nyɛ a ɲwɔ mɛ, pi nyɛ na sɛɲi ɲaa sahanɲi mɛ. Pi na sònɲi na Kile kuni na nyɛ nàfuutakuro.

⁶ Sɛɲi na, Kile kuni na nyɛ nàfuu li ɲaarafeebil'á, ná pi cyeyaay'à pi funɲyi ɲɲɛ. ⁷ Wuu canzege, wuu nyɛ a pa ná yafyin i mɛ, wuu canɲkwuge wuu mú si n-kàre ná yafyin i mɛ. ⁸ Lire e yalyire ná vaaɲyi ká mpyi wuu á, yir'à yaa yi wuu funɲyi ɲɲɛ. ⁹ Mpiimu la ku nyɛ si mpyi nàfuufɛe ke, pire maha piye le kapegigii ɲwɔge e. Sitaannɲi maha pi cù bà yatɔɔgɔ maha ɲcù kàhanɲa na mɛ. Pi ɲyii karigii nimpegigii ná laaga baa wogigii cyi maha pi wuuni kɛɛge feefɛe. ¹⁰ Naha kurugo yɛ nàfuunɲi lage ku maha kapegigii shɲi puni sini, u lag'à pìi ta, ka pi i fworɔ Kile kuni i, maa piye le kyaage e.

Poli à Timŏti yɛɛ

¹¹ Nka Timŏti, mu u nyɛ Kile sùpya ke, laaga tɔɔn cyire karigii puni na, ma a maye waha katiigii mpyiɲi na Kile yyahe taan. Fàha le ma a maye pɲwɔ Kile na, ma a mpyi dānasupya, ma a ma shɲɲɛɛbii kyaa táan may'á sèl'e, ma a maye waha Kile kuni ɲaaraɲi i, ma a mpyi ɲɲmpɲɛfoo. ¹² Ta Kile kuni zhɲi ɲɲcɛnɲi leni. Shɲi ɲɲkwombaanɲi ta, uru kurugo Kile à mu yyere, ka mu u uru jwumpe jwo, maa li cyɛɛ na mu na Kile kuni ɲaare, shɲɲyahara a lire kani lógo maa li ɲya.

¹³ Nyɛ mii sí yi jwo n-waha mu á, ɲyii yaayi puni Davoonɲi Kile ɲyii na ná Yesu Kirisita ɲyii na, ɲgemu u à sɛɲi jwo Pɔnse Pilati á ke, ¹⁴ mu à yaa mu u Kile tɔnnture kurigii puni ɲaara. Ma hà tìgire cyaga yaha ku ta ma na mɛ, fo mà sà yaa ná Kafoonɲi Yesu Kirisita cannuruge e. ¹⁵ U sí nùru n-pa Kile ɲyii tèrɛ e, Kilenɲi u nyɛ yaayi puni ɲɲɔ na ke, uru u nyɛ yyeɲɲɲke foonɲi, kilenɲi wà saha nyɛ uru kàntugo mɛ, uru u nyɛ saanbii puni Saanɲi, kafeebii puni Kafoonɲi. ¹⁶ Uru kanni u nyɛ Kilenɲi ɲyii wunɲi tèekwombaa; cyage e u nyɛ ke, kuru cyage bèɛnmpe mpèɲi kurugo, sùpya si n-jà n-file u na mɛ, sùpya ɲyii sàha u ɲya mɛ, sùpya ɲyii mú si n-jà u ɲya mɛ. Pèente ná sɲi u pyi u wuyo, fo tèekwombaa. Amiina!

Nde nàfuufeebil'à yaa pi pyi ke

¹⁷ Yi jwo nàfuufeebil'á na pi àha raa piye pɛre si pi cyeyi taha pi nàfuunɲi na mɛ, ɲaha na yɛ nàfuunɲi na nyɛ yakwɔgɔ. Pi à yaa pi pi cyeyi taha Kile na, uru u sí yaayi puni kan wuu á, si wuu funɲyi ɲɲɛ. ¹⁸ Yi jwo pi á na pi a kacɛnɲi ɲɲyahagii pyi tèrigii puni i, pi àha mpyi cyɛɲgarafɛe mɛ, pi raa pi cyeyaayi yà kaan sùpyir'á ná funɲɔ ɲɲkɲɲi i. ¹⁹ Pi aha a lire pyi, pi sí nàfuu nimbwo ta nùmpaɲa, nàfuunɲi sɛɛ wunɲi nɲwɔnhɔmbaanɲi ná shɲi ɲɲkwombaanɲi.

Poli yɛɛge nizaɲɲke Timŏti á

²⁰ Nye mii jyaŋi Timōti, tūnnture Kile à le mu cye e ke, ti cū ná ma cyeyi shuunniŋi i. Jwumpe laaga baa wumpe p'à kàntugo wà Kile kun'á ke, maye kàanmucya puru ná nàkaante jùŋɔ baa woore na. Pii maha cyire karigii sônŋi na jɔcè, mà li ta sèe bà mɛ. ²¹ Pìl'à jwo na pìr'à jɔcèŋi ta amuni, mà li ta pi à fworɔ Kile kuni i.

Kile u jwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Poli à lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi ŋgemu tun Timŏti á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi Poli à tun Timŏti á ke, uru u à pyi Poli lɛtɛɛŋi nizanŋi, mpii u à sɛmɛ na pi jyɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i ke. Pi à u nɪnjyewuŋi cù a le kàsɔŋi i Kile jwumpe njwuŋi kurugo. U mpyi a cè na uru tèekwuun'à byanhara. U mpyi a cè mú na uru ká ŋkwû, na uru sí n-kàre Kafoonji Yesu yyére. Lire e u à ŋge lɛtɛɛŋi sɛmɛ maa u yɛɛyi nizanŋyi le u e mà tun Timŏti á, maa màban le u e u báaraŋi mpyiŋi na.

Poli mpyi a cè na Timŏti à ŋgaha ta Kile báaraŋi i. Lire kurugo u à u yɛɛ na u pyi uru fiige, u u ŋkwôro u a sùpyire kálali Kile jwumpe na, bà pi à u kála pu na mà u yaha nànjjiwe mɛ; na u à yaa u a kacɛŋŋi pyi sùpyire puni na, u mú à yaa u a sùpyire taanni Kile kuni jaaraŋkanni na ná lùtaanni i. Bà faapyiŋi maha u kɛɛge báare mɛ, u raa báare sèe sèl'e amuni, bà Jwumpe Nintanmpe si mpyi si nɔ cyeye nɪnyahay'e mɛ.

Poli à Timŏti shéere

¹ Mii Poli u jyɛ Yesu Kirisita tũntunŋɔ mà tàanna ná Kile jyii wuuni i ke, shɪŋi jwɔmɛɛni Kile à lwó ná uru maha ntaa Yesu Kirisita wwoŋɛɛge cye kurugo ke, u à mii tun mii u sà a uru jwumpe yu. ² Mii à ŋge lɛtɛɛŋi tun mu á Timŏti, mu u jyɛ mii ntàannamajyanŋi mà tàanna ná Kile kuni i ke, wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ ma na, pi i jùŋaara ta ma na, pi i yyɛŋŋke kan ma á.

Poli à màban le Timŏti i Kile jwumpe njwuŋi na

³ Mii à Kile shéere, uru ŋgemu á mii na báaraŋi pyi ná funvyinge e, na tulyeyi fiige ke. Pɪlaga bâra canŋa na, mii aha a Kile jáare, mii funŋɔ jyɛ na wwûu mu na mɛ. ⁴ Canŋke wuu à láha wuye na ke, mu à mɛɛ sú sèl'e, mii funŋɔ jyɛ a wwò lire na mɛ. Lire e mii la jyɛ si núru mu jya, bà mii funŋke si mpyi si ntáan sèl'e mɛ. ⁵ Mii funŋɔ sàha wwò mu Kile kuni jaaraŋkanni nɪncenni na mɛ, mu nulyage Loyisi ná mu nunji Enisi à lire ndemu jaara mu yyaha na ke. Mii mú s'à tɛɛn ná l'e na mu à kwôro lire kuni i.

⁶ Lire kurugo tɛni i mii à na cyeyi taha mu jùŋke na maa Kile jáare, ka mu u Kile màkange ŋkemu ta u báaraŋi mɛɛ na ke, maye pwɔ bà kuru si mpyi si ŋkwôro mu cye e mɛ. ⁷ Kile Munaani ká wuu yyaha cù, wuu saha jyɛ a yaa wuu a fyáge mɛ, jaha na yɛ li sí fànha kan wuu á, si tàange le wuu zòmɸyaagil'e, si wuu pyi wuu cù wuye na. ⁸ Lire kurugo ma hà raa silege s'a wuu Kafoonji Yesu kyaa yu sùpyir'á mɛ. Mii mɛɛ jyɛ kàsɔŋi i u mɛge kurugo ke, lire kà mpyi ma á silege kyaa mɛ. Nka maye pwɔ Kile fànhe nɪŋkange na, ma a ma nàzhan lwó kyaage e mii fiige Jwumpe Nintanmpe njwuŋi kurugo.

⁹ Kile u à wuu shwɔ, maa wuu yyer'a pyi sùpyii fwɔnrɔ baa wuu. Wuu kacɛŋŋkii kurugo bà u à lire pyi mɛ, wuu ná Yesu Kirisita wwoŋɛɛge kurugo, u à jwɔ wuu na maa lire pyi mà tàanna ná u jyii wuuni i, mà diŋyɛŋi ta u sàha sìi mɛ. ¹⁰ Numɛ u à lire kacɛnni cyêe wuu na wuu Shwofoonji Yesu Kirisita mpanji cye kurugo. Uru u à fànha ta kwùŋi na, maa li cyêe na wuu aha jɛɛ Jwumpe Nintanmpe na, wuu sí shɪŋi nɪŋkwombaani ta. ¹¹ Puru Jwumpe Nintanmpe njwuŋi kurugo Kile à mii pyi u tũntunŋɔ. Mii na puru jwumpe yu sùpyir'á marii pi kálali pu na. ¹² Lire kurugo ŋke yyefuge puni jyɛ mii jwɔŋ'i. Nka lire ná li wuuni mú i, lire jyɛ mii á silege kyaa mɛ, jaha na yɛ ŋgemu na mii à na cyɛge taha ke, mii à uru cè, mii mú à tɛɛn ná l'e, nde mii à kan u á ke, li síŋi jyɛ u na mà lire màra fo diŋyɛ canŋkwɔge.

¹³ Jyɛ Timŏti, jwumpe sèe wumpe mii à jwo mu á ke, puru yaha maye funŋ'i, maa maye pwɔ Kile kuni jaaraŋi na. Ntàannamagare ti jyɛ na ntaa Yesu Kirisita wwoŋɛɛge e ke, ta ma karigii pyi ma a ntàanni ná tire e. ¹⁴ Jwumpe Nintanmpe p'à jwo mu á ke, ma hà wà

yaha u a pu labali u a yu mε. Pu mâra ná Kile Munaani fânhe e, lire ndemu l'à tèn wuu e ke.

¹⁵ Mu à cè na Azi kùluni dánafeebii pun'à kântugo wà mii na, Fijeli ná Erimojeni mú na jye pire e. ¹⁶ Nka Onεzifōri wi ke, u à mii funnke jñe kariii ninyahagil'e. Mii kàsujyiini jye a pyi u á silege kyaa mε. Kafoonji u jñnaara ta u pyenge shiinbii na. ¹⁷ Tèni i u à pa naha Ōromu kànbwōhe e ke, u à mii cya fo mà mii nya. ¹⁸ Kafoonji Kile u jñnaara ta u na dñyeni canñkwōge Kafoonji Yesu mεge na. U à kacennkii jcyiimu pyi mii na mà mii yaha Efese kànhe e ke, mu Timōti à cyire cè mà tòro sùpyire puni na.

2

Kirisita sèbaarapyiñi kani

¹ Jye mii jyanji Timōti, Yesu Kirisita à jwō mu na maa fânhe nkemu kan mu á, mu ná u wwojεεge e ke, ta Kile kuni jaare ná kur'e. ² Kile Jwumpe mu à lógo mii jwō na shinnyahara jyii na ke, puru jwumpe jwo piiberil'á, wà sí n-jà cye taha mpiimu na, ná pire mú sí n-jà pu jwo piiberil'á ke.

³ Ná mu sí jye Yesu Kirisita sòrolashi njcennε, ma nàzhan lwó yyefuge e. ⁴ Kampyi sòrolashiñi la jye si ntáan u jñufoon'á, u kapyiñkii saha jye a yaa cyi pyi shintiwe wogii fiige mε. ⁵ Ngemu u jye na kajatafere fi mú ke, u aha mpyi u jye na fi mà tàanna ná tire tafere kuzhegil'e mε, urufoo si kajanjwooni ta mε. ⁶ Faapyiñi u à màban le uye e sèl'e ke, uru sí n-fyânha u kanhare tōnni ta. ⁷ Karigii yyaha mii à jwo mu á ke, funnke cya cyi na sèl'e. Lire ká mpyi, wuu Kafoonji sí mu tège bà mu si mpyi si cyi puni yyaha cè mε.

⁸ Funñ cwo saannji Dawuda tùluge shinñi Yesu Kirisita na, u à kwù maa jè a fwooro kwùñi i. Puru Jwumpe Nintanmpe mii jye na yu sùpyir'á. ⁹ Puru jwumpe njwunji kurugo, mii jye kyaage e, pi à mii le a pwō kàsuni i, mu à jwo kakuumpyi u jye mii. Nka lire jye a li cyêe na Kile Jwumpe pi à le a pwō kàsuni i mà dε! ¹⁰ Mii à kuru kyaage puni kwú naye e, Kile njcwnribii kurugo, bà Yesu Kirisita si mpyi si pi shwō pi i mpyi Kile sìnampe e fo tèekwombaa mε. ¹¹ Mpe jwumpe na jye kanyεε:

Wuu aha nkù ná Kirisita e,
wuu sí n-pyi jyii na ná u e.

¹² Wuu aha kyaage kwú wuye e,
wuu sí n-pyi fânhe e ná u e,
ñka wuu aha kântugo wà u na,
u mú sí kântugo wà wuu na.

¹³ Wuu mée ká mpyi wuu jye a jà a kwôro ná u e tèrigii puni i mε,
wuu a yaa wuu li cè u na jye ná wuu e tèrigii puni i
jaha na ye u jye na nùruli u jwōmεeni jwōh'i mε.

¹⁴ Ta sùpyire funñ cwo mpe jwumpe na, yi jwo a waha pi á Kile jyii na, na pi àha raa nàkaante laaga baa woore pyi mε, kanwō jye ti na mε, ti mú jye na ti lógofeebii leni kuro njcenni i mε, ti maha pi wuuni kèεge. ¹⁵ Mu wi ke Timōti, maye waha ma a li cyêe Kile na na mu na jye u báarapyi njcennε, bà mu si mpyi ma hà bú jùzogoro ta ma báarañi cye kurugo mε. Ta Kile jwumpe yu ma a jwōge, puru pu jye sèñi. ¹⁶ Cù maye na nàkaante laaga baa woore mpyiñi na, ti jye a táan Kile á mε, jaha na ye mpii pi maha tire nàkaante shiñi pyi ke, ti maha pire laage tōnge Kile na. ¹⁷ Tire nàkaante maha kakyaare pyi, bà nōkwombaaga maha fwónre na nkèεge mε. Imεnε ná Fileti na jye tire nàkaante pyifeebil'e. ¹⁸ Pi à sèñi kuni yaha marii fini na Kile à dánafeebii jè a yige kwùñi i mà kwò, na kwujεnε saha jye mε. Lire pyiñkanni na, pi à sùpyire tà jwō fáanña a yige Kile kuni i. ¹⁹ Nka Kile Jwumpe jye na nkèennji mε, pu na jye mu à jwo бага nintaa ndemu l'à faanra a jwō ke, l'à sémε lire nintaani na:

«Kafoonji Kile à u wuubii cè*.»

* 2:19 Nōmburu 16.5

L'à sémé mú na:
«Shin maha shin u à jwo na uru na nyé Kafoonji Kile wu ke, urufoo u láha kapegigii mpyinji na.»

²⁰ Mu aha jyè shinbwonji wà bage e, mu maha li nya na bage yaayi yà na nyé sɛɛn wuyo, yà s'à yaa ná wyéɛfyinnji i, yà sí nyé cire wuyo, yà sí nyé cogo wuyo. Yajigiyi longara wuyi maha yaha canmbwoyi mɛɛ na, marii jígini ná yi sanjyi i canmpyaagii sanɲkil'e.

²¹ Nyé amuni li mú nyé, ngemu ká láha kapegigii mpyinji na ke, urufoo sí n-pyi mu à jwo yajiginɛ longara wogo. Urufoo sí n-yaha uye kanni na u nùɲufoonji báaraɲi mɛɛ na. Urufoo kanwɔɔni sí n-pêe u á sèl'e. Urufoo sí n-bégele báaraɲi nɲɛnɲi shɲi puni mpyinji mɛɛ na.

²² Timŏti, nàɲjiibii na ðirili pi nyii karigii nintiimbaagii ɲɛyiimu kurugo ke, laaga tɔɔn cyire na feeɛe! Maye waha ma a katiigii pyi, ma a mpyi dânasupya, ma a ma shinɲɛebii kyaa táan may'á, mpíi pi nyé na Kafoonji pêre ná zòvɲinre e ke, mu ná pire pi bê. ²³ Ma hà raa ma ɲwɔge leni nákaante laaga baa woore e mɛ, tire maha ma ná yoge e. ²⁴ Mà li ta Kafoonji Yesu báaraɲi nyé a yaa u a kâshi kwùun mɛ. U à yaa u a sùpyigire pyi ná sùpyire puni i, u mú à yaa u a sùpyire taanni Kile kuni ɲaaraɲkanni na, u à yaa u kariii kwú uye e.

²⁵ Mpíi pi nyé na u kyáli ke, u raa pire leni kur'e ná lùtaanni i. Shwɔhɔl'e Kile sí pyinɲkanna kan pi á, bà pi funzɔnɲore si mpyi si ɲkêɛnɲe, pi i sɛɛnɲi cè mɛ, ²⁶ si funɲɛnɲe ta si piye shwɔ Sitaanninji na, uru ngemu u à pi cù bà kànhaɲa maha yaaga cù mɛ. Pi kacuni li nyé Sitaanninji á, pi raa uru nyii wuuni pyi.

3

Dɲɲɛɲi canzanɲyi kani

¹ Nyé Timŏti, mu à yaa mu u li cè na dɲɲɛɲi canzanɲyi sí n-waha sèe sèl'e, ² ɲaha na yɛ sùpyire sí raa n-kòre tiy'á, ti funzɔnɲore puni sí n-taha wyéɛɲi na, pi sí raa piye pêre, pi sí raa piye cyiin sônɲɔ mɛ, pi sí raa Kile mɛge kèɛge, pi sí n-pyi ná pèen'i mà yaha tíi ná pi sifeebil'e mɛ, pi sí wà kacɛnnɛ cè mɛ, pi mú sí Kile kuni kani là le dá e mɛ. ³ Pi sí n-pyi sùpyigire baa ná ɲùɲaara baa shiin, s'a sùpyire sannte mɛyi kèɛge, pi sí n-jà n-cù kapegigii mpyinji na mɛ, pi sí n-pyi shinpíi, pi tafunɲi u sí n-pyi kacɛnɲkii mpyinji. ⁴ Pi sí raa sùpyire leni cye e, pi tɛɛnmɛ sí n-pɛn, s'a piye pêre sèl'e. Pi sí nyii yige pi yabilimpíi nyii karigii kurugo mà tòro Kile nyii wogigii na. ⁵ Pi sí piye pyi sùpyire nyii na, mu à jwo Kile kuni ɲaaraɛɛ nɲɛnɲii, mà li ta pi sí ɲɛɛ piye yaha Kile u a ɲkêɛnɲi mɛ. Timŏti, laaga tɔɔn uru supyishinji na.

⁶ Pi pìi maha jyè pyɛnyɛ i marii cyeebii funɲɔ baa wuubii pìi wɔɔge ná pi ɲwɔtanyi i, bà pi si mpyi s'a ɲɛɛge pi jwumpe na mɛ. Pire cyeebil'à kapegigii nɲɲahagii pyi, maa pi nyii karigii shɲi puni pyi ɲɛyiimu cyi à kàntugo wà Kile kun'á ke. ⁷ Tèrigii puni i, pi la maha mpyi si kariii yyaha cè, ɲka pi sí n-sii n-jà sɛɛnɲi cè mɛ. ⁸ Pire nàmbaabii na sɛɛnɲi tũnni, bà Zhanɛsi ná Zhanbɛɛsi* à Kile tũnntunɲiMusa tũn tèɛcyiini i mɛ. Pi funzɔnɲore pun'à lwɔ a pwɔ kapegigii mpyinji na, pi Kile kuni ɲaaraɲi nyé ɲùɲɔ baa. ⁹ ɲka pi karigii sí n-shà yyaha na mɛ, ɲaha na yɛ shinɲyahara sí n-pa li cè na pi funɲɔ baa wuu pi nyé, mu à jwo Zhanɛsi ná Zhanbɛɛsi.

Timŏti à yaa u kwôro Kile kuni i

¹⁰⁻¹¹ Timŏti, mu wi ke, karigii na mii à kâla ke, ná mii toronɲkanni ná karigii mii la nyé si mpyi ke, ná mii Kile kuni ɲaaraɲkanni ná pyinɲkanni na mii à cù naye ke, ná pyinɲkanni na sùpyire sannte kyal'à táan mii á ke, ná pyinɲkanni na mii à naye waha Kile kuni i ke, ná pyinɲkanni na mii à kyaala sùpyire cye e ke, mu à pyi mii fiige cyire puni i. Mu à li cè na mii à kyaala Antiyɔshi ná Ikoni ná Lisitiri kànyi i. Mii à kyaala wani sèl'e, ɲka lire ná li wuuni mú i, wuu Kafoonji à mii yige kuru yyefuge puni i pi cye e. ¹² Lire pyinɲkanni na, shin maha shin la ku nyé s'a Kile kuni ɲaare Yesu Kirisita wwɔɲɛɛge e ke, urufoo sí

* 3:8 Yahutuubii na sônɲi na Misira ɲcèɛebii kyaa l'à jwo Èkizodi 7–8 i ke, pire pi nyé Zhanɛsi ná Zhanbɛɛsi.

n-kyaaala sùpyire cye e. ¹³ Nka shinpiibii ná kafinivinibii pi ke, pire sí yyaha le kapegigii mpyiŋi na, pi sí raa sùpyire wuruge s'a piye wuruge mú.

Kile Jwumpe Semɛŋi kaŋwɔɔni

¹⁴ Mu wi ke Timŏti, karigii na mu à taanna, ka mu u dá cyi sɛɛŋi na ke, maye pwɔ cyi na, ɲaha na yɛ mpii pi à mu taanna cyi na ke, sɛɛshiin pi. ¹⁵ Mà lwó fo mu ɲyɛ nàŋkocyɛɛre e, mu à Kile Jwumpe Semɛŋi kála a cè, uru Semɛŋi jwumpe pu sí n-jà yákilifente kan mu á, bà mu si mpyi sí dá Yesu Kirisita na si shwɔ mɛ. ¹⁶ Uru Semɛŋi jwumpe pun'à fwooro Kile e, lire kurugo pu tayyéreg'à pɛɛ, pu sí n-jà sùpya taanna, pu sí n-jà sùpya yɛɛ si u le kuni ɲɲɛnni i, pu sí n-jà sùpyaŋi kúu, si u yaha katiigii mpyiŋi na, pu na lire puni ɲwɔge. ¹⁷ Lir'à pyi bà Kile kuni ɲaarafeebii si mpyi si fũŋŋ s'a sí yyaha na kacɛŋŋkii shiŋi puni mpyiŋi i mɛ.

4

Poli à Timŏti pyi u yyaha le Kile jwumpe ɲjwunji na

¹ Mii sí yi jwo n-waha mu á, Kile ná Yesu Kirisita ɲyii na, uru ɲgemu u sí núru n-pa saanwa, si mpyi sùpyire ɲũŋ na, si kwùubii ná ɲyii wuubii sàra sí ntàanna ná pi kapyiŋkil'e ke, ² na mu à yaa mu u a Kile jwumpe yu ma a fíniŋɛ sùpyir'á tɛrigii puni i, tɛewaa bàra tɛetaan na. Pi aha kyaa pyi ndemu l'à para ná Kile kuni i ke, li jwo pi á. Ta pi yɛɛge ma a màban leni pi e sɛl'e, ma a pi taanni Kile kuni ɲaaraŋkanni na ná lùtaanni i. ³ Naha kurugo yɛ tɛni là na ma, sùpyire sí n-pa raa ɲcyíge kàlaŋi ɲɲɛŋŋi lógogo, s'a pi ɲyii karigii pyi si ntaha cyelentiibii kafinivinibii pìi ɲwɔh'i mpiimu jwumɔ p'à táan pi ɲiŋgyigil'á ke. ⁴ Pi sí raa ɲcyíge sɛɛŋi lógogo, jwunɲyempe laaga baa wumpe pu sí n-táan pi ɲiŋgyigil'á. ⁵ Nka mu wi ke Timŏti, cù maye na tɛrigii puni i, ma a kyaage kwú maye e, ma a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á. Báara maha báara Kile à le mu cye e ke, ma a uru pyi ma nɔ u tɛɛni na.

Poli à jwo u mbòŋi kyaa na

⁶ Mii wi ke, li saha sì mɔ mɛ, mii sí n-kwû. Mii sìshange sí n-wu n-pyi sárage fiige. ⁷ Mii à báaraŋi pyi Yesu Kirisita á ná na zòmbilini puni i, bà zhìlɛŋɛ ɲɲɛŋŋɛ maha zhì leni mɛ. Báaraŋi Kile à kan mii á ke, mii à uru pyi a nɔ u tɛɛni na. Mii tafɛɛr'à nɔ ti tɛɛni na, mà mii ta mii à kwôro Kile kuni i. ⁸ Numɛ Kafoonɲi Yesu à mii tafɛɛre sàraŋi yaha mii yyaha na ɲɲyɲi na, mii sí ntɛiŋi kajaŋjwooni ta. U à tíi, u sí sùpyire puni sàra sí n-tàanna ná pi kapyiŋkil'e diŋyɛŋi canɲkwɔge. Mii kann'á bà u sí uru sàraŋi kan mɛ, shin maha shin u à bégel'a u tɛɛnuruni sige ná funntange e ke, pire puni sí uru sàraŋi ta.

Poli yɛɛyi nizaŋɲi Timŏti á

⁹ Timŏti, maye waha ma a mpa na yyére numɛ sasa, ¹⁰ ɲaha na yɛ mii wwɔŋɛŋi Demasi à kàntugo wà mii na, u funzɔŋŋɔre pun'à taha diŋyɛŋi karigii na, lire e u à kàre Tesaloniki kàŋhe e. Kerezansi à kàre Galati kùluni i, Titi mú s'à kàre Dalimasi kùluni i. ¹¹ Luka kanni u à kwôro ná mii i naha. Mu aha a si raa ma, yi jwo Marika á yii raa ma siŋcyan, ɲaha na yɛ u tayyéreg'à pɛɛ mii báaraŋi i. ¹² Mii à Tisike tun Efese kàŋhe e. ¹³ Mu nimpaŋi, ma a ntòro Torasi kàŋhe e Karipusi yyére, ma a na vaaŋntinmbwɔhe shwɔ ma a ma, ná mii sémɛbii, ɲka sɛɛge wuubii kyaa li ɲyɛ mii na sɛl'e.

¹⁴ Tunntunnaŋi Alɛzandiri à kapii pyi mii na. Nka Kafoonɲi sí li fwooni tò u na. ¹⁵ Ta maye kàanmucaa u na mú, ɲaha na yɛ u à ntũŋke taha wuu na wuu jwumpe kurugo.

¹⁶ Toŋcyiige e mii à kàre yukyaala bage e ke, sùpyaŋi wà tufige ɲyɛ a ɲɛn'a mii tɛge jwumpe na mɛ. Pi pun'à kàntugo wà mii á, maa mii yaha naye ɲiŋkin. Nka Kile kà lire kapiini fwooni tò pi na mɛ. ¹⁷ Nka Kafoonɲi Yesu à mii tɛge maa fàŋha kan mii á, ka mii i jà a Kile Jwumpe jwo sɛl'e, mpii pi ɲyɛ pi ɲyɛ Yahutuu mɛ, pire pun'à pu lógogo.

Sitaanninɔ na nyɛ mu à jwɔ cànragɔ, ɛka Kafoonɔ à mii shwɔ ku na. ¹⁸ Mii à li cè na Kafoonɔ sí mii shwɔ si mii pyi mii u láha kapegigii mpyinɔ na, si mii le u saanre e nɛnyinɔ na. U à yaa ná pèente e fo tèekwombaa. Amiina

Fwùɔ nizanɔ

¹⁹ Pisisili ná Akilasi shéere ma a Onɛzifɔri pyɛngɛ shiinbii shéere mú. ²⁰ Erasiti wi ke, ur'à tɛn Kɔrenti kànhe e. Torofimu sí wi ke, mii à yiri u yangwunɔ taan Miletɔ kànhe e. ²¹ Maye waha, ma a mpa na yyére mà jwɔ wyeere tɛni li nɔ ke. Ebulusi ná Pudɛnsi ná Linusi ná Kolojya ná dánafeebii sanmpii pun'à mu shéere naha. ²² Kafoonɔ Yesu u kwôro ná mu i, u u jwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Leterengi Poli à tun Titi á ke

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterengi funṅɔ jwumpe e ke

Titi na mpyi Poli báarapyinɛ Kile kuni i. Tèni i Poli à nge leterengi tùugo u á ke, lir'à u ta Kereti kɔni i. Poli à yi jwo u á na u kacwɔnribii pɔi tɔnɛ tɔnɛ Kereti kɔni dánafeebii kurunyi jùṅɔ na, pi raa pi karigii cwɔnre. Nge leterengi i jùmbwoyi taanreni yi nyɛ:

Pyinṅkanni na dánafeebii kacwɔnribil'à yaa pi pyi ke (1.5-16).

Ná dánafeebil'e Titi sí raa báare, mu à jwo nɔṅkolyeebii ná kàcinjyeebii ná nànjiibii ná bilibii ke, Poli à Titi yɛɛ pire cùṅkanni na (2.1-15).

Nde dánafeebil'à yaa pi pyi bà pi si mpyi si ntɛn yyɛninṅke e mɛ, u à lire jwo u á (3.1-15).

Poli à Titi shéere

¹ Mii Poli u nyɛ Kile báarapyi ná Yesu Kirisita tùntunṅɔ ke, mii u à nge leterengi séme.

Kile à mpiimu cwɔnɔ ke, u à mii tun na mii u kuni le pire taan, si sɛɛni cyɛɛ pi na mà tàanna ná Kile yyaha fyagare e, ² bà pi si mpyi si sɔnṅɔɔ tatahaga ta shɛṅi ninṅwombaani kàmpanṅke na mɛ. Kileni u nyɛ u nyɛ na fini mɛ, uru u à uru shɛṅi ninṅwombaani jwɔmɛɛni lwó mà dɔnyɛni ta u sàha sì mɛ. ³ Wu Shwofoonj Kile jyii tèr'à nɔ ke, ka u u uru shɛṅi cyɛɛ wuu na u jwumpe cye kurugo, maa puru njwunji tùnture le mii cye e.

⁴ Nyɛ Titi, mu u nyɛ mii jyanj yabilinji mà tàanna ná Kile kuni i, lire ndemu l'à wuu pyi wuu à wwò ke, mii sí nge leterengi tun mu á. Wu Tunj Kile ná wuu Shwofoonj Yesu Kirisita pi jwɔ ma na, pi i yyɛninṅke kan ma á.

Dánafeebii kacwɔnribii kani

⁵ Nyɛ Titi, mii à mu yaha Kereti kɔni i, bà mu si mpyi si karigii ninṅwɔnɔmbaagii yaha cyi cyi kuni ta mɛ. Kacwɔnribii pɔi cwɔnɔ dánafeebii shwɔhɔl'e ma a pire tɔnɛ kànyi yyaha kurugo dánafeebii kurunyi jùṅɔ na, bà mii à yi jwo mu á mɛ.

⁶ Dánafeebii kacwɔnɔn' à yaa u pyi tɔgire cyaga baa, u à yaa u kúu u cwɔni na*, u pyiibil'à yaa pi u jwɔmɛɛni cù, pi nyɛ a yaa pi jùṅɔ kyán u na mɛ. Pi à yaa pi pyi metangafee. ⁷ Tɔgire cyaga nyɛ a yaa ku ta dánafeebii kurunṅke kàanmucyafoonj wà na mɛ, jaha na yɛ Kile sùpyiibii kacwɔnɔn' u nyɛ u wi, u nyɛ a yaa u pyi yàmpeenɛfoo mɛ, u nyɛ a yaa u pyi lùfwuufoo mɛ, u nyɛ a yaa u pyi sinmbya mɛ, u nyɛ a yaa u pyi supyikyanga mɛ, u à yaa u a wyɛɛni caa fyɔnmɛ na. ⁸ U à yaa u pyi nàmpɔnmarawa, u raa kacɛnṅii pyi, u à yaa u pyi yákilifoo, u raa katiigii pyi, u à yaa u pyi ná zòvyinre e, u u jà uye na. ⁹ U à yaa u uye pɔw jwumpe sɛe wumpe ṅkalanj na, mpemu na u à kâla ke, lire e u sí n-jà maban le sùpyire e, s'a ti taanni Kile kuni jaaranṅkanni na. Lire cye kurugo mú, mpɔi pi nyɛ na jwumpe sɛe wumpe tùnni ke, u sí n-jà pire tawuruge cyɛɛ pi na.

Kereti kɔni dánafeebii kurunyi kani

¹⁰ Mii na mpe jwumpe yu, jaha na yɛ shinjyahara nyɛ na jɛɛge jwumpe sɛe wumpe na mɛ, maa piye pɔw jwumpe laaga baa wumpe njwunji na, marii sùpyire wuruge, pire e Yahutuubii pi maha jwo na fànhe kyaa li dánafeebii pi kwòn ke, pire pi à jyaha. ¹¹ Mu à yaa mu u pi sige puru jwumpe shɛṅi njwunji na, jaha na yɛ pi maha pyɛnyi yà nimpuyo jwɔ fáanji na yige Kile kuni i ná uru jwuzhinj i, wyɛɛni kurugo. ¹² Sɔncyiimefoonj wà na mpyi Kereti kɔni i, ur'à jwo na:

«Kereti kɔni shiinbii na nyɛ kafinivinimii tèrigii puni i,
pi na nyɛ mu à jwo sige yaaya nimpɔye,
sàafee pi nyɛ pi pi,
pi funzɔnṅɔre pun'à taha yalyire na.»

* 1:6 Pii maha jwo: «u à yaa u pyi ceewe ninṅkin poo.»

¹³ Uru nànj' à sèe jwo, lire kurugo mu à yaa mu u pi yere ma a pi le kur'e, bà pi si mpyi s'a Kile kuni jaare li jaaraŋkanni na me. ¹⁴ Pi nyɛ a yaa pi taha Yahutuubii jwunjiyempe laaga baa wumpe jwɔh'i me. Mpii pi na sèeŋi cyige ke, pi mú nyɛ a yaa pi taha pire jwumpe fye e me. ¹⁵ Mpii pi nyɛ ná zòvynre e ke, yafyin si n-jà pi jwɔhɔ Kile yyahe taan me, ŋka mpii pi nyɛ na Kile kuni tùnni, ná pi nyɛ ná zòvynre e me, yafyin si n-jà pire pyi pi fininɛ Kile yyahe taan me, mà li pyi naha na ye pi nyɛ ná funɛcɛnɛŋ'i me, pi sònnɔr' à pi. ¹⁶ Pi maha jwo na pir' à Kile cè, ŋka pi kapyiŋkii cye kurugo, li maha jɛcè na pi jwumpe nyɛ sèe me, shinpii pi nyɛ pi pi, pi à jùŋɔ kyán Kile na, pi si n-si n-jà kacɛnne pyi me.

2

Yereŋkanni na Titi à yaa u a dánafeebii yerege ke

¹ Mu wi ke Titi, ta kàlaŋi nɛncɛnɛŋi kaan sùpyir' á. ² Yi jwo nàŋkolyeebil' á na pi i piye pèrege cè, pi i mpyi sèeshiin, pi i mpyi yákilifee, pi i piye waha Kile kuni i ná tàange ná lùtaanni i.

³ Yire ninuyi taha cɛnjyeebil' á mú, bà pi jaaraŋkanni si mpyi si ntàanna ná Kile kuni i me, pi àha raa pi shinɛɛbii meyi kèege me, pi àha mpyi sinmbyaa me; pi a sùpyire sannte leni kur'e, ⁴ bà pi si mpyi si li cyèe cipyire na, pyiŋkanni na pi à yaa pi pi nàmbaabii ná pi pyilibii kyaa táan piy' á me; ⁵ pi i mpyi yákilifee, pi i mpyi fyinme sùpyii, pi i piye kan pi pyenyi báaraŋ' á, pi raa kacɛnɛŋi pyi; pi i pi nàmbaabii jwɔmyahigii cù, bà sùpyire si mpyi si Kile jwumpe le dá e me.

⁶ Yire mu à yaa mu u jwo nàŋjiibil' á mú, na pi pyi yákilifee karigii puni i. ⁷ Mu yabilin' à yaa mu u pyi yyecyeene kacɛnmpyiini i. Fànha le ma a sùpyire taanni ná zòvynre e. ⁸ Ta jwuntarampe kanni yu, bà sùpyire si mpyi pi àha raa cwo cyaga jaa mu na me. Mu aha ja lire na, wuu zàmpeɛnbii sí n-sílege, pi mú saha si tajwugo ta wuu na me.

⁹ Yi jwo bilibil' á na pi piye tìrige pi jùŋufeebil' á karigii puni i, pi raa pi nyii karigii pyi. Pi àha raa pi jwɔ kwùun me. ¹⁰ Pi àha pi yaaga yu me, pi li cyèe tèrigii puni i na pire na nyɛ dânasupyii, jwumpe wuu nyɛ na yu wuu Shwofoonji Kile kyaa na ke, bà sùpyire si mpyi si puru le dá e me.

¹¹ Naha kurugo ye kacɛnni Kile à pyi ke, u à lire cyèe sùpyire na. Lire kacɛnni cye kurugo sùpyire puni sí n-jà n-shwɔ. ¹² Lire kacɛnni kurugo, Kile à jwo na wuu cyé kapegigii na, wuu u kàntugo wà wuu nyii karigii nimpegigil' á. Lire ká mpyi, wuu sí n-pyi ŋge dɛjyɛŋi i yákilifee s'a katiigii pyi, s'a fyáge Kile na. ¹³ Wuu sònnɔr' à taha canmbwɔhe ŋkemu na, ná wuu na kuru sigili ke, kur'e wuu Shwofoonji Yesu Kirisita u nyɛ wuu Kilebwoonji ke, uru sí uye cyèe u sinampe e. ¹⁴ U à uye pyi sàragá wuu kurugo, maa wuu jùŋɔ wwù kapegigii puni i. U à lire pyi bà wuu si mpyi si mpyi sùpyii fwɔnrɔ baa wuu, mpiimu Kile à cwɔnr' a yaha uye mɛɛ na ke, si wuye pɔwɔ kacɛnɛŋi mpyiŋi na.

¹⁵ Nyɛ tayyerege Kile à kan mu á ke, mà tàanna ná kur'e fànha le ma a sùpyire yerege ná mpe jwumpe e bà pi si mpyi si ŋkwôro Kile kuni i me. Wà nyɛ a yaa u mu wíl' a faha me.

3

Kile à jwɔ wuu na maa wuu shwɔ mana

¹ Yi jwo dânafeebil' á ma a pi funɛcɛnɛŋi cwo, na pi piye tìrige fànhafeebii ná kɛni jùŋufeebil' á, pi i pi jwɔmɛɛni cù, pi i piye pɔwɔ kacɛnɛŋi mpyiŋi na tèrigii puni i. ² Pi àha jwumpime jwo sùpya na me, pi àha raa kàshi kwùun mú me, pi pyi lùtaanfee ná jùmpinɛfee tèrigii puni i. ³ Tèni l'e, wuu mpyi funɛcɛnɛŋi baa shiin, maa jùŋɔ kyán Kile na. Wuu mpyi numpini i, marii wuu nyii karigii shiŋi puni pyi. Wuu mpyi shinpii, maa mpyi ná yɛncyege e. Wuu kapyiŋkii mpyi a pɛn sùpyire sannt' á, wuu ná wuye shwɔhɔl' e maa wuye pɛn mú. ⁴ Ŋka tèni i wuu Shwofoonji Kile à li cyèe sùpyire na na ur' à jwɔ, ti kyaa mú s' à táan ur' á ke, ⁵ u à wuu shwɔ mana. Wuu kacɛnɛŋi kurugo bà u à lire pyi me. Kile à wuu jùjaara ta maa wuu shwɔ, maa wuu jyé a fininɛ. U à lire pyi u Munaani fànhe cye kurugo, maa wuu

pyi sùpyii nivənmii bà wuu si mpyi si shìŋi nivənni ta mɛ. ⁶ Kile à u Munaani le wuu e ná funvyinge e, wuu Shwofoonji Yesu Kirisita cye kurugo. ⁷ Lire pyiŋkanni na, u à jwə wuu na maa wuu tí u yyahe taan, shìŋi niŋkwombaanji na wuu sònŋər'à taha ke, bà wuu si mpyi si uru ta mɛ. ⁸ Puru jwumpe na jye kaŋyɛɛ.

Mii la jye ma a pu jwo a waha dānafeebil'á bà pi si mpyi s'a kacənnii pyi tɛrigii puni i mɛ. Lir'à jwə, sùpyire puni tɔn na jye lire e. ⁹ Ma hà raa ma jwəge leni nàkaante jùŋə baa woore e mɛ. Pi aha a wuu tulyeyi u tulyeyi mɛyi nàkaante pyi, ma hà ma jwəge le t'e mɛ. Pi aha nàkaana pyi mà yyaha tí ná MusaSaliyanji i marii piye tūnni, ma hà njwo ná pi e mɛ. Tire nàkaante pun'à sii jùŋə baa.

¹⁰ Ngemu ká a li caa si dānafeebii kurunke jya ke, urufoo yɛɛ, u aha mpyi u jye a li jwə yaha mɛ, jwo ná u e tozhənwogo. U aha mpyi u jye a lógo mɛ, ma hà nūru ŋgwə ná u e kyaa na mɛ. ¹¹ Mu à li cè na shin maha shin u jye ná kuru funŋke shiŋi i ke, urufol'à fworo Kile kuni i, shinpi u jye u wi, jaha na ye u kapyiŋkil'à li cyée na u jye a tí mɛ.

Yɛɛge nizannke

¹² Mii sí tūnnənnə tun mu á, shwəhəl'e Aritemasi, lire jye mɛ Tisike. Pi wà ha nɔ mu na, ma a maye waha, ma a mpa na yyére Nikopolisi kànhe e, jaha na ye mii la jye si sà wyeere tɛni pyi wani. ¹³ Zenasi u maha kɪni saliyanji cyère sùpyire na ke, maye waha ma a u ná Apolosi tɛge pi kùsheeni na, bà li si mpyi yaaga kà ŋkwə pi kùŋə mɛ. ¹⁴ Wuu cɪnmpyiibii jye a yaa pi pyi kaŋwə baa mɛ. Māban le pi e bà pi si mpyi s'a kacənnkii shiŋi puni pyi tɛrigii puni i s'a plɪ tère tēwaagil'e mɛ.

¹⁵ Cɪnmpyiibii pi naha naha ná mii i ke, pire pun'à mu shéere. Wuu kyal'à táan mpiimu á Kile kuni i ke, wuu à pire puni shéere.

Kile u jwə yii puni na, u u jwó le yii á.

Lετερενη Poli à tun Filemɔ á ke
Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lετερενη funηɔ jwumpe e ke

Jwumpe Nintanmpe pu nyɛ na Yesu kyaa yu ke, Poli à puru jwo Filemɔ á, ka u u dá pu na. Filemɔ na mpyi shinbwo, bilinani wà na mpyi u á, uru mege na mpyi Onɛzimu. Ka uru bilinani si mpa fê.

Lir'à pi ta pi à Poli cû a tò kàsuni i Kile Jwumpe njwunji kurugo. Nye ka Onɛzimu si fê a sà uye ta Poli yyére kàsuni i. Nye lir'à pyi ke, ka Poli si wá na Yesu kyaa yu Onɛzimu á fo u à pa dá Yesu na. Lire kàntugo ka u u Poli tɛ̀ɛ Yesu kani njwunji na sùpyire sannt'á. U kyaa mpyi a táan Poli á sèè sèl'e fo Poli mpyi maha u pyi uru jyanji mà tàanni ná Kile kuni i. Nye tɛ̀ni là à pa nɔ, ka Poli si li lwó uye funŋ'i na uru sí Onɛzimu núrurɔ n-tùugo Filemɔ á.

u. Lire tëni i, biliŋi n'a mpyi a fê, ka pi i nûr'a u ta a cû, u nùŋufoonji mpyi maha u kyérege, lire nyε me maha u bô. Lire e Poli à nge lεtεrεŋi sémε a kan Filemô á, maa yi jwo u á na Onεzimu ká nûr'a nô u na, u àha u cû biliwe fiige mε, ŋka u u cû u cìmpworo fiige mà tàanna ná Kile kuni i. Poli zòŋi mpyi na ŋkùre mpe jwumpe tajwuge e Filemô á Onεzimu kyaa na mε, naha kurugo yε u mpyi a tēen ná l'e na ur'à jwo a kùuŋo cyage ŋkemu na ke, na Filemô sí li pyi n-tôro kuru cyage taan. Puru mpe jwumpe cye kurugo, Poli mpyi a yi fēen a cyán Filemô taan na u Onεzimu cye yaha bilere na.

Poli à Filemᵒ shéere

¹ Mii Poli u nye kàsunji i Yesu Kirisita kurugo ke, mii ná wuu cìmpworonji Timōti u à nge lèterēni tun mu Filemō á, wuu cevoonji ná wuu báarapyinjēni, ² ná mu Afya á wuu cìmpworocwonji ná mu Arisipi u à wuu tēge zhìleni na Kile jwumpe yyaha yyére zhèni kurugo ke, ná dānafeebii pi maha piye bínnini mu Filemō bage e ke. ³ Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi nwō yii na, pi i yyepinke kan yii á.

Poli à lógo na dánafeebii kyal'à táan Filemá á

⁴Filemā, tère o tère e mii à Kile jáare ke, mii maha u shéere mu kurugo, ⁵ᵐaha na ye mii à lógo na Kile shiinbii kyal'à táan mu á, ali numε mu à maye tíñε Kafoonjɪ Yesu na. ⁶Lire kurugo mii na Kile jáare mu á, Kile kuni l'à wuu pyi wuu à wwò ke, bà kuru wwɔñεεge si mpyi s'a sì yyaha na mε, yaayi nɪncɛnɪyi wuu à ta Kirisita á ke, kuru wwɔñεεge ku ma pyi mà yire cè a ɲwò. ⁷Pyinᵑkanni na Kile wuubii kyal'à táan mu á ke, lir'à mii funᵑke táan maa màban le mii i sèl'e. Mii cɪnmpworonjɪ, lire mpyinjɪ cye kurugo, mu à Kile wuubii zòmɲaagii waha.

Poli à Filemɔ náare bilinaŋi Onɛzimu kyaa na

⁸ Lire kurugo mii si kyaa nin̄kin cya mu á. Mà tàanna ná wuu wwoŋεεge e Kirisita na, mii mpyi na sí n-jà fànha cyán mu na mu u li pyi. ⁹ Nka Kile wuubii ntàannamagare ti nys mu i ke, tire kurugo mii sí mu jáare ma a li pyi. Funŋo cwo li na na mii Poli yyecwugo wun̄ji pi à cû a tò kàsun̄ji i Yesu Kirisita kurugo ke, mii u na mu jáare. ¹⁰ Onεzimu kurugo mii na mu jáare, naha na yε u à pyi numε mii pyà Yesu Kirisita wwoŋεεge e naha kàsun̄ji i. ¹¹ Tèni l'e, u kaŋwɔɔ mpyi mu á mε. Nka numε, u kaŋwɔɔn'à ta mii ná mu á. ¹² Ali mà li ta u kyal'à waha mii na bà mii yabilin̄ji kan'à waha naye na mε, mii sí u núrur̄o n-tùugo mu á. ¹³ Mà mii yaha naha kàsun̄ji i Jwumpe Nintanmpe njwun̄ji kurugo, li mpyi na sí n-táan mii i mà u yaha naye taan, u raa kari pyi mii á mu cyaga. ¹⁴ Nka mii à li sôn̄ŋ'a ta na mii n̄ye a yaa mii u kyaa pyi mu kàntugo ná mii n̄ye a li jwo mu á, ka mu u li ɔɔn shwɔ mà yε. Mii la n̄ye si mu kárama mu u kacenne pyi mii á mε, fo ndemu ká fworo mu i ke.

¹⁵ Li sí n-jà n-ta Onɛzimu à láha mu na tërè nimbilere e, si núru ŋkwɔ mpyi ná mu i fo tëèkwombaa. ¹⁶ U saha sì n-pyi mu biliwe kanna mɛ, u sí n-pwɔrɔ biliwe na, u sí n-pyi mu

cìmpworo. U kyal'à táan mii á sèl'e, ñka u kyal'à yaa li taan mu á mà tòro mii na, ñaha na ye u ñye mu wu, maa mpyi Kafoonji Yesu wu mú. ¹⁷ Ñye kampyi mii à sù mu cìmpworo mà tàanna ná Kile kuni i, mii n'a mpyi a shà mu yyére, mu mpyi na sí mii cù ñwò cùñkanni ndemu na ke, mii na li caa mu á, Onɛzimu ká nɔ mu na, ma a u cù a ñwò amuni. ¹⁸ U aha nta u à kakyara pyi mu á, lire ñye mɛ mu fwoo ká nta u na, mii sí cyire puni tò. ¹⁹ Mii Poli yabilinji cyege k'à mpe jwumpe puni sémɛ na mii sí mu fwɔhigii puni tò, mii sì na wuuni jáara mu na mɛ, lir'à li cyêe na mii fwoo ñye mu na, ñaha na ye mii à mu le Kile kuni i.

²⁰ Mii cìmpworonji, mii la ñye ma a lire kacɛnni ñinjinji pyi na á Kafoonji Yesu kurugo, ma a màban le mii i Kirisita wwoñɛɛge e. ²¹ Mii à li cè na nde mii à cya mu á ke, na mu sí lire pyi mii á. Lire kurugo mii à ñge lɛtɛɛnɛnɛn tùugo mu á. Mii mú à tɛɛn ná l'e na mii à jwo a kùunɔ cyage ñkemu na ke, mu sí li pyi n-tòro kuru cyage taan.

²² Ñye ta na bashonge bégeli, mii à tɛɛn ná l'e, Kile sí yii ñareyi shwò pi i mii cye yaha mii i sà fwooro mu na.

Fwùñi nizanñi

²³ Epafirasi u naha naha ná mii i kàsuni i Yesu Kirisita mɛge kurugo ke, u à mu shéere.

²⁴ Mii báarapyinɛbii Marika ná Asitariki ná Demasi ná Luka à mu shéere mú.

²⁵ Kafoonji Yesu Kirisita u ñwò yii na, u u jwó le yii á.

Leterengi u à tun Eburu shiinbil'á ke

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterengi funṅo jwumpe e ke

Nge leterengi'à tun Eburubii dánafeebii píl'á. Eburu shiinbii pi maha mpyi Yahutuubii ná Izirayeli shiinbii. Shinṅi u à nge leterengi séme ke, urufoo mege nyé a cè mé. U sémefoonṅi mpyi a Yahutuubii saliyani cè. Yahutuubii pi mpyi a dá Yesu na, ná pi mpyi yyefuge e ke, u à nge leterengi sém'a tun pir'á, maa màban le pi e. U à li cyêe pi na na pi aha Yesu daniyani yaha nkere na, maa Yahutuubii làdaabii kurigii jaare, pi si tòn ta lire e mé, naha kurugo yé zhwoṅi sèe wuṅi na ntaa Yesu daniyani kanni cye kurugo.

Nge leterengi sémefoon'á li cyêe wuu na na Yesu à fànha tò Kile mèlekéebii na. U à fànha tò Kile tūntunṅi Musa na. U à fànha tò Yahutuubii sáragawwuubii nūṅuféebii na, naha kurugo yé uru u nyé sáragawwuṅufembwóhe Kile yyahe taan.

Yesu na nyé Melikisedéki fiige, uru na mpyi saanwa maa mpyi sáragawwu Ibirayima tēni i (Zhenézi 14.17-24). Sárayi pi mpyi maha wwū tècyiini i ke, yire mpyi na jìn'a sūpyire kapegigii yàfa ti na mé. Nka Yesu à uye pyi sáraga maa wuu kapegigii yàfa wuu na tōgo ninṅin fo tèekwombaa.

Nge sémenṅi sémefoon'á màban le Eburu dánafeebil'e, bà pi si mpyi si dá Yesu na tèrigii puni i si piye waha Kile kuni i ali yyefuge tēni i, bà Ibirayima ná pi sanmpii mpyi a piye pwò Kile na yyefuge e mé.

Kile à jwo ná wuu e u Jyani cye kurugo

¹ Tècyiini i, Kile à jwo ná wuu tulyeyi i tooyo ninyahaya ná pyinṅannigii ninyahagii na u tūntunmpii cye kurugo. ² Nka ncyii tèrigii nizannkil'e, u à jwo ná wuu e u Jyani cye kurugo, u à uru ṅgemu tiṅe mà pyi yaayi punifoo ke, uru cye kurugo Kile à yaayi puni dá. ³ Uru u nyé Kile sinampe bēenmpe ná Kile nānṅani yabiliṅi. U jwumpe fānhe nyahani cye kurugo, diṅyeni yaayi pun'á yiye cū. Sūpyire kapegigii yāfani kántugo, u à kār'a sà ntēen ninyiṅi i Kile Siṅi Punifoo kàniṅe cyege na.

Yesu Kirisita à fànha tò mèlekéebii na

⁴ Mege u à ta Kile á ke, bà kur'à fànha tò mèlekéebii woge na mé, amuni u tayyéreg'à pēe mèlekéebii woge na. ⁵ Kile à tēl'a jwo u mèlekéni ṅgir'á na:

«Mu u nyé mii Jyani,
ninṅaa mii à pyi mu Tuṅi*» yé?

U mú nyé a tēl'a jwo mèlekéni wà tufiige kyaa na:

«Mii sí n-pyi u Tuṅi,
u sí n-pyi mii Jyani†» mé.

⁶ Nka u Jyani u nyé yaayi puni nūṅo na ke, tēni i u sí nūru uru tun diṅyeni i ke, u sí n-jwo‡:
«Kile mèlekéebii, yii puni pi a u pēre§.»

⁷ Nje y'à jwo mèlekéebii kyaa na Kile Jwumpe Semeni i ke, yire yi nyé:

«Kile à u mèlekéebii pyi kaféegé,
maa u báarapyiibii pyi na bēenmé*.»

⁸ Nka Kile à yi jwo u Jyani á:
«Mu u nyé Kile, mu sí n-kwôro nūṅufente e tèrigii puni i.
Mpii nūṅo na mu nyé ke, mu à tii pir'á.

⁹ Ntiṅi karigii cyi à táan mu á,

* 1:5 Zaburu 2.7 † 1:5 2 Samuweli 7.14; 1 Izirayeli Saanre 17.13 ‡ 1:6 Pii maha jwo: «ṅka u Jyani u nyé yaayi puni nūṅo na ke, tēni i u à uru tun diṅyeni i ke, u à jwo:» § 1:6 Duterénomu 32.43 * 1:7 Zaburu 104.4. Pii maha jwo: «Kile à kaféegé pyi u tūntunṅo, maa kileṅini pyi u báarapyi.»

ntiimbaanji karigii nye a sàa táan mu á mε.
 Lire kurugo, e Kile! Mu u Kileni à mu cwōnro,
 maa mu pēe mà tòro mu fyènwōhōshiinbii taan,
 maa funntange sùguro mu nun'i nùguntan sìnmε fiige†.»

¹⁰ Maa núr'à jwo:

«Kafoonji, mà lwó fo tasiige e, mu u à jìnke dá,
 mu cyεge k'à nìnyinji yaa.

¹¹ Yire puni sí n-pa n-pînni, nka mu wi ke, mu sí n-kwôro fo tèekwombaa.
 Yi puni sí n-pa lyε bà vāanṇa maha lyε mε.

¹² Mu sí yi kûru bà sùpya maha vāanṇa kûru mε,
 yi sí n-pa fáa bà sùpya maha u vāanndenṇε fáa mε.
 Nka mu wi ke, mu sí n-kwôro ma lyempe e,
 mu canmpyaagii sì n-kwò mε‡.»

¹³ Mèlekεṇi nḡi Kile à tēl'a pyi:

«Ta ma a pa ntēen na kàniṇε cyεge na,
 fo mii aha mu zàmpeṇbii pyi mu tooyi tatahageš» yε?

¹⁴ Mèlekεḃii nye naha shi yε? Múnaa yaaya kanna yi nye yi yi Kile báaranji laage e.
 Nùmpañk'à bégel'a yaha mpiimu mεε na ke, Kile à pi tun pi i mpa pire tège.

2

Yii àha ncwô Yesu jwumpe e mε

¹ Lire e jwumpe wuu à lógo ke, wuu yákili yaha pu na sèl'e, lire baare e kuni sí n-pînni wuu na. ² Kile mèlekεḃii mpyi a jwumpe mpemu jwo ke*, puru mpyi a tàra. Mpii pi nye pi mpyi a puru jwumpe cû ná sèl'e, lire nye mε mà cyé pu na ke, Kile à pire puni sàra mà tàanna ná pi kapyiini i. ³ Nye jwumpe p'à jwo múnahigii zhwoṇi kyaa na ke, wuu à puru lógo. Pur'à fānha tò mèlekεḃii wumpe na. Wuu aha mpyi wuu nye a puru cû ná wuu cyeyi shuunniṇi i mε, nde l'à yaa li pyi wuu na ke, Kile sí lire pyi wuu na mú. Kafoonji yabiliṇi u à fyānha a puru jwumpe jwo, mpii pi à pu lógo ke, pìr'à jwo na nàkaana nye a sì p'e mε. ⁴ Ka Kile yabiliṇi si li cyēe na pi jwumpe na nye sèe, kacyeenḡii ná kakyanhala karigii ná kabwōhigii ná Kile Munaani màkanyi cye kurugo, u à yire njemu kan sùpyir'à mà tàanna ná u nyii wuuni i ke.

Yesu cye kurugo Kile maha sùpyanji shwô

⁵ Nye dīnyēṇi nimpāṇi kyaa wuu nye na yu ke, mèlekεḃil'á bà Kile à uru jùṇufente kan mε. ⁶ Yii li cè na y'à sémε Kile Jwumpe Semēṇi i na:

«Sùpyanji nye naha shi fo mu à yákili yaha u na yε?
 Adama pyāṇi nye naha shi fo mu na u kàanmucaa yε?

⁷ Mu à u pyi u tayyérege nye a mèlekεḃii woge kwò sèl'e mε†,
 mu à pèente ná fānhe kan u á maa njire taha u na.

⁸ Mu à yaayi puni tîrig'a cyán u á‡.»

Kile à yaayi puni tîrig'a cyán u á, lire nwōhe ku nye, yafyin nye u jùṇṇo na mε. Lire ná li wuuni mú i, wuu à li nya na yaayi puni sàha ṇkwò a yiye tîrige u á mε. ⁹ Nka wuu à ndemu kàanmucya ke, lire li nye: Yesu mpyi a tîrige mèlekεḃii nwōh'i mà tère nimbilere pyi, bà u si mpyi si ṇkwû sùpyire puni cyaga Kile kacēnni kurugo mε. Numε, pèente ná njini saanwa maha nta ke, u à yire ta, naha na yε u à kyaala maa ṇkwû wuu kurugo.

† 1:9 Zaburu 45.6,7 ‡ 1:12 Zaburu 102.25-27 § 1:13 Zaburu 110.1 * 2:2 Saliyanji u à kan Izirayeli shiinbil'á Sinayi nanke nun'i ke, uru kyaa l'à jwo naha nke cyage e. † 2:7 Pii maha jwo: «Mu à u tîrig'a wwû Kile mèlekεḃii taan mà tère pyi.» ‡ 2:8 Zaburu 8.4-6

¹⁰ Kile à yaayi puni yaa uye wuyo. Lire kurugo li mpyi a ɲwɔ na Yesu u kyaala, bà u si mpyi si shinɲahara pyi ti pyi shinbwoo u yyére mɛ. Kyaage cye kurugo, Yesu à pyi ɲùɲufoo ɲɲcɛɲɲɛ, ɲgemu u à jà a kuni múgo shinɲahara á, bà ti si mpyi si nùmpañña ta mɛ. ¹¹ Yesu u maha sùpyire fíɲɲi Kile yyahe taan, u aha mpiimu fíɲɲi ke, u ná pire maha mpyi Tu na, lire kurugo u ɲyɛ a cwônɔ s'a pi pyi u cìnmpyiibii mɛ. ¹² Lire e u à jwo Kile á: «Mii sí mu mɛge kêe na cìnmpyiibil'á, mii sí mu mɛge pɛe mu wuubii shwɔhɔl'eŋ.»

¹³ U à jwo mú na:

«Mii kɔni, mii sì na sònɲɔre láha Kile na mɛ*»
maa núr'à jwo:

«Pyiibii Kile à kan mii á ke, mii ná pire pi mpii†.»

¹⁴ ɲyɛ Yesu à pire mpiimu pyi pi à nùmpañña ta ke, pire na ɲyɛ sùpyii, lire kurugo Yesu mú à pyi sùpya. U à lire pyi bà li si mpyi, u kwùɲi cye kurugo, Sitaannɲi cye e kwùɲi fànhe ɲyɛ ke, si uru fànhe kwɔ, ¹⁵ mpii pi mpyi u bilere e kwùɲi fyagare na pi shɲi canmpyaagil'e ke, si pire ɲùɲɔ wwú mɛ. ¹⁶ Sèɲi na, Yesu ɲyɛ a pa mpa mèlɛkɛɛbii tègɛ mɛ, u à pa mpa Ibirayima tɔluge shiinbii tègɛ. ¹⁷ Lire kurugo fànha ku mpyi ku ki, u sàa pa sùpya u cìnmpyiibii fiige karigii puni i, bà u si mpyi si mpyi Kile sáragawwɲɲɲufembwɔhɔ, ɲkemu ɲùɲaare t'à pɛe, maa báaraɲi pyi na ɲwɔge Kile á, maa sùpyire kapegigii tugure lwó mɛ. ¹⁸ ɲyɛ ná u s'à tòro ɲwɔwwuure kyaage e, lire e mpii pi ɲyɛ k'e numɛ ke, u sí n-jà pire tègɛ.

3

Yesu à fànha tò Kile tùnntunɲi Musa na

¹ Lire e ke mii cìnmpyiibii, yii Kile à yyére mà pyi uye wuu ke, yii a Yesu wíi. Wuu Kile kuni i, uru u ɲyɛ Kile tùnntunɲi ná Kile sáragawwɲɲɲufembwɔhe. ² Yesu à báaraɲi pyi u yyerefoon'á ná ɲwɔmɛɛfente e, bà Musa à u pyi Kile pyɛngɛ shiinbil'á mɛ. ³⁻⁶ ɲyɛ бага maha бага, ku ná ku faanrafoonɲi u ɲyɛ, yaayi puni Davoonɲi sí u ɲyɛ Kile. ɲyɛ bage faanrafoonɲi na ɲyɛ ná ɲjire e mà tòro bage na. Lire pyiɲkanni ninuuni na, Kile Jyaɲi Yesu Kirisita u ɲyɛ bafaanraɲi wwɔɲɛɲi sèe wuɲi, maa mpyi bage ɲùɲufoonɲi ke, uru na ɲyɛ ná ɲjire e mà tòro Musa na. Musa mú à báaraɲi pyi ná sèl'e kuru bage e. Lire e u mpyi báaraɲi kannna. Karigii Kile mpyi na sí n-pa n-pyi ke, u báaraɲi u mpyi na cyire yyaha yu sùpyir'á. Wuu aha wuye waha maa wuu sònɲɔre taha Kafoonɲi na fyagara baa ná funntange e mà sà nɔ tɛgɛni na, wuu sí n-pyi u bage.

Taɲɔɲke k'à bégel'a yaha Kile wuubii mɛ na ke

⁷ Lire e Kile Munaani à jwo:

«Yii aha Kile mɛjwuuni lógo ɲɲjaa,

⁸ yii àha yii ɲɲgyigigii waha,
bà yii tulyey'à cyé Kile na síwage e, maa u ɲwɔ cù mɛ.

⁹ Kuru cyage e, yii tulyey'à jwo na yire sí mii Kile ɲwɔ cù,
mà li ta pi à mii kapyiɲkii ɲya fo yyee beeshuunni.

¹⁰ Lire l'à mii lùuni yîrige pi taan,
ka mii i jwo “Pi yabilimpíi sònɲɔre ti ɲyɛ na pi wuruge tèrigii puni i,
kuni mii la ɲyɛ pi lwó ke, pi ɲyɛ a cè mɛ.”

¹¹ Lire e mii lùyiri wuɲ'à kâa
“Taɲɔɲke mii à bégel'a yaha pi yyaha na ke,
pi saha sì n-si n-jyè kur'e mɛ*.”»

¹² Mii cìnmppyiibii, yii yiye kàanmucya, sùpya kà n-sì ta yii e, pege ná dánabaare zòni nyε ngemu i fo si sà nò u cyé Kile nyii wuñi na mε. ¹³ Lire e ke canmbile maha canmbile wuu sí n-jà n-yyere: «nijnjaa» ke, yii a yiye yεεge cyire e, bà kapegigii mpyiñi lage si mpyi k'àha yii wà wurugo si u ninyiini pyi li waha mε. ¹⁴ Wuu aha sàa kwôro Kile kuni i mà lwó tasiige e fo mà sà nò tēgeni na, wuu à pyi Kirisita wwoñεε.

¹⁵ Y'à jwo Kile Jwumpe Semēñi i na:

«Yii aha Kile mejwuuni lógo nijnjaa,
yii àha yii ninyigigii waha,
bà yii tulyey'à nùñò kyán Kile na mε†.»

¹⁶ Nyε mpire pi à nùñò kyán Kile na u mejwuuni lógonkwooni kàntugo yε? Musa à mpiimu yyaha cù a fworro Misira kini i ke, tá pire bà mε? ¹⁷ Mpire taan Kile lùuni mpyi a yiri yyee beeshuunni funñ'i yε? Mpii pi mpyi a kapiini pyi fo pi à kwû síwage e ke, tá pire bà mε? ¹⁸ Mpire kyaa na Kile à kâa na pi sì n-jyè uru tanñke e mà yε? Mpii pi à cyé u na ke, tá pire bà mε? ¹⁹ Lire pyiñkanni na, mii cìnmppyiibii, wuu à li nya na pi dánabaare kurugo, pi nyε a jà a jyè kuru tanñke e mε.

4

Kile à tanññ jwómεε lwó u pyiibil'á

¹ Nyε Kile à u jwómεeni kan na wuu sí n-pyi ná ur'e u tanñke e. Lire e wuu pun'à yaa wuu wuye waha, wuu wà kà ñkwò ñkùññò kuru cyage na mε. ² Wuu à Jwumpe Nintanmpe lógo, bà wuu tulyeyi mpyi a pu lógo mε. Nka wuu à li nya na pu nyε a yafyin jwò pi na mε, jaha na yε pi à pu lógo, nka pi nyε a dá pu na mε. Lire kurugo pi nyε a jyè tanñke e mε. ³ Wuu pi à daniyañi pyi ke, wuu pi sí n-jyè kuru tanñke e. Mpii pi nyε pi nyε a daniyañi pyi mε, Kile à jwo pire kyaa na:

«Mii lùyiri wuñ'à kâa,
tanñke mii à bégel'a yaha ke,
pi sì n-sì n-jyè kur'e mε*.»

Mà li ta tanñk'á yaa, jaha na yε Kile à kwò ku báarañi na fo tēni i diñyēñ'à dá ke. ⁴ Yii li cè, y'à jwo cibilaage canmpyibaashonwuuni kyaa na Kile Jwumpe Semēñi i na:

«Kile à kwò u báarañi puni na, maa ñò canmpyibaashonwuuni †»

⁵ Y'à jwo Kile Jwumpe Semēñi cyage kabēr'e na:

«Tanñke mii à bégel'a yaha ke,
pi sì n-sì n-jyè kur'e mε†.»

⁶ Mpii pi à pyi shincyibii mà Jwumpe Nintanmpe lógo ke, pire nyε a jēn'a dá pu na mε. Lire l'á li ta, tanñke Kile à bégel'a yaha ke, pi nyε a jà a jyè kur'e mε. Nka piiberii sí n-jà n-jyè k'e. ⁷ Lire kurugo Kile mpyi a canñke kabērε kan ku njyñi mεε na, kuru ku nyε nijnjaa. Shincyibii Kile jwómεeni yahanñkwooni kàntugo, yyee ninyahigil'à tòro ke, ka Kile si jwumpe pà jwo saannj Dawuda cye kurugo, puru pu mpe:

«Yii aha Kile mejwuuni lógo nijnjaa,
yii àha yii ninyigigii waha mε§.»

⁸ Tanñke nivonñke kyaa l'á jwo ke, kini i Zhozuwe à kàre ná sùpyire e ke, lire bà mε. Kampyi lire kini li mpyi li li, Kile sàha mpyi na sì tanñke kabērε kyaa jwo mε. ⁹ Nyε Kile wuubii sí n-jyè kuru tanñke e si ñò, bà Kile à ñò canmpyibaashonwuuni mε. ¹⁰ Ngemu ká jyè kuru tanñke e ke, urufoo sí ñò u báarañi na, bà Kile à u wuñi pyi a kwò maa ñò mε. ¹¹ Lire e ke wuu wuye waha wuu u jyè kuru tanñke e, wà kà ñkwò mpyi kàntugo bà Kile jwómεεcumbaabil'à li pyi mε.

† 3:15 Zaburu 95.7,8 * 4:3 Zaburu 95.11 † 4:4 Zhenēzi 2.2 † 4:5 Zaburu 95.11 § 4:7 Zaburu 95.7,8

¹² Kile jwumpe na nyɛ nyii na, pu fành' à nyaha. Pu jwɔg' à táan kàshikwɔnnɔwɔgɔ jwɔyi shuunni woge na. Pu maha jyè sùpyanɔi cyeere e fo maha u zòmbilini ná u múnaani láha yiye na, mà sà nɔ kacizogompe ná kaciiyi sɔnmpe na. Pu maha sùpyanɔi zòni ná u sònnɔre kàanmucya fo maha jɛcè. ¹³ Yadanke kà tufige nyɛ a sɛi nkemu k' à ɔwɔhɔ Kile na mɛ. U nyiwiini bèenmp' à wu yi puni na. Ur' á wuu puni sí sà wuu nintaga yyaha jwo.

Yesu u nyɛ wuu sáragawwunɔnɔfembwɔhe

¹⁴ Nyɛ wuu à li cè na sáragawwunɔnɔfembwɔhe na nyɛ wuu á nkemu k' à dùg' a kàre fo Kile yyére ke, kuru ku nyɛ Yesu, Kile Jyanɔi. Lire e ke Kile kuni i wuu nyɛ ke, wuu wuye waha, wuu u nkɔwɔ l'e. ¹⁵ Sáragawwunɔnɔfembwɔhe ku nyɛ ku sɛi n-jà jùnaara ta wuu na wuu fànhɔcyɛrɛrɛ karigil'e mɛ, kuru bà ku nyɛ wuu woge mɛ. Bà Sitaannɔi maha wuu sònni na wàa kapegigii shɛni puni na mɛ, amuni Sitaannɔi à ku sònni a wíi, nka ku nyɛ a kapii pyi mɛ. ¹⁶ Lire e ke wuu wuu zòompɛi waha, wuu file Kile saanre yatɛnnɔke na, uru u à jwɔ maa mpyi wuu saanɔi. Lire ká mpyi, u sí jùnaara ta wuu na. Wuu la ká mpyi u wuu tɛgɛ tɛni ndemu i ke, u sí jwɔ wuu na.

5

¹ Nyɛ Izirayɛli shiimbii shwɔhɔl'e, sáragawwuubii jùnfembwɔhe maha jɔwɔnnɔ, ku s'a sùpyire ná Kile shwɔhɔni yaa. Kuru ku maha sùpyire yaayi nɛnkanyi ná ti sárayi nɛngwuyi kaan Kile á, bà Kile si mpyi si ti kapegigii yàfa ti na mɛ. ² Sáragawwuubii jùnfembwɔhe fànhɛ mú à cyére, puru funnɔke e, mpɛi pi nyɛ pi nyɛ a Kile kuni cè mɛ, mà bàra mpɛi pi à wurugo l'e ke, ku maha jà a pire tɛgɛ ná lùtaanni i. ³ Tire fànhɔcyɛrɛrɛ kurugo, bà ku maha sùpyire kapegigii yàfani sárayi wwù mɛ, amuni ku maha yaa ku ku yabilɛni wogigii sárayi wwù. ⁴ Wà nyɛ na kuru mɛbwɔhe kaan uy' á mɛ, nka Kile yini li maha ku nɔ wà na, bà Arɔn wuun' à pyi mɛ.

⁵ Amuni Kirisita wuun' à pyi. Uru bà u à uye pyi sáragawwunɔnɔfembwɔhe mɛ. U à ti pèente ta Kile á, uru ngemu u à jwo:

«Mu u nyɛ mii Jyanɔi,
nɛnjaa mii à pyi mu Tunɔi*» ke.

⁶ Kile à jwo u á sahanɔi:

«Mu à pyi tɛrigii puni sáragawwunɔi Mɛlikisedɛki fiigɛ†.»

⁷ Mà Yesu yaha nɛnɔke na, u mpyi a cè na Kile sí n-jà uru shwɔ kwùni na. U à uye tɛrige Kile á, maa mɛjwuuni dùrugo maa u jáare fànhɔ na fo mà nyilwɔhe tɛrige, ka Kile si u jarege shwɔ, naha na yɛ u à uye tɛrige. ⁸ U mɛn' à sɛi Kile Jyanɔi ke, u mpyi maha Kile jwɔmɛɛcunte taanni yyefuge cye kurugo. ⁹ Kile à u pyi u à fùnnɔ. Lire kurugo mpɛi pi à u jwɔmɛɛni cù ke, Kile à u pyi u à pire puni shwɔ fo tɛekwombaa. ¹⁰ Yii li cè na sáragawwunɔnɔfembwɔhe shɛni u mpyi Mɛlikisedɛki ke, kuru shɛni Kile à pyi u wi.

Yii àha Kile kuni yaha mɛ

¹¹ Nyɛ mii cɛnmpɛiibii, kariii nɛnyahagii na nyɛ wuu á mà jwo yii á puru kyaa na, nka cyi yyaha cɛm' à pɛn yii á, naha na yɛ yii nyɛ na kyaa yyaha cɛn' a ta mɛ. ¹² Numɛ mpyi a yaa li yii ta yii à pyi cyelentii, nka ali numɛ, pi saha na yii taanni Kile kuni karigii nɛncyiigii na. Yii na nyɛ mu à jwo pɛnmpɛinyɛya. Jirimpe kanni yii nyɛ na ɔwɔre, jɛyɛni fànhɛ k' à nyaha ke, yii sɛi n-jà uru lyi mɛ. ¹³ Shinɔi u nyɛ na uye jwɔ caa ná jirimpe kanni i ke, uru na nyɛ pɛnmpɛinyaga, u nyɛ a kacɛnnɛ cè a wwù kapil'e mɛ. ¹⁴ Nka shinlyeebii pi maha fànhɔnyahaga yalyire lyi, pire yákilibil' à nɔ pi kacɛnnɛ cè a wwù kapil'e, naha na yɛ pi à tɛe cyi na.

* 5:5 Zaburu 2.7 † 5:6 Zaburu 110.4

6

¹⁻² Lire kurugo wuu àha ñkwôro s'a nûruli Kirisita kani kàlanj tasiige na mε. Wuu àha nûru cyi sî cyi tasiige e s'a ñko: wuu wuu toronkanni kênne, karigii cyi maha kwûnj nò sùpyanj na ke, wuu u cyire jwô yaha, wuu u dá Kile na mε. Cyeresεεge jyínkannigii ná cyeyi katahani sùpyanj na si jwó le u á, ná pyínkanni na Kile sí kwûubii jê, si pi sâra si ntàanna ná pi kapyiínkil'e fo tèekwombaa ke, li saha jyε a nò wà si kàla kan wuu á mà yyaha tíi ná cyire e mε. Wuu a si yyaha na, bà wuu si mpyi si Kirisita kuni karigii yyaha cè sèl'e mε. ³ Kile ká jεε, lire wuu sí n-pyi.

⁴⁻⁶ Lire l'à li ta mà kwôro na karigii njncyiigii taanni, lire jyε na ntège pyi mε. Píl'à Kile bèenmpe ta, ka Kile si jwô pi na, ka Kile Munaani si pi tège, ka pi i li cè na Kile jwump'à jwô, maa dijyεnj nimpanj fânhe kà ta, maa nûr'a fworro Kile kuni i. Pire saha si n-jà pi toronkanni kênne mε. Li na jyε mu à jwô pi na Kile Jyanj kwôre cige na sahanjki, maa sùpyire sannte pyi ti i u cyere.

⁷ Jyε zànhe ká a ma sèl'e njnke ñkemu na, ka ku yafaayi si jwô ku faafoon'á ke, lire maha li cyêe na Kile à jwó lwó kuru njnke na. ⁸ Njka k'aha a ñgure ná jyèpege kanni yige, kanwô jyε na mpyi ku na mε. Li jyε na mōni mε, Kile maha kuru cyage láha, pi a si ku súgo.

⁹ Wuu na mpe puni yu, ñka wuu ntàannamacinmpyiibii, wuu à li cè yii na jyε kuni njncenni i, ndemu i Kile sí yii shwô ke. ¹⁰ Kile jyε kacennεcembaawa mε. Yii à ndemu pyi maa yii tàange cyêe u na u wuubii ntègenj cye kurugo mà lwó tanjaa na mà pa nò njjaa na ke, u si funjô wwô lire na mε. ¹¹ Njka wuu la jyε yii shin maha shin u uye waha u u jà a nò tēgeni na, nde na u à u sōnjōre taha ke, bà u si mpyi si lire ta mε. ¹² Wuu la jyε yii pyi sàafee mε. Yaayi jwōmēni Kile à lwó ke, mpīi pi sí yire ta pi dāniyanj ná piye zhiilinj kurugo ke, yii a pire pyimpe taanni.

¹³ Kile à jwōmēni lwó Ibirayima á tēni ndemu i ke, u à kâa uye na, jaha na yε u jyε a yaaga ta ñkemu k'à fânha tò uye na mε. ¹⁴ U à Ibirayima pyi: «Nàkaanna baa, mīi sí jwó lwó mu na, si mu tūluge pēe sèl'e*.» ¹⁵ Jyε ka Ibirayima si Kile jyii cyán. Lire pyínkanni na, yaage ñkemu jwōmē Kile mpyi a lwó u á ke, u à kuru ta.

¹⁶ Sùpyire ká a ñko si ñkâa, yaage k'à fânha tò ti na ke, kuru na ti maha ñkâa si li cyêe na njε tir'à jwô ke, yire na jyε sée, nàkaante puni maha ñkwô. ¹⁷ Yaayi jwōmēni Kile à lwó ke, mpīi pi à yaa pi yire ta ke, Kile la mpyi si li cyêe pire na na uru ká jwōmēni ndemu lwó ke, lire jyε na fyinni mε. Lire kurugo u à kâa. ¹⁸ U à jwōmēni lwó wuu á, maa ñkâa. Cyire kapyaaagii shuunninj si n-kēenne mε, jaha na yε Kile jyε na fini mε. Lire e ke wuu pi à u pyi wuu tanjwôhage ke, wuu wuye waha, jaha na yε jwōmēni u à lwó wuu á ke, wuu à tēen ná l'e, u sí li yige li kuni i. ¹⁹ Tire sōnjōre tatahage ku jyε wuu á ke, kuru na jyε mu à jwô tōnmēεge, ñkemu k'à wuu yal'a pwô Kile na ke. Kuru tōnmēεge maha bage táataa vāanñke† jyīle ná wuu e maha ñkàre Kile tatēenge e. ²⁰ Wani Yesu à fyânha a jyè wuu yyaha na wuu ntēgenj kurugo. U à pyi Melikisedeki fiige sáragawwunufembwôhe fo tèekwombaa.

7

Melikisedeki à fânha tò Ibirayima na

¹ Uru Melikisedeki mpyi Salēmu kânhe saannj, maa mpyi sáragawwu Kilenj njnyj wun'á. Jyε Ibirayima à kàshige kwôn saanbii na maa jà pi na, maa nûru na ma tēni ndemu i ke, Melikisedeki à fwor'a sà u jūnjô bē, maa jwó le u á. ² Yaayi Ibirayima à ta kàshige e ke, u à yire puni yáhanj kan Melikisedeki á. Jyε Melikisedeki mēge jwôhe ku jyε: «ntiinj saannj». Mà bâra lire na, Salēmu saannj u jyε u wi, puru jwôhe ku jyε: «yyēnjke saannj». ³ U tunj mēge jyε a yyere mε, u nunj mēge jyε a yyere mε, u tayirige mú jyε a jwô mε, Kile Jwumpe

* **6:14** Zhenzi 22.17 † **6:19** bage táataa vāanñke»: sùpyire mpyi maha Kile pēre vāanja bage e. Pi mpyi maha vāanja pyi maha ntég'a bage sée cyage láha ku sēsee cyage na. Kuni mpyi a kan sáragawwubii jūnjufembwôhe kann'á ku jyè bage sēsee cyage e, tōgō njnkin yyēni i.

Semeŋi wà tufiige nye a sì na u sinƙanni, lire nye me na u kwùŋkanni kyaa yu me. U na nye mu à jwo Kile Jyaŋi, naha na ye u sí n-kwôro sàragawwu tèrigii puni i.

⁴ Yii nye a li nya na Melikisedeki tayyereg'à pèe mà? Puru funŋke e, wuu tulyege Ibirayima à kàshige kwòn mà yaayi njemu ta ke, u à yire puni yáhaŋi kan u á. ⁵ Levi tùluge shiinbii pi nye sàragawwuubii ke, Musa Saliyaŋi mpyi a fànhe cyán pi na pi à pi cìnmpyiibii Izirayeli shiinbii cyeyaayi yáhaŋi shuu, ali mà li ta pi ná pire puni na nye Ibirayima tùluge shiin. ⁶ Melikisedeki mpyi Levi tùluge shin me, ŋka uru u à Ibirayima cyeyaayi yáhaŋi ta. Mà bàra lire na, uru u à jwó le Ibirayima á, mà li ta Ibirayima á Kile mpyi a jwomyahigii lwó. ⁷ Nàkaana baa, jwóni lefoon'à fànha tò u tafooni na.

⁸ Sàragawwuubii pi maha yáhaŋi shuu sùpyir'á ke, pire na nye sùpyii mpiimu pi sí n-kwù canŋka ke. Melikisedeki mú mpyi na yáhaŋi shuu, ŋka uru sí n-kwôro nyii na bà y'à séme Kile Jwumpe Semeŋi i me. ⁹ Levi tùluge shiinbil'á yáhaŋi maha ŋkaan ke, wuu bá sí n-jà n-jwo na pire mú à yáhaŋi wwù, naha na ye pi tulyege Ibirayima à u wwù mà kan Melikisedeki á. ¹⁰ Tèni i Melikisedeki à Ibirayima jùŋò bē maa yáhaŋi ta ke, Levi mpyi na sàha si me, ŋka u mpyi u tulyege Ibirayima sìshange e, lire e ke u mú à wwù yáhaŋi i.

¹¹ Ma tàanna ná Izirayeli shiinbii Saliyaŋi i, Levi tùluge shiinbii kanni pi mpyi a yaa pi já a pyi sàragawwu. Kampyi pi sàragawwuuni mpyi na sí n-jà Kile nyii wuuni pyi li fùŋŋò, jùŋò sàha mpyi na sì n-pyi sàragawwuŋi wabere u pa mà ta u nye a pyi Aron fiige me, fo Melikisedeki fiige.

¹² Nye sàragawwuuni ká fáa, fànha ki Saliyaŋi mú u fáa. ¹³ Ná wuu Kafooni i, mpe jwump'à yyaha tíi ke, ur'à fworò tùluge ŋkemu i ke, pire wà nye a sàragawwubaaraŋi pyi mà nya sàrayi tawwuge e me. ¹⁴ Sùpyire pun'à cè na wuu Kafooni à fworò Zhuda tùluge e, ŋka Kile tùnntunŋi Musa à jwo sàragawwuubii kyaa na ke, u jwage nye a nò Zhuda tùluge na me.

Yesu nye Melikisedeki fiige

¹⁵ Wuu Kafooni à pyi sàragawwu bà Melikisedeki mpyi me, lire l'à li fíniŋ'a cyêe na u ná Levi tùluge nye piye kur'e me. ¹⁶ Tùlugo kariii cye kurugo bà u à pyi sàragawwu me, shìŋi niŋkwombaaŋi fànhe ku nye u e ke, kuru cye kurugo u à pyi u wi. ¹⁷ Y'à jwo Kile Jwumpe Semeŋi i na:

«Mu à pyi tèrigii puni sàragawwu Melikisedeki fiige*.»

¹⁸ Lire pyinƙanni na, Saliyaŋi niŋjyen'à yîrige, naha na ye fànha nye a mpyi u e me, kanjwó mú nye a mpyi u na me. ¹⁹ Musa Saliyaŋi nye a kyaa yaa ndemu l'à fùŋŋò me, ŋka nume sònŋòrò tatahaga sèe wog'à kan wuu á. Kuru cye kurugo, wuu à tabaraga ta Kile na. ²⁰ Mà bàra lire na, Kile à kâa Yesu á, pi sanmpii s'à pyi sàragawwu mà ta Kile nye a kâa pir'á me. ²¹ Yesu wi ke, ur'à le sàragawwubaaraŋi i tèni ndemu i ke, Kile à kâa u á na: «Mii Kafooni Kile à kâa,

mii sì na ntilwòhe niŋcyange lwó sahaŋki me:

“mu na nye sàragawwu fo tèekwombaa†.”»

²² Lire kurugo tunmbyaare Kile à le ná wuu e nume ke, tir'à fànha tò niŋjyere na. Yesu cye kurugo, wuu à tèn ná lire e.

²³ Nye kani là saha na nye, ndemu l'à u ná pi wwù piye e ke. Sàragawwuubii niŋyahamil'à tòro mà li jùŋke pyi, pi mpyi na ŋkwùu. ²⁴ Ŋka Yesu wi ke, uru na nye nyii na fo tèekwombaa, sùpya saha sì n-pyi sàragawwu u cyaga me. ²⁵ Lire l'à li ta, mpiimu pi à bàra Kile na u cye kurugo ke, u sí n-jà pire shwó nume fo tèekwombaa, naha na ye u na nye nyii na tèrigii puni i, maa Kile jáare pir'á.

²⁶ Sàragawwuŋufembwòhe kurugo wuu mpyi ke, kuru ku nye Yesu. U à fíniŋe, jɔcèege cyaga ná jwòhómò cyaga nye u na me. Kile à u láha kapimpyiibii na, maa u dùrugo fo niŋyiŋi tɛgeŋi na. ²⁷ Yesu nye sàragawwuubii jùŋufembwoyi sanpyi fiige me, u kuro

* 7:17 Zaburu 110.4 † 7:21 Zaburu 110.4

nyε canŋa maha canŋa sáragawwuuni i uye kapegigii yàfaŋi kurugo si nta sùpyire sannte wogigii yàfaŋi sárayi wwû mε. U à uye pyi sáraga tɔɔgɔ nɪŋkin tɛrigii puni mεε na. ²⁸ Yii li cè, Musa Saliyaŋi mpyi a mpiimu tiŋe mà pyi sáragawwuubii jùŋufembwoyo ke, pire mpyi a fûnŋɔ mε. Nka Musa Saliyaŋi kàntugo, Kile à kâa maa jwumpe mpemu jwo ke, pur'à pyi kaŋuŋɔ mà u Jyaŋi tiŋe mà pyi sáragawwuŋuŋufembwɔhɔ, uru u à fûnŋɔ tɛrigii puni i.

8

Yesu, wuu sáragawwuŋuŋufembwɔhe

¹ Nyε wuu jwumpe jùmbwɔhe ku nyε: sáragawwuŋuŋufembwɔhɔ na nyε wuu á bà wuu à yi jwo mε. U à sà ntèen nɪŋyiŋi i fànhe cyage e, Kile Siŋi Punifoo kàniŋe cyεge na. ² Sèe cyage e u nyε na báaraŋi pyi ke, kuru ku nyε Kile vāanŋke bage sèe woge, sùpya cyε kurugo bà k'à faanra mε, Kile yabiliŋi cyεge k'à ku faanra. ³ Sáragawwuubii jùŋufembwoyi pun'à tiŋe, yi raa ŋkaŋŋi pyi Kile á s'a sárayi pyi y'a nɔni Kile na. Lire pyiŋkanni na, wuu sáragawwuŋuŋufembwɔhe mú à yaa k'a yaaga kaan Kile á. ⁴ Kàmpyi u mpyi jùŋke na, u bá mpyi na sì n-pyi sáragawwu mε, ŋaha kurugo yε sáragawwuubii pi na nyε naha mpiimu pi nyε na yakanyi kaan mà tàanna ná MusaSaliyaŋi i ke. ⁵ Pire sáragawwuubii na báare cyage ŋkemu i ke, kuru na nyε mu à jwo nɪŋyiŋi woge nàŋjaŋi. Tèni i Musa mpyi a bégele s'a Kile vāanŋke bage yyéeni ke, Kile à yi jwo u á: «Lóg'a jwɔ, yaayi mii à cyêe mu na ŋanŋke jɪŋ'i ke, maye waha ma a yire ŋcamii yaa*.» ⁶ Nyε numε, Yesu Kirisita u nyε wuu sáragawwuŋuŋufembwɔhe ke, báaraŋi Kile à kan ur'á ke, ur'à fànha tò pire wuŋi na, ŋaha na yε tunmbyaare u à le wuu ná Kile shwɔhɔl'e ke, tir'à fànha tò nɪŋjyεere na. Yaayi jwɔmyahigii Kile à lwó numε ke, yire mú à fànha tò tèecyiini wuyi na.

⁷ Kàmpyi tunmbyaare nɪŋcyiire† mpyi na sí n-jà Kile nyii wuuni fûnŋɔ, jùŋɔ sàha mpyi na sí n-pyi, mà shɔnworɔ tɛg'a ti fáa mε. ⁸ Nka Kile à u shiinbii cêεge maa jwo:

«Mii Kafoonŋi Kile à jwo,

“Canŋa na ma, mii sí n-pa tunmbyara nivɔnnɔ le ná Izirayeli shiinbii ná Zhuda shiinbil'e.

⁹ Canŋke mii à pi tulyeyi cû pi cyeyi na, mà fworɔ Misira kɪni i ke, tunmbyaare mii à le ná pi e ke, ti sì n-pyi tire fiige mε, ŋaha na yε pi à tire kèεge.

Lire na, mii à pi yaha wani.”

Mii Kafoonŋi Kile à jwo amuni.

¹⁰ “Nyε cyire canmpyaagil'à tòro ke, tunmbyaare mii sí n-le ná Izirayeli shiinbil'e ke, tire ti nte:

Mii sí na Saliyaŋi le pi yákilibil'e, si u jwumpe sémε pi zòompɪi na.

Mii sí n-pyi pi Kilenŋi, pi sí n-pyi mii shiinbii.

¹¹ Wà saha sì u shinŋεε, lire nyε mε u cɪnmpworɔ pyi

‘Maye waha ma a Kafoonŋi cè’ mε,

ŋaha na yε pi puni sí mii cè, shinbwo bâra shimbilere na.

¹² Mii sí toro taha pi ntiimbaanŋi na, mii sí pi kapegigii yàfa pi na‡.”»

¹³ Kile à tunmbyara nivɔnnɔ kyaa jwo, puru funŋke e, nɪŋjyεere kakwoo saha nyε mε, fànha saha nyε t'e mε, ŋcyèrɛ ti sí n-pɪnni.

* 8:5 Ekizodi 25.40 † 8:7 Tunmbyaare t'à le Sinayi ŋanŋke jɪŋ'i ke, tire kyaa li nyε na yu naha (Ekizodi 24.3-8).

‡ 8:12 Zheremi 31.31-34

9

Tunmbyaare ninjyere

¹ Tunmbyaare ninjyere tēni i, pyĩnkannigii cyi mpyi wani, jcyiimu jwɔ kurugo sáragawwuubii mpyi maha yaa pi tòro, pi i nta a sárayi wwû ke. Baga mú mpyi wani njĩke na, nkemu i pi mpyi maha yi wwû ke. ² Vànna бага ku mpyi ku ki, maa ku táa mà pyi bapya shuunni. Babilini njicyiini i bēnmbwōhe fūkinanji ná t̄abalaji jun'i pi mpyi maha sárage bwúurunji yaha ke, yire yi mpyi wani. Lire babilini mege mpyi «bage sēecyage». ³ Vànna mpyi lire babilini ná funnɔ wuuni shwōhɔl'e. Funnɔ babilini mege mpyi «bage sēesee cyage». ⁴ Kuru cyage e, sárayi tasogoge sēenji woge mpyi, pi mpyi maha wusunaji súuge ku jun'i. Tunmbyaare mbwūuni mú mpyi wani. Sēenji mpyi a tēg'a lire mbwūuni puni wōgɔ. Sēen cwoɔ mpyi li funnke e. Njyĩji mege ku jye mani ke, uru wà mpyi lire sēenji cwooni i. Arɔn kàbiini* li mpyi a wyere yige ke, ná kafaatente na Kile mpyi a u tunmbyaare jwumpe sémɛ ke, yire mú mpyi mbwūuni i. ⁵ Sheribēnbii mpyi mbwūuni jun'i, pire mpyi maha li cyēre na Kile yabilinji jye naha. Pire mpyi a fukanyi pili mbwūuni jwɔtonke jun'i†. Nka mii si n-jà cyire karigii puni jwo nɔ cyi tēgeni na numɛ mɛ.

⁶ Jye vāannke bage ná ku funnɔ yaayi mpyi a bégele lire bēgelenkanni na. Sáragawwuubii mpyi maha jye kuru bage babilini njicyiini i canna maha canna na pi báaranji pyi. ⁷ Sáragawwuubii njufembwōhe kanni ku mpyi maha jye babilini shōnwuuni i tōgɔ njĩkin yyeeni i. Kuru cyage e u mpyi maha ma ná yatōre sishange e na nkaan Kile á, u yabilinji ná sūpyire sannte ngurugonji kurugo. ⁸ Cyire karigii cye kurugo, Kile Munaani à li cyēre wuu na na kuni njijyeeni tēni i, sūpyire mpyi na si n-jà n-jyē bage sēesee cyage e mɛ.

⁹ Lire maha wuu tēge wuu à kariii yyaha cē njjaa, maa li cyēre wuu na na sūpyanji u jye na Kile pēre maa yaaya kaan u á, lire jye mɛ na yatōre bùu u á ke, lire si n-jà urufoo zōnji fīninje Kile á mɛ. ¹⁰ Kuni njijyeeni karigii cyi mpyi sárayi yalyire ná yabyere ná wilĩnkannigii cyi, si cyeere tufeempe ta. Cyire kurigii jaaranji fānhe mpyi a cyán sūpyire na fo mà sà yaa ná tēni i Kile à cyi fáa ná pyĩnkanni nivōnni i ke.

Yesu Kirisita sishange

¹¹ Jye numɛ, Kirisita à pa. Uru u jye sáragawwunufembwōhe, uru u à pa yaayi njĩcēnnyi kan wuu á. Kile vāannke bage tayyerege k'à fānha tò njijyere na, ku karigii s'a fūnnɔ ke, kur'e Kirisita à jyē. Sūpya bà u à kuru bage yaa mɛ, ku mú jye nge dīnyenji i mɛ. ¹² Kirisita à jyē bage sēesee cyage e ke, ná sika pere sishan, lire jye mɛ nupeelyevōnnɔ sishan e bà u à jyē mɛ. Nka u à jyē tōgɔ njĩkin fo tēekwombaa maa u yabilinji sishange kan maa wuu njūnɔ wwû wuu kapegigil'e. Tire njūngwuure na jye tēekwombaa woro. ¹³ Sūpyiibii pi mpyi pi jye a fīninje mà tāanna ná kuni njijyeeni i mɛ, pi mpyi maha sika perigii ná nupyahigii bùu, maa cyire sishange wuuni pire na. Pi mpyi maha nūpya bò maa u sūgo, maa tire cwōnre kuu na wuni pire sūpyiibii na. Lire mpyi maha pire cyeere pyi t'à fīninje Kile á. ¹⁴ Yatōre sishange mpyi na lire pyi, Kirisita woge s'à pwórɔ kuru na. Kile Munaani li sí n-kwōro fo tēekwombaa ke, lire l'à u yyaha cū, ka u u uye kan sáraga cwò cyaga baa wogo Kile á. Karigii cyi maha kwūnɔ nɔ wuu na ke, u sishange sí n-jà wuu zōmpii fīninje cyire e. Lire ká mpyi, wuu sí n-jà n-file Kile jyi wunji na, s'a báara u á.

¹⁵ Ná Kirisita s'à lire pyi, lire kurugo u à pyi tunmbyaare nivōnnɛ sūsurulenji Kile ná sūpyire shwōhɔl'e. Sūpyire mpyi a kapegigii jcyiimu pyi tunmbyaare ninjyere tēni i ke, Kirisita à kwū si ti njūnɔ wwû cyire e, bà li si mpyi Kile à mpiimu yyere maa yaayi njĩkwombaayi jwōmēni lwó pi á ke, pi i yire ta mɛ.

* **9:4** Arɔn kàbiin'a poroyo yige, maa yasere pyi, lir'à li cyēre na Kafoonji funnɔk'à táan ná Musa ná Arɔn e (Nōmburu 17.1-11). † **9:5** Yatōre pi mpyi maha bò sūpyire kapegigii yāfanji kurugo ke, kuru jwɔtonke jun'i tire sishange mpyi maha wu.

¹⁶ Yii li cè, mu aha tunmbyaare nya t'à le, yaaga ku maha bò maha mpyi sàraga. ¹⁷ Ná kuru nye a bò mε, mà ku yaha nyii na, tunmbyaare maha fworo mε. ¹⁸ Lire kurugo Kile nye a tunmbyaare njncyiire le ná sùpyire e sìshan baa mε†. ¹⁹ Nye ka Musa si Kile Saliyani kapyagii jwo sùpyir'á, lire kàntugo maa nunaare ná sikaperigii sìshange shwò, maa lwòhe wùrugo k'e, maa izope cige wyεere tà ná mpà shire le a wu k'e, mà naraga naraga Kile Saliyani Semεni ná sùpyire puni na, ²⁰ maa jwo: «Tunmbyaare Kile à le ná yii e ke, ηke sìshange k'à tire tígileŠ.» ²¹ Lire pyinkanni na mú, ka Musa si sìshange kà naraga Kile vāanηke bage ná Kile pēepe yaayi puni na. ²² Mà tàanna ná Musa Saliyani i, sìshange mpyi maha kariii njnyahagii fīniηε. Ná sìshanga nye a wu mε, sùpyire kapegigii sì yàfa ti na mε.

²³ Wuu à li nya na yatōore sìshange ku mpyi maha ntèg'a kuni njnyeeni yaayi fīniηε, yire sí na nye njnyini sēyaayi nànjā kanna. Lire e ke sàrage sìshange tayyērege k'à pēe yire woge na ke, kuru kyaa li nye Kile na yaayi sēe wuyi vīniηi kurugo. ²⁴ Sùpyir'á Kile bage ηkemu faanra ke, kur'e bà Kirisita à jyè mε. Sùpyir'á ηkemu faanra ke, kuru na nye Kile bage njnyi woge malwòrò kanna. Njnyini yabiliηi i Kirisita à jyè maa Kile náare wuu kurugo. ²⁵ Kuni njnyeeni i, sàragawwuubii njnyufembwòhe mpyi maha jyè Kile bage sēesee cyage e ná yatōore sìshange e yyee maha yyee, ηka Kirisita nye a jyè njnyini i maa uye kan sàraga tooyo njnyahay'e mε. ²⁶ Ná lire bà mε, mà lwó dīnyen'á dá ke, mà pa nò njnjaa na, numε mpyi na sí u ta u à kyaala tooyo njnyahay'e mà kwò. Nka numε tēni takwōore e, u à pa maa uye pyi sàraga tōgò njnkin tērigii puni mεε na, maa kapegigii tugure láha wuu na. ²⁷ Yii à li cè na sùpyani maha ηkwù tōgò njnkin, lire kàntugo Kile maha u yíbe u kapyiinkii na. ²⁸ Lire pyinkanni na mú, Kirisita à pyi sàraga tōgò njnkin kanna, bà u si mpyi si shinnyahara kapegigii tugure lwó mε. Mpii pi nye na u sigili ke, u sí n-pa uye cyēe pire na tozhonwogo pi zhwonj kurugo, ηka kapegigii yàfanj kurugo bà mε.

10

Yesu à uye pyi sàraga

¹ Musa Saliyani mpyi yaayi njncennyi nimpayi nànjani kanna, u mpyi a fūnηò mε. U mpyi a jwo na sàrayi ninuyi y'à wwù yyee maha yyee. Lire e sùpyiibii pi nye na bàrali Kile na ke, u sì n-jà pire fīniηε n-fūnηò mε. ² Kàmpyi u mpyi na sí n-jà lire pyi, pi mpyi na sí n-kwòro s'a yi wwù mε. Naha na ye kàmpyi vīniηi kurugo yi maha wwù, mpii pi maha yi wwù ke, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo pir'á fīniη'a kwò, pi sàha mpyi na sí piye nya kapimpyii mε. ³ Nka lire bà li mpyi li li mε. Yyee maha yyee, sàrayi mpyi maha wwù si sùpyire funηò cwo ti kapegigii na. ⁴ Naha na ye nupyahigii ná sikaperigii sìshange sì n-sì n-jà sùpya kapegii yàfa u na mε.

⁵ Lire kurugo tēni i Kirisita mpyi na ma dīnyenj i ke, u à jwo Kile á:
«Mu à jwo na mu nye na njcaa yatōore sàrayi na mε,
mu nye a jεε sùpya si yaaga kan mu á mε,
ηka mu à cyere yaa mii na.

⁶ Yatōore ti nye na súuge sàrayi tasogoge e,
lire nye mε sàrayi sanjyi yi nye na njkaan mu á kapegigii yàfanj kurugo ke,
kuru kà nye a mu funηke njηε mε.

⁷ Lire kurugo mii à jwo
“Kile, mii u nge,
mii à pa si mpa mu nyii wuuni pyi,

† 9:18 Pii maha jwo: «16Wuu kōoge kani kàanmucya. Mu aha lógo na ma kōoge táa, sùpyani u à kwù sēenj na ke, uru kōoge ku maha ntáa. 17Sùpya ká u kōoge táanηkanni jwo, ná u nye a kwù mε, wà nye na ku táali mε. 18Amuni, yi mú nye Kile tunmbyaare kàmpañke na. Tēni i Kile à tunmbyaare njncyiire le ke, u à jwo pi á na pi yatōore tà bò, sùpyiibii puni si ti sìshange nya, si njcè na t'à kwù.» § 9:20 Ekizodi 24.8

bà y'à séme mii kyaa na Kile Jwumpe Semēni i mē*.”»

⁸ Bà wuu à li jya mē, Kirisita à fyànha a jwo Kile á: «Mu à jwo na sárayi ná yakanyi ná sárayi nizogoyi ná kapegigii yàfani sárayi jye a táan mu á mē, na yire na bà mu jye na jcaá mē.» U à yire puni jwo mà li ta MusaSaliyani à jwo na yire puni y'a mpyi. ⁹ Jye ka Kirisita si núr'a jwo: «Kile, mii u nge, mii à pa si mpa mu jyii wuuni pyi.» Puru jwump'à li cyêe na sáraga nivónn'à tég'a sárayi ninjyeyi fáa. ¹⁰ Yesu Kirisita à Kile jyii wuuni pyi. U yabilin'à uye kan mà pyi sáraga tógó ninjkin tèrigii puni mē na, lire pyin'kanni na wuu kapegigil'à jyé a láha wuu na.

¹¹ Kuni ninjyeeni tēni i, canja maha canja, sáragawwuubii mpyi maha sárayi ninuyi wwû Kile á, nka yire sárayi mpyi na si n-si n-jà wà kapegigii yàfa u na mē. ¹² Nka Kirisita wi ke, ur'à uye kan mà pyi sáraga tógó ninjkin, kuru sárage na jye tèrigii puni wogo. U à lire pyi kapegigii yàfani kurugo, lire kántugo maa nkàr'a sà ntēen Kile kàninje cyage na. ¹³ Tēni i Kile si n-pa u zampēenbii pyi u tooyi tatahage ke, u à tēen wani kuru cyage e na lire sigili. ¹⁴ Yii li cē, kuru sárage ninjkinje cyē kurugo, Kile à mpiimu finije ke, u à pire pyi jcēge cyaga baa fo tèekwombaa.

¹⁵ Kile Munaani mú à yire finije'a jwo wuu á. L'à jwo na:

¹⁶ «Kafooni Kile à jwo “Tunmbyaare mii sí n-le ná pi e canjyi nimpayi i ke, tire ti jye: ‘Mii sí na Saliyani le pi zòompil'e, si u jwumpe séme pi yákilibii na†.’ »»

¹⁷ Maa núr'a jwo:

«Mii saha si na yákilinje yaha pi kapegigii ná pi ntiimbaanji karigii na mē‡.»

¹⁸ Jye kapegigil'à yàfa cyage nkemu i mà kwò ke, jùnjò saha na jye mà sáraga wwû cyi kurugo la?

Wuu yákiliteenre wuubii pi file Kile na

¹⁹ Lire pyin'kanni na, mii cínmpyiibii, Yesu sìshange cyē kurugo, wuu sí n-jà n-jyē Kile bage sēsee cyage e fyagara baa. ²⁰ Bage táataa vāan'ke ku mpyi wuu yyaha na ke, bà kur'à cwón mē, amuni pi à Yesu cyēere pyi, ka lire si kuro nivónnó múgo wuu á ndemu li sí wuu nò Kile na, si shìnji sēe wunji kan wuu á ke. ²¹ Uru u jye wuu sáragawwunufembwòhe maa mpyi Kile bage jùnjò na. ²² Numē, wuu zòompil'à jyé a yige kajwòhoyi puni i njemu yi jye na wuu cēge ke, wuu cyēere s'à jyé ná lùcēn'ke e. Lire e wuu àha nùru raa fyáge mē, wuu sàa dá Kile na, wuu u file u na ná funjò ninjkin i. ²³ Wuu a yi yu jwòfyinge na, na wuu à wuu sònjòre taha Kile jwómēeni na. Wuu àha wuu funjyi cēenne mē, jaha na ye u aha ndemu jwo ke, u maha lire pyi. ²⁴ Wuu yaha wuye na wuu raa màban leni wuye e, bà wuu si mpyi s'a sì yyaha na tàange ná kacēnmpyiini i mē. ²⁵ Wuu àha wuye mbìnninji jwò yaha bà pìl'à li pyi mē, nka wuu a màban leni wuye e, jaha na ye yii à li jya na Kafooni tèpan'à byanhara.

²⁶ Wuu aha sēenji kuni cē maa jcwó maa nkwoò na kapegigii pyi, sáraga saha jye nkemu ku sí cyire yàfa wuu na mē. ²⁷ Shinji u jye na lire pyi ke, ur'à yaa u a fyáge Kile yibige ná nabwòhe yyaha na. Mpii pi à cyé Kile na ke, kuru ku sí pire súgo. ²⁸ Wà n'a mpyi a MusaSaliyani kafuun pyi shiín shuunni taanre jyii na, ka pire si yi jwo, pi mpyi maha urufoo bò jùñaara baa. ²⁹ Numē, shinji u jye na Kile jyanji fare ke, Kile jye a yaa u kyaa pyi uru na ndemu l'à fànha tò mbònji na mà? Sēenji na, sìshange k'à tég'a tunmbyaare le maa urufoo kapegigii yàfa ke, u jye a pēene taha kuru na mē. Kile Munaani li maha wuu pyi wuu à Kile ticēnmpe cē ke, u bá à lire cyahala. ³⁰ Jye Kile yabilin'à jwo: «Mii u sí na nkoonji wwû. Mii u sí katupwòhoyi pyifeebii sàra§.» Yi mú à séme na: «Kafooni Kile sí u wuubii yíbe pi kapyiinkii na*.» Jye wuu à li cē na nde u à jwo ke, u sí lire yige li kuni i. ³¹ Fyagara kyaa li jye li li wà u cwo Kile jyii wunji cyeyi i.

* 10:7 Zaburu 40.6-8 † 10:16 Zheremi 31.33 ‡ 10:17 Zheremi 31.34 § 10:30 Duterenomu 32.35 * 10:30 Duterenomu 32.36; Zaburu 135.14

³² Nde l'à pyi yii na tanjaani i ke, yii funnɔ cwo lire na. Yii à Kile bɛɛnmpe ta tɛni ndemu i ke, yyefug'a yii kànha sɛl'e cyire canmpyaagil'e, ɲka lire ɲye a yii yatanɲyi bò mɛ. ³³ Tèrigii cyil'e, pi mpyi maha yii cyere, maa yii kyérege sùpyire ɲyii na. Tèrigii cyil'e, mpìi pi mpyi maha ɲkyérege yii fiige ke, yii mpyi maha pire tère. ³⁴ Mpìi pi mpyi a le kàsɔni i ke, yii à pire tège pire yyefugo karigil'e. Pi à yii cyeyaayi cyán a shwɔ yii na, ka yii i li kwú yiye e ná funntange e, ɲaha na ye yii à li cè na yaage ku ɲye yii á ke, kur'à fànha tò yire puni na, ku mú ɲye na ɲkwùu mɛ. ³⁵ Lire e ke yii àha yii dáníyanɲi láha Kile na mɛ, lire sí yii pyi yii tòn nimbwo ta. ³⁶ Yii yiye waha numɛ, yii raa sì yyaha na Kile ɲyii wuuni mpyini i, lire ká mpyi, yaage ɲwɔmɛɛni u à lwó ke, yii sí kuru ta. ³⁷ Y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na: «Ncyère, ɲgemu u à yaa u pa ke, uru sí n-pa,

u sì mɔ mɛ.»

³⁸ Kile à jwo:

«Shinɲi u à tíi ke, dáníyanɲi cye kurugo uru maha mpyi ɲyii na.

ɲka wà ha kàntugo wà mii á, mii funnɲke sì n-táan ná urufol'e mɛ†.»

³⁹ Mii à tɛɛn ná l'e, mpìi pi maha ntêr'a núru maa ɲkàre tapinnage e ke, wuu ɲye pire e mɛ. Nùmpañja tafeebii pi à dá Kile na ke, pire e wuu ɲye.

11

Mpìi pi à fyànha a dá Kile na ke, wuu pire kàanmucya

¹ ɲaha ku ɲye dáníyanɲi ye? Mà ma sònɲore taha yaaga na maa ntɛɛn ná l'e mu sí ku ta, lire ɲye mɛ yaage ku ɲye mu ɲye na ku ɲaa mɛ, maa dá ku na mu à jwo mu ɲyii na ɲye ku na ke, lire li ɲye dáníyanɲi. ² Wuu tulyeyi dáníyanɲi kurugo, Kile à ɲɛɛ pi na.

³ Dáníyanɲi cye kurugo, wuu à li cè na Kile à nɲyini ná ɲɲke dá u jwumpe cye kurugo. Puru funnɲke e, yaaga maha yaaga wuu ɲye na ɲaa ke, Kile à ku dá ná yanyambaage e.

⁴ Abɛli à dá Kile na, lire kurugo sárage u à wwû Kile á ke, kur'à pwórɔ Kanɲi woge na. U dáníyanɲi kurugo, Kile à jwo na u à tíi maa ɲɛɛ u sárayi na. U à kwû, ɲka u dáníyanɲi kani maha wuu kálili ali nɲjaa.

⁵ Enɔki à dá Kile na, lire kurugo Kile à u lwó a kàre nɲyini na mà ta u ɲye a kwû mɛ. Wà saha ɲye a u ɲya mɛ, ɲaha na ye Kile à u lwó. Kile à jwo na ur'à ɲɛɛ u na, mà jwo u u lwó ke. ⁶ ɲye Kile sì n-jà ɲɛɛ sùpya na ná urufol ɲye a dá u na mɛ. ɲaha na ye ɲgemu la ká mpyi si file Kile na ke, fo urufol u dá li na na Kile na ɲye wani, na mpìi pi ɲye na u caa ke, na u sí pire sàra.

⁷ Nuhu à dá Kile na, lire kurugo u mpyi na Kile yerɛyi núru mà yyaha tíi ná karigii nimpañkil'e ɲcyiimu cyi ɲye cyi sàha ɲkwò na ɲaa mɛ. U à Kile jwumpe cù ná sɛl'e, maa bakwɔge yaa ɲkemu i u ná u pyenge shiinbil'à shwɔ ke, ka lire si sùpyire sannte ntiimbaani cyêe. U à dá Kile na, lire e Kile à jwo na u à tíi.

⁸ Ibirayima à dá Kile na, lire kurugo, Kile à u yyere ke, u à Kile ɲwɔmɛɛni cù. Kìni Kile mpyi a bégele u mɛɛ na ke, u à fworu u yabiliɲi wuuni i na ɲkèege lire e, mà ta u ɲye a u tashage cè mɛ. ⁹ U à dá Kile na, lire kurugo kìni ɲwɔmɛɛni Kile mpyi a lwó u á ke, u à ɲɛn'a kàr'a sà ntɛɛn lire e nàmpɔnnte na. U mpyi na shwùun vàanɲyi bayi i. Ishaka ná Yakuba mú mpyi na shwùun yire y'e. ɲwɔmɛɛni ninuuni mú mpyi a lwó pìr'á. ¹⁰ Kànhe nintaani l'à cyán a ɲwɔ ke, kuru na Ibirayima à u sònɲore taha. Kile yabiliɲi u à kuru kànhe bégele, maa ku faanra.

¹¹ Ali mà li ta Ibirayima mpyi a lyɛ, Sara sí ɲye cijirinɲe, mà Ibirayima yaha u à dá na Kile sí u ɲwɔmɛɛni fùnɲɔ pire pyitàani kyaa na, u à jà a pùnambile si. ¹² Ali mà u yaha u u sònɲi na uru tèekwuun'à nɔ a kwò, ɲka supyinyahara à fworu uru nàni nɲkinɲi i mu à jwo wɔrigii ná lwòhe ɲwɔge nticɛnɲi.

¹³ Pire pun'à kwû ná pi dáníyanɲi i Kile na. Kile mpyi a yaayi ɲjemu ɲwɔmɛɛ lwó ke, pi ɲye a yire ta mɛ, ɲka pi à yi ɲya laage e, ka lire si mpyi pi á funntanga. Puru funnɲke e, pi à

ƚɛɛ na ƚire na ƚɛɛ nàmpwuun na ƚaare na màre ƚke ƚìƚke na. ¹⁴ L'à fíniƚe na sùpyiibii ƚi à ƚɛɛ ƚur'e ke, na tateenge kabere ƚire ƚɛɛ na ƚcaa. ¹⁵ Cyage e ƚi à yíri ke, kàmpyi kuru kani mpyi a tíge ƚi funƚ'i, ƚi mpyi na sí ƚyínkanna ta si nùru ƚkàre wani. ¹⁶ ƚka sèenji na, cyaga ƚi ƚɛɛ na ƚcaa ƚkemu k'à ƚwò ke, kuru na ƚɛɛ nìƚyini i. Lire kurugo Kile maha ƚɛɛ tire sùpyire t'a uru yiri ti Kilenji, ƚaha na ye u à cyaga bégel'a yaha ti mɛɛ na. ¹⁷⁻¹⁸ Kile mpyi a ƚwòmɛɛni lwó Ibirayima á na u tùluge sí n-fworo Ishaka e*, maa nùr'a Ibirayima zò shwò a wíi na u Ishaka ƚyi sàraga. Ibirayima mpyi a dá Kile na, lire kurugo u ƚɛɛ a cyé si u ƚyanji nìƚkinji ƚyi sàraga mɛ. ¹⁹ Li mpyi u funƚ'i na síƚi na ƚɛɛ Kile á mà Ishaka ƚè a yige kwùƚi i, lire kurugo Kile à u ƚyanji nùruƚ'a kan u á. L'à ƚyi mu à jwo kwùƚi i u à fworo.

²⁰ Ishaka à dá Kile na, lire kurugo u à jwó le Yakuba ná Ezawu á karigii nimpaanƚii kyaa na.

²¹ Yakuba à dá Kile na, lire kurugo, u tèekwuun'à nò ke, u à jwó le Yusufu ƚyaabii shuunnini nìƚkin nìƚkinji'á, maa ntígile u kàbiini na, maa nìƚkure sín, maa Kile ƚè.

²² Yusufu à dá Kile na, lire kurugo, u tèekwuun'à nò ke, u à jwo u kacyyi kyaa na, na Izirayeli shiinbii ká a sí raa fwore Misira kini i, ƚi a sì ná uru kacyyi'e.

²³ Musa sifeebil'à dá Kile na, lire kurugo, Musa à si ke, ka ƚi i u ƚwòhò yìƚye taanre, ƚaha na ye ƚi mpyi a li ƚya na u lem'à ƚwò. Jwumpe saanji mpyi a jwo na ƚi a ƚùnampyire nizivònte ƚuni bùu ke, ƚi ƚɛɛ a fyá ƚuru na mɛ.

²⁴ Musa à dá Kile na, lire kurugo, u à ƚa yyaha cwo ke, u ƚɛɛ a ƚɛɛ ƚi a uru ƚyi Faròn ƚworonji ƚyanji mɛ. ²⁵ Mà jwo u uye yaha kapegigii mpyini funntange e ke, u à li lwó uye e si ƚkyaala ná Kile shiinbil'e, ƚaha kurugo ye kuru funntange shini ƚɛɛ na mɔni mɛ. ²⁶ Musa mpyi a cè na Misira kini nàfuun'à ƚyaha, ƚka mà ƚɛɛ cyàhigii na, bà Kile Nìƚcwònròƚi sí n-ƚa ƚɛɛ cyi na mɛ, lire nàfanji'à fànha tò Misira nàfuunji na. U mpyi a u sònƚore taha uru nàfanji na, u sí n-ƚa uru ƚgemu ta ke. ²⁷ Musa à dá Kile na, lire e u à fworo Misira kini i mà ta u ƚɛɛ a fyá lire kini saanji lùƚirini yyaha na mɛ. Kilenji u ƚɛɛ wà ƚɛɛ na u ƚaa mɛ, u mpyi a uye waha mu à jwo u ƚyii na ƚɛɛ uru na. ²⁸ U à dá Kile na, lire kurugo u à Izirayeli shiinbii ƚyi ƚi à bilerenkwonji kataanni ƚyi, maa ƚi ƚyi ƚi à mpàbilini sishange ƚaraga ƚaraga ƚi bayi ƚwòyi na, bà li si mpyi mèlekɛƚi u maha boore ƚyi ke, uru nintonji kà raa ƚi ƚùnampyicyiire bùu mɛ.

²⁹ Izirayeli shiinbil'à dá Kile na, lire kurugo Suumpe Lwòhe Nìƚyage à táa, ka ƚi i ƚyiile ƚìƚke nìƚgage na. Misira shiinbii la mpyi si ƚyiile tèni ndemu i ke, ka lwòhe si ƚi ƚuni lyí.

³⁰ Izirayeli shiinbil'à dá Kile na, lire kurugo ƚi à Zheriko kànhe màhana canmpyaa baashuunni i, ka kànhe káanƚe si ƚcwò.

³¹ Fwòrobacwonji Arahabu à dá Kile na, lire e Izirayeli shiinbii ƚi mpyi a ƚa kànhe ƚwòh'a wíi ke, uru ceenji'à ƚire tège. Lire kurugo u ƚɛɛ a bò ná Kile ƚwòmɛɛcumbaabil'e sìƚcyan mɛ.

³² ƚɛɛ mii bá si n-ƚà yi ƚuni jwo mɛ, ƚaha na ye tère naha mii á, mii i jwo a nò Zheɛyòn ná Baraki ná Samusòn ná Zhɛfite ná Dawuda ná Samuweli ná Kile tùnntunmpii sanmpii kyaa na mɛ. ³³ ƚir'à dá Kile na, lire kurugo ƚi à ƚà saanbii ƚi na, maa fànhe ƚyi ná ntìƚi i, yaayi ƚwòmɛɛni Kile mpyi a lwó ke, maa yire ta, maa cànƚyi yà ƚwòyo ƚwò. ³⁴ ƚi à ƚi le nage e, ƚka yaaga ƚɛɛ a ƚire ta mɛ. ƚi à jwo na ƚire sí ƚi bò ná kàshikwòƚwòni i, ƚka ƚir'à shwò. Fànha mpyi ƚi e mɛ, ƚka ƚi à fànha ta. Síƚi mpyi ƚi á kàshige cyage e, ƚi à kìrigii cyi kàshicyeye kòr'a caala. ³⁵ Cyeebii ƚi sùƚyi nìƚkwul'à ƚè mà kan ƚi á.

ƚi mpyi wani, kampyi ƚire mpyi a fworo Kile kuni i, ƚi mpyi na sí ƚi yaha, ƚka ƚi ƚɛɛ a ƚɛn'a fworo l'e mɛ. ƚi à ƚɛɛ ƚi ƚi kyérege, bà Kile si mpyi si ƚi ƚè ƚɛnƚanna nìƚcennɛ na mɛ. ³⁶ ƚi à ƚi fwòhòrò maa ƚi bwòn ná tiripaanni i. ƚi à tònnte yòròyi le ƚi na mà yaha kàsuni i. ³⁷ ƚi à ƚi wà a bò ná kafaayi i, maa ƚi pahala ná cikyangayi i, maa ƚi bò ná kàshikwòƚwòni i. ƚi mpyi na ƚaare na màre ná mpàseeyi ná sikaseeyi i, yire yi mpyi ƚire vàanndeyi. Yaaga mpyi ƚi á mɛ. Sùpyiibil'à ƚi cùnƚyere cù maa ƚi kyérege. ³⁸ ƚi mpyi

* 11:17-18 Zhenzi 21.12

maha jaare na mâre sige ná jaanyi jaŋ'i, maa shwuun kafawiyi ná wyikuuyi i, mà li ta nte sùpyire jaŋi'á pêe nge diŋyeni na.

³⁹ Tire nte sùpyire puni mpyi a dá Kile na, lire e Kile à jɛɛ ti na. Lire ná li wuuni mú i, yaayi jaŋmɛni Kile mpyi a lwó ke, ti jye a yire ta mɛ. ⁴⁰ Naha na ye Kile à yaaga njɛɛnɛ bégele wuu mɛɛ na, u la jye a mpyi pi kuru ta a wuu yaha mɛ.

12

Wuu kyaage kwú wuye e Yesu fiige

¹ Wuu pi ke, pire sùpyiibii puni pi mpyi a dá Kile na ke, pir'à pyi yyecyeenɛ maa wuu kwûulo, wuu Kile kuni tafɛere e. Lire kurugo tuguro maha tuguro ti jye wuu jaŋ'i maa wuu sige tire tafɛere na ke, wuu jaŋyi wwû tire puni jaŋh'i, wuu u kapegigii jaŋ yaha, cyire cyi maha wuu pyi wuu u búruge. Tafɛere na Kile à wuu yaha ke, wuu wuye waha wuu u tire fê fɛŋkanna njɛɛnɛ na. ² Wuu a Yesu wíi, uru u à wuu pyi wuu á dá Kile na, uru mú u sí wuu pyi wuu u nɔ tɛgeni na. U à jɛɛ, ka pi i u kwòr'a bò cige na. U jye a kuru silege wíi yaaga mɛ, jaaha na ye funntange Kile mpyi a bégel'a yaha u mɛɛ na ke, kuru u mpyi na wíi. U à tɛɛn numɛ saanre e Kile kàniɛ cyɛge na. ³ Kapimpyiibil'à ntùŋke taha u na maa u kyérege sèl'e, u à lire kwú uye e pyiŋkanni ndemu na ke, yii funŋɔ cwo lire na, bà li si mpyi yii àha njàŋha mɛ, yii yatanpyi kà njkwú mɛ. ⁴ Naha kurugo ye yoge yii jye na njkwúun kapegigii na ke, yii wà sàha ja a ku kwòŋ a nɔ u shìŋi tɛgeni na mɛ. ⁵ Yii pi jye Kile pyiibii ke, yɛrege Kile à kan yii á maa màban le yii e ke, yii funŋ'à wwò kuru na la? U à jwo:

«Mii jyaŋi, Kafoonj ká mu kíbe,

ma hà lire wíi jaŋwɔ mɛ.

U aha mu cêɛge mú,

lire kà ma yatanpyi bò mɛ.

⁶ Naha na ye shinŋi u à táan Kile á ke, uru u maha njkíbili.

U à ngemu cè u pyà ke, uru u maha bwùun*.»

⁷ Yii Kile njkíbiŋi kwú yiye e, jaaha kurugo ye Kile à yii cú mu à jwo u pyi, lire kurugo u maha yii kíbili. Pyàŋi ngire u jye ná u tunj jye na u kíbili mà ye? ⁸ Kile maha u pyiibii puni kíbili. U aha mpyi u jye a yii kíbe mɛ, lir'à li cyêe na yii jye u pyi sèenŋi na mɛ, njka kàsɔɔgɔ kùŋɔ pyi pi jye yii.

⁹ Tii na jye wuu na naha jìŋke na, pi maha wuu kíbili, njka wuu maha pi pêre. Lire e ke wuu Tunj niŋyi wunj ká a wuu kíbili, tá wuu jye a yaa wuu jɛɛ lire na sèe sèl'e, bà wuu si mpyi si shìŋi niŋkwombaanŋi ta mɛ? ¹⁰ Wuu tiibii maha wuu kíbili tère nimbilere funŋ'i maha ntàanna ná pi sònŋɔŋkanni i. Njka Kile ká a wuu kíbili, u maha li pyi, bà wuu si mpyi si mpyi shincɛnmii uru yabiliŋi fiige mɛ. ¹¹ Sèe wi, mu aha a si sùpyaŋi kíbe, li tasiige maha mpyi u á yyetanha kyaa, funntanga kyaa bà mɛ. Njka urufoo ká kàla ta njkíbiŋi funŋke e, li maha mpa jaŋɔ kuu yyeŋiŋke ná ntiiŋi na.

¹² Lire kurugo yii yii cyeyi fàŋha baa wuyi yîrige, yii niŋkunpyi yi jye na jaŋyɛnni ke, yii i yire tígil'a yyéenŋe. ¹³ «Yii a jaare kuntiile e†.» Lire e shinŋi u jye na sêgere ke, uru lògɔncini si n-fɛɛn mɛ, u bá a yaa u cùŋɔ.

¹⁴ Yii yiye waha yii raa yyeŋiŋke caa yii ná sùpyire puni shwòhòl'e. Yii raa jaare fyìnmpe e, jaaha kurugo ye sùpya si n-jà Kafoonj jaŋ mà ta u jye na jaare fyìnmpe e mɛ. ¹⁵ Kile à jaŋ yii na maa yii shwò. Yii a yiye kàanmucaa, wà kà njkwò jaŋyɛ lire na mɛ. Wà hà uye pyi cige fiige yii shwòhòl'e njkemu bàha k'à pi, si kakyaare pyi ti nɔ shinŋyahara na mɛ. ¹⁶ Yii yákili ta, sùpya kà zii mpyi jacwò yii shwòhòl'e mɛ. Yii àha jaŋyɛ pèenɛ tahaga Kile yaayi na Ezawu fiige mɛ. Ur'à u lyɛge tònnŋi fáa zànnɛɛge niŋkin kanna kurugo. ¹⁷ Yii à li cè na

* 12:6 Taanliŋkii 3.11,12 † 12:13 Taanliŋkii 4.26

kàntugo, u la mpyi u tunji si jwó le u á, nka tufoon'á cyé. U mæsuwunji la mpyi si tufoonji sònnonkanni kêenné, nka u nyé a já mé.

¹⁸ Kile nanke na wà sí n-jà n-bwòn ke, tèecyiini i Izirayeli shiinbil'á file ku na pyin'kanni ndemu na ke, yii nyé a file Kile na amuni mé. Nabwòhò ná numpilaga ná nimpiriné ná zànha kafeebwòhò mpyi nanke na, ¹⁹ ka pi i mpuruge tùmpe ná mejwu nimbwoo lógo. Lire mejwuuni jwumpe ngahanji kurugo, pu lógofeebil'á jwo na pà kà núru mbâra pu na mé. ²⁰ Naha na yé nje yi mpyi a jwo: «Shin maha shin ká bwòn nanke na ke, ali li méé ká nta yatògo, kuru sí n-wà ná kafaayi i si mbò ke†» yire mpyi a fànha tò pi na. ²¹ Nde pi à nya ke, lire mpyi a sì fyagara fo Kile tùnntunni Musa à jwo: «Mii naha fyá fo na ncyénni§!»

²² Nka lire nyé yii wuuni mé. Yii pi ke, yii à file Siyon nanke ná Kile nyii wunji kànbwòhe na, kuru ku nyé ninyinji Zheruzalemu, nkemu i Kile mèlekée kampwòhii ninyahanyahamii nyé na kataanni pyi ke. ²³ Yii à bâra dánafeebii kurunke na, pire pi nyé Kile pyicyiibii. Pi méy'á sémé ninyinji i. Yii à file Kile na, uru u maha sùpyire puni sâra a tàanna ná ti kapyin'kil'e. Mpii pi à toro ná pi mpyi a tíi, ka Kile si pi pyi pi à fúnno ke, yii à file pire na mú. ²⁴ Yii à file Yesu na. U à u sishange wu, maa nkewu wuu kurugo. U sishange fànha'á pée Abeli sishange woge na. Lire pyin'kanni na, Kile à tòro Yesu cye kurugo, maa tunmbyaare nivonnte le ná wuu e.

²⁵ Yii a yiye kàanmucaa, Kile ká a yii yerege, yii àha ncyé logogo mé. Musa u mpyi na Kile jwumpe yu mà u yaha nínke na ke, Izirayeli shiinbil'á cyé uru yerege logogo, lire kurugo kakyaar'á nò pi na. Nyé Kile ká jwo ná wuu e mà u yaha ninyinji i maa wuu yere, wuu aha ncyé, di wuu sí n-shwò n-jwo yé? ²⁶ Tèni i Kile à jwo Sinayi nanke nun'i ke, u jwumpe mpyi a nínke cyéenne. Numé, u à kâa na: «Tòoge kabere, mii si nínke kanni cyéenne mé, mii sí ninyinji cyéenne mú*.» ²⁷ Lire nwòhe ku nyé, yadayi yi sí n-jà n-kèege ke, yire sí n-pînni. Lire ká mpyi, nje yi nyé yi sì n-jà n-kèege mé, yire kanni yi sí n-kwôro.

²⁸ Amuni li nyé, saanre ti nyé ti sì n-cyéenne mé, wuu sí n-jyè tire e. Lire e ke wuu fwù kan Kile á, wuu raa báare u á, wuu raa u nyii wuuni pyi, wuu raa u père, wuu raa fyáge u na. ²⁹ Naha na yé «wuu Kile mú na nyé na fiige, nkemu ku maha sùpyanji súug'a kwò ke†.»

13

Toronkanni l'á táan Kile á ke

¹ Mii cìmpyiibii, yii yiye waha yii i tàange yaha ku pyi yii ná yiye shwòhòl'e cìmpworoge e. ² Yii àha funno wwò nàmpwuunbii sunmbashwooni na mé, naha na yé puru funnke e píl'á Kile mèlekéebii pìi sunmbaya shwò pi pyenyi i mà ta pi nyé a cè mé. ³ Yii cìmpyiibii pi nyé kàsunji i ke, yii funno cwo pire na mu à jwo yii yabilimpìi na nyé u e ná pi e. Mpii pi nyé na nkyérege ke, yii funno cwo pire na mu à jwo yii yabilimpìi pi nyé na nkyérege.

⁴ Shin maha shin u fúrunji yaha njire e, fúrupyineenji wà nyé a yaa u tasinnaga pyi ná waber'e u bage wunji kàntugo na mé. Naha kurugo yé mpìi pi nyé pi nyé a kúu pi fúrupyineebii na mé, Kile sí n-pa pire ná jacwòore pyifeebii cêege.

⁵ Yii àha wyérenji kani yaha li tatéenge fò yii na mé, nka yii cye wunji u yii funnyii níhe. Naha na yé Kile yabilin'á jwo:

«Mii sí n-sìi n-yaha mu na.

Mii sì mu yaha maye nin'kin mé*.»

⁶ Lire kurugo wuu maha já a jwo fyagara baa:

«Kafoonji u nyé mii tégéfoonji,

mii sì n-fyá yafyin na mé,

naha shi sùpya sí n-jà n-pyi mii na yé†?»

† 12:20 Ekizodi 19.12,13 § 12:21 Duterennomu 9.19 * 12:26 Agize 2.6 † 12:29 Duterennomu 4.24 * 13:5 Duterennomu 31.6 † 13:6 Zaburu 118.6,7

⁷ Yii yyaha yyére shiimbii nĩncyibii pi à Kile jwumpe jwo yii á ke, yii funnɔ cwo pire na, yii i mpyi pi fiige, bà pi à dá Kile na fo mà sà nɔ pi canɔkwɔge na mɛ. ⁸ Yesu Kirisita nyɛ na ɔkɛnni mɛ: bà u mpyi tanjaa mɛ, amuni u nyɛ nĩnjaa, amuni u sí n-kwôro fo tèekwombaa. ⁹ Yii a yiye kàanmucaa, sùpyire ti nyɛ na ma ná kàlanĩ nivɔnni shĩni puni i ke, yii àha tire yaha ti yii wurugo mɛ. Karigii cyi à yyaha tí ná yalyire kani i ke, cyire tayyérege nyɛ a pɛe mɛ. Ngemu ká ntaha cyire fye e ke, urufoo sì tɔn ta cyi e mɛ. Kuni nĩncenni li nyɛ ndemu i Kile yabilin' à jwɔ wuu na maa màban le wuu e ke.

¹⁰ Yesu à kan sárage wuu kurugo, ɔka mp̄ii saha pi nyɛ na sárage wwû mà tàanna ná kuni nĩnyeeni i ke, pire nyɛ a yaa pi tɔn ta u sárage e mɛ. ¹¹ Pi sárage wuubii jũufembwɔhe maha jyè bage sèsee cyage e ná yatɔre sìshange e sùpyire kapegigii yàfanĩ kurugo. Lire kàntugo pi maha yatɔre nĩnkware yige maa ti súugo kàhe kàntugo. ¹² Lire kurugo Yesu mú à kwû kàhe kàntugo, bà u si mpyi si sùpyire fĩniɛ u yabilinĩ sìshange cye kurugo mɛ. ¹³ Nyɛ wuu a sì u taan kàhe kàntugo†, wuu taha Yesu fye e, silege k' à u ta ke, wuu wuu nàzhan lwɔ kur'e ná u e. ¹⁴ Naha na ye kànha nyɛ naha wuu á ɔke jĩke na, ɔkemu ku sì n-kwôro fo tèekwombaa mɛ. Kàhe ku nyɛ Kile yyére ke, kuru wuu nyɛ na ɔcaa.

¹⁵ Lire kurugo wuu a fwù kaan Kile á, wuu raa u mɛge kêre tèrigii puni i Yesu cye kurugo. Lire na nyɛ mu à jwo sárage wuu à wwû u á. ¹⁶ Yii a kacennii pyi yiye na, yii raa yiye tere ná yii cyeyaayi i. Yii àha funnɔ wwɔ lire na mɛ. Lire na nyɛ sárage ɔkemu k' à táan Kile á ke.

¹⁷ Yii yii yyaha yyére shiimbii jwɔmyahigii cû, yii i yiye tĩrige pi á, naha na ye pire pi nyɛ na yii kàanmucaa maa yaha yii na. Pire Kile sí n-yĩbe nũmpañja yii mũnahigii kyaa na. Yii kúu pi á, lire ká mpyi, pi sí raa pi báarañ pyi ná funntange e. Lire baare e pi sí n-pyi yyetanhare e, yii sí sì tɔn ta mɛ.

¹⁸ Yii a Kile jáare wuu á. Wuu à tɛn ná l'e na funncenne na nyɛ wuu á. Wuu la mú si nyɛ s'a jaare jaaranƙanna nĩncenne na tèrigii puni i. ¹⁹ Mii à s̄i na li caa yii á, yii a Kile jáare na á, bà mii si mpyi si wyère núru zhà yii yyére mɛ.

Jwumpe nizanmpe

²⁰⁻²¹ Yyejĩkefoo Kile u à wuu Kafoonĩ Yesu jè a yige kwùni i ke, uru u yii tège yii já yii a karigii nĩncennkii shĩni puni pyi, yii raa u jyii wogigii pyi. Nde l' à táan u á ke, u yii yaha yii já yii a lire pyi Yesu Kirisita cye kurugo. Uru u nyɛ mpànahanĩ nĩncenni. U sìshange k' à pyi sárage ke, kur' à wuu le tunmbyaare nĩkwombaare e. U mɛge ku pɛe tèrigii puni i fo tèekwombaa! Amiina.

²² Mii cĩmpyibii, mii na li caa yii á, yii i na yege jwumpe lóg'a tara. Yii li cè na mii jwumpe nyɛ a tɔn sèl'e mɛ.

²³ Mii sí yi jwo yii á na wuu cĩmpworonĩ Timɔti a fworò kàsuni i. U aha wyèr'a nɔ naha mii yyére, mii ná uru sí n-shà wani yii yyére s̄ncyan.

²⁴ Yii na fwùni kan yii yyaha yyére shiimbii puni ná Kile wuubii pun' á. Dánafeebii pi nyɛ Itali k̄ini i ke, p̄ir' à yii shéere.

²⁵ Kile u jwɔ yii puni na, u u jwó le yii á!

† 13:13 Wuu a sì u taan kàhe kàntugo»: lire jwɔhe ku nyɛ, wuu àha núru raa jaare kuni nĩnyeeni i mɛ.

Lɛtɛɛŋi Yakuba à tun dánafeebil'á ke **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funɲɔ jwumpe e ke**

Dánafeebii pi à caala a tɛɛn diɲyɛ yyaha kurugo ke, Yakuba à nge lɛtɛɛŋi tun pir'á, maa màban le pi e Kile kuni jaaraŋi na.

U à jwo na yákilifente kyaa ká mpyi wà na, u ti jáare Kile á, lire ká mpyi, ti sí n-kan urufol'á.

U à jwo na wuu aha dá Kile na, maa mpyi wuu ɲyɛ na kacɛɲɲii pyi maa yaha wuu ɲjirigii na mɛ, uru dáníyaŋi na ɲyɛ laaga baa. Lire kurugo Yakuba à ɲje yɛɛyi kan dánafeebil'á maa màban le pi e maa jwo na:

pi kwôro ná Kile e tɛɛwaagil'e
 pi i Kile jwumpe kyaa táan piy'á, pi raa pu kurigii jáare
 pi i pi shinɲɛɛbii kyaa táan piy'á, pi raa ɲwɔge fɔɲɔfeebii na
 pi àha raa pi karigii pyi pi kanni tɔɔɲɲi kurugo mɛ
 pi àha raa jwumpime yu sùpyire sannte na mú mɛ.

Yakuba à fwù kan dánafeebil'á

¹ Mii Yakuba u ɲyɛ Kile ná Kafoonɲi Yesu Kirisita báarapyi ke, mii u à nge lɛtɛɛŋi tun Izirayɛli tùluyi ke ná shuunnin'á*, pire pi à caala a tɛɛn diɲyɛ yyaha kurugo ke, mii fwù ɲyɛ pi na.

Yyefuge kani

² Mii cìnmɲyibii, yyefugo maha yyefugo k'à nɔ yii na ke, yii kuru pyi funntanga nimbwɔhɔ. ³ Yii i li cè na Kile ká yii dáníyaŋi kàanmucya yyefuge tɛni i mà u ta u à ɲwɔ, lire li sí yii pyi yii yiye waha Kile kuni i. ⁴ ɲyɛ yii yiye waha tɛrigii puni i, yii raa sì yyaha na Kile kuni i, bà yii sì mpyi sì mpyi sùpyii ɲɲɛɛnmii sɛɛŋi na, tìgire cyaga ɲyɛ mpiimu na mɛ.

Yákilifente kani

⁵ Mii cìnmɲyibii, yákilifente ká yii wà kùɲɔ, urufoo u ti jáare Kile á. Kile sí ti kan, ɲaha na yɛ u maha sùpyire puni kaan ná funvyinge e fahana baa. ⁶ ɲka urufoo u ti jáare ná funɲɔ ɲɲɲin i, u àha funɲyi pyi shuunni mɛ, ɲaha na yɛ shinɲi u ɲyɛ na ɲarege pyi ná funyɔ shuunni i ke, urufoo na ɲyɛ mu à jwo suumpe lwɔhe ku maha fuuli na yîri kafɛɛge cye kurugo, marii ku ɲɔɔŋi na ɲkɛɛge kàmpaɲyi puni na ke. ⁷ Shin maha shin u ɲyɛ amuni ke, urufoo u tɛɛn ná l'e na u sì yaaga ta Kafoonɲi á mɛ, ⁸ ɲaha na yɛ funɲyishuunnifoo u ɲyɛ u wi, yyeshaga ɲɲɲin ɲyɛ urufoo na kani là tufiige e mɛ.

Nàfuufente ná fòɲfente

⁹ ɲyɛ cìnmɲyibii pi ɲyɛ fòɲke e ke, yii pyi funntange e, ɲaha na yɛ Kile à yii ɲùɲyi yîrig'a kwɔ. ¹⁰ ɲka cìnmɲyibii nàfuufebii, Kile ká ɲùzogoro nɔ yii na, yii pyi funntange e, ɲaha na yɛ nàfuufoonɲi sí n-tòro mu à jwo ɲyɛge yafyɛnɛ. ¹¹ Canɲke ká fworo, ku kafuge maha kuru ɲyɛge waha, maa ku yafyɛnɛ wu, ti sìnamp'a sì láha ti na. Amuni li mú ɲyɛ, nàfuufoonɲi sí n-kwù n-fworo u cyelenɲkarigii shwɔhɔl'e.

Yaage ku maha sùpyaŋi sɔn a yaha kapiini na ke

¹² Shin maha shin u à jà a uye waha yyefuge tɛni i, maa ntɛɛn Kile kuni i ke, urufoo wuun'à ɲwɔ, ɲaha na yɛ yyefuge kàntugo, Kile à shɲi ɲɲkwombaanɲi ɲgemu ɲwɔmɛɛ lwɔ u tàanɲɛbil'á ke, u sí urufoo tɔɔn ná uru shɲi i.

* **1:1** Naha ɲke cyage e, Izirayɛli tùluyi ke ná shuunnin'á jwo a wà dánafeebii puni na diɲyɛŋi yyaha kurugo.

¹³ Nka shin maha shin, mu aha òrì kápíi kurugo, ma hà njwo na Kile u à mu sòn a wà li na mà dè! Naha kurugo yé yafyin sì n-jà Kile sòn n-wà kápíi na mē. Kile mú sí nyé na sùpya sònna na wàa kápíi na mē. ¹⁴ Nka sùpyanì yabilinì nyii karigii cyi maha u cù kànhaña fiige ke, cyire cyi maha u sòn maha wà kapegigii na. ¹⁵ Mu nyii karigii nimpegigii sí ká fànha ta mu na, cyire maha mu yyaha kēnnē kapegigii mpyin'á. Cyire sí ká nò cyi tēgeni na, cyi maha kwùñi nò mu na. ¹⁶ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii àha raa yiye njwò fáanñi mē. ¹⁷ Yacēnnē maha yacēnnē wuu maha ntaa ke, yire puni na yíri wuu Tunj Kile yyére. Uru mú u à bēnnmpe yaayi puni dá, u nyé na nkēnni mē, numpire cyaga nyé u e mē. ¹⁸ Kile Jwumpe pu nyé sēenì ke, mà tàanna ná u nyii wuuni i, u à shìfōnni kan wuu á puru jwumpe cyé kurugo, bà wuu si mpyi si mpyi mu à jwo u yadayi puni shwòhòl'e nìncyiige, nkemu ku nyé u yahare e mē.

Yii a jaare yii a ntàanni ná Kile Jwumpe e

¹⁹ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii ncyii karigii lóg'a tàra, shin maha shin à yaa u u nìngyiini pére, u raa núru, u njwòge kà ngyèrē mē, u lùuni kà mpēn mē. ²⁰ Naha kurugo yé sùpyanì lùyiri wunji sì n-jà katiile pyi Kile nyii na mē. ²¹ Lire kurugo yii pege karigii shinj puni njwò yaha, cyire na nyé katupwòhòyò. Kile jwumpe pu nyé yii funj'i ke, yii yiye tìrige yii i jnē puru na, puru pu sí n-jà yii shwò.

²² Yii wà ká mpyi pu lógofoo kanna, urufoo na uye njwò fáanñi. Yii a pu kurigii jaare. ²³ Naha kurugo yé ngemu u na Kile jwumpe núru, u sí nyé na pu kurigii jaare mē, urufoo na nyé mu à jwo nge u maha uye wíi dùbanj i, ²⁴ uye wíinkwooni kàntugo, u a sì nkàre, u sì nkēnnē yafyin pyi mē, lire tènuuni mujye e, maa funjò wwò uye pyinkanni na ke. ²⁵ Nka Saliyanì sēe wunji u maha wuu yige kapegigii mpyinì bilere e ke, ngemu u à jà na uru kàanmucaa, marii jaare na ntàanni ná u kurigii puni i, maa mpyi u nyé a funjò wwò u na mē, urufoo wuuni sí njwò u kapyiinkii puni i. ²⁶ Ngemu ká a sōnni na uru na jaare Kile kuni i, mà ta u jwunkanii nyé a njwò mē, urufoo na uye njwò fáanñi, u Kile kuni jaaranj nyé laaga baa. ²⁷ Kile kuni jaaranj kani sēe wuuni li nyé nde wuu Tunj Kile yyaha taan: mà yákili yaha círimpii ná lenkwucyeebii na, pi yyefuge tērigil'e. Maa kàntugo wà nge dīnyēñi kànjwòhòyì shinj pun'á.

2

Yii àha sùpya pwòhò sùpya na mē

¹ Mii cìnmpyiibii, yii pi à dá pēntefoo wuu Kafoonj Yesu Kirisita na ke, yii àha sùpya pwòhò sùpya na mē. ² L'aha mpyi mu à jwo yii à bínni yii Kilepeebage e, ka shiin shuunni si mpa jyè yii shwòhòl'e, wà nìnkín nyé ná sēen kampefegewe e, maa vāanya nisinanya le, u sanjì sí nyé fòhòfoo, maa vāansicuyo le. ³ Ka yii i vāansinayifoo pēe, maa tatēnge nìncēnnē kan u á, maa fòhòfoonj pyi u yyére, lire nyé mē u tēen nìñke na yii tooy'e. ⁴ Tá yii nyé a sùpya pwòhò sùpya na, maa sìnkwònrògo pyi ná yii sònñònkanni nimpini i mē?

⁵ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii lógo na njwò na: Kile à nge dīnyēñi fòhòfeebii cwònr'a pyi nàfuufee Kile kuni i, pi i mpyi u Saanre e u à tire ntemu njwòmēe lwó u tàanpēebil'á ke. ⁶ Nka yii pi ke, naha na yii à fòhòfeebii yaha laaga baa yé? Tá nàfuufeebii nyé na ncwu yii na, marii yii yiri yukyaabii yyére mē? ⁷ Yesu Kirisita metange ku nyé yii na ke, pire nàfuufeebii nīnuubii bà pi nyé na kuru mēge kēge mà?

⁸ Yii aha a Kile SaanreSaliyanj kurigii jaare, bà l'à sémē Kile Jwumpe Semēñi i mē na: «Ma shinjēñi kyaa táan may'á, ma yabilinì fiige*» lire na nyé kyaa nìncēnnē. ⁹ Nka yii aha sùpya pwòhò sùpya na, yii à kápíi pyi, ka Kile Saliyanj si yii cēegē, naha na yé yii nyé a uru Saliyanj kurigii jaare mē.

¹⁰ Nyé shin maha shin u nyé na Kile Saliyanj kurigii jaare, maa nkùunjo uru Saliyanj kabilini là nìnkín kanna na ke, urufol'à cēegē u puni i. ¹¹ Naha kurugo yé Kilenj u à jwo:

* 2:8 Levitiki 19:18

«Ma hà zínna ná wabere cwo e me†» uru mú u à jwo: «Ma hà sùpya bò me†.» Nye mu aha mpyi mu nye a jacworo pyi me, maa sùpya bò, mu à cêege Kile Saliyani i. ¹² Saliyani u à yii yige kapegigii mpyini bilere e ke, Kile sí yii toronkanni tàanna ná ur'e. Lire kurugo yii jwun'kanni ná yii kapyiinkii puni yaha cyi yyaha tíi ná uru Saliyani i. ¹³ Ngemu ká mpyi u nye a pi sanmpii jùñaara ta me, can'ke Kile sí sùpyire puni sára si ntàanna ná pi kapyiinkil'e ke, u mú sì jùñaara ta urufoo na me. Nka yii aha jùñaara ta pi sanmpii na, Kile sí jùñaara ta yii na si yii shwò.

Mu aha dá Kile na, li maha jwè mu kapyiinkii cye kurugo

¹⁴ Mii cìmpyiibii, wà ha jwo na ur'à dá Kile na, u sí nye na kacennii pyi, jcyii cyi à li cyèe na u à dá Kile na me, uru daniyani sí naha jwò urufol'á ye? Tá uru daniyani sí n-jà urufoo shwò be? ¹⁵ L'aha mpyi kee cìmpworonani wà, lire nye me cìmpworocwon'ni wà na nye vāan'kuun'ni ná sùmakuun'ni i, ¹⁶ ka yii wà si jwo pi á: «Kile u yii tège, u u vāanya kan yii á, u u sùma kan yii á» mà li ta yaayi kuun'ni yi nye pi na ke, urufoo nye a yire kan pi á me, naha uru jwón'ni nden'ni sí jwò ye? ¹⁷ Nye amuni li mú nye sùpya ká dá Kile na, maa mpyi u nye na kacennii pyi me, uru daniyani na nye laaga baa.

¹⁸ Shwòhòl'e wà sí n-jà n-jwo: «Pìl'à dá Kile na, pìi sí i kacennii pyi.» Nka nje mii sí n-jwo ke: «Mii sì n-jà mu daniyani nya kacennii baa me. Nka mii wi ke, mii sí na daniyani cyèe na kacennii cye kurugo.» ¹⁹ Mu à jwo na mu à dá na Kile na nye nin'kin, lir'à jwò. Nka lire kanni sì n-jà mu shwò me. Jínabii mú à dá li na na Kile na nye nin'kin, lire maha pi pyi pi à fyá fo na jcyèenni. ²⁰ Mu fun'no baafooni, naha tère e mu sí li cè na daniyani kacennii baa wun'ni nye laaga baa ye?

²¹ Naha kurugo Kile à jwo na wuu tulyage Ibirayima à tíi ye? U kapyiinkii kurugo bàl'à? U à jèn'a u jyan'ni Ishaka cù si mpyi sàraga. ²² Yii nye a li nya na Ibirayima a dá Kile na, maa kacennii pyi mà? Nye lire pyi'kanni na, u kacennkil'à u daniyani fùn'no. ²³ Lire pyi'kanni na, jwumpe Kile Jwumpe Sem'ni à jwo Ibirayima kyaa na ke, pur'à pyi sèe. Y'à séme: «Ibirayima à dá Kile na, u daniyani kurugo, Kile à jwo u à tíi.» Lire cye kurugo, u à pyi Kile cevo. ²⁴ Yii à li nya nume na sùpyan'ni maha ntíi Kile yyahe taan u kacennii kurugo, daniyani kanni bà u maha u pyi u à tíi me.

²⁵ Yii sòn'no fwòrobacwon'ni Arahabu kyaa na. Tèni i Izirayeli shiinbii tùnntunmpil'à nò u yyère ke, u à pi tège, maa pi njwòhò, maa kuni labere le pi taan, bà pi si mpyi si shwò me. Lire kacenni mpyini kurugo, Kile à jwo u à tíi.

²⁶ Kwùnkanni na cyeere maha nk'wù, munaani ká fworò t'e ke, amuni li mú nye, kacennii ká mpyi cyi nye daniyani ngemu i me, uru daniyani mú maha nk'wù.

3

Wuu à yaa wuu jwun'kanna cè

¹ Nye mii cìmpyiibii, yii ninyahamii nye a yaa yii fun'nyi wyèren'a pyi dānafēebii cyelentii me. Yii li cè, wuu pi nye cyelentiibii ke, wuu aha wurugo, nde Kile sí n-pyi wuu na ke, lire sí n-waha mà tòro pi sanmpii wuuni na. ² Wuu puni na wuruge kariii ninyahagil'e, nka ngemu ká jà a cù u jwòge na, maa mpyi u nye na jwumpime yu me, urufoo na nye sùpya ngemu u à fùn'no ná u sí n-jà n-cù uye na ke. ³ Wuu maha mēere le shange jwòge na ku raa wuu nyii wogigii pyi. Lire e wuu maha jà na ku kēen'ni na nkēege wuu nyii cyeyi puni i. ⁴ Yii bakwòge kāanmucya a wíi mú, k'à pēe, kafeebwoyi maha ku n'wōn'ni na nkēege. Nka yaani là nimbilere li maha mpyi bakwòge na, lire li maha ku pyi ku u ntíli na nkēege ku fēvoon'ni nyii cyeyi i. ⁵ Amuni njini nye sùpyan'ni cyeere e tabilere. Nka li maha liye pēe marii jwumbwompe yu.

† 2:11 Ekizodi 20.14; Duterenu 5.18 ‡ 2:11 Ekizodi 20.13; Saliyani kanshonwuuni 5.17 § 2:23 Zhenzi 15.6

Tá nabilere bà li maha le a tèg'a sibwàhe súugo mɛ? ⁶ Sùpyanji njini mú na nyɛ na fiige. Dinyɛni pege puni na nyɛ l'e, l'à tɛɛn wuu cyeere e, marii ti puni jwóre, marii nage leni, nkemu ku sí wuu tɛni puni kɛɛge ke, kuru nage na yiri nafugombaage yabilini i. ⁷ Sige yaare shini puni ná saɲɛɛnre ná njike yafiliyi ná lwàhe jwàhɔ yaayi, sùpyanji maha já a yire puni kúu. ⁸ Nka njini li ke, sùpya nyɛ a si ngemu u si n-jà li kúu mɛ. Naha kurugo yɛ yapege ku nyɛ ku ki, nkemu tɛɛnmɛ p'à pɛn ke, ku mú s'à jɪ shɔɔnre na. ⁹ Kafoonji Kile u nyɛ wuu Tunji ke, wuu maha uru pɛre ná njini i, marii jwumpimpe yu sùpyire na ná lire njini ninuuni i, Kile à ntemu dá mà pyi u yabilini malwɔɔ ke. ¹⁰ Kile pɛente na mpyi ná jwàge nkemu i ke, kuru jwàge ninjinni i jwumpimpe nyɛ na fwore. Mii cɛnmpyiibii, lire nyɛ a yaa li pyi mɛ. ¹¹ Lùtanga ná lùsorogo sí n-jà raa fwu raa fwore lùbiliɲi ninjinni i la? ¹² Mii cɛnmpyiibii, fizhiye cige sí n-jà olivye cige yasɛɛ pyi la? Lire nyɛ mɛ, ɛɛɛɛn cige sí n-jà fizhiye cige yasɛɛ pyi la? Suumpe lwàhe na fwore lùbiliɲi ngemu i ke, lùtanga si n-jà n-fworo ur'e mɛ.

Yákilifente sèe woore

¹³ Nyɛ wà ha nta yii shwàhɔl'e ngemu u nyɛ na uye sɔnni yákilifoo ná kacɛɛ ke, urufoo u a kacɛnni pyi, u u uye tɪrige, lire lí sí li cyɛɛ na u na nyɛ yákilifoo. ¹⁴ Nka l'aha nta yɪɲcyɛge ná nyipɛnni nyɛ yii e, yii saha nyɛ a yaa yii yiye pɛɛ s'a fini na yákilifɛɛ na nyɛ yii á mɛ. ¹⁵ Tire yákilifente shini nyɛ a fworo Kile e mɛ. T'à fworo nge dinyɛni i. Sùpyire yabilimpɪi yákilifente ti nyɛ ti ti, Sitaannini i t'à fworo. ¹⁶ Naha kurugo yɛ cyaga maha cyag'e yɪɲcyɛge ná nyipɛnni nyɛ ke, nyàhanɲurugunji ná katupwàhɔyi shini puni mú maha mpyi wani. ¹⁷ Nka yákilifente Kile maha nkaan ke, tire ti nyɛ yákilifente sèe woore. Shin maha shin u à tire ta ke, urufoo maha mbɛni caa sùpyire shwàhɔl'e, maa mpyi jùmpɪɲɛfoo, u maha wyɛɛge na nyɛge pi sanmpɪi jwumpe na, u maha mpyi jùɲaarafoo, marii kacɛnnkii pyi, u mú nyɛ na sùpya pwɔɔni sùpya na mɛ, u nyɛ na jwəmyahii shuunni yu mɛ. ¹⁸ Mpii pi nyɛ na sìsure leni sùpyire shwàhɔl'e ke, pire báaraɲi tɔnni u nyɛ ntɪni.

4

Yii kàntugo wà dinyɛni nyii karigil'á, yii i ntaha Kile fye e

¹ Nyɛ yoge ná nàkaante ti nyɛ yii shwàhɔl'e ke, naha ku nyɛ ná lire e bɛ? Yii nyii karigii nimpegigii cyi à yii yyaha jɪ ke, cyire fyɛ bàl'à? ² Yii nyiin'à fworo yaaya nɪnyahaya kurugo, yii nyɛ na yi taa mɛ, lire kurugo shinbuuni lage nyɛ yii na. Yii nyiin'à fworo yaaya nɪnyahaya kurugo, nka yii si n-jà yi ta mɛ, lire kurugo kàshige ná yoge nyɛ yii shwàhɔl'e. Yaayi yii na jcaa ke, yii nyɛ na yire taa mɛ, naha na yɛ yii nyɛ na Kile jáare mɛ. ³ Yii mɛɛ ká Kile jáare si yaage kà ta, u nyɛ na kuru kaan yii á mɛ, naha na yɛ yii nyɛ na Kile jáare ná funɲɛnni i mɛ. Yii maha u jáare yii yabilimpɪi nyii karigii nimpegigii kurugo. ⁴ Yii pi à kàntugo wà Kile á, maa ntaha dinyɛni nyii karigii fye e ke, yii nyɛ a cɛ a jwo na shinji u à dinyɛni nyii karigii kyaa táan uy'á ke, na urufoo maha Kile kyaa pɛn uy'á mà? Amuni li mú nyɛ, ngemu ká dinyɛni karigii kyaa táan uy'á ke, urufoo maha uye pyi Kile zàmpɛn. ⁵ Yii na sɔnni na nde l'à sémɛ ke, na lir'à jwo jùɲɔ baa la? Y'à sémɛ na: «Sùpyanji sɔnnɔr'à pi. Tire sɔnnɔpeere maha u pyi u à nyii yige yaaya nɪnyahaya kurugo.» ⁶ Lire ná li wuuni mú i, Kile à jwɔ wuu na, maa fàɲha kan wuu á, ka wuu u sí ta tire sɔnnɔpeere na. Nde Kile Jwumpe Semɛni à jwo ke, lire li nyɛ nde: «Mpiimu pi à piye pɛɛ ke, Kile maha pire tòn. Nka mpiimu pi à piye tɪrige ke, u maha kacɛnni pyi pir'á*.» ⁷ Lire kurugo yii yiye tɪrige Kile yyahe taan, yii i Sitaannini tòn, lire ká mpyi u sí n-fɛ si laaga tɔn yii na. ⁸ Yii file Kile na, Kile sí n-file yii na mú. Yii mpii pi nyɛ na kapegigii pyi ke, yii yi cyeyi jyɛ a yige cyire mpyini i feeɛɛ. Yii funɲi shuunnifeɛɛ, yii yi zòmɲyaagii yaha cyi fɪɲɛ. ⁹ Yii pyi yyetanhare e yii kapegigii kurugo, yii raa myahigii súu fo jylwàhe ká a fwore

* 4:6 Taanlinjii 3.34

yii nyiigil'e. Yii kataanre ti kêenn'a pyi mɛɛ súu. Yii funntange ku kêenn'a pyi yyetanhara mú. ¹⁰ Yii yiye tírige Kafoonji Kile yyahe taan, lire ká mpyi, u sí jùnjirire kan yii á.

Yii àha raa yiye yu mɛ

¹¹ Mii cìmpyiibii, yii àha raa yiye yu mɛ. Ngemu ká u cìmpworonji jwo, lire nyɛ mɛ mà tìgire cyán u na ke, Kile Saliyanji nyɛ urufol'á jùñɔ baa ná kaɲwɔɔ baa. L'aha mpyi amuni, lir'à li cyêe na mu saha nyɛ na uru Saliyanji kuni jaare mɛ, jaha na ye u à mu pɛn. ¹² Kile kanni u à Saliyanji tìñɛ, uru kanni mú u sí n-jà sùpya cêegɛ, lire nyɛ mɛ si tanga kan u á, uru kanni mú u sí n-jà sùpya shwɔ, lire nyɛ mɛ mà u shi bò. Jofoo mu na maye sônñi marii ma cìmpworonji cêegɛ ye?

Yii àha yiye pɛɛ mɛ

¹³ Yii lógo, yii mpíi pí maha jwo: «Nijnjaa, lire nyɛ mɛ nùmpañja wuu sí n-kàre kànhe kà na, si yyee niñkin pyi wani, si cwðhante pyi, si wyérényahaga ta» ke, ¹⁴ nde li sí n-pyi nùmpañja ke, yii à lire cè la? Yii nyɛ yafyin mɛ, yii na nyɛ mu à jwo kànkuraña. K'aha mpa, tèrè nimbilere funñ'i, ku maha mpínni. ¹⁵ Yii à yaa yii jwo: «Kile ká jɛn'a wuu cùñɔ, wuu sí nde ná nde pyi.»

¹⁶ Nka mà jwo yii lire pyi ke, kabwɔhigii yii la nyɛ si mpyi ke, yii maha yiye pɛɛ cyire kyaa na, yàmpeente sí nyɛ a jwɔ mɛ.

¹⁷ Nyɛ yii li cè na ngemu u à kacenni cè, u sí nyɛ na li pyi mɛ, urufol'à kapii pyi.

5

Yɛɛge k'à yyaha tíi ná nàfuufeebil'e ke

¹ Nyɛ yii pí nyɛ nàfuufeebil'e ke, yii lógo! Yyefuge ku nyɛ yii yyaha na ke, yii a myahii súu, yii raa kwuuyi wàa kuru yyaha na. ² Yii nàfuun'á fwónhɔ. Ntɔɔññ'á yii vàanpyi lyí. ³ Zúnñ'á yii sɛɛññi ná yii wyéréñi cù, uru zúnñi u sí yii cêegɛ. U sí n-pyi na fiige s'a yii cyeere súge fo si yii shi bò. Yii a yii nàfuunji bínn'a yaha yiye mɛɛ na, yii nyɛ a li cè na dɪnyɛñi tèekwoon'á byanhara mà? ⁴ Mà li ta báarapyiibii pí à yii kɛɛyi sùmanji kwòn ke, yii nyɛ a pire sàranji kan pí á mɛ! Myahigii pire báarapyiibil'á sú ke, cyir'á nɔ Sinji Punifoo Kile na. ⁵ Yii à yii dɪnyɛñi canmpyaagii puni pyi ntàanji kanni na, marii yii jyi karigii pyi. Yii à pɛɛ mu à jwo yatɔɔgɔ, nkemu pí à byé si mbò mpyi kyara ke. ⁶ Sùpyanji u nyɛ u nyɛ a yaaga pyi yii na mɛ, yii à uru cêegɛ, ka u u uye yaha yii cye e yii à bò, jaha na ye sí nyɛ u na mɛ.

Funñinke ná Kileparege

⁷ Lire kurugo mii cìmpyiibii, yii funñyi jínɛ fo Kafoonji Yesu cannuruge ká nɔ. Yii nyɛ a faapyinji kàanmucya mà? U maha funñke jínɛ na zànñyi nɪncyiyyi ná nizanñyi sigili, jaha na ye yire yi maha sùmanji pyi u à jwɔ. ⁸ Yii mú pí funñyi jínɛ amuni, yii i yiye waha, jaha na ye Kafoonji Yesu tèepan'á byanhara.

⁹ Mii cìmpyiibii, yii àha raa tìgire cyáan yiye na mɛ, Kile kà nkɔwò ntíge yii na mɛ. Kafoonji Yesu tèepan'á byanhara, uru u sí n-pa sùpyire sàra si ntàanna ná pí kapyiñkil'e. ¹⁰ Kafoonji Kile túnntunmpii pí à tòro tèecyiini i ke, yii pire pyiñkanni lwó, yyefug'á pí ta, ka pí i ku kwú piye e maa jɔcú piye na. ¹¹ Mpíi pí à já a cù piye na yyefuge e, maa ntɛn Kile kuni i ke, pire wuun'á jwɔ. Yii à yi lógo pyiñkanni na Zhobu à cù uye na yyefuge e, ná nde Kafoonji Kile à pyi u á yyefuge kàntugo ke. Sèenji na, Kafoonji Kile maha jùñaara taa sùpyire na sèe sèl'e.

¹² Mii cìmpyiibii, mii sí li jwo n-waha yii á, yii àha raa nkâre Kile na mɛ, yii àha raa nkâre jññke na mɛ, yii àha raa nkâre yaayi yabɛɛ na mɛ, yii ɔññ'á yaa u pyi ɔñ, yii ɔnhɔñ'á yaa u pyi ɔnhɔ, bà Kile si mpyi u àha bú nkɔwò yii cêegɛ mɛ.

¹³ Nyɛ wà ha mpyi yyefuge e yii shwɔhɔl'e, urufoo u Kile jáare. Wà ha mpyi funntange e, urufoo u Kile shéere ná myahigil'e. ¹⁴ Kampyi yii wà na yà, urufoo u dánafeebii

kacwɔnribii yyere pi i mpa Kile náare u na, pi i sɛnmpe tiri u na* Kafoonɔ mɛge na. ¹⁵ Kileɲarege ká mpyi ná daniyaɲi i, yaɲi sí n-cùuɲɔ, Kafoonɔ Kile sí u yirige. U aha nta u à kapegii pyi, Kile sí cyi yàfa u na.

¹⁶ Lire kurugo mii cɛnmpyiibii, yii a yii kapegigii yu yiy'á, yii raa Kile náare yiy'á, bà yii si mpyi si ticuumpe ta mɛ. Sùpyaɲi u à tí Kile yyahe taan ke, uru Kileɲarege maha mpyi ná fàhe e sèl'e. ¹⁷ Yii sɔnɲɔ Kile tɔnntunɲi Eli na, u mpyi sùpya wuu fiige. U à Kile náare ná u zòmbilini puni i, na zàha kà mpa mɛ. Nyɛ mà lwɔ lire tɛni na, mà sà nɔ yyee taanre ná yinye baani na, zàha nyɛ a pa mɛ. ¹⁸ Lire kàntugo ka u u Kile náare sahaɲki, ka zàhe si mpa cire ná sùmaɲi na, ka yi i yasɛɛ pyi.

¹⁹ Mii cɛnmpyiibii, Kile kuni li nyɛ sɛɛɲi kuni ke, wà ha fwordo lire e, ka yii wà si urufoo yɛɛ, ka u u núr'a pa jyè l'e, lir'à ɲwɔ. ²⁰ Yii li cè na shinɲi u à kapimpyiɲɛ yɛɛ, ka u u láha cyi na ke, urufol'à u shwɔ kwùɲi na. U mɛɛ ká nta u à kapegii niɲyahagii pyi, Kile sí cyi yàfa u na.

* 5:14 Pii maha jwo: «pi i sɛnmpe wu u na.»

Pyeri lɛtɛɛŋi niŋcyiŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Tùntunmpii kɛ ná shuunniŋi Yesu mpyi a cwɔ̀nɔ̀rɔ̀ ke, Pyeri mpyi uru wà. Pyeri ná u sìŋɛɛŋi Andire mpyi maha fyaabii cwôre Galile baŋi i. Nka Yesu à pi yyere ke, ka pi i fyácyaaŋi yaha maa ntaha u fye e. U à pa dùgo nìnyinŋi na ke, ka Pyeri sì wá na Jwumpe Nintanmpe yu na ntùuli.

Nye Pyeri à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun dánafeebil'á, pire mpiimu pi à caala a tɛ̀n tɛ̀n Azi kùluni i ke. Lire pi maha mpyi niŋjaa Turiki. Lire tɛ̀ni i, dánafeebii mpyi yyefuge e wani. Lire kurugo Pyeri à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun pi á, maa màban le pi e. U à pi funŋɔ cwo na Kile à yaaya niŋcɛnyɛ bégel'a yaha pi mɛɛ na nìnyinŋi na, pi sì yire ta tɛ̀ni i Yesu sì núru n-pa dɛ̀nyɛŋi i ke. Lire kurugo pi à yaa pi kwôro Kile kuni i, ali pi méɛ ká mpyi yyefuge e. Kile yabiliŋi u sì raa pi kàanmucaa. U à li cya pi á na pi a fyáge Kile na, pi i pi shiŋɛɛbii kyaa táan piy'á, mpii pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i ná pi e mɛ, pi a jaare jaaranƙanna niŋcɛnne na pire shwôhól'e. U à li cya pi á mú na pi Yesu Kirisita pyiŋkanni lwó: u à kyaala, mà li ta u nyɛ a kapii pyi mɛ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Pyeri u nyɛ Yesu Kirisita tùntunŋɔ ke, mii u à nge lɛtɛɛŋi sémɛ mà tun yii Kile niŋcwɔ̀nribil'á, yii mpiimu pi à tɛ̀n tɛ̀nn'a màha mu à jwo nàmpwuun Pɔ̀n ná Galati ná Kapadòsi ná Azi ná Bitini kùligil'e ke. ² Mà tàanna ná Tufooni Kile karigii puni jɛ̀cɛ̀ŋi i, u à yii cwɔ̀nɔ̀rɔ̀ fo tɛ̀mɔ̀ni i mà pyi u wuu, u Munaani cye kurugo, bà yii sì mpyi sì Yesu Kirisita jwɔ̀mɛɛni cù, u sìshange sì jaarag'a wà yii na sì yii fɛ̀niŋɛ mɛ.

Kile u jwɔ̀ yii na, u u yyɛniŋke kan yii á sèl'e.

Dánafeebii sònnɔ̀re tatahage kani

³ Wuu Kafooni Yesu Kirisita Tunŋi Kile à yaa u kêe! U à sàa jùjaara ta wuu na sèe sèl'e, lire kurugo u à wuu pyi shiŋfɔ̀nmii, Yesu Kirisita jɛ̀ŋi cye kurugo mà fworɔ̀ kwùŋi i, bà wuu sì mpyi sì sònnɔ̀rɔ̀ tatahaga niŋcɛnɛ ta ⁴ nìnyinŋi yaayi kurugo mɛ. U à yire yal'a yaha u wuubii mɛɛ na. Yire yaayi nyɛ na ŋkɛɛge mɛ, yi nyɛ na jwóre mɛ, là nyɛ na fworɔ̀ yi sìnampe e mɛ. Kile à yire yaha wani nìnyinŋi na yii yyaha na, ⁵ maa yii màra u fànhafente funŋke e, yii daniyaŋi cye kurugo yii zhwoŋi mɛɛ na, uru ŋgemu u à bégel'a kwò, ná u sì n-pa n-cyêe dɛ̀nyɛŋi canŋkwage ke.

⁶ Lire l'à yii funnyi pyi y'à táan sèl'e, ali mà li ta yii nyɛ ŋgahaŋi shiŋi puni i numɛ, yii sì n-jà lire fylinne mɛ, lire nde na nyɛ tɛ̀re nimbilere kyaa. ⁷ Uru ŋgahaŋi jùŋke ku nyɛ sì yii daniyaŋi tayyérege cè. Sɛɛnŋi u nyɛ yakwɔ̀go ke, sɛɛnbuubii maha u le nage e, sì jɛ̀cè kampyi u à jwɔ̀. Lire pyiŋkanni na, yii daniyaŋi u à pwóro sɛɛnŋi na sèe sèl'e ke, ŋgahaŋi maha nɔ̀ yii na, bà uru shi sì mpyi sì jɛ̀cè mɛ. Lire e yii daniyaŋi sèe wuŋi kurugo, canŋke Yesu Kirisita sì uye cyêe ke, yii sì ŋkɛɛŋi ná pèente ná mɛtange ta kuru canŋke. ⁸ Yii méɛ nyɛ yii sàha ntêl'a u nya mɛ, u kyal'à táan yii á, yii jyi nyɛ u na mɛ, ŋka yii à dá u na. Funntange ku nyɛ yii e ke, kuru mpèenŋi kurugo sùpya sì n-jà ku jwo nɔ̀ ku tɛ̀geni na mɛ, ⁹ jaha na yɛ ndemu kurugo yii à daniyaŋi pyi ke, yii sì lire ta, lire li nyɛ Kile sì yii shwò.

¹⁰ Kile tùntunmpil'à uru zhwoŋi kani yyaha cya sèe sèl'e, tɛ̀ni i pi à jwo kuru Kile màkange kyaa na, kuru ŋkemu Kile à yaha yii yahare e ke. ¹¹ Kirisita Munaani* li mpyi pi e ke, lire mpyi a li cyêe pi na na Kirisita sì n-pa n-kyaala, kuru kyaage kàntugo, u sì pèene ta. Pi la mpyi sì cyire karigii tèepyiini ná cyi pyiŋkanni cè. ¹² Kile mpyi a li cyêe pi na na karigii shɛnɛ pi mpyi na yu ke, na pi yabilimpil'á wogii bà mɛ, ŋka yii wogigii cyi. Nye

* **1:11** Kirisita Munaani ná Kile Munaani nyɛ niŋkin.

ninjaa, Jwumpe Nintanmpe jwufeebil'à cyire karigii jwo yii á Kile Munaani cye kurugo, Kile à lire ndemu yaha a yíri nìnyinji na ke. Ali Kile mèlekèebii na jcaa si cyire karigii yyaha cè.

Dánafeebii naaranjanni

¹³ Lire kurugo yii yákilibii yaha báaraŋi na tèrigii puni i, yii i jɔcû yiye na, Kile sí n-pa jwɔ yii na si ndemu pyi yii á, Yesu Kirisita cannuruge ke, yii i yii sònɔɔre puni taha lire na. ¹⁴ Yii i Kile jwɔmɛni cû, yii jyii karigii yii mpyi a fyâha na mpyi mà ta yii sàha Yesu Kirisita cè mɛ, yii i cyire jwɔ yaha. ¹⁵ Yii i mpyi fyɛnmɛ sùpyii yii kapyiɛnkii puni i, bà yii yyerefooni Kile à fɛniɛ mɛ. ¹⁶ Yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na: «Yii pyi fyɛnmɛ sùpyii, naha na yɛ mii à fɛniɛ†.»

¹⁷ Kile u maha sùpyire puni sàra mà tàanna ná pi kapyiɛnkil'e ke, uru jye a wà pwɔɔɔ wà na mɛ. Ná yii maha u yiri yii Tunji yii jareyi i, lire kurugo, yii a yii karigii puni pyi ná u yyaha fyagare e, mà yii yaha nge diɛyɛni i nàmpwuun fiige. ¹⁸ Yii à li cè na Kile à yaage nkemu tɛg'a yii jùɔ wwu yii naaranjanni laaga baa wuuni i, yii mpyi a lire ndemu ta yii tulyey'á ke, kuru jye yakwɔgɔ wyɛɛni ná sɛɛni fiige mɛ. ¹⁹ Nka u à yii jùɔ wwu ná Kirisita sìshange longara woge e. Uru u à uye pyi sàraga mpàbili fiige wuu kurugo, ndemu li jye cwɔ cyaga baa ná fwɔnrɔ baa ke. ²⁰ Mà jwo diɛyɛni u dá ke, Kile mpyi a u cwɔnrɔ lire mɛ na. Ncyii tèrigii nizanɛkil'e, Kile à u pyi u à pa yii kurugo. ²¹ Uru cye kurugo yii à dá Kile na, uru ngemu u à u jè a yige kwùni i, maa u pèe, bà yii daniyani ná yii sònɔɔre si mpyi si ntaha Kile na mɛ.

²² Yii à jɛɛ sɛɛni jwumpe na ke, lir'à yii zòmɛpyaagii fɛniɛ, maa yii pyi yii à yii cɛnmpyiibii kyaa táan yiy'á ná funvyinge e. Lire e yii yiye kyaa táan yiy'á ná yii zòmɛpyaagii puni i. ²³ Yii li cè na yii à pyi shinfɔnmii, nùguzhiŋi u maha fwɔnrɔ ke, uru cye kurugo bà lir'à pyi mɛ, nka nge u jye u jye na fwɔnrɔ mɛ, uru cye kurugo lir'à pyi, uru u jye Kile jwumpe, pu na jye jyii na, pu jye na nkɛɛni mɛ. ²⁴ Naha kurugo yɛ y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na:

«Sùpyani na jye mu à jwo jyeɛpurugo,
u sìnampe na jye mu à jwo jyege yafyɛɛnrɛ.
Jyege maha waha, ku yafyɛɛnr'a sì mɛn'a wu,

²⁵ nka Kafooni Kile jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa†.»

Puru jwumpe sí pu jye Jwumpe Nintanmpe p'à jwo yii á ke.

2

¹ Lire e ke yii láha pege karigii shini puni ná nàjwɔhɔre karigii shini puni na. Yii àha fyɛnmɛ tò wwomɔ na mɛ, yii i láha jyiɛɛnni ná jwoore shini puni na. ² Bà jirimpe lage maha mpyi pɛnmpɛnyɛge na mɛ, yii Kile Jwumpe lage yaha ku pyi yii na amuni, puru jwumpe na jye yii á mu à jwo jirimpe yabilini, bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i yii zhwoŋi mɛ na mɛ, ³ naha na yɛ yii à li cè jwɔɛnkanni na Kafooni à jwɔ ke.

Yesu u jye bage kafaage sèe woge bage mbini na

⁴ Yii file Kafooni na, uru u jye kafaage jyii woge, sùpyir'à cyé nkemu na ke. Nka Kile à ku tayyérege nya k'à pèe, maa ku cwɔnrɔ. ⁵ Yii yabilimpɛni na jye kafaaya jyii wuyo, lire e yii wà yiye na, yii i mpyi бага, Kile Munaani sí n-tɛɛn nkemu i ke, yii i mpyi Kile sàragawwuubii kurunɔ, Kile Munaani sí nkemu pyi k'a sàrayi nintanyi wwu Kile á Yesu Kirisita cye kurugo ke. ⁶ Yii li cè na y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na:

«Yii wíi, mii à kafaaga cwɔnrɔ,
ku tayyéreg'a pèe sèl'e.

Mii sí ku pyi bage kafaage sèe woge bage mbini naSiyɔn kàhe e.
Shinji u à dá ku na ke,

† 1:16 Levitiki 11.44, 45; 19.2 ‡ 1:25 Ezayi 40.6-8

urufuoo sì n-sì n-sílege mɛ*.»

⁷ Yii pi à dá ku na ke, yii nùnyi sí n-yîrige. Nka mpíi pi nyɛ pi nyɛ a dá ku na mɛ, y'à sɛmɛ Kile Jwumpe Semɛnɪ i na:

«Bafaanribil'à cyé kafaage nkemu na ke,

kuru k'à pa mpyi bage kafaage sɛe woge bage mbiini na†.»

⁸ «Kafaaga ku nyɛ ku ki, sùpyire maha búruge nkemu na ke, fáaga ku nyɛ ku ki, nkemu ku maha sùpyire pyi ti i ncwo ke‡.»

Pi nyɛ na Kile Jwumpe kurigii jaare mɛ, lire kurugo pi maha ncwu. Lire yahare e Kile mpyi a pi yaha.

⁹ Nka yii pi ke, yii na nyɛ supyishi, Kile à ngemu cwɔɔnrɔ ke, Saannɪ Kile sáragawwuubii kurunke ku nyɛ yii, maa mpyi Kile kɪni shiin, maa mpyi sùpyii, Kile à mpiimu nùɲɔ wwû, bà yii si mpyi s'a u kakyanhala karigii nimpɲiinkii shɛnrɛ yu mɛ. Uru u à yii yyer'a yige numpini i, maa yii le u bɛɛnmpe e, puru pu nyɛ bɛɛnmpe sɛesee wumpe. ¹⁰ Tɛni l'e, yii mpyi na sàha nkɔwɔ a pyi Kile shiin mɛ, nka numɛ, yii à pyi Kile shiin. Tɛni l'e, Kile mpyi na sàha nkɔwɔ a nùjaara ta yii na mɛ, nka numɛ, u à nùjaara ta yii na.

Dánafeebil'à yaa pi piye jaaranɲkanni cè

¹¹ Mii ntàannamacinmpyibii, yii na nyɛ nge dɲyɛnɪ i mu à jwo nàmpwuun, kùshee fiige, lire kurugo mii na li caa yii á, yi raa yiye kàanmucaa sùpyanɪ nyii karigii nimpegigii na, cyire karigii maha yii tũnni Kile kuni i. ¹² Mpíi pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i ná yii e mɛ, yii yii jaaranɲkanni cè pire shwɔhɔl'e. Lire e pi mɛɛ ká a fini na ntare yii na na yii à kapii pyi, pi sí raa yii kacɛnɲkii jaa si Kile pɛe canɲke u sí n-pa fworɔ pi na ke.

¹³ Kafoonɪ kurugo, yii yiye tɪrige nùɲufɛebii pun'á: yii yiye tɪrige saanbwɔh'á, uru u nyɛ pi puni nùɲɔ na, ¹⁴ yii yiye tɪrige fànhafɛebil'á, pire mpiimu pi à tɪɲɛ saanbwɔhe cye kurugo, bà pi si mpyi s'a kapimpyibii tũnni s'a kacɛnmpyibii kêre mɛ. ¹⁵ Yii li cè na Kile nyii wuuni li nyɛ yii a kacɛnɲkii pyi, bà yii si mpyi si supyikuuyi funɲɔ baa wuyi ɲwɔyi tò yi funɲɔ jwumpe na mɛ. ¹⁶ Yii nyɛ bilere e mɛ. Yii a jaare yii a ntàanni ná lire e, nka yii àha lire tɛɛɛ fyɪnmɛ tò wwomɔ na s'a kapegigii pyi mɛ. Yii pyi Kile bilii. ¹⁷ Yii a sùpyire puni pɛre, yii yii cɪnmpyibii kyaa táan yiy'á, yii raa fyáɛ Kile na, yii raa saanbwɔhe pɛre.

Bilibil'à yaa pi Kirisita pyiɲkanni lwɔ yyefuge tɛrigil'e

¹⁸ Bilibii, yii yiye tɪrige yii nùɲufɛebil'á Kile yyaha fyagare funɲke e. Mpíi pi à ɲwɔ maa mpyi ná sùpyigire e ke, yii àha yiye tɪrige pire kann'á mɛ. Ali mpíi pi à kyán ke, yii yiye tɪrige pir'á, ¹⁹ jaha na yɛ yyefuge ku nyɛ yii ná kuru nyɛ a yaa mɛ, pi aha kuru tɛɛɛ yii ɲun'i, ka yii i ntɛɛn k'e, maa li pwɔ Kile na, lire na nyɛ kacɛnnɛ. ²⁰ Nka l'aha nta kapyimbaala yii à pyi, ka yyefugo si nɔ yii na, ka yii i ku kwú yiye e, pɛente ntire yii sí n-ta lire e yɛ? Nka yii kacɛnmpyiini kurugo, yyefugo ká yii ta, ka yii i ku kwú yiye e, lire na nyɛ kacɛnnɛ Kile á. ²¹ Yii li cè na kuru yyefuge shinɲi mɛɛ na Kile à yii yyere. Kirisita yabilin'á kyaala yii kurugo, maa lire kuni le yii taan, bà yii si mpyi s'a jaare u fyɛnɪ i mɛ. ²² U nyɛ a kapiini là tufiige pyi mɛ, kafɪnara jwumɔ nyɛ a fworɔ u ɲwɔge e mà ɲya mɛ§. ²³ Pi à u cyahala, u nyɛ a cyáhii nkoo láha pi na mɛ, pi à u kyérege, u nyɛ a pi fùguro mɛ, nka nge u sí n-pa sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiɲkil'e ntɪnɪ funɲke e ke, u mpyi a u wuuni yaha uru cye e. ²⁴ U à wuu kapegigii tugure lwɔ u cyeere e kworokworocige na, bà wuu si mpyi si nkɔwɔ kapegigii kàmpanɲke na, si shɪfɔnɲɔ ta, s'a jaare ntɪnɪ i mɛ. Kyaage tooy'e u à tabannayɪ ɲjɛmu ta ke, yire cye kurugo yii à cùɲɔ. ²⁵ Yii li cè na yii mpyi mu à jwo mpàa mpiimu pi mpyi piye nùɲɔ kurugo ke, nka numɛ yii à núr'a pa yii nàhafoon'á, uru u nyɛ na yii múnahigii saɲcwɔnnɪ sigili.

* 2:6 Ezayi 28.16 † 2:7 Zaburu 118.22 ‡ 2:8 Ezayi 8.14 § 2:22 Ezayi 53.9

3

Cilenenambaabii ná nambajicyeebii kani

¹ Nye lire pyin'kanni na, cyeebii, yii yiye tîrige yii nambaabil'á. Lire e ali li méé ká nta pi pi lire a nye Kile jwumpe na me, bà pire si mpyi si jyè Kile kuni i yii toron'kanni cye kurugo, mà ta yii nye a yaaga jwo pi á me, ² naha na ye yii toron'kanni ná yii sùpyigire sí pi yyaha jî. ³ Yii àha yii wuuni kwò njaha pùcyage yaleere nden' kanni na, mu à jwo nùmpwooni ná sèen'ni pùcyage yaayi nden' ná vaa'nyii longara wuyi nden' na me. ⁴ Nka pùcyage yaleere ti nye zòmbilini i ke, yii a tire caa. Tire nye na nkèege me, tire yaleere ti nye nùmpin'ke ná zòmpyi'ini, kuru ku nye pùcyage sèe woge yaleere Kile á. ⁵ Tèecyiini i, cyeebii pi mpyi a piye pwò Kile na, maa pi sòn'jore taha u na ke, pire mpyi maha piye tîrige pi nambaabil'á, lire li mpyi pire pùcyage longara yaayi. ⁶ Amuni Sara mpyi. U mpyi a Ibirayima jwòmèeni cû fo u mpyi maha u pyi: «mii kàfoon'ji». Nye ninjaa, yii pi nye Sara pworibii, nka fo yii aha a kacenn'kii pyi, maa mpyi yii nye a yaaga yaha k'à yii fùgur'a láha lire na me.

⁷ Lire pyin'kanni na mú, nambaabii, yii yiye cyeebii cùmu lemè jwò, naha na ye cèere na nye yaaga nkemu fânhe k'à cyéere yii woge na ke. Kile à jwò wuu na maa shì'ni nin'kwombaan'ji ngemu kan wuu á ke, yii ná yii cyeebil'à uru ta sijn'yan. Lire e yii pi le njire e, bà li si mpyi yaaga kà njà yii Kile narege pyi kà raa nòni Kile na me.

Dánafebil'à yaa pi kwôro kacenn'kii mpyi'ni na, ali pi méé ká ngaha ta l'e

⁸ Nwonyega nin'kin na, yii yiye sòn'jore pyi nin'kin, yii i mpyi ná fun'jò nin'kin i, yii i yiye kyaa táan yiy'á cìmpworoge e, yii raa nùnaara taa yiye na, yii i yiye tîrige yiy'á. ⁹ Yii àha kapii tège kapii fwoo tò me, yii àha cyàhii tège cyàhii nkoo láha me. Nka yii a jwó leni pi á, naha na ye lire méé na yii à yyere, jwón'ji jwòmèeni Kile à lwó yii á ke, bà yii si mpyi si uru ta me. ¹⁰ Yire y'à sémè Kile Jwumpe Semè'ni i na:

«Shin maha shin la ku nye si shì ta,
u canmpyaagii si ntáan u na ke,
urufol'à yaa u láha jwumpimpe njwun'ji
ná kafinare na.

¹¹ Urufol'á u laaga tòn pege na,
u raa kacenn'kii pyi,
u u uye waha u raa yyepin'ke caa
u ná sùpyire sannte shwòhòl'e,

¹² naha na ye mpìi pi à tí ke,
Kafoon'ji Kile maha pire kàanmucaa,
u maha nin'gyiini pèrè maa pi jareyi núru.

Nka mpìi pi nye na kapegigii pyi ke,
Kafoon'ji sí yyaha kèen'je pir'á si pi tòn*.»

¹³ Nye yii aha yiye pwò kacenn'kii mpyi'ni na, jofoo u sí yii kyéerege ye? ¹⁴ Yyefugo méé ká nò yii na yii ntì'ni kurugo, yii li cè na yii wuun'à jwò. Mpìi pi nye na yii kyéerege ke, yii àha raa fyáge pire na me, yii àha yii yákilibii yaha pi wùrugo me†. ¹⁵ Nka yii nye Kirisita kafente na ná yii zòmpyaagii puni i. Sòn'jore tatahage ku nye yii á ke, tèrè o tèrè e wà sí yii yíbe kuru kyaa na ke, yii bégele tèrigii puni i yii i jwòshwòrò njicennè kan urufol'á. ¹⁶ Nka yii à yaa yii lire pyi lùtaanni ná pèente fun'jò e, ná funvyinge e. Lire e kyaa maha kyal'e pi nye na yii nùnyii tare, metange ku nye yii na Kirisita wwo'jèege e, maa kuru kèege ke, cyire karigii pyifeebii sí n-sílege. ¹⁷ L'à pwórò yii kyaala kacenn'kii mpyi'ni kurugo, kampyi Kile nyii wuuni li nye li li, mà tòro yii kyaala kapegigii mpyi'ni kurugo.

¹⁸ Yii li cè na Kirisita yabilin'ji mú à kyaala tógò nin'kin wuu kapegigii kurugo. Uru u à tíi ke, u à kwù shintiimbaabii kurugo, bà u si mpyi si yii yyaha kèen'je Kile á me. Sùpyir'à u bò naha jì'jò na, nka Kile Munaani cye kurugo u à jè a fworo kwùn'ji i. ¹⁹ Jínabii pi mpyi

* 3:12 Zaburu 34.12-16 † 3:14 Ezayi 8.12

tanwəhəge e ke, lire Munaani cye kurugo mú u à sà yi jwo pir'á na ur'à fànha ta pi na†. ²⁰ Tèecyiini i, pire pi mpyi a jùŋə kyán Kile jwumpe na Nuhu tēni i ke, Kile mpyi a u lùuni bò, ka Nuhu si bakwəge yaa. Shiin baataanre kanna pi à jyè k'e, maa shwə lùbwooni kakaare na.

²¹ Nyε kuru lwəhe mpyi na batizeliŋi kyaa yu. Numε uru batizeliŋi maha li cyēe na wuu à shwə. Lire nyε a li cyēe na wuu cyeer' à jyè mà fwəŋre láha ti na mε, ŋka lire jwəhe ku nyε wuu maha Kile jáare u wuu zòmpyaagii fíniŋε§. Wuu à shwə Yesu Kirisita jèŋi cye kurugo, ²² uru u à dūg'a kàre nìnyini na, maa sà ntēen Kile kàniŋε cyεge na. Puru funŋke e, mèlekεebii ná yaayi ninyambaayi sanŋyi yi nyε ná jùŋufente ná sífente e ke, pire pun'à kúu u á.

4

Dánafeebii pyiŋkanni nivənni

¹ Nyε ná Kirisita s'à kyaala cyeeere e, yii bégele mú ná tire sòŋŋore ninure e. Yii li cè na uru u à kyaala cyeeere e ke, uru u à fànha ta kapegigii na. ² Lire e mà lwó numε na, yii à yaa yii shìŋi canmpyaagii sanŋkii pyi yii tàanna ná Kile jyii wuuni i, yii sùpyire jyii karigii yaha. ³ Yii li cè na tēni l'e, mpíi pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, pire mpyi na piye muntanma karigii jcyiimu pyi ke, yii à mō a tōro pire muntanma karigii mpyiŋi i. Yii mpyi na silege baa karigii pyi, maa mpyi ná yaayi lapege e, maa sinmpe byii na jcwō, yii mpyi lakyanhayafee, yii mpyi sinmbyampiye, maa mpyi kacyzunmii lire s'à nūr'a pēn Kile á. ⁴ Ŋka numε, yii saha nyε na cyire kapegigii pyi ná pi e mε, lir' à pi kàkyanhala fo pi na yii jùnyi tare. ⁵ Kile sí n-pa pi yíbe lire na. Uru u sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e, jyii shiinbii bàra kwùubii na. ⁶ Lire kurugo mpíi pi à kwù ke, Jwumpe Nintanmpe mpyi a jwo pir'á mú, bà li si mpyi kwùŋi ká nō pi na sùpyire sannte fiige, pi i shìŋi nìŋkwombaani ta Kile á, u Munaani cye kurugo mε.

⁷ Karigii puni takwəŋr' à byanhara, lire e ke, yii pyi yákilifee, yii i jcwū yiye na, bà yii si mpyi si yiye pwə Kilejarege na mε. ⁸ Karigii puni nìncyiini li nyε: yii yiye kyaa táan yiy'á sèl'e, jaha na yε tàange maha pege karigii nìnyahagii kwə sùpyire ná tiye shwəhəl'e. ⁹ Yii a yiye sunmbage shuu, jwuŋyahama baa.

¹⁰ Yii shin maha shin à Kile màkange ŋkemu ta mà tàanna ná Kile yabiliŋi ku kannkanni i ke, yii yire cūmu lemε jwə, yii raa jwəge yiye na ná y'e. ¹¹ Wà ha mpyi Kile jwumpe jwufoo, urufoo jwump' à yaa p'a fwore Kile e, wà ha nta u u sùpyire sannte tère, urufoo u a pi tère ná Kile fànhe nìŋkange e, bà pèente si mpyi si ntaha Kile na karigii puni i Yesu Kirisita cye kurugo mε. Pèente ná fànhe nyε u woyo fo tèekwombaa.

Amiina!

Dánafeebii maha yyefuge ŋkemu taa ke

¹² Mii ntàannamacinmpyiibii, yyefuge e yii nyε numε ke, ali li mée ká nta kuru na yii súuge na fiige, lire nyε a yaa li pâa yii e mε, yii àha raa sòŋŋi na kani labere li nyε li li mε. Zòzhwəŋ ti nyε ti ti. ¹³ Lire bà à yaa li pyi funntanga kyaa yii á, mà li jya na yii à yii nàzhan lwó Kirisita yyefuge e. Lire e canŋke Kirisita sí u sinampe cyēe ke, kuru canŋke yii sí raa yogore si mpyi funntange e. ¹⁴ Wà ha yii cyahala mà lire jùŋke pyi na yii na nyε Kirisita wuu, yii wuun' à jwə, jaha na yε Kile Munaani li nyε sinampe wuuni ke, lire na nyε ná yii e. ¹⁵ Lire e ke yii a yiye kàanmucaa, yyefugo nyε a yaa ku nō yii wà na, mà lire jùŋke pyi na urufol' à sùpya bò, lire nyε mε mà nàŋkaaga pyi, lire nyε mε mà kapii pyi, lire nyε mε mà yii jwəyi le kani l'e, ndemu li nyε li nyε yii kur'e mε. ¹⁶ Ŋka yyefugo ká nō yii wà na, mà lire jùŋke pyi na urufol' à dá Kirisita na, urufoo ka lire pyi silege kyaa mε, ŋka u Kile kēe kuru mεge kurugo. ¹⁷ Yii li cè na Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi

† 3:19 Pii maha jwo: «sùpyire múnahigii cyi mpyi tanwəhəge e ke, lire Munaani cye kurugo mú, u à sà Kile jwumpe jwo cyir'á.» § 3:21 Pii maha jwo: «wuu maha Kile jáare ná zòvynre e.»

kapyiin kil'e, lir'à jwɔ cû Kile wuubii na mà kwà. Ná lire s'à jwɔ cû wuu na, mpíi pí à cyé Kile jwumpe na ke, di pire sí n-pyi n-jwo yé? ¹⁸ Mpíi pí à tíi ke, pire nùmpañña ntanji ká waha, lire e ke, mpíi pí jye pí jye na fyáge Kile na mɛ maa kapegigii pyi ke, di pire wuuni sí n-pyi n-jwo yé?

¹⁹ Lire kurugo mpíi pí jye yyefuge e mà lire jùñke pyi na pí na Kile jyii wuuni pyi ke, pí r'à yaa pí piye le yaayi puni Davoonji cye e, jwɔmɛɛ ninjin foo u jye u wi, pí raa kacɛnɛkii pyi.

5

Pyeri jwumpe nizanmpe dánafeebii ná pi kacwɔnribil'á

¹ Numɛ, mii sí karií làda cya yii dánafeebii kacwɔnribil'á. Dánafeebii kacwɔnrɔnji wà u jye mii yii fiige, maa Kirisita yyefuge karigii jya. U sí n-pa ná u sìnampe mpemu i ke, mii sí pà ta pur'e mú. Lire e nde mii jye na jcaa yii á ke, lire li jye: ² dánafeebii kurunke Kile à le yii cye e mpàa fiige ke, yii pire cùmu lemɛ jwɔ. Li jye a yaa li pyi mu à jwo sùpya u à yii kárama a yaha uru báarañi na mɛ, yii a u pyi u lage na, yii tàanna ná Kile jyii wuuni i. Yii àha raa u pyi nàfuu kurugo mɛ, ñka yii a u pyi ná funjɛnɛn'i. ³ Dánafeebii pí à le yii cye e ke, yii àha raa fànha cyáan pí na mɛ. Ñka yii pyi yyecyeenɛ pí á. ⁴ Lire ká mpyi, tɛni i dánafeebii kacwɔnribil'á jùñufembwòhe sí n-pa ke, yii sí kajanjwooni nisinani ta, lire jye na ñkège mɛ.

⁵ Jye nàñjiibii, yii yiye tîrige kacwɔnribil'á. Yii puni, yii yiye tîrige yiy'á, yii i yiye tège, ñaha na yé y'à séme Kile Jwumpe Semɛni i na: «Mpíi pí à piye pèe ke, Kile maha pire tún, ñka mpíi pí à piye tîrige ke, Kile maha kacɛnɛkii pyi pí r'á*.» ⁶ Lire kurugo yii yiye tîrige Kile cyége fànhañyahaga wog'á, bà u si mpyi si yii dùrugo u jyii tɛni i mɛ. ⁷ Yii yii funmpɛn karigii puni le u cye e, ñaha na yé uru u à yaha yii na. ⁸ Yii i jɛcû yiye na, yii yákili yaha yiye na, ñaha na yé yii zàmpɛnɛni u jye Sitaanninji ke, uru na ñaare na màre, maa ñkyânge mu à jwo cànragá katege wogo ku jye na ku jjiyini caa. ⁹ Yii yiye pwɔ Kile kuni i, yii i u tún. Yii li cè na kuru yyefuge ninuge e yii cìmpyiibii jye dijyɛni yyaha kurugo.

¹⁰ Ñka Kilenji u maha kacɛnɛkii shinji puni pyi ke, uru u à yii yyere Kirisita wwojɛɛge e, bà yii si mpyi si u sìnampe tɛgɛɛ baa wumpe ta mɛ. Yii sí n-kyaaalà tère nimbilere funɛn'i, ñka u sí báragá le yii e, si màban le yii e, si fànha kan yii á, si yii pyi yii yiye waha Kile kuni i. ¹¹ Fànhe jye uru wogo tɛrigii puni i. Amiina.

Jwumpe nizanmpe

¹² Silivɛn u à mii tɛg'a jje jwɔkanyi séme si yii yɛɛ. Mii cìmpworo u jye u wi, jwɔmɛɛ ninjinfoo wi. Mii à ñge lɛtɛɛni tun yii á si màban le yii e, si li cyêe yii na na kacɛnni nimbwooni Kile à pyi ke, yii yiye pwɔ lire na.

¹³ Kile à mpiimu cwɔnrɔ Babilɔnni kànhe e yii fiige ke, pí r'à yii shéere, mà bàra Marika na, uru na jye mii jya mà tàanna ná Kile kuni i. ¹⁴ Yii a cìmpworogo fwù kaan yiy'á.

Yii shin maha shin u jye Kirisita wwojɛɛge e ke, Kile u yyɛninke kan yii á.

* 5:5 Taanlinji 3.34

Pyeri lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Nge lɛtɛɛŋi i Pyeri à li cya dánafeebil'á na pi piye pwɔ Kile jwumpe na, bà pi si mpyi si já piye shwɔ cyelentiibii kafinivinibii na mɛ. Pyeri à jwɔ tàrà toronkanni nɔncenni na mà yyaha tí ná Kile kuni i, ná jwɔmɛcunte mà yyaha tí ná Kile yini zhwoŋi i (1).

Mà bàra lire na, mpíi pi jye na Kile mɛge kɛge ná pi yabilimpíi jwunjaampe e ke, u à pire toronkanni mú jwo (2). Mpíi pi jye na Kirisita mpani sigili ke, pi maha pire fwóhɔre, maa ŋko na u saha sì n-pa mɛ. Nka Pyeri à jwo na u papa tooy'à jíŋe, naha kurugo ye Kile à funŋke jíŋe si tɛni kan sùpyire pun'á, bà ti si mpyi si núru mpa tiye kan u á si shwɔ mɛ (3).

Jwumpe tasiige

¹ Mii Simɔ Pyeri u jye Yesu Kirisita báarapyi maa mpyi u túnntunŋɔ ke, mii u à nge lɛtɛɛŋi sɛmɛ si ntun yii á, yii mpíi pi à dányanɔ sɛe wuŋi ta wuu fiige ke, uru dányanɔ'á ta wuu Kileni ná wuu Shwofoonɔ Yesu Kirisita ntiiŋi cye kurugo. ² Kile u jwɔ yii na, u u yyenɔŋke kan yii á sɛl'e, Kile ná wuu Kafoonɔ Yesu kani jɔcɛni cye kurugo.

Dánafeebil'à yaa pi a naare naaranɔkanni ndemu na ke

³ Yaaga maha yaaga ku sí n-jà wuu pyi wuu shɔŋi sɛe wuŋi ta, si wuu pyi wuu wuye pwɔ Kile na ke, Kileni u à u sɔnampe ná u fàŋhe kakyanhala woge tɛg'a wuu yyere ke, uru kani jɔcɛni cye kurugo Yesu Kirisita à yire puni kan wuu á, u kileere fàŋhe funŋke e.

⁴ Puru sɔnampe ná kuru fàŋhe cye kurugo, Kile à jwɔmyahigii jcyiimu lwó wuu á ke, cyire fàŋh'à sàa pɛe, Kile sí cyire jwɔmyahigii fũŋŋɔ, yaayi lage maha ma ná dɔjyɛni kakegeyi njemu i ke, bà yii si mpyi si shwɔ yire na, si Kile pyiŋkanni lwó mɛ.

⁵ Lire kurugo yii yiye waha yii i naaranɔkanni nɔncenni bàra yii dányanɔ na, yii i Kile jɔcɛni bàra yii naaranɔkanni nɔncenni na, ⁶ yii i cùmayenani bàra Kile jɔcɛni na, yii i lùtaanni bàra cùmayenani na, yii i Kile yyaha fyagare bàra lùtaanni na, ⁷ yii i cìmpworoge bàra Kile yyaha fyagare na, yii i ntàannamagare bàra cìmpworoge na. ⁸ Cyire karigii ká ndire wà a ta yii e, cyi sí yii yaha kacɛnɔkii mpyiŋi na, si yii pyi yii tɔn ta wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita kani jɔcɛni i.

⁹ Nka cyire karigii ká mpyi cyi jye ŋgemu i mɛ, urufoo maha mpyi fyin fiige, u maha naa na jcwúu mɛ. U funŋɔ maha wwó li na na Kile à u fínɔŋ'a yige u kapyiŋjyagil'e. ¹⁰ Lire kurugo mii cìmpyiibii, yii yiye waha yii i li cyɛe yii naaranɔkanni cye kurugo na Kile à yii yyere maa yii cwɔnɔ. Yii aha a lire pyi, yafyin sì n-jà yii pyi yii búrug'a cwo mɛ. ¹¹ Lire pyiŋkanni na, wuu Kafoonɔ ná wuu Shwofoonɔ Yesu Kirisita Saanre tèekwombaa woore tajyɔnwɔge sí múgo yii á faaa.

¹² Lire kurugo mii sí raa yii funŋɔ cwo jcyii karigii na tɛrigii puni i, ali mà li ta yii à cyi puni cè a kwò, sɛenɔ jwumpe p'à jwo yii á ke, maa yiye pwɔ puru na. ¹³ Mà mii yaha jyii na, mii à li ta kacɛnɛ li jye li li, mii u a yii funŋɔ cwo tɛrigii puni i. ¹⁴ Bà wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita à li cyɛe mii na mɛ, mii à li cè na mii canmpyaagii sanɔkii nɛŋke saha jye a tɔn ŋke jɔŋke na mɛ. ¹⁵ Lire kurugo mii sí naye waha, bà li si mpyi ali mii kwùŋkwooni kàntugo yii i já a jcyii karigii yaha yiye funŋ'i mɛ.

Nàkaana jye Yesu Kirisita fàŋhe ná u mpani kani i mɛ

¹⁶ Yii li cè na jwunjyemɛ laaga baa wumɔ na bà wuu à wuye pwɔ maa wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita fàŋhe ná u mpani kyaa jwo yii á mɛ. Wuu yabilimpíi jyiigil'à u bwompe jya, ¹⁷ naha na ye canŋke u à pèente ná sɔnampe ta Tufoonɔ Kile á ke, lir'à pyi wuu jyii na. Kile u jye sɔnampe ná pèente punifoo ke, ur'à mɛ wà kuru canŋke na: «Mii Jyanɔ u jye u

nge, u kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiinkil'à táan mii á mú*.» ¹⁸ Mà wuu yaha ná u e Kile nanke nɔŋ'i, lire meɣwuuni li mpyi a fworonɔŋi na ke, wuu à li lógo.

¹⁹ Lire kurugo mú, wuu à dá Kile túnntunmpii nɔŋwuyi na sèl'e. Yii aha yiye pwɔ puru jwumpe na, lire sí n-yaa ná yii e, naha na ye pu sí yii zòmɔpyaagii fíniŋe, bà bɛɛnmpe maha nɔ numpilage e fo mà sà nɔ canke na me. Lire tɛni i Kirisita u bɛɛnmpe sí yii zòmɔpyaagii fíniŋe, bà nyɛmugo woni maha bɛɛnmpe yige me. ²⁰ Kabilini nɔŋcyiini yii à yaa yii cè ke, lire li nyɛ: jwumɔ maha jwumɔ Kile túnntunmpil'à jwo, ka pu u sɛme Kile Jwumpe Semɛŋi i ke, puru pà nyɛ a fworonɔŋi pi yabilimpil'e me†, ²¹ naha na ye Kile túnntunɔŋi wà tufiige nyɛ a li yige uye e s'a Kile túnnture yu me, nka Kile Munaani li mpyi a pi yaha Kile túnnture njwunɔ na.

2

Cyelentiibii kafinivinibii kani

¹ Bà kafinivinibii pɔi mpyi a piye pyi Kile túnntunmiilzirayeli shiinbii shwɔhɔl'e me, amuni li mú sí n-pa n-pyi yii á. Cyelentiibii kafinivinibii pɔi sí n-pa n-yiri yii shwɔhɔl'e, pi jwumpe sí n-pyi kafinara, s'a kakyaare pyi. Kafoonɔ u à pi nɔŋɔ wwú ke, pi sí uru cyé, nka pi yabilimpilii nɔŋpyiini sí kakyaare pyi ti pàl'a nɔ pi na. ² Shinɔyahara sí n-taha pi fye e pi silege baa karigil'e. Pi kapyiinkii sí sɛɛni kuni mege pɛn. ³ Nàfuunɔ kani sí tatɛɛnge fô pi na, lire kurugo, pi sí raa yii cyeyaayi fɔɔnɔŋi raa shuu yii na ná pi nɔwɔtanyi i. Nka mà lwó fo tɛmɔni i, Kile à bégele si pi sàra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e. Li saha si mɔ me, Kile sí pi shi bò.

⁴ Yii li cè na mèlɛkɛɛbii pi mpyi a kapegigii pyi ke, Kile nyɛ a li táan pire na me. Nka u à pi wà Jahanamanɔ numpini i, canke u sí pi sàra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e ke, na kuru canke sigili, pi si n-jà piye shwɔ lire numpini na me. ⁵ Yii li cè na mpɔi pi mpyi pi mpyi na fyáge Kile na Nuhu tɛni i me, Kile nyɛ a li táan pire na mú me, u à lùbwooni tɛg'a pire puni shi bò. Nka Nuhu u mpyi maha yi yu lire tɛni sùpyir'á na pi a katiigii pyi ke, Kile à uru shwɔ tire kakyaare na, mà bàra shiin baashuunni na. ⁶ Yii li cè mú na u à Sɔdɔmu ná Gɔmɔri kànyi shi tò, maa yi súug'a pyi cwɔnrɔ yi kapegigii kurugo. Mpɔi pi nyɛ pi si n-pa raa fyáge Kile na me, u à nde pyi mà tɛg'a pire yeɛ. ⁷ Nka Loti u mpyi a tɔi, ná u mpyi pire silege baa shiinbii shwɔhɔl'e, ná pi kapyiinkii mpyi a u tɛgɛ ta ke, Kile à uru shwɔ tire kakyaare na. ⁸ Uru u mpyi a tɔi maa mpyi tɛnni i ná tire sùpyire e ke, u mpyi maha ti nja silege baa karigii tapyige e, maa ti laaga baa jwumpe nɔŋjwumpe núru canna maha canna. Lire mpyi a pyi u á kayana. ⁹ Nyɛ ncyii karigii pun'à li cyêe wuu na na mpɔi pi à piye pwɔ Kafoonɔ Kile na ke, u sí n-jà pire yige kawagil'e, si shinpiibii yaha raa canka sigili, kuru canke u sí pi sàra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e, si ngaha nɔ pi na. ¹⁰ Mpɔi pi nyɛ na ñirili pi yabilimpilii nyii karigii kurugo, maa katupwɔhɔyi pyi, maa Kafoonɔ fànhafente njini fare ke, nde li sí n-pa pire ta ke, lire lemp'à pi a tòro.

Pire cyelentiibii kafinivinibii nyɛ na fyáge me, pi maha piye pɛre. Yaayi yi nyɛ ná pɛente e nɔŋi na ke, pi maha yire fare. ¹¹ Mà li ta ali mèlɛkɛɛbii pi nyɛ ná Kile e ná pi tayyɛreg'à fànha tò pire kafinivinibii woge na fànhe ná sífente e ke, pire nyɛ a sɔi na nyɛg'a pire cyahala me. ¹² Nka pire cyelentiibii kafinivinibii na nyɛ funnɔ baa sige yaaya fiige, njemu yi nyɛ nɔŋi ná mbɔni laage e ke, yaayi y'á fànha tò pi tacenke na ke, pi maha yire njini fare. Pi shi sí n-pa n-tò sige yaare fiige. ¹³ Lire e kapiini pi à pyi ke, kapii li sí n-tɛgɛ lire fwooni tò pi á. Na silege baa karigii pyi sùpyire nyii na, ali canke e, lire l'à táan pi á. Kɛgɛmpe karigii ná nɔwɔhɔmpe karigii kanni cyi à pi yyaha nɔ. Cyire maha sùpyire wuruge, pi aha a wwú ná yii e kataangii na, pi maha yii meyi kɛge. ¹⁴ Jacwɔre kanni t'à pi yyaha nɔ, pi nyɛ na nkanre kapegigii mpyi na taan me. Mpɔi pi nyɛ pi sàha fànha ta Kile kuni i me, pi

* 1:17 Macwo 17.5; Marika 9.7; Luka 9.35 † 1:20 Pɔi maha jwo: «Wà si n-jà Kile túnntunmpii jwumpe nɔwɔhe cè ná ma yabilinɔ yákilifente e me.»

maha pire yákilibii kéenŋi ná pi jwɔtanyi i. Pi yákilibii pun'à taha nàfuunŋi na, pi à láŋa. ¹⁵ Pi à kuni njɛcenni yaha maa kumpiini lwó Beyori jyanŋi Balamu* fiige. Wyéŋi lage mpyi maha uru yaha ntiimbaanŋi karigii na. ¹⁶ Nka Kile à u faha u ntiimbaanŋi kurugo, maa dùfaanŋa pyi k'à sùpyii mɛɛ jwo ná u e. Ka lire si mpyi kaŋuŋɔ mà Kile tũntunŋi Balamu pyi u à láha u funŋɔbaara karigii na.

¹⁷ Nyɛ pire cyelentiibii kafinivinibii na nyɛ laaga baa, pi na nyɛ mu à jwo lwɔhɔ baa lùbilii, pi na nyɛ mu à jwo kilewwoo kafɛɛg'à ndemu fwɔ a tòro ke, kyaage ku nyɛ na pi sigili numpini cyage e. ¹⁸ Jwumbwompe laaga baa wumpe pi maha yu. Mpii pi à fwororo kumpiini jaarafeebii ŋgwòŋi i kàavo ke, pi maha pire yákilibii kéenŋi ná pi silege baa karigil'e, cyire cyi à táan pi á. ¹⁹ Pi maha jwo na pire sí pi yige bilere e, mà li ta pi yabilimpai na nyɛ kapegigii bilere e, tire ntemu ti sí kakyaare nɔ pi na ke. Yii li cè na yaaga maha yaaga k'à fànha ta mu na ke, mu maha mpyi kuru biliwe.

²⁰ Sèŋi na, wuu Kafoonŋi u nyɛ wuu Shwofoonŋi Yesu Kirisita ke, mpii pi à fwororo diŋyɛŋi katupwɔhɔyi i uru kani jɛcɛŋi cye kurugo ke, cyire karigii ká núr'a pi cù maa fànha ta pi na, nde li sí n-pa pirefee ta ke, lir'à pi mà tòro njɛcyiini na. ²¹ Li mú bá mpyi a pwɔrɔ pi á, pi àha kuni nintiini cè mɛ, mà tòro pi li cè pi i núr'a kàntugo wà Kile tonŋi na, u à uru ŋgemu kan pi á ke. ²² Tàanlini sùpyire maha yu na:

«Pwunŋ'á nùru u tũgur'á» ke,

ná nde pi maha yu na:

«Caanŋ'á wùli, maa ntíl'a sà uye máanŋa yòoge e» ke,
lire li nyɛ mpii shiinbii wuuni.

3

Kafoonŋi Yesu Kirisita mpanŋi kani

¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, mii sémenŋi shɔnwunŋi u nyɛ ŋge mà tũugo yii á. Pire sémebii shuunnŋi puni i, mii à yii funŋɔ cwo yii kàlanŋi nintanŋi na, si yii yákilibii múgo, ² Kile tũntunmpil'à jwumpe mpemu jwo fo tèemɔni i, mà bàra Kafoonŋi u nyɛ Shwofoonŋi ke, kàlanŋi ur'à jwo u tũntunmpil'á, pi à jwo yii á ke, bà yii si mpyi si funŋɔ cwo uru na mɛ. ³ Kabilini njɛcyiini yii à yaa yii cè ke, lire li nyɛ: diŋyɛŋi canzanŋyi i, sùpyire tà sí n-pa a yii fwɔhɔre. Pi sí raa pi nyii karigii pyi, s'a yii fwɔhɔre na: ⁴ «Yesu à li jwɔmɛɛni lwó na uru sí nùru n-pa, taa u sí nyɛ ke? Mà lwó wuu tulyey'à kwú ke, karigii puni saha nyɛ cyi talyɛge e diŋyɛŋi tèesiini fiige.»

⁵ Nyɛ tire sùpyire nyɛ na jɛɛg'a tɛɛn li taan, na nɛnyinŋi ná jɛŋk'à yaa l'à mɔ mɛ. Kile à yire yaa u yabilinŋi jwɔjwumpe cye kurugo. U à jɛŋke yige lwɔhe e, maa ku ná lwɔhe tɛgeni wwú. ⁶ Nyɛ kuru lwɔhe k'à diŋyɛŋi ná u funŋɔ yaayi puni lyí tèecyiini i. ⁷ Nka numɛ, Kile jwɔjwumpe cye kurugo mú, nɛnyinŋi ná jɛŋk'à bègel'a yaha nage mɛɛ na. Canŋke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiŋkil'e ke, u à yi bègel'a yaha kuru canŋke mɛɛ na. Mpii pi nyɛ pi nyɛ na fyáge u na mɛ, u sí pire shi tò kuru canŋke.

⁸ Nka mii ntàannamacinmpyiibii, kabile ninŋin na nyɛ wani, yii àha funŋɔ wwú lire na mɛ, lire li nyɛ: canmbilini ninŋinŋi na nyɛ Kafoonŋi á mu à jwo yye kampwoo (1.000), yye kampwoo sí nyɛ u á mu à jwo canmbile ninŋin. ⁹ Jwɔmɛɛni Kafoonŋi à lwó ke, u sì mɔ ná u nyɛ a li fũŋɔ mɛ, ali mà li ta pii na sɔnnŋi na u à li yaha l'à mɔ fũŋɔmbaa. Nka yii li cè na u à funŋke jɛŋe ná yii e, naha na yɛ u la nyɛ sùpyanŋi wà tufiige u pɔɔn u nũmpanŋke e mɛ, ŋka u la nyɛ sùpyire puni si ti toronŋanni kéenŋe. ¹⁰ Yii li cè na Kafoonŋi cannuruge sí n-pàa sùpyire e, bà nàŋkaanŋi maha mpàa cyagefol'e mɛ. Kuru canŋke, nɛnyinŋi sí n-tòro ná tũmbwɔh'e, u funŋɔ yaayi sí ja, diŋyɛŋi ná u funŋɔ yaayi puni sí n-kwò.

¹¹ Ná yire yaayi puni sí n-pa n-kwò lire kwòŋkanni na, lire e ke, yii a jaare jaaraŋkanna njɛcenne na, yii i yiye pwɔ Kile na, ¹² yii raa Kile canmbilini sigili, yii yiye waha bà lire

* 2:15 Wyéŋi kurugo, Balamu mpyi a Izirayeli shiinbii wurugo pi i yasunŋyi sunni (Namburu 22.4-35).

canmbilini si mpyi si wyèè nɔ mè. Kuru canṅke nage sí nìnyini súugo, si u funṅɔ yaayi puni na. ¹³ Nka wuu pi ke, bà Kile à li jwɔmɛɛni lwó wuu á mè, wuu sí nìnyini nivɔnni ná jṅke nivɔnni ta, katiigii kanni cyi sí raa n-pyi wani, lire wuu jye na sigili.

¹⁴ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, mà wuu yaha yire yaayi zigin na, yii yiye waha bà yii fyɛnmɛ wuubii ná yii tìgire cyaga baa wuubii si mpyi si nta Kile yyahe taan yyenṅke e kuru canṅke mè. ¹⁵ Yii li cè na wuu Kafoonj à funṅke jṅɛ, bà sùpyire si mpyi si shwɔ mè. Wuu ntàannamacinmpworonj Poli mú à yire séme mà tàanna ná Kile yákilifente ninṅaanre u á. ¹⁶ Cyaga maha cyag'e u à jwo jcyii karigii kyaa na u lɛɛribil'e ke, mpe jwumpe ninumpe u à jwo. U lɛɛribil'e cyeyi yà na jye wani, yire yyahacemɛ jye a táan mè. Mpii pi jye pi jye a yaaga cè mè, mà bâra mpii pi jye pi jye a fànha ta Kile kuni i mè, pire maha yire cyeyi jwumpe jwɔhe labali na yu, bà pi maha lire pyi ná Kile Jwumpe Semɛnj cyeyi sanjyi i mè. Lire e pi yabilimpai nùmpañke ntambaanj sí n-fworon pi e.

¹⁷ Jye mii ntàannamacinmpyiibii, yii pi ke, mii à yii yere mà kwò, yii a yiye kàanmucaa, tayyérege sèe woge ku jye yii á ke, bà li si mpyi shinpiibii kà njà kuru shwɔ yii na ná pi kumpiini i mè. ¹⁸ Pyinṅanni na Kile maha jwɔge yii na ke, yii a sònṅi lire na, yii raa jwɔge yiye na. Wuu Kafoonj u jye wuu Shwofoonj Yesu Kirisita ke, yii raa sì yyaha na uru jɛcènj i. Uru u à yaa ná pèente e, numɛ fo tèekwombaa. Amiina!

Yuhana lɛtɛɛŋi niŋcyiŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tũntunŋɔ. Uru u à nge lɛtɛɛŋi sém'a tũugo dánafeebil'á Azi kùluni i. U à li cyêe dánafeebii na na pi jye a yaa pi a ŋko pire jye na kapegigii pyi mɛ, pi à yaa pi a yyérelɛ pi kapegigii na, naha kurugo ye Yesu à kwû, maa pi kapegigii jyé a láha pi na.

U à li cya dánafeebil'á na pi piye kyaa táan piy'á, naha na ye Kile u à fyânha a wuu kyaa táan uy'á. Cyelentiibii kafinivinibii pii mú na mpyi wani, pir'à jwo na Yesu jye a pa sùpya diŋyɛŋi i mɛ, na Kile Jyanɛ wi kannna. Yuhana à li cya dánafeebil'á na pi a piye kàanmucaa pire na.

Jwumpe pu jye na shiŋi sèe wuŋi kaan ke

¹ Mà jwo diŋyɛŋi u dá ke, nge u mpyi wani ke, wuu à uru kyaa lógo, wuu nyiigil'à u nya, wuu à u wíi maa bwòn u na ná wuu cyeyi i. Jwumpe pu jye na shiŋi sèe wuŋi kaan ke, puru kyaa li. ² Kile à uru shiŋi cyêe wuu na. Shiŋi niŋkwombaanɛ u mpyi Tufooni Kile taan ná u à u cyêe wuu na ke, wuu à u nya, wuu na u shɛnre yu, uru kyaa wuu jye na yu yii á. ³ Ngemu wuu a nya maa u kyaa lógo ke, uru kyaa wuu jye na yu yii á, bà yii si mpyi si jyè wuu ŋgwòŋi i mɛ. Wuu pi ke, wuu ná Tufooni ná u Jyanɛ Yesu Kirisita pi jye wwoŋɛɛ. ⁴ Wuu na jcyii karigii sémɛni si ntun yii á, bà wuu funntange si mpyi si fũŋŋɔ mɛ.

Wuu à yaa wuu a jaare bɛɛnmpe e

⁵ Jwumpe wuu à lógo u á si njwo yii á ke, puru pu jye: Kile na jye bɛɛnmɛ, numpire cyaga jye a sɛi u e mɛ. ⁶ Wuu aha jwo na wuu ná uru na jye wwoŋɛɛ, mà li ta wuu na jaare numpini i, wuu na fini, wuu jye sɛɛŋi puŋ'i mɛ. ⁷ Nka wuu aha a jaare bɛɛnmpe e, bà Kile yabilinɛ jye bɛɛnmpe e mɛ, wwoŋɛɛge sí n-pyi wuu ná wuye shwɔhɔl'e. U Jyanɛ Yesu sishange sí wuu kapegigii puni jyé n-láha wuu na. ⁸ Wuu aha jwo na wuu jye na kapegii pyi mɛ, wuu na wuye jwɔ fáanɛ, sɛɛŋi jye wuu á mɛ. ⁹ Nka wuu aha ntɛɛn li taan, na wuu na jye kapimpyimii, Kile sí cyi yáfa wuu na, si ntiimbaanɛ puni jyé n-láha wuu na, naha na ye jwɔmɛɛ niŋkinfoo u jye u wi, u à tíi. ¹⁰ Wuu aha jwo na wuu jye a kapii pyi mɛ, wuu maha Kile pyi kafiniviniwe, u jwumpe jye wuu funŋ'i mɛ.

2

¹ Mii pyilibii, mii à nge lɛtɛɛŋi sémɛ si ntun yii á, bà yii si mpyi si láha kapegigii mpyinɛ na mɛ. Nka wà ha kapii pyi, tɛgɛfoo niŋcɛnɛ na jye wuu á Tufooni taan, Yesu Kirisita kyaa li, u à tíi. ² U à uye pyi sárage maa wuu kapegigii tugure lwó maa Kile lùuni tɛŋɛ. Wuu kanni wogigii kurugo bà u à uye pyi sárage mɛ, nka diŋyɛŋi sùpyire puni wogigii kurugo.

³ Wuu aha a u tonɛ kurigii jaare, lire cyé kurugo wuu sí n-cè na wuu à u cè. ⁴ Wà ha jwo na ur'à u cè, mà li ta urufoo jye na u tonɛ kurigii jaare mɛ, urufoo na jye kafiniviniwe, sɛɛŋi jye urufol'á mɛ. ⁵ Nka ngemu u jye na u jwumpe kurigii jaare ke, uru maha li cyêe na Kile kyal'à táan ur'á sɛɛŋi na. Lire cyé kurugo, wuu maha li cè na wuu ná Kile à wwò. ⁶ Wà ha jwo na ur'à wwò ná u e, urufol'à yaa u a u karigii pyi Yesu wogigii fiŋe.

⁷ Mii ntàannamacinmpyiibii, tonɛ kyaa mii à jwo yii á nge lɛtɛɛŋi i ke, to nivɔŋŋɔ bà mɛ. To niŋjye wi, canŋke na yii à jyè Kile kuni i ke, uru ton'a kan yii á kuru canŋke. Jwumpe p'à fyânha a jwo yii á ke, puru pu jye uru tonɛ niŋjyɛŋi. ⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, to nivɔŋŋɔ wi mú. Yesu Kirisita à uru tonɛ kuni jaara, yii mú sí na u kuni jaare. Numpini na ntùuli, bɛɛnmpe sèe wumpe na jɛ mà kwò. ⁹ Shinɛ u à jwo na uru na jaare bɛɛnmpe e, mà li ta u à u cìmpworonɛ kyaa pɛn uy'á ke, urufoo saha na jye numpini i. ¹⁰ Shinɛ u à u cìmpworonɛ kyaa táan uy'á ke, urufoo maha mpyi bɛɛnmpe e, yafyin jye na jɛn'a urufoo pyi u à cwo mɛ. ¹¹ Nka shinɛ u à u cìmpworonɛ kyaa pɛn uy'á ke, urufoo na jye

numpini i, u na jaare numpini i, u nye a tashaga cè uye na me, jaha na ye numpin'à u yyahe wwò u na.

¹² Mii pyibii, mii na nje sémeni si ntun yii á, jaha na ye yii kapegigil'à yàfa yii na Yesu mege na.

¹³ Tiibii, mii na nje sémeni si ntun yii á, jaha na ye mà jwo dinyenji u dá ke, ngemu u nye ke, yii à uru cè.

Nànjiibii, mii na nje sémeni si ntun yii á, jaha na ye yii à jà Sitaanninji na.

¹⁴ Mii nànkwoobii, mii à nje sém'a tun yii á, jaha na ye yii à Tufoonji cè.

Tiibii, mii à nje sém'a tun yii á, jaha na ye ngemu u nye mà jwo dinyenji u dá ke, yii à uru cè.

Nànjiibii, mii à nje sém'a tun yii á, jaha na ye yii à pyi fànhanyahaga sùpyii. Kile jwump'à tateenge wwù yii zòompil'e, ka yii i jà Sitaanninji na.

¹⁵ Yii àha dinyenji ná u funnjo karigii kyaa táan yiy'á me. Shinji u à dinyenji kyaa táan uy'á ke, Tufoonji kyaa maha ntáan urufol'á me. ¹⁶ Naha kurugo ye yaaga maha yaaga ku nye dinyenji i mu à jwo sùpyanji nyii karigii ná yaayi u maha jaa maa nyii yige yi kurugo ke, ná dinyenji karigii cyi maha ma ná yàmpeente e ke, lire là nye a fworu Tufoonji i me, nka dinyenji i cyi à fworu. ¹⁷ Dinyenji ná u nyii karigii na ntùuli. Nka shinji u nye na Kile nyii wuuni pyi ke, urufoo sí n-kwôro tèekwombaa.

Kirisita zàmpenji kani

¹⁸ Mii nànkwoobii, dinyenji tèekwooni laaga saha nye a tòn me. Y'à jwo yii á na Kirisita zàmpenji sí n-pa. Nye tènì i wuu nye nume ke, Kirisita zàmpenbii ninyahamil'à pa a kwò. Lire cye kurugo wuu à li cè na dinyenji tèekwoon'à byanhara. ¹⁹ Pi à fworu wuu shwòhòl'e, nka pi mpyi ná wuu e me, jaha na ye kàmpyi pi mpyi ná wuu e, pi mpyi na sí n-kwôro ná wuu e. Nka pi à fworu wuu shwòhòl'e ke, lir'à li cyêe na pi wà tufige mpyi ná wuu e me.

²⁰ Nka yii pi ke, Yesu Kirisita u à fworu Kile e ke, ur'à Kile Munaani le yii e, ka yii puni si sèenji cè. ²¹ Mii à nge letereji sém'a tun yii á, nka lire nye a li cyêe na yii nye a sèenji cè mà de! Yii à u cè ke, lire kurugo u à tun yii á. Yii à li cè mú na kafinara si n-jà n-fworu sèenji i me.

²² Jofoo sí u nye kafiniviniyi ye? Shinji u à Yesu cyé na Kile Njncwónrónji bà u nye u wi me, uru u nye kafiniviniyi, maa mpyi Kirisita zàmpenji. Urufol'à cyé Tufoonji ná Jyafoonji na. ²³ Shin maha shin u à Jyafoonji cyé ke, urufoo nye ná Tufoonji i me. Nka ngemu ká jee Jyafoonji na ke, urufoo mú na nye ná Tufoonji i.

²⁴ Yii pi ke, jwumpe pu nye na yu yii á mà lwó fo yii tèejyiini i Kile kuni i ke, pur'à yaa pu kwôro yii funn'i. Puru ká nkwoôro yii funn'i, yii sí n-pyi Jyafoonji wwojnee, sí n-pyi Tufoonji wwojnee mú. ²⁵ Nwómeeeni Jyafoonji s'à lwó wuu á ke, lire li nye: shiji njnkwoombaanji.

²⁶ Sùpyire ti nye na yii leni kumpiini i ke, mii à jcyii karigii sém'a tun yii á pire kyaa na. ²⁷ Yii pi ke, Kile Munaani Jyafoonji à le yii e ke, lir'à tènèen yii e. Lire e ke njòhò saha nye mà yaaga jwo yii á me, jaha na ye lire Munaani na karigii puni yyaha yu yii á. Yaaga maha yaaga li nye na yu ke, yire puni nye sèe, li nye na finì me. Nye lire e ke, l'aha ndemu jwo yii á ke, yii a lire pyi. Yii kwôro Kirisita wwojneege e.

Kile pyibii pyinjanni

²⁸ Nye mii pyibii, yii kwôro Kirisita wwojneege e, bà li si mpyi, canjke u sí núru n-pa ke, u u mpa wuu yákilibii ta pi à tènèen, k'àha nkwoô mpyi wuu á silege kuru canjke me. ²⁹ Bà yii à li cè na Kirisita à tí me, yii li cè mú na shin maha shin u maha katiigii pyi ke, urufoo maha li cyêe lire cye kurugo na uru nye Kile pyà.

3

¹ Táannjanni na wuu kyal'à táan Tufoonji á ke, yii lire kàanmucya ke! U à wuu kyaa táan uy'á fo wuu na yire Kile pyii. Kile pyii pi à sii wuu. Nde l'à dinyenji sùpyire pyi ti nye a wuu cè me, lire li nye: pi nye a Kile cè me. ² Mii ntàannamacinmpyibii, nume kóni, wuu à pyi Kile

pyii. Wuu sí n-pa n-pyi yaage nkemu ke, kuru sàha nkwo a cyêe wuu na me. Nka wuu kân'à cè, canŋke Yesu Kirisita sí n-cyêe ke, pyiŋkanni na u nje ke, wuu sí n-pyi amuni. Lire e*, pyiŋkanni na u nje ke, wuu sí u nja amuni. ³ Shin maha shin u à u sônŋore taha li na na uru sí n-pyi Yesu fiige ke, urufoo maha uye fíniŋe bà u à fíniŋe me.

⁴ Shin maha shin u nje na kapegigii pyi ke, urufoo maha Kile Saliyaŋi tûnni, naha na ye kapegigii cyi nje Kile Saliyaŋi kafuunŋkii. ⁵ Yii s'a li cè na Yesu Kirisita à pa si kapegigii shi kwò. Uru yabilinji nje a kapii pyi mà nja me. ⁶ Lire e ke shin maha shin u nje Yesu Kirisita wwoŋe e ke, urufoo si nje n-kwôro kapegigii mpyiŋi na me. Shin maha shin u à kwôro kapegigii mpyiŋi na ke, urufoo nje a Yesu Kirisita nja me, u mú nje a u cè me.

⁷ Mii pyilibii, yii àha nkwo wà yaha u yii le kumpiini i me. Shin maha shin u nje na katiigii pyi ke, urufol'à tí bà Yesu Kirisita à tí me. ⁸ Shin maha shin u nje na kapegigii pyi ke, urufoo na nje Sitaanninji wu, naha na ye mà lwó fo tasiige e, Sitaanninji na kapegigii pyi. Kile Jyaŋi kapani sí li nje si Sitaanninji kapyiŋkii shi bò.

⁹ Shin maha shin u nje Kile pyà ke, urufoo nje na nkwoŋoli kapegigii mpyiŋi na me, naha na ye Kile fànhe maha mpyi urufol'e. Ná urufoo sí nje Kile pyà, lire kurugo u si n-jà n-kwôro kapegigii mpyiŋi na me. ¹⁰ Nde l'à Kile pyilibii ná Sitaanninji pyilibii wwú piye e ke, lire li nje: shin maha shin u nje u nje na katiigii pyi, maa u cìmpworonji kyaa táan uy'á me, urufoo nje Kile pyà me.

Pyiŋkanni na wuu à yaa wuu wuu cìmpyiibii kyaa táan wuy'á ke

¹¹ Yii li cè na jwumpe p'à jwo yii á mà lwó fo yii téejyiini i Kile kuni i ke, puru pu nje: wuu wuye kyaa táan wuy'á. ¹² Wuu àha mpyi Kanji fiige me, uru na mpyi Sitaanninji wu, u à u sìnŋeŋi bò. Kanji kapyiŋkii mpyi a pi, lire kurugo u à u sìnŋeŋi bò, mà li ta u sìnŋeŋi wogigii mpyi a tí.

¹³ Cìmpyiibii, yii kyaa ká mpen diŋyeni sùpyir'á, lire ká mpâa yii e me. ¹⁴ Wuu à li cè na tènì l'e shìŋi sèe wuŋi mpyi wuu á me. Nka nume u nje wuu á, naha na ye wuu à wuu cìmpyiibii kyaa táan wuy'á. Shinji u à u cìmpyiibii kyaa pen uy'á ke, urufoo na nje kwùŋi i. ¹⁵ Shin maha shin u à u cìmpworonji kyaa pen uy'á ke, urufoo ná supyibon'á tàanna. Yii s'a li cè na supyibon'ò si n-jà n-kwôro supyibuuni na, si shìŋi nìŋkwombaanji ta me. ¹⁶ Ndemu cye kurugo wuu à tàange shi cè ke, lire li nje: Yesu Kirisita à u múnàani kan wuu kurugo. Lire e wuu mú à yaa wuu wuu múnahigii kan wuu cìmpyiibii kurugo. ¹⁷ Nàfufoo ká u cìmpworonji wà nja kanhare e, maa mpyi u nje a nèn'a u tège me, tá Kile tàange nje urufol'e? ¹⁸ Mii pyilibii, wuu tàange nje a sàa yaa ku pyi nwojwumò kanna me. K'à yaa ku pyi tàange yabilinji, nkemu ku sí raa nja wuu kapyiŋkil'e ke.

¹⁹ Lire cye kurugo, wuu sí li cè na wuu na jaare sèenji juŋ'i, wuu yákilibii mú sí n-tèen Kile yyahe taan. ²⁰ Ali wuu zòmpyaagii mée ká sì na wuu cêege karigii cyil'e, wuu li cè na Kile à fànha tò wuu zòmpyaagii na, u à karigii puni cè. ²¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, wuu zòmpyaagii ká mpyi cyi nje na wuu cêege me, wuu yákilibii sí n-tèen Kile yyahe taan. ²² Lire ká mpyi, wuu aha yaaga maha yaaga jaare u á ke, u sí kuru kan wuu á, naha na ye wuu na u tonji kurigii jaare, maa u nyii karigii pyi. ²³ Nde u à cya wuu á uru tonji funŋke e ke, lire li nje: wuu dá u Jyaŋi Yesu Kirisita na, wuu u wuye kyaa táan wuy'á bà u à li cya wuu á me. ²⁴ Shinji u nje na Kile tonji kurigii jaare ke, urufoo ná Kile maha mpyi wwoŋe, Kile ná urufoo mú maha mpyi wwoŋe. Ndemu cye kurugo wuu maha li cè na wuu ná Kile nje wwoŋe ke, lire li nje: u à u Munaani le wuu e.

4

Ndemu cye kurugo Kile tûnntunji maha jncè ke

¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, mpii puni pi nje na ma yii á, na pire na nje Kile tûnntunmii ke, yii àha ndá pi puni na me, yii a pi zòmpii shuu yii a wíi, yii i jncè kampyi Kile u à pi

* 3:2 Pii maha jwo: «naha kurugo ye».

tun, naha na ye shinnyahara na fini diɲɛɲi yyaha kurugo na pire na ɲɛ Kile tũntunmii. ² Ndemu cye kurugo Kile tũntunɲi maha ɲcè ke, lire li ɲɛ: shin maha shin u à tẽn li taan na Yesu Kirisita à pa mpyi sùpya ke, urufu na ɲɛ Kile tũntunɲo. ³ Nka shin maha shin u à jwo na uru na ɲɛ Kile tũntunɲo, maa Yesu cyé ke, urufu ɲɛ Kile tũntunɲo mɛ. Kirisita zàmpɛɲɲi tũntunɲo u ɲɛ urufu, u kyaa s'à jwo yii á na u sí n-pa, u s'à pa a kwò diɲɛɲi i.

⁴ Yii pi ke, mii pylibii, yii na ɲɛ Kile wuu. Yii à fànha ta pire kafinivinibii na, naha na ye Munaani l'à tẽn yii e ke, lir'à fànha tò diɲɛɲi sùpyire wuuni na. ⁵ Pire kafinivinibii pi ke, pire na ɲɛ diɲɛɲi wuu, lire kurugo pi maha yu mà tàanna ná diɲɛɲi jwuɲkanni i, diɲɛɲi'a sì wá na núru pi ɲwò na. ⁶ Wuu pi ke, wuu na ɲɛ Kile wuu. Shinɲi u à Kile cè ke, urufu maha núru wuu ɲwò na. Ngemu u ɲɛ u ɲɛ Kile pyà mɛ, urufu ɲɛ na núru wuu ɲwò na mɛ. Lire cye kurugo, wuu maha tũntunmpii sèe wuubii cè a wwù kafinivinibil'e.

Kile à wuu kyaa táan uy'á, wuu wuu shinɲɛɛbii kyaa táan wuy'á mú

⁷ Mii ntàannamacinmpyiibii, wuu wuye kyaa táan wuy'á, naha na ye tàang'à fworu Kile e. Shin maha shiin u à u cìnmpyiibii kyaa táan uy'á ke, urufu na ɲɛ Kile pyà, maa u cè. ⁸ Shinɲi u ɲɛ u ɲɛ a u cìnmpyiibii kyaa táan uy'á mɛ, urufu ɲɛ a Kile cè mɛ, naha na ye Kile na ɲɛ tàanga. ⁹ Pyiɲkanni na Kile à li cyèe wuu na na wuu kyal'à táan ur'á ke, lire li ɲɛ: u à u Jyaji nɲɲɲi tun u à pa diɲɛɲi i, bà wuu si mpyi si shɲi sèe wuɲi ta u cye kurugo mɛ. ¹⁰ Kuru tàange ku ɲɛ: wuu bà pi à Kile kyaa táan wuy'á mà dɛ! Nka Kile u à wuu kyaa táan uy'á, maa u Jyaji tun u à pa mpyi sàraga maa wuu kapegigii tugure lwó maa Kile lùuni tɲɛ.

¹¹ ɲɛ mii ntàannamacinmpyiibii, ná Kile à wuu kyaa táan uy'á lire pyiɲkanni na, lire e wuu mú à yaa wuu wuye kyaa táan wuy'á. ¹² Sùpya ɲyii ɲɛ a tɛg'a ɲya Kile na mɛ, nka wuu aha wuye kyaa táan wuy'á, wuu sí n-kwôro Kile wwɔɲɛge e, u tàange mú sí raa ɲaa wuu shwòhòl'e sèɲi na.

¹³ Ndemu cye kurugo wuu à li cè na wuu à wwò ná Kile e, Kile mú s'à wwò ná wuu e ke, lire li ɲɛ: u à u Munaani le wuu e. ¹⁴ Tufooni à Jyafuoni tun u à pa mpyi diɲɛɲi Shwofuoni, wuu à lire ɲya wuu nyiigii na, maa mpyi lire kani shɛɛnre jwufee. ¹⁵ Shinɲi u à tẽn li taan na Yesu u ɲɛ Kile Jyaji ke, Kile à wwò ná urufol'e, urufu mú à wwò ná Kile e. ¹⁶ Táanɲkanni na Kile à wuu kyaa táan uy'á ke, wuu à lire cè, maa dá li na. Kile na ɲɛ tàanga, shinɲi u à kwôro tàange e ke, urufol'à wwò ná Kile e, ka Kile sí wwò ná urufol'e.

¹⁷ Wuu kyal'à táan Kile á sèɲi na, lire kurugo canɲke u sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiɲkil'e ke, wuu yákilitɛɛnre wuu pi sí n-pyi kuru canɲke. Naha kurugo ye bà Yesu Kirisita mpyi nge diɲɛɲi i mɛ, amuni wuu mú ɲɛ. ¹⁸ Shinɲi u à Kile ná u cìnmpyiibii kyaa táan uy'á ke, urufu yákiliɲi maha ntẽn, naha na ye tàange sèe woge maha fyagare kwò. Yii li cè na mu aha sùpyani ɲya u u fyáge, u kapegigii sí ndemu nò u na ke, lire yyaha na u maha fyáge. Lir'à li cyèe shinɲi u ɲɛ na fyáge ke, tàange ɲɛ a ndìre wà urufol'e mɛ. ¹⁹ Wuu pi ke, Kile u à fyànha a wuu kyaa táan uy'á, lire kurugo wuu à Kile ná wuu cìnmpyiibii kyaa táan wuy'á. ²⁰ Wà ha jwo na Kile kyal'à táan ur'á, mà li ta urufol'à u cìmpworoni kyaa pɛn uy'á, urufu na ɲɛ kafiniviniwe, naha na ye mu ɲyii ɲɛ ma cìmpworoni ngemu na ke, mu aha uru kyaa pɛn may'á, Kile u ɲɛ mu ɲyii ɲɛ uru na mɛ, di uru kyaa sí n-jà n-taan mu á n-jwo ye? ²¹ Nde Kile ɲɛ na ɲcaa wuu á ke, lire li ɲɛ: uru kyal'à táan ngemu á ke, urufu u u cìmpworoni kyaa táan uy'á mú.

5

Kile à njemu jwo Yesu kyaa na ke, wuu dá yire na

¹ Shin maha shin u à dá li na na Yesu u ɲɛ Kile Nɲɲwɔnɲɔɲi ke, urufu na ɲɛ Kile pyà. Tufooni Kile kyal'à táan shin maha shin á ke, u pyiibii kyaa maha ntáan urufol'á mú.

² Wuu aha Kile kyaa táan wuy'á, maa u toni kurigii ɲaare, lire cye kurugo wuu sí li cè

na u pyìibii kyal'à táan wuu á. ³ Yii li cè, mà Kile kyaa táan may'á, lire li nyɛ: na u tonɔ kurigii jaare. Cyire sí nyɛ kapyimpɛngii mɛ, ⁴ jaaha na yɛ shin maha shin u nyɛ Kile pyà ke, urufoo maha fàhha ta dɔnyɛni na. Yaage urufoo maha ntɛg'a fàhha ta dɔnyɛni na ke, kuru ku nyɛ wuu daniyanɔ Yesu Kirisita na. ⁵ Jo u sí n-jà fàhha ta dɔnyɛni na yɛ? Shinɔni u à dá li na na Kile Jyanɔni u nyɛ Yesu ke, urufoo wi.

⁶ Yesu Kirisita à pa dɔnyɛni i, maa batize lwɔhe e, maa uye pyi sárage, u sìshang'à wu. U nyɛ a batize kanna mɛ, u à batize, lire kàntugo maa uye pyi sárage, u sìshang'à wu. Kile Munaani na yire yu wuu á, lire li nyɛ sɛɛni. ⁷ Nyɛ yii li cè na yaayi taanre yi nyɛ na Yesu Kirisita kyaa yu wuu á, yire yi nyɛ: ⁸ Kile Munaani ná lwɔhe ná sìshange. Yire taanrenɔni mú s'à bɛ nɔnkin na u kyaa na. ⁹ Nde sùpyir'à nya maa li yu ke, wuu maha nyɛge lire na, mà li ta nde Kile nyɛ na yu ke, lir'à fàhha tò sùpyire wuuni na, jaaha na yɛ Kile yabilin'à jwo u Jyanɔni kyaa na. ¹⁰ Shin maha shin u à dá Kile Jyanɔni na ke, urufol'à nyɛ Kile ninjwuyi na, maa yi yaha uye funɔni. Ngemu sí u nyɛ u nyɛ a dá Kile ninjwuyi na mɛ, urufol'à Kile pyi kafiniviniwe, jaaha na yɛ nde Kile à jwo u Jyanɔni kyaa na ke, urufoo nyɛ a dá lire na mɛ. ¹¹ Lire sí li nyɛ: Kile à shɔni ninjkwombaanɔni kan wuu á, uru shɔni na ntaa u Jyanɔni cye kurugo. ¹² Shin maha shin u nyɛ ná Jyafonɔni i ke, shɔni sɛɛ wunɔni na nyɛ urufol'à. Shinɔni u nyɛ u nyɛ ná u e mɛ, shɔni sɛɛ wunɔni nyɛ urufol'à mɛ.

Jwumpe nizanmpe

¹³ Yii pi à dá Kile Jyanɔni na ke, mii à nge letɛɛni sɛmɛ si ntun yii á, bà yii si mpyi si li cè na yii à shɔni ninjkwombaanɔni ta mɛ. ¹⁴ Wuu aha yaaga maha yaaga jaare Kile á mà tàanna ná u nyii wuuni i ke, wuu à tɛɛn ná l'e na u sí wuu jarege lógo. ¹⁵ Ná wuu s'à li cè na u maha wuu jareyi núru, lire e, wuu aha yaaga maha yaaga jaare u á ke, wuu maha li cè na wuu à kuru ta a kwò.

¹⁶ Wà ha cɔmpworonɔni wà nya u u kapii pyi, ndemu li nyɛ li sì kwùni nɔ u na mɛ, urufoo u Kile jaare u á. Kile sí shɔni sɛɛ wunɔni kan u á, kapegigii cyi nyɛ cyi nyɛ na kwùni nɔni sùpyanɔni na mɛ, cyire pyifeebii kyaa li. Nka kapiini là na nyɛ wani, lire maha sàa kwùni nɔ sùpyanɔni na. Lire kapiini shɔni pyifoonɔni kyaa na bà mii à jwo yii Kile jaare mɛ. ¹⁷ Kyaa maha kyaa l'à para tapyige e ke, lire na nyɛ kapii. Nka kapegigii puni nyɛ na kwùni nɔni sùpyanɔni na mɛ*.

¹⁸ Wuu à li cè na shin maha shin u nyɛ Kile pyà ke, urufoo nyɛ na uye yare kapegigii mpyinɔni yahare e mɛ, jaaha na yɛ Kile Jyanɔni maha urufoo sɔncwɔnnɔni sigili, lire kurugo Sitaanninɔni sì n-jà yafyin pyi urufoo na mɛ.

¹⁹ Wuu à li cè na wuu na nyɛ Kile wuu, dɔnyɛni sùpyire sannte sí nyɛ Sitaanninɔni fàhhe jwɔh'i.

²⁰ Wuu à li cè mú na Kile Jyanɔni à pa, maa wuu yákilibii múgo, ka wuu u Kilenɔni sɛɛ wunɔni cè. Wuu nyɛ Kilenɔni sɛɛ wunɔni wwɔnyɛɛ, wuu ná u Jyanɔni Yesu Kirisita wwɔnyɛge cye kurugo. Uru u nyɛ Kilenɔni sɛɛ wunɔni, ngemu u maha shɔni ninjkwombaanɔni kaan ke.

²¹ Mii pyìibii, yii a yiye kàanmucaa yasunɔni na.

* 5:17 Yii Marika 3.28-29 wíi.

Yuhana lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tũntunŋɔ. Uru u à nge lɛtɛɛŋi sém'a tũugo dánafeebii kurunke kà á. Ku mpyi a sàa táan u á. Lire e u à ku yyere: «cìmpworocwoŋi». U à ku dánafeebii yyere: «cìmpworocwoŋi pyìibii».

Yuhana à li cya pi á, pi piye kyaa táan piy'á. U à li cya mú na wà ha mpa pi á ná kàlanj waber'e, ngemu u à li cyêe na Yesu nyɛ a pa mpyi sùpya dɛnyɛŋi i mɛ, pi àha nyɛ urufoo na mɛ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii u nyɛ dánafeebii kacwɔnrɔŋi ke, mii u nyɛ na nge lɛtɛɛŋi sémɛni si ntun cìmpworocwoŋi* ná u pyìibil'á, Kile à uru ngemu cwɔnrɔ ke. Yii kyal'à táan mii á sɛɛŋi na. Mii kann'à bà yii kyal'à táan mɛ, nka mpɛi puni pi à sɛɛŋi cè ke, yii kyal'à táan pire pun'á. ² Yii kyal'à táan wuu á, naha na yɛ wuu à sɛɛŋi cè, u mú sí n-kwôro ná wuu e, fo tèekwombaa. ³ Tufoonj Kile ná u Jyanj Yesu Kirisita sí jwɔ wuu na, si jùñaara ta wuu na, si yyɛɛŋi kan wuu á, bà wuu si mpyi s'a jaare sɛɛŋi jɔŋ'i, si wuye kyaa táan wuy'á mɛ.

Wuu à yaa wuu a jaare sɛɛŋi jɔŋ'i, wuu u wuye kyaa táan wuy'á

⁴ L'à pyi mii á funntanga nimbwɔhɔ, mà li nya na mu pyìibii pìi na jaare sɛɛŋi jɔŋ'i, bà Tufoonj à li cya wuu á mɛ. ⁵ Nyɛ mii cìmpworocwoŋi, nje mii nyɛ na sémɛni si ntun mu á numɛ ke, to nivɔnŋɔ bà mɛ. Uru ton'à le wuu á, canŋke wuu à jyè Kile kuni i ke, uru u nyɛ: wuu wuye kyaa táan wuy'á. ⁶ Wu aha a Kile tonj kurigii jaare, lire li nyɛ tàange. Yire yi nyɛ na yu yii á, mà lwɔ fo yii canjyige Kile kuni i, yii a lire pyi.

⁷ Mpɛi pi nyɛ na sùpyire jwɔ fáanji na leni kumpiini i ke, pir'à nyaha dɛnyɛŋi yyaha kurugo numɛ. Pi nyɛ na nyɛg'a tɛɛn li taan na Yesu Kirisita à pa dɛnyɛŋi i ná supyicyeere e mɛ. Shin maha shin u nyɛ amuni ke, urufoo na nyɛ kafiniviniwe, maa mpyi Kirisita zàmpɛn. ⁸ Yii a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi yii àha nkwɔ wuu báaraŋi kapyiini yaha li pyi laaga baa mɛ, yii yiye waha bà yii si mpyi si u tɔɔŋi puni ta mɛ. ⁹ Kàlanj u à yyaha tíi ná Kirisita kani i ke, shin maha shin u nyɛ u nyɛ a uye pwɔ uru na mɛ, maa laaga tɔɔn uru na ke, urufoo nyɛ ná Kile e mɛ. Nka shinj u à uye pwɔ uru na ke, urufoo nyɛ ná Tufoonj ná Jyafoonj i. ¹⁰ Wà ha mpa yii á ná kàlanj waber'e, ngemu u nyɛ u nyɛ a yyaha tíi ná Kirisita kani i mɛ, yii àha nyɛ urufoo yaha u sunmbage lɛnyɛ yii pyɛnge e† mɛ. Yii àha urufoo shéere bá mɛ, ¹¹ naha na yɛ ngemu ká urufoo shéere ke, u à wwɔ ná urufol'e kuru báaraŋe na.

Jwumpe nizanmpe

¹² Karii nɛnyahagii saha na nyɛ mii á mà jwo yii á, mii la nàha si cyi sémɛ mɛ, naha na yɛ mii la nyɛ si nkàre wani yii yyere si sà cyi jwo yii á, bà wuu funntange si mpyi si fũnŋɔ mɛ. ¹³ Mu cìmpworocwoŋi Kile à cwɔnrɔ ke, uru pyìibil'á mu shéere.

* **1:1** Naha nke cyage e, dánafeebii kurunke kà mɛge ki. Dánafeebii kurunke shiimbii pi nyɛ u pyìibii. † **1:10** Pyenge kyaa l'à jwo naha nke cyage e ke, dánafeebii tabinnige kyaa li. Lire tɛni i cyeye mpyi sàha nkwɔ a faanra Kile pèente mɛ na mɛ, dánafeebii mpyi maha piye bínni pyɛnyi i.

Yuhana lɛtɛɛŋi tanrewuŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tũntunŋɔ. Uru u à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun Gayusi á. Tũntunmpii Yuhana mpyi a tun pi sà Jwumpe Nintanmpe jwo Gayusi kànhe e ke, Gayusi mpyi a pire sunmbage lèŋɛ. Nka nàŋi wà na mpyi dánafeebii shwàhàl'e, na Jwotɛɛfu. Uru mpyi a jɛɛ Yuhana tũntunmpii sunmbage na mɛ. U mpyi maha Yuhana jũŋke tare. Yuhana à Gayusi kèe maa li cya u á na u àha mpyi Jwotɛɛfu fiige mɛ.

Nge lɛtɛɛŋi'à li cyèe na shin maha shin u jye na báare Kafoonjì á ke, wuu à yaa wuu pire cùmu lemɛ jwɔ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii u jye dánafeebii kacwànrɔŋi ke, mii u jye na nge lɛtɛɛŋi sémèni si ntun mii ntàannamacinmpworɔŋi Gayusi á. Sèenji na, mu kyal'à táan mii á. ² Mii ntàannamacinmpworɔŋi, mii na li jáare Kile á, u u ma wuuni jwɔ, u u ma yaha ticuumpe e, bà mu jye na sì yyaha na Kile kuni i mɛ. ³ Mii funŋk'à táan sèl'e, naha na ye pyiŋkanni na mu à maye pwɔ sèenji na, ná pyiŋkanni na mu jye na jaare u jũŋ'i ke, cìmpyiibii pìl'à pa yire jwo mii á. ⁴ Mà lógo na mii pyiibii wá na jaare sèenji jũŋ'i, funntanga nimbwàhɔ jye a tòro kuru na mii á mɛ.

Gayusi kani

⁵ Mii ntàannamacinmpworɔŋi, kyaa maha kyaa mu jye na mpyi cìmpyiibil'á fo mà sà nɔ nàmpwuunbii na ke, mu à li cyèe na mu na jye jwɔmɛɛ niŋkinfoo cyire karigii cye kurugo. ⁶ Pyiŋkanni na mu à li cyèe pi na na pi kyal'à táan mu á ke, pi à pa lire jwo naha dánafeebii kurunŋk'á. Mu aha yákili yaha pi na, maa pi tègɛ pi kùsheeni i mà tàanna ná Kile jyii wuuni i, lire sí n-yaa. ⁷ Li cè na Kirisita mɛge kurugo pi à nde kùluni tɔgɛ lwɔ, mpii pi jye pi jye Kile kuni i ná wuu e mɛ, pi jye a pire cyeyaage kà tufige jáare mɛ. ⁸ Jye wuu à yaa wuu a tire sùpyire shiŋi tère. Wuu aha a lire pyi, lire li sí li cyèe na wuu à cyeyi kan wuy'á maa báare, bà sèenji jwumpe si mpyi si nɔ tanyahay'e mɛ.

Jwotɛɛfu ná Demɛtirusi kani

⁹ Mii à jwɔjyɛya sém'a tùugo dánafeebii kurunŋk'á wani, nka Jwotɛɛfu à wuu jwumpe cyé, u la jye si uye pyi dánafeebii puni jũŋufoonji. ¹⁰ Lire e mii aha nɔ wani, kapyimbaagil'e u à cye le, maa wuu jũnyi tare ke, mii sí cyire puni tègɛ yii niŋgyigigii na. Lire kanni bà mɛ, u jye na jɛgɛ cìmpyiibii sunmbage na mɛ, mpiimu la si ku jye s'a pi sunmbage lèŋi ke, u maha núru na pire sigili lire na, maa pi kòre na yige dánafeebii kurunŋke e.

¹¹ Mii ntàannamacinmpworɔŋi, ma hà raa òrili kapiini kurugo mɛ, ta òrili kacɛnni kurugo. Shiŋji u jye na kacɛnni pyi ke, urufoo na jye Kile wu. Nka shiŋji u jye na kapiini pyi ke, urufoo jye a yafyin cè Kile e mɛ.

¹² Demɛtirusi wi ke, dánafeebii puni na uru mɛtanga yu, sèenji jũŋ'i u jye na jaare ke, uru mú à li cyèe na u mɛg'à táan. Wuu na u mɛtanga yu mú, mu s'à li cè na jje wuu à jwo u kyaa na ke, yire na jye sèe.

Jwumpe nizanmpe

¹³ Karii niŋyahagii saha na naha mii á si njwo mu á, nka mii la nàha si cyi sémɛ mɛ. ¹⁴ Mii na sòŋji li saha sì mɔ mɛ, wuu sí wuye nya, si jwo ná wuye e.

¹⁵ Kile u yyeŋiŋke kan ma á.

Mu ceveebil'à mu shéere. Wuu ceveebii puni niŋkin niŋkinŋi shéere wani.

Zhude lɛtɛɛŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Zhude na mpyi wuu Kafoonji Yesu Kirisita cɛnmpworo. Cyelentiibii kafinivinibii pi mpyi na kàlaŋi wà kaan dánafeebil'á na Kile maha sùpyire kapegigii yàfani pi na, ná lire e dánafeebil'á sí n-jà raa pi nyii karigii puni pyi. Lire e Zhude à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun dánafeebil'á, maa li cyêe pi na na pi àha raa pi jwumpe núru mɛ, ɲaha kurugo yɛ pi nyɛ na fyáge Kile na mɛ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Zhude u nyɛ Yesu Kirisita báarapyi, maa mpyi Yakuba sɛŋɛ ke, Tufoonji Kile à yii mpiimu yyere mà pyi u wuu, maa yii kyaa táan uy'á, maa yii saŋcwɔnni sigili na Yesu Kirisita cannuruge sigili ke, yii á mii à nge lɛtɛɛŋi tun. ² Kile u ɲɲaara ta yii na, u u yyɛɲɲke ná tàange kan yii á sèe sèl'e.

Cyelentiibii kafinivinibii kani

³ Mii ntàannamacinmpyibii, mii la mpyi a sɛi si lɛtɛɛ sémɛ si ntun yii á wuu mú puni zhwoŋi kyaa na. Nka mii à li ta kacɛnnɛ li nyɛ li li mii u nge lɛtɛɛŋi tun yii á si màban le yii e, bà yii si mpyi si yiye waha Kile kuni zhì leni na, lire ndemu l'á le Kile wuubii taan tɔɔɔ ɲɲkin fo tèekwombaa ke. ⁴ Mii à u tun yii á, ɲaha na yɛ mpɛi pi nyɛ pi nyɛ na fyáge Kile na mɛ, pire pɛl'á ɲwɔh'a jyè yii shwɔhɔl'e, maa wuu Kile kacɛnni kani labali na yu, si nta raa silege baa karigii pyi. Wuu ɲɲufooni ná wuu Kafoonji ɲɲkinɲi u nyɛ Yesu Kirisita ke, pi maha uru cyíge. Mà lwó fo tèemɔni i y'á sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na Kile sí pire sàra si ntàanna ná pi kapyɲkil'e.

⁵ Kyaa maha kyaa mii sí n-jwo yii á ke, yii à cyire puni cè mà kwò, ɲka mii sí yii funŋɔ cwo cyi na na Kafoonji à u shiɛnbii yige Misira kɛni i ke, mpɛi pi mpyi pi e pi nyɛ a dá u na mɛ, u à pire bò. ⁶ Yii funŋɔ cwo li na mú, mèlɛkɛɛbii pi mpyi ná pi tayyérege mpyi a pi yyaha ɲɲ mɛ, ka pi i yîri pi tatɛɛnge e ke, pire ɲɲmpwɔɲjahabii pi nyɛ tèrigii puni i yòrɔyi na numpini cyage e, na canmbwɔhe sigili, kuru canɲke Kile sí pi sàra si ntàanna ná pi kapyɲkil'e. ⁷ Yii funŋɔ cwo Sɔdɔmu ná Gɔmɔri kànyi shiɛnbii ná pi kwùumpe kànyi shiɛnbii na mú. Pire mpyi a piye yaha jacwɔɔre ná silege baa karigii mpyiɲi na pire mèlɛkɛɛbii fiige. Lire e Kile à nafugombaage tèg'a pire súugo si mpyi yyecyeenɛ.

⁸ Nyɛ pire cyelentiibii kafinivinibii kyaa mii à jwo ke, cyire karigii shɲi pire nyɛ na mpyi mú: pi maha piye ɲwóre ná jacwɔɔre e, maa ɲko na cyire karigii kun'à kan pir'á ɲɔɔyi i, pi maha Kafoonji kafente cyige, pèent'à yaa ti taha yaaga maha yaaga na ɲɲyɲi na ke, pi maha yire cyere. ⁹ Mà li ta Mishɛli u nyɛ mèlɛkɛɛbii ɲɲufembwɔhɔ ke, mà u ná Sitaannɲi yaha piye na Musa buwuɲi kyaa na, u nyɛ a Sitaannɲi ɲwɔ shwɔ ná cyàhigil'e mɛ, ɲka u à jwo kanna: «Kafoonji Kile u ma sàra.» ¹⁰ Nka pire kafinivinibii nyɛ a yaage ɲkemu cè mɛ, pi maha kuru ɲjini fare, pi na nyɛ mu à jwo sige yaaya. Pi maha karigii pyi piye ɲɲɔ kurugo, pi yabilimpɛi kapyiini li sí pi shi tò. ¹¹ Pi wuun'à kèege, ɲaha kurugo yɛ pi à kumpiini lwó Kanɲi* fiige. Wyéɛɲi kurugo pi à sùpyire wurugo Balamu† fiige. Pi à ɲɲɔ kyán Kile na, bà Kore‡ mpyi a ɲɲɔ kyán mɛ, lire kurugo Kile sí pi shi bò.

¹² Pire pi maha karigii nyaha na wùruge yii kangwɔɔ ɲjyɲi cyeyi i, silege nyɛ pi na mɛ. Piye kanni pi maha wii. Pi na nyɛ mu à jwo kilewwoo kafɛɛg'á ndemu fwɔ a tòro ke, pi na nyɛ mu à jwo cire ntemu ti nyɛ ti nyɛ a sɛi na yasɛɛ pyi tɛni là tufige e mɛ, pi na nyɛ mu à jwo cige k'à ðir'a kò ná ku ndire e ke, lire kurugo k'à waha. ¹³ Pi maha pi silege baa

* **1:11** Adama jyaŋi ɲɲcyiɲi u mpyi Kanɲi. Ur'à u cɔɔnni bò (Zhenɛzi 4.1-8). † **1:11** Wyéɛɲi kurugo, Balamu mpyi a Izirayɛli shiɛnbii wurugo pi i kacyanhigii sunni (Nɔmburu 22.4-35). ‡ **1:11** Kore mpyi a ɲɲɔ kyán Kile tũntunɲi Musa na (Nɔmburu 16.1-35).

karigii pyi sùpyire nyii na, bà suumpe lwəhe maha nkān̄ni na yīri maa kakyayi yige na waa cyīn̄ni na mε. Pi na nyε mu à jwo wərii ncyiimu cyi nyε na jaare na m̄are ke. Nde Kile à bégele pi mεε na ke, lire li nyε nimpirin̄ke, pi sí n-pyi kur'e fo tèekwombaa.

¹⁴ En̄ki u mpyi Adama t̄luge lyejwəge baash̄nwoge ke, Kile mpyi a uru pyi u à jwo mp̄ii shinpiibii sh̄ni kyaa na, u mpyi a jwo: «Kafoon̄i sí n-pa ná u m̄elekeebii kampwəhii niŋyahanyahamil'e, ¹⁵ si sùpyire puni s̄ara si nt̄aanna ná pi kapyiinkil'e, mp̄ii pi nyε pi nyε na fyáge Kile na mε, si pire c̄εge pi kapegigii mpyiŋi kurugo. Jwun̄gama maha jwun̄gama pi à jwo u na ke, u sí pi c̄εge cyire puni kurugo.»

¹⁶ Jwun̄yahamafee pi nyε pi pi, pi fun̄ke nyε na j̄n̄ini mε, pi maha jaare na nt̄aanni ná pi nyii karigil'e, pi maha jwumbwompe yu, maa sùpyire booli pi n̄afan̄i kurugo.

Dánafeebil'à yaa pi piye waha Kile kuni i

¹⁷ Nka mii nt̄aannamacinmp̄iibii, yii pi ke, jwumpe Yesu t̄n̄ntun̄mpil'à fyān̄ha a jwo yii á ke, yii àha fun̄ə wwə puru na mε. ¹⁸ Pi mpyi a jwo yii á na diŋyeŋi canzan̄yi i, sùpyire tà sí raa yii fwóh̄ore, pi sí raa fyáge Kile na mε, pi sí raa pi nyii karigii pyi. ¹⁹ Tire sùpyire ti nyε nte, pi maha ma ná nd̄ahalan̄i i d̄ánafeebii kurun̄ke e, pi maha pi karigii pyi mà tàanna ná pi yabilimp̄ii s̄on̄n̄ənkanni i. Kile Munaani nyε pi e mε.

²⁰ Nka yii pi ke, mii nt̄aannamacinmp̄iibii, yii yiye waha yii raa sì yyaha na Kile kuni i, yii raa Kile jaare u Munaani f̄an̄he cye kurugo. ²¹ Kile à yii kyaa táan uy'á, yii kwôro kuru t̄ange e. Kafoon̄i Yesu Kirisita j̄n̄jaare fun̄ke e, u sí sh̄ni niŋkwombaan̄i ŋgemu kan yii á ke, yii a uru sigili. ²² Mp̄ii pi nyε ná fun̄ə shuunni i ke, yii a pire j̄n̄jaare taa, yii f̄an̄ha le, yii i pi yákilibii t̄iŋe. ²³ Yii i p̄i d̄ir'a yige nage e bà pi si mpyi si shwə mε. P̄i na nyε wani, yii a j̄n̄jaara taa pire na mú, ŋka yii a yiye k̄aanmucaa pi na, yii laaga t̄on̄ pi katupwəh̄oyi puni na, ali pi v̄aan̄tin̄yi y'à jwóh̄ə kapegigii cye kurugo ke, yii yire cyé.

Jwumpe nizanmpe

²⁴ Kile sí n-jà yii shwə kapegigii mpyiŋi na, si yii t̄igire cyaga baa wuubii ná yii fun̄ntanga wuubii pyi yii yyére u yyahe taan u s̄in̄ampe e can̄ka. ²⁵ Uru Kile niŋkin̄i u à wuu shwə wuu Kafoon̄i Yesu Kirisita cye kurugo. S̄in̄ampe ná p̄eente ná f̄an̄he ná j̄n̄ufente nyε u á, mà ta diŋyeŋi s̄aha dá mε, maa mpyi u á numε ná tèekwombaa. Amiina!

Kacyeenkii sémenji

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenji funṅṅo jwumpe e ke

Azi kùluni pi maha mpyi numε Turiki ke, Yesu tùnntunṅi Yuhana u à nḡe lẹtẹrenji séma'a tun lire dánafeebii kurunṅi baashuunniṅ'á. Lire tẹni i, Ɔrṁmu saanbwṁhe mpyi na dánafeebii kyérege. Lire funṅke e, pi à Yuhana cù mà le kàsunṅi i Patimṁsi i, lwṁh'à kuru cyage kwùulo. Mà Yuhana yaha wani, Kafoonṅi Yesu Kirisita à uye cyéu u na maa nṅyṅi yaayi ná yaayi nimpayi cyéu u na, maa u pyi na nde u à nṅa ke, na u lire séma. Nḡe sémenji i Yuhana à li cyéu na ncyèrε Yesu sí n-pa si u wuubii shwṁ, si u zàmpeenbii shi bò. Puru jwumpe cye kurugo, u à dánafeebii fḁṁṅṁ, maa màban le pi e, bà pi si mpyi si piye pwṁ Kile kuni i yyefuge tẹni i mε.

Kuni nṅcyiini i, pyiṅkanni na Yesu à uye cyéu Yuhana na ke, u à lire jwo. Jwumṁ tatεenyε baashuunni yi nṅyε nḡe sémenji funṅke e, yire tatεenyi puni nṅkin nṅkinṅi sí n-jà n-táa tataaya baashuunni shuunni.

Jwumpe tatεenyi nimbwoyi baashuunniṅi u nṅyε:

Lẹtẹribii baashuunniṅi u à tũgo Azi kùluni dánafeebii kurunṅi'á ke (2--3).

Fyèebii baashuunniṅi kani (4.1--8.6).

Mpuruyi baashuunniṅi kani (8.7--11.19).

Kabwṁhigii kani (12--15).

Kile lùyrini ṅkunahigii baashuunniṅi kani (16).

Kapyaagii cyi à yyaha tí ná Babilṁnni kànhe e ke (17.1--19.10).

Kacyeenkii nizanṅkii mà yyaha tí ná tèrigii nizanṅkii ná Zheruzalemu nivṁṁṅi kani i (19.11--22.5).

Sémenji takwṁre e, Yesu à nṅwṁmε lwṁ, u à jwo «Ncyèrε, mii sí n-pa.»

Sémenji tasiige

¹ Yesu Kirisita à karigii nimpaanṅkii ncyiimu nṅa ke, cyire cyi nṅyε nḡe sémenji i. Kile u à cyire karigii cyéu u na, u cyéu u báarapyiibii na na ncyèrε cyi sí n-pyi. Yesu à u mèlekenṅi tun u pa cyire karigii cyéu u báarapyiṅi Yuhana na. ² Kile à karigii ncyiimu kyaa jwo, ka Yesu Kirisita si cyi sẹenṅi cyéu Yuhana na, ka u u cyi puni nṅa ke, Yuhana à cyire puni séma. ³ Nḡemu ká nḡe sémenji kála sùpyir'á, ka mpiimu si u funṅṁ jwumpe lógo karigii nimpaanṅkii kyaa na, maa pu kurigii náare ke, pirefee wuun'à nṅwṁ, naha na ye nḡe sémenji karigii tèepyii'nà byanhara.

⁴ Dánafeebii kurunṅi baashuunniṅi* yi nṅyε Azi kùluni i ke, mii Yuhana u à nḡe sémenji séma si ntun yir'á. Kilenṅi u nṅyε, ná u mpyi, ná u sí n-pa ke, uru u nṅwṁ yii na, u u yyenṅke kan yii á. Múnahigii baashuunniṅi cyi nṅyε u saanre yatεenṅke yyaha yyére ke, cyire mú cyi nṅwṁ yii na, cyi i yyenṅke kan yii á. ⁵ Yesu Kirisita u à Kile jwumpe jwo ná nṅwṁmεfente e, maa mpyi shincyiiṅi mà nḡe a fworó kwùṅi i ná uru u nṅyε nṅke saanbii nṅṁufoonṅi ke, uru mú u nṅwṁ yii na, u u yyenṅke kan yii á.

Uru u à wuu kyaa táan uy'á maa wuu nṅṁ wwù wuu kapegigil'e, u sìshange ṅgunṅi cye kurugo, ⁶ maa wuu le u Saanre e, maa wuu pyi sáragawwu, bà wuu si mpyi s'a báare u Tunṅi Kile á mε. Pèente ná fànhe na nṅyε u á tèrigii puni i, fo tèkwombaa. Amiina!

⁷ Yii li cè, u sí n-pa nahanyii i! Sùpyire puni sí u nṅa, ali mpai pi à u fúruḡo ke, pire mú sí u nṅa. Nṅke supyiṅi puni sí mε sù u kurugo. Amuni li sí n-pyi. Amiina.

⁸ Kafoonṅi Kile à jwo: «Mii u nṅyε Alifa ná Omega--tasiige ná takwṁge. Mii u nṅyε, mii u mpyi, mii sí n-pa, Sinṅi Punifoo.»

* 1:4 Yahutuubil'á, baashuunniṅi maha jwo a wà yaaga na ṅkemu k'à fũṅṁ ke. Naha nḡe cyage e, baashuunniṅi'á jwo a wà Azi kùluni dánafeebii kurunṅi puni na.

Yesu Kirisita à uye cyêe Yuhana na

⁹ Mii Yuhana u nyε yii cɛnmpworonji ke, mii ná yii pi nyε Kile saanre shiinbii, maa wuye shiile yyefuge e Yesu wwoɲεεge kurugo ke, Kile jwumpe ná Yesu kani njwun'á pi pyi pi à mii cû a kàre Patimasi i†. ¹⁰ Kafoonji pèente canŋke, ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka mii i meɲwuu nimbwoo lógo naye kàntugo mu à jwo mpurugo mεε. ¹¹ L'à jwo: «Nde mu nyε na jaa ke, lire sém'a tùugo dánafeebii kurunji baashuunni'á nje kànyi na: Efese ná Simirina ná Perigamu ná Cyatiri ná Saridesi ná Filadelifi ná Lawodisi.»

¹² Ka mii i yyaha kêenŋe si jɛcè shinŋi u nyε na yu ná mii i ke. Mii à yyaha kêenŋe ke, ka mii i sɛenŋi fùkinabii baashuunni nya, ¹³ maa yaage kà nya fùkinabii shwòhòl'e mu à jwo sùpya. Vãanntinmbwòhò mpyi u à le, kuru mpyi na u taa fo u nintakuruyi na, sɛen vãnmeεge s'à tég'a u mãhana u ntùŋke e. ¹⁴ U jùŋke mpyi a ffiniŋe weewee, nyiigii sí i jî mu à jwo na. ¹⁵ U tooyi mpyi na jî mu à jwo dànyε tɔɔnnɔ pi à le a fwò nage e, u meɲwuuni sí nyε mu à jwo lufoomɔ tùnmɔ. ¹⁶ Wɔrii baashuunni mpyi u kàniŋe cyεge e. Nwɔyɔ shuunni kàshikwòŋwòtanga mpyi na fwore u jwòge e. U yyahe mpyi na jî bà canŋke maha mpyi canvwuge na mε.

¹⁷ Mii à u nya ke, maa jɛcwo u fere e, mu à jwo mii à kwû. Ka u u u kàniŋe cyεge taha mii na, maa jwo: «Mà hà raa fyáge mε, mii u nyε niŋcyiini ná nizanŋi. ¹⁸ Mii jyi wu u nyε. Mii mpyi a kwû, ŋka numε mii nyε jyi na fo tèekwombaa. Kwûŋi ná jùŋke jwòhò shiinbii cyage tirikyaanni na nyε mii cye e. ¹⁹ Nyε karigii cyi nyε na mpyi numε, ná jɛyii cyi sí n-pa n-pyi ke, cyire puni mu à nya ke, cyi sémε. ²⁰ Wɔrigii baashuunni mu à nya mii kàniŋe cyεge e, ná sɛenŋi fùkinabii baashuunni mu à nya ke, cyire karigii jwòhe k'à jwòhò ke, kuru ku nyε ŋke: wɔrigii baashuunni cyi nyε dánafeebii kurunji baashuunni yyaha yyére shiinbii†. Fùkinabii pi nyε yire kurunji baashuunni.

2

Letεenji u à tùugo Efese kànhe dánafeebii kurun'á ke

¹ Dánafeebii kurunke ku nyε Efese kànhe e ke, letεε sém'a kan kuru yyaha yyére shinŋ'á*, maa yi jwo u á na:

“Mii kàniŋe cyεge e wɔrigii baashuunni nyε, mii i jaare sɛenŋi fùkinabii baashuunni shwòhòl'e ke, mii à jwo: ² mii à yii kapyiŋkii cè, báaraŋi yii nyε na mpyi maa yiye shiile shiilŋkanni ndemu na ke, mii à yire cè. Mii à li cè na yii nyε na jεεge shinpiibii karigii na mε. Mpii pi à piye pyi Yesu tùntunmii mà ta sèe bà mε, yii à pire kàanmucya mà li ta na pi na fini. ³ Yii à yiye waha, maa kyaage kwû yiye e mii mεge kurugo, sàage nyε a jyè yii e mε. ⁴ Cyire mú i, mii à tìgire cyán yii na, jaha na yε yii mpyi a mii kyaa táan yiy'á pyiŋkanni ndemu na ke, là a fworo lire e. ⁵ Cyage yii à kùun'a cwo ke, yii funŋɔ cwo kuru na, yii i yiye cêεge, yii i núru yii toronkanni niŋjyeen'á. Ná yii nyε a lire pyi mε, mii sí n-pa yii mεε na, si yii fùkinaŋi lwó u tayahage e. ⁶ Ŋka kyaa niŋkin na nyε yii e, ndemu l'à táan mii á ke. Nikolayiti shiinbii† kapyiŋkil'à pen yii á, mii fiige. ⁷ Nyε Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurun'á ke, ŋgemu la ku nyε si yire yyaha cè ke, urufoo u niŋgyigii pεε, u raa núru. Ŋgemu ká mpyi javoo ke, shiŋi cige ku nyε Kile Arijanani i ke, mii sí kuru yasεere tà kan urufoo u lyi.”

Letεenji u à tùugo Simirina kànhe dánafeebii kurun'á ke

⁸ Dánafeebii kurunke ku nyε Simirina kànhe e ke, letεε sém'a kan kuru yyaha yyére shinŋ'á†, maa yi jwo u á na:

† **1:9** Kiribilere li nyε li li suumpe lwòhe niŋke e. † **1:20** Pii maha jwo: «dánafeebii kurunji baashuunni mèlekeebii».

* **2:1** Pii maha jwo: «mèlekeŋ'á». † **2:6** Nikolayiti shiinbii na mpyi tonkuro. Lire tonkuni shiinbii mpyi maha sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlaŋi ná pi kapyiŋkil'e. † **2:8** Pii maha jwo: «mèlekeŋ'á».

“Mii u nyɛ niŋcyiini ná nizanŋi ke, mii u mpyi a kwû maa jɛ ke, mii à jwo: ⁹ mii à yii yyefuge ná yii fòŋke cè, ŋka Kile kàmpaŋke na, yii na nyɛ yaarafee. Mpii pi maha ŋko na pire pi nyɛ Kile shiimbii§, mà ta sèe bà mɛ, pire na yii mɛyi kɛɛge pyiŋkanni ndemu na ke, mii à lire cè. Sitaanniŋi wwoŋɛɛ pi nyɛ pi pi. ¹⁰ Yyefuge ku sí raa yii taa ke, yii àha vyá kuru yyaha na mɛ. Yii lógo, Sitaanniŋi sí yii pìi le kàsuni i, bà pi si mpyi si yii zò shwà ŋgí mɛ. Yii sí canmpyaa kɛ yyefugo pyi, ŋka yii kwôro Kile kuni i, pi mɛɛ ká mpyi na sí yii bô. Lire ká mpyi, mii sí shiŋi niŋkwombaani kan yii pyi yii kajanjwooni.

¹¹ Nyɛ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurunɣ'á ke, ŋgemu la ku nyɛ si yire yyaha cè ke, urufoo u niŋgyigigii pɛɛ, u raa núru. Ngemu ká mpyi javoo ke, kwûŋi shɔnwunji si nɔ urufoo na mɛ.”

Letɛɛŋi u à tùugo Pɛrigamu kàŋhe dánafeebii kurunɣ'á ke

¹² Dánafeebii kurunke ku nyɛ Pɛrigamu* kàŋhe e ke, letɛɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shinɣ'á†, maa yi jwo u á na:

“Nwɔyɔ shuunni kàshikwɔŋŋwɔtange nyɛ mii ŋgemu á ke, mii à jwo: ¹³ mii à yii tatɛɛnge cè. Mii à cè na Sitaanniŋi fàŋhe tatɛɛnge ki. Antipasi u à pyi jwɔmɛɛ niŋkinfoo maa mii kyaa jwo ke, pi à uru bô wani yii yyére Sitaanniŋi tatɛɛnge e. Lire ná li wuuni mú i, yii à yiye pwɔ mii na, yii nyɛ a jɛn'a kàntugo wà mii na mɛ. ¹⁴ Cyire mú i, mii à tìgire cyán yii na, jaha na yɛ pìi na nyɛ yii shwàhɔl'e, pir'à taha Balamu‡ kàlaŋi fye e. Balamu u mpyi a saanŋi Balakí sòn, ka lire si mpyi kaŋunɔ mà Izirayeli shiimbii yaha yasunɣyi kyaare ŋkyaŋi ná jacwɔɔre karigii mpyiŋi na. ¹⁵ Amuni li mú nyɛ, sùpyire tà na nyɛ yii shwàhɔl'e, tir'à taha Nikolayiti shiimbii§ kàlaŋi fye e. ¹⁶ Nyɛ yii yii toronkanni kɛɛŋɛ, lire baare e kàshikwɔŋŋwɔɔni li nyɛ na fwore mii jwɔge e ke, jcyɛɛ mii sí n-shà yii yyére si sà tire tòn ná l'e.

¹⁷ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurunɣ'á ke, ŋgemu la ku nyɛ si yire yyaha cè ke, urufoo u niŋgyigigii pɛɛ, u raa núru. Ngemu ká mpyi javoo ke, njyɛni mɛge ku nyɛ mani ná u à ŋwɔhɔ ke, mii sí uru kan urufol'á. Mii sí kafafyinge kan urufol'á mú. Mɛge nivɔŋŋ'à sémɛ kuru kafaage jɔŋ'i, sùpya nyɛ a ku cè mɛ, fo ku tafoonji.”

Letɛɛŋi u à tùugo Cyatiri kàŋhe dánafeebii kurunɣ'á ke

¹⁸ Dánafeebii kurunke ku nyɛ Cyatiri kàŋhe e ke, letɛɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shinɣ'á*, maa yi jwo u á na:

“Mii Kile Jyaŋi nyiigii cyi nyɛ na jî na fiige, mii tooyi sí i jî dànyɛ tɔɔnnɔ fiige ke, mii à jwo: ¹⁹ ‘Mii à yii kapyiŋkii ná yii tàange ná yii daniyaŋi ná yii sùpyire ntɛgeŋi ná yii yiye zhiiliŋi cè. Yii báaraŋi mú s'à jyaha numɛ mà tòro niŋcyiini na. ²⁰ Cyire mú i, mii à tìgire cyán yii na, jaha na yɛ ceenji u nyɛ Zhezabeli† ke, ur'à finɛ na uru na nyɛ Kile tũntunɔ, ŋka yii à u yaha u u mii báarapyiibii leni kumpiini i ná u kàlaŋi i, bà pi si mpyi s'a jacwɔɔre pyi, s'a yasunɣyi kyaare kyaa mɛ. ²¹ Mii à tère kan u á u u toronkanni kɛɛŋɛ, ŋka u la nyɛ si láha u jacwɔɔre karigii na mɛ. ²² Lire kurugo mii sí yampe pà yaha u na fo si u sínɛŋɛ. Mpii pi nyɛ na jacwɔɔre pyi ná u e ke, mii sí yyefugo nimbwɔhɔ wà pire na mú, fo pi aha pi toronkanni kɛɛŋɛ. ²³ Mii sí u fyɛŋwɔhɔshiimbii pyi pi a ŋkwû. Lire e, dánafeebii kurunɣyi

§ 2:9 Pii maha jwo: «Yahutuubii». Yahutuubii pii mpyi maha sɔŋŋi na pire pi nyɛ Kile shiimbii, ali pi mɛɛ ká mpyi pi nyɛ na kacɛŋŋi pyi mɛ. * 2:12 Kacinzunni mpyi a fàŋha ta kuru kàŋhe e. Kuru mú k'à pyi kàŋha niŋcyiige ŋkemu i pi à Jɔmɔ saanbwɔhe pɛɛ mu à jwo Kile ke. † 2:12 Pii maha jwo: «mɛlɛkɛŋ'á». ‡ 2:14 Yɛɛyi Balamu à kan saanŋi Balakí á ke, yir'à pyi kaŋunɔ mà Izirayeli shiimbii le kumpiini i (Nɔmburu 31.16). Naha ŋke cyage e, cyelentiibii kafiniviniibii pi nyɛ na sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlaŋi i ke, Yuhana à pire tàanna ná Balamu i. § 2:15 Nikolayiti shiimbii na mpyi tonkuro. Lire tonkuni shiimbii mpyi maha sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlaŋi ná pi kapyiŋkil'e.

* 2:18 Pii maha jwo: «mɛlɛkɛŋ'á». † 2:20 Uru ceenji Zhezabeli kurugo, Akabu mpyi a Kile kuni yaha (1 Saanbii 16.29-31; 1 Saanbii 18.4,19; 2 Saanbii 9.22). Lire kurugo, naha ŋke cyage e, ceenji u à dánafeebii le kumpiini i ná u kàlaŋi i ke, Yuhana à uru ceenji mɛge le Zhezabeli.

puni sí n-cè na shinŋi u à sùpyire sònŋore ná ti funŋo karigii cè ke, mii wi. Mii sí yii shin maha shin sâra si ntâanna ná u kapyiŋkil'e.

²⁴ Nye yii sanmpii pi nye Cyatiri i, ná yii nye a nye uru ceenji kàlanji na me, yii pi à pyi yii nye a nen'a Sitaanninji kanwòhigii yyaha cya si jicè me, mii sí kyaa ninŋin kanna cya yii á, lire li nye: ²⁵ kàlanji yii à ta ke, yii kwôro uru na fo mà sà nò mii tèepani na. ²⁶ Ngemu ká mpyi javoo maa mii nyii karigii pyi mà nò fo tɛgeni na ke, mii sí supyishinji puni jùŋufente kan urufol'á. ²⁷ U sí raa pi kɛnnji ná tɔnnò kàbil'e, si pi jya jya pwooro cwo fiige. ²⁸ Mii sí tire jùŋufente kan urufol'á, bà mii Tunji Kile à ti kan mii á me. Mii sí nyèmugo woni kan urufol'á mú.'

²⁹ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurun'á ke, ngemu la ku nye si yire yyaha cè ke, urufoo u ninŋyigigii pɛɛ, u raa núru."

3

Leterɛŋi u à tùugo Saridesi kànhe dánafeebii kurun'á ke

¹ Dánafeebii kurunke ku nye Saridesi kànhe e ke, leterɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shinŋ'á* maa yi jwo u á na:

"Kile múnahigii baashuunniŋi ná wərigii baashuunniŋi nye mii ngemu á ke, mii à jwo mii à yii kapyiŋkii cè. Sùpyire na sònŋi na yii à shìŋi sèe wunji ta, mà li ta yii à kwû u kàmpanŋke na. ² Nye yii yiri nɔmpe na, yii fànha le yiye e, naha na ye yii fànha'á kwò à kwò. Yii li cè na yii nye na yii karigii pyi na nɔni cyi tɛgeni na mii u Kilenji nyii na me. ³ Kàlanji yii à lógo maa nye u na ke, yii funŋo cwo uru na, yii i u cû yii tàanna ná u lógonkanni i, yii i yii toronkanni kɛnnje. Ná yii nye a nyiigii múgo me, mii sí n-pâa yii e nàŋkaawa fiige, yii sì mii tèepani cè me. ⁴ Lire ná li wuuni mú i, sùpyire tà na nye wani Saridesi kànhe e, tire nye a ti vâanŋyi jwóhò me. Tire ti sí n-pa vâanŋyiŋyi le, s'a jáare ná mii i, naha na ye ti ná lir'á yaa.

⁵ Ngemu ká mpyi javoo ke, urufoo mú sí vâanŋyinge kà le amuni. Mii sì n-sii urufoo mege bò shìŋi ninŋkwombaanji tafeebii meyi tasemege e me. Mii sí yi jwo mii Tunji Kile ná u mèlekɛɛbii nyii na, na urufoo na nye mii wu. ⁶ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurun'á ke, ngemu la ku nye si yire cè ke, urufoo u ninŋyigigii pɛɛ, u raa núru."

Leterɛŋi u à tùugo Filadelifi kànhe dánafeebii kurun'á ke

⁷ Dánafeebii kurunke ku nye Filadelifi kànhe e ke, leterɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shinŋ'á†, maa yi jwo u á na:

"Mii u nye ninŋcennji, sèenifoo, saanji Dawuda tirikyaanni foo. Mii aha jwòge nkemu múgo ke, wà sì n-jà kuru tò me, mii aha nkemu tò ke, wà sì n-jà kuru múgo me. ⁸ Mii à yii kapyiŋkii cè. Mii à li cè na yii fànha'á cyère, lire ná li wuuni mú i, yii à kwôro na mii jwumpe kuni jáare, yii nye a cyé mii na me. Lire kurugo, mii à jwòge múgo yii á, sùpyanji wà tufiige sì n-jà ku tò me. ⁹ Sitaanninji wwoŋɛbii pi à piye pyi Kile shiin† mà ta sèe bà me, mii sí fànha cyán pire na, pi a ma pi a ninŋkure sínni yii á, s'a yii père. Lire e pi sí n-cè na yii kyal'á táan mii á. ¹⁰ Yii à kwôro na mii jwumpe kurigii jáare, maa yiye shiile. Lire kurugo, yyefuge ku sí n-pa dɛnyenji sùpyire puni ta si pi zò shwò ngii ke, kuru tɛni ká nò, mii mú sí n-kwôro ná yii e. ¹¹ Ncyère mii sí n-pa. Kàlanji yii à ta ke, yii uru cû ná sèl'e, wà kà nkò kajanjwooni shwò yii na me. ¹² Ngemu ká mpyi javoo ke, mii sí uru pyi cinŋkunŋo mii Kilenji jáarebage e, u saha sì n-fworo wani me. Mii sí na Kilenji mege ná Kile kànhe mege sème urufoo na. Kuru ku nye Zheruzalemu kànhe nivonŋke, nkemu ku sí n-yiri nɛnyinji i Kile yyére si ntige ke. Mii sí na yabilinji mege nivonŋke sème urufoo na mú.

¹³ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurun'á ke, ngemu la ku nye si yire yyaha cè ke, urufoo u ninŋyigigii pɛɛ u raa núru."

* 3:1 Pli maha jwo: «mèlekɛŋ'á». † 3:7 Pli maha jwo: «mèlekɛŋ'á». ‡ 3:9 Pli maha jwo: «Yahutuubii». Yii 2:9 wii.

Letereŋi u à tùugo Lawodisi kànhe dānafeebii kurunɔ'á ke

¹⁴ Dānafeebii kurunɔ ke ku nyɛ Lawodisi kànhe e ke, letere sém'a kan kuru yyaha yyére shinɔ'áŋ, maa yi jwo u à na:

“Mii u nyɛ Amiina*, ngemu u nyɛ na Kile jwumpe yu ná jwɔmɛɛfente ná sèɛŋi i ke. Mii cye kurugo Kile à yaayi puni dá. ¹⁵ Mii à yii kapyiɛŋkii cè. Yii nyɛ a jɛŋe mɛ, yii mú nyɛ a wyèrɛ mɛ. Yii n'a mpyi a jɛŋe, lire nyɛ mɛ mà wyèrɛ, lire bá mpyi na sí n-pwɔrɔ. ¹⁶ Nka yii na nyɛ mu à jwo lùwɔɔgo. Yii nyɛ a wyèrɛ mɛ, yii mú nyɛ a jɛŋe mɛ, lire kurugo mii sí yii tùgo na jwɔge e. ¹⁷ Yii na yiye sɔnɔŋi yaarafee, na yaayi puni na nyɛ yii á, na yafyin kyaa saha nyɛ yii na mɛ, nka yii nyɛ a cè na yii na nyɛ kanhamafee ná jùnaarafee mɛ. Yii cyɛngaya wuu ná yii cipyire wuu pi nyɛ, maa mpyi fyinmii. ¹⁸ Lire kurugo, mii na yii yerege: yii a ma, mii sí sɛɛnɔŋi sèe wunɔ péré yii á, bà yii si mpyi si mpyi yaarafee mɛ. Yii a ma, mii sí vāanvyinnyɛ péré yii á, yii tɛg'a yii cipyire tò, bà silege si mpyi si láha yii na mɛ. Yii a ma, mii sí nyiigii wyɛere péré yii á, yii pyi yii nyiigii na, bà yii si mpyi s'a naa mɛ. ¹⁹ Mpii kyaa l'à táan mii á ke, pire wà ká wurugo, mii maha u yere, maa u le kuni i. Nyɛ yii yiye waha, yii i yii toronɔkanni kɛɛnɔŋe. ²⁰ Mii ninjyereni na nyɛ jwɔge na, maa ku kúuli. Ngemu ká mii mejwuuni lógo, maa jwɔge múgo ke, mii sí n-jyè urufoo yyére si lyi ná u e, urufoo mú sí n-lyi ná mii i.

²¹ Ngemu ká mpyi javoo ke, mii sí urufoo pyi u tɛɛn ná mii i na saanre yatɛɛnɔŋke e, bà mii à pyi javoo maa ntɛɛn ná na Tunɔ i u saanre yatɛɛnɔŋke e mɛ.

²² Kile Munaani na njemu yu dānafeebii kurunɔ'á ke, ngemu la ku nyɛ si yire yyaha cè ke, urufoo u ninɔyigigii pɛrɛ, u raa núru.”»

4*Kile pèente ninyiɔi i*

¹ Lire kàntugo nde à pyi mii á kacyele mà jwɔgo nya k'à múgo ninyiɔi i. Mejwuuni mii mpyi a fyāha a lógo mpurugo mɛɛ fiige ke, lir'à jwo: «Dùgo naha, karigii cyi à yaa cyi pyi nde kàntugo ke, mii sí cyire cyêe mu na.» ² Lire tɛɛnuuni i, ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka mii i saanra yatɛɛnɔŋe nya ninyiɔi i, wà s'à tɛɛn k'e. ³ Urufoo mpyi na jɛ zasipe ná sariduwanɛ kakyanhala kafaare longara woore fiige. Zānhanɔwɔge mpyi a kuru tatɛɛnge kwûulo, ku mpyi na jɛ mu à jwo kafaani pi maha mpyi emɛrodiɔŋi ke. ⁴ Saanra yatɛɛnyɛ benjaaga ná sicyɛere mpyi a saanre yatɛɛnɔŋke ninɔyigie kwûulo. Kacwɔnrii benjaaga ná sicyɛere mpyi a tɛɛn y'e, pi mpyi a vāanvyinre le, maa sɛɛnɔŋi jùntonyi tò pi jùnyi na. ⁵ Kilejini ná tūnmpe ná kiletinni mpyi na fwore kuru saanre yatɛɛnɔŋke e. Fùkinahii baashuunni mpyi na jɛ ku yyaha yyére, pire pi nyɛ Kile múnahigii baashuunnini. ⁶ Yatɛɛnɔŋke yyaha yyére, tafabwɔhɔ mpyi wani mu à jwo lwɔhɔ cyaga. Kuru cyage mpyi na jɛ dùba ná zānhafunɔcɛɛnɔŋe fiige. Nyii yaaya sicyɛere mpyi saanre yatɛɛnɔŋke ninɔŋke e maa ku kwûulo, yire yyaha yyéreni ná yi kàntugo yyéreni puni mpyi nyipyaa. ⁷ Nyii yaage ninɔyigie mpyi mu à jwo cānraga, shɔnwoge mpyi mu à jwo nupeyaaga, tanrawoge yyahe sí nyɛ mu à jwo sùpya wogo, sicyɛrewoge sí nyɛ mu à jwo nyɛ u nyɛ na mpéeli. ⁸ Fukanya baani mpyi yire nyii yaayi sicyɛereni puni ninɔŋi ninɔŋi na. Yi cyeere puni mpyi nyipyaa. Pilaga bâra canɔa na, yi maha nko:

«Ninɔcɛnɔŋi, ninɔcɛnɔŋi, ninɔcɛnɔŋi, Kafoonɔ Kile, Sinɔ Punifoo, ngemu u mpyi, ná u nyɛ, ná u sí n-pa ke.»

⁹ Nge u à tɛɛn saanre yatɛɛnɔŋke e, ná u nyɛ nyii na fo tèekwombaa ke, nje nyii yaayi ká a uru pèrɛ, maa u báami, maa fwù kaan u á tère o tère e ke, ¹⁰ kacwɔnribii benjaaga ná sicyɛereni maha ninɔkure sín saanre yatɛɛnɔŋkefoo yyaha yyére, uru nyii wunɔ u nyɛ tɛrigii puni i, maa u pèrɛ, maa pi kajanjwooni jùntonyi kwɔɔng'a tîrige u taan, maa jwo:

§ 3:14 Pii maha jwo: «mɛlekɛŋ'á». * 3:14 Nde jwumbilini jwɔhe ku nyɛ naha nke cyage e: «Sèe wi.» Kirisita mege ká mpyi Amiina, lir'à yaa li wuu pyi wuu tɛɛn ná l'e na jwɔmyahigii Kile à lwó u cye kurugo ke, cyire puni sí n-fūnɔ.

11 «Wuu Kafoonji Kile, mu à yaa ná pèente ná ñkèenji ná sífente e, ñaha na ye mu u à yaayi puni dá, mu à yi dá mà tàanna ná ma ñyii wuuni i.»

5

Mpabilini ná sémewenke kani

¹ Nye nge u mpyi a téen saanre yateenke e ke, ka mii i sémewenke nimbwòhò ñya k'à myígile uru kàniñe cyege e. Sémere mpyi ku kàmpañyi shuunninji na, maa ku ñwò tò ná fyèe baashuunni i. ² Ka mii i Kile mèleke fanhanyahaga wu ñya u u yu fànha na: «Jofoo u à yaa ná fyèebii ndàhanji i si sémèñi ñwò múgo ye?»

³ Nka wà ñye a ta ñinyinji ná ñinke ná ñinke ñwòh'i, ñgemu u sí n-jà sémèñi ñwò múgo si u funñke wíi mē. ⁴ Ka mii i mē sù sèl'e, ñaha na ye sùpya ñye a ta ñgemu u à yaa ná sémèñi mùgonji i, si u funñke wíi mē. ⁵ Ka kacwànrñi wà ñinjin si mii pyi: «Ma hà raa mē sùu mē. Zhuda tùluge shinñi u ñye mu à jwo cànràga, maa mpyi saanji Dawuda ñampyige ke, yii li cè na kur'à pyi javoo. Lire e, ku sí n-jà fyèebii baashuunninji láha, si sémèñi ñwò múgo.»

⁶ Nye ka mii i Mpabili ñya l'à yyére saanre yateenke yyaha yyére, ñyii yaayi sicyeerenji ná kacwànrñi shwòh'e. Li mpyi mu à jwo l'à bò mà pyi sàraga. Nèñii baashuunni mpyi l'à, ná ñyii baashuunni, cyire cyi ñye Kile múnahigii baashuunninji cyi à tùugo ñinyenji cyeyi puni i ke. ⁷ Ka Mpabilini si file maa sémèñi shwò saanre yateenke tēenfoonji kàniñe cyege e. ⁸ Lir'à pyi ke, ka ñyii yaayi sicyeerenji ná kacwànrñi beñaaga ná sicyeerenji si piye tìrig'a cyán Mpabilini á. Pi shin maha shin mpyi ná ñkònn'i, mà bàra sēen ñkunahii, cyire puni mpyi a ñi wusuna nùguntanga wu na. Nareyi Kile wuubii maha mpyi ke, yire yi mpyi uru wusunaji. ⁹ Pi mpyi na mē nivənnə cēe na:

«Mu u à yaa ná ñke sémewenke zhwoñi i,
si ku fyèebii láha,

ñaha na ye mu à bò mà pyi sàraga,
maa sùpyire tà ñùñò wwù ná ma sìshange e mà pyi Kile wuu,
tùluyi puni ná shēenre puni ná supyishinji puni ná kìrigii puni i.

¹⁰ Mu à pi pyi saanlii ná sàragawwu, bà pi si mpyi s'a báare Kile á,
si mpyi ñùñufente e ñinke na mē.»

¹¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèleke miliyoo ñnyahanyahamii mē lógo. Pi mpyi a saanre yateenke ná ñyii yaayi ná kacwànrñi kwùulo. ¹² Pi mpyi na ñko fànha na:

«Mpabilini l'à bò mà pyi sàraga ke,
lire l'à yaa ná sífente ná yaarafente ná yákilifente ná fànhe
ná pèente ná sìnampe ná ñkèenji i.»

¹³ Yaaga maha yaaga k'à dá ñinyinji ná ñinke ná ñinke ñwòh'i ná lwòhe e ná yaaga maha yaaga ku ñye ke, ka mii i yire puni ñya yi i mē cēe na:

«Ñkèenji ná pèente ná sìnampe ná fànhafente ti pyi saanre yateenke tēenfoonji ná Mpabilini woro, fo tèekwombaal!»

¹⁴ Nyii yaayi sicyeerenji mpyi na ñko: «Amiina». Ka kacwànrñi si piye tìrig'a cyán, maa saanre yateenke tēenfoonji ná Mpabilini pēe.

6

Mpabilini à fyèe baani láha yyecyiige na

¹ Nye sémewenke fyèebii baashuunninji i, ka mii i Mpabilini ñya l'à ñincyinji láha. Nyii yaayi sicyeerenji i, ka mii i kuru kà ñinjin ñya k'à jwo fànha na mu à jwo kilenji u à tìn, na: «Pa naha!» ² Ka mii i wíl'a shonfyinge ñya, sintaaga mpyi ku fēvoonji cye e. Kajanjwo nintonj mpyi a kan u á, ka u kajangunji si ñkàre si sà mpyi kajanja sahanji.

³ Mpabilini à fyèni shonwunji láha sémewenke na ke, ka nyii yaage shonwoge si jwo: «Pa naha!» ⁴ Nyé ka shonge kabere si fworó. Kuru mpyi a jáanja. Fànhe mpyi a kan ku fèvoon'á u yyejinke kwò njinke na, bà sùpyire si mpyi s'a tiye bùu mé. Kàshikwónnḡwòḡngò mpyi a kan u á.

⁵ Tèni i Mpabilini à fyèni tanrewunji láha ke, ka nyii yaage tanrawoge si jwo: «Pa naha!» Ka mii i shongò ninḡwòḡ nya k'à fworó. Nge u mpyi ku jun'i ke, paanni mpyi uru cye e. ⁶ Ka tònḡ si fworó sùpya mejwuu fiige nyii yaayi sicyereḡ shwòḡl'e na: «Mòḡni paanni nyége ninḡkinji na nyé shin ninḡkin canmpunḡ báara sàra. Kàlage paanni nyeyi taanrenji mú na nyé amuni. Nka ma hà sìnḡpe ná éẸẸẸ sìnḡpe kèege mé.»

⁷ Nyé Mpabilini à fyèni sicyerewunji láha ke, ka mii i nyii yaage sicyerewoge nya k'à jwo: «Pa naha!» ⁸ Nyé ka mii i shongò nishwushwugo nya. Nge u mpyi ku jun'i ke, uru mége ku nyé Kwùḡ. Njinke njwòḡ shiimbii cyage mpyi a taha u fye e. Mu aha diḡyeni sùpyire táa tataaya sicyere, fànhe mpyi a kan pi á, pi taaga ninḡkin bò ná kàshikwónnḡwòḡni ná katege ná yampimpe ná njinke sige yapiyi i.

⁹ Nyé Mpabilini à fyèni kanḡkuro wunji láha ke, mpíi pi mpyi a bò Kile jwumpe ná pu njwunji kurugo ke, ka mii i pire múnahigii nya sárayi tawwuge njwòḡ'i. ¹⁰ Pi mpyi na ḡko fànha na: «Wuu Kafoonji njcennji ná sèe wunji, naha tère mu nyé na sigili si diḡyeni sùpyire yíbe wuu mbòḡni kyaa na, si li fwooni tò pi na ye?» ¹¹ Ka vāanḡtinmbwòḡ nivyinge si ḡkan pi shin maha shin á, maa pi pyi pi funḡyi njḡ sahanḡki tère nimbilere e fo pi báarapyiḡebii ná cínḡpyiibii pi sí n-bò pi fiige ke, pire dánji ká fúnḡ.

¹² Nyé Mpabilini à fyèni baani wunji láha ke, ka mii i njinke nya k'à cyēenne sèl'e. Ka canḡanyiiḡni si wwò diri, ka yinke si jáanja mu à jwo sishan. ¹³ Ka wərigii si yīri nḡyini i mà pa ncwo ncwo njinke na mu à jwo kafeebwòḡ k'à fizhiye cige nimpimbaaga njàhara a wwù. ¹⁴ Ka nḡyini si myígil'a lwó wani, bà wà maha sémewenḡ myíḡile mé. Nanḡyi ná kḡipyere ti nyé suumpe lwòhe njinke e ke, ka yire puni si ncúnḡ ncúnḡ'a lwó yi tateeny'e. ¹⁵ Ka njinke saanbii ná fànhafeebii ná kàshikwòḡnbii njḡufeebii ná nàfuufeebii ná sifeebii ná diḡyeni sùpyire sannte puni, bilibii bàra mpíi pi nyé pi nyé bilii mé, ka pire puni si ḡwòḡ nanḡyiyi ná kafawiyi'e. ¹⁶ Pi mpyi na ḡko nanḡyi ná kafaay'á: «Yii cwo wuu jun'i, yii wuu ḡwòḡ saanre yatēnḡke tēnfoonji yyaha na, ná Mpabilini lùyrini yyaha na. ¹⁷ Naha na ye pi lùyrini canmbwòhe k'à nò njjaa, jofoo u si n-jà n-shwò ye?»

7

Fyè à bwòn Kile báarapyiibii na

¹ Lire kántugo ka mii i Kile mèlekē sicyere nya pi à yyére diḡyeni njḡyi sicyereḡ na. Pi mpyi a kafēge kwòḡ diḡyeni njḡyi sicyereḡ na, bà li si mpyi kafēge kà núru vwò njinke ná suumpe lwòhe ná cige kà tufiige na mé. ² Ka mii i Kile mèlekēḡi wabere nya u à yīri canḡafyinḡpe e. Kilenji nyii wunji fyèni mpyi u cye e. Kile mèlekēebii sicyereḡ'á fànḡ'à kan pi njinke ná suumpe lwòhe yaayi kèege ke, u mpyi na yu fànha na pīr'á na: ³ «Yii àha yaaga pyi njinke ná suumpe lwòhe ná cire na mé, fo wuu aha fyè bwòn wuu Kilenji báarapyiibii byahigii na.»

⁴ Sùpyire na fyèni mpyi a bwòn ke, ka pire pèrege si jwo mii á. Pi mpyi shiḡn kampwòḡhii ḡkuu ná beeshuunni ná sicyere (144.000) mà fworó Izirayeli tùluyi puni i.

⁵ Zhuda shiḡnbil'e fyèni mpyi a bwòn shiḡn kampwòḡhii ke ná shuunni (12.000) na, Uruben shiḡnbil'e, maa u bwòn shiḡn kampwòḡhii ke ná shuunni na, Gadi shiḡnbil'e, maa u bwòn shiḡn kampwòḡhii ke ná shuunni na,

⁶ Asheri shiḡnbil'e, maa u bwòn shiḡn kampwòḡhii ke ná shuunni na,

Nefitali shiḡnbil'e, maa u bwòn shiḡn kampwòḡhii ke ná shuunni na,

Manase shiḡnbil'e, maa u bwòn shiḡn kampwòḡhii ke ná shuunni na,

⁷ Simiyon shiḡnbil'e, maa u bwòn shiḡn kampwòḡhii ke ná shuunni na,

Levi shiḡnbil'e, maa u bwòn shiḡn kampwòḡhii ke ná shuunni na,

Isakari shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kɛ ná shuunni na,
⁸ Zabulòn shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kɛ ná shuunni na,
 Yusufu shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kɛ ná shuunni na,
 Benzama shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kɛ ná shuunni na.

Shinyahanyahara na Kile pêre

⁹ Lire kàntugo ka mii i núr'a wíi mà sùpyinyahanyahara nya wà sì n-jà ntemu tòrò mɛ. Kìrigii puni ná tùluyi puni ná supyishini puni ná shɛnre puni sùpyii pi mpyi pi pi. Pi mpyi a yyére Kile saanre yatɛnnɛke ná Mpabilini yyaha yyére. Vàanvyinre mpyi pi na, sháhanɛnyɛ* sí nyɛ pi cye e. ¹⁰ Pi mpyi na yu fànha na: «Wuu Kileni u à tɛn saanre yatɛnnɛke e ke, uru ná Mpabilini à wuu shwà.» ¹¹ Kile mèlɛkɛbii puni mpyi a saanre yatɛnnɛke ná kacwònribii ná nyii yaayi sicyɛreni kwûulo, maa piye tîrig'a cyán saanre yatɛnnɛke taan, maa Kile pêre, ¹² maa ŋko:

«Amiina!

Nkèenji ná sìnampe

ná yákilifente ná fwùni ná pèente

ná sífente ná fànhe

na nyɛ wuu Kileni wuyo fo tèekwombaa.

Amiina.»

¹³ Nyɛ ka kacwònroni wà ninɛin si mii pyi: «Mpire pi à nte vāanvyinre le amɛ yɛ, taa pi à yîri ke?» ¹⁴ Ka mii i jwo: «Mu à pi cè kàfoonjɛ.» Ka u u jwo: «Mpii pi à fworo kyaage nimbwòhe e, maa pi vāanpyi jyé a fíninɛ Mpabilini sishange e ke, pire pi. ¹⁵ Lire e, pi nyɛ Kile saanre yatɛnnɛke yyaha yyére, maa u pêre u bage e pílaga bâra canja na. Nge u à tɛn saanre yatɛnnɛke e ke, uru sí n-tɛn pi shwòhòl'e, si pi le u fukange jwòh'i. ¹⁶ Katege ná byage saha si pi ta mɛ. Cannɛke si pi súugo mɛ, kafuge kà tufiige saha si pi ta mɛ, ¹⁷ jaha na yɛ Mpabilini li nyɛ saanre yatɛnnɛke nɛnɛke e ke, lire sí n-pyi pi nàhafoonjɛ. Lùbilibii lwòhe ku maha shɛnɛ sèe wunji kaan ke, li sí n-kàre ná pi e pire cyage e. Kile yabilinji sí pi nyilwòhe puni cwûun.»

8

Mpabilini à fyèni baashonwunji láha

¹ Tèni i Mpabilini à fyèni baashonwunji láha ke, ka tònmpɛ si fyâha nɛnyini i, mà tère nimbilere pyi. ² Kile mèlɛkɛbii baashuunninji u à yyére Kile yyaha yyére ke, ka mii i pire nya, ka mpuruyo baashuunni si ŋkan pir'á.

³ Ka Kile mèlɛkɛni wabɛɛ si mpa yyére sárayi tasogoge taan. Wusunasuugocwoo mpyi u cye e, ndemu l'à yaa ná sɛnni i ke. Ka wusuna nɛnyahawa si ŋkan u á, u pyi sáraga ná Kile wuubii puni jarey'e, sárayi tasogoge sɛnni woge ku nyɛ Kile saanre yatɛnnɛke yyaha yyére ke, kuru jɔn'i. ⁴ Ka wusunani ŋguruge si wá na fwore cwooni i Kile mèlɛkɛni cye e, na dùru ná Kile wuubii jarey'e Kile yyahe taan. ⁵ Lire kàntugo ka Kile mèlɛkɛni si wusunani cwooni jî sárayi tawwuge nanɛkɛnɛnɛ na, mà wu jɛnɛke na. Ka kilenji si wá na ntínni, maa jî, tònmpɛ s'à nyaha, ka jɛnɛke si jcyɛnnɛ.

Kile mèlɛkɛbil'à mpuruyo baani wyi yyecyiige na

⁶ Kile mèlɛkɛbii baashuunninji cye e mpuruyi baashuunninji mpyi ke, ka pire si bégele s'a yi wyl.

⁷ Kile mèlɛkɛni nɛnyinji à u mpuruge wyi ke, ka zànhafunɛnnɛnyini ná nage ná sishange si wùrugo yiye e mà yîri nɛnyini na mà wà jɛnɛke na. Nɛnɛke ká ntáa tataaya taanre, taaga ninɛin à sògo ná ku cire ná ku jyèpuruge e.

⁸ Kile mèlɛkɛni shonwunji à u mpuruge wyi ke, ka yaaga nimbwòhò si wà suumpe lwòhe e mu à jwo janja nawogo. Suumpe lwòhe ká ntáa tataaya taanre, taaga ninɛin à kɛnni'a

* **7:9** Yire ŋkényi mpyi na funntange ná kataanni cyére.

pyi sìshan. ⁹ Nyii yaayi yi nyɛ suumpe lwəhe e ke, yire ká ntáa tataaya taanre, taaga nin̄kin à kwû, bakwooyi ká ntáa tataaya taanre, taaga nin̄kin à murulo.

¹⁰ Kile mèlɛkɛɲi tanrewun' à u mpuruge wyi ke, ka woro nintabaala si yîri n̄nyini i mà mpa ɲɔwɔ ɲɲke na. Li mpyi na ɲi na fiige. Baabii ká ntáa tataaya taanre, l' à cwo taaga nin̄kin ná ku lùbilibii ɲun' i. ¹¹ Lire woni mɛge na nyɛ Zoronji. Lwəhe ká ntáa tataaya taanre, l' à taaga nin̄kin pyi k' à soro. Mpii pi à ku bya ke, pire n̄nyahara à kwû ku zoronji kurugo.

¹² Kile mèlɛkɛɲi sicyɛrewun' à u mpuruge wyi ke, can̄ke ná yin̄ke ná wərigii ká ntáa tataaya taanre taanre, taaya nin̄kin nin̄kin à kɛɛge. Lir' à pyi ke, yi saha nyɛ a jà a bɛɛnmpe yige pu yigen̄kanni na mɛ. Can̄ke ká ntáa tataaya taanre, taaga nin̄kin à kwôro can̄ɲanyini bɛɛnmpe baa. Numpilage ká ntáa tataaya taanre, yin̄ke nyɛ a bɛɛnmɛ yige taage tanrawoge e mɛ.

¹³ Ka mii i núr' a nyɛ ɲya fo n̄nyini i, u u ŋko fànha na: «N̄n̄ke sùpyire wuun' à kɛɛge, l' à kɛɛge, l' à kɛɛge, ɲaha kurugo yɛ ɲcyɛrɛ mèlɛkɛɲi taanren̄i sann̄i sí pi mpuruyi wyi.»

9

¹ Nyɛ Kile mèlɛkɛɲi kan̄kuro wun' à u mpuruge wyi ke, ka mii i woni là ɲya l' à yîri n̄nyini i mà mpa ɲɔwɔ ɲɲke na, ka kacyewyicugun̄ke tirikyaanni si ŋkan l' á. ² Ka li i ku múgo, ka ŋguruge si nt̄ii na dùgudugu na dùru mu à jwo kacɛɛge ku nyɛ na sóre, mà can̄ɲanyini ná kafɛɛge pyi k' à wwò. ³ Ka kampɛɛɲyɛ si fworo kuru ŋguruge e mà caala mà ɲɲke tò. Fànhe mpyi a kan y' a sùpyire n̄oni n̄n̄gyahigii fiige. ⁴ Y' à jwo y' á na y' áha yaaga pyi nyɛge, lire nyɛ mɛ cire, lire nyɛ mɛ yaaga maha yaaga k' à sì na fyin̄ ɲɲke na ke, kuru ká na mɛ, fo sùpyire ti nyɛ Kile fyɛni nyɛ a bwòn ti byahigii na mɛ. ⁵ Kuni nyɛ a kan y' á, y' a sùpyire bùu mɛ, ŋka yi ti yyahayi fwəhəɔ yɲnyɛ kan̄kuro fun̄ɲi. Yi tan̄n̄ke yan̄kanni ná n̄n̄gyaani woge na nyɛ nin̄kin. ⁶ Cyire can̄mpyaagil' e, sùpyire sí raa kwùni caa, ŋka ti sì u ta mɛ. Ti là sí n-pyi si ŋkwû, ŋka kwùni sí raa fɪ ti yyaha na.

⁷ Yire kampɛɛɲyɛ mpyi sh̄onyɔ fiige, ɲjemu y' à bégele kàshige mɛɛ na ke. Yaaya na mpyi yi ɲùnyɲi na sɛɛn ɲùntoyo fiige, yi yyahayi mpyi sùpya wogo fiige. ⁸ Yi ɲùɲjoore mpyi ceewe woro fiige, ŋkyànhigii sí nyɛ cànragi wogii fiige. ⁹ Yi nt̄un̄ke mpyi mu à jwo k' à tò ná t̄ɔnn̄o v̄aant̄in̄ɲi, yi fukanyi t̄un̄mpe mpyi mu à jwo sh̄on̄kurun̄ɔ ku nyɛ na fɪ ná yi wòtoribil' e na wá kàshige cyage e. ¹⁰ Yi nɛɲyɲi mpyi ná sɛn̄ɲil' e n̄n̄gyahii fiige. Yire nɛɲyɲi cye kurugo, fànhe mpyi y' e, yi jà a yyefuge n̄o sùpyire na yɲnyɛ kan̄kuro fun̄ɲi. ¹¹ Kacyewyicugun̄ke mèlɛkɛɲi u mpyi yi saann̄i. Eburubii sh̄ɛn̄re e pi maha u mɛge pyi: «Abad̄on» Girɛkiibii woore e maa u mɛge pyi: «Apoliɔn». (Kuru mɛge ɲwəhe ku nyɛ: «kakyampyini».)

¹² Nyɛ yyefuge n̄ɲcyiig' à tòro, yii li cè shuunni saha na ma kàntugo.

¹³ Nyɛ Kile mèlɛkɛɲi baani wun' à u mpuruge wyi ke, sárayi tawwuge sɛɛn̄ni woge ku nyɛ Kile yyaha yyére ke, ka mii i mɛjwuú lógo kuru mb̄in̄kii sicyɛɛren̄i na. ¹⁴ Kile mèlɛkɛɲi baani wun̄i u mpyi ná mpuruge e ke, ka nde mɛjwuuni si uru pyi: «Kile mèlɛkɛɲi sicyɛɛren̄i u à pwə Efirati ban̄i nimbwon̄i cyage e ke, pire sành̄a.» ¹⁵ Pire Kile mèlɛkɛɲi sicyɛɛren̄i mpyi a bégel' a yaha na nde yyeeni ná ŋke yin̄ke ná nde can̄mbilini ná nde t̄eni yabilin̄i sigili ke, pi à sành̄a, bà li si mpyi, d̄ɲnyɛ sùpyire ká ntáa tataaya taanre, pi i taaga nin̄kin bò mɛ. ¹⁶ Pi kàshikwənn̄bii pi mpyi sh̄onyi ɲun' i ke, pire p̄ɛɛg' à jwo mii á. Pi mpyi sh̄iin miliyoo ŋkwuu shuunni (200.000.000). ¹⁷ Kacyeeni mii à ɲya ke, lire l' à pyi, mii à sh̄onyi ná yi feveebii ɲya. T̄ɔnn̄te v̄aant̄in̄nyɲi yi mpyi pi na ke, yire mpyi a ɲáan̄a na fiige, maa mpyi bula fiige, maa mpyi nɛrɛ fiige. Sh̄onyi ɲùnyɲi mpyi can̄raya wuyi fiige. Nage ná ŋguruge ná ŋk̄irigin̄i mpyi na fwore yi ɲwəyi i. ¹⁸ D̄ɲnyɛni sùpyire ká ntáa tataaya taanre, nage ná ŋguruge ná ŋk̄irigin̄i u mpyi na fwore sh̄onyi ɲwəyi i ke, yire yyefuyi taanren̄i à taaga nin̄kin bò. ¹⁹ Sh̄onyi fànhe mpyi yi ɲwəyi ná yi nɛɲyɲi i. Yi nɛɲyɲi mpyi wwòo fiige, maa mpyi ná ɲumbogil' e. Cyire cye kurugo, yi mpyi maha yyefuge wàa sùpyire na.

²⁰ Nye sùpyire t'à pyi ti nye a kwû yire yyefuyi cye e me, tire nye a láha ti cyeyayaayi mpèenji na me. Ka ti i ntòro ná ti jínasunni ná ti kacyinzunni i, ti mpyi a yire njemu yaa ná sèenji, lire nye me wyérefyinji, lire nye me dànyenji, lire nye me kafaayi, lire nye me ná cire e ke. Mà li ta, yire yaayi nye na jaa me, yi nye na núru me, yi nye na já a jaara me.

²¹ Ti mú nye a láha ti supyibuuni ná ti sɔŋkanmpe ná ti jacwɔre ná ti nɔŋkaage na me.

10

Sémɛbileni kani

¹ Lire kántugo ka mii i Kile mèleke fanhanyahaga wunji wabere nya u à tige mà yîri ninyinji i. Nahaŋa mpyi u na vāantinnje fiige, zāhanɔwɔge sí nye u njɔke e. U yyahe mpyi canɔanyini fiige, u tooyi sí nye mu à jwo na ku nye cinɔkunɔ na. ² Sémɛbileni là jwɔ mpyi a múgo u cye e. Ka u u kàninje tɔge yaha suumpe lwɔhe njɔ'i, maa kàmenɛ woge yaha njɔke na, ³ maa jwo fānha na cānraga fiige. U à jwo amuni ke, ka kilenji si ntin tooyo baashuunni. ⁴ Cyire kiletiinnkii baashuunnin' à njemu jwo ke, mii la mpyi si yire sème, ŋka mii à mejwu lógo ninyinji i na: «Kiletiinnkii baashuunnin' à njemu jwo ke, puru pyi ma kanni funɔ kyaa, ma hà pu sème me.» ⁵ Kile mèlekenji mii mpyi a nya u à u tɔge kà ninjin yaha suumpe lwɔhe njɔ'i, maa ku sanɔke yaha njɔke na ke, ka uru si u kàninje cyege yîrige ninyinji i, ⁶ maa jwo: «Kilenji u nye fo tèekwombaa, ná u à ninyinji ná njɔke ná suumpe lwɔhe ná yi funɔ yaayi puni dá ke, mii sí n-kāa uru mege na na tèn'à nɔ, tère saha nye me. ⁷ Mèlekenji baashonwunji ká u mpuruge wyi canɔke ŋkemu i ke, kanwɔhoni Kile à bégel'a yaha ke, u sí lire pyi, bà u à yi jwo u tūntunmpii, u báarapyiibil' á me.»

⁸ Mejwuuni mii mpyi a fyānha a lógo mà yîri ninyinji i ke, ka lire si núr'a mii pyi: «Kile mèlekenji u à yyére suumpe lwɔhe ná njɔke njɔ'i ná sémɛbileni nimugonjahani i ke, sà li shwɔ u cye e.» ⁹ Ka mii i file uru Kile mèlekenji na, maa u pyi u sémɛbileni kan, ka u u mii pyi: «Li shwɔ ma a ŋkyàa, li sí n-soro mu funɔke e, ŋka li sí n-pôo mu jwɔge e sere fiige.» ¹⁰ Nye ka mii i sémɛbileni shwɔ Kile mèlekenji cye e mà kyà. Li mpyi a pôo mii jwɔge e sere fiige, ŋka mii à li jò ke, ka li i mii funɔke pyi ku u mii yà zoronji cye e.

¹¹ Ka pi i yi jwo mii á na Kile saha sí tūnturo le mii cye e mii u jwo supyishi ninyahawa ná kîrii ninyahagii ná shenre ninyahara sùpyii ná saanlii ninyahamil' á.

11

Kile tūntunmpii shuunninji kani

¹ Nye lire kántugo, ka pi i sumara pyipyi yaaga kan mii á mu à jwo kàbii, maa yi jwo mii á: «Yîr'a Kilepaarebage ná sárayi tawwuge súma, mpîi pi nye wani na Kile père ke, ma a pire tɔrɔ. ² Ŋka ma hà Kilepaarebage ntāani súma me, jaha na ye mpîi pi nye pi nye Kile kuni i me, kuru cyag' à kan pir' á. Pire pi sí n-pa Kile kànhe jya yinye beeshuunni ná shuunni funɔ'i. ³ Mii sí na jwumpe jwufēebii shuunninji tun ná bubaga vāanpyi i yacyi'e. Pi sí raa mii tūnture pyi canmpyaa kampwoo ná ŋkwuu shuunni ná beetaanre (1.260) funɔ'i.» ⁴ Olivye ciyi shuunninji ná fūkinabii shuunninji pi nye njɔke Kafoonji taan ke, yire yi nye pire tūntunmpii shuunninji. ⁵ Sùpya la ká mpyi si kawaa pyi pi na, nage maha fworopi jwɔyi i, maa uru zāmpennji bò. Sèenji na, sùpya maha sùpya la ká mpyi si kawaa pyi pi na, urufol' à yaa u bò amuni. ⁶ Fānhe na nye pi á pi já a zānhe cū k'āha mpa pi tūnture canmpyaagii funɔke e me. Pi mú maha já a lwɔhe kēenn' a pyi sishan. Tère o tère l' à pi táan ke, yyefuge shini u à pi táan ke, pi maha já a kuru wà sùpyire na njɔke na.

⁷ Pi aha pi tūnture jwo a kwò tēni ndemu i ke, sige yapege kà sí n-fworoka-cyewyicugunke e si mpa pi tūn, si já pi na, si pi bò. ⁸ Pi buwuubii sí n-yaha kànbwɔhe tafage e. Kuru kànhe ku sí n-jà n-tāanna ná Sɔdumu* ná Misira† e, yi kapegigii kurugo,

* 11:8 Kuru kànhe mpyi a cè ná silege baa karigil'e (Zhenzi 19.4-11). † 11:8 Lire kini shiimbii na mpyi Izirayeli shiimbii zāmpennmii. Wani Izirayeli shiimbii mpyi bilere e.

kur'e pi à pi Kafoonji kwòro cige na mú. ⁹ Pii sí n-yîri kîrigii puni ná tûluyi puni ná shæenre puni ná supyishinji puni i si mpa a pi buwuubii wíi canmpyaa taanre ná paanga funŋ'i, pi sì jæ wà u pi tò mæ. ¹⁰ Pi ŋkwùŋi funntange kurugo, diŋyæ sùpyire sí n-pyi ntàanji i, s'a ma yaaya kaan piy'á, jaha na yæ pire Kile tûntunmpii shuunniŋi mpyi a diŋyæŋi sùpyire yyahayi fwòhòrò sèl'e.

¹¹ Nyæ cyire canmpyaa taanre ná paange kântugo, ka shìŋi ŋoni si yîri Kile yyére mà jyè pi e, ka pi i yîr'a yyére. Mpii pi à pi nya ke, ka pire si fyá sèl'e. ¹² Ka pire tûntunmpii shuunniŋi si meiwuu lógo fànha na mà yîri nìnyinji i na: «Yii dùgo naha.» Ka pi i dùgo nìnyinji i jahanke k'e, mà pi zàmpeenbii yaha tayyérege e na pi wíi. ¹³ Ka jìŋke si ntíl'a cyèenne sèl'e. Kànhe ká ntáa tataaya kè, taaga nìŋkin baya mpyi a cwo, ka shiin kampwòhii baashuunni (7.000) si ŋkwù kuru jìŋke jcyèenniŋi kajyil'e. Mpii pi à kwòro ke, ka pire si fyá sèl'e, Kilenji u jye yaayi puni jùŋò na ke, maa li jwò cú na uru pèrè.

¹⁴ Nyæ yyefuge shònwog'a tòro, ŋka jcyèrè tanrawoge sí jwò cú.

Kile mèlekèŋi baashònwuŋ'à u mpuruge wyl

¹⁵ Nyæ Kile mèlekèŋi baashònwuŋ'à u mpuruge wyl ke, ka meiwugii si fworò nìnyinji i fànha na:

«Diŋyæŋi jùŋufent'à pyi wuu Kafoonji Kile ná u Nìjcwònròŋi woro fo tèekwombaa.»

¹⁶ Kacwònrìbii benjaaga ná sicyèrenji u à tèen pi saanre yatænnyji i Kile yyahe yyére ke, ka pire si piye tírig'a cyán, maa Kile pèrè, ¹⁷ maa jwo:

«Kafoonji Kile, Siŋi Punifoo,

mu u jye, ná mu mpyi ke,

wuu fwù na jye mu na,

jaha na yæ mu à ma fànhe nimbwòhe tìŋe ma Saanre e.

¹⁸ Supyishinji puni lùgigii mpyi a yîri,

ŋka numè mu u lùyirini li jye na jaa.

Tèni i mu sí kwùubii yíbe ke, lir'à nò numè,

mu tûntunmpii pi jye mu báarapyiibii ke, pire sàranji tèni mú à nò,

mà bâra mu shiinbii ná mpìi pi jye na fyáge mu yyaha na ke,

shinbwo bâra shinbilere na.

Mpii pi jye na sùpyire kèege jìŋke na ke,

pire tèekègeni mú à nò.»

¹⁹ Lire kântugo Kilejaarebage ku jye nìnyinji i ke, ka kuru si múgo. Ka Kile tunmbyaare mbwùuni si nya kuru bage e. Ka kilejini ná tûnmpe ná kiletinni ná jìŋke jcyèenniŋi si mpyi mà bâra zànhafunŋcèenji na.

12

Ceenji ná wwòlyege kani

¹ Lire kântugo nde à pyi kacyele nìnyinji i, mii à ceenji wà nya, canŋanyini mpyi u na mu à jwo vâanntinŋe, yìŋke sí jye u tooyi jwòh'i, wòrii kè ná shuunni s'à pyi kajanjwò jùntòŋò u jìŋke na. ² U laa wu u mpyi, u mpyi na ŋkwùuli zìŋi cyereyampe cye e.

³ Lire kântugo nde à pyi kacyeeni labèrè nìnyinji i, mii à wwòlyege nimbwòhò nìnyega nya. Ku mpyi ná jùmbogii baashuunni ná jèŋji kè e, saanra jùntòŋò na mpyi jùmbogigii puni nìŋkin nìŋkinji na. ⁴ Wòrigii ká ntáa tataaya taanre, k'à ku nèŋke tèg'a taaga nìŋkin pwó a wu jìŋke na. Ku mpyi a yyére ceenji taan, u aha si si pyàŋi jò. ⁵ Ka ceenji si pùnambile si, ka Kile mèlekèŋi wà si li lwó a kàrè Kile saanre yatænŋke taan, Kile yyére. Lire li sí n-pyi supyishinji puni jùŋò na, s'a ti kèenji ná tòonno kabil'e. ⁶ Nyæ ka ceenji si fê a kàrè síwage e. Kile mpyi a cyage kà bégel'a yaha u mæ na wani, bà pi si mpyi s'a u kaan u a lyí canmpyaa kampwoo ná ŋkwuu shuunni ná beetaanre (1.260) funŋ'i mæ.

⁷ Lire kàntugo ka kàshige si yîri nînyîni i. Misheli u nyε Kile mèlekεεbii jùñufooni wà ke, ka uru ná u mèlekεεbii sí wwòlyege tùn, ka wwòlyege ná ku mèlekεεbii sí pi tùn mú. ⁸ Nka ku nyε a já kàshige na mε, ku ná ku mèlekεεbii saha nyε a tateenge ta nînyîni i mε. ⁹ Kuru wwòlyege ku mpyi tèecyiini i. Kuru ku nyε jínabii jùñufooni, maa mpyi Sitaannini ke, ka pi i kuru wà jîñke na ná ku mèlekεεbil'e. Kuru ku maha dînyεni sùpyire wuruge.

¹⁰ Lire kàntugo ka mii i mejwuu lógo fànha na nînyîni i na:
«Tèni i wuu Kileni sí sùpyire shwà, si u sífente cyêe, si ntèen u saanre tateenge e ke, lir'à nò numε,

nge u à cwànrò mà pyi Shwofoonni ke, uru jùñufente tèepiini'à nò mú.

Naha na yε nge u maha wuu cìmpyiibii cêεge Kile yyahe taan pìlaga bâra canna na ke, pi à uru wà jîñke na.

¹¹ Wuu cìmpyiibil'à pyi javee u na,

Mpabilini sishange ngunni

ná Jwumpe Nintanmpe jîwunni cye kurugo.

Pi à nyε mà pi múnahigii kan sárage.

¹² Lire e ke tateenge na nyε yii mpiimu á nînyîni i ke, yii pyi funntange e,

ñka jîñke ná suumpe lwàhe wuun'à kèεge,

jaha na yε Sitaannini nàvunno wun'á tîge yii yyére.

U à cè na uru canmpyaagii neñe saha nyε a tòn mε.»

¹³ Wwòlyeg'à pi nya pi à kuru wà jîñke na ke, ceeni u mpyi a pùnambilini si ke, maa ntaha uru fye e na ñkòre. ¹⁴ Ka nyε nimbwàhò fukanya shuunni si ñkan ceen'á, u yîri yire na u a si u tateenge e síwage e, bà u jwà si mpyi s'a jcaa wani yyee taanre ná paanga funn'i, si laaga tòn wwòlyege na mε. ¹⁵ Lir'à pyi ke, ka wwòlyege si lwàhò yige ku jwàge e mà wà ceeni kàntugo ba fiige, bà kuru si mpyi si u lwó mε. ¹⁶ Nka jîñk'à ceeni tège. Lwàhe wwòlyeg'à yige ku jwàge e mà wà ke, jîñk'à múgo, maa kuru bya. ¹⁷ Lir'à pyi ke, ka wwòlyege lùuni si yîri ceeni taan, maa kàshige kèenñe u pyiibii sanmpil'á. Pire pi nyε, mpii pi nyε na Kile toni kurigii náare, maa Yesu kyaa yu sùpyir'á ke.

¹⁸ Lire kàntugo ka wwòlyege si sà yyére suumpe lwàhe jwàge na.

13

Sige yapiyi shuunni kani

¹ Nyε lire kàntugo, ka mii i sige yapege kà nya ku u fwore suumpe lwàhe e. Neñii ke ná jùmbogigii baashuunni nyε k'á. Saanre jùntonno na mpyi cyire neñkii puni nîñkin nîñkinni na, Kile mèkεgere meyi s'à sémε ku jùmbogigii na. ² Sige yapege mii mpyi a nya ke, kuru mpyi cin fiige. Fànhe mpyi ku tooy'e, ku jwàge sí nyε cànrage wogo fiige. Ka wwòlyege si ku fànhe fiige kan k'á, maa ku saanre yatεenñke kan k'á, maa jùñufente kan k'á sèl'e. ³ Sige yapege jùmboge kà nîñkin mpyi a bânni mu à jwo ku sí n-kwû. Nka kuru tabannag'à pa ñkwò, ka li i mpyi kakyanhala sùpyir'á fo t'à yîr'a taha ku fye e. ⁴ Ka ti i wwòlyege pèe, jaha na yε k'à jùñufente kan sige yapeg'á. Ka ti i sige yapege pèe mú na: «Jofoo u nyε ñke sige yapege jca yε? Jofoo u sí n-jà ku tùn yε?»

⁵ Nwàg'à kan k'á, bà ku si mpyi si kuye pèe, s'a Kile mèkεgere jwumpe yu mε. Kun'à pa ñkan k'á yînyε beeshuunni ná shuunni funn'i, k'a lire pyi. ⁶ Ka ku u ku jwàge múgo maa Kile ná u tateenge mεge kèεge, mpii pi à tèn nînyîni i ke, maa pire meyi kèεge mú. ⁷ Kun'à pa ñkan k'á, ku Kile wuubii tùn, ku u já pi na. Fàn'h'à kan k'á, ku pyi tùluyi puni ná kîrigii puni ná shéenre puni jwufeebii ná supyishini puni jùno na. ⁸ Dînyε sùpyire puni sí raa ku père, fo mpii meyi y'à sémε shîni nîñkwombaani tafeebii meyi tasemεge e mà lwó dînyε tasiige e ke. Mpabilini l'à pyi sárage ke, uru sémεni na nyε lire wu.

⁹ Ngemu la ku nyε si kariii yyaha cè ke, urufoo u nîngyigigii pεre, u raa núru. ¹⁰ Ngemu ká mpyi na sí n-le kàsuni i ke, urufoo sí n-le kàsuni i. Ngemu ká mpyi na sí n-bò ná

kàshikwònḡwàoni i ke, urufoo sí n-bò ná l'e. Lire e ke Kile wuubil'à yaa pi kyaage kwú piye e, pi i ḡkwôro Kile kuni i.

¹¹ Nye ka mii i núr'a sige yapege kabere nya ku u fwore ñḡke e. Nḡnii shuunni mpyi ku na mpàbili wogii fiige, ku mpyi na yu wwòlyege fiige. ¹² Ku mpyi na ku karigii pyi sige yapege ñḡcyiige nyii na, ná kuru u fànhe puni i. Tabannage mpyi na ḡko s'a sige yapege ñḡcyiige ḡkemu bùu, ka ku u núr'a yíri ke, ḡke nume wog'à ñḡnyeni ná u sùpyire pyi na t'a kuru pèrè. ¹³ Sige yapege shonwoge mpyi maha kakyanhala karigii pyi, fo maha nage pyi ku u yíri ñḡnyini i na ntíri ñḡke na sùpyire nyii na. ¹⁴ Lire pyinḡkanni na, fànhe ku mpyi a kan k'à kakyanhala karigii pyi sige yapege ñḡcyiige nyii na ke, ku mpyi a ñḡnyeni sùpyire wurugo ná cyire karigil'e. Kàshikwònḡwàoni mpyi a sige yapege ḡkemu bânni, ka ku u núr'a cùḡḡ ke, ku mpyi a ñḡnyeni sùpyire pyi na ti kuru nàḡjaḡi yaa ti raa ku pèrè. ¹⁵ Nye sige yapege ñḡcyiige nàḡjaḡi sùpyir'à yaa ke, fànḡ'à kan sige yapege shonwog'à, ka ku u múnaa le uru nàḡjaḡi i, bà u si mpyi s'a yu, mpiimu ká ḡcyé si u pèe ke, u u pire bò me. ¹⁶ Ka ku u fànha cyán sùpyire puni na, bà fyè si mpyi si bwòn pi shin maha shin kàḡḡ cyege, lire ḡye me u byaani na me, shinbilere bàra shinbwo na, yaarafoo bàra yaara baafoo na, biliwe bàra shinḡi u ḡye u ḡye biliwe me. ¹⁷ Sùpya mpyi na sì n-jà zhwo pyi, lire ḡye me mà pèreme pyi, ná ḡke sige yapege fyèḡi ḡye urufoo na me. Uru fyèḡi u ḡye sige yapege mege, lire ḡye me tórḡmpe pu sí n-bê ná ku mege e ke.

¹⁸ Nde na ḡye yákilifee kyaa. Tórḡmpe pu sí n-bê na sige yapege mege ḡwòh'i ke, shinḡi u ḡye yákilifoo ke, urufoo u puru ḡwòhe cya a cè. Sùpya mege ku ḡye ku ki. Kuru ku ḡye ḡkwuu baani ná beetaanre ná baani (666).

14

Mpabilini ná l'à mpiimu ḡḡḡ wwû ke

¹ Lire kântugo ka mii i wíi mà Mpabilini ñḡjyereni nya Siyón ñanḡe ḡḡḡ'i. Shiin kampwòhii ḡkwuu ná beeshuunni ná sicyere (144.000) mpyi ná l'e. Mpabilini mege ná li Tuḡi mege mpyi a sème pire shiinbii byahigii na. ² Ka mii i meḡwuu lógo l'à fworo ñḡnyini i mu à jwo lufoomò túnḡ, maa mpyi mu à jwo kiletinne. Li mú mpyi mu à jwo pii pi ḡye na ḡkònnii bwùn. ³ Pi mpyi Kile saanre yatennḡke ná ḡyii yaayi sicyerenti ná kacwòribii yyaha yyère na me ñvònnò cêe. Pire shiin kampwòhii ḡkuu ná beeshuunni ná sicyerenti ḡḡḡ Kile à wwû ñḡnyeni i ke, pire baare e, sùpya mpyi na sì n-jà lire meeni taanna me. ⁴ Tire sùpyire ḡye a mpyi a ḡen'a tiye ḡwòḡ ná cibahani i me. Ti ḡye a mpyi a ceewe shi cè me. Tire mpyi maha ntaha Mpabilini fye e li tasheyi puni i. Tire ḡḡḡi y'à wwû yyecyiige na sùpyire shwòḡl'e, maa ti pyi Kile ná Mpabilini wuu. ⁵ Ti ḡye a sì na fini me, ḡcèege cyaga ḡye ti na me.

Kile mèlekèebii taanrenḡi kani

⁶ Lire kântugo ka mii i Kile mèlekèḡi wabere nintorowo nya fo ñḡnyini i. Jwumpe Nintanmpe pu ḡye tèrigii puni wumpe ke, puru mpyi u á ḡjwunḡi me na sùpyire pun'à. U mpyi a yaa u a pu yu kḡrigii puni ná tùluyi puni ná shèenre puni jwufèebii ná supyishinḡi pun'à. ⁷ Ka u u wá na yu fànha na: «Yii a fyáge Kile na, yii raa u kêre, ḡaha na ye tèn'à nò u ñḡnyeni sùpyire yíbe ti kapyiḡkii na. Uru u à ñḡnyini ná ñḡke ná suumpe lwohe ná lùlibilii dá ke, yii a u pèrè.»

⁸ Kile mèlekè shonwu mpyi a pa ñḡcyiini kântugo maa ḡko: «K'à jya! Kànbwòhe Babilónni à jya! Kuru k'à ku erezen sinmpe kan supyishinḡi puni u a bya. Lire ḡwòhe ku ḡye, k'à supyishinḡi puni pyi u à jacwòore pyi ku fiige.»

⁹ Nye Kile mèlekè tanrewu mpyi a pa mpii shuunni kântugo, maa ḡko fànha na: «Shin maha shin ká ḡke sige yapege ná ku nàḡjaḡi pèe, ka ku fyèḡi si bwòn u byaani, lire ḡye me u cyege na ke, ¹⁰ urufoo sí erezenḡi sinmpe nintanhampe bya. Puru pu ḡye Kile lùyirini. Yyefuge sí nò u na nage ná ḡkḡriginḡi cye kurugo, Kile mèlekèebii ná Mpabilini ḡyii na.

¹¹ Nage e u sí n-pyi ke, kuru sí n-sii n-fùgo mε. Mpii pi à sige yapege ná ku nànjani pêe, ku mege fyèni sí nyε pi na ke, pìlaga bâra canja na, ñomò sí n-pyi pìr'á mε.»

¹² Lire e ke mpii pi nyε Kile wuubii, maa u tonji kurigii jaare maa ntaha Yesu fye e ke, pìr'á yaa pi kyaage kwú piye e.

¹³ Lire kàntugo ka mii i mejwuu lógo ñinyiñi i na: «Yi séme na mà lwó numε na, sùpyire ti sí n-kwû si ti yaha Kafoonji wwoñεge e ke, tire wuun'à jwò.» Kile Munaani à jwo: «Sèe wi, tire sí ñò ti báarawage na, jaha na yε Kile sí funño wwò ti báarañi ñincenni na mε.»

Kile lùyirini l'à tàanna ná sùmakwàngil'e ke

¹⁴ Nyε ka mii i núr'a wíi mà jahanke kà nivyinge nya, wà mpyi a téen ku na mu à jwo sùpya. Séen jùntonjo mpyi urufoo jùñke na, kòonja nintan sí nyε u cyεge e. ¹⁵ Ka Kile mèlèkèñi wabere si fworo Kilejaarebage e, maa jwo fànha na ná jahanke jùñi wunji i na: «Nìñke sùmanji tèekwònn'à nò, sùmanji pun'à nò, ma kòonjañi lwó ma a u kwùun.» ¹⁶ Nge u mpyi a téen jahanke jùñ'i ke, ka uru si u kòonjañi lwó, maa jùñke sùmanji kwòn.

¹⁷ Lire kàntugo ka Kile mèlèkèñi wabere si fworo Kilejaarebage e ñinyiñi na, kòonja jwòtanga wu na mpyi uru cye e mú.

¹⁸ Ka Kile mèlèkèñi wabere si fworo sárayi tawwuge e, uru u nyε nage jùñjo na. Ka u u kòonjañifoo pyi: «Nìñke ερεZenñ'à nò, u kwòn ná ma kòonjañi i.» ¹⁹ Ka Kile mèlèkèñi si u kòonjañi lwó, maa jùñke ερεZenñi kwòn mà wà ερεZen lwòhe tawwuge wyige e. Kuru ku nyε Kile lùyirini. ²⁰ Ka pi i ερεZenñi fwòonjo kuru wyige e kànhe kàntugo. Mà pi yaha pi i u fwòonji, sìshang'à fworo wyige e mà dùg'a nò shònyi jwòyi na, maa fwu a kàre sumare kampwoo ná ñkwuu baani (1.600*) jùñke na.

15

Kile mèlèkèbii baashuunniñi ná yyefuyi nizanji kani

¹ Lire kàntugo mii à núr'a kakyanhala kacyele nimbwoo nya ñinyiñi i: Kile mèlèkèbii baashuunni mpyi ná yyefugo kuuyo baashuunni i piye cye e. Yyefuyi nizanji yi mpyi yire, Kile lùyirini sí jùñjo kuu yire na.

² Lire kàntugo ka mii i cyage kà nya suumpe lwòhe fiige, ku mpyi na jî dùba fiige, maa mpyi mu à jwo na k'à wùrugo k'e. Mpii pi à pyi javee sige yapege na ke, mii à pire nya pi à yyére suumpe lwòhe cyage e. Pire nyε a mpyi a sige yapege ná ku nànjani pêe mε, tɔrɔmpe pu sí n-bê ná ku mege jwòhe e ke, pi à cyé uru fyèni na piye na. Nkònnibii Kile mpyi a kan pi á ke, pire mpyi pi cye e. ³ Pi mpyi na Kile báara pyiñi Musa mēeni ná Mpabilini mēeni cêe na:

«Kafoonji Kile, Sini Punifoo!

Mu kapyiñkii na nyε kabwòhii ná kakyanhala.

Supyishini puni Saanji,

mu kapyiñkii pun'à tii,

maa mpyi sèe!

⁴ Kafoonji, jofoo u nyε u sì n-fyá mu yyaha na mà yε?

Jofoo u nyε u sì mu pêe mà yε?

Mu kanni u nyε ñincenni.

Supyishini puni sí n-pa ñinkure sín mu á,

jaha na yε mu katiigii ñimpyiñkil'à fíniñ'a cyêe pi na.»

⁵ Lire kàntugo ka mii i tunmbyaare cyage nya k'à múgo ñinyiñi i Kilejaarebage e.

⁶ Yyefuyi baashuunniñi mpyi Kile mèlèkèbii baashuunniñi mpiimu cye e ke, ka pire si fworo Kilejaarebage e. Väänvyinweeweere mpyi pi à le. Sēenñi väänmēenyε mpyi pi à tēg'a piye bīnni ntūnyi i. ⁷ Nyii yaayi sicyērenji i, ka kà ñinjin si sēen ñkunahii baashuunni kan Kile mèlèkèbii baashuunniñ'á. Kilenji u nyε nyii na fo tèekwombaa ke, cyi mpyi a jî uru

* **14:20** Ku laag'à culumetirii ñkwuu taanre (300) kwò.

lùyirini na. ⁸ Lire tènei i, ka Kileñaarebage si jî nan̄guruge na, lir'à li cyêe na Kile sînampe ná u fân̄hafente na nyê kuru cyage e. Kile mèlekekɛbii baashuunniŋi mpyi a pa ná yyefuyi baashuunniŋi njemu i ke, sùpya mpyi na sî n-jà n-jyè Kileñaarebage e ná yire nyê a tòro mɛ.

16

N̄kunahigii baashuunniŋi cyi nyê na Kile lùyirini kyaa yu ke

¹ Lire kàntugo ka mii i mējwuu lógo fân̄ha na Kileñaarebage e, li i ŋko Kile mèlekekɛbii baashuunniŋ'á na: «Kile lùyirini na nyê ŋkunahigii baashuunniŋi j̄cyiimu i ke, yii sà cyi sùguro j̄n̄ke na.»

² Nyê ka Kile mèlekeŋi nj̄cyiini si sà u ŋkunaani sùgoro j̄n̄ke na. Lir'à pyi ke, sige yapege fyèŋi mpyi mpiimu na, pi sí i ku n̄an̄jaŋi p̄ere ke, ka n̄wapiye si fworó pire na.

³ Ka Kile mèlekeŋi sh̄onwuŋi si sà u ŋkunaani sùgoro suumpe lw̄he e, ka lw̄he si ŋk̄eŋŋ'a pyi mu à jwo supyikwugo s̄shan. Nyii yaayi yi mpyi k'e ke, ka yire puni si ŋkw̄.

⁴ Ka Kile mèlekeŋi tanrewuŋi si sà u ŋkunaani sùgoro baŋi lw̄he ná lùbilibil'e, ka yire puni si ŋk̄eŋŋ'a pyi s̄shan. ⁵ Kile mèlekeŋi u nyê lw̄he j̄n̄j̄ na ke, ka mii i uru j̄ya u à jwo: «Mu u nyê nj̄cɛŋŋi, mu u nyê, ná mu mpyi ke, mu à t̄ii, jaha na yɛ amuni mu nyê na yoge kw̄un. ⁶ Pi à mu shiimbii ná mu t̄un̄tun̄mpii s̄shange wu, ka mu u s̄shange kan pi a byii, pi ná lir'à yaa.» ⁷ Lire kàntugo ka mii i mējwuu lógo s̄arayi tawwuge e na: «Sèeŋi na, Kafoon̄i Kile, Siŋi Punifoo, mu yoge kw̄on̄ŋkann'á t̄ii.»

⁸ Ka Kile mèlekeŋi sicyɛrewuŋi si u ŋkunaani sùgoro can̄ŋanyiiŋi j̄un̄'i, bà li kafuge si mpyi si mp̄e s'a sùpyire sùuge na fiige mɛ. ⁹ Kuru kafug'á sùpyire sùugo sèl'e. Ka pi i wá na Kile m̄ege k̄ege, uru cye e cyire yyefuge karigii nyê. Pi nyê a j̄en'a pi toron̄kanni k̄eŋŋe si u p̄e mɛ.

¹⁰ Ka Kile mèlekeŋi kan̄kuro wuŋi si u ŋkunaani sùgoro sige yapege saanre yatɛɛŋke e. Ku mpyi na ku saanre pyi cyeyi njemu j̄n̄j̄ na ke, ka numpini si jyè yire puni i, ka sùpyire si wá na ti njirigii n̄oni yyefuge cye e. ¹¹ Yyefuge ná n̄wapiyi kurugo, ka pi i wá na nj̄nyin̄i Kilen̄i m̄ege k̄ege, ŋka pi nyê a pi toron̄kanni k̄eŋŋe mɛ.

¹² Ka Kile mèlekeŋi baani wuŋi si u ŋkunaani sùgoro Efirati baŋi i, ka baŋi lw̄he si waha maa tatorogo kan saanbil'á, pire mpyi a ȳiri can̄ŋafyinmpe e. ¹³ Lire kàntugo ka mii i múnapegii taanre j̄ya nt̄asɛn fiige, là à fworó wwòlyage j̄w̄ge e, ka là si fworó sige yapege j̄w̄ge e, ka là sí fworó t̄un̄tun̄ŋi kafiniviniŋi j̄w̄ge e. ¹⁴ Jínahii pi mpyi cyire múnahigii, cyi maha kakyanhala karigii pyi. Cyi sí n-shà diŋyɛŋi saanbii puni bínni, bà pi si mpyi si k̄ashige kw̄on̄ Kile Siŋi Punifoo can̄mbw̄he e mɛ.

¹⁵ Kafoon̄i à jwo: «Lógo, mii sí n-pa mu à jwo n̄an̄kaawa. Ngemu u à kw̄oro j̄yii na, maa mpyi u nyê a u v̄aan̄nyi ww̄u sùpyire ti kw̄ò t'a u silege cyeyi j̄aa mɛ, urufoo wuun'á j̄w̄.»

¹⁶ Nyê ka jínabii si sà saanbii bínni cyage k'e, pi maha kuru m̄ege pyi Eburubii sh̄eɛnre e: «Arimagedon̄*».

¹⁷ Nyê ka Kile mèlekeŋi baash̄onwuŋi si u ŋkunaani sùgoro kafɛɛge e. Ka mējwuu si fworó Kileñaarebage e saanre yatɛɛŋke e na: «Y'á kw̄ò numɛ.» ¹⁸ Ka kilejini ná t̄un̄mpe ná kiletinni si mpyi, ka j̄n̄ke si j̄cyɛɛn̄nɛ sèl'e. Mà lw̄ò sùpyire nyê j̄n̄ke na ke, ku mpyi na saha j̄cyɛɛn̄nɛ lire cyɛɛn̄n̄ŋkanni na mɛ. ¹⁹ Ka Babilon̄ni k̄an̄bw̄he si j̄ya mà pyi taanre. Ka kirigii puni k̄anyi si j̄cwó. Kile fun̄j̄ nyê a ww̄ò kuru k̄an̄bw̄he na mɛ, maa u lùyirini t̄irige ku shiimbii j̄un̄'i, lire li nyê mu à jwo u à ɛɛɛɛn̄ sintanhampe kan pi a bya. ²⁰ Kiripyɛɛre ti mpyi suumpe lw̄he nj̄ke e ke, ka tire puni si mp̄inni, wà saha nyê a j̄anȳi saha cè mɛ. ²¹ Ka z̄an̄hafun̄ɛɛnyɛ nitabaaya si wá na j̄cwó sùpyire j̄un̄'i. Yi puni nj̄kin̄ nj̄kin̄i mpyi a dùgo sèe sèl'e. Ka sùpyire si wá na Kile m̄ege k̄ege kuru yyefuge mp̄eŋi kurugo.

* 16:16 Izirayeli shiimbil'á k̄ashibwoyi kw̄on̄ kuru cyage e.

17

Fwòrobacwage kani

¹ Nkunaahigii baashuunnini mpyi Kile mèlekɛɛbii baashuunnini mpiimu cye e ke, ka pire wà si file mii na, maa jwo: «Ta ma, fwòrobacwage ku nyɛ lùbwoyi jwage na ke, tunɲkanni na mii sí kuru kapegigii tòn ke, mii sí lire cyêe mu na. ² Diɲyɛni saanbil'à jacwɔɔre pyi ná k'e, ka diɲyɛni sùpyire si ku ɛɛɛɛn sinmpe bya a mée, lire li nyɛ pi à jacwɔɔre pyi ku fiige.»

³ Ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka Kile mèlekɛni si ɲkàre ná mii i síwage e. Wani mii à ceɛni wà nya u à tɛɛn sige yapege niɲyɛga ɲun'i. Kuru sige yapege mpyi ná ɲumbogii baashuunni ná ɲɛɲii kɛ e, Kile mɛkɛgɛɛ jwumpe mpyi a sémɛ ku puni na.

⁴ Váanya longara wuyo niɲyɛya ceɛni mpyi a le, maa uye yaa ná sɛɛɲi ná kafaare longara woore ná kóɔɲi longara wunɲi i. Sɛɛɲi fúnɲɔwɔkwuu na mpyi u cye e, jacwɔɔre karigii cyi à nàar'a pi maa jwóhɔ ke, li mpyi a ɲi cyire na. ⁵ Mɛge kà mpyi a sémɛ u byaani na ɲkemu jwóhe k'à cùgo ke, kuru mɛge ku nyɛ: «Kànbwóhe Babilónni: jacwoobii ná diɲyɛni katupwóhɔyi pyifeebii nuni.» ⁶ Mii à li nya na ɲge ceɛni mpyi a bya mà mée Kile wuubii sishange ná Yesu kani jwufeebii sishange e.

Mii à u nya ke, li mpyi a mii kàkɔyanhala mà tòro. ⁷ Nyɛ ka Kile mèlekɛni si mii pyi: «Naha na l'à mu kàkɔyanhala yɛ? Ceɛni u à tɛɛn sige yapege ɲun'i ná ku nyɛ ná ɲumbogigii baashuunnini ná ɲɛɲkii kɛni i ke, mii sí lire jwóhe jwo mu á. ⁸ Sige yapege mu à nya ke, ku mpyi ɲyii na, ɲka ku saha nyɛ mɛ, ku sí n-pa fworó wyicugunke e, si ɲkàre tapinnage e. Mà lwó diɲyɛn'à dá ke, sùpyire ti nyɛ ti mɛyi nyɛ a sémɛ shìni niɲkwombaanɲi tafeebii mɛyi tasemɛge e mɛ, sige yapege ɲyanɲi sí n-pâa tire e. Yii li cè na tɛni l'e ku mpyi ɲyii na, ɲka ku saha nyɛ mɛ, ku sí nùru n-pa.

⁹ Siɲcyiimpe ná yákiliɲi u à yaa u tɛg'a ɲke cyage yyaha cè. ɲumbogigii baashuunnini na nyɛ ɲanya baashuunni yire ɲjemu ɲun'i uru ceɛn'à tɛɛn ke. ¹⁰ Cyire ɲumbogigii na nyɛ saanlii baashuunni mú, kanɲur'à cwo pire e, niɲkin na nyɛ wani, u sanɲi sàha mpa mɛ. ɲka uru ká mpa, u sí tère nimbilere pyi kanna. ¹¹ Sige yapege ku mpyi ɲyii na, ná ku saha nyɛ mɛ, kuru mú na nyɛ saanɲi wà, kuru ku sí pi fúnɲɔ baataanre, ɲka ku na ntòre mpíi saanbii baashuunnini i. Kuru na ɲkɛɛge tapinnage e. ¹² ɲɛɲkii kɛni mu à nya ke, cyire na nyɛ saanlii kɛ, pire sàha ɲkwò a tɛɛn fàhe na mɛ. Pire sí n-pa ɲunɲufente ta si tère nimbilere kanna pyi ná ɲke sige yapege e siɲcyan. ¹³ Sòɲɲɔre ninure ti nyɛ pire pun'á, pi sí pi fànhafente ná pi ɲunɲufente kan sige yapeg'á. ¹⁴ Pi sí Mpabilini tòn, ɲka Mpabilini sí n-jà pi na, ɲaha na yɛ lire li nyɛ kàfeebii puni Kafoonɲi ná saanbii puni Saanɲi. Mpíi pi nyɛ ná l'e ke, pire Kile à yyere maa pi cwɔɔnrɔ, ka pi i ɲkwôro u kuni i.»

¹⁵ Ka Kile mèlekɛni si nùr'a mii pyi: «Lùbwoyi jwage na mu à fwòrobacwoni nya u à tɛɛn ke, yire na nyɛ kíríi ná supyikuruyo ná supyishi niɲyahawa ná shɛnrɛ. ¹⁶ ɲɛɲkii kɛni mu à nya ke, cyire ná sige yapege sí fwòrobacwoni kyaa pɛn yiy'á. Yi sí u cyɛngaya wunɲi ná u cipyire wunɲi yaha, si ɲkɔyà u e, si u sanɲi súgo.

¹⁷ Yii li cè, Kile u à sòɲɲɔre le pi e pi i uru ɲyii wuuni pyi, pi i pi sòɲɲɔre pyi niɲkin, pi i pi ɲunɲufente kan sige yapeg'á, fo Kile jwumpe ká fúnɲɔ. ¹⁸ Kànbwóhe ku nyɛ na ɲinɲke saanbii puni kɛɛɲi ke, ceɛni mu à nya ke, uru u nyɛ kure.»

18

Babilónni kànbwóh'à jya

¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlekɛni wabɛɛ nya u à yíri niɲyini i na ntíri. ɲunɲufente mpyi u á sèl'e, u sìnampe mpyi bèɛnmɛ ɲinɲke cyeyi puni i. ² Ka u u ɲkwúulo fàha na: «K'à jya! Babilónni kànbwóh'à jya! K'à pyi numɛ jínabii tatɛɛngɛ, maa mpyi múnapegigii puni ná màpɛngɛ sanɲyɛɲwóhɔyi puni tanwóhɔgɔ. ³ Lir'à pyi, ɲaha na yɛ k'à supyishini puni pyi pi à jacwɔɔre pyi ku fiige, ka lire si mpyi mu à jwo pi à ku ɛɛɛɛn sinmpe bya. ɲinɲke

saanbil'à jacwɔɔre pyi ná k'e, jìhke cwòhòmpil'à pa mpyi kàmpyaafee ku pùcyage yaare cye kurugo.»

⁴ Nye ka mii i mejwuuni labere lógo nìnyini i na: «Mii shiinbii, yii fworò Babilónni kàhe e, lire e kapegigii k'à pyi ke, yii nàzhan sì n-pyi cyire e me. Amuni li mú nye, yyefuyi yi sí nò ku na ke, yii nàzhan sì n-pyi yire e me. ⁵ Yii li cè na ku kapegigil'à bínni cyiye e, mà dùg'a nò fo nìnyini na. Kile funnò nye a wwò ku ntiimbaani karigii na me. ⁶ Nde k'à pyi pi sanmpii na ke, yii lire fiige pyi ku na. Yii ku nimpyiini fiigii shuunni pyi ku na. K'à yaage nkemu kan yii à bya ke, nkemu fàhe k'à nyaha kuru woge na tooyo shuunni ke, yii kuru le ku byabya ceni i. ⁷ Bà k'à yasinayi ná nàfuuni tég'a kuye pèe me, yii kyaage ná nàvunhke pyi ku nò ku na amuni, naha na ye k'à kuye pyi saancwo, na kuru nye lenkwucwo me, na kuru sì n-sì yamee sú me. ⁸ Lire kurugo, yyefuyi yi nye ku mee na ke, yire yi nye: kwùni ná yameeni ná katege. Yire sí nò ku na canja ninjin. Nage sí ku súgo, naha na ye Kafoonji Kile u nye na yoge kwùun ku na ke, fàhe na nye ur'e.»

⁹ Nye jìhke saanbii pi à jacwɔɔre pyi ná k'e, maa ku pùcyage longara yaayi ta ke, pire ká ku súgo súgo nanguruge nya, pi sí raa nkúuli s'a yameeni súu sèe sèl'e. ¹⁰ Pi sí n-yyére tatònge e, naha na ye pi sí raa fyáge ku yyefuge kà nkúò nò pire na me, s'a nko: «Kànbwòhe Babilónni wuun'à kèege! L'à kèege! Nàmbaa kàhe! Yoge ku kwòn mu na, lire nye a pyi kamòno me, tère nimbilere kann.»

¹¹ Dinyeni cwòhòmpii mú sí raa nkúuli s'a yameeni súu ku kurugo, mà li jìhke pyi pi yaperéyi saha nye na shuu me. Yire yaayi yi nye: ¹² seenni ná wyérfyinni ná longara kafaare ná longara kóonni ná shire vāanpyi ná vāanpyeyi nisinanyi ná vāanntufagare longara woore ná nùguntanga cire ná ntàsuuni nkyaangil'à tég'a yaayi njemu yaa ke, ná longara cir'à tég'a yaayi njemu yaa ke, ná dānyeni wuyi ná tōnnte wuyi ná kafaayi longara wuy'à te mà pyi yaayi njemu ke, ¹³ ná cyangayaare nùguntanga woore ná làtikolonji ná miri nùguntanga sìnpe ná wusunani ná éezen sìnpe ná sìnpe ná farini mbyimpe ná mòonji ná nìyi ná mpàabii ná shōnyi ná wòtoribii, ali bilibii mú. ¹⁴ Pi sí raa nko: «Yaayi mu mpyi a cya ke, yire pun'à fworò mu cye e. Uru nàfuuni ná yire kakyanhala yaayi pun'à pīnni mu na, mu saha sì n-sì yi ta me.» ¹⁵ Cwòhòmpii pi à nàfuuni ta ku cye kurugo ke, pire sí laaga tōn ku na, ku yyefuge kà nkúò nò pire na me. Pi sí raa mee súu s'a nkúuli, ¹⁶ s'a nko: «Kànbwòhe wuun'à kèege! L'à kèege! Ku sí mpyi a yal'a jwò ná shire vāanpyi ná vāanpyeyi ná seenni ná kafaare longara woore ná kóonni longara wunji i. Yire puni y'à kèege ame tère ninjin!»

¹⁷ Bakwooyi jùnfueebii puni ná yi kùsheebii ná mpìi pi nye na báare yi e ke, ná shin maha shin u nye na u jwòlyini taa suumpe lwòhe jwòl'i ke, pire pun'à pa yyére tatònge e, ¹⁸ maa kàhe wí tasogoge e, maa jwò fàha na: «Kàha mpyi a sàa pèl'a nke kànbwòhe kwò me.» ¹⁹ Pi à cwòonre wu pi jùmbogigil'e, maa yameeni kwuuni wà, maa jwò: «Kànbwòhe wuun'à kèege! L'à kèege! Ku longara yaayi yi mpyi a bakwooyi feebii puni pyi yaarafee ke, tère ninjin funji i kur'à pīnni. ²⁰ Nìnyini, ta múgure ku njyani kurugo! Kile wuubii ná Yesu tūntunmpii ná Kile tūntunmpii, yii a múgure mú, naha na ye Kile à yogo kwòn ku na, maa yii nkoonji wwù ku na.»

²¹ Nye ka Kile mèlekēni wà si kafaabwòhò lwó mu à jwò tiraga, maa ku wà suumpe lwòhe e, maa jwò: «Ame Babilónni kànbwòhe sí n-wà fàha na, wà saha sì ku nya me. ²² Nkònnò ná maceenjurugò ná tūnmpire ná mpurugo mee saha sì n-sì n-lógo wani me. Cyebaarapyi saha sì nya wani me, tiraga mee saha sì n-fworò wani me. ²³ Fùkina bèenme saha sì n-fworò wani me, tacwokwóngò ná ku poo jwumò saha sì n-lógo wani me, naha na ye mu cwòhòmpii pi mpyi dinye shinbwoobii, mu sijnkanma karigil'à dinye sùpyire puni wurugo. ²⁴ Mà bàra lire na, Kile tūntunmpii ná Kile wuubii ná sùpyire puni t'à bò jìhke na ke, mu yyére pire puni sishang'à nya.»

19

¹ Lire kàntugo ka mii i tònmbwòhò lógo nìnyinì i, mu à jwo supyinyahara ti nyé na yu, na: «Aleluya*! Zhwonjì ná pèente ná sifente na nyé wuu Kilenjì á. ² U kapegigii tunnkanni na nyé sèe, maa ntíi, naha na yé fwòrobacwòge ku mpyi a dnyé sùpyire pyi t'à tiye pwò kapegigii na ke, u à kuru tòn. Kile báarapyiibii k'à bò ke, Kile à lire nkoonjì wwù ku na.» ³ Ka pi i nùr'a jwo: «Aleluya! Ku súugosuugo nanguruge sí raa dùru tèrigii puni i.» ⁴ Ka kacwónribii benjaaga ná sicyéerenjì ná nyii yaayi sicyéerenjì si piye tìrig'a cyán, maa Kile nintèennjì pèe u saanre yatènnjìke e na: «Amiina, Aleluya!»

Dánafeebii kuruk'a bégel'a yaha Mpabilini mée na mu à jwo tàcwo

⁵ Nyé ka mejwuu si fworo saanre yatènnjìke cyage e na: «Yii pi nyé Kile báarapyiibii maa fyáge u na ke, shinpyéere bâra shinbwoobii na, yii puni, yii a wuu Kilenjì kêre.» ⁶ Ka mii i nùr'a tònmbwòhò lógo mu à jwo shinpyahara, lire nyé mē lufoomò, lire nyé mē mu à jwo kile u à sèe fànha na na: «Wuu wuu Kafoonjì Kile kêe, naha na yé wuu Kafoonjì Kile, Sinjì Punifoo na nyé u saanre e. ⁷ Wuu pyi funntange e, wuu raa múgure, wuu u pèene taha u na, naha na yé Mpabilini cikwónr'a nò, li tàcwonjì mú à tèn li tēnl'e. ⁸ Kun'à kan u á, u vāanvinyinweeweere nisinana le. Kile wuubii kapyiinkii nintiigii cyi nyé tire vāanvinyinre.»

⁹ Ka Kile mèlèkenjì si mii pyi: «Yi sémē “mpii pi à yyére Mpabilini cikwónre njyìnjì na ke, pire wuun'à jwò.”» Maa nùr'a mii pyi: «Kile yabilinjì jwumpe pu nyé mpe.»

¹⁰ Ka mii i ninkure sín u fere e si u pèe, nka u à mii pyi: «Ma hà li pyi mē, mii mú na nyé Kile báarapyi mu à jwo mu ná ma cìmpyiibii pi nyé na Yesu kyaa yu sùpyir'á ke. Kile mu à yaa mu u a mpère.» Jwumpe pu nyé na yu Yesu kyaa na ke, puru pu nyé Kile tūntunmpii tūnture jùnnjìke.

Kirisita à pyi javoo sige yapege ná ku fyènwòhòshiinbii na

¹¹ Ka mii i nìnyinì nja u à múgo, ka shòngò nivyinge si fworo. Sùpyanjì u mpyi ku njun'i ke, uru mēge ku nyé: «Nwómēe ninkinfoojì ná sèenjifoojì». Ntìinjì funnjìke e, u maha yoge kwùun maa sùpyire tūnni. ¹² U nyiigii na jì na fiige, saanra jùntoyo ninyahaya sí nyé u jùnnjìke na. Mēge kà mpyi a sémē u na, uru kanni baare e wà nyé a kuru cè mē. ¹³ U mpyi a vāanntinmbwòhò le, ku puni mpyi sishan. U mēge na nyé: «Kile Jwumpe». ¹⁴ Nìnyinì kàshikwónbii kurujyì mpyi a taha u fye e shónfyinyi njun'i. Pi puni mpyi a shire vāanvinyinweeweere le. ¹⁵ Kàshikwónwòtanga mpyi na fwore u jwòge e, si ntègē sùpyire bò. U sí raa pi kēennjì ná tōnnmbil'e. U sí Kile Sinjì Punifoo lùyirini nimbwooni cyée, bà pi maha érezènpinje fwòonjò érezènwòhe tawwuge wyige e mē. ¹⁶ Mēge kà mpyi a sémē u vāanntinnjìke ná u cyiini na na: «saanbii Saannjì, kàfeebii Kafoonjì».

¹⁷ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlèkenjì wà nja u à yyére cannyanyiini njun'i, sanjcyēenre ti nyé na mpéeli fo nìnyinì i ke, maa jwo fànha na tire pun'á: «Yii a ma, yii pa bínni yii a Kile lyimbwooni sigili. ¹⁸ Yii pa saanbii ná kàshicyeyi jùnjufeebii ná kàshikwónmpiyi ná shònyì ná shónfeempii ná sùpyire puni, bilibii ná mpii pi nyé pi nyé bilii mē, ná shinpyéere ná shinbwoobii kyaare kyà.»

¹⁹ Nyé ka mii i sige yapege ná jìnnjìke saanbii ná pi kàshicyeyi nja y'à bínni si kàshige kwòn shónfyinge fèvoonjì ná u kàshicyege na. ²⁰ Ka pi i sige yapege cù mà bâra tūntunnjì kavinivininjì u mpyi maha kakyanhala karigii pyi sige yapege nyii na ke. Kuru sige yapege fyènjì mpyi sùpyire ntemu na, ka ti i ku nànjani pèe ke, cyire kakyanhala karigil'à pire wurugo. Ka sige yapege ná tūntunnjì kafinivininjì nyii wuubii si jicù a wà nkìriginì nabwòhe e. ²¹ Kàshikwónwòge ku mpyi na fwore shónfyinge fèvoonjì jwòge e ke, ka u u pi sanmpii bò ná kur'e. Sanjcyēenre pun'à jò a tìn pi kyaare e.

* 19:1 Lire jwòhe ku nyé: «Wuu Kile kêe!»

20

Sitaannini à pwɔ mà yye kampwoo pyi

¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlɛkɛni wà nya u à yîri nînyini i na ntîri, kacyewyicugunke tirikyaanni ná yòrɔyò nitabaaya mpyi u cye e. ² Wwòlyege ku mpyi tèecyiini i, ná pi maha ku pyi jínabii jùñufoonji, lire nyɛ mɛ Sitaannini ke, ka pi i kuru cù a pwɔ fo yye kampwoo (1.000) ³ maa ku wà kacyewyicugunke e, maa ku shwôhɔ, maa fyè bwòn ku jwɔtonke na, bà li si mpyi, k'àha nûru s'a sùpyire wuruge jcyii yye kampwooni funjke e mɛ. Cyire ká ntòro, k'à yaa ku yige ku tère nimbilere pyi.

⁴ Nyɛ ka mii i saanra yateɛnyɛ nya. Mpii pi mpyi a tɛɛn yi jùn'i ke, fànhe mpyi a kan pir'á, pi a yoge kyáali. Mpii jùmbogigii pi mpyi a kwòn Yesu kani njwunji ná Kile jwumpe njwunji kurugo ke, mii à pire múnahigii nya. Pi mpyi a jɛn'a sige yapege, lire nyɛ mɛ ku nànjani pɛe mɛ, pi mú mpyi a jɛɛ fyèni u bwòn pire byahigii, lire nyɛ mɛ pire cyeyi na mɛ. Pire mpyi a jɛ, maa ntɛɛn ná Kirisita e saanre e mà yye kampwoo pyi. ⁵ Shincyibii pi nyɛ pire mà jɛ a fworò kwùni i. Kwùubii sanmpii nyɛ a jɛ mà ta yyeegii sàha fùnnɔ kampwoo na mɛ. ⁶ Mpii pi à pyi nîncyiibil'e mà jɛ ke, pire wuun'à jwɔ, pi à pyi Kile wuu. Pi saha sì kwùzhonwuu kwù mɛ. Pi sí n-pyi Kile ná Kirisita sáragawwuu, si ntɛɛn ná Kirisita e saanre e si yye kampwoo pyi.

Fànha à ta Sitaannini na

⁷ Yye kampwooni (1.000) ká fùnnɔ, Sitaannini sí n-yige u tatonke e. ⁸ U sí n-kàre si sà supyishini puni wurugo diɲɛni yyaha kurugo. Uru supyishini puni mɛge ku nyɛ Gɔgi ná Magɔgi*. U sí supyishini puni bínni kàshige mɛɛ na. Pir'à nyaha bà suumpe lwɔhe jwɔge nticyɛnni nyɛ mɛ. ⁹ Mii mpyi a li nya na pi à pa cyage puni shwɔ a ta, maa Kile wuubii cyage kwùulo, kuru ku nyɛ kànhe tàange woge. Mà pi yaha puru na, nage kà à yîri nînyini na mà pa pi puni súgo. ¹⁰ Nyɛ Sitaannini u mpyi maha sùpyire wuruge ke, ka pi i uru cù, ñkìrigini na nyɛ kacyewyige nage ñkemu i ke, maa u wà kur'e sige yapege ná tûnntunni kafinivini kurugo. Pi sí raa ñkyaali wani pìlaga bâra canja na fo tèekwombaa.

Kile yoge nizanjke

¹¹ Nyɛ ka mii i nûr'a saanre yateɛnnke kà nimbwôhɔ nivyinge nya, wà u à tɛɛn k'e. Ka nînyini ná jìjke si fê a yîri u yyaha na, wà saha nyɛ a yi nya mɛ. ¹² Mpii pi à kwù ke, ka mii i pire nya, shinbwo bâra shimbilere na, pi puni mpyi a yyére saanre yateɛnnke yyaha yyére. Ka sémɛbii pìi si múgo. Lire kàntugo ka wà si nûr'a múgo, shìni nîñkwombaanji tafeebii mɛyi tasemɛge ku mpyi ure. Ka Kile si kwùubii sàra a tàanna ná pi kapyiinkil'e jcyiimu cyi à sémɛ sémɛbil'e ke. ¹³ Suumpe lwɔhe mpyi a sùpyire ntemu lyi ke, k'à tire nûrun'a yige. Mpii pi à kwù mà kàre jìjke jwôhɔ shiimbii cyage e ke, pire mú à fworò, ka shin maha shin si sàra mà tàanna ná u kapyiinkil'e. ¹⁴ Nyɛ ka kwùni ná jìjke jwôhɔ shiimbii cyage si wà kacyewyige nage e, kuru ku nyɛ kwùni shonwunji. ¹⁵ Shin maha shin u nyɛ u mɛge nyɛ a ta k'à sémɛ shìni nîñkwombaanji tafeebii mɛyi tasemɛge e mɛ, pire pun'à wà kacyewyige nage e.

21

Zheruzalemu kànhe nivɔnnjke kani

¹ Lire kàntugo ka mii i nînyi nivɔnnɔ ná jìjke nivɔnnɔ nya, jaha na yɛ nînyini nînjyeni ná jìjke nînjyɛge mpyi a pînni, suumpe lwɔhe mú sàha mpyi mɛ. ² Ka mii i Kile kànhe nya, Zheruzalemu kànhe nivɔnnjke, k'à yîri Kile yyére nînyini i na ntîri jìjke na. Ku mpyi a légel'a jwɔ mu à jwɔ tacwokwɔngɔ ku nyɛ na ñkɛɛge ku poo yyére. ³ Ka mii i mɛjwuu

* **20:8** Gɔgi u mpyi Magɔgi kîni jùñufoonji (Ezekiyeli 38-39). Uru u à pyi Izirayeli shiimbii zàmpɛnni nizanji. Naha ñke cyage e, Sitaannini à mpiimu wurugo supyishini puni i ke, pire pi maha mpyi Gɔgi ná Magɔgi. Pire pi sí n-pa kàshige kwòn ná Kile shiimbil'e diɲɛni canjkwɔge.

nimbwoo lógo saanre yatænnke cyage e na: «Yii lógo! Kile à u tatænge yaa sùpyire shwòhòl'e, u sí n-tèen ná t'e, ti sí n-pyi u shiinbii, Kile yabiliní sí n-pyi ná t'e, si mpyi ti Kileni. ⁴ U sí ti jnyilwòhe puni cwûun. Kwù saha sì n-pyi mɛ, yamæesuu mú sì n-pyi mɛ, mæesuu sì n-pyi mɛ, kyaaga sì n-pyi mɛ, jaha na yɛ yalyey'à tòro.» ⁵ Nge u à tèen saanre yatænnke e ke, ka uru si jwo: «Yii li cè, mii sí yaayi puni kênnɛ n-pyi nivonyo numɛ.» Maa núr'a jwo mii á: «Mpe jwumpe sémɛ, jaha na yɛ pu na jye pyàa jwumɔ sèe wumɔ!» ⁶ Maa núr'a mii pyi: «L'à pyi a kwò. Mii u jye Alifa ná Omega, tasiige ná takwòge. Byage na jye ngemu na ke, lùbilingi lwòhe ku jye na shini sèe wunji kaan ke, mii sí uru lwòhe kan urufoo u bya mana. ⁷ Ngemu ká mpyi javoo ke, mii sí yire kan urufol'á. Mii sí n-pyi urufoo Kileni, urufoo sí n-pyi mii pyàni. ⁸ Nka fyagarafeebii ná mpíi pí jye pí jye a dá mii na mɛ, ná kapimpyiibii ná shinbuubii ná jacwoobii ná sìnnkanfeebii ná kacyzinunmpii ná kafiniviniibii puni, pire nàzhanní u jye nkìriginí wyicugunke nage. Uru u jye kwùnjí shonwunji.»

⁹ Jye nkunahigii baashuunniñi cyi mpyi a jî kasanrage yyefuyi baashuunniñi na ke, cyire mpyi Kile mèlɛkɛbii baashuunniñi ngemu cyɛ e ke, ka pire wà ninjin si mpa mii pyi: «Pa naha, mii sí cifonni cyêe mu na, Mpabilini cwonji.» ¹⁰ Ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka Kile mèlɛkɛni si nkàre ná mii i jana nintòngò jún'i, Kile kànhe ku jye Zheruzalɛmu ke, maa kuru cyêe mii na. Ku mpyi na ntîri mà yîri ninyiní i Kile yyére. ¹¹ Kile sinampe mpyi ku na mà ku pyi ku u jî longara kafaare pí maha mpyi zasipe ke, tire fiige. Tire maha jî dùba fiige. ¹² Kàsògò nintòngò mpyi a kànhe kwùulo. Tajyinjwògò ke ná shuunni mpyi ku na. Tajyinjwògò maha tajyinjwògò, Kile mèlɛkɛ ninjin mpyi kuru na. Izirayeli tùluyi ke ná shuunniñi mèyi mpyi a sémɛ yire tajyinjwòyi na. ¹³ Tajyinjwògò taanre taanre mpyi kàmpanyí sicyɛrení na: canjafyinmpe ná canjacwumpe ná suumɔ kùlo ná wòro kùlo. ¹⁴ Kàsòge mpyi a cyán kafaaya ke ná shuunni jún'i, Mpabilini túnntunmpii ke ná shuunniñi mèyi mpyi a sémɛ yire kafaayi na.

¹⁵ Mèlɛkɛni u mpyi a jwo ná mii i ke, súmasuma sɛɛn kàbii mpyi uru cyɛ e, u tɛg'a kànhe ná tajyinjwòyi ná kàsòge súma. ¹⁶ Kànhe mpyi sìcyeyɛ sìcyɛre, sìcyeyi puni mpyi a tàanna. U mpyi a kànhe súma ná kàbiini i. Sìcyaga maha sìcyaga mpyi kàbiini sinnagii kampwòhii ke ná shuunni (12.000). Ku yyesanhampe ná ku yyeparampe ná ku yyerempe mpyi a tàanna. ¹⁷ Lire kàntugo ka u u kànhe kàsòge bilimpe súma, ka ku u bɛ kàsimeɛni sinnagii nkúu ná beeshuunni ná sìcyɛre (144) mà tàanna ná sùpyire sumare pyinjanni i. ¹⁸ Longara kafaare pí maha mpyi zasipe ke, tire ti mpyi a tɛg'a kàsòge faanra, maa sɛɛnni yabiliní tɛg'a kànhe faanra, ku u jî dùba fiige. ¹⁹ Kàsòge nintaani mpyi a cyán ná longara kafaayi shini puni i. Nintaani kafaage njicyiige mɛge mpyi zasipe, shonwoge mɛge mpyi safiri, tanrawoge mɛge mpyi agati, sìcyɛrewoge mɛge mpyi ɛmɛrodi, ²⁰ kanjkuro woge mɛge mpyi onikisi, baani woge mɛge mpyi sariduwane, baashonwoge mɛge mpyi kirizoliti, baatanrewoge mɛge mpyi berili, baacyɛrewoge mɛge mpyi topazi, ke woge mɛge mpyi kirizopirasi, ke ná ninjin woge mɛge mpyi iyasenti, ke ná shonwoge mɛge sí mpyi ametisiti. ²¹ Kànhe tajyinjwòyi ke ná shuunniñi bàrayi mpyi longara kóonni pyàa ke ná shuunni. Bàraga maha bàraga mpyi kóonbile ninjin. Kànhe tafabwòhe mpyi sɛɛnni yabiliní, maa jî mu à jwo dùba.

²² Mii jye a Kilejaarebaga nya kànhe e mɛ. Kafoonji Kile, Sinji Punifoo ná Mpabilini li mpyi kànhe Kilejaarebage. ²³ Bɛɛnmpe kàmpannke na, kànhe kuro jye a mpyi canjanyini, lire jye mɛ yinke e mɛ. Kile sinampe mpyi ku bɛɛnmpe, Mpabilini sí jye ku fùkinanji. ²⁴ Njike sùpyire sí raa jaare ku bɛɛnmpe e, njike saanbii sí n-jyè k'e ná pí bwompe e. ²⁵ Kànhe tajyinjwòyi sì n-tò tɛni là tufige e mɛ, jaha na yɛ numpilage saha sì n-wwò wani mɛ. ²⁶ Supyishini puni sí raa ma ná u pèente ná u njire yaay'e ku funnke e. ²⁷ Yajwòhòge kà tufige sì n-jyè wani mɛ, shin maha shin u jye na kapegigii pyi, lire jye mɛ na fini ke, pire wà sì n-jyè wani mɛ. Mpabilini sémɛni u jye shini njinkwombaanji tafeebii mèyi tasemɛge ke, mpiimu mèyi y'à sémɛ ur'e ke, pire kanni pí sí n-jyè wani.

22

¹ Lire kàntugo ka Kile mèlèkɛɛɛ si baɲi wà cyêe mii na. Uru lwøhe maha shɛɲi kaan. Ku mpyi na jɛ dɔba fiige na fwore Kile ná Mpabilini saanre yatɛɛɛɛke e, ² na fwu kàñhe tafabwøhe e. Cige ku maha shɛɲi kaan ke, kuru mpyi baɲi kàmpanɲi shuunnɲi na. Yyeeni i, ku maha se tooyo kɛ ná shuunni i. Yɛ maha yɛ, ku maha se, ku weyi maha sùpyire wyɛɛ pyi. ³ Lanaga si n-si n-pyi mɛ. Kile ná Mpabilini saanre yatɛɛɛɛke si n-pyi kàñhe e, Kile báarapyiibii sí raa u pɛɛ, ⁴ s'a u naa pi nyiigii na, u mɛge si n-sémɛ pi byahigii na. ⁵ Numpilage saha si n-wwò wani mɛ. Fùkina, lire nyɛ mɛ canɲke bɛɛnmpe kyaa saha si n-pyi pi na mɛ, ɲaha na yɛ Kafoonɲi Kile yabilɲi si bɛɛnmpe yige pi á. Pi si n-pyi saanlii fo tèekwombaa.

Yesu tèepan'à byanhara

⁶ Lire kàntugo ka Kile mèlèkɛɛɛ si mii pyi: «Jwumpe mu à lógo ke, puru puni na nyɛ sɛɛ, wà si n-jà n-dá pu na. Kafoonɲi Kile u maha u jwumpe leni u tũntunmpii ɲwɔyi i pi i yu u Munaani cye kurugo ke, ur'à u mèlèkɛɛɛ tun, karigii cyi à yaa cyi pyi ɲcyɛɛ ke, u pa cyire cyêe u báarapyiibii na.»

⁷ Yesu à jwo: «Ncyɛɛ mii sí n-pa. Jwumpe p'à sémɛ nge sémɛɛ i karigii nimpaaɲkii kyaa na ke, ngemu u nyɛ na pu kuni ɲaare ke, urufoo wuun'à ɲwɔ.»

⁸ Mii Yuhana à ɲcyii karigii lógo, maa cyi ɲya. Mii à cyi lógo maa cyi ɲya ke, Kile mèlèkɛɛɛ u à cyi cyêe mii na ke, ka mii i nɲkure sín u fere e si u pɛɛ. ⁹ Ka u u mii pyi: «Ma hà li pyi mɛ! Mii na nyɛ báarapyi, mu ná tũntunmpii sanmpii mu cɛnmpyiibii fiige, mà bàra mpii pi nyɛ na nge sémɛɛ jwumpe kurigii ɲaare ke. Kile mu à yaa mu u a mpɛɛ.»

¹⁰ Maa núr'a mii pyi: «Karigii cyi sí n-pa n-pyi ná cyi à sémɛ nge sémɛɛ i ke, ma hà cyi ɲwɔhɔ mɛ, ɲaha na yɛ cyi tèepyii'n'à byanhara. ¹¹ Nge u nyɛ u nyɛ à tí mɛ, u yyaha le ntiimbaani i, nge u nyɛ na kaɲwɔhɔyi pyi ke, u yyaha le u a kaɲwɔhɔyi pyi. Nge u à tí ke, u yyaha le u a katiigii pyi, nge u à fɛɛɛ ke, u yyaha le u a fyɛnmɛ karigii pyi.»

¹² Yesu à jwo: «Lógo, li saha si mɔ mɛ, mii sí n-pa. Sùpyire sàraɲi na nyɛ mii cye e, mii sí n-pa shin maha shin sàra si ntàanna ná u kapyiɲkil'e. ¹³ Mii u nyɛ Alifa ná Omega, nɲcyiɲi ná nizani, tasiige ná takwɔge.»

¹⁴ Mpii pi à pi vaaɲyi jyé ke, pire wuun'à ɲwɔ, ɲaha kurugo yɛ kun'à múgo pi á pi jyé kàñhe tajyɲwɔyi i, cige ku nyɛ na shɛɲi kaan ke, pi i kuru yasɛɛɛ lyɛ. ¹⁵ Nka kaɲwɔhɔyi pyifeebii ná sɛnkanfeebii ná jacwoobii ná shinbuubii ná kacyzunmpii ná kafinar'à táan mpiimu á pi mú si i fini ke, pire sí n-kwôro kàñhe kàntugo.

¹⁶ «Mii Yesu à na mèlèkɛɛɛ tun u pa ɲcyii karigii puni cyêe yii dánafeebii kuruɲyi na. Saanɲi Dawuda tɔluge shin u nyɛ mii. Nyémugo woni li maha ɲi ke, mii wi.»

¹⁷ Kile Munaani ná cifɔnɲ'à jwo: «Ta ma!» Ngemu u à mpe jwumpe lógo ke, urufoo u jwo: «Ta ma!»

Byage na nyɛ ngemu na ke, urufoo u a ma. Lwøhe ku nyɛ na shɛɲi sɛɛ wuɲi kaan ke, kuru lage na nyɛ ngemu na ke, urufoo u kà kwó a bya mana.

¹⁸ Shin maha shin u à nge sémɛɛ jwumpe lógo mà yyaha tí ná karigii nimpaaɲkil'e ke, mii sí yi jwo n-waha pir'à, ngemu ká pà bàra pu na ke, yyefuyi kyaa l'à jwo nge sémɛɛ i ke, Kile sí yire bàra urufoo woge na. ¹⁹ Sùpya ká là yige nge sémɛɛ jwumpe e, shɛɲi cige yasɛɛɛ ná Kile kàñhe kyaa l'à jwo u e ke, Kile sí urufoo nàzhan yige yire e.

²⁰ Ngemu u à li cyêe na ɲcyii karigii na nyɛ sɛɛ ke, ur'à jwo: «Sɛɛɛ na, ɲcyɛɛ mii sí n-pa.» Amiina! Ta ma, Kafoonɲi Yesu.

²¹ Kafoonɲi Yesu u ɲwɔ yii puni na, u u jwó le yii á!